

Katalog Główny

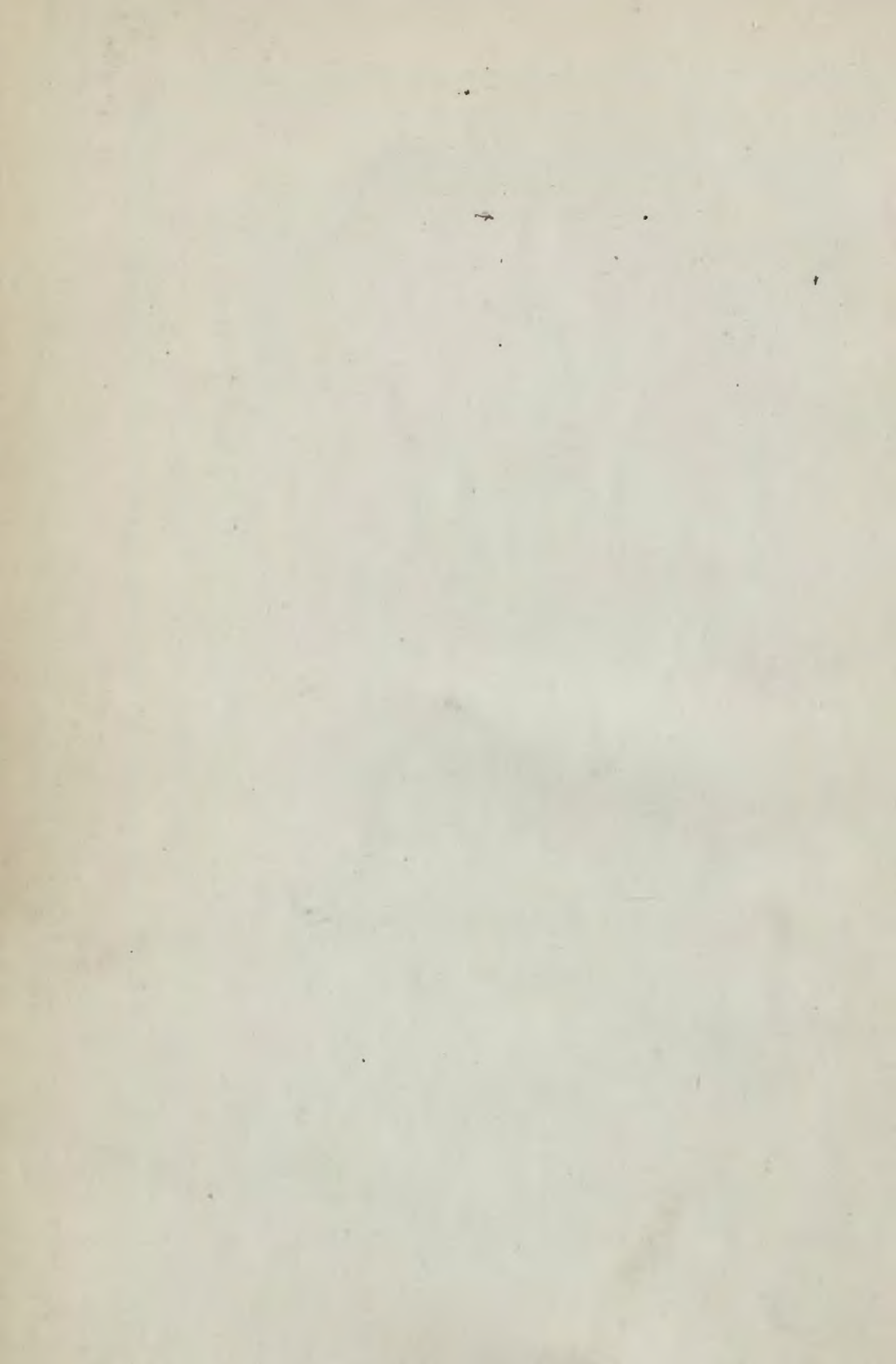
204913

III

108

108

108

ESTREICHER.

BIBLIOGRAFIA POLSKA.

Tom XXVII: Lit. s-sh.

W KRAKOWIE 1929

NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — PARYŻ — POZNAŃ —
WILNO — ZAKOPANE

- ESTREICHER KAROL.** Bibliografia polska. 120.000 druków. **Część I.**
 Stólecie XIX. Katalog 50.000 druków polskich lub Polski dotyczących od roku 1800, ułożony abecedlowo według autorów i przedmiotów, z wyrażeniem cen księgarskich. Lit. **A—F** (*wyczerpany*).
- Tom II. Stólecie XIX. Lit. **G—L** (*wyczerpany*).
  - Tom III. Stólecie XIX. Lit. **Ł—O** (*wyczerpany*).
  - Tom IV. Stólecie XIX. Lit. **R—U** (*wyczerpany*).
  - Tom V. Stólecie XIX. Lit. **W—Z** (*wyczerpany*).
  - Tom VI. Stólecie XIX. Dopełnienia. Lit. **A—O** (*wyczerpany*).
  - Tom VII. Stólecie XIX. Dopełnienia. Lit. **P—Ż** (*wyczerpany*).
  - Tom VIII. Chronologiczne zestawienie 73.000 druków polskich lub Polski dotyczących od r. 1455 do 1799 włącznie (*wyczerpany*).
  - Tom IX. Zeszyt I—II. Stólecie XVIII i dopełnienia do wieku XV—XVII, str. 1—288. . . . . 20—
  - Tom IX. Zeszyt III i IV, str. 289—576. . . . . 20—
  - Tom IX. Zeszyt V—VII, str. X i 577—803. Dodatek III i IV do tomu VIII i IX. Dzieła z XV do XVIII wieku, str. CCII—CCCXLIV. . . . . 20—
  - Tom X. Zeszyt I—II. Stólecie XIX. 1800—1870, str. 1—296. . 20—
  - Tom X. Zeszyt III—IV. Stólecie XIX. 1800—1870, str. VIII i 297—489. — Dodatek, str. I—CCVII. . . . . 20—
  - Tom XI. Zeszyt I—III. Stólecie XIX. 1871—1889, str. 1—372. 20—
  - Tom XI. Zeszyt IV—V. Stólecie XIX. 1871—1889, str. VI i 373—406. — Dopełnienia i sprostowania do tomów VIII—XI, str. 1—187. . . . . 20—
  - Tom XII. Zeszyt 1—3. Stólecie XV—XVIII w układzie abecedlowym Lit. **A—Beb.**, str. XIX + 424 . . . . . 20—
  - Tom XII. Zeszyt 4. Lit. **Beb.—Bez.**, str. 425—55. — Dodatki i sprostowania do t. XII, str. I—XII. . . . . 20—

BIBLIOGRAFIA POLSKA

CZĘŚĆ III.

(Obejmująca druki stóleci XV—XVIII
w układzie abecadłowym).

CZĘŚCI III TOM XVI: LITERA S—Sh.

KRAKÓW.
CZCIONKAMI DRUKARNI UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego.
1929.

BIBLIOGRAFIA POLSKA

KAROLA ESTREICHERA.

OGÓLNEGO ZBIORU TOM XXVII.

Wydał STANISŁAW ESTREICHER.

Nakładem Polskiej Akademji Umiejętności.

Biblioteka Jagiellońska

1000646330

KRAKÓW.

OZCIONKAMI DRUKARNI UNIwersytetu Jagiellońskiego
pod zarządem Józefa Filipowskiego.

1929.

BIBLIOTEKA FIAA BOCSKA

KAROL ESTRECHER

GOLOSNO ZAPISU TOM XXVII

WOL STAMPAW ESTRECHER

204918

III / 27

Katalog St. 195

Po długiej przerwie ukazuje się nowy tom »Biblijografji«, obejmujący początek litery S. — Przerwa była niedobrowolna, bo wywołana brakiem funduszków na druk dzieła. Druk jego jest niezwykle kosztowny, a dzieła rozchodzi się niewiele egzemplarzy. Akademia Umiejętności, która przed wojną ponosiła niemal w całości kosztu druku (rząd austriacki przyczyniał się do nich specjalną subwencją 1000 koron rocznie), utraciła, jak wiadomo, podczas wojny przeważną część swoich funduszków wskutek dewaluacji i dlatego druk dzieła w r. 1916 musiała wstrzymać. Dopiero w r. 1926 poprawiły się stosunki finansowe Akademii o tyle, iż mogła zawrzeć ze mną na nowo układ o kontynuowanie druku. Istotnie druk tomu XXVII natychmiast się rozpoczął.

Praca nad »Biblijografją polską« bynajmniej jednak przez ten czas nie ustawała. Okres ten zużyłem na przygotowywanie materiałów do dalszych tomów. Od litery R zaczynając rozporządzam jedynie materiałem surowym, składającym się ze skopjowanych tytułów dzieł (zazwyczaj niedokładnie) oraz z odsyłaczy i z notat o bibliotekach, w których dane dzieła można znaleźć. Ojciec mój zmarł w r. 1908, nie zdoławszy już tego materiału — poza porobieniem odsyłaczy — opracować, a w szczególności nie porównawszy go z ząsobem ani innych bibliotek ani nawet Biblioteki Jagiellońskiej i nie przeprowadziwszy opisu książek. Mniej więcej od roku 1890 nie wyzyskiwał też literatury przedmiotu, odłożywszy to na czas przygotowywania dalszych tomów do druku. W przedmowie do tomu XXI — ostatniego, jaki sam wydał — zaznaczył zresztą powyższy stan rękopisu na krótki czas przed swą śmiercią.

W ciągu dwudziestu ostatnich lat, odkąd objąłem wydawnictwo, uzupełniłem pozostawione materiały, wyzyskałem, o ile mogłem, literaturę naukową z lat 1890—1928, opracowałem szereg bibliotek Ojcu memu nieznanych lub mało znanych, a w szczególności dokonałem rewizji surowego materiału i przygotowania go do druku. Tom, jaki obecnie się ukazuje, powinien być — tak mi się zdaje — dowodem, że dokładność opracowania materiału postąpiła znacznie naprzód w stosunku do ostatniego tomu, jaki wydałem.

Tom ten przynosi nauce niejeden nowy szczegół. Starąłem się przy każdym dziele wskazać, czy i przez kogo było wyzyskane, — czy też, co często bywa pomimo że o druk chodzi, nie zostało dotąd w nauce uwzględnione. Czytelnik, który zada sobie trud przejrzeć opis treści dodany do ważniejszych dzieł, przekona się niejednokrotnie, ile bogactwa informacji kryje się w drukach, o których dotąd w nauce albo nie wspomniano albo w sposób niewystarczający.

Przynosi ten tom po raz pierwszy wyczerpujące opracowanie biblijografji pisarzy tak wybitną rolę w dziejach naszej umysłowości odgrywających jak Stan. Sarnicki, Kaz. M. Sarbiewski, Jonasz Schlichtyng, Grzegorz Samboreczyk, Kasper Sawicki, Antoni Schneeberger; opracowanie dzieł i wpływu Seneki w polskiej literaturze; przynosi biblijografję kilku rodów możnych jak Sangusz-

kwie i Sapiehowie; przynosi opracowanie pisarzy o światowym rozgłosie jak Sędziwój (jego bibliografia jest po raz pierwszy wyczerpująco tu zestawiona); przynosi opis druków odnoszących się do sejmowania polskiego, do Satyra, sądownictwa, — przynosi wreszcie opracowanie wielu pisarzy i druków niemieckich do Polski się odnoszących a przeważnie mało u nas znanych, jak np. tak ważne dzieło Schlettweina (dotąd nawet nie zauważone) — jak prace K. Schütza, Seylera itp.

Praca polegała między innymi na tem, że starałem się mieć każde dzieło w rękę i zarówno pod względem zewnętrznym jak i wewnętrznym opisać. Wymagało to sprowadzania wszystkich dzieł bądź to z bibliotek krakowskich bądź poza miejskowych. Nie było to rzeczą łatwą. Całego szeregu dzieł nie można było bez dłuższych poszukiwań odnaleźć; zwłaszcza że zasoby najbogatszej w dawne druki Biblioteki Jagiellońskiej, od czasu zawalenia się sufitu w jednej z sal, stały się w dużej mierze niedostępne. Inne biblioteki polskie znalazły się po wojnie również w ciężkich warunkach, co odbiło się niekorzystnie na ich zdolności do dostarczania książek, a zwłaszcza przesyłania ich do Krakowa. Trudności te pokonałem jak mogłem. Tytuły druków, które otrzymałem do rąk, zostały na nowo skopjowane (głównie przy pomocy dyr. Barana) a treść ich opisana i z literaturą przedmiotu porównana. »Bibliografji« nadał bowiem mój Ojciec charakter bibliografji rozumowanej, a ja staram się ten charakter utrzymać i rozwinąć. Czytelnik oceni, że niejedna parowierszowa rozumowana uwaga wymagała dłuższej pracy krytycznej.

Niejednemu opisowi zwłaszcza druków najdawniejszych brakuje z pewnością akribii co do zewnętrznych cech druku — i Dr. Piekarski (Pierwsza drukarnia Unglera 1926) ma z pewnością dużo racji, kiedy pisze: »Najważniejszą wadę Bibl. Estr. stanowi prostota i niejednolitość opisu bibliograficznego, która uniemożliwia w szeregu wypadków identyfikację lub nasuwa wątpliwości, dające się rozstrzygnąć tylko mozolną drogą porównywania poszczególnych wydań czy nawet egzemplarzy«. Niestety, gdybym wszedł na tę mozolną drogę i szedł nią konsekwentnie, musiałbym zrezygnować z doprowadzenia dzieła do końca. Porównywać poszczególne egzemplarze! kiedy zwykle zdobycie jednego egzemplarza przychodzi z wielkim mozołem. Trzeba to zadanie zostawić fachowym badaczom zewnętrznej strony książki i techniki jej druku, których typ tak świetnie reprezentuje w ostatnich latach Dr. Piekarski. Praca nad »Bibliografją« trwa bez przerwy lat osiemdziesiąt (1848—1928), ale obawiam się, że potrzebaby było jeszcze kilku Estreicherów, gdybym chciał wejść na drogę, którą zaleca Dr. Piekarski.

Mam szczerze przekonanie, że akribię w opisie zewnętrznych cech druku (krój czcionek, stosunek do innych druków tejże samej oficyny, różnice w odbiciu poszczególnych egzemplarzy itp.) można śmiało pozostawić bibliografjom specjalnym, jakich u nas ukazuje się coraz więcej. Żebym tylko wspomniał cenne dzieło p. Wojciechowskiej o drukach poznańskich, które na tę stronę zwraca baczną uwagę. Co do mnie uważam dla »Bibliografji Estreichera« za ważniejsze, aby opis treści i związanych z nią zagadnień naukowych nie odznaczał się »prostotą« i w tym kierunku idą moje ambicje. Niestety, uznaję, że nie zawsze osiągnięte. Ależ bo i na jakież napotykam trudności, przerzucając się wciąż z konieczności z jednej dziedziny piśmiennictwa do drugiej! A starając się nawet w obcych mi dziedzinach doprowadzić opis treści do zgodności z obecnym stanem nauki. Poszedłem w tym tomie w tym kierunku nawet o tyle dalej, że na wielu miejscach uwzględniłem dostępne mi pomniki rękopiśmienne, stojące w związku z danym drukiem. Niestety, powtarzam, na wyczerpujący opis typograficznej strony, wymagający pokonania ogromnych trud-

ności, trudnoby mi znaleźć czas i siły. Załatwi to niewątpliwie co do dawnych druków przygotowywany rejestr bibliograficzny XVI w. przez Dra Piekarskiego. Sądząc z dotychczasowych prac autora wykonane to będzie z wszelką akribią.

Większą wadą »Bibliografji« niż powyższa jest w moich oczach to, że zasoby nie wszystkich jeszcze bibliotek polskich są w niej uwzględnione. Ojciec mój nie znał wszystkich bibliotek, choć znał dużo; nie uwzględnił też zasobów zagranicznych, posiadając o nich jedynie wiadomości przygodne. Niektóre braki uzupełniłem; spisałem np. dużo dzieł przechowanych w Gdańsku i Wrocławiu, do których odbyłem podróż naukową w r. 1912. Ale są jeszcze wielkie luki: biblioteki tak bogate jak Kórnicka, Kopernika w Toruniu, Wileńska są prawie niewyzyskane. Przybyły i czekają na opracowanie rewindykowane skarby z biblioteki petersburskiej. Ubolewam nad tem bardzo, że nie mam na to funduszków, aby te nowo otwarte biblioteki dla »Bibliografji« w krótkim czasie wyzyskać. Gdyby rząd polski zechciał przeznaczyć na to subwencję z funduszków na popieranie wydawnictw naukowych, możnaby druki »Estreicherowi nieznane«, a w bibliotekach tych się znajdujące, do inwentaryzacji polskiej kultury piśmienniczej wciągnąć. Gdyby to było niemożliwe, trzeba by to odłożyć na czas ukończenia wydawnictwa, które powinno być zamknięte wydaniem »Dodatków i Sprostowań«. Do takiego zamknięcia materiały gromadzę i mam dotąd już zebranego materiału na trzy duże tomy. Wówczas dopiero będziemy mieli w całości inwentarz polskiej kultury umysłowej zawartej w drukach.

Wobec nie uwzględnienia wszystkich polskich bibliotek są przeto z pewnością i w tym tomie wielkie luki; to znaczy: niejedno dzieło uszło mej wiadomości. W ostatnich czasach powstał chwalebny zwyczaj, że miłośnicy książek i literatury polskiej ogłaszają różne przyczynki po wydawnictwach fachowych (jak np. *Silva Rerum*, *Ex Libris*), wykazujące spostrzeżone przez siebie braki »Estreichera«. Jestem za to niesłychanie wdzięczny i staram się każdy ów brak uzupełniać, z każdej wskazówki skorzystać. Ale muszę tu zaznaczyć, że nie wszystko, co zostaje ogłoszone z dopiskiem »druk Estreicherowi nieznany« — jest nieznanem rzeczywiście. Bardzo wielu autorów grzeszy nieumiejętnością szukania w »Estreicherze«. Pomimo, że alfabetyczny system układu wraz z odsyłaczami ułatwiają poszukiwania na tych blisko 20 tysiącach stronic in 4to, garmontem i petitem zadrukowanych, jakie dzieło obecnie liczy, — to przecież poszukiwanie w tym gęstym lesie nie jest widać rzeczą łatwą. Są historycy a nawet i bibliografowie, którzy nie umieją się w niem orjentować i albo nie korzystają z niego wcale albo też — zrażeni bezowocową jakąś bo powierzchowną kwerendą — zaniedbują gruntowniejszego szukania usque ad finem. Bardzo często np. broszurkę anonimowo wydaną — a zamieszczoną pod wykrytym autorem — ogłaszają jako nieznaną »Estreicherowi«, gdyż szukali jej pod pierwszym wyrazem tytułu — lub na odwrot. Stąd to pochodzi, że nawet w pracach fachowych pojawia się tak dużo pozycji rzekomo »nieznanych Estreicherowi«. W jednym z czasopism historycznych ogłoszono np. świeżo rozprawkę o literaturze politycznej polskiej z epoki przedostatniego bezkrólewia. Na każdej stronie tej rozprawki wskazano nieco druków »Estreicherowi nieznanych«, — razem przeszło 20. Kiedym jednak zaczął sprawdzać, cóż się okazało? Oto z wyjątkiem kilku drobnych druczków skrytych dotąd wśród rękopisów bibl. Ossol., wszystkie były zanotowane w »Bibliografji«, a tylko nie umiano ich tam odszukać, nie mówiąc już o tem, że sporo druków lub ich odmiennych wydań, które należało było wymienić, zostało w artykule pominiętych wskutek braku obznajomienia się z metodą szukania w »Bibliografji«.

Kto inny ogłosił świeżo i to również w czasopiśmie fachowem jako rzecz »nieznaną Estreicherowi« opis druku znakomitego wiersza Stan. Trembeckiego

(Do posłów wracających z Grodna) wydane go bez nazwiska autora; podał nawet jego początek — i nie spostrzegł, że opisuje powszechnie znane arcydzieło językowe Trembeckiego i arcytwór literatury polskiej, które »Estreicher« opisze oczywiście pod nazwiskiem autora, znając druk doskonale. (Wymienił go już zresztą w skróceniu w t. IX str. 670 pod nazwiskiem autora). Oczywiście do poprawiania »Estreichera« — w tylu miejscach potrzebującego istotnie poprawy — trzeba posiadać zasadnicze wiadomości historyczno-literackie.

Piszę to nie dlatego, abym pragnął komuś zrobić przykrość, ale dlatego, aby zaznaczyć, że szukanie w »Estreicherze« wymaga pewnej wprawy, pewnego zżycia się z tą wielotomową książką i że dlatego pożądanemby było, aby w naszych seminarjach historycznych i hist. literackich przeprowadzić od czasu do czasu kurs pouczający o korzystaniu z tego dzieła (tak samo jak i z Finkla). Mam bowiem przekonanie, chyba nie podyktowane zarozumiałością, że każdy, kto pisze o jakimkolwiek przedmiocie z dziejów polskiej kultury piśmienniczej, pracę swoją powinienby rozpocząć od szukania informacji w »Estreicherze«. Obecnie nie zawsze się to dzieje.

Muszę jednak podnieść, że poczucie znaczenia dzieła rośnie z roku na rok. Owe tak licznie pojawiające się przyczynki do jego uzupełnienia, o których powyżej wspominałem, są tego dowodem. Taksamo nader przychylnie recenzje z każdego pojawiającego się tomu, wśród których odznaczają się mnóstwem cennych a nader życzliwych uwag sprawozdania Brücknera (np. w »Pamiętniku literackim« 1916 str. 325). Setna rocznica urodzin mego Ojca stała się podniecią do wyrażenia jego pracy i jego zasługom dla polskiego piśmiennictwa tak żywiolowego uznania, z jakim nigdy za życia się nie spotkał i jakiego w tak prędkim czasie nie przewidywał. Dyrektor Muszkowski, oprócz innych prac omawiających naukowe zasługi mego Ojca, wystąpił na IV zjeździe historycznym z referatem, wykazującym, o ile metoda zastosowana przez niego już przed pół wiekiem okazuje się wciąż nowożytną i o ile wyprzedziła ona epokę powstawania dzieła. Także zagranica coraz więcej uczy się korzystać z tego dzieła. Do niedawna bowiem korzystali z niego głównie antykwarze niemieccy, nakładając podwójne ceny na druki »Estreicherowi nieznane«. Często nieznane — rzeczywiście, częściej — rzekomo.

Minęły też te czasy, gdy pisarze niemieccy — skąd inąd pracowici i ruchliwi jak np. Wotschke — próbowali pisać o dziejach kultury na ziemiach polskich, obywając się zupełnie bez »Estreichera«, jako że to dzieło wydane w języku polskim. Kto dzisiaj bez »Estreichera« do pracy za granicą czy w kraju przystępuje, przekonuje się zazwyczaj, że ryzykuje odkrywanie Ameryki.

W pracy nad niniejszym tomem, podobnie jak nad poprzednimi, doznałem z wielu stron życzliwości. Przedewszystkiem pragnę podziękować Zarządowi Polskiej Akademji Umiejętności, który dostarcza funduszków na wydawanie dzieła oraz przyznał mi schronisko w gmachu Akademji, w którym mogę ze spokojem nad dziełem po parę godzin dziennie pracować. Ponieważ lokal, z jakiego korzystałem przed wojną w Bibl. Jag., okazał się po wojnie dla samej biblioteki niezbędnym, przeto nie wiem, jakbym mógł bez tego skromnego pokoju w gmachu Akademji dzieło kontynuować. Specjalne podziękowanie należy się p. Wład. Baranowi, dyrektorowi Biblioteki Akademji, który wyszukuje potrzebne mi dzieła, kopjuje tytuły i prowadzi Ilgą korektę, wykrywając często nie jeden poważny błąd.

Składam także podziękowanie zarządom innych bibliotek, a w pierwszej linii p. dyr. L. Bernackiemu za nader chętnie przesyłanie do mego użytku dzieł z Bibl. Ossolińskich. Sam zamiłowany i znakomity bibliograf, okazuje mi na każdym kroku jak najżyczliwsze poparcie.

Z wielu stron otrzymuję pomoc w formie przesyłanych mi notat i uwag. Prof. Kot dostarczył mi materiału zebranego w swoich podróżach za granicą, a więc po bibliotekach zupełnie dotąd nie wyzyskanych; a dostarczył mi go od razu, zanim sam mógł z niego skorzystać. Pragnę to tutaj zaznaczyć, chociaż notuję to także niejednokrotnie w tekście dzieła.

Sporo przyczynków dorzucili pp. Michał Marczak, bibliotekarz z Dzikowa, która to biblioteka wraz z swoim doskonałym katalogiem uległa w grudniu ubiegłego roku (1927) w znacznej części spaleni: p. Bol. Erzepki, który przeniósł życzliwość z ojca na syna i o wielu nieznanach drukach dostarczył mi starannych i wyczerpujących informacji; p. Hier. Wilder w Warszawie właściciel tak wysoko przezeń postawionego naukowego antykwariatu; p. Tadeusz Przyppkowski z nieznanego dotąd zbioru Przyppkowskich, zawierającego sporą ilość unikatów XVIII wieku; Dr. Eugenjusz Barwiński informował mnie o unikatach lub rzadkościach będących jego własnością; O. Konopka S. J. spisał dla mnie druki w bibliotece nowosądeckiej Jezuitów; X. Edmund Majkowski archiwariusz djecezjalny z poznańskiego seminarjum duchownego; O. W. Szołdrski spisał dla mnie druki w zbiorach Dominikanek w Przyrowie i Karmelitanek krak., oraz druki znajdujące się w Tuchowie i Szywnawaldzie; p. Ludwik Simon w Warszawie, pracownik na polu literatury dramatycznej, doniósł mi o kilku rzadkich programach teatralnych.

Wszystkim im składam serdeczne podziękowanie i proszę o dalszą pomoc.

15 grudnia 1928.

Stanisław Estreicher.

S.

S. ob. Suchodolska (Sara 1782).
 S. K. R. ob. Oczy — Rodkiewicz.
 S. * * * ob. Seyler G. D.
 S. Andrzej ob. Lubomirski Stanisław (1757).

S. A. ob. Schönfliss And.

S. B. Korona Polska Barzo Smvtna

Prośby serdeczne czyni do swych wszystkich synów Koronnych, aby poniechali tych rozruchow, a spólną zgodę czyniwszy, w miłości braterskiej, każdy wedle możności swej, tym nieprzyjacielom którzy sie na nią targają, odpor dali. Przytym pobudza ich jako matka synów swych, do zemsczenia sie krwie niewinney braciej swej, y tych którzy ieszcze są w zatrzymaniu w Moskwie. — W Krakowie Roku Pańskiego 1607, w 4ce, k. 6.

Wiersz do Zym. Kazanowskiego na odwrocie tytułu podpisał B. S. — Są to zapewne cyfry autora.

Przedrukował Czubek w Pismach rokosz. Zebrzyd. I. str. 223.

Są dwa różne wydania; jedno w Akad., drugie w Jag. — W egzemplarzu Jag. jest na końcu *Amen*, czego w egz. Akad. brak. — Prócz tego są niektóre drobniejsze różnice.

Autor jest regulistą. Cyfry S. B. wskazywałyby na autorstwo Seweryna Bączalskiego, który rok przedtem wydał w Krakowie „Ochronę koronną“ o podobnej tendencji. — Obacz o nim Brückner w Rozpr. Akad. filolog. 1919 s. 83.

Akad. — Jagiell.

— Vchwała dworska na Tatary. Długo myśleć, w skok czynić, iest to

zwyczaj stary, Tym sposobem Pan Hetman pogromił Tatary. Roku Pańskiego 1614. B. m. dr. w 4ce, k. 6.

Dedykowane wierszem Janowi Topolskiemu, etc. X. JE^o M. P. P. podpisał B. S. Radzi aby słudzy co panów swoich kradną, komisarze, masztalerze, kuchmistrze itd. dawali coś na potrzeby wojenne.

Zapewne inny autor jak poprzedniego pi-semka. Współcześnie liche wiersze humorystyczne wydał Baranowski Stanisław (obacz). Może to jego pióra?

Wiszniews. VII. 165. — Maciej. Piśm. III. 82. Jagiell. (def.)

S.(charfenberg?) Cristinus, rytmownik ob. Herburt (Statut) — Bielski (Kronika świata 1564) — Scharfenberg.

Sprawozd. Kom. historii sztuki tom VI.

S. C. muzyk ob. Dobrośliwość — Oratio — Rej — Lubeleczyk — Trzeciński — Oleśnicka — Pieśń — Piosnka.

Poliński Dzieje muzyki, str. 75 i 77. Na str. 259 stwierdza, że błędnie czytają zwykle monogram C. S. jako G. S. O błędnych rozwiązaniach tego akrostychu ob. Reiss w Reformacji w Polsce 1921, I. str. 314.

S. C. ob. Szole Kasp. (Hymen 1624).

S. E. rytmownik ob. Biblia (Nowy Testament Polski 1577).

S. F. (Oktawa św. Franciszka) ob. Synakiewicz Feliks.

S. F., pijar ob. Rozmowa.

S. F. X.(iądz) a R. G. S. Do J... W... Jmci Pana hrabi Jana Nepomucena Przebendowskiego Szambelana J. K. M. dworu berlińskiego, konwentów X.X.

Reformatów Wajerowskiego i Płockiego miłościwego fundatora, Stolcemburskiego Naylaskawszego dobrodzieja w dzień imienia 1789 dnia 16 maja. 1789. w 4ce, str. 4. Branie.

S. G. (Censura academiae Vtopiensis 1577) ob. Białobrzęski M. — Prawdzicki — Refutatio.

S. J. (Sandecki Jan?) ob. Alexy (Zi-wot 1529).

S. J. Nauka jáko o dobrym tákże o złym używaniu Proszku Tabákowego: przytym Żárt piękny o Tabáce dymney. I. S. Roku M.D.C.L. (1650). w 4ce, str. 20 i k. 2 wierszy.

Rycina sztychowana w tytule przedstawia 3 palaczy (w stroju polskim, niemieckim i tureckim) w otoczeniu sług, z Bachusem i małpą na froncie. „Żárt piękny o Tabace“ podznaczył autor J. S. W przedmowie mówi, że niemcy od lat kilku zaczęli używać tabaki, a teraz stała się ona powszechnym nałogiem w Polsce. Przed kilku laty wydał autor skrypt w języku niemieckim o używaniu proszku tabákowego. Jagiell. — Bibl. Starzyńskiego.

S. J. Otveha Na Pogany: Wszystkim Potentatom chrześcijańskim. I. S. Z przydaniem Praktyki Anthoniusá Torquátiusa Ferárskiego Philozophá, Medyká y Astrologá sławnego: którą o odmianie niektórych K. Chrześcijańskich Máthiaszowi Krolowi Węgierskiemu Roku 1480. uczynił. A teraz nowo z Láćińskiego ná Polskie przełożona, przez tegoż I. S. W Krakowie, Roku Pańskiego. 1594. w 4ce, k. 8.

Maciej. Piámien, 606 i 764. nieśmiało natrąca pytanie czy autorem nie jest J. Sliwski, lecz następnie przyznaje to Dębołęckiemu. — W opisie swym dodaje: w Krakowie w drukarni Marcina Filipowskiego r. 1595. — Filipowskiego drukarnia podług Bandtkego i Lelewela powstała r. 1638. Są wprawdzie druki trochę wczesniejsze (n. p. Fatowicza „Głos lamentujący“, 1637), ale rzeczą jest niewątpliwą, iż r. 1595 drukarnia ta nie istniała. Jak w końcu pogodzić to, co Maciej. na str. 606 pisze, iż w dziele r. 1594 wydanem, jest przepowiednia zrobiona Maciejowi Korwinowi król. weg. przez Antoniego Torquata, iż państwo tureckie r. 1596 upadnie, z wiadomością podobną, mającą się znajdować w dziele z r. 1595, również jako przepowiednia tegoż Torquata, iż państwo tureckie r. 1638

lub 1640 osłabnie, a r. 1650 ze szczerem upadnie? — Zapewne Maciej. onylił się w dacie 1595, zamiast 1637, w którym to roku dwukrotnie to pisemko przedrukowano. — Ob. Dębołęcki And. (1637) — Piątkowski Wal. G. (1637). Wierzbows. II 1778.

Dzików — Krasińs.

S. J. Korte en Nette Reys — Beschreijving, Gedaan uyt Holland door Duysland, Poolen, Pruysen, &c. Waar in verhaald werd de Groote, Sterkte, en welgelegentheyd der Landen, Steden, en Plaatsen; als made de Zeeden en Gewoonten der Volkeren, en al watter Aanmerkens-waardig te sien is, Waar onder eenige Vermakelijkheden op dese Reys voorgevallen. Door J. S. Tot Leyden, By Hendrick Van Damme, woonende in de Zonneveltsteeg. In Damme (1687). w 4ce, str. 28.

Czartor.

S. J. ob. Seklucyan Jan — Sylvius Jakób.

S. J. Soc. J. Prima In Regno Et Summa Pro Rege Potestas Celsissimi Tribunalis Regni Reipublicae Literariae Gemino Homagio Recognita Ab Artis Oratoriae Magistro ejusq; auditoribus In (Collegio) Petricoviensi Soc. Jesu Anno Domini 1748. Calissii, Typis Clari Collegii Societatis Jesu S. R. M. w 4ce, k. 9 nlb.

Dedyk. Ill. D. Alexandro Gembart Canonico Gnesnensi et Mich. de Grodków Łoś i sędziom trybunału koron. duchownym i świeckim, szczegółowo wymienionym. Cztery karty zajmuje Salutatio.

Jagiell.

S. J. F. M. C. O. S. F. ob. Sienkiewicz Jan (Aurora 1739).

S. I. H. Summarisch, Doch Gründliche Beschreibung Des Königreichs Polen. Insonderheit Podolien, Oder der sogenannten Ukraine. Und angrantzender Landschafften. Samt einer pertinenten und zuverlässigen Land-Charten über dero Situation. Durch I. H. S. Nürnberg. Zu finden bei Johann Hoffmann, Kunsthändlern, 1672. w 12ce, str. 65.

Czartor. — Jagiell.

— Toż... Nürnberg, zu finden bei Joh. Hoffmann, Kunsthandler 1671. w 16ce, str. 65. Ossol.

S. J. K. ob. Szczaniecki Józef Kal.
S. J. K. M. Adieu Jeymsci P. K. D.
 od I. S. K. M. roku 1775 15 Augusta.
 fol., str. 2.

Branic.

S. M. M. G. Den unverhofften Todes-Fall des weyl. hoch- und wohl- edlen, vesten, hoch- und wohlbenahm- ten Herrn, Herrn Friedrich Renfffels der Illkuschischen Berg-Werke in Pohl- len vornehmen Innhabers, wie auch der hoch-gräffl. Stadt und Herrschaft Schmie- gel hochansenlichen Besizers, wolte am Tage christlicher Exequien nehmlich den 14 Febr. 1696 aus unterthänigster Pflicht beweinen helfen, der hoch und schmerzlich Betrübtesten verbundener M. S. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken. 1696. fol. k. 2.

Czartor.

S. M. Kazanie Na Dzień Uroczwsto- ści Świętego Norberta Arcy-Biskupa Magdeburgskiego, Patryarchy i Funda- tora Zakonu Premonstratskiego. Przez X. M. S. w Imbramowicach miane 1783. W Kaliszu, w Drukarni J. O. Xcia Jmei Prvmasa Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego. (1783). w 8ce, k. nlb. 27.

Kazanie z tekstu: Loquebar do testimoniis tuis...

Jagiell.

S. M. ob. Syncharma (1633).

S. a. M. D. ob. Coelum (1698).

S. P. Przedziwny a prawdziwy an- gielski prorok albo Prognosticon na Rok 1715. W Toruniu, drukował Jan Mikolaj. w 4ce, k. 14 nlb.

Ded. Mikołajowi Skoroszewskiemu, chora- żemu Wschowskiemu.

Czartor.

S. P. (Fortuna) ob. Schönknecht.

S. S. ob. Szymański Stan. (Maga- zyn. 1786).

— Ob. Wzory (1790, 1797).

S. S. (Oeconomia albo Gospodarstwo 1546) ob. Seklucyan.

Warniński (Andrzej Samuel i Jan Sekl. str. 237) przeczy autorstwu Seklucyana.

S. S. Ch., rytownik. ob. Biblia (Am- sterdam 1660).

S. S. D. [co znaczy: drukował Seb. Sternacki] ob. Paprocki B. (Dziesię- cioro przykazań).

S. T. ob. Discours (1784) — Stra- domska Ter. (Fenix 1717) — Patkul. (Echo 1705).

S. U. Bukiet na dzień imienin Teo- dora Piaskowskiego, podkomorzycza krze- mienieckiego (179...), w 8ce, k. 2.

Warsz. Uniw.

S. W. ob. Cyryus (Prodrum 1605).

S. W. ob. Szamotulezyk Wacław (Pieśń 1539).

Ukladał melodje do pieśni Trzycieskiego.

S. V. Dziekczynienie Panu Jezu- sowi po wybawieniu z choroby. (Na koń- cu): V. S. Z. R. D. w 12ce, k. 1 nlb.

Ob. Dawid (Psalmy 1625).

Sprawozd. z poszukiwań na Węgrzech (1919) nr. 271.

Bibl. kolleg. unitar. w Koloszwarze.

S. X. ob. **R. K. B. F. P.** ob. Kazanie o enotliwej edukacji (1786).

Saal Izaak, sztycharz ob. Hewelius (Machina) — Breyu (Icones exotic. plan- tarum 1678).

Rastawiecki Słownik ryt. str. 260 — Ber- sohn O ryt. gdańskich, str. 58.

Saba z Salomonem rozmawiająca ob. Bukojemski (1766).

Zaśuski Zb. III (Pytania królowey Saby).

Sabatowicz Joannes, drzeworytnik ob. Wołucki Sebastyan (Sphinx Sam- sonica 1628).

Pawlik. w Czasop. Ossol. I.

Sabański Ignacy od Oczyszczenia N. M. P. pijar (1716 + 1757) ob. Da- wid (Psalmy 1753).

Janec. Lexic. II 161. — Horanyi Script. II 598—9. — Encykl. Orgelbr. T. 22. s. 766.

SABATYN Józef, zakonu S. Au- gust. Sancti Augustini monachus et origo Eremitarum. Viennae, 1659. w 8ce.

Notuje St. Przylecki jako polskie, co rzecz wątpliwa.

Sabaudzki Eug. ob. Eugeniusz.

Sabbatum Aqvinaticum, A Sole pe- etorali satis Illustre. Seu Septima Dies, in qua iterum atq; iterum requievit. ab omni Opere Suo, Angelicus, et Carmeli Doctor, D. Thomas Aqvinas, Ad suum, quia Carmeli Cursum Applicatus. Septem Orationibus, quotannis per totum Studiorum Cursum, ipso die Solemnitatis Suae, In Laudem Ejus in publico habitis, Dinumerata luce Publica per FF. Carm. Disc. Coll. Crac. SS. Mich. et Joseph. S. Th. Audit. Donata. Anno, quo primus Omnium Motor in Vtero Virginis requie-

vit, MDCCXV. Die septima Martij. Cracovie, Typis Universitatis. folio, k. 38 nlb.

Na odwr. str. tyt. herb Topór, pod nim 8 wierszy łać. Przypis prozą Janowi Tarłowi, Archidyakonowi kat. krak. Są to kazania miane corocznie od 1709 roku do 1715 r. włącznie w dzień (7 marca) uroczystości S. Tomasza.

Jocher 6870.

Czartor. — Ossol. — Dzików — Ordyn. Zamojs. — Uniw. lwows.

SABE Abraham. Iroz Hamoz [komentarz do Pentateuchu]. Kraków, Aron z Proście, 1595. Bibl. Z. Pułławs.

Sabelliańska włara ob. Pauli G. (1564).

Sabellicus ob. Epistolae (1760).

SABELLICUS Marek Antoni Coccius. Continentvr Hoc Libello M. Antonii Sabellici Ad Intemeratam Christi genitricem Mariam Elegiae xij. eleganti stilo poetico compositae, nec tamen ob id libidinosae. Stanislai Hosii ad lectorem epigramma. (8 wierszy). (Na s. ost. pod textem): Excusum Cracouiae apud Hieronymum Vietorem. Anno domini M.D.XXIII. (1524). w 4ce, k. 15 nlb. Svg. A—Dij.

Tytuł w ramce z kolumnami i herbami Polski, Litwy, Akademii i Krakowa w rogach. Na odwr tyt. przypis: Gabrieli Drugetho Homonno Franciscus Buzas, Vyhelinus, a niżej: Eiusdem ad... Emericum Drugethum (12 wierszy łać.).

Szabo 1896, III, 1, N. 262. — Wierzbows. II 1013. Czartor. — Petersb.

— Opera in duos digesta tomos Rapsodiae historicae Enneadum XI... Basileae, ex officina Hervagiana a. M.D.XXXVIII (1538). fol., kart niel. 36 i str. 85b.

Dedykacya VI Nonas Martii 1538 ad Sigism. Augustum Sarmatinae ac Poloniae Regem. Wydawca w przedmowie oświadcza, że pierwszy Sabellicus ośmielił się obszerną wiadomość o sprawach Sarmackich podać, co spowodowało, że za nim poszli Math. z Miechowa i Jod. Lud. Decius pisząc o Jagiellonach, Zyguncie i starodawności Polski.

O Sab. ob. Kot Reform. w Polsce I. 119. Warsz. uniw.

— Toż... in IV tomos digesta per Caellum Secundum Curionem. Basileae per Joannem Heruagium 1560. fol.

W t. I Dedykacya Zygm. Augustowi. W t. II i III są rzezy dotyczące Polski, np. w t. III str. 65—68, 561, ale same drobiazgi. — Wierzbow. I 101 i 211 podaje tytuł dokładniej. Warsz. uniw.

— M. Antonii Sabellici De rerum et artium inuentoribus poema, ad M. D. Hieronymum Baffum, festiuissimum. (Na końcu): Cracouiae in officina Hieronymi Vietoris mense Decembri Anno domini M.D.XXI. (1521). w 4ce, k. 6 nlb.

Tytuł w ramce ze słupów i łuku, u dołu na nim łażące V strzałą przesyte, znak drzeworytnika. Ded. Magnifico, ac eximio iuris pontificii doctori, d. Jacobo Erdzieśssow, ecclesiae cathedralis, Cracoviensis canonico, mecenati suo, Christophorus Stratander Steynensis, se commendatum reddit. (Na końcu dedyk.): Ex contubernio Germanorum quinto nonas Decembris anno ab orbe redempto 1521.

Wierzbow. II 982. — Janoc. I 252. — Panzer VI 464.

Bawor. — Czartor. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Wilanów — Dziedusz. — Zamojs.

SABIETZKY C. W. Plan der See und Handels-Stadt Danzig. fol. Branic.

SABIGLI Andrzej S. J. Colloquium Catholici cum Lutherano de SS. Eucharistia. Brunsbergae Anno 1669.

— Fundamentalis instructio de catholico cultu B. Mariae Virginis. Brunsbergae Anno 1669.

Jabłonowski Musaeum polonum str. 222. — Brown Biblioteka pisarzy str. 359.

SABIŃSKI Kasper. Primitiae Ingenii philosophici, datae ad publicam disputationem in Academia Zamoscensi a Gasparo Candido Sabinski, Philosophiae et Juris auditore. Praeside D. Francisco Ruszel, Artium et Philosophiae Magistro, Ordinario Professore. Mense maio die... hora... Zamoscii. In Typographia Academiae excudit Christophorus Wolbramensis, anno domini 1617. w 4ce, k. 9.

Dedyk. Marcinowi z Podfilipia Podfilipskiemu, Podsejdkowi Podolskiemu. Zaczynają: Theses ex logica Aristotelis, od 1—100.

Ossol.

SABINUS Andreas Fulvius. Ars metrica. Cracoviae per Florian Unglerium A. MDXXXII (1532). w 8ce.

Wydanie Simonis Prossoviani, który tu dołączył swoje Libros duos ad versificandi artem, ut necessarios ita perutiles. Ded. Piotrowi Tomickiemu.
Janoc. I 216. — Jusz. II 89. — Wiszn. VI 343. — Jocher 696.

SABINUS (SABINKA) Bartolomeus. Examen de pharmaco exhibendo ante coctionem materiae; ejusdem conclusiones. Cracoviae, apud Hieron. Vietorem 1539. fol.

— ob. Nowopolski Wojciech (1551).

Hosii Epistolae (wydał Hipler i Zakrzewski), tom I i II — Wisłocki Liber dilig. str. 487.

SABINUS (SCHÜLER) Georgius, Brandenburgensis. (1508 + 2. Grud. 1560). Elogia G. Sabini ad Bembum de rebus prussicis.

Lilienthal Erlaut. Pr. V. str. 263—266.

— Duo Epitaphia, Alterum Latinis Versibus a Georgio Sabino, alterum graecis a Matthia Illyrico scriptum. Anno M.D.XXXVI (1536). w 4ce, ark. 1.

Napisane na śmierć Joachima I. Elektora Brandenburgskiego. Akad.

— Erotica Georgii Sabini Brandenburgensis. Dvo Epithalamia, Alterum Latinis versibus a Melchiore Acontio, Alterum Graecis a Matthia Illyrico scriptum. Impressum Vitebergae per Josephum Klug. An. MDXXXVI (1536) w 4ce, k. 14 nlb.

Mieści wiersze: Ad clarissimum virum Petrum Bembum patritium Venetum. — Ad Petrum Bembum. — Ad amplissimum Sarmatiae praesulem Andream Critium Archiepiscopum Gnesnensem. — Ad Damianum a Goes Regis Portugalliae thesaurarium. — Ad Christophorum Turcum Illustris. principis Alberti, Cardinalis et Archiepiscopi Moguntini etc. Cancellarium. — Ad Christophorum a Carlebitz. — Dalej są umieszczone: Epithalamion Georgii Sabini et Annae filiae Philippi Melanchthonis autore Melchiora Acontio... (i drugi): Epithalamion Georgii Sabini autore Matthia Illyrico (po grecku). Akad.

— Georgii Sabini Brandeburgensis Hodoeporicon. Itineris Italici. Anno 1535. (B. w. m. dr.), w 4ce, k. 17 nlb.

Ded. Christophoro Turco. Czartor.

— De nuptiis Alberti Marchionis Brandenburg. Prussiae Ducis, Epistola Phil. Melanchthonis, Ecloga Ge. Sabini,

et nonnulla alia eidem principi, loco Epithalamii, dedicata in academia Regiomontana, Regiomonti 1550. w 4ce.

Lilienthal Erlaut. Pr. V.

— De Nvptiis Inelyti Regis Poloniae Sigismvndi Avgvsti, Et Elissae Caesaris Ferdinandi Filiae, Carmen, Georgij Sabini, continens praecipuas omnium Polonicorum Regum historias. Impressum Cracoviae per Hieronymum Vietorem Anno salutis nostrae, M.D.XLIII (1543) Mense Junij. w 4ce, k. 12 nlb. (sig. C IV).

Przypis: Stanisławowi Dziaduskiemu staroście konińsk. naczel. celnikowi Wielkopolski (powtórzony w listach autora, wydanych wraz z jego poezjami s. 457—463 — a wiersz sam w zbiorze poezyi s. 237—256). Na końcu wiersza podpis: Crac. Hieron. Vietor. Dedykacya podpisana: Francofordiae ad Oderam. Wiersz o królach rozpoczyna się od Lecha, a kończy się na Zygmuncie Augustcie.

Wierzbows. II 1213. — Ka. Miaskowski w Pamiętniku liter. 1907. — Juszyński II 148. — Wiszniewski VI 335. — Janoc. I 240

Bibl. król. w Dreźnie. — Cieński. — Czartor. — Ossol. — Petersb.

— Toż... Carmen... continens praecipuas omnium polonicorum regum historias. Francofurti ad Oderam 1543. w 4ce.

Dodana Ecloga de Gallo de Ticinum capto, ad Stanislaum a Lasco baronem Poloniae.

— Oratio in funere Dorotheae Conjugis Alberti, Marchionis Brandenburgensis. Regiomonti 1547. w 8ce.

— Poematum libri tres. Argentorati (h. w. dr.) 1544. w 4ce.

Są tu rzeczy polskie (np. wiersz do Krzyckiego).

Juszyń. II 148. — Wiszn. VI 336.

— Poemata. Ab authore recens aucta et recognita M.D.XLIII. (1544). Cum Gratia et Priuilegio. (Na karcie przedostatniej): Argentorati Apud Cratonem Mylvim. An. M.D.XLIII (1544). Mense Maio. w 8ce, k. 176.

Mieści: De nuptiis Inelyti Regis Poloniae Sigismundi Augusti et Elissae Caesaris Ferdinandi Filiae, carmen heroicum Georgij Sabini, continens praecipuas omnium Polonicorum Regum historias. Dedyk.: Stanislawo (Dziaduski) praefecto Coninensi

et archit. Maioris Poloniae. Francofordiae ad Oderam, mense Aprili 1543.

Wierzbow. III 2225 podaje zamiast Dziaduskiego nazwisko Lutomirskiego.

Bibl. nadw. wiedeń.

— Georgii Sabini Brandeburgensis Poemata et numero librorum aveta, et emendatis impressa, quam antea fuerunt. Lipsiae in officina Valentini Papae. Anno MDLVIII (1558). w 8ce, ark. nlb A—Z. i a—i₃ (k. 56).

Dedyk. illustr. Sigismundo Archiep. Magdeburgensi. Francofordiae 1558. Na kar. C₄. De reditu Joachimi II Marchionis. — Ad Andr. Critium Archiep. (karta F₆). Ad Joachimum II (k. H₅). In peregrinationem Stan. a Lasco (k. L₃). In diem natalom Alberti Marchionis (k. M₂). Ad Eust. a Knobelsdorff Canon. (k. N₄). Ad Joan. Bogum, Regis Polon. aulicum (k. N₆). Ad Stan. Hosium (k. N₇). — Annulum coniugis illini principis Nicolai Radevilae, Ducis Olycae et palatini Vilnensis, sibi muneri missum (str. 195). De nuptiis incliti Regis Polon. Sigismundi Augusti et Elissae Caesaris Ferdinandi filiae (str. 237—256). — Ecloga de Gallo ad Ticinum capto, scripta ad Stan. a Lasco Polon. Baronem (str. 256). Epigramma inscriptum termino in finibus Lituaniae et Prussiae posito (str. 277). In effigiem Math. Stojir Regiomontani (str. 284). Ad Stan. Hosium Episc. Varm. Prosopopoeia poematum (str. 287). Epig. ad Paulum Speratum Episc. Pomes. (str. 297). Solutio quaestionis iocosae ad Stan. Rapugelanum Lituenum (str. 300). — Od str. 307 idzie Liber Hendecasyllaborum. Zaczyna: Ad Joann. Dantiscum Episc. i Joannes Dantiscus episcopus suo Sabino S. (1546) (str. 307—314), (316—8), (329—332). Ad Rever. virum Joannem Preremsky Vicecancell. Poloniae (339—40). Epithalamium de nuptiis Georgii Sabini et Annae filiae Christophori Cromeri Regiomontani autore Fel. Fidlero (397—404). Od str. 412 Epistolarum liber, proza. — Tu są: Stanislaw Diadusio Polono (str. 459—466), datow. 1543. i Joachimo Camerario Rectori, dat. Posnaniae 1544 (str. 518). Philippo Melanchthoni. Posnaniae 1559 (str. 530).

Wierzbow. III 2326. — Wilder w r. 1914 ceniz 7-50 rs.

Czartor. — Dzików. — Krasińs. — Ces. wiedeń. — Zamojs.

— Poemata Georgii Sabini Brandeburgensis V. Cl. Et Numero Librorum et aliis additis aveta, et emendatius, denuo edita. In Officina Voegelianae. Cum Priuilegio Decennij. (B. w. m. dr. i r.). (1563). w 8ce, k. 12 nlb., str. 532.

Dedic. Sigismundo Archiep. Magd. primati Germaniae per Euseb. Menium. Vitebergae III Cal. Maij 1563. — Dalej: Joach. Camerarius Eusebio Menio, Lipsiae 1563.

Poczem: Principi Sigism. Archiepis. Magdeburg. Georgius Sabinus. Francofordiae 1558. — Najprzód idą: Elegiarum Liber I—VI. Nas obchodzą: Lib. III (s. 78). Ad Andr. Critium Archiep. Gnesn. — Elegia IIII in peregrinationem Stanisłai a Lasco (str. 150). Elegia X ad Eustachium a Knobelsdorff, Canon. Varmienssem (str. 182). Elegia XII ad Joannem Bogum Regis Pol. aulicum (str. 187). Elegia XIII ad Eppum Varmiens. Stanisłai Hosium (str. 189). Elegia XVI in Annulum inclitae coniugis illini principis Nicolai Radevilae, Ducis Olycae et palatini Vilnensis, sibi muneri missum (str. 195). De nuptiis incliti Regis Polon. Sigismundi Augusti et Elissae Caesaris Ferdinandi filiae (str. 237—256). — Ecloga de Gallo ad Ticinum capto, scripta ad Stan. a Lasco Polon. Baronem (str. 256). Epigramma inscriptum termino in finibus Lituaniae et Prussiae posito (str. 277). In effigiem Math. Stojir Regiomontani (str. 284). Ad Stan. Hosium Episc. Varm. Prosopopoeia poematum (str. 287). Epig. ad Paulum Speratum Episc. Pomes. (str. 297). Solutio quaestionis iocosae ad Stan. Rapugelanum Lituenum (str. 300). — Od str. 307 idzie Liber Hendecasyllaborum. Zaczyna: Ad Joann. Dantiscum Episc. i Joannes Dantiscus episcopus suo Sabino S. (1546) (str. 307—314), (316—8), (329—332). Ad Rever. virum Joannem Preremsky Vicecancell. Poloniae (339—40). Epithalamium de nuptiis Georgii Sabini et Annae filiae Christophori Cromeri Regiomontani autore Fel. Fidlero (397—404). Od str. 412 Epistolarum liber, proza. — Tu są: Stanislaw Diadusio Polono (str. 459—466), datow. 1543. i Joachimo Camerario Rectori, dat. Posnaniae 1544 (str. 518). Philippo Melanchthoni. Posnaniae 1559 (str. 530).

Zawarte tu wiersze do Hozjusza przedrukowane są w Hosii Epistolae I str. 408. Katalog księgarski tę edycję bez daty oznacza domniemanie rokiem 1568. Wszniew. VI 335—336 poezye wchodzące w skład zbioru, wymienia mylnie jako druki osobno tłoczzone, co jest przeciwno podaniem Janockiego I 239.

Wiszniowski podaje także edycję Cracoviae bez wyr. roku i drukarni, widocznie przez pomyłkę. Taka nie istnieje. — Wierzbow. III 2430.

Czartor. — Jagiell. — Pragski uniw. — Pawlik. — Kórnik.

— Poemata. (Brak tytułu). w 8ce, ark. nlb. A—Z i a—m₃.

Do karty nieliczb. 114 idą Elegiae. Od karty O₄ Caesares Germanici. kart 19; de nuptiis. kart 16; Epigrammata k. 19; Hendecasyllaba k. 18; Carmina k. 37; Epistolae, proza kart 37; Aliquot loca k. 2;

De carminibus k. 17; Epistolae k. 8. — Razem kart 287 nieliczb. Dedykacja: Sigismundo Archiepisc. per Euseb. Menium. Vitebergae 1563 i list J. Camerarius a do Meniusa, także z r. 1563 Lips ae. Wszystko tak samo jak w innych wydaniach. — De nuptiis Regis Poloniae Sigism. idzie od Q₇ do R₆. Liber Hendecasyllaborum (zaczyna od Joan. Dantiscum) na k. X₂. Liber adoptivus (na k. Z₄). Liber epistolarum (k. d₇). Ostatni list Joanno Sledano od i₂ do i₆ datowany Septemb. 1556. Francofurtis. Od i₆ idą: Aliquot loca a od i₁; De carminibus ad veterum imitationem componendis idzie do i₈. Na m₁ jest: Typographus lectori. Oznajmia, że dodaje listy inne z lat 1544 (datow. Posnaniae). Ostatni datowany Posnaniae Philippo Melanchtoni. Kończy Idyllion. W pierwszym liście wspomina Joach. Camerariusowi syna Wojewody polskiego Liber epistolarum, list Stanislae Diadusio idzie od karty g₈ do h₄ (anno 1543). Jagiell.

— Poemata Georgii Šabini Brandeburgensis V. Cl. Et Numero Librorum Et Aliis Additis Avcta, Et Emendatius denuo edita. Lipsiae, Cum Privilegio Decennij. (Na końcu): Lipsiae Imprimebat Johannes Steinman, Anno M.D.LXXVIII (1578). w 8ce, k. t., k. 11 nlb., str. 527.

Dedic. Sigismundo archiepisc. Magdeburgensi, primati Germaniae, marchioni Brandenburg. Są tu elegie do polaków jak deburg. Są tu elegie do polaków jak deburg. Są tu elegie do polaków jak deburg. — Do nuptiis polonicis od str. 237—256. — Ecloga ad St. Łaski str. 256—260. — Ad J. Dantiscum i Joannes Dantiscus od str. 307—314, 316—318, 329—330. — Ad Preremsky str. 339. — Liber carminum adoptivus od str. 342. — Liber epistolarum od str. 515. — Idyllion str. 527.

Czartor. — Jagiell.

— Poemata... et numero librorum et aliis additis aucta emendatius denuo edita Lipsiae, cum privilegio decennii. (Na końcu): Lipsiae, imprimebat Joannes Steinman anno M.D.LXXXI (1581). w 8ce, k. 12, str. 527.

Epistola dedicatoria Sigismundo Archiep. Magdeb. a. 1558. Francofordiae per Geor. Sabinum (kart 4) i per Euseb. Menium a. 1563 i Joach. Camerarius Eusebio Menio. Lipsiae 1563. — Elegiarum lib. I, str. 1. L. II str. 39. Lib. III str. 70. L. IV str. 101. L. V str. 116. L. VI str. 165. — Caesares Germanici str. 200. — De Nupt. Sigismundi R. P. str. 237. Lib. epigrammatum str. 268. Lib. Hendecasyllaborum str. 307 (ad Dantiscum do str.

314, ex Heilsberga 1546 str. 316 i 319. Liber adoptivus str. 342. Lib. epistolarum str. 412. Aliquot loca str. 482. De carminibus str. 486. — Liber epistolarum str. 515.

Edycya ta jest pozornie taka sama, jak z roku 1578, lecz kustosze pod wierszami inaczej umieszczone. Jagiell.

— Toż... Lipsiae. Cum Privilegio Decennij. (Na końcu): Lipsiae. Imprimebat Haeredes Joannis Steinmanni. Anno M.D.LXXXIX (1589). w 8ce, str. 24 i 527.

Mieści: str. 79 Elegia ad Cricium; str. 150 Elegia in St. a Lasco; str. 187 Elegia ad Joannem Bogum; str. 189 Elegia ad S. Hosium; str. 195 Elegia in Nic. Radziwiłł; str. 237—256 De nuptiis Sig. Augusti; str. 256 Ecloga de Gallo ad Tincinum capto, ad S. a Lasco; str. 287 i 300 Epigr. ad S. Hosium. Stan. Rapaganellum; str. 307—318, 329—332 Hendecasyllaba ad J. Dantiscum, ejusdemque ad Sabinum; str. 339 ad Joan. Przeremski; str. 457 Epistola ad Stan. Diadusium. Francofordiae Aprili 1543.

Wierzbow. II 1707.

Zamojs.

— Poemata... [jak w edycyi 1581]. Lipsiae, cum privilegio. (Na końcu): Lipsiae, excudebat Michael Lantzenberger anno MDXCVII (1597). w 8ce, k. 12, str. 527.

Mieści: Epistolarum lib. I—VI (str. 1—199); Caesares Germanici (do str. 236). De nuptiis Sigismundi (do str. 256). Epigrammata (str. 268—306). Hendecasyllaborum (str. 307—341). Liber adoptivus (do str. 411). Epistolarum (do str. 481). Aliquot loca (do str. 485). De carminibus (do str. 514). Liber Epistolarum (do str. 327). Jagiell.

— Vita Hugonis Et Theodorici Marchionum Brandenburgensium descripta A Georgio Sabino. In Academia Regimontis Anno M.D.LII (1552). Mense Augusto. w 8ce, sygn. C₆.

Wrocł. miej.

— Ob. Albinus Petrus Nivemontanus (1724). — Deliciae (1612). — Gwagnin Alexander (1584). — Holtorpius Bernardus (1548). — Knobelsdorf Eust. (Sigism. I 1548). — Krzycki And. — Malecki Jan (Epistola 1551). — Muncer Andreas (Elegia 1553). — Ovidius — Pastorius Joachim (Florus pol. 1641). — Reusner (1599). — Suchten Alex. (Vandalus 1547).

W dziele wydaniem przez Łasicckiego (De Russorum 1582) znajduje się list Maleckiego do Sabinusa (obacz: Łasiccki).

Albinus Pet. Vita Georg. Sabini cum comment. Theod. Crusii. Lignic. 1724. w 8ce, str. 22. — Tüppen Die Gründung der Universität zu Königsberg und das Leben ihres ersten Rectors Georg. Sabinus, Königsberg 1844. — Juszyński II 147. — Janocki III 79. — Janociana I 238—41. — Niesiecki IV 1. — Königsb. Biblioth. vet. et nov. str. 235. — Wiszniewski VI 334—6. — Krasiecki Dzieła III 272. — Hoppe 78. — Lillionthal Erläutertes Preussen IV 313—315, 325, V 27, 89. — Acta Borussiae 1730. I 459, 481. — Przyjaciół Ludu Leszno Rok 8-y, 161—2. — Enc. pow. Org. XXII 775—776. — Tadeusz Sinko w Enc. pol. XXI. str. 140. — Tschakert Urkundb. III 308, 360. — Wisłocki Koresp. Andrzeja Zebrydzowskiego 1878. — Hosii Epistolae (Acta hist.), tom I i II. — Karge Kurbrandenburg w Forschungen zur Brand. Gesch. XI str. 156. — Freytag w Zeitschr. des westpr. G. V., zeszyt 47, str. 61. — O jego stosunkach do Krzyckiego ob. Wotschke And. Samuel (Zeit. Posen 1902), str. 178. — Finkel str. 1884.

Sabinus Stan., ryt. ob. N.(icolaus) A.(ndreae) F.(ilius).

SABIO Alfons. Siete Partidas del Rey D. Alfonso el Sabio, Hispali (= Sevilla) per Mainardum Ungut et Stanislaum Polonum, 1491. folio.

Panzer, Annales typogr. IV pag. 335.

Sabocius ob. Sambucius Juan. (Oratio 1514).

SABLOWSKY. Der Partheigänger nach der Mode. Krakau 1758. w 4ce, k. 6. Katalog antykwarSKI niemiecki.

Saboclicia Anna ob. Loeaechius Andreas Scot.

Saboclicius Petrus ob. Loeaechius Andreas Scot.

Sabunde Raymund ob. Komeniusz Jan (Oculus fidei i66i).

SACCARELLI Carlantonio. Vita Della Venerabile Madre Giovanna Francesca Fremiot Di Chantal Fondatrice dell'Ordine della Visitazione di S. Maria, Composta Da Carlantonio Saccarelli De'Cherici Regolari Ministri degl'Infermi, E dal medesimo Dedicata Alla Sacra Real Maesta' Di Maria Clementina Subieski Regina Della Gran Brettagna. In Roma, MDCCXXXIV (1734). Nella Stamperia del Komarek al Corso in

Piazza di Sciarra. Con Licenza De' Superiori. w 4ce, k. 12 nlb., rycina (z podpisem u dołu: And. Oratij del.), str. 572 i k. 11 nlb. Crator.

Saccharia ob. Descriptio (1697).

Sacchini Antoni ob. Miłóść (1779) — Framery (Osada 1780).
Bernacki Teatr za St. Aug. 1925.

SACCHINI Franciszek (1570 † 16 Grud. 1620). De ratione libros cum profecto legendi, libellus Francisci Sacchini e Societate Jesu. Calissii Albert. Gedelius De consensu superiorum. 1619. w 16ce.

Wiszn. IX str. 475.

— Vita B. Stanisłai Kostkae Poloni e Societate Jesu, autore Francisco Sacchino, Societatis eiusdem Sacerdote. Cum gratia & privilegio Caesar. Maiest. Ingolstadii, Ex Typographeo Adami Sartorii Anno M.DC.IX (1609). w 8ce, k. 2 nlb., str. 57.

Dedyk. Ser. Principi Vladislao Sigismundi III Reg. Pol. filio. Na odwołanie tytułu rycina przedstawiająca S. Stanisława, przyjmującego komunię św. z rąk aniołów. Pod ryciną podpis Alexander Mair Aug. fe. A^o 1609. — Porów.: D'Orleans. Jagiell. — Ossol. — Zieliń.

— Toż:... Mussiponti, apud Melchiorum Bernardum, Universitatis Typographum Iuratum M.D.C.X. (1610). Permissu Superiorum. w 12ce, k. tyt., str. 114. Czartor.

— Toż:... Ingolstadii in typ. A. Sartorii. A. M.DC.XI (1611). w 8ce, k. 2, str. 58.

Przypis Władysławowi synowi króla Zygmunta III. — Jocher 8606 a. Jagiell.

— Toż:... Coloniae apud Joannem Kinchium, sub Monocerote. Anno MDCXVI (1616). w 12ce, k. 1. str. 75.

Dedic. Principi Vladislao Sigismundi III Reg. Polon. filio.

— Toż:... ab auctore recognita et aucta. Lugduni, Sumptibus Horatij Cardon. 1616. w 12ce, k. 5 nlb., str. 134. Dedyk.: Vladislao Sigismundi III. filio.

Czartor. — Warsz. univ.

— Toż:... ab auctore recognita et aucta. Coloniae apud Jo. Kinchium, 1617. w 12ce, str. 141. Jocher 8606 b.

— Toż... Additis ex Italico Miraculis, ac Beneficiis. In Partes, et Capita distincta. Viennae Austriae, Typis Matthaei Cosmerovii S. C. M. Aula Typog. A. D. 1670. w 12ce, k. 4 nlb., str. 111. Z dwiema rycinami. Pod jedną podpis Mauric. Lang. sc., pod drugą Lerch fec.

Jagiell.

— Vita del Beato Stanislao Kostka della Compagnia di Giesu. Composta dal P. Francesco Sacchini della medesima Compagnia, et ristampata con l'aggiunta d'alcuni miracoli dell'istesso Beato. In Roma, per Bartholomeo Zannetti, 1612. Con Licenza de' Superiori. w 12ce, k. 2 nlb., str. 222. Jagiell.

— Toż... et ristampata con l'aggiunta d'alcuni miracoli dell'istesso Beato. In Roma, Appresso Bartolomeo Zannetti 1620. Con Licenza de' Superiori. w 12ce, str. 282, k. 1 nlb.

Na str. 98 jest wzmianka, że Stanisław Warszawiecki pierwszy opisał życie S. Stanisława Kostki. — Ded.: P. Mutio Vitelleschi praeposito generali della Compagnia di Giesu.

Jocher 8607.

Czartor.

— Vita di S. Stan. Kostka S. J. descritta da un religioso della medesima compagnia. Roma 1727. w 16ce, str. 320.

— Vita B. Aloysii Gonzagae Soc. Jesu in compendium contracta. Cum vita B. Stanislai Kostkae Soc. Jesu, à P. Francisco Sacchino eiusdem Soc. Jesu sacerdote scripta. Monachii apud Cornelium Leysserium Electoralem Typographum et Bibliopolam Anno 1630. w 12ce, k. 6 nlb., str. 218.

Od strony 111 osobny tytuł: Vita B. Stanislai Kostkae e Societate Jesu. — Rycin 2, pod ryciną S. Stanisława podpis Cornelius Leysserius excud.

Ciampi Bibliog. III 5. — Wiszniew. VIII 178. — Encykl. Org. XXII 777. — X. Brown str. 233. — Zułęski Jezuici I. Branic. — Jagiell.

Sacco (balet) ob. Monitor (1774).
Sacco I. P. (Sielanka z baletu...) ob. tom XV, 464: Dzierzanowski Ignacy (1775).

Bernacki Tentr za St. Aug. II, 338.

SACCUS Maciej z Rewla. Magnifici... Dni Georgii Schencking Castellani in Livon, Wendens... anno 1605 in urbe

Cracov. defuncti, 1606. 5. Ian. vero Thorunii Borussorum humo demandati, cineribus has debiti amoris et amaroris lacrymas aspersi. Math. Saccus, Rev. Livon. Thorunii Borussorum, excudebat Andr. Cotenius 1606.

Recke i Napiersky IV. 4 str.

Sacer ob. Brocki (nexus 1681) — Tarczewski (honoris 1693) — Zawadzki Ig. (D. Thomas 1674).

Sacerdos ob. Apparatus (1685) — Lohner (Ordo 1743) — Mazowiecki M. (Orans 1675) — Staromiejski Kaz. (factus 1648) — Walkowie Alb. (1647).

Sacerdotes ob. Bourdaloux L. (Exhort. 1758) — Boy M. (Instructio 1642) — Clichtovaeus Jod. (De vita 1608) — Fabiani Episc. Varm. (1674) — Frederus Georgius (1608) — Molin Antonius (1643) — Rychalski Michał (Quadriga 1686, 1703) — Smiglecki Marcin (De ordinatione 1617) — Zaborowski Jak. (De missione 1615).

Sacerdotium ob. Loeaechius A. (J. Sadecio 1594) — Makowski Sebast. (1593) — Opusculum (1770) — Pliscius Andreas (1594) — Sadecius Szadek (1593).

SACEWICZ Benedykt X. Pobudka Duchowna Wszystkim gorliwym Rozaryantom w zbawienney Rożańca Świętego Modlitwie ćwiczącym się nader pożyteczna. Przez jednego Kapłana Zakonu Kaznodziejskiego Dominika S. Prowincij Litewskiej do Druku podana. Roku Pańskiego 1700. Miesiąca Octobra. W Drukarni Akademickiej Soc: Iesv. z pozwoleniem starszych. w 12ce, k. 119 nlb.

Warsz. Uniw. — Uniw. Wileńs.

— Toż... Rozaryantom w zbawienney Rożańca S. Modlitwie ćwiczącym się, nader Pożyteczna, Y razem o Pracujących w Kościele Bożym Missyonarzach Zakonu Kaznodziejskiego Informacya Potrzebna, Pierwey do Druku w Roku 1700. A potym przez pewnego Missyonarza Eiusdem Ordinis Patrum Provinciae Litvaniae Zą pozwoleniem Starszych do Druku podana. W Supraślu WW. OO. Bazylianow. Roku

1759. Dnia 14. Miesiąca Maja. w 8ce, k. tyt. str. 261.

Stronicowanie pomyłone, po str. 248 następuje znowu 246, 247 i 248, jest więc właściwie str. 264. Od str. 223 idzie: Informacya o officyalistach różańcowych. Jagiell. — Wileńs.

SACHARINUS (Sachariae) Stanislaus, Italicus. Descriptio Dvorum certaminum, quae Serenissimi & Illustrissimi, Sigismvndi Regis Poloniae milites, cum Petro Ion Palatino Moldaviae & cum eius exercitibus Deo Opt. max. adiutore, habuerunt. [Pod tytułem drzeworyt herbu Szydłowieckiego Odrowąż, a pod nim tetrastych Macieja Franconiusa:] Matt Fraconij (sic) Haec est fausta dies albo signanda lapillo Qua coepit cladem turba inimica suam. Dicite io paean Christo qui cuncta gubernat Quo palmam obtinuit pauca Polonia duce. (B. w. m. dr. i r., ale wnosząc z przedmowy, to r. 1531). w 4ce, k. 12 nlb. (ark. C. 4).

Na końcu: do hetmana Jana Tarnowskiego wojew. Rusk. wiersz fac. Benedykta z Kozłmina, a pod nim Leliwa.

Dedykacja: Stanislaus Sachariae. Italicus, Christofori a Schidlowiecz, Castell. & Capit. Cracouien. ac Regni Poloniae summi Cancellarij &c. a Secretis. Candidis Lectoribus. Sacharinus pisze w przedmowie: Palatinus Moldaviae Petrus Seron. Polon. Regem Sigismundum provinciam Pokucie anno superiore 1530 perfida manu... etc. etc... quibus rationibus Christianus Rex coactus bellum contra eum moverit.

Wiszn. VIII 69. Dzików. — Jagiell.

— Descriptio Dvorum certaminum, quae Serenissimi & Illustriss. Sigismvndi Regis Poloniae milites, cum Petro Ion Palatino Moldaviae, & eius exercitibus Deo optimo adiutore, habuerunt (sic). [Herb Szydłowieckiego] Matt. Franconij... [tu sześciowiersz]. (Na przedostatniej stronie): Impressum Cracouiae apud Hieronymum Vietorem Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo primo (1531). w 4ce, k. nlb. 12.

Dedykacja, oraz na końcu wiersze Benedykta z Kozłmina, jak w poprzednim wydaniu.

Jak w poprzednim wydaniu, tak i w tem, znajduje się na karcie tyt. taki sam herb Szydłowieckiego Odrowąż w tarczy, otoczonej zwiniętym w koło smokiem, trzymającym ją z boku tylnymi łapami,

a z wierzchu przedniami, nakrywając go labry, przebite z lewego boku mieczem, w środku nich hełm z koroną, z której wychodzi pawi pióropusz przeszyty poziomo herbem Odrowąż niby strzałą; po prawej stronie pióropusza krzyż równoramienny z czterema małymi krzyżykami równoramiennymi, umieszczonemi w polach między ramionami krzyża. W poprzednim wydaniu herb ten znajduje się w środku karty tyt., a w tem jest on nieco odsunięty na bok, gdyż od strony grzbietu dodano dwie winiety, jedna ponad drugą. Dodano również do czterowiersza Franconiusa dwa wiersze: O felix Regnum, sanctae quod tempore pacis Perpendit Martis tristia fata feri. W samym tekście są także pewne choć niewielkie różnice. Ponadto w poprzednim wydaniu przypada przeważnie 29 wierszy na stronę (na str. nlb. 13, 17—22 jest po 30, a na przedostatniej 31 w.), w tem zaś wyd. każda str. ma 30 w., wskutek czego zyskano miejsce wolne na połowie przedostatniej str. na pomieszczenie 26 winięt mniejszych pod tekstem, na podanie drukarza, miejsca i roku druku i na jedną większą winiętę. Na końcu (ost. str.) po obu bokach herbu Leliwa dwie winiety.

Imię wskazywałoby, że Stan. syn Zacharyusza Italicus był raczej Polakiem jak Włochem?

Czartor. — Ossol. — Walczyński.

— Toż... Per Stanislaum Sacharinum Italicium. Crac. apud Vietorem. 1535. w 4ce, k. nl. 12.

Są tu dwa epigramy Macieja Franconiusa. Juszyń. I. 83. — Wiszn. VIII. 69.

Sachini kompozytor ob. Framery Mik. Stef. (Osada 1780).

Sachss Christian ob. Lauterbach Samuel (1710).

SACHS Hans. Etwas Altes und Neues aus Pohlen und Dantzig, von Hannsz Sachsen dem Jüngern, Nürnbergischer Meister-Singer zu Dantzig, In Knittel-Versicherter Arbeit Auf der Leipziger Neu-Jahr-Messe abgesungen. Anno 1735. (B. m. dr.) w 4ce, str. 40 i 1 rycina.

Hans Sachs jest to oczywiście pseudonim autora.

Obok tytułu sztych satyryczny: Polacy jedni piją, a drudzy wygładają floty z Francyi. Osnowa: oblężenie Gdańska przez Moskwę i Sasów. Czartor. — Jagiell.

SACHS (Saxen) Jan, ze Wschowy, sekretarz m. Torunia. Memoriae Illustris Viri Andreae Ossovii Gubernatoris Regii Territorii Wschovensis, He-

rois Fortissimi dicat Johannes Saxen
Wschovensis. (1666). fol. 13 k. nb.

Polamizuje w obronie Machiavela.

Na końcu: Andreas in Ossowasion Ossowski
Capitaneus Wschovensis, Vale, Viator.
Aeternitatem cogita Nec aliunde salutem
spera. Anno M.DC.LXVI. VI. Februar. —
Jest to biografia Ossowskiego. Wspomnieni-
Żychlinius, Zakrzewii vidua Barbara de
Lubowa Lubowska. Czartor.

— De Scopo Reipublicae Polonicae
adversus Hermannum Conringium. Pro-
fessorem Helmstadiensem, Dissertatio
qua simul Status Regni Poloniae novis-
sime describitur, Autore Francisco Ma-
rinio Polono. Vratislaviae Impensis Viti
Jacobi Trescheri Bibliopolae M.DC.LXV.
(1665). w 12ce, stron 406 i k. 1.

Wystąpił tu przeciw Hermanowi Conringowi
(obacz) prof. w Helmstadius, który w pre-
lekeyach swych zarzucił Polakom zbytek
i przepych. Za Conringa odpisał mu na
to Mothius (obacz). — W XIV rozdziałach
rozbiera: De republicae forma in Polonia.
Regnum electivum, De iudiciis, De co-
mitionis. tempore belli, De tributis, De co-
neta. Religio. Ostenditur falsum esse Con-
ringii Scopum Reipublicae polonicae (od
str. 345). Addenda od str. 357.

Dzieło zostało przez dwór wiedeński zaka-
zane. Bliżej mówi o tem dziele Kot Rzcz-
pospolita polska 1919 str. 133. wysoko
stawiając jego wartość.

Acta erudit. 1686. str. 485. — Gelehrtes
Preuss. I. 119. — Braun de scriptor. 1739.
s. 221. — Benth. II. 89, 90. — Hart-
knoch Exerc. ad Chwalcovii Jus — Gry-
phius Apparatus.

Branic. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. —
Raczyńs. — Wileńs.

— Francisci Marini eines Pohl-
schen Patrioten Staat des Königreichs
Pohlen, Worinnen sowohl Die wahre
Forme und Gestalt der Polnischen
Republic und Königreichs, Als auch
Die vormahlige und heutige Gewalt
der Könige, ingleichen die Rechte und
Gerichte des Königreichs. desselben
Reichs-Tage, Einkünfte, Münzen, auch
die Beschaffenheit der Religion in Pohlen
gründlich und deutlich gezeiget, und
letzlich gewiesen wird, Dass dasjenige,
was der vormahlige hochberühmte
Helmstädtische Professor Herr Her-
mann Conring, Von dem Endzweck
der Pohl. Republic heraus gegeben,
unrichtig und falsch sey; Seiner Curio-

sität und Rarität halben aus dem
Lateinischen Original ins Teutsche über-
setzet. Dantzig. 1726. w 8ce, kart 12,
326 stron i k. 1.

Jagiell. — Ossol. — Raczyńs. — Wrocław. —
Zielińs.

— ob. Marinus Franc. (1665) —

Mothius (tom XXII str. 599).

Benth. Hist. lit. II 89. — Kot Rzeczpospo-
lita. — Placcius Theatr. pseudon. 341,
434. — Rembowski Pisma III 191. —
Zernecke Thorn. Chronica.

(Sachs v. Löwenheim). Zur Historie
und Genealogie von Schlesien, Berich-
tig. Ergänzungen und Anmerkungen
zu den vor Sommersbergischen Schle-
siens historischen Schriftstellern. (12 ze-
szytów). Breslau 1785—90.

SACHSE Johann Michael Heinrich.
Freud und Leid bey der Wiederkunft
des Königs aus Pohlen und beim Ab-
sterben von dessen Gemahlin, Christia-
nen Eberhardinen. Leipzig 1727. w 4ce.

(Sachsen). Die gerechte Sache Chur
Sachsens im November 1756. w 4ce. 3ark.

Sachsen ob. August II (Weine
Sachsen 1733) — August III — Cuno
(1777) — Churfürst von Sachsen
(1792) — Churhaus — Leben (1746) —
Nachricht (1759) — Poellnitz (Das ga-
lante) — Spiegel hochlöblicher (1515).

Sächsisches Recht ob. Jus magdeb.
(saxonicum) — Schütze Kasper (Kurtzer
u. gründlicher Bericht 1676).

Sachsen Christophorus Fridericus
ob. Status causarum exhibens corpus
(1746).

Saci [anagr. Izac - le - maitre] ob.
Zaluski J. Chr.

Sack Heinrich Oswald ob. Dörffer
Balt. (1682).

SACK Johann Eduard (1770 † 13
lut. 1826). Gedichte von I. E. S. Sack.
Seinen hohen Gönnern und werthen
Freunden gewidmet. Lemberg, Piller.
1799. w 8ce. str. VI, 208 i k. 2.

Są tu przekłady bajek Ign. Krasickiego, tu-
dzież bajka Karpińskiego: Człowiek i ka-
mień. Ossol. — Uniw. lwow.

SACKEN Krzysztof Fryd. Schreiben
eines Curländers an seinen Freund.
(B. w. m.) 1741. w 4ce.

Według innych autorem jest Fuchs C. D. (ob.).

Sackin Ewa Maria ob. Dürffer Balt. (1682).

Sackpfeiffe der Reformirten, von dem Ministerio der vngedeuteten Augspurgischen Confession in Dantzig dermassen gezwungen vnd gedruckt, dasz sie eins hat müssen auffsinghen: Das ist, Ein gespräch zwischen zwo personen. derer die eine Catholisch, Bartholomaeus, die andere Reformirt, Andreas genant, gehalten vber des Ministerii vngedeuteter Augspurgischer Confession in Dantzig buch, so sie Anno 1646. wieder Johan Caesar, vnterm titul Anhang, Haben lussen auszugehen, ans liecht gegeben Durch Wahrhund Wehredich. Gedruckt im Jahr 1646. Zu Johansburg, bey Kilian Kramers vnd Martin Schmidts erben. (Następnie dwuwiersz:) Qui, quae vult, dicit, quae non vult, audiet. Wie man in den Wald ruffet, so ruffet man auch wieder heraus. w 4ce, str. 46.

Jak z tytułu widać, jest to dyskusja między katolikiem Bartłomiejem, a reformowanym Andrzejem; Bartłomiej występuje w obronie Caloviusa, Andrzej w obronie Caesara i ostatecznie zwycięża.

Czartor. — Warsz. uniw.

— ob. Caesar Johannes (Endliche Rettung 1647) — Calovius Abraham (Das grosse Geheimniss 1645) — Dantzig (Anhang 1646).

Sack - Spiegel. (Gedoppelter Polnischer) oder Merkwürdige Vorbildung des Ehemahl- und Dermahligen Zustandes in Pohlen, nebst denen neuesten, zu der jetzigen Zeit darinnen vorgelauffenen sehr curiösen Begebenheiten. In diesen wenigen Bogen, kürzlich doch deutlich entworfen, Nebst einem denckwürdigen Titul-Kupffer. Franckfurt und Leipzig, 1734. w 4ce, k. 3 i str. 86 (właściwie 87, gdyż str. 84 powtórzona).

Rycina przed tytułem przedstawia szlachtę rąbiącą się w kościele (na sejmiku?) Ciekawe kostjumy. Poprzedza historia królów polskich.

Egzempl. Bibl. Czartor. ma odmienną kartę tyt., tytuł brzmi: Gedoppelter Polnischer Sack-Spiegel, oder Merkwürdige Vorbildung des Ehemahl- und Dermahligen Zu-

standes in Polen nebst denen neuesten (tu brak całego wiersza: zu der jetzigen Zeit darinnen vorgelauffenen sehr curiösen) Begebenheiten darinnen i t. d. Poza tem niema żadnej różnicy. Prawdopodobnie, gdy drukowano „Fortsetzung“ (zob. niżej), wtedy wydrukowano i zmieniła kartę tyt.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Fortsetzung des gedoppelten Polnischen Sackspiegel... von August III Ankunft zu Oppeln. Abholung nach Cracau, Einzug, Crönung... Frankfurt und Leipzig 1734. w 4ce, str. 57.

Sacra ob. Bizzeri (lega 1690) — Calenius Abr. (scriptura 1606) — Olympia (post emensum) — Prusinus Corn. (Scripturae 1541) — Socinus (Scripturae 1611) — Trzebiecki And. (doloris 1681).

Sacramenta ob. Banackowski Sz. (Media 1764) — Beganowski Aleksander (1732) — Błonie Nicol. (Tractatus sacerdotalis) — Bojarski A. N. (Obligatio 1758) — Bratkowicz Adr. (Conclusiones 1620) — Bujalski A. B. (1762) — Celejowicz M. P. (Quaestio 1694) — Costenus M. (Lucernae) — Declos Józ. Ant. (1766) — Euchologion (1646) — Fox Jan (1631) — Infirmittas (1691) — Januszowski Jan (Dogmata 1605) — Karnkowski Stanisław (1572) — Kaszewicz Mathias (1776) — Kolendowicz Matheus Józef (1732) — Łaski Joannes (1552) — Marchantius Jacobus (1651) — Młodzianowski Thomas (1674) — Mołęcki Stanisław (1689) — Musiałkowski Vincentius (1772) — Muszka Nicol. (1754) — Ofmański Jan — Opatovius Adamus (1642) — Opiatowicz Alexander (1640) — Pasterz (1776) — Patelski Stanisław (1771) — Posnani-tanus Val. — Powodowski Hieronim (1591) — Quaestio (1699) — Rosselius Hannibal (1589) — Sacramentum — Sacranus (Ruthenorum) — Sarnecki M. Jacobus (Quaestio 1699) — Stankarus Franciscus (De sacramentis 1560) — Sulikowski Nicolaus (Cherubin armatus 1642) — Sulikowski Nicol. (Quaestio theologica 1658) — Tylkowski Maciej (Conclusiones 1772) — Wigandus J. (argumenta sacramentarium 1575).

Sacramentum (Magnum) seu Matrimonii in lege evangelica dignitas a Cracoviensi Seminario declaratum. Cracoviae typ. Joan. Pauli Cezary. 1658. fol. Jocher 3974. Ossol.

— a saeculis involutum per conclusiones theologicas revelatum (1676) ob. Damian Piotr.

Jocher 3869. Ossol. — Uniw. lwow.

— sanctissimum olim in Glottau Varniensis Dioecesis pago a bove adoratam. Olivae 1691. w 12ce.

Ob. Hostia sacrosancta.

Jocher 3952 b.

— ob. Emmanuel a Concept (poenit. 1697) — Juszcakiewicz Fl. (poenitentiae 1771) — Pałaszowski Casim. Stan. (Eucharis. 1746) — Powodowski H. (Eucharistiae) — Szymakowski P. A. (Quaestio... poenit. 1746).

SACRANUS Joannes, z Oświęcimia, kanonik krakowski († 1527). Elucidarius errorum ritus Ruthenici. (Bez wym. r., m. i druk.) [Pod tytułem drzeworyt przedstawiający papieża siedzącego, a obok niego po prawej ręce kardynałowie ku niemu zwrócenii, po lewej duchowni ruscy tyłem odwrócenii]. w 4ce, XXXIII kart liczb. (zamiast k. XXVIII, 2-gi raz XXIII), spisu i omyłek 2 karty niel. (sygn. Aij — Fii). Druk gucki w dwie kolumny. Na karcie 2 ej przypisał Albertowi biskupowi wileńskiemu Jan Sacranus ś. teologii magister i kanonik kat. krakowski.

Cale dziełko dzieli się na trzy traktaty; w pierwszym mówi: de pertinaci contumacia Ruthenorum. W 2-im: De potestate iurisdictione et auctoritate Ruthenorum an eandem habeant sicut illi Scismatici qui in Ecclesie unitate existentes et ab ea potestate donati se tandem ab ecclesia preciderunt. W traktacie 3-im mówi: de Sacramentis an sint eorum Sacramenta vera et legitima et ab eis administrabilia.

Bentkowski sądzi, iż to drukowane przed r. 1500. Janocki (Janoc. II 230) i Sołtykowiec s. 129 domyślają się, iż druk. około 1500. Wreszcie Wiszn. V 22 dowodzi, iż przynajmniej napisane było dzieło nie przedz jak r. 1500, mówi bowiem w niem autor o Aleksandrze, jako W. X. L. a w r. 1501 Aleksander był już królem, rok zaś 1500 wyraźnie wspomniany.

Przedrukowane u Łasickiego De Moscovitarum et Tartarorum religione 1582 i w Gwagnina Rerum Polonicarum II 347.

Biskupem Wileńskim był Wojc. Tabor zmarły 1504. — Po nim nastąpił Wojc. Radziwiłł.

Wisłocki Incunabula 430. — Kopera Spis nr. 12. — Wierzbow. I 773. — Tretiak Skarga str. 22.

Akad. (?) — Borkow. Jerzy. — Baworow. — Dziedusz. — Czartor. — Celiński. — Czetwert. — Kórnik. — Jagiell. — Krasinś. — Warsz. uniw. — Dzików. — Ossol. — Wrocław. miejs. — Muz. narod. — Walezyński.

— **Errores Atrocissimum Ruthenorum**. [Pod tem drzeworyt, przedstawiający papieża, siedzącego na tronie, a obok niego po prawej ręce kardynałowie, przed nim klęczący rycerz z krzyżem czarnym na płaszczu, po lewej ręce duchowni ruscy odwrócenii tyłem]. w 4ce, k. nl. 4 (str. ost. biała. Druk gocki).

Na odwr. tyt.: Ex tractatu dni Johannis Sacrani sac. theologiae magistri et Cracov. ecclesiae quondam Canonici: quem intulavit Elucidarium errorum ritus Ruthenici et inscripsit Reverendo in Christo patri Domino Alberto Episcopo Vileni. Jak zauważa Wisłocki, Sacranus umarł w r. 1527. Skoro więc na odwrocie tytułu jest nazwany „eccel. crac. quondam canonicius“ przeto druk musiał wyjść po r. 1527. Niesiecki IV. — Janoc. II 236. — Łukasiewicz Dzieje wyzn. helw. I. — Kopera Spis nr. 25. — Wiszn. VIII 282 n. 276. — Wierzb. III 3179.

Muz. Narod. — Czartor. — Kórnik. — Petersb. — Przeźdz. — Krasinś.

— **Modusepistolandi (sic) egregij viri Joannis Sacrani sacre Theologie doctoris Canonici Cracoviensis**. [Pod tytułem malutka winietka, a pod nią sześciowiersz do czytelnika:] Ad lectorem. Qui cupis antiquas Marci Ciceronis ad arces Scandere: vel Crispi pignora docta sequi I celer insomnis: manibus pedibusque solutis Auribus arrectis cum ratione simul: Has lege pro segete spicas. pro vitibus vuas Sacrani: Crispus Tullius alter eris. [Tytuł i sześciowiersz wśród ryciny z monogramem Hallera w górze]. (B. r. m. i dr.). w 4ce, k. 26 nlb.

Na karcie tyt. i na każdej stronie tekstu dopiski łańskie tak między wierszami, jak i na marginesach.

Czartor. — Jagiell. (?)

— **Modus epistolandi, una cum epi-**

stolis exemplaribus. In officina Halleriana 1507. w 4ce.

— Toż... exemplaribus. Cracoviae Haller. 1512. w 4ce.

— Modus epistolandi egregij viri Joannis Sacrani sacre Theologie doctoris Canonici Cracouien... (Na końcu): Impressum Cracouię in ědibus domini Ioannis Haller eius Cracouien. Anno Iesu Christi nati 1520. w 4ce, kart 36 (sygn G₆).

Wydał Stan. z Łowicza. Na karcie G₂: Stanislaus Lovicz, hursae Hierusalem senior. piis lectoribus, Cracoviae, pridie Cal. Maii 1520. Poczem Vita beati Joannis Cantii. Na karcie G₆: Rudolphi Agricola hexastichon. Bovilas tirunculis tetrastichon. Katal. bibl. Dzik. podaje też z datą: Cracouiae, Florianus (Ungler) 1521.

Jocher 8428. — Janociana I 176. — Morawski Hist. uniw. II 80. — Wierzbowski II 970.

Dzied. — Dzików. — Krasin. — Kórnik. — Ossol. — Petersb. — Zamojs.

— ob. Gwagnin Alexander (1584) — Łowicz Stanisław (1520, 1521) — Łazicki (Rusorom 1582).

Chodynicki II 266. — Juszyński II 153, I 265. — Janociana II 235. — Sołtykiewicz O Akad. Krak. 34. 129—132. — Wiszniewski III 186 i 314, 372, IV 209. V 21. VIII 282. — Łętowski Katalog IV 25—29. — Encykl. pow. Org. XX 191. — Morawski Hist. uniw. II passim. — Szujski Odr. i reformacya. — Finkel Elekcyja Zyg. 1910. — Fijałek Studja do dziejów (1899) str. 31 i nast. — Grabowski Skarga str. 4, 34, 35, 331. — Brückner w Kwart. hist. 1897 str. 584 oraz w Pracaach filol. V 38. — Wisłocki Katal. ręk. str. LXI oraz Acta rector. I. — Tretiak Skarga 1912 str. 22. — Wierzbowski Materyały do dziejów piśm. I. — Matric. regni summaria IV nr. 172. — Wisłocki Liber dilig. str. 488. — Enc. kośc. XXIV str. 129. — Korbut Liter. pol. I 62. — Finkel str. 1845.

SACRANUS Ludwik Dominikan. The-saurus pauperum seu Conciones de Tempore et de Sanctis.

Kraszewski Okruszyny T. I 213 str. (Zapewne jest to rękopis).

Sacranus Simon ob. Syreniusz.

Sacrarium theologicum ob. Ośliński (1684).

sacрати Paulus. [List do Hier. Filipowskiego].

Cytuje go Ciampi I. 107, odsyłając pod Sacрати, gdzie jednak niema już o tem

wzmianki. Może mieści się w ogólnym zbiorze jego listów?

Sacrificium ob. Pawłowski Dan. (amoris 1712) — Groddek (Schultz G.) (s. victimis 1692) — Vitellius J. (in solemnibus 1633).

Sacrilegijs (de) ob. Bredenbach M.

SACROBUSTO (de) Joannes (z Halifax, Sacrobosco). Algorithmus Magistri Joannis de sacro busto ex vetustissimis computantium exemplaribus collectus et castigatus: adiuncta quoque est opusculi calce perutilis ingeniosa ac summe necessaria Linealis seu proiectilium practica. [Pod tem w czworobocznem oblinjowaniu u góry pod jednorożcem herb Litwy, obok pod lwem herb Polski, u dołu herb Krakowa; ta winieta używana przez Hallera]. B. r. m. i dr. (Kraków, Haller) w 4ce, k. nl. 12 (s. o. biała; dr. goc.).

Wierzbows. III 3150.

Jagiell. — Ossol. — Pozn. T. Prz. Nauk. (?) — Bibl. wrocł. król.

— Algorithmus Joannis de sacro Busto. [Pod tem w czworobocznem oblinjowaniu u góry: pod jednorożcem Pogoń, pod lwem Orzeł, u dołu herb Krakowa; winieta Hallera]. B. r. m. i dr. (u Hallera w Krakowie) w 4ce, k. nl. 10 (Dr. goc.).

Wierzbows. III 3151 (podaje 8 kart).

Jagiell. — Zamojs.

— Algorithmus Joannis de sacro Busto. [Nad tytułem podłużna winieta czworoboczna, w której środku Orzeł, pod tytułem podobna winieta z Wieniawą w środku]. B. r. m. i dr. (ale zapewne w Krakowie, Ungler). w 4ce, k. nl. 14 (s. o. biała).

Wierzbows. III 3152.

Czartor. — Jagiell. — Wilder.

— Algorithmus Johannis de sacro Busto. Impressum Cracouiae M.d.iiiij. (1504). (Druk Hallera przez Unglera). w 4ce, kart 14.

Wierzbows. II 832.

Czartor. — Pawlikow. — Petersb. — Bibl. muz. narod. w Peszcie.

— Algorithmus. Imp. Viennę Austrię per Hier. Vietorem Expensis vero Leonardii et Lucae Alantsee fratrum. 1517. w 4ce.

Ordyn. Zamojs.

— *Algoritmus Johannis de Sacro Busto*. (Na końcu:) *Cracouiae in domo dni Johannis Haller anno Salutis M.CCC.CC.IX (1509)*. Laus deo glorioso. w 4ce, k. nl. 12 (ost. str. biała).

Pod tytułem w czworobocznym oblinjowaniu: u góry herb Polski w tarczy, trzymanej z prawej strony przednimi łapami lwa, z lewej jednorożca; u dołu pod lwem herb Krakowa, pod jednorożcem Litwy; między niemi w środku wazonik, na którym znajduje się monogram Hallera.

Wierzbows. III 2055. — Wiszn. H. lit. IV 177. Kórnik. — Ossol. — Petersb. — Wrocław.

— *Algorismus Magistri Joannis de Sacro busto ex vetustissimis computantium exemplaribus collectus et castigatus, adjuncta quoque est in opusculi calce perutilis et ingeniosa ac summa necessaria linealis seu projectilium practica*. (Na końcu:) *Algorismus Joannis de Sacro busto sagaci cura studioque Cracouiae per Florianum Unglerum impressus ac elaboratus pridie Kalendas Februariarum anno post virginis Christi fere partum 1511*. w 4ce, kart 10 nlb.

Rycina przedstawia dwie osoby rachujące na paciorkach na machinie. W górze herby Polski, Krakowa i Akademii. Ossol.

— *Algoritmus Joannis de Sacro Busto*. (Na końcu:) *Finis adest feliciter. Impressum cracouiae impensis spectabilis viri dni Johannis Haller civis cracouien: per Florianum Unglerium: Anno dni 1513*. w 4ce, kart 10 nlb. (sygn. B₆).

Na tytule rycina dwóch rachujących na machinie, herb Krakowa na końcu.

Wierzbows. II 891.

Dzików. — Ossol. — Zamojs.

— *Algorismus Magistri Joannis de sacro busto ex vetustissimis computantium exemplaribus collectus & castigatus, adiuncta quoque est opusculi calce perutilis ingeniosa ac summe necessaria Linealis seu projectilium practica*. (Na końcu:) *Impressum Viennę Austrię, per Hieronymum Vietorem. Expensis vero Leonardi & Luce Alantseae fratrum. Anno domini M.D.XVII (1517)*. Mense Augusto. w 4ce, k. nl. 10 (syg. A—B_{III}).

Tytuł w szerokiej ramce ozdobnej, w której u dołu cyfra Vietora.

Kopera Spis nr. 60.

Ossol. — Czartor. — Celiń. — Jagiell. — Muz. Narod.

— *Algorithmus Joannis de sacro Busto*. [Tytuł wśród ryciny z cyfrą Hallera w górze]. (Na końcu:) *Apud Inelytam Poloniae Graccouiam In Aedibus Domini Joan. Haller. Mense Jvlio. M.D.XXI (1521)*. w 4ce, 16 kart nlb.

Tu pierwsza tylko etymologia wyrazu *algorithmus* położona.

Wierzbows. II 979. — Janoc. Nach. IV 176. Czapski. — Czartor. — Dzików. — Ossol. — Petersb.

— *Algorithmus Joannis de Sacro Bosco*. [Tytuł w ramie naksztalt bramy sklepionej z słupami, u dołu znak rytownika: V strzałą przeszyte]. (Na końcu:) *Apud Inelytam Poloniae Graccouiam Per Florianum Vnglerium. Anno M.D.XXII (1522)*. w 4ce, k. nl. 16 (tylko przedmowa dr. goc.).

Oddruk niemal karta w kartę hallerowego wydania z r. 1521.

Wierzbows. II 991. — Janoc. Nachr. IV 176. — Łukaszewicz Hist. szkół I 92.

Branic. — Jagiell. — P. Moszyń. — Szembek. — Wileńs. — Bibl. bodlejańska.

— *Algoritmus...* (tak jak z r. 1522). w 8ce, 22 kart nlb. (druk antykwa). (Na przedostatniej karcie:) *impressum Cracouiae per Mathiam Scharffenbergium Anno Dni millesimo quingentesimo trigesimo tertio (1533)*.

Żebrawski Bibliogr. matemat. str. 76 i 77. — Podobno to ta edycja, którą wspomina Janoc. III 176 r. 1522.

Wierzbows. III 2160.

Brunsb.

— *Toż...* *Cracouiae apud Mathiam Scharffenberg Anno M.D.XXXVII (1537)*. (Na końcu:) *Impressum Cracouiae per Mathiam Scharffenbergium. Anno domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo*. w 8ce, k. 24 (ark. D₃).

Wierzbows. II 1143.

Kraśn. — Ossol. — Petersb. — Zamojs.

— *Introductorium Compendiosum in Tractatum Sperae (sic) material. Joannis de Sacrobusto Quem abbreviauit ex almagesti Sapientis Ptholomei Claudii philosophi alexandrini ex pheludio progeniti per magistrum Joannem Glogouiensem...* A. 1506 feliciter recollectum. *Impressum Cracouiae 1506*. w 4ce, k. 72 nlb.

Ob. Bujak w Rozpr. Akad. (filol.) XVIII. 1901 str. 347, oraz Księga pami. uczniów

1900 str. 93. — Bunch Silesiaca 1898 str. 145.

Bliższy opis wydań tego dziełka (z lat 1506, 1513, 1518) ob. pod Glogoviensis (tom XVII. 181).

Czartor. — Jagiell. — Wzrzs. Uniw.

— Joannis De Sacrobosco Astronomi celeberrimi sphaericum opusculum, cum lucida & familiari expsitione (sic) per Matthaeum Shamotuliensem artium magistrum, in studio alme vniuersitatis Cracouiensis collecta. [Na rycinie dwaj astronomowie, z których jeden trzyma w ręku papier, drugi sferę]. (Na końcu:) Cracoviae Apud Florianvm Impensis Joannis Haller. Anno M.D.XXII (1522) (Herb Krakowa). w 4ce, kart nlb. 7 i 70 kart liczb., na końcu 1 k. nlb.

Na przodzie jest dedykacja do Piotra Tomickiego Bisk. krak.; 18 w. I. ad lectorem z podpisem: Christophorus faciebat; i rejestr. — Epigramma na herb Łódzia Tomickiego 4 w. I. — Przedmowa z tytułem: Matthei Mittis Samotulien. in astronomi-cum introductorium Joannis de Sacrobosco commentarius in studio Cracouiens. comportatus. W Bibl. Ossoliń., Muzeum Narod. i Jagiell. są egzemplarze z tym samym tytułem i z ryciną; po dedykacji idą wiersze ad lectorem ale bez podpisu Christophorus faciebat.

Wychwała Szamotulski w dedykacji nauke, skromność i przystępność Tomickiego.

Janoc. Nachr. IV 177. — Kopera Spis nr. 94. P.or. Szamotulski (1522).

Akad. — Branic. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Muz. narod. — Wilder.

— ob. Glogoviensis Joannes (1514).

Łukaszewicz Hist. szkół I 92. — Łempicki Działalność J. Zamojskiego 1922. — Wisniewski IX 519. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXII 782. — Bujak Geografja na Uniw. Jagiell. 1900. — Żebrawski Bibliogr. str. 77. — Franke J. Brożek str. 301. — Wisłocki Kat. ręk. str. LXI.

Sacro-civilis politia ob. Krzykowski Wac. (1636).

Sacrum ob. Boldicius Ad. (manibus 1662) — Bzovius Abr. (pancarpium 1611—3) — Grymosz M. T. (cogitationum 1702) — Mylius Mich. (Deo 1636).

(**Sącz**). Ansicht von Sandez. Sandomiria und Biecha in Polen. Kupferstich aus Bruin u. Hogenbergh. Gest. v. G Houfnagel. 1618. (Tekst łaciński).

Katal. księgars. — Obec Braun i Brunus.

— ob. Sandecia.

Finkel str. 1998.

Sącz (z) ob. Sandecker Jan.

Saczalski Jan ob. Nakielski Samuel (1620) — Officia (1620).

Sąd Assessorski Zadworny y obowiazki Kancelerzow Oboygá Narodow. Prawo Uchwalone w Grodnie Roku 1793. w 8ce, str. 14.

Branic. — Jagiell. — Akad.

— assessoryi koronney.... Część pierwsza. (w Warszawie). W drukarni J. Kr. Mei Rzeczypospolitey u XX. Schol. Piarum. fol. Zieliński.

— handlowy. (Projekt). 1790(?) fol., str. 3 (p. fr.) Branic.

— kommissyi porządkowey ziemi Gostyńskiéy, 1792. fol. Branic.

— Kommissyi Porządkowey Cywilno-Woyskowej Powiatu Latyczowskiego w Woiewodztwie Podolskim. W sprawie między UU. Macieiem Dyakówskim subdelegatem grodzkim Latyczowskim... Tadeuszem Burskim burgrabią Sieradzkiem... Ignacym Skolimowskim Vice-Regentem ziemskim Latyczowskim, Stroną powodową; a W. Adamem Walewskim Vice-Brygadyerem Kawaleryi Narodowey, Janem Czyżem Majorem.. w Woysku Kawaleryi Narodowey Chorągwi Rotmistrzostwa JW. Ożarowskiego Kasztelana Woynickiego, i całą tąż Chorągwią w Mieście Latyczewie Konsystującą Stroną pozwaną etc. fol., str. 22.

Czartor.

— Kryminalny Naywyższy Koronny. (Pozwy przeciw Szcześnieemu Potockiemu, Xaweremu Branickiemu etc.) 1794.

Czetwert.

— Kryminalny Naywyższy. (Pozwy przeciw Szmulowi Jakubowi Liwran-towi, Kazimierzowi Raczyńskiemu etc. oskarżonym o zbrodnię stanu). 1794.

Czetwert.

— Naywyższy Kryminalny Koronny. (Pozwy przeciw Adamowi Szydłowskiemu, Kajetanowi Miączyńskiemu etc., o zbrodnię stanu). 1794.

Czetwert.

— Powszechné kryminalné sądu rozrządzenie. Allgemeine Kriminal Gerichtsordnung. Lwów, drukiem Pille-rowskich dziedziców 1789. w 8ce.

- Ob. Gerichtsordnung (tom XVII str. 111) gdzie opisano wydanie wiedeńskie z r. 1788. — Rozządzenie (tom XXVI). Branice.
- Seymowy Extraordynaryjny. Czartor.
(Projekt). fol., 1 k.
- skarbowy. Actum in iudiciis caesarum fisci Palatinatus Cracov. feria quinta post festum S. Lucae Evangel. proxima. A. D. 1711. folio.
Oświadczenie sądu skarbowego wojwdz. Krak. odkładające dopłatę podatku na wojsko. Ossol.
- skarbowy W. X. Lit. 1791. fol., k. 4 nlb.
Projekt do prawa. Branice.
- Trybunalski w Wielkim Xięstwie Litewskim. Prawo Dnia 19. Stycznia Roku 1792. uchwalone. w 8ce, str. 45.
Obacz Actum 21 Jan. 1792. (Razem zbrozurowane:) Deklaracya względem porządnego odbycia seymików na dniu 14 lutego 1792 przypadających dla W. X. Lit. w 12ce, 1 k.
Akad. — Czartor. — Jagiell. — Kijows. — Zielińsk.
- Trybunalski Koronny. Prawo dnia 19 Stycznia 1792 Roku uchwalone. w 8ce, str. 28.
Ob. Actum 21 Jan. 1792. — Projekt.
Akad. — Branice. — Czartor. — Jagiell. — Zielińsk.
- Ziemiański. (Projekt). (1791). folio, kart 6 nlb.
Czartor. — Jagiell. — Krasinś.
- Ziemiański. (Bez wyr. m. dr. i r.). (Od str. 33:) Deklaracya o sądach ziemiańskich w Wielkim Xięstwie Litewskim. Prawo dnia 3 stycznia r. 1792 uchwalone. w 8ce, str. 48.
Ob. Actum.
Akad. — Czartor. — Jagiell. — Wileńsk. — Zielińsk.
- Toż... Prawo uchwalone dnia 3 Stycznia Roku 1792. (B. wyr. m. dr. i r.). w 8ce, 22 k. nlb.
Prawdopodobnie druk. w Mińsku u Bazyljanów, gdyż egz. ten oprawny jest z ianemi drukami Bazyljanów mińskich jak 1) Konstytucya Seymu roku 1789 o Kommissyach wojewódzkich i powiatowych w W. X. L., 2) Ustawa Rządowa 3/3 1791 i t. d. Czapskich.
- Toż... Prawo z r. 1792 oblatowane 10 Stycz. 1792. w 8ce, str. 35.
Ob. Actum.
Branice. — Czartor. — Uniw. lwows.
- ziemiański. fol., 2 ark. (Zarazem:) Deklaracya o sądach Ziemiańsk. w Prow. Kor. (Actum 10 Jan. 1792). fol. 1 karta. Akad. (?) — Krasinś.
- Sąd** apellacyjny ob. Gretz T. F. (Mowa 1791) — Ordynacya (1791).
— boski ob. Więckowski Jacek (List uniwersalny 1790).
— kapturowy ob. Daniel (1670) — Darowski Sz. (Mowa 1764) — Ordynacya (1733).
— ostateczny ob. Gruber Teodor (1781) — Ignacy od P. Maryi de Mercede (1769) — Le Tourneur (1785) — Perkowicz Tomasz (1766).
— pański ob. Artomius P. (1604) — Grodzicki Stanisław (O straszliwym 1603).
— Parysa, balet... ob. Caselli (1775). Bernacki Teatr za St. Aug. II, 336. Były dwie edycje, jedna z nich nie opisana w tomie XIV str. 74 — obie opisuje Bernacki l. c.
— (Sand) Parysa ob. Locher (1542).
— Seymowy ob. Poniński Adam (1789).
— o zbroję ob. Dębowski A.
- Sadcovienis (Sadvokianus) Nicolaus** ob. Szadek Mikołaj (Iudicium astrologicum).
- SADEBECK August (pseud. Sirisa).** Historisch-statistisch topographische Beschreibung von Südpreussen und Neu-Ostpreussen; oder der Königlich-Preussischen Besitznehmungen von Polen, in den Jahren 1793 und 1795; entworfen von SIRISA (2 Theile). Erster Band. Mit sechs Kupfertafeln (na pierwszej karcie tyt. dodano:) und drey Landkarten. Leipzig, im Verlage der Dykischen Buchhandlung 1798. w 8ce. k. tyt., stron XII i od 13—666, 3 k. nlb. (rycin 6 i map 3).
Czartor. — Warsz. uniw.
- Polens Ende, historisch, statistisch und geographisch beschrieben von SIRISA. Mit vier Kupfern und einer Landcharte. Warschau im Jahr 1773, 1793 und 1795. Oeffentlich bekannt gemacht 1797. w 8ce, str. VIII i od 9—548.
Ryciny przedstawiają: pień drzewa symbolizujący rozbiór Polski (przed kartą tyt.),

klasztor Częstochowski (przed str. 43), twierdząc w Kamieńcu Podolskim (po str. 288) i Zamek krakowski (przed str. 447) z podpisami: Sirisa del. Z egzempl. bibliotek krak. mapa znajduje się tylko w egz. Czartor.

Ob. Finkel str. 1845.

Akad. — Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. —

Sadecius ob. Szadek.

SADICIUS Gabriel Eutropius kanon.

Pozn. Apologia Pro Collegii Posnaniensis, de Trino & Vno Deo Assertionibus, Adversus Samosatenicorum Anabaptistarum Animadversiones. A Gabriele Eutropio Sadecio Sacrae Theologiae Doctore, Canonico Et Concionatore Posnaniensi Conscripta. Ac Iussu & Auctoritate Rndmi D. Lvcae A Koscielec Dei Et Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Posnaniensis Edita. Posnaniae In Officina Joannis Wolrabi, Anno D. MDLXXXIII (1583). Cum Gratia & Privilegio S. R. M. w 4ce, 1 ark. i 136 stron.

Napisał z polecenia Łukasza Kościeleckiego bisk. poznańskiego. — Na ostatniej karcie wiersz łaciński: Laurentii Coroniani (Corviniani?) adversus impios Arianæ et Samosatensianæ haereseos sectatores.

Dziełko to należy do obfitej literatury wywołanej w r. 1580 i nast. przez wystąpienie jezuitów poznańskich przeciw Budnemu w sprawie Trójcy Świętej. Assertiones jezuitkie opisane są w tomie XII str. 253. — Odpowiedź De la Roche'a (Sadeel) obacz w tomie XV str. 123. — Pismo Faunteusa (Laurentius Arturus) obacz w tomie XVI. Porównaj: Budny, oraz: Socinus F. — Cała ta polemika nie jest dotychczas opracowana.

Wiszn. IX 81. — Jocher 3646. — Encykl. Org. XXII 783.

Czartor. — Kórnik. — Tow. Pozn. Przyj. Nauk. — Uniw. w Upsali. — Krasinś. — Warsz. uniw. — Jagiell. — Ossol. — Akad.

Sadecius Jan Alex. ob. Loeaechius And. (Sacerdotium 1596).

Sąddecki Thomas ob. Rzyskiewicz Lucas.

Sąddecki Jan ob. Saudecki.

Sadeel Ant. (pseudonym) ob. De la Roche [La Roche Chandieu] (Posnaniensis assertionum 1583) — Sadecius G.

Sadelius Andrzej ob. Chłapowski Mikołaj (Gratulatio 1610).

Sadka (z Ssadka) Mikulasz ob. Szadek M.

Sadkiewiczowa ob. Mikulicz Winc. (Krótkie 1799).

SADKOWSKI Ignacy Jakób. Kazania przy pogrzebie Barbary z Dernatowiczów Wiszczyńskiej miane w Słucku 1797 czerwea 17. Berdyczów, u Karmelitów bosych, 1797. Przeżd.

Sadkowski Joannes ob. Billewicz Theodorus.

SADKOWSKI Wiktor. Hramota okružnaja Wiktorija Archiepiskopa Mińskaho ko wsiem wiernym nachodiaszczysmia w jowo panstwie. 1794. fol.

Jocher 7994. — Sopikow I 77.

Kalinka Sejm I 461. — Jabłonowski Akad. Kij. moh. 1900.

Jego korespondencja jest w bibl. Czartor. ręk. nr. 934 (ob. Kutrzeba Katalog).

Sadlovius Martinus ob. Dasius Andrzej (1602).

Sadluisi (?), poseł polski w Holandji ob. Resolutien (pod r. 1597).

Sądny dzień ob. Flinspachius Chunmanus — Stryjewicz Sebastyan (Krótkie respons 1652).

(**Sadogórski**). Obiaśnienie nabycia dóbr przez W. Imci Pana Barona de Gartenberg Sadogórskiego, konsyliarza JKMcI od JW. Imci P. Piotra Potockiego wwdzica Poznańsk. z schedy drugiey działu wiecznego. 1774. fol. 3 ark.

Por. Summaryusz dokumentów (1776).

(**Sadok**). Krótki zbiór życia i męczeństwa B. Sadoka i Towarzyszów jego 48 Zakonu Kaznodziejskiego. (B. m. i r.) w 8ce, str. 16. Warsz. uniw.

SADOLETI Jakób kardynał (1478 † 1547). Elegantissimae Orationes Dvae. Altera Jacobi Sadoleti, De emendandis vicijis Curiae Romanae: Altera Samvelis Macieouij, qua exceptus Petrus Gamratus, cum veniret in Episcopatum Craconiensem. [Pod tem herb Wolskiego Półkozie, ośła głową]. (U dołu:) Craconiæ, Lazarus Andreae impressit. 1561. w 8ce, k. nlb. 32 (sygn. G₄).

Dedic. Nicolao Wolski episc. Chełmensi, Jacobus Górski, dat. e Collegio maiori Crac. 1561. Na odwr. tytułu wiersze: Albertus Wedrogonius in Arma Nicolai Wolski. — (Na k. 3 verso:) Mathias Plocensis. — Ecclesia Christi navis mystica...

Podpis: Seb: Felstinen. — Laurentius Goślicki stv: Cra.
 Jacobi Sadoleti oratio kart 22. Oratio Sam. Maciejowski kart 5. Poczem osobno na jednej stronie dodrukowane: In arma materna Nic. Wolski episc. Chełm. Alb. Wędrogowski.
 Wiszn. IX 120. — Ciampi Bibliogr. III 50. — Jocher 8699. — Wierzbows. III 2389. — Kopera Spis nr. 244.
 Muz. Narod. — Czartor. — Kórnik. — Raczyń. — Ossol. — Szembek. — Semin. wrocław. — Uniw. warsz.
 — Psalm Dawidow pięćdziesiąty... (Vngler, 1531) obacz Dawid (w „Dodatkach“ do tomu XXIII).
 Brückner w Rozpr. Akad. (filol.) XXXIV str. 312.
 Dokładny opis tego druku podaje Wisłocki w Roczn. dla archeol. 1871 str. 277. — Przewiduje też tłumaczenie psalmu, które jest odmienne od wszelkich innych przekładów polskich tego psalmu.
 Jagiell. — Ossol.
 — ob. Maciejowski Samuel (1561) — Orationes (1561) — Pudłowski M. (Elegia).
 Encykl. Orgelbr. T. 22 str. 784. — Morawski w Rozprawach Akad. (filol.) 1893 XVII. 255.
 List Sadoleta do Zyg. I z Rzymu 1528 (marzec) jest w dziele Miscelaneae MSS. nella Bibl. del Collegio Romano della Comp. di Gesu, tom I (Rzym 1744). Obacz Ciampi Bibl. 2.
Sadorius Petrus ob. Krzycki Andrzej (Encomia Luteri 1524).
SADORSKI Stephanus Sekr. J. Kr. M. (1584 † 2 lipca 1645). Gratvlatio. Illvstrissimo Et Reverendissimo D. Domino Simoni Rvdnicki Svpremo Regni Secretario. &c. Nominato & Electo Episcopu Varmieñ. A Stephano Sadorski conscripta. Cracoviae, Anno Domini MDCIV. (1604). w 4ce, 7 k. nlb.
 Sierczyñ. Obraz II 147. — Rzepnicki Vitae praes. II 280. — Starowols. Monum. 384. Czartor.

Sądowa ordynacya ob. Ordynacya (1792).

Sądowa ustawa ob. Ustawa powszechna sądowa dla Galicyi zachodniej (1796).

Sądownictwo ob. Adwokat za cnotą (1791) — Bieliński Stan. (Sprawiedliwość 1710) — Burzyński Tad. (ob. Dodatki) — Czartoryski Adam (List trzeci 1782) — Dodatek (1796) —

Dzwon starop. fabryki (1791) — **Excerpt** (1783) — Jabłonowski (Skrupuł) — Kaźmirski T. (Obejdzie się 1791) — Kiciński Pius (1789) — Kostiński (Infamis 1673) — Krasiecki Ign. (w Monitorze) — Kurzeniecki M. (Rezolucya 1758) — Legucki (Sprawiedliwość 1721, Trybunał 1720) — Leszczyński (Głos wolny) — Lisiecki Andrzej (1638) — List obywatela do Doświad. (1789) — Makulski (List, Czamarka 1791) — Maniecki F. (Strażnik 1719) — Manifest (1763, 1767) — Mikołajewicz Józef 1790) — Mikucki Ant. (Kazanie 1793) — Monitor (Samołówka r. 1775) — Mysł obywatela (1790) — Myśli (1790) — Myśli do urzadzenia (1779) — Niewieściński (Mowa 1783) — Niewieski (Gotowość 1728) — Objaśnienie (1791) — Obostrzenie (1766) — Opaliński (Satyra ks. III, 7) — Ordynacya (sądów rektorskich, miejskich, konfeder., sejmowych etc.) — Piotrowski ks. (Satyra) — Poniatowski Stan. (List) — Prawdy — Proces (sądowy) — Projekt — Przyczyny — Rada — Rej (Wizerunek r. VII i VIII) — Rozmowa (1757) — Sąd, Sady — Schultz (Reise 1797) — Sekretaria (1789) — Staszyc (Uwagi 1785) — Trojanowski (1791) — Trybunały — Umiasowski Tom. (Sądowy proces 1781–1787) — Wiadomość interesująca (1796) — Zamoyski And. (Zbiór praw).

Inne pisma, dotyczące reformy sądownictwa w Polsce, omawiają (oprócz podręczników prawa pol.): Balzer Geneza tryb. 1886. — Goyski Reformy tryb. 1909. — Konopczyński Polska w dobie II 34. — Skibiński Polska i Europa I (1913). — Kisielewski Reforma Czart. str. 294. — Korzon Wewn. dzieje. — Finkel str. 831 i 1619.

Sadowska z książąt Czetwertyńskich ob. Pisarski Michał (1766).

(**Sadowska Konstancya**). Z Brześcia Litt. d. 24 Julii. (O pogrzebie Imé Pani Konstancyi z Leduchowskich Sadowskiej, Starościny Słonimskiej). B. m. i r. (około r. 1750). w 4ce, k. nlb. 2.

Jagiell.
 — ob. Pisarski Mich. (Kazanie 1766).

Sadowski Damian ob. Podolski X. Apolinary (Kazanie 1793).

SADOWSKI Józef. Xenium Reverendo D. Sebastiano Pielsz Praeposito Tucho-
uiensi per Josephum Sadowski. w 4ce.

Sadowski Józef Damjan ob. Sini-
schalka Liberjusz (Męczeństwo 1759) —
Kowalski Hier. (Coeremoniale 1777).

Sadowski Kazimierz ob. Oczkowiez
Stan. (Promontorium 1647).

Sadowski Leonard (Renald) ka-
sztelan brzeski ob. Sapieba Jan Fry-
deryk (List 1747).

Wolf Józ. Senatorowie str. 103 zna kaszte-
lana Sadowskiego Renalda (1710—1721).

SADOWSKI Nepomucen X. Kazanie
Na Pogrzebie ś. p. Jaśnie Wielmożnego
Jmci Pana Felicjana Na Gąszynie
Wierchlejskiego Śędziego Ziemskiego
Kaliskiego, Z tegoż Woiewodztwa na
Seym Walny w Roku 1788 pod Kon-
federacyą zaczęty Posła, w Kościele
Prześwietney Kollegiaty Kaliskiej Dnia
25 Listopada, Roku Pańskiego 1790.
Przez X. Nepomucena Sadowskiego Re-
formatą, w Konwencji Kaliskim Fil.
Lektora Powiedziane, Za Pozwoleniem
Zwierzchności do Druku Podane w Ka-
liszu, w Drukarni J. O. Xiążęcia Inci
Prymasa. Roku Pańskiego 1791. w 8ce,
k. 40 nlb. (sygn. A—E₈).

Dedykacja Marcjannie z Mycielskich Wierch-
lejskiej. Ostatnie kart 3 mieszczą: Opis
pogrzebu. W Kazaniu genealogja.

Branic. — Jagiell. — Warsz. Uniw.

— Kazanie na pogrzebie ś. p. JWey
Imci Pani Jozefy z Mielżyńskich Koź-
mińskiej Rotmistrzowey kawaler. Nar.
w Wronkach w kościele parochialnym
24 grudnia 1792 r. przez X. Nepomu-
cena Sadowskiego Reformata w Kon-
wencji Poznańskim kaznodzieji Kate-
dralnego powiedziane. w Poznaniu 1793.
w 16ce, str. 40. Zam.

— Kazanie na pogrzebie ś. p. J. W.
Pauli z Szembeków Pierwszym Łu-
bieński, Drugim Potocki, Trzecim ślu-
bem Ogiński Woiewodziny Trockiej,
Starościny Guzowskiej, Orderu Krzyża
Gwiazdzistego Damy w Kościele Mie-
dniewickim XX. Reformatów, dnia 13
Lutego R. P. 1797 przez X. Nepomu-
cena Sadowskiego Reformata w Kon-
wencji Warszawskim S. T. Lektora

powiedziane. w Warszawie w Drukarni
nadworney komiss. Ed. Po-Jezuickiej
R. P. 1797. w 8ce, str. 4.

Dedyk. synowi zmarłej Felix. Łubieńskiemu
Staroście Nakielskiemu i żonie Tekli z Bie-
lińskich. Ossol. — Zam.

Sadowski Kasper ob. Misczyński
Michał (1625).

SADOWSKI Petrus, Polonus. Ad Lud-
derum hexastichon.

Jest w dziełach Jana Ecka (1530) tom II.

SADOWSKI Stanisław z Ostrołęki
(Kalwin). Idolatriae Jesuitarum Vilnen-
sium oppugnatio. Vilnae apud Karca-
num 1594.

Jezuici wileńscy żądali od Zygmunta III,
aby autora i książkę spalono.

Pismo to przyznają And. Wolanowi (obacz).
Nie wiadomo dlaczego Wiszniewski au-
torem mieni Sadowskiego. Być może iż on
tylkołożył na ponowną edycję. Pierwsza
edycja wyszła 1583 r. w Wilnie (ob.
Wolan). Dzieduszycki, Piotr Skarga i jego
wiek t. II 361 str. także przypisuje to
pisemko Sadowskiemu.

Encykl. Orgelbr. T. 22-gi str. 785. — Wiszn.
VIII 246—7.

SADOWSKI Stanisław (II) S. J. (ur.
1720). Kazanie na Jubileusz Wielebney
w Bogu Panny Franciszki Tarłówny
Xieni Zakonn S. Benedykta miane
w Sandomierzu dnia 10 lutego 1755 r.

— Peomer Krol Messenński. Tra-
gedya Prześwietnym Jaśnie Wielmo-
żnego Imci Pana Antoniego Debolego
Deputata Belzkiego Podczaszego Horo-
delskiego Śędziego Grodzkiego Grabo-
wieckiego Imieniem Wsławiona od Prze-
świetney Młodzi, Cwiczącey się w Poe-
tycznych y Geograficznych Naukach
Na Publiczney Sali Szkół Lubelskich
Societatis Jesu Na Widok Dana Za do-
zwoleniem Starszych. Roku 1751 w Lu-
blinie w Drukarni J. K. M. Collegium
Societatis Jesu (1751). w 4ce, k. 45 nlb.

Na odwr. karty tyt. herb Debolich i sześcio-
wiersz na herbowny kleynot. Dedykacją
obejmującą 2 karty podpisał X. Stanisław
Sadowski S. J. Rzecz jest wzięta ze Scy-
piona Maffaja. Kobiety nie wchodzą. Sztuka
pisane niedołożnym białym wierszem.

Była ta tragedia odegrana przez młodzież
szkół krońskich Soc. J. d. 31 lipca 1761.
Trębiński Bibl. Warsz. 1843 T. 12-y str.
333 i 4. Jagiell.

— Toż... (1761). folio, 1 ark.

Sądy ob. Doniesienie (porządek 1781) — Groicki Bartłomiej (1559) — Krzucki poseł wołyński (1791) — Patent (1772) — RembIELIŃSKI Stanisław — Ustanowienia sądów sejmowych (1775).

Ob. Sądownictwo.

— asesorskie (referendarskie, zawodowe) ob. Demonstratur jus appellationis — objaśnienie — Przyczyny — Lengnich — Prawdy (t. XXVI. 220) — Sąd.

— handlowe ob. Użyteczność sądów handlowych (b. r.).

— kasztelańskie ob. Moszczeński Marcin (1764).

— królewskie ob. Orzechowski Stanisław (1563).

— kryminalne ob. Organizacya (1794) — Urządzenie (1792).

— marszałkowskie ob. Artykuły (1678).

— miejskie ob. Kollataj Hugo (1791) — Urządzenie sądów miejskich (1791).

— municypalne ob. Organizacya (1794).

— rektorskie ob. Ordynacya — Szabel Józef Tomasz (Ordynacya 1790).

— Sądzący. Lwów 1642. 1 arkusz.

„Pismo to, władzy kościelnej i powadze pasterskiej uwłaczające i bez pozwolenia cenzury wytoczone, nowój ustawie synodalnej arcyb. Grochowskiego sprzeciwiające się, publicznie w katedralnym kościele w przytomności ludu spalono zostało“.

Obacz Józefowicz Kron. m. Lwowa 49.

— seymowe. folio, kart 7 (sygn. D₁). Projekt z XXIX artykułów. Rozpoczyna się: Co do składu sądów sejmowych...

Bibl. XX. Miss.

— Toż... (Oblata w Grodzie warsz. d. 28 Maja 1791 r.). fol. k. nlb. 5.

Branic. — Jagiell. — Krasinś. — Uniw. lwow.

— seymowe. (Konstytucya 1791 według powyższego projektu). folio, syg. C₂ (kart 6).

Od str. 43: Sędziowie seymowi obrani r. 1791.

— seymowe. w 12ce, str. 46.

Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Wileńś.

— ob. Dziennik (1789) — Gomoński (1790) — Konstytucya seymu (1791) — Rozporządzenie (1791) — Ustanowienia sądów sejmowych (1775).

— u Woyta, Komedyja we Trzech Aktach, w Warszawie 1780. Nakładem y Drukiem Michała Grölla, Księgarza Nadwornego J. K. Mci. w 8ce, str. 96.

Ob. Teatr (tom 30).

Beutkowski I 569. — Bernacki Teatr za Stan. Aug. II 298.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasinś.

— trybunalskie ob. Konstytucya zawierająca deklaracyę (1792).

— ziemiańskie. Prawo nowe d. 3 Stycz. 1792 uchwalone. Kalisz, druk J. O. Xcia Prymasa. w 12ce, str. 47.

Ob. Actum.

Branic.

— ziemskie w Koronie. Prawo uchwalone w Grodzie roku 1793. (B. w. m. i dr.) w 8ce, str. 32.

— Toż... w 8ce, str. 43.

Akad. — Branic. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. lwow. — Zielińś.

— ziemskie ob. Gruszecki H. (odwaga 1754).

Sadzawka owcza ob. Pilchowski Dawid X. (b. r.).

Sądzenie spraw ob. Porządek (1699).

Saecularia academiae ob. Thilo V. (1644).

Saeculum (Felix) Cracoviae Saeculo Decimo Quarto, hoc est Anno Dni 1400. Ex Sex Viris Sanctis coetaneis S. Joanne Cantio Presbytero Saeculari, in Alma Universitate Cracoviensi S. Theologiae Doctore & Professore, Regni Poloniae (sic) & M. D. Lithu: Patrono B. Svetoslao Mansionario ad Ecclesiam B. V. M. in Circulo Cracovien: B. Simone De Lipnica, Ordin: S. Francisci de Observant: ad Ecclesiam S. Bernardini Confessoris. B. Stanislawo Casimiritano Ordin: Canonicorum Regular: Lateranen: ad Ecclesiam SSmi. Corporis Christi. B. Isaia Bonerio S. Theologiae Doctore, Ordin: S. Augustini Eremitar. ad Ecclesiam S. Catharinae V. & M. B. Michaele Giedroycio De Ducibus Lithuaniae, Ordin: S. Mariae de Metro ad Aedes S. Marci Evangeixistae (sic). Regi Saeculorum Immortali & Invisibili Soli Deo Mirabili in Sanctiss. & Sancto in omnibus operibus suis Honor & Gloria. (B. m. dr. i r.) 1769. w 4ce, k. 6 nlb.

(Na końcu): Disputabuntur publice in Collegio Majori Theologorum Almae Univ. Cracov. Defendente conclusiones... Josepho Muszyński... sub Assist. Stan. Mich. Patelski... a. D. 1769 die 30 Octob.

Ode Votiva ab auditoribus, obejmuje k. 2. — Conclusiones theol. ex Cursu morali menti D. Thomae... Conformes ex tractatu de fine ultimo hominis..., także mają kart 2. Jocher 3758. — Por. t. XII. 647. Ob. Wantałowicz Jan K.

Jagiell. — Ossol.

— Floridum vernatibus lilijs Illustrissimi Christini Gozdava. Palatini Plocensis, Exercituum Regni Poloniae Ducis, Sub fortunatissimis auspicijs. Liliiani Gozdavitae, perillustris Magnifici Domini Joannis Godlewski Succemarij Nurensis Capitanei Camenecensis Domini et Mecaenatis amplissimi. In facie Podlachici orbis antecenerali dramate A Perillustri, ac Magnifica Juventute Oratoria Athenaei Drochiceniensis Societatis Jesu reproductum Anno quo Lilium convallium apparuit in terra nostra 1716 die 22 Februarii. fol. k. 4 nlb.

Trésé djalogu.

Warsz. Univ.

— ob. Eichstadius Waw. (jubilaum 1658) — Jansson Joann. (aureum 1646) — Kanon A. (Kojalowiez Kaz.) (primum S. J. 1640) — Katenbring Joz. (Marianum 1764) — Mniszech W. (honoris 1731) — Moler J. (de scriptoribus 1697) — Potocki Paw (bellatorum 1670).

Saedis applaudunt ob. Koenig Ern. (1669).

Saementis fructum ob. Kourtes St. (1683).

SÄMLER S. Das am Tage Karl vergnügte Triebusch wurde zum Vergnügen eines vornehmen ausländischen Gastes durch die junge Herrschaft des hochfreiherrlichen Hauses in einem prätisch theatralischen Schauspiele den 28 Jan: 1722 vorgestellt von S. Sämler. Lissa, gedruckt bei Michael Lorentz Pressern. folio, kart 3.

Wotschke Prov. Gymn. zu Bojanowo 1909 str. 61. Bibl. miej. wrocław.

Saeviens Parca ob. Buchowski A. S. (1684).

SAFFT Michał Q. D. B. V. De Polonorum Majoribus, dissertationem, prae-

side Godofr. Lengnich, D. eloqu. et poës. p. p. in auditorio maximo d. XXV Septembr. MDCCXXXII tuebitur Michael Safft, Goldinga-Curonus stipendii Voegedingiani alumnus. Gedani, typis Thom. Joh. Schreiber, Senatus et Athenaei typographi (1732). w 4ce, k. 2 nlb. i stron 16.

Czartor.

Safian ob. Lalande (1770).

Safo ob. Przybylski Jacek (1793).

SAFONOWICZ Teodozy naucz. w Kolegium Mohiły, Ihumen klasztoru św. Michała w Kijowie († 1680 r.)

Chronika z letopisów starodawnych, z św. Nestora peczerskiego i inszych, także z Chronik polskich o Rusi 1672.

Zdaje się nie było drukowane? Rękopis był w bibl. min. spr. zagr. w Moskwie. Korzystał w tej kronice ze Strykowskię. Miał wydawać książki religijne ruskie w Kijowie.

Jabłonowski Akad. Kij. moh. 1900 s. 122. — Askoczański Kiew... z jego Akad. Tom I. — Sobieszcz. w Encykl. pow. Org. XXII 787.

Saga (Polska Kongars) Och Skald. I Stockholm, Med egen bekostnad tryckett och uplagd uti det Kongl. Botryckeriet, Hos Salig Directeuren Joh. Henr. Werners Enkia. Ahr 1736. w 4ce, k. 2 nlb, str. 201.

Dedykację Ulryce Eleonorze królowej szwedzkiej podpisała „Catharina Maria Stierncrona, Salig Directeuren Werners Enkia“. Znajduje się tu 50 rytowanych portretów książąt i królów polskich począwszy od Lecha I a skończywszy na Stanisławie Leszczyńskim; powinno ich być 51, brak jednak na str. 179 portretu Michała Kobuta Wiśniowieckiego, jest tylko u góry napis „Michael Wiesnowski“ Nr. 48 i ozdoba prostokątna ramka.

Ob. Tom XXIV str 464 (gdzie zacytowano literature).

Bibl. król. w Kopenhadze. — Czartor. — Jagiell. — Kijows. — Muz. Nar. — Ossol.

Saga ob. Czartoryski książę Kazim. Flor. (1682) — Gronaeus (Contio 1647).

SAGANUS. Ecloga in funere Stan. comitis a Gorka 1593.

Ob. Wotschke J. Turnovius str. 102.

Sagan Abraham ob. Węgierski Wojciech (Wiersz 1621)

Sage (Le) ob. Lesage.

Sagitta ob. Ciesieński Piotr (redux 1704) — Działyński J. (Działylnia 1673) — Działyński Gaspar (Działylnia

Cursu 1640) — Pałubiński Gab. (Sapiehanæ Gent. 1647) — Rudnicki (1651) — Waleszyński M. (Sierakowsciana 1697).

Sagittæ Amoris In Cor Paternum, A. R. P. N. O. Per Vtramq. Poloniam, & M. D. Lithvaniae, Carmelitarvm Discalceatorvm Provinciae Sancti Spiritus Provincialis Noviter Electi; Caeterorumq. RR. PP. NN: Capitularivm, A Filiis De Corona In Philosophici Corsvs Coronidem Conevrentibvs Directæ, Et In Pvblica Dispvttatione Infixæ. Anno quo Increatvs Amor humanâ Naturâ pharetratus suas in corda hominum Sagittas venerat directurus 1706. Mense Aprili. Die 25. Cracoviae, Typis Christophori Domański, S. R. M. Typog. fol. kart 4 nlb.

Mieści Conclusiones ex universa metaphysica D. Thomae et Aristotelis conformes. I do XXX. Jagiell. — Ossol.

— ob. Chomentowska A. (1712) — Działyński Gaspar (1640).

— Illustr^{mae} Sierakowsciorum domus Varsaviae 1706.

SAGITTARIUS Elias (z Łużyc). Qvinctvnx. Decadvn continentium Decreta Principis Philosophantivm De Anima. Illustrissimi ac Magnifici Domini, D. Adami In Wyszyn Grodziecki Castellani Miedzyrzecensis etc. Senatoris amplissimi fauore et amore promouenda ac stabilienda. Ab Elia Sagittario Lauba Lussato Philosophiae Studioso Praesidente sibi Excell. D. Christophoro Witkowski Artium Magistro & Philosophiae Doctore eiusdemque in Academia Posnaniensi Professore, publico examini. Anno Domini 1636. Mensis Julii Die ....exposita. Autoritate senatus Magnorum Virorum Theologorum ac Philosophorum confirmata. (Na końcu:) Posnaniae, In Officina Alberti Reguli Anno Domini M.DC.XXX.VI (1636). w 4ce, kart 14 nlb.

Mieści Decas I—V. Jagiell. — Ossol.

Sagnestinus Mikołaj ob. Paprocki Bartosz (1578).

Sago togata ob. Pawlikowicz Jan H. (1674).

SAGRAMOSO Alessandro Ignazio. Sermone Detto In Roma Nel Venerdi

dopo l'Ottava del Corpus Domini alla Venerabile Archiconfraternità eretta sotto il Titolo Del Cuore SS^{mo} Di Gesù Nella Chiesa di San Teodoro; E Dedicato alla Sagra Maestà Di Maria Giuseppa Regina Di Polonia Elettrice Di Sassonia Nata Arciduchessa d'Austria Da Alessandro Ignazio Sagramoso Della Compagnia di Gesù. In Roma, M.DCCXXXIX (1739). Nella Stamperia del Komarek al Corso in Piazza di Sciarra. Con Licenza De'Superiori. w 4ce, str. 57 (str. 1—14 nlb.).

Czartor.

Saguntus in Dantisco ob. Wassenberg E.

Sahajdaczny Piotr Konstantynowicz ob. Sakowicz (1622).

SAHER Johann Conrad. Vindiciae succinctae loci classici apostolici .... adversus Neo-Photinianos institutæ et ad Disputationem publicam praepositæ, quas sub Praesidio... Dni Abraham Calovii publice defendere .... M. Johannes Conradus Saher. Typis Michaelis Wendt. A^o 1652. w 4ce, str. 24.

Warsz. Uniwers.

Sahm Simon ob. Rudnicus Simon (Stema 1613).

SAHME Gottlob Jakub, student nauk wyzwolonych. Leben und Schrifften Christoph Hartknochs, eines berühmten preussischen Geschichtschreibers.

Obacz: Lilienthal Erlaut. Pr. V. 189.

SAHMIIUS Krystyan, prof. Gdańs. z Królewca (1662 † 28 lipca 1732). Disputatio de natura Ethices, quam naturae naturantis elementia et amplissimi ordinis philosophorum censensu in Alma Regiomontana Praeside M. Paulo Pomian Pesarovio, Elect. alumn... publicae ac placidae eruditorum ventilationi proponit Christianus Sahniius. Regiom. Boruss Ad diem 15 Januarii Anno 1681. Regiomonti Typis Friderici Klusneri... Haeredum. w 4ce.

— De divisione circuli. Regiomonti 1691.

— De eclipsium causis et calculo. Regiomonti 1689.

— De motu telluris Exercit. I, II, III. Gedani 1702.

Prætorius Athenæ s. 161, 181. — Prætor. Danziger Lehrer s. 56.

SAIGE, adwokat z Bordeau. Kato Czyli Rozmowa o Wolności y Cnotach Politycznych. Po Francusku napisana od Pana Saige, a zaś po Polsku przetłumaczona Przez A. K*** O Nomen dulce libertatis. Cic. contra Verrem. Za dozwoleńiem Zwierzchności w Warszawie 1772. Nakładem Michała Grela, J. K. Mei Bibliopoli y Kommissarza Nadwornego. w 8ce, k. 2 nlb. str. 120.

Ded. Mikoł. Junoszy Piaskowskiemu Podkomorzemu Krzemienieck. Kaw. Ord. S. Stanisława... A. K(amiński Adolf).

Egzemplarz Czartor. różni się od egz. Jagiell. kartą tyt. i odmiennym sygnetem drukarskim Groela, umieszczonym na końcu pod tekstem. Na karcie tyt. w samym układzie ozdobionym niema wielkiej różnicy; różnica występuje przedewszystkiem w słyżchu, przedstawiającym w egz. Jagiell. wazon, a w egz. Czartor. postać niewieścia z sierpem w prawej dłoni, a lewą podtrzymującą wspartą na zgiętej nodze otwartą księgę z napisem: castigo mores.

Janoc. Format. Lit. I 137. — Bielski Vita Piarum.

Jagiell. — Kijowa. — Ossol. — Wileńs. — Zam. — Czartor. — Ziełińs.

SAILER Sebastian. O Naśladowaniu Maryi Panny Książ dwoie dawniej przez X. Sebastjana Sailer Kanonika Premonstratenskiego wydane teraz.... na polski język przetłumaczone przez X. W. S. S. P. B. W. w Wilnie, w Drukarni przy Akad. R. P. 1780. w 12ce.

Joher 8226. Wileńs. — Ossol.

— O naśladowaniu Najświętszej Maryi Panny Matki Boskiej Książ dwoie. Dzieło tłumaczone z łacińskiego. Sandomierz, w drukarni J. Kr. M. i Rzpospol. R. P. 1786. w 8ce, str. 166 i rej. k. 2.

Sainmore (de) Blin (Joachim 1779) ob. tom XVIII. 599.

Bernacki Teatr II 255.

SAINT-AMAND Marc Antony Gerard Sieur de (1594 † 1661). Stances pour la grossesse de la reine de Pologne et de Suède. 1650.

— Moysse Sauvé, idylle héroïque du Sieur de... à la Reine de Pologne

et de Suède. Paris, A. Courbé 1653. w 4ce. Bibl. Konst. Przeźdz.

— Toż:... idylle héroïque du sieur de Saint-Amant. A la sérénissime reine de Pologne et de Suède. A Leyde, chez Jean Sambix. 1654. w 12ce, 8 k. str. 174.

Czartor.

— Toż:... 1654. w 12ce, k. 17, str. 188 i k. 6 (inne odbicie).

Czartor.

— Toż:... Amsterdam chez Pierre le Grand (Elsevir) 1664. w 12ce.

Przeździec.

SAINT-AMAND de la Chapelle. Mémoires de Pologne contenant ce qui s'est passé de plus remarquable dans ce Royaume, depuis la mort du Roi Auguste II arrivée à Varsovie le 1 Février 1733 jusqu' en l'Année 1737 par le S. Amand de la Chapelle. Amsterdam 1739. w 8ce.

Ob. tom XXI str. 9.

SAINT-BRISSON (de) Segnier. Aryst albo powaby poczciwości, przez Segnier de Saint-Brisson. Warszawa, Zawadzki 1792. w 8ce.

Por. tom XIII str. 348 (Historja rozbitcia się 1790). Wileńs.

Saint Cyr, baron ob. Rousseau (Cassimir 1679, 1681).

SAINT-FOIX Filip August († 1779). Pałac milczenia powieść filozoficzna z francuskiego przez Kadmusa z Miłetu. W Warszawie 1783. w 8ce.

Dedykacja Izabelli Czartoryskiej. — Obacz Arcq. w tomie XII (Dodatki IX).

Gubrynowicz w Pamięt. liter. 1903 R. II, Z. IV 531.

Przedruk ob. Bibl. III 342.

— Oszczercza Własną Ukarany Zbrodnia, Czyli Przypadki Asteryi i Adanaza, z Dzieł sławnego P. De Sain Foix z Francuzkiego na Polski język Przełożone. w Warszawie w Drukarni P. Dufour Konsyl: Nadw: J. K. Mei i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów. M.DCC.LXXXVII (1787). w 8ce, str. 233.

Czartor.

Saint Foix Germ. ob. Poullain Germ. (Deukalion 1784).

SAINT GEORGE (de). The Memorial Of The Chevalier de St. George, On Occasion of the Princess Sobieski's

Retiring into a Nunnery: And Two Original Letters, Written by the Chevalier to the said Princess, to dissuade her from that Design. Translated from the Original French. London: Printed for W. Wilkins, at the Dolphin in Little Britain; and sold by N. Blandford, at the London Gazette Charing-Cross. w 8ce, str. VIII i 24.

Są dwa wydania.

Czartor.

SAINT-LAMBERT Karol Franciszek (właściwie Jean François) (1712 † 9 lut. 1803). Sara Th*** powieść, angielska, z francuskiego przez Jeymci Panią S***. Za pozwoleniem Zwierzchności. W Warszawie 1782. Nakładem i drukiem Michała Grölla Księgarza Nadwornego J. K. Mci. w 8ce, str. 63 i kart 4.

Z tego samego roku są dwa nieco odmiennie wydania.

Tłumaczyła Suchodolska Petronella z Suchodolskich Kasztelanowa Radomska. Przemowa datowana w W. d. 21 Paźdz. 1782. W niej powiada, że tłumaczyła na wsi w tęskności bez męża podróżą oddalonego. Gubrynowicz Romans str. 50. — Pamiętn. umiej. moral. 1830. T. III s. 204—230. Jaszowski wymienia tłumaczkę, jako i jej rękopis w Ulw. lwow. p. t. Gra edukacyjna. Zam. — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Zimeo Powieść Moralna. Przekładania J. W. S. U. w Warszawie. w Drukarni P. Dufour Drukarza J. K. Mci i Rzępłtey. M.DCC.LXX IX (1779). w 8ce, str. 86.

Ż. Pauli notuje w egz. Jagiell. jakoby przekładu miała dokonać Suchodolska.

Ossol. — Czartor. — Jagiell.

SAINTE-MARTHE. L'etat de l'em-pire de l'Angleterre, du Danemar, de la Suède, Pologne et Moscovie. Paris, 1670. T. I—II. w 12ce. Petersb.

— Toż:… Paris 1680. w 12ce.

Bibl. Petersb.

SAINT-MAURICE de SAINT-LEU (de) pułkownik. Réflexions historiques sur l'origine et sur les abus des écoles militaires; par M. D. S. M. D. S. L. colonel au service du roi et de la république de Pologne. Extraits des Éphémérides économiques. 1776. w 12ce.

Kijows.

SAINTE-PALAYE (Pamiętniki o dawnym rycerstwie. 1772).... ob. De la Curne (Tom XV).

SAINT-PIERRE Jakub Henr. Bernardin (1739 † 1814). Projet de la paix perpetuelle 1713.

W dziele tem potrąca o stosunki polskie, o czem ob. Rombowski w przedmowie do wydania Głosu wolnego 1893.

— Chatka Indyjska W Języku Francuzkim Wydania prez (sic) Jakuba Saint-Pierre. Przekładania Tomasza Wolickiego.... Miseris succurrere disco Virg: Aeneid: libr: I v. 634. W Krakowie 1794 w Drukarni Jana Maja. w 8ce, str. 112.

Straszewski Dzieje myśli I 224. — Gubrynowicz Romans str. 63.

W bibl. Zam. są dwa różne odbicia.

Jagiell. — Ossol. — Zielińs. — Zam.

— Paweł i Wirginia przez Jakuba Saint-Pierre napisana. Z francuzkiego przekładania Tom. Wolickiego. W Krakowie 1795 w drukarni Jana Maya. w 4ce, 1 tyt., k. nlb. 3, str. 201.

Edycja dalsza wyszła w r. 1805, ob. w Bibl. tomie IV 173. Jagiell.

— ob. Rousseau (Consid. 1783).

Jego Observations sur la Pologne (z końca w. XVIII) ogłoszone zostały dopiero w r. 1818. — Obacz Biblj. Tom IV str. 173.

O jego stosunku do Polski ob. Askenazy Napoleon i Polska I 156. — Kot Raczplta 1919 str. 201. — Tynz Nauka moralna 1922. — Wasylewski Romans prababki 1925.

SAINT-REAL Cesar Vischard, opat (1639 † 1679). Dzieła Saint-Reala przekł. Fran. Zabłockiego, Warszawa druk P. Dufour 1799. T. I str. 353, XVIII nlb. 8; T. II str. XII i 315; T. III str. 276.

Bentkow. H. lit. (ma datę r. 1778).

Kraśnińs. — Zam.

— Życie Jezusa Chrystusa przez Saint-Reala w Języku Francuzkim napisane Wydrukowane w Supraślu. Roku 1782. w 8ce, k. 248 nlb. (Sygn. A—Ff₀).

Dedykacja G. Smogorzewskiemu. Cytaty u spodu stronic umieszczone, nazywa: Przywody, odróżniając je od objaśnień. Jocher 8196.

Jag. — Kraśniń. — Ossol. — Wileń. — Zam.

— Życie Jezusa Chrystusa Napisane przez Opata Saint-Reala przełożone z francuzkiego. w Poznaniu, w Drukarni Dekiera i iego Kompanii. 1796. w 8ce, k. 4 nlb., str. XXXVIII, k. 1 nlb. i str. 370.

Z przedmową Domaradzkiego prof. prawa i historii do Ign. Krasickiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego.

Czartor. — Jagiell. — Zam.

— ob. Real (w t. XXVI str. 139).

SAINT-SAPHORIN. Declaration de la Maj. le Roi de Danemarc, faite par son Ministre Mr. de St. Saphorin à la Republique de Pologne confederée à la diète de 1766, à Varsovie 1766. fol. kart 2.

Z polskim obok przekładem. O dyssydentach.

SAINT-YON i d'Ancourt. Bałamut Modny, Komedia w Pięciu Aktach. W Warszawie u P. Dufour Drukarza J. K. Mci y Rzepltey. M.DCCLXX.IX (1779). w 8ce, s. 124.

Ob. tom XII str. 388 pod Bałamut, gdzie wskazano biblioteki. Autorami są: Saint Yon i Dancourt. — Por. pod Dancourtem w t. XV. 31.

Bernacki Teatr za Stan. Aug. II str. 215 (pod Chevalier) wymienia jako tłumacza Stan. Mycielskiego. Ob. także Rulikowski w Pam. liter. 1926 (recenzja z Bernackiego). Czartor. — Ossol.

Saisons (Les quatre 1719) ob. Poisson.

Sakalmirski kościół ob. Jasieński Sylwester (1741).

Sakk Ewa Mariana ob. Müller Jan Abr. (1682).

Sakowicz Albert Kazim. ob. Jurkiewicz Stan. (Violetum 1673).

SAKOWICZ X. Fabian. Do Nayiasnieyszego Pana Konwikt swoy dla doświadczenia postępku w naukach ćwiczący się młodzi łaskawie odwiedzającego Oda. fol. 1/2 ark.

Dopisano nazwisko autora: X. Sakowicz Prof. Retor. in Coll. Reg. Nobil.

Zabawy przyj. i pożyczeczne mieszczą jego: W Tomie 1, 28: wiersz do Adama (Naruszewicza?) poety w dzień jego urodzin. — T. 6, 331: wiersz pasterski. — T. 10, 124: oda do króla konwikt odwiedz. — T. 12: do Naruszewicza w dzień konsekracyi. — T. 13, 3: do Xcia Czartorysk. wiersz. — T. 14, 182: oda do króla. — T. 16, 188: krótkość życia ludzk.

— ob. Horacyusz (Pieśni 1773).

Sakowicz Jacek ob. Wolski Kaz. Mich. (Nummus 1686).

SAKOWICZ Jan. De universo eiusque partibus coelis et quatuor elementis conclusiones ad publice disputandum pro-

positae a.... in colleg. Leopold. S. J. Philos. auditore etc. 1629 novembr. d. [4] hora [2 pomerid.]. Leopoli in officina typographica Joannes Szeliga. w 4ce, k. 6 nlb.

Chreptow.

Sakowicz Kalikst ob. Sakowicz Kassian.

SAKOWICZ Kassian Kalikst, Archimandryta Dubieński, Bazyljanin, później ksiądz rzyms. katol. Dialog abo rozmowa Maćka z Dyonizym Popem schizmatyckim Wilenskim, o Wielkieynocy Ruskiey Roku 1641 w pięć Niedziel po Katholickiey, a w poł szosty Niedziel po Zydowskiey przypadley. Ktorego Dialogu może kazdzego Roku Katholik zażyć na strofowanie Rusi, gdy się z swoią Paschą daleko od Paschi Rzymskiey odstrzelą. Wydany powtore przez Wielebnego Xiędza Kassiana Sakowicza. W Krakowie, w drukarni Waleriana Piątkowskiego Roku Pańskiego 1642. w 4ce, 4 karty nlb.

Na końcu wierszem: Macyek błahowierney Rusi.

Maciejow. Pism. Jag. — Warsz. Uniw.

— *Ἐπινοήματα* Abo Perspectiwa, Y Obiasnienie Błędow, Herezyey, y Zabobonow, w Grekoruskiey Cerkwi Disunitskiey tak w Artykulach Wiary, iako w Administrowaniu Sakramentow, y w inszych Obrządkach y Ceremoniach znajdujących się. Zebrana y napisana Przez Wiel. X. Kassiana Sakowicza, Przed tym Archimandrytę Dubieńskiego Vnitá, A teraz Káplaná Rzymskiego Kościoła, Per Dispensam Sanctae Sedis Apostolicae, Dla wielkiego prześladowaniá od Rusi, że im te Błędy y zabobony y Herezye w ich Wierze pokazywał. Ktore z ichże Służebników, Trebników, to iest, Mszałow y Agend, y Ustawow także z Skribentow są wybrane, y nie w inszy cel y koniec ná świat wydanie (sic). Tylko żeby Katholicy Rzymianie o nich wiedząc, z miłości ku Narodowi Ruskemu, chcieli go z tych Błędow wywodzić, y do Jedności skutecznej z Kościołem S. Rzymskim przywodzić. W Krakowie, W Drukarni Wáleryaná Piątkowskiego, Roku 1642. Ego quos amo arguo & ca-

stigo, aemulare ergo & Paenitentiam age: Apoc. 3. w 4ce, k. 18 nlb., str. 119 i 1 nlb.

Na odwr. tyt. herb Lubom. i 8 wierszy; dedyk. Sta. Lubomirskiemu woj. krak., zatytułowana u góry stron jako „Przedmowa“ a dat. z Krakowa 1642 Nonembris (dopisano w egz. Czart. 10). — Poczem druga przedmowa do czytelnika religiey grekoruskiej. — Następnie Registr (pierwszy) oraz Drugi Registr niektórych błędów (z Apologii Melet. Smotrzyckiego, Philaleta, Orthologa, Gergona Katechizmu). Na k. E₂ verso wylicza też innych skrybentów y matheologów schismat. (Kleryka Ostroga., W. Surazskiego, Antygrafiste, Weryfikatora, Elenchusa, Antydotiste). Są to wszystkie pseudonimy, o których obacz pod Broniewski, Mużyłowski, Smotrycki itp. — Na końcu Regestru: Przestroga o Pasce w R. 1644... i dwuwiersz: Chociaż Kalendarz nie jest to artykuł wiary Lecz różność w nim przynosi szkod Rusi bez miary.

W przedmowach dużo szczegółów autobiograficznych, podobnie jak w tekście. Wiele rzeczy do historii kalendarza w Polsce bardzo ważnych, a także do historii obrządku ruskiego. W przedmowie: do Czytelnika tłumaczy się, dlaczego przeszedł na obrządek łaciński. Chwali Pocięja, Rutkiego, Korsaka, św. Józafata, Morochowskiego, Poczapowskiego i Smotrzyckiego. Chwali też Mohiłę, że cerkwie restaurował. Na str. 4 powiada, że pierwszy Pocięj Metropolita wkrzesił Sakrament Bierzmowania. Na str. 31 wytyka, że bywa po monasterach i 100 i 200 czerńców, a nie zna żadnego, któryby kazanie powiedział, albo co by casus conscientiae wiedział. Na str. 33 że pop Andrzej Kosiło w Stryju z popadają swoję służbę Bożą odprawiał, bo ona lepiej niż pop czytać umiała („Bies ją wie kto ją na Dyakoniszę postrzygał“). Na str. 41 sarka na to, że popi carskie wrota zamykają, ażeby żaden z wiernych nie widział Ciała Pańskiego, że barszczem i jabłecznikiem komunikują. Na str. 107 zarzuca popom symoniję.

Strony 31—32 dwa razy podane, przyczem zamiast pierwszego 32 jest 22, a zamiast str. 118 błędnie 181.

Odpowiadali na to pismo Orański (Wojna) w r. 1645 i Mohiła (Litos 1644).

Treść omawia Brückner w Kwart. hist. 1896. str. 631.

Jocher 3054. — Niesiecki IV 4. — Studziński w Rozpr. Akad. (filol.) XXVIII s. 73. — Juszyński II 151 (pisze, iż Jan Dubowicz unita wystąpił przeciw Perspektywie, co mylnie).

Branic. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Kalendarz stary, w którym iawny y oczywisty bład ukazuje się około święcenia Paschy, y responsa na zarzuty Starokalendarzan y co za pożytki Ruskiemu Narodowi z przyjęcia nowego kalendarza, a iakie szkody z trzymania się starego y iako się ma rozumieć poprawa Kalendarza, wydany przez wielbego Oyca Kassiana Sakowicza, Archimandrytę Dubieńskiego, unita. w Wilnie Roku Pańskiego 1640 dnia 13 Septembra. Za dozwoleńiem starszych. w 4ce, kart nlb. 20.

Na odwołanie tytułu przypis Danielowi Jeło Malińskiemu, chorążemu wileńsk. z Wilna, 13 Septembris 1640, w którym wyraża pragnienie połączenia Rusi z kościołem łacińskim przez poprawę kalendarza. Na początku wytyka, że przez lat 20 nie według kanonów soboru Nicejskiego Paschę odprawiano, o co nie tylko samo niebo, ale i żydzi i heretycy strofują. Podaje reguły święcenia Paschy. Odwołując się na Wasyla Surazskiego, który lubo nie unita, jednak w Kalendarzu swoim, w Ostrogu 1588 roku drukowanym, przynaję, że Pascha ma być odprawiana po porównaniu dnia z nocą. Dalej dowodzi, że w roku 1640 i 1641 jawny bład popełniła Ruś, obchodząc Paschę w pięć y wpół szóstej Niedzieli po polskiej. Zbija dalej Latosa (Minucye 1602 i 1604), o którym twierdzą, że sławny matematyk ganił „Nowy Kalendarz“, a „Stary“ chwalił, ergo stary lepszy (por. niżej pod Okulary).

Ob. Kalendarz Stary (1664).

Jocher 6590.

Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zam.

Toż... w Warszawie u Jana Trelpińskiego, drukarza J. K. Mci 1641 roku. w 4ce, str. 37.

Chwali tę pracę Jan Brosciusz, w Apologii kalendarza rzymskiego w Krakowie 1641.

Kraszew. Wilno oraz Jocher 6591 podają: Wilno, 1645, co mylnie?

Trzecia edycja wydana została w r. 1644, o czem ob. niżej pod Oklary. — Tamże podane cytaty z tej pracy.

Porównaj: Dubowicz Jan (Kalendarz prawdziwy cerkwi 1644). Tu Sakowicza zwie: Isakowicz.

— Materia radi błagodarenia pri progrebienii znamienitawo czelowieka. Kijew. w 4ce.

Porównaj niżej: Przedmowy (1626) oraz: mowy dodane do Problematów (1620).

Wiszn. Hist. lit. VIII 373. — Jocher N. 5182. Było podobno w bibl. uniw. w Moskwie?

— O mytarstwie czyli drugim miejscu po śmierci. Kraków 1641. w 4ce. Encykl. Orgelbr. T. 22 s. 821.

— Oklary Kalendarzowi Staremu. Przy których y Responsa Kátolickie ná obietcie Stárokáalendarzan są położone, y pożytki Ruskiemu Narodowi z przyięcia Rzymskiego Káalendarzá vkażáne, y o Ogniu Graeckim zmyślonym, iákoby z niebá do Grobu Páńskiego zstępującym, y czymby się miała różnić Vnia od Disuniei, &c. Wydáne Przez Wielebnego Xiędzã Kassiana Sakowicza przed tym Archymándrytę Dubieńskiego Vnitá, á teraz Káplaná y Zakonniká Kościoła świętego Rzymskiego. Przez Dispense świętey Stolicy Apostolskiey. Miluus in caelo cognouit tempus suum, populus autem meus non cognouit iudicium Domini sui, Hierem. 8. Zá dozwoleńiem Stárszych. W Krakowie, W Drukárni Fránciszka Cezárego, Roku Pańsk. 1644. w 4ce, k. 8 nłb., str. 48.

Na odwr. k. tyt. sześciowersz na herb Lubomirskich Sreniawa. Dedyk. Stanisławowi Lubomirskiemu hr. na Wiśnicz, wojew. i generałowi krak.

W dedykacji do Okularow Kalend. Staremu wspomina iż najcelniejsi Nieuńnicy począł się nawracać i cytuje następny przykład: „Jako to teraz niedawno z Kijowskiej Schizmatyckiej drużyny człowiek zakanny, y nie poslední w naukach Philosophskich y Boskich Ociec Teodor Skuminowicz, który od Schizmy Kiiowskiej wystawiony był na Refutacyá moich Skryptow Kátoliczkich, alic zrzádzieniem Boskim stało się, że ten Balaam, co miał złorzeczyć Izraela, błogosławi, y został takimże Kátolikiem iako y ia, zaraz wydał z druku książkę w Wilnie Anno 1643 w ktorey dał przyczyny dla czego Disuniei odstąpił“.

Data dedyk.: z Konwentu S. Kátharzyny na Kazimierzu Krakowskim Zakonu S. Augustyna. Roku 1644 dnia 4 Stycznia. W odezwie do Czytelnika powiada iż skrypt ten o graekoruskim kalendarzu, powtore z większym objaśnieniem na świat iest wydany. Stąd widać iż Okulary nie są nowem pismem o kalendarzu, lecz tylko nową edycyą wydanego w Roku 1640, w Wilnie Kalendarza Starego. — Dalej mówi: „Mówię tedy żeń usiżował Narod Ruski do doskonałey iedności z kosciołem przywodzić: a począłem pierwey od mnieyszey rzeczy, od opisania iawnego błędu w Kalendarzu starym grecko-ruskim, a uka-

zania prawdy w Rzymskim poprawionym, i pierwey niżem ten moy Kalendarz na świat był wydał, dałem go w Wilnie pod Cenzurę uczonym Mathematykom y Theologom Oycom Societ. Jesu y Oycom Karmelitom Bossym, y drugim ludziom uczonym. Potym i przed samym teraznieyszym Jego Mcią Oycom Sielawá Metropolitom Uniatskim, y przed Wielebnym y dość uczonym Oycom Alexim Dubowiczem Archimandytá Wilenskim, y przed drugim Oycomi w Manastyru Wileńskim S. Troyce ten skrypt moy w dzień S. Spasa czytano: y gdy po obiedzie pytał Wielebny Oyciec Archimandyta Wilenski Jego Mci Oyca Metropoly, iekali pozwala ten Kalendarz moy drukować, tedy Jego Méc Oyciec Metropolya obiema rękoma (iako oni zwyczaj maia) błogosławił y pozwolił drukować. I gdy z druku ta książka wyszła, tędym iey kilka exemplarzów Jego M. Oyca Metropolye oddał, y czytano tę książkę w domu Oyca Kaminskiego. Protopy Wilenskiego przy bytności J. M. Oyca Metropoly, y przyjął to wdzięcznie J. M. y honorarium odniósł od J. M. także y od Wielebnego Oyca Archimandyty Wilenskiego, y od wszystkiego zanego bractwa Uniatskiego Wileńskiego“. Jak dalej wyjaśnia, nie miał przeto formalnej aprobaty dla swego pisma, ale miał moralne poparcie i z raskiej i polskiej strony. — Z powodu Kalendarza ucierpiał jednak wiele prześladowań: Niektórzy Unicy w Rzymie czynią starania, aby go znoum do obrzádku greckiego przeciągnęli, a innym położyli tamę przechodzeniu do łacińskiego; iż on przyzwoiłá drogá nowy obrzadek przyjął; że oddał naprzod posłuszeństwo Stolicy Apostolskiej na Synodzie Łuckim w Roku 1641; że Synod prosił papieża Urbana VIII aby mu pozwolił przejść do Obrzádku Łacińskiego; że otrzymał dyspensę z warunkiem aby się więcej niewracał do obrzádku greckiego; że na to wykonał przysięgę, i wyznanie wiary przed biskupem Łuckim Andrzejem Gembickim wykonał. Prosi na końcu, aby go Starca uniaci turbować przestali.

Na str. 9 cytuje obronę starego kalendarza Wasila Suraskiego, który wydał książkę po rusku w Ostrogu R. 1588 przeciw Kalendarzowi nowemu.

Na str. 17 wspomina, iż Ruś na obronę Starego Kalendarza przytacza Minucey Latosowe (in margine Roku 1602 i 1604). Z tej okazji powiada o tym matematyku: „Wszakże nie wiele odniesiecie obrony y od Latosa Panowie Starokalendarzanie; bo Latos nie owszeki ganił Kalendarz nowy, a stary chwalił, i owsem to powiada, że z twego Starego Kalendarza siedm dni, a nie dziesięć potrzeba było wyrzucić.

Otoż widzisz że y Latos przyznawa błąd w twoim kalendarzu; bo ieśliby y siedm dni iako on mowi potrzeba z twego kalendarza wyrzucić, tedy y stąd ukazanie się że potrzebuie poprawy. Wszakże na obielecie Latosowe zawni Mathematicy, Klauis y Zebrowski y inszy dostatecznie odpisali, a Krakowska Akademia czci go była iako zmiennika odsądziła. Jednak i sam potym Latos obaczywszy się odmienił swoje zdanie, y przepraszał Akademię y skrypta swoje wszystkie Akademiei oddał. Do tego, żebyś Czytelniku Ruski wiedział, dlaczego Latos przeciw Nowemu Kalendarzowi pisał, krotko o tym powiem. Wiedząc o tym Latos, iż Kalendarz nie iest to artykuł wiary, a chcąc się na ten czas Panu swemu Schismatyckiemu przypochlebić, y przypodobać, y za to nagrodę od niego wziąć, za starym Kalendarzem przeciw nowemu nieco napisał, iako to i Hereticy przy tymże panie żyjąc, a biorąc na się osobę Błahoczestwiiwoho Rusina y iakoby broniąc Rusi od uniey, nietylko przeciw Kalendarzowi Nowemu, ale y przeciw wierze S. Katholiciey wiele bluźnierstw pisali.

Odpowiedź Brosciusza (Apologia) ob. w T. XIII. Czartor. — Jag. — Ossol. — Wilan. — Zam.

— Oskard albo młot na skruszenie kamienia schizmatyckiego rzuconego z Fary Kiiowskiej Pieczarskiej od nieiakięgoś Euzebia Pimina, przeciw Perspektywie W. O. K. Sakowicza o błędach y zabobonach grekoruskich schizmatyckich napisaney, wykonany od tegoż autora Perspektywy y prawd Rzymskiego Kościoła św. Katholiciego zastalony y zahartowany y za różność uniey do schizmy y czego by potrzeba Rusi do skuteczney uniey z Kościołem Św. Rzymskim. w Krakowie 1646.

Książkę taką cytują niektórzy dawniejsi autorowie (por. niżej literature), ale należy wątpić, czy wysła drukiem, skoro nikt jej nie widział?

Jabl. Akademia Kijow. str. 72 cytuje „Oskard“ jako rękopis. — Podobnie Gołubiew Ist. Kij. akad. I.

Pimin iestto pseud. Mohiły. Ob. Tom XXII s. 507 (Litos 1644).

— Powinszowanie JW. Stanisławowi Lubomirskiemu, Hrabi na Wiśniczu, Woiewodzie y Generałowi Krakowskiemu... Roku 1641. w 4ce.

Notatka Jochera.

— Problemata albo pytania o przyrodzeniu człowieczym z łacińskiego na polski język przełożone przez Kalix-

tego (sic) Sakowicza do których przydane są y przedmowy aktom weselnym y pogrzebowym służące. w Krakowie Roku 1620. w 8ce, 6 kart nlb. i 249 stron, dodatków 24 kart nlb.

Wedle Sobieszczańskiego druk. w Kijowie. Bliższy opis tego przekładu podany iest w Tomie XII str. 215. Iestto przeróbka traktatu średn., wydana już w r. 1535 przez And. z Kobylina (jako „Probl. Aristoteles“, co błędne, bo z Arystotelesa mało co wzięto). — Sakowicz zmienił tylko układ dzieła, także tytuły rozdziałów, niektóre opuścił, inne własnymi pomnożył dodatkami. W przypisach umieścił szczegóły obyczajowe tyczące się kościoła ruskiego. — Na końcu są mowy: 1) Rzecz o małżeństwie od młodzieńca. — 2) Dziękowanie po ślubie — 3) Oddanie panny do łożnicy. — 4) Przy łożnicy dziękowanie od pana młodego. — 5) Rzecz na pogrzebie. — 6) Od gości do potomków rzecza pogrzebowa. — 7) i 8) Dwie inne przedmowy na pogrzebie.

Mac. II 333. — Joher I 130. — Encykl. Orgelbr. T. 22 s. 821. — Sobieszczański w Bibl. Warsz. 1869. T. II str. 523.

Dzików. — Zamoj. — Warsz Uniw. — Ossol. — Czartor. (fragm.).

— Przedmowy aktom weselnym y pogrzebowym służące wszelkiego stanu y kondycyi ludziom wielce potrzebna przez W. O. Kassiana Sakowicza zakonnika religii greckiey. w Jarosławiu w drukarni Jana Szeligi roku 1626 w 4ce, 12 kart nlb. (druk gocki).

Porówn. wyżej: Problemata... oraz: Materia. Jasznyński Dykc. II 140. — Barąca w Warcie 1887 s. 5921.

— Sobór Kiiowski schismatyczny przez Oyca Piotra Mohilę, złożony y odprawowany roku 1640, począwszy od dnia 8 Septemb: aż do dnia 18, W którym iż wielkie absurda y przeciwności wierze świętęy katholiciey znajdują się. Przeto czułością pasterską y staraniem Jaśnie Wielmożnego Jego Mości ks. Andrzeia Gembickiego, Biskupa Łuckiego, na przestroję Rusi nie w Uniey będącęy, żeby wiedziała, iakiego pasterza naśladowić, który ieśli sam nie wie iako wierzy, a iakoż ich może prawdziwey wiary nauczać? Z ruskiego na polski język przez Wielebnego X. Kassiana Sakowicza przełożony. w Warszawie 1641 dnia 20 Septembra. w 4ce, 6 kart. Ossol.

— Toż:... y powtore z druku wydany w Krakowie w Drukarni Marcina Filipowskiego, A. 1642. Coecus coecum ducens, ambo in foneā cadūt, Matt. 15. w 4ce, k. nlb. 8.

Oba wydania opisane są w Tom. XVII str. 83 i XXII 508 (gdzie jednak przez omyłkę podano najpierw wydanie II, potem I). Przedrukowane w Pamiętn. polem. liter. Tom I. — Omówił Brückner w Kwart. hist. 1896.

Czart. — Krasiań. — Warsz. Univ.

— Traktat o duszy napisany przez Kassjana Sakowicza wielbnego oycy zakonnika religiiy greckiey. Azali dusza nie iest zacznieysza nad ciało, a ciało nad odzienie, Matt. 6. (Z herbem). w Krakowie, 1625. w 12ce, str. 167 i k. 2.

Dedykacja: Jerz. Czartoryskiemu.

Dzików. — Ossol. — Warsz. Univ.

— Wirszy na załosnyj pohreb zacnaho rycera Petra Konstantinowicza Sahajdacznaho, hetmana wojska zaporoskoho, soczinenija jeromonacha Kassiana Sakowicza. Napieczatano w Kijewie w 1622. w 4ce, kart 24.

Przedruk w Gołubiewa Istor. Kijew. duch. Akadem., Tom I.

Sacharow N. 199. — Karatajew N. 231. — Sopikow I 549.

Petersb. publ. — Muz. Rumiancowa.

— ob. Arystoteles (1620) — Broscius X. Jan (Apologia pierwsza, wtóra 1641) — Mohiła Piotr (Sobór Schismatycki 1644) — Orański Pahomiusz Wojna (Zwierciadło 1645) — Pimin Euzebi (Mohiła P.) — Wilkowskij Gaspar (Desiderosus 1625).

O wydanej przezeń Apologii Smotryckiego obacz pod Smotryckim.

O Sakowiczu obacz Judicium tj. pokazanie cerkwi prawdz. z r. 1638, ogłoszone drukiem w Arch. jugozap. Ros. VII.

Jego rękopisy ob. Pułaski Opis rękop. Kras. str. 875.

Charakterystykę Sakowicza najobszerniej podaje Brückner w Kwart. hist. 1896 str. 630 i nast. (Tu zaleca przedruk jego pism). Bliżej omawia Epanorthosis, Okulary, Sobór. Niesiecki IV 4. — Juszyński Dykcyon. T. II. — Żebrawski Bibliogr. matem. 269—70. — Chodyncki III 57. — Bentk. II 314. — Siarczyński Obraz II 147. — Wiszn. VIII 363—8. — Maciej. Piśm. pols. III 669—677, 333, VII 374. — Gąsiorowski Hist. med. pol. II 280. — Święcki Hist. pam. II 40. — Barącz w Warcie 1887 N. 678—9 (biografia). — Pelesz Geschichte der Union

II 409. — Łukaszew. Wym. helw. na Lit. I. — Jabłonowski Akad. kij. moh. str. 71. — Franke Brożek str. 301. — Enc. kośc. XXIV 141. — Studziński Cyryl (w Rozpr. Akad. filol. XXVIII 1906). — Grabowski Z dziejów liter. unicko prawosł. 192 („w Pracach“ pozn. Tow. Nauk.). — Załęski Jezuciki III. — Archiv Jugo zap. Ross. I. T. VII. — Korbut Liter. I 384. — Finkel Bibl. str. 1846.

Sakowicz Kazimierz ob. Kazimierz od Jezusa Trynitarz (Cel 1737).

Sakowiczowa Tekla z Wonlar Larskich ob. Kazimierz od Jezusa (1736).

Sakowiczowski dom ob. Kazimierz od Jezusa (1736).

Sakrament ob. Bukaty A. (Ołtarza) — Crasset Jan (ciała 1735, Rozmowy 1780) — Godzina (1753) — Górka Ludwik (1697) — Goślicki Stanisław (1681) — Karnkowski Stanisł. (1602) — Krasuski D. (w śmierci 1642) — Legowicz F. L. (Obrządki 1784) — Leo Jan (Vom 1624) — Łukomski Andrzej (1619) — Methilda Katarzyna (1738) — Mikołajewski D. (Ciała i Krwie 1590) — Mohiła Piotr (1642) — Pasterz (1776) — Pelisson Paw. (Uwagi 1780 ołtarza) — Perkowicz Tomasz (1727) — Pinelli Łukasz (1606, 1604) — Sacramenta — Sanner (Vivanda niebieska 1692) — Sierzeńcewicz Piotr (Nauka 1626) — Sołski X. Stanisław (Nauka 1671) — Stefanowski Hieronim (Odpór przedniejszym 1600—1) — Wujek Jakób S. J. (O. S. Sakramencie).

Sakramientach (O) ili tajnach w pospolitosti. Napieczatana w Kijewie w tipogr. Kijewo-Pieczerskoj ławry 1657 Listopada 26. w 4ce, kart 18. Sopikow Cz. 1 N. 795. — Karataj. N. 664. Petersb. publ. — Undolskiego.

— Toż:... (Na końcu:) Napieczatana byst knizica sija w prawosławnoj i swiatoj wielkoj Lawre inowija Kijewo-Pieczerskoho w leto od roźdenija Christowa 1668 miesiaca marta. w 4ce, k. nlb. 16.

Krasiań.
— Toż:... Napiecz. w Połockie w 1697. w 16ce, kart 74.

Katalog Czertkowa (1838) str. 620. — Karatajew Nr. 1116. Bibl. Czertkowa.

— Toż:... izdan. w Połockie, Leon Kiszka w 1697. w 12ce, kart 204 (?).

Ob. Kiszka L. w T. XIX str. 267. Liczba kart wskazywała, że to inne dzieło jak poprzedzające?

Por. Sobranie.

Katalog Czertkowa (1838) str. 620. — Karatajew Nr. 1115. Bibl. Czertkowa.

Sakramenta ob. Salinarius Wojciech (Censura 1615) — Sistrzeńcewicz Piotr (Nauka 1626) — Skarga Piotr (Kazania 1600) — Sacramenta — Sobranije (1722) — Udzielaniu (O) Sakramentów (1591) — Zbiór (1781).

Sakramentki panny ob. Eloge de la reine — Janiszewski Antoni (1771).

Sákwy. W których, nie dla Koni, ale dla ludzi tych, którzy nowiny lubią, smaczne y osobliwe Obroki Vrobione od Cadasybana Nowohrackiego (sic) Ná Krempaku. [Tu wyobrażenie sakw]... o konopie, żeby zrobić... rozdwoione. B. m. i r. (1649?). w 4ce, 9 k.

Obacz tom XXIII str. 200 (gdzie mylnie: Nowokracki). — Badecki Lit. mieszc. 1925 str. 303—5 i str. 489. Podaje przerys tytułu. — Egzemplarz był własnością Wład. Bartynowskiego.

Tenże Nowohracki a raczej zapewne Nowokracki był także autorem „Burleszek“, o których obacz tom XXIII 200 oraz Badecki l. c. str. 488.

— z czworaką materyą wesołego śmiechu z różnych krain czterech części świata zebrane, napisane przez pewnego forystiera do Polski przywiezione. (Bez wyr. m. i r.) w 8ce.

Inne wydanie (z 17 w.) obacz w Bibl. XXIII str. 193 pod tytułem: Nowiny dzienne albo torba. (To wydanie jest w Jagiell).

Brückner w Pam. lit. 1903. Rok II str. 41. Zamoj. — Jagiell. (?) — Ossol. (?)

Sal ob. Demonstratio (1723) — Duncker Dietrich (1723—25) — Krzak Jan Sofron. (1663) — Schneberger Antoni (De multiplici salis usu libellus 1562) — Salinae — Sandivogius (Lucerna salis 1658) — Sól.

Sala Dominik ob. Kall Michael (1636).

Salachi ob. Bariensis Jacobus Ferdinandus (1539).

Salacki Jan Kanty ob. Ambrożewicz Jan (Palmatum 1753) — Babilonowicz P. (Metamorphosi 1720) — Kociński Józ. Ign. (Via appia 1746).

(**Salaky**). Dem Staatsgüter Buchhandlung Beamten Herrn Salaky zu

seiner Verbündungsfeier mit Nanette Grigar. Lemberg 1799. w 4ce.

Ossol.

Salamon (Salomon) Andreas ob. Salomon And.

Salamon Józef ob. Salomon (Christus 1749).

Salamon Nicolaus ob. Salomon.

Salasz ob. Kozłowski Tad. (Sprawa).

Salzbrun (Salzbrunn) ob. Uwiadomienie (1777).

SALCHOW Ulrych Krzysztof. Sposób leczenia y zupełnie wykorzenia zaraży na bydło, przez Ulrycha Krzysztofa Salchow lekarskiej sztuki doktora. chemii professora &c. &c. w niemieckim języku opisany, a na polski ku pożytkowi krajowemu wyłożony. w Warszawie w Drukarni Nadworney J. K. Mei 1780. w 8ce, k. 22 nlb.

Akad. — Jagiell. — Krasinś. — Warsz. uniw.

— Toż... w Sandomierzu, 1785. w 8ce, karta tyt. i str. 46.

Ob. Rada dla gospodarzy.

Zamoj.

Salemann Sebastian ob. Salzmann.

SALDERN (de) Kasper. Declaratio Suae Majestati Regi Poloniae a magno Russiae legato oblata. Deklaracya Najjaśnieyszemu Królowi Imci polskiemu przez posła wielkiego Rosssy, podana. (1771) 14/25 Mai. fol, k. 4 nlb.

Branic. — Czartor.

— Toż... (tylko po łacinie) w 4ce, k. 4 nlb. Branic. — Krasinś. — Czartor.

— Declaration donée a sa Majesté Le Roi de Pologne de la part de l'Ambassadeur de Russie. (Na końcu:) Fait et Signé à Varsovie le 14/25 May 1771. w 4ce, 4 kart. nlb.

Wykazuje anarchię i swywołę w Polsce. Wzywa do zgody stronnictwa.

Ob. Szujski Dzieje IV. 401.

Czartor. — Ossol.

— (Deklaracya) Najjaśniejszey Imperatorowey jeymci całej Rosssy &c. &c. ja Gaspar Saldern aktualny tajny konsyliarz, y poseł wielki rosyjski, kawaler et caetera. (Na odwr. Ziej karty:) De la part de sa Majesté Imperiale de toutes les Russies &c. &c. &c. moi Caspar de Saldern conseiller privé actuël, & Ambassadeur de Russie,

Chevalier, &c. (Na końcu tekstu polskiego i franc. data:) w Warszawie dnia 26 czerwca 1771. fol., k. 2 nlb. (str. 2 i 3cia puste).

O niepewności dróg w okolicy Warszawy i o rozbojach. Rabusie teroryzują Warszawę.

Akad. — Branic. — Czartor. — Jagiell. — Krasinś.

SALE Francesco. Tripertiti operis officiorvm missalivm, qvibvs introitvs, allelvia et commvniões de omnibvs omnivm sanctorvm, per totum anni circulum, diebus festis & sollēnibus Quinq; & Sex vocum cōtinentur, Francisco Sale Musico Caesareo Authore: Liber primvs Tenor. Epigramma de Sacris Francisci Sale cantionibvs. (Poczem 7 Dyst. podp. Joannes Linck Celicus Silesius). w 4ce podł. (5 części),

Na str. 3 dedyk.: Sigismvndo III... Poloniae et Sveciae Regi... Dat. Pragae pridie non: Nouembris. Anno: M.D.XCV. Kończy: Index. Poczem: Pragae, Excudebat Georgius Nigrinus. Impensis Authoris M.D.XCVI (1596). Wrocł. miejs.

— Toż:... Francisci Sale Musici Caesarei, officiorum... Liber secvndus...

Na str. 2 i 3 ded.: D. Stanislaw Pawlowio... Episcopo Olomucensi... Cum ante annos aliquot officiorum Missarum solenniorum tomum primum in magno folio, mea & Typographi ingenti iactura ediderim ac... D. Wolf: Theodorico Archiepiscopo Salisburgensi dedicaverim; Secundum... tomum minori hac forma excusum... offero. Dat. Pragae pridiae Calendas Ianuarias: Anno Domini M.D.XCIII (1594), Na końcu: Index. Poczem: Cum Gratia & Privilegio Caes: Mai: cū expensis Authoris ad decem annos. Pragae, Excudebat Georgius Nigrinus. Wrocł. miejs.

SalEANUS Ladislaus ob. Werner Georg. (Elegiarum 1523).

SALECKI Andrzej Stanisław. Applausus academico illustrissimo et magnifico Domino D. Christophoro Grzymułtowski Castellano Posnaniensi etc. etc. ad festum et simul faustum Hymenaei diem cum illustrissimam et lectissimam virginem Alexandram Ceciliam Leszczyńska a Leszno comitisam etc. etc. auspiciatissimo sibi sociaret coniugio per M. Andream Salecki Philos: Doctorem, eloquentiae in Academia Posnaniē: professorem voti academici

gratia exhibitus anno post Christum natum: Magne Devs Christophoro ALEXANDRAEQ; faueto. Posnaniae, in officina viduae et haeredum Alberti Reguli (1660). w 4ce, k. 11 (sygn. C₁).

Pod herbami wiersze podpisali: Stanis. Szoldrski studios., Stanja. Kołudzki stud. — Rzecz prozą. — Zaczyna się: Non diffiteor ego. Jagiell. — Ossol.

— Icon praesuleae sublimitatis Augustis Virtutibus Illustris. ac Reverend. Domini D. Stanislawi Sarnowski Episcopi Premisliensis &c. &c. Effigiata ac Illustris. Celsitudini Suae A M. Andrea Stanislawo Salecki Philosophiae Doctore etc. etc. oblata. Anno reparatae salutis MDCLXVII (1667) Cal. Decembris. w 4ce, sygn. A₄. Ossol.

— Ży żalosey Minerwy przy pogrzebnym Akcie Jaśnie Wielmożney Jey Mći Paniey Elżbiety z Czeszewa abo raczey z Sławianowa Bąkowskiey, podkomorzynéy Chełmińskiej, podskarbinéy Pruskiey etc. u kochanego przyjaciela Jaśnie Wielmożnego Jego Mći Pana P. Jana Ignacego z Bąkowa Bąkowskiego, podkomorzego Chełmińskiego ziem Pruskich podskarbiego, y tamże J. K. M. Commissarza Generalnego etc. etc. wytoczone, a ku nieśmiertelney przezacney matrony pamiętce, gdy w Malborku w kościele farskim przy gromadnym przezacnych gości gronie, z wielkiem przeszlachetnego domu swego żalem roku MDCLXII (1662) d. XXVII Czerwca do podziemnych gmachów wyprawowana była; przez M. Andrzeia Stanisława Saleckiego filozofiey doktora, w Akademiey Poznańskiej Eloquenciey Professora, do wieków potomnych przesłane. (Na końcu:) Posnaniae typis haeredum Alberti Reguli imprimebat Albert. Młodniewicz (1662). w 4ce, k. 8.

Pod herbem wiersz podpisał And. Stawianowski, Aud. Rhetor.

Jabłonows. Musaeum pol. 222.

Jagiell. — Ossol.

Salernitańska szkoła ob. Olszowski Hieronim (1640) — Schola seu aphorismologia (1607) — Szkoła salernitańska (1634) — Załuski J. J. (Apteka 1750).

Salernitanus Andreas ob. Guarna Andreas (Grammat. 1533).

Sales (de) ob. Franciszek św.

Saletra ob. Uniwersał (1745).

Salezy ob. Franciszek św.

SALGUES Pierre Gautier (de). Memoire sur un nouveau sisteme d'Agriculture convenable a la Pologne par Mr. Pierre Gautier de Salgues Docteur en Medicine de l'Universite de Montpellier, et membre du College Royal des medecins de Berlin. [Tu z Wirgilego pięć wierszy: Quid faciat laetas]. a Leopold. Imprimé chez Antoine Pillier Imprimeur du Gouvernement 1777. w 8ce, tyt., 6 kart nlb. str. 88.

Dedykacja: Monseigneur! (kart 4), ale nie wiadomo, któremu magnatowi. Chwali jego ouvrages et ecrits, czyniące go wyrocznią ojczyzny. Głównie zajmuje się uprawą lasów i drzew owocowych. Jagiell.

Salianus Joannes ob. Barth Michał (1559).

SALICELO J. G. Vergüttertes Danzig... Gedani 1643. w 4ce. Dzików.

Salicernium ob. Kmita Ach. (1610).

Salicetus Mikołaj (Antidotarius animae) ob. Hortulus Animae — Raj duszny (1514).

Wedle badań Bernackiego (Pierwsza książka polska 1918) jego to pracę przerobił Biernat z Lublina i wydał u Unglera pod zmienionym tytułem (podwójnym? tj. łacińskim i polskim): Hortulus Animae — Raj duszny. Ob. tom XXVI str. 115.

Saliceus Gregorius ob. Sopocki Stefan (Stephanomata 1605).

Salleri Antoni (1750 † 12 maja 1825) ob. Bogusławski Wojc. (Szkola 1782) — Fiera (La) di Venezia (1775).

Ob. Tom XIII 187—8 (Jarmark).

Bernacki Teatr II 237. — Poliński Dzieje muzyki str. 159.

Saliger Józef nauczyciel ob. Popis roczny (1784).

SALIGNAC Franciscus. Piae et solidae reflexiones pro singulis diebus mensis. Brunsbergae 1740. w 8ce.

Wileńs.

SALINARIUS Wojciech. Censura Albo Rozsądkv Na Confessią ludzi tych: którzy pospolitym nazwiskiem rzeczeni bywają Arriany: á w rzeczcy samey są Socinistami: náśládując we wszytkim

przewrotney opiniiey Fausta Socina Włochá. Księgi Pierwsze. Ktore są O Znáiomości Bożey. A przytym. Okazanie prawdziwey Sentenciey Ewangelickiey: przeciwney temu: Pisma Świętymi dobrze wtwierdzoney. Drukowano w Osmianie Je° M. Páná C. M. Marszałká W. X. Litewskiego. Roku 1615. w 4ce, kart 7 nlb. (tyt. i dedyk.); k. 5 (przedmowy i Summa ksiąg); str. 101 i 1 karta (Poznaczenie mieysc Pisma świętego).

Dedykacja d. 13 marca: Krzysztofowi Monwidowi na Drohostajach marszałkowi W. X. Litewskiego; Januszowi Radziwiłłowi, podczaszemu W. X. Litews., Krzysztofowi Radziwiłłowi, Żymorskiemu, Bystrzyckiemu, Seyweyskiemu staroście. W dedykacji mówi, że „w r. 1605 wyszła Książka, wydana, nie rzekę od Zgromadzenia Arrianskiego: ale Socinskiego, której oni tytuł Katechizmu dali, a w Prefacye Confessią swoją mianowali“. — On wziął „tą Provincyą na się, aby takie ich przedsięwzięcie słuszną Censurą z Słowa Bożego wziętą zgasić“. Każda część dzieli się na artykuły. Artykuł stawia pewną tezę w formie zapytania. Na to zapytanie jest odpowiedzią najprzód „Zdanie Socinistów“ (wzięte z pism Socyna, katechizmu ich lub confessyi); potem „Sententia ewangelików“. Wreszcie argumenta katolickie, oparte na innym wykładzie pisma świętego i obszerna polemika głównie z socynistami. — Pismo św. cytowane zwykle po łacinie, rzadko w tekście polskim.

Toż:... Cesura. Abo... Księgi Wtore. Ktore są O Istności Páná Christusowey. A przytym Okazanie prawdziwey Sentenciey Ewangelickiey: przeciwney temu: Pisma świętymi dobrze wtwierdzoney. (Bez wyr. m. dr. i r.). w 4ce, k. 2, str. 595 i Poznaczenie mieysc Pisma świętego kart 5.

Toż:... Księgi Trzecie. Ktore są O stanie Człowieczym przed wpadkiem y po wpadku. A przytym. Okazanie... wtwierdzoney. Drukowano w Osmianie Je° M. Páná C. M. Marszałká W. X. Litewskiego Roku 1615. w 4ce, kart nlb. 10, stron 207; Poznaczenie mieysc kart nlb. 2.

Dedykacja 16 aprilis Piotrowi Gorayskiemu z Geraja, staroście Vszpolskiemu.

Toż:... Księgi Czwarte. Ktore są O sposobie względem którego Christus

Jezus iest naszym Zbawicielem. A przytym. Okazanie... wtwierdzoney. A ná końcu Przydána iest osobna y krotka Rozpráwá z strony Vrzędow Páná Christusowych, Drukowano w Osmiánie Je^o M. Páná C. M. Márszałká W. X. Litewskiego. Rokv 1615. w 4ce, kart 14 nlb. (tytułu i dedyk.); kart 2 (Do Czytelnika; kart 3 (Summa ksiąg); str. 513; Poznaczenie miesty kart 3.

Dedykacja Rapałowi Leszczyńskiemu, hrabi na Lesznie Kastelanowi Wislickiemu, Wschowskiemu Staroście (z 1 czerwca).

Toż:... Księgi Piąte. Które są O obietnicách Żywotá Wiecznego. A przytym. Okazanie... wtwierdzoney. Drukowano... Roku 1615. w 4ce, k. nlb. 9, 1 czysta, str. 100 i Mieysca Pisma k. 2.

Dedykacja d. 6 czerwca: Adamowi Talwoyszowi Kastelanowi Zmudzkiemu.

Toż:... Księgi Szoste. Ktore są O Sákrámenowionych od Páná Christvsa Postanowionych. A przytym. Okazanie... Drukowano w Osmiánie Je^o M. Páná C. M. Márszałká W. X. Litewskiego. Roku 1615. w 4ce, k. 2, str. 219 i k. 2 (Poznaczenie i Omyłki).

Jocher 3310.

Bran. — Birgel. — Chreptow. — Czartor. — Krasin. — Ossol. — Warsz. Uniw.

Salinae (Saliny) ob. Baccius And. (De thermis 1571) — Bochnia — Borlach (1760) — Daniłowicz Mik. — Ephorus Ans. (Cracoviens. observ. 1543) — Gładysz — German Marcin (Wieliczka, sculps. Hondius 1615) — Guettard — Hermann Dan. (Cracovienses 1583) — Kanon Andrzej (1641, 1643) — Kobierski (1622) — Le Rouge — Loaechius — Mounse — Mitzler Wan. (Vielicens. 1761) — Nilson — Ordinatio (1649) — Projekt (Cracovienses) — Salzwesen — Samboritanus (1564) — Schneeberger — Schroeter A. (Vielicens. descrip. 1553—1565) — Sól — Stobaeus (Gerg. de Palinsburgo 1749) — Vadianus J. (Bochnens. 1605, Pomp. Mela, vielicenses 1522) — Wieliczka — Willichius Jod. (Cracov. observatio 1543, 1645) — Zöllner.

Salisfodinae Vielicenses per Poloniam celebres... (Cracoviae, Caesarij vidua, 1655)... ob. Wieliczka.

Salius Hieronymus ob. Schroeterus Adamus (De natali 1555).

SALLUSTIUS Cajus Crispus († r. 30 przed N. Chr.). C. Crispi Salustij liber de coniuratione. L. Ser. Catiline. et de bello Jugurtino. [Pod tytułem herby Polski, Litwy i m. Krakowa]. B. m. dr. i r. (Cracoviae, in officina J. Haller). w 4ce, k. 58 nlb. (druk gocki).

Na odwr. karty tyt. „C. Crispi Salustij vita“.

Na końcu: „Finis Laus deo“. Liber de coniuratione idzie od k. 2 (a_{ij}) do k. 19 verso (c_{ij}). Na k. 19 verso pod końcem tekstu de coniuratione: „C. Crispi Salustij Liber de Bello Jugurtino“. Od k. 20 do końca „Bellum Jugurtinum“. Sygnatury a, c, e, g, i obejmują po 8 kart, b, d, f po 4, a h 6 kart.

Jocher 425 (według Panzera). — Wierzbowski II 1982. — Kopera Spis nr. 325. Kijows. — Muzeum Narod.

— De coniuratione Catilinae (dedyk. Zygm. Aug.) ob. Durantinus C. F. (1535).

Na razie w tomie XXIV w „Dopełnieniach“.

— De Coniuratione, et bello Jugurthino historiae, nuper ad Archetypon Aldi Manutii quam vigilantissime emendatae ac impressae.

Lectori Senarius

Habes ad unguem Lector en Salustium Cura politum non leui Manutii, Horumque qui passim sibi sunt ad manum. Vultu nouo, nouisque praeditum typis, Mire disertum, nec minus mire breuem, Quo tot scatent sententiae, quot lineae, Ingens quibus legendo fructus carpitur Dum moribus primatum plebs feruida Non conuenit, dum pessimus se pessimis Sociat, boni dum praevalent prudentia, Virtutibus, vel bellicis, vel civicis, Dum fraus, et in cognata caedis viscera, Pudore, vinelis, morte saeva penditur. (Na końcu): Viennae Pañoniae in aedibus Hieronymi Vietoris et Joannis Singrenij socior. Expensis uero Leonhardi et Lucae Alantseae fratru. XII. Calendae Nouembres. Anno M.D.XI (1511). w 4ce, k. 4 i 12 i k. 1.

Z herbami Polski, Krakowa i Akademii krak. Na odwr. tytułu Joachimus Vadianus Christophoro Crasso Helvetico discipulo suo S. D.

Wiedeń. nadwor.

— Toż:... Viennae Pañoniae per Hier. Vietorem 1516. w 4ce. Ossol.

— *Bellum Catilinarium*. Item. *Bellum Iugurthinum eiusdem*. Item. *Variae rationes ex libris eiusdem historiarum exceptae*. Item. *C. Crispi Salustij. Vita*. Lector eme, lege, & probabis. [Tytuł w ozdobnem obramowaniu]. (Na końcu:) *Finitum & exactum in aedibus prouidi Viri Domini Joannis Haller eius Cra-couiensis. Anno a virgineo partu. Millesimo quingentesimo decimoseptimo (1517). w 4ce, kart XCiiij. (Druk łaciński Unglera).*

Na odwr. karty tyt.: „*Baltasar Fidelis JV. V. DO, et MODOECIENSIS ECCLESIAE ARCHIPRESBITER AD LECTOREM*“.

Leleweł Bibliogr. Książ dwoje I, 81. — Jocher 426. — Wierzbowski II 934.

Czartor. — Jagiell. — Kórnik — Krasiańs. — Ossol. — Petersb. — Zamoj.

— *De Catilinae Coniuratione et Bello Jugurthino libri duo. Adiectae sunt ad calcem operis perbreues annotationes, in quibus non solum involutae Salustii sententiae explanantur, sed etiam urbium, provinciarum, ac populorum nomina, origines, fines breviter explicantur. Vilnae typis Acad. S. J. Anno 1760. w 8ce.*

Jocher 428. Zamoj.

— *Toż:… Nomina, origines, fines caeteraq. ejusmodi, quae ad expeditorem Salustii intelligentiam faciunt, breviter explicantur. Vilnae 1770, w 8ce.*

Czarter. — Kijows.

— *Toż:… Varsaviae. (B. w. r.). w 8ce. Wileńs.*

— *K. Krispa Sallustiusza o wojnach z Katyliną i Jugurthą. [Poczem właściwy tytuł:] Kaja Krispa Sallustiusza o woynach z Katyliną i Jugurthą. Przekładania X. Dawida Pilchowskiego Societatis Jesu. W Wilnie w Drukarni J. K. M. i Rzeczypospolitey Akademickiey Soc. Jesu. Roku 1767. w 8ce, k. ulb. 11. (tyt., dedyk. i przedmowa), str. 335 i k. 13 (Rejestr pierwszy Mów i Listów — oraz Rejestr drugi imion i rzeczy).*

Druk w Wilnie Akad. Soc. Jesu. — Dedykacja bisk. Ignacemu Krasickiemu, pod nią podpisany tłumacz: X. Dawid Pilchowski Soc. Jesu. — W przedmowie charakteryzuje swój przekład jako swo-bodny, nie przywiązujący się do słów.

Jocher 433.

Jagiell. — Krasiańs. — Czartor. — Ossol. — Akad. — Uniw. lwows. — Wileń. — Zam.

— *Historya o wojnie z Katyliną* przekładania ks. Dawida Pilchowskiego Soc. Jesu. w Wilnie pierwey w druk. Ak. S. Jes. 1767, teraz z przyłożeniem oraz łacińskiego tekstu dla pożytku szkolney młodzi przedrukowana. W Poczajowie, w drukarni Monasteru Z. S. B. W. 1776. w 8ce, k. 3, str. 207 (?). Krasiańs. — Ossol.

— *Opera omnia in usum iuventutis scholasticae. Varsaviae typis S. R. M. et Reip. in Collegio regio Scholarum Piarum MDCCLIX (1759). w 12ce, 247 str.*

Wydawca Stanisław Konarski S. P.

Jocher 427.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow. — Zam.

— *Toż:… Varsaviae typis S. R. M. et Reipubl. in Collegio regio Scholarum Piarum. MDCCLXXX (1780). w 12ce, 249 str.*

Jocher 430.

Jagiell.

— *ob. Machatar J. Bapt. (1636).* Wymieniają niektórzy tłumaczenie Sallustiusza przez Andrzeja Wargockiego. Ale to myłka, zamiast Cezara o wojnie Francuzkiej przekł. Andrzeja Wargockiego. *Mowa Katyliny do żołnierzy obacz Zabawy przyjemne t. XIII, s. 298 i t. VIII, s. 346 (wierszem przez Jakuba Korwina Kossakowskiego).*

Późniejsze wydania i przekłady z Sallustiusza obacz Bibliogr. tom IV s. 175 i tom VII — oraz Bibl. za lata 1881—1900 tom III str. 110.

Salmasiusz ob. Fabricius Winc. (1667).

SALMON Tom. († w Londynie 1743). *Modern history or present state of all nations (3 tomy).* London. folio.

Wyszło przed r. 1730. — O Polsce traktuje w VI części dzieła (por. streszczenie poniżej). — Były podobno dwie edycje angielskie.

— *Histoire moderne on etat présent de toutes les peuples du monde, traduit de l'anglais (2 tomy).* Amsterdam 1730. w 8ce.

Żałuski Bibl. hist. 96 w ten sposób podaje treść dzieła: „Pierwszy rozdział ma opis kraju; wtóry prowincyj oraz miast; trzeci króla, jego panowania; czwarty ślachty wraz sejmów i elekcij królów; piąty o trybunałach; szósty o wojsku, fortecach, o in-

tratach; a siódmy ma krótkie zebranie historii oraz życia królów; ósmy o pretensjach, także interesach rzeczypośpolitej; a zaś dziewiąty o wierze i zwierzchności duchownej; dziesiąty zawiera rzecz o obywatelów obyczajach w Polsce; w jedenastym jest mowa o naszym języku, o naukach, chorobach i lekarskiej sztuce; dwunasty ma o ślubach, pogrzebach, obrzędach Litwy i Kurlandji; trzynasty o handlu, miarach, wagach; czternasty historją Polski naturalną zawiera; nakoniec piętnasty Zaporowskiemi zwanych opis ma kozaków“.

— Heutige Historie oder gegenwärtiger Staat von allen Völkern. Altona 1736. w 8ce.

— Tegeenwoordige staat... [Część polska ma tytuł:] Tegenwoordige staat van Polen en Litthauwen. Uit het Eng. van T. Salmon, vert. en vermeerd, door M. van Goch. Amsterdam 1734 (2 tomy). w 8ce.

— Lo statto presente di tutti i paesi e popoli del mondo naturale politico e morale. [Volume 7-mo:] Della Turchia, dell regno della Pologna e de Cosacchi Zaporowski. Per T. Salmon tradotto per Albrizzi. Seconda edizione. Venezia 1739. w 8ce.

Są więc i po włosku dwa wydania.
Finkel Bibl. str. 1846.

(Salmonowicz Jan Hipolit). Sprawa Imci Pana... przeciwko IPP. Maryannie z Tabortowskich matce, Kajetanowi, Ezechielowi i Józefowi synom; Teofili, Reginie, Beacie, Mechtyldzie, Julii i Franciszce córkom, Salmonowiczom regentowey, regentowiczom i regentównom ziem słonim. w assistencyi opiekunów; oraz dalszym w aktoracie wyrażonym. B. r. i. m. dr. (1790?). fol. k. nlb. 2. Zieliński.

— ob. Ucisk (1779).

Salmours Józef ob. Wackerbart (1733).

Salodius Paulus ob. Piasecki Paulus (1620).

(Salomea Św.). Canonizatio Crac. B. Salomeae Reginae Halic. fol., ark. L₃. Z jej portretem podpis. Joa. Alex. Gorczyński sculpsit.

Ob. Rubinkowski J. (Bellona).

— Summarium Canonizationis Bea-

tae Salomeae Reginae Haliciae seu Galaciae. (B. w. r. i. m.). fol. str. 99.

Jocher 8584. Ossol.

— Compendio Della vita Della Beata Salomea Polacca Regina d'Halicia e Galaccia, Monaca professa dell' ordine di Santa Chiara. Canato del Processo fatto per la Sua Canonizatione. Con le gratie, e Miracoli da lei fatti in morte, e doppo. In Roma, per Michaele Hercole 1073. Con licenza de' Superiori. w 12ce.

Obacz tom XXIV str. 341, gdzie zaznaczono wydanie padawskie.

Autorem jest Giov. Batt. Polacco (a więc jakiś Jan Baptysta, z narod. Polak?). Może ów Jan Baptysta jest identyczny z Beltramim, o którym ob. tom XII str. 466 i tom XVI str. 181?

— Hymn na cześć błogosławioney Salomei, cudowney pátrońki Polskiej zakonu Świętey Klary, w Krakowie u św. Franciszka pochowaney. w 16ce, 1 kartka.

Druk z XVII w.

Jagiell.

— Kazanie na fest błogosławioney Salomei Królewny y Patronki Korony Polskiej w kościele krakow. S. Franciszka r. 1744. Impr. Ziętkiewicz. fol., kart 5.

Krasińs.

— Kazanie o B. Salomei miane w Krakowie w kościele S. Jędrzeja Apostoła R. 1758.

Ob. Korczyński Kass. (tom XX str. 85).

— Zabawa Bogomyślna to iest nabożeństwo do Błogosławioney Matki Salomei na siedm szród i samo święto Jey rozłożone... Przydaie się nadto na początku krotkie zebranie życia tey Błogosławioney Matki do druku podane. W Krakowie w drukarni J. O. X. Biskupa 1757 przez Ad. Haika. w 8ce, kart 3 i 94 (z ryciną). Warsz. Uniw.

— ob. Baronius Mart. (1605) — Beltrami Joh. B. (Vita 1716) — Favini Giuseppe (1716) — Flos — Guarnieri Gius. (1689) — Kobielski Jan. (Flores 1735) — Korczyński Kassyan (1758, 1759) — Krzanowski Ant. M. (Unio 1724) — Kuczyński Chrysostomus (Chloris caelica 1673) — Oborski Nic. (Citatio 1663) — Ognie (1738) — Opatowiusz X. Adam (Żywot 1633) — Pis-

korski Sebastyan (Flores vitae 1691, 1734, Flosculi eremi) — Polacco Gio. Battista Rubinkowski J. Kaz. (Bellona) — Tyczynensis Georg. (De diva 1537).

Ob. Bibl. IV 176. — Finkel Bibl. str. 1846.

SALOMON, król. Cantica canticorum Salomonis. Habes in hoc libello candido lector latine interpretationem gemina (sic). Quarum utraque est ab ecclesia catholica approbata et suscepta. Prima est ex gręca lingua olim post illam LXX interpretum editionem vulgata, et hec dicitur communi nomine antiqua. Altera est nova recenter edita a sancto Paguino Lutense. Quam etiam catholica ecclesia approbavit sub pontificibus romanis Leono decimo et Clemente septimo. [Winieta]. Erraui sicut ovis quę perii, quere seruum tuum quia mandata tua non sum oblitus. (Na końcu:) Cracouię ex officina Ungleriana. Anno Domini MDXXXVIII (1538). w 8ce, k. nlb. 8.

Druk w części gockiej. (Na odwr. tyt.): Prefacio in cantica a M. Gregorio Stawiszyn, Sacr. theol. Proff. nuper edita.

Krasin. — Jagiell.

— Ecclesiastes, paraphr. Joh. Campensis... ob. tom XIV str. 31.

— Ecclesiastes... Cracoviae, Hier. Wiator (przed r. 1522).

Por. niżej przedmowę do przekładu polskiego.

— Ecclesiastes Xyęgi; Salomonowe, które polskim wykładem kaznodziejskie mianujemy. Bowym ten kaznodzieia Salomon mądry przez ninieysse xięgi naucza nas wzgardzić ten świat marny. Gdzie więc iesli pilnie przeczytać będziemy, niemały pożytek y pocieszenie nasze wezmiey. Przemowa do wyernego Krzescianina. Który wiernye nasładuiess boga nawyssego Musiss wzgardzie rozkoss swiata mizernego Tęgo uczy Salomon y Ecclesiastes ięgo, Czei sobie ta iest scięsska prawa do niego Tu mądrość y naukę czerpay przyiacielu miły Jesli chcess przydz w rychle miedzy niebieskie siły. [Na k. 19 recto:] Wibiyano w Krakowie przez Jeronima Wiatora, ięgo własnym nakładem. Ku czei y chwale boga wszyechmogącego,

a wiernym Krzescyánom ku mądrosći mnoże:niu. Lata narodenia bozego M.D.X.X.II. (1522). w 4ce, kart nlb. (listów) 19 (sygn. D₄). (Druk gockiej).

Na odwr. tytułu dedykacja: Mikołajowi Wolskiemu kasztellanowi Sochaczowskiemu, Naiassnyęssy pannyę namioścyssey Bony królowey Polskiej Ochmistrzowi, panu swemu łaskawemu, Jeronim Wiator Impressor służbę swą pokorną y uklonłą powyęda. Mówi: „Wpadły mi są na myśl Ecclesiastes xęęgi maluskye Salomonowe, ktoreż (moim skazaniem) kaznodzieyękye mianujemy, kazdemu wyernemu krzesciyaninowi ku przeczytaniu rozkosne, a barzo pozyteczne, ktore gdym pilnye przeczytał, y też po łacynie wybiyal, tak mi syę barzo spodobały, żem sie też nie mógł wstrzumać, ażeby na mowę... ludu tego Polskyęgo przez Jeronima z Wylunya družbę moiego były przełożony z łacyny na polskie, co też iest z niemałą pracą y pilnością uczyniouo, a tymi literami, nowemi nadobnemi nyędawno w krainie nyemyękyey nalezyonmy, a z wielkim nakładem y s pracą też nad fortuna moie do mnye przywyęzonymi, innych wyle liter y punktow ktorych temu ięzykowi potrzeba było przyczyniwszy imprimowany a okrassony były..“

Na k. 19 recto (pod miejscem i datą druku) drzeworyt, przedstawiający biskupa z pastorałem i skrzydlatym bykiem.

Na k. 19 verso ośmiowiersz i herb Półkonic. Ośmiowiersz (pióra Hieronima z Wielunia?) rozpoczyna się: Cnota jest wielka okrasa człowieka każdego.

W jednym znanym egzemplarzu (Dzied.) brak k. 17, 18, 19.

W. Bartynowski w Wiadom. numizm. archeolog. II 1892 na 12 (podaje opis). — Słowo, czasop. Petersburg 1859 nr. 11 str. 44. — Łoś Przegląd zabytków str. 188. — Bibl. Warsz. 1896 T. II s. 182—5. — Zawadzki Wł. w Dzienn. literac. 1858, str. 47 i 61—63. — Encykl. Orgelbr. T. 26 s. 942. — Bernacki Marchołt str. 9. — Brückner w Pracach filol. VI 167. — Pilat Liter. II, część I str. 42.

Dziedusz.

— Ecclesiastes Księgi Salomona Króla Izrahelskiego, po polsku Kaznodziejskie nazwane przez Jana z Sannoka służę Słowa Bożęgo w Hoczwie. Vanitas vanitatem et omnia vanitas. Roku Pańskiego 1590. w 4ce, kart 18 nlb. (sign A—Dii).

Na przypisie do Andrzeja Męczyńskiego z Kurozwęk kasztel. wieluńskiego podpisał się autor: służa słowa bożęgo w Hoczwie. Przekład wierszem.

Łukaszew. Wyzn. helw. w Pols. 339. —
Wiszn. H. lit. VI 560. — Maciej Pism.
III 339. Kórnik.

— Enchiridion psalmodum ob. Campensis J. (1534, 1564).

Wierzbows. I 84, 259. Warsz. Uniw.

— Kniha premudrago caria Salomona rekomaja Pesń Pesniam poczinajestsia. Zupolne wyložena na ruskij jazyk doktorom Franciskom Skorinaju s Połocka. (Na końcu:) Dokonana jest sija tretija kniga premudrago Salomona syna Dawydowa caria Izrailewa onże był carem w Jeruzalime. Rekomaja jewrejskim jazykom Sira sirim: a po latinu Kantikum kantikorum. Jeże ruskim jazykom iskazujestsia Pesń pesniam. Napred ko czti i pochwale Bogu w Trojey jedynomu. I jego przeczystoj materi dewici Marii. I wsem nebesnym czynom, światym i swiaticam bożiim. I ludem pospolitym wsem k požitku. A sowieszszena jest powoleniem praceju i wykładom uzenago muža w lekarzkich naukach doktora Franciska Skorinina syna, iż sławnego grada Połocka. W wielikom starom meste Prażskom. Pod liety narożenija Syna Bożija. Tyseca piatsot i osmnadesst mieseca genuarua dnia dewiatogo (1518). w 4ce, k. 12 nlb.

Skoryna przetłomaczył i wydał także inne pisma przypisywane Salomonowi (Kaznodzieja, Księga przysłów.). — Obacz pod Skoryna, gdzie podana literatura do jego przekładów. Czartor.

— Prouerbia Salomonis, per Ioannem Campensem iuxta Hebraicam veritatem Peraphrasticos latinitate donata. Reverendissimo Domino Cracouiensi dedicata. [Herb Łodzja]. Adiectae Svnt precatiōes aliquot, quę in psalterio non habent, ex varijs scripturę locis, iussu D. Dantisci depromptę. Venundantur à Floriano Vnglerio. Bez roku (1534?). w 8ce, kart 66 (sygn. K_{VI}).

Dedykacja Piotrowi Tomickiemu, Jan Campensis nazywa w niej Dantyszka „dominus meus”. Bawił u niego dwa lata. Potem bawił w Krakowie, gdzie wykładał w Akademji „Paulinas Epistolas”. W dedykacji wychwala też Zygm. Aug.

Morawski Hist. uniw. II 258, mówiąc o pobytc Jana Campensis w Krakowie, nie wyzyskuje tej przedmowy.

Precationes idą od K. H (tj. 55), na które drzeworyt przedst. starca w kapeluszu i z wstęgą w ręku. Verso ozdobny herb Dantyszka, a na stronie nast. przypis Janowi Dantyszkowi bisk. chełm. 10 marca 1534. Chociaż Precationes mają tytuł osobny, należą jednak do dzieła Proverbia Salomonis. Zwrcza tylko uwagę, że arkusz H liczy kart 6 a nie 8 — co wskazuje, że Precationes zaczęto drukować od osobnego arkusza.

Karta K_V verso jest biała, a na K_{IV} verso herb Dantyszka, ale w odmiennej rycinie jak na odwrocie tytułu Precationes. Zamiast infuły jest tu mianowicie u góry harfa w pośród dwóch orlich skrzydeł. (W egz. Czartor. brak k. K_{VI}).

Widocznie były dwa odbicia tytułu, gdyż tytuł w egz. Czart. różni się od tytułu w egz. Jag., ale tylko w początku. W egz. Jag. wydrukowano bowiem „Prouerbia Salo- (dr. gocki) MONIS, PER Io-|annem“ i t. d., zaś w egz. Czart. „PROVERBIA SA-|LOMONIS, PER |Joannē“ i t. d.; poza tem niema w k. tyt. różnicy. Występuje ona dopiero w sygnowaniu kart. Karta K nosi w egz. Jag. sygnaturę I; natomiast w egz. Czart. idą sygnatury K, II, K_{III} i t. d. — Jest więc w obu egzemplarzach omyłka w sygnowaniu, ale w każdym inna.

Ob. pod Campensis w tomie XIV 31, gdzie opisano edycje Ecclesiasty przekładu Jana Camp. z lat 1534—1548, przypisane Dantyszkowi oraz Psalmów; a więc zapewne również z jego inicjatywy dokonane.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Racz. —
Dzików.

— Proverbia Salomonis, Per Ioannem Campensem, iuxta Hebraicam veritatem Peraphrasticos latinitate donata. Adiectae Svnt Praecationes aliquot, quae in Psalterio non habentur, ex uarijs scripturę locis, iussu D. Dantisci depromptae. Cracoviae ex officina typographica Matthiae Scharffenbergi. XLVII (1547). w 8ce, k. 61 nlb. (druk kursywą).

Na karcie ostat. odwr.: S. Stanisław wskrzesza Piotrowina.

Na odwrocie tytułu wiersz z napisem: Liber ad Lectorem Jacob. Micyll.

Poczem dedykacja z r. 1534 Dantyszkowi (ta sama, co przy „Precationes”, ob. wyżej). Poczem na 16 stron przedruk Precationum, z sygnaturą od II do IV; zaś następnie idą „Proverbia” z sygn. od A do H_{III}. Widocznie najprzód drukowano Proverbia a potem Precationes — i dopiero po wydrukowaniu zdecydowano się je położyć w odmiennym porządku.

Jocher 2415 b, 6759 b. — Wiszn. Hist. lit. VI. 618.

Kórnik. — Dzików. — Jagiell. — Przeźdz. — Ossol. — Toruń.

— Proverbiorum Salomonis versio poetica Josephi Domanevii. Lubecae Lithuanorum in typographia Petri Blasti Kmitae Anno 1622. w 4ce, 2 k. nlb. i 84 stron.

Oryginał łaciński wraz z przekładem wierszem polskim obok. Na czele umieszczono epigrammą Josephi Domaniewski a Mniewo do Rafała Leszczyńskiego wdy Bełzkiego. Druk gocki.

Wedle notatki udzielonej memu ojcu przez Birgela egzemplarz, który był jego własnością, miał nosić datę 1622. — Obacz o tem tom XVI str. 277 gdzie opisano „klocek“ Birgela (pastora w Słucku). Ponieważ biblioteka Birgela przeszła po r. 1900 częściowo do bibl. syn. ewangel. w Wilnie a częściowo do bibl. Czarneckiego (Bawor.), tamby należało tego klocka dziś szukać. — Porównaj też tom XVI s. 297, gdzie przy Dowgirdzie wspomniana „przypowieść“ z r. 1624, także druk w Lubczu. Może to w jakim związku?

— (Przysłowia Salomona po hebrajsku i po niemiecku przez Mardochai Jakubowicza). W Krakowie 1587.

Bandt. H. d. K. P. I 248. — Jocher 2340.

— Die Sprüche Salomonis in die Lettische Sprache gebracht durch Georgium Mancellum Sengall. S.S. Th. Licentiatum et Professore zu Riga, gedruckt durch und in Verleg. Gerhard. Schroedern, 1637. w 8ce, syg. Aij—F₆. (Brak końca). Jagiell.

— Rozmowy z Marcholtem ob. Kossyczek (z) Jan.

W r. 1918 opracowane w specjalnej monografii L. Bernackiego.

Salomon ob. Boutauld (Maxymy 1754, Rady mądr. 1760) — Bukojemski (Saba 1766) — Caselle (1721) — Chodkiewicz Krz. (Dr. przestr.) — Dowgird Sam. (Przypowieści 1624) — Janiewicz M. K. (Reflexye 1731, 53) — Kossyczek (z) Jan (1521) — Lilia P. — Lubomirski Stan. Her. — Moczydłowski — Oda (1759) — Paschacy A. (Thom. Aquin. 1677) — Pieśń (z 31 kap. Przypowieści 1564) — Pistorius Sz. (Otertio quartus, Proverbia) — Rostkowicz M. (Wezwanie 1623) — Rost-

kowski B. (borussicus 1712) — Śnia-decki Fr. (Vanitas 160..) — Stephanowski Cypr. (doctor angelicus 1640) — Uphagen (Parerga historica 1785) — Varsaviensis Mateusz (Von Salomonis 1651) — Wspaniałość nieba ziemskiego (1671) — Zegartowicz Bern. (Gladius 1623).

Przekład Ecclesiastes z r. 1761 (przez ks. Patr. Mnińskiego) ogłosił Galli w r. 1860 (ob. Bibl. IV 176).

Salomon Borussicus ob. Rostkowski Bern. (1712).

Salomon polski ob. Lubomirski Stan. (1737).

Salomon Andreas ob. Coxus Leonardus Britannus (1520) — Pontanus J. (De laudibus 1520).

SALOMON F. Jechiel Luriae. Chealoth we Techuboth [pytania i odpowiedzi o prawie żydowskiem]. Kraków. folio.

Jocher 8029.

Salomon Joannes, scholast. Gnesnensis ob. Agricola R. (Passio 1520).

SALOMO Jan Rabin, później przechrzczony († 1 lipca 1683). Rabbi Salomon Bekänttniss im Christlichen Glauben. Dantzig 1656. w 4ce.

Po niemiecku i hebrajsku.

Jocher 3587.

— Programma de Jubilaeis Hebraeorum circa Jubilaeum Gymnas. Gedan. 1658. w 4ce.

— Drey Blumen aus dem Orientalischen Garten. Dantzig 1675. w 8ce.

Po hebrajsku i po niemiecku.

— Triginta septem Demonstrationes quibus apodictica evincitur Jesum Christum verum et aeternum, cum Patre et Spiritu Sancto, Deum esse, ante secula in V. Testamento quoque cognitum cultumque... Quintuplici indice. Authore Johan. Rabbi Salomone Judaeo converso, cum historia conversionis vel colloquii inter illum et Joannem Botsaccum, D. et eccl. Mariannae ap. Gedanenses Pastoren. Francofurti 1660. w 4ce, str. 24, 191; 80 i 22.

Dedyk. Ad. Joh. Casimirum Polon. et Succ. Regem.

Botsaccus był profesorem języka hebrajsk. w Gdańsku (ob.).

Kraśińs. — Pawlikows. — Warsz. Uniw.

— Die Zertheilete Finsterniss oder Wiederlegung des Buches... von der Befreyung... Vorge stellt durch Johan Salomo... Dantzig, druckts Dawid Friederich Rhete 1681. w 8ce, k. 4, str. 108.

Po niemiecku i hebrajs. Warsz. Uniw.

— Trauer Gedicht... Florentina Ermeler. Danzig 1657.

(Salomon Jan). Liebespflicht... dem Johann Salomon bey m Nahmenstag erwiesen... Danzig, 1675. folio.

— Progr. invit. Athenaei Gedanensis ad exequias Johannis Salomonis. Dantisci 1683. folio.

— ob. Büthner F. (1658).

SALOMON Jan Jakób (ur. 14 stycz. 1730). Münzgeschichte der Stadt Danzig. Mit Kupfern (6 Stücke). Danzig 1762 i 1763. w 4ce, 112 stron.

Dzieło to nieskończone i brak mu ogólnego tytułu.

Goldbeck Historische Nachrichten str. 112. Zam. — Kijows. — Ossol. — Uniw. lwow.

SALOMON Jerzy Fryderyk. Dissertatio ethica III. de intellectu et voluntate, quam in Gymnasio Thorunensi praeside M. Johanne Sartorio... defendit... 24. Jul... M.DC.XXCVII (1687)... Thorunii... w 4ce, k. nlb. 16.

Szabó III, nr. 3464.

SALOMONIUS Josephus. Ad Sere nissimum et Potentissimum Sarmatiae, ac Suetiae regem etc. Josephus Salomonius. Utini, apud Joannem Baptistam Natolinum. 1602. w 4ce, 3 k. nlb.

Wiersz. Jagiell.

Salomon Nicolaus ob. Agricola R. (Salutifera 1520, Thebani epistolae 1518) — Coxus Leonardus Britanus (1520) — Crates (1518) — Eckius V. (de antiquiss. 1519) — Euremodius (Institutiones) — Faber Hulderich (Aeglogae 1522, de resurrectione Epicedium 1521) — Pontanus (1520).

SALOMON Sebastjan Józef. Christus Patiens totius Erebi victor humani generis Salvator, sub allegoria Jovis de gigantibus triumphantis Scenico apparatu per Illusrissimam (tak) et nobilissimam Scholae grammatices juventutem, in classibus Novodvorscianis dignissimo spectatori, demonstratus anno quo Iesus Vitam Perditam Invenit,

Triumphavit Erebum Rebellem 1749. die 1 Mensis Aprilis. Cracoviae, Typis Collegii Majoris Vniversitatis Cracoviensis. fol. kart 6 nlb.

Ded. Ignatio Wielopolski Supr. stabuli Regni praefectidae, Crac., Capitaneidae... M. Seb. Josephus Salomon, Schol. Gram. Prof. Treść djalogu podana po polsku i po łacinie. Rzecz o Tytanie, starszym bracie Saturna, który chciał panować nad całym światem, aż go Jowisz za pomocą Herkulesa pokarał. Śpiewy podane po łacinie. Jest jedna scena, w której kowale pioruny kują i podają je Jowiszowi. Olbrzymowie góry na górach kładą, skały i ogniste drzewa rzucają.

Janocki Lexic. II 63. Jagiell. — Ossol.

— ob. Golański J. B. (Archiwum 1741).

Salsnatus [pseudonim masonski] ob. Poniatowski Stan. Aug.

Saltationibus (De) et choreis tractatus. Dantisci 1617. w 8ce.

SAŁTSZEWICZ Wawrzyniec Józef († 1762). Compendium geographiczne to jest szerokiego opisanja ziemi krótkie zebranie, polskim stylem, in usum, gratiam et favorem oczystey młodzi polskiej. Przez M. Wawrzeńca Jozefa Sałtszewicza w przesławney Akademij Krakowskiej Filozofii y Matematyki professora geometrę przysięgłego Akkomodowane. Roku Panskiego 1746. W Krakowie w Drukarni Akademickiej. w 8ce, k. 2 i str. 123.

Dedyk. Konst. Wielopolskiej. — Najprśód podaje informacje z geogr. fizycznej, potem opis Europy (także Polski, Moskwy), Azji, Ameryki, Afryki. Całość na poziomie elementarnym.

Czart. — Jagiell. — Wilno. — Zam.

— Kalendarz Polski y Ruski... na Rok 1727... przez Wawrzeńca Jozefa Sałtszewicza... Doktora... wyrachowany... w Krakowie w Drukarni Akademickiej. w 4ce.

Krasinś. — Warsz. Uniw.

— Toż... na rok 1728. w 4ce.

— Kalendarz Polski y Ruski, w Ktorym Święta Roczne y Biegi Niebieskie, Aspekty, wybory, czas siania, szczeplenia, krwie puszczenia, lekarstwast (sic) zazywania, Wschod y zachod słońca, &c. należyтым porządkiem położone z (sic) opisane, Na Rok Panski 1729. Od Narodzenia Pána y Zbawiciela Ná-

zszego Jesusa Chrystusa, Który iest po Przędę: y Przybyszto: pierwszy, á Od Stworzenia Świátá, według dowodniejszych Autorow zdánia. 5678.. [Tu wylizone rózne daty i Rewolucye Kościelnej].. Przez M. Wawrzynca Jozefa Sałtszewicza, W Przesławney Akademii Krakowskiej Nauk wyzwolonych y Filozofii Doktorá, Mátematyki Professorá, z należytą pilnością Wyrachowany. W Krakowie w Drukarni Akademickiej (1728). w 4ce. k. 12.

Na odwr. herb Śreniawa (Przyłęczkich) i Jastrzębiec (Myszkowskich) oraz odpowiednie sześciowiersze. — Dedykacja wierszem do Stan. Przyłęckiego, gdzie wysławia Myszkowskich, Jordanów, Olszowskich, Paniańskich (sic) i inne rodziny ziemi zatorskiej i oświęc. Poczem kalendarz; n dołu każdej strony rady gospodarskie i lekaarskie wierszem (interesujące dla genezy medycyny ludowej!) np. rozmarynu enoty, soku piolunkowego cnota, czaracie łajno itp. Potem idą przepowiednie z gwiazd, sukcesy miast, wschód i zachód słońca, zebranie jarmarków.

Podobny jest układ i innych Kalendarzy Sałtszewicza. W niektórych sporo materiału folklorystycznego (do historii przesądów ludowych, do przysłów, do wierzeń astrologicznych). Byłoby rzeczą pożądaną, aby kto opracował dawne kalendarze z tego nie uwzględnionego dotąd punktu widzenia. Akad.

— Toż:.. na rok 1730. w 4ce.

— Toż:.. na rok Pański 1731 który iest Przybyszowy a po przestępnym Trzeci... przez... w przesł. akad. Krak. NN. WW. y fil. D., matematyki profesora, bursę Strąngielskiej (sic) seniorá... wyrachowany. W Krakowie W druk. Akad. w 4ce, 3 ark.

Na odwr. str. tyt. herb Słepowron i przypis prozą Janowi Krzysztofowi z Mieroszewic Mieroszewskiemu Stolnikowi podlaskiemu, Staroście Grodzkiemu Siewierskiemu. Akad.

— Toż:.. polski y ruski w którym święta roczne y biegi niebieskie, aspekty, wybory, czas siania, szczepienia, krwi puszczenia, lekarstw zażywania, wschód y zachód słońca etc. należytem porządkiem położone y opisane. Na rok Pański 1732 który iest przestępny po przybyszowym pierwszy. (Tu 12 wier. chronologii). Rewolucye kościelne... (wierszy 6)... Przez M. Wawrzyńca

Józefa Sałtszewicza, w przesławney akademii Krakowsk: Nauk wyzwolonych y Filozofij Doktorá, mátematyki professorá, Bursę Strąngielskiej (sic) Seniorá. Wyrachowany. W Krakowie w drukarni akademickiej. w 4ce, kart 12 nlb.

Na odwr. str. herby Srzeniawa i Bończa, pod nimi 6 czterowierszów pol. Przypis Stanisł. z Rupniewa Rupniewskiemu kaszt. Małogoskiemu.

W dedykacji genealogja Rupniewskich. Przy miesiącach wierszowane bajki i lekarstwa i prozą lekeja codzienna o pogodzie i słońcu. Zwyczajy w Polsce raritas, wierszem. Po kalendarzu: Z siedmiu planet praktyka uniwersalna prozą i wierszem. O urodzajach. O kruścach. O successach Polski z przyległościami. Jagiell.

— Toż:.. na rok 1733. w 4ce.

— Toż:.. polski y ruski w którym święta roczne y biegi niebieskie... (Tytuł ten sam co w edycji z r. 1732)... na rok pański 1734 w drukarni Supraślskiej WW. OO. Bazyliánów. w 4ce, ark. nlb. C₃.

Przy miesiącach aerya, i przysłowiowe wiersze. Po kalendarzu: Projekt niektórych przestrog z konstellacyi planet niebieskich wierszem. Rewolucye (astronomiczne, prozą). Zdrowie. Urodzaj. Metale. Wody. Pożary ogniste. Successa niektórych prowincyi. Aenigma theologiczne wierszem. Zebranie jarmarków. Na odwrocie tytułu pod herbem: wiersze na cześć Siedlnickich i Branicznych. Tymże dedykacja. Jagiell.

— Toż:.. na rok P. 1735. w 4ce.

— Toż:.. r. p. 1736. Supraśl, Bazylianie. w 4ce, kart 11.

Muz. N. (Czapski).

— Toż:.. na rok p. MDCXXXVII (1737) przez Ordynaryusza w Kollegium przesł. Ak. Krak. w Krakowie w druk. Akad. w 4ce, 2 arkusze.

Na odwr. str. tyt. przypis wierszem pol. Xiedzu Serapionowi Łozowskiemu Zakonu S. Bazylego W. Konwentu Bialskiego Superiorowi. Obok kalendarza praktyka codzienna; pod miesiącami: nauka o aspektach i successa prowincyi, na końcu rewolucye astrologiczne.

Nazwisko autora nie jest więc w tytule podane, tylko pod dedykacją na odwrocie są cyfry M. W. J. S. — Porównaj tom XIX str. 31, gdzie są i inne kalendarze Sałtsz. opisane. Żebraw. Bibl. 871.

Akad. — Jagiell. — Ossol.

— Toż:... na rok pański 1738 przez .... ordynaryusza w Koll. przesł. Akad. Krak. mniejszém. W Krakowie w drukarni Kollegium większego Akad. Krak. w 4ce, 3 arkusze.

Na odwr. str. tyt. epigramma na cześć S. Sebastianiana, obok kalendarza odmiana codzienna, pod miesiącami sygnifikacya aspektów i planet, przeplatana wierszem polskim, dalej sygnifikacya allegoryi w tym kalendarzu wyrażonych; na końcu dyariusz astrologiczny i successa prowincyi. Na str. czwartej tytuł ruski: Sobornik XII Miesiacem syryesz Kalendar ruskij...

Jag. — Ossol. — Akad.

— Toż:... na rok p. 1739. w Krakowie, w drukarni akadem. w 4ce.

Przypis Aleksandrowi Butlerowi Staroście Witagolskiemu i Sarnockiemu.

Żebraus. Bibliogr. 871. Kras. — Ossol.

— Toż:... na r. p. 1740. w 4ce.

— Toż:... na rok p. 1741 w Krakowie, w drukarni akadem. w 4ce.

Przypis Błędowskiemu. Warsz. Uniw.

— Toż:... na rok pański 1742 przez... Kolonii akademickiej Bialskiej Dyrektora y Astrologa z należytą pilnością wyrachowany. w Krakowie w drukarni Akademickiej. w 4ce.

Na odwr. str. tyt. herb w drzeworycie i przypis w. łac. Ignacemu Suzinowi Kanonikowi Kat. Brzeskiemu. Obok kalendarza: praktyka codzienna, a pod miesiącami: dni Galla zwane na dworze króla polskiego do solennizacyi należące. Na końcu prognostyk jeneralny; successa prowincyi i spis jarmarków. Akad.

— Toż:... na rok pański 1743. w Krakowie w drukarni Akad. w 4ce, 3 arkusze.

Na odwr. str. tyt. przypis wierszem pol. Jerzemu Nieczuja z Dębian Dębińskiemu. Kras. — Ossol. — Akad. — Warsz. Uniw.

— Toż:... w którym Święta roczne y biegi niebieskie, aspekty, wybory, czas siania, szczepienia, krwie puszczania, lekarstw zażywania, wschód y zachód słońca... należytym porządkiem położone y opisane na rok pański MDCCXLIV, który jest przestępny według Kamputu Rzymskiego po przybyszowym drugi, a według Greekiego przybyszowy... przez... w przesławnej Akad. Krak. ordynaryusza wyrachowany. w Krakowie w drukarni Akademickiej. w 4ce, 3 arkusze.

Na odwr. str. tyt. przypis wierszem JW. Xiędzu Adamowi z Stanwicz i Mokre Kreczykowi Kustoszewi Katedr. Infant-skiemu. Akad. — Ossol.

— Toż:... na rok p. 1745. w Krakowie w drukarni akademickiej. w 4ce, kart 20 (ark E₄).

Na odwr. str. tyt. herb Korab. Przypis Antoniemu Laskowskiemu Chorążemu Checińskiemu. — Na końcu są konjunktury astrologiczne. Przy miesiącach: rzecz o grzmotach. W konjunkturach są traktaty o skutkach komet od czasu Noego (kart 5). O skutkach komety terażniejszego (kart 3). Kończy: wschód i zachód słońca. Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Toż:... na rok Pański 1746 przez M. L. Sałtszewicza w przesławnej Akad. Krak. w koll. większ. ordynaryusza z należytą pilnością wyrachowany. W Krakowie w druk. akademickiej. w 4ce, kart 12 nlb.

Na odwr. str. tyt. herb Ślepowron. Przypis Jerzemu Antoniemu z Miroszowic Miroszewskiemu kanonikowi katedr. krak. Przy miesiącach: konjektura codzienna. Od ark. C konjunktury astrologiczne (I—X). Tu opowiada przypadek w Kacicach pod Słomnikami o powodzi. Kończy wschód i zachód słońca.

Akad. — Jagiell. — Krasinś.

— Toż:... na rok pański 1747. w Krakowie, w druk. Akadem. w 4ce, 10 kart nlb

Na odwr. str. tyt. rewolucye roczne, obok kalendarza: praktyka codzienna.

W egzemplarzu Akad. są zapiski jakiegoś mieszczanina o wydatkach w ciągu roku. Kalendarze „polskie y ruskie“ z lat dalszych ob. w tomie XIX str. 32. Zdaje się, że po śmierci Sałtszewicza zaczęto je wydawać z dodatkiem „przez szkołę matematyczną krakowską wyrachowane“. Później wychodziły pod firmą Ryszkiewicza, Sucharzewskiego, Stachiewicza, Szabela i t. d.

Akad. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Quæstio astronomica de motibus caelorum, ex Almagesto Ptolomaei libro 3-tio Cap. 2 et lib. 4-to ac praxi ecclesiae in Nicaeno recepta ac definita, desumpta; sub felicissimo regimine, Magnifici, Perillustris et admodum Reverendi Domini D. Casimiri Pałaszewski, Sacrae theologiae professoris, collegae majoris, ecclesiarum collegiatarum; S. Floriani Clepardiae ad Cracoviam canonici, cureloviensis decani, parochia-

lium; S. Stephani crac. praepositi, in Czerniechow Curati, Studij generalis Universitatis Cracoviensis vigilantissimi Rectoris per M. Laurentium Josephum Saltszewicz Philosophiae doctorem, collegam minorem, ecclesiarum: Collegiatae Sanctae Annae Cracoviae canonicum, S. Adalberti in circulo cracoviensi praepositum, interea coloniae Albae Ducalis directorem; pro loco in collegio majori obtinendo, publice ad disputandum, in peraugusto CC. DD. theologorum lectorio proposita. Anno Domini 1741 die 11 mensis. Februarii typis Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis. fol., 2 k. nlb. Jagiell.

— ob. Foltański W. J. (Aureola gloriae 1762).

Muczowski Statuta 384. — Sobiesz. w Enc. powsz. Org. XIII 661, 679. — Żebrawski Bibliogr. matem. 371 i 72.

Saltus herois soleati ob. Bykowski Stan. (1704).

— citra motum ob. Gizbert B. (1715).

SALTYKIEWICZ Anastazy. Candor animorum ab erudito certamine eminentior in VII. venerabilibus primae laureae Candidatis, dum ab illustri clarissimo et admodum Reverendo Domino, D. M. Casimiro Relezynski, Philosophiae Doctore et professore, collegio minore, SS. OO. Cracov. Canonico, paenitentiaro Radyminsciano artium liberalium et philosophiae Baccalaurei in Archilycaeo Jagelloniano renuntiarentur; in vim fraterni affectus ab Anastasio Saltykiewicz, ordinis Canonicorum regularium BB. Martyrium de paenitentia professo. In praesentia magnorum hospitum luci publicae patefactus. Anno sponsi ecclesiae candidi et rnbicundi 1727. Die (dopis. 22) Novembris. Cracoviae, Typis Haeredum Francisci Cezary, S. R. M. Illustr: ac Rndissimi Domini Episcopi Cracov: Ducis Severiae; nec non Scholarum Novodvorscianarum Ordinarij Typographi (1727). folio, k. 9 nlb.

Na odwrocie tytułu herb Szaniawskich w rycinie (z boku postać św. Jana Kantego w todze professorskiej oraz biskupa Szaniawskiego z krzyżem?). Pod tem 6 wierszy.

Przypis prozą Konstantemu Felicyanowi Szaniawskiemu, dalej oda na cześć św. Jana Kantego. Podziękowanie professorom egzaminatorom Franciszkowi Janowi Zabickiemu, Kazimierzowi Pałasowskemu i Kazimierzowi Relezyńskiemu. Bakałarzami zostali Jan Nepomucen Seczyński, Jan Michał Mierzwiński, Szymon Grzybowski, Kazimierz Borkowski, Józef Borkowski, Ignacy Olszewski. Dla Saltykiewicza pisali pochwały również wierszem Seczyński i Mierzwiński. Na końcu berła. Jocher 1530.

Akad. — Jagiell. — Zamoj. — Ossol.

— **Templum virtuti et sapientiae** dicatum sub ausp. Const. Felicis Szaniawski episc. Crac. sub tempore Capituli Canon. Reg. Conv. Bogoriensis (1719) a Fr. Anastasio Saltykiewicz Ord. Canon. de poenit. ad S. Marc. Professo, Crac. Phil. Bacc. Cracoviae, typ. Cezary. folio, ark. C₂.

Jocher 1533.

Ossol.

— ob. Wiwiani (Żywot pobożny 1769).

Saltus novi ob. Tańce.

Badecki Lit. miesz. 1925 str. 547 sądzi że to Dzwonek serd. z r. 1620(?).

(**Saltsieder J. D.**) Lacrymae, quibus Tumulum... Anno M.DC.XC.III (1693)... rigare voluerunt... studiosi. Gedani, typis Rhetii. fol., 2 k.

Stylen nakamiennym z grą słów na tile „sat“. Czart.

Salus In Veneno Qvaesita Semel a Vibio Viris Senatoribus Campanis Propinata, ac tandem in melius conuersa antidotum, & Illvstri ac Magnifico Domino D. Christophoro de Wichert Conciliario Aulae, et secretioris Legationum Consilii, Serenissimi Marchionis Brandenburgici S. R. I. Principis Electoris nec non Residenti eiusdem ad Aulam Serenissimi Regis Poloniarum, Domino & Patrono Colendissimo ab Illustribus ac Magnificis Regii Vladislai IV. Collegii Varsaviensis Scholarum Piarum Rhetoribus, inter theatralem apparatus Scenicā declamatione Dedicata. Anno Sexcentesimo octuagesimo quinto supra millesimum Die decimo Januarii. [Ozdobna linia poprzeczna]. Varsaviae, Typis Collegij Scholarum Piarum (1685). folio, k. nlb. 2.

Program dialogu. Bibl. Wolań. w Rudec.

Salutare antidotum ob. Malicki B. (1684).

Salutares paraeneses ob. Blasius (1536).

Salutatio celsissimi Tribunalis Regni in templo Petrocoviensi Scholarum Piarum Anno 1741. Typis Clari Montis Częstochoviensis. folio, 16 arkuszy.

Notata C. Walewskiego.

Salutatio ob. Anczowski M. (Joannis III 1678, 1676, Michaelis I 1671, Nic. Sieniawski 1680) — Czartoryski A. A. (1751) — Działyński Aug. (1756) — Gembicki P. (Vladisl. 1633) — Herden J. (Ad. Aug. II 1697) — Laskarzovius Sim. (Sienieński 1639) — Łubieński Wład. (1758) — Piłowski A. (Czartoryski Cas.) — Popławski Mik. (A. Załuski 1693) — Sierakowski Wacław (1755) — Siostrzeńcewicz B. (1774) — Smieszkwicz Laur. 1645) — Sobieski Jan III (1673) — Poniatowski Stanisław Aug. — Strada F. (Urbani VIII 1631) — Thilo (Jan. Radziwiłł 1651) — Zamoyski Jan (1646) — Zagorski S. K. (St. Pstrokowski 1645) — Zawistowski Alb. (A. Grochowski 1629).

Salutationes ob. Kuczankowicz Matthias (Joannis III 1678) — Wiśniowiecki Mich. (Sacrarum regiarum 1671) — Zimorowicz Bartł. (regiarum majestatum 1671).

SALUZZO Ferdynand, Xze di Carigliano, arcybisk. kartagiński, nuncjusz. Note du Nonce apostolique. Nota J. X. nuncjusza apostolskiego. Warszawa 19 stycznia 1789. W Drukarni XX. Sch. Piarum 1789. fol., str. 4. Branice.

— Ferdynand, Arcybiskup Kartagiński względem dóbr Biskupstwa Krakowskiego, na skarb zabieranych. Nota. Note. W Warszawie dnia 19 Lipca 1789. folio, k. 1.

Po polsku i po francusku.

Branice. — Ossol.

— Nota nuncjusza papieskiego Arcybiskupa Kartagińskiego. Ferdynanda (datowana w Grodnie d. 25 Czerwca 1793 r.). folio, str. nlb. 1.

Tekst polski i francuski.

Branice. — Krasids.

(Saluzzo Ferdynand). Ad Excellentissimum et Reverendissimum Ferdinandum Mariam Saluzzo de ducibus Carigliano Archieppum Carthag. Nuntium Apostolicum in Regno Poloniae et Magno D. Lithuaniae cum Celsissimi Principis Ignatij Massalski Vilmens. antistitis anniversariam natalis diem Vilnae sua praesentia conhonestaret die 31 Julii A. 1787 A RR. Schol. Piarum. (Vilnae) 1787. fol. 1 ark.

Kraszewski Wilno.

— Ad Excellentissimum Reverendissimum D. Ferdinandum Mariam Saluzzo de Ducibus Carigliani.. Nuntium Apostolicum in Regno Poloniae et Magno D. Lithuaniae cum hospes a Celsissimo Principe Massalski Vilmensi Antistite. Vilnam invitatus cum magno populi concursu receptus Observatorium Regium in Universitate inviserat (1787?). fol., 1/2 ark.

Notata Jochera.

Dziesięcioletni pobyt jego w Polsce opisuje Bartoszewicz w Enc. Org. XXII str. 856.

Salvator S. ob. Brygida S. (1673) — Skarby niebieskie tajemnic (1698).

SALVADORI Andrzej. La Regina Sant' Orsola D'Andrea Salvadori, Recitata in Musica nel Teatro del Sereniss.^o Gran Duca di Toscana Dedicata Al Serenissimo Principe Ladislao Sigismondo Principe di Polonia e di Suezia. In Fiorenza per (skrót) Pietro Ceccozzelli Con licenza de Superiori 1625 allet Stelle Medizee. w 4ce, k. tyt., k. nlb. 3 i str. 104.

Tytuł sztychowany (i napis tytułowy również) z podp. Domenico Falcini s. — Sztych wyobraża herb królewicza, postacie alleg. i emblemata.

W przedm. datowanej: Fiorenza, 29 Genn. ślawi jego zwycięstwo nad Turkami i Moskwą. Pozem idzie Argument sztuki i wliczenie osób występujących. Rzecz składa się z 5 aktów. Scena pierwsza dzieje się w piekle. Pisane wierszem pod muzykę, przeplatane chórami. Całość w stylu barokowym interesująca ze względu na rozpoczynający się wpływ baroku na Polskę (na późniejszym dworze Wład. IV).

Ciampi Bibl. Czartor. — Jagiell. — Ossol.

Salve ob. Bielecki Mar. (aeternumque 1699) — Elias a S. A. (theologicum 1701) — Marci Jan (Palladium d. B.

Zebrzydowsky 1686) — Wodziński Stan. (theologicum 1691).

Salve Guardie ob. August II (1700).

SALVELD Jan Fryderyk. Epigamica Sigismundi Latomi cum Anna Catharina Gotthardi Arthusii filia. Gedani 1618. w 4ce.

Salvestrinus Konstanty (Dissertatio de epilepsia 1731) ob. Silvestrini.

Salwian święty ob. Droga (1724).

Salviati kardynał ob. Chyliński Rafał (1776).

Salvum reditum ob. Mymer (1538).

Salvus partus ob. Loaechius A. (1609).

Salz ob. Sól — Saliny — Salz-wesen.

Salza Herman, mistrz krzyż. ob. Schulz Jerzy Piotr (Preussischer Todes-Tempel).

SALZMANN C. G. (1744 † 1811). Sebastyan Mądry, Książka dla Pospolstwa, po Niemecku (sic) przez C. G. Salzmann'a napisana, a przez X. I. Olecha na Polski Język przetłumaczona y przez tegoż do druku podana. [Tu winieta z narzędzi gospodarskich]. W Królewcu, w drukarni G. L. Heeringa y G. L. Haberlanda 1799. w 8ce, k. 7 nlb. i str. 254.

Druk gocki.

Przed tytułem rycina przedstawiająca rodzinę chłopską (polsko-pruską) na podwrocu zagrody. Zaczyna przedmowa na 2 kartach, podp. X. Jerzy Olech, pleban przy polskim ewang. kościele (w Królewcu 7 listopada 1798). Wspomina tu, że do druku pomogli kupcy królewieccy „wasi ziomkowie“. Poczem nazwiska 149 prunumeratorów, z różnych miast: z Królewca, Świętajna, Torunia, Oełka, Rakowa, Szczytna itp. (Niemał same nazwiska polskie).

Treść książki jest dydaktyczna w formie żywotu Sebastjana Mądrego (rodzaj „żywota poczciwego człowieka“). Polszczyzna czysta.

Inne jego dzieło po polsku wyd. ob. Bibli tom IV 177 (Konst. hist.). Należy do szkoły filantropów Basedowa, a o jego pracach pedagog. istnieje obszerniejsza literatura.

Jagiell. — Krasinś.

Salzwesen ob. Edykt (1722) — Ephemeriden (1777—86) — Gentz (Etwas über in Polen 1791) — Salz.

Sam niewie, czego mu się chce. Komedya w pięciu aktach. Warszawa 1783. w 8ce.

Bernacki Teatr II nie wymienia tej sztuki.

Samarytanin ob. Beynons Elias (Miłosierny albo radca 1691, 1695).

Samarytanka ob. Falibogowski Krzysztof (1627).

Samba V. G. ob. Novicampianus Alb. (1557).

Samblassius Isidorus ob. Scalionus Aegiolius (Sacri 1596).

SAMBOCIUS Jan, Polonus, prof. teol., kanonik krak. Oratio in festo solenni Divinae Trinitatis, coram sanctis. D. N. D. Leone X pont. max. senatuque cardineo et apostolico. Joan. Sábocii Poloni: sacrae theologiae professoris, canonici cracovien. penitentiarii et protonotarii apostolici: acta in sacello sacri palatii Rome, III idus Iunii, Anno Salutis MDXIII et pontificatus eiusdem II. (Pod tem herb papieża Leona X). w 4ce, k. nlb. 4.

B. r. i m. dr. (zapewne r. 1514 w Rzymie, bo znak papierowy: dwa klucze na krzyż złożone, wskazuje na papiernię papieską). Antykwarz Breyer w Zagrzebiu cenil w r. 1904 na 30 koron.

Jagiell. — Krasinś.

— ob. Sambucius Jan.

Są to widocznie dwie różne osobistości, ale niektórzy je mieszają.

Sambor ob. Auszug (1660) — Erectio (1668) — Samboritanus G. (1572) — Samborskie.

Finkel str. 1998.

Samborecka Dorota ob. Chrzastowski Andrzej (1585) — Gilowski Paweł (1605).

Samboriensis Alexander ob. Crellius Fortun. (De Eucharistia 1590).

Samboriensis (Bargiel) Andreas ob. Bargiel — Sornatowicz M. (Laureae 1609) — Samboritanus Greg. — Herbest (Periodicae).

Fijałek w Pam. lit. 1908 VIII str. 16.

Samboriensis Bernard ob. Bernard Samb. (Assertiones 1611).

SAMBORIENSIS Camillus (Samborczyk) Dominikanin (1575 † 1605). Assertiones ex Morali et Speculativa Theologia desumptae. Proponentur publico certamini Cracoviae in Ecclesia sanctis-

simae Trinitatis per biduum. Mense... die... hora... Respondente Fr. Camillo de Samboria, ord: Praed: Soc: Theologiae Lectore. Cracoviae, Ex Officina Andreae Petricouii, 1597. w 4ce, kart nlb. 28 (syg. G₄).

Na odw. tyt. herb Bokeszów i 4 wiersze. Nast. dedykacja: Wladislaw Bekesio, aulico et rottomagistro S. R. M. capitaneo Bastaniensi, Hanselensi, etc.

W dedykacji opisuje zasługi jego ojca Kaspra Bekiesza i stryja Gabriela oraz udział Władysława B. w walkach pod Byczyną. Bekiesz był dworzaniem Krz. Radziwiłła, woj. wil, Bawil też w Wiedniu i w Pradze u arcyka. Macieja i u cesarza. Tezy obejmują tematy: De bello et milite (z zakresu prawa narodów); De iudice; De accusatore; De reo; De advocato; De teste; wreszcie z teologii i filozofji (oparte są na Summa D. Thomae cum commento D. Caietani). Ważne dla stanu pojęć prawniczych.

Barącz Rys dziejów Zak. II 178. — Jocher (noty). — „Reliquiae nonnullos commentarios in D. Thomae et Aristotelem, doctissimos“. Tak pisze o nim Bzowski propago, 90. — Starowski Hekatont. (Elog. 75 B. Paxilli). Jagiell. — Warsz. Uniw. — Dzików.

Samboriensis Christophorus ob. Samboritanus Gregorius (Ecloga 1561).

SAMBORITANUS (Samborczyk) Vigilantius (Czuj?) Gregorius Ruthenus, Roxolanus (1523? † 26 lutego 1573). Alexis, sive Ecloga. In qua este iucunda Reverendissimo Domino, D. Stanislao Słomowio, in Archiep. Leopoliensem electo, facta Gratulatio. Item Elegiae IX in quibus multa ad Dei gloriam et clarorum virorum laudem pertinentia. Item Epigrammata quae Stemmata continent. Item Sylvula missa habens Elegia. Epitaphia res funebres comprehendunt. Cracoviae in officina Siebeneycheri 1566. w 8ce.

Grzegorz stawia Słomowskiemu za wzór gorliwości pasterskiej bisk. Starzechowskiego, Wilczka i Dziadńskiego bisk. przemyskiego. — Datow.: pridie Nonas Januar. W r. 1566 wyszło drugie wydanie tejże Słomowskiego Eclogi, bez tytułu Alexis, opisane poniżej. — Janoc. III 151.

Jest to zresztą ten sam wiersz (nieco przerobiony), który już w roku 1561 wydał na cześć Tarły p. t. Ecloga (ob. niżej). Toż jest przedrukowane w dziełku p. t. Poetarum polonorum Carmina pastoralia. Altenburgi 1779 (od str. 21 do 42). Na końcu

wydawca Jan Böhmius przydał krótki żywot Grzegorza.

Turkowski w Sprawozdaniu gimn. w Komyi 1878, str. 61.

Akad. (?) - Czartor. — Pawlik. (?)

— Amyntas, sive Ecloga. Cracoviae in officina Mathaei Siebeneycher, 4 Decem. 1560. w 8ce.

Na śmierć Feliksa Ligezy arcyb. lwowsk. — Jest tu Herbesta Bened.: Expositio eclogae Gregorii de Sambor. (rozbiór estetyczny tej eklogi). — Ded. Walentemu Herburtowi bisk. przemysk.

Janociana I 95 podają tytuł obszerniej, ale było zwyczajem Janockiego amplifikować tytuły. — Sołtykowiec O stanie str. 182. — Egzemplarz bibl. Załuskich skradziono już za czasów Janockiego.

Jusz. II 156. — Wiszn. VI 262.

— Bibliados feria prima; de caeli et terrae creatione. Vario carminis genere. In usum puerorum, pietatis amantium, facta. Cracoviae, ex officina Mathiae Virzbietae mense maio. Anno Domini MDLXVI (1566). w 8ce.

Jest to urywek z poematu, który obejmował całą biblię wierszami, ale nie wyszedł drukiem.

Rękopis Bibliady również się nie dochował, a o napisaniu jej opowiada tylko Rydyński (ręk. bibl. Jagiell.). — Wątpliwe przeto, czy Samborczyk napisał cały poemat po za powyższym urywkiem? — Ob. niżej Polymnia.

Janoc. I 97.

— Carmina In Gratiam Magnifici DD. Stanislai Barzy Palatini et Capitanei Cracovien. Sniatynień. &c. edita. Anno Domini M.D.LXXI Mense Februario (1571). In libellum V. G. Samboritani Epigramma. Magnus Alexander felicem dixit Homerum, Cuius praeco tonans laudis Homerus erat. Magnus habet proprium virtute polonum Homerum Qui super alta pium sidere tollit onans. Quis non felices hoc dicat. Vate Polonos? Quis non Sarmatici Carmina Vatis amet? Simon Goritius Pilsnanus. Bez r. m. i dr. w 8ce, k. nlb. 20 (syg. A—L₆).

Na odw. karty tyt. „In Arma Nicolai Herbvti, Capitanei Leopoliens. &c. Epigramma“; pod tem herb, a pod herbem sześciowiersz z podpisem „V. G. S.“ Na karcie A₁: „Domino Nicolao Herbvtro a Fvlstln Capitaneo Leopoliensi, &c.“ (przez 5 stron) z zakończeniem „Cracoviae XII Ianuarii, Anno M.D.LXXI“. — Verso:

„In Stemma Domini Stanislai Barzy, Regni Poloniae Senatoris clarissimi &c. Epigramma“; pod tem herb, a pod herbem sześciowiersz z podpisem „V. G. Sambor.“ — Na str. B. „Domino Stanislao Barzy a Blazew, Palatino & Capiteo Cracouiensi &c.“ (przez 11 stron) z zakończeniem: „Cracouiae Calend. Febr. Anno M.D.LXXI“. — Verso „Reverendissimo Domino Stanislao Slomowski, Metropolitanae Leopoliensis Ecclesiae Archiepiscopo &c.“ (przez 3 strony) z zakończeniem „Cracouiae Calend. Janua. Anno 1571. — Na dalszych 4 stronach: „Reverendissimo, Domino Valentino (Herburt), Episcopo Praemisiensi: Stanislao Leopoliensi. Joanni Sanocen. Castellani &c. Herbortis a Fulstin. Fratibus Germanis, Charites, seu Gratiae tres, a V. Gregorio Samboritano missae, pro muneribus acceptis, Gratias agunt“ z zakończeniem „Cracouiae Calend. Augusti. Anni Christi M.D.LXX“. — Znowu na 4 stronach: „Reverendo Domino Matthiae Drzewicki, Cathedralis Ecclesiae Vladislaueni. Praeposito, Cracouien. Canonico &c. Cracouiae Calend. Januarij, Anno Christi nati 1571“. — Na następn. 6 stronach: „Michaeli Glopnaeo, Philosophiae & Medicinae Doctore, &c. Cracouiae XVI Calendas Febru. Anno: M.D.LXXI“. — Na 4 ostatnich stronach: „Samboriae Patriae Suae charissimae, V. Gregorius Samboritanus S. P. D.“ „Datum Cracouiae Calend. Julij. Anno Virginei partus, M.D.LXX“.

Turkawski str. 66.

Ossol. — Kórnik. — Dzików.

— Vigilantii Gregorii Samboritani Rvssi. Censtochova. [Pod tem w drzeworycie herb Junosza]. Cui virtus niueum pro Stemmata tradidit Agnum, Hunc mitem credas, innocuumq; Virum. — V. G. Sambor. Ad lectorem. Virginis hac Mariae celebratur imago Tabella, Candida quae elari culmina Montis habet. S. G(oritius) P. Cracouiae in Officina Mattaei Siebeneicher MDLXVIII (1568). w 8ce, k. nlb. 24 (sygn. D.).

Na odwrocie tytułu 28 wiersz do czytelnika, podpisany: A. B. C. D. (A. Bargel, calis. decanus).

Przypis wierszem elegicznym X. Szymonowi Ługowskiemu gener. Miechowitów. Tu wysławia jego wielkie przymioty i zasługi. Dat. Crac. Collegio Majori Nonis Augusti 1568, Gregorius Samboritanus ordinarius S. litterarum lector, S. Annae Canoniceus. Wiersz kreśli historję obrazu Częstochowskiego, zrabowanie go przez husytów, przedniejsze święta N. Maryi P., niektóre tajemnice wiary i cuda. — Na końcu jest

wiersz Samboreczyka do Szymona Goritiusa, z datą: VI Calendas Augusti 1568.

Janocki Nachr. II 53. — Wiszn. VI 267. — Jusz. II 159. — Wierzbow. III 2521. — Przekład tego wiersza wydał w r. 1896 W. Stroka.

Akad. — Czartor. — Dzików. — Kórnik.

— Ecloga. Qua Archiepiscopatum Leopoliensem Reverendiss. D. Pavlo Tarłoni gratulatur. Hinc autem Poeticae studiosus, cum alia multa, tum Imitationis poeticae rationem cognoscet. Cuius causa, eiusdem Eclogae Explicationem Benedictus Herbestus adiunxit. B. Herbestus Lectori. Quae sit apud summos Imitatio recta Poetas. Disce ex Gregorio lector amice meo. Cracov. Apud Mathaeum Siebeneycher anno a Christo incarnato MDLXI (1561) mense octobri. w 8ce, kart nlb. 36 (sygn. E₈),

Zawiera obok komentarza Herbesta, wzmiankowanego w tytule, epigramy Christ. Sambor. oraz Andreae Bargeli Samborien. Sołtykowicz 337. — Juszyński II 157. — Wiszn. VI 262 (podaje kart 24). — Janoc. I 95. — Turkawski str. 56.

Dzików. — Kórnik. — Ossol.

— Vigilantii Gregorii Samboritani Ecloga I. in qua est iucunda R. D. Domino Stanislao Slomouio, in Archiepiscopum Leopoliensem. electo, facta Gratulatio. Elegiae IX, in quibus sunt multa, ad Dei gloriam: et clarorum uirorum laudem pertinentia. Epigrammata, quae Stemmata continent. Syvula (sic) mista habens elogia. Epitaphia, res funebres comprehendunt. Albertus Bassaeus Scabresinensis, ad Lectorem. Quatemcunq; uides Librum: si legeris, esse — Dic aliquid: si non; te precor, ergo tace. — Displicet alterius uel si tibi quando Libellus, — Tunc illum damnes, cum meliora feres. Cracouiae, In Officina Matthaevi Siebeneych. Anno, M.D.LXVI (1566). w 8ce, k. nlb. 60 (sygn. Aij — Aij i znowu A — Oij) (kursywą).

Trzy pierwsze karty (dedykacja) są widocznie później dodrukowane.

Na odw. tyt.: „In Stemma R. L. Philippi Padniewski, Episcopi Cracouien. &c.“ Pod tem herb biskupi, a pod nim sześciowiersz z podpisem „V. G. Samboritanus“. Na karcie Aij „Phlippo Padniewski, Dei Gratia Episcopo Cracouiensi, Seneriae

Duci &c. Vigilantij Gregorij Samboritanus Musa Thalia praesens opusculum offert" (6 stron) z zakończeniem: „Cracoviae a Majori Collegio Calend. Aprilis, Anno Jesu Christi Dei nostri, 1566“.

- Od karty 5-tej mającej znowu sygn. A. zaczyna się rzecz sama, a mianowicie: naj-przód „Ecloga“, mająca tu tytułek: Vigilantij Gregorii Samboritani Ecloga, Alexis, Polvz, & Castor“ (13 stron); po tej następują „Elegiae IX“ aż do Mijj (verso): 1) Pierwsza z nich „Petro Poremski, Cantori & Officiali Cracoviensi, mecenati suo“ datowana „Cracoviae e Collegio Maiori, Idibus Mai, Anno a Christo nato, MDLXV“. 2) „Patribus, Dominis Doctoribus & Magistris; Cracoviae in Collegio Maiori manentibus“ dat. „Cracoviae, e Collegio Minori (sic!) pridie Nonas Julij, Anno Domini, MDLIII“. 3) „A. D. Bargelo Neosamboritano, Ecclesiae Calissiensis Decano“ datowana „Cracoviae, e Maiori Collegio, IIII Calendis Augusti, Anno Domini MDLXV“. 4) „Senatvi, Proconsvli, Consvlibus &c. civibus Leopoliensibus“ dat. „Missum Cracovia, VII Calendis Januarij, Anno a Messia nato MDLXIII“. 5) „Proconsvli, consvlibus &c. Civibus Praemisiensibus“ dat. „Cracoviae, e Collegio Maiori VIII dus (sic!) Januarij Anno Christi Magis ostensi MDLXV“. 6) „Adamo Siemossoovski, Procapitaneo Leopoliensium“ datow. „Cracoviae Calendis April. Anno Christi nati MDLXVI“. 7) „De morte Alberti Leopolitani“ bez daty. 8) „Stanislao Milossevski“ dat. „Missum Cracovia, VIII Calend. Aprilis. Anno Verbi Dei incarnati, MDLXVI“. 9) „De morte Pauli Chmielowski, Archidiaconi Lublinen, S. R. M. Secretarij“ bez daty. — Od karty M(iii) idą „Epigrammata“ przez 2 $\frac{1}{2}$ kart.; pierwszy „Valentino Dombiński, Regni Poloniae Cancellario“ z datą „Cracoviae, Anno Christo nati 1566“. — Od karty Nij verso „Sylvvia“ (sic!), poświęcone w początkowym sześciowierszu „Petro Myskovski, Cathedralis Ecclesiae Cracouien. Decano &c. Regni Poloniae Procancellario“ dat. „Cracoviae, Anno partus Virginiei 1566“. — Od karty O do końca „Epitaphia“ przypisane w wstępnym wierszu „Petro a Posnania, Doctori Physico Rhegio, Ecclesiae S. Floriani apud Clepariam Praeposito“ dat. Cracoviae, Anno Veri Messiae nati 1566“.

Epigramy są na cześć Alberta Starsechowskiego, Jana Tarły, Gabriela Tarły, Georg. Symonowieńskiego (Hungarus), Sylwia, Zelara. — Na końcu wiersz: Ornatiss. dom. Praemisiensibus, oraz panegiryk na cześć Przemysła w formie akrostychu nader kunsztownego, bo z obu stron wierszy, a nadto pierwszy i ostatni wiersz panegiryku są zgodne z akrostychem.

(Jest to jeden z pierwszych przykładów częstych później sztuczek tego rodzaju!). Poczem Finis i omyłki.

Pierwsze wydanie pod Alexis (ob. wyżej). Turkawski str. 61 podaje „tytuł własny“, jak się wyraża, to znaczy bardzo skrótowy (rzekomo według egz. Ossol.) i zawierający błędy np. Elegiae IV zam. IX. Wierzb. II 1433. — Ex libris V (tu reprodukcja jednej karty). — Wiszn. VI 262 (tu przedruk jednej elegii). — Janoc. I 96 oraz Nachr. II 55. — Juszyń. II 158. Akad. — Czartor. — Dzików. — Ossol. — Petersb. — Semin. Włocł. — Zamoj.

— Elegiae II. Vna, de recenti Moscorum strage. Altera, de Magnifici Domini Petri Barzaei, in ipsvm auctorem Beneficentia. (B. r. m. i dr.) w 8ce, k. 8. Janoc. I 95. — Wierzb. II 1983.

Petersb. publ.

— Elegiae II. Vna, de recenti Moscorum strage. Altera, de Magnifici Domini Petri Barzaei, in ipsvm auctorem Beneficentia. (B. r. m. i dr.) w 8ce, k. 10(?).

Przy tem wydaniu jest dołączona na 2 k. elegia trzecia: Ad magnificum dominum Hieronymum Bvzinivm salinarum in regno Poloniae praefectum, doctorum virorum amantissimum.

Turkawski str. 60 mniema że obie edycje wyszły r. 1564.

Zdaje się, że wiersz do Hier. Buziniusa nie wyszedł osobno, pomimo że tak podaje Przyłęcki (w Księgozn.), powołując się na bibl. w Dzikowie.

Janoc. I 96.

— Vigilantij Gregorii Samboritani Cracovianae Collegae Maioris, Elegiae & Epigrammata quaedam. [Poczem herb w medalionie (Podkowa z krzyżem) oraz sześciowiersz: Andreas Bargelvs. Quae sua Gregorio praesens aspirat Apollo: Quae dictant Musae... Hac cygnum, nigrum, dicere mente quaeat.]. B. m. i r. (Cracoviae, 1567, zapewne Mat. Siebenaycher) w 8ce, k. nlb. 32.

Na odwrocie k. tyt. herb M. Białobrzskiego i sześciowiersz: V. G. Sambor.

Przypisał wierszem łac. X. Marcinowi Białobrzskiemu Opatowi OO. Benedyktynów Mogiłskiemu, Biskupowi Laodyckiemu i Suffraganowi Krakowskiemu. Wychwała jego zasługi, jakie przez swoje pisma położył dla kościoła. Następnie wylicza swych dobrodziejów jakimi byli: Filip Padniewski, Stanisław Słomowski, Herburt, Spytko Jordan kasztelan krakowski, Piotr Barzy, Jędrzej Krajewski i inni. Dat. w Krakowie w Styczniu 1567 r. Na odwr. str. rycina: Talijsa muza (z monogr.

H. B.); u góry dwa wiersze Szymona Goryckiego; u dołu dwa wiersze Sebastjana z Felsztyna.

Dalej idą elegie, a mianowicie: I-a do X. Marcina Isdbieńskiego z Rusca archidya-kona poznańskiego, kustosa kanonika i Officyała gen. krakowskiego. — II-a Na przybycie X. Walentego Herburtu Biskupa przemyskiego, wierszem dziękczynnym śpiewanym przez chłopców. — III-a na cześć X. Piotra z Poznania kanonika krakowskiego i wileńskiego, proboszcza u św. Floryana na Kleparzu i doktora fizyka JKmci, dat. w Krakowie 3 Cal. Septembri. 1566 r. — IV-a do X. Macieja Drzewickiego proboszcza katedr. kujawskiego i kanonika krak., list Grzegorza z Sambora posłany z Przemysła. — V-a do prałatów i kanoników katedry przemyskiej Samborczyk swą muzę posyła. — VI-a elegia dziękczynna na przybycie kanoników imieniem kościoła ułożona, a przez chłopców odśpiewana. — VII-a wiersz dziękczynny do mieszczan przemyskich za przybycie ich do szkoły. — VIII-a do X. Jana Korzbok z Witkowa diekkanu metrop. Gnieźnieńskiego, scholastyka katedrału. płockiego i kanonika krak. — IX-a Grzegorz Samborczyk zwraca rzeźbę do swego Zoila. — Poczem jest umieszczona elegja Szymona Goryckiego do Grzegorza Samborczyka pisana w Strzeżowie we wrześniu 1566 r. na którą odpisał mu Grzegorz elegją X ą dziękując mu za pamięć; przyczem wysławia jego przyjaźń. Dat. w Krakowie w listopadzie 1566 r. Na czterech ostatnich kartach są same epigramata; najprzód do X. Stanisława Dambrowskiego archidya-kona Gnieźnieńskiego, winszując mu nowego roku w styczniu 1567 r. Dalej do Wita i odpowiedzi tegoż. Przy końcu epigrammat na śmierć X. Stanisława Orzechowskiego.

Wierzbowski II 1440.

Czartor. — Akad. — Dzików. — Ossol. — Petersb. pub. — Zamojs. — Pawlik. (?)

— Vigilantii Gregorii Samboritani Cracoviensis collegae maioris Elegiae et epigrammata quaedam. Cracoviae, in officina Matthaei Siebeneycher. Anno a virginis genetricis parto MDLXVII (1567) Kalendas Januarii. w 8ce.

Elegia ded. Marcinowi Białobrzeskemu suffr. krak.

Zdaje się, że ta edycja jest tą samą, co i bez daty, tylko albo Janocki miał egzemplarz z odmienną kartą tytułową, albo dopełnił miejsce druku i datę z domysłu.

Janoc. Nachr. II 56. — Janoc. I 97.

— Naenia de morte amplissimi principis gravissimique senatoris Philippi

Padniewii Episcopi Cracoviensis atque ducis Severiae. Cracoviae in officina typographica Matthaei Siebeneycher. Anno a nativitate Christi MDLXXII (1572) mensis aprilis die XXII. w 8ce.

Juszyński II 160. — Wiszn. VI 268. — Janoc. I 98. — Sołtyk. str. 358. — Turkawski str. 66.

— Panegyricvm, Vigilantii Gregorii Samboritani, Rvssi, De primo Magnifici Domini D. Stanislai Herborti in Capitaneatum Samboriensem ingressu, Carmen. In libellum. Quam florent nostri clara Virtute Poloni, Vate pios nostro concelebrante viros! M. Andr. Bargel. Sambor. Bez roku i m. dr. (1568?). w 8ce, k. 8 nlb.

Na odwr. str. tytułu herb Herburtów i 16 wierszy polskich, rozpoczynających się: Herb Herburtowie noszą — Jabłko z trzemi mieczmi: — Kthorem w niebo wynoszą — Swoję sławę wieczni... Podpisany: V. G. Sambor. — Wierszyk ten przedrukował Stroka w przedmowie do swojego przekładu „Życia Stan. Kostki“ (1894).

Poczem przypis Stanisławowi Herburtowi z Fulsztyna Kasztelanowi Lwowskiemu, Staroście Samborskiemu i Drohobyckiemu, i Żupnikowi jeneralnemu ziem Ruskich, dat. w Krakowie z Collegium Większego d. 27 września 1568 r.

Wreszcie panegyryk na 11 stronach.

Turkawski str. 65. — Juszyń. II 159. — Wiszn. VI 267. — Janocki Janociana I 97—98 podaje miejsce druku: Cracoviae, in officina Matthaei Siebeneycher die Septembris XXVII. — Wierzbow. III. 3180.

Akad. — Czartor. — Dzików.

— Vigilantii Gregorii Samboritani, In Academia Cracoviensi Collegae Minoris, Polymnia. Cracoviae. In officina libraria Mathiae Virzbietae, Mense Maio. Anno à Christo nato MDLXIII. w 8ce, k. nlb. 32 (druk tekstu kurs.).

Na tytule winieta drukarska Wierzbiety: Koza skacze na wierzbę, w tyle pagórki. Na odwrocie tytułu wiersz: M. Andreas Bargelus Sambor.

Na k. A₁: Pro V. Gregorio Samboritano, Polymniae mvsae ad Christianvm lectorem oratio. Poczem drzeworyt przedstawiający Polymnię w bogatym stroju z rozpuszczonym u utrofnym włosom ze zwitkiem papieru w ręku (cyfry ryt. H. B.). W poemaciku tym mówi o swoim przewierszowaniu biblii (Biblias), które do nas nie doszło.

Na k. D₁: list And. Bargela, datow. z Kallisa 1564, w którym wspomina o trud-

nościach wydawniczych Grzegorza i podnosi hojność Stan. Słomowskiego, Poczem odpowiedź Grzegorza, oraz „Zoilus Zoilino suo“ (tu wspomniany Herbest). Wreszeite Errata.

W egz. Bibl. Jag. na karcie białej przed tytułem własnoręczny przypis autora Janowi Velicianowi (nazywa w niej siebie i Veliciana „tabernarii“). Dedykacja ta powtórzona nad wierszem Bargela: Joanni Velicio canonico S. Annae, collegae majori. Jest podobno egzemplarz z podobną dedykacją Hektorowi, mieszczaninowi krak. W egzempl. Zamojskich dedykacja autora Stef. Micano, physico.

Wiszn. VI 263. — Jusz. II 157. — Turkawski str. 58. — Wierszbowski III 2459. Czartor. — Jagiell. — Zamojs.

— Samboriae patriae suae charissimae V. Gregorius Samboritanus S. P. D. Datum Cracovia 1572. w 8ce, 2 karty.

Ob. Theoresis tertia oraz Carmina (1571). Zapewne osobno nie wyszło? choć tak podaje Przyłęcki w swoim rękop. Księgoznawstwie,

— Ad Magnificum Dominum Stanislaum Maciejovium, Sandomiriensem Castellatum etc. Gregorii Samboritani Carmen IIII. idus Februarii Anno MDLXI habitum (1561). w 8ce, 5 k. nlb.

Na końcu wiersz: Gratiae, quas idem poeta, convivis in collegio prandentibus egit. Są one też umieszczone w dziełku Benedykta Herbesta Periodica disputatio, Crac. ap. Matth. Siebeneycher A. 1562. w 8ce, gdzie prócz tego przydał jeszcze Grzegorz 6 wierszy łac. na herb Ciołek.

Ob. tom XVIII. 122.

— Terpsichore seu fiscaria Samboritani. (Cum praefatione Joan. Broscii ad Hieronym. Przyłęcki, dat. Crac. 30 Sept. 1626). w 8ce, 4 kart.

Wiersz pisany r. 1569, dał wydrukować Broscius r. 1631?

Jest to prośba do Krzysztofa Borka („Sacelli Regii praepositus“) o pożyczanie 50 czerw. złot.

Chędowski Spis 35. — Turkawski str. 67. Ossol.

— Vigilantii Gregorii Samboritani, Gymnasii Cracoviensis apud christiferae Mariam Virginem praefecti, Theoresis. Cracoviae in officina Matthaei Siebeneycheri Anno a Partv Virgineo MDLXI (1561) Kalendis Maii. w 8ce, k. nlb. 24.

Na str. odwr. tyt. herb miasta Krakowa. — Wierszem.

Jusz. II 156. — Wiszn. VI 262. — Janoc. I 95. — Bandtke Hist. Druk. I 186, przywodzi z datą r. 1541. — Sołtykowicz O stanie, str. 352. — Turkawski str. 55 identyfikuje to dziełko z „Theoresis tertia“, o którym niżej.

— Vigilantii Gregorii Samboritani, Theoresis Secvnda, Sev Parentes. [Tu winiетка]. (Bez osobn. tytułu, bez m. i r.). w 8ce, k. 28 nlb.

Pod winietką: In obtrectatorem V. Gr. Samb. Simon Goritius Pilsnanus. Na odwrócie herb bisk. Wal. Herborta i epigramat Samborzycza. Poczem dedykacja Valentino Herborto datowana: Cracoviae, è Coll. Maiori XVI Cal. Martii A. MDLXIX (1569). Następuje utwór „Parentes“ z pochwałą rodziców i opisem życia dzieciennego i szkolnego (w szkole samborskiej); ciągnie się on do karty D₃ recto. Poczem wiersz: „Apelli polono pictori“, w którym opisuje obraz (św. Anny) zamówiony u tegoż malarza. Wierszyk ważny dla historii malarstwa krakowskiego, choć nazwisko malarza nie wspomniane. Na k. D; : In imaginem S. Annae (akrostych). Kończy: Elegia in obitum matris Gregorii Samboritani, a Thoma Gmercio Varschouiensium medico, conscripta.

Turkawski str. 65. — Jusz. II 159. — Wiszn. VI 267. — Janoc. I 98. — Fiżalek Pam. lit. VII 12.

Dzików. — Jagiell. — Pawlikowa.

— Theoresis tertia. Cracoviae. In Officina Matthaei Sybeneych. M.D.LXI (1561). w 8ce, kart 27 nlb.

Na tyt. znak Siebeneychera. Na odwr. herb Krakowa i dwuwiersz „In stemma vrbis Cracoviensis“. Dedykacja vrbii Cracoviae, Alumnae suae suavissimae., Na k. 3 v.: Joan. Parvvs Leopold. lectori. Od k. 21 v. — 23: Ornatissimis viris, civibvs Samborien., datov. Calendis Maii 1561. Od k. 23 v. — 24: Clarissimo Senatvi Cracoviensi. Na k. 26j: Stanislavvs Anserianvs a Leopoli V. G. S. seruitor, ad candidam iuventutem, Od k. 25 v.: D. Thomas Gmertivs a Syepre, Vigilantio Gregorio Samboritano. Na k. 27: amico lectori. Na k. 27 v: pvero poetices stvdioso.

Zwraca uwagę, że Theoresis Tertia datowana jest 1561, zaś Theor. Secunda 1569. Nasuwa się też wątpliwość, czy data 1561 nie jest omyłką?

Dzików. — Ossol. — Kórnik.

— D. Stanislaui Costvli Poloni, Vita, Per V. GREGORium Samboritanum scripta. Vixit D. Costvlyvs Anno à Christo nato, M.D.LXVIII. Ad Lectorem Catholicvm. Semper habet Romana suos Ecclesia setōs: Luthrica quē Setūm dat

Synagoga suū? Excvsvm Opvscvlvm Cracouē, apud Stanisl. Scharffenberger, Anno Domini, 1570. Mense Aprili, w 8ce, k. nlb. 16 (sygn. Diiij).

Na odwrocie tyt. herb Stan. Słomowskiego areyb. lwow. i epigramat; poczem dedykacja temuż wierszem na 3 kartach; wreszcie sam utwór.

Exemplarz bibl. Dzik. jest oprawny razem z kilku innymi pracami Samborczyka (Eclogę I, Elegiæ II, Panegyricum Herborti, Censtochova, Theoresis II, Ecloga Tarloni, Theoresis III) oraz z pracą Szym. Goritiusa De diva Anna. — Z kłockiem tym zapoznałem się dopiero po wydrukowaniu str. 48. Dlatego popełniłem tam błąd co do wiersza do Hier. Buziniusa, który prostuję w Dodatkach do niniejszego tomu (obacz na końcu).

W dziełku Goritiusa De diva Anna włączonem tutaj jest zamieszczonych pięć wierszy Samborczyka oraz list Goritiusa do tegoż, czem tłumaczy się wspólna oprawa.

Dzików.

— Divi Stanislai Costuli, Poloni, vita; per V. Gregorium Samboritanum scripta. Vixit dictus Costulus anno a Christo nato MDLXVIII (1568). Ad lectorem catholicum. Semper habet Romana suos ecclesia sanctos; luthrica quem sanctum dat synagoga suum? S. G. Excussium opusculum Crac. apud Stanislau Scharffenberg anno D. MDLXX (1570). Nunc autem, nempe anno D. MDCXXXIV (1634) iterum recusum, in officina Andreae Petricovij, S. R. M. typographi. w 8ce, k. 4 i str. 23.

Dedyk. Stanislao Słomowski Archiep. Leopold. Całe wierszem.

S. G. w tytule oznacza Szym. Goritiusa. Wiszn. VI 167, VIII 178. — Juszyń. II 159.

Przełożył w r. 1894 na polskie Winc. Stroka (zarazem podał wiadomość o życiu i dziełach).

Branic. — Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Kórnik. — Pawlik.

— ob. Białobrzęski Marcin (Katechizm 1566, Censura 1577) — Boehmius (Poetarum 1779) — Gorycki Szym. (Panegir. de D. Anna 1568, Quærimonia, Elegiæ duæ) — Herbut Jan. (Statuta Regni Polon. 1567, In Statuta Regni pol. Carmen.) — Herbestus Benedykt (Periodica Disputatio, Carmen. 1562, Lekarstwo 1568) — Nakielski Sim. (1634) — Nowopolski (1557,

1561) — Rawy (Z) Stanisław (Przepowiednie przygód 1565) — Wróbel (Zołtaz 1567).

W powyższych dziełach jest kilka jego drobnych utworów. — W tomie XVIII str. 121 przedrukowano jego 4-wiersz polski (o innym jego wierszyku polskim, ob. wyżej Paneg. Herborti 1568).

Liczne jego utwory zostały w rękopisach. Np. „Vitae archiep. Leop.“, albo „Carmen de praepositura“ (Jag. 2390); wiersze na jego cześć Stan. Marenniusa są w ręk. Jag. 3206.

Najlepszym studjum jemu poświęconem jest praca M. Turkawskiego „Życie i dzieła“ w Sprawozd. gimn. w Kołomyi 1878 (dziś już niewystarczająca). — Na końcu swej pracy podał Turkawski parę informacji o jego niewydanych pracach (ale żadnych rękopisów nie znał).

O jego życiu i niektórych pracach pisał Fijałek w Pam. liter. VII str. 14; Sinko w Encykl. pol. (Liter. piękna t. I) str. 142 i nast.; wreszcie Stroka w przedmowie do przekładu Życia Stan. Kostki (Kraków 1894).

Ob. także Pamiętn. Sandomir. I 52, 353. — Chodynicki III 60 — Janociana I 93—99, III 155. — Sołtykow. O Akad. Krak. 52—344, 348, 364. — Bentkowski I 615—7. — Pruszc Forteca 1737, 21. — Krasicki Dzieła III. — Wiszniewski VII 495, VIII 140 — święcki II 49 i 50. — Starowski Monum. 751 i 2. — Enc. powoz. Org. X 924—26. — Niesiecki I 358. — Janozki II 54 (życie). — Juszyński II 154—5. — Załuski Bibl. 79. — Katal. ręk. Ossol. I nr. 168. — Acta rector. II 371. — Pilat Liter. II 1, str. 128. — Grabowski Skarga str. 102—6, 191. — Chmielowski w Enc. pow. ill. tom XXV. — Korbut Liter. I 166.

Jego uczniem i naśladowcą był J. D. Solikowski, arc. lwow.

Samboriensis decanatus ob. Erectio (1668).

Samborius Ladislaus ob. Simonius Simon (Primus triumphus 1584).

SAMBORSKI Albertus. Aretos Sarmatica iuventuti academicae primam lauream capessenti monstrata. Cracoviae, typis Stan. Bertutowicz 1638. w 4ce, ar. B₄.

Wiersz podpisał: Alb. Bariczka studios. poes. Jocher 1385. Ossol.

— Jason Academicus qui ingenius et venerabilibus XXIV viris, secundae laureae in artibus et philosophia candidatis, ob vellus aureum scientiarum et honoris gloriose reportatum, dum in

Aula Divi Jagellonis in frequentissima clarissimorum hospitem corona, solenni ritu, Artium et Philosophiae licentiatum renuntiarentur; de literato Gazophilacio donaria, hoc est placita virorum doctissimorum, elargitur; et ab Alberto Samborski eiusdem Laureae candidato, Anno Domini, M.DC.XL (1640) die 15 Martij monstratur. Cracoviae, ex officina typographica Francisci Caesarij. fol. k. 14 nlb. (ark. F₂).

Na odwrocie tytułu ósmiowiersz: In stemma domus Baryczciana. — Dedykacja Alberto Baryczka Reg. Maj. Avenarum Praefecto. — Dalej Martino Campio Vadovio gratitudo (Carmen). — Poczem Examinatoribus ode. — Poczem wiersze na cześć kandydatów: Stanisław Sławecki, Stan. Temberski, Alberto Karwowski, Alb. Sarnowicz, Zachariae Helcner Premisliensi, Christ. Szusliński, Alb. Skawiński, Vlad. Mitkowski, Joan. Caesario, Jacobo Lemiesz, Joanni Lemiesz, Joanni Makowiecki, Simoni Łosiecki, Arior. Wolfowicz, Georgio Piechovic, Math. Jurkiewicz, Andreae Stephański, Andr. Kolski, Paulo Przytułowicz, Joan. Vlad. Ofmański, Sebas. Trzeciak, Christ. Sidecki, Joan. Strzeszkowski, Gasparo Padukiewicz. — W końcu: Votum ad Matrem virginem Mariam et Joseph. — Na końcu: Sub auspiciis felicibus Matthiae Woneyski Rectoris.

Jocher 1389. — Niesiec. I 47.

Jagiell. — Ossol.

— Paean in auspiciatissimam inaugurationem pereximii et clarissimi Viri, D. Georgii Biderman, recens creati consulis Cracou: in corona amplissimi senatus populiq. Cracovien: XXII Calend. Febr. factam: decantatus. Per Albertum Samborski, ad secundam Philosophiae lauream candidatum. Cracoviae, in typographia Francisci Caesarii M.DC.XXII (1622). w 4ce, 5 k.

Na końcu 10 wierszy Stanisław Amend consuli et cultori Ilcusiensi.

Na odwr. tytułu stemma Bidermana (Gryf). Całe wierszem. Jagiell. — Ossol.

— Sylva Dodonaea, hoc est domus laureati honoris ferax clarissimi et doctissimi viri, Domini Andreae Wolfowicz, Philosophiae et Medicinae doctoris, dum eiusdem filius V. D. Andreas Wolfowicz, artium magister et philos: doctor, renuntieretur ab... eiusdem laureae licentiatu, debitae observantiae ergo oblata.

Cracoviae, in officina Francisci Caesarij Anno Dni 1640. w 4ce, k. 4.

Na odwrocie karty tyt. dedykacja. — Dalej wiersze. Jagiell. — Ossol.

— ob. Baryczka Barth. (1640) — Konopnica Sebastian (Syncharma 1637). Giedroyć źródła do dz. med. 1911.

Samborski konwent ob. Iwański Jan (1646).

Samborskie collegium ob. Ruina (1717).

Samborzecka Anna z Babina ob. Bytomski X. Jan (1649).

Samborzecki Oktawian ob. Chrościecki Jan (1638).

Samborzecki Paulus ob. Romer Adam (1610).

Samborzecki Stanisław ob. Piechovius (Narratio ex Cicerone 1611, Carmen in Thomam Olesznicki).

SAMBUCUS Jan, Pannonius. Sententiae et regulae vitae, ex Gregorii Nazianzeni scriptis collectae, per Joannem Sambucvm Pannonivm. Interprete M. Joanne Novacio de Dys. Sambuceus in praefatione sua: Qui volet, per me Latina faciet. Cracoviae, ex officina Lazari. Anno Domini, M.D.LXXVIII (1578). w 4ce, k. nlb. 4, s. 75 i 1 nlb, (sygn. K_{VI}).

Ob. opis dzieła i streszczenie dedykacji w tomie XXIII str. 72.

Na odwrocie dedykacji czterowiersz grecki i dwa łacińskie. Poczem: Sententiarum capita. Każdy rozdział składa się z gnom, wyciągniętych z pism św. Grzegorza. Źródło zawsze podane.

Jocher 2250. — Wierzbow. III 2654, I 360. — Wiszn. VI 212. — Encykl. Orgelbr. T. 19 s. 554. — Wydał także w r. 1566 dzieło Laertii Diog. De vita phillos. — ale to nie obchodzi nas bliżej.

Bran. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Wilanow. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— ob. Sambocius Jan.

Samenspraeck ob. Poolen (1657).

(Samiszczowie). Replika za sprawą WWJPP. Antoniego Tadeusza y Anny z Buynickich Samiszczow Skar. Xięstwa Zmuydzkiego, Kazimierza Oboźnego Mscisławskiego Mikołaja, Michała Sylwestra Miecznikowiczow Połockich Braci Buynickich Sukcessorow Antoniego Buynickiego Szambelana J. K. Mei Anzelma

y Restytuty z Buynickich Hłaskow Podczaszych Pińskich Przeciwno: Benedyktowi y Brygidzie z Buynickich Publikim Podczaszym Połockim y JP. Andrzeiowi Targońskiemu. B. m. i r. (po r. 1776). folio, sygn. E₂. Jagiell.

— Kopia Memoryału Nayiasnieyszemu Panu Y Przeswietney Radzie Nieustaiącey Podanego. (1776). folio, k. 2.

Chodzi o Dobra Turose, w granicach W. X. Lit. w Województwie Połockim leżące. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Zaskarzenie dekretów kommissyi Skarbu lit. z strony Urodzonych Antoniego Tadeusza i Anny z Buynickich Samiszców na mocy Konstytucyi 1768 Roku do Nayiasnieyszzych skonfederowanych Rzeczyposp. Stanów podane. B. m. r. (1768). w 4ce, str. 16.

Jagiell.

— ob. Targoński A. (Ewazyja 1776).

(**Sammarkomst**). Den oförmodelige några högla potentaters Sammarkomst i det Hongl. Swenska Hufver-Quartet Alt-Ranstad den 18, 19 och 20 April Ar 1707. Stockholm Tryckt hos J. Werner, Kongl. May. och Upsal. Acad. Boktr. (1707). w 4ce, 1 ark.

Jagiell.

SAMMARTANUS Scaevola. In Erric Christianis. Galliae et Sereniss. Poloniae Regis, Reditvm E Polonia In Galliam. Sylva. Authore Scaeuola Sammarthano, Consiliario Regio, et Aerarij apud Pictones Antigrapheo... Tvroni. Ex officina Renati Siffleau Typographi, commorantis in vico vulgariter nuncupato de la Sellerie, iuxta aedes Franciscanas. M.D.LXXIII (1574). w 4ce, kart 6.

Wierzbows. II 1512. Petersb. publ.

SAMMET I. S. In bissecularem memoriam classis supremae et bibliothecae publicae gymnasii Thorunensis nec non typographiae institutae specimen privatum I. S. Sammet L. P. C. I. G. et biblioth. custodis. 1794 m. Novembr. Thorunii, Impressum typis Joannis Adami Kimmel. w 4ce, str. 23

Kraśniś.

Sammlung der Nothwendigsten Gespräche und Wörter für Reisende in vier Sprachen französisch, russisch,

polnisch, deutsch. (Bez m. druku i r.) w 8ce, 63 str.

— der bei der Thornischen Exekution herausgekommeneu Schriften, die als ein ewiges Denkmal der unmenschlichen Raserei und entsetzlichen Grausamkeit der polnischen Nation bei allen vernünftigen Christen dauern wird. Danzig 1725.

Por. Toruń.

— (Preussische) allerley bisher ungedruckter Urkunden, Nachrichten und Abhandlungen. Danzig, bei Thomas Johann Schreiber 1747. w 8ce. Tom I 1 ryc., kart 6 nlb., str. 797 i 1 str. Druckfehler. — T. II r. 1784. w 8ce, k. 8, str. 760. — Tom III 1750. w 8ce, kart 5, str. 815.

Drugi tytuł po przedmowie: Preussische Sammlung allerley... (jak w.) Abhandlungen, dadurch die Rechte, und Geschichte der Kirchen, des Staats und der Gelehrten besonders in dem Polnischen Preussen theils ergänzet, theils erläutert und verbessert werden, zum gemeinen Besten herausgegeben von einigen Liebhabern der Wahrheit.

Tom I obejmuje ważniejsze: Preussische Silber-Bergwerken. Handfeste der St. Danzig 1378. Jak. Knader Prediger. Becker Ordnung. Andenken des Cons. Lagus, Danzig. Sindicus. Pfennigzinse vom J. 1386 Aeneae Sylvii Verdienste um Preussen. Polnische Beschwerden über Creutz herren auf Concilio in Costnitz 1414. Begnadigung der Preussen a. 1410 vom Könige in Polen. Jacob Hegge Finckenblock. Michaelis Episcopi Cujav. Confirmatio donationis 1227. Der Dom zu Danzig. Der Alter der St. Danzig. Peters Pfennige in Preussen. Mathias Bienwald, Gregorii VII Schreiben an Boleslaum in Polen. Verbot Juden und Schotten Handel. Maase und Gewichte 1307. Proben der Hexerey und Bisch. Czartoryski Befel v. J. 1669. Gaspar Schützen Leben. Ob Danzig vom Wissimir angelegt? Olivische Abt. Lamperti Schlieff Leben. Joh. Bonhold Prediger. Literae Senatus Gedan. ad Episc. Vladislaviensem a. 1524.

Tom II (1748) mieści ważniejsze: Handfeste Elbing 1246. Elias von Treven Schröder. N. Jeroschins gereimte preuss. Chronik. Joan. Episc. Vladislaviensis Institutio Parochiarum Gedan. 1456. George Kleefeld Bürgerm. in Danzig, Börnstein Handel in Preussen, Leben Georg Dan. Seyler. Polen ein altes Recht haben behaupten wollen auf Culm, Michalow, Pomerellen. Andr. Aurifaber Arzt. Henrich Lembke Syndicus

v. Danzig, Johanniten Ritter in Pomerellen, Joh. Nixdorf Rechtsgelehrter. (z. portr.). Elbings Handfeste. Bürgermeist. J. C. von der Linde ungedruckte Schriften. Preuss. Münze des I Jahrh. unter Creuzherren (1280—1330). Preussen Landes Gränze vor 300 Jahren. Mich. Behm von Behmenfeld.

Tom III 1750 zaczyna: Vorbericht gestellet durch M. C. Hauser. Ważniejsze dla nas materye: Blyden. Tummelern bey den Belagerungen in Preussen. Leben u. Schriften Joh. Becker. Polnische Medaillen von A. 1515—1634. Leben Joh. Secluciani. Elbingsische Handfeste. Gott. Siegr. Bayer Professor zu Petersburg. Lindenblatts Preuss. Chronik. Jac. v. Barten in Danzig. Sieben Urkunden r. 1343, darin Pomern, Culm und Michalow von der Polen dem deutschen Orden überlassen wird. Polnische und preuss. Münzen unter dem Hochmeister Heinr. Plauen. Manifest der teutschen Ordens Ritter 1410. Königs Casimiri Contribution a. 1455. Poln. u. Preuss. Medaille unter Augusto II. Königl. poln. Begnadigung des Ermländ. Bischof. a. 1479. Adrian Engelke in Danzig. Päbstl. Aufhebung der dem Könige in Polen verlieh. Macht Domherren in Ermland zu ernennen 1487. Kais. Sigismundi schiedsrichterlicher Spruch zwischen Könige Vladislao und den Mich. Kuchmeister a. 1420. Beschuldigungen Swentopolks des II in Pomern 1220. Vertrag zwischen Casimiro und dem Hochmeister 1464 Medaillen so den König Stanislaus (Leszczyński) angehen 1704. Zwei Urkunden von dem Frieden a. 1343. Genehmhaltung des Calisischen Friedens von den Casimiro und Vladislao.

Ob. Hanow Krzysztof (wydawca).

Jagiell.

— (Neue) von Staatsbriefen und Reden nebst einer vorgesetzten Abhandlung von der politischen Schreibart. Helmstädt bey Christian Friedrich Weygand 1756. w 8ce, k. nlb. 4.

Zawiera 9 mów i listów odnoszących się do Polski, mianowicie: 1) Anrede an d. Kaiserin vom poln. Minister v. Arnim 1750 (s. 68). 2) Antwort des Bestucheff. 3) Intercessions Schreiben des Kon. Polen an Kaiserin für Birou. 4) Anrede an Kaiserin von pol. Minister Funk (1751) und Antwort des Woronzoff. 5) Schreiben des Pabst an König von Polen (1753). 6) Schreiben des Ministers an die Landtage (1754). 7) Schreiben des Bischofs von Plock an den Grossmarschall 22 April 1754. 8) Antwortschreiben des Grossmarschalls 9 Mai. 9) Schreiben des Grosskanzlers an den König 1753.

Jagiell.

— der über die fürstl. Jablonowski-

schen Aufgaben aus der polnischen Geschichte, der Erdmesskunst und der Haushaltungskunst von der Naturforschenden Gesellschaft in Danzig 1766 gekrönten Preisschriften, nebst der Lobrede auf diesen Fürsten und der mit dem Accessit bemerkten geometrischen Abhandlung. Solutiones problematum a celsissimo Principe Jablonovio ex historia Polona, geometria et aconomia propositorum, quas Societas Physica Gedanensis 1766 praemiis Jablonovianis coronavit cum oratione in laudem praedicti Principis ac disputatione, victrici dissertationi geometricae, quam proxime ascendente. Danzig, bey Daniel Ludwig Wedel 1767. w 4ce, 1 k. tyt., str. 24.

To obejmują: Oratio in laudem d. A. Jablonowski habuit Chr. Sendel; po łacinie i po niem. — Ob. Sendel.

Razem wyszły:

1) Schloezer A. L.: Abhandlung über die Aufgabe aus der polnischen Geschichte. w 4ce, 1 k. tyt., str. 30 (ob. Schloezer).

2) Auer Andr.: Disquisitio problematis mathematici, Mensurare et distribucie sylvam aut paecudem inaccessibilem. Danzig. w 4ce, 1 k. tyt. str. 32 i 2 tabl. (ob. Auer).

3) Hube J. M.: Abhandlung über die Aufgabe aus der Haushaltungskunst. Danzig 1767. w 4ce, 1 k. tyt. str. 46 i 1 tabl. (ob. Hube).

4) Wilke Ch. H.: Abhandlung über die fürstl. Jablonowskische Preisaufgabe aus der Erdmesskunst. Danzig 1767. w 4ce, 1 k. tyt., str. 32, 1 tabl. 1 k. (ob. Wilke).

Wszystkie rozprawy prócz ostatniej pisane po łacinie i po niemiecku. Jagiell.
— (Vermehrte) geistlicher Lieder zum Gebrauch der evangel.-lutherisch. Gemeinde zu Lissa. Lissa, gedruckt bei Presser. 1767.

— einiger Schriften den vorgehabten Mord S. Majestät Stanislaus Augustus Königs von Pohlen betreffend (1, 2, 3, 4 Stück). 1771. w 8ce, str. 56, 46, 48, 96.

Obacz tom XXV 36.

Akad. — Branic. — Raczyń. — Czartor. — Krasina.

— gerichtlicher Gesetze für das Königr. Polen ob. Zamojski And. (Nikisch Gotfr. 1783).

— (Neue) geogr.-histor.-statistischer Schriften. Weissenburg 1783—95.

Mieści w tomie XI: Polen, Preussen, Lithauen, Kurland, Schlesien.

— merkwürdiger Reden, welche auf dem Reichstage des jezzigen 1788 Jahres gehalten werden; nebst einigen Schriften, welche bey dieser Gelegenheit herausgekommen. Erster Heft. Warschau und Leipzig, Druk (sic) und Verlag Michael Grölls, Königl. Hof-Buchhändlers (1788). w 8ce, str. 32.

W przedm. zapowiada wydawca, iż będzie wydawał takie zeszyty co tydzień, jako uzupełnienie do „Poln. Bibliothek“, której kontynuacja została opóźniona. I zeszyt zawiera mowy Suchodolskiego (z paźdź. 1788) oraz Uwagi nad traktatem polskoross. z r. 1768. — Na końcu zapowiada, iż dalszy ciąg wyjdzie pod tytułem „Tagebuch des poln. Reichtages“. Ob. Tagebuch. Czartor.

— aller bisherigen Schriften, welche durch die auf den ordentlichen (Kurländ.) Landtag von 30ten Aug. 1790 gebrachte vorläufige Darstellung der bürgerlichen Gerechtsame veranlasset worden. (1—5 Forsetzung). Mitau. w 4ce, 6 tomów.

— der im Namen des kurländischen Adels wider S. Durchl. den Herzog bey dem Reichstage in Warschau angebrachten Beschwerden. Mitau, 1792. fol. Ob.: Treść — Zażalenia.

Petersb. publ.

— (Vollständige) aller königl. polnischen Original-Berichte über die wichtigsten Akzionen in dem dermaligen russisch-polnischen Kriege. Aus den polnischen Originalien übers. 1792. w 8ce. Kijow.

— (Geordnete) der Regierungsschriften und Proklamationen die seit dem 23 März 1794 in Pohlen erschienen mit einer nähern Beschreibung der Warschauer Revolution von ihrem Anfange an bis auf den heutigen Tag fortgesetzt von einem Warschauer Bürger. Erstes Päckchen. Warschau, 1794. w 8ce, str. 127.

Zweites Päckchen... Warschau, 1795. w 8ce, str. 268.

Drittes Päckchen... Warschau, 1795. w 8ce, str. 243.

Autor nie nazwany.

Jak objaśnia wydawca w przedmowie do t. I, zachęta do drukowania powyższego sbiuru było to, iż Archenholtz w „Minerwie“ ogłaszał wyciągi z mów francuskich, a te chętnie czytowano.

Kozpoczyna opowieść o wypadkach zaszłych od maja 1793. Dużo ustępów zastąpionych kreskami, jakby pod wpływem cenzury. Potem idą proklamacje i noty z r. 1794, opis powstania Kościuszki i Kilińskiego; kończy się na rewolucji w Wilnie (24 kwietnia). Autor podaje dużo szczegółów z obserwacji naocznego świadka.

W tomie II na str. 1 życiorys i charakterystyka Kościuszki, potem listy Siewersa z archiwum znalezionej u Igelströma (str. 12), opis rewolucji w Wilnie (str. 22), proklamacje Kościuszki i Zakrzewskiego, na str. 117 opis buntu gwardji warsz. — Tomik ten sięga do 26 maja 1794.

Tomik III obejmuje wypadki od końca maja do końca lipca 1794, przeważnie proklamacje Kościuszki, Ign. Potockiego, Kottataja (sic!) itp. Na str. 119 szczegółowy opis bitwy pod Szezekocinami i Chełmem (Zajączek). Na str. 131 nota autora o „polskim jakobinizmie“. Autor zapewnia, że Kościuszko miał zamiar zaprowadzić w Polsce ustrój na wzór amerykański (str. 132). Na str. 174 opis zajęcia Krakowa przez Prusaków (raport Czecha, Dembowskiego i Sołtyka).

Autor książki nie jest znany. Wysła ona jednak niewątpliwie z tych sumych kół, co dzieło „O ustan. i upadku konst. 3 maja“, na które się zresztą powołuje. Celem jej było widocznie bronić Kollataja i całą rewolucję przed opinią zagranicy. Druk nie zdaje się być warszawski, na co wskazuje brak czcionki ł. Książka dotąd w nauce nie wyzyskana (nie uwzględnia jej Korzon Wewn. dzieje VI).

Kraszewski Polska w czasie III 461: — Bentkowski II 778.

Akad. — Branicki. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Przeźda.

— der Wörter welche alle Dinge so man in der Welt findet zu benennen gebraucht werden zum Nutzen der Schulen. Collectio vocum ad usum Scholarum... Warschau in Coll. Schol. Piarum 1795. w 8ce, str. 413.

W czterech językach: francuskim, polskim, łacińskim i niemieckim.

Warsz. uniw. — Wileńs.

— unanständig und lehrreicher Erzählungen. Warschau, gedruckt bey Peter Dufour 1781. w 8ce.

— der geistigen Gesänge. Krakau bey J. G. Trassler. w 8ce. Ossol.

Sammlungen der Schriften und Nachrichten von dem Interregno und der Staats-Verfassung der Durchlauchten Republick Polen nach dem Ableben Augusti III des Gütigen, bis nach vollbrachter Wahl und Krönung des neuen Königes Majestät. [8 części czyli Stücke w 5 tomikach]. Dresden und Warschau, In der Gröllischen Buchhandlung 1764. w 8ce, Erstes und zweytes Stück str. 136 i tablic fol. 2; Drittes und viertes Stück k. nlb. 3, str. 178; Fünftes Stück str. 119 i 1 nlb.; Sechstes Stück k. 2 nlb., str. 128; Siebentes, achtes und letztes Stück (1765) str. 157 i 1 nlb.

Całe dziełko przynosi bardzo wiele historycznego materiału do dziejów bezkrólewia 1763—1764.

W tomiku I opis ustroju i sił Polski, uwagi o charakterze narodu, spis dygnitarzy, wreszcie zwyczaje i przepisy o elekcyi. Na tablicach schemat rozkładu izb sejmu i senatu. — W tomiku II materiały do dziejów bezkrólewia z r. 1763—64 (głównie noty dyplom.). — W tomiku III materiały do kwestji zniesienia liberum veto, nawiązujące do broszurki „Myśli“ (ob. tom XXII str. 663 oraz Rzewuski Wacław) — W tomiku IV materiały do dziejów konwokacji (mowy, djarżusz sejmu, manifesty, noty dypl.). — W ostatnim tomiku opis konfederacji, myśli o wybióraniu królów, opis wyboru i koronacji itp. Kończy: charakterystyka nowego króla przez jednego Anglika (wyjęta z londyńskich Advertises).

Akad. — Czartor. — Dzików. — Jagiell.

Samnitka ob. Wybieki (Opera 1787).

SAMNOCKI Eljasz. Argumentum gratitudinis, P. Bonaventurae Kielkowiez S. Th. Magistro et Doctori per Poloniam Minorem et M. D. Lith. Ordinis Fratrum B. V. Mariae et Monte Carmelo Antiquae Regul. Observantiae iteratis vicibus Provinciali, a P. F. Elia Samnocki S. Th. magistro, in Conv. Crac. Phiae Professore dedicatum. Cracoviae ex Typographia Episcopali 1751. fol., 81½ ark. Krasins. — Ossol.

— Eminentia regnantis honoris... Cracoviae, typis Adami Klein, 1751. w 4ce. Uniw. lwow.

— Corona Gratitudinis Ad consummatum triennalem Cursum Supremo Stellis duodecim Coronato Carmeli Capiti Augustissimae, Verbi Incarnati in Utere Virginali Coronatrici, Serenissimae Caeli terraeq; Reginae Semel Matri, semper Virgini, Mariae in Throno Arenensis Basilicae tot miraculis, quot arenis adoratis à primo sacrationis loci fudamēto Celeberrimae, Unā cum Sibus Philosophicis In Conventu Majori Cracoviensi Arenensi Ordinis Fratrum B. V. M. de Monte Carmelo A. R. O. publico certamini expositis. Ac Sub Assistentia Reverendi P. Gerardi Olaszowicz, Sacrae Theologiae Lectoris, actualis Philosophiae Professoris. Per P. F. Eliam Samnocki, Philosophiae Studentem, defensis In solemnē profelici coronide Gratiarum actionem, à Studio Philosophico Arenensi Reposita ac Dicata. Annō quō 62585, 35313, 13394391, 85799, 857941, 25429113. tVM Vīrgo VICTrIX fIXA Corona Deo est. Die 22 Mensis Januarij (1739) fol., k. 4 nlb.

Na odwrocie tytułu rycina Matki Boskiej Karmel., rytował An. Bronatowski. Dedykację Matee Boskiej podpisał F. E. S. C. Obejmuje Conclusions ex univ. philos. juxta doctrinam Joannis Baconij, Angli Carmelitae.

Liczby w tytule podane wskazują datę podobnie jak i cyfry rzymskie umieszczone w wyrazach: tam Virgo victrix fixa corona Deo est. Liczby te w każdej pozycji, oddzielonej przecinkiem, należy dodać do siebie w ten sposób, że liczby bez 0 u góry, czy u dołu, bierze się jako jednostki, zaś liczby z pojedynczemi zerami nad sobą, czy pod sobą, jako dziesiątki, a liczby mające 0 i u góry i u dołu, jako setki; otrzymamy w ten sposób następujący wynik: $161 + 114 + 465 + 191 + 142 + 666 = 1739$, a więc taki sam jak i z dodania do siebie cyfr rzymskich, t. z. rok 1739. Ponadto cyfry te czyta się: flore comam accinxit regina venustam. W tym wypadku poszczególne cyfry trzeba zmieniać na odpowiednie litery; i tak cyfry jednostki 1—9 oznaczają litery: a, b, c, d, e, f, g,

h, i; liczby dziesiątki 10—90 litery: k, l, m, n, o, p, q, r, s; zaś setki 100—500 oznaczają litery: t, u, x, y, z.

Jagiell.

Samobójstwo ob. F. J. — Prze- ciwko — Karpiński Fr. (tom XIX str. 144).

Por. Bibl. tom IV str. 177, gdzie zaznaczono druk po r. 1800.

Samochwał ob. Shakespeare (albo amant Wilkołak 1782) — Walkiewicz Wawrz. (od Prawdzickiego 1791).

Samogitia ob. Clypeus (1632) — Łasicki Jan (de Diis 1577) — Młodzianowski Andrzej (1658) — Pac Kaz. (dioecesis 1690) — Radziwiłł Jan (argumentum 1647) — Żmudź.

Samogwałt ob. Uwiadomienie krótkie (1787).

Samojłowicz ob. Samujłowicz.

Samaisch ob. Information (1657).

SAMOSARZIUS (Rzymosarski?) Bal- tazar, z Mazowsza (z Ciechanowa). Incensiones et Oppositiones Lumina- rium ad annum a conciliata Divinitate MDXXI. Tum tempora electa pro de- tractione sanguinis: cucurbitularum ap- positione, et balneatione; Insuper pro dandis pillulis, potionibus, electuariisque, et pro faciendis enematis per Balda- sarem Samosarsium Czicheonoviensem de Ducatu Mazoviae bonarum artium doctorem: Astronomiam in studio Pa- tavino publice profitentem: ad commu- nem hominum utilitatem feliciter re- collecta. [Tu drzeworyt przedstawiający siedzącego męża z kulą w ręku]. B. m. dr. i r. (Venetiis 1521). w 4ce, kart 4.

Dedykacja: Egregio ac Excellentiss. viro Domino Mattheo de Felto Artium et Medicinae Doctori, Praeceptoris suo dignissimo.

Dedykacją kończy słowy: Debetur itaque tibi, colendissime Praeceptor, quantulus- cumque hic noster labor, et si quid aliud in tuo Balthasaro est; siquidem me om- nium primum ad hanc inclytam Venetia- rum Urbem gratia practicandi in medicina accedentem, tibi que nondum cognitum non solum hilari fronte excepisti, verum etiam tuorum scholarium numero adscri- bere, tuoque fovere gremio dignatus es...

Ciampi Bibl. I 18. — Żebraw. Bibliogr. 99, 100 oraz Dopełn. Kórnic. — Krasiań.

— Judicium Astronomicum Anni 1521. Ad Reuerendissimum in Christo

patrem Dominum D. Erasmus Dei et apostolice sedis gratia Episcopum Plo- censem. Oratorem Sigismundi Inuictis- simi Regis Poloniae ad Summum Ponti- ficem Leonem decimum. Per Balda- sarem Samosarzius Czychonouiensem, De ducatu Mazouie, Artium et medicine Doctorem diligenter elaboratum. Gre- gorij Britannici in Pronosticon Excel- lentissimi astronomi Baldasaris Samo- sarzij Poloni de ducatu Mazouie. [Tu czworowiersz]. B. m. i r. (1520). w 4ce, k. 8 (druk gocki)

Na odwołanie k. tyt dedykacja: Baldazar Samosarzius Czychonouiensis (sic)... Era- smo... episc. Plocensis, oratori Sigism. Regis. — Biskupem plockim był Erazm Ciołek. W dedykacji tej sławi jego przymioty, okazane podczas legacji do Rzymu. De- dykacja datowana: Patavij. — Poczem czworowiersz: Marcus Ant. Sacilleusis or- dinis Minorum ad Bald. Samosazium (sic). W prognostyku obok zwykłych przepowiedni o wojnach, o chorobach, o urodzajach — jest ustęp o żydach: Judaica gens per- fida. — Poczem ustęp o papieżu, o ce- sarzu, o królu Zygmuncie, o księciu ma- zowieckim Stanisławie, wreszcie przepo- wiednie o losach różnych państw.

Wiszniew. IX 496. — Żebrański Dopełn. Czartor. — Krasiań. — Kórnic.

Samosatenici ob. Assertiones (1611)

— Junius Franc. Joannes (1592) — Sadecius (1583) — Socinus Faustus (Animadversiones 1583) — Talyai (1634) — Ursinus Zach. (Tractationum 1587. Catechismi refutatio 1612) — Wolan And. (Epistolae 1592).

Samosatensis Lucianus ob. Lucia- nus (Lukian) — Mymerus Franciscus (1531).

Samoscianus Hippeus ob. Donatus (1594).

SAMOSTRZELICKI Tomasz. Thomae Samostrzelicii Eqvitis Poloni, Oratio Ad Gdanenses, Qva Ostenditvr, Gdaneñ. Sine Ivsta Cava Bellvm Nefarivm. Ad- versvs Principem Svvm Regem Polo- niae Movisse & Gerere: Beneficia Qvi- bvs Illi A Polonis Semper Post Natos Homines, Affecti Svnt Amplissimis, Ac Vicissim Eorum Grati Animi Stvdium Commemorantvr: Tvm Svmmo Magi- stratvi Inclyto Regi, Non Secvs Qvam Deo Eos Restitisse Exponitvr: Simvl,

Qvam Tanto Svo Morbo, Afferre Salvatorem Medicinam Qveant, Admonentvr. Viue, cura, effice, sedulo insta. Posnaniae Melchior Neringk. Anno Domini M.D.LXX.VII (1577). w 4ce, k. nlb. 40.

Na odwr. tyt. herb Łukasza Kościeleckiego bisk. pozń.; na k. nast. herb Andrzeja Opaleńskiego marszał. kor.; którym dzieło przypisane (na 5 kart.); pod herbem jednym wiersze Piotra Rusieckiego, pod drugim Łukasza Chwałkowskiego.

Na odwr. k. 8mej: wiersze Alberta Krajewskiego na pochwałę dzieła, wreszcie na końcu wiersze Jana Dantyszka: Praedicatorio ruinae Gedani a. 1530 scripta.

W treści mowy (naśladowanej z Cicerona co do formy) dużo ciekawego materiału historycznego do dziejów wojny polsko-gdańskiej oraz do handlu gdańskiego i szczyńskiego z Polską. Rzecz zasługiwałaby na wyzyskanie przez historyków.

Hoffmann De typogr. — Wierzb. III 2636. — Wiszn. VIII 66. — Enc. pow. T. XXII 881. Bawor. — Czartor. — Dzików. — Kórnik. — Krasinś. — Raczynś.

Samotulski Łukasz ob. Droga orła (1724) — Szamotulski.

Samotulski Wacław ob. Szamotulski.

Samozwaniec Dymitr ob. Dymitr — Liffel Sebastian (1607).

Samplawski Aleksander ob. Orator (1741).

SAMPLAWSKI ks. Antoni. Kazanie w dzień dorocznego koronacji Nayaśn. Pana naszego Stanisława Augusta, z łaski bożey króla polskiego etc. Poznań. 1765. w 4ce. Kijows.

Sampoliński Mich. ob. Woltihr Henricus (Pondus ratiocinationum 1746).

SAMSON (z Ostropola) († 1648 w rzezi w Połonnem). Dan Jadin. Amsterdam 1765.

Tę i inne jego kabalistyczne prace hebr. wymienia Stroner w Enc. Org. XXII 885.

— opera z francuskiego wytłumaczona przez J. W. (B. m.) 1781. w 4ce. Notatka Jochera.

— ob. Jankiewicz Jan Kanty (1734) — Szymanowski J. (Libertas 1684).

SAMSONIUS Herman. Anti-Jesuita primus sive discussio et confutatio solida et modesta aliquot quaestionum quas Laurentius Nicolai Jesuita tractat in initio libri sui, quem hoc titulo in-

scripsit: Confessio christiana... Giessae. 1615. w 4ce, k. nlb. 8, str. 197 i k. 1 nlb.

Wiad. Baran w Sprawozd. z poszuk. na Węgrzech 1919 opisuje pod nr. 272 egzemplarz z bibl. gimn. w Brassó, oraz podaje spis kilkunastu prac (Knoblocha, Rungiusa etc.) razem z tym drukiem oprawnych. — Rzecz ta nie należy właściwie, podobnie jak i inne pisma autora (np. Heldenklag 1634, Oratio de laudibus Gustavi Adolphi 1634) do naszej bibliografii.

— ob. Cyrinus (1641).

Samsonka (Prawa) ob. Pikarski Adr. (1651).

SAMUEL Andrzej, ex dominikanin, potem luteranin. Symbola... (ok. 1520).

O tem piśmie wspomina Reszka, ale ono do nas nie doszło, tak samo jak żadne „książki Samuelowe“. Znamy tylko z rękopisu jego „tezy“ i listy.

Łukaszewicz Wiad. o dyssydent, 1832 str. 31 i 205. — Tenże Kościoły braci w W Polsce str. 17. — Preussische Sammlung (ob. wyżej str. 53) III, str. 84 i n. — Ks. Warmiński A. Samuel i J. Sekl. 1906 s. 42. — Korbust Liter. I 348. — Wotschke w Zeit. der hist. Ges. Posen 1902 t. XVII str. 169—244. — Brückner w Pam. lit. 1907 oraz Liter. religijna III str. 84 i 174.

— ob. Seklucjan (Wyznanie wiary 1544).

Samuel z Crakau ob. Maciejowski Samuel (1551).

Samuel a S. Floriano ob. Wysocki Samuel.

SAMUEL Joannes. Monumenta pueruli Johannis Samuelis. Dantisci 1653. folio.

Samuel Josephus, Mosirensis parochus ob. Karłowicz K. J. (1693).

Samuel z Lublina ob. Lublina (z).

SAMUEL od Oczyszczenia N. P. Marji, Karmelita. Echo Niesmiertelney Sławy Jásnie Oświeconego Xiążęcia Jego Mosci Alexandra Ná Ostrogu y Zásławiu, Xiążęcia, z Odgłosem Od Grobowego Kámienia, Wcielonego Bogá Wydany, Symbolizuiące, przy Exequiach Xiążęcych Od żalobnego Katakalku Wydane w Krakowie Roku M.DC.LXXXII (1682). 23. Octobris. Z pozwoleniem Stárszych. W Krakowie, w Drukárni Jerzego y Mikołaiá Schedlow, J. K. M. Typog. fol., k. 10 nlb. (druk gocki).

Na odwr. k. tyt. herb Ostrogskich, a pod nim 8 wierszy. Przypisał prozą Teofili

Ludwice na Ostrogu i Zasławiu, na Wiśniowcu i Zbarażu księżnie kasztelanowej krak. i hetmanowej w kor., brat Samuel od Oczyszczenia Panny Najśw. Karmelita Bosy. Egz. B. Jag. ma ark. D₂, wilanowski F₂; były więc może 2 odbicia. W Jocherze T. II 75 przytoczono wzmiankę: Samuel a Purificatione Polonus, Ordinarius eximiusque Concinator Regius, edidit polonice: Orationes funebres in sepulturis Principum Poloniae, sed quo anno non assignat Bibliotheca Carmelit. Excalceatorium p. 351.

Jagiell. — Krasień. — Warsz. Uniw. — Wilanów. — Ossol.

SAMUEL od Różańca N. M. P. Kazanie ku godnemu przystępowaniu Najświętszego Sakramentu Ołtarza... Przez X. Samuela od Różańca N. M. Panny karnodzieie klasztoru Berdyczowskiego ofiarowane r. 1796. Berdyczów. w 8ce, str. 14.

Krasień.

— Kazania na wszystkie w roku całym dni święte y niektóre akty publiczne... Warszawa, 1796.

Katal. antykw. Lissnera.

SAMUEL Rabi Marokański. Anekdota Żydowskie pod różnemi imionami wydane y przedrukowane. (B. m. i r.) w 8ce, str. 117.

Jest to przedruk Epistoły Rabi Samuela. Jocher 3584e. — Ob. Anekdota (tom XII 153). Ossol.

— *Avreus Rabbi Samvelis Tractatus, Ad Isaac Rabbi Sinagogae, Quae est in subulmeta, in formam Epistolae conscriptus. In Quo Ita Egregie Hivisce Tempestatis miserrimus Iudaeorum status exprimitur, & ita ipsos voluntate planē, non ignorantia errare aliqua, palam fit; vt, quid hoc infelicissimum genus hominum respondeat, omnino non habeat. Qvi Quidem Tractatus, Qvod Superiori Mirificē subscribat, atque subseruiat, ē tenebris, in quibus diu iacuit, reuocatus opera atque beneficio Illustris admodūque R. D. Don Martini Alfonsi Vivaldi S. Theologiae ex Bononiensi Collegio Excellentissimi Doctoris, atq; praecedentis glossatoris, ac tandem ab omni iniuria vindicatus, correctus, emendatus, iterū in lucē prodit. Calissii, In Officina Alberti Gedelii, Anno M.DC.XXII (1612). w 4ce, k. 4 nlb. i 22 liczb.*

Na początku przedmowa glossatora książki Alf. Vivalda, poczem list Alfonsi Bonihominis Hispani, który tłumaczył list rabbiiego Samuela z arabskiego na łacinę. — Dalej: Index Capitulorum.

Rabbi Samuel i rabbi Isaac z synagogi Subulmeta mieli pochodzić ex regno regis Morochiani. List miał być pisany w 1000 lat po zburzeniu Jeruzolimy, lecz był dotąd przez żydów ukryty. Przełożony został na łacinę w r. 1339, a wydrukowany po raz pierwszy w Mantui 1475 (per me Joannem Schallus artium doctorem).

Wiszn. Hist. lit. VIII 50. — Jocher 3586. Horodec. — Jagiell. — Krasień. — Ossol.

— Epistola albo list Rabi Samuela Żyda ku drugiemu Rabi Izaakowi żydowi posłany, że Jezus Nazareński prawdziwym iest Messiaszem y wszęgo świata zbawicielem, a że żydowie próżno ynnego Mesiasza oczekawiają. Książki wszem Krześcianom barzo użyteczne. Item przeniesienie barzo skrytey tajemnicze żydowskiej od żyda Theodozego o panu Jezu Kryście, iż on był synem bożym prawdziwym. (Tytuł floresami otoczony. Na końcu:) Prasowano w Krakowie przez Florianą Ungleriusa Lata Bożego 1536. w 8ce, k. nlb. 48 (syg. A -- M).

Jest drzeworyt na odwr. tytułu oraz drzeworyt w tekście dziełka.

Tak opisuje Jocher 3584a.

Egzemp. Warsz. Uniw. miał kart 50. Bandtkie H. druk. 1 273 przytacza to jako wydanie drugie, z tego samego roku i u tegoż drukarza, ale w druku kart pojedynczych trochę odmiennie.

Egzemplarz znajdował się za czasów bibliotekarstwa mego ojca w bibl. Uniw. warsz., jak świadczy jego notatka. — Wierzbowski w r. 1889 (vol. 1) już go nie zastał. Średniowieczne teksty tego traktatu znajdują się w rękopisach Bibl. Jag., np. w nr. 1225 i innych. Zapewne przekład jest oparty na jednym z takich rękopisów krakowskich.

— Epistola albo list Rabi Samuela żyda ku drugiemu Rabi Jsaakowi żydowi posłany, że Jezus Nazareński prawdziwym iest Messiaszem y wszęgo świata zbawicielem, a iż żydowie próżno innego Mesiasza oczekawiają. Książki wszem krześcianom barzo vżyteczne. Item przeniesienie barzo skrytey tajemnicze żydowskiej od żyda Theodozego o panu Jesu Kryście iż on był synem

bożim prawdziwym. (Na końcu:) Cra-
couie ex Officina Vngleriana. Anno
Domini Mill. D. XXVIII (1538). w 8ce,
k. nlb. 48 (Syg. A—F₈).

Tytuł w ramce ze stylizowanych kwiatów.

Na odwrócie rycina przedstawia wnętrze
izby. Rabbi (Izaak?) siedzi na ławie i od-
biera od posłańca list.

Rozpoczyna: Przedmowa ku czcicielowi. —
Rzecz sama podzielona na 27 capitula.
Na karcie F₂ verso: „Koniecz Epistoły“.
Poczem na F₃ w tekście rycina przed-
stawiająca rabiego i z podpisem w je-
zyku hebr., greckim i łaciń. (Spes mea
Christvs); u góry jakby monogram I. X.
(Istus). — Zaraz pod tem: „Poczyna się
nieiaki spiszek wyięty z Suidy greckiego
uczyciela... przez Laur. Valla“, w którym
Filip dworzani Justynjana żyda Teodo-
zego ku wierze chrześc. przewieść usiło-
wał. — Na k. F₃ verso: „Esaias święty
dawno przepowiadał“. Na końcu tekstu
winieta pleciona, poczem miejsce druku,
offycyna i rok (jak wyżej).

W egz. Czart. podpisany na końcu ręką
XVI w. Adamus Miklaszewsky plebanus.
Być może, że tłumaczem był Piotr z Po-
znania?

Ob. Jocher 3584 c. — Wierzb. III 2200. —
Kazim. Bartoszewicz w Przegl. narod.
1914 str. 149. — J. Łoś Przegląd zabytk-
ków (1915) str. 245.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Semin.
grec. Kijows.

— Epistola albo list Rabi Sámuelá
Żyda ku drugiemu Rabi Izáákowi ży-
dowi posłany, że Jezus Názaráński
prawdziwym iest Messiaszem y wszego
świętá zbáwicielem, á iże żydowie
prozno innego Messiaszá oczekawáją.
Książki wszem krzesciánom bárzo wży-
teczne y potrzebne. Item przeniesienie
bárzo skrytey tájemnicze żydowskiey
od żydá Theodozego o panu Iesu Kryscie
iż on był synem bożym prawdziwym.
[Na s. ost. pod tekstem:] Prósowano
w Krákwie przez Mácieiá Ostrogor-
skiego. Látá bożego. 1539. w 8ce,
k. 48 nlb.

Na odwrócie tyt. rycina przedstawiająca
rabiego czytającego książkę, w głębi żyd
wędrownik (inna rycina, jak w poprzed.
wydaniu). Na k. Fij rycina z napisem
Spes mea Christus i z monogramem J. X.
(również odmienna, jak w poprz.). Ozdobne
inicjały na początku rozdziałów. W pi-
sowni są pewne różnice (np. aczkolwiek
i áckolwiek na k. F₃). Różnic w samym
tekście niema.

Ostrogorski oznacza jak wiadomo Scharfen-
berga.

Bandtkie Hist. druk. I 182. — Jocher 3584 d. —
Osiński Skarga 67. Czartor.

— Rabbi Samuelis Tractatus, In-
dicans Errorem Iudaeorvm Circa Ob-
servantiam Legis Mosaicae, & venturum
Messiam. quam expectant Opus Aireum
(sic), Omnibus Christi fidelibus, & Sac:
Scriptae Professoribus apprime neces-
sarium. Ab Adm: Rév: ac Exim. Patre
Magistro Alphonso Bonohomine, Hispano,
Sacri Ordinis Praedicatorum, Circa
Annum 1339 ex Arabico in Latinum
translatum; tempore Pontificatus Bene-
dicti Fel: rec (sic) PP XI. Venetijs
impressum Inde a udacis (sic), ne typis
vulgaretur, undique celatum, tandem
adinventum; Et cum Officii Sanctae
Inquisitionis Consensu Maceratae olim
reimpressū; Nunc Novissime Studio
certi Patris Theologi Ordinis Minorū
S. Francisci Regularis Observantiae,
Provinciae Russiae, inventum ac Su-
periorū permissu Reimpressum. Lublini
Typis Collegij Societatis Jesu. Anno
Dni 1725. w 8ce, k. tyt., k. 2 nlb.,
str. 94 i 2 k. rejestru.

Por. niżej: Prawda z r. 1733.

Czartor. — Bibl. klaszt. w Kazim. doln.

— Traktat Samuela Rabina Bład
Żydowski pokazujący. Náprzod z Aráb-
skiego Ięzyká ná Łáciński; A teraz
świeżo ná Polski Przez Pewną Osobę
Przetłumaczony. Roku Pańskiego 1705.
W Wilnie W Drukárni Akadémickiey
Societatis Jesv. w 4ce, k. 4 i 32.

Jocher 3585.

Czart. — Dziłk. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Toż... przetłumaczony Roku Pań-
skiego 1705. Teraz zaś powtórnie prze-
drukowany w Wilnie w drukarni Aka-
demickiey Soc: Jesv. Roku Pańskiego
1720. w 4ce, k. nlb. 41 (Sugn. A—1₆).

Branic. — Jagiell. — Warsz. Uniw. —
Wilno.

— Prawda Chrześcianska od nie-
przyjaciela swego zeznana: To iest
Traktat Rabina Samuela, Pokazujący
błędy żydowskie okolo zachowania
Prawa Moyżeszowego, y przyścia Mes-
syaszowego, którego Żydzi czekają.
Od Alfonsa Bonohomine Hiszpana, S.

Zakonu Kaznodziejskiego: około roku 1339 z Arabskiego języka na Łaciński przeniesiony, za panowania Benedykta XI Papieża w Wenecyi Wydrukowany z tamtąd od żydów, ażebygo (sic) więcej z druku nie wydawano, że wsząd zatajony, potem zaś znaleziony y za pozwoleniem Officii Inkwizycyi, w Maceracie przedrukowany: Na ostátek przez pewnego Teologa Zakonu S. Franciszka Re: Obser: Prowincyi Ruskiej przedrukowany w Lublinie R. 1725. Teraz zaś z Łacińskiego języka na Polski, Przetłumaczony. Przez X. Jakuba Radlińskiego, S. T. D. Kánoniká Zakónego Grobu Chrystusowego, Proboszczá Leżayskiego Roku Páńskiego 1733. W Lublinie w Drukárni Coll: Soc: Jesu. w 8ce, k. tyt., k. nlb. 21, str. 659, oraz stron nlb. 4 (omylki i errata).

Ded. Józefowi i Ludwice z Mniszchów Potockim Wwdom i Generałom księstwa kiiowskiego.

W 11 kartkach dedykacji jest genealogja Potockich i Mniszchow. — Po przemowie do czytelnika i cenzurze pro impressione latina (1718) idzie: *Approbatio pro impressione polonica*: „una cum suis illustrationibus et additamento ab aliquot viris eruditissimis revium...“; z daty: *Premissiae 25 Augusti 1732*. Powiedziano tu: „censemus ut prelo committatur“ — nie wspomniano zatem, aby to był przedruk. Tak samo approbata Stan. Stepkowskiego z 16 Lipca 1732 in *Conventu Miechoviensi* powiada: „typis dandum esse censeo“.

Rzecz dzieli się na 27 rozdziałów, po każdym następuje „Objaśnienie“. Na str. 404—407: Rejestr.

Od str. 408 idzie: „Supplement albo przydanie niektórych nauk służących przeciwno żydom do codzienney praktyki“. — Podzielone na punkta I—XIX. Tu różne kwestje rozbiegane, np. P. VI: „Jeżeli się żydom godzi wychodzić z domów swoich, w dzień święta Bożego Ciała i przez całą oktawę jego“? (s. 494). P. VII: „Jeżeli się godzi żydom publiczne processy i wiazdy do miast albo wiosek ze strzelaniem i apercencyą światła... odprawiać“? (s. 499). — Dalej rozważane są: Bankietowanie z żydami; usługi katolickie u żydów; odprawianie wesel żydowskich w adwencie i W. post i t. podobne.

Na str. 533 dekrety trybunalskie z r. 1598, 1636, 1713 o morderstwach rytualnych. W całym tekście swego Supplementu podaje ks. Radliński dużo materiału do opano-

wania miast i miasteczek przez żydów. Cytuje dużo dekretów sądowych.

Po stronie 659 idą na dwóch stronach nlb.: „Omyłki druk tak czytany“ oraz znowu na 2 str. nlb.: „Errata Ktore się postrzegły aż po powrotnim wydrukowaniu książki y explikacya Authora“. — Istotnie są egzemplarze z wyciętymi i przedrukowanymi niektórymi kartami (uderza ich druk odmienny, niedbały) np. str. 583—546 albo 438—441. Widocznie autor już po wydrukowaniu zmienił tekst.

Jocher 3588. — Janoc. Pol. I 66. Czwert. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow. — Wileńs.

— Toż:... Potym z Łacińskiego języka na Polski Przetłumaczony. Przez X. Jakuba Radlińskiego, S. T. D. Kán: Zakó: Grobu Chryst: Prob: Leżaysk: R. P. 1733. Teraz zaś Przedrukowany. R: P: 1746. W Lublinie w Drukarni Coll: Soc: Jesu. w 8ce, k. tyt., k. nlb. 10, str. 664.

Dedykacji brak.

Supplement od str. 392.

Approbaty są: *Premissiae 1732* i in conv. *Miechoviensi 1732*.

Jagiell — Ossol. — Warsz. uniw. — Zamoj.

— Toż:... w Lublinie 1745. w 8ce.

— Toż:... przez pewnego teologa Franciszk. Prow. Ruskiej przedrukowany w Lublinie 1715, na polski p. X. Jakuba Radlińskiego, T. D. Kánonika Grobu Chr. Generála proboszczá Miechowsk. 1748. w Lublinie w druk. S. Jesu. w 8ce, str. 505.

Jocher 2990.

Ossol. — Warsz. uniw. — Zamoj.

— Toż:... z łacińskiego na polski przetłumaczony r. 1733 przez X. Jakuba Radlińskiego teraz zaś przedrukowany. R. P. 1753. w Lublinie w drukarni JKM. Coll. Soc. Jes. w 8ce, str. 515.

Jocher 3588.

Branic. — Jagiell. — Przeźdz. — Warsz. uniw. — Wilno.

Samuel ob. Eckartshausen (Bóg 1797) — Grischow R. (personatus 1681) — Mirecki A. J. (pacificus 1600).

Samujłowicz (Samojłowicz) Jan, hetman ob. Baranowicz Łazarz arcybisk. Czernichowski (1680) — Galatowski Joanicusz (1676, 1681).

Finkel Bibl. str. 1846.

San ob. Czechowicz Jan. (Applausus 1650).

Sanazar ob. Sannazar.

SANCEZ *Januarius de Luna*. Graecae Linguae Institutiones aptiore methodo et auctiore concinnatae a Januario Sances de Luna e Soc. Jesu. Post primam Neapolinam editionem MDCCLI. Vilnae typis Academ. S. Jesu. Anno 1753 recusae. w 8ce, kart 3 i str. 98.

Jocher 633. Ossol. — Wileńs.

Sancita Rady Warszawskiej Sub Vinculo Generalis Confoederationis Stanow Koronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego w Warszawie. Dnia 24 Miesiąca Stycznia Roku Pań: 1735. Odprawionej w Warszawie w Drukarni J. K. M. y Rzeczypospolitej, w Collegium XX. Scholarum Piarum. folio, k. 10 nlb.

Na odwr. tyt. orzeł. W sancitach poruszono sprawę spisków, swawoli, insygnjów regni (bezprawnie wywiezione) itp. Na końcu podpisany Ant Poniński marszałek Konfed., dygnitarzy i konsyljarzy.

Akad. — Czartor. — Kijows. — Ossol. — Zamoj. — Zielińs.

— Toż:... W. X. Litewskiego. Ná Wálney Rádzie Wárszawskiej Die IV Februarij MDCCX złożone y postanowione. folio, str. 8.

Podpisany: St. Denhoff i W. P. Wołłowicz. Ob. Protokoł — Poparcie (tom XXV, str. 64). Branic. — Czartor. — Daików. — Kijows. — Ossol. — Zielińs.

— siderum nunquam violanda ob. Wiśniowiecki Michał (1720).

Sanclementi Wilh. ob. Brutus J. M. (Ad senatum 1590).

(**Sanctacrucius Andrzej**). Pium Legatum è Pijs Scholis Legato Apostolico Illustrissimo & Reverendissimo Domino D. Andreae Sanctacrucio Archiepiscopo Seleuciensi, Ad Serenissimum & Potentissimum Joannem Tertium Regem Poloniae, & M. D. Lithuaniae, totumq; Regnum. Sanctissimi Domini Nostri Alexandri PP. VIII Praelato Domestico; In annua sui Tutelariss, S. Andreae Festivitate Per Magnificam Rhetorices Iuuentutem Collegij Varsaviensis Scholarum Piarum Praesentatum, Decade Gentilitiae Crvcis Centenos Annos & Honores Ominans 1690. Mense Nouembri. Varsaviae, Typis Collegij Scholarum Piarum. fol, kart 14 nlb. (sygn. F₂).

Na odwr. k. tyt. dziesięciowersz Marcina Żabickiego „In gentilitium Stemma“. Na k. 2 przedmowa. Na k. 3 do 12ej kartusze z krzyżem w środku, poniżej których krótkie panegiryki proza, a na stronach odwrot. ody. Pierwszą podpisał Kazim. Śladkowski, 2ą Bernard Gozdzi, 3ą Franc. Gozdzi, 4ą Krzysztof Rostocki, 5ą Kazim. Zamojski, 6ą Ant. Karczewski, 7ą Stan. Zambrzycki, 8ą Józef Zambrzycki, 9ą (następuje po 10ej) Stan. Szymanowski, 10ą Ant. Bogatko, słuchacze wymowy. Na k. 13 i 14 „aplausus musicus capellae ejusdem Collegii Vars.“ (z nutami).

Z egzempl. Bibl. Jagiell. oprawny jest razem panegiryk na cześć Jabłonowskiego Stan. p. t. Armatae laudes... Varsaviae 1685 (Ob. tom XVIII, 358), w którym brak k. tyt. i dedykacji (razem 2 k.), samego panegiryku jest k. 18. Jagiell.

— ob. Tylkowski Adalb. (Soliloquia

1694).

Nuncjusz Santa Croce był w Polsce od 1690—1696 roku. O jego nuncjaturze i o diarjuszu Fugginolego ob. Encykl. Orgelbr. XXII str. 922. — Por. Santa Croce.

Sanctacrutius Antoni ob. Biedrzychowski Gasparus (Officia 1628) — Borastus Georg. (Gratulatio 1630) — Isakowicz Jozafat (1628) — Kmicie Mik. (Josephatidos 1627) — Vitellius Jak. (Illustr. 1630).

Sanctacrutius Marcellus ob. Liniowski Joan. Steph. (1653).

Sanctaguida Hieremias ob. Rusiecki Wojciech (1653).

Sancti ob. Assemanus J. S. (nomina 1755) — Baronius M. (Poloniae 1604) — Bzowski A. (festivit. 1608) — Cameraarius Joach. (Libellus 1546) — Cochlaeus (de venerat. 1532) — Kraszewski Jan (Norma 1698) — Leopoliensis (de interfectis 1543) — Morawski Joan. (1696) — Radziwiłł M. (de angelis 1609) — Vastovius Joannes (Vitis Aquilonia 1623).

Sanctiones Et Leges Collegij Lubranseiani. Nuperrimè Rozrazoviana liberalitate instaurati. Cracoviae, In Officina Typog. Matth. Andreouiensis, Anno Domini, 1619. w 4ce, k. 9 nlb. (syg. B₄).

Na odwr. tytułu sześciowersz in arma Joannis Lubrański. Przedmowa Jakóba Janidłowiusa rektora. Potem wiersze in arma Joan. Rozrazowski, Andr. Opaliński, — Na końcu: Ordo lectionum et horarum.

Z uwagi końcowej wynika, iż powyższa ordynacja szkolna została przedłożona przez rektora biskupowi pozn. Andr. Opalińskiemu do zatwierdzenia. Wedle przedmowy Junidły uniwersytet delegował do tej sprawy magistra Jana Preslaide (Przeclawowicz) jako internunciusa, o którym ob. t. XXV str. 231.

Porównaj tom XXI str. 488.

Jagiell. — Ossol.

— ob. Łaski J. (eccles. 1528).

Sanctis (de) Michał ob. Michał (Godzinki, Zbiór życia).

Sanctitas ob. Potocki P. (peregrina 1643) — Tylkowski Ad. (de arte 1674).

Sancy ob. Joppecourt Charl. (1620).

Sande Maxim. ob. Radziwiłł Mik. Krz. (Primitiae 1606).

SANDECKI Jan, drukarz i rymopis. Żiwot błogosławenego Alexego spowiednika. Drugi żiwoth Eustachiusza męczennika. Ku Cżitelnikowi, Szostowirszik. Cheeszli dostapitz niebieské radosci.. Jan S. czynil. [Na końcu:] Prasowano w Krakowie przez Macieia Szayffenberka. Lata Bożego 1529. w 8ce, ark. C₄.

Ob. tom XII str. 114.

Przedruk wydał Bystron w Sprawozd. Kom. jez. 1894, tom V. — Brückner Liter. relig. w Polsce 1904 tom III str. 69—73. — Kryński Zabytki jez. starop. 1925. — Krzyżanowski Romans pseudo-histor. 1926.

Por. Historje z rzymskich dziejów (1543). Jagiell.

— ob. Bonawentura (Żywot 1522) — Buczacki J. (Enchiridion 1540) — Fortuny i cnoty różność (1524) — Historje rzymskie (tu przeróbka Żywota) — Kalendarz (1529) — Lippus Aureli (Oratio 1533) — Osądzenie spraw (1529) — Szadek Mik. (Judicium 1525) — Turobińczyk Jan (Enchiridion 1540, Examen 1539).

Utrzymywał drukarnię i księgiarnię zrazu w Krakowie, potem w Poznaniu. Ob. Bandtkie Hist. druk. oraz Łukasiewicz Obraz Pozn. II 34—5. — Był autorem drobnych wierszyków polskich w swoich wydawnictwach, gdzie podpisywał się J. S. Np. w zacytowanym powyżej Osądzeniu (1529):

„Kto chce wiedziec sprawy niebieské
Przečitaj toto osądzenie polské.
Bo tak łatwiey wszyczko zniiesiemy
Gdy też pirwey przegładniemy.
J. S. czynil“.

Bobowski Pieśni katal. str. 137 (przedrukował jego wiersz z Żywota Opecia). — Korbut Liter. I str. 127. — Kot Frycz Modrzewski str. 288. — Brückner w Pam. liter. II 412 oraz tamże 1914. — Ptnśnik Cracovia impressorum 1922 str. 78 i n. — Brückner w Rozprawach Akad. (filolog.) IX. 1916 str. 307.

Kutrzeba Hist. źródeł prawa II 182 przypisuje mu mylnie Enchiridion juris. Jest to praca Turobińczyka (dzisiaj nie znana), a Sandecki był tylko drukarzem.

Jan Malecki († 1567). o którym ob. t. XXII str. 86—7 nie jest z nim identyczny, lecz był jego synem.

SANDEN Bernard (1636 † 18 lipca 1703). Beantwortung Der Dubiorum M. Johannis Ernesti Graben... Königsberg, gedruckt bey den Reussnerischen Erben, 1695. w 4ce, str. 654 i 22 kart indexu. Wrocław. miejs.

— Einfältige Klag- und Trost-Reime, über dem... Hintritt der... Catharina gebornen Wedemeyerin, an den... Caspar Berndt... geschrieben und überschicket... Thorn, dрукts Christian Bekk, des löbl. Gymn. Buchdr. B. r. (1686). w 4ce, k. 7.

Zawiera wiersze niem. i łac. różnych. — Z okazji tej śmierci wyszło kilka podobnych zbiorków, znajdujących się dziś i razem oprawnych w bibl. Czartor.

Czartor.

— Disputatio Theologica Inauguralis Super Verba Christi ad Petrum... Anno MDCXCV die 6 Decembris. Regiomonti, typis Reusnerianis. w 4ce, str. 50.

Dysputuje jego syn. Wrocław. miejs.

— Instructio ministrorum verbi in Regno Prussico. Regiomonti 1707. w 4ce.

Lilienthal Erl. Pr. V 79 i IV 341, 349, 435—453.

— Katechizacya albo nauka dziełek, w której katechizm D. M. Lutra... objaśniony... Krolewiec, nakład Reusnerowych dziedziców, 1702. w 8ce. J. K. Sembrzycki Przegląd 1887 s. 27 pisze, że na rozkaz królewski została r. 1701 przełożoną Formuła catechisandi.

— Das feste Sand-Ufer der Evangelischen Lehre wider den tobenden Unflaht Ananiae Meyers. Königsberg. 1697. w 4ce.

Joher 3275.

-- ob. Meyer Ananias (1695) — Senckler J. (Papsthum 1701).

Nowy testament wyszedł staraniem jego po litewsku 1701 r.

SANDEN Henryk. De succino electricorum principe. 1714.

Gelahrt. Prussen I 33 i 313, 359.

SANDER Joh. Ern. Dissertatio de trichomate sive plica Sarmatiae endemia ejusque medicina domestica. Erfordiae, 1737. w 4ce.

Przewodniczył dyspacie H. P. Juch. Petersburg. publ.

SANDER Antoni. Elogia Cardinalium. Lovanii 1626. w 4ce.

Na str. 142 Vita et Elogia Cardinalis Hosii (pióra Reszki). — Por. Reszka.

SANDER Henryk [i Fabricio J. Chr.]. Historia Naturalna Ekonomiczna Rolnicza Zawierająca w sobie materye O stworzeniu w ogólności, o człowieku, o czwornogich zwierzętach, po części domowych, po części oswojonych y dzikich, o Ptastwie, o niektórych wodnoziemnych zwierzętach, o Rybach, o Owadach, o Robactwie y Kwiatkach, o uprawie ziemi y rożnych iey gatunkach, o sposobach orania, zasiewania y wykorzenienia szkodliwych ziół y roślin, o wielorakich skazach roślin y śródzłakach zapobieżenia onymże &c. &c. W Niemieckim języku wydana przez Henryka Sandra Professora w sławnym Gimnazjum w Karlsruhe Towarzystwa, (sic) badaczow natury w Berlinie, y Xiążęcego Anhalt, w Bernburg członka. a teraz dla powszechnego użytku na polski język przełożona. Tom I w Krakowie 1786. Kosztem y Drukiem Ignacego Grebla Typ. y Bibl. w 8ce, k. 2 nlb., str. 1—14 nlb. i 15—269, oraz 1 str. nlb. Rejestru. — Tom II k. 5 nlb. i str. 250 — Tom III k. 4 nlb. i str. 213 (mylnie 113). — Tom IV (ze zmienionym nieco tytułem)... w Bernburg członka, w tymże Języku dokończona przez Jana Chrystyana Fabrycio profesora Historii Naturalney i Ekonomii, uczonych towarzystw w Danii, Berlinie, i Lipsku członka. a teraz dla powszechnego użytku na polski język przełożona. Tom IV. 1787. w 8ce, str.

220 i k. 3 (Imiona prenumeratorów i Katalog Grebla).

Przekładał całe dzieło Jacek Przybylski. — Na odwrocie tytułu tomu IV doniesienie, iż Sander umarł w trakcie pisania dzieła a dokończył je Fabricio.

W tomie I omówiona historia naturalna człowieka oraz „czworonogi“; w tomie drugim ptactwo, płazy, ryby, owady, robactwo; w tomie III rośliny; w tomie IV o ziemi, o jej gatunkach, uprawie, o chorobach roślin itp. Całe dzieło ma charakter wybitnie praktyczny (podręcznik dla rolników).

Akad. — Chreptow. — Jagiell. — Krasnś. — Ossol. — Wileńś. — Zamoj. — Zielieńś.

Sander Józef, rytow. ob. Rotter X. (1770).

Sprawozd. Kom. hist. sztuki tom VI.

SANDER Mikołaj. Historia o Schizmie albo Odszczepienstwie Angielskim, Początku, y dalszym iey szerzeniu Księga Jedna Przez Mikołaja Sandera, złożoną. Wydána z przydaniem Od Edwarda Ristona, Drukowana w Kolnie Łacińskim językiem Roku 1585. Na Polski język wytłumaczona, Przez iednego Kapłána Soc: Jesu w Roku 1744. Z pozwoleniem Stárszych Wydrukowana Roku Panskiego 1748. w Sandomierzu w Drukarni J. K. M. Collegium Societatis Jesu. w 8ce, k. tyt., str. 366.

Na odwr. tyt. aprobaty z r. 1745 i 46; poczem przedmowy Ristoniusa z r. 1581 oraz Sandera. Na str. 10 podana treść (odszczepienstwo Henryka, dzieje Marji Szuart i Elżbiety, przekładowanie katolików). Opowiadanie dochodzi do r. 1583. Jocher 9820 a.

Akad. — Czart. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Toż:.. wydrukowana Roku Panskiego 1755. w Sandomierzu w drukarni J. K. M. Collegium Societatis Jesu. w 8ce, k. tyt., str. 366.

Ta edycja na pozór taż sama. Druk w nieco zwiększonym formacie, lecz kolumny składowane wiernie według edycji pierwszej. Liczbowanie stronnic większemi cyframi. Jocher 9820 b.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Nicolai Sanderi de Origine Ac Progressu Schismatis Anglicani Libri Tres. Quibus historia continetur maxime Ecclesiastica, annorum circiter sexaginta, lectu dignissima; nimirum, ab anno 21 regni Henrici octavi, quo pri-

num cogitare coepit de repudianda legitima Vxore Serenissima Catharina, vsque ad hunc vigesimum octavum Elizabethae, quae vltima est eiusdem Henrici soboles. Aucti per Edovardum Rishtonum, & impressi primum in Germania, denuo locupletius & casticatus editi. Romae. Nunc iterum Olivae, Reimpressi Aō MDCXC (1690). w 8ce, k. 5 nlb., str. 654 i k. 19 nlb.

Wydane równocześnie z Reszki Vita Hosii, co stwierdza „Facultas“ Kuningka z r. 1689, zamieszczona na odwrocie tytułu w dziele Reszki.

Rozpoczyna: Edvardus Rishtonius de occasione et causis huius editionis (kart 4). Akad. — Jagiell. — Krasińs. — Ossol. — Warsz. uniw.

— Historia o początku odszczepieństwa Kościoła Anglikańskiego y weyściu do niego Herezyi Kalwińskiej... (Warszawa, 1748) obacz Poszakowski Jan (tom XXV str. 120).

Jest to przeróbka z Sandera.

— ob. Reszka (Vita Hosii) — Rychton (Rishtonius).

SANDINUS Antoni. Disputationes historicae Antonii Sandini ad vitas Pontificum Romanorum honoribus Ladislai Krucsaai de Nad-fő, dum in Alma Episcopali S. J. Universitate Cassoviensi suprema AA. LL. et Phil. laurea ornatur, a Condiscipulis Neo-Magistris dicatae A. MDCCLIII (1753). Mense Julio, Cassoviae, Typ. Acad. w 8ce.

Między współpracownikami są: Andreas Kunikovies, Civ. Polon., Jordan e Palat. Cracov. e Sem. Kisd. S. Lad. R. H., Mathias Zihovics, Polon. Ostroskien. e Palat. Cracov. Joher 8703. Ossol.

SANDIUS Krzysztof (I), syn Filipa, Arjanin z Kreutzburga, ojciec Krzysztofora II (1611 † 1686). Gründlicher Beweis dass die Arianer, Mennonisten und dergleichen Ketzler, der Religion halben mit Recht nicht können aus dem Lande vertrieben werden.

W Bock Histor. Socinianismi Prussici 1754 str. 55—8.

— Scriptum, quod M. Jac. Bohlio rogatu ministerii Tripolitani Regiomonti obtulerunt a. 1668. 24 Januar. Consistorio Borussico exhibitum.

W Acta Borussica II 237.

— Declaratio Regiomontanis proceribus exhibita.

W Fortgesetzte Sammlung von A. und N. 1722 str. 227—247.

— ob. Sandius Krzysztof II (Nucleus 1678).

Bock Hist. antitrin. Tom I cz. II str. 744.

SANDIUS Krzysztof (II) syn Krzysztofa (pseud. Hermannus Cingallus) (urodz. 12 paźdz. 1644 r. † 30 listop. 1680 r.). Christophori Christoph. Sandii Appendix Addendorvm, Confirmatorum & Emendatorum Ad Nuclevm Historiae Ecclesiasticae. In qua sub finem adduntur tres epistolae, Quarum prima est Autoris ejusdem ad D. Samvelem Gardinerum, scripta in defensionem sui Nuclei Historiae Ecclesiasticae: secunda D. Gardineri responsoria: tertia Authoris responsoria ad epistolam D. Gardineri. Coloniae, Apud Joannem Nicolai M.DC.LXXXVIII (1678). w 4ce, k. 2, str. 159 i 5 str. nlb.

Są tu wzmianki o rzeczach polskich np.: Manuscriptum Polonicum Ryniovicii Trembecii (str. 62); Miechowita, Cromerus, Budzinus, Wissowatius (str. 64); Catharina Melchioris Vogellii consulis Crac. uxor (al. Melchioris Zalassovii uxor) foemina octogenaria, ob Judaicam religionem combusta est (str. 85); Narratio compendiosa, quomodo in Polonia a Trinitariis Reformatis, separati sint Christiani Unitarii, auth. Andrea Wissowatio, Fausti Socini filia nepote (str. 86—90); Synodus Pinczoviae, Petrus Statorius, Andreas Duthithius, Gregorius Pauli, Petrus Gonesius, Martinus Czechovicus, Joannes Niemojovius, Stan. Farnovius, Taszycki etc. (str. 91—92).

Por. Gardiner.

Joher Nr. 9865.

Czartor. — Dzików. — Jagiell.

— Bibliotheca Anti-Trinitariorum, sive Catalogus Scriptorum, & Succincta narratio de vita eorum Auctorum, qui praeterito & hoc seculo, vulgo receptum dogma de tribus in unico Deo per omnia aequalibus personis vel impugnarunt, vel docuerunt solum Patrem D. N. J. Christi esse illum verum seu altissimum Deum. Opus Posthumum Christophori Chr. Sandii. Accedunt alia quaedam Scripta, quorum seriem pagina post praefationem dabit. Quae omnia simul juncta Compendium Hi-

storiae Ecclesiasticae Unitariorum, qui Sociniani vulgo audiunt, exhibent. Freistadii, Apud Johannem Aconium. cIo Ioc LXXXIV (1684). w 8ce, k. 8 nlb. i str. 296.

Na początku przedmowa, Series tractatum oraz Index nominum, ułożony wedle imion, a nie nazwisk. Figurują w nim niemal wszyscy Arjanie polscy. — Pierwszą część zbioru (do str. 180) tworzy „Bibliotheca antitrinitariorum“ czyli biografje i bibliografja pism Antytrynitarzy, Rozpoczyna Wolfgang Fabricius Capito (1481—1541), poczem idą chronologicznie inni autorowie, kończą: Auctores anonymi. — Na str. 18 Socinus, na str. 35 Fricius Modrevius, na str. 40 Goniądz — odtąd już Polacy przeważają.

Od str. 181—296 wydrukowane następujące traktaty (każdy z osobnym tytułem):

- a) Joh. Stoinii (Stoński) Epitome historiae originis Unitariorum in Polonia.
- b) Georgii Schomanni Testamentum... continens vitae ipsius, nec non variorum Actuum Eccles. succentam historiam.
- c) De typographiis Unitariorum in Polonia et Lithuania.
- d) Relatio de Joh. Tyscovicii martyrio.
- e) Andr. Wissowatii Narratio, quo modo in Polonia a Trinitariis reformati separati sunt Christiani Unitarii. — Accedit historia de Spiritu Belga (ex Modrzewii Sylva).
- f) Anonymi epistola, exhibens vitae ac mortis Andreae Wissowatii, nec non Ecclesiarum Unitariorum ejus tempore, brevem historiam (od str. 219—264).
- g) Vindicatae pro Unitariis in Polonia religionis libertate ab equite polono conscriptae. (Autorem jest Stan. Lubieniecki, obacz Bibl. tom XXI, 434).

Akad. — Branic. — Chrept. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasifis. — Ossol. — Uniw. lwows. — Zamoj.

— Catalogi patriarcharum et Episcoporum Hierosolymitanorum, Antiochenorum, Alexandrinorum, Ephesinorum, Smyrnesium, Sardensium, Syriae Caesarensium, Palaestinae, Tyrionum, Byzantinorum, et Constantinopolitanorum, Caesarensium Cappadociae, Romanorum: adjuncti A. Wengercii Slavoniae reformatae. Amstaelodami 1679. w 4ce.

Ob. Węgierski.

— Centuria epigrammatum. Amstaelodami 1669. w 8ce.

— Dissertatio περί τω λογω id est de Verbo.

Przeciw temu pisał Jędrzej Wissowaty swe Objectiones, na co Sandius odpisał p. t.: Contra Andreae Wissowatii objectiones, de Filio Dei ante mundum creato, post incarnato 1673. Ale to zapewne zostało w rękopisie?

— Interpretationes paradoxae quatuor Evangeliorum; quibus affixa est dissertatio de Verbo, una cum appendice. Cosmopoli apud Libertum Pacificum. 1670. w 8ce, k. 2, str. 416 i k. 4. Jocher 2531. Ossol. — Zamoj.

— Notae et animadversiones in Gerardi Joannis Vossii libros tres de historicis latinis. Amstelodami, apud Janssonio-Waesbergios anno MDCLXXVII (1677). w 12ce, kart 7 nlb., stron 344. Jagiell.

— Christoph. Christophori Sandii Nucleus Historiae Ecclesiasticae: Cui praefixus est Tractatus De Veteribus Scriptoribus Ecclesiasticis. Cosmopoli, Apud Libertum Pacificum. M.DC.LXIX (1669). w 8ce, k. tyt., str. 235 i k. 2 nlb. — Liber Secundus Enucleatae Historiae Ecclesiasticae Autore Christophoro Christoph. Sandio. Cosmopoli, Apud Libertum Pacificum. M.DC.LXIX (1669). w 8ce, str. 156 i 1 str. Errata. — Liber tertius... Cosmopoli, Apud Libertum Pacificum M.DC.LXIX (1669). w 8ce, str. 137, Index k. 16 i str. 1 Errata.

Tractatus omawia pisarzy kościelnych od najd. czasów aż do Lactancjusia, Eusebiosa i Konstantyna (to jest do czasów przedniejszych). Historia kościoła ułożona wiekami. Do wieku VII obszerniej, od w. VIII—XVI nader sumarycznie. Kończy na Arjanach (Soecynianach).

Na karcie tytułowej egz. Czart. jest wybita data M.DC.LXVIII (1668). W dalszym ciągu różnic nie ma.

Cosmopolis oznacza Amsterdam, tak tu, jak w innych dziełach.

Jocher 8134, 9864 a. — Lauterbach Ariano Soc. 428—436.

Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Zamojs.

— Toż... Ecclesiasticae, exhibitus in Historia Arianorum, tribus libris comprehensa: Quibus praefixus est Tractatus De Veteribus Scriptoribus Ecclesiasticis. Secunda editio ab Authore locupletata & emendata. Coloniae, Apud Joannem Nicolai M.DC.LXXVI

(1676). w 4ce, k. 4, str. 436 i Index k. 10.

Jest to praca Krzysztofa, wydana przez ojca, który na początku na 3 kartkach zamieszcza przedmowę ad lectores. — Uzupełnieniem jest wyżej opisany Appendix. Z tym Appendixem, jak i z całym dziełem, polemizował Gardiner (Responsio 1681), o czem ob. tom XVII str. 81.

Tekst przedstawia znaczne różnice od poprzedniego wydania. Część trzecia rozpoczyna się od str. 261 a obejmuje czasy od r. 383. Wieki dalsze obszernie omówione (wszystko z punktu widzenia arjanizmu). Pod w. XVI dużo o Polsce (Lismanin, Gentilis, Pauli). Dochodzi do r. 1670.

Voigt Catal. libr. varior. s. 60¹. — Historia Bibliot. Fabricianae str. 62 i nast. — Bovius in Crenii Methodorum T. III str. 447. Bibl. bodlej. — Chreptow. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Ossol.

— Problema paradoxum de Spiritu Sancto, annon per illum sanctorum Angelorum genus intelligi possit; una cum refutatione opinionis Socinianorum, Spiritum Sanctum Personam esse negantium. Coloniae, ap. Joannem Nicolai. 1678. w 8ce, str. 62.

Jocher 3607.

Warsz. Uniw.

— Scriptura S. Trinitatis revelatrix: auctore Hermanno Cingallo. Goudae apud Jacobum de Graf, anno M.D.C.LXXVIII (1678). w 12ce, str. 223.

Jocher 3699 objaśnia pseudonim jako Johannes Crellius. W Bibl. Uniw. Warszawskiej stoi pod Krzyszt. Sandiusem, co zgodnym jest z podaniem Bocka (T. I P. II s. 761). Miejscowość „Goudae” oznacza Amsterdam.

Porównaj Calovius (Disputatio 1680) i Crellius.

— Christoph. Christophori Sandii Tractatus De Origine Animae. Cosmopoli, apud Libertum Pacificum M.DCLXXI (1671). w 8ce, str. 191.

Finis jest na str. 182. Dalej: Addenda.

Jocher 3775.

Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— ob. Bebelius Baltazar (1675) — Crellius Johan. (1678) — Lilienthal (Acta bor.) — Przypkowski S. — Zwicker D. (Animadversiones).

Bentkowski H. lit. p. I 19 — Placcius Theatr. pseudonymor. 184. — Enc. pow. Org. XXII 897 (Sobieszczański). — Bock Hist. Socin. Prus. 1754 s. 55 — 8. — Völker Der Protestantismus 1910. — Kot Frycz Modrz. s. 307. — Chmaj w Rozpr. Akad.

Um. (wydz. filolog.) tom XXXVII (1921) oraz w Reformacyi w Polsce 1921 str. 205. — Tenże: Samuel Przypkowski 1927. — Finkel Bibl. histor. str. 1846.

Sandivogius ob. Sędziwój.

(Sandomierz). Obiaśnienie pisma ściągającego się do Projektu Ubezpieczenia dochodów Rzeczypospolitey, tudzież Summ wszelkich Duchownych y Świeckich na Żydach y Kahale ich Sandomierskim. z odpowiedzią na odpowiedź na Niego. (1774). fol., k. 2. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Ubezpieczenie Dochodów Rzeczypospolitey tudzież Summ y długów wszelkich Duchownych y Świeckich na Niewiernych Żydach y całym ich Kahale Sandomirskim. (1774). fol., k. 1. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Uwiadomienie ściągające się do Projektu: Ubezpieczenia dochodów Rzpltey, tudzież Summ wszelkich Duchownych y Świeckich, na Żydach y ich Kahale Sandomiskim (1774). fol., k. 1.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Opisanie Miasta Sandomierza. (Bez m. i r. ale 1776). fol., k. 3.

Zawiera opis miasta, spis przywilejów (od 1286 i 1493), wykaz „trzech porządków”, dochodów, etc.

Branic. — Czartor. — Ossol.

Sandomierzanów (Do). (B. m. i r.). w 4ce, 1 karta.

Zaczyna się: Obywatele tej ziemi, Kto tylko broń dźwigać zdolny,

.... (Wiersz 5-zwrotkowy).

Wiersz anonimowy prawdopodobnie z czasów insurekcji Kościuszkowskiej, na co wskazywałyby słowa: Stawajcie na chłopstwa czele: Mowcie do nich jak do ludzi...

Dzików.

Sandomierz ob. Actum (Kapituła 1790) — Bębnowski R. (Historja męczenn. 1736) — Bericht (1656) — Borycki Cas. (collegium 1742) — Decisio (1712) — Kongregacya (Kościół 1738) — Lipski Stanisław (1740) — Majewski Jacek (1740) — Miasta — Moczydłowski Stef. (Głos 1791) — Musiałowicz Joz. (Głos 1791) — Ochabowicz (Żywoty męczenników 1736) — Ossoliński (provincia 1760) — Petra (collegiata 1711) — Przeniesienie sądów (1780) — Relation (1706) — Sącz

(1618) — Sentiment (Confederation 1733) — Theatrum (1650) — Uwicki Jak. (de Confessione).

Sandomierskie druki wylicza ks. Wiśniewski Monumenta dioec. sand. 1908—12 (4 tomy). Finkel str. 1998.

Sandomirska konfederacya ob. Actum (1704). — Sentiment.

Sandomirskie województwo ob. Gaworski J. N. (Koleża 1769) — Olszewski X. Tom. (1777) — Skotnicki Krzysztof (Memoryal 1782).

Sandomirzanka ob. Siarczyński Franciszek (List 1784).

Sandorius Petrus ob. Encomia (1524).

SANDRART Jakob. Des Königreichs Pohlen Lands- Staats- und Zeit- Beschreibung, Aus den besten und neuesten Scribenten, auch desselben Königreichs eignen Land- Rechten alles gründlich und kürzlich bisz auf diese Zeit, nebenst des jetzigen Königs Joannis III. Verrichtungen und grossen Thaten, mit Fleisz zusammen getragen. Sambt vielen ungemeynen grossen und kleinen Land- Charten, Schlachten, Städten, Vestungen und andern Kupfern, sehr curios verfasst und heraus gegeben von Jacob Sandrart, Kupferstechern und Kunst- Händlern in Nürnberg. Sultzbach, Gedruckt bey Abraham Lichtenhalern, Im Jahr 1687. w 12ce, k. t., str. liczb. 356 (sygn. P₁₀).

Na odwrocie tytułu wiersz na cześć wojska polskiego.

Sztynchów różnej wielkości jest 23. Między tymi przed tytułem popiersie Jana III; map jedynaście; widoków miast polskich i planów bitew jedenaście.

Ryciny kolejno idą te: 1) Sarmatien (str. 1). 2) Polonia Maior (str. 17). 3) Polonia Minor (str. 33). 4) Cracovia (plan) (str. 35). 5) Cracov (widok) (str. 39). 6) Wieliczka (str. 49). 7) Lithuania (str. 65). 8) Grodna (str. 74). 9) Masovia (str. 79). 10) Prussia (str. 87). 11) Thoren (str. 88). 12) Dantsig (str. 95). 13) Livonia (str. 103). 14) Smolensko (str. 112). 15) Russia Rubra (str. 113). 16) Samosch (str. 125). 17) Kamienieck (str. 127). 18) Kiowia (str. 133). 19) Zaporowische Insel (str. 281). 20) Crimeu (str. 287). 21) Delinatio arcis Chotimensis (bitwa) (str. 341). 22) Milliaria Polonica (str. 345). 23) Dodecameron triumphans... Jani III... Leopoldis (bitwa pod Komarnem) (str. 348).

Całe drukowane garmontem, tylko str. 337—348 petitem. Potem garmont wraca.

Czartor. — Jagiell.

— Des Königreichs Pohlen Grundrichtige Lands- Staats- und Zeit- Beschreibung, Aus denen besten und neuesten Scribenten, auch desselben Königreichs eignen Land- Rechten, alles auf das kürzeste; nebenst aller vorig- und jetzig-regierenden Fürsten und Königen Verrichtungen und grossen Thaten bis auf gegenwärtige Zeit, mit Fleisz zusammen getragen. Samt unterschiedlichen dazu gehörigen Land- Cartlein, Schlachten, Städten, Vestungen und andern Kupfern, sehr curios verfasst, und zum andern mal continuirt heraus gegeben, von Jacobi von Sandrart seel. Erben in Nürnberg. Gedruckt im Jahr 1711. w 12ce, k. tyt. złożona, str. 404.

Z 11 mapami i 11 rycinami miast (temi samemi, co w poprz. edycji). Przedruk wierny — aż do str. 337. Odtąd różnice i w czcionkach (w tem wydaniu garmont) i w treści. Od str. 335 opisane ostatnie lata Jana III oraz czasy Ang. II.

Akadem. — Czartor.

— Beschreibung von Moscovien oder Russland, samt Erzehlung, wie die Moscoviter neue Länder gesucht gegen Morgen. Mit vielen schönen Kupfern und einer wol corrigirten Land- charte von Moscau, Polen, Schweden etc. Nürnberg, 1688.

Katalog. antykw.

— ob. Birken (1684) — Erasmus Franciscus (1684).

Finkel str. 1846.

Sanfärdigtswar och berettelsze, på den Stormechtige, Högborne Förste, och Herres, Herr Sigismundi wegna, som är Swerigis, Göthes och Wendes rätte lagkrönter Arffkonnungh, Storförste till Findlandh, Carelen, Wotzskipetin och Ingermanlandh, i Rysslandh, och öfwer the Eester i Lyflandh &c. Herttigh. Sā och Konnung vti Pālen, Storförste till Littowen, Ryssen, Pryssen, Masuren, Somogitten, Kiowien, Wolhinien, och Lyflandh, &c. &c. Herre. Emott. De ogrundede förwijthelser, som Herttigh Carl till Södermanlandh, vti Swerigis Rijkets Stenders nampn, falskeligen till-

måther och föregiffwer, sigh råtmätige orsaker haft haffwe, H. Kd. Mtt. ifrå Swerigis Crone och Regimentte at affsånje, och det Sig och fine efterkommande tillegne (B m. dr.). Anno 1617. w 4ce, 67 k. nlb. Czartor.

(**SANFFTLEBEN Georg.**) Auf den Ehren-Tag des... Herrn George Sanfft-lebens... denn der.. Jungfrauē Dorothea,... Baumgarten... In Thorn. drukts Joh. Cöpselius, Gymn. Buchd. w 4ce, sygn. B₃ Czartor.

— Ehren Gedankken über das Hochzeitliche Ehe Begängniß des... George Sanfft-lebens... Thorn, Joh. Cöpselius 1669. w 4ce, str. 8. Gdańs.

Sanguszko Aleksander ob. Zeglicki Arnolf Kaz. (1742).

Sanguszko Aleksander Adam († 1653) ob. Sanguszkowie — Susza Jakób (Phoenix redivivus 1646).

Sanguszko Dymitr ob. Czarnkowski Stanisław (1759).

SANGUSZKO Eustachy († 1846). Głos J. O. Xiążęcia Imci Eustachiego Sanguszka Posła Lubelskiego, na sessyi seymowej Dnia 3 Listopada Roku 1788. Miany. fol., 2 k.

Zwalcza Radę nieustającą, jest za dawną Komm. Woyskową.

Branic. — Czartor. — Krasinś. — Ossol. — Zielinś.

— ob. Zbiór mów i pism (1788—91). Obacz o nim Korzon Wewn. Dzieje VI 382 oraz Bibl. XIX w. — Finkel Bibl. hist. III str. 1846 i 1 524 (Pamiętnik, wydany w r. 1876 przez Szujskiego).

(**SANGUSZKO Hieronim**) biskup († 1684 r.). Tiara duplex ducalis et prae-sulea Illustrissimi Ducis in Kovel et Revnd. Domini D. Hieronymi Sanguszko Episcopi Methonensis inter Pontificiae inaugurationis Sacra ab Alma Academia et Universitate Vilnensi S. Jesu celebrata Anno 1645. Vilnae, typis S. Jesu. fol., 1 ark.

— ob. Kojalowicz Kazim. (Paneg. 1668).

Sanguszko Hieronim Władysław ob. Wojna Abraham (Immortalis Wojnarum 1649).

Sanguszko Hieronim Janusz († 1812) ob. Sanguszko Janusz.

SANGUSZKO Hieronim, starosta czerkawski, wojew. wołyńs. Głos J. O. Xcia Imci Sanguszka wojewody Wołyńskiego 7. 8bra (1776) Miany. folio, 1 ark.

Zwalcza expensa cywilne, a jest zatem, aby najprzód uchwalił expens na wojsko. Został wojewodą Wołyń. 11 Grud. 1775. Branic. — Czartor. — Krasinś. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Informacya z odpowiedzią z strony W. Hieronima Xiążęcia Sanguszka wojewody wołyńskiego jako star. czerkawskiego, y urodzonego Ignacego Czarnomskiego tegoż Starostwa Komissarza, przeciw mniemanemu miastu Czerkassy oraz Osadom Łomowaie y Białozor w Starostwie Czerkaskim leżącym Miastami wolnemi Rzeczypospolitey teraz mianującym się. W sprawie mniemanego miasta Czerkass przywileju lokacyjnego d. 10 listop. 1791 r. pozyskanego. folio, str. 38. Jagiell.

— Mowa Jasnie Oswieconego Xięcia Imci Sanguszka wojewody Wołyńskiego Dnia 28 stycznia. Na początku sessyi w materyi podatku. Miana. (Na końcu:) W Warszawie, w drukarni uprz. Michała Gröllla, księgarza nadw. J. K. Mei. fol., 1 karta.

Zapewne z r. 1789. Czartor. — Zielinś.

— Mowa Jasnie Oswieconego Xięcia Jegomosci Sanguszki Woiewody Wołyńskiego Dnia 26 Octobra Roku 1786. Przed rozłączeniem izb miana 1786. fol., k. 1.

Pozn. T. P. N. — A. Wolański.

— Mowa Jasnie Oswieconego Xięcia Imci Sanguszka wojewody wołyńskiego na sessyi seymowej Dnia 19 Stycznia 1789 Roku in Turno Miana. (Na końcu:) w Drukarni Wolney na Kraiowym Papierze. fol., 1 k.

Przeciw Radzie nieustającej.

Czartor. — Ossol.

— Mowa J. O. Xcia Imci Sanguszka, wojewody Wołyńskiego, na sessyi seymowej dnia 9 marca 1789 roku miana. (Na końcu:) W Warszawie, w drukarni uprzywileiowanej Michała Gröllla księgarza nadw. J. K. Mei. folio, 1 k. Bibl. XX. Miss.

— Dawnością Xiążencego Imienia... znamienitemu Mężowi Jaśnie Oświeconemu Xciu JMci Hieronymowi Sanguszkowi Woiewodzie Wołyńskiemu. Akt z Historji Kościelney, Geografii i t. d. odprawiony y przypisany od młodzieży Zakonney Collegium Łuckiego Zakonu Troycy Najświętszey R. 1778. w 4ce.

Ob. o nim Sapiehowie, tom I. i III (passim). — Smoleński Ostatni rok 1897 i Konf. targ. 1903 passim.

Sanguszko Jakub ob. Ostrorog Angelus (Dicenda 1723).

SANGUSZKO Janusz Aleksander, syn Pawła, ostatni ordynat Ostrogi, marszałek nadw. litew. († 1775). Kopia listu J. O. Xżęcia Imci Marszałka W. X. Lit. do J. O. Xżęcia Imci Prymasa Adama Komorowskiego die 16 februarii z Warszawy pisanego. (B. r. i m. dr.) fol. k. nlb. 4.

Ob. Ostrogska ordynacya.

Krasińs. — Zielińs.

— Manifest J. O. Xcia JMci Janusza Sanguszka Marszałka Nadwornego W. X. Litt. fol., k. nlb. 4 (sygn. B₂).

W sprawie ordynacji Ostrogskiej. O Kawalerach Maltańskich i o Dönhoffie nabywcy gruntów w Warszawie.

Ob. niżej: Remanifest. Akad.

— Manifest J. O. Xcia Janusza Sanguszka Marszałka Nadwornego W. X. Litt. względem stanowienia Ordynacji odnoszący się do Ordynacji Ostrogskiej. Przed aktami grodzkiemi Warszawskimi (1755). fol., k. nlb. 4. Jagiell. — Krasińs. — Warsz. Uniw.

— Anchora spei publicae celsissimus princeps Joannes filius unicus celsiss. et illustriss. Pauli Caroli in Biały Kowel et Smolany Lubartowicz ducis Sanguszko, comitis in Rakow, Wisńicz, Jarosław et Tarnow, marschalei curiae M. D. L. inter Srzenia wae procellas ex demersa fati celsissima matre de Lubomirscis Marianna Sanguszkowa, in alto parentalium luctuum, ad fortunae, honoris ac famae ratem, summa expectatione, defixa, ad magnae spei promotorium. Plorante Provincia Polona Soc. Jesu. Anno quo AnChora

neXa Deo, speM saCro traXIt ab aXe. Cracoviae typis Jacobi Matyaszkiwicz 1731. fol., kart 13 (ark. F₂).

Kijow. — Ossol.

— Diaryusz anniwersarza ś. p. J. O. Xcia Janusza Sanguszka Marsz. bywszy W. X. L. w Kościele Zasław. Xięży Bernardynów odprawionego d. 21 8bris 1776 r. folio, kart 4. Krasińs.

— Kopia listu ciekawego od pewnego przyjaciela pisanego przy komunikowanym Remanifestie od Xiążęcia JMci Sanguszka Marszałka Nadwornego Litewskiego, względem podzieloney Ordynacji Ostrog: w Grodzie Warszawskim uczynionym. (B. m. dr. i r.) folio, k. nlb. 4 (sygn. A₄).

Ob. niżej Remanifest.

Akad. — Branic. — Ossol. — Bibl. XX. Mission.

— Publicum Regni fortunae solatium ex connubiali foedere Janussii Ducis Sanguszko ac Constantinae Dönhoffoviae exortum a Polona Sch. Piarum Provincia panegyrico cultu promulgatum. Varsaviae 1731. folio, k. 14 nlb. Krasińs.

— Tryumf zwyciężkich affektów J. O. Xiążęcia Imci Janusza Sanguszka Ordynata Ostrogskiego y Dubińskiego y Jaśnie Wielmożney Jey Mci Panny P. Konstancyi Denhofowny Woiewodzanki Połockiey etc. etc. przy weselnych prześwietnego Himeneusza applauzach ogłoszony, przez obligowanego wielkim imionem prowincyi polskiej Scholarum Piarum Apollina wiekom potomnym do wiadomości podany. Rokn od zwycięstwa Zbawiennego 1731. W Warszawie w drukarni JKMcI Rzpłtey Collegium Scholarum Piarum. folio, 6 arkuszy.

Na odwr. str. tyt. herby oblubieńców a pod niemi 10 w. pol. Przypisało collegium prozą Denhofównie.

Krasińs. — Warsz. Uniw.

— Remanifest przyjaciela przed aktami sprawiedliwego sądu y urzędem nie interesowanego zdania naprzeciwno manifestowi przez J. O. X. Sanguszka Marszałka Nadw. W. X. L. w roku terażnieyszym 1755 w wielki czwartek

w grodzie warszawskim zaniezionemu, uczyniony. 1755. folio, k. 6 nlb.

Branic. — Krasiańs.

— ob. Bogatko Ign. (1747) — Buczyński A. (1776) — Denhoffówna (1731) — Duńczewski S. (1739) — Grodzicki F. (Scientia 1747; z portretem) — Jan Kanty od P. M. (1745) — Legucki Jan (Światło 1723, 1729) — Ostrorog (1728) — Pyrrhys (1764) — Rudziński (1754) — Rzewuski Wacław (1754) i Sew. (1754) — Sawicki K. (Zwierciadło 1725) — Sanguszko Paweł — Świdziński (Manifest) — Zdąnowski (Laurea 1762) — Żeglicki Arn. (Bibliot. 1742) — Żebrowski J. T. (Melania 1773).

Opisanie jego podróży do Saksonji z r. 1730 jest w ręk. Akad. Um. nr. 985 i w ręk. Krasiańs. nr. 3068.

O sprawie ordynacji ostrogskiej, w której odgrywał jedną z głównych ról, obacz tom XXIII str. 496—501 oraz: Waliżewski, Potoccy i Czartoryscy. — Konopczyński Polska w dobie wojny I 1909 str. 2 i 311; tenże w W. Enc. ilustr. — Broglie Le secret du roi. — Konopacki w Bibl. warsz. 1873. — Powidaj w Dzien. liter. 1863. — Finkel Bibl. str. 1846 i 1891. Zbiory rękop. aktów odnoszących się do ord. ostrogskiej i do transakcji kolbuszowskiej są częste po naszych bibliotekach, np. Ossol. nr. 313 lub Akad. 298, 309, 1117—1121.

Por. także Pułaski Opis rękop. Kras. (1915) str. 875.

(Sanguszko Janusz, starosta krzemieniecki). Sprawa J. O. X. J. Janusza Sanguszki Starosty sądów Krzemienieckiego w Krzywdzie żydów y poddanych swoich Hrabstwa Rakowskiego, Szymona Mowszowicza, Ieka Beynasowicza, Chaima Faybikowicza, Gdala Mowszowicza, Owsiiea Sznuklerza, Leyzora Mowszewicza, Dominiki Skirki z W. J. Panem Kazimierzem Piotrowskim koniuzycem Smoleńskim (r. 1772). fol., str. 10.

Ob. Piotrowski Kaz. (tom XXIV str. 307). Jagiell.

— Wiersz z okoliczności wspaniałego wiazdu na starostwo krzemienieckie J. O. xiążęcia Jmci Janusza Sanguszka, starosty krzemienieckiego, od szkół powiatowych krzemienieckich

powińszowanie wyrażający, d. 1 sierpnia r. 1780. w 8ce. Kijows.

— ob. Pyrrhys (Lettre 1757, II Lettre 1764, III Lettre 1764). Finkel str. 1846.

Sanguszko Jerzy ob. Abrek Andr. (Templum 1644).

SANGUSZKO Józef Paulin, starosta krzemieniecki († 12 maja 1768). Mowa J. O. Xcia Józefa Lubartowicza Sanguszka na pogrzebie Pawła Lubartowicza Sanguszka Marszałka W. X. lit. swego oycy miana w Lublinie 24 maja 1751. w 4ce, ark. 1.

Toż w Mowy wyborne. Lubl. 1759 str. 338—342, oraz w Giżyckiego Pawła Bieg życia 1751.

Chłęd. Spis 80.

— Mowa J. O. Józefa Paulina Sanguszka Krzemienieckiego y Czerkaskiego Starosty podczas wjazdu na toż Krzemien. starostwo d. 20 7bris 1753 miana. w 4ce, k. 1. Krasiańs.

— Mowa J. O. Xcia Jmci Sanguszka Marszałka N. W. X. Litt. miana na Radzie Senatu przed Seymem Convocationis Roku 1763. folio, k. liczb. 2. Akad. — Branic. — Jagiell. — Ossol.

— Mowa J. O. Xięcia Józefa Sanguszka Marszałka Nadworn. W. X. Lit. miana w Warszawie na Senatus Consilium, 15 marca 1763. fol., k. nlb. 2.

Po rezygnacji Janusza, brata swego, był Nadwor Marszałkiem od 1760 do 7 marca 1768, poczem był Marsz. Wielkim.

Branic. — Krasiańs. — Ossol. — Zamoj.

— ob. Chełmiecki Jan (Meta 1763) — Conclusiones (1754) — Czerwiński Kaz. A. (Triumphus 1752) — Drużbacka Elżbieta — Forma sobrie vivendi (1749) — Giżycki Paweł (Bieg życia 1759) — Pyrrhys (Lettre 1757) — Sanguszko Paweł Karol (1751) — Szembek Józef (Kopie responsu 1754).

Finkel str. 1846.

Sanguszko Józef, marszałek w. († 1781) ob. Belignieses (1783) — Jabłonowski Ant. (Mowa 1781).

Sanguszko Karol ob. Pamięć (1729).

Sanguszko Kazimierz ob. Głuchowski Jan (Philosophia 1589) — Mokrski Andrzej (1635).

Katal. ręk. Ossol. I i II t.

SANGUSZKO Paweł Franc. Karol, marszał. w. W. X. Lit. († 15 kwietnia 1750). Oddawanie pieczęci wielk. W. X. Lit. JW. JMci Panu Janowi Sapiezie Kasztelanowi Trockiemu przez JO. Xcia JMci Sanguszkę Marszałka W. X. L. 1735 die 5 Novembris.

W: Swada Polska Ostrowskiego 1745 I 56.

— Informacja przeciwna tej którą Xiążę Imé Alexander August Czartoryski kawaler Maltański, iako plenipotent zakonu Maltańskiego do druku podał, y na seymiki rozesał, tymże przykładem imieniem Xiążęcia Imci Pawła Lubartowicza Sanguszka Marszałka nadwornego W. X. Litews. do uwagi stanu rycerskiego podana (1721). fol., syg. B₁.

Jest to odpowiedź na druk pt. „Informacja o dobrach ordynacyi“, opisany w tomie XIV. 540.

Inne pisma do teje sprawy się odnoszące, ob. wyżej pod Sanguszko Janusz oraz tom XXIII. 494—501.

Branic. — Zamoj.

(Sanguszko Paweł Karol). Replika na Informacją przeciwną tej, którą Xiążę JMci August Alexander Czartoryski kawaler Maltanski jako Plenipotent Zakonu Maltanskiego, do Druku podał y na seymiki rozesał pod Imieniem Xiążęcia IMci Pawła Lubartowicza Sanguszka Marszałka Nadwor. WXLitw. do uwagi Stanu Rycerskiego podana (1721). fol., kart nlb. 4.

Ossol.

— Annibal ad portam aeternitatis properans, nempe Kyestutius... penes funeralium scenam praesentatus 1751 d. maii 24... ob. Duńczewski St.

— Eques in veste candida (2. Mach: 5to) Consanguineis maiestatum coronis. Celsissimarum familiarum purpuris, Summis titulis, dignitatum et honorum: sed quod (vel maxime summum) in Deum et patriam meritorum onustus spolijs; arcem coelestis Capitolii, post decursum vitae, triumphali cursu conscendens, Celsissimus princeps Paulus, Franciscus, in Lubartow Lubartowicz Sanguszko Magni Ducatus Lithuaniae Mareschaleus, Cremenecensis, Czerkasensis, &c: Capitaneus. In conspectum

filialem, celsissimi principis Janussij, Alexandri, in Biały Kowel, Smolany, Rakow, Zaslaw & Ostrog Ducis, Lubartowicz Sanguszko Comitibus in Wisnicz, Tarnow et Jarosław, Curiae M. D. L. Mareschalci, Ordinati Ostrogiensis, Cremenecensis, Czerkassensis etc. Capitanei, Tribunalis Regni Mareschalci, Decurrentibus ex oculis patriae, et celsissimae familiae lachrymis, ex corde suspirijs (:a voce Equitis:) (:Jerem 4:) Pallenti vultu, a celebrante exequias planetu (Gen: 5to) Conbrante Regii Lublinensis ordinis Praedicatorum obligatissima familia; deductus, anno quô apertum est Caelum et ecce equus albus. et qui sedebat super eum vocabatur Fidelis et verax, et cum Justitia judicat et pugnat. (Apoc. 6). M.D.C.L.I(sic) (1751). Typis Universitatis Zamoscensis. fol., k. 10 nlb. (sygn. I).

Na odwrocie tyt. herb Sanguszków. Herb jest sześć razy powtórzony. Wystawia rycerza konno w zbroi tj. Pogoń. Pochwała stylem nakamiennym.

Czart. — Ossol — Wursz. Uniw. — Zamoj.

— Do Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Pawła Karola Lubartowicza Sanguszka, Marszałka W. X. L. Walor perły do niebieskiego Erydanu wzniesioney. fol. Zielińs.

— Maiestas Areopagi Vołhyniae sub aviti equitis praesidio in Celsiss: et Excellent. Domino D. Paulo Carolo in Biały Kowel, Smolany, Zaslav et Ostrog Principe in Wisnicz, Tarnow et Jarosław Comite Lubartowicz Sanguszko, Mareschalco M. D. L. Capitaneo Cremenecensi et Czerkasien. etc. armis et curis, pro securitate legum patriae indefesso, acta et propugnata in honoris aditu gratulatorio applausu declarata a Devinctissimo suo Nomini Ducali Collegio Ostrogiensi et Cremenecen. Soc. Jesu. 1745. fol. kart 22 (sygn. K₂).

Bibl. Horodecka.

— Mowy na pogrzebie J. Oświeconego X. Imci Pawła Karola Lubartowicza Sanguszka Marszałka Wielkiego W. X. Lit. Krzemienieckiego, Czerkaskiego etc. Starosty miane w Kościele WW. OO. Kapucynów w Lublinie d. 27 Maja 1751. folio, k. nlb. 7.

Obejmuje mowy: Potockiego Ant. Mich. wojew. Bełzk.; A. Lubomirskiego starosty Kazimirsk.; Małachowskiego starosty Wąwolnickiego; Reytana chorążego Hussarskiego; Sanguski Józ. X. marszałka.

Jest to część składowa wydawnictwa P. Giżyckiego p. t. *Bieg życia 1751* (ob. tom XVII).
Ossol. — Warsz. Uniw.

— Nadgrobek wspaniałym prochem JO. Xiążęcia Pawła na Lubartowie, Zaslawiu, Smolanach, Rakowie Lubartowicza Sanguszka Wielkiego W. X. Lit. Marszałka, Krzemienieckiego, Czerkaskiego... Starosty imieniem pospolitego całej oyczyzny żalu wypisany, a od obowiązanej dobroczynnemu imieniowi prowincyi polskiej Soc. Jesu ogłoszony. w Lublinie w drukarni JKmci Coll. Soc. Jesu anno 1751. folio, 8 arkuszy.

Na odwr. str. tyt. 6 w. pol. na herb książęcej, który nie jest odbity. Przypis prozą książęcej.
Ossol. — Warsz. Uniw.

— Principum vera imago generis nobilitate clara, rectefactis in patriam clarior, religione clarissima in celsissimo Paulo Carolo in Lubartow Lubartowicz Sanguszko, in Biały-Kowel, Smolany, Raków etc. duce, supremo Magni Ducatus Lithuaniae mareschalco, Cremencensi, Cerkassiensi etc. etc. capitaneo, funebri laudatione adumbrata a devinctissima suo protectori Societatis Jesu provincia Polona. Typis S. R. M. collegii Lublinensis S. J. Anno Domini 1751. fol., 2 karty i ark. O₂ (kart 33).

Ded. ad Janussium Sanguszko. — Zaczyna się panegiryk: De celsissimo Paulo Sanguszko post dolendum. Od ark. B. nadpis: Princeps generis nobilitate clarus.

Na odwr. tyt. miedzioryt.

Jagiell. — Ossol.

— Relacya Pogrzebu serca Xiążęcego J. O. ś. p. Xiążęcia Jmci Pawła Karola Lubartowicza Sanguszka Marszałka Wiel. W. X. Litt. Grockiego Krzemieńca y Czerkaskiego Starosty w Kościele farnym Lubartowskim R. P. 1751. 28 Maia odprawionego. fol., kart nlb. 9.

Jest to część składowa zbioru: Giżycki Paw. *Bieg życia 1751*. Krasińs. — Ossol.

— ob. Czartoryski August Aleksander — Czapski Antoni X. (Nieodżał. szkoda 1750) — Dekret (1747) — Drużbacka Elżb. (1752) — Duńczewski Stan.

(Annibal 1751) — Giżycki P. (*Bieg życia 1751*) — Imago (1751) — Informacya — Kościół (1750) — Kościelkowsky Wojc. (Nieodżał. szkoda 1750) — Lachowicz Florjan Antoni (Perła 1729) — Legucki J. (*Sprawiedliwość 1721*) — Lubomirska Teofila Ludwika (*Żale 1729*) — Lubomirski Ant. (1751) — Małachowski — Onufry św. (*Gość 1740*) — Reytan — Sanguszko Józ. — Sanguszkowa Mar. (*Żywa pamięć 1729*) — Sanguszkowie — Śliwicky X. (Kazanie 1757) — Sobieszkański X. Aleksander (Apostoł 1745) — Tokarski Andrzej (Kazanie 1751) — Wołowicz X. Antoni (*Droga do nieśmiertelności 1751*).

Finkel Bibl. str. 1846. — Sapiehowie, t. III.

Sanguszko Roman († 1571) ob. Radziwiłł Mik. Rudy.

Finkel Bibl. str. 1846.

SANGUSZKO Samuel Szymon, wojew. Witebs. († 1638). In nuptias Leonis Sapihae M. D. L. supremi Cancellarii et Elisabethae Radiviliae Ducis à Bierze et Dubinki... Christophori Radivili Palat. Vil. filiae (1599). w 4ce, 5 kart nlb.

święcki Hist. Pam. II 52. — Siarczyńs. Obraz. II 150. — Wiszniews. Hist. lit. I 58, VI 324, VII 523.

Porówn. Loeaechius (Epithalamium).

— ob. Dygoń Tomasz (1639) — Mokrski Hączel Andrzej (Pogonia żałobna 1639) — Sanguszkowa Anna (1619) — Siwicki X. Mikołaj (Kazanie 1619).

Finkel Bibl. str. 1847. — Katalog rękop. Ossol. I i II t.

(**Sanguszkowa Anna Zawiszanka**). Solamen moeroris a nobili iuventute poeticae facultatis in alma academia S. J. Vileni studiosa, conscriptum in gratiam lectissimorum adolescentum ac suorum in eadem academia commilitonum D. D. Casimiri et Hieronimi fratrum illustr. D. D. Samuelis Sanguszkowae ducis a Kowel et Annae Zawiszynae liberorum, obitum matris suae charissimae complorantium. Anno 1619. 1 Octobris. (B. m. dr.) (Wilno), w 4ce, 8 k. nlb. Czartor.

— ob. Siwicki Mik. (Kazanie pogrzebowe 1619).

(Sanguszkowa Anna z Cetnerów, żona Józefa). Mirtyl y Tyrsys, sielanka (1782) ob. Sapieha Kazim. Nestor.

— ob. Bieliński J. (1792?).

(Sanguszkowa Anna z Pruszyńskich). Wiersz Jaśnie Oświeconey Xiężnie JMCI Annie z Pruszyńskich Sanguszkowoy wojewodzinie Wołyńskiej, staroście Czerkaskiey w dzień uroczystych Jey Imienin od obowiązanego sługi ofiarowany. X. B. A. M. K. K. P. B. roku 1781 d. 26 lipca. W Krakowie w drukarni Akademickiey 1781. w 4ce, kart 2.

Litery K. K. K. oznaczają zapewne Kownika Kat. Krak. — Litery autora są wówczas A. M. Jagiell.

SANGUSZKOWA (z Duninów) Barbara Urszula, żona Pawła (1713 † 1791). Hrabia de Valmont czyli obłęd rozumu Listy zebrane y wydane Przez M... Wytlumaczone z Francuskiego na Oczysty ięzyk Przez Pewną Znacną Weterankę. Tom I. w Warszawie w Drukarni Nadworney J. K. Mei. w 8ce, k. 2 nlb., str. 429; Tom Drugi. w Warszawie w Drukarni Nadwor: J. K. Mei y P. K. Edukacyi Narod: Roku 1788. w 8ce, k. tyt., str. 386.

Romans moralizujący; zwalczą deizm. Do rozdziałów dodane noty, w których autor (L. F. Gerard) powołuje się na Bossueta, Fleurego, pisarzy kościelnych (Lactantiusa etc.). Ale równocześnie z wielkiem uznaniem i często cytowany Rousseau.

Obacz tom XVII str. 105 pod Gerard, który jest autorem. — Istnieje i drugi przekład ustępu z tegoż romansu.

Czart. — Ossol. — Uniw. lwow. — Kijow.

— Nauka Matki Córce swoiey idącey za mąż dana a przez osobę wielce szacującą takie dla dzieci nauki do druku podana w Warszawie w Drukarni w Kollegium Schol. Piarum. 1756. w 8ce, 3 ark.

Autorką jest Barbara z Duninów Sanguszkowa Marszałkowa Litewska. — Obacz Mitzler Acta, 1756 str. 234. — Muratowicz Niepróżnjące Próznowanie (1759) str. 34 podaje wiersz na pochwałę tych „Nauk“. — Por. też: Sanguszkowna Anna.

Ojciec mój zanotował jako znajdujące się w Dzikowie, ale w R. 1927 nie odnalazłem tam tego egzemplarza.

Ossol. — Zieliński.

— Nauka Matki, Corce swoiey idącey za Mąż dana. A przez Osobę wielce szacującą takie dla Dzieci Nauki do druku podana. Na żądanie zaś niektórych Jeh Mościow powtórnie przedrukowana. Roku Panskiego 1763. W Warszawie Drukarni J. K. Mei y Rzplitey, in Coll: Reg: XX. Scholarum Piarum. w 8ce, k. 21 nlb.

A. Wolański.

— Uwagi pewney chwalebney matki, godney corce swoiey, gdy ią za mąż wydawała, na pożegnanie podane, drugi raz za naleganiem y nakładem wysoce godney osoby przedrukowane. We Lwowie, w drukarni J. K. M. akademickiey Soc. Jesu, roku 1760. w 8ce, k. 27 nlb. (sygn. D₂).

Uwagi omawiają kolejno obowiązki kobiety względem Boga, mężu, dzieci, krewnych, przyjaciół, duchownych, poddanych i względem matki.

Wyd. to opisuje Wislocki w Roczn. dla arch. (1871) str. 280. Ossol. — Zieliński.

— Toż... corce swoiey gdy ią za mąż wydawała, na pożegnanie podane, drugi raz za naleganiem y nakładem wysoce godney osoby, teraz znowu trzeci raz przedrukowane. W Chełmie 1772. w 12ce, ark. B₅.

Ossol.

— Toż... na pożegnanie podane, czwarty raz za naleganiem y nakładem wysoce godney osoby przedrukowane. w Kaliszu w druk. JOX. Prymasa 1783 roku. w 8ce, kart 22 nlb.

Bentk. II 61.

(Sanguszkowa Barbara). Compliment des esclaves à Son Altesse Mme la Princesse Sanguszkowa Grande Marchalle de Lithuanie le jour de sa naissance 4 fevr. 1772. Danzic 1772. w 4ce.

— Wschód bez zachodu lustru wieku y sławy w dniu urodzenia Barbary z Duninów Sanguszkowey Marszałkowej W. X. Litew. Gdańsk 1770. folio. Ossol.

— ob. Barbier (1782) — Bieliński Józef (Powinszowanie 1792) — Bona Jan (1745) — Chantal (1753) — Chrościowski X. Sam. (Fizyka 1764) — Curtius Fr. (Opis 1783) — Czapski An. (1750) — Czartoryski (Kontrowersya 1778) — Echo (1747) — Gerard (1788) — Giżycki Paweł (Bieg życia 1751) — Karpiński

Franc. (1788) — Kukulski Rem. (Męczeństwo 1762) — La Valliere (Uwaga duszy 1743) — Miedniewice (1780) — Muratowicz Franc. Alojzy (1759) — Nowicki Agnell (Kazania 1790) — Podhorodeński Jan Kanty (Kazanie 1758) — Rubinkowski Jan K. (Awantura 1741) — Sanguszko P. (Nadgrobek 1759) — Sanguszkowna Anna (1755) — Schmidt Elżbieta (Auf den erfreuten 1784) — Sokolnicki Benedykt (Ogłos śmierci 1750) — Wiśniewski Ant. (Rozmowy 1760, Rozprawa 1757) — Wolski X. Feliks (Kazanie 1777) — Wysocki Samuel (1750).

Tomaczyła z franc. bezimiennie dzieła Bony, Gerarda, La Valliere'a (a zapewne i innych). Obacz w odpowiednich tomach Bibliografji.

Załuski Bibl. 12. — Katalog ręk. Ossol. II. — Niesiecki ed. II T. III s. 442 podaje jej pisma: 1) Wiersze w rozmaitych materyach. 2) Instrukcyje dzieciom. 3) Książki niektóre zebrane z francuskiego. — Enc. Kośc. XXIV 356. — Heleniusz Pamiętki 1882. — Święcki Hist. pam. 1859. — Żychliński Złota ks. VI str. 100. — Enc. Org. XXII 99.

Opowiadanie Ciechońskiego „Pan starosta Zakrzewski“ (ob. Bibl. I 213) wydane w Kijowie 1860 opisuje jej życie. Jest wydane tylko częściowo.

SANGUSZKOWA (z Gozdzkich) Karolina, żona Janusza. Wiersz na urodziny K. Sanguszkowej dnia 27 lutego 1784. w 4ce (?).

— ob. Michniewski A. (Teresa 1775) — Nassau — Sanguszko Janusz (Wiersze 1773) — Wende (na weselo X. Nassau 1780).

Finkel str. 1847.

(Sanguszkowa Konstancya Kolumba z Denhoffów). Rok niesmiertelności życia y sławy Jasnie Oswieconey Xiężnie Jey Mosei Konstancyi Kolumbie z Donhoffow Sanguszkowy Marszałkowy nadw. W. X. Litt. w dzień Nowego Lata rocznych epoki rodzin za występkek cnot nad prawa ludzkości z wyroku wieków, dany a przez życzliwego Sługę z złożoney umyślnie na to kadencyi, bez narażenia swobody y respektu ostrożnie doniesiony Dnia I. Stycznia Roku Pańskiego 1769. Gedani Typis Joa. Frid. Bartels. fol. str. 30.

Obacz na końcu niniejszego tomu Dodatki. — Bandt. H. Dr. Kr. P. I 110. Ossol.

— ob. Bellarmin Robert (1777) — Drużbacka Elżb. (1752) — Filip od Trójcy (1746) — Jabłoński Jacek (Drzewo żywota 1733) — Onufry od Wniebowzięcia (Ozdoba 1746) — Rogaliński J.

Rozwiódlszy się z Sanguszką, wyszła za Rogalińskiego Józefa (ob. t. XXVI).

Pod jej nazwiskiem zachowało się w ręk. Kras. tłumaczenie Bremonda „Koła albo Konwersacyi polit.“ (o czem ob. Pułaski Opis ręk. 1915 str. 554).

Sanguszkowa Krystyna ob. Błogosławieństwa Chrystusa (1761).

(Sanguszkowa Marjanna z Lubomirskich). Żywa pamięć cnotą honorem, imieniem nieśmiertelney JO. Xiężny Marianny z Lubomirskich Sanguszkowej na Wiśniczu Jarosławiu Tarnowie hrabiny, Marszałkowy Nadwor. W. X. Lit. przy publicznym pogrzebu akcie żalonym piórem wiecznie obligowanego Kollegium Rzeszowskiego Scholarum Piarum odrysowana. Roku zwyciężającego śmierć życia 1729, d. 12 Grudnia. W Krakowie, w drukarni Jakuba Matyaszkiwicza JKM. typografa. folio, k. 18 (syg. G₃).

Kollegium przypisało prozą Księciu Pawłowi Karolowi Lubartowiczowi Sanguszkowi Marszałkowi Nadw. W. X. L. mężowi zmarłej. Ossol. — Warsz. Uniw.

— ob. Falencki Hilarjon od NN. Sakram. (Pańskie życie 1729) — Lachowicz Florjan Antoni (1729) — Legucki Jan (Kaz. pogrzebowe) — Lubomirska Teofila Ludwika (Zachód 1723) — Sanguszko Janusz — Sanguszko Paw.

Sanguszkowna Anna Katarzyna ob. Kownacki Ign. (1703) — Radziwiłł Karol Stan. (1692) — Signator supremus (1720).

(Sanguszkowna Anna Jabłonowska). Jaśnie Oswieconym Jaśnie Wielmożnym Xiążętom Ich Moseiom Annie Sanguszkowy Marszałkownie W. X. Litewskiego y Antoniemu Jabłonowskiemu Woiewoźdźcowi Rawskiemu, Swieckiemu, Międzyrzyckiemu, Buskiemu etc. Staroście, przy weselnych Xiążęcemu imieniowi okrzykach, iako swoim fundatorom

y swoim dobrodzieiom przysługę: oświadcza Collegium Ostrogskie Societatis Jesu roku pańskiego 1755 dnia (28) miesiąca Września. W drukarni J. K. M. Coll. Lwowskiego Soc: Jesu. fol., k. 10 nlb.

Całe wierszem. Na końcu: J. O. Duninom od J. O. Xiężniński corki matce z Duninów Sanguszkowy Marszałkowy upominki (k. 2).

Por. wyżej pod Sang. Barbara. Jagiell. — Krasiń. — Ossol.

— ob. Dorn F. (Litanie 1779) — Jabłonowski Antoni (Principibus 1755) — Jabłonowski Józef Aleksander (Oratio 1747).

Sanguszkowna Eufrozyna ob. Kojalowiec K. W. (1668) — Suliński Ad. (Hymeneusz 1644).

Sanguszkowna Helena ob. Budziwojski Alb. Flor. (Żal 1633).

Sanguszkowie ob. Brzostowski Paweł (1769) — Droga (1724) — Krzemieniec (1780) — Pyrrhys — Radziwiłł (1692) — Radziwiłłowie Karol i Hieronim (Projekt) — Sawicki Karol (Prawdziwe zwierciadło 1725).

Genealogję Sanguszków opracowali Boniecki (Poczet rodów), Radziwiński oraz Żychliński Złota księga tom V, XI, XXIV.

„Archiwum Sanguszków“ wyszło w latach 1887 i nast. (wydał Gorczak i Radziwiński). Tu materiały do ich genealogji.

Listy Sanguszków, a zwłaszcza Szymona Sam. (1622), Jan. Wład. (1649), Aleks. Hier. (1648), Hieronima (1649), Pawła Franciszka (1739) są w ręk. Ossol. 324. Finkel str. 1846.

Sanguis ob. Logan J. (1691) — Miechowita Mat. (doctrina 1508) — Wolf Konst. (Christi 1699).

Sanicki Józef ob. Paracciano (1762).

Sanis recta salus (anagram) ob. Reszka Stan (Spongia).

Sanitas ob. Czimmermann Josephus (1522) — Gazius Ant. (Aerarium 1546) — Miechowita Math. (1532) — Regimen (salernit. 1532, 1618) — Simonius S. (Vita Stephani R. 1583).

SANNAZAR. Actii Sinceri Sannazarii Neapolitani De morte Christi Domini ad mortales Lamentatio. Carmen heroicum. Cracouiae per Hieronymum

Viotorem. Anno. M.D.XXXVIII (1538). w 4ce, kart 4.

Wierzbow. III 2201. Petersb. publ.

— ob. Muzeusz (1796) — Zagórski T. (1796).

Czubek w Pam. liter. IX str. 533.

SANNER Stanisław, prob. zgrom. Filipinów w Gostyniu († 9 lipca 1695 r.). Analogia X. Piotra Adama Smoszewskiego... przez X. Stanisława Sannera... w Lesznie 1686. folio, ark D₂.

Czartor.

— Habdank od Boga zapłacony albo Kazanie miane na pogrzebie Kazimierza Chońskiego(?) w Kościele goleiwskim d. 23 października 1690 r. (w Lesznie 1692)... obacz niżej: Vivanda.

Przypisał rodzicom zmarłego Stanisławowi i Zofii z Ponińskich Chońskim.

Łukaszew. Opis kośc. poz. T. II s. 21. — Nazwisko Chońskiego podane niżej: Chojnowski.

— Jesnohhopocia. Kazanie na uroczystość Benedykta Św. Przez X. Stanisława Sannera... w Lesznie 1680. fol.

Notata Przyłęckiego. — Ob. niżej: Vivanda.

— Jezusowi węgielnemu Kamieniowi mieysce Święte w sercach ludzkich zgotowane w r. 1675, gdy kamień węgielny przysłemu Kościołowi na Górze Gostynskiej zakładano y przy cudownym obrazie Nays: Panny... pokazane. W. Ich Mościom Panu Filipowi y JPannie Teresie w Konarzewa Konarzewskim... wielkiemu potomstwu... przez Stanisława Sannera ofiarowane R. P. 1677. Lesnae, Imprim. Michael Buk. folio, 3 ark.

Zamoj.

— Niebo Ziemskie, Anielskie, Y Vbostwione: W Nayiaśnieyszey Niegdy Polskiej Y Śląskiej Monarchini, A teras, Z Bogiem Wiecznie Krolwiącey Jadwidze S. Vznane. Roku P., 1680, w dzien Wroczystosci iey, u grobu teyze S., w Kosciele Trzebnickim, troygiem kazań pokazane. Wielmożney, y Naywielebnieyszey Jey Mciey Pannie, P. Chrystynie z Wierzbna Pawłowskiej, Księżi Trzebnickiej: Y Przewielebnym W Chrystusie Ich Mciom Pannom, Pannom. S. zakonu Cystercyenskigo, w Klasztorze Trzebnickim, Corkom Jadwigi. S., y Nasładownicom: Oddane. Przez Stanisława

Sannera, S. Filipa Kongregacyi, na Świętej Gorze Gostynskiej Kapłana. z Dozwoleniem zwierzchności. Drukowane w Lesznie w Drukarni Michała Buk, 1681. fol., k. 2 nlb., str. 4 i od 83—100 (razem wszystkich kart 13, nic nie brakuje).

Na odw. k. tyt.: Na herb Ich Meio w PP. Pawłowskich.

Kazanie na trzy części podzielone. Jest z tekstu: *Simile est regnum coelorum. Tworzyło widocznie niegdyś część większego zbioru kazań.* — Ob. niżej: Vivanda.

Jagiell.

— Owca Chrystusowa w niewinnym życiu, wysokich cnotach y niezwyężonej pasterskiej czułości S. Stanisława Szczepanowskiego krak. biskupa y męczennika; w dzień doroczney uroczystości jego przy kanonicznym y solennym congregationis oratorii ś. Filipa Ner. do cudownego obrazu Jezusa, Maryi y Józefa S. na dziewięć górę Studzieńską y do Kościoła tamiecznego wprowadzeniu r. p. 1674 w tymże kościele kazaniem wystawiona. Potym JW. JMC Księdzu Janowi Stanisławowi ze Zbąszyna Zbąskiemu Biskupowi przemysłskiemu Opatwa Sulejowskiego Administratorowi, teyż Kongregacyi fundatorowi, introduktorowi przez X. Stanisława Sannera także y całej Kongr. Studzieńskiej kapłanów na trybut należytey uniżoności oddana. Imprimebat Lesnae Mich. Buk. A. D. 1678. folio, 1 ark. i od str. 49—78.

Razem było więc drukowanych więcej kazań. — Przyp. prozą X. Biskupowi.

Niesiec. ma r. 1674. Zamoj.

— Port w Złotej Łodzi Jaśnie Wielmożney Jey Mości Pániey P. Lvdwiki Z Bnina Opalenskiej Stárościny Miedzyrzeckiey Pobożnego życia nawigacyą vgruntowany, A w błogosławione wieczności brzegi Śmiercią świątobliwą wplawiony Jaśnie Wielmożnemu Jegomości Pánu P. Piotrowi z Bnina Opalenskiemv, Staroście Miedzyrzeckiemu. Pozostałemu w łzach opływającemu Małżonkowi Ná vciśzenie gorzkiego osięrocenia náwalności Przy Pogrzebowym żałobnym Akcie Dnia 6 Październiká 1676. w Kościele Rádlinskim pokazány. Przez W. Stanisława Sannera S. Phi-

lipa Nerivsa Congregationis Oratorji. Kápláná Ofiarowany z Dozwoleniem Stárszych. W Poznaniw, W Drukarni Woyciechá Regulusá Młodniwiczá, Roku P. 1677. fol., k. 8 nlb.

Przypis prozą mężowi zmarłej.

Jagiell. — Warsz. Uniw.

— Powrot do Raju, Y Błogosławienstwa Zastarzałością ziemskiego Adama Naziemi (sic) utraconego A przez Jasnie wielmożnego Jego Mosci Pana P. Adama z Konarzewa Konarzewskiego Rayskiemi nowego Adama obyczajami odzyskanego, Na starozytnych domowego kleynotu Troistych Rzekach powodnie uczyniony. Jasnie wielmożney Jey Mosciey Paniey P. Zofii z Bnina Opalenskiej W gorzkim pozostałej zału Małżonce Jego Mosci Na usmierzenie ciężkiego z śmierci zasmucenia W Kosciele Kongregacyi S. Filipa Tychze Jasnie Wielmożnych Ich Mosciow dobroczyną pobożnością wprowadzoney, y szczodrobliwie ufundowaney Na S. Gorze Gostynskiej (sic) Przi żalobnym świętey pamięci pomienionego Jego Mosci Mielosciwego y Dobroczynnego Pana y Fundatora Pogrzebowym Akcie Dnia wtorego Czerwca Roku P. 1676. Dowiedziony. A potym Teyze Jasnie Wielmożney Jey Mosciey Mielosciwey Paniey Dobrodzyce y Fundatorce Przez Stanisława Sannera, Kongregacyi Oratorii Kapłana ofiarowany Roku P. 1677. Lesnae, Imprim: Mich: Buk. fol., k. 2 nlb., str. 31.

Dedyk. Zofji z Bnina Konarzewskiej, żonie zmarłego. Jest z tekstu: *Ecce Adam.*

Niesiec II 577. Jagiell. — Zamoj.

— Vivanda niebieska w Najswiętszym Sakramencie ciała y krwi P. Jezusowey y w perlach cnót Jadwigi S. duszę posilająca, na zbywienny prowiant prawowiernym w bazylice Trebnickiey pięciorgiem kazań podana. Przydane do tego kazania miodem y mlekiem słodniejącego Bernarda S. y Troj ozdobney stolicę Benedykta S. A teraz W. JMcPannie Christinie hr. z Wierzbna Pawłowskiej Abbatisie Trzebnickiey, Przewiel. JMPannie Annie Jemiolkowskiej Priorisie y Konstancyi hr. z Leszna

Leszczyński Wojewodzance Łęczycyckiej subprioris y całego oblubienic Chrystusowych S. cistercu Trzebnickiego zgromadzeniu przez Stanisława Sannera Congr. Oratorii proboszcza Gostńskiego duchownym upominkiem prezentowana r. p. 1692. drukował w Lesznie Michał Buk. folio, 2 k. nłb. i 20, 13, 9, 8 i 9 stron.

W zbiorze tym znajdują się kazania: 1) O Najśw. Sakramencie kazanie, 2) dwa kazania na dzień S. Jadwigi królowej polskiej, 3) kazanie na dzień S. Bernarda Opata, 4) kazanie na dzień S. Benedykta, 5) kazanie na pogrzebie W. JMP. Kazimierza na Chojnie Chojnowskiego.

Pamiętka jubileusz. XX. Filipinów. Poznań 1869 I 142—5. Warsz. Univ.

SANNER Stefan. Quaestiones de verbo incarnato, et de ejusdem admirabili Matre Virgine, ex praelectionibus P. Joannis Morawski S. J. disputandae in Collegio Posnaniensi ej. S. a P. Fr. Stephano Sanner ord. S. Benedicti Conventus Lubinensis professore... ob. tom XXII. 556.

Autorem jest zapewne Morawski, pod którym podano dokładniejszy tytuł oraz opis II wydania.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Univ.

— ob. Morawski Joannes (1671).

Sannig Bernard ob. Cochem Mart. (Libellus 1691, 1734) — Koralewicz Aleksy (1722) — Marek z Ulisbony (Kroniki 1610, 1747) — Rituale (1734).

Sanocensis districtus ob. Muszyński Adamus (1668).

Sanocki Bazyli ob. Szczygielski Stanisław (Tinecia 1668).

SANOKA (z) Grzegorz (Sanocensis) (1402 † 1479). Epicedium Vlad. Jagellonis (umieszczone w dziejach Długosza pod r. 1436).

— Epitaphium carmine elegiaco Sophiae Reginae (ibidem pod r. 1441).

„De vita et moribus Gr. San.“ pisma Kallimacha jest głównym źródłem do jego życia. O wydaniach obacz Pilat Hist. lit. 1926 tom I cz. II str. 58. — Tamże zestawiona literatura do Grzegorza.

Wiszniewski Pomniki IV 35—83. — Chodynicki III 65. — Bentk. II 6—8. — Janociana II 268—73. — Sołtykiewicz O Akad. krak. 47, 214—37, 593. — Jocher I str. IV. — Wiszn. III 236—261, 327—9, 369—72, 377—381; IV 223; T. V 41. — Czacki

O praw. pol. i lit. II 270. — Roczn. Tow. Warsz. P. N. T. XIX 236. — Waszkiewicz Początki Logiki 1830. Wilno 111. — Roczn. Tow. Warsz. I 75. — Dziekoński Hist. retoryki w 4ce, str. 5 i 6. — Roczn. Tow. Krak. XVI 33—52 (Wiszniewski) — Muczkowski Statuta 26, 31. — Borowski L. w Wizer. i rozstrz. nauk. 1841. T. 57, str. 36—79. — Enc. pow. Org. X 911—15. — Tyg. III. Warsz. 1865. T. XII 1 i 2. — Brückner Średn. poezja łac. w Rozpr. Akad. XVI 1892. — Zeissberg w Zeitschr. des Ver. Schlesien X (1870) oraz Dziejop. II. — Prochaska w Kwart. hist. 1892 (list do Pawła II). — Wisłocki w Katal. rękop. str. LXII (ind.). — Miodoński Spicilegium (Eos 1906 i 1905) i w Rozpr. Akad. (filol.) 1904. — Sereyński w Przegl. pol. 1867. — Chybiński Stosunek muzyki 1909 str. 7. — Bem G. w Książce jubil. Świętochowskiego „Prawda“ 1899. — Chmielowski w Gaz. polskiej 1901 nr. 298 i w Enc. wychow. V — Fijałek Jakób z Paradyża I. — Dziennik polski 1900 nr. 151. — Morawski Hist. uniw. II. — Szujski Odrodz. i reform. — Katal. rękop. Ossol. III. — Struve Hist. logiki 1911 str. 159. — Sinko w Kallimacha Vita 1909 i w Eos 1900 V s. 241—270. — Tenze: Echa klasyczne 1923. — Ptaśnik Kultura włoska w średn. 1922. — Dąbrowski Jan Wład. Jagiell. Warsz. 1922.

Por. nadto zestawienia literatury o Grzegorz w Struwego Hist. logiki 1911. — Korbut Liter. I 34—64 (passim zwłaszcza str. 47). — Finkel Bibl. hist. III.

Sanoka (z) Jan ob. Salomon (Ecclesiastes 1590).

Sans Piotr ob. Nowowiejski Felicjan (1753).

SANSON d'Abbeville, geograf nadworny Króla franc. Basse ou Grande Pologne. 1669. fol. Branic.

— Basse ou Grande Pologne ou sont les palat. de Posna, Calisch, Sirad, Lencici, Rava, Brest et Inowloz par Sanson d'Abbeville à Paris 1665. (z kolor. granicami, wielk. 41 × 55 cm).

— Basse Podolie ou Palatinat de Braclaw tiré de la Grande Ukraine du Sr. le Vasseur de Beauplan par Sanson d'Abbeville à Paris 1665. (35 × 53 cm).

— Basse Volhynie ou Palatinat de Kioy tiré de la Grande Ukraine du Sr. le Vasseur de Beauplan par Sanson d'Abbeville à Paris 1665. (42 × 57 cm).

— Carte générale de l'ancien royaume de Pologne, divisée en ses duchés et provinces et subdivisée en palatinats, avec la Prusse ducale, érigée en royaume en 1701 par Sanson. Paris. kart 4.

— Etats de la Pologne subdivisés. 1665 (czy 1663?).

Hoppe 15.

— Etats de Pologne subdivisés suivant l'estendue des palatinats. Paris, chez Hub. Jaillot, 1672.

— Les estats de la couronne de Pologne ou sont les Royaume de Pologne, Duchés de Prusse, Mazovie, Russie noire etc. Duchés de Lithuanie, Volhynie, Podolie etc. de l'Ukraine etc. Par le Sr. Sanson d'Abbeville Geogr. ord. de S. M. à Paris. Chez l'Auteur aux Galleries de Louvre. Avec Privilège du Roy pour Vingt Ans 1676.

— Etats de la couronne de Pologne subdivisés suivant l'estendue des Palatinats. Par le Sr. Sanson. Dedié au Roy par H. Jaillot 1695. (49 × 69 cm.).

— Etats de Pologne subdivisés suiv. l'estendue des palatinats. Par le Sr. Sanson. Présenté au Dauphin par H. Jaillot. Paris 1696 (54 × 87 cm.). [Zarazem:] Table alphab. des noms, des villes, bourgs etc., qui sont sur la carte.

— Les estats de la Couronne de Pologne ou sont les Royaume de Pologne, duchés de Prusse, Mazovie, Russe Noire etc. duchés de Lithuanie, Volhynie, Podolie etc. (B. m. i r.). fol.

— Les états de l'Ukraine... par le Sr. Sanson d'Abbeville. Paris 1769. fol. (93 × 112 cm.).

— Germano-Sarmatia in qua populi Majores Venedi et Aestiaei, Peucini et Bastarnae in minores populos divisi ad hodiernam locorum et regionum positionem respondent aut. N. Sanson 1655. (38 × 54 cm.).

— Haute ou petite Pologne ou sont les palat. de Cracow, Sandomirie et Lublin par Sanson d'Abbeville à Paris 1666. (38 × 55 cm.).

Według Beauplana.

— Haute Podolie ou palatinat de Kamieniec tirée de la Gr. Ukraine du

Sr. Le Vasseur de Beauplan par Sanson à Paris 1665. (Zarazem:) Basse partie de la basse Podolie (40 × 53 cm.).

— Masovie duché de Pologne ou sont les palat. de Czersk, Bielsk et Plocsko par Sanson d'Abbeville à Paris 1665. (41 × 54 cm.).

— Masovie 1669. fol.

— Partie de Lithuanie ou sont les Palatinats de Poloczsk, Witepsk, Mscislaw et partie Minsk, avec le duché de Smolensko par Sanson d'Abbeville à Paris 1665. (42 × 54 cm.).

— Partie de Lithuanie ou sont les palat. de Wilna et Troki subdiv. en les chastellenies, par Sanson d'Abbeville à Paris 1665. (41 × 55 cm.).

— Partie de Lithuanie ou est le palatinat de Nowogrodeck Litewski, le palat. de Bresscie en Polesie, av. l. duchés de Neswies et Slusck etc. par Sanson d'Abbeville à Paris 1666. (40 × 56 cm.).

— Toż 1669. fol.

— Stati della corona di Polonia diuisa nelle sue principali provincie e palatinati da G. Sansone e data in luce da G. G. Rossi. Roma 1678.

— Royaume de Pologne subdivisées (sic) suivant l'etendu de ses Etats par le Sr. Sanson Géographe. A Paris. Chez Jean. rue Jean de Beauvais Nr. 10.

— Tabula nova totius regni Poloniae in quo sunt ducatus et provinciae: Prussia, Cujavia, Mazovia, Russia Nigra etc. Ducatus Lithuaniae, Ukraina etc. Amstelodami apud Nicol. Vischer. (Okolo 1680).

— Théâtre de la guerre des couronnes du Nord ou sont les estats de Suede, de Dannemarq et de Pologne etc. avec les routes de Paris. Par Sanson. Amsterdam, chez Mortier (około 1696). (44 × 58 cm.).

Obacz o mapie Polski Sansona: Rastawiecki Mapografia 105 i n. oraz Olszewicz Program badań nad historją kartografji. 1916. — Wydań tych map nikt dotąd bliżej nie opisał. Powyższe zestawienie nie jest również dokładne, gdyż nie jest oparte na autopsji; opis fachowy musi być zestawiony geografo.

SANSOVINO Francesco. Gl' Annali Overo Le Vite De' Principi Et Signori Della Casa Othomana Di M. Francesco Sansouino. Ne quali si leggono di tempo in tempo tutte le guerre particolarmente fatte dalla nation de' Turchi, in diuerse prouincie del mondo contra i Christiani. Con Priuilegio del Senato per XX. anni. Al Gran Palatino Sedomiriense. [Pod tytułem herby rodu Zborowskich]. In Venetia MDLXXI (1571). (Na końcu znak drukarza, a pod nim:) In Venetia. Appresso Jacopo Sansouino. MDLXX (1570). w 4ce, k. 10 nlb., 134 liczb. i 1 nlb.

Dedyk. Piotrowi Zborowskiemu wojewodzie sandom.

Tu omawia szeroko zasługi rodziny Zborowskich, a zwłaszcza Jana, Jędrzeja, Mikolaja, Krzysztofa i Samuela.

Poczem idzie „Tavola delle cose“. Na treść składają się dzieje Turków i biografje sultanów tur. od przybycia Turków do Europy aż do Solimana II. Na k. 9 recto spis autorów, z których korzystał

Są dwa różne odbicia. Jedno znam z bibl. Czart., drugie z M. Nar. Różnica polega na tem, że na odw. k. 10 nlb. odbito herby rodziny Zborowskich takie same jak na k. tyt.; pod któremi: a) w egzempl. Czartor. znajduje się 11 wierszy objaśnienia prozą; b) w egzempl. Muz. Nar. krótkie objaśnienie: Insegna dell' illustrissima Famiglia delli Signori Zborowski, nel potentissimo Regno di Polonia MDLXX. Wierzbow. II 1464. — Kopera Spis nr. 319. Czartor. — Muz. Narod.

— Del governo... Venezia 1567.

Od str. 77—9 jest ustęp: Del governo del regno di Polonia, o którym ob. Kot Rzpłta w liter. Zachodu (1919) str. 12.

SANTACROCE Antonio. La secretaria di Apollo di Antonio Santacroce Segretario e Theologo della Reale Maesta di Polonia e Suezia all' illustr. Sign. e Padrone Colendissimo il Signore Francesco Rinaldi. In Venezia 1654 per Francesco Storti. w 16ce, str. 567 i rejestr.

Na str. 170—3: Vladislao IV Re di Polonia. Warsz. Uniw.

— La Donzella... per... nozze... Vladislao Quarto... Venetia 1648.

Zamoj.

— ob. Biedrzychowski Kasper (Oficja angel. 1628) — Borastus Greg. (Gratulatio Cardinalitii honoris 1630) —

Eloni I. (1674) — Isakowicz (Josaphatidos 1628) — Kmicie Mikol. (Josaphatidos 1628).

Bartosz. w Encykl. Org. T. 22 s. 917—8. — Ciampi Bibl. II 51. — Staroż. pols. I 140.

Santacroce Andrzej Publicola Arcyb. Nuncjusz (1656 † 1712) ob. Sanctacrucius — Stachowicz Dam. (Orationes 1690) — Tylkowski (1694) — Zawadzki Bened. (Lyricorum 1694).

Por. wyżej str. 62.

Encykl. Orgelbr. T. 22 s. 918—22. — Ciampi Bibliogr. II 97.

SANTA-CRUZ de Marzenado don Alvaro de Navia Osorio. Reflexye Woyskowe y Polityczne Przez Margraffa de Santa Cruz de Marzenado Generała Woysk Hiszpańskich Spisane z Hiszpańskiego na różne Cudzoziemskie języki tudziesz y po Francusku Przełożone z Francuskiego zaś przez Antoniego Ostoie Zagorskiego Reg. Buł Pol. Wo. Xa. Litto. po Polsku Przetłumaczone. Tom Pierwszy. W Gdańsku, w Drukarni Jana Jakuba Preyssa. R. P. 1741. w 8ce, k. 16 nlb., str. 355.

Karta tytuł. i karta z dedykacją Michałowi Kazimierzowi Radziwiłłowi... wojewodzie trockiemu, hetmanowi pol. W. X. L. podwójnej wielkości, druk czerwony i czarny.

Tom II pod tyt.: Reflexye woyskowe y Polityczne, przez Margraffa de Santa-Cruz de Merzenado spisane, z Hiszpańskiego na różne Cudzoziemskie języki tudziesz y po Francusku Przełożone z Francuskiego zaś podług edycy w Paryżu y w Holandij drukowaney R. P. 1736 przez Antoniego Ostoie Zagorskiego Regen. Buł. po polsku przetłumaczone. w Gdańsku w drukarni Jana Jakuba Preyssa. R. P. 1742. w 8ce, k. 7 nlb., 1 czysta, str. 336 (karta tyt. na dwóch kartach drukiem czarnym).

Tom Trzeci: [tytuł jak w 2gim]. w 8ce, k. 5 nlb., str. 372.

Tom Czwarty: [tytuł jak w 2gim]. W Drukarni Preussowey Wdowy. R. P. 1743. w 8ce, k. 6 nlb., str. 353 (właściwie 352, gdyż str. 303 opuszczona).

Tom V: Uwagi Woyskowe y Polityczne przez Margraffa de Santa-Cruz de Marzenado spisane... przez Ant.

Ostoję Zagorskiego po polsku przetłumaczone. w Gdańsku druk Jana Jakuba Preissa 1753. w 8ce, k. 2, str. 296.

Francuski przekład był pióra Pr. de Vergy. — Dzieło oryginalne obejmuje dziesięć tomów. Bandt. H. Dr. K. P. I 109.

Dzików. — Jagiell. — Kijows. — Krasiańs. — Ossol. — Zamoj.

— Reflexye Woyskowe Y Polityczne Przez Margraffa de Santa Cruz de Marzenado Generała Woysk Hiszpańskich Spisane z Francuskiego w Polski język Przetłumaczone. Tom I. w Warszawie W Drukarni Nadworney J. K. Mei y P. Kom. Edu: Narod: Roku 1787. w 8ce, k. 3 nlb., str. 444 i k. nlb. 8.

Dedyk. gener. Janowi Komarzewskiemu, z podpisem J. M. Tu słaWi jego zasługi dla organizacji wojska polskiego.

Tłumaczenie to samo, co poprzednio, pomimo że dedykacja nie jest podpisana cyframi Zagórskiego.

Dzików. — Jagiell. — Kijows. — Krasiańs. — Ossol.

SANTHOFF Gaspar, Allensteinensis. Illstris^o ac reverendiss^o in Christo patri ac domino D. Andreae de Buin Opałiński, Ep: Posnan., ab exteris regionibus reduci sospitique gratulationes. A Gaspare Santhoff Allensteinensi Borusso auditore sacrae theologiae in Collegio Posnaniensi Soc. Jesu oblatae. Anno Chr. 1612. Posnaniae, in officina Joannis Wolrabi. w 4ce 12 k. nlb.

Czartor.

— Lacrymae manibus (in funere?) Joannis Wincleri Senatoris Posnanienses 1613 a Gaspare Santhoff Allenstein Borusso. Theol. in Collegio Posnaniensi S. Jesu auditore. Posnaniae, typis Joannis Wolrabi 1613. w 4ce, ark. B₄.

Bandtkie H. druk. Kr. pol. II 70. — Łukaszewicz Obraz m Pozn. II str. 240—1. Ossol.

— Łzy smutne, na pogrzeb sławney pamięci Paniey Elzbiety Winklerowey pozostaley wdowy po zacnym niegdy Pánu Janie Winklerze Mieszczáninie Poznńńskim zacnemu domowi Pánów Winclerow, przez X. Kaspra Santhoffa P. Máryey Koscióła Tumskiego Poznńńskiego Kanon: przypisane. Iustorum animae in manu Dei sunt. Sap. 3. W Poznaniw, w drukárniy Janá Wolrabá, Roku P. 1616. w 4ce, kart 7 nlb.

Wierszem trzynastozgłoskowym. Na odwrocie tytułu herb: Lew i Łabędź, pod nim sześciowiersz.

Maciej. Piśm. III 610. — Juszyńs. Dykc. II 162. — Wicherkiewiczowa w Bibl. warsz. 1913 IV str. 477. Jagiell.

SANTINI Wincenty, nuncjusz († 1728).

Dies non tam albo calculo quam gentilitiis adamantibus inter fortunatissimas notanda natali conserata D. Vincenti Santini Nuncii Apostolici a Collegio Varsaviensi S. B. laconicae pennae cultu adorata. Varsaviae 1724. fol., k. 10 nlb. Z herbem na odwrocie tytułu.

Krasiańs. — Ossol.

— Epistola Nuncii Apostolici in Regno Poloniae ad Amicum 1726. w 4ce, k. 8 nlb.

Branic. — Ossol.

— Reflexiones Vincentii Santini Apostolici ad Regnum Poloniae Legati ac Nuntii certo Ministro Status in negotio abbatiarum A. 1723. (B. w. m.). fol. Warsz. Uniw.

— ob. Sienkiewicz Bernard (Angelus 1722).

Jego pobyt w Polsce opisał J. Bartosz. w Bibl. warsz. 1855 IV oras' Enc. Org. XXII 925.

SANTO Tomas Alonso. Carta Pastoral del ilvstrissimo. y reverendissimo señor Don Fray Alonso de Santo Tomas, obispo de Malaga, del conseio de sv magestad etc. A los Fieles de sv obispado exortandolos à Hazimiento de Gracias, en ocasion del Triunfo que tuvieron las Armas Cesareas, y Catolicas, contra las Otomanas, el dia 12 de Septiembre de 1683. Vobis referre placet, quod sine iniuria communis Christianorum solatij reticere non possumus. Ex Epist. Reg. Pol. ad Marchionem de Grana. Con Licencia. En Madrid. Por Antonio de Zafra, Criado de su Magestad. Año de 1684. Vendese en casa de Isidoro Cauallero, Librero, en la Calle de Santiago. w 4ce, 32 str.

Santon (Rozumny) zbytnią niniejszego wieku światłością osłepionych Braminów czyli nieuważnie wszystko bramujących filozofów. Naturalnie oświecający. Rzeczywista prawda. W Lublinie w drukarni J. K. M. Kollé: WW: XX. Trynitarczów. Bez r. (data cenzury 1782). w 8ce, kart nlb. 8.

Jest to polemika z wielbicielami Woltera. Autor broszurki cytuje przełożoną z rękopisu tureckiego przemowę Turka Santona, jednego z derwiszów. Sam przedstawia się jako „gorliwy katolik, stary rodowity Polak”. Akad. — Jagiell. — Krasiańs.

SANUTO Aleksander. Epicedium, in laudem perpetua memoria colendi, generosi olim Nicolai Koriczinski, de Korithno, equitis poloni, editum &c. ab Alexandro Sanuto Venetiarum patricio. &c. In gratiamque generosorum nobilium, Nicolai, Andreae et Joannis Coriciniorum Fratrum, defunctique Filiorum. Anno Domini M.D.Lxxj (1571). (Na końcu:) Cracoviae in Officina Matthiae Wirzbietae Cum Gratia et Priuilegio (1571). w 8ce, kart 7.

Na odwr. tytułu herb Topór pod nim 10 w. Iac. — Poczyna elegja na śmierć Korycińskiego. — Na ostatnich dwóch kartach jest druga elegja do czytelnika.

W tekście wspomnieni Ossoliński, Plazonius ZDnucius (sic), Tarło.

Wiszn. IV 337. — Wierzbowski III 2563. Akadem.

— De Insigni Et Memorabili Christianorum, Ex Tyreis Victoria, Divae Ivstinae, Die VII. Octobris, M.D.LXXI. intra Lepantum et Zaffaloniam obtenta. et Ab Alexandro Sanuto Venetiarum Patricio, Philosopho et Poeta, ex uarijs linguarum et scriptorum sententijs collecta ac illustrata Cum Praefectorum, ex utroque latere peremptorum, nominibus triremiumque, ac praedarum particulari descriptione. Libri Dvo. Cum Gratia et Priuilegio S. R. M. Cracoviae, Matthaeus Siebeneycher excudebat. (1572). w 4ce, k. 18.

Ded. Hieron. Bużenski R. P. Thesaurario. Wierzbows. III 2562.

Bawor. — Jagiell. — Kórnik. — Ossol. — Toruń, miejs.

— Multiplicia metra aurea, cum originis mundi, tum de Consulum Cracouiensium felici noua electione Alexandri Sanuto Patricii Venet. JV. Periti. Cracoviae typ. Wirzbietae. (B. m. r.) w 8ce, ark. F₃. Ossol.

— De origine animantium, peccati, mortis et poenitentiae etc. Carmen propheticum. In gratiam Rever. et Excellen. D. D. Joannis Cyro abbatis s. Vincentii Vratisl. J. U. D. et S. C. M. ad R. P.

oratoris praestantissimi. ab .. Venetiarum Patricio editum. Cracoviae, typis Wierzbietae. (Bez r.). w 12ce.

Wiszniewski VI 336. — Atheneum 1841 T. V s. 232—3.

— In felicem regiminis Cracov. ingressum Stanislai Barzi Liberi Baronis in Blozeuo et Wisnicia, palat. et General. Capitanei terrae Crac. et Snatin (?). Elegia Alex. Sanuto Patricii Venet. Cracoviae 1571. w 4ce, ark. A₈. Ossol.

— Reverendissimo in Christo Patri Domino Dom. Martino Białobrzieski Dei gratia episc. Laodic. suffrag. Crac. et abbati Clarae Tumbae, Carmen salutarum et gratulatorium de Resurrectionis festo Domini Jesu Christi Redemptoris nostri Dei patientia contra tentationem de origineque et, finis mundi (iuxta vates) descriptione. Alexandro Sanuto Venetiarum patricio auctore. Cracoviae, 1570. w 4ce. 10 k. nlb.

Enc. Orgel. T. 22 str. 930. Czartor.

SAPALIUS (Sapalski, Sapellius, Sepellius) Krzysztof (1588 † 1648) ob. Jodłowski Stanisław (Epinicia 1642) — Podorecki Jak. (Conclusiones) — Suski Jak. (Quaestio 1645) — Trajkowski Gasp. (Gratulatio 1611).

Siarczyński Obraz II 177. — Gąsiorowski Zbiór I 334 i Histor. med. I 334 i 5. — Sołtyk Series Monumentorum Eccl. Cath. Crac. 17. — Starowski Monumenta 45. — Łętowski Katalog IV 30, 1. — Muczkowski Statuta 268 i 9. — Wadowski Wiadomość 1900 str. 100 i 107. — Enc. pow. Org. XXII 931. — Enc. kośc. XXIV str. 368. — Łukaszew. Kośc. braci czes. s. 214. — Przywilej Zygm. III z r. 1623 ogłasza Giedroyć Źródła str. 677 i cytuje źródła ręk. o nim. — Lachs Lekarze Kap. 1905 str. 42.

SAPALIUS (Zapalski, Sapalski) Math. Lachrymae in funere admodum Reverendi et Magnifici D. D. Adami Falecki Philosophiae et S. S. Theologiae Doctoris Et Profesoris Academiae Crac. S. S. Omnium Prepositi, S. Flor. Decani, Protonotarij S. Sedis Appostol. etc. etc. Academ. ejusdem Rectoris vigilantissimi. Generoso Dom. D. Christophoro Falecki Admodum Rever. D. Hieronymo Gorecki Phil. ac I. V. Doctori. S. Annae Praeposito et D. M. Joanni

Saboronio, S. Th. sentent. Can. S. Flor., Coll. Majoris Executoribus maestissimis a Schola Poeseos dicatae. Anno Dom. 1611 Kal. Sept. w 4ce, str. 16.

Ded. Math. Sapalius. — Jest tu elegia łacińska Bogusława Fogelwедера z napisem: Planctus Academiae. Ma 106 wierszy. Juszyń. II 430. Krasień. — Jagiell.

Sapalius Paulus Bern. ob. Jevin Cons. (Fons 1618) — Włostowic (Fons Pegati 1618).

SAPALSKI Szymon. Mowa Imci Pana Szymona Sapalskiego Plenipotenta na Seym od miast wolnych z Wydziału Sandomirskiego, Sędziego Assessoryi Koronnej, przy zaufowaniu z mocy nowego Prawa Juryzdykcyi, Miana dn. 11. Oktobra Roku 1791. fol., 1 k.

Wielbi zasługi Kollątaja jako autora prawa o miastach. Czartor.

— Mowa Imci Pana Sapalskiego Plenipotenta od miast wolnych z Wydziału Sandomirs. sędziego Assessoryi Kor. na sessyi seymowej d 2 Grudnia 1791 miana. folio, k. 2. Krasień.

— ob. Grocholski Paweł (Prośba 1793).

SAPECKI Cyprian, Dominikanin († 22 kwiet. 1724). Essencya cnot y doskonałości SS. Janow w B. Janie Kantym, Świętej Teologij Doktorze, y Professorze, Przesławney Akadémij Krakowskiej, Pátronie Korony Polskiej, złożona. A przy solenney Uroczystości Jego w Kollegiacie S. Anny, in praesentia przezacnego Audytora y liczney frequencyi, przez W. X. Cypryana Sapeckiego Świętej Teologij doktorá, káznodzieie niektórych świąt katedrálneho krákovskiego, y archipresbyterálneho w kościele in Circulo u Pánni Maryi ordynáryuszá, Zakonu Káznodzieyskiego. ogłoszona. A potym do druku podana. Roku Páńskiego 1718 dnia 15. lutego. W Krakowie, w drukarni akademickiej. folio, 11 kart nlb.

Na odwr. k. tyt. berła akad. a pod niemi 12 wierszy. Przypis X. Gabryelowi Profeckiemu rektorowi i profesorom Uniw. Joher 4894.

Drohob. — Jagiell. — Krasień. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Fenix Odrodzony z Prochu śmiertelnego, B. Stanisław Kazimierzcyk: Ná

Drzewie Krzyza Świętego Gniazdo Zakładający, Pod czas Doroczney Uroczystości swoiey, W Dzień znalezienia Krzyza S. W kościele Bożego Ciała Canoniceorum Regularium Lateranensium Sancti Salvatoris. Przy wielkiej Audytora zacnego frequencyi, Przez W. X. Cypryana Sapeckiego, Świętej Theologiej Bákálárzá, ná ten czas in Circulo u Pánni Maryi Kaznodzieię Zakonu Dominika Świętego, Ogłoszony. Roku od záložonego Gniazda Boskiego w Wnętrznosciách Maryi, 1715. dnia 3. Majá. W Krakowie, W Drukarni Fránciszká Cezarego, I. K. M. także I. O. I. Mści X. Biskupa Krákovskiego, Xiążęciá Siewierskiego Ordynar: Typografá. fol., kart 9 (sygn. D).

Na odwrocie tyt. herb Zabędz a pod nim 8 w. pols. Przypis Janowi Herkulanowi z Dowmonta Matuszewicowi proboszczowi Kanonikowi Regular. w Małej Polsce.

Na k. A, czterowiersz y wyrzazajacych sie od M („Maia maiestat nitry Matuszewicowie — maia maucet, mantelet, maietności, mowie...“ itd.).

Kazanie z tekstu: Renatus... Joan. 3. Joher 4872.

Akad. — Dzików. — Jagiell. — Krasień. — Ossol. — Uniw. lwowa. — Zamoj.

— Kalendarz niebieski na każdy rok służący z przykładów y żywotów SS. zebrany teraz wierszem polskim Nayprzewielebnieyszey J. Mści Pannie, Małgorzacie Maryannie Rapsztyńskiej Xieni Prześwíetnego Konwentu Zwierzynieckiego Zakonu S. Norberta przez W. X. Cypriana Sapeckiego S. T. D. Kaznodzieię Katedralnego Krakowskiego a oraz w Kościele Farnym archipresbyteralnym Panny Maryi Ordynaryusza, na ten czas Przeora Konwentu SS. Troyce Zakonu Kaznodzieyskiego przypisany, y do druku podany Roku Páńskiego 1722, dnia 7 września. w 8ce, kart 44 (sygn. E_r).

Na odwrocie tytułu rycina herbu Rapsztyńskich.

Po cenzurze idzie wiersz łaciński Fr. Sewer. Oczko S. Th. Magistr. Dziełko składa się z czterowierszy, na każdy dzień miesiąca z biografjami świętych.

Joher 8256. — Załuski Bibl. 79.

Jagiell. — Ossol.

— Kazania o passyi Chrystusowej. Przytacza Chodykiewicz (de reb. Praedic.) — Zapewne to samo, co w zbiorze „Różaniec“ (ob. niżej).

— Korona filadelfijnym affektem dwóch Zakonów Kaznodziejskiego y Serafickiego spoionych. Na pochwałę Oycu y Patryarsze Wielkiemu S. Franciszkowi przy konkluzyi Solenney Oktawy jego z conceptow Dominikańskich uwita przez X. Cypryana Sapeckiego Dominikana na ten czas in circulo u Panny Maryi Kaznodzieję. Roku 1714 dnia 12 Octob. w Krakowie w Drukarni Jana Domańskiego JKM. typografa. fol., kart 11.

Ded.: Martino Kałowski Prov. Pol. Pruss. Siles. Ord. Minor. S. Franc Conventualium Ministro Provinciali. Na drugiej karcie jest rejestr autorów ex Ord. Praedicator. hac in concione citat.

Ossol. — Warsz. Uniw. — Zamoj,

— Oracya Kaznodziejska, z Cudzey Głowy Konceptu; Ną przywitanie Nowonarodzoney Krolowej, Nayświętszey Maryi Panny, Swiężo zá pozwoleniem Naywyższego Pásterzá Kościolá S. Rzymskiego, Klemensa XI. przez Ręce J. W. J. M. X. Krzysztofa Szembeka, Biskvpa Chełmskiego, Proboszczá Generálnego Miechowskiego: w Cudownym Częstochowskim Obrázie, Ną Jásney Gorze, In Basilica PP. Eremitarum Ordinis S Pavli Anachoretæe ukoronowaney. Prostym Stylem w Antyphonie, Salve Regina. Wykształtowana: Tamże Przy Walnym Konkursie rożnych Ichmościow PP. Senatorow, utriusque Status, Caeterorumque Praelatorum, Nobilium, Religiosorum &c. W Dzień Piątkowy po Obiedzie, między Oktawą Narodzenia Nayświętszey Maryi Panny, Ną większą Jey Chwałę, Przez W. X. Cypriana Sapeckiego, S. T. D. Káznodzieie niektórych Swiát Káthedrálnego Krákowskiego, á oraz w Kościele Fárnym Archipresbyterálnym in Circulo, u Panny Maryi Ordynáryuszá, Zakonu Káznodziejskiego, Powiedziana: á potym do Druku Podana, Roku Wéielonego Oratorá w Zywot Nayświętszey Maryi Panny, 1718. Dnia 29 Stycznjá. w Krakowie, w Drukárni Fránciszká

Cezarego, J. K. Mói, y J. O. J. M. X. Biskupa Krákowskiego, Xiążęciá Siewierskiego, także Przesławney Akadémij Krákowskiej Ordynáryinego Typografa. fol., k. 14 nlb.

Na odwr. k. tyt. wiersz: „Ná Stárożytyu Kleynot... Szembeków“. Dedyk. Michalowi Szembekowi biskupowi Paphenskiemu. Kazanie z tekstu: Nativitas tua Dei.

Jocher N. 8800 omyłką pisze go Papecki. — Jocher N. 4895.

Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasiań. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Oratio gratiarum actoria pro magisterio in praesentia dignissimae coronae magnorum hospitum. (Przytem:) Plausus magni nominis ejusque publica declamatio seu oratio dicta in laudem meritorum a R. P. S. Th. magistro P. Cypriano Sapecki etc. concinnata, a minimo suorum clientum R. P. S. Th. lectori Fr. Valentino Kuczewic an. 1717 d. 3 Decembr. w 4ce, Orationis kart 4, Plausus kart 4.

Krasiań.

— Popis Generalny, Zakonu Premonstráteńskiego, Przed Bugiem y Niebem, Przy Doroczney Wroczystości Wielkiego Oycá y Pátryárchy Norberta S. W Kosciele P. P. Pánien Teyże Reguly Klasztoru Zwierzynieckiego, Odprawiony. Przewielebnemu Jego Mości Xiędzu Mikołaiowi Łukoskiemu, Prálatowi y Proboszczowi Zwierzynieckiemu, Sacri Ord: & Candidissimi Canonice Regularium Praemonstratensium, Na Wiązanie, w Roku Páńskim 1715. w Dzień Pátroná Świętego Ofiarowany: Przez W. X. Cypryana Sapeckiego Dominikáná, ná ten czas Káznodzieię Farnego in Circulo u Panny Maryi. W Krakowie, W Drukárni Fránciszká Cezárego, J. K. M. także J. O. J. Mości Xiędzá Biskupa Krákowskiego, Xiążęciá Siewierskiego Ordynáryinego Typografa. (B. w. r. dr.). fol., k. 8 nlb.

Na odwrocie tytułu herb Łukoskich; przypis Mik. Łukoskiemu, proboszczowi zwierzynieckiemu (był prepozytem u PP. Norbertanek).

Kazanie jest z tekstu: Euge serve bone. Jocher 4876.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasiań. — Ossol. — Uniw. lwows.

— Prace Jezuickie, w Winnicy Chrystusowej Przy Straży Dominikańskiego Szczeniucha Poczynione. Albo Kazanie Ną Wroczyść Wielkiego Oycą y Pátryárchy Zakonu Societatis Jesv, S. Ignacego. w Kościele WW. OO. Jezuitów u S. Piotra, Przy liczney Audytorá Frequencyi Przez W. X. Cypryana Sapeckiego, Dominikána, S. Theologij Bákalarzá, ná ten czas Kázno-dziecie Fárnego in Circulo, Miane. Roku prárciącego w Swoiej Winnicy Chrystusa 1715. Dniá 31 Lipcá. W Krakowie, W Drukárni Fránciszka Cezárego, J. K. M. tákże J. O. J. M. Xiędzá Biskupá Krákovskiego, Xiążęcia Sie-wierskiego, Ordynárynego Typográfa. fol., k. 10 nlb.

Dedyk. Justynowi Gostkowskiemu, przeorowi Dominikanów Łañcuckich. Na końcu „Approbatio ordinarij“ z 4 kwietnia 1716 r. Kazanie miało być z tekstu: Misitillos binos. Jocher 4873.

Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. łwow. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Przyjaciel w ostatney potrzebie doznány; albo Bractwo Nayswiętszego Odkwpciciela Vkrzyżowanego, ná rátnek dwu wielkich nędzarzow ostatnim niedostátkiem ścisnionych. To iest ludźi w grzechách zákamiálych, y dusz w Czyścću goreiących. Przy Kościele Archipresbiterálnym Krákovskim Nayswiętszey Panny w Rynku założone. A tá Księgą w ktorej się opisuie Mizerna kondycya obu tych Zebraków, y oraz rózne do rátnunku ich podáią sposoby objaśnione. W Krakowie w druk: dziedzić: Krzysztofa Schedla, J. K. M. Typ: (B. w. r.) w 4ce; dedyk. i aprob. (z 20 lipca 1669) kart 8; przedmowa od str. 1—13; dzieło od str. 14—385; regestr i błędy druku kart nlb. 29.

Karta tytułowa drukowana nie ma daty. Pomimo że aprobata J. Liberiusza nosi datę 1669, dzieło było widocznie drukowane dopiero po r. 1673, co stwierdza zresztą przedmowa do drugiego tomu.

Druga karta tytułowa mająca rycinę piękną miedziorytową Chrystusa na krzyżu w otoczeniu wielu figur ma tytuł następujący: Bráctwo náświętszego Odkwpciciela Vkrzyżowanego ná ratunek dwaz w czyścću, y grászników sakamiálych postánowioné.

W Krakowie 1673. Frederic. Bouttats sculpsit, Abraham a Diepenbeke inventor. Na rycinie u góry święci w niebie, u dołu piekło, w środku Chrystus na krzyżu.

Na odwrocie tytułu wiersz na klejnot Krakowa, poczem dedykacja rajcom. Jest tu o mieszczanach krakowskich za najazdu szwedów: Adamie Nagst, Zygm. Hipolicie, Jakóbie Celesta, Marcynie Paczoska. — Dedykację podpisało Bractwo Odkup. założone przed 24 laty.

W dedykacji opisany też obrzęd wyzwalania więźniów przez Rajców w Kwietniá Niedziele. Wspomina tu też, że w Krakowie nie dopuszcza się dyssydentów do prawa miejskiego a tem mniej do Rady. Podnosi też dedykacja założenie szpitala św. Sebastjana.

Na str. 218 opis styp albo Bożych obiadów i polemika z heretykami. Na str. 271 opis częstowania dusz porawami (zaleca raczej częstowanie ubogich). — Na ogół dużo w dziele erudycji, czerpanej z pisarzy kościelnych. Tendencja pietystyczna.

Nad stronicami bieży tytuł: Sposoby (Po-budki) do ratowania dusz w czyścću. Tytuł u Jochera N. 8886 podaje iż: „objaśnione przez Dom. Frydrychowicza Zak. kaznod. 1669“.

Być może, iż Frydrychowicz później dzieło Sapeckiego przedrukował, bo on, jako pisarz, występuje dopiero w latach 1688—1717. — Siejkowski Świątnica k. 23 zwie autorem Frydrychowicza a na k. 319 Cypr. Sapeckiego.

Jocher 8886.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Toż... założone. A tą księgą drugą, w ktorej się opisuie drugi punkt, to iest mizerna kondycya Grzeszników zakamiálych; z podaniem oraz sposobów rózných do ich rátnunku objaśnione. W Krakowie, w Drukárni Jana Domańskiego J. K. M. Typogr. w 4ce, k. nlb. 4, str. 523 i k. 11.

Approbata z 28 Październ. 1719. — Właściwie jest stron 433 bo tylko mylą po str. 409 wydrukowano 500 i tak już dalej.

W przedmowie do Radeów Miasta bractwo mówi, że Przyjaciel w os. potrz. już raz przed 40 laty doznał opieki Rady miasta; zaś w przedmowie do czytelnika powiedziano, że dzieło wyszło r. 1673, a wydanie tego drugiego tomu wstrzymano dla braku fundusów. Poprawa Errorów obejmuje 5 stron.

Porów. Osuchowski D. (może to przedruk). Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Rożaniec Kaznodziejski na trzy części, to iest radosną, bolesną y chwalebłą podzielony: a potom między trzema

herbowanemi rozami J. W. J. M. P. Jana z Słupowa Szembeka, Kanclerza Wielkiego Koronnego, Starosty Łomżyńskiego, Grvdziądzkiego etc. etc. Na wieczny ząpách w Kościele Bożym pracuicącym kaznodzieiom. Przez W. X. Cypryána Sapeckiego S. T. D. Kaznodzieię Kathed: Kraków: á oráž w kościele farnym Archipresbyteralnym in circulo Panny Maryi Ordynáryusza, ná ten czas Przeorá Konwentu SS. Troyce Zakonu Kaznodzieysk. zaszczeplony; y do Druku podany. Roku rożowego w Ciele Oratora Chrystusa Páná, 1720. W Krakowie, w Drukárni Fránéiskzá Cezárego, J. K. M. y J. O. J. M. X. Biskupá Kraków: Xcía Siewierskiego, Ordynáryinego Typografá. w 4ee, k. nlb. 8 i str. 200.

Na odwr. tyt. herb Szembeków (Kozy) i wiersze. Poczem przypis kancl. Szembekowi na 6 kartach, obejmujách genealogię Szembeków. Approbaty są z lat 1719, 1720. Kazania są: Na pierwszych rořatach. Na nawiedzenie N. P. M. Na Boże Nar. Na Pannę Gromniczná. Podczas elekcij Prezydentów. — Część II od str. 61. Zaczyna: W kościele św. Anny na Prussyach. — Część III od str. 135 na Niedzielę Wielkanočną. Kończy Kazanie na Oktawę Wniebowzięcia N. P. M.

Joher 4698 b. — Bentk. H. lit. II 566. — Barącz Rys II 247 ma także (według Johera II 405) z datą 1718, co nylne. Akad. — Braníc. — Czartor. — Jagiell. — Krasińs. — Ossol. Uniw. lwow. — Wileń. — Zamoj

— Sekretarz Przenayswiętszey Troyce, wielki Kościoła Bożego doktor S. Avgvstyn, przy doroczney swoiey uroczystości w kosciele Miechowskim ordinis Canonicorum regularium custodum SSmi Sepulchri Hierosolymitani, przez W. X. Cypryana Sapeckiego świętey theologiey Bákalarzá, Káznodzieie Panny Maryi in circulo, zakonu Kaznodzieyskiego, ogłoszony. Roku sekretnie w Wnętrznosciách Maryi Utáionego Boga, 1717. dniá 28 Sierpniá. W Krakowie w drukárni Fránéiskzá Cezárego, J. K. Mości, y J. O. J. Mści X. Biskupá Krakowskiego, Xiążęciá Siewierskiego, także Przesławney Akadémiey Krakowskiej, Ordynáryinego Typografá. fol. k. 11 nlb.

Na karcie drugiej herb konwentu Miechowskiego a pod nim 14 w. pol. Przypisał prozą X. Stanisławowi Stępkowskiemu jeneralnemu kustoszowi Kanoników regul. w Miechowie. Kazanie jest z tekstu: Magnus vocabitur. Na końcu: Imprimatur... Bas. Plaszczeński. Wymienia tu wielu zasłużonych Polaków w konwencie.

Joher 4887.

Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasińs. — Ossol. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— ob. Kozłowski Melchior (Feralis cupressus 1724) — Kuczewicz Valentinus (1717) — Nowakowski Ant. (Nowa korona chwały 1718) — Wadowski Idzi Stefan (Sonus vocalis 1720).

Siejkowski Świętnica 1743 str. 6 i 7, 319. — Mecherzyński Hist. wym. pol. III 315—318. — Sob. w Enc. pow. Org. XXII 932. — Barącz Rys dziej. Zak. kazn. II. — Enc. kość. XXIV str. 369.

Saphicon ob. Crosnensis P. (1512—4).

Sapho słowieńska ob. Czarnecki Maks. (1646) — Witkowski St. (1641).

Sapho Roxolana ob. Zichini N. And. (1646).

Sapho żalosna ob. Zrzeczyński J. (1623).

Saphorin ob. Saint Saphorin (tom XXVII str. 26 i Dodatki)

Sapiechowski Albertus ob. Introductorium.

SAPIEHA Aleksander, biskup Wileński, syn Fryderyka (1624 † 21 maja 1671). Acta synodi dioec. Vilmensis... Vilnae (1669) ob. Acta (w tomie XII str. 35).

— Podziękowanie J. W. Jmści Xdza Alexandra na Kodniu Sapiehy biskupa Żmujdzkiego za biskupstwo Wileńskie królowi Kazimierzowi.

Swada Polska Ostrowskiego. 1745. t. I 267—270.

— ob. Karnicki Jan (Abrys 1670) — Kretzner M. (Perillustri 1679) — Komorowski K. (1660) — Odpusty (1669) — Ossędowski (Cithara 1638) — Vernulaeus Nic. (1663) — Wołowicz Jan (Antistes magnus 1668) — Woronowicz (Acta 1669).

Krass. Wilno II 508 str. — Wiszu. VIII 202. — Narbutt Tygodnik petersburski 1844 r. — Wizer. i roztrz. nauk. 1841 T. 58 str. 99—103 oraz 59 str. 141. — Eneykl. kość. XXIV. — Rsepnicki Vitae

praesul. II 194 i 5. — Enc. pow. Org. T. 22 s. 38 i 9. — Kurczewski Kościół zamkowy wileń. 1908 I. — Rodowody Sapiarów s. 27. — Wołoncewski Bisk. żmudzkie 1898. — Sapiarowie II str. 136 i III (1894) str. 515.

(Sapieha Aleks. Kazimierz) syn Mikołaja a brat Krzysztofa i Fryderyka, podkomorzy witebski, podstoli litews. († w Padwie 1619). Epitaphium Alexandri Casimiri Sapieha Dapiferi M. D. Lit. Patavij in Italia.

— Epitaphium ejusdem Codnae.

Oba są w Ostrowski Suada lat. inscript. 1747 f. II 107—108.

— ob. Beroaldus (1612) — Puteanus E. (Epistolarum 1617, 1641) — Sapieha Fryd. — Saracinelli (1625).

Sapiarowie I (1890) str. 226—7. — Rygiel Puteanus u. die Polen 1913. — Kot Stosunki Polaków z uniw. Lwańskim (1927) str. 17.

SAPIEHA Aleksander Michał, syn Kazimierza, ur. 1730, od 1754 woj. połocki, od 1762 hetman polny lit., od 1775 kanclerz w. lit. († 1793). Akces Aleksandra Sapiehy. 1792. folio.

Zamois.

— Głos w izbie sądowej. Alexandra Sapiehy przy reasumpcyi Trybunału 1789 w Grodnie. fol. Warsz. Uniw.

— Mowa J. Oświeconego Xięcia Imci Alexandra Sapiehy Kanclerza Wielkiego W. X. L. przy reasumpcyi Trybunału głównego W. X. L. po obraniu zgodnemi głosy za marszałka Koła wielkiego r. 1789 d. 1 maja w Grodnie miana 1789. fol. str. 2. Branie.

— Mowa Jasnie Oświeconego Xięcia IMCI Aleksandra Sapiehy Kanclerza Wielkiego i Marszałka Trybunału Głównego W. X. L. przy reasumpcyi kadencyi wileńskiej miana. Roku 1789. Miesiąca 9bra 15. Dnia. fol. 2 k.

Kreśli w górnolotnych słowach obowiązkii sędziowskiego urzędu. Akad.

— Mowa J. W. Imci Pana Sapiehi Marszałka Wielkiego Trybunału Głównego W. X. Lit. miana przy limicie Trybunału 1763. w 4ce, 4 k.

Zaraszem: Mowa Wysłoucha pisarza Tryb. Głównego.

Urywek z gazety, datowany z Mińska 15 Marca. Mówi, iż rekognicya winien królowi, że go w pierwiastkach lat jego na

ten Namiestniczy władzy stopień wprowadził, porwał się do aplikacyi pracy w wieku i dni jego początkach.

Jagiell.

— Mowa... 15 kwietnia 1790 r. w Wilnie przy limicie kadencyi Wil. 1790. folio, k. 2. Czapski.

— Mowa... Roku 1789. Miesiąca 7bra 30. Dnia. Przy limicie kadencyi Grodzieńskiej miana. fol., 2 k.

Dziękuję kolegom i żegna ich ustępując ze względu zdrowia.

Akad. — Warsz. Uniw.

— Mowa J. W. J. Mci Pana Aleksandra Sapiehy Połockiego Wdy Hetmana Polnego Lit: na Senatus Consilium miana, Roku 1672 [zamiast 1762]. (B. m. dr.) folio, k. nlb. 2.

O dobyciu broni w Izbie. O złej monecie. Czapski. — Krasień.

— Odpowiedź Ze Strony W. Alexandra Xiążęcia Sapiehy Woiewody Połockiego Hetmana Polnego Lit: w Sprawie z Józefem Dawidem Wertemberg w Sądzie Kommissyi od Stanów Rzeczypospolitey wyznaczonym mianey. fol., k. 4. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Replika JO. Xcia Sapiehy Wwdy Połoc. Hetmana poln. W. X. Lit. na odpowiedź Wertemberga żyda, Berontha Lebmana prezentującego (ok. 1775). fol., ark. E₂.

Z notaty Przyłęckiego.

— Replika ze str. JO. Xięcia Sapiehi Kanclerza W. W. X. Littgo na przeciw JWW. Przeździeckim z dokładem ich Opiekunów, Marcinkiewiczowi Sędziemu, Kamińskiemu y wszystkim stronom. (Wilno 1785). Bez m. fol., sygn. K₂. Jagiell.

(Sapieha Alexander Michał). Na dzień Imienin JO. Xiąż. Imci Alexandra Sapiehy Kanclerza W. W. X. L. Oda. W Warszawie 1791. w drukarni M. Gröll'a. w 4ce, 1/2 ark.

Notata Jochera.

— Grstulatio Illustrissimo Excell. Domino D. Alexandro etc. Comiti Sapieha Palatino Polocensi ex occasione primi ad suum Palatinatum ingressus, a devinctissima magno fundatrice domus Nomini Prov. Lit. Schol. Piar.

facta anno 1755. Vilnae typ. Academ. fol. 8 arkuszy.

Krasz. Wil. IV 286 str.

— Do JO. Xiążęcia Jegom. Alexandra Sapiehy Kanclerza Wiel. W. X. Litt. od Konwiktu Szlacheckiego Wileńskiego XX. Scholarum Piarum. fol. 1/2 ark.

Notata Jochera.

— Do Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Imci Alexandra Sapiehy Kanclerza Wielkiego, y marszałka trybunału Głównego: W. X. Lit: Kawalera orderów polskich S. Jędrzeia etc. przy rozpoczęciu Kadencyi Wileńskiej wiersz od XX. Piarów litewskich 1789. 9bra 15. W Wilnie w drukarni J. K. M. y Rzeczypospolitej S. P. fol. k. 4.

Bibl. Tyszk. w Czerw. Dworze (zniszczona w r. 1919).

— Do Jasnie Oświeconego Xcia JMCI Alexandra Sapiehy Kanclerza W. X. Lit. Kawalera Orderów polskich i s. Jędrzeia. Po złożeniu Łaski Trybunału W. X. Lit. w dzień Imienin. W Warszawie 1790. w 4ce, k. 4.

Zaczyna: Rok temu Xiąże minął, gdy stawiąc (tak) przykłady Wielkich Oczyszczonych, liczyłem twe Dziady. I domu twego czynie łańcuch ciągnąc długi, Skazałem, że ich umiesz odżywić zasługą. — Autorem jest zapewne M. Wolski, który napisał podobny wiersz w r. 1789 (obacz).

Bran. — Ossol. — Tyszk. w Czerw. Dworze.

— Polecenie Władzy nad Wojskiem Litewskim Xięciu Alexandrowi Sapiezie Woiewodzie Polockiemu Hetmanowi Polnemu W. X. Litewskiego. fol., k. 1. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— *Viae ad honores rationesque amplissimi de animis liberorum patriae civium perpetuiq. triumpho illustrissimae Sapieharum familiae communes, ingrediente palatinam Polociae urbem illustrissimo excellentissimo D. D. Alexandro Sapieha comite in Bychow, Zasław, Druja, Dąbrowna, Hory, Horki, et Łojow, equite Aquilae albae, liberis nuper civium suffragiis electo palatino Polocensi, à Collegio Pollocensi et universa provincia Litvana Soc. Jesu, immortaliter illustrissimae suae familiae addicta, populo ad triumphum congre-*

gato propositae An. 1755. Vilnae, Acad. S. Jesu. folio, 10 ark. nlb. (sygn. K₂).

Dedykacja Alex. Sapieszce prozą.

Ob. Sapiehowie III 367.

Branic. — Zieliński.

— *Illustrissimo atque Excellentissimo Domino D^o Alexandro Sapieha, Comiti in Bychov etc. Casimiri et Carolinae de Radiviliis Filio etc. etc. Urbem Provinciae suae Principem ingredienti Palatino Polocensi Coll. Polocense S. J. Bez wyr. r. (około 1755).* fol. ark. 10.

— Wielkie w Imieniu JO. Xiążęcia Jmi Alexandra Sapiehy na Wysokich Lit: Szkudach, Bychowach, Borkotabowie, Dąbrowie, Zelwie, Dereczynie, Czerlonie, Druj, Czerei, i Sapiezynie, Hrabi, Wojewody Polockiego, Hetmana Polnego W. X. Lit. Polskich Orła białego y St. Stanisława ord. Kawalera z wyrokow Bogow ogłoszony a przez życziwego domu służy, przy dorocznym wielkich Imienin uroczystości do wiadomości publicznej nieśmiertelnej sławy podany. Dnia 3 Maja 1770 Roku. Gedani Typis Joan. Frider. Bartels 1770. fol., str. 36. Ossol. — Zieliński.

— Mowa przy powitaniu w Antokolu Jaśnie Oświeconego książęcia Aleksandra Sapiehy, kanclerza W. y marszałka trybunału głównego W. X. L., kawalera orderów Orła Białego, św. Andrzeja, św. Stanisława i Huberta, przez jednego z księży Trynitarzów miana. Roku 1789 d. 22 listopada. Bez wyr. m. dr. w 4ce, k. 5 nlb.

Jagiell.

— *Ode ad Illustrissimum ac Excellentissimum Dominum Alexandrum Comitem Sapieham Palatinum Polocensem... nomine Coll. Viln. Sch. Piarum A. 1763 Mense Aprili. Vilnae, ex typographeo Schol. Piarum. fol. 1/2 ark.*

Notata Jochera (zapewne z bibl. wileń.).

— Początek y koniec Kadencyi Grodzieńskiej... za sławnej łaski J. O. X. Jmc. Alexandra Sapiehy Kanc. W. Marsz. Głównego Trybunału W. X. Lit. R. 1789. w 4ce, ark. sign. L (str. nlb. 82).

Krasinś. — Wilno.

— Sprawa JO. Xcia Jmci Alexandra Sapiehi Kanclerza W. W. X. Litt. Pana a W. JP. Hyacynta Kości Pułkownika Woysk Litt. Pełnomocnego Plenipotenta przeciwko WJP. Tadeuszowi Wankowiczowi Czesznikowi Wdztwa Mińskiego i JP. Michałowi Łastowskiemu Ekonomowi Mielezskowskiemu. B. m. (Wilno 1782). fol. syg. A—F₂.

Szło o sumę 160 000 złotych, które Wankowicz dał r. 1760 na posesję dóbr Mielezkwice, także o wojtostwo Radoml. Por. Summarjusz — Wertheymber.

Jagiell. — Warsz. Uniw.

— ob. Cicero (1770) — Claus Antoni (Scypiona 1751) — Experyment (1789) — Golański Filip Nereusz (1790) — Jabłonowski Józ. Alex. (1742) — Kognowicki Kaz. (Życia Sapiehów 1790) — Konfederacya (1792) — Korona (1751) — Kurzewski Ign. (Wiadom. 1777) — Lillo (1778) — Lubomirscy — Łopot K. (Do 1789) — Marewicz W. Ignacy (Miłość 1787, Satyra 1790, Dorywce zabawki 1788) — Paprocki Franc. (Woyny znaczniejsze 1763) — Petita — Potocki Piotr i Kryś. (Produkt 1780) — Potkański Franc. (Mowa 1757) — Protestacya (1793) — Protokół (1792) — Summaryusz — Sapieżyna Magd. — Vertot Aubert (Historia rewolucyi 1753) — Wertheymber — Wolski Mik. — Wzmianka — Zalecanie (1793).

Jego listy z r. 1771 — 4 obacz Korzeniowski w Arch. lit. t. XI str. 364 (tak samo jak innych Sapiehów).

O jego teatrze (w Rożanie) obacz Bernacki Teatr (1925) II 202 i passim, oraz Windakiewicz Teatr polski 1921.

Korzon Wewu. dzieje VI 382. — Smoleński Konf. targ. 1903 (passim). — Finkel Bibl. III. — Sapiehowie III (1894) str. 355—391.

SAPIEHA Aleksander Paweł, syn Kazimierza Pawła, marsz. nadw. lit. (od 1692) i wielki lit. (od 1698—1704) (zmarł 1734). Mowa JW. JMP. Alexandra Sapiehy Marszałka W. W. X. L. oddając od tronu pieczęć wielką W. X. L. JO. Xięciu Jmści Michałowi Wiśniowieckiemu 1720.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 t. I 3—4.

(Sapieha Alex. P.). Epitaphium Alexandro Sapieha, parenti optimo

posuit Josephus episcopus Diocoesariensis.

Swada Polska Ostrowskiego II 1747 f. Inscript. p. 129—130.

— ob. Besseusz (Heraklit 1694) — Czermieniowski Ant. (Strzały 1728) — Taczański (Aron 1730).

Sapiehowie III (1894) str. 94—5. — Feldman Polska w dobie wojny półn. 1925 s. 276. — Tyszkiewicz Wiad. hist. str. 104.

Sapieha Aleksander, syn Józefa (ur. 1770 † 1812) ob. Bibl. XIX wieku (tom IV str. 180).

Sapiehowie III 422. — Korbut Liter. II 286. — Dębicki Puławy III. — Chmielowski Hist. lit. III. — Franczew Pol. Sławianowiedzenie str. 78—100. — Krzemiański w Sto lat I.

Sapieha Andrzej, syn Pawła, wojewodzie nowogr., podczaszy lit., wda smoleński († 1614) ob. Kobiernicki M. (1589) — Pancera (Ecloga 1565) — Paszkowski M. (1616) — Radwan (Radivilias).

W dziele Radwana zamieszczone jego: Sława na szcz. zwycięstwo Mik. Radziwiłła pod Kieśią 1578.

Nie zna tego autor „Sapiehów“ (Gorczak), przedrukowując w tomie III 366—7 jego relację z bitwy pod Kieśią (po białor.), wyjętą z Metryki lit.

Święci Hist. pam. II 65. — Enc. Org. XXII 938. — Paproc. Herby s. 847. — Siarcz. Obraz. II 160. — Sapiehowie I 128—138. — Juszyńś. Dykc. — Wielewicki Diarium I.

SAPIEHA Antoni Kazimierz, syn Jerzego, kasztelan Trocki, staros. Merecki († w maju 1739). List kondolencyjny do Xżny Maryi de Bouillon 1737.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 I 4 str. 47.

— ob. Misztol Ant. Aloj. (Historia domus 1724) — Sapieha Lew (Sol in Leone 1724).

Sapiehowie III str. 173.

(Sapieha Benedykt August) syn Michała Józefa († 1730). Gloria succedens patri in teneriore alcida affinis polo Poloniae atlanti suffecto, illustrissimo Benedicto Augusto Sapieha, palatinidi Podlachiae, magno progenitori suo in capitaneatum Mielnicensem succedaneo. 1730.

Cytowane w dziele Sapiehowie III 326.

SAPIEHA Benedykt Paweł, podskarbi litewski († w Berlinie w sierpniu 1707). List do Jana Fryderyka Sapiehy

donosząc że król Stanisław konferował mu Referendaryą W. X. Lit. 1707 r.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 4, 56.

— Mowa dziękując za Laskę Poselską na elekcji króla Jmci Jana Trzeciego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 173.

— Mowa dziękując królowi Jmci Janowi Trzeciemu za Podskarbstwo W. X. Lit.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 367.

— Mowa.... gdy do Szopy Ordo Equestris przychodził.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 173.

— Summaryusz liczby Jaśnie Wielmożnego Jegomości Pana Benedikta Pawła na Czerej Sapiehy, podskarbiego, wielkiego pisarza ziemskiego W. X. L., oszmiańskiego, rosławskiego, retowskiego, olkinickiego etc. etc. starosty tak z retent agrariarum contributionum począwszy od pogłównego Seymu Grodzieńskiego ex an. 1678 aż do pogłównego ratami trzema na Seymie drugim Warszawskim in an. 1685 także z podatków extraordinarynych wszystkich tych uchwał intus specyfikowanych przydawszy renta ex Senatus consilio za uniwersałami J. K. M. in an. 1687 ad an. 1689 na lat 2 a potem ab anno 1689 ad annum 1691 także na lat dwie prorogowanych. In super z podym 26. na Seymie an. 1690 za nowemi abiuratami, także y z podatków extraordinarynych na tymże Seymie uchwalonych z nich zaś do Skarbu Rzeczypospolitey W. X. L. wniesionych y wydanych pieniędzy. Ad productum na Seym przeszły in anno 1692 die 31 Decembris w Grodnie przypadający a za nie doyciem onego na Seym terażniejszy w Warszawie die 22 Xbris anni 1693 złożony. Sporządzony. fol., k. 11.

Jagiell.

— ob. Cieciszowski Tom. — Kuncewicz J. — Lubomirski Stan. Herakl. — Sapieha Franciszek Karol (Occasus 1680) — Sapieha Kaz. Jan — Statut litewski (1691) — Vindex Christianitas (1686).

Kształcił się w Lowanium, o csem Kot Stosunki Polaków 1927 str. 23.

Dużo aktów do niego się odnoszących ob. Katalog ręk. Jag. nr. 3609; Kat. ręk. Ossol. II i III; Pułaski Opis rękopisów Kras. 1915 nr. 876.

Obszerniej mówi o nim Zawisza w swym Pamiętniku. — Przegl. pow. 1894.

Charakterystykę jego podają: Konopeczyński w Hist. polit. (Enc. Akad. Um.) II 410, oraz Feldman Polska w dobie 1925 str. 275. Sapiehowie III (1894) str. 1—11.

Sapieha Bohdan ob. Sapieha Teodat. **Sapieha Christianus** ob. Krasnodomski Łuk. (Disputatio 1608).

Sapieha Fledor, podkom. wit. ob. Biblia (N. Zawiet 1623).

Nie wymieniony w dziele: Sapiehowie?

Sapieha Florjan, syn Jana Piotra († 1637) ob. Heidenstein J. (Manip. 1622).

Sapiehowie II 76. — Z córką R. Heidensteina był ożeniony Andrzej Sapieha.

SAPIEHA Franciszek Antoni, syn Jana Kazim., Cysters. Cud zakonności Bł. Stanisław Kostka przy konkluzji wieczornego nabożeństwa panegirycznym kazaniem w bazylice Kaliskiej WW. OO. Soc. J. ogłoszony przez W. B. Franciszka Antoniego Sapiechę profesora łędzkiego zakonu Cysterskiego r. p. 1724 d. 19. listopada z dozwoleńiem JW. JMé X. prałata swego. W Kalissu w drukarni Coll. Soc. J. folio, 4 arkusze.

Na odwr. str. tyt. herby Sapiechów i pod niemi 8 w. łac. — Przypisał prozą pol. Janowi hr. na Lachowiczach i Sapieżyźnie Sapiesze, Staroście Bobrujskiemu ojcu swemu. Dziaków. — Warsz. Uniw.

(**Sapieha Franciszek Karol**). Occasus in aurora seu mors praematura Perillustris Domini D. Francisci Caroli in Czereia Sapieha Thesauraridae Magni et Notaridae M. D. L. Retoviensis etc. Capitanei. Inter lugubres funeris ceremonias Panegyrica comploratione adumbata. A Sapiehano Collegio Brestensi Soc: Jesu Anno ab Increati solis exortu M.DC.LXXX. Vilnae Typis Academicis Soc. Jesu. 1680. fol., ark. F₂ (kart 13).

Ded. ad Bened. in Czereia Sapieha magn. thesau. et notar. lithuan. (prozą i wier.).

Zmarł w ósmym roku życia.

Sapiehowie III 110. Jagiell. — Ossol.

SAPIEHA Franciszek Stefan, koniuszy W. X. Lit. († 1686). Mowa JW. Jmci Pana Franciszka Sapiehy Koniuszego W. X. Lit. Marszałka na

ten czas Poselskiego, witając króla Jmści Jana Trzeciego z Izbą Poselską w Grodnie 1678.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 363. — Niesiec. VIII 253.

— Mowa po skończonym szczęśliwie Seymie żegnając Króla Jmci 1678.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 365.

(Sapieha Fr. Stef.). Epitaphium Francisci Sapieha Praefecti Stabuli M. D. Lit.

Swada Polska Ostrowsk. II f. inscrip. str. 99.

— ob. Cieciszowski (1659) — Dunin Piotr (Kazania 1700) — Lubomirski Stan. Herakl. — Mazurkowicz Valent. Joan. (Pharus 1672) — Wojewodzki Paweł Jan (Philtrum 1672) — Załuski Andrzej (Kazanie 1684).

Sapiehowie III 11—19 i 520. — Kot Stosunki Polaków z uniw. Iowañ. 1927 str. 24.

SAPIEHA Franciszek Xawery Michał, syn Ignacego, krajczy W. X. L. od 1791 wojew. smoleński, potem merecki († 1808). Głos Xawerego Sapiehy posła Wołyńskiego na dniu 27 października 1780. W drukarni P. Dufour. fol., kart 3.

Dzików. — Ossol.

— ob. Bujalski Bonawent. — Pierożyński Leon — Kochański Dom. (Prawdy 1760) — Przyłuski (Wypis).

Sapiehowie III (1894) str. 352.

Sapieha Franciszek Ksaw. Michał († 1766) ob. Sapieha Michał.

SAPIEHA Fryderyk, syn Mikołaja, star. Grodzieński, wojew. Mściśławski († 1650). Mowa W. Jmści Pana Fryderyka Sapiehy Wojewodzkiego Witebskiego po wykonanej przysiędze na Podkomorstwo Włodzimierskie za przywilejem Królewskim, dziękując Nobilitati na Seymiku pro collatis suffragiis na ten urząd.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 371.

— ob. Beroaldus (1612) — Ciechanowicz Albertus (Symphonia nuptialis 1636) — Konstantynowicz Józef (carmen) — Puteanus E. (w Epistolarum 1617, 1641) — Vernulaeus Nic. (Rhetorum 1663) — Orański Woyna Pachomiusz (Zwierciadło 1645).

Rygiel Puteanus u. die Polen 1913. — Sapiehowie II 96—109.

SAPIEHA Jan, syn Fryderyka, starosta owrucki, pisarz polny kor. (ur. około 1618 † 1664). List Jana na Kodniu Sapiehy, Pisarza polnego koronnego do króla Jana Kazimierza dziękując za buławę polną W. X. Litew. post tragica fata Gosiewskiego Podskarbiego W^o W. X. Lit. sobie konferowaną pisany proxime ante obitum z Zorawna 1664.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 4, str. 53.

— ob. Putkowski ks. (1703) — Sapieha Fryd. — Sarbiewski Kaz. (Scipio 1645) — Schröder J. (1653) — Sobieski Jak. (Oddawanie 1642) — Tupik Stan. (1667) — Wojsznarowicz (Orator 1648).

Sapiehowie II 123.

(Sapieha Jan), wojewodzie Witebski, syn Mikołaja i Anny Wiszniowieckiej. Epitaphium Joannis Sapieha Palatinidae Vitebscensis.

Ostrowski Swada lat. Inscript. 1747 f. II str. 108.

(Sapieha Jan Ferdynand), podczaszy W. X. L. (1630 † 1659 d. 27 marca). Epitaphium Joannis Ferdinandi Sapieha Pincernae M. D. L. Codnae.

Ostrow. Swada lat. Inscr. 1747 f. II, str. 111.

SAPIEHA Jan Fryderyk Łukasz (syn Kazimierza, ur. 1680, sta brzeski, kaszt. trocki, marsz. Tryb., od r. 1735 kanclerz w. lit., † 1751). Adnotationes Historicae De Origine, Antiquitate, Excellentia, Heroici Ac Celeberrimi In Regno Poloniae Ordinis Equitum Aquilae Albae. Per Sacram Regiam Majestatem Orthodoxam Augustum II. è diversis revolutionibus Vindicati nec non Circa Initia Praesentis Saeculi ad amplissimū praecipui Honoris splendorem intra & extra Regnum Sublimati Authore Joanne Friderico S. R. I. Comite in Kodeń Sapieha Castellano Trocensi, Praefecto cum Jurisdictione Palatinatūs Brestiensis, Mareschalco Supremi Tribunalis Magni Ducatūs Litvaniae, ejusdem Ordinis Equite. accessit Corrollarium celebriores in Christianitate Ordines nunc vel olim florentes succintè enumerans. Coloniae apud Adamum Cholinum 1730. w 4ce, k. nlb. 32, str. 346 (sygn. Uu₂) i k. nlb. 8.

Druk, w rzeczywistości w Warszawie, w drukarni S. J.

W niektórych egzemplarzach np. Jagiell. jest na tytule data 1729 (nie 1730).

Na odwrocie tytułu wiersz: In heroicum monile Aquilae albae; poczem na osobnej karcie rycina z podpisem Surmackiego, o której niżej. Następuje na 11 stronach dedyk. Augustowi II, z pochwałami dla niego i dla syna (Dat. 1 febr. 1730).

Poczem: Discursus prael. de equitibus, w którym wywodzi historję rycerstwa od czasów rzymskich i od zakonów średniowiecznych. Opisuje obszernie obrzęd pasowania na rycerza wedle kronikarzy średn. (Jan Salisb.). Na karcie G₄ przechodzi do Polski i słaui różne polskie, magnackie rodziny. — Poczem wylicza autorów zużytkowanych w tem dziele. — Wreszcie idzie spis rozdziałów (Syllabus).

Właściwa treść składa się z XII rozdziałów i z Corollarium. W rozdz. III i IV udowadnia, że „zakon“ (ordo) Orła Białego jest w Polsce prastary, a przez Wład. Łokietka został r. 1325 „restitutus“. Poczem przechodzi jego historją w Polsce. W rozdz. VIII o pasowaniu na rycerzy na rynku krak. w dniu koronacji. W rozdz. X o wskrzeszeniu ordinis przez Augusta II. W rozdz. XI spis żyjących członków Zakonu Orła (equites) w Polsce, Saksonji oraz „extra regnum“. Tu wymienieni Maur. Saski, Jerzy Saski i Rutowski, jako nieprawi synowie króla. Dużo Rosjan. — W Corollarium wylicza celniejsze zakony rycerskie (str. 221—346).

Na końcu na 2 k. nlb.: De Pileo, Ense et Rosa (dodatek z pism Załuskiego) — wierszyk ad Zoilum — oraz na 6 k. Index ordinum i Errata.

Do dzieła dodanych jest 11 rycin Surmackiego, a mianowicie: 1) Po tytule rycina przedstawiająca łańcuch z orderem Orła, u góry korona, pod nią herb Polski, Litwy i dynastji, z napisem: Pro Fide, Lege et Grege. 2) Poczem w tekście ryciny: Lech, vetust. sigillum majestaticum, Przemysław I (tu zużytkował Surmacki starą pieczęć), Łokietek, Wład. IV, collare seu torquis equitum, krzyż Orła, gwiazda do niego, eques modernus ordinis (zapewne portret samego J. F. Sapiehy?), wreszcie Torques variorum ordinum. — Wzyskie ryciny prymitywnie wykonane.

Przedruk obacz w Suada Ostrowsk. 1747 II f. 6, str. 32—118.

Katalog Wildera z r. 1914 (cena 15 rs.). Akadem. — Branic. — Chrept. — Czartor. — Czetwert. — Dzików. — Gdańska miej. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Przeźdz. — Raczyńś. — Uniw. lwows. — Zamojs.

— Annotacye Historyczne O Początku, Dawnosci (sic), Zaenosci, He-

roicznego Y Wielce Sławnego W Krolestwie Polskim Orderu, Kawalerow Białego Orła Przez Nayjaśnieyszego Krola JMci Augusta II. z rozmaitych Rewolucji Windykowanego Y Około Początkow Teraznieyszego Wieku Do naywspanialszego przedniey Godności splendoru w Polsce y obcych Krajach Wywyższonego Pracą J. W. J. M. P. Jana Fryderyka S. P. R. Hrabi na Kodniu Sapiehy, Kasztelana Trockiego, Starosty Brzeskiego, Marszałka Trybunału Głownego W. X. L. z przydatkiem Inne Przednieysze w Chrześciaństwie Ordery teraz y niegdy kwitnące krotko opisującym Zebrane A zaś od Adama Chodkiewicza, Błudeńskiego, Dangielskiego, Wielońskiego Starosty z Łacińskiego Języka Przetłumaczone. W Warszawie Typis Collegij Regij Soc: Jesu, 1730. w 4ce, k. 3, str. 244, k. nlb. 6 i 13 tablic.

Na odwrocie tytułu 8-wiersz: Na Kawalerski Kleynot Bi-łego Orła. Poczem rycina z herbem Sapiehów i orderem orła na wstędze, otaczającej herb (ale inna jak w łac. wydaniu, bez podp. rytownika). Poczem dedykacja Sapiesze przez Chodkiewicza. Następuje przekład ded. Aug. II i przekład dzieła. Na ostatnich kartach Registr i Omyłki.

Przed tytułem jest piękna rycina: Augustus II Rex Poloniae, M. B sc. — Tenże sam rytownik rytował szych przedstawiający J. X. Sapiebę, z datą 1730. — Nadto dodane są ryciny J. Surmackiego, te same, co w wydaniu łacińskim, z odnośnikami do kart wydania łac.

W egz. Akad. wlepione piękne ex libris J. Fr. Sapiehy, symbolizujące jego działalność jako uczonego i kanclerza (metrica, Vol. legum) z datą 1736 (kancl. został 1735). Zapewne rytował je ten sam M. B. — Najprawdopodobniej oznacza to M. Bernigerotha?

Niesiec. IV 36. — Bentkows. II 668—9. Akad. — Czapski — Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Krasinś. — Przeźdz. — Zamoj.

— Copey. Schreibens so der junge Printz Sapieha an seinen H:n Vater den Littauischen Cron-Gross-Schatzmeister d. 1 Maji s. n. 1703 aus Pultusk geschrieben, w 4ce, str. 4.

Podskarbin nadwornym litewskim był w r. 1703 Kazimierz Wład. Sapieha († 27 grudnia 1703). Jego synem był Jan Fryderyk.

— Hystoria Przeważnego Obrazu Kodeńskiego, Przenajdostojniejszy Panny Maryi, Świętemu Grzegorzowi Wielkiemu Wlubionego, De Guadeluppe Nazwanego. Od Urbana Osmego Papieża Jaśnie Wielmożnemu Mikołajowi Hrabii S. P. R. na Kodniu Sapieze Kastellanowi Wileńskiemu a na ow czas Chorążemu Wielkiemu W. X. L. W Roku 1635. ofiarowanego, w Kosciele Infułaćkim S. Anny w Dyecezyej Łuckiej, Woiewodztwie Brześcińskim, wielce słynącego, Tudzież Reliquii SS. Bożych tamże złożonych, z Dowodow Authentycznych y Poważnych Authorow niżej położonych wyczerpniona, y wierszem Polskim krotko wywiedziona z przydatkiem opisania Miasta, y różnych Fundacyi Kodenskich, Przez X. Jakuba Walickiego Alтарыstę Kodeńskiego. Cum permissu Superiorum. [Tu Pegaz]. Thorunii apud Johan Christian Laurer. M.D.CC.XX (1720). w 4ce, k. tyt., k. 4, str. 207 i k. 2.

Na odwr. tytułu herb Przebendowskich.

Część I dedykowana bisk. J. Przebendowskiemu, podczas jego aprobata i wiersz polski, z datą 1718. Po dedykacji szych z obrazu M. B. (ten sam co w edycji łac.) in folio.

W części tej mamy najprzód wierszowaną historję obrazu. W niej opisane grzechy Mikołaja Sap. (wedle „tradycyi od Mikołaja zastawionej“). Potem pokutował za nie, a między innymi objawami tej pokuty wymienia autor świętokradztwo (zabór obrazu) i zerwanie sejmu, na którym „przeciwne duchownym kowano prawa“, za co mu poseł papieski podziękował. Cały ten wiersz nader charakterystyczny dla etyki czasów saskich, opartej na powierszowanej bigoterji. Autorem wiersza jest zapewne ks. Walicki, który wierszował część IV dziełka, ale materiału dostarczał mu Sapieha, jak widać z przebijającej w wierszu erudycji, bardzo dla Sapiehy charakterystycznej. Poczem na str. 13 fragmenta z pism autorów, którzy pisali o tym obrazie. Na str. 23 dyplom bisk. Bog. Radoszewskiego z r. 1636, poczem szereg inskrypcji z wotów, zawieszonych na obrazie.

Od str. 39 „Hystoryi część wtora“ z osobnym tytułikiem i z herbem Sapiehy na odwr.; dedykowana Kaz. Janowi Sapieze, woj. wil. Dedykacja nie oznaczona liczbami, ale odpowiada stronom 41—46.

Rozpoczyna część drugą opis m. Kodnia. Na

str. 48 i nast. wywód Sapiehów od Witi-nesa. Na str. 54 i nast. dokument Jana Sapiehy wojew. podl. z r. 1513, zakładający Kodeń. Potem dokum. Pawła Sapiehy, woj. nowogr. (1522), Zygm. Aug. itd. Od str. 67 „Część trzecia“, dedyk. na 4 k. J. Fryd. Łuk. Sapieze. W dedykacji dużo materiału do historii Sapiehów (między innymi o wyrzeczeniu się kalwinizmu przez Lwa Sapiehe). Na str. 79 opis kościoła w Kodniu i fundacji. Rozpoczynają napisy z nagrobków Sapieżyńskich: Na str. 80 nagrobek Iwana Symonidze. Na str. 85 Pawła Iwanidy Sapiehy. Poczem materiały do uposażenia kościoła: rozgraniczenia dóbr, prawa kahału na wyderkaf (z r. 1698) i inne dokumenty charakterystyczne dla roli kahałów jako banków pożyczających pieniądze, erectio eccl. hospitalis (str. 134), dokument Mik. Sapiehy z r. 1628, nadania dla plebanji i inne fundacje. Od str. 193 Część czwarta pt.: „Hystoryi Zamordowania Dziecięcia Chrzescianskiego przez Zydow Kodenskich. Część Czwarta“, z dedyk. Wład. Josefotowi Sapieze, woj. brzesk. Tu od str. 197—205 idzie wierszem: „Opisanie okrutnego przez Zydow Kodenskich zamordowania, Dziecięcia Chrzescijańskiego“. Chodzi o Macieja Łukaszewicza, zamordowanego w r. 1698. Kończy:

Słowo w słowo tu kładę by każdy zwazywszy Przynależał iezli nad Zyda iest kto obrzydliwszy.

W przedmowie X. Walicki mówi wyraźnie o swoim autorstwie wiersza.

Poczem idzie Inskrypcya nad ciałem dziecięcia w kościele Kodeńskim.

Na str. 207 drzeworyt Temidy, z podp. Brühl Lipsie (sic). Wreszcie Reiestr Materyi i Omyłki (2 k. nlb.).

Poza dwoma wierszowanemi ustępami całość nosi piętno poglądów, stylu, erudycji i zamiarów Kanclerza lit. Zdecydowałem się przeto umieścić ją pod jego nazwiskiem, obok innych jego prac o obrazie. — Dodaję wreszcie, że rękopis tej pracy jest w bibl. Kras. (por. Pułaski Opis ręk. 1915 pod nr. 858).

Przekład łac. pt.: Compendium historiae imaginis... ab Innoc. XIII aureis coronis... in latinum translatus 1746 — jest zamieszczony w Swadzie Ostrowskiego II 6 Historica, str. 1—31.

Święcki Hist. pam. II 258. — Jocher 8858. — Niesiecki IV 452. — Zał. Bibl. 79. — Juszyński Dykejon. II 298.

Akad. (fragm.) — Czartor. — Jagiell. — Krasiański. — Ossol. — Uniw. lwow. — Wileńsk.

— Monumenta Antiquitatum Marianarum in imagine vetustissima vulgo Gregoriana a S. Augustino Romano depicta Integerrimae Virginis Deiparae

de Gvadalupe Codensis augusta origine, & devoto cultu fidelium gloriosissimae, laureatis Martyrum, variorumq; Caelitum; exuvijs circumdatae, á Joanne Friderico Luca, Comite Sapieha, Castellano Trocensi Capiteo Brestianensi, ex Archivis Ecclesiae Praeposituralis Infolatae sub titulo Divae Annae ejusdem loci, tum Domûs suae authenticis documentis, & selectorum authorum testimonijs. excerpta, ac opere bipartito digesta. Pars prima. Typis Coll: Regij Varsav: Soc: Jesu. An. D. 1721. folio, k. 1 nlb., str. 136, k. nlb. 18, str. 153 i 1 rycina.

Przed tyt. właściwym tytuł skrócony: Monumenta antiquitatum Marianarum Pars Prima Anno Domini 1721.

W niektórych egzemplarzach na czele portret autora z podpisem M. B. (ernigeroth).

Dedyk. Innocentemu XIII. (Tu o stosunkach Lwa Sapiehy z Leonem X 1604, o chorągwi św. Kazim., o Kuncewiczu, o Mik. i Alex. Sapiebach, o Contich i Frangipanich; — dużo erudycji). Ded. powyższa jest przedrukowana w Sądzie Ostrowskiego II 68.

Na str. 135 Approb. Przebendowskiego. — Potem: Syllabus capitum, Errata, Authores ad hoc opus adhibiti, list Innoc. XIII (widocznie później dodrukowany) wraz z listem kapituły watyk. z 28 maja 1723 (razem 2 k.), wreszcie Antelogium ad Lectores, Omissa.

W tekście (po str. 134) dodana duża rycina (podw. folio) M. Boskiej kodeńskiej, datow. 1707. U dołu: Bernigeroth sculps. Lips.

Wedle wyvodu w tekście obraz ma pochodzić pośrednio od św. Łukasza, który wyrzeźbił statwę M. Boskiej, a św. Augustyn miał ją wymalować (depingere). W rozdz. XIV opisuje, jak Mik. Sapieha, chorąży w. lit. przekupił kustosa bazyliki i wywiózł obraz w r. 1636 do Polski (motyw powieści Z. Szczuckiej!).

Na tem kończy się tom I.

Część II:... Pars Secunda Typis Coll. Regij Varsav: Soc: Jesu. An. D. 1721. folio, k. 2 nlb., str. 66, str. 1 nlb., 1 lb., str. 155—160 (sic, bo liczb. mylne), str. 8—184 (str. 183 wydrukowana 173).

Dedyk. Augusto II; przemawia imieniem całej Sapiehana Domus, wówczas Augusta popierającej. Poczem na 1 str. Carmen invitorium i dalszy ciąg historii obrazu w Polsce. Opisuje tu Kodeń i okolice. Jocher 8859.

Akad. — Chreptow. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Zamoj.

— Monumenta Albo Zebranie starożytnych Ozdob Przenayswiętszey Bogarodzicy Panny Maryi W dawnym wielce Obrazie, Kodenskim De Gwadaluppe rzezonym, z Rozkazu S. Grzegorza Wielkiego Papieża, Ręką B. Augustyna Rzymskiego odmalowanym Oryginalną zacnością, Y pobożną wiernych rewerencyą wślawionym, Tudziesz Heroiczną Męczeńskich, y innych różnych SS. Pńskich Relikwii assystencyą otoczonym Skoncentrowanych. Przez J. W. JMCi Pana Jana Fryderyka Łukásza Hrabie Sapiehe, Kasztelana Trockiego, Starostę Brzeskiego, z Archiwu Kościoła Infolatnego pod tytułem S. Anny tegoż mieysca, nie mniej z autentycznych Domu swego dowodow, y swiadcetwa poważnych Autorow wprzod po Łacinnie, a teraz po Polsku, z przydatkiem wielu rzeczy wiadomości godnych wypisane, y na dwie Części podzielone. Za staraniem zaś X. Albrychta Stawskiego do druku podane. Roku 1723. Typis Coll: Regij Varsav: Soc: Jesu. w 4ce. — Część Pierwsza, k. 12 nlb., str. 26 liczb., i k. 3 nlb., i str. 205. — Część Wtóra, k. tyt., k. nlb. 9, str. 302, k. 4 Omyłek i k. 4 Rejestru.

W jednym ze znanych mi egz. jest tytuł z drobnemi zmianami (dużo α kreskowanych) oraz z oznaczeniem drukarni: Typis Coll: Sandomir:

Przypis. Cz. I. Stef. Rupniewskiemu Biskup. Łuckiemu; Cz. II. Władysław. i Józafatowi Sapiezie Wojew. Brzeskiemu.

Obie dedykacje podpisał X. Albr. Stawski. — W dedyk. dużo genealogji.

Wedle Jochera 8860 znajduje się przy niektórych egzemplarzach rycina Sapiehy z rysunku Czechowicza. (Tej nie widziałem).

Tekst, tłumaczony zresztą z łaciny, przeplatany jest często rymami i próbami stylu „elegiarnego“ (np. cz. I str. 8). Na str. 1 w cz. II: Zapraszanie rymotworskie obrazu do krajów sarmackich. Na str. 291 oda do obrazu strofą soficką. Dużo epitafiów (po polsku), między innymi Achsego Grochowskiego.

Być może, że tłumaczył sam Sapieha i że on także jest autorem wierszy. Ale i ks. Stawski dużo pisywał.

X. Stawski wydał także „Memorjał star. ozdób Bogarodzicy P. M.“ w r. 1724 (obok 2 innych prac o obrazie), będący wyciągiem z dzieła Sapiehy (obacz).

Jocher 8189, 8860.

Kraszewski Obrazy i Baliński Star. Polska korzystają z tego przekładu obficie, omawiając wykradzenie obrazu.

Czapski. — Czartor. — Czetwert. — Dzików. — Jagiell. (brak tytułu). — Ossol. — Warsz. Uniw. — Wileńs. — Zamoj.

— Fundatio infulatae praepositurae Codnensis ab illustrissimo et excellentissimo Domino Joanne Frederico Conite Sapieha Referendario pro tunc Magni Ducatus Lithuaniae Capitane Brestense, demum Mincense nunc Trocense Castellano facta Anno MDCCX die XXV Januarii erecta a sacra sede Apostolica tam ab illustrissimo et reverendissimo Domino D. Alexandro de Wyhow Wyhowski Episcopo Luceoriense et Brestense anno ut supra die XXII Septembris approbata et per Constitutionem Comitiorum Regni Anno Domini MDCCXVII (1717) confirmata. Zamocci, typis Universitatis. folio, 18 kart nlb.

Na odwr. str. tytułu herb Sapiehów. Pod nim epigramat podpisała drukarnia Zamojska. Znajdują się tu wszystkie akta dotyczące fundacji infulacji Kodeńskiej jako to: Biskupa Łuckiego Wyhowskiego ogłoszenie bulli papieskiej, dalej bulla Klemensa papieża d. 30 sierpnia 1709 r., erekcja Sapiehy d. 25 stycznia 1710 r., zatwierdzenie tejże w 1710 r. przez Wyhowskiego B. Łuckiego i zatwierdzenie jej przez Sejm w 1717 r.

ZaŁuski Program lit. s. 55. — Jocher 7915. — Dziennik wileński 1821 i 119.

Bibl. Pijarów w Warsz.

— Historia Rewolucyi Zászłych w Rządach Rzeczypospolitey Rzymskiej... (1736) obacz Vertot.

W dedykacji wydawcy X. Beklewskiego do Adama hr. Chodkiewicza mówi wydawca, iż rękopis powierzył mu w r. 1728 Jan Sapieha. Porównuje w tej dedyk. ustroj rzymski i polski i stwierdza wyższość polskiego (Rzplta zaszczycona regimine wolnie obranych monarchów).

— Mowa Jasnie Wielmożnego Jmści Pana Jana Sapiehi, Kászteláná Trockiego, Stárosty Brzesckiego (sic), delegowanego, do J. K. Méi od Trybunału Skárbowego, Prowincyi W. X. L. Miána ná publiczney Audyencyi w Dreznie Die 2 Novemb: 1717. fol., k. nlb. 2.

A. Wolański.

— Mowa JW. JMP. Jana na Kodniu Sapiehy Starosty Brzeskiego dziękując za Kásztelanią Trocką J. K. M. na Sądach

Relacyjnych po Seymie Anno 1717 die 3 Februarii. fol., kart 2. Zamoj.

— Mowy Jasnie Wielmożnego Imci Pana Jana na Kodniu Sapiehy Kásztelana Trockiego starosty Brzeskiego roz-nemi czasy miana (sic). Bez m. i r. dr. (po r. 1717). folio, 2 k.

Zawiera 4 mowy. Dwie pierwsze z r. 1713 „będąc posłem województwa brześcińskiego“. W obu sławi Aug. II, w drugiej winauje mu zwycięstw. Trzecia z r. 1715 do Trybunału w Lublinie „o eluzje spon-saliorum“ z panią N. Skarży się tu na afront i koszta, jakie poniósł przez zer-wanie zaręczyn. Czwarta mowa z r. 1717. W niej dziękuje za kásztelanię trocką. — Na końcu dopisek podznaczony L. T. B. W. niby od wydawcy, który przypadkiem do-stawszy do rąk mowy „polskiego Cice-rona“, choć mniej temu panu znajomy, własnym kosztem je wydaje, a wkrótce więcej wydać takich mów przyrzeka.

Mowy te są przedrukowane w Swadzie Ostrow-skiego. Czartor. — Zamoj.

— Obserwacye Diophanesa, Kiliana, Na Kzewie, Kuligowie Relatynskiego Dowodzące, iż Przy wolnych Krolow Pol-skich Elekcyách, Rzeczpospolita miała zawsze pierwszy wzgląd y reverencyą Krwi Krolewskiej, y nigdy oney od Tro-nu nie oddalała. Roku Panskiego 1743. (B. w. m. dr.) w 12ce, k. tyt., str. 63.

Diophanes Kilian na Kzewie i Kuligowie Relatynski jest pseudonimem Sapiehy. Obacz Janoc. Polon. I 73. — Krasicki przypisy do Niesieckiego (VIII 276).

Autorstwo Sapiehy uważam za niewątpliwę, acz wiadomość o niem pochodzi dopiero z końca 18 w. Świadczy o tem ustęp o orderze Orła Białego, dokładnie odpo-wiadający innym pismom Sapiehy. Na str. 42 polemizuje z pewnym autorem z Prus polskich, który Augusta II fun-datorem a nie restauratorem tego orderu uczynił.

Przechodzi dzieje elekcyj od Piastów. Na końcu „Synopsis królów polskich“. Wy-chwała Augusta III. Rzecz pisana wi-docznie w interesie dynastji saskiej.

Kijow. — Krasinś. — Zamoj.

— Wiadomość o ozdobach obrazu N. Maryi Panny Kodeńskiej. W San-domierzu 1724. w 8ce.

Encykl. Orgelbr. T. 22 str. 939. — To sa-pewne mylne, chociaż także i w Rodow. Sapiehów s. 44 tak samo podane. — Por. Stawski X. (Memorjał 1724).

(Sapieha Jan Fr.). Sacrum Ana-thema ad aram plenam gratiarum Illu-

strissimi et Excellentissimi Domini Joannis Friderici comitis in Kodeń Sapiieha castelli Trocensis etc. appensum e voto Collegii Brestianensis Soc. Jesu pro munificentissimo Mecaenate ejusdem arae aureo fundatore. Anno quo Joannes CoMes In CoDeń SapIeha ereXIt aVgVste. Sandomiriae typ. Coll. Soc. J. 1723. w 4ce, kart 16.

Po tytule lichy sztych z herbem Sapiiehów. Na karcie B₂ podpisał wiersz wstępny P. Susius S. J.

W egz. Jag. brak tytułu.

Czartor. — Jagiell. — Kijow. — Krasieńs.

— Honor consignatus sanguini, virtutibus et meritis Joannis Friderici Comitis Sapiieha, supremi M. D. L. cancellarii, inter festivos obtentae dignitatis applausus a collegio Brestense S. J. cultus. Leopoli, S. J., 1736. fol. ark. 9^{1/2}.

Ob. także przedruk w Suada lat. Ostrow. f. II 252—266. Krasieńs.

— Jasność Imienia Jaśnie Wielmożnego Jegomeci Pana Jana Fryde ryka Łukasza Sapiiehy na Kodniu, Czarnobylu, Dorostaiach, Kopyłach Hrabi Kanclerza W. W. Xięstwa Litewskiego, Brzeskiego. Propoyckiego starosty... ob. Dewin (tom XV s. 164).

Kazanie z tekstu: Dixit David ad omnem populum.

Jag. — Krasieńs. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Joannes, quo nemo cecidit major. Illustrissimus Excellentissimus Dominus Dominus Joannes Fridericus comes in Kodeń, Czarnobyl etc. Sapiieha. Supremus M. D. Lithuaniae Cancellarius etc., in publico prosapiae, patriae ac religionis luctu, a Collegio Brestensi soc. Jesu omni memoriae commendatus. Anno D. 1752. Lublini. fol.

Pod koniec wiersze polskie. Kijows.

— Novus Poloni Lithvanię Orbis Gratianus Illustrissimus Celsissimusq; Joannes Fridericus in Ducatu Holszanensi Sapiieha in Kodeń S. R. J. in Czarnobyl, Dorhostaie, Kopyły et Wierzchowice Comes, Castellanus Trocensis, Capiteanus cum Iurisdictione Brestensis, inter suos natales, et obtentae Senatoriae Curulis applausus a devinctissimo gratiis Sapiiehanis Collegio Brestensi Societatis Jesu adoratus. Anno Gratiae in-

carnatae 1716 die 27 Decembris. Var-saviae typis S. R. M. in Collegio Schol-larū Piarum. fol., k. nlb. 18.

Zaczyna wiersz (kart3) i kończy wiersz (kart4).

Ob. Suada Ostrow. (w tomie XXIII, 519).

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Zieliń.

— ob. August II (1729, Responsa 1718) — August III (1735) — Bobola Jan — Brzeski J. Chr. (1752) — Chotowski T. (Przybytek 1718) — Czapski (1741) — Denisowicz Baz. (1729) — Dewin (1752) — Franciszek (1729) — Jedliński (Scrutinium 1751) — Jan Kazimierz (1745) — Janocki — Kierśnicki Atan. (Wolny Głos 1727) — Królikiewicz (Sermo 1747) — Kuliński J. (Śmiertelne 1753) — Kurjer polski 1751 i 1752 — Ledochowski Stanisław (1716) — Lipski Jan Alexander (1737) — Lodi W. (1737) — Lubelska kapituła (1742) — Ludwika (1745) — Malczewski Adam (De eloq. 1748) — Mniszek (1745) — Modlibowski Kasper (1744) — Narzyski Jakób (1742) — Ogiński Stan. (1745) — Ostrowski J. Danejk. (1747) — Poniński Antoni (1741) — Przebendowski Jerzy (1745) — Putkowski P. (1698) — Riccioli Jan (Prosodia 1695) — Rościszewski Albert — Sanguszko Paweł Karol (Oddawanie pieczęci 1735) — Sapiieha Franciszek Antoni (Cud zakonności 1724) — Sapiieha Mikołaj — Sapiehowie — Sapiieżyna z Bran. Elżbieta — Spada (Epistola responsoria 1747) — Vertot (Historia rewolucyi 1736) — Walicki Jak. (Historia obrazu 1720) — Wiśniowski Piotr Tomasz (Fasciculus spinarum 1732) — Włocki Jan Franciszek (Sława sprawiedliwego trybunału 1729). — Zawisza.

W Swadzie Ostrowskiego-Danejkwicza (októrzej autorstwie obacz poniżej odsyłacz do t. XXIII) są nader liczne mowy i listy jego pióra, a także i listy do niego. Ostrowski był zresztą jego sekretarzem. Z tych listów i mów zestawiam poniżej ważniejsze:

Dziękuję za kasztelaniją Trocką anno 1717 (ob. wyżej).

Bedąc delegowanym do króla od Trybunału Skarbowego W. X. Lit. imieniem całej prowincyi Litewskiej względem ewakuacyi wojsk Moskiewskich, w Dreźnie 1717.

Epistola ad Cardinalem Spada Nuntium (1747),

Epistola ad Cardinalem Grimaldi.
 Epistola ad Jacobum Comitem de Fleming.
 Epistola circa collatum sibi Castellatum Trocensem.
 Epitaphium quod sibi vivus posuit nunc Codnae.
 List zapraszający na pogrzeb Kazimierza Sapiehy ojca swego 1703.
 List do Biskupa Konstantego Szaniawskiego. 1716 r.
 List do Xcia Biskupa Krakow. circa auspicia nowego roku 1735.
 List do Wojewodztw na seymiki antekomicyalne 1736.
 List do pewnego Senatora (Ant. Łodzi Ponińskiego) 1741.
 List do Starosty Jakuńskiego Frąckiewicza.
 List do Józefa Mniszcha Kasztelana Krakowskiego 1742.
 List do Mniszcha Kasztelana Krakowskiego winszując patrona S. Józefa.
 List do Podoskiego wojewody płockiego względem soli suchedniowej.
 List do Sadowskiego Kasztelana Brzeskiego.
 List instancyalny za stryjem swoim Xiędzem Pawłem Sapiehą, Opatem Paradyskim, o biskupstwo Zmuydzkie.
 List w którym zaprasza na wesele siostry swojej Pny Justyny Sapieżanki.
 List winszując drugim prymicy Xięu Prymasowi Krzysztofowi Szembekowi 1742.
 List do Prymasa szembeka w interesie Kurlandyi.
 List winszujący Xięu Michałowi Wiśniewickiemu.
 List do Deputatów Trybunału główn. W. X. Lit.
 Dziękuje za laskę Trybunału głównego w Kole die 2 Maja w Wilnie 1729.
 Mowa na radzie warszawskiej.
 Mowa będąc deputowanym od J. K. M. z Senatu W. X. L. do Izby poselskiej 1735.
 Dziękuje za pieczęć wielką anno 1735 die 5 Novebris.
 Mowa do Augusta II imieniem Województwa Brzeskiego.
 Mowy do króla Jmćci Augusta II.
 Mowa, którą miał mieć odpowiadając od tronu na pożegnanie Izby Poselskiej za dojściem seymu.
 Mowa mając oddawać laskę nadworną W. X. Lit. Jmci Panu Ferdynandowi Platerowi, którego zaszcze natenczas fata niedopuściły odebrać pomienione Ministerium.
 Mowa na radzie walnej Warszawskiej.
 Mowa na Seymie w Warszawie.
 Mowa na Seymiku w Brześciu.
 Mowa na wjeździe na Starostwo Brześcińskie 1698.
 Mowa w Trybunale Lubelskim przy sprawie swej de elusione sponsaliorum 1715.
 Mowy na Senatus Consilium.
 Czyni propozycję sejmową od tronu.
 Odpisuje Powiatowi Oszmiańskiemu 1743.

Odpisuje Xięu Radziwiłłowi Kanclerzowi.
 Odpisuje Leduchowskiemu Marszałkowi Konfederacyi generalnej 1716.
 Odpisuje Kapitulie Lubelskiej.
 List do Sulistrowskiego starosty Kurklewskiego.
 Odpowiada Posłom Trybunału W. X. Lit. od JK. Mćci.
 Odpowiada od tronu przy regresie Stanu Rycerskiego do Izby Poselskiej.
 Odpowiada posłom Trybunału W. X. Lit. za dyrekecy Xięa Jmćci Radziwiłła Krajczego.
 Odpowiada à Majestate Jmci Panu Gorskieniu Chorążemu i Posłowi Xstwa Zmuydzkiego 1735.
 Odpowiada posłom pewnego województwa 1735.
 Odpowiada Delegatom miasta stołecznego Wilna 1735.
 Odpowiada posłom wojska W. X. Lit. na walnej Radzie 1735.
 Odpowiada imieniem Koła Komissarzom wojskowym W. X. L. w Grodnie 1717 r.
 Odpowiada posłom wojska W. X. Lit. na Seymie 1736 r. (oraz 1738).
 Odpowiada od tronu delegatom od Izby Poselskiej z denuncyacją o obranym Marszałku Seymowym w Grodnie Anno 1744.
 Odpowiedź na upominanie się Izby Poselskiej o rozdawanie wakansów.
 Odpowiedź od tronu na powitanie Izby Poselskiej wespół z Propozycją.
 Odpowiedź Delegatom od Prowincyi Wielkopolskiej 1744.
 Votum na Seymie w Grodnie.
 Votum na Senatus Consilium w Warszawie.
 Zagaja seymik deputacki w Brześciu podczas inkursyi Szwedzkiej.
 Zagajenie Sessyi prowincyalney W. X. Litewskiego.
 Zagaja Actum Combinationis J. WW. ichmościów Panów Sapiehów z JW. Jmci P. Strażnikami W. X. Lit. w Brześciu.
 Zagaja sessyą Prowincyonalną W. X. L. pod seym.
 Żegna pomienioną sessyę.
 Zagaja sessyą prowincyonalną W. X. L. podczas drugiego seymu.
 Żegna pomienioną sessyę.
 Julian Bartoszewicz w kilku pracach swych (Hist. liter II, Kłosy 1870, Przegląd lit. i artyst. 1883, Znakomici mężowie) opierając się na Jabłonowskim (Musaeum 225) oraz Krasickim (przypisy do Niesieckiego) sądzi, że jego należy uważać za właściciela „autora“ Swady Ostrowskiego. Ob. o tem Bibl. tom XXIII str. 519 (gdzie wymieniono powody, dla których ta hipoteza jest wątpliwą).
 Nieszusnie przypisują mu Niesiecki, Janocki i Sobieszczański (w Enc. Org.) autorstwo „Domina Palatii“. Wprawdzie dwukrotnie przedrukowano ją w Suadzie Ostrowskiego

(raz po pol. w Suada orat. pt. Rozmowa uczona — drugi raz w Suada stat. po łacinie). Ale samo dzieło powstało jeszcze w w. XVII i jest zapewne dziełem jakiegoś Jezuity, o czem ob. t. XXVI 194. W każdym jednak razie poglądy w Dom. Pal. rozwijane (a naśladowane z Fredry) odpowiadały ideałom polit. Sapiehy.

On też miał wydać „Tabulam genealogicam domus Sapieharum“ 1732, folio. — Zapewne jest to ta sama, którą rytował Mylius. — Donosi o tem Krasicki Zbiór potrz. wiad. 1781 str. 473. — Ob. o niej niżej pod: Sapiehowie.

Rodziciel Sapiehów s. 42—44. — Bentkow. II 668 i 9. — Chłędowski Spis 138. — Zedler Univ. Lexicon 1749. — Janocki Polnisch. Büch. I 56—9; Pol. liter. 72—4; Janociana III 280 oraz Lexicon I 27. — Pamiętn. Otwinowsk. 316. — Dziennik warsz. 1851 nr. 89. — Bartosz, w Święckim Hist. pam. II 437 i 8 oraz w Tyg. Ilustr. warsz. 1861 III. — Podoski Teka. — Przyjaciel ludu Leszno Rok VI 55. — Enc. pow. Org. XXII 939 i 40. — Enc. kośc. XXIV. — Skibiński Polska I 838. — Pułaski Opis ręk. Kras. 1915 nr. 876. Liczne akta do niego się odnoszące w bibl. Ossol. (Katalog Kętrzyńskiego). — Finkel Bibl. hist. III 1847. — Sapiehowie III (1894) s. 147.

(Sapieha Jan Kazim.), generał art. litew. Ofiara serc obywatelskich Narod. Polskiego y W. X. Litt. Jaśnie Oświeconey familii Xiążąt Iechmościów Sapiehów z okoliczności przyjazdu do seymu do Warszawy Jaśnie Wielmożnego Fr. Xaw. Branickiego hetmana wielkiego Koronnego y marszałkostwa seymowego Jaśnie oświeconego Xcia Imci Sapiehy generała artylleryi Litt. Jaśnie oświeconey Xiężney Jeymości Elżbiety Sapieżyny syna a Jaśnie Wielmożnego Hetmana siostrzeńca w miesiącu grudniu roku 1788 przez wdzięcznego tey familii patryotę uczyniona. B. m. dr. (Warsz. 1788). w 4ce, str. 7.

Podpis: W. B. Z. R. Z. B. K. Czartor.
— ob. Sapieżyna Joanna (1773).

SAPIEHA Jan Kazim. Paweł, syn Franc. Stefana, star. bobrujski, zdzit. i sokoł., marszałek ross. i jen. gub. petersb., mąż Ludw. Opalińskiej († 1730). Dyaryusz Drogi Z Wilna do Petersburga J. W. IMCI PANA Sapiehi, Starosty Bobrujskiego, a teraz Felt-Marszałka Naypierwszego Woysk Rosyjskich y Kontynuacyi, Rezydencyi,

w Peterburgu. (B. m. i r. ale 1726). folio, k. 9 nlb. (sygn. E).

Dyjarjusz ten, dotąd przez nikogo nie wyzyskany, stanowi nader ciekawy dokument historyczny i obyczajowy. Obejmuje czas od 16 februarii (1726) aż po 3 aprilis. 16 lutego wyjeżdżają obaj Sapiehowie (ojciec i syn jego Piotr starosta Zdzitowiecki), z kompanią przyjaciół z Wilna do Petersburga. Jadą przez Rygę, Narwę, Peterhof, fetowani po drodze przez dygnitarzy rosyjskich. 2 marca stają w Petersburgu: składają tam wizytę Menszykowowi, różnym generałom i dygnitarzom. Zwiedzają Kronsztad i fabryki w Dabek (kuźnie). W dniu 22 marca mianuje carowa Sapiehe felt-marszałkiem z pensją roczną 120.000 złotych moskiewskich. Z tego radosnego powodu odbywają się wielkie festyny, dokładnie opisane, tańce, obiady, iluminacje etc. W nroczytościach brał udział areyb. Prokopowicz. W dniu 30 marca carowa przysłała im prezenta. W dniu 1 aprilis przyjmują ich carowa u siebie i nadaje orderzy św. Andrzeja i św. Katarzyny. Z tego powodu odbywa się znów pijatyka. Kilkakrotnie prosili przez ten czas o uwolnienie sędziego orszańskiego Larskiego, więzionego przez Moskali. Nowy feldmarszałek wyjechał z powrotem ze swym orszakiem w dniu 3 kwietnia, a syn został.

Dyjarjusz pisany, jak sądzę, przez towarzyszącego Sapiesze w podróży kapelana ks. Sankowicza ord. praed. nie podaje szczegółów o właściwym celu podróży tj. o staraniach o rękę ks. Mężykównę dla młodego Sapiehy. Zaręczyny bowiem, jak wiemy skądinąd (Sapiehowie III 135 i 328), natrafiały na trudności i odbyły się dopiero 24 marca 1726. Mimo to jednak małżeństwo to do skutku nie doszło, a Piotr Sapieha ożenił się z inną Rosjanką tj. Zofją Skowronską. Por. w t. XXII pod Mężykow.

Kraszewski Wilno IV 368. — Przegl. pow. 1894. Jagiell. — Kijow.

(Sapieha J. Kaz.). Omen felicitatis et victoriae Christianitati in Europa pro Deo militanti svb felicissimis auspicijs Perillustrium ac Magnificorum Dominorum Joannis Pavli Sapieha et Josephi Sapieha Illvstrissimi Domini Domini Francisci Sapieha Praefecti Stabuli M. D. Lit. magnae spei filiorum pro Anno 1685 ab Apolline Collegij Varsaviensis Societatis Jesv scenice porrectum Die 21 Mensis Januarij. w 4ce, kart 2.

Bibl. Wolańsk. w Rudce,

— ob. Chełmiński (Publ. zale 1730) —
Mężykow.

Ob. o nim Matuszewicz w Pamiętnikach (towarzysz jego podróży za granicę w r. 1692) i Zawisza Krz. Pamiętniki. — Sapiehowie III (1894) str. 126—136. — Katalog ręk. Ossol. — Feldman Polska w dobie wojny półn. 1915 str. 276 (tu jego charakterystyka).

Sapieha Jan Kazimierz Paweł, woj. wileń. († 1720) ob. Sapieha Kazimierz.

Sapieha Jan Piotr, syn Pawła, starosta uściwacki (ur. 1569 † na Kremlu 1611) ob. Mowy wyborne... 1759. (Na str. 359—363: Mowa JW. Jmci Pana Jana Piotra Sapiehy, Starosty Ryzkiego i Uswiadskiego, Hetmana Woysk Polskich w służbie Dymitra Cara Moskiewskiego będących, do króla Jmci Zygmunta III miana).

Dziennik Jana Piotra Sapiehy pt. „Dzieje Maras krwawego“ (z ręk. hr. Brahego) ogłosił Hirschberg w „Polska a Moskwa“ 1901 str. 175. Dziennik ten opisuje jego udział w wyprawie do Moskwy w latach 1608—11. Wyciągi z niego są w Synu Otiecz. 1858 i w Kognow. Życia Sapiehów II. Tu także o jego korespondencji. — Por. Niemcewicz Panow. Zym. III. — Hirschberg Maryna Mnisz. 1906 str. 80. — Tegoż: Dymitr Samozw. 1898. — Sapiehowie t. I (1890) str. 198. — Pierling La Russie et la S. S. III. — Dzieduszycki Dzieje Lisowcz. I. 86.

SAPIEHA Jan Stan., syn Lwa, kanclerza, (ur. 1589), marsz. nadw. i marsz. w. lit. († 1635). Epithalamium Zacnie Vrodzonym, Jego M. Panu Romanowi Wolowiczowi na Koniawach, Staroscie Rohaczewskiemv, &c. y Jey M. Pannie Helenie Sapiezance, Corce Je^o M. Pana Mikolaja Sapiehy, Kvehmistrza Litewskiego, &c. Siostrze swéy miłéy, Jan Sapieha ofiaruie. W Krákwie, w Drukárni Lazárzowey, Bázylu Skálski, Roku Pañskiego, 1604. w 4ce, k. 7 nlb.

Na odwr. karty tyt. 2 herby: Wołowiczów i Sapiehów i 2 dzięściowiersze na ich cześć. Od karty 2 do 5tej: Epithalamium, ułożone w ten sposób, że początkowe litery co drugiego wiersza dają zdanie: Zacnemv Panu Romanowi Wolowiczowi i zacnei Pannie Helenie Sapiezance Siestrze swei miłei Jan Sapieha ofiarwie. — Na k. 5tej v. i 6tej r.: Hymenaevs do oblvbiencow, rodzicow, y gosci wszystkich. Na k. 6 v.: ΕΥΧΤΙΚΟΝ ΩΝΟΜΑΤΙΚΟΝ, ułożony po łacinie w ten sposób, że po-

czątkowe, środkowe i końcowe litery każdego wiersza dają: Romano Volovicz Helenaeq; sorori Joannes Sapieha. Na k. 7: Votvm. — Wszystkie wiersze liche, nie bez wpływu Kochanowskiego. W tekście cytuje Elektry.

W egzemplarzu bibl. Ossol. na k. tyt. i na końcu kilka zapisek po rusku z w. XVII, ręką Matysa Strumieńskiego. Ossol.

— Epithalamium na wesele Leona Sapiehi Kanclerza naywyższego W. X. Lith. Słonimskiego, Parnawskiego, Mohilowskiego etc. etc. Starosty, y Oświecony Księżny na Birzach z Dubinek Panny Elżbiety Radziwiłowny Woiewodzianki Wilenskiej. Przez mię Jana Sapiehę Starostę Markowskiego, Miazdielskiego, Jaswońskiego etc. etc. Syna y sługę Ich Mości uprzeymie napisane. w Wilnie w druk. Jana Karcana Roku Pañskiego 1599. w 4ce, syg. A—Bij (kart 8?).

Mać. Pism. III 440.

Kórnik.

— Dziękowanie przy wyprowadzeniu ciała P. Rakowskiego Rotmistrza J. K. Mści pod Walmują zabitego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 I f. 6 str. 32.

— Mowa na Sejmie 1635.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 str. 263.

— Mowa na pogrzebie brata Marszałka Nadwornego W. X. Litewskiego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. 16 str. 30—31. — Epitaphium jego ob. Ostrowski Suada lat. Inscript. 1747 f. II 96.

— ob. Cieciszowski Woj. (1645) — Kaszyc (Assert. 1606) — Komparski (Threnodiae 1593) — Lancicius — Olszewski Jak. (Tytuł 1639) — Połubiński K. (Labar. fun. 1635) — Rybiński J. (1600) — Sapieha Krz. Mikolaj (Per angusta) — Sierbowski (Laska marsz. 1635, Hymenedora 1619).

Jego korespondencja z lat 1617—1633 (z Jagodyńskim Stan. Seraf., Andr. Piotrkowskim, bisk. Gembićkim, P. Małachowskim etc.) znajduje się w ręk. Petersb. opisanym u Korzen. Arch. XI pod nr. 318. Tamże pod nr. 321 listy P. Stankara. — Korespondował także z Casanbonusem (r. 1608). Ob. w pismach Casanbona.

Napisana dla niego przez Hilchena Dikaio-mateia (Elementa iuria) jest w ręk. Jag. 2279. Obacz o nim: Piątkiewicz Laska marsz. w Przegl. pow. 1895. — Hartknoch Re-publ. fol. 608. — Rodow. Sapiehów a. 28—9. — Sapiehowie II str. 1—11.

(**Sapieha Janusz**), syn Franciszka († 1825). Szczery wyraz dla Jaśnie Oświeconego Księcia Jmci Janusza Sapiehy wojewodzica Smoleńskiego marszałka powiatu Staro-Konstantynowskiego, Kawalera Maltańskiego, z okoliczności aktu ślubnego z JWżną Jmci Panną Honoratą Młodecką podkomorzanką B.D.P. P.I.X.L.S. S.P.N.N.X.J. Bez m. i r. (1780). w 4ce, k. 4.

Wierszem.

Por. tom IV str. 180, gdzie zamieszczono przez omyłkę. — Może to pióra L. Pierożyńskiego; obacz tom XXIV str. 252.

Sapieha Jerzy Felicjan, syn Franciszka, starosta wilkowyski, wicemarszałek tryb. koron. († 1750) ob. Franciszek św. (Immortalitas 1721) — Jarmułowicz F. C. (Liber tristium 1729).

Łukaszew. Ostrów str. 244—6. — Sapiehowie III 142.

Sapieha Jerzy Stanisław, syn Kazim. Jana, stolnik litewski od r. 1687, wojewoda mściśławski i trocki († 1732) ob. Biesiecki Jan. (Wizerunek nadziei 1685) — Młodzianowski Jędrzej (Icones vitae 1675) — Sapieha Kazim. Jan — Sapieżyna — Skorobohaty F. J. (Festus 1686, Pogoda 1686) — Szporcik Georg. (Aureum saeculum 1686).

Sapiehowie III (1894) str. 58—91 i 523.

SAPIEHA Ignacy, syn Wład. Józefata, podskarbi lit., wojewoda mściśławski († 1758). Mowa Jaśnie Wielmożnego Jegomości Pana Ignacego Hrabi na Wisznicach y Niesuchoizach Sapiehy Podskarbiiego Nadwornego W. X. Lit. Marszałka Trybunału Koronnego; Przy limicie trybunału w Lublinie dnia 20 Grudnia: roku pańskiego 1746. fol., 1 ark.

Naszpikowana łaciną, bez treści.

Branic. — Jagiell.

(**Sapieha Ignacy**). Illustrissimis, Excellentissimis Dominis, Dominis Celsissimi Collegii saecularis, ad Tribunal regni iudicibus deputatis. Illustrissimo Excellentissimo Domino D. Ignatio Comiti in Codeń, Wisznice, Niesuchoize, Nadworna, et Wielick etc. Sapieha Magni Ducatus Lithvaniae Curiae Thesaurario Tribunalis regni Mareschaleo. w 4ce, kart 10.

— ob. Duńczewski Stan. (1747) — Mylius (tablica genealog.) — Sapiehowie (około 1730—40) — Sapieżyna Anna (1731) — Scientia (1744).

Matuszewicz Pamiętniki I. — Sapiehowie III 168.

Sapieha Józefat Wład. ob. Sapieha Wład. — Sapieha Jan Fryd. (Monumenta 1723).

(**Sapieha Józef Fryderyk**), syn Michała Józefa, wojewodzie podlaski, starosta mielnicki (zginął samobójczo 1732). Gloria succedens Patri in teneriore alcidia affinis polo Poloniae, Atlanti suffecto... Josepho. Sapieha... proposita... B. w. m. (1730). fol. Wilno.

— Polonia inopinato abscessu in Galliam Henrici Valesii afflicta victoriis et purpuratis virtutibus Stephani Bathorei coronata, sub auspiciis Illustris ac Magnifici Domini D. Josephi in Czereia, Wysokie Siemiatycze Comitis Sapieha, Palatinidae Podlachiae, Capitanei Mielnicensis, Reipublicae et suae Domus magnae spei, a Regia eloquentia Collegii Varsaviensis Scholarum Piarum in theatro reproducta. Anno Domini 1730 die 20 Julii. folio, 2 arkusze.

Przedrukował Łukaszewicz Hist. szkół IV str. 955.

— ob. Stanisław a S. Laurentio (1732).

Sapiehowie III (1894) str. 327 i 523.

(**Sapieha Józef Franciszek**), Gener. W. Lit., Podskarbi Nadw. († 14 kwiet. 1744). Regalizacya dwu koronna czyli podwoyna Koronacya s. p. Jozefowi Sapiezie, ogłoszona. W Warszawie w Drukarni Schol. Piarum 1747.

Z notaty nieznanem mi piąmem.

Odnosi się zapewne do niego?

— ob. Burnawski Innocenty X. (1745) — Malinowski Bazyli (1745) — Poszakowski (Lilia) — Zawisza Stefan (Grot 1722).

Matuszewicz Pamiętn. tom I. — Sapiehowie III 137.

SAPIEHA Józef Stanisław, Koadjutor Biskup Wileński (1708 † 2 grud. 1754). Mowa przy powołaniu spraw Kurlandzkich.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 425.

— Mowa dziękując za referendaryą, W. X. Lit. na Seymie w Grodnie 1744.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 427—28.

— Sermo ad Michaellem Zienkowiez Episcopum Vilmensem gratias agendo pro Coadiutoria. Vilnae die 17bris 1737.

Swada Ostrowskiego 1747 f. II 31—32.

(Sapieha Józef Stan.). Allusio Etymologica quam quadrant rebus nomina saepe suis siue Josephi nominis et honoris re ipsa Annominatio concordata scilicet Viro sui nominis Justo III° Exc^o ac Rev^o D^o D^o Josepho Comiti Sapieha Diocaesariensi Praesuli Vilmensi Coadiutori etc. inter gratulatorios nominalium plausus Musurgia decantata. Vilnae A. D. 1753 Mense Martio die 19. w 4ce, 1 ark.

Na końcu podpis: ab infimis servis supplicandis clientibus Musicis Cathedr. Viln. Wiersz. — Notatka Jochera, zapewne z bibl. wileńsk.

— Honor Praesuleus Meritis, Virtutibus, & Prosapiae Celsitudine, Illustrissimi & Reverendissimi Domini, D. Josephi Sapieha, Comitis in Zaslów, Czereja, Bychow, Dąbrowa etc. Dei & Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Diocaesariensis, Coadiutoris, Suffraganei, Nec non Praelati Praepositi Cathedralis Vilmensis, Archi-Diaconi Samogitiensis, & Canonici Varsaviensis, Referendarii Magni Ducatus Lithvaniae Coronatus, eademq; Pontificia Mitra Coronans. Humillima congratulatione in testimonium debitae submissionis Ab obligatissima tanto Nomini Lithvana Scholarum Piarum Provincia Celebratus. Anno A quo feliciter in terris apparuit Pontifex futurorum honorum 1737. die Ima Septembris. (B. w. m.). fol., k. 18 nlb.

Na odwrocie herb, poczem dedyk. wierszem na jednej karcie. Dalej panegiryk prozą. Ślawi po kolei różnych Sapiechów, między innymi Jana Fryderyka, Michała, Kazimierza, Antoniego.

Krasa. Wilno IV.

Czartor.

— Krótkie opisane okoliczności śmierci, solennego konduktu y depozycji ciała ś. p. J. W. Jméi X. Jozefa Hrabi Sapiehy Biskupa Diecezaryjskiego, Koadjutora wileńskiego, Referendarza Wielkiego W. X. L. (B. w. m. i r., i bez osob. tyt.). w 4ce, k. 4 nlb.

Zaczyna się 4 grudnia od choroby, a kończy się 23 grud. (egzekwje akademji Soc. Jesu).

Korzystałem z egzempl. Tyszk. w Czerw. dworze (bibljoteka w r. 1919 zniszczona).

— Societas Lihorum cum Praesulis violis, Sagittae cum Pontificia cruce, Cataphractae manūs cum Brachio Ecclesiae Littulanae Caelitus Conflata. In fortunatissima Illustrissimi ac Reverendissimi Domini, Domini Josephi Stanislai Comitis in Bychow, Zaslów, Dombrowna, & Siapieżyn Sapieha, Episcopi Dio-Caesariensis, Coadjutoris & Suffraganei Vilmensis, Referendarii M. D. L. Praepositi Praelati Vilmensis, Archidiaconi Samogitiae, Canonici Varsaviensis &c: &c: Ad Praesuleas Tiaras inauguratione. Ab effusa in venerationem Universitate Academia Vilmensi Publico applausu Celebrata. Anno Salutis 1737. Vilnae Typis Academicis Societatis Jesu 1737. folio, k. 19.

Dedycacja: Ad Illustrissimum ac Reverendissimum Praesulem.

A. Wolański w Rudce.

— ob. Abramowicz X. Adam (1753) — Bohomolec Franciszek (1752) — Ciapiński (Georgius a S. Bern. 1749) — Damascen Jan (1749) — Isakowicz Jozafat (Josaphatidos) — Kazania (1753) — Kłosowicz Wojciech (1745) — Konarski Stanisław (1732) — Korycki (Kazanie) — Marcinkiewicz Atan. (Philos. 1749) — Massalski J. (1746) — Olechnowicz Antonius (1738) — Poszakowski Jan (Kalendarz 1738, Lilia) — Skoczyński Piotr (Regalizacya 1747) — Szczyt Jan (1749) — Tworowski (Pantheon 1732) — Żebrowski Tomasz (Specimen 1754).

Sapiehowie III (1894) str. 263—287. — Rowód Sapieh. s. 51. — Bibliot. Warsz. 1855. — Przyałowski Żywoty bist. wil. III. — Janocki Pol. lit. 74 i Lexicon I 147 149. — Swada pol i łac. Ostrowsk. T. I i II. — Święcki II 435. — Korytkowski Prałci i Kanonicy XI. — Tyszkiewicz Kurjer Wileński 1863. Nr. 90 str. 871. — Enc. pow. Org. XXII 938. — Encykl. Kościelna XXIV.

Zbierał książki i rękopisy. O jednym z ręk. jego bibl. ob. Korseniowski w Archiwum do dz. lit. Akad. Um. XI pod nr. 336.

Kopjarzuszko jego listów z lat 1729—51 są w Bibl. Kras. (Pański Opis 1915 nr. 3474,

4049 itd.) — Listy pisane do niego przez ks. Śliwickiego znajdują się w bibl. publ. uniw. wileń. (zapewne są tam i jego listy). Pochodzą z archiwum rożańskiego.

Sapieha Karol, wojewodzie brzeski ob. Actus virt. (1710) — Brzyski Martinus (Epigrammatum (1765) — Firlejówna Maria (1726) — Morawski (Actus 1710) — Sapieha Franciszek Karol (Occasus 1680) — Sapieżanka Cecylia.

Sapiehowie III 523.

Sapieha Kazim. Jan, gen. art. ob. Sapieha Jan Kaz. (1788).

SAPIEHA Kazimierz Jan Paweł, wojew. wileńs. i hetman litew. (1637 † 3 marca 1720). List za wnukiem swoim Karolem Chodkiewiczem Starostą Wielońskim o dożywotną przyjaźń Cecylii Sapieżanki Wwodzanki Trockiej, siostry rodzonej Imści 1709.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 4 str. 82.

— List do Jana na Kodniu Sapiehy Starosty Brzeskiego instancjując za Zygmuntem Chrzanowskim Sędzią pod ten czas o Podstarostwo Grodzkie Brzeskie.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 4 str. 83.

— Manifest Bogu, Świātu, y Oyczyźnie, Przez Jáśnie Wielmożnego Je^o: Mści: Pana Kazimierza Jana Hrabie ná Bychowie Zasláwiu y Dąbrownie Sapieę Woiewodę Wileńskiego Hetmana W: W. X. L. do powszechney wiadomości Podány Roku 1699. folio, k. 16 (sygn. H₂).

Opowiada wypadki rozpoczynając od r. 1698, kiedy X. Białożor, kan. wil. „imieniem narodu“ uprosił króla o lokowanie wojska cudzoziemskiego w dobrach ekonom. i Radziwiłłowskich. Uniwersał wydany w tej sprawie przez Sapieę rozpoczyna zbiór aktów. Opowiadanie jest bowiem wciąż przerywane przytaczaniem aktów i listów odnoszących się do sprawy. Są tu listy X. Neuburskiego, A. Ogińskiego regimentarza i jego siostry, Aug. II, Mich. Kocięła kaszt. witebskiego i innych. Kończy 16 febr. 1699 w Grodnie.

Wizer. i roztrz. 1837 T. XIX s. 107.

Ob. niżej: Glossa.

Chreptow. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Tyśzk. w Czerw. dw. — Zamoj.

— Actum in Castr. Posn. Feria Secunda post Festum S. Lucae Evangelistae proxima An. D. Millesimo septing. tertio. Manifest Jáśnie Wielmożnego Jego Mci P. Kazimierza Jana Sapiehy hr. na Bychowie, Zasláwiu y Dombrownie, Woiewody Wileńskiego, Hetmana W. W. X. Lit., imieniem jego y JJWżnych, Wżnych Ichmciów P. Senatorów, dygnitarzów, urzędników, rycerstwa, szlachty y obywatelów W. X. Litew. tak po różnych woiewództwach y powiatach, passive in oppressione degentium, iako y po innych zagranicznych prowincyach a furore zdrowiu naszemu securitatem obmyślających: imieniem całego domu jego, oraz y woysk JKrólewskiej Mci W. Xięz. Lit., starego zaciągu, w zasługach swoich deklarowaney za kilkadziesiąt ćwierci satysfakcyi niemającego, y niedoszley według Trybunału Skarbowego W. Xięz. Lit. Constitucyą Seymu Anni millesimi sexcentesimali nonagesimi noni w Wilnie naznaczonego zapłaty, dnia 2 miesiąca Sierpnia w obozie pod Mięłosławiem spisany et in punctis instrukcyi od Jego Mci y całego Rycerstwa W. Xię. Lit. do Woiewództw Poznańskiego y Kaliskiego skonfederowanych wyrażony, iako o tym y reskrypt do tychże Woiewództw fusius obloquitur. (1703). folio, ark. 3 (sygn. C₂).

Chreptow. — Krasiań.

— Manifest des Hochgebohrnen Herrn Grafen auf Zaslav, Bychow y Dombrowna Casimir Johann Sapieha. In welchem auch die Ursachen mit verfasst warumb die Herren Sapiehen Jhro K. Maj. von Schweden Schutz und Protection angenommen, und noch keine Friedens-Tractaten vor sich gehen können, publiciret den 3. Novembr. Anno 1703. B. m. (Parnawa?). w 4ce, str. 16.

— Podziękowanie JW. Jmci Pana Kazimierza Sapiehy Wojewody Wileńskiego, Hetmana W^o W. X. Lit. za też woiewództwo Królowi Imści Janowi III.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 271.

— Facti species et recapitulatio jurium pro Palatinis Electorali et Sultz-

baciensi Domibus... ob. Neoburg (tom XXIII, 79).

— Refutatio et retorsio speciei facti et brevis deductio rationum et indubitator. jurium, proillustriss. et excellentiss. Ioanne Casimiro, palatino vilnensi etc. patre, Georgio dapifero, et Alexandro supremo M. D. L. mareschalco, tum illustriss. Catharina Branicka, palatina Podlachiae, comitibus Sapieha, filijs et filia, nec non Ludovico Constantino Pociey, castellano vilnensi, supremo nunc exercituum M. D. L. duce, contra speciem facti, ex parte serenissimar. electoralis palatinae et sultzbaciensis domuum promulgatam et dispertitam, militantium. B. r.; ale 1719. folio.

Pisma powyższe są jednym z epizodów t. zw. sprawy najburskiej, o której obacz Helcel: O dwukrotnem zameściu Xezki Radziwiłł. i o wynikłych stąd zamieszkach (1857), a z nowszej literatury Skibiński Polska I 328 i n. — Ob. także Bibl. tom XXIII str. 78—79.

Por. Sapiehowie II (od str. 200 dużo aktów w sprawie neuburgskiej). Kijowska.

(Sapieha Kazimierz Jan). Auguria spei publicae Illustrissimo Domino Casimiro Joanni Sapieha palatino polocensi, capitaneo Volpensi, Onixtensi etc. dum palatinatus sui fasces capesseret exhibita et oblata a Batoreano regio Polocensi S. J. collegio. Anno 1673. fol. Wierszem.

— Glossa na Manifest Bogv, Swiatu, y Oczyźnie; Przez Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana Kazimierza Jana Sapiehe, Hrabie ną Bychowiu, Zasláwui, y Dąbrownie; Woiewodę Wileńskiego, Hetmaná Wielkiego, W. X. Lit. do Powszechnéy wiadomości Podany Roku 1699 weczyńiona tegoż Roku 1699. fol., k. 16 (sygn. H₂).

Krytykuje tytuł Manifestu i ukrycie drukarni, gdzie drukowany. Przedstawia spustoszenia przez wprowadzenie wojsk cudzoż. (niemieckich). Król powinien był słuchać senatorów a nie X. Białozora. Potem oświatla dzieje bezkrólewia i twierdzi, że Sapieha dlatego bezkrólewia i twierdzi, że Sapieha dlatego opuścił X. Contiego, bo temu zabrakło pieniędzy. Broni pospolitego ruszenia szlachty, która zżupiona przez Sapiehów musiała wsiąść na koń. Opisuje walkę pod Żyżmorami, szjazd wileński, wystąpienie Flemminga, eskomunikę ze strony Brzostowskiego, roz-

strzelanie Bokieja, deptanie prawa przez Sapiehów. Autora trzeba szukać w otoczeniu regim. Ogińskiego.

Chrept. — Czartor. — Ossol.

— Eucleatio nullitatis excommunicationis rationae praetensae devastationis ecclesiarum bonorumque Dioecesis Vilnensis publicatae Anno Dni 1695. Bez m. druku (w Wilnie). folio.

Ob. tom XIII str. 398 (autor Chochłowski), tom XIV 175 oraz t. XVI 42.

Ob. Konopczyński w Hist. polit. II (Enc. Ak. Un.) str. 412.

— Informatio de bonis ecclesiasticis dioecesis Vilnensis non desolatis neque ruinatis, contra Informationem falsam Constantini Brzostowski Episcopi Vilnensis typis vulgatam, de desolatione facta praedictorum bonorum per locationem exercitus M. D. L. Anno MDCLXXXV (1695). folio.

Wizer. i rozstrząs. nauk. 1843. Wilno T. 60 str. 254. — Ob. tom XIII 398.

— Trophaeum ex devictis nuper, triumphatisque ad Tyram hostibus Duci ac Domino Casimiro Joanni Sapieha Comiti in Bychów, Zaslów, et Dombrowno Palatino Vilnensi supremo Exercituum M. D. Lithvaniae Duci, Mercensii, Sokoloviensi, Zditoviensi Capitaneo. Dum victor profligatis Scythiis Intercepta Turcis Annonâ, redacto ad incitas Cameneçd, Vilnam Lithvaniae metropolin rediret, in triumphali carmine per devotissimum Excellentiae Suae Ducalis cultorem I. F. B. erectum, Anno 1694.

Ostrow. Suada lat. poet. 1747 f. II str. 224—233.

— Epitaphium Casimiro Joanni Sapieha Palatino Vilnensi inscriptum. [Oraz.] Epitaphium ejusdem ab Jabłonovseio Palatino Russiae concinnatum. Swada Polska Ostrowskiego 1747 f. II Inscript. 100—102.

— ob. Actum (1703) — Brzostowski (1690) — Chochłowski (1695) — Damascen J. (Królewic 1688 — ob. Kuligowski) — Denisowicz (Górnolotność 1727) — Jurewicz (1667) — Kojalowicz W. (Historia 1669) — Kuligowski Mat. (Dźwięk Marsa, Królewicz) — Kunczewicz Jan (Passus 1665) — Lubomirski Stan, — Młodzianowski (Auguria

1678) — Neoburg (1718) — Olkieniki — Piekarski Krzysztof (1662) — Radziejowski Mich. (Decretum 1694) — Sapiehowie — Sapieżyna — Sbański (Zbański) J. S. (Zdanie na differentiam 1695) — Suffczyński Michał (Kazanie 1708) — Tanner (1689) — Wolski J. K. (1689).

Kraszewski Wilno IV 217. — Wizer. i roztrząs. nauk. Wilno 1837 T. XIX 107 i 8. — Enc. powsz. Org. XXII 937 (Sobieszczański). — Sapiehowie II 158—216 str. — Narbutt Dzieje wewn. 1843. — Załuski Epist. II i III. — Malinowski i Przędziecki Źródła I. — Pamiętnik Zawiszy (wydał Bartoszewicz 1862). — Otwinowski Pamiętniki. — Finkel III. 1848.

Charakterystykę jego podaje Konopczyński w Hist. polit. (Encykl. Akad. Um.) II 410—425. — Feldman Polska w dobie wojny późn. 1915 str. 276—9. — Jarochowski Dzieje panów. Aug. II 1856.

Był on głównym bohaterem t. zw. wojny olkienickiej. Materiały do tej sprawy spotykamy często razem zebrane w naszych bibliotekach w osobnych zbiorach, np. ręk. Jag. 3006, Ossol. 233 lub zbiór Krzyszt. Zawiszy w bibl. Krasieńskich — Ob. o tem bliżej obok dzieł wyżej powołanych Szujski Dzieje tom IV str. 174. — Powidaj w Przegl. polskim 1872 IV. — Konopczyński w Hist. polit. II (Encykl. Akad. Um.) str. 410. — Handelsman Studja historyczne 1911 str. 15 i nast. — Kraszewski Kaj. w Przegl. pow. 1894. — Obacz nadto w Bibliogr. tom XXIII 331 oraz pod Radziejowski M. (1702) — Zawisza Krz. (Relatia 1704). — Zbański (1695) — Sapiehowie (Manifest). — Powyższy materiały bibliograficzny nie został dotąd przez historyków wyzyskany.

(Sapieha Kazimierz Leon Jan), syn Aleksandra Pawła, gen. artyl. († 1738). Campus Gloriam Illimitatam Honoribus in Campestri Sarmatia Ampliatum, Terminalem in stationem Avitae Sagittae Illustrissimam ac Excellentissimam Domini, Domini Comitis in Bychow, Zasław, Dąbrowna, Druja &c. Casimiri Sapieha Generalis Artilleriae M. D. L. Volpensis. Oniksztensis, Rakanciscensis, Ławaryscensis &c. &c. Capitanei, Radivillianis in Patriam Aquilis, Celsissimae, Illustrissimae, ac Excellentissimae Principis Carolinae Radziwiłłowna Cancellaridis M. D. L. Inter conclusa perennitatis Amicitiae Foedera, cum Triumphali Ducalium Tubarum Classico, publico Ap-

plaudentis Orbis Oraculo Destinatus atque a Devinctissimo Fundatoriis Nominibus Academico Collegio, & Universitate Vilmensi Encomiastico Cultu Circumscriptionis. Anno ab Ortu, in Campestribus terrae, Floris Nazaraeni 1727. Vilnae Typis Academ: Societatis Jesu. folio, k. 26 nlb.

Na odwołanie herby obu domów, poczem dedykacja. W panegiryku wzmianka o Marji Leszczyńskiej, król. franc. (k. D₂) i o Marji Sobieskiej.

Jagiell. — Krasień. — Ossol.

— Horologium saeculorum coronatis regnorum solibus conformatum ferreo Sapieharum telo, ac aereo Radivillorum lituo auream patriae aetatem indicans et insonans. Sponsali orbita: Illustrissimam ac Excellēmi Dni Casimiri Sapieha Comitis in Bychow, Zasław, Dąbrowna, Druja etc. Generalis artilleriae M. D. L., Capitanei Volpensis, Oniksztensis, Rakanciscensis, Ławaryscensis etc. et celsissimae illmae ac excellēmae principis Carolinae Radziwiłłowna Cancellaridis M. D. Litt. instructum inter consona applaudentis Sarmatiae vota salutatione panegyrica celebratum a perenniter obligatissimo fundatoriis nominibus Ducali Radivilliano Nesvisiensi Collegio Societatis Jesu. Anno quo (1727) VIVant! pLaVDentem nVMerent noVa saeCVLa sponsi. Vilnae typis Universit. Soc. Jesu. folio, 8 ark.

Na odwrot. str. tyt. herby państwa młodych a pod niemi 4 w. łac.

Jagiell. — Krasień.

— Traktat wiecznotrwałej przyjaźni książęcego orła z heroiczną ręką pod Sarmackim niebem na wiekopomnej sławy placu zawarty przy skonfederowanych ślubnym pierścieniem afektach Jaśnie Wielmożnego Jmci Pana Kazimierza Sapiehy hrabi na Bychowie, Zasławiu, Dąbrownie. Druj itd. Generala artylerji W. X. L., Starosty Wołpińskiego, Onikszteńskiego, Rakanciskiego, Ławaryskiego itd. JO. księżny Karoliny Radziwiłłowny kanclerzanki W. X. L. itd. przy publicznych applauzach szczupłym lakonizmem opisany od zdewinkowanego wiecznie fundator-

skim domom collegium y akademii wileńskiej Soc. Jesu. folio, 4 arkusze.

Jest to część III łacińskiego panegiryku „Horologium“ i dlatego zaczyna się od sygn. M.

Na odwr. str. tyt. herby oblubieńców a pod niemi 4 w. pol.

Krasinś. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Umbra od orła w słońce zanurzonego na heroicznę ręce złote wieki Sarmackiemu światu skazująca przy skolligowaniu ślubnym pierścieniem rąk Jasnje Wielmożnego Jmci Pana Kazimierza Sapiehy hr. na Bychowje, Zaslawiu, Dąbrownie, Dryi itd. Generała artylerji W. X Lit., Starosty Wołpińskiego, Onikszyńskiego, Rakanciskiego, Ławaryskiego itd. y JO. księżny Karoliny Radziwiłłowney kanclerzanki W. X. L. itd. szczupłym lakonizmem określona obligowanego wiecznie fundatorskim domom Collegium Nieświżskiego Soc. Jesu Roku p. 1727. w Wilnie w drukarni akademickiej S. J. folio, 3 arkusze.

Druk łaciński, na odwr. str. tyt. herby państwa młodych i pod tem 4 w. pol.

Tworzy część drugą panegiryku łacińskiego „Horologium“. Arkusze idą od lit. I.

Ob. Sapiehowie III 203.

Jagiell. — Krasinś.

— ob. Denisowicz (1727) — Łapczyński (1727) — Przyłuski (Wypis). Matuszewicz Pamiętn. I — Sapiehowie III (1894) 1, 202 i n.

SAPIEHA Kazimierz Leon, syn Lwa, pisarz w. lit. (od 1631), marsz. nadw., podkanclerzy lit. od r. 1645 († 1666). Dziękowanie za pieczęć mniejszą W. X. Lit. Władysławowi czwartemu.

Śwada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 273—275.

— List Kazimierza Leona Sapiehy Podkanclerzego W. X. Litew. zapraszający na pogrzeb małżonki swojej Teodory hrabianki Tarnowskiej Wojewodzanki Wendeńskiej, do Kazimierza Sapiehy.

Śwada Polaka Ostrowsk. 1745 f. I 4 str. 67.

— Oratio Casimiri Leonis Sapiehae procancell. Lith. ad Pol. senatores, qua valde necessarium esse, ut per universi regni nobilitatem perfidus hostis adoriatur, solide demonstrat 1649.

W Lünig. Oratt. II 38. — Por. Wysocki (Orator).

— Zdawanie pieczęci mniejszey W. X. L. królowi Jmści po śmierci JW. Jmci Pana Pawła na Kodniu y Olśzanach Sapiehy Podkanclerzego W. X. L. przez JW. Jmci Pana Kazimierza Leona Sapiehę Pisarza natenczas W. X. L. potym Marszałka Nadwornego, na ostatek Podkanclerzego W. X. L. na Seymie w Warszawie 1635.

Śwada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 228.

— Fundacya na czterech profesorow Juris-Prudencyi przy Akademij Wileńskiej Societ. J. przez Jasnje Wielmożnego s. p. Kazimierza Leona Sapiehę Podkanclerzego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Orszańskiego, Wołpięnsk. Luboszańsk. Starostę, na Maiętności Poczaiewicz, we Wsiami szęsęnaście y z częścią Miasta Łukomla do niey należącemi, w Powiecie Orszańskim sytuowaney, w Warszawie Dnia 20 Julij R. 1655 wiecznemi czasy zapisana, lecz nieprzyznana, ani przez Konstytucyą, iak inne, approbowana: do Xiąg Grodzkich Woiewodztwa Brzeskiego, Litewskiego, dnia 9 Februarij 1656 Roku, przez Wieleb. Jana Andrzejkiewicza Soc. J. podana, a Wieleb. X. Woyciechowi Kojalowiczowi Soc. J. Rektorowi Akademij Wileńsk. Widimusem wydana, potym do Kancellaryi mniejszey W^o X^a Litt^o pod datą dnia 6 Maia R. 1659 przez Wielebn. X. Kazimierza Kojalowicza Soc. J. Rektora Akademij Wileńsk. do Suscepty podana: nakoniec 1695 mense Augusto d. 11, do Xiąg Głownego Trybunału W^o X^a Litt^o Spraw wieczystych w sposob Przenosu iest ingrossowana w Wilnie. Extrakt Testamentu J. W. Fundatora, oraz dla objaśnienia na niektórych miejscach potrzebne Noty są przydane. folio, ark. sygn. A₁—B₂ (kart 4).

Jest to testament K. L. Sapiehy z objaśnieniami Wojc. Kojalowicza. Wydane po r. 1761? Ciekawe do historii szkół. Darowane były obicia berkawłowe Szkole Soc. J. wileńskiej, ale ani tego obicia widać, chyba na theatrum podczas baletów, tragedji, dialogów. Sapieha fundował Jezuitom 11 wsi i nadto 5 innych, ale fundacyę skrzywdzono, o czem Kojalowicz mówi obszernie. Mówi też o świeżo założonej akademji w Tobolsku.

O powyższej jego fundacji czyli o t. zw. „szkole sapieżyńskiej“ (katedra prawa w Uniw. wil.) ob. Brenstein Bibl. uniw. w Wilnie 1925 str. 11 (mówi tu o jego bibliotece liczącej 3000 dzieł z górą). — Baliński Ak. Wil. str. 149. — Jaroszewicz Obraz III. — Łukasz. Hist. szkół IV. — Załęski Jezuici IV i II 640. — Sapiehowie t. II (1891). — Żaden z tych autorów nie znał jednak powyżej opisanego druku.

Korzystałem z egzemplarza bibl. Tyszkiew. w Czerw. dw. (znisz. w r. 1919).

(Sapieha K. L.). Casimiro Leonⁱ Sapieha magno maximi Regis Senatori, Dignissimo M. D. L. Procancellario, magna merito Majora merenti Maximo Publico voto sinceri, libentes vouemus academici Vlnenses. w 4ce, k. 8 nlb. (sygn. B₄).

Akad. — Ossol.

— Fausta inter publicos applausus congratulatio sub auspiciis in Bello Zaporoviano reditum... obacz Łobżyński J. D. (1651).

Dedykacja prozą kart 3. Od ark. C Applausus publicus heroicis virtutibus Procancellarii. Na ark. E₂ Inscriptio auro elaboratae pidibus, quam ad aram Divae Clarom. obtulit.

— Illustrissimo Domino, D. Casimiro Leoni Sapieha dignissimo Senatori et Procancellario Magni Ducatus Lituaniae Elogium Natale Pro die 4. Nonas Martij Anni 1646. w 4ce, 1 ark.

Wierszem nakamiennym. Zaczyna się: Dies recurrit natalis.

*Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Elogium parentale Casimiri Leonis Sapieha Procancellarii M. D. L.

Swada Polska Ostrowskiego 1747 f. II Inscript. 102—103.

— Epitaphium Casimiri Leonis Sapieha et Theodora Sapieżyna, Vilnae. Swada Polska Ostrowskiego 1747 f. II Inscript. 97—98.

— Meta Sagittae Sapiehanae in Obitu Illustrissimi Domini D. Casimiri Leonis Sapieha Procancellarii M. D. L. etc. a Collegio Brestensi Soc. Jesu Famae Posthumae indicata.

Przypis Pawłowi Sapiesze Wojewodzie Wileń. Por. Naruszewicz K. A. (Meta 1666).

— Phoenix Orbis Litvani, Illvstrissimvs Dominvs D. Casimirvs Leo Sapieha, Comes In Bychow Et Sapiezyn. Procancellarivs Magni Ducatvs Lituaniae; Orsensis, Volpensis, Berezynensis, Praefectvs, Oeconomiae Brestensis Ad-

ministrator, Iuris vtriusque in Alma Academia Vilneñ. Fvndator; ad Cineres Funebres, Illvstrissimae Familiae Sapiehanae. A Collegio & Academia Vlnensi Societatis Jesv Dedicatvs. Anno Salutis M.DC.LXVI. Varsaviae, Typis Elertianis. (Na końcu:) Varsaviae, Apud Viduam & Haeredes Petri Elert, S. R. M. Typogr: Anno Dñi 1666. fol., karta tyt., 2 k. przedm. i k. 14 nlb. (sign. A—G₂).

Tak brzmi tytuł w egz. Akad. — W egz. Jag. jest zmiana w tytule: ...Fundator ad cineres funebres illustrissimo Domino D. Paulo Joanni Sapieha Comiti in Bychów, Palatino Vlnensi, supremo M. D. L. exercitium Ducis, Zdzitoviensi, Rosłaviensi, Borcianensi praefecto, Kobrynensis et Szavlensis oeconomiarum administratori ab exulibus socijs Collegii et Academiae Vlnensis Societatis Jesu dicatus. Anno salutis M.DC.LIX (1659).

W przedmowie wspomniani Bened. Paweł i Kazim. Jan Sapiehowie, Alex. Połubiński, J. Tyzenhaus. — Przedmowa w egz. Akad. zwrócona: ad illustris. Domum ac fam. Sapiehanam. W egzempl. Jag.: Ad Paulum Joh. Sapieha.

Porównaj t. XXIII str. 53 pod Naruszewicz Kaz., gdzie opisany tenże sam panegiryk, ale z podaniem Naruszewicza jako autora (bibl. Czerw. Dworu).

Data tam podana 1646 jest błędem druku. Akad. — Jagiell.

— ob. Andrzejkiewicz Jan (Memoryał 1666) — Bardowski Nicolaus (1643) — Brzeskie Kollegium (1659) — Congratulatio (1651) — Ginkiewicz Michał — Gliński Jan (Kazanie 1652) — Kobierzycki Stan. (Histor. Vladislai 1635) — Kognowicki (Życia) — Kojalłowicz Kaz. (Paneg. 1668) — Kojalłowicz Wojciech (Histor. Lithuan. 1650) — Konstantynowicz Józ. (1647) — Koreywa J. A. (Threnodya 1632) — Kwiatkiewicz J. (Meta 1659) — Łayszczewski Seb. (Kazania pogrzeb. 1637) — Laurinowicz Mik. (Kaz. pogrzeb. 1646) — Łobżyński Jan D. (1651) — Marquart And. (1647) — Mitovius Petrus (1652) — Mysłimski Fabian (Wieniec 1639) — Naruszewicz Krzysztof (Lumina 1652) — Naruszewicz Kazimierz Alex. (Phoenix 1666) — Olizarovius Aaron Alexander (De politica 1651) — Piotrkowczyk Alexy (1653) — Poczapowsky Jan (Uniuersa meteorol. 1643) — Połubiński G.

(Compendium 1644) — Połubiński Gabryel (1647) — Połubiński Hieronim Konst. (Disputatio 1635) — Potocki Paweł (Saecularum 1702) — Puteanus Eric. (Epistolar. 1641, Pompa 1639) — Rudomicz Bazyli (Mausoleum 1653) — Rudziński Atanazy (Kolęda konfeder. 1656) — Rutkowski Andrzej (Obrona W. X. Lit. 1648) — Rywocki Jan (1645) — Sapieżyna Teodora (żona jego) — Sapieha Krzysztof Mik. (Trophaeum 1631, Cor Leonis 1631) — Sarbiewski M. (Scipio Marschale. 1635) — Sloxoin Jon. (Testam. 1641) — Starowolski Szymon (Diva Claromontana 1640) — Toński Jan (Arithmetica vulgaris b. r.) — Tupik X. Stanisław (Śmierć pańska 1667) — Verulnauus Nicolaus (Institutionum 1649).

Sapiehowie II 13 i nast. — Kołtubaj Galerja nieśw. — Rodow. Sapiehów s. 30—1. — Kraszew. Wilno IV 374. — Kognowickiego życiorys ob. tom XIX 394. — Siarczyński Obraz II 159. — Kwiatkowski Panowanie Wład. IV. — Podgórski Pomniki do dziej. Polski str. 11. — Pamiętniki Niemcewicza IV 162. — Święcki Hist. pam. II 62—65. — Dzieje dobroczynn. 1821 Wilno 67 i 8. — Mecherzyński Hist. wym. pol. III 155. — Swada Ostrowsk. I. — Bieliński Uniw. wil. I—III. — Rygiel Puteanus und die Polen (1913). — Kochowski Klimaktery. — Encykl. Orgelbr. T. 22 s. 935—6. — Starowolski Monum. 237. — Czaplewski Polacy w Ingolszt. 1914 str. 96. — Obuchowiczów Pamięt. (wyd. Balińskiego) str. 7.

O jego archiwum ob. niżej pod Sapiehowie.

Sapieha Kazimierz Mikołaj, syn Mikołaja, star. niemonojecki († 1639) ob. Columbinus (1619) — Młodzianowski (1641).

Sapieh. II 141.

(Sapieha Kazimierz), syn Mikołaja, starosta krzepicki (1625, umarł 1654). Epitaphium Codnae.

Ostrows. Suada lat. inscript. II p. 110—111.

SAPIEHA Kazimierz Nestor (1757 † 26 maja 1798), gen. artylerji lit., poseł na sejm 4-letni, marsz. Konfed. lit. Głos J. O. Xięcia Imci Sapiehy Generała artylerji W. X. Lit: Posła Woiewodztwa Brzeskiego Lit. die 7. 9bra 1778 na sessyi seymowej miany. (Na końcu:) w Drukarni P. Dufour Drukarza J. K. Mci y Rzpłtey, mieszkającego na S. Jańskiego ulicy. fol., str. 4.

Odczytuje swoją instrukcję w sprawie ekonomji król.

Branic. — Czartor. — Krasinś. — Ossol.

— Głos Starosty i posła Brzeskiego Litt. Na Rugach Poselskich dnia 3. Octobra 1786 Roku miany. (Na końcu:) W Drukarni P. Dufour. Konsyliarza Nadwornego, Drukarza J. K. Mci i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetow. w 4ce, str. 12.

Broni ginącej wolności. Zwalcza „seymików podwojnych potwory“. Obawia się przewagi senatorów nad posłami. — Omawia przebieg sejmiku w Kamieńcu podolskim i daje votum za jego legalnością.

Czartor.

— Głos J. O. Xcia Imci Sapiehy Generała artylerji W. X. L. starosty i posła Brzesk: Lit: w Izbie poselskiej dnia 7. 9bra 1786 Roku miany. fol., k. 1.

Wielbi marszałka Koła rycerskiego. Mówi o projekcie konsensów, podanym od Dobrzyńskiego, na który się pisze.

Branic. — Czartor. — Jagiell.

— Głos... na Sessyi Seymowej d. 3. 9bra 1788 in turno miany. B. m. dr. (Dufour). w 4ce, str. 8.

Powołuje się na wyrazy: „Stoiemy nad przepaścią“ które wyrzekł Hetman Rzewuski, cnotliwy i pięcioletni więzień, przed podpisem projektu zwiększenia mocy Rady nieustającej.

Akad. — Branic. — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zieliński.

— Głos... marszałka Konfederacyi W. X. Lit: na dniu 27 9bra 1788. r. w Skonfederowanych Rzpłtey Stanach miany. (Na końcu:) W drukarni Piotra Dufour... w 4ce, str. 4.

Przemawia za zachowaniem dawnego stroju zwłaszcza w wojsku. Powołuje się na przykład Szwecji.

Akad. — Branic. — Dzików. — Warsz. Uniw.

— Głos JO. Xcia Imci... Marszałka Konfederacyi i Generała artylerji W. X. Litt. przed uchycieniem opisow Rady nieustającej, 1789 roku 19 Januarii miany. Warszawa. (Na końcu:) w drukarni P. Dufour. w 4ce, str. 15.

Mówi o powstaniu Rady n. że ją wprowadziła cudzoziemska influencja kopiąc sobie kanały aż do najdrobniejszych cząstek Rządu. Uprawiono ją krwią i Izami r. 1776. Jest za zniesieniem Rady.

Akad. — Branic. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— Głos... na dniu 17 kwietnia miany. Warszawa. 1789. w 4ce, str. 7.

Branic. — Dzików. — Jagiell. — Krasiańs. — Zamojs.

— Głos J. O. Xcia Imci... Generała artylerji y Marszałka Konfederacji W. X. Lit: na dniu 21 Kwietnia 1789 Roku miany. w 4ce, str. 8.

W sprawie noty rosyjskiej. — Jest za przy-
mierzem z Prusami.

Branic. Czartor. — Krasiańs. — Zamojs.

— Głos JO. Xcia Imci... Marszałka konfederacji i Generała artylerji W. X. Lit. na dniu 1 września 1789 r. W druk. P. Dufour kons. nadw. J. K. Msci dyrektora druk. korp. kad w 4ce, str. 11.

Zielińs.

— Głos J. O. Xięcia Imci... Marszałka Konfederacji y Generała Artylerji W. X. Lit. dnia 21 Grud. 1789 miany. w 4ce, str. 16.

Śmiało występuje przeciw wpływowi Rosji, powołując się na przestrożę Rousseau. Chwali przyjacielską medjację króla pruskiego. Opowiada, że widział trupy ubogiej szlachty które padły od bagnatów moskiewskich r. 1776 w powiecie Słomskim.

Jagiell.

— Głos J. O. Xięcia Imci... Marszałka konfederacji i Generała artylerji W. X. L. na dniu 20 września 1790 roku miany (1790). w 4ce, str. 19.

Branic. — Krasiańs. — Zamojs. — Zielińs.

— Głos Janie Oswieconego Xięcia Imci Sapiehy Generała artylerji y Marszałka konfederacji W. X. Lit. Posła z Woiewództwa Brzeskiego Lit: na dniu 18 kwietnia 1791 roku miany. w 4ce, 1 arkusz.

(Na końcu:) w Warszawie w drukarni JKMc i Rzeczypospolitey P. Zawadzkiego na Piarkarskiej ulicy pod Nr. 129.

O prawach dysydentów. Mówi z okazji nadania reprezentacji mieszczanom, chwali tu projekt Suchorzewskiego posła Kaliskiego o miastach, który zmieniono w prawo. — Żąda, aby dysydenci byli przypuszczani do wewnętrznego miast gospodarstwa. Katolicy nie powinni mieć preferencji.

Akad. — Branic. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Zamojs.

— Głos JO. Xcia... Gener. Artyll. y Marsz. konfed. W. X. Lit. na dniu 3 Maja 1792 R. miany. w 4ce, kart 4.

Warsz. Uniw. — Zamojs.

— Manifest JO. Xcia Imci Nestora Kazim. Sapiehy Generała Artyll. W. X. Litt. Brzesk. Litt. etc. Starosty, prze-
ciwko W. W. Jędrzejowi Aloizemu Ko-
źmianowi Sędziemu i Mikoł. Trzciniń-
skiemu Podśędkowi ziemsk. Lubelsk. 3 listop. 1787 w akt. grodzkich Lubel-
skich zanesiony. fol., sygn. B.

Akta do tego procesu się odnoszące ob. ręk.
Czart. nr. 931 (Kutrzeba Catal. 1909).

Branic.

— Manifest... o limitowaniu seymu dnia 27 lipca 1792. (B. m. i r.). folio.

Por. Małachowski Stan. Zamojs.

— Mirtyl y Tyrsys Sielanka Na Dzień Doroczny Urodzin J. O. Xney Imci. z Cetnerow Sanguszkowej Marszałkowej W. X. Litt: Dnia 14 Lutego 1782 Roku. Przez X. K (az.) S (apiehe) G. A. W. X. Litt. w 8ce, str. 15.

Sielanka wierszem w formie djalogu. Wóród niego „Pienie czyli Himn do Miłości“ śpiewa Tyrsys. — Inne wiersze Sapiehy są w Zab. przyj. i poz. (ob. niżej).

Święcki Hist. pam. II 436.

Akad. — Branic. — Kijow. — Zamojs. — Zielińs.

— Mowa J. O. Xcia Imci Sapiehy, Generała artylerji W. X. L. starosty i posła Brzesk: Lit: w Izbie poselskiej miana. (Na końcu:) W drukarni P. Dufour... folio, 1 k.

Mówi o dogorywającym sejmie przed wyborami do sejmików (wiec 1786?). Zgadza się na projekt Wdy Sandom.

Branic. — Czartor. — Jagiell.

— Mowa J. O. Xiążęcia Imci Kazimierza Sapiehy Generała artylleryi W. X. Lit: deputowanego od stanu rycerskiego do Nayjasn. króla Imci y prześwieznego Senatu z doniesieniem o jednostaynym obraniu Marszałka Seymowego miana dnia 6. miesiąca Octobra 1778. w 8ce, k. 4 nlb.

Bez treści, same komplementa dla króla.

Toż wyszło in folio 2 k. — z dodatkiem na końcu: u P. Dufour Drukarza...

Czartor. — Jagiell. — Krasiańs.

— Mowa J. O. Xiążęcia JMości... Miana. Na dniu 26 października Roku 1778. (Na końcu:) u P. Dufour, Drukarza JKMc i Rzecz. mieszkaiącego na S. Jańskiej Ulicy blisko Zamku. folio, kart 2 nlb.

Żąda anulowania czynności Rady nieustaj.
Krytykuje jej działalność.

Branic. — Czartor. — Ossol.

— Mowa J. O. Xcia Imci Sapiehy
Generała Artylerji Lit. starosty i posła
Wwdztwa Brzeskiego Litewsk. miana
20. 8bris 1784 w złączonych Izbach.
fol., 2 k.

— Mowa... w Izbie poselskiej Na
Rugach w dniu 3. Octobra 1786 Roku
Miana. fol., str. 7.

Jest to to samo, co powyżej: Głos na ru-
gach, z bardzo małemi zmianami styli-
stycznymi. Sapieha kilka swoich mów
wydał w podwójnym formacie i z odm.
tytułem.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Mowa... przy wniesieniu projektu
przedłużenia Seymów Ordynaryjnych
Na Dniu 3. 9bra 1786. Roku w Izbie
poselskiej miana. [Zarazem:] Przymo-
wienie się tegoż przy kwiecie woysko-
wym. (B. m. dr.). fol., str. 4.

Twierdzi, że wniosek dołożenia regimentów
gwardji do przepisu względem cudzoziem-
ców jest czezy i niepotrzebny. Chwali
nstawę o szkole rycerskiej, której za-
wdzięcza pięcioletnią edukację.

Czartor. — Jagiell. — Zamojs.

— Mowa J. O. Xcia JMci Kazi-
mierza Sapiehy generała artylerji mar-
szałka konfederacyi W. X. L. starosty
i posła woiewodztwa Brzeskiego litew-
skiego na d. 8. 8bra 1788 r. miana.
B. m. i dr. (Warszawa, P. Dufour) 1788.
fol., k. 2.

Wspomina z obawą niesforne sejmiki kon-
federackie.

Branic. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. —
Kraśn. — Zieliń.

— Mowa... Generała artylleryi mar-
szałka konfederacyi W. X. Lit: na
dniu 27 Octobra 1788 roku w Stanach
skonfederowanych miana. (Na końcu):
w Drukarni Piotra Dufour kons: nadwor:
JKMci Dyrektora drukarni Korp: Kadet:
mieszkaiącego w Rynku miasta Starey
Warszawy N. 58. w 4ce, str. 12.

Są dwa różne odbicia.

Mówi o komisji wojskowej, która w roku
1764 wniosła się na rozwalinach władzy
hetmańskiej. W roku 1775 przywrócono
częściowo władzę hetmanom. Oświadcza
się za projektem Ogińskiego. Potępia Radę
nieustającą, której grzechów był przez lat

cztery świadkiem i przeciw niej do pro-
tokółów podawał rozpiszy.

Akad. — Branic. — Jagiell. — Kraśn. —
Ossol.

— Mowa J. O. Xcia Imci... Mar-
szałka konfederacyi i Generała artylerji
W. X. L. na dniu 10 sierpnia 1789 roku
miana. w 4ce.

Branic. — Zamojs. — Zieliń.

— Odpowiedz na Deklaracyą Przez
Imé Pana Bułhakowa posła Rosyjskiego
pod dniem 18 maia 1792. R. w War-
szawie podaną. Reponse à la Declara-
tion remise à Varsovie le 18 Mai 1792.
par Mr: de Bułhakow Envoyé de Russie.
(B. m. i r.). folio, str. 11.

Data na końcu: w Warsz. dnia 1 czerwca
1792.

Druk w dwie kolumny w dwóch językach.
Na końcu podpisani: Stan. Nałęcz Mała-
chowski, refer. W. K., seymowy i Kon-
federacyi prow. Kor. marsz., oraz Kazi-
mierz Nestor Xiążę Sapieha, G. A. i marsz.
Konf. W. X. L. — Obacz tom XIII str. 445,
gdzie opisano także dwa wydania w ósemce
oraz wydanie niemieckie (Gegenerklärung).
Obacz także w t. XXII str. 78.

Wywołane notą Bułhakowa, która w t. XIII
jest bliżej opisana (kilka wydań polskich,
franc., niem. i ang.).

Tekst odpowiedzi opracowali Ignacy i Stan.
Potocki, Piatoli, Mostowski, Weyssenhof.
Obacz o tem Smoleński Ostatni rok str. 409
(tamże ujemny sąd Śniadeckiego o całej
tej odpowiedzi). Sąd Śniadeckiego wydaje
się zbyt bezwzględny: marszałkowie bronią
konstytucji, krytykują fakt gwarancji ros.,
odpierają zarzuty Bułhakowa i Katarzyny,
ale zapowiadają na końcu „determinacyą
na wszelkie hazardy potrzebnej obrony“.
Odpowiedź swojem umiarkowaniem wy-
wołała za granicą dobre wrażenie (de-
pesza Ankwicza).

Oprócz powyższej „Odpowiedzi“ wydawał
Sapieha w r. 1788 - 17+2 jako Marszałek
konfed. litawskiej wspólnie z Stan. Mała-
chowskim, marsz. konf. kor. liczne noty
i manifesty, które obaj podpisywali. Wy-
mienione są one w tomie XXII str. 76—
78. — Por. także Actum (1789).

Akad. — Branic. — Jagiell. — Kraśn. —
Ossol. — Raczyn. — Uniw. lwows.

— Ostrzeżenie... fol., 1 karta.

W sprawie ulepszenia techniki głosowania.
Czartor.

— Oświadczenie J. O. Xcia Imci
Sapiehy Gen. artyll i marsz. Konf. W.
X. L. na dniu 3 Maja 1791 r. w Ko-
ściele farnym przed wykonaniem przy-

sięgi na posłuszeństwo Konstytucyi rządu uczynione. w 4ce, str. nlb. 4.
Kraśniń.

— Projekt Jasnie Oswieconego Xcia.. marszałka konfeder. Litt. w deputacyi konstytucyiney roztrząsany. fol. 1 k.

O obieraniu wojskowych funkcyj poselskich. Deputacja daje opinię, że projekt ten jest stosowny.
Czartor.

— Projekt co do wyborów kommissarzy cywilno wojskowych na posłów przed upłynieniem lat dwóch funkcyj. fol., str. 1, p. fr.
Branic.

— Przymówienie się przy kwiecie wojskowym. fol., 1 karta.

Ob. wyżej: Mowa 3. 9bra 1786.

Jagiell. — Ossol.

— Przymówienie się Xięcia Kazimierza Sapiehy Generała Artylleryj W. X. L., Star. i posła Brzeskiego Lit. w Izbach złączonych przy zaświadczeniu Rady Nieustaięcej na dniu 23 8bra 1786. w 4ce, str. 12.

Ossol. — Warsz. Uniw. — Zamojs.

— Przymówienie się Jasnie Oswieconego Xięcia JMei Kazimierza Sapiehy Generała artylleryi Wielkiego Xięstwa Litewskiego w sprawie male gesti officii promowowanej z rejestru poenalium przeciw WW. Jendrzeiowi Kozmianowi sędziemu, Mikołajowi Trzcinskemu podsędkowi ziemskiemu Lubelskim dnia 3. Xbra 1787, roku w Lublinie. w 4ce, 17 kart nlb. (sygn. E).

Ob. wyżej: Manifest.

Akad. — Czartor. — Ossol. — Zamojs.

— Remanifest J. O. Xiążęcia Imci Nestora Kazimierza Sapiehy Generała Artylleryi W. X. Lit: Na zaskarżenia J. O. Xsieżny Imci Anny z Hrabiów Cetnerów Sapieżyny Generałowey Artylleryi W. X. Lit: Zony swoiey uczyniony w Aktach Trybunalskich dnia 11 Miesiąca Kwietn. 1785. fol., k. nlb. 4.

Pisze, że tylko z miłości ożenił się z nią, a nie dla interesu. Szło o fortunę Romana Sapiehy jej syna z pierwszego małżeństwa, z czego widno, że żona była wielką rozrzutnicą. — Sapiehowie III 414 nie znają tego druku.
Jagiell.

— Rota przysięgi dla Stanów skonfederowanych. (Projekt). 1790. folio, str. 1 (p. fr.).
Branic.

— Zmiana prawa co do zasiadających w Komissyi cywilno-wojskowej. folio, str. nlb. 1.
Kraśniń.

— Zrzeczenie się summ Ur. Nestorowi Kazimierzowi Xciu Sapież Gener. Art. W. X. L. należących na rzecz skarbu Litewsk. folio, str. nlb. 2.

Obacz Actum d. 24 Sierpnia 1789 r.

Kraśniń.

(Sapieha Kazim. Nestor). Kopia listu i wierszy do J. Oswieconego Xcia Imci Kazimierza Sapiehy, Generała artylleryi i Marszałka konf. i W. X. Lit. Kawalera orderów polskich z okazji imieniu jego podczas oktawy napisanych d. 7 marca r. 1789. w 4ce, str. liczb. 4.
Branic. — Kraśniń.

— List do J. O. Xiążęcia Sapiehy od anonima 1789 roku podczas seymu napisany. w 8ce, 2 arkusze.

Porów. Listy. — Bentk. H. lit.

— List do J. O. X. Imci Sapiehy Marsz. konf. seymow. prowincyi W. X. Lit. r. 1789 maja 2. dnia. (B. w. m.). w 4ce, k. nlb. 4.

Od mieszczan Wileńskich; podpisany: Obywutel.
Jagiell.

— Listy do J. O. Xiążęcia Sapiehy od Anonima. 1789. Roku pod czas Seymu napisane. w 8ce, str. 28, kart 2 i 1 tablica.

Są to Listy III przeciw duchowieństwu, które nie chce brać udziału w podatkach i innych ciężarach kraju.

Rozpoczyna przedmowa do Anonima (Listów do Małachowskiego). Mówi, że nie pisze w przeciwieństwie do niego, owszem przydaje myśli swoje. Tylko przełożony pragnie uwagę nad duchowieństwem.

Po str. 28 idzie: Do autora. Pod tytułem: Odpowiedź Plebana na nowe zarzuty przeciwko Duchowieństwu. (Pisane na skutek broszur: Zgoda i niezgoda; Resposn na list plebana; Poparcie uwag nad życiem Zamojskiego). Jest to obrona funduszów duchownych, gdzie zarzuca przeciwnikowi, że udaje księdza ale gorliwego o podatek. Chce się podobać wyższemu stanowi jego dozorcom, więc szkaluje. Estote sicut canes latrantes. — Na końcu tablica: Regestr opactw duchownych i świeckich, z wymienieniem 54 opatów.

Wyszło widocznie z kół bliskich Kollątajowi (ob. jego Listów część III 1788).

Branic — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zielień.

— Pamięć w potomne czasy Jaśnie Oświeconego Kazimierza Nestora Książęcia Sapiehy Generała Artyleryi litewskiej y Marszałka Seymowego Konfederacyi, orderów polskich Kawalera. Podana w Warszawie 1791 roku. W Warszawie w drukarni uprzywilejowanej Michała Grölla księg. nadw. J. K. Mei. w 4ce, 2 karty nlb.

Zaczyna: Sławę dla wielkich ludzi, gdy pióro wymierza, obok z cnym Małachowskim waży Kazimierza. Jagiell.

— ob. Actum (1789 i 1787) — Dowody (1776) — Kognowicki Kazimierz (1791) — Małachowski Stan. Należcz (1792) — Leopold (1747) — Sapieżyna Anna — Szrednicki Ign.

Należał do Zabaw przyjemn. i pożytecznych, np. T. 4, str. 49 wiersz do Xżny Izabeli Czartorskiej; na str. 361 wiersz na rocznicę koron. JKMei.

Jego „Listy z lat 1773—6“ wydał Kraszewski w Ateneum 1852 i osobno. — Oprócz tego jest dużo jego listów w rękopisach bibl. Ossol. oraz bibl. Kras. (nr. 4148). — Również dużo aktów do niego się odnoszących jest w rękopisach Czartor.

Bartosz, w Święckiego Hist. pam. II. — Rodowód Sapiehów str. 53—4. — Kraszewski Polska w czasie II 47. — Korzon Wewn. Dzieje VI 382. — Kalinka Sejm czteroletni I 259 (tu jego charakterystyka). — Smoleński Ostatni rok (1897) i Konfed. targ. 1903 passim. — Chodkiewicz Portrety 1820. — Szykowski Dzieje tragedji 1920. — Bibliogr. tom IV str. 181. — Finkel nr. 5015 i 27701. — Sapieżowie III 415

SAPIEHA Kazimierz Władysław, wojewoda Trocki (1650 † 29 kwiet. 1703). List... zapraszający na akt weselny... Ludowiki Sapieżanki Pisarzówny polney koronney siostry swojej, którą brał in sociam vitae... Konstanty książ Szujski Chorąży brzeski, potym Pisarz W. W. X. Lit. 1687.

Swada Polska Ostrowskiego Danejk. 1745 f. I 4, str. 84.

— Podziękowanie za woiewództwo Trockie królowi Imci Augustowi wtoremu na Seymie Coronationis.

Swada Polska Ostrowskiego Danejk. 1745 f. I, str. 271.

(Sapieha Kaz. Wł.). Epitaphium Casimiri Vladislai Sapieha Palatini Trocensis, Codnae.

Swada latina Ostrowskiego Danejk. 1747 f. II. Inscr. 113—115.

— ob. Putkowski (1703) — Rusiecki Benedykt X. (1703).

Sapiehowie III 29.

Sapieha Kryspin, woj. wil. ob. Elenchus (1697).

(Sapieha Krzysztof), krajezy W. X. L. († 1665). Epitaphium Christophori Sapieha, incisoris M. D. L. Wiszniciis. Svada latina Ostrowskiego 1747 f. II 4, str. 112.

(Sapieha Krzysztof), podczasz W. X. L. (1590 † 1637 27 listop.). Epitaphium Christophori Sapieha Pocillatoris M. D. L. Patavii in Italia.

Swada latina Ostrowsk. 1747 f. II str. 107.

— ob. Saracinnelli (1625).

Sapieha Krzysztof Franc. ob. Ossezdowski Stan. (Cithara 1638).

SAPIEHA Krzysztof Mikołaj, syn Lwa, krajezy lit., pisarz polny (1607, † 1631). Theses Politicae ex Aristotelis libris de Republica a Christophoro Nicolao Sapieha, Palatini Vlnensis filio. Publice, et in Palestra Bonae Mentis propositae. Lovanii typis Corneliae Coenesteynii de Io CXXVII (1627). w 4ce.

Dedykacja ojc. Nauczycielem jego był Puteanus.

Między innemi broni tu tezy o potrzebie swobód szlacheckich oraz o istnieniu wolnej elekcji w Polsce; nadto wyświetał, że Polska jest murem Europy.

Powyższe „tezy“ odnalazł prof. Kot w bibl. król. w Berlinie.

Ks. Olszewski w kazaniu „Grono winne“ 1631 (ob. tom XXIII str. 336) a za nim Niesiecki VIII 265 mówią, że przekładał Liwiusza. — Ob. Liwiusz.

— [Opowiedzenie zdarzeń Dymitra cara 1627].

Chwali je Eryk Puteanus, zatem było pisane po łacinie; ale pytanie, czy wyszło drukiem?

Rodowód Sapiehów s. 29.

(Sapieha Krzysztof Mikołaj). Per Angusta Ad Augusta. Cor Leonis signum coeli, sub quo Ill. D. D. Chr: Sapieha 17 Augu: Mortuus. Angustiae mihi sunt. Cor Leonidae Fortuna Xerxis domuit. Post coronam capiti Regio detracta In Tribus hastis uirtutum simulac uitam absolutit: plut: in Paral: Fortunam uirtute domui. Ilmo Dmo D. Leoni Sapieha M. D. Lit: Supremo Exer: Ducui Palat: Vlnen: Optimo Parenti Optimvm

Filium Christo: Nico: Sapieha M. D. Litu: Notarivm In moribus suis et mente R̄pcae superstitem Sodalitas Annuntiatæ Virg: In Alm: Vniu: Viln: D. D. (B. m. dr. i r.) (1631?). folio, k. 12 nlb.

Karta tyt. sztychowana. U góry w wieńcu słowa: „Per angusta ad augusta“; niżej lew podtrzymujący przednią prawą łapą tarczę w kształcie serca z napisem w środku: „Cor Leonis signum coeli, sub quo Ill. D. D. Chr: Sapieha 17 Angu: Mortuus“, obok bliżej grzbietu przednia część raka, między którego wąsami słowa: „Angustiae mihi sunt“; niżej: „Cor Leonidae“ i t. d. U dołu: z jednej strony postać kobieca, stojąca na kole, między którego górnymi sprychami wyrazy: „orbis iter“, z drugiej strony postać rycerza w zbroi z tarczą w lewej ręce i dwiema włóczniami tkwiącymi w piersiach, prawa jego ręka wyścignięta w górę trzyma sznuerek w rodzaju uździenicy, przechodzącej przez pazury prawej tylnej łapy lwa, a wychodzącej z ust postaci kobiecej; między temi postaciami tarcza zwisająca na taśmie, trzymanej w tylnej prawej łapie lwa z napisem: „Illmo Dno D. Leoni Sapieha“ i t. d.

Cały rysunek nie posiada może wyższej wartości artystycznej, ale jest niesłychanie charakterystycznym objawem jako jedna z pierwszych prób wprowadzenia baroku do Polski. — Artysta nie podpisan.

Na karcie drugiej (sygn. „A“) przedmowa do Leona Sapiehy wojew. wil. Na karcie Smej zaczynającej się znnowu od sygnatury „A“ przedmowa do Jana Stanisława Sapiehy, marszałka W. Ks. Lit., starosty słonimskiego, starszego brata zmarłego Krzysztofa. Jagiell. — Ossol.

— TROPH·EVM Gloriar Ex Illustribus Vitae Exuuiis Illmi Dni D. Christ: Nico: Sapieha Palatinid: Vilneñ M. D. Litu: Notarii Fraternalis pietati Illmi Dni D. Casimiri Sapieha Palatinid: Vil. M. D. Litu. Notarii &c. Erectvm Per Annuntiatam Diuae Virginis Sodalitatem Almae Vniuersitatis Vilnensi (sic) Sal^u A^o. M.D.C.XXXI (1631). folio, k. 9 nlb.

Karta tyt. pięknie sztychowana. U dołu dwoje dzieci naprzeciw siebie, z których jedno wydmuchuje bańki mydlane, a drugie je usiłuje schwycić; na jednej z większych bańek napis: „Momento“, na drugiej: „Fruimur“, niżej powtórzone te same wyrazy i zdanie: Homines breuis et caduca res nascimur Seneca VI natur. q I. Nad główkami dzieci po obu stronach dwie tarcze ze strzałami, a z poza nich wyra-

stają pnie drzew z obciętemi konarami, na jednym z pni pozawieszane odznaki godności świeckiej jak: zbroja, hełm, rękawica, naramiennik i korony, na drugim odznaki godności duchownej jak: kapelusze, infuła i tiara. Na obydwóch pniach, na tablicach, umieszczonych w ich środku, napisy jednakowo brzmiące: „Pauperum tabernas“, a na dwóch wyższych i najdłuższych konarach napisy: „Regum turres“; na rozgałęzieniach tych najdłuższych konarów stoi kościotrup z berłem w prawej ręce i koroną na czaszce, pod jego nogami napis: „Aequo pulsat pede“, niżej zaś między obydwoma pniami zwisła zasłona w kształcie tarczy, uwieszana dwoma końcami do konarów, na których stoi kościotrup, na tarczy tej umieszczony tytuł. Po prawej stronie kościotrupa klepsydra uskrzydłona z dłonią wchodzącą w dolny jej otwór, na palcach dłoni zawieszony różaniec, po lewej stronie kościotrupa herb Sapiehów „Lis“, otoczony wieńcem. Nad klepsydrami napis: „Nec pietas moram“, nad herbem: „Nec dignitas moram“, niżej zaś: „Fugaces labuntur anni sicut sagittae“; u samej góry wstążka, w której środku ponad kościotrupem wyrazy: „Pallida Mors“.

Ded. Kazim. Sapiesze, wojewodzie, bratu zmarłego, poczem wiersz.

Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— ob. Liwiusz — Olszewski Jakób (Winne grono 1631) — Puteanus Ericus (Epistolarum 1646) — Radziwiłł Krzysztof (1632) — Starowolski Szymon (De claris oratoribus 1628) — Tyszkiewicz Janusz (Mowa na pogrzebie, w Swadzie polskiej Ostr. Danejk. 1745 część VI str. 40).

Siarczyński Obraz II 159. — Starowolski Monumenta 239. — Niemcewicz Panow. Zyg. III. — Pamiętniki Niemcewicza T. II 361, 379, 400. — Epitaphium Chistophori Sapieha, Notarii M. D. Lit. jest w Ostrow. Suada lat. inscript. 1747 II 98. — Sapiehowie II 11–13. — Czaplewski Polacy w Inglostadzie 1914 str. 96 (pod r. 1623). — Rygiel Puteanus und die Polen 1913. — Kot Stos. Polaków z Uniw. low. (1927) str. 19.

Sapieha Krzysztof Stefan, starosta Lidzki ob. Ludański Wojciech (przy pogrzebie Alex. Hołowczyńs. 1617).

SAPIEHA Lew (Leon), syn Iwana, urodz. 1557, od r. 1581 pisarz lit., od 1585 podk. lit., od 1589 kanclerz lit., od 1623 woj. wil., od 1625 hetman wielki lit. († 1633). List do JW. Imci Xiędza Jozefata Kunczewicza, Archi-

Episkopa Połockiego od JW. Imci Pana Leona Sapiehi Kanclerza W. W. X. Litt. pisany. (Na końcu:) Z Warszawy, dnia 12 Martii Anno Domini 1622. Bez w. m. dr. i r. (17..). w 4ce, str. 14.

Odpisuje na jakiś list Kuncewicza. Wywodzi, że Chrystus nie potrzebuje gwałtem przymuszonych sług. Zarzuka Kunc. „warcholenie się z Szymatykami“. Mówi o Boreckim i Smotryzekim, że ich kilku czerńców i szlachty nie przyjmuje. Wspomina zatargi Kuncewicza z Połoczanami. Cały list jest gwałtownem potępieniem Kuncewicza za zbytnią gorliwość i bezwzględność w stosunku do schizmy. Unja oderwała od Polski Psków, Nowogród, Czernihów i odtrąciła serca narodu ros. od królewicza.

Druk pochodzi z drugiej połowy XVIII w. Jocher 9477 przypuszcza, że wydali go wówczas dyzunicy. Ostry jego ton mógłby świadczyć o jego wątpliwej autentyczności. Ale z drugiej strony są okoliczności przemawiające silnie za nią: 1) pisany jest widocznie na podstawie dokładnej znajomości wypadków z r. 1620—22; 2) są w tekście błędy, które wskazują, iż ten, co ogłaszał list drukiem, już nie dobrze rozumiał i odczytał tekst pierwotny (np. Moskwin wojewoda kaliski, zamiast: kałuski, magna thymianiatum vis).

Przekład tego listu na ros. umieszczony jest w Magazynie Tumańskiego (Petersburg 1793); a skrócony w dziele Bantysza Kameńskiego o Unji. Skróć wzięty z ros. ogłosił Linde (Statut lit.) i Wisniewski tom VIII str. 346 i 497. Stamtąd przedrukowano go w dziele „-apiehowie“ I 374.

Autograf listu ma być w Bibl. Uniw. wil. O stosunku Lwa Sapiehy do unji i prawosławia ob. Prochaska w Kwart. hist. 1896 oraz Charłampowicz Polski wpływ na szkolnictwo 1924. Branic. — Csartor.

— Oratio nomine Sigismundi III Regis Poloniae habita Vilnae.

Svada lat. Ostrowskiego 1747 f. II str. 57.

— Przemowa do króla Jmci Zygmunta III przy ofiarowaniu Statutu W. X. Lit. nowo wydrukowanego.

Mowy wyborne Lublin 1759 str. 367—370. — Svada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 29—30.

— Statut Wielikoho Kniażestwa Litowskoho od Nayaśnieyszeho Hospodara korolia Jeho Miłosti Zygimonta tretiego na Koronaeyi w Krakowie wydany roku 1588. Drukowano w wielkim mieście Wileńskim, w drukarni domu Momoniczów z łaski i przywileja Korolia Jeho Miłosti (1588).

Ob. Statut.

— Dedicatio libelli intitulati Pompa Casimiriana à Leone Sapieha supremo Cancellario M. D. L. Sigismundo III Regi Poloniae inscripti.

Svada lat. Ostrowsk. 1747 f. II str. 58—59. Kazanie „Pompa Casim.“ (ob. tom XIII str. 237 i tom XIV str. 308) jest pióra albo Cnoglera albo Bojera. Wydane w Święckiego Theatrum S. Casimiri (1604).

(Sapieha Lew). Ad Illustrissimum Dominum D. Leonem Sapieha Palatinum Vilensem M. D. L. exercituum supremum Ducem. Capitaneum Mohiloviensem. w 4ce, k. 6.

Wierszem,

Warsz. Uniw.

— Capitulum perennitatis in quod astraea clientem piissimum Hercules Senatorem amplissimum Mars heroa fortissimum, Apollo virum sapientissimum Illustrissimum Dominum Leonem Sapieha Capitaneum Mohiloviensem etc. nova palatinatus Vilnen: dignitate actum, ejusdem viri illustrissimi prosapieae insignibus decorati invehunt ac triumphanti similem voto et omine prosequuntur, applaudente Alma Academia Viln. Soc. Jesu Anno Dni 1623. w 4ce, 5 arkuszy.

Na odwr. str. tyt herb Sapiehów a pod nim 6 wier. łac. Przemowa prozą do tegoż Sapiehy — poczem rozmaitym gatunkiem wiersza pochwały.

Warsz. Uniw. — Bibl. bodlejań.

— Elogium Leonis Sapieha Palatini Vilenensis.

Ostrowski Svada 1747 II elog. str. 69—71.

— Porażka Szwedów przez Lwa Sapiehę. Wilno 1681.

Kraszew. Wilno IV. — Zapewne tytuł i data błędne.

— Sol in Leone Illustrissimus Leo Sapieha Cancellarius M. D. L. Palatinus Vilenensis etc. primis Mensium Caesaris Augusti feriis ad meridianam Ducalis honoris augem pravectus*), ante septembralem bilancem iudicaria subsistens in statera Ill. ac Excell. D. D. Antonii Casimiri Sapieha etc. indigitatus a juventute Academiae & Universit. Vilenensis S. J. Anno 1724. Kalendis Augusti. fol.

Program teatralny.

Notata Jochera, a więc zapewne z Bibl. wil. publ.

*) 7a Augusti Anno 1681 Dux creatus.

— ob. Andrzejkiewicz Jan (b. r.) — Arcudius (Antirresis 1600, 1605) — Bartholanus Stanislaus (Sigismundi III 1606) — Bernat z Krakowa (1588, 1605) — Bessarion Card. Arcyb. (Rzecz o Duchu S. 1605) — Casimirus (1604) — Dambrowski Mikołaj (Quaestio theolog. 1632) — Daminaeus Krzysztof (Liga z zawadą 1596) — Gałaska Stanisław — Golański Philippus Nerius (1790) — Grodzicki X. Antoni (Żywot 1595) — Grodzicki Stan. (Kaz pogrzeb. 1592) — Grutinius Andreas (Medicus 1598) — Grochowski Stanisław (Holubek 1607) — Gumpenberg W. (Tradycya 1764) — Gwagnin Al. (Sarmacya, Księga VII) — Hilchen D. (Epistola 1599) — Horatius (1609) — Jan Złotousty (Kniha 1617) — Jurgiewicz Andrzej (Bellum evang. 1594) — Kognowicki — Laszczewski Stanisław — Layszczewski Sebastian (Kaz. pogrzebowe 1637) — Loeaechius Andreas (1599, 1612) — Łobżyński Jan (Zaśmienie księżycy Tarnowskich) — Morochoowski Eliasż Joachim (1612) — Olszewski Jakób (Grono winne 1631) — Ozimiński B (Lament 1607) — Pac Teof. (Paneg. 1608) — Peregrinus Christophinus Daminaeus (1596) — Pielgrzymowski (Poselstwo 1588) — Pocięj Hipacy Adam (1600) — Potocki Paweł (Saeculum 1702) — Puteanus E (Epistolar. 1641) — Rudkowski Andrzej (Obrona W. X Lit. 1648) — Rybiński Jan (1607) — Rywocki Jan (Idea herois 1645) — Sanguszko Samuel Szymon (In nuptias) — Sapieha Jan (Epithalamium 1599) — Sapieha Krzysztof (Per angusta) — Sapieżyna — Służebnik (1617) — Śmiglecki Marcin (O Bóstwie 1595) — Sokoliński Druski Krzysztof (Ex autoritate 1598) — Statut litewski — Święcicki Grzegorz (Theatrum 1604) — Threni (Parthenicae sodalitates 1594) — Trybunał obywatelom (1623) — Warecki X. Malcher (Bractwo Imienia Bożego 1594) — Varsevicius Christophorus (De cognitione sui ipsius 1600) — Zdanowicz Grzeg. — Żochowski Cypr. (Colloquium 1680).
Bibl. tom IV 181. — Janociana III 273—6. — Siarczyński Obraz II 150. — Bogusławski

Żywoty 1788 str. 135. — Czacki O praw. pol. i lit. I 4. — Niemcewicz Panow. Zyg. III. — Kwiatkowski Pan. Wład. IV. — Starowolski Monumenta 238. — Łukasze-wicz Wyzn. helw. w Litwie I 141, 157 — Kraszewski Wilno II 332—5. — Gazeta lit. Warsz. 1822 Nr. 25 str. 38 — Enc. Orgelb T. 22 s. 933—5. — Dzieduszycki Piotr Skarga i jego wiek II 66. — Wiszniewski IX 307—310. — Święcki Hist. pam. II 58—61 — Dzieje dobrocz. 1821 Wilno str. 68 i 9. — Sobieski Pamiętny sejm 1912 str. 95. — Archiwum Radzi-willów (Scriptores VIII 1885). — Likowski Unia 1906. — Pierling La Russie et la S. S. III. — Hirschberg Dymitr Samozw., oraz: Maryna Mniszech 1903. — Życia sławnych Polaków (Kognowicki) 1805, 1837. — Sapiehowie I str. 144 i III str. 526. — Finkel nr. 26153. — Sawczyński Krz. Radz. i L. S. w Przew. nauk. 1887 — Tyszkowski w Reformacji w Polsce 1922 nr. 7 str. 198. — Tyszkowski w Przew. nauk. i lit. 1921 oraz w Arch. tow. nauk. w Lwowie, dział II tom IV. — Słowiew Ist. Rossi VIII. — Archiwum J. Zamoj. III. — Theiner Annales III. — Trębicki Grodno 1846. — Darowski Spory dypl. O Samozw. w Bibl. warsz. 1894.

O porzuceniu przezeń kalwinizmu ob. wyżej pod Sapieha J. Fryd.

Jego stos. do Puteana ob. Rygiel. Put. und die Polen 1913 oraz Kot Stos. z uniw. low. 1927 str. 19 i 26.

Jego listy ob. w ręk. Krasiań. nr. 876 (Pu-łaski Opis ręk. 1915). — Korespondował także w r. 1608 z Casaubonem (ob.). — Dużo listów do niego pisanych jest w ręk. petersb., ob. Korzeniowski w Archiwum do dziejów literat. XI. — Por. także ręk. Ossol. (Katalog Kętr. I—III). — Katalog ręk. Akad. Umiej. nr. 1050 (Diarjusz jego poselstwa do Cara Borysa Godun.).

Wedle jego diariusza ułożył awę „Poselstwo“ Pielgrzymowski, o czem ob. Brückner w Bibl. war. 1896 I, Korzeniowski w Arch. XI nr. 392 oraz Bibl. XXIV 280.

Sapieha Łukasz ob. Ambrosiusa Woy-nicz (Theothelimerminia 1626).

Sapieha Michał Aleks. ob. Sapieha Aleks.

(**Sapieha Michał Antoni**), syn Aleks. Pawła, od 1746 wojewoda podlaski, od 1752 podk. litew. († 1760). Oratio funebris, cum illustrissimo ac excellen-tissimo Michaeli Sapiehae Comiti in By-chow etc. Procancellario M. D. Litvaniae collegium Vilnense Scholar. Piar. in sacello suo justa persolveret habita. Vilnae S. P. 1761. fol., sygn. D₆.

Ded. Alexandro et Michaeli Comitib. Sapiehis alteri Polocensium Palatino, alteri M. Litv. Ducatus Incisori utriq. patricio Litvaniae, utriq. regii in Polonia ord. Aquilae albae equiti — synowcom.

— ob. Barclai Jan (1756) — Fraczkiewicz Michał od S. Józefa (1761) — Giedroyć Szczepan (1761) — Illicz Reginald (1757) — Jabłoński Józ. Alex. (1742) — Kollekcya — Kossobudzki Kaj. (Kazanie 1759) — Niesiołowski Kazim. (1743) — Propositiones (1759) — Radziwiłł Albrycht (1749) — Rogowski K. (Zal powszechny 1761) — Rydzewski Wawrz. (1768) — Sapieżyna Aleks. — Sienieński Stan. Nepom. (Mater 1738) — Theatrum mutationis (1725) — Wolter (Tragedya Zairy 1753, Henryada 1750).

Janocki Excerpta 77; Pol. lit. 75. — Kopnocyński Polska w dobie (1909) oraz Mrok i świt 1911. — Święcki Hist. pam. II 435. — Sobiesz. Encykl. pow. Orgelb. XXII 938. — Kraszewski Wilno IV 281. — Katal. ręk. Ossol. II. — Baranowski Ign. Materjały str. 29. — Matuszewicz Pamiętn. Sapiehowie III 287—323.

Jako o tłumaczu sztuk teatr. mówi o nim Bernacki Teatr za Stan. Aug. II 208, 319, 352, 435.

Nie wiem, na jakiej podstawie katalog Bibl. Zamoj. przypisuje jemu autorstwo pracy pod tytułem: Lizymachus tragedia y niektórych zbiór rytymów... Roku 1755 w Wilnie... Ob. tom XXI str. 361.

SAPIEHA Michał Franc., syn Kazim. Jana, koniuszy lit. i gen. artyl. (zginął 1710 w bitwie pod Olkienikami). Lilivm praesvlea tiara coronatvm, et eandem coronans, in solenni inavgvratione in antistitem Vilnensem illvstrissimi, et reverendissimi Domini D. Nicolai Stephani Pac Dei & Apostolicae Sedis Gratiâ Episcopi Vilnensis Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Diuinâ Providentiâ Papae XI praelati domestici, protonotarij apostolici, vtriusq; signaturae gratiae, & iustitiae referendarij, sacri palatij comitis, ecclesiae Lateranensis equitatis aurati, &c. &c. Encomiastica in pagina exaratum, eidemq; oblatum a perillvstri, ac magnifico domino, D. Michaelae Comite in Czereia Sapieha, Capitaneo Roslaniensi, Theaurida M. D. L. Artium Liberalium in Collegio Varsaviaei Societatis Jesv

Studioso. Anno VI^sVs Vti JesVs fLos Inter LILIIa MVnDI. Varsaviae, Excudebat Carolus Ferdinandus Schreiber (1682). fol., k. 12 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Paców Gozdawa w kartuszu z emblematami biskupiami w ozdobnej ramie o motywach roślinnych, niżej sześciowiersz. Na 2giej karcie dedyk. autora Mikolajowi Stef. Pacowi, bisk. wil. Całe proz. Ob. o nim Kraszewski Kaj. w Przegl. pow. 1894; oraz niżej: Sapiehowie.

Jagiell. — Krasinś. — Zamoj.

(Sapieha Michał Franc. Ksawery), syn Kazim. Leona, star. miński, generał major, krajczy lit. († 1766). Opisanie uroczystości ex re imienin Mich Xaw. hr. Sapiehy z Mińska d. 3 Decembr. 1759 r. w 4ce, str. nlb. 4. Krasinś.

— ob. Bujalski Antoni Bon. (1766).

Sapiehowie III 391 408. Tu cytowany z rękopisu jego dziennik z roku 1754 (pisany po franc.) przechowany w Bibl. wil. publ.

(Sapieha Michał Józef), syn Pawła, cześnił lit., pisarz polny, od 1726 wojew. podlaski († 1757). Korona z Sapiezynskich y Wielopolskich laurów dotąd w zawód idącym Herbowym Strzałom y Dziańetom JWey Familji Na mecie wystawiona: przy Akcie Weselnym JW. JMci Panu P. Michałowi Hrabu na Bychowie y Czereu, Sapiehi, pisarzowi polnemu W. X L. y JW. JMci Pannie P. Teressie Wielopolskiej, kancelarzance Wielkiej Koronney, Od Apollina Warszawskiego, z Collegium Scholarum Piarum; w upominku, w Domu Nieśmiertelności oddana. Roku Pańsk. 1700 dnia 10 Augusta. w Warszawie w drukarni tegoż Collegium. fol., k 2.

Branic. — Warsz. Uniw.

— Theatrum mutationis thaumaturgae Conversionis consumae et canoris regum Nubiae Mich. Josepho Sapiehae aquilae albae equiti Notar. Campestri Generali Lith. Retouensi Jadoviensi etc. Capitaneo a Vars. S. hol. Piarum tragico comice repraes. 1725. fol. sygn. C₁.

Z notaty Przyłęckiego.

Jego listy są w zbiorze Ossol. (ob. Katalog ręk I—III).

Opis pobytu u niego Grz. Stańskiego ob. w ręk. Kras. nr. 777.

Matuszewicz Pamiętn. — Sapiehowie III 110—125.

(Sapieha Mikołaj), syn Pawła, starosta wielicki i orszański, wojew. miński, od 1588 woj. witebski, sekretarz król. († 1599). Epitaphium Nicolai Sapieha Palatini Vitebscensis. Codnae.

Palatinski Swada lat. inscript. 1747 f. II 105—106.

— ob. Karol Suderm. — Poselstwo do Króla (1588) — Żagiel M. (Stefanowski 1599) — Zygmunt III (Mandata ad dominum Carolum Suder. 1596).

O jego synach oraz o ich studjach u Puteana ob. zaraz niżej. — Sapiehowie III 111—120.

SAPIEHA Mikołaj, ur. 1581, syn Mikołaja, starosta żyzmorski, chorąży lit., od 1638 wojew. miński, wojew. brzeski, od 1642 kaszt. wil. († 1644). Gratvlatio Sacr: Reg: Maiestati. Invictissimo Ac Potentissimo Vladislao IV. Poloniarvm Et Sveciae Regi. Magno Dvc. Lith. Rvss. Prvss. &c. è Moschouia cum triumphali Victoria redeunti. Per Illystriss: Ac Magnificvm Dominvm D. Nicolavm Sapieha. Comitem in Coden, Supremum Magni Ducatus Lith: Vexilliferum, Generalium Judiciorum Tribunalitiorum eiusdem Ducatus Marschalcum, in Palatio Sacr: Reg: Maiest. Vilnae die. 23. Mens. Jun. Anno Domini 1634. Viua voce, omnium Equitum & Ordinum ad Judicia Tribunalitia congregatorum Nomine habita, oblata, & consecrata. (B. m. dr. i r.). (1634). w 4ce, k. 10 nlb.

„Olbrycht Wierzchowski, Eques Polonus, Philosoph: M. & Sacr: Theolog. Auditor“ dedykuje tę gratulację „Wielmożnym J. J. P. P. Jego Mści Panu Marszałkowi Koła Trybunalskiego, Ich Mościom PP. Sędziom deputowanym, y Collegom Trybunalskim W. X. Lith:“...

Znajdują się tu trzy mowy Mikołaja Sapiehy: 1) Wesoła Gratulacya. Szczęśliwego przyjazdu y witanie Jego K: Mości z Expedycyie Moskiewskiej... 2) Wesołe Przywitanie Najsławniejszego Kazimierza Krolewica Polskie^o gdy się szczęśliwie z Zwycięstwem z Moskwy wrocil. 3) Wesołe Powiszwowanie Drogi szczęśliwej Jego K: Mości ná Seym Warszawsky: z Wilna 29 Junij wyjeżdżającemu... Mowy te wydrukowano później ze zmianą tytułów, ale bez zmiany w tekście w Swadzie Polskiej Ostrowskiego (ob. niżej).

Czartor. — Ossol.

— Mowa J. W. Jmci Pana Mikołaja Sapiehy Kasztelana Wileńskiego, a na ten czas Chorążego W^o W. X. Lit. i marszałka Trybunalskiego, witaiać króla Jegomości Wład. Czwartego miana w Wilnie 1634.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 113.

— Mowa do Królewica Jegomości Kazimierza w Wilnie.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 115.

— Mowa przy odjeździe Króla Jegomości z Wilna (Władysława IV).

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 115.

(Sapieha Mikołaj). Elogium Nicolai Sapieha Supremi Vexilliferi M. D. Lit. deinde Castellani Vlnensis, in privilegio Boguslai Radoszowski Episcopi Luceoriensis super admissionem Sacrarum reliquiarum expressum. Dat. in Kodeń. VI Idus Januarii 1636.

Swada latina Ostrowskiego 1747 f. II inscrip. 125—127.

— Epitaphium Nicolai Sapieha Castellani Vlnensis Codnae.

Swada latina Ostrowskiego 1747 f. II inscrip. p. 108—110.

— ob. Sapieha Krz. Mik. (Cor Leonis) — Ferdynand Karol (1641) — Krasnodomski Łuk. (Disputatio 1608) — Krasuski (Sakr. 1642) — Lilia (Tria 16 2) — Musae (1631) — Puteanus (Epist.) — Urban VIII (Elogium) — Visconti (Elogium 1747) — Walicki (Historya obrazu 1720).

Wszyscy synowie Mikołaja (Mikołaj, Krzysztof, Fryder., Alex. Kazim.) studjowali u Puteana. — Tak samo synowie Lwa (Kazimierz Leon i Krzysztof Mikołaj † 1631). — Ob. o tem Rygiel Puteanus und die Polen (Berlin 1913), oraz Kot Stosunki z Low. 1927.

On to wykradł obraz M. Boskiej gwadelup. w Rzymie i przewiózł do Polski w r. 1636, o czem ob. wyżej pod Sapieha Jan Fryd. (por powieść Szczyckiej Beatum Scelus 1923).

Ob. o nim Sapiehowie I (1890) str. 216 i n. Tu wzmianka o jego listach do Lwa Sapiehy (z r. 1602—12) z czasu pobytu zagranicą.

SAPIEHA Mikołaj, Wda Braclaw. († 1685 r.). List, w którym... Mikołaj Sapieha... winszuie bratu swemu... Kazimierzowi Sapiezie woiewodzie potym Trockiemu nowonarodzonego syna dzi-

siejszego Kanclerza w. W. X. Lit. (Jana Frydryka).

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 4, 34.

— Mowa... Kasztelana Wołyńskiego dziękując za województwo Braclawskie Królowi Jmści Janowi III.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 291. Sapiehowie III 26.

Sapieha Mikołaj, syn Kazimierza, starosta mścisławski († 1716) ob. Putkowski (Echo pogrzebowe 1703).

Sapiehowie III 160.

Sapieha Mikołaj Krzysztof, syn Bohdana. wojew. miński i nowogr. († 1638) ob. Miko F. (1638) — Musae (1631). Sapiehowie I 228.

(**Sapieha Paweł**), syn Iwana, Wojewoda Nowogrodzki († 1579). Epitaphium Pauli Sapieha... Codnae.

Ostrow. Suada lat. inscrip. 1747 f. II p. 105.

SAPIEHA Paweł na Kodniu, koniuszy i podkanclerzy W. X. Litewsk. († 1635). Dziękowanie za pieczęć mniejszą W. X. Lit... Królowi Zygmuntowi Trzeciemu.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 272.

— ob. Bartoszewski Wal. (1615) — Buywidowicz (Camoeny 1602) — Heidenstein (1622) — Korona (na pogrzeb 1635) — Sapieżyna — Żagiel (Stefanowski Hier., Censura).

Sapiehowie II.

Sapieha Paweł Benedykt ob. Sapieha Benedykt.

SAPIEHA Paweł Franc. (imię zakonne Bernard), syn Jana Fryd. Opat Paradyzki, Biskup Żmudzki († 1715). Allocutiones nonnullae seu Sermones a... Paulo in Kodeń Sapieha supremo M. D. Lit. Secretario, Abbate Paradisiensi, demum Episcopo Samogitiae, annis vero tredecim Commissario ac Vicario generali per Poloniam Lithuaniam et Prussiam Sacri Ordinis Cisterciensis, in Capitulis generalibus, et particularibus. Visitationibus Monasteriorum, aliisque actibus religiosi habiti 1701—1711.

Suada latina Ostrowskiego Danejk. 1747, f. II 1 p. 86—101. — Rodowód Sap. s. 38.

— Dziękuję za Biskupstwo Zmudzkie królowi Augustowi Wtoremu.

Swada Polska Ostrowskiego Danejkowicza 1745 f. I 288.

— Mowy niektóre JW. Jmci Xiędza Pawła na Kodniu Sapiehy Sekretarza W. W. X. Litew. Opat Paradyzkiego, naostatek Biskupa Zmudzkiego, przez lat zaś trzynaście generalnego s. Zakonu Cystercyjskiego Kommissarza na kapitułach, wizytach klasztorów, y innych aktach zakonnych miane.

Swada Polska Ostrowskiego Danejk. 1745 f. I 280—287.

(**Sapieha Paweł Franc. Bern.**). Amor orbis gentilitia sagitta ad summa omnia collimante armatus illustrissimo Senatorum, celsissimo Ducum, serenissimo Regum et principum sanguini iunctus, in delicias Paradysi raptus... Paulus Bernardus Sapieha supremus M. D. Lith. Secretarius in Paradysiensem Abbatem consecratus, ab obligatissima Societate Jesu Medirecensi Apollinis pharetrâ accinctus a... 1700.

Ostrowski Suada lat. paneg. poet. 1747 f. II 167—186.

— Epitaphium Pauli Sapieha Episcopi Samogitiensis Codnae.

Suada latina Ostrowskiego Danejk. 1747 f. II inscrip. 116—119.

— Idea bonorum pontificum, ... D. Paulus Bernardus Sapieha Episcopus Samogitiae, Abbas Paradisiensis etc. omnibus dotibus magnorum, et sanctorum Praesulum a virtute, sapientia, et lucina instructus, sub auspiciatissimum in Cathedram suam ingressum panegyrico cultu salutatus a Collegio Chodkiewicziano Crosensi Societatis Jesu. A^o... 1715. fol. kart 19 nlb.

Toż Ostrowski Suada lat. 1747 f. II Paneg. p. 236 252. Krasinś.

— ob. Centrum vitae (1727) — Krasuski M (Paenitentia 1707) — Marya Kazimira (1714) — Stawski (Monumenta).

Enc. kość XXIV. — Sapiehowie III (1894) s. 35.

SAPIEHA Paweł Jan, syn Jana Piotra, Wwda Wileń. i Hetman W. X. L. (1607, † 1665 30 grudnia). Podziękowanie za województwo Wileńskie i buławę wielką W. X. Lit... Królowi Jmści Kazimierzowi.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 270.

— Epitaphium... Beresae in ecclesia P. P. Carthusianorum.

Suada latina Ostrowskiego 1747 f. inscrip. II p. 98—99.

— ob. Andrzejkiewicz (Memorjał 1666) — Cieciszewski Tom. (Halosis 1659) — Karnicki Jan (Abrys 1667) — Kojalowicz Kaz. (1668) — Kunczewicz J. (Passus 1665) — Kwiatkiewicz (Meta 1659) — Naruszewicz K. (Meta 1666) — Rudziński At. (1656) — Sapieha Kaz. Leon — Sapieżyna Anna — Tupik (Kaz. pogrzeb. 1667) — Tyszkiewicz Theod. (1663).

Bogusławski Żywoty 1788 str. 194. — Podgórski Pomniki do dziej pols. 162. 208. — Kwiatkowski Panow. Wład. IV 388, 394. — Święcki Hist. pam. II 54 i 5. — Wójcicki w Encykl. pow. Org. XXII 937. — Katalog ręk. Ossol. III. — Finkel Bibl. III — Sapiehowie II str. 76—91.

SAPIEHA Piotr, syn Jana Kazim., Wojewoda Smoleński († 1770). Mowa J. W. Jmci Pana Piotra Sapiehy Wojewody Smoleńskiego r. 1762 d. 30 paźdz. na Senatus Consilium miana fol., 1 k. Notatka Przylęckiego.

— ob. Buczyński Mik. Ign. (1726) — Gruszecki Hieron. (Cel strzały 1748) — Inskrypcje między cukrami — Józef B. (1754) — Mężyków Aleksander (1726) — Mowy wyborne (1754) — Pectus (1749) — Pierożyński Leon (wiersz) — Radzewski Franc. (Poklatecki Franc) (Poselstwo 1744) — Sapieha Jan Kazim. Paweł — Sapieżyna Joanna — Sewerynowicz (Vincula votorum 1747) — Venda Valent. (Honor cum gloria).

Konopczyński Polska w dobie oraz Mrok i świt 1911. — Skibiński Polska I 838 — Rocznik hist. lit. Paryż 1869 — Matyszewicz Pamiętn. I. — Sapiehowie III 327 i n. — Kraszewski Kaj. (Z dziejów możnej rodziny) w Przegl. pow. 1894. — Waliszewski Potoccy i Czartor. 1887. I. O jego niedoszłym małżeństwie z Menszykówną ob. wyżej str. 98.

Sapieha Stan. Jan (syn kanclerza Lwa) ob. Sapieha Jan.

SAPIEHA Stanisław Michał, syn Krzysztofa († 1684). Magnum & n saeculis absconditum in Deo sacramentum seu intima Deum inter et hominem amicitia in arca foederis Virgine Dei para Angelo caduceatore conclusa et brevi Oratione a... D. Stanislao Sapieha Capitano Trabensi, Praefecto Sodalitatis B. V. Mariae exposita in Mariano oratorio Cardinalitii et Episcopi. Collegii

S. Jesu Anno M.DC.LXVII (1667) octavo Kal. April. Brunopoli Typis Henrici Schult. w 4ce, k. 4.

Sapiehowie III 38. Warsz. Uniw.

(Sapieha Teodat), Wojewoda Smoleński. Epitaphium Theodati Sapieha Palatini Smolenscensis, Codnae.

Ostrow. Suada lat. inscript. 1747 f. II 104. Bohdana Sapiehe jako wojewodę smoleńskiego zna Niesiecki I 183 (w w. XV). — Natomiast Sapiehowie II 1—7 nie wymieniają tej godności.

Sapieha Tomasz, syn Mikołaja, woj. nowogr. i wend. (1598 † 1646) ob. Columbinus (Thesaurus 1619) — Dybliński (Snopek 1633) — Janidło Jakób (1620) — Laurynowicz M. (1646) — Pęski (Pahegnuptialis).

Liczne jego listy są w Bibl. publ. uniw. wileń. — Radziwiłł Albr. Pamiętn. — Sapiehowie II 142.

SAPIEHA Tomasz, syn Fryderyka, oboźny lit. (1621 † 30 marca 1654). Mowa W. Jmci Pana Tomasza Sapiehy Podkomorzycza Włodzimirskiego starosty Hańskiego potym Oboźnego W. X. L. ad ordines Regni in campo electoralis, gdy był Posłem z innymi naczynymi od Nayaśn. Jana Kazimierza króla Szwedzkiego y królewica Polskiego konkurującego o koronę Polską po królu Jmci Władysławie czwartym bracie swoim roku 1648.

Suada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 368—371.

(Sapieha Tom.). Epitaphium Thomae Sapieha Praefecti Castrorum M. D. L. in Maciejów.

Suada latina Ostrowsk. 1747 f. II Inscript. p. 112—113.

— ob. Schmelling Ladislaus (Felicitas 1647) — Schröder J. (1653).

Sapiehowie II 129.

SAPIEHA Władysław Józefat, Wojew. Mński. Brzeski († 13 marca 1733). Epistola Vladislai Comitis Sapieha Palatini Brestensis ad Comitem Piper Ministrum Regis Sueciae de exorbitantiis Copiarum Sueticarum tam in suis bonis, quam alibi perpetratis.

Suada latina Ostrowskiego 1747 f. II epist. p. 33.

— List... do Cecylii z Sapiehów Chodkiewiczowej Starościny Bludeń

skiey, winszując nowonarodzonego syna Adama, dzisiejszego Wwdy Brzeskiego Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 4, 68.

— List... do Trybunału Koronnego prosząc za sprawą przyjaciela.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 4 str. 33.

— Mowa... dziękując za województwo Brzeskie.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 373—375.

— ob. Sapieżanka Cecylja — Sapieha J. Fr. (Monumenta 1723 oraz Historia przeznaczonego obrazu 1720) — Stawski (Monum.).

Żychliński Złota księga XI 201. — Sapiehowie III 40.

Sapieha Xawery ob. Sapieha Franc. X. — Sapieha Michał Fr. X.

(Sapiehowie). Dowód Krótki w Kategorji Xiążat Sapiehow. że Dekret Assessoryi Litewskiej Prawa Przeduniowe y Possessye Unionis naruszył. folio, k. 1. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Manifest Stanów W. X. Lit. na Zieździe walnym Wilenskim, po Limitacyey z Rzany na dniu 9ym Maja 1701. Przeciwno Kontumacyi Ich Mość. Panow Sapiehow Uczyniony. Wypis z Ksiąg głównego Trybunału spraw wieczystych w W.linie odprawowanych R. 1701 d. 18 Maja. folio, kart 4.

Obacz wyżej pod Sapieha Jan Kaz. (sprawa Olkiennicka) oraz Sapieha Michał.

O sprawie Olkiennickiej ob. Kraszewski w Przegl. pow. 1894.

Ossol. — Warsz. Uniw.

Sapiehowie (Sapiehana domus) ob. Astrea (Cruz Sap.) — Daneykowiec (Swada) — Kognowicki (Życia i dzieła 1790) — Lubomirscy — Misztolt (Historia domus 1724) — Narmac (1718) — Olkienniki (ob. wyżej str. 104) — Pocij (Oratio de facinoribus) — Połubiński Gabr. (Sagitta 1647) — Postanowienie (1700) — Praźmowski Franc. (Sap. basilica w Łucku? 1697) — Radziejowski M. (1702) — Sapieżynski lud — Sapieżynska strzała — Syrius Publius — Weythember — Wołodkowiec (Aquila 1652) — Zawisza Krz. (1730) — Żienkowiec (Listy 1745).

O dziełach Misztolta (Historia domus Sapiehanae 1724) i Kognowickiego ob. tom XXII str. 437 oraz tom XIX str. 393. —

Tamże o dalszych tomach Kognowickiego pozostałych w rękopisie.

Z dzieł nam współczesnych poświęconych genealogji i biogr. Sapiehow najważniejszym zbiorem informacji jest 3 tomowe dzieło „Sapiehowie“ wydane w r. 1890—94 w Petersburgu przez Gorczaka. Jednakże autor mało zwraca tam uwagi na działalność polityczną i kulturalną Sapiehow, a więcej na dzieje ich majątków. Dlatego też do bibliografji Sapiehow nie przynosi żadnych niemal donioślejszych informacji. Za to dużo aktów prawno prywatnych (kontraktów, testamentów itp.).

Archiwum domu Sapiehow (tom I) wydał Prochaska 1892.

Inne prace nowsze o dziejach i genealogji Sapiehow obacz: Żychliński w Złoty księdze XI. — Grabowski T. St. w Księdze dla Tr-tiaka 1913 str. 208. — Wilczyński Rodowód Sapiehow Paryż 1880 — Monografie Kossakowskiego Tom III 1872 str. 1—112. — Ożarowski Les Sapieha étude geneal. 1872. — Łoski Genealogja portretowa 18-6 (Bibl. warsz.). — Piekosiński w Heraldzie 1898. — Kraszewski Kajetan w Przeglądzie pow. 1884 (Z dziejów możnej rodziny). — Boniecki Poczet rodów 1887.

Tablica geneal. Sapiehow znajduje się w znanem dziele Jabłonowskiego (Tabulae) pod nr. 7. — O jakiejś sztychowanej tablicy genealog. „na mapie“ wspomina i Niesiecki III 13—14. Będzie to może to samo, co genealogja na 4 arkuszach (z podpisem: J. F. Mylius fecit Varsaviae). Jest to miedzioryt, dedyk. Ignacemu Sapieszce. Podaje drzewo genealog. z pierwszych lat Augusta III. Po bokach wyrzeje w całości dwa przywileje Zygm. I dane Sapiehom z lat 1512 i 1522 oraz przywilej Zygm. Aug. z r. 1572. — Nadto jest na dole urywek tezy filozof. z napisem: Conclusiones ex universa philosophia. Defendatur publice in aula Collegii Ostrogiensis S. J. a magnifico Domino Jacobo Łowicki Mariana Academiae rectore. — Opis tej tablicy z egz. Ossol. podaje Wisłocki w Roczn. dla arch. 1871 str. 282.

O dwu innych egzemplarzach teże — jak się zdaje — genealogji wspomina Kossakowski Monografie hist. gen. III 13 — jeden z Bibl. wilanow., drugi w zbiorach J. I. Kraszewskiego. — Ob. w Bibl. XXII pod Mylius.

Archiwa Sapiehow są rozprószone. Część jest w Bibl. wileń., część w Ossol., część (arch. Dereczyńskie) została obecnie zwróconą przy rewindykacji z Bibl. ces. Petersb. Część użytkował Kaj. Kraszewski w swoim Studium w Przegl. pow. 1894 (Z dziejów możnej rodziny).

Jakieś archiwum Sapiehow musiało uleść podczas wojny 1920 zniszczeniu; gdyż

jeden z uczniów Uniw. Jag., wracając z wojny, doręczył mi tom Vty „Listów do Sapiehów, od Senatorów, Dignitorów, Urzędników, y innych Panów Koronnych“. Tom ten obejmuje oryginały pisane w latach 1646—1649 do p. kancлера W. X. Lit. K. L. Sapiehy, a liczy kart 202, oprawnych w tekturę nader zniszczoną. (Nie w tem dziwnego, bo został odebrany żołnierzowi rosyjskiemu, który go gdzieś na szlaku wojennym zrabował, a inne tomy podobno zniszczył). Nie mogłem dojść, z jakiego zbioru ten szczytek oprawnej i uporządkowanej chronologicznie korespondencji Sapiehów pochodzi. Należy zauważyć, że pieczęcie na listach zostały już dawniej po barbarzyńsku wycięte! Listy do i od Sapiehów z lat 1685—1720 są w Bibl. Akad. nr. 342 i 344—354, 361—2 (Zbiór Pusłowskich). Por. także nr. 12'8.

W Bibl. uniw. wileńskiej znajduje się liczny zbiór listów Sapiehów, często cytowany w dziele „Sapiehowie“ (przeważnie z Archiwum Kozańskiego i Dereczyńskiego).

Sapieżanka (z Sapiehów) ob. Braniczka — Daniłowiczowa — Jabłonowska — Koźmińska Mar. — Kuncewiczowa — Radziwiłłowa.

Sapieżanka Anna Sanguszkowa ob. Żebrowski J. T. (17..).

Sapieżanka Anna z Naruszewiczów ob. Kopeć Jan Wal. (Bieg słoneczny 16..).

Sapieżanka Anna Xżna Jabłonowska ob. Jabłonowska — Pruszyński Franciszek (Tymoklia tragedye 1751).

Sapiehowie III 408.

Sapieżanka Barbara ob. Giedroyé Władysław (Majestas 1646).

(Sapieżanka Cecylja Chodkiewiczowa). Dziękowanie za wieniec od Panny Cecylii Sapieżanki wojewodzanki Trockiej Panu Janowi Karolowi Chodkiewiczowi Staroście Wielońskiemu przez pana wojewodzica Brzeskiego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 2, 110—111.

Była córką Wład. Sapiehy, a ten miał trzech synów: Karola, Kazimierza i Ignacego. Zapewne dziękował więc Karol jako najstarszy.

— ob. Puzyna (Oddanie 1745).

Sapieżanka Elżbieta Katarzyna ob. Ciechanowicz Wojciech (1636).

Sapieżanka (Sapiejówna) Feodora, kaszt. trocka ob. Postylla (1572).

Sapieżanka Helena ob. Sapieha Jan (1604).

Sapieżanka Helisabetha ob. Korzeniewski Adryan (1619).

Sapieżanka Izabella ob. Kojałowicz Kazim. (Paneg. 1668).

Sapieżanka Izabella Katarzyna ob. Obuchowicz Mich. (Sacrarium 1645).

Sapieżanka Katarzyna (zam. Braniczka) ob. Narmac (1718) — Szaniawski Konstanty Feliks (Gryphus 1687, Prognosty).

Sapiehowie III 107.

Sapieżanka Ludwika ob. Duszewski Kazimierz — Kurcz Stefan (1687) — Słuska Józef Bogusław (Dziękowanie 1745).

Sapieżanka Teodora ob. Postilla (1557).

Sapieżanka Teresa ob. Decisio (1745) — Radziwiłł Hieronim (Pupilla 1740) — Skoczynski Piotr (Regalizacya 1747).

(Sapieżyna Aleksandra z Czartoryskich), żona Michała. Na imieniny JW Pani Alexandry z Xiążąt Czartoryskich Sapieżyny, podkanclerzyny W. X. Lit. od obowiązanej fundatorskiemu imieniowi Collegium Wileńskiego Scholarum Piarum wiersz Wilno, w drukarni Sch. Piarum R. P. 1761. w 4ce, 3 ark.

Bibl. wileńs.

— ob. Barclaj (Argenida 1756) — Rogowski Kaz. (Żal 1761) — Traktat o uspokojeniu (1761).

Sapieżyna Anna z Cetnerów, żona Kaz. Nest. ob. Sapieha Kazimierz Nestor (Remanifest 1785).

Sapiehowie III 421.

Sapieżyna Anna Scholastyka z Chodkiewiczów, żona Pawła, kaszt. kijows. ob. Hasuszy Jak. (Kazanie pogrzeb. Karola Chodkiewicza 1622).

Sapieżyna Anna z Kopciów, żona Pawła Jana ob. Dunin X. Piotr (Strzały 1700) — Tupik X. Stanisław (Śmierć pańska 1667).

Sapieżyna Anna Wincenta z Fredrów, żona Kazim. Wład. ob. Lastrowicz Jan Antoni (1723) — Stawski Albrycht (Serdeczne do Boga 1724).

Sapieżyna Anna z Lubomirskich ob. Lubomirska Barbara (Zawód 1683) — Mazurkiewicz Wal. (Pharos 1672) — Wojewodzki Paw. (Phyltrum 1672).

(**Sapieżyna Anna Jadwiga z Woynów**), Kasztelanowa Wileńska († 1642). Epitaphium Codnae.

Ostrowski Suada latina Inscript. 1747 f. II 110.

— ob. Krasuski Dom. (Sakrament w śmierci 1642)

Sapieżyna Antonina Sybilla z domu Waldstein, żona Kazim. Jana ob. Kozzan Tom. (Mistyczny 1718) — Taczalski Onufry (Ruszczyka Aaronowa 1732).

Sapieżyna Barbara Kiszczanka, starościna Homelska ob. Kołakowski (Cathermerinon).

Sapieżyna Chrystyna ob. Sapieżyna Krystyna.

(**Sapieżyna Dorota z Firlejów**), żona Lwa († 1606). Epitaphium Dorotheae Firleiae primaе conjugis Leonis Sapieha Palatini Vilmensis.

Suada lat. Ostrowskiego Insc. 1747 f. II 88

(**Sapieżyna Elżbieta z Branickich**), córka Piotra, primo voto żona Jana Sapiehy, star. sokołowskiego, secundo voto żona również Jana z Kodnia Sapiehy, wojewodzica mściławskiego, generała majora wojsk kor., zwana wojewodzicową mściławską († 1800) Bouquet presenté à Son Excellence Madame la comtesse Sapieha le jour de Sainte Elisabeth. (B. m. dr.) 1767. fol., 2 k.

Czartor.

— Iura decisionis S. Tribunalis Nunciaturae Apostolicae in regno Poloniae ac M. D. Litvaniae in causa Leopoliensis nullitatis matrimonij De Veneris 24. mensis Februarii 1755. Varsaviae, typis S. R. M. et Reipublicae in Collegio Scholarum Piarum. fol., kart 6.

Spór z powodu Elżbiety Branickiej zamężnej za Janem Sapiehą, którą wydała za mąż wbrew jej woli matka jej Walerja Branicka, kasztel. braclawska. O rozwiazanie małżeństwa. Warsz. Univ.

— JO. Xznie Jmci Elżbiecie Hrabiny na Kodniu Sapieżyney wojewodzicowey mściławskiej szczęśliwego a od wszystkich požadanego zdrowia przywrocenia uprzejme powinszowanie. w 4ce, k. 2.

Ossol.

— Elżbiecie z Branickich Hrabinie na Kodniu Sapieżynie Wwdzicowey Mściławskiej, szczęśliwego do zdrowia przywrocenia uprzejme życzenie. w 4ce, 2 karty.

Wiersz rozpoczynający się: „Nie ma i sto-kroć powiem, nie ma okrąg ziemski“.

— ob. Muza ukryta (1773) — Sapieha Jan Kazimierz (Ofiara 1788) — Sapieżyna Joan. — Tyszkowski Wen. (Teatrum myśli 1780).

Dużo opowiadają o niej i o roli, jaką odgrywała na dworze Stan. Augusta, wspólnicze pamiętniki n. p B Michałowskiego III str. 131 i passim. (ale te są podejrzaney autentyczności). — Matuszewicz Pamiętniki III. — Pełno paszkwilów przeciwko niej w poematach Węgierskiego i w Zabłockiego Pismach (wydal Erzepki) 1903 str. 19 i nast.

Sapiehowie III 346.

(**Sapieżyna Elżbieta z Radziwiłłów**), żona Lwa († 1611). Epitaphium Elisabethae Radiviliae secundae conjugis Leonis Sapieha Palatini Vilmensis.

Ostrowski Suada lat. Inscript 1747 f. II 88.

Sapieżyna Elżbieta Wessellna ob. Buywidowicz Mar. (Encomiasticon 1602).

(**Sapieżyna Franciszka z Kopców**), Kasztel. Trocka. Epitaphium Codnae.

Ostrowski Suada lat. Inscript. 1747 f. II 116.

— ob. Kurez Stefan (1690).

Sapieżyna Gryzella Wodyńska ob. Olszewski Jakób (1645, 1633).

(**Sapieżyna Joanna z Xiążąt Sułkowskich**), żona Piotra Status Causae (w procesie pomiędzy powódką J. O. Joanną z Xiążąt Sułkowskich niedy J. O. X. Piotra Sapiehy pozostałą małżonką, a pozwanymi J. O. Katarzyną, Łowczyzną W. X. Litt. Elżbietą Wojewodzicową Mściławską i Kazimierzem Generałem Artylleryi W. X Litt. Sapiehami, oraz Sądem Ziemskim Gnieźnieńskim ex Iudicato) (1773?). f. 1., k. 2. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— ob. Gruszecki Hieronim (1750) — Przybyłski Sebastjan X. (Kazanie 1767).

Sapieżyna Katarzyna ob. Sapieżyna Joanna.

Sapieżyna Konstancja z Radziwiłłów, żona Jana Fryd. ob. Kuliński Józef (Śmiertelne zwłoki 1751) — Stawski

Alb. (Natchnienia serdeczne 1745) — Wojucki J. (Memoryał 1744).

Sapieżyna Krystyna z Branickich, żona Józefa ob. Malinowski Baz. (1745) — Marek z Ulisbony (Kroniki Zakonów) — Sanning Bernard (Kroniki 1722) — Stawski Albrycht (Memoryał 1724).

Sapieżyna Krystyna z Dembian, żona Aleksandra ob. Paszkowski Marc. (Treny na śmierć 1616).

Sapieżyna Krystyna Hlebowiczowna, żona Kazim. Jana ob. Bujnowski Mich. (1688).

(**Sapieżyna Magdalena z Lubomirskich**), żona Aleksandra. Wiersz do Jasnie Wielmożney Pani Magdaleny z Xiążąt Lubomirskich Sapieżyny Woiewodziny Połockiey... Imieniem Collegium Wileńskiego Szkół Pobożnych. R. P. 1763. w Wilnie w drukarni Schol. Piarum. folio. Ossol.

(**Sapieżyna Teodora z Sołtanów**), żona Jerzego Stan. († 1774). Wiadomość o Świętej Pamięci Jaśnie Oświeconey Xiężney JMści Teodorze z Sołtanów Sapieżyny wojewodzinye mściławskiej od wdzięczney zakonu kaznodziejskiego w Litwie muzy potomnym wiekom podana. Na dniu pogrzebu w Wilnie w kościele kaznodziejskim. Roku 1774. w dniach Grudnia. w Wilnie w drukarni J. K. M. y Rzeczypospolitey XX. Scholar: Piar: (1774), w 4ce, k. 12 nlb. (?)

Egz. bibl. Jag. ma kart 7, ale na karcie ostatniej jest przenośnik: Nad. (prawdopodobnie: Nadgrobek), co wskazuje, że egzemplarzowi brak końca). — Istotnie rekop. notatka Joehera podaje arkuszy 3. Na k. 2 Nadgrobek imieniem Sołtanów i Sapiechów przypisany; na k. 4 Nadgrobek imieniem Walentego Wołozackiego biskupa tamasseń. — Żył w stanie wdowim lat 42, dziedzicem swym uczyniła Stan. Sołtana. Jagiell.

— ob. Proszkowski Dominik (Kazanie 1775) — Sołtan Stan. (1774).

Sapiehowie III 91.

Sapieżyna Teodora Krystyna z Tarnowskich, żona Kazim. Leona ob. Gliński X. Jan Chryzost. (1652) — Żobżyński Jan Dionizy (1647) — Piotrkowczyk Aleksy (1653) — Pontan Ludwik (Żebrania 1647).

Sapieżyna Teresa ob. Wysocki Sam. (Orator).

Sapieżyna Zofja Mondwidówna Dorohostajska, żona Tomasza ob. Schroeder X. Jan Feliks (Niebezprawie śmierci 1653).

Sapieżyńska strzała ob. Koźmińska (1759).

Sapieżyński lud ob. Zawisza Krzysz. (Relatio 1704).

Sapiens gloriosus rediviva nuper sapientia in triumphu vestigium admisus et umbratili earundem gloriosarum dotum quadriga honoris Capitolij in vectus. 1658. w 4ce.

— ob. Biezanowski St. (Sapiens umbra 1673).

Sapientia (Captiva Caelestis) Sub Ingenio D. Thomae de Aquino Comprehensa In Solemnitate eiusdem Sanctissimi Ecclesiae Doctoris Communi Pietati Ad Triumphum publice deducta Lublini in Collegio Frum Carmelitarum Discalceat. Per quendam suae Philosophiae Alumnum. Auno (sic) Dni 1669. die 7. Martii Opera & sumptibus Religiosorum Adm. Patrum Ordinis D. Domini. Zamoseii Typis Academicis. fol. k. 6 nlb. Czartor. — Ossol.

— (Peraugusta in sacratori Montis Carmeli Capitolio) in assistricem theologiarum veritatum. Admodum Reverendo Patri Nostro Observandissimo. Per Poloniam et M. D. Lithuaniae Provinciali, nec non R. R. P. P. nostris Observandissimis Capitularibus publicis in thesibus praesentata. A Fratibus Carmelitis Discalceatis Collegij Cracou. Studii Theologici Anno a partu Virginis 1691. die 6. Maij. Cracoviae, ex officina Francisci Cezary, S. R. M. illustris. ac Rndiss. Dni Episcopi Crac. Ducis Sveriae Nec non Schol. Novoduorse. ty-pogr. fol., kart 5.

Na k. B: Conclusiones theologicae juxta mentem Doctoris Angelici ex prima et tertia parte. — Na końcu: Disputabuntur publice ad aedes SS. Michaelis et Joseph PP. Carmel. Disc. A. D. 1691.

Jagiell.

Sapientiae (Aeternae) immaculato tabernaculo discalceatae Carmelitarum

religionis singularissimae protectrici Poloniae eorundem provinciae Mariae. (B. w. m.) 1769. w 4ce, kart 8. Krasinś.

Sapientia ob. Chodel (Divinae Matris 1746) — Helmmicht Wład. (timorata 1648) — Siewkowski Michał (Oratio 1741) — Swirczyński Ant. (Atrium 1716) — Sylveria Gonz. (Divina 1693) — Szyplowski St. (albo zycia zwierc. 1645).

SAPIEWICZ Łukasz Michał. Nativitas Et Vita Angeli Terrestris, Divi Ioannis Baptistae Admiranda, Poemate celebrata, Ac In Annua Solennitate sua, Perillustri, & Admodum Reverendo Domino, D. Joanni Puszynski, Protonotario Apostolico, Ecclesiarum Collegiatarum Cracouienŝ. Omnium, Pilecen: Canonico, Curato Rudanię: Peraugusti Capituli Cathedralis Crac: Meritissimo Viceprocuratori, Patrono suo & Benefactori Munificentissimo, In argumentum debitaę Venerationis A Luca Michaelę Sapiewicz, Sacraę Theologiaę in Alma Universitate Cracouienŝi Auditore Dedicata. Anno Domini, 1685. Die 24. Iunii. Cracoviae, Typis Universitatis. fol., k. 4 nlb.

Na odwrocie dedykacja. Poemat wierszem. Jocher 8420. Jagiell. — Ossol.

— ob. Wolski Kaz. Mich. (Nummus 1686).

Sapor ob. Rex Persarum (1726).

Saporoger ob. Geret Samuel (1775) — Kozacy — Zaporozę.

SAPPUHN Krzysztof, Pastor Ruddupenensis † 1659). Compendium Grammaticae Lithvanicae Theophili Schultzen Past: Cattenov. Regiomonti: Typis Friderici Reusneri Ser. El: Typogr. Aō 1673. (Na końcu:) Königsberg, Gedruckt durch Friderich Reusnern, Sr. Churfl. Durchl. zu Brandenb. bestalten Hoff Buchdr. 1673. w 8ce, k. 7 nlb., str. 95, k. 2 nlb. i 2 tablice.

Tytuł w ozdobnej obwódce, z której wyrasta palma, na jej pniu wśród liści spoczywa berło; nad palmą wstęga z napisem: sub his alis plus ultra ad solem; u góry leżący orzeł i słońce. U dołu podpis: Levin Zeinemrn: fe.

Dedyk. Carolo Aemilio, marchioni Brandenburgica. Na 4tej k. verso; Lecturo salu-

tem, gdzie jest mowa o Krzysztofie Sappuhn. Piszę tam mianowicie wydawca tj. Schultz, iż przez edycję tę wskrzesza pamięć swego nauczyciela Christ. Sappuhn Pastora Ruddupenŝkiego. — W wierszach po przedmowie jest wiersz Seb. Müllera: In Th. Schultzen grammaticen. Drugi Ern. Ditzeliusa: Ad Auctorem Opusculi hujus, zacznający się od wyrazów: Kleinus ille Dei praeco, si laude vehendus, frigida qui Tilsae membra reliquit agro. Jest tu także wierszyk po litewsku, podpisany T. T. M. M. P. P. N.

Zachodzi wątpliwość, czy Sapphun ułożył gramatykę w tej postaci, jak tu jest wydrukowana; czy też Schulta przerobił ją i uzupełnił?

Po str. 14 tablica z wzorami deklinacji; po str. 44 „Typus conjugationis“. W tekście dużo zwrotów z Biblii po łacinie i po litewsku. W rozdz. ostatnim De prosodia tłumaczy się, dlaczego nie daje przykładów poezji litewskiej i obiecuje to zrobić w przyszłości, za wzorem poezji niem. Opitza. — Na końcu: Lectori curioso (tu mowy o brakach w książce) i spis błędów. Egzemplarza bibl. Jagiell. nie można było w r. 1927 odszukać, korzystałem z egzemplarza Czartor.

Bezenberger w Kultur der Geg. I Th. Bd. IX str. 359. — Szliupas Rasztai ir Rasztinikai 1890. — Rozwadowski in Encykl. pol. III (Język II) str. 372. — Stankiewicz Bibl. lit. II 60. — Dziennik wileń. 1824 I 383 podaje datę: 1654, ale to oczywiście omyłka.

Czartor. — Jagiell.

Saracęńska y Turecka Kronika ob. Ceypler (Kalendarz 1697).

Saraceni ob. Klemens III (Nabożeństwo 1623) — Turcy.

SARACINELLI Ferdynand. La librazione di Ruggiero dell' isola d'Alcina, Baletto, composto in musica della Francesca Caccini ne' Signorini Malaspina, rappresentata nel Poggio imperiale, villa della Serenissima Arciduchessa d'Austria, gran Duchessa di Toscana al Serenissimo Ladislao Sigismondo, Principe di Polonia e di Suezia. In Firenze per Pietro Ceconelli 1625. w 4ce, str. 45.

Tytuł w rycinie i pigię rycin w podwójnej 4ce (dekoracje widowskie); rytował Alfonso Parigi I(nv.) et F(ec.).

Ciampi Bibliogr. pod lit. 8, opisuje dwie edycje z roku 1625. W jednej rycinę rytował Jacobo Callot. W drugiej Alfonso Parigi.

Jest tu Sonetto di Andrea Salvadori al Sig. Bali Ferdinando Saracinelli per il balletto.

de' cavalli fatto alla villa Imperiale. — Ob. Jachimecki Wplywy włoskie 1 269 i 270. Czartor. — Jagiell. — Prz. ździec.

— Wybawienie Ruggiera z Wyspy Alcyny Gwoli Najasnieyszemu Władysławowi Zigmuntowi Krolewiczowi Polskiemu, y Szwedzkiemu &c. Z Woli Najasniejszey Areyksieźny Rakvskiej Wielkiej Ksieźney Florenckiej, w Pałacu nazwanym Villa Imperiale przy Florencey, pod czas Mięsopestu w Roku 1625. Komedia y Tańcem z muzyką po Włosku representowane. A teraz na Polskie przez S. S. Jagodinskiego który tambył (sic) praesens spectator, przetłumaczone w Krakowie, w Drukarni Cezáregoe. Roku P 1628 w 4ce k. 18 nlb.

Na odw. karty tyt. herb Kiszków „Dąbrowa“, pod nim sześciowiersz. — Dedyk. Januszowi Kiszce, wojew. Połockiemu. Tu sławi jego zdolności wojskowe i mówi, iż Chodkiewicz zwał go swoją prawicą.

Na k. A₃ recto: Argument. Na k. A₃ verso: Apparatus z Scenami abo kształt rzeczy theatrowych. Tu opisuje inscenizację (plac teatrowy, morze, pożar na scenie, drzewa, pławy i chóry, Iąki, centaury itp.). Ważne dla historii teatru. Na odw. k. A₄: Moralitas (sens moralny sztuki). Od k. B idzie tekst.

Na stronie ostatniej: Osoby przedniejsze narodu Polskiego, które na tej akcie przy Krolewicu J. M. we Florency były. — Tu wymienia J. J. Radziwiła, J. Kiszkę, Stan. Radziwiła, Al. Radziwiła, J. O. Radziwiła, Stefana Paca, Alex. i Krzysztofa Sapiechę, Łuk. Żółkiewskiego, Adam. Kazanowskiego i wielu innych. Podpisany: S. S. Jagodyński.

Przedstawienie musiało się odbyć około 1615, bo w r. 1619 Aleks. Sapieha już nie żył (obacz).

Poliński Dzieje muzyki str. 126 i 135.

Przedruk w wydaniu pism Jagodyńskiego w Bibl. Turowskiego z r. 1860.

Dzików. — Jagiell. — Warsz. Uniw. — Zam.

SARACINUS Petrus. Testamentum et Codicilli Piae mem. Eminen^{ti} Reverendissimi D. F. Antonii Presbyteri Cardinalis S. R. E. Tituli S. Mariae trans Tyberim nuncupati S. Honuphrii Majoris Poenitentiarum & Bibliothecarii Apostolici ac Fratris Germani iuxta Carnis originem Papae Urbani VIII. Romae Typis S. Congregationis de Propaganda Fide in lucem editi Anno MDCXLVI (1646). Superiorum permissu et nunc demum ex Italico idio-

matae in Latinum Cum summa integritate traducti à Petro Saracino Italo-albenensi Philosophiae ac S. Theologiae Doctore et Sedis Apostolicae Missionario. Varsaviae typis iterum mandati Superiorum permissu eodem anno MDCXLVI (1646). w 4ce.

Dedyk. Jerzemu Tyszkiewiczowi, bisknpowi żmudz. Warsz. Uniw.

Sarafa ob. Czamarka (1791) — Potocki Stanisław Kostka (List).

Saratowski kraj ob. Opis.

Sarbiewska Katarzyna Teresa ob. Sarbiewski Stanisław (Droga 1663).

(**Sarblewska Marjanna**). Causa capitis illustrissimae Jarandorum Domus, inter funebria iusta illustrissimae dominae D. Mariannae de Borzymie Sarbiewska Korytnicensis etc. Capitaneae contra ream multorum capitem in uno mortem, ab alto sanguine et perenni virtute instaurata. In basilica deuotissimi illustrissimae domui Collegij Cracoviensis. Societatis Jesu ad SS. Apostolos Petrum et Paulum M.DC.XCI. Crac. typis Nicolai Alexandri Schedel S. R. M. Ord. typ. (1691). fol., kart 8.

Na odw. k. tyt. herb Sarbiewskich „Prawdzic“ i czterowiersz.

Ded. Raphaeli Sarbiewski Korytnic. Capit. Czartor. Jagiell. — Ossol.

Sarbiewski Albert ob. Szyszkowski Mart. (Aplaus. 1608).

SARBIEWSKI Maciej Kazimierz (1595 † 1640) Carmina. Nova editio prioribus longe auctior et emendatior. Parisiis, typis I. Barbou, via San Jacobea sub signo Ciconiarum MDCCLIX (1759). w 12ce, str. VIII, 383 i 92.

Na początku życiorys Sarbiewskiego. Potem:

a) Lyric. libri 4. b) Epodon. c) Carminum lib 6 d) Miscell. liber 7. e) Epigrammata i Index.

Edycja staraniem Jana Mich. van der Ketten S. J.

Por. niżej Lyricorum z r. 1759.

Wall w Sarbiewii Poemata 1892 str. XL. Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Prz. ździec — Zamojs.

— Carmina nova editio prioribus longe auctior et emendatior. Parisiis, typis Barbou, via Mathurensium MDCCXCI (1791). w 12ce, str. VIII i 471.

Wall w Sarbiewii Poemata 1892 str. XLII. Bibl. w Oxford. — Krasins. — Zamojs.

— Duodecim Caesarum elogia. Cracoviae in officina Andreae Petricovii. Anno Domini M.D.C.XXXIII (1633). fol. mniej. ark. 1.

Na odwołanie tytułu. Illustr. Domino D. Caspary Dinoffio Palatino Dorpatensi.

Na egzempl. zanotowano współcześnie Severinus Karniat sibi adscriptis haec elogia sed P. Math. Sarbiewski fecisse se... (dalej niewyraźnie).

Zaczyna się od Jul. Cezara, kończy na Flaw. Domicjanie.

Egzemplarz ten zginął z Bibl. Jagiell. około r. 1880.

Porównaj „Elogia XII Caesarum“ w dziełku Eman. Thesaurusa, w danem kilkakrotnie w drugiej połowie XVII w.

Wall l. c. nie zna takiej pracy Sarbiewskiego.

— Echo lyrica, carmen gratulatorium Abrahamo Woyna Episcopo Vlnensi Cathedram suam ingredienti a lyceo Academico Vlnensi Soc. Jesu Vilnae 1631. folio.

Kraszewski Wilno IV ma to pod tytułem: Oratio qua nomine Collegii Vlnen. Antistitem Vlnensem Abr. Woyna excepit Mat. Casim. Sarbievius S. J. Wilno 1631. Ten tytuł zapewne jest domysłowy.

Niesiecki T. I 45 mówi, że Woyna Abr. umarł 1649 i dodaje: Echo Lyrica, Gratiae secul.

— Math. Casimiri Sarbievii R. P. Soc. Jesu Poloni, Elegia itineraria ex MSC. edita. Dresdae, in officina Heke-liana A. S. c1616 CCLIII (1754). w 4ce, str. 24.

Wydał Langhein.

Obejmuje elegję napisaną do Zyg. Lau-xmina, a przedrukowaną w wydaniu Walla na str. 286. — Wall str. XXXIX i 570 opisuje bliż. edycję z r. 1764 z egz. Bibl. narod w Paryżu.

Bibl. Fryburg. — Teod. Wierzb.

— Ferdinando II Herculis Germanici Trophaeum philosophicae inter disputationes Sigfridi Christophori Straus ab Haiderstorff Austriaci Viennensis Coll. Germ. et Hung. alumn. decantatum in Coll. Romano Societatis Jesu. Romae, apud Alexandrum Zannettum 1624. w 4ce, str. 20.

Tytuł w rycinie miedziorytowej.

Wall w Sarb. Poem. 1892 XXVII oraz str. 566.

Bibl. nar. w Paryżu.

— Honor Sanctorum reliquiis publice deductis susceptisque Vilnae habitus Anno MDCXXXI (1631). Pridie Non. Jul. (B. wyr. dr. i. r.). w 4ce, k. nłb. 8.

Na uroczystość św. Piotra i Pawła.

Porówn. Kojatowicz Wojc.

Jocher 8282 a. — Niesiecki podaje: Vilnae 1634.

Wall Sarb. Poem. 1892. L.

Krosińs. — Ossol. — Uniw. lwow.

— Hymenodora, honore & gloria internuntii. almae Academiae Vlnensis nomine, illustrissimis sponis DD. Joanni Stanislao Sapieha M. D. L. curiae marschalco, Slonimen. Mścibovien. Iasuonen. Bludzinien. &c. &c. capitaneo & D. D. Annae Chodkieviciae illustrissimi D. D. Ioannis Caroli Chodkiewicz palatini Vlnensis M. D. L. exercituum ducis, Livoniae gubernatoris, comitis in Szklów, Mysz. & Bychow, Derpatensis. Lubenensis, Velonensis capitanei. &c. &c. &c. filiae oblata. Chronostichon. FortVna LVDente, sonant hyMenaeIa sponsI arbIter e sVperIs prosperet ergo pLagIs (1620). B. m. dr. (Wilno). w 4ce 12 k. nłb. (z tych na czterech ryte herby)

Wall Sarb. Poem. 1892 s. XXIV oraz str. 548 — X. Piątkiewicz w Przegl. powsz. 1891 marzec, str. 327.

Czartor. — Ossol.

— In primo optatissimo auspiciatissimoque Illustrissimi ac Reverendissimi Patris et Domini D. Stanislai Kiszka Dei Gratia Episcopi Samogitiae, in metropolim suae dioecesis adventu gratulationes oblatae... (1618) ob. t. XIX 268.

O autorstwie Sarb. ob. Wall Poemata 1892 s. XXII. — Poemat na cześć Kiszki prze-robił w pięć lat potem jako „Aureum saeculum“ na cześć Urbana VIII

Przedruk ob. Poemata (1767) w wyd. Naruszewicza.

— Laska Marszałkowska Ná Pogrzebie Jaśnie Wielmożnego Pana, Jego Méi Pana Jana Stanislawa Sapiehi Marszałka Wielkiego W. X. L. Slonimskiego, Bludzkiego, Márkowskiego, &c. &c. Stárosty. W Wilne W Kościele S. Michála Pánien zakonnych S. Klary fundowanem v nádánem, od sławney Pámieci P. Leoná Sapiehi Woiewody Wileńskiego Hetmaná Wielkiego Wielk: X: Litewskiego, Wystawiona przez X. Mácieta Kázimierzá Sarbiewskiego Societatis Jesv, Džekaná Theologicae & Philosophicae Facult. tis y Świętey Theologiey Professora w Wileńskiej Aka-

demiey teyże Societatis Jesv. Vilnae. Typis Academiae Societatis Jesv. (1635). w 4ce, k. 42 nlb. (sygnow. +1 — +4 oraz A — K₂).

Dedyk. Sarbiewskiego Kazimierzowi Lwowi Sapieże, pisarzowi W. X. L., Grodzieńskiemu, Wołpieńskiemu, Luboszańskiemu etc. etc. staroście, datowana w Wilnie 21 Julii 1635. W dedykacji omawia jego wyprawę do Moskwy i pożegnanie z bratem Janem Stan. Podnosi jego gorliwość w wierze katolickiej.

Na odwrocie ost. karty dedykacyjnej cytata z Biblii w 6 przekładach łacińskich, w greckim i hebrajskim (co świadczy o erudycji autora).

W tekście kazania wychwala różnych Sapieżów: Kazimierza, Iwana, Bogdana, Andrzeja, Pawła etc. — Cytuje wielu pisarzy klasycznych, kościelnych i humanistycznych (Jonstona, Scaligera) — nawet żydowskich (rabbi Membre). Kazanie to uchodziło jako wzór wymowy, spotyka się je też często odpisywane w rękopisach, np. ręk. Akad. 1248, Jagiell. 2285, Petersb. Q. I 107.

Toż jest w Ostrowskiego Swada 1746 I 8, str. 99 — 128. — Bentk. I 636 (nie wierzy w istnienie druku tego). — Niesiecki VIII 279. — Maciejowski Piśm. III 777. — Kraszewo. Wilno IV. — Wiszn. Hist. lit. IX 269. — Pelczar Zarys Kaznodz. II. — X. Piątkiewicz w Przegl. pow 1891 (marzec i kwiecień) podaje obszerny rozbiór tego kazania.

Przekład łaciński ob. niżej: Scipio.

Akad. — Chreptow. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj. — Zielińs.

— Sacra Lithotesis, in prima templi Magnae Virginis Matri dedicati erectione, a patribus collegii Crosensis Societatis Jesu. Liberalitate illustrissimi Domini D. Joannis Caroli Chodkiewicz, Palatini Vilnensis Regni Poloniae adversus hostiles Turcarum copias et M. D. Litth. Exercituum Ducis, Livoniae Gubernatoris, comitis in Szklów, Mysz, et Bychow &c., Dorpatensis, Lubanensis, Vellonensis etc. etc. Capitanei etc. fundati auspiciato celebrata, ab ejusdem Collegii Chodkiewicziani studiosa iuventute descripta, & honori ejusdem Liberalissimi Fundatoris oblata. Vilnae, typis Academicis Societatis Jesu anno Domini 1621 w 4ce. 12 k. nlb.

W dedykacji podpisany Stanislaus Szemeth. Przytem cztery ryciny. Kamień węgielny budowy kościoła Krońskiego położony został d. 2 maja r 1621 przez Stanisława Kiszkę biskupa Żmudackiego.

Kraszewo. Wilno IV ma z datą 1622. — Jocher 8915. — Niesiecki VIII 279. Przedrukow. w Opera Posthuma 1756. — Wall Sarb. Poem. 1892 XXV.

Przekład polski wydał Szymon Zabiełło (Nieśm. pamięć 1766). Obaca pod Zabiełło Czartor.

— Matth. Casimiri Sarbievii è Soc. Jesu Lyricorum Libri tres Coloniae Agrippinae sumptibus Bernardi Gualteri Anno 1625. w 12ce, k. 4 nlb., str. 196.

Na karcie tytułowej sztych, przedstawiający w środku ozdobnych ram siedzącą postać kobietę (zdaje się Muza?), trzymającą lewą ręką wionolcz-łą, na której umieszczony jest tytuł; prawa ręka podtrzymuje unoszący się wieniec; u góry w środku główka aniołka, a po bokach całe postacie dwóch aniołków, grających na trąbach. Dedykacja: „Nicolao Veiero palatini Culmensis filio, Stanislaus Piratinski Equ. Polon.“ (2 karty). — Poczem Approbatio i Errata.

W dedykacji mówi wydawca, że Lyrica Sarbievii attulit nuper ad nos Marcus Golenius adolescens in his studiis. Wydawca wziął manuskrypt od Goleńskiego.

Approbatio Henr. Francken Coloniae 25 Aug. 1625.

Od str. 129 idzie: Epigrammatum liber unus. — Od str. 187: Ad Urbanum VIII Ode I—III. Kończy: ad D. Elisabetam Ode V.

Na egz Jag podpis właściciela współczesny: M. Lucae Piotrowski.

Wall Sarb. Poem 1892, str. XXIX.

Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Popiel.

— Matthiae Cas. Sarbiewski E Societate Jesv. Lyricorum Libri Tres. Epigrammatum Liber Vnus. (Tu znak jezuicki). Coloniae Agrippinae Sumptibus Bernardi Gualteri, Anno M.DC.XXV (1625). w 12ce, k. 2 nlb., str. 196 i Errata k. 2 nlb.

Ostatnia strona bez liczby, a przedostatnia: 19.. (zamiast 195)

Approbatio R. P. Provincialis Joann Jamielkowski Vilnae ad D. Casimiri in Domo Professa Non. Octobr. Anno 1627. Zatem ta data jest o dwa lata późniejsza od daty druku

Jest to samo wydanie, co i poprzednie, tylko karta tytułowa oraz dedykacja odmienne i od str. 193 przedrukowano w r. 1627. Errata w poprzednim wydaniu znajdują się na k. 4tej nlb., w tem wydrukowano je na końcu na 2ch kartach.

Wall Sarb. Poem. 1892. XXX.

Jagiell. — Ossol.

— Lyricorum Libri III. Epigrammatum Liber I. Superiorum permissu.

Vilnae, Formis Academicis Societatis Jesu Anno Christiano MDC.XXXIX (1628). w 12ce, k. 2, stron liczb. 247.

Dodano tu kilka ód i epigramatów.

Notują także edycję Wileńską 1629, lecz widocznie to pomyłka przez złe odczytanie daty.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXX.

Czartor. — Dzików. — Kórnik. — Ossol. — Zamoj.

— Lyricorum libri III. Editio tertia auctior. Epigrammatum liber unus Superiorior permissu. Antverpiae typis Joannis Cnobbaris M.DCXXX (1630). w 12ce, str. 215.

Dedyk. Chryzost. Van der Sterre, Opatowi Kanon. Premostratensów w Antwerpji.

Podpisał dedyk, Joannes Cnobbaert. Approbatio 20 Febr. 1630 r. Tytuł miedziorytowy. Lyricorum idą do str. 127. Epodon do 143. Epigrammatum (CXXII) do końca. Do polskich materji odnoszą się: Ad Nic. Veierum Palat. Cultm. filium (s. 2°), Ad Steph. Pacium (s. 28), Ad Equites Polonos (s. 37), Ad Andr. Rudominam (s. 68), Laudes Sigism. III (s. 70), Ad famam Ladislai Princ. Polon. (s. 81), Panegyris Annae Radiviliae (s. 92), Laudes Ladislai Princ. (s. 93), Ad Moscoviam (s. 97), Ad Aulum Levinium Visnovii Poloni equitis virtus (s. 111), In funere Geor. Rudominae (s. 116), Ad Joannem Rudominam (s. 118), In funere Ern. Veileri (s. 120), Cum Joan. Car. Chodkevicus templum Crocen. extrueret (s. 122), Ad Abr. Bzovium (s. 124), Aquilae Radiviliae nuptialis pompa (s. 141), Imago Stan. Kostka (s. 158), Ad Joan. Car. Chodkevi (s. 18°), Joan. Car. Chodkevicij statua in hortis Mediceis (s. 191, Stemma J. C. Chodkevicij (s. 192), Dictum J. C. Chodkevicij (s. 193), In stemma J. C. Chodkevicij (s. 196), Dum J. C. Chodkevicus obiret (s. 197), Stemma Eus. Vollovicij (s. 198), Ad Hier. Vollovicium (s. 199), In stemma Stan. Kiszcae (s. 200), Stemma J. C. Chodkiewicz (s. 202), S. Adalberto Gnesnensi (s. 206), In gratiam Mart. Badach ex Vilna. Acad. (s. 211), In stemma Joan. Rudomina (s. 211). — Ód jest XXIII, XVIII, XXVIII. Epigrammatów CXXII.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXX.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasinś. — Uniw. lwow. — Zamoj.

— Lyricorum libri IV, Epodon liber unus alterque Epigrammatum Lugd. Batav. Ex officina Elzeviriana anno M.DC.XXXI (1631). w 16ce, str. 236.

Tytuł rytowany.

Wall Sarb. Poemata 1892 XXX (za Sommervoglem).

— Lyricorum libri IV, Epodon lib. unus alterq. Epigrammatum. Antverpiae, ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti MDCXXXII (1632). w 4ce, 4 karty nlb., 336 stron i 2 k. nlb.

Poprawne i pięknie drukowane wydanie. Na rycinie tytułowej miedziorytowej podpisano Pet. Paul. Rubens pinxit: Corn. Galle sculpsit. (Ob. o tem Hymans Hist. de la gravure, Bruxelles 1879).

Ded. Urbano VIII. W dedykacji Soc. Jesu mówi, że wojna panująca w Niemczech, przerwała niemal stosunki Belgów z Polską. — Epodon od str. 205 Epigrammata od str. 227 Ód jest tu XXIII, XXVI, XXX i XXXVI. Epigrammatów CXIX. — Między odami jest Ad Virginem Matrem quem D. Adalbertus conscripsit (Bogardzica). Ad equites Polonos (s. 189 i 202). Ad Janus. Skuminum Tiszkievicium et Barb. Naruszewicium s. 194). Ad Alb. Tursecium (s. 197). Ad Paulum Coslovium (s. 200). Układ ód jest zmieniony, nieco inny od edycji poprzednich.

Prócz małych pomnożeń, są także wiersze odcieczili Sarbiewskiego p. t. Ad Sarbievii lyricorum libros Epicitharisma sive eruditorum virorum ad auctorem poemata Jest ich 15; między innymi wiersz Puteana; ob. niżej edycję z r. 1647.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXI.

Akad. — Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Mathiae Casimiri Sarbievii Lyricorum Libri IV. Epodon Lib. Vnus Alterq. Epigrammatum. Antverpiae ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC.XXXIV (1634). w 12ce, str. 236, k. 2 nlb.

Tytuł w ozdobnych ramach, w formie ołtarza, na którym stoi lira, a z poza ołtarza wyrastają dwa pnie drzew, z których na wstęgach zwiesza się wieniec, między drzewami, lirą i wiencem lata 6 pszczół.

Dedykacja Jezuitów antweperskich Urbanowi VIII. Na ostatnich 2 kartach nlb.: Facultas E. P. Nicolai Lancicii praepositi provincialis Soc. Jesu in Provincia Lithuaniae... Vilnae XI Julij, 1631, następnie: Approbatio, Summa privilegii Caesarei z 11/9 1632 i Summa privilegij regij Filipa IV króla hiszp. z 16/9 1632.

Tu dodano w Lib. II Odae XV—XVI. — W Lib. III Odae XXIX—XXX — W Lib. IV Odae XXXVII i XXXVIII. — W liber Epodon: Odae VIII—XII.

Od str. 209 idą: Ad M. C. Sarbievii Lyricorum libros Epicitharisma sive eruditorum virorum ad auctorem poemata. Pisali je: Eric. Puteanus, Max. Habbequius S. J., Joann. Tolenarius S. J., Jac. Hortensius

S. J., Joan. Bollandus S. J., Gilbert Jonini S. J., Mich. Mortieri S. J., Sidronius Hoeschius S. J., Nic. Kmicius S. J., Guil. Bolmannus S. J., Jac. Wallius S. J., Guil. Hoesius S. J., Jac. Libens S. J.

W egz. Jagiell, darowanym przez Adolfa Mułkowskiego, znajduje się na przedniej okładce jego notatka: Editio perrara: ideoque nemini mutuanda. — Również i Langbein zwie tę edycję wielce rzadką, bo jedyny (?) egzemplarz posiadał Załuski (Vita Sarbiev. CLVIII).

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXI.

Akad. — Bnin w WPolsce. — Branic. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Kórnik. — Ossol. (defekt) — Zamoj.

— Matthiae Casimiri Sarbievii Soc.

Jesv Lyricorum Lib. IV. Epodon Lib. Vnus Alterq. Epigrammat. Romae apud Hermannum Scheuss Sub signo Reginae 1643. Super. permissu. w 12ce, str. 299.

Rycina na karcie tyt jak w wydaniu antwerpkiem z r. 1634 tylko nieco większa; dedykacja ta sama Urbanowi VIII.

Ojciec mój notuje: Na końcu: Romae, typis Ludouici Grignani MDCXLIII. — Tego nie znajduję w egzemplarzu Akad. Um.

Obejmuje Lyricorum L. I (Ode I—XXIII) do str. 41. — L. II (O. I—XXVIII) do str. 76 — L. III (O. I—XXXII) do str. 118. — L. IV (O. I—XXXVIII) do str. 177. — Liber Epodon. Ode I—XII do str. 210 (na str. 193 Aquilae Radiviliae nuptialis Pompa ad Praesulem Vilensem). — Epigrammata I—CXIX do str. 265. — Kończą Epicitharisma.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXII.

Akad. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Wileńs. — Zamoj.

— Lyricorum libri IV. Epodon liber unus alterq. epigrammatum. Mediolani ex typographia J. Petro Ramellati ad instantiam Antonii Petrarcae bibliopolae MDCXXXXV (1645). w 12ce, str. 12 i 264.

Wall Sarb. Poem. 1892 str. XXXII.

Bibl. nar. w Par. — Czartor. — Ossol. — Zamoj.

— Toż Antuerpiae... M.DC.XLVI (1646). w 12ce, str. 236. k. 2 nrb.

Wydanie to jest takie samo jak wydanie antwerpkie z r. 1634, różni się tylko datą i sygnaturą nie wszędzie odpowiadającą położeniu sygnatur w wydaniu z r. 1634.

Deo Urbano VIII Pontifici Maximo... Soc. Jesu. Antverpiae.

Przywilej wydany Moretemu w Brukseli r. 1632.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXII.

Akad. — Branic. — Chrept. — Czartor. — Dzików. — Przędz.

— Lyricorv Libri Tres Epigrammatum liber vnus. Divione Apud Petrum Palliot, Typog. Regis Bibl. et Calcogra h. sub signo Rignae (sic) pacis MDCXLVII (1647). w 12ce, str. 215.

Tytuł w rycinie drzeworytowej główek aniołków. Dedykacja francuska A Mr. Fevret advocat au Parlement de Bourgogne.

Obejmuje L. I (Ode I—XXIII) str. 1—52. L. II (O. I—XVIII) do str. 81. L. III (O. I—XXVIII) do str. 127. Liber Epodon (do str. 143) Epigrammata I—CXXII.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXII ma to z datą 1645 roku, a na str. XXXIII z datą 1647 zapewne też samo.

Bibl. nar. w Par. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Lyricorum Libri V. Epodon Liber vnus, alterqve Epigrammatum. Cum Epicitharismate. Nunc primum in Galliâ editi, integrè, nitidè et emendatè iuxta Exemplar Antuerpiense. (Tu wizerunek Matki B.). Divione, apud Petrum Palliot typographum Regis et Episc. Ling. Bibliopolam & Calcographum, sub signo Reginae Pacis, ante Camera Rationum Regiarum. MDCXLVII (1647) w 12ce, k. tyt. sztych., str. 390.

To wydanie od str. 3 do 215 jest identycznym z poprzednim. Karta tytułowa sztychowana taka sama, różnica tylko w tytule, bo zamiast tres jest V. Niniejsze wydanie po karcie tyt sztychowanej ma kartę tyt. główną, której w poprzednim niema (przynajmniej w egzempl. Jagiell.). Ostatnia strona w poprzednim wydaniu jest czysta; w tem zaś stanowi str. 216 z Advertisement de l'imprimeur.

Od str. 217 idzie Lyricorum liber quartus (32 ody) od str. 280 liber quintus (19 ód), od str. 318 Appendix epodon, a od str. 345 do końca Epicitharisma.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXIII.

Czartor. — Kórnik. — Zamoj.

— Lyricorum libri IV. Epodon liber vnus, alterq. Epigrammatum. Iuxta exemplar Antverpiense. Lutetiae Parisiorum apud J. Henault. 1647. w 16ce, str. 236 i 1 k.

Czartor.

— Matthiae Casimiri Sarbievii Lyricorum Libri IV. Epodon Liber Vnus, Alterqve Epigrammatum, Cum Epicitharismate. Nunc primum in Galliâ editi Integrè nitidè & emendatè, Iuxta Exemplar Antuerpiense. (Tu miedzioryt Trójcy św.). Parisiis, Apud Gasparum Metvras, viâ Iacobaeâ, sub signo SS. Trinitatis.

M.DC.XLVII (1647). w 8ce, k. tyt., str. 360(?).

W egz. Czartor. widać po kustoszcu „Ap.“ na str. 360, że egz. nie jest kompletny. — Dedykacja Jezuitów antwerpskich Urbanowi VIII.

Wiersze Sarbiewskiego kończą się na str. 319, a od str. 320—359 idą: Ad Math. Casim. Sarb. ... libros Epicitharisma sive eruditorum virorum ad auctorem poemata. Są to wiersze: Eryka Puteana; Maksym. Habbequiusa; J. Tolenariusza; J. Hortensii; Lucae Dierix; J. Bollandi; G. Jonini; M. Mortieri; S. Hoeschii; Nic. Knicii; Gv. Bolmanii; J. Valii; G. Hesii; J. Libens; prócz Puteana są to sami Jezuiti. Wiersze te były po raz pierwszy dodane w edycji 1632.

Na str. 360: „Facultas R. P. Nicolai Lanticii praepositi provincialis Societatis Jesu in Provincia Lithvaniae“ ... Vilnae 11 Julij 1631.

Bywa też cytowana edycja paryska z datą 1648, ale to wątpliwa, bo jej w żadnym zbiorze nie spotkałem.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXIII oraz str. 579 (tu objaśnia nazwiska wielbicieli Sarb.).

Bibl. nar. w Par. — Czartor. — Przełdź. — Zamoj.

— Lyricorum libri IV. Epodon lib. unus alterq. Epigrammatum... Colon. Ubiorum apud Jodocum Kalcovium MDCXLVIII (1648). w 16ce, 423 stron, k. 10 nlb.

Zupełnie tak jak poprzednie z opuszczeniem jednak listu przypisnego collegium Antwerpskiego do Urbana Papieża.

Egzemp. Bibl. Jag. bez tytułu, więc ta edycja domysłowa. Lyric. lib. I (O. I—XXIII) do str. 52. Lib. II (O. I—XXVIII) do str. 101. Lib. III (O. I—XXXII) do str. 160. Lib. IV do str. 239. Epodon (O. I—XII) do str. 288. Epigrammata I CIX do str. 364. Epicitharisma do str. 423. Index locorum k. 10 nlb.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXIV. Jagiell. — Zamoj.

— Toż... Antverpiae, 1648.

Tak podaje Wall Sarb. Poem. 1892 str. XXIV z egzemp. Oxfordzkiego.

— Toż... Coloniae, apud G. Meucher 1652.

Edycja nie pewna? Cytuje ją Backer.

— Toż... tamże, apud Jod. Kalcovium 1653. w 24ce, str. 433 i k. 10. Raczej będzie to edycja z r. 1648.

— Lyricorum libri IV. Epodon liber unus alterq. Epigrammatum. Coloniae Ubiorum, apud Jodocum Kalcovium

MDCLIX (1659). Cum privilegio Caesareo w 16ce, str. 423. Index k. 10 nlb.

Tytuł w miedziorycie, anioki trzymają arę. Na odwrocie str. 423 jest przywilej prowincjała Godef. Otterstedta Coloniae 25 Febr. 1648. Jodocovi Kalcov. na druk. — Różnica z edycją z r. 1648 w kustoszach np. ark. B nie ma litery B wybitej; lecz jest wybita na str. 25. — Strona 24 nie odbita. Ark. C jest na stronie 49. D wypada na str. 73. E na str. 98. Zresztą edycja 1648 pozornie podobna, bo druk ten sam.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXIV. Jagiell. — Zamoj.

— Lyricorum Libri IV. Epodon Lib. unus alterq. Epigrammatum. Anno Christi M.DC.LX (1660). B. w. m. (Vratislaviae, typ. Soc. Jesu) w 12ce, str. 524.

Oprócz Sarbiewskiego są tutaj: Ad Sarbiewii Lyricorum libros Epicitharisma sive eruditorum virorum ad auctorem poemata. Druk szpetny. Lyr. lib. I (Odae I—XXIII) do str. 64. Lib. II (O. I—XXVIII) do str. 124. Lib. III (O. I—XXXII) do str. 196. Na str. 193 mylnie górą stoi Lib. IV. Od str. 197 idzie Lib. IV (O. I—XXXVIII). Nagłówek str. 291 mylnie wydrukowano Liber Epodon. Epigrammata CXIX idą do str. 452. Kończą Epicitharisma.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXIV. — Encykl. Orgelbr. ma tę edycję z datą 1669.

Fryburg. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Wrocł. miejs.

— Lyricorum libri IV. Epodon liber unus, alterque Epigrammatum. Venetiis 1668 apud Paullum Ballennum. w 12ce. Ciampi Bibliogr.

— Toż... Vratisl. 1669.

— Matthiae Casimiri Sarbievi e Societate Jesu Lyricorum Libri Tres Epigrammatum liber vnus Superiorum Permissu Calisii Typis Collegij Societatis Jesu MDCLXXXI (1681). w 12ce, k. tyt., str. 404.

Rycina (licha) na karcie tyt. przedstawia grupę aniolków, z których jedna część gra, druga trzyma otwartą księgę, a na tej, zewnątrz okładek, wydrukowany tytuł, niżej aniółek z książką otwartą z dalszym ciągiem tytułu. Miejsce druku i rok ujęte ozdobnym kartuszem.

Jest tu więcej niż tytuł zapowiada. Lyric. Lib. I (Ode I—XXIII) do str. 49. L. II (O. I—XXVIII) do str. 98. L. III (O. I—XXXII) do str. 156. L. IV (O. I—XXXVIII) do str. 236. Epodon do str. 283. Epigrammata (CXIX) do str. 353. Kończą Epicitharisma.

Jeden z katal. ksiąg. podaje to z datą mylną 1631. — Katalog Kaj. Jabłońskiego we Lwowie, ma to z rokiem 1680 w 12ce. Nies. VIII 279. — Wall Sarb. Poem. 1892 XXXV.

Akad. — Branic. — Czartor. — Jagiell. — Kórnic. — Krasińs. — Ossol. — Wileńs. — Zamoj.

— Toż... Coloniae sumtibus Godefridi Meucheri Cum privilegio S: Caesareae Maiestatis 1682. w 12ce, str. 423, k. 10 nlb. (Index locorum).

Rycina na k. tyt. naśladowana jak w wydaniach antwerskich z r. 1634, 1646, 1648 i 1659, jednak z innej kliszy, jak wskazuje rysunek pszczoł. Przedmowy tu niema. Privilegium caesareum na końcu.

Katalog Pijars. ma takież wydanie, lecz z datą druku 1782, co omyłka. — Wall Sarb. Poem. 1892 XXXV. — Tromler De Polon. lat. doc. s. 35.

Akad. — Czartor. — Dzików. — Ossol. — Zielińs.

— Lyricorum libri IV. Epodon liber I. alterque epigrammatum. Londini 1684. w 12ce.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXVI cytując Browna i Backera. Więć niepewne.

— Lyricorum libri IV. Epodon liber unus alterque Epigrammatum. Adjectur: Epicitharisma sive eruditorum virorum e Societate Jesu in authorem poemata. Cantabrigiae, apud Ricardum Green. MDCLXXXIV (1684). w 12ce, str. 239.

Wall l. c. XXXVI.

Czartor. — Muz. Brytyj.

— Lyricorum libri IV epodon lib. I alterque epigrammatum. Adjectur epicitharisma sive eruditorum virorum e Soc. Jes. in autorem poemata, Cantabrigiae apud Green 1689. w 12ce, str. 239.

— Toż... Coloniae Ubiorum apud Jodocum Kalcovium 1689. w 16ce.

— Toż... Coloniae, Sumptibus Meucheri 1692. w 12ce.

Te ostatnie edycje nie są pewne. Cytuje je Brown i Backer.

— Lyricorum libri IV. Epodon liber unus alterque Epigrammatum. Rhetoricae alumnis eiusdem Societ. D. Venetiis MDCXCVII (1697). Ex typographia Laurentii Basili. Superiorum Permissu ac privilegio. w 12ce, str. 299.

Czartor. — Muz. Brytyj.

— Lyricorum libri IV. Epodon lib. unus alterq. Epigrammatum. (Na następnej karcie drugi tytuł większy:) Horatius Sarmaticus Sive R. P. Mathias Casimiri Sarbievii, Lithuani Soc. Jesu Theologi & Poetarum omnium facile Principis Lyricorum Libri IV. Epodon Lib. unus alterq; Epigrammatum, Nec Non Epicitharisma sive Eruditorum virorum ad Authorem Poemata. Hac editione Novissima ab Erroribus Typographicis summâ Cu(r)â [litera r nieodbita] emendati, Quibus Nunc primum in Commodum Studiosae Juventutis accesserunt. 1. Poesis Sarbieviana Posthuma, Lyrica aequae ac Epigrammatica, 2. Selectarum & Elegantissimarum Odarum ex optimis Authoribus Excerptarum Libellus, quae variis Lib(r)is antehac dispe(r)sim editae, nunc in eodem congestae sunt. 3. Notae seu Explicationes vocum Plurimarum Poeticarum in Odas ferè singulas. 4. Index Rerum Copiosus. Coloniae Agrippinae, Sumptibus Joannis Everhardi Fromart, Bibliopolae in platea S. Marcelli è regione Sacelli S. hujus 1721. Permissu Superiorum & cum Privilegio S. C. M. w 8ce, str. 8, 424, k. 8 nlb.

Ważniejsze części tytułu wydrukowane czernono. „Praefatio ad adolescentes studiosos“ podpisał Fromart. Poczem dedykacja Urbanowi VIII od Soc. Jesu. — Od str. 410 noty; od str. 425 (nlb.): Index phrasium et locorum comm.; poczem na 3ch str. nlb. Errata oraz przywilej drukarski wydany przez Piotra Schmittmanna prepozyta S. J. na rzecz księgarza Fromarta z datą Coloniae 5 Julii 1720.

Rozkład treści jest następujący:

Lyricorum lib. I do str. 39; lib. II do str. 77; lib. III do str. 122; lib. IV do str. 182. — Liber Epodon do str. 218. — Epigrammatum CIX do str. 272. — Epicitharisma do str. 311. — Od str. 313: Bipartitum Sarbievianum auctuarium seu poesis Posthuma lyrica et epigrammatica. Ode I—VIII (str. 315—330). — Epigramma I—XXVII do str. 342. — Selectae et elegantissimae variorum odae variis libris inspersae, I—XLV. (Te ody jezuitckie nie są Sarbiewskiego)

o udziale van Kettena w tem wydaniu, ob. Wall Sarb. Poemata str. XXXVII.

Przedruk tego wydania od. niżej pod r. 1781. Wall Sarb. Poem. 1892 XXXVI.

Akad. — Czartor. — Drohob. — Jagiell. — Kijows. — Ossol.

— *Matthiae Casimiri Sarbievii Societat. Jesu. Lyricorum Libri IV. Epodon Lib. Unus Alterq. Epigrammatum. cum Indice, Editio Novissima. Anno Christi M.DCC.XXXVII (1737).* (B. w. m. dr.) w 12ce, str. 551.

Czartor. — Wileń.

— *Lyrica libri IV. Epodon liber unus, alterq. epigrammatum. Gedani M.DCCXXXVII (1737).* w 12ce, str. 384.

Janocki (Polonia liter. I 16) świadczy, iż książkę Michał Czartoryski był nakładcą tego wydania. — Edycja wedle antwersk. 1634.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXVIII.

Czetwert. — Dzików.

— *Lyricorum libri IV. Epodon lib. unus alterq. Epigrammatum. Cum indice. Editio novissima. Anno Christi M.DCC.XXXVIII (1738).* Bez wyr. m. dr. w 12ce, str. 551.

Tytuł częścią czerwono. Edycja według Antwerskiej z r. 1634. — Na końcu: Index Lyricorum.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXVIII. — Jest to widocznie edycja z r. 1737 ze zmianą daty na karcie tytułowej.

Czartor. — Dzików.

— *Lyricorum libri IV. Epodon liber quoque Dithyramborum, variorum poematum et liber epigrammatum. Parisiis typis Joannis Barbou 1759.* w 12ce, str. 292.

Piękne wydanie w 8ce mniejszej. Wyszło staraniem Van der Kettena Zakonu S. Brygity. — Van Ketten jeździł po Polsce i zbierał rękopisy Sarb., o czem Wall Sarb. poem. str. XXXVII. Tu także przedruk prospektu z r. 1717 na edycję Kettena.

Podaję tę edycję, jak ją znalazłem w materiałach Ojca; ale zachodzi wątpliwość, czy to nie pomyłka w tytule i w liczbie stron z edycją pt. *Carmina* (str. 383 i 92) opisaną wyżej?

Baudtkie H. druk. K. p. i W. X. lit. I 97. Przeździec.

— *Toż... Coloniae Agrippinae sump-tibus Joannis Everhardi Fromart, Bibliopolae in Platea S. Marcelli e regione Sacelli S. huius 1781. Permissu Superiorum et cum privilegio S. C. M. w 8ce, k. 4, str. 424 i k. 8.*

Jest to przedruk wydania kolońskiego z r. 1721 i ma również tytuł: *Horatius Sarmaticus*.

Wall Sarb. Poem. 1892 XLII. Akad.

— *Obsequium gratitudinis Illustrissimo Domino D. Joanni Carolo Chodkiewicz, Palatino Vilnensi, M. Ducat. Lithuaniae Exercituum Duci, Livoniae Gubernatori, Comiti in Szklow, Mysz et Bychow, Derpatensi, Lubanensi, Vilonensi Capitaneo &c. &c. &c. ab Apolline Krozensi persolutum atque a Gymnasio Krosensi Chodkiewicziani Collegii Societatis Jesu tanquam munificentissimo Erectori oblatum. Vilnae typis Academ. Societatis Jesu Anno Domini MDCXIX (1619).* w 4ce, kart 18 nlb.

Wall Sarb. Poem. 1892 s. XXIII. — O tem Niesiecki. Ossol.

— *Ode de inelyta Lubieniorum nobilitate (1764)* ob. Żubieński Wład.

— *Odae R. P. Matthiae Casimiri Sarbievski e Societate Jesu clarissimi poetae lyrici quae in libris Lyricorum non habentur, nec uspiam hactenus fuerunt excusae; ad clarissimum Virum Henricum Ludovicum Hubertum Monmorium, Libellorum supplicium Magistrum integerrimum. Parisiis apud Joannem Henault, bibliopolam juratum, via Iacobaea, sub signo Angeli Custodis M.DC.LXV (1665).* Cum privilegio Regis Christianissimi. w 12ce, str. 24.

Mieści się tu: *Carmen de septem odis M. C. Sarbievii ab Hadriano Jordano S. J.* Wall Sarb. Poem. 1892 XXXV.

Bibl. narod. w Paryżu.

— *Odae IV. Lipsiae 1683.* w 8ce. Chłędowski Dod. Bentkowskiego. Edycja wątpliwa.

— *Odae VII. R. P. Matthiae Casimiri Sarbievii Societatis Jesu quae in libris Lyricorum non habentur. Vilnae impressae Anno Domini 1747.* w 12ce, str. 24.

Wydał X. Franc. Kruszewski z rękopisu Sarbievskiego nie wiedząc, iż oprócz jednej, drukowane są w wydaniu z r. 1721. Wall Sarb. Poem. 1892 str. XXXVIII.

Warsz. Uniw.

— *The odes of Casimire. Translated by G. H.(ils). London, printed by F. W. for Humphrey Moseley, at the signe of the Princes Armes in Pauls Church-yard. 1646.* w 12ce, 5 k. nlb., str. 141.

Czartor. — Zamoj.

— *Opera poetica, quae innotuerunt, omnia; nimirum Lyricorum libri IV,*

Epodon liber unus, alterque Epigrammatum: quibus praeterea accedunt ad Lyricorum ejus libros eruditorum virorum Epicitharismata, et Sarbieviana Poësis posthuma, lyrica et epigrammatica. Vilnae, typis Acad. S. Jesu 1749. w 12ce.

Wydał Franc. Kruszewski S. J.
Wall Sarb. Poem. 1892 XXXVIII.

— Matthiae Casimiri Sarbievii Soc. Jesu Opera Poetica quae innotuerunt, Omnia Nimirum Lyricorum Libri IV. Epodon Liber Unus Alterque Epigrammatum: Quibus Praeterea Accedunt Ad Lyricorum Ejus Libros Eruditorum Virorum Epicitharisma Et Sarbieviana Poesis Posthuma Lyrica Et Epigrammatica. Vratislaviae, Sumtibus Caroli Godofr. Mayeri. MDCCCLIII (1753). w 8ce, k. 4 nlb., str. 376.

W przedmowie do czytelnika na 3ch kartach zaznajamia go wydawca z glówniejszymi wydaniami dzieł Sarbiewskiego i podaje krótki jego życiorys. (Wydał Godofr. Max Leitner, prof. we Wrocławiu. Jest to przedruk edycji poprzedniej).

Obejmuje Lyricorum do str. 205. — Epodon do str. 244. — Epigrammatum CXIX do str. 305. — Od str. 306—346 Epicitarisma (jak w edycjach 1632 i 1647). Od str. 347: Opera posthuma.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXIX.

Czartor. — Czestwert. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Oxford. — Zamoj.

— Mathiae Casimiri Sarbiewski E Societate Jesu Opera Posthuma Quibus Accesserunt Multa Poëmata Vernaculo Carmine Reddita. Varsaviae Typis Regiis Et Reipublicae In Collegio Societatis Jesu MDCCLXIX (1769). w 8ce, str. XVI i 312.

Na karcie tyt. rycina, przedstawiająca drzewo, na którego konarze wisi lira. Dedykacja Franciszka Bohomolca: „Hiacintho Ogrodkio Notario Regni Poloniae Supremo Cancellariae Regiae Praefecto Capitaneo Lubczanensi viro et meritis, & honoribus illustrissimo“. Na str. VII: „Lectori Franciscus Bohomolec Societatis Jesu“. Od str. IX do XVI: „Vita Sarbievii“. Od str. 1 do 50: Opera Posthuma. Od str. 51 do 70: Potentissimo Poloniae Regi Sigismundo III... Nicolaus de Smogulec Smogulecki. F. (Znajduje się tu: dedykacja na 2ch kartach i 5 ód na cześć Zyg. III; w przypisku twierdzi błędnie wydawca, że autorem jest Sarbiewski). Od str. 71 do 80: Epigrammata. Od str. 81 do 176: Epistolae Stanislai Lubieński episcopi Plo-

censis ad Mathiam Casimirum Sarbiewski... et hujus ad illum. Od str. 177 do 192: Sarbiewskiego Odae Quatuor interprete Samuele de Skrzypna Twardowski. Od str. 193 do 242: Odae interprete Petro Puzyna Soc. Jesu. Od str. 243 do 293: Odae interprete Adamo Naruszewicz. Str. 294 i 295: Ad Aulum Laevinum, Visnovii Poloni equitis virtus... przekładania J. X. Antoniego Wiśniowskiego Scholarum Piarum. Str. 296 do 300 i 301: Oda do Jakuba Zadzika biskupa Chełmińskiego przełożona od Nieborowskiego żołnierza. Od str. 300 i 301 do 307: De inclyta Lubieniorum Nobilitate i Votum ad Virginem Claromontanam (str. 304) przekładania X. Jana Albertrandego. Str. 308 i 309: Księgi I. Oda II. Indignas Lyce naenias. przekładania W. J. X. Józefa Epifaniusza Minasowicza; str. 309 i 310: Tż sama przekładania F. (ranciszka) B. (ohomolca) S. (ocietatis) J. (esu). Str. 310 i 311: Księgi I. Oda XIV... przekładania.. Michała Przędzieckiego starosty Pińskiego. Str. 312: Staranie o Sławę... przekładania F. (ranciszka) B. (ohomolca) S. (ocietatis) J. (esu). Wall Sarb. Poem. 1892 XLI (podaje str. 316). Akad. — Branic. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Wileńs. — Zelińs.

— Oratio Panegyrica Habita in Praesentia Serenissimi ac Invictissimi Vladislai IV. Poloniae & Sveciae Regis. A. R. P. Matthiae Casimiro Sarbiewski Societatis Jesu, S. Theologiae Doctore, & Sacrae Regiae Maiestatis Concionatore. In Solenni Corporis D. Casimiri Translatione, priusquam publicā Processione per Vrbs Vilnae plateas in Regium Cathedralis Templi Sacellum deferretur. Anno 1636. 14. Augusti. Vilnae, Typis Academicis Societatis Jesu, Anno Domini 1636. w 4ce, k. 9 nlb.

Tytuł i tekst cały w ramkach ozdobnych. W egz. Ossol. 4 karty arkusza A i 1 k. ark. C drukowane na żółtym papierze, 4 k. ark. B na białym.

Był na tym obchodzie, oprócz króla Władysława IV. i jego siostry, królowny Anny Katarzyny, nuncjusz apostolski Marius Philonardus.

Obacz o tej uroczystości Krystyniacki Fasti Sarb. (z programem uroczystości) i Badeni w Przegl. pow. 1884 str. 378. — O wrażeńiu, jakie ta mowa zrobiła, wspomina Radziwiłł Albr. Stan. w Pamiętnikach (1839).

Mowę tę przedrukował Adam Naruszewicz przy wydaniu poezyj autora w r. 1757. X. Lipnicki Życie i cnda św. Kazimierza. — X. Piątkowski w Przegl. pow. 1891 II

str. 370. — Niesiecki VIII 2/9. — Kraszewski Wilno IV (podaje tytuł mocno przekreślony).

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Scipio Marschalcalis In Funere Illvstrissimi Domini D. Ioannis Stanislai Sapieha Archimarschalci M. D. L. Slonimensis, Błudziniensis, Markouienis, &c. &c. Gubernatoris. Vilnae In Basilica S. Michaëlis Sanctimonialium D. Clarae fundata, & dotata à Magnae Memoriae Leone Sapieha Palatino Vilnensi Supremo Exercituum M. D. L. Duce. Exhibitus Polonice Per R. Patrem Mathiam Casimirum Sarbievski Societatis Jesv, S: Theologiae Doctorem, eiusdemq; facultatis Professorem & Decanum in Academia Vilnensi. Anno Dni 1635. Latinitate Donatus A. R. Patre Alberto Cieciszewski Soc: Jesv, S. Theologiae Doctore, eiusdemq; Facultatis in Academia Vilnensi Professore, & Decano. Anno Domini 1645. Vilnae Typis Academicis Societatis Jesv. w 4ce, k. 38 nlb.

Dedykacja Cieciszewskiego Kazim. Leonowi Sapiesze podkanclerzemu lit. Egz. Ossol. bardzo obcięty.

W tem przypisaniu tłumacz przytacza pismo Zygmunta I z r. 1509 z Wilna, podające do wiadomości, że Jan Sapieha zasłużył się pokramiając zamachy Hlińskiego.

Ob. X. Piątkiewicz w Przegl. pow. 1891 marzec, str. 329. Ossol.

— Poemata. Lutetiae Parisiorum apud J. Henault 1657. w 16ce.

Będzie to raczej Lyrica z datą 1647.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXXIV.

— Reverendi Patris Mathiae Casimiri Sarbievski e Societatis Jesu Poemata ex vetustis manuscriptis & variis codicillis olim ab authore dissimulato nomine editis deprompta & in unum collecta. Quibus accedit Oratio ab eodem habita in translatione Corporis D. Casimiri: Item Epistolae ad Stanislaum Lubienski Episcopum Plocensem. Vilnae in Typographia Regia Academiae & Universitatis Societatis Jesu Annô MDCCLVII (1757). w 4ce, k. 13 nlb., str. 169 (właściwie 170, gdyż po stronie 99 zamiast 100 jest 10, a następnie 100).

Bywają egzemplarze z tytułem odbitym na czarno, oraz z tytułem, w którym sześć wierszy odbitych jest czerwono.

Na pierwszych 4ch kartach po k. tyt. Epistola nuncupatoria ad... Joannem Nicolaum comitem Chodkiewicz capitaneum Vielonensem..., na końcu podpisany: Adam Naruszewicz Soc. Jesu in Academia Vilnensi Poëticae artis Magister. Od karty 6 do 12: Ad lectorem o pismach Sarbievskiego. Na karcie 12 verso: Ad R. P. Mathiae Casimiri Sarbievski... redivivam Mnsam Emblema.

Zaczyna poema: In primo Stau. Kiszka Epis. Samog. in Metropolim adventu 1618 (do str. 19). Classis epigrammatum (str. 20—27). Panegy. Joan. Car. Chodkiewicz 1619 (do str. 50). Epigrammata (do str. 56) Hymenodora Joan. St. Sapieha 1620 (do str. 64) i Sacra lithothesis J. C. Chodkiewicz (do str. 76) Epistola de Romano itinere 1622 (do str. 87). Pompa nuptialis Alb. Lud. Radziwill (do str. 98). Odae posthumae (do str. 116). Sylvudia Dithyrambica dum Vlad. IV Venationibus operam daret (do str. 136). Oratio Praesente Vladis. IV a. 1636. Od str. 151 Epistolae ad Stan. Lubiński i tegoż do Sarbievskiego.

Wall. Sarb. Poem. 1892 XXXIX.

Akad. — Czetwert. — Dzików. — Jagiell. — Warsz. Univ. — Wileń. — Zieliń.

— Pompa Nuptialis, quam Illustrissimo Domino D. Alberto Wladislao Radziwill... connubium ineunti cum... Anna Zenovicia... Univ. S. J. studiosa iuventus... adornat... Anno MDCXXXVIII (1628)... (obacz w t. XXVI str. 65).

Nazwisko autora dopisane na egzemp. bibl. Kras., o czem obacz Wall w Sarb. Poem. 1892 str. 568.

— Serenissima Polonorum atque Suecorum Princeps Anna Catharina Constantia, diuorum Sigismundi et Constantiae Regum filia Serenissimi ac Invictissimi Poloniarum ac Sueciae Regis Vladislai IV soror. Tot Caesarum, tot Regum sanguis ac haeres, tanto illustrior, quanto nobiliores omnium opes possedit. Patriam atque avitam Purpuram non sine avitis patriisque virtutibus induit. Nullis cognatorum Principum non conspicua ornamentis si ea solum, quae armorum sunt, exemeris. Quam unicam gloriam cum ei aspiciem perduxit, ut quae in aliis privatae essent eas et heroicas et regias effecerit. Egregium tot decorum conflictum, in Europae spectaculum eduxit. In quo cum magnitudine Modestia, cum Gravitate Humanitas, cum Facilitate Constantia, cum

summa Fortuna animi Moderatio de principatu certarent, nisi religio et pietas primae Austriacae Jagelonicaeque domus decora possessam tot saeculis imperii haereditatem praescripissent. Beatam te Sarmatia quae ut Orbis oculos in te convertes, tantas in Tua Purpura virtutes ad miraculum aluisti. Vilnae typis academicis Societatis Jesu. Anno 1635. folio.

Ocalała w Bibl. Jag. tylko karta tytułowa. Na egzempl. Bibl. Jagiell. współcześnie zanotowano: Quoniam eadem Seren. Regina soror germana Regis Vlad. IV adfuit promotioni R. P. Sarbiewski, hoc carmen illi tunc oblatum.

Wall Sarb. Poem. 1892 XXVII (podaje datę 1636). Jagiell.

— Quatuor Leucae Virginis Matris, seu publica ac solemnis ad aedem B. Virginis Matris Trocensem processio odis IV expressae. Antverpiae typis Monti. 1624. Joher 9050. — Wall Sarb. Poem. 1892 XXV.

— Sapientiae Divinae radiis coronatae Ludovicianus Dithyrambus in Coll. Rom. decantatus inter Philosophicas theses Pauli Frigerii Romani. Bez m. (Romae). w 4ce, str. 15.

Druk z r. 1625. — Wall Sarb. Poem. 1892 XXVII cytuje za Backerem; egzemplarza nie odszukał. Tekst ogłasza z rękopisu.

— ob. Abramowicz Adam — Bohomolec Fr. (Zabawki 1788) — Bzovius Abr. (1624) — Cieciszowski Wojc. (1635) — Cours (1772) — Goetz Jan Mikołaj (1785) — Horatius (1647) — Jachimowski Szymon (1686) — Jonini Gilb. (Lyrica 1630) — Kanon And. (Lyric. 1643 str. 375) — Kmicie Mikoł. — Langbein L. G. (Commentatio 1753) — Leśniewski Fr. (1767) — Łubiński Stan. (1642) — Łubiński Wład. — Minasowicz Joz. Epif. (1755) — Paul Franz — Plater Tadeusz (1780) — Rywocki Jan (Monum. 1639) — Sbański J. S. (Coronata 1689) — Starowolski Szym. (Magni Antistiti 1644) — Szmeth Stanisł. (Sacra Lithothesis 1621) — Twardowski Sam. (Ode ojcz. muza) — Wiśniewski Ant. (Rozmowy 1761).

Katalog Ossol. i Zamoj. przypisuje mu błędnie autorstwo „Sarmatia“ (1669); obacz: Kwiatkiewicz,

Langbein Comm. de Sarbievii Vita (1754) przedrukował jego Elegia itineraria ex M^oC. — (Freitag Nachr. str. 209 wątpi jednak o autorstwie Sarb.). — Tu także podaje wiadomość o edycjach poezji Sarb. — Ob. tom XXI, 55.

W tomie XXI str. 446 opisany panegiryk na cześć Wład. Aleks. Łubińskiego, arcyb. gnieźn., gdzie przedrukowane dwa wiersze Sarb. (Odae i Votum). Panegiryk ten znajduje się w Bibl. Uniw. warsz. — Ody Sarb. na cześć Stan. Łubińskiego ob. w Opera tegoż (1643), które są opisane w t. XXI str. 441.

O rękopisach Sarb. np. w Petersb., u Czart. i w Bibl. Barberinich (pierwsze redakcje ód później przerobionych i ogłoszonych w zmienionym kształcie) oraz w innych bibl. op. Wall w Sarb. Poemata 1892 i Windakiewicz w Rozpr. Akad. filol. 1890.

O jego ręk. u Czart. ob. Piątkiewicz w Przegl. pow. t. XXI oraz Koppens Anecdota w Spr. gimn. Chyrow. 1900.

O rękopisach petersb. ob. Kozeniewski w Arch. XI (Bibl. ces. pet.) nr. 51.

Jego „Opera posthuma“ wydał Krystyniacki 1876.

W rękopisie pozostały detąd jego prace proza, jako to 1) De acuto et arguto; 2) Dii gentium; 3) De perfecta poesi; 4) De Deo uno; 5) De Angelis; 6) De physico; 7) Memorabilia; 8) Contiones; 9) Orationes; 10) Epistolae; 11) Zostawił po sobie liczne kazania polskie w rękop., które zaginęły. Niektóre z prac pozostałych po nim, jak pod 1) i 3), zostały opracowane w ostatnich latach, o csem niżej.

O wydaniach pism Sarb. dokonanych w XIX wieku ob. Bibliogr. tom IV str. 181 i VII str. 114, oraz Bibl. polska XIX w. (1881—1900) tom IV str. 114. — Także Wall l. c. str. XLII i dalsze.

Jego poezje przedrukowali Jezuci dwukrotnie (1892, 1911) w Starej Wsi pt.: „Poemata omnia“. (Zarazem życiorys i bibliografia przez Walla).

Ody niektóre Sarbiewskiego po łacinie i po polsku ob. Sam. Twardowski (Zbiór różnych rytmów).

W wydaniu „Opera“ Bohomolca 1769 są zamieszczone przekłady Twardowskiego, Pużyny, Naruszewicza, Wiśniewskiego, Albertrandego, Bohomolca, Minasowicza, Przeździeckiego (ob. wyżej str. 132). — O przekładzie Zabieliły z r. 1766 ob. wyżej.

W r. 1769 ogłosił przekład jednej jego ody Ant. Wiśniewski (ob.). — W r. 1780 ogłosił przekłady z Sarb. Plater Tadeusz (ob. tom XXIV). — Załuski Bibl. 80 pisze o przekładach Adama Abrahamowicza, ale ich nie widział. — Liczne utwory Sarb. są w Zabawach przyj. tom I (łom. Minasowicz), tom III i IV (łom. A. I.), tom V

i VI, tom IX i X, tom XV (tom. Adam Rzewuski).

O rzekomym przekładzie Libickiego z r. 1647 ob. tom XVIII str. 267.

O przekładach polskich dokonanych przez Minasowicza, Kondratowicza, Parylaka, Brodzińskiego, Chromińskiego (Dzien. wil.), Wiesiołowski (Czasop. Ossol.), Załęskiego, ks. Piątkiewicza, Wabnera i innych ob. Bibliografja XIX wieku. Przekłady ks. Piątkiewicza są w Przegl. powss. w różnych latach. — W r. 1924 ogłosił wybór jego pieśni w swobodnym przekładzie Julj. Ejsmond.

O przekł. na język ang. ob. (obok przekładu Hila z r. 1646): Bibl. za lata 1881—1900 t. IV str. 114 (Translations z r. 1821).

Na niem. język przełożyli kilka jego pieśni Herder (Werke, wydał Suphan, tom XXVII, str. 313), Rotzmann (1800), Rechtfeld (1831); nadto Götz (1785) i Wernsdorf (1808).

Na język franc. (obok wyżej wymienionego przekładu z r. 1755) są przekłady kilku pieśni w Coupégo Soirées litter. tom XIV. Zwracam uwagę, że dokładniejszy wykaz przekładów z Sarb. podaje Wall I. c str. LIII—LVI (aż po r. 1892) — podobnie zresztą jak całej literatury o Sarbiewskim.

Najdawniejsze sądy o Sarb. obacz: Dycker Ign. Epigr. libri III Colon. 1752 str. 208—210. — Backer Jugemens des savans 1725 Tom IV, 226. — Renat Rapin Reflexions sur l'éloquence, 1644 str. 208. — Dissertationes acad. de poetis (in hafn. lyceo) Francofurti 1683, str. 162. — Marhof Polyhist. liter. 1732 str. 1067.

Drobniejsze wiadomości o życiu i dziełach Sarb. obacz: Rostowski Hist. Soc. Jesu 1768. — Chodynicki III 76. — Niesiecki VIII 277—279. — Bentkowski I 627—36. — Janocki Sarm. litter. 54—75. — Siarczyński Obraz II 160. — Ks. Włodek O nauk. wyzw. 144. — Sotwell Bibl. Scr. Soc. 600—5. — Placcius Theatr. Pseud. 205. — Bogusławski Żywoty (1788) 147. — Krasicki III 227. — Załęski Bibl. poet. pol. — Woronicki IV 102—108. — Dziekoński Hist. retor. 16. — Maciejowski Pism. pol. T. dodatk. 240 III 777. — Mecherzyński H. wym. II 432—440. — Święcki Hist. pam. II 68 i 9. — Gawarecki w Pam. rel. mor. XXI 301—310. — Baliński Dawn. Ak. wil. 128—130. — X. Brown Bibl. pisarzy S. J. 359—363. — Kur. Warsz. 1827 Nr. 261. — Gazet. liter. 1822 Nr. 12 s. 144. — Roczn. Tow. warsz. P. N. I 84. — Roczn. Tow. krak. XIII 266 i 7. — Przyj. ludu Poznań Rok III 343 i 4. — Tyg. Wil. 1818 T. VI 65—74. — Bibl. Warsz. 1851. T. 43 s. 551—570 i 1859 T. 76 s. 233 i 4. — Tyg. Ilustr. 1863 T. VII 1—3. — Durini w wyd. poezji

Szymonow. 1772. — Budig Leben u. Wirken, Wien 1827.

Pierwszą obszerniejszą wiadomość o nim wydał Langbein Commentatio 1753. — Ob. Bibl. tom XXI str. 55.

Jego życiorys jeszcze w XVII wieku opracował ks. Zaleski, podając wiele nieznanych skądinąd szczegółów (ogłosił go Narbutt w Tyg. wil. VI).

Z nowszych prac o Sarb. wymieniam następujące:

Dużo wiadomości o wydanych i niewydanych dziełach zgromadził Sobieszczański w Enc. Org. XXII 943—953. — Kulczyński Leon w Spraw. gimn. św. Anny 1875. — Lavollée w Bulletin pol. 1895 nr. 88. — Gomulicki w Tyg. ilustr. 1895 nr. 9. — Dzieduszycki w Kronice rodzinnej 1880. — Badeui Jan w Studja i szkice II oraz w Przegl. pow. 1884 (jego życie). — Bieliński Uniw. wileń. (t. I—III). — Załęski Jezuici II. — Jeżeniński Celn. utwory w Spraw. gimn. V we Lwowie 1898—1900. — Piątkiewicz w Przegl. powss. 1891—5 (o jego kazaniach, głównie o kazaniu Laska marsz.). — Sas O miarach w poezjach Sarb. (Rozpr. Ak. Um.) 1899. — Windakiewicz Liryka Sarb. (Rozpr. Ak. 1890). — Parylak w Spraw. gimn. cieszyń. 1900. — Krystyniakowski Fasti 1886. — Encykl. kośc. XXIV 385. — Encykl. wychowawcza II (Plenkiewicz). — Grabowski Tad. Krytyka liter. 1918 str. 604. — Chmielowski Dzieje krytyki. — Pilat Lit. II 2, str. 210. — Sinko Poetyka Sarbiewskiego 1919. — Windakiewicz De perf. possi w Rozpr. Akad. Um. filol. 1922 (LVI) str. 5. — Pamiętnik literacki rok 1907 s. 380 (Plenkiewicz przypisuje mu tu dwa dialogi pułtuskie). — Riezanow Z istorii ruskiej dramy 1910 str. 292 i n. — Müller Ferd. De M. C. Sarbievno, Monach. 1917. — Sinko w Spr. Akad. Um. 1923 nr. 3 (o wpływie Pindara na Sarb.). — Korbut Liter. I str. 163. — Finkel Bibl. III.

W r. 1896 miała wyjść w South Bend (w stanie Indiana) obszerna praca o Sarbiewskim?

Sarbiewski Christophorus ob. Sieprski Łukasz (Quaestio 1638).

Sarbiewski Raphael ob. Sarbiewska Marianna (Causa capitis 1691).

SARBIEWSKI Stanisław. Mowa W. Jmci Pana Sarbiewskiego Starosty Grabowieckiego przy zasiadaniu Izby Posaelskiej na Konwokacyi 1648.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 263.

— [Siedem Zwierciadełek]... w 4ce, k. 3 nlb. i str. 94 (sygn. A—M₂).

Jedyny znany egzemplarz nie ma tytułu. Rozpoczyna się od przedmowy (dedykacji): Stanisław z Sarbiewa Sarbiewski Starosta Grabowiecki Anastazey, Barbarze, Te-

resie, Katharzynie, Helzbiecie, Sarbiewskim Stárościankom Grábowieckim, Corkóm (sic) swoim łaski Bożey, y opieki iego, Cwiczenia świętobliwego, y zdrowia dobrego, Oćiec, Oycowskiim sercem, wiernie życzę. [Poczem tekst:] Wszyscy Rodzicy nie naywięcey niepowinni... (przedmowa idzie przez 3 strony, po czer:) Do czytelniká.

W przedmowie pisze, że dziełko: Zwierciadłek Siedm ułożył dla synow swoich pomarłych a te po nich spadkiem ofiarowuje órkom. — Zapowiada bliská swá śmierć.

Druk gocki. Treść jest następująca: Najprzód rozmyślania na siedem dni tygodnia zwane Zwierciadłami (o grzechu, o pokucie, o nagrodzie, o próżnej chwale świata, o śmierci, raju, piekle etc.). — Poczem od str. 63: Modlitwy do spowiedzi i komunji, najprzód prozą, potem wierszowane. — Kończy od str. 88 poemat p. t. Wważenie oczyszczenia Panny oraz y Matki. W egz. Ossol. brak końca.

Po przedmowie jest wpisane ofiarowanie tej książeczki przez Helzbitę Kruszyńską (zapewne córkę autora) zakonnicę wnuce swej H. Oltarzowskiej. Ossol.

— Droga do nieba, którą Jaśnie Wielmożny Jego Mość P. Stanisław na Sarbiewie Sarbiewski, Woiewodá Mázowiecki, Grábowiecki &c. &c. Starosta, Corce swoiey Mosci Pannie Katarzynie Teressie z Tegosz Sarbievva Sarbiewskiej, Woiewodzance Mázowieckiej, Stárościance Grábowieckiej, w Zakonie Brygidy świętey pod Regułą Salvatora takowey drogi szukaiącey pokazał. w Zamoseiv, Roku Páńskiego 1663 w Drukárnii Akadémickiej. w 4ce, k. 4, str. 248.

Na odwrocie tytłuń ojciec zawiadamia córkę, że ten posąg zebrał z wielu zakonných ludzi, osobliwie Jezuitów, Jana Euzebiusza Madrytańskiego, z Diadocha, Dorotheusza, Kempis, Gersona. Dzieło obejmuje Uwážania podzielone na IV części. Część I zaczyna: Jako wierząc dusza chrześcianska powinna. Cz. II s. 44: Jako pilno modlić się trzeba. Cz. III: O staranie się dobrze czynienia (s. 145). Cz. IV s. 198: Jako niewdzięczni jesteśmy Bogu. Polszczyzna w dziele czysta.

Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— ob. Janson Jan (1643) — Potocki Paweł (Saeculum 1702).

Świącki Hist. pam. II 69. — Siarcz. Obr. II 165. — Kwiatkow. Panow. Wiad 356. — Słowo (Iwows.) 1888 N. 95. — Pułaski Opis rękop. Kras. 1915 str. 876.

Sarbin Paweł, Dominikanin ob. Orzechowski Stan. (Conf.) — Reszka (De atheismis).

Enc. Org. XXII. — Łukasz. Obras Pozn. II 217. — Brückner w Kwart. hist. 1900. — Erzepki Nieznane zabytki 1899 (odnalazł jego kazania). — Kwartalnik hist. XXXII (1918) str. 382 (odeczyt ks. Cieszyńskiego). — Ks. Cieszyński w Przeglądzie teolog. 1920 (o jego Postylli).

SARCIERUS Erasmus, Annaemontanus. *Dialectica Multis Ac Variis Exemplis Illustrata Vna Cvm facillima syllogismorum, expositoriorum, entymematum, exemplorum, inductionum, et soritum dispositione.* Avtore M. Erasmo Sarcerio Annaemontano. *Impressvm Cracoviae Per Mathiam Scharfenberg Anno Domini M.D.XLIII (1544).* w 8ce, kart 47.

Dedykacja Jacobo Ottoni Nassensis Comitatus Secretario. Sigena Teugrorum 26 Novembris 1526. (Na końcu:) *Gracchoniae Matthias Scharffenberg Anno M.D.XLIII (1544).*

Wierzbows. III 2226.

Bawor.

— *Dialectica multis ac variis exemplis illustrata, una cum facillima syllogismorum, expositoriorum, entymematum, exemplorum, inductionum, et soritum dispositione.* Avtore M. Erasmo Sarcerio Annaemontano. *Cum indice.* Cracoviae, in officina Hieronymi Scharffenbergij 1551. w 8ce, kart 51.

Bibl. Wilanow.

— Toż... *Impressum Cracoviae in officina Hieronymi Scharffenbergij 1554.* w 8ce, kart 52.

Ob. Benis w Archiwum do dziejów liter. VII 69. Jagiell. — Zbiór Hier. Wildera (w r. 1926).

Sarcophagus lethalis ob. Porembski Jan (1643).

SARDI Giov. Simon. *Due discorsi sopra la liberta ecclesiastica.* Anno MDCVI (1606). w 4ce.

Zapewne druk padewski?

Zawiera: *Condoglienza di Stan. Przvovski (Przewoski?) Lublinese studente in Padova col Padre Antonio Possevino Jesuita.* — Jest to atak na Jezuitów z powodu sprawy Dymitra.

Należałoby, by z tem porównać współczesne (z sierpnia 1606 r.): *Consilium de recuperanda pace, o którym ob. tom XIV.* Podstawą dla *Consilium* był polski paskwil przeciw Jezuitom, jeszcze nieco wcześniejszy. Oba atakują Jezuitów z powodu sprawy Dymitra. Oba też ogłosił Czubek w Pismach rokosz. II i III.

Bibl. Marc. w Wenec.

SARDUS Aleksander. De moribus ac ritibus gentium. Libri III. Venetiis ex officina Stellae Jordani Zilleti 1557. w 8ce, str. 265.

„Jest tu o ludach Sarmacji, Litwy i Moskwy“. Tak podaje niem. katalog księgarski. Tymczasem w dziele tem niema osobnego rozdziału, lecz treść pomieszana. I tak przy rozdziale: Convivia (str. 49) mówi o ucztach trzechdniowych Sarmatów ogólnikowo. Dzieło więc całkiem dla nas obce.

Sargophag ob. Minor L. (1616).

Sarianae cunae ob. Leszczyński Seb. J. (1678).

Sarkander Jan, błog. męczennik morawski (1576 † 1620) ob. Birkowski X. Fabian (Głos 1629).

Ob. o nim w Bibl. XIX w. oraz Enc. Org. XXII 967.

Sarmacki oekonom ob. Jeżowski Wład. (1632) — Rzekkowski D. (1645).

SARMATA Albert (I). Epicedion in mortem Annae filiae Comitis Mansfeldensis Alberti et Coniugis Comitis Nassoviensis Philippi. Wittebergae 1538. w 4ce.

Catal. Bibl. Moeno-Franc.

Sarmata Albert (II) ob. Turski W. Kwart. hist. 1898 s. 823. — Kraushar Obrazy 1906.

Sarmata P. C. (Chiliastichon 1558) ob. Royzius (tom XXVI str. 400).

Sarmatae ob. Czimmerman J. (Nummi imper. Rom. 1698) — Oratio (1589) — Solikowski Jan (Oratio 1575).

Sarmates (Les) ob. Jabłonowski Józef Alex. (1747).

Sarmati ob. Czimmerman Jan (1698) — Saumaci — Veranzio Fausto (Dell' origine 1606).

Sarmatia Triumphali Lauro et Cognato Nomine Sancti Sarmatae Martyris Priusquam nata Coronata a Sarmatico Palaemoniis, Perillustribus, Magnificis ac Praenobilibus, Oratoriae Facultatis Auditoribus, in Academia Vilnensi Soc. Jesu sub tragico Dei Parentis schemate Orbi Patrio Praesentata Anno Regnantis in Sarmatia Regis dolorum 742 Coronantis Orbem in misericordia 1707. 16° Kalend. Maii. Argumentum. folio, 1 k. nlb.

Jest to program djalogu. Występują tu Belindus Thebaidis princeps, Magnus Antonius, Sarmata. Według Chronicon Divi Hieronymi ad annum 352. Jagiell.

Sarmatiae (Publica) felicitas in Scanderbergo Albanio principe adumbrata per juventutem Colleg. Vielunen. Schol. Piar. repraesentatione theatri producta. 1714. Typ. Czestochoviensibus. fol., k 3.

Program djalogu. Są tu i polskie wiersze.

Sarmatia ob. Alberti (Lineamenta 1672) — Albinus Adrianus (1534) — Beneventano Mar. (Tabula 1508) — Boczyłowicz J. (laureata 1684) — Commentationes (Origo 1779—94) — Czardzki Grzegorz — Dantiscanus Desiderius (1697) — Dzielski Albertus Josephus (a bellorum cladibus 1683) — Essai (1789) — Gwagnin Aleksander (descriptio 1578, 1581) — Kleczewski Stanisław (1769) — Kwiatkiewicz (cive patriae 1669) — Łubiński Kaz. (Pretiosus Sarmatiae 1711) — Mela — Melancton Philippus (1558) — Miechowita Maciej (1537, 1548) — Mitzler Wawrz. (1761) — Opatius Martinus (1637) — Pastorius Joach. (Origines 1685) — Potocki Jan (1789) — Sardus Aleksander (De moribus 1557) — Sarnicki Stanisław (Annales 1587) — Schedel Hartmann (Chronicon 1493) — Schurzfleisch Con. S. (Lineamenta 1699) — Starowski S. (Bellatores 1631) — Stritter Joannes Gotthilf (Memoria populorum 1779) — Strykowski Maciej (Sarm. Europeae descriptio 1578) — Thamnitius Konrad (Felix Sarmatia) — Vadianus Joachimus (In Pomponium Melam 1522, De Sarmatia 1522) — Wolaterranus Raphael (De Sarmatia) — Zawadzki Kaz. (Anomalia 1716).

Sarmatica (De) lue ob. Laelius Lucius (Consultatio 1600) — Posthumus Andr. (1600).

Sarmatica victoria ob. Frischlingius N. (1598).

Sarmaticum augustale ob. August II (1697).

Sarmaticus economus (1632) ob. Sarmacki Oekonom.

Sarmaticus populus ob. Stritter (1771—9).

Sarmatides ob. Poniński Antoni (1741).

Sarmation ob. Freisslich Max. (Das getrostete 1708) — Mair von Eckh (1518) — Miechowita M. (1534) — Schurzfleisch Conr. Sam. (Lineamenta 1670).

Sarmatische Wahlschoppen ob. Bizardière (1698).

SARNACKI Antoni. Mowa J. W. Jmci Pana Ant: Sarnackiego Skarbnika ziemi Bielskiej, Pośta woiwodztwa pomorskiego na seymie ordynaryjnym warszawskim dnia 5 listopada r. 1766 miana. 1766. fol., str. 4.

Branic. — Krasiński. — Ossol.

SARNECKI Jakób Wojciech († 1722). † In Nomine Domini, Amen. Quaestio theologica, de Sacramentis in Genere, ex Primo Tractatu Cursus Sacramentalis, correspondente 3. Partis Summae Theologicae D. Thomae Quaestioni 60. usq., ad 65. inclusivè; juxta interpretationem Commentatorum ejusdem S. Doctoris, praecipuè eximij Theologi M. Adami Opatovii in Alma Vniversitate Studij Generalis Cracoviensis, S. Th. Doctoris & Professoris, Canonici Cracoviensis, Ad mentem Munificentissimi Cursus Sacramentalis Fundatoris, M. Martini Radiminski, Philosophiae Doctoris, et in eadem Alma Vniversitate Cracoviensi, Collegae Majoris, Tratnoviani Professoris, Protonot: Apostolici, deprompta; et publicae disputationi exposita: Quam praesidente M. Mathia Brocki, S. Th. Baccalaureo, ejusdemq., Cursus Sacramentalis Radiminsiani Professore, S. Floriani Canonico, suscepit M. Jacobus Sarnecki, Philosophiae Doctor et Professor, Scholae S. Annae Senior, propugnandam. Anno Verbi Incarnati 1699. Die 29 Mensis Martij. Cracoviae, Typis Universitatis. folio, k. 4 (sygn. B₂).

Na odwrocie tytułu rycina S. J. Kantego Romae 1681, z podpisem rytmownika M. Aug. Marinaeus. — Rzecz obejmuje: Conclusio I—XX. Na końcu: sub Felice. Regimine Seb. Piskorski Rectoris.

Dzików. — Jagiell. — Ossol.

— **LAVRVS Perennaturae Gloriam** Triumphalis. Virtutum, Meritorum, &

Sapientiae Celsitudini, Perillustris olim & Reverendissimi Domini, D. M. Martini Winkler, S. Th. Doctoris & Professoris Collegii Majoris Senioris Patris, Ecclesiarum, Cathedralis Cracoviensis Canonici, Collegiatarum, Sandomiriensis Praepositi; Kielcensis Scholastici, Premykoviensis Curati, &c. Assurgens dum inter Iusta Funebria ad Ecclesiam Collegiatam Sanctae Annae, tristibus dolentium lacrymis suffunderetur. A M. Jacobo Sarnecki, In Alma Vniversitate Studij Generalis Cracoviensis Phil: Doctore, Novoduorsciano Póeseos Professore, Scholae S. Annae Seniore. In perpetuae monumentum gratitudinis Obsequioso Póemate Anno Domini 1700. 12. Mensis Augusti Celebrata. Cracoviae, Ex Officina Francisci Cezary, S. R. M. Illustriss. ac Reverendiss. Dñi Episc: Crac: Ducis Severiae; necnon Scholarum Novoduorsianarum Typogr. fol., k. 5 nlb.

„Laurus“ zaczyna się już na odwr. karty tyt., cały pisany wierszem. Na końcu: Permissu... Mathiae Psiocki... Univers. Crac. rectoris.

Autor śławi Jana III, Małachowskiego, Michalskiego, Przewoskiego, Czyrzyczkowica, P. Praczlewica, Rem. Surzyckiego, M. Psiockiego i innych akademików.

Akad. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— **Lucta atrocium fatorum, a magnae virtutis et sapientiae, probatoq; toti Sarmatae literato Athleta, perillustri olim clarissimo et admodum reverendo Domino, D. M. Martino Bielecki, Sacrae theologiae professore, Collegae Majore, ecclesiarum, Collegiatae, S. Floriani ad Cracoviam Canonico, Xiążnicensis Praeposito etc. in victricibus ac triumphalibus omnigenae prohibitatis, indefessi, ac paenè Herculei laboris, Olympijs Craciae Palladis, expedita. Ac, cum eidem in caeleste capitulum, intra ferias hebdomadae Sanctae emigranti, maestissimi Ordines academici, laureatas inferias, in Ecclesia Collegiata D. Annae Cracoviae exhiberent, a M. Jacobo Adalberto Sarnecki, Philosophiae doctore et professore, Collegae Minore, interea Philosophicae Facultatis**

Decano. In conservationem tanti viri adorea, officiosae pietatis causâ, heroica Musâ consignata. Anno, quo Mors et Vita ratae fortî Certare DVeLLo, 1712. Xj. Calendas Maji. Cracoviae, typis Francisci Cezary, S. R. M. Illustrissimi et Rndissimi Dni Episcopi Crac. Ducis Severiae; necnon Scholarum Novodvorseianarum Ordinarij Chalcographi. fol., kart 8.

Całe wierszem. Dedykacja wierszem Adamo Styrkowski, Prof. Protonot. Apost. Dzików. — Jagiell. — Ossol.

— ob. Andlikiewicz Wojc. (1714) — Wichrowski V. J. (Portus aeternae felicitatis 1722) — Włoszkiewicz Franc. (Bellona 1716).

Muczkowski Ręk. Kadym. str. 70.

SARNECKI Świątosław. Celebris Marchionatus Magnorum in Mirow Marchionum Gonzagarum haereditariis decoribus exacto feliciter primo suae Ordinationis saeculo, secundo sub Augustis Serenissimi Augusti II Regis Poloniae auspiciis inchoato; caelestibus praesidiis munitus videlicet SS. Defendentis, Irenaei, Barbarae, Concordiae, Placidiae et Severinae Martyrum sacris reliquiis in ecclesia parochiali Pinczoviensi, religiosorum PP. Ordinis S. Pauli P. E. inter natales Domini Sabaoth ferias, ipso die festo S. Joannis Apostoli solenni introductione, publicae felicitatis gratia collocatis. Singulari studio, cura et munificentia Illustrissimi et Excellentissimi Domini D. Josephi in Mirow Marchionis Gonzagae Myszkowski Castellani Sandomiriensis, Capitanei Lanck. etc. haec solemnna sacra introductionis et publicae laetitiae votiva panegyri celebrante M. Suentoslaw Sarnecki in alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctore, anno primogeniti a Deo patre in orbem terrae introducti 1701. die 27. Xbris Cracoviae typis Nicolai Alexandri Schedel S. R. M. Ord. Typ. fol., 15 k. nlb.

Na odwr. str. tyt. przypis prozą Józefowi Myszkowskiemu, kasztelanowi sandomierskiemu i staroście lanekorońskiemu. Panegyryk stylem nakamiennym na uroczystość wprowadzenia SS. Relikwii do kościoła parafialnego pińczowskiego pod dozorem

OO. Paulinów będącego. Nic ciekawego w sobie nie obejmuje.

Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Związek nierozdzielny dzielnych rodziny, złotą małżeństwa świętego ligą przy solennym akcie weselnym, wysoce wrodzonych Ich Mościów Jego Mości Pana P. Franciszka na Remiszowickim Remiszowskiego, z Jey Mością Panną P. Anną z Stoków Stocką burgrabianką krakowską, szczęśliwie spojony. A przez Świątosława Sarneckiego nauk y filozofiey w sławney Akademiey Krakowskiey bakalarza, wysławiony. Roku związku natury boskiey z ludzką 1679 dnia dwunastego lutego. w Krakowie w druk. Franciszka Cezarego J. K. M. Typ. w 4ce, 2 ark. (kart 8).

Na odwrocie tytułu wiersz podpisał Franc. Stocki. — Na herb panny młodej Michał Cyrus Sobolowski. — Wesoły hymen pisał Ludwik z Rudz Strzałka, Skarbnic Nowogr. — Dedykacja Alex. Stockiemu Burgrabiemu. — W poczji „Związek nierozdzielny“ jest głównie wychwalana rodzina Remiszowskich. Jagiell. — Ossol.

SARNICKI Albertus. TRIVMPHVS. Hoc est: DESCRIPTIO MORIS VETERVM, ET CEREMONIARVM, QVIBVS VICTORES SVOS ex bello fortiter & foeliciter confecto reuersos excipiebant. Nunc potissimum cum de expugnatione Polocensi, & Velicolucensi, homines colloquia miscent, libellus lectione dignus. Per ALBERTVM SARNITIVM iuniorem. CRACOVIAE. In officina Andreae Petricovii 1581. w 4ce, k. 7 nlb. (brak końca).

Zdaje się brak na końcu 1 tylko karty?

Tytuł w ozdobnych ramach. Na odwrocie k. tyt. Proemium, w którym zachęca, aby pracę i trudy króla przyjąć z wdzięcznością i wspierać go w jego zamysłach. Na karcie 2iej: Epigrammata triumphalia de victoria Velicolucensi in Moscho (pomyślne jako napisy na piramidzie, łuku triumf., ołtarzu, kolumnie).

Od k. Aijj: De honoribus et ceremoniis ante ingressum victoris in Capitolium apud Romanos veteres. — Na k. Biij cytat grecki z Homera. — Poczem pisze: Huiusmodi laudibus mos decantandi laudes virorum illustrium adhibita lyra hactenus apud Polonos retentus fuit, quod testantur cantilenae illae de Vladislao Jagellonide qui ad Varnam perit, de Witoldo et bello prutenico, de Strusiis germanis fratribus

Felice et Georgio, pugna Orszensi, Mat-thiaequae regis illustrata facta.

Zapewne chodzi o pieśni dzisiaj zaginione (z wyjątkiem „o pruskiej porażce“).

Wiszn. VI 304. — Maciej. Piśm.

Porównaj niżej: Sarnicki Stan. (Triumphus moscov.). Kórnik.

Sarnicki Krzysztof ob. Ostrogski J. Paweł (1619).

Sarnicki Piotr ob. Ostrogski J. Paweł (1619).

SARNICKI Stanisław (młodszy), syn Jana, pastor w Niedźwiedziu i Włodzisławiu, wojski krasnostawski, bratanek Stanisława starszego (1532 † 1597). STANISLAI SARNICII ANNALES, SIVE DE ORIGINE ET REBUS GESTIS POLONORVM ET LITVANO RVM, LIBRI OCTO. Habes hic priorem partem horum Chronicorum, haec tenus omissam & neglectam ab alijs authoribus: quae incipit ab Asarmoth conditore Sarmaticorum populorum, & continuatur ad Lechum ipsum, rerum ordine secundum temporum seriem servato. Et tandem a Lecho ad nostra tempora, quid in istis terris actum sit fideliter exponitur. Caetera, quae in hoc libro continentur, ipsius libri argumentum eidem praefixum indicabit. ANNO DOMINI M.D.LXXX.VII (1587). (Cracoviae). folio, k. 6 nlb., str. 410 i k. 1 nlb.

Wodne znaki papieru Lubicz, Jelita, Jastrzębiec wskazują drukarnię krajową, a czionki druk. Mikołaja Szarffenbergera. Na karcie tyt. w kartuszu ukoronowanym, podzielonym na 4 pola, herby Polski i Litwy, idące naprzemian, w środku pusta tarcza, w której prawdopodobnie miał być herb królewski. Od str. 3 nlb. do 9 przedmowa dedykowana senatowi królestwa polsk. (z wymienieniem nazwisk), rycerstwu, burmistrzom i rajcom wybitniejszych miast jak: Krakowa, Wilna, Gdańska, Elbląga, Rygi, Poznania, Lwowa, Sandomierza, Lublina i Torunia (niema tu jeszcze Warszawy).

W dedykacji tej wyznaje, że korzystał z Kadłubla (sic), Długosza, Miechowity i Kromera, ale że „historiam, quae erat depravata, redintegravi“. Załuje śmierci Stef. Bat., po którego zejściu niema komu dedykować historii. Wzywa do uporządkowania anarchicznych elekcji i mówi, że zebrał potrzebne do tego materiały (ob. niżej pod „Oratio“). Ostrzega przed niebezpieczeństwami wolnej elekcji i sta-

wia za przykład Złotą bullę Niemców. Wspomina ubiegłą elekcję warszawską. Podnosi wysoko znaczenie swego dzieła i upomina się o nagrodę.

Na str. 10 i 11 nlb.: Argumentum operis, loco indicis, in quo utilitates libri succincte enumerantur. Tu podnosi, że jego zasługą jest szerokie uwzględnienie dziejów przedhist. (przed Lechem). Wylicza swoje źródła i podaje rozkład treści. — Zapowiada, że „in calce adiecta est tabula chorographica Sarmatiarum non inelegans“. Ta tablica oznacza właściwe granice Polski i powinna służyć do umów Polski z sąsiadami. Wojna z Moskwą miała za podstawę tę mapę. Wspomina uroczyska i „Schliag“ scytyjski. Przy wypracowaniu tej mapy nadwerżył wzrok. Mówi, że do tej pracy zachęcił go list królewski (Stef. Batorego). — Mapy Sarmacji niema w znanych mi egzemplarzach. Ob. o niej niżej pod Descriptio.

Dzieło dzieli się na 8 ksiąg. W pierwszej kreśli dzieje Sarmatów aż do Aleks. W. (opiera się na biblij, cytaty daje po hebrajsku; cytuje Homera po łac., Strabona, Berozosa). — Od str. 43 idzie ks. II, sięgająca do Augusta. — Od str. 75 ks. III do Konstantyna (tu na str. 99 omówiona Chorographia Ptolomaica) — Ks. IV od str. 118 do Karola W. (tu na str. 133 wylicza gotyckie tj. niemieckie nazwiska w Polsce, jak Fredro, Firdan, Jordan, Szafrańce etc.); na str. 159 o Wandalach. Na str. 177 przechodzi do historii polskiej: Krak. Lech, Wanda (na str. 181 cytuje łaciński wierszowany nagrobek Wandy na mogile), Przemysł. Od str. 184: De origine slav. gentis. — Od str. 193 ks. V, sięgająca do Ottona W. (dzieje Leszków, Popielów, Piasta, Ziemowitów). Na str. 210 o roznowie św. Cyryla z papieżem. — Od str. 211 księga VI: Mieczysław, Olga ruska (z historyków ruskich tj. z t. zw. Nestora), o religii Słowian i tu dużo szczegółów za Długoszem. Dalej kronika dziejów polskich, z częstem odwoływaniem się na res exteriorum, oraz ze zwracaniem uwagi na bezkrólewia.

Od str. 272 kursywą: Epitome Chronicorum Lituanicorum, Russiae, Prussiae, Mazouiae et Livoniae, ubi discentiuntur quaedam dubia occurrentia in eis. — Również i na dalszych kartach zamieszcza takie wtręty, drukowane zawsze kursywą, poświęcone historii Prus, Litwy i Rusi. Sam Sarnicki mówi, że korzysta w nich z „Annalistsae Russorum“ — ale zdaje się, że głównie czerpie nie z latopisów, lecz z niewymienionego Strykowskiego względnie Gwa-gnina. O przekładzie „Kroniki litewskiej“ na łacinę wspomina zresztą i w Statucie na str. 863, upominając się o nagrodę u Kadziwiłła. — W księdze tej wtrąca

również kilka wierszy łac. np. na str. 314 o Florjanie Szarym (zapewne utwór Sarnickiego?). — Na str. 322: ks. VII o Kaz. W., Ludwiku, Jagiello, Wład. Warn., Kazim., Olbrachcie, Alex., obu Zygmuntach. Na str. 369 epitaphium Kazimierza Jagiell., ułożone characteribus slavonicis, ale przytoczone tu „polonice“ tj. literami polskimi: Ku chwale imienia najwyższego Bohá oycá wszemohuszczoho, pobudowan kościoł i sieja kaplica... — Na str. 378 dużo o Hlebowiczach, Prunskich i Radziwiłłach. — Na str. 391 o Lutrze, ks. Albercie, Marcynie Glossa, J. Seklucjanie i And. Samuelu. — Na str. 395 „Descriptio Reipubl. Babinensis exhilarandi lectoris gratia“ do str. 398 (także osobno wydane, o czem niżej). — Od str. 403: ks. VIII od r. 1572 — 1586.

Na ostatniej karcie: Ad lectorem, gdzie autor tłumaczy się z błędów druku pobytym na Rusi podczas druku dzieła w Krakowie. Na końcu: Propriis sumtibus ipsius anthoris excusum est hoc opus.

Dzieło Sarnickiego ma znaczenie jako próba nakreślenia powstania Polski na szerokiem tle historii całego Wschodu słow. (ludy słowiańskie i Litwa), w chęci uzasadnienia misji Polski do rozszerzenia się na wschód — ale nie jako owoc metody historycznej. Był bowiem kompilatorem — o ile chodzi o Polskę, to głównie z Ka. Dłubka, Długosza, Miechowity, Kromera, Decjusza itp., na których nieustannie się powołuje. — Na fakt, że Sarnicki korzysta, a nie wymienia Strykowskiego, zwraca już uwagę dopisek współczesny na tytule „Synopsis“ w egzemplarsu Czartor. — Wartość dzieła Sarnickiego jako źródła historycznego omawia nader ujemnie J. Zieliński w Kwart. hist. XL (1926) str. 468 i nast. — Ale już i przedtem sądzono je surowo. Obacz pod Geret (w t. XVII 108: De Sarnicio ejusque analibus) oraz niżej pod Sartorius J.

W w. XVI i XVII posiadało popularność, o czem świadczą wiersz rokokowy (ogłosił go Czubek Pisma rok. Zebr. I. 288), w którym autor powołuje się na niego: „Wychwała tu Sarnicki senatorską cnotę“. Przedruk nastąpił dopiero w r. 1712 przy lipickim wydaniu Długosza (tom II, — obacz w t. XV Bibl. str. 214); zarazem przedrukowano tam jego „Descriptio“. — W r. 1823 Kownacki przedrukował wyjątki (ob. Bibl. tom IV. 182).

Wierzbows, I 517. — Wilder Katalog (1914) cen 15 rs. — Zułuski Progr. litter. 1743 str. 55 (pisze błędnie: 2do Editio Kodnae .1711. folio). — Starowski Hecaton. 113. — Osiecki Alloquia.

▲kud. — Borkowski Jerzy. — Branic. — Czartor. — Dziedusz. — Dzików. — Gdań. — Kijow. — Kórnk. —

Ossol. — Pawlik. — Popiel. — Raczyń. — Szembek. — Toruńska. — Tow. Przyj. N. Pozn. — Warsz. Uniw. — Wilder (1926). — Zamoj.

— ANNALIVM POLONICORVM QVI IN LVCEM PROPEDIEM AEDENTVR BREVISSIMA SYNOPSIS. Habes hic anteriorem partem chronicorum hactenus omissam, neglectam, ac prope modum sepultam ab aliis autoribus: quae incipit ab illa fatali diuisione Gentium, ab Asarmoth conditore Sarmaticorum Populorum, & continuatur vsque ad Lechum ipsum ordine per series temporum currendo. Et tandem à Lecho ad nostra tempora, quid in nostris terris actum sit fideliter octo libris exponitur. Caetera quae in illo libro continentur, versa pagina indicabit. AVTORE STANISLAO SARNICIO Nobili Polono. CRACOVIAE. Typis Matthiae Wirzbietae Anno 1582. w 4ce, k. 16 nlb.

Jest to prospekt dzieła Annales, wydanego w r. 1587.

Na odwrocie tytułu tymczasowa wiadomość o treści, gdzie czytamy: Quae expectanda sunt ex hac historia. Tu na końcu powiada: Utque statim nsus historiae melius cerni possit, addita est scientia campiductoriae Lechnicōg in artem redacta, et imaginibus efficacissimis illustrata. Tego, co zapowiada, niema w Annales.

Od karty 2iej do 4: Ad... Stephanum regem Poloniae... prooemium. Od k. 5 do 8: Praefatio in librum primum... — W dedykacji stwierdza, że więcej pracuje z piórem i siekierą niż z Muzami — opiera się tylko na tem, co ma u siebie w domu. Uskarża się, że u nas nie zajmują się dostatecznie początkami Słowian. On chce stwierdzić, że przodkowie nasi są autochtonami na ziemi naszej. Wymienia swoje dzieła: 1) Oratio pro lege. 2) Comm. belliei. 3) Triumphus victoriarum.

Na następnych 6ciu kartach dyspozycje 7miu ksiąg i proemia do ksiąg 2 do 8. Na k. 15: Paratitla historiae interregni primi. Na k. 15 v. i 16 r.: Paratitla historiae interregni secundi. — Proemia do ksiąg 2 do 7 przedrukował Sarnicki w Annales z r. 1587 na początku poszczególnych ksiąg.

Na k. D₃ pochwały dla Batorego. Tutaj też podaje treść księgi VIII pisze: „Scriptor Polonicae Historiae nostrae aetatis (rozumie tu Kromera), cum res Sigismundi I persequi vellet, pro historia funebrem orationem, in qua multa quae in demonstra-

tivo genere fieri solent proponuntur inseruit. Hujus ego exemplum imitatus, non iam funebrem orationem, vivit enim Stephanus Rex, ac ut quam diutissime vivat optare omnes debemus; sed orationem pro lege electionis ipsius et triumphum victoriarum, quas pro salute et incolunitate huius Reipublicae dimicando obtinuit, inserui". Tego jednak niema w księdze ósmej Annales.

Janoc. II 242. — Wierzbow. III 2722.

Czartor. — Kórnik. — Ossol. — Wrocław. miej.

— Collatio in qua aperte demonstratur, blasphemias Gregorii Bresinensis quondam Cracoviensis ministri, adeo conformes esse, in triginta nempe articulis doctrinae Arii, ut ovum ovo non sit similis. B. r. i. m. (1563?). w 4ce, str. 66.

Bresinensis Greg. jest to Greg. Pauli (ob. tom XXIV str. 145).

Treść podaje Bock. — Ossoliński Wiad. IV 497 cytuje to za Bockiem, wedle którego miała to być odpowiedź na pismo Grzegorza Pawła pt. Turris Babel. Wyszło bezimiennie. Na czele ma być wyznanie wiary Grzegorza, podane w r. 1562 w Balicach bisk. Maciejowskiemu i kaszt. Bonarowi. Na końcu ma być list Grzegorza z Pińczowa (pisany za czasów jego kalwiństwa), w którym polemizuje ze Statorjuszem. — Sarnicki cytuje tu nadto 2 pisma Grzegorza tj. Revel. Nesv. i Propos. ob spem.

Wedle notaty, udzielonej mi przez prof. Stan. Kota, egzemplarz posiada bibl. królewska w Dreźnie.

— Colloquium Piotrkowskie. To jest Rozmowa którą mieli wyznawcy prawdziwej wiary... Roku przeszł. 1565.. (obacz tom XIV str. 323).

Obok wskazanej tam literatury ob. Jocher II str. 289 i 569 oraz Maciej. Piśm. tom dodatki. str. 400. — Brückner Różnow. 1905. — Grabowski Liter. arjańska.

Wydanie z łac. tytułem: Coll. petric. de Deo.. etc. nie istnieje (tytuł jest sfabryk. przez Janockiego)

Rozmowa ta odbywała się podczas sejmku piotrkowskiego 1565, o którym obacz Zakrzewski Powstanie i wzrost 1870 str. 191. Diarjusz tego sejmku ogłosił Chomętowski w Bibl. Kras. w r. 1868 (tom I).

Odpowiedź na to „Colloquium“ ogłosili Arcybiskupi i biskupi w roku 1566 pt.: „Od arcybiskupów i biskupów... Odpowiedź herezykom“, o czem obacz w t. XII str. 204.

— Deбно sive de origine gentis et insignium eius, quae Crvcem cum dvplici W in angulo eius sinistro inferiore

gervnt. (Bez osobn. tytułu). fol, k. 5 nlb. (sygn. I₃—K₃).

Należy do „Descriptio“, ale było także pu-

szczone w obieg jako osobna broszura. Na k. I₁ i K omawia obszernie zasługi J. Sienińskiego (poselstwo do Wołoch, oba interregna, w Steżycy, lustracja Rusi, oblężenie Gdańska, Połock). — Na k. K₂: Epitaphium Hedwigis Gnoienniadis de Kuro-sueki conjugis. — Na k. K₃: Conclusio libri cum peroratione ad Maj. Regiam (tu dużo o Z. Oleńnickim z rodu Dębno). Akad.

— Descriptio Reipublicae Babinensis exhibarandi lectoris gratia. Ex Annalibus Stanisłai Sarnicij. B. m. dr. i r. (z początku 17. wieku). w 4ce, k. 4 (syg. A₁, A₂, A₃).

Na końcu: Epitaphium D. Psonkae Societatis Babinensis.

Przedruk ustępu z Annales (ob. wyżej). Trzeci raz przedruk. to Schelguig (Specimen 1675).

Ob. Windakiewicz w Archiwum do dziejów liter. VIII i Bartoszewicz Kaz. Rzeczp. babińska 1902. Wrocław. semin.

— DESCRIPTIO VETERIS ET NOVÆ POLONIÆ CVM DIVISIONE EIVSDEM VETERI ET NOVA. Adiecta est vera & exquisita Russiæ inferioris descriptio, iuxta reuissionem Commissariorum Regiorum. Et Liuoniae iuxta Odopericón exercitus Polonici redeuntis ex Moschouia. AVTHOR AD LECTOREM. (Tu czterowersz:) Lechia quidnam sit modo, quaeue potentia sceptri, Lit. Liu. Rus. et Prus. littora quaeue tenet: Scribunt iam multi, quò mente reuolnere possis, At modo quo cernas dat tibi Sarnicius. Anno à Jesu Christo nato 1585. (B. m. dr.). fol., k. 37 nlb. oraz mapa (folio duże).

Znak wodny: Wieniawa i Trzy korony (kapit. krak.), a więc druk krakowski.

Na karcie tytuł. pod czterowerszem pret sekaty wbity w ziemię. a na nim obwinięty wąż uskrzydłony, u dołu rozwinięta spiralnie wstążka z napisem: SALVS VITÆ. Dedyk. królowi (Batoremu) podpisuje Joannes Sieniencius C. L. Warsaviae primo Kalendas Mar. 1585.

W przedmowie tej Sieniński dziękuje królowi, że dzieło wydane z jego popędu i z jego pomocą. Batory powierzył je Sarnickiemu, przyjacielowi Sienińskiego. Sarnicki dostał od Sien. lustrację Rusi i dorobił opis innych ziem a zwłaszcza odebranych Moskwie. W proemium podnosi Sarnicki znaczenie geografji dla celów wojny.

Zaczyna od opisu narodów dawnych i granic Sarmacji. Potem na k. B Index Tabulae Sarmatiarum. Podaje alfabetycznie miejscowości, rzeki, góry z długością i szerokością. Przy ważniejszych miastach podaje ich związkę historję i opis. Obszerniej opisuje „Lipsia patria auctoria” — tu mówi o swoich przodkach. Przy opisie Warszawy cytuje napis w spiżu na moście.

Od k. G₄ verso: Situs et ambitus Livoniae... iuxta itinerarium exercitus Polonici.

Zwykły egzemplarz tego dziełka ma jeszcze na karcie I₃ Errata.

W Bibliotece Kórnickiej znajduje się egzemplarz odmienny od zwykłych, opisany przez Stan. Bodniaka w Silva Rerum nr. 11/12 za rok 1927. Egzemplarz ten w oprawie pergaminowej ma na przedniej okładce wyciętego orła Polski, w ozdobnych ramkach, przewiniętego literą S, z herbem króla Stefana na piersi. Nad orłem wyłożony mnjuskulą napis podtrzymywany przez gryfy: Potentiss(imo). Principi Stephano Primo. Totius Sarmatiae Regi Dedicatum 1576. Na wstęgach, wybiegających z umieszczanego pod orłem Polski herbu Dębno dalszy ciąg napisu: A Fideli Subdito Joan. Sieniński Cast. Zarnoviensi.

Inne znane mi egzemplarze kończą się na karcie I₃ z kustoszem „Dębno” z czystem odwołaniem, a następnie idzie ostatnia karta niesygnowana z Erratami. Egz. kórnicki ma na odw. karty I₃ (w innych egz. czyste) w środku herby Polski, Litwy i Batorego, okolone ramką ozdobną, nad herbami w prostokątnej tablicy sześciokątnej sześciu herby państwa, a zwłaszcza na herb Batorego. U dołu pod herbami herb Dębno, jak na okładce, z literami po bokach: I.(ohannes) S.(ieniński). Następnie idą karty I₃—K₃ (5 kart), na których znajduje się rozprawka p. t.: „Dębno sive de origine gentis et insignium eius”... z zakończeniem, zwróconem do Batorego, a podnoszącem zasługi Sienińskich. Na końcu, jak w innych egz., karta z Erratami.

Okazuje się zatem, że egz. kórnicki jest właściwie pełnem wydaniem o 42 kartach, inne zaś egzemplarze, to egzemplarze dodawane przeważnie do „Annales” tegoż autora z r. 1587, w których wyrzucono 5 kart rozprawki o rodzie Sienińskich, a odwołanie karty I₃ zostawiono czyste, zapominając jednak o wyrzuceniu na poprzedniej stronie kustosza „Dębno”. Rozprawka o rodzie Sienińskich musiała być puszczana w obieg osobno, skoro znajdujemy ją wklejoną w egz. Akademi. W egz. tym, pochodzącym z daru Cyprjana Walewskiego, karta I₃ ma odwołanie czyste, więc należy on do egzemplarzy puszczonych w obieg nie w r. 1585, ale dopiero wraz z Annales 1587. Walewski zaś,

spotkawszy wśród dubletów Bibl. Głównej w Warszawie rozprawkę o Sienińskich, kupił ją i wlepił do swego egz. między kartą I₃ a kartą z Erratami; że ta rozprawka nie stanowiła od początku całości z egz. Akad. świadczy prawie trzechcentymetrowa różnica w obcięciu. U góry jest notatka: Należy do Descriptio veteris et novae Poloniae Sarnickiego Stanisława.

Mapa, o której wspomniano wyżej, obejmuje Europę od Odry do Dniepru, a więc właściwie tylko ówczesną Polskę. Jest to głównie mapa rzek i miast; góry znaczone tylko napisem (np. Babia Gvra, Tattri). U dołu objaśnia, jak idą trzy „szlaki” tatarskie. Po lewej stronie mapy skala wielkości (z cyrklem). Wymiar mapy 39 × 27 cm. — Jest to zapewne ta sama mapa, która miała być dołączoną do Annales. W wielu egzempl. Descriptionis brak tej mapy. Znam ją z podobizny w egz. Jag.

W egz. Akad. brak mapy; zastępuje ją przerys (z w. XVI). Jest on o tyle różny, że podaje także doklejoną mapę Inflant, na której odwrocie zanotowano „Distancia maris Baltici” (ze Gdańska do Gothlandiey dunskiej trzy dni uiatrem dobrem)... Jest też na odwrocie dwuwiersz: Scribunt iam multi quo mente revolueret possis At modo quo cernes dat tibi Sarnitius... Byłżeby ten przerys zrobiony na podstawie jakiegoś współczesnego dopełnienia mapy Sarnickiego, który opracowywał ją w czasie, gdy jeszcze Inflanty nie były pozyskane? Przedruk Descriptionu w 11 tomie lipskiego wydania Długosza (1712) (por. Bibl. XV 214) — oraz w Mitzlera Hist. pol. I (bez mapy).

Wi-rzb. I 48f. — Bentk. II 723. — Wisz. VII 536, 554.

Akad. — Branic. — Brzeżany — Chrept. — Czartor. — Dzień. — Dzików — Jagiell. — Kijow. — Kórnik — Krasinś. — Ossol. — Pawlik. — Raczyn. — Szembek. — Toruń. — Tow. P. N. Pozn. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Judicium et Censura Ecclesiarum Piarum de(?) dogmata in quibusdam provinciis septentrionalibus contra adorandum Trinitatem per quosdam turbulentos noxiter sparsa. Cracoviae, typis Mathiae Virzbientae. w 8ce, syg. E₄.

Na końcu dziełka umieścił Sarnicki co następuje: Narratio skąd urosły, a iako wyprawiony są rozsądki Kościółow onych pierwszy po łacinie na początku a theraz po polsku, aby każdy zrozumiał. — Są to zdania profesorów szwajc. i heidelb. o nauce polskich antytrynitarzy (głównie Grzeg. Pawła), wydane przez Sarnickiego. Broszurka ta, zdaje się z r. 1561, tworzy początek długiej jego polemiki z Grzeg.

synem Pawła; dalsze jej epizody, to „O uznaniu“ 1564 i „Colloquium“ 1565. Dla zrozumienia genezy i przebiegu tej polemiki najważniejszym źródłem są dzisiaj „Synody Arian“ (wydał Zachorowski w Reform. w Polsce I 208) — zwłaszcza synody z r. 1562 i 63. Źródło to uzupełnia i prostuje informacje Lubienieckiego (Regen-volscius).

Polemikę Grzegorza Pawła pt. „Antidotum contra articulos fidei novae a Sarnicio“ oraz „O wyznaniu wiary księdza Sarnickiego“ (1564) ob. tom XXIV 145 i 148. — Por. niżej: O uznaniu,

Udział w tej polemice wziął i Stankar (Apologia 1568). — List Kalwina ob. t. XIX, 71 oraz niżej str. 149. — Inne pisma z tego powodu wydane ob. pod Krzyszkowski, Kazanowski, Lismanin. O całej polemice ob. Konrad Górski w Sprawozd. Akad. Um. 1927 czerwiec.

Ob. tom XVIII str. 657.

Kraśniń. — Warsz. Uniw.

— Oratio pro lege electionis, ad maiestatem regiam, amplissimum senatum et ordines Regni. Cui addita est in fine. Ratio creandi Romani Pontificis: Deliberatioque de bello turcico. Cracoviae, typis Mathiae Virzbietae MDLXXV (1575). w 4ce, ark. 3.

Dedyk. królowi Stefanowi.

Wspomina o tem Sarnicki w Annales w dedykacji: Collegeram ego ante decem annos (a wice 1577?) exempla et formulas electionum Pontificum nimirum Romanorum Imperatorum et Ducum Venetorum excusaque typis ad hunc usum Reipublicae in lucem edideram.

Kwecz nie jest dziś znana, ale miał ją w rękę Mitzler Hist. pol. Coll. T. I str. 233, gdyż podaje dokładny tytuł (zapewne z Bibl. Załusk.). — Janoc. II 241—2. — Braun De script. str. 40. — Wiszniew. VIII 121 i 123. — Bentk. I 720. — Niesiec. VIII 281.

— STATVTA Y METRIKA PRZYWILEIOW KORONNYCH: IEZYKIEM POLSKIM SPISANE, Y porządkiem prawnie przyrodzonym á bårzo snådnyim nowo zebråné: PRZEZ STANISŁAWA SARNICKIEGO, Szlacheicå y obywatelå Chelmskiåy ziemie, Woysk. Krasn. W Krakowie, w Drukarni Låzårzowåy, Roku Pånskiego, 1594. fol., k. 8 nlb., str. 1315 i 1 nlb.

Karty s¸u o dołu sygnowane od A do Ssss, a ukłåd sygnatur wyja¸nia autor na str. 1315. Tylko pierwszy arkusz znaczony gwiazdk¸a jest triernem, reszta kwaterny. Na pierwszej karcie: „Statuta Y METRIKA PRZYWILEIOW KORONNYCH“. Na od-

wrociu pierwszej karty 2 czterowiersze łaci¸nskie: In insignia Regni Poloniae i 2 In insignia Mag. Duc. Lit.

Drug¸a kart¸a jest karta tytułowa ze sztychem w formie ołtarza z 3ma białemi, prostok¸atnemi polami, na których wydrukowano tytuł. Na szczycie ołtarza siedzi postać kobieca w koronie na głowie, otoczona aureol¸a z gwiazd i promieni i napisem: Respublica, w prawej ręce trzyma miecz, w lewej krzyż z wie¸cem i 2 palmami, po bokach kwiaty i owoce; na skrajach szczytu ołtarza po prawej stronie herb Polski, po lewej Litwy. Tuż pod postaci¸a kobiec¸a w środku herb Wazów: Snopek, po bokach herby: W¸¸ Sforzów i Lew Rusi, wzdł¸uż kolumn górnych, u dołu: na 2ch poprzecznych przegrodach, oddzielaj¸cych pola bia¸e, pomieszczono 21 herbów województw i ziem. Po bokach środkowego największego pola białego stoj¸a dwie postacie; z prawej strony arcybiskup w stroju pontyfikalnym z wysokim krzyżem w ręk¸u (zapewne arcyb. Ucha¸ski); z lewej król, Zygmunt III, w zbroi, z mieczem u boku, w płaszczu koronacyjnym, z koron¸a na głowie, berłem w prawej i jabłkiem w lewej ręce, z biał¸a krzyż¸a na szyi; pod obydwoma postaciami napis: Basis RP (Reipublicae). Pod pi¸cioma herbami nad dolnem białem polem napis: Fvdam¸eta R. P.; u dołu z prawej strony pod postaci¸a arcybiskupa znajduje si¸e herb ziemi Chełmskiej, a pod nim: G. B. 1594.

Dzieł¸o dedyk. Zygmuntowi III (na 2 kartach). W dedykacji tej wspomina o dotychczasowych żądaniach kodyfikacji; wzywa króla, aby ujął to w swe ręce i zachwala swój system (wedle jurydykciey) oraz wierność tłumaczenia. Podpisuje na k. 4 verso: Stanisław Sarnicki, woyski Krasnostawski. Datum Lipsię w Rusi wsi oczysteiy, Anno 1592 octava Septemb. — Na karcie 5: Wizerunek y rozdził¸a statutu... (jest to rejestr treści). — Na k. 6: Digestum o porządzeniu gruntownem statutu wedle onej powieści qui bene dividit bene docet (broni ukł¸adu systematycznego przeciw abec¸dłowemu i wyja¸nia, dlaczego dodał obok „leges“ takż¸e wzory dla praktyki). Tu cytuje różnych uczonych, między niemi Alciata.

Na k. 7 jest: Memoriale na drugim sejmie 1593 senatowi takż¸e przez autora podane. Powołuje si¸e tu na sejm z r. 1520 i dalsze, na których radzono nad korektur¸a praw, a nie zdobyto si¸e nigdy na ich zebranie. Przeto on podjął si¸e tej pracy i wizerunek tej rzeczy na sejmie królowi podał. (Mówi, że mu minęło lat sześćdziesiąt). Na sejmie i sejmikach przyjęto to wdzi¸czenie; liczne sejmiki wpisyły to w swoje artykuły.

Upomina się o wynagrodzenie 1000 złotych za tę pracę, o co Koło poselskie zwracało się do króla i senatu przy żegnaniu.

Na k. 8: Proclama. Tu donosi, że drukowany tekst Statutu przesłał do województw „ku rewidowaniu i korygowaniu”. Ma być zebrane prawo zwyczajowe (consuetudines) powiatów i mają być te spisy odesłane do marszałka Tryb. lubelsk. Dla tego zostawia na końcu kilkanaście kart próżnych. Materjały te mają służyć dla poprawy prawa na następnym sejmie, a potem będzie rzecz „rekudowana”.

Dzieło podzielone jest na dwie odrębne części: I) Statut. II) Metryka. — Statut (składający się z 12 ksiąg, których treść podano niżej) jest systematycznym układem całości polskiego prawa ustawowego. — Metryka składa się z 3 ksiąg, a zawiera varia, które z różnych powodów nie weszły w skład Statutu (obacz jej treść poniżej).

Statut zajmuje str. 1—876; Metryka str. 877—1305.

Na str. 1 z osobnym tytułem: Pierwsze księgi praw Koronnych (tytuł w ramce). Na str. 3 rycina z napisem: Bol. Chabri, primus rex Poloniae. — Księga ta obejmuje na str. 1—165 całość obowiązków i praw króla. Rozpoczynają przepisy o interregnum, elekcji, koronacji, przysiędze. Potem idą cztery obowiązki królewskie (wierność, jedność, obrona, sprawiedliwość) i pod te cztery pojęcia podciągnął autor prawa Korony. Na str. 27 rycina korony królewskiej, z napisem: „Wierność” (interesujące dla odtworzenia Korony polskiej z XVI w.). — Od str. 27 przepisy o sejmach, sejmikach i senacie. — Na str. 55 o korekturze prawa. — Na str. 109 rycina jabłka król., z napisem: Jedność, pokój, zgoda (tu głównie przepisy o stos. do religji). — Na str. 122 rycina: Obrona (dwa anioły trzymające miecz). — Na str. 137: Sprawiedliwość (dwa anioły z berłem).

Drugie księgi praw koronnych, w których prawo duchowne, przedtem po wszystkich kartach Statutu rozsypane, a teraz w kupę jest zebrane i nadobnym porządkiem objaśnione (od str. 166 do 227). — Przypis X. Jerzemu Radziwiłłowi, Kardynałowi, Biskupowi krak. i książęciu na Olyce i Nieświeżu. Tu mówi: że moi rodzeni i powinowaci długi czas byli sługami zaczej familii W. X. Mości. W drzeworycie portret Arcybiskupa w pontyfikalnem ubraniu. — Zawiera przepisy o biskupstwach, beneficjach, wolnościach, kościele, dziesięcinach. Od str. 195—205 obszerny zbiór przepisów o Akad. krak. — Dalej znowu przepisy o prawie duchownem, o heretykach, o kłątach.

Trzecie księgi praw Koronnych. Woiewoźdy jurisdiciei i dignitarzow innych: dla rządu, obrony i sprawiedliwości, po rozdzielnych ziemiach państwa polskiego i litewskiego, rozstawionych (od str. 228 do 305). Przypis Mikołajowi Firlejowi z Dąbrowice Wojewodzie krakowskiemu, Staroście nowomiejskiemu i kazimierskiemu. Mówi, że jest dawnym sługą domu jego, tedy to papierowe podarze panu swemu ofiaruje. W drzeworycie portret wojewody w pancerzu. — W tej księdze są m. i. przepisy o żydach (60 konstytucji prawa żydowskiego, sporządzonych na wzór praw cesarskich) od str. 244—268. — Poczem przepisy o kupcach, miarach, rzemieślnikach, targach; o posp. ruszeniu.

Czwarte księgi Prawa nadwornego, albo marszałkowskiego: Kędy i o przednich innych urzędnikach dworskich i urzędziech ich statuty się znoszą i inne okoliczności opisują (od str. 306 do 313). Przypis Stan. Przyjemskiemu Marszałkowi W. Kor. Staroście Konińskiemu. W drzeworycie portret Marszałka.

Pięte księgi prawa cancellarij, w których się zamyka wszystek porządek pism królewskich i sejmowych, przywilejów, mandatów, wici dekrétów; i prawa summariusz miejskich kaus (od str. 314 do 329). Przypis Janowi Tarnowskiemu podkanclerzemu kor., proboszczowi krakowskiemu. W drzeworycie portret Kanclerza. — W dedykacji do Tarnowskiego wyjaśnia, dlaczego nie można było Statutu najprzód po powiesiach dla korektury rozesłać a potem dopiero go drukować — lecz trzeba było postąpić odwrotnie. Przypomina, że sprawa Statutu była wciąż poruszana na sejmach.

Szóste księgi prawa fisci skarbowego. O pomnożeniu i szafowaniu porządnym Skarbu koronnego pospolitego, z statutu prawa Koronnego pospolitego (od str. 330 do 420). Przypis Janowi Firlejowi z Dąbrowice Podskarbiemu W. Koronnemu. W drzeworycie portret podskarbiego. — Tu m. i. przepisy o żupach solnych, o poborach, podatkach, cłach, monecie, trybunale skarbowym.

Siedme księgi prawa rycerzkiego: o ruszeniu pospolitem, o potocznej obronie i o innych wojennych postępkach prawa, z strony hetmana (od str. 421 do 453). Przypis Janowi Zamojskiemu kanclerzowi i hetmanowi W. Kor. Z portretem hetmana. — Zawiera obszerniejsze przepisy o wojsku i o prawie wojennem.

Ósme księgi prawa granicznego. Między dziedzinami gruntów, i o innych urzędziech podkomorzego: z prawa, statutu i z ostatnich konstytucji o każdej osobno rzeczy rądem articulatum ku łacniejszemu

pojęciu wspól zniesione (od str. 454 do 477). Przypis Pawłowi Orzechowskiemu Podkomorzemu Chełmskiemu. Tu mówi, iż ziemia Chełmska w krótkim czasie kilku wydała znacznych ludzi, jakimi są: prymas Uchański, Jan Zamojski hetman, Rej sławnej pamięci, człek wielkiej wziętości i poeta sławny, Mikołaj Sienicki znaczny mówca. W drzeworycie portret podkomorzego.

Dziewiąte księgi prawa grodzkiego: kędy opisawazy osoby grodowi należące, wyliczają się cztery urzędy Starości przedniejsze, a każdy urząd ze swemi tytuły, tytuły zaś ze swemi statuty, a statuty, na wiersze dzielone, jurysdycją zankową wszystkie i władzą jaśniej niż dotychczas było, objaśniają (od str. 478 do 549). Przypis Jerzemu Mniszkowi z Wielkich Kunczyc Wojewodzie Sędmirskiemu, Starości Lwowskiemu, Samborskiemu i Sanoekiemu. W drzeworycie portret Starosty. — Zawiera przepisy o ustroju grodów, o prawie karnem (gwałtownicy, najazd itp.), o zajmowaniu bydła, o podróznym prawie, o żebrakach i gołotach, o sądach grodzkich, o procesie.

Dziesiąte księgi prawa ziemskiego: kędy opisawazy osoby do sądu należące, traktuje się materia sądów, to jest de parentela, violento, connubiis, proprio, falso et occulto: zatym na trzecim mieyscu actiones albo process prawa ziemskiego, porządkiem bardzo łącznym, ładnym i ku pamięci snadnym (od str. 550 do 833). Przypis panu Andrzejowi Rzeczykiemu Podkomorzemu Lubelskiemu, Janowi Gajowskiemu Sędziemu Poznańskiemu, Pawłowi Grabkowskiemu alias Minostowskiemu Sędziemu Sędmirskiemu, panu Stanisławowi Karsznickiemu Sędziemu Sieradzkkiem i Kasprowi Jehodniskiemu z Motycza Sędziemu Bełskiemu. Drzeworyt przedstawia trzech sędziów siedzących za stołem. — Zawiera przepisy o sędziach, pisarzach, prokuratorze, woźnych, opiekunach, pokrewieństwie, o mężobójstwie, o ranach, o więzieniu, o posagach, kmienciach, o długach i cyrografach, o złodziejach, o testamencie, o rokach ziemskich, o zapisach, o toku procesu, o płacy sądu etc.

Jedenaste księgi: w których się prawo komissarskie i postępek jego porządkiem swym zamyka (od str. 834 do 847). Przypis X. Janowi Dymitrowi Solikowskiemu z Sołkowa z łaski Bożej Arcybiskupowi Lwowskiemu. (Tu mówi, że był opiekunem jego nauk, gdyż na sejmie niedawno przeszłym publicznie przed królem i senatem bronił jego przedsięwzięcia). Drzeworyt na str. 837 przedstawia pięciu komisarzy siedzących w czapkach sobolowych za stołem.

Dwanaste księgi prawa tribunalskiego, ultimae instantiae i apellacji, które od niższych subsellia przychodzą, porządek osobliwy (od str. 848 do 876). Przypis dwóm braciom Gostomskim: Hieronimowi, wojew. pozn. i Stanisławowi, wojew. rawskiemu. — Zawiera przepisy o trybunale koronnym i litewskim oraz o Statucie litewskim. Na str. 862 dedykacja Krzysztofowi Radziwiłłowi, hetmanowi. — W niej sławi hetmana jako wodza i polityka, a potem pisze: „Nie wątpię, że W. X. M. dawną posługę moją z strony wydania na świat Kroniki litewskiej naprzód językiem łacińskim przelożonej, a także obietnicę wszystkiego senatu W. X. L. świeżo na pamięć przywiedziesz“. Ma zapewne na myśli wyciąg ze Strykowskiego i Gwagnina w swoich Annales (o czem wyżej). — Dalej o trybunale pruskim i wołyńskim.

Na str. 871: Dokończenie pierwszej części Statutu.

Na str. 877 w ozdobnej ramie: DRVGA CZĘŚĆ STATVTV. METRIKA STATVTOWA: Ktorey są trzy części: W Pierwszej, SA PRZYWILEIE PANSTW KORONNYCH. W Drugiej, FORMVLARZE POZWOV, ZAPISOV ROZMAITYCH, PISANIA ROKOV, Y INNYCH PRAWNYCH SCRIPTVR. W Trzeciej, CONSVETVDINES Y EXEMPLA ISAGOGICA Y PRACTICA, JAKO SIĘ CO PRYTRAFIAŁO PRZED SĄDEM KROLEWSKIM, ZIEMSKIM, TRIBVNALSKIM, &c. Ku przykładowi młodszych, rzędem tymże iako idą dwanaście jurysdycji, w pierwszjej części Statutu pospolu zebrané.

Dedyk. Konstantemu Książęciu Ostrogskiemu, wojew. kijow., marszałkowi wołyń. i t. d. Na str. 880 wizerunek króla, a pod nim „Omen“ i sześciowiersz łaciński. (Zamiast strony 1023 jest 1027, a zamiast 1281 jest 1821).

Metryka dzieli się na 3 części. Wedle zapowiedzi na k. 5 verso miały być w pierwszej części Metryki pomieszczone „prawa abrogowane albo wywietrzane y przywileje“. W rzeczywistości „praw wywietrzanych“ niema, lecz rozpoczyna się od przywilejów. Rozpoczyna przyw. koszycki z r. 1374, potem idą przyw. Wład. Jag., Kaz. Jagiell., Olbrachta (1496), Zygm. I i Zygm. Aug. — Od str. 949 przywileje miast Krakowa, Sądca, Oświęcimia, Poznania itd. itd. — Od str. 985 przyw. W. Ks. Litewskiego (od 1413). — Od str. 1028 przyw. miast litewskich. — Od str. 1045: Księstwa ruskiego przywileje (także dla Lwowa, Zamościa etc.). — Od str. 1066 Księstwa pruskiego przywileje (na str. 1130 Gdańsk, Elbląg etc.). — Od str. 1143 przyw. mazowieckie (na str. 1155 zwyczaj wojew. mazow., na str. 1179

przyw. Warszawy etc.). — Od str. 1180: Księstwa kijowskiego przyw. — Od str. 1197: ziemi podlaskiej. — Od str. 1200: O ziemi infantaskiej i kurlandzkiej. — Od str. 1209: Księstwo oświęc. i zator. — Od str. 1219: O spiskiej ziemi. — Kończą: O ziemi pomorskiej, żmudzkiej, wołoskiej, Transilvania, Ducatus Baronsis. — Na str. 1225: assekuracja Zamojskiego (1589). — Poczem od str. 1226—41: przywileje na jarmarki oraz przepisy o drogach i gościńcach. — (Nadpis nad stronicami 1237 i 1239: Część wtóra — jest błędny; powinno być: Część pierwsza).

Część II Metryki zawiera formy pozwów, zapisów, różnych aktów procesowych (contumacia), testamentów i t. p. (od str. 1242—1261).

Część III ma nadpis „Praktyka”. Mają to być exempla isagogica albo przykłady dla ćwiczenia młodszych. W przedmowie do króla mówi, że myślał zrazu dać przykłady do wszystkich XII ksiąg statutu, ale, aby volumen nazbyt wielkie nie urosło, daje tylko do jurysdykcji prawa ziemskiego. Po kolei omawia różne casusy prawne, odsyła do odpowiednich miejsc statutu, cytuje adagia i przysłowia prawne, wyjaśnia pewne terminy techniczne itp. — Od str. 1278—1300 zajmuje się tu procesem ziemskim, przedstawiając jego tok akt za aktem. — Od str. 1301: „Drugi sposób praktyki”. Jest to schemat, jak powinien wyglądać wzorowy formularz, podzielony na formy zapisów, pozwów, munimenta i dekrety. Miał widocznie zamiar (którego nie zdołał wykonać), aby schemat ten wypełnić przykładami.

Książ statutowych koniec na str. 1305; od str. 1306 do 1314 Reiestr abecadłowy; na str. 1315: Reiestr kart wszystkich i Do łaskawego czytelnika. Na ostatniej str. nłb.: Postscripta na końcu, kędy sie ma znośić, gdzieby kto chciał potrzebnie y słusnie co przydać, wiać albo odmienić: Za co mu będzie dziękowano.

Na str. 1315 w przedmowie do czytelnika mówi, że „dla większej powagi ksiąg tych, dla wyrażenia lepszego unji koronnej z Litewskiem Księstwem, dla Rady Koronnej i Trybunału, acz się jeszcze miało kilka tablic albo figur przy osobie Króla J. M. przydać, przytem i wojew. wołoskiego i multańskiego chorografia — ale fatum nieszczesne... rzemieślnika, co te rzeczy odprawować miał, niewinnie... marnie... nie bez żalu i szkody, o takiego bowiem drugiego trudno, nagle półhaczumy postarzałem z świata wzięło”. Widocznie był to sztycharz podznaczony G. B., autor istotnie pięknych rycin.

Ryciny jego wymienione są wyżej w opisie dzieła; o ile chodzi o osobistości, zdają się mieć charakter portretów; są też cenne

ze względu na stroje; dodać do nich jeszcze trzeba: Arbor consanguinitatis affinitatisque na str. 598 i „tablica stopniów consanguinitatis” na str. 602.

Sarnicki czerpie swój materiał z Herburtów (np. na str. 60 lub 1030), Przyłuskiego (np. str. 803, 816, 1275), z konstytucji sejmowych drukowanych, ale i z archiwów (np. str. 1108: list który jest w skarbie). — Na str. 51 powołuje się na dzieło Panormitana w kwestji „wykładania praw”, które przytacza Bodzeta biskup. — Na str. 58 na Rajmunda in Digest. — Wpływ prawa rzym. (zapewne za pośrednictwem Przyłuskiego) przebiega się jedynie w „tablicach” na początku ksiąg Statutu dawanym (o których niżej). Ale to podział rzymski opacznie zrozumiany i zastosowany!

Dzieło ma przeto charakter kompilacyjny. Własnością autora jest układ. Jest on niesłychanie prymitywny — wedle władz (król, hetman, podkanczerzy etc.). Stąd pomieszanie przepisów z najrozmaitszych działów prawa w każdej księdze; znać, że Sarnicki nie miał o współczesnej technice prawa dostatecznego wyobrażenia. — Do tego przybywa pomysł podziału prawa na „Statut” i Metrykę — o czem wyżej — wskutek czego mnóstwo materiału prawodawczego (przywileje!) wyłączono w osobny zbiór, a w tym drugim zbiorze pomieszano przepisy z wzorami dla praktyki. — Mimo to wszystko należy pamiętać, że aczkolwiek układ Sarnickiego jest lichi, to jednak jest on lepszy niż abecadłowy Herburtów. Na str. 6, 550 i 1306 powstaje Sarnicki na „abecadła”, a prawników układających je zwie „lewitami”, bo umieją tylko lewą ręką robić. Sam dał tylko na końcu rejestr abecadłowy.

Polemika ta odnosi się niewątpliwie nie do Herburtów, tylko do pracy Januszowskiego. Januszowski, pracujący pod patronatem M. Firleja, ułożył w latach 1590—1597 zbiór abecadłowy, konkurujący z pracą Sarnickiego. Do niego to się odnosi słowa krytyczne Sarnickiego. Istotnie pod ich wpływem Jan. jeszcze raz pracę przerobił i ostatecznie wydał pracę systematyczną w r. 1600, o której obacz w t. XVIII. Niedoleżny system Sarnickiego wywarł jednakże wpływ na jego układ. — Praca Sarnickiego jest bardziej obszerna jak prace Januszowskiego.

Drugą pracą konkurującą ze Sarnickim była praca Szczerbica (Prompt. 1604), górniejszą doskonałym układem i prawniczem ujęciem, w czem nie dziwnego, bo dokonana pod patronatem J. Zamojskiego.

Wszystkie trzy dzieła (Sarnicki, Szczerbic, Januszowski) są rezultatem tego samego prądu ku kodyfikacji, który objawił się

na sejmie koronacyjnym i na sejmach z lat 1589—1600. Sejmy domagały się ułożenia Statutu w języku polskim, skrócenia przytem procesu i ułożenia „korektur“ praw lokalnych. (Volumina leg. II 270, 281—2, 287). Cały ten ruch nie osiągnął niczego, z wyjątkiem korektury prńskiej i trzech powyżej scharakteryzowanych projektów.

Przyczyn, dla których dzieło Sarnickiego znalazło przeciwników czyto na sejmach, czyto w osobie Zamojskiego, czy Firlēja (popierających inne projekty), czyto u króla — należy zapewne szukać w tych częściach „Statutu“, które odnoszą się do stosunków kościelnych.

Obok własnego — ale lichego — systemu ma dzieło Sarnickiego trzy inne właściwości. I tak: 1) Własnością Sarnickiego są liczne „tablice“ dodawane na czele ksiąg, w których pragnie ująć systematycznie (jak kilkakrotnie mówi „na wzór praw rzymskich“) przepisy zawarte w danej księdze. Widocznie sam rozumiał, że zbiór jego nie zadowalnia wymogów prawniczej systematyki, ale nie umiał temu zadaniu podołać. Podział rzymski na res, personae i actiones pojął też i przeprowadził mylnie. — 2) Dalej własnością autora są pewne objaśnienia do tekstów, nie przekraczające jednak granic odsyłaczy do innych miejsc Statutu (np. str. 708). — 3) Sarnicki wszędzie sam dokonał przekładu z łaciny ogromnej większości praw i przywilejów, a wyjątkowo tylko zamieszczał je w tekście łacińskim (np. str. 22). Przekład dokonany pięknym polskim językiem.

Wierzbows. I 605. — Czacki O lit. i pol. pr. I 41 (druk u Łazarza 1594!) — Wiszniew. IX 302. — Janoc. II 242. — Hoppe 108. — Niesiec. VIII 281. — Bandtk. Hist. druk. 404. — Maciejowski Dodatki do Piám. str. 400 oraz w czasop. Na dzień tom II (1872) str. 168. — Kutrzeba Historia źródeł pr. pol. I 245 i 259.

Akad. — Bawor. — Branic. — Celiń. — Chrept. — Czartor. — Dzikow. — Jagiell. — Kijow. — Kórnik. — Krasinś. — Lwow. Uniw. — Morsztyn. — Ossol. — Pawlik. — Popiel. — Puśłow. — Raczyńś. — Sang. — Szemb. — Toruń. — Tow. Pozn. Prz. N. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— [Topographia locorum a Stephano rege Moschis ademptorum] 1578.

Za Mitzlerem cytuje Bentk. II 723. — Wiszn. VII 536, 468.

Ob. Sarnicki Annales str. 405 oraz Descriptio (wyżej). Zapewne osobno takiego dziełka nie wydał, lecz odnosi się to do jego opisu ziem odebranych Moskalom sawartego w Descriptio.

— Triumphus moschoviticus Regis Stephani carmine heroico. Cracoviae, Andr. Petricovius 1581. w 4ce, k. 7.

Annales str. 406 wspomina o tej pracy: „Ego vero tradidi ipsi Regi Triumphum, hoc est libellum, in quo victori vario potatatum genere efformaveram et more priscorum Romanorum etiam consecraveram, aras, columnas, Pyramides, et arcus triumphales, exemplum cuiusdam Graeci aethoris in hoc imitatus“. — Janociana II 244.

Zaś w Annalium Synopsis nazywa to dziełko „Triumphus victoriarum“.

Zwraca tu uwagę, że dziełko „Triumphus hoc est Descriptio moris veterum“ wydał Sarnicki Albert (nie Stanisław!) również w r. 1581 i również z okazji zwycięstw Batorego.

O Wojciechu Sarnickim nie więcej mi nie wiadomo.

— O vznaniu Páná BOGA wszechmogącego troie kazanie, ktore miał ksiądz Sárnicki ná Seimie Wárszawskim. Masz tu wszytkę teráznieiszą roznicę o Troycy s. obiásnioną, y odpis ná tabliczki y ksiąszki Gentilisow. Nisi vitula mea arassetis non inuenissetis. Jud. 14. SCOPVS VITĚ CHR.S (Na końcu:) Drukował Maciey Wirzbięta. 1564. w 8ce, k. 59 nlb.

Tytuł w ozdobnych ramkach. W dedykacji „Nayiasń. Królowi Zygm. Aug.“ twierdzi, że do spisania tych kazań namówił go głównie Pan Sędmirski (Stan. Myszkowski), który nigdy nie dał się uwieść kacerstwom Gentilisowym. Książka wychodzi „pod obroną W. K. M.“ Przedmowa datowana z Warszawy 14 lutego 1564. Podpisał „minister Ewanieliej Pana Kristusowey“. — Poczem na osobnej karcie: Eiusdem Confessio breuis de Cognitione Dei (ujęte w 10 wierszy druku); a na odwrocie: Artykuły tey nowej wiary. Pierwszych 6 artykułów sformułował po polsku, ostatnie cztery po łacinie. — Od k. B rozpoczyna się: Troje Kazania o poznaniu Pana Boga Wszechm. Pierwsze o słowiech zwyczajnych S. Troycy, Istność, Persona etc. w Kościele (idzie do k. C₆). — Od k. C₄ idzie: Drugie Kazanie, gdzie się okazuje, iż Ociece z Synem y z Duchem jest jeden a prawdziwy w istności nie w personie. — Od k. D₆: Trzecie kazanie gdzie się też pokazuje z pism świętych y z historyey aże do naszego wieku.

Na karcie ostatniej H, recto: Drukował Maciey Wirzbięta. 1564. Na jej odwrocie sygnet Wirzbięty (wierzba z cyframi M. W.).

Na karcie tytułowej egz. Czart. (u góry) zaznaczył Załuski 6ma krzyżykami rzadkość tego druku. Na przedniej okładce (wewnątrz) egz. Czartor. nalepiona niebieska kartka z notatką T. Czackiego: „To jest dość skromna odpowiedź teologiczna na wiary arikańskie późniejsze artykuły. Stanisław Sarnicki przypisał te troje kazań Zygmuntovi Augustowi“.

Wydrukowana po przedmowie „Confessio de cogn. Dei“ została niebawem potępioną przez Grzegorza Pawła w „Wyznaniu wiary“ 1564 oraz w liście do ministrów szwajcarskich (ob. tom XXIV str. 146). — Porównaj wyżej pod Judicium.

Jocher 3621; II 288—9. — Osiński Skarga 75 (podaje 110 stron). — Wierzb. III 2460. Czartor.

(Sarnicki Stan.). De tribus diis Stanislai Sarnicii, Carmen. Authore didascalo Pinczoviae excommunicato, 8 Augusti 1559.. ob. tom XV 203.

Wiersz na Sarnickiego napisany przez jednego z uczniów Stankara w domu Stadnickiego. Data 1559 wydaje się zbyt wczesną? Rzecz nieznaną, tylko za pośrednictwem Juszyńskiego Dykc. poet. pol. II 401. — Za nim Wiszn. IX. 25.

— ob. Cichocki (Alloquia Oss., str. 93) — Colloquium (1566) — Didascalus — Długosz Jan (1712) — Geret — Kalwin (Brevis admōn. 1562) — Lismanin (Brevis explic. doctr.) — Mitzler (1761) — Orzechowski (Listy 1561) — Pauli Greg. (1563, o wyznaniu wiary 1564, Antidotum 1579) — Sartorius Jan (Judicium) — Schelguig — Stankar (Libri duo 1568) — Zrzeczycki (Anatomia).

O jego bliskich stosunkach z Leon. Goreckim mówi Starowski Hecat. a za nim Mitzler Coll. I 233.

W rękopisie pozostało jego dzieło napisane w Lipiu po r. 1575, dotąd należycie niewyzyskane, p. t.: Księgi hetmańskie. Mylennem jest twierdzenie, czasami spotykane, jakoby wyszło ono drukiem i to w Wenecji (Mitzler Acta 1756 s. 189, Janoc. II 244). Druk był tylko zamierzony. W metryce koronnej jest mianowicie przywilej z r. 1578 na druk „Commentarii bellici“. Sam Sarnicki pisze w Annales s. 406: „Elucubraveram etiam Commentarios, quibus totam scientiam rei militaris in artem redegeram, quam variis exemplis historicorum, et schematis pucherrimis illustraveram. Hic liber per me regiae majestatis fuit traditus, non tamen est typis mandatus, quamvis ex regio mandato a deputatis revisus approbatusq; et majestatis regiae

testimonio diplomateque solenniter comprobatus fuerit. Continebantur enim in eo quaedam arcana regni in negotio instructionis exercituum, quae profanare nequitum consultum iudicavi. Sed ea quotannis magna cum diligentia adhuc artificiosius illustro, atque expolio, adhibito consilio magnorum virorum, qui diu inter strepitus armorum versati sunt. Huius libri copiam, q sibi fieri volet sciat eum apud me, dum vixero... Pluribus viris..., ab ipsa requisitus, eum ipse curavi describi“.

Rękopis tego dzieła znajduje się w Bibl. Jag. (nr. 171), w Dzikowie, w Podhorcach. Ossol. — Obacz Bibl. Ossol. 1830 zeszyt 3. 4 oraz Grabowski Ambr. Ojczyście spominki I i Korzon Dzieje wojen. I 317. — W „Stytucie“ jest też osobna księga VII poświęcona Hetmanowi.

Jego mowa na śmierć J. Łaskiego z r. 1560 nie była zapewne drukowaną?

Mitzler Coll. I. 233 cytuje jego dzieło Hist. eccl., zagubione.

Chodyncki III 85. — Czacki O praw. pols. i lit. I 41. — Rozmaitości naukowe 1828 str. 30. — Bandtkie H. dr. kr. 404 oraz II 17. — Bentk. II 142, 69; 700, 720—3. — Braun Script. polon. 1739. — Golebiowski O dziejop. 108. — Janociana II 238—245. — Siarczyński Obraz II 165 i w Czasop. Ossol. 1830. — Wiszniewski VI 303, VII 404—410 i 536, VIII 220. — Zubrzycki Kronika m. Lwowa 1844 215. — Starowski Hecat. s. 113. — Niesiecki VIII, 280—1. — Grabowski Ojczyście spominki I — Święcki Hist. pamiąt. — Sobieszcz. w Encykl. powsz. Org. XXII 970—74 oraz w Bibl. Warsz. 1869 II 315—322. (Czy było dwóch Sarnickich?). — Encykl. kośc. XXV str. 401. — Recke i Napierski III. — Łukaszewicz Hist. br. czes. w W. Pol. str. 60. — Węgierski A. (Regenvolscius) Hist. Eccles. Slavon. (1652) str. 413. — Łukaszewicz Dzieje wyzn. helw. w M. Polsce 243—5. — Krasieński Zarys dziejów reform. I. — Ossoliński Wiadom. hist.-kryt. IV 366 do 497. — Juszyński II 401. — Maciejowski Piśm. polsk. T. dodatki. 400, 401. — Jocher 9749 III 586, 672.

Grabowski Literatura arjańska str. 16—64; Tenże Literatura kalwińska (1906) str. 190, 232 itd. — Lubowicz Naczało 1890 str. 111. — Orichoviana I. — Bidlo Jednota 1900. — Dalton Lasciana — Brückner Różnowiercy 1905. — Hartleb w Przew. nauk. 1910 str. 21. — Sochaniewicz w Reform. w Polsce nr. 9—10. — Wierzbowski Materj. I. — Wotschke Lismanino w Zeit. Gesch. Posen 1903 str. 296. — Tenże Thretius w Altpr. Monats. 1907 str. 13 i nast., str. 32 i nast. — Tenże Briefwechsel (tu kilka jego listów). — Listy Kalwina do Sarn. ob. Corp. Reformat.

XLVII. — Synody Arjan z lat 1561—9, w których wiele o Sarnickim ob. Reform. w Polsce r. I str. 208 (Zachorowski). — Korbut Liter. I 352.

Kwestją, czy był jeden czy dwóch Sarnickich zajmował się Sobieszcz. w Bibl. warsz. 1869 II (oświadcza się za jednym) oraz Bodniak w Reform. w Polsce 1925. Ten wyjaśnia, że żyło dwóch współcześnie (stryj i synowiec), ale tylko drugi pisał. — Do tych samych rezultatów doszedł już Sochaniewicz Reformacja w Polsce 1924 str. 119.

Sarnkowska ob. Koniecpolski.

SARNOWIC Wojciech. ACHATES

Abo KLEYNOT PYRRHVSOV. Pod czas Weselnego Aktu ICH MOSCIOW Je^o Méi P. ANDRZEJA SZVMLANSKIEGO, z Jey Mością PANNA ANNA KWIATKOWICOWNA: Ná Gody Weselnez kráíow zachodnich PRZEŚLANY. Zá stáraníem WOYCIECHA SARNOWICA, Nauk Wyzwolonych y Philos. Bákálarzá. W Krákovie, w Drukárni Macieia Andrzeiowczyká, Roku P. 1637. w 4ce, k. nlb. 8.

Na odwr. k. tyt. ósmiowiersz na herbowny kleynot Ich Méi PP. Rutkowskich (Jedno-rózec). Dedykacja autora Józefowi Rutkowskiemu.

Treść polega na tem, że po kolei Apollo i 9 muz sławią dom Szumlańskich. Nazywa to autor pierwszą swoją pracą. Maciej. Piśm. III 797.

Kraśińs. — Ossol.

— Fama laureata, ex Hippocrenis fontibus. Venerabili Dño Joan: Sechinio, primae laureae Candidato clarissimi et excell^m viri, Philos. et Medic. Dris filio. Hoc metro ab Alberto Sarnowic eiusd. laureae concandidato excitata. Cracoviae apud M. Andreioviensem 1636. w 4ce, kart 4.

Kraśińs. — Ossol.

— Phoebus post nubila sub tempus hymeneo sacrum quo illustris et magnificus dominus D. Achacius de Przyłek Przylecki, terrarum Crac. dapifer, cum ornatissimae prosapiae virgine Barbara Korcińska terrarum Crac. pincernae viri longe celeberrimi filia, sacra nuptiarum inibat. Per Albertum Sarnowic, artium liberalium et phil. bac. excitatus. Anno Domini 1638, die 4ta Octobr. Cracoviae, in officina Stanislai Bertutowic. w 4ce, 6 k. nlb.

Ded. Achatio Przylecki. Z wierszem Stan. Januszowica, stud. Rhet.

Czartor. — Ossol.

— ob. Wolfowicz And. H. (Jo graturatorium).

Sarnowska Elżbieta ob. Lipnicki Andrzej (1642).

SARNOWSKI Archaniół X. reformat.

Kazanie na święto wielkiego wyznawcy Bożego S. Franciszka Xawiera zakonu Societatis Jesu, apostoła Indyjskiego, w kościele Kaliskim przewielebnych Oyców Jezuitów odprawione, przez Xiędza Archanióła Sarnowskiego zakonu świętego Oycy Franciszka prowincyi Wielkopolskiej reformata lektora świętey teologiej á na ten czas Konwentu Kaliskiego (przy świętym Józefie) Gwardyana dnia 3. Grudnia w roku 1715. A teraz na afektacyą nabożnych do tego wielkiego patrona z dozwoleń Starszych do druku podane y w Konwencie Łąkowskim pod Bratyanem 26 Julii prezentowane. w Kaliszu w drukarni Collegium Kaliskiego Soc. Jesu. folio, 17 kart nlb.

Na odwr. str. tyt. herb Jelita i 10 w. pol. Przypisał autor Michałowi Zamojskiemu łowczemu W. Kor., Staroście Gniewskiemu, Bratyańskiemu i Łankorskiemu.

Jocher 4875.

Jagiell. — Ossol. — J. Szembeka. — Uniw. lwow. — Warsz. uniw. — Zamoj.

— Wirydarzyk Seráfickiego Nabożeństwa. Z Ogródu Zakonnego S. Franciszka zapomczony, y na dwie nabożne kwatery, albo części wysadzony. Przez Oycy Archanióła Sarnowskiego, Reformatá, Wielkopolskiej Prowincyi Zakonu S. Oycy Franciszka, Konwentu Káliskiego, przy Świętym Jozefie Gwárdyaná, Świętey Theologij Lektorá, do druku podany. Z dozwoleń starszych. Roku Páńskiego 1716. W Kaliszu, w Drukarni Coll. Soc. Jesu. w 8ce, k. 9 nlb., str. 80 i 152 (powinno być 192, gdyż zamiast str. 154 wydrukowano przez pomyłkę str. 114 i t. d., więc cofnięto się o 40).

Na odwr. karty tyt. herb Mieleckich (Gryf) i ósmiowiersz. Dedykacja autora Annie Katarzynie z Mielca Wolskiej, skarbnikowej wieluńskiej obejmuje 7 kart. Na k. 9tej Facultas datowana z Kalisza

12 listop. 1715, podpisana przez Franc. Józefa Kraszkowskiego. „Pierwsza kwatery albo pierwsza część Serafickiego Wirydaryzka. Nabożeństwo zaraz poranne“ obejmuje str. 80 (sygn. a—e₈). Wtóra kwatery (błędnie wydruk. „Kwateka“) zaczyna się na końcu Kwatery pierwszej i kustoszem „Go“ łączy się z „Godzinkami o Serafickim Oycu S. Franciszku“, które stanowią jedną z części tej kwatery obejmującej str. 192 (sygn. A—M₉).

Na str. 130: Żywot św. Piotra z Alkantary. W egz. Ossol. ostatnia karta niemal całkiem obcięta. Ossol. — Warsz. Uniw.

SARNOWSKI Jan Józef. Korona Niepokalanego Poczęcia, Nayaśnieyszey Monarchini Niebá y Ziemie, Nayswiętszey Panny Maryi, ná ręce Jáśnie Wielmożnego Jegomości Pána Alexandra Jozefa Sułkowskiego, na Sułkowie y Lesznie Hrabi. Łowczego Nadwornego W. X. L. Nowodworskiego, Odolanowskiego, Sokolnickiego, y Piaseczyńskiego Starosty, Woysk Saskich J. K. M. Generała, Orła Białego w Polsce, Świętego Jędrzeiá w Ruśi, S. Henryká w Sáxonii Kawalera; złożona, w kościele Seraficznego Oyca Franciszka Świętego WW. OO. Bernardynow Wschowskich ná solenney festu tego konkluzyi, przez X. Jána Jozefa Sarnowskiego, Proboszcza Świętey Troycy Ponieckiego, Rydzyńskiego w tym roku Kommendarzá prezentowana. Roku Pańskiego 1744. dnia 15. Grudnia. W Poznaniu, w Drukarni Akademickiey. fol., k. 11 nlb.

Na odwr. karty tyt. herb Sułkowskich (Sulima) i ośmiowiersz. Dedykacja Sułkowskiemu zajmuje 5 stron nlb. Tytułuje go „hrabią“. — Na karcie C wspomina jako wzór dla siebie Bieżanowskiego, od 18 lat zaniewidziałego. — Na karcie B₂ ostry atak na zepsucie obyczajów za czasów saskich (dużo ważnych szczegółów do etyki i obyczajów).

Jocher 4997.

Akad. — Ossol. — Warsz. Uniw.

SARNOWSKI Paulus Dominicus. Caelestis Favonius totum afflans Regnum Poloniarum sive Oratio in laudem. Divi Stanislai Episcopi Cracoviensis et Martyris Gloriosissimi habita ad eminentiss. et reverendiss. DD. S. R. E. Cardinales in Ecclesia Sancti eiusdem Nationis Polonorum de Vrbe. A Paulo Dominico

Sarnowski equite Polono Rectore loci illius. Nonis Maij Anno M.DCLIV. Romae, Typis Haeredum Corbelletti MDCLIV (1654). Superiorum Permissu. w 4ce, str. 11 i 1 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Gembickich „Nałęcz“ podtrzymywany przez aniołów i czterowiersz. Dedyk. Petro Gembicki.

Jagiell.

SARNOWSKI Stanisław († 1680 r.).

Excubiae Aquilarum Insepulto Corpori D. Stanislai Cracov. Episcopi In apertis Poloniae Campis admirabili ministerio impensae quas e polonae aquilae nido evocata natio Divo Tutelari quotannis in principe aquilarum urbe instaurat. A Stanislao Sarnowski Equite Polono Ad exiguum Sermonem revocatae In Ecclesia Nationali A. D. 1644. Romae, Typis Ludovici Grignani 1645. w 4ce.

— Purpurata Felicitas quam Polono Sanguine D. Stanislaus Episc. Cracov. et Martyr. Inelytus A Boleslao Audaci Poloniae Rege crudeliter immolatus A. D. 1129. Ab Innocentio IV pont. max. Divorum Collegio adscriptus Universo Christiano orbi sed potissimum Polonae Gloriae comparavit Inter Annos Nationis in urbe D. Tutelari applausus Ad Romanas eiusdem Ares a Stanislao Sarnowski Equite Polono adumbrata. Romae, Typis Ludovici Grignani, 1644. w 4ce, 1 ark.

Jocher 8592 ma rok 1641.

Ossol.

— Ternio Amplissimarum Virtutum SS^{mi} D. N. Innocentii X Pont. opt. max. Triplici Diademate Insignis Cum fortunata sua Columba orbis vota definitisset. A Stanislao Sarnowski Equite Polono Ad pontificium Thronum depositus. Anno Domini 1644. (Drzeworyt: herb papieski Gołąb). Romae, Ex Typographia Ludovici Grignani 1644. w 4ce, stron liczb. 15.

— ob. Ossowski Cas. (1678) — Protfic Marcin (Połów 1681) — Rychalski Michal (1680) — Salecki Andr. Stan. (Icon 1667) — Temberski Stanisław (Kazanie 1669, Pastor soleatus 1659) — Wegrzynowicz Jan (Arcus triumphalis 1666).

Święcki Histor. pam. II 70. — Zacharyaszew. Vitae Episcop. s. 140—2. — Rzepnicki

Vitae Praesul. II 81 i 2. — Łętowski Katal. IV 31 i 2. — Encykl. Orgelb. T. 22 s. 974.

SARNOWSKI Stefan, podkomorzy. Oratio Sarnovii succamerarii Lencic. et Maresch. Comitiorum ad Joānem Casimirum ut a coepto de abdicando regimine consilio desistat 1668.

Ręk. Czartor. nr. 1374. — Lünig Orat. II 269. — Mówca Polsk. Pisarsk. 1676 II 4—7. — Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 221—222. — Załuski T. I s. 55.

— Witanie J. Kr. Mości na seymie 29 Aug 1668. przez Sarnowskiego Podkomorz. Łęczyck. Marszałka Izby poselskiej na Seymie Abdicationis Jana Kazimierza.

Obacz Zbiór Pamięt. Niemców. t. V 145—149. — Świącki Hist. pam. II 70.

Jego wiersze są w ręk. Czartor. nr. 1376 (Kodeks Adama Sarn.).

Sarnowski Świętosław X. ob. Chrostkovius Jacobus (Panegyricus).

Saroniński ob. Dawid (Lutnia 1752).

Ob. ręk. Ossol. nr. 744.

Sartawski Jan ob. Gąsiewski Jan M. (Gratitudo 1646).

SARTESKI Carlo, auditore della Nunziatura di Polonia. Lettera a Gio. Batista Pacichelli in cui describe l'entrata solenne in Cracovia del nuovo Re di Polonia Michele Coribut il 27. Settembre 1669. (Le lettere memorabili di Michele Giustiniani, sono stampate in Roma).

Tak podaje Ciampi Bibl. III, str. 52. Nie jasny tu związek między listem Sarteskiego a listami Giustinianiego?

Sarti ob. Marchesi (Il merito 1785).

Ob. tom XXII str. 138.

Sartinus Jan Chrzciciel ob. Jovi Jos. (1746).

SARTORIUS Elias. Dissertatio historica III. de Syncretismo, eiusque promachis, quam sub praesidio M. Martini Böhm, P. P. et Visit. resp.... submittit. Thorunii apud Joannem Nicolai... w 4ce, k. nlb. 8.

Szabó III, nr. 4252.

Czartor.

Sartorius Felicyt ob. Storia moderna ovvero lo stato (1737).

SARTORIUS Joannes, Eperiensis, Hungarus, profesor toruński, elbląski i gdański (ur. 21 stycz. 1656 † 27 marca 1729). Ad actum oratorium de P. Sci-

pione captivam virginem eximiae formae, allusio sponso decenter reddente. A. O. R. MDCCXXIV (1724) die XI. Maii hora X. matut. in auditorio Athenaei Maximo habendum, patronos, mecaenates, fautores, suo quemque ordine ac loco modestissime colendos, qua par est observantia invitat, studiosam vero iuventutem permanenter convocat Joannes Sartorius Eloqv. et poes. prof. publ. Gedani typis viduae Joh. Danielis Stollii, Athenaei typographi. w 4ce, k. 2.

Niemal wszystkie niżej wyliczone pisemka Sartoriusa są w Bibl. miej. gdań. albo miej. toruń. Jagiell.

— Agonistica Fidelium verba. Thorunii 1693. w 8ce.

Joher 6307. — Szabó III, nr. 3828.

— Als der wohl edle... Johann Auster... Bürgermeister der... Stadt Thorn, seine... Tochter... Anna, an dem... Johann Friedrich Lindershausen, glücklich vermählete solte... seine obliegende Pflicht... abstaten M. Johannes Sartorius... Thorn (1688)... fol., 2 k.

Szabó III, nr. 3512.

— Als zu Elbing das gewöhnliche Encaenien-Fest, am 24 Nov... 1701... gefeyret wurde, wolte durch die studierende Jugend daselbst, aus Biblischen Geschichten A. T. die verstellte Aufrichtigkeit öffentlich vorstellen M. Johannes Sartorius, G. R. Elbing. w 4ce, 4 karty.

Szabó III, nr. 4290.

— Bey übernommenen burggräflichen Amte des Gabriel von Böhmeln. Danzig 1712. folio.

— Der verstellte Aufrichtigkeit aus biblischen Geschichten A. T. Elbingae 1701.

— Carmen... Johanni Ernesto Schmieden tertium praesidi creato. Dantisci 1705. folio.

— Johanni Ernesto Schmieden auspiciatissimas Januarii Calendas. Dantisci 1705. folio.

— De causis fatales rei literariae periodos accelerantibus, Oratio inauguralis solenniter dicta. A. MDCIC (1699). Elbingae typis Sam. Preuss. w 4ce, k. 24.

Joher 927. — Gelehrt. Preussen I. — Szabó III, nr. 4125.

— De Clypeo schediasma literarium. Vittembergae, literis viduae Gerdesiae. (B. w. r.). w 4ce, k. 4, str. 48.

Dedykacja Joachimo Weickhmanno Ecclesiae Paroch. quae Gedani floret Pastori Primario. — W niej pisze że Weickhmann urodził się 9 Octob. 1662 r. Dedykacja datowana Gedani 9 Octob. 1724. Jagiell.

— Decadem Thesium Physicarum, publicae ventilationi, ad D. 2. Sept. A. O. R. MDCXXCIX (1688) in Gymnasio Thorunensi, habendae expouunt Praeses M. Johannes Sartorius Prof. Publ. & Respondens Martinus Richtsteig, Thorunensis. Thorunii imprimebat Christianus Bekk. w 4ce, 2 k. nlb.

Szabó III, nr. 3513. Bibl. Toruń.

— Diem Nuptialem Viro plur. reverendo ac praeclarissimo Du. Henrico Dzikovio, Ecclesiastae Thorunensi ad D. Virginis meritissimo, et venustissimae Virgini Justinae Elisabethae, natalibus Blivernitziae, A. O. R. MDCXCI (1691). 30. Januar. Votivo Epithalamio felicem ac faustum esse jubet M. Johannes Sartorius. Gymn. Thor. Prof. P. Thorvnii, imprimebat Johannes Balthasar Bresler. folio, 2 k.

Szabó III, nr. 3700. Sprawozd. z poszuk. na Węgrzech (1919) nr. 273. Bibl. muz. w Peszece.

— Dignitatem praeconsularem Joh. Godofredo á Diesseldorff gratulatur.. Dantisci 1722. folio.

— Dignitatem praeconsularem Gabrieli à Boemeln precatur.. Dantisci 1708. folio.

— Dissertationes Ethicae. Thorunii, Excudebat Christianus Bekk, Gymn. Typ. Anno 1689. w 4ce, k. nlb. 151.

Szabó III, nr. 3575.

— Elenchus praelectionum publicarum, 1700. w 4ce.

— Ad Ernestum von der Linde senatus suffragio solemniter renuntiatum. Dantisci 1712. folio.

— Der seiner standhaften Gerechtigkeit Wegen hingerichtete Aristander, an den gewöhnlichen Enceniis in einem Trauerspiel vorgestellt. Elbingae 1700. folio.

— De Hypocrisi Gentilium circa

cultum Deorum Schediasma literarium. Lipsiae Impensis Joh. Ludov. Gleditschii et Maur. Georg. Weidmanni A. MDCCXIII (1713). w 4ce, str. 168 i 4. Jocher 8159. Krasíns. — Ossol.

— Insignia praeconsularia... Salomoni Gabrieli Schumann gratulatur. Dantisci 1722. folio.

— Joachimum Hoppium modestissime salutatur. Dantisci 1708. folio.

Gdańs. miej.

— Ad Johannem Godofredum á Diesseldorff cum burgrafialis dignitas ei esset collata. Dantisci 1714. folio.

— Ad legum praelectionem et iuventutis scholasticae lustrationem... MDCCIII. die XIII. Septembr... celebrandam P. I. Elbingae... w 4ce, 4 k. Szabó III, nr. 4394.

— Toż... (1704).

Szabó III, nr. 4456.

— Lectori benevolo cultum, studia, salutem. Elbingae (1701). Typis Samuelis Preussi. folio, 1 k.

Szabó III, nr. 4292.

— Leidweesen, in welches bey des... Johann Austens... Königlichen Burgrafens... grosser Trauer, über der... Elisabethen, gebohrner Preüssin... Abschied aus dieser Zeitligkeit... herausgelassen M. Johannes Sartorius... Thorn (1692)... folio, 2 k. nlb.

Szabó III, nr. 3758.

— Leonis Bavarici cum Aquila Sarmatica Connubiale foedus, Augustissimis Sacratissimisqve Principibus Johanni Tertio, Poloniarum Regi, Pio, Magno, Invicto, & Mariae Casimirae, Poloniarum Reginae, Serenissimam ac Celsissimam Theresiam Cunigundam, Filiam Regiam, Poloniarum Principem, Serenissimo atqve Potentissimo Principi Maximiliano Emanueli, Duci Electori, Germaniae Achilli, Anno MDCXCIV (1694) die XV. Aug. Solenniter desponsantibus, humillime gratulatur Johannes Sartorius. Thorunii Stanno Bresleriano. fol., k. 16 nlb.

Na odwr. karty tyt. :... Georgio Albrachto Denhoff, S. R. I. Principi, Episcopo Praemisiensi, Supremo Regni Cancellario... Enc. Org. XXII 977. — Szabó III, nr. 3905. Chreptow. — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Meletematum histor. ecclesiasticarum decas. Thorunii apud Joh. Balt. Breslerum 1697. w 4ce, k. 84 nlb.

Szabó III, nr. 4051.

Ob. Hetschel G. Chr.

Czartor.

— Memoriae Joannis III, quod Turcis victoriam ad Viennam eriperet, in Gymnasio. Thorunensi habitus panegyricus a M. Joan. Sartorio Gymn. Thorun. Prof. Thorunii 1683. folio.

— Monumenta honoris Gabrieli a Bömeln, dum protoscholarcha renuntiaretur. Dantisci 1723. folio.

— Monumentum Andreae Boreckmanni. Dantisci 1708. folio.

— Neniā sepulchralem, in tristissimo funere... Antonii Baumgarten... fundebat M. Johannes Sartorius, P. P. Thorunii (1684)... fol., 2 k.

Szabó III, nr. 3313.

— De Ostracismo literario... ob. Sartorius Michal.

— Oratio Panegyrica Tempore Fundationis Illustris. Athenaei Eperiensis. Publice recitata. Anno Christi 1666. 6. Aprilis Feria post Dominicam Laetare Secunda. Gedani. Typis Philippi Christiani Rhetii (1666). w 4ce, sygn. D₃.

Szabó III, nr. 2324.

Wrocł. miej.

— Oratio panegyrica, ipsis encaeniis gymnasii Elbingensis restaurati secularibus, anno istius primum jubilaeo, A. O. R. M.DC.IC (1699). die XXVI. Novembris, solenniter dicta à M. Joan. Sartorio Gymn. Rect. Elbingae Preuss. w 4ce, k. 20 nlb.

Szabó III, nr. 4128.

Jocher 1256 ma mylnie datę roku 1690.

— Oratio Secularis coetu evangelicorum a reformatione divi Lutheri, seculum tertium ordiente, Dantisci in Aud. Athenaei Maximo. A. O. R. 1717. d. XI. Novembris habita a Joanne Sartorio, Eloq. et Poes. Prof. Publ. Gedani Typis Joannis Zachariae Stollii. w 4ce, 8 $\frac{1}{2}$ ark.

Jocher 9637.

Czartor.

— De praestantia et requisitis eloquentiae ad vitam civilem accommodatae. Thorunii, 1682.

— Programma de origine stematis Habdanckorum.

— Programma ad solemnia aestiva Gymnasii Elbingensis 1699. d. 10. Sept. w 4ce.

Disquiritur: Qui SS. Patribus in mentem venerit etc.

Szabó III, nr. 4126 i 4127.

— Toż... de temperata eloquentia paranda. Elbingae 1700.

— Toż... de Urbis Romae majestate virtute ac disciplina. Elbingae 1701. w 4ce.

— Programma ad solemnia aestiva, in quo adfirmat, incrementa Reipublicae esse ex educatione juventutis. Elbingae 1702. w 4ce.

— Programma invit. cum quatuor Gymnasii alumni florentissimi de interitu quarundam familiarum illustrium publice orationes haberent. Elbingae 1701.

— Programma cum alii V. orationes haberent de Jagellonica stirpe Piastea et Palatina. Elbingae 1702.

— Programma ad Solennia Encaeniorum Gymnasii Elbing. restaurati Secularia, 1699. w 4ce.

— Programma invit. ad Encenia in quo spectaculis gentium Christianos abstinuisse docet. Elbingae 1702. w 4ce.

— Programma ad LL. praelect. quo docet, arma et leges pessime inter se convenire, illisque Musas perterrefieri. Elbingae 1703.

— Programma ad solemnia Encaeniorum Gymnasii in quo de urbis Romae natali die Palilia agit. In actu oratorio ipso curiositates quaedam literariae circa rem graphicam observatae disserebantur. Elbingae 1703. fol.

— Programma cum munus professorum adirent Johannes Voitius et M. Johannes Nagel. Elbingae 1704.

— Programma invit. ad LL. praelect. de quaestione: Num tempora nostra deteriora antiquis. Elbingae 1704. w 4ce.

— Scutum Sobiescianum, Sacrae Regiae Majestatis Poloniarum Principi Regio, Natu maximo, Serenissimo Domino, Dn. Jacobo Ludovico, & Serenissimae Principi ac Dominae, Dominae Hedwigi Elisabethae Amaliae, Comiti Palatinae Rheni, Bavariae, Juliae, Cli-

viae & Montium Duci, &c. &c. &c. Ispis Nuptiarum Solennibus, Autoritate Incltyti Magistratus in Athenaeo Thorunensi. A. O. R. MDCXCI (1691). d. XXVI. Mart. in subjectissimum Honoris cultum Oratione Panegyrica representatum à M. Johanne Sartorio, Prof. Publ. Thorunii, Imprimebat Johannes Balthasar Bresler, Nobiliss. Senatus & Gymnasii Typographus. folio, k. 22 nlb.

Zawiera pochwały dla Sobieskiego i dla Marji Kazimiery. Na końcu drukowane kursywą „vota“ dla oblubieńców. Szczegółów histor. nie zawiera. — Por. wyżej: Leonis Bavarici (1696).

Gryphius App. de script. hist. s. 521.

Czartor. — Zamoj.

— Ad Solemnia Aestiva Gymnasii Elbingensis, A. O. R. MDCIC (1699). d. X. Septembr. horis a IX. matutinis, publice peragenda P. J. Elbingae, Typis Samuelis Preus. w 4ce, k. nlb. 4.

Szabó III, nr. 4126.

— Ad Solemnia Aestiva Gymnasii Elbingensis, Lustratione Iuventutis, et Legum praelectione, A. O. R. MDCCI (1701) d. XV. Septembr... celebranda, P. I. Elbingae... w 4ce, 4 k.

Szabó III, nr. 4291.

— Ad Solemnia Aestiva Gymnasii Elbingensis, A. O. R. MDCCII (1702) d. XXIV. Aug... Elbingae... w 4ce, 4 k. nlb.

Szabó III, nr. 4339. — Por. wyżej: Programmata.

— Ad Solemnia Encaeniorum Gymnasii Elbingensis... M.DC.IC (1699) die XXV. Novembris... invitatio. Elbingae... w 4ce, 4 karty.

Szabó III, nr. 4127. — Por. wyżej: Programmata?

— Toż:... (1702). w 4ce, 4 k. nlb.

Szabó III, nr. 4341.

— Sors Protoplastorum germinis Davidis correctae. Elbingae 1706. w 4ce, k. nlb. 3 i str. 26.

Szabó III, nr. 4540. — Sprawozd. z poszuk. węg. (1919) nr. 274.

Bibl. muz. w Peszcie.

— De suffragio pulchritudinis in electione principum. Vitembergae 1722. w 4ce, str. 43.

Prawdopodobnie jest to inny Sartorius?

— Supremum lacrymarum officium Ernesto Schmieden. Dantisci 1707. fol.

(Sartorius Jan). Transitum in casta Conjugii foedera, Duce Deo, comite fortuna, Clarissimo Viro, Dn. Johanni Sartorio, Optimorum Artium et Philosophiae Magistro, ac Gymnasii Thorunensis Prof. Publ. ordinario et Visitatori, Primum Sponso: Pariter ac Pietate, Pudore et Aetate vernanti Virgini, Rebecae, Eximii, Praestantissimi Doctissimique Viri Dn. Eliae Friedhuberi, Gymn. Thorun. dum viveret, Calligraphi, Filiae carissimae, Anno fluentis seculi nono et octogesimo, die ipso Geniali, id est, 3. Maji, Felicem, faustum, et Fortunatum, Muniis et voluntate conjuncti, Rector et Professores Gymnasii Thorunensis esse jubent, volunt, precantur. Thorunii typis excudit Christianus Bekk. (1689). fol. k. 6 nlb.

Szabó III, nr. 3576. Wrocław. miejs.

— ob. Baumgarten Antoni (Theses 1686) — Borkowski Michał (1694) — Deutschman (1698) — Dilger — Dragheim Joh. B. (Laudat. funebr. 1729) — Dusbürg (1679) — Fromm (1680) — Gerlach N. (1687) — Glasenap Franz (Quod deus 1696) — Gorczyński Steph. (De divi) — Henrichsdorf (1708) — Hofman Paweł (1698) — Kersten (1679) — Meyenreis (1696) — Opfergeld Frider. (1688) — Perschke (1702) — Reinhold J. (1697) — Richtsteig (Decadem 1688) — Runke Adamus (1694) — Taschner (1694) — Uphagen (1711) — Witte B. (1687) — Zabanius (Prosph. votiva 1704) — Zabler Jacob. (poema 1729) — Züllich (1703).

Praetorius Athenae s. 162—5, 219, 234. — Praetorius Danziger Lehrer Gedächtniss s. 56. — Zernecke Thorn. Chron. 383 oraz Gelehr. Thorn 36. — Tolkemith Elb. Gedächtn. 1753 str. 278—281. — Preuss. Todestempel s. 762. — Gelehr. Preuss. P. I p. 343. — Leipz. Gelehr. Zeitschr. 420. — Enc. Org. XXII 977.

Jego: „Judicium de Sarnicii annalibus, et quae in iis emendanda“ obacz w edycji Krausa historii Długosza tom II (przedmowa).

Są także jego rozprawy w programmatach gimnazjum Gdańskiego a mianowicie: a) De Godefredo Arnoldo, consilium reformationis arrogantia insimulante Gedani

(1717). — b) De Turcarum servitio subtrahendo (1718). — c) De Juliano Imperatore a Christianorum ad Paganorum sacra transfuga (1721). — d) De poena cogitationis (1725). — e) De indemnitate bonis naufragorum concedenda (1727).

Liczne inne druki odnoszące się do niego (a mianowicie dysertacje, przy których obronie prezydował) wymienia Szabó l. c. III pod numerami: 2839, 3024, 3025, 3072—4, 3151, 3314, 3414, 3462—6, 3513—5, 3574, 3702, 3703, 3827, 3901—4, 3958, 4016, 4052—4062, 4108—10, 4152, 4175, 4176, 4347, 4628, 4764, 4765.

Obacz: J. B. Dragheim Vita Zerneckii str. 12.

Sartorius Johann Andreas. An dem Crönungs-Feste der Kays. Anna Joanowna. Dantzig (1735). folio.

Wierszem.

Sartorius Marcin ob. Seidler Simon (Epigrammata 1582).

SARTORIUS Michael Gottlieb. De ostracismo literario in Athenaeo Gedanensi, praeside Joanne Sartorio, eloqui. et poes. prof. publ. filius... Thorunensis, A. D. IX Octob. 1710 loco horisque solitis disputabit. Gedani, typis Joan. Zachariae Stollii Athen. typogr. w 4ce, str. 82.

Czartor.

Sary Federicus ob. Porcacchi Tom. (1574).

Saryusz Piotr z Pacanowa. [O czarach 1527].

Przytacza według Gabryjela Leopoldy Ignacy Matuszewski w Tygod. ilustr. 1895 N. 22. Źródło arcywątpliwe.

Saryusze ob. Brzozowski Joach. (Imię dobre Korzboków 1740).

Sasiadowicze ob. Seriewicz X. Adrjan (Księżyc mistyczny 1726).

Sasin Joannes ob. Abrek Andrzej (1638) — Byhomski Jan (1646).

Saski książę (August II) ob. Copia (1697) — Szala do rozważenia (1697).

SASSADIUS Jan Waclaw, pastor w Wartenbergu. Ein weihungspredigt der evangelischen Kirche zu Kempen in Grosspohlen, aus der polnischen Sprache in Teutsche übersetzt. Breslau 1779. w 8ce.

Joher 9729.

Sassadius Samuel Ludwik, predykant pod Cieszynem ob. Zasadyusz S. L. Beytr. II 75. — Szeruda Początki piśm. ewangel. 1923.

Sassasky, poseł polski w Holandji (może Zasadzki? Zasławski?) ob. Aitzema (1635).

SASSENHAG Mateusz. Epinicium Serenissimi ac Potentissimi Principis ac Domini, Dn. Johannis Casimiri, Dei Gratia Regis Poloniae, Magni Ducis Lithvanie, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czernichoviaeq; nec non Svecorum, Gothorum, Vandalorumq; haereditarii regis. Gloriosissimae victoriae, adversus communes Christiani nominis hostes Tartaros et perduelles-Cossacos, illustrissimis atq; excellentissimis Sac. Reg. M^{tis} Poloniae legatis omnibus et singulis Lubecae oblatum a.... Lubecae, typis Gottfrid Jeger excudebat, Anno Christi 1651. fol, kart 2 nlb.

Wierszem.

Jagiell.

SASSODORO Francesco. Alla Sacra Real Maesta Di Augusto Re Di Polonia, Gran Duca di Lithuania, Duca di Sassonia, & Elettor del S. R. I. Nell occasione delle feste di Dresda Per le nozze del Serenissimo Principe Elettorale, Federico Augusto, Suo Figlio, Con la Serenissima Archiduchessa Giosepina D'Austria. Dresda, per Gio. Conrado Stössel, Stampatore della Corte. 1719. folio. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

Satanow ob. Mendel de Satanow (tom XXII str. 286).

SATANOWSKI, bendararz. Kazanie w obecności kilku delinkwentów, y licznie zgromadzonego ludu przez... miane. (Na końcu:) w Warszawie, w druk. Groella 1789. w 4ce, k. 4. Zieliński.

Satisfactione (De) Christi ob. Grzegorz z Żarnowca (1607).

Satopski Laurentius ob. Leski Adalb. (Dissertatio 1753).

Satro F. ob. Destouches (1775).

SATTELSDORFF Joannes. Copia eines Sendschreibens aus Curland an das Consistorium in Danzig und Königsberg, a. 1701. w 4ce.

— Gegen-Red-Schlüsse Wieder die kahle Antwort M. Joannis Kahl Pastoren bey S. Catharina in Dantzig in

diesem lauffenden Jahr 1791. (B. w. m. i dr). w 4ce. str. 12. Dzików.

SATURGUS A. Wielmożnemu Jmści Panu Fryderykowi Saturgusowi, Konsiliarzowi u najjaśniejszego króla Jmści Pruskiego comercyjalnemu, panu, stryjowi y dobrodziejowi swojemu nayosobliwyszemu, dzień szczęśliwych swoich narodzin roku 1745. dnia zaś 21. Februaryi za łaską Naywyższego Pana, z niewypowiedzianym ukontentowaniem całej prześwieatney familii już to za czterdziestym i osmym razem w życiu swoim obchodzącemu, dedykował w tey literze, jako nayspokorniey to, co właśnie wtedy, podczas trzymiesięczney informacyi, z polskiego, tu w Królewcu profitował języka nayuniżeńszy sługa y synowiec jego A. S. Drukowano w Królewcu. w drukarni Marcina Eberharda Dorna. fol., 2 k.

Po polsku i po niemiecku. Czartor.

— ob. Radziwiłł Hieronim — Radziwiłł Karol (Explicakacya).

(**Saturgussowie**). Myśli Nad projektem od Szlachetnych Saturgussów podanym. fol., k. 1.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

Saturnia ob. Latałski Jan (1698).

Satyr Nowy z chorey głowy. (B. m. dr i r.). w 4ce, k. 5 nlb.

Rozpoczyna się: Przez przykrą zimę i iosiennę czasy.. Opisuje następstwa klęski Piławieckiej, uwięzienie hetmanów, Machnowkę, Konstancyń. Mówi, że był sam pod Piławcami. Opisuje zbytki w obozie i techórzostwo. — Na k. nlb. 4 w strofie 4 wierszu drugim opuszczony wyraz „nędznym“ (Wróćka cię opak nędznym obróciła). Druk zapewne 1649. Akad.

— nowy z chorey głowy. Piławiecki. w Roku Pańskim 1649. (B. m. dr.). w 4ce, k. nlb. 6.

Ten sam wiersz co w popr. wydaniu.

Maciej. Piśm. — Juszyński Dykc. II.

Jagiell.

— polski wraca się z Bukowiny Wołoskiej. (B. m. i r. dr.). w 4ce, k. nlb. 6. Arkusz A jest sygnowany, B nie.

Zaczyna się: „Odszedłem był precz z Polski..“

Koniec: „A bić zechcecie, pewnie mnie nie dogniecie“. Poczem ozdoba drukarska. — Druk zapewne około r. 1649. Dzików. — Jagiell. — Gdańska miej. — Ossol.

— (Nowy) Polski, Który się wraca z Bukowiny Wołoskiej. Do którego przydana Perspektywa krótka, po żalosney klęsce rosproszenia Wojskowego za Konstancyń. (B. m. dr. i r.) (1649?). w 4ce, k. 10 nlb. (sygn. A—C₂).

Na odwr. karty tyt.: Satyr Polski; na k. 6 v.: Perspektywa krótka.

Zaczyna się: „Odszedłem był precz z Polski aż do Bukowiny“... Narzeka na wyrąb lasów (na szkuty), na zbrodnie żołnierzy, na stacje żołnierskie, na ucieczkę z obozu; wymienia imiona własne „Słowaków“ (Wacław, Bolesław, Przeclaw, Janiślaw, Strzeżysław), którzy od sławy się nazywali; narzeka na heretyków, odstępujących Kościoła świętego; żałuje nędzy chłopów; opisuje rabunek wina i owiec, na co patrzył własnymi oczami.

Dawniej żołnierze żywili się z ubożego żołdu. Za Stefana płacono po ośmi złotych na ćwierć husarzom. Zaś za Zamojskiego podwyższono im żołdu do Infant. Już po złotych piętnastu husarze bierali, na ćwierć na koń, a stacyi na ten czas nie znali. Por. „Rozmowa konfederata“ z roku 1613, z którą łączy się motywem narzekania na niekarne żołnierstwo (ob. tom XXVI 416).

Kończy się: „A bić zechcecie, pewnie mnie nie dogniecie“.

W „Perspektywie krótkiej“ ubolewa nad klęską (strofą samicą) i opisuje, jak się panowie radzą żydów, jako chłopcy łupić. Poczem mówi: „Patrzcież co chłopów panowie nie znali — jako się teraz chłopci znać im dali — A tych co tylko leżąc brzuchy tuczają — rozumu uczą“. Opisuje dalej zbytek, cudzoziemszczyznę, lekkomyślność i inne wady szlachty kresowej i wskazuje na to jako na przyczynę klęski np.: „Panny po włosku tylko i francusku — strojone, szat polskich nie masz ni po rusku — przeto od dzikich mężów obnażone — cory pieszczone“.

Maciej. Piśm. III 173. — Juszyński Dykc. II 439. — Budecki Liter. mieszc. (1925) str. 478 i 480.

Czapski. — Jagiell. — Ossol. — Gdańska miej. — Zamoj.

— na twarz dworską ob. Rysiński Andr.

Budecki Lit. mieszczańska str. 488.

— na twarz Rzczp. (1640) ob. Rysiński Andr. — Twardowski Sam.

Badecki l. c. str. 102, 480, 488. — Belskowski (Ze studjów) przyznaje to Rysińskiemu. Natomiast Wład. Rabski Über die Sat. Opal. 1893 przypisuje to Twardowskiemu, wykazując podobieństwo z wiersz.

szem Twardowskiego: Na sejm rozerw. 1639.

Należałoby porównać z nieopracowanym dotąd rękopisem Ossol. nr. 334.

— wesoły ob. Ślaski Szymon (1606).

Kraszewski Wilno IV cytuję z błędnym tytułem: Dwie Satyr wesołych z krajów Litewskich, 1606. (Bez miejsca druku).

— ob. Kochanowski J. (albo mąż dziki) — Piotrowski G. (przeciw zdaniom 1773) — Rysiński Andrzej — Ślaski Szym. (wesoły 1606) — Satyrus rudis — Twardowski Sam. (na twarz Rzeczyposp.).

Poza pobieżnymi uwagami Rabskiego (Über die Sat. Opal. 1893) nie próbowano dotąd opracować rozwoju tego gatunku wierszy, wywodzących się jako od protoplasty od „Satyra“ Kochanowskiego (1564). Ilość ich jest znaczna, zwłaszcza jeśli uwzględnimy „Satyrów“ częstych po rękopisach, np. Satyr stęskniony na pustyni w ręk. Ossol. nr. 244 (z XVIII w.), Satyr podgórski (z r. 1654) w ręk. Ossol. nr. 680, Satyr polski z poczty w ręk. Akad. nr. 983 (z w. XVIII), Satyra podolskiego dyalog z żołnierzem w ręk. Jag. nr. 166 (z pocz. XVIII w.). — „Satyr“ G. Piotrowskiego (obacz tom XXIV str. 302) jest zapewne ostatnią odrosłą tego rozrosłego bujnie drzewa.

Satyra na Malowanie Twarzy. W tym Roku. (B. m. dr. i r.). w 4ce, k. 2 nlb.

Na satyrę tę składa się 14 czterowierszów. Zaczyna się zaraz na odwołaniu karty tyt.: „Oruża farbochińska, wymyśle poganów — Zbytku zmiennych Greczynów, swawolo Rzymianów — Ten co cię w nasze kraje z setnych mil sprowadził — Zbogacił cudzy naród a swój własny zdradził..“

Druk z końca XVIII wieku, o czym świadczy zwrot: Niemasz skur malowanych gdzie Turczyn garbarzył — Skur na twarzach w te czasy czart monopol zdarszył. — Wiersz lichy.

Ob. Badecki Liter. mieszcz., 1925 str. 497. Ossol.

— Stultorum plena sunt omnia: Między głupcami żyjęm, głupich znajdziem wszędzie: Kto z cudzych głupstw nie mądrszy, głupim większym będzie. w Marywilu u M. Grela 1771. w 8ce.

Por. satyrę Krasickiego: Pochwała głupstwa. — Krasicki drukował nieco później w teże drukarni swe Satyry.

— A to wszystko bogactwo, kto się sławy dobił; lepiej się tym, niż złotym łańcuchem ozdobił. Kochanowski. w Marywilu u M. Grela 1771. w 8ce.

— o wysyłaniu do cudzych krajów. 1771. w 8ce.

— ob. Bielski J. (in Dantiscanum 1577) — Illicinus P. (ad S. Maciejovium) — Krzycki (in exercit. auxiliorum 1520) — Marewicz (Na Alex. Sapiechę 1790) — Minasowicz J. Ep. (przeciw bożnikom 1786) — Schroeder Elias (Mariana in jejunos 1650).

Satyræ ob. Juvenalis (1647) — Opaliński Krz. — Persius (1661) — Poniński Antoni (1741) — Scalichius Paul. (Philosophicae 1563).

Satyrvs Rvdis De Eliberatione Cracoviae, Et Bello Svecico. (Na końcu:) Cracoviae, Apud Viduam & Haeredes Christophori Schedel, S. R. M. Typograph. Anno Dni, 1658. fol., k. 3 nlb., str. 51 i 1 nlb. (Errata).

Na odwr. karty tyt. herb Lubomirskich „Śreniawa“ i dziesięciowiersz. Na karcie 2 i 3r. dedykacja Jerzemu Lubomirskiemu, marszałkowi wielkiemu koron. podpisana przez Krzysztofa Schedla. Satyrus rudis pisany wierszem makaronicznym na pierwszych 9ciu stronach, dalej zaś łacińskim. Schedel nie był autorem, ale tylko wydawcą.

W przedmowie wysławia Lubomirskiego (i jego ojca). Opisuje armię Karola Gustawa i zasługi Lubomirskiego w jej odparciu. Autora poematu nazywa „artifex anonymus sed optime notus“.

Poemat, dotychczas w naszej literaturze wcale nie uwzględniony, a przez historyków nie wyzyskany, przynosi dużo ciekawych informacji. Rozpoczyna: Nimfa Cracensis alloquitur Vistulan. Poczem dość bezładnie: opis natury i obyczajów szwedzkich, uciski szwedzkie, zniszczenie Krakowa, głód, aparat obrony miasta, przemowa autora do dusz poległych, jego poglądy na bellum iustum et iniustum, piqknosć Polek, opilstwo Szwedów, męstwo żołnierzy polskich, ruina Krakowa, fałszywe gazety szwedzkie w Europie rozpowszechnione, wyższość Krakowa nad Warszawą. Na str. 26: Vetula Maga Polona alloquitur Satyrum. Na str. 28 o napadci Rakoczezo, o Arjanach polskich, o Kozakach, encomia Poloniae, satyr opowiada o niezgodach innych państw i pociesza Polskę, zwraca się do króla; wspomina o obronie Czestochowy; chwali magnatów i szlachtę, Gdańsk, Toruń, Elbląg i Lwów. Na str. 38 opisuje początek wojny. obłężenie Krakowa, narzeka na Żydów, opisuje zły stosunek Szwedów do kościołów krakowskich; na str. 48 „laus Cracoviae“, na str. 50 finis belli,

Autora należałoby szukać w kołach duchownych krakowskich; czy nie w pobliżu Starowolskiego, który zostawił po sobie prozaiczny dziennik obłączenia Krakowa, o ile się przynajmniej zdaje (obacz pod Starowolskim?). Wiele ustępów zgadza się z poglądami Starowolskiego.

Błędem jest przypisanie przez Juszyńskiego II 48 s. tego dzieła Stan. Her. Lubomirskiemu, pod którym je opisano w Bibl. XXI str. 475, zaznaczając zresztą, że to błędny domysł.

Ob. Pamiętnik liter. II 427. — Grabowski Ambr. Kraków 1844 str. 561. — Ostatni historyk obłączenia Krakowa L. Sikora Szwedzi i Siedmiogrodzianie 1908 (Bibl. krak. nr. 39) zupełnie tego dziełka nie uwzględniła.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Wilanów.

Satyryk ob. Fryderyk II (Szkoła świata 1789, 1791).

SAUBERT Johann. Anti-Smalcius, Hoc est, Vindiciae Pro Thesibus De Sacrosancta Unitate Divinae Essentiae Et Personarum Trinitate: a Reverendo Et Clarissimo Dn. Jacobo Schoppero, Doctore Et Professore Altorfino etc. Scriptis atque disputatis publice, Altorfi, Eid. Octob. anno Aerae Christ. cIo Io CXIII. adversus Refutationem Valentini Smalcii, Coetus Raçoviensis ministri Photiniani etc. exscriptum typis Sternacianis, Racoviae, Anno 1614. Auctore M. Johan. Sauberto Altorfino Norico. Giessae Hassorum, typis Casparis Chemlini typogr. Anno 1615. w 4ce, ark. I. Wrocław. miej.

SAUCEROTTE, chirurgien du Roi de Pologne Stan. I. Examen des plusieurs prejuges et usages abusifs concernant les femmes enceintes. Strasburg 1777.

Saucerre ob. Riffart.

SAUDNY Josephus Joannes, Bohemus. Dissertio inauguralis medica de plica polonica, quam sub gloriosissimis auspiciis Sac. Caes. Reg. Apostol. Majestatis augustissimae Romanorum Imperatricis Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Selavoniae etc. Reginae, Archiducis Austriae. etc. etc. Mariae Theresiae Dominae, Dominae nostrae clementissimae in alma caesarea, regiaeque Universitate Carolo-Ferdinaudea Pragensi

Rectore admodum reverendo. (Tu tytułów trzy stronice)... pro suprema doctoratus medici laurea in alma, caesarea, regiaeque Universitate Pragensi defendit Josephus Joannes Saudny, Bohemus Beneschoviensis presbyter ecclesiasticus anno MDCCLXV (1765) mense septembris. Praegae litteris Joan. Jos. Clauser 1765. w 8ce, str. 16.

Ded. Ant. de Ostrow Ostrowski episcopo Cuiaviensi. Jagiell.

Sauer Jan Jerzy ob. Oloff Ephraim (Das beste 1713).

Sauerberg (Suerbeer) Albrecht ob. Hanow M. K. (Comparatio 1747).

Sauermann ob. Sauroman.

Saug-Amuze ob. Gehema Abr. (1689).

Saul, tragedia wyjęta z Pisma Świętego w Lipsku (1789). ob. Huet. Druk. nie w Lipsku, lecz w Warszawie.

Autorem jest Huet, a tłumaczem na franc. był Wolter. — Ob. Smoleński w Przegł. hist. 1912 (pod Kapostas) oraz Bernacki Teatr za St. Aug. II 298. — Por. także Smoleński Przewrót umysłowy str. 354.

Na dzieło to, mające na celu wyszydzenie Pisma Świętego, wyszła krytyka podobno K. Surowieckiego pod tyt.:

„Python Lipsko-Warszawski Djabeł kontrtragedija na Tragediją Saula, wyjętą z pisma S. grana... w Ru 1790 a w Ru 1792 światu Ziemiakiemu objawiona w Warszawie“.

Scena odbywa się w Niebie, Piekło, Warszawie i Lipsku. Djabli jeżdżą na Wolterze i Russie, a cała sztuka kończy się na obiciu autora Saula.

Autorstwo Surowieckiego nie jest pewne. (Mój ojciec zanotował na kartce jako źródło tej wiadomości informację Ks. Bisk. Łętowskiego). „Python“ jest jednak robotą niewybredną, pełną konceptów grubych, istotnie w stylu Surowieckiego (obacz). Odpowiedzią na tego „Pythona“ jest „Scena ostatnia Pytuona“, wydana w r. 1792; o niej ob. niżej pod Scena. Tego znowu pisemka ma być autorem znany bankier warszawski Kapostas, o czem mówi Wład. Smoleński (Publicyści anonim. 1912). Wychodzi tu on przeciw „Pythonowi“, szarżując autorowi ciemnotę.

SAULT Mikołaj. Cnota ufności w Bogu iemu najmilsza ludziom każdego stanu, tak do osiągnięcia zbawienia iak do zniesienia którychkolwiek nayprzykrzejszych dolegliwości i do otrzymania gruntowny w życiu chrześcijańskim szczęśliwości naypotrzebniejsza od W.

X. Mikołaja du Sault zakonu towarzyszystwa Jezusowego w R. P. 1596 opisana a teraz na polski język przez Anielę Oziembłowską Sędziankę Ziemską Brzesko-Litewską przedłożona. w Kaliszu w drukarni J. K. Mei y Rzplity in Collegio Soc. Jesu R. P. 1770. w 8ce, kart nlb. 20 i str. 1189.

Sommervogel III 27 pisze, iż to tłumaczył J. Dewin. — Brown str. 473 ma edycję Kalisz 1773, ale taka pewnie nie istnieje. — Jocher 4247.

Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

Saulus et Paulus ob. Susza J. (1666).

SAUNIER Petrus. Constitutiones provinciae Poloniae ordinis S. Spiritus, auctoritate Ill^{mi} ac Rev^{mi} DD. Hieronymi Lanwii V. Signaturae Refer. Decani & Proton. Apost. sacri & apost. archihospitalis S. Spiritus in Saxia de Urbe praeceptoris, ac totius ordinis generalis magistri, per adm. R. P. Petrum Saunier S. T. professorem, Romanae domus professum, ac in ultramontanibus partibus visitatorem & commissarium, anno Domini 1651 factae. Romae ex typographia R. C. A. 1652. Superiorum permissu. w 12ce, str. 95.

Jocher 7442.

Czartor. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— De Fraternitate S. Spiritus Historicus Commentarius. Institutionem, Approbationem, & praerogativas gratias complexus. Scriebat Fr. Petrus Savnier Gallus, S. Th. Professor, Ordinis S. Spiritus Professus Romanus, In ultramontanibus Prouincijs Commissarius & Visitator. Cracoviae, In Officina Francisci Caesarij, S. R. M. Typog. 1651. w 8ce, k. 9 nlb., str. 183 i 1 nlb.

Pierwsza karta sztychowana przedstawia wielką salę, w której na przodzie stoi stół przykryty materją z frendlami, zwisającą do samego dołu, na zwisającej materji wydrukowany tytuł: De Fraternitate Spiritus Historicus Commentarius Fr. Petri Savnier. Na stole krucyfiks, 2 książki (z tych jedna otwarta leży na pulpicie), kałamarni i pióro, za stołem siedzi ksiądz, z jednej strony stoją postacie niewiast, z drugiej duchownych, w głębi sali z jednej strony stoją łóżka, z drugiej kołyski z dziećmi, u góry w obłokach krzyż podwójny, nad nim gołębia, pod krzyżem napis: Veni Pater Pauperum.

Na odwr. właściwej karty tyt. (2a k. nlb.) herb Gembickiego (Nalecz); na kartach 3 do 6 r. dedyk. autora Piotrowi Gembickiemu, biskup. krak. — Na kartach 6 v. do 8 r. dedyk. rajcom krak. Na k. 8 v. sentencje o jałmużnie Innocentego III. i „Imprimatur“ z 18 marca 1651 z podpisem: Iustus Słowikowski, C. A. C.; na k. 9: Indiculus capitum. Na końcu: Studioso lectori.

W przedmowie do Gembickiego opisuje nędzę, na jaką patrzył w Krakowie i zachęca do utworzenia bractwa św. Ducha w Krakowie i Sandomierzu na wzór rzymskiego. — Są także egzemplarze, które zamiast przedmowy do Gembickiego mają przypis Hieronimo Lanuvio, Ordinis S. Spiritus Generali Magistro — i w tych umieszczona jest odezwa do braci Arcybractwa Rzymskiego S. Ducha (stać mają o 1 kartę nlb. więcej).

Jocher 8882, 7780.

Branic. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Wileńs.

— ob. Matheus Cracoviensis (Dialogus exhortatorius 1651).

SAUNIER. Le guerier guide par l'amour. Ballet heroique de la composition du sieur Saunier, represente le 9 Mai 1766 au theatre de S. M. le Roi de Pologne, Grand Duc de Lithuanie etc. etc. etc. Varsovie, M.DCC.LXVI (1766). w 4ce, k. nlb. 16 (sygn. D₂).

Wymienieni są śpiewacy i baletnicy: Melle Victoire Clavareau, Mde Cohendet, Mlle Duponchet, Lucie Clavareau, Mme Saunier, Mme Binetti, Mlles Falchini, Casacci, Tonelle. — Panowie: d'Hercourt, Rousseis, Soulé, Monbrun. — Panny: Giropredi, Radaelli, Polcelli, Caruga i kilkunastu członków świąty i komparsów. Dekoracje malował i ułożył Karol Quaglio architekt teatralny. — Balet kończy się ogólnym kontredansem. Treść prozą ze śpiewani. Z tego pocztu aktorów, wyłynął później Monbrun.

Bernacki Teatr za St. Aug. II 328.

Jagiell.

— Le temple de la gloire. Ballet heroique executé sur le théâtre royal de Varsovie le 25 Novembre 1766 jour universaire du couronnement du roi w 4ce.

Notatka Cypr. Walewsk.

Saurau Wolfgang Rudolf ob. Tomasz z Akwinu (Angelici doctoris 1660).

Saurin Józef ob. Lillo (tom XXI) — Moore.

Bernacki Teatr II 208 stwierdza, że autorem Bawerleya nie jest Lillo, ale Moore.

SAURMA Ern. W. Als der Hochwohl-Edel-Gebohrne Ritter und Herr, Herr George Osswald von Cetriz und Neuhaus, Herr auff Schwartzwaldau, etc. etc... Den XI. Nov. A. M.D.C.XCIII. Christ-Adlich zur Erden bestattet wurde, Solte seine Schuldigkeit gehorsamst ablegen, Ein Dem Wehrten Hause von Cetriz Verbundener Diener, Ernst Wilhelm von Saurma. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken. 1694. folio, 4 karty. Wroclaw. miej.

SAURMANN Johann. Trost Schreiben bey der Leibbestätigung dess... Elias Schröders, Bürgern dieser Stadt. Aufgesetzt von Johann Saurman auss Vngarn. Anno 1653. den 24. Octobr. Gedruckt bey seel. Georg Rheten Wittwe. w 4ce, k. 2 nlb. Czartor.

Sauromaci ob. Sarmaci — Żórawski Aleks. (1624).

SAURMANUS Georg. Doctissimi ac integerrimi viri Georgii Sauromani Silesii, J. U. Doctoris, Caesareique in Romana curia internuncii et procuratoris ad christianos principes de religione concordiaque communi Oratio. Cum Mathiae Pyrserii Silesii gratulatoria epistola ad Reverendissimum in Christo patrem et Dominum D. Andream Cricium premisliem. quondam, nunc autem creatum Plocen. Episcopum. Cracoviae imprimebat Hieronymus Vietor idibus Maii, anno a partu Virginis MDXXVII (1527). w 4ce.

Janociana I 219.

— ob. Krzycki Andrzej (De affectione).

Ob. ks. Fijałek w Pam. liter. I (1902) str. 618.

SAURSTAAL Bartłomiej. Ableitung der vermeinten Klage des Cupido: zu dess... Herrn Rudolph Pusch, und seiner... Braut... Catharina, des weyland... Engelbrecht Königs... Tochter, Hochzeitlichen Ehren und Frewden gerichtet vom Barth: Saurstaal. B. m. dr. i r. (Gdańsk 1643). w 4ce, k. 2 nlb.

Czartor.

— Auff dess Reinhold Friedrichs und Hedwig Michael Tönniges Tochter hochz. Ehrentag. Danzig 1648. w 4ce.

Gdańsk, miejs.

— Auff dess Edlen Ehrenvesten und Vornehmen H. Herman Krumhausen seeliges Absterben unter desselbigen Namen gestelltes Gespräch vom Barth: Saurstaal. Dantzig, Gedruckt im Jahr 1644. den 11. Januarij. w 4ce, k. 2 nlb. Czartor.

— Hochzeit Gedichte, dem... Martin Krause... als Ihm die.. Euphrosina, dess weyland.. Carl Köhnen, genandt Jascky, ... Tochter, in Dantzig, den 28. Jenner des 1644. Jahrs ehlich anvertrawt worden... gestellet von Bart: Saurstaal. w 4ce, k. 2 nlb. Czartor.

— Klage- und Trost-Gedichte auff seeliges Absterben dess... George Nicolai, in dieser löblichen Stadt Dantzig, gewesenem Apoteckers... gestellet vom Barth: Saurstaal. Dantzig, Gedruckt durch Georg Rheten im Jahr 1644. w 4ce, k. 2 nlb. Czartor.

— Pindarischer Gesang auff seeliges Absterben der... Anna geborne Wahlin, dess weyland... Thomas Beeren nachgelassenen Fraw Wittibe mitleidend gestellet von Barthol. Saurstaal. (Dantzig) Gedruckt durch Georg Rheten 1643 w 4ce, k. 2 nlb. Czartor.

— Ode auf dess Johann Borbeck und Catharina Abrah. Seilstreys Tochter Hochzeit-Tag. Danzig 1644. w 4ce.

— Ode zu Hans Krickell und Florentina des Casper Scharsten Tochter hochz. Ehren u. Freudentag. Danzig 1645. w 4ce.

— Trauer Gedicht... Barbara Botterhagen, des Joh. Fossen nachgelassene Haussfrau. Danzig 1645. w 4ce.

Gdańska miejs.

SAURYMOWICZ Sebastian X. Skarb nieprzebrany łask u miłości boskiej w Najsświętszym Sercu Jezusowym zawierający się przez wprowadzone bractwo do parafialnego kościoła Rakiskiego Staraniem Wielmożnego JMei Pana Jozefa Parphianowicza Łowczego Wilkomirskiego wszystkim wiernym Chrystusowym ku duchownemu używaniu dla pomnożenia boskiej chwały w nabożnych afektach podany Roku 1784. w Wilnie w Drukarni J. K. Mei

przy Akademii. w 8ce, 4 k. nlb., str. 73 (końca brak). Kons. Przeździec.

SAUSOIR le jeune. A qui mieux-mieux, ou la nôce de Nicaise fête villageoise, représentée le 3. Août 1769. à l'occasion de la fête de S. E. M. le Comte Moszyński Grand-Panétier de la Couronne. Composé par M. du Sausoir le jeune. à Varsovie 1769. w 8ce.

Třebicki Bibl. War. 1843 T. 12 s. 354.

SAUTEL Piotr Justus S. J. Lusur Poetici Allegorici, sive elegiae oblectandis animis, et moribus informandis accommodatae, in tres libros aut decurias tributae. Auctore P. Petro Justo Sautel, impressum Mediolani Anno Domini 1712. (Tu winieta). Reimpressum Vilnae in Typographia S. R. M. & Reipubl. Ap: PP. Schol: Piar: 1778. w 12ce, str. 204.

Imprimatur na odwr. tytułu z r. 1712. Na str. 3: Institutum operis ad lectorem poetam; poczem „Lusus“ podzielone na 3 księgi po 10 elegji, tak samo jak w edycji polskiej. — Jest to widocznie przedruk jakiegoś wydania zagranicznego (medjołańskiego?) z r. 1712.

Brown Biblioteka pisarzy S. J. str. 492.

Wilno — Zamoj. — Zieliński.

— Zabawki Poetyckie allegoryczne czyli wiersze do rozweselenia umysłów y obyczajów wydoskonalenia dobrane na trzy xiążki albo dziesiątki podzielone niegdys przez X. Piotra Sautela Societatis Jesu Łaciński teraz przez X. Adama Tołoczkę Scholarum Piarum w Polskim języku wydane. w Wilnie w Drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum 1776. w 8ce, k. 3 nlb., str. 193 (właściwie 194, gdyż str. 154 dwa razy powtórzona).

Na karcie 2 i 3: Przedświadczenie dzieła do czytelnika poety (wiersz). W wierszu tym tłumaczy się z błahości treści.

Dzieli się na 3 księgi. Każda z nich składa się z 10 elegji, a raczej bajek np. Mucha w mleku tonąca, Flora od kwiatu oszukaną, Ptaszek pojmany etc. Po każdej elegji moralizujący „wykład allegoryi“ również wierszem. Wiersz nader słaby. Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Zamoj. — Zieliński.

Sauvage ob. Connor.

Sauvages (de) Franciscus ob. Kostrzewski Chryzost. Nepom. (1740).

SAUVIGNY (de) l'abbé. Histoire de Henri III, Roi de France et de Pologne. Par M. l'Abbé De Sauvigny. A Paris. Chez Regnault, Libraire, rue Saint-Jacques, en face de celle du Plâtre. M.DCC.LXXXVII (1787). Avec Approbation & Privilège du Roi. (Na końcu:) De L'Imprimerie Polytype. w 8ce, k. 2 nlb., str. 244 i 1 k. nlb.

Dedykacja: A Monseigneur De Calonne, Ministre D'Etat. — Na końcu przyw. autorski króla Ludwika XVI z r. 1787.

Sprawy polskie omawia nader pobieżnie. Na str. 11 jego sąd o ustroju Polski. Na str. 23 o ucieczce Walezego. Reszta dzieła poświęcona wewnętrznym walkom we Francji. Jagiell. — Ossol.

Savage J. ob. O'Connor (1698).

(Sawaniewscy). [Tradycya o domu hrabiów Szankowskich Sawaniewskich w Wilnie drukowana].

Duńcz. II 155 (ale nie wymienia tytułu dzieła).

Sawaniewska Zofja z Chreptowiczów ob. Nauki (1755).

Sawaniewski Cezary ob. Giedroyc Ksaw. (Głos 1799).

(Sawell Troil) (1574 † 17 kwiet. 1592). Dziwowisko Łaski. Swawolna Młodość Niechwalebna Śmierci, Chwalenie Dokonczona. Abo Relacya O Świątobliwym ześciu y przygotowaniu ná Śmierć. Jasnie Wielmożnego niegdy Pana Jego Mci Pana, Troila Sawella, Przedniego Panięcia y Kawályera Rzymskiego. Z Oryginalney Włoskiej Przetłumaczona. Za dozwoleнием Stárszych Roku P. 1646. W Krakowie, W Drukarni Krzystofa Schedlá, J. K. M. Typographá. w 4ce, str. 71 (błędnie wydrukowano 72).

Rozpoczyna: Krotka informacja czytelnikowi, z której dowiadujemy się, że rzecz ma cel zbudowania czytelników na oku: „zdrów czytaj a o śmierci niezapominaj“. Autorem był jeden kapłan Soc. Jesu, świadek i spowiednik Sawella. Opowiadanie rozpoczyna się od obwieszczenia skazańcowi wyroku śmierci z rozkazu Klem. VIII. Potem opis skruchy, spowiedzi, przygotowania do śmierci, przeprosin Ojca św. itp. Ścięcie nastąpiło dnia tego, którego się i jego ojciec z tym światem pożegnał (dnia 17 kwietnia 1592). Szczegółów historycznej wartości nie podano żadnych. Muciej. III 159. — Jocher 8681.

Czartor. — Jagiell. — Krasinś.

— Toż... Sawella Przedniego Pa-
nięcia... Wilno w drukarni Akad. S.
Jesu 1739. w 8ce, str. liczb. 68.

Branic. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. lwow.

— Troila Sawella iednego z nay-
zacniejszych panięcią rzymskiego, za
sprawiedliwym wyrokiem sądowym ścię-
tego w Rzymie w zamku S. Anioła, dnia
17 kwietnia, w Roku Panskim 1592
wieku swego ośmnastym: ciekawe y prze-
dziwne przy śmierci nawrocenie. Opi-
sane po włosku przez iednego Kapłana
Soc. Jesu, oczywistego świadka y spo-
wiednika iego. A dla arcymądrych
y zbawiennych uwag, które podaie:
dla wielkich y osobliwszych pożytków,
które każdemu rozważnie czytającemu
przynosi: zwłaszcza ludziom na śmierć
pobożną gotować się, także kapłanom
ich do niey przysposabiać chcącym,
wydane po polsku. W drukarni Śando-
mierskiej Prześwietney Komisji Edu-
kacyi Narodowej r. P. 1779. w 8ce,
str. 77.

Czartor. — Jagiell.

Savelli kardynał ob. Władysław IV
(Relatione 1644).

(**Sawer Godofred**). *Invitatio Ad Fu-
nus Humanissimi Et Doctissimi Iuvenis
Godofredi Saveri Vratislaviensis Silesii
LL. Studiosi Nomine Rectoris et Se-
natus Academiae Regiomontanae. Typis
Johannis Reusneri, Anno M.DC.XLVII
(1647). w 4ce, 4 kartki.*

Na końcu wiersz grecki Wierzbęty Biskup-
skiego i Jaciński Petri Kozmiński.

Wrocławsw. miejs.

Sawicki ob. Rada (z 29 kwietnia
1794).

SAWICKI Basilus. *Ara Palladis
Craciae in Capitolio philosophici honoris
erecta; viventibus laureis XVII VV.
DD. Magisterii in artibus et philosophia
doctoratus licentiatorum; dum in alma
Universitate Cracoviensi, Regni Poloniae
generali Atheneo, per Clarissimum
et Excellentissimum Dominum M. Sa-
muelem Podgurski, philosophiae docto-
rem et professorem, collegam minorem,
sacra auctoritate apostolica notarium
publicum, in magna Illustrium et No-
bilissimorum Hospitum frequentia, et
amplissimi Senatus academici consensu,*

*artium liberalium Magistri, et philo-
sophiae doctores, ritu solenni renuntia-
rentur, ornata, et a Basilio Sawicki
artium Magisterii et philosophiae docto-
ratus licentiatio. Gratulatorio calamo
celebrata, Anno sacerdotis secundum
ordinem Melchisedech 1696. die 24. Maij.
Cracoviae typis Nicolai Alexandri Sched-
del S. R. M. typogr. fol., k. 9 nlb.*

Na odwr. tytułu sześciowiersz, podpisał Pau-
lus Walichnowski. Dedykacja: Josepho
Gonzagae Myszkowski Castellaniadae Be-
zensi.

Zaczyna: Ara Joanni Cantio; dalej Seba-
stiano Piskorski i examinaturibus; poczem
wierszem uczeczeni: I Franc. Chmielowski,
II Stan. Odymalski, III Simon Wróblński,
IV Thom. Cant. Sylwiński. V Jos. Ry-
kalski. VI Jos. Mansy. VII Nicol. Gordon.
VIII Franc. Lorski. IX Jacobus Sarnecki.
X Vinc. Suchocki. IX (sic) Casim. Dobra-
kowski. XIII Ant. Chrzyszczewicz. XIV
Hyac. Chrapczyński. XV Jos. Mich. Ra-
dowski. XVI Baltazar Palloni. XVII Thom.
Pozapowski. XII Basilio Sawicki, Josephus
Mansy. Eidem Jacob. Sarnecki.

Mansy był herbu Złotogółczyk alias Nowina.
Joher 1473.

Dzików — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— **Dolor Christi In Cruce Patientis**
*Post saeva bellorum discrimina Per-
petuum Pacis Firmamentum, Maestis-
simo Auditori, Ab Illustri Scholae Gram-
matices in Collegio Novoduorsciano Iu-
ventute, Illustribus Magnificis ac Gene-
rosis Dominis, D. Alexandro Walewski,
Castellanida Rospiriensi. D. Antonio de
Piegłow Piegłowski, Castellanida Oświe-
cim. D. Alberto de Kurozwęki Męciński,
Capitaneida Wielunęsi. D. Andrea Den-
hoff, Capitan: Wislicensi. D. Theodoro
Denhoff, Capitan: Wislicensi. D. Frä-
cisco Odrowąs de Wilkonice Wilkonski,
Dapif: Podol: D. Nicolao Droiwowski,
Ensiferida Praemyśliensi. D. Michaela
Odrowąs de Wilkonice Wilkonski, Dapif:
Pod. D. Stanislao de Jagniatki Jagniat-
kowski, in Podolany Pocillatorida Łę-
czyeciensi. D. Thoma Kątski, de Kąty
Camerarida Xiąsnensi. D. Antonio de
Straszowo Strászowski. D. Martino Odro-
wąs de Wilkonice Wilkonski. D. Sta-
nislao de Kuczkw Kuczkowski. D.
Hiacyntho Łopacki, Crac. D. Francisco
Słowakowicz, Crac. D. Jozepho Zaleyski,*

Crac. D. Alberto Stanislao Wodziński. D. Joanne Gaszyński. D. Francisco Wiśniowski. D. Joanne Lęczowski. D. Michaële Gliński. D. Alberto Szeligowski, Crac. D. Joanne Kanteli, Crac. D. Stanislao Siewierski, Crac. D. Gaudentio Dzielański, Crac. D. Joanne Josepho Zarecki. D. Josepho Brau. D. Joanne Fulkowski. D. Laurentio Laskowicz, Crac. D. Antonio Amsztyn. D. Antonio Maxellowicz. D. Petro Michalski. Vulcano cum Cyclopius Alberto Drabikowicz, Casimiro Gruszecki, & Adamo Drąszkiewicz operâ M. Basili Sawicki, Philophiae (sic) Doctoris, ac interea Grammatices Professoris Scenico apparatu. Repraesentatvs. B. w. m. dr. i r. (Cracoviae 1701). w 4ce, k. 2 nlb.

Cały tytuł zajmuje jedną kartę a drugą kartę: Antiprogus, Prologus, Actus primus, secundus, tertius i Epilogum. Przy końcu tytułu współczesną ręką dopisano: 1701, 12 Cal. Apr. — Zapewne data przedstawienia teatralnego. Ossl.

— In nomine Domini, Amen. Hexastylum theologicum in fundamentis Obląmkovianae liberalitatis, cursu trienniali theologico morali erectum Seu Conclusiones ex tractatibus sex theologiae moralis, ad mentem D. Thomae Doctoris Angelici, ex prima 2dae et Secunda 2dae Summae Theologiae collectae, quas in sui praesidentia M. Josephus Wiśniowski S. Th. Baccalaureus, Ecclesiae Collegiatae S. Floriani Canonicus, uti ejusdem Cursus Obląmkoviani professor proposuit. Propugnandas vero M. Basilius Sawicki Philosophiae Doctor, Novodvorscianus Grammatices professor, ejusdemq. Cursus auditor, suscepit in lectorio DD. Theologorum, Anno Salutis Humanae per verbum incarnatum erectae, 1699. die 22 Februarij. Cracoviae typis Universitatis. folio, 9 kart nlb.

Na odw. str. tytułu rycina przedstawiająca P. Marję, P. Jezusa i S. Annę. Pod tem przypis, który podpisał Wiśniowski. Są to konkluzje z teologii moralnej podług dogmatów św. Tomasza z Akwinu. — Za rektorstwa Seb. Piskorskiego. Jocher 4128.

Dzików. — Jagiell. — Ossl.

— Serenum inter nubila mundi, eximijis virtutibus et meritis perillustris

et reverendissimi Domini D. Casimiri Sowiński, Divina vocatione sacri ac candidissimi, Canonicorum Regularium ordinis Praemonstratensis, Abbatis Neo Sandecensis, auspiciato coruscans: dum Cracoviae in Ecclesia ejusdem sacri Ordinis Sanctimonialium Zwierzynecensi per illustrissimum et reverendiss. Dominum D. Stanislaum a Stupów Szembek Dei et S. Sedis Apostolicae gratia episcopum Dyonyssiae-suffraganeum, canonicum vicarium in spiritualibus et officialem Cracoviensem, ritu solenni in Abbatem benediceretur; a M. Basilio Sawicki, in alma universitate Cracoviensi, philosophiae doctore, Novodvorsciano grammatices Professore, in orbis faciem, officiosa veneratione et gratulationis ergo, opere panegyrico productum. Anno Salutis 1699. die 24. Februarij. Cracoviae Typis Universitatis. folio, k. 6.

Na odwrocie tytułu czterowiersz, podpisał Remigius Chwalibog studiosus. Całe wierszem nakamiennym.

Dzików — Jagiell. — Ossl.

— Theologiae speculativae Conclusiones, menti D. Thomae Angelici doctoris, conformes; in alma Universitate Cracoviensi sub praesidentia, Clarissimi et admodum reverendi domini, M. Petri Praczlewic, Collegae Majoris, ecclesiae collegiatae S. Floriani Canonici, Cursus theologici speculativi professoris; a M. Basilio Sawicki philosophiae doctore et professore ejusdemq. theologiae auditore, publicae disputationi expositae, in lectorio DD. theologorum, Anno Domini 1697. die 13. Julij. Cracoviae typis Universitatis. folio, kart 7.

Na końcu: Sub auspiciis Christ. Sowiński Rectoris.

Jocher 2657.

Jagiell. — Ossl. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw.

— ob. Piskorski Sebast. (1696) — Pluciński Franc. Hier. (Medella 1717). Muczkwows. Statuta 363.

SAWICKI Georgius. Assertiones ex priori parte Isagogica Theologiae dogmaticae in systema redactae, quas in Acad. Leopol. A° 1778 publice propugnandas suscepit nobilis ac eruditus

D. Georgius Sawicki Haliciensis, sub praesidio P. Vincentii Dihanicz Ord. Praedic. S. Th. Dris ejusdemq. dogmaticae in laudata Acad. c. r. publ. ac ordin. Professoris. Leopoli. w 4ce, 1 ark. Ossol.

Sawicki Józef ob. Axan Michał (Mortuus B. Stanislaus 1766).

SAWICKI Karol Piotr († we Lwowie 1733). Krzywda bez szkody to jest z należytych y powinnym honorem herbowna podkowa przy imieninach Pátroná Świętego, S. Mateusza Jáśnie Wielmożnemu Jmći Pánu Mateuszowi Stanisławowi Rzewuskiemu Woiewodzie Podlaskiemv Hetmanowi Koronnemv Polnemv Zróznemi (sic) symbolámi, konceptem poetyckim wyráżonemi z alluzyá do przeświętego herbv w gościnie y podroży oddana w Chelmie 1721. 21. Septembra a potym do druku podána 1726. Prez (sic) X. Karola Sawickiego Societatis Jesu z pozwoleniem stárszych. (B. m. dr.). w 4ce, k. 4 nlb. i 54 tablic liczb.

Na odwr. karty tyt. pozwolenie na druk Marcina Trampczyńskiego, prepozyta prowincjonalnego Jezuitów na Polskę, datowane: Jaroslaviae die 13 Febr. 1726. Dedykacja autora Mateuszowi Rzewuskiemu obejmuje 3 k. nlb.

Na tablicy 1szej herb Rzewuskich „Krzywda“ (podkowa z krzyżem jednoramiennym) i sześciowersz polski, na tablicy 54tej (ostatniej) herb Koniecpolskich „Pobóg“ (podkowa z krzyżem dwuramiennym) i polski sześciowersz. Na tablicach 2 do 53 znajdują się ryciny najrozmaitszej treści jak: obozy, namioty, zamki, drzewa, rozmaite postacie i t. p., a wszędzie występuje podkowa; ryciny te ujęte kołami i ozdobnemi kartuszami, nad niemi sentencje łacińskie, u góry w kartuszach sentencje polskie takie jak: Postępek cnoty, cnot komitywa i t. d. i polskie sześciowersze na ten temat; w dolnych kartuszach bardzo wolne tłumaczenie łacińskie również w sześciowerszach.

Nazwisko rytownika nie podane, ale ryciny widocznie robione zagranicą.

Z czterech egz. (Akad., Czartor., Jagiell., Ossol.), które widziałem, tylko egz. Akad. i Czartor. są kompletne, zaś egz. Czartor. źle oprawiony, bo tablica 8 znajduje się przed 7ną. W egz. Jagiell. brak karty tyt. i tablic 3, 4, 9, 10, 50 i 52. W egz. Ossol. jest tablic 53, a właściwie tylko 52, gdyż tablica 6 dana jest dwukrotnie, raz jako 6, a drugi raz z poprawioną liczbą

na 31. Tablice nie są ułożone w należytych porządku, bo na początku znajdują się 54, po niej 20, następnie 3, 21 i t. p., na końcu 40.

Załoski Bibl. 146. — Bentk. I 380. — Bandt. H. dr. I XXIV. — Encykl. Orgelbr. T. 23 s. 31.

Akad. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiańs. — Ossol. — Zamoj.

— Krzywda po wzgardzonym dla Boga świecie, po wzgardzonym klei-nocie Oyczystym y zdeptaney herbowney podkowie Nayprzewielebnieyszey w Bogu Jeymości Pannie Annie Ludowice Rzewuski Xieni konwentu Lwowskiego Reguły Benedykta Świętego przy solenney na tenże urząd konsekracyi Na zaszczyt Wielkiego Imienia wzgardzicielki Świata na Applauz pańskiev cnoty w świętey pokorze w symbolach herbowną podkowę dla Boga uniżoną w górę wynoszących inszą drogą z powinnym honorem wet za wet oddana przez X. K. P. S. S. J. Z pozwoleniem Stárszych We Lwowie roku 1730. w 4ce, ark. 1 i 154 tablice sztychowane dołem numerowane.

Brown podaje to za edycję Stef. Szczanieckiego. — Załus. Bibl. histor.

Dzików — Ossol. — Warsz. Uniw.

— [Komedya, dedykowana JW. Ludwice z Dąbskich Sierakowskiej kaszt. Bełzkiej i Urszuli z Kalińskich Zamoyskiej wojewod. Bełzkiej]. (1716?). w 8ce, kart 27.

W egzempl. Kras. brak karty tytuł. dla tego katalog podaje tak niedokładny tytuł. Druk skądinąd niemyany. Krasiańs.

— Prawdziwe Zwierciadło Niewinności to iest: Życie czyste, niewinne, Anielskie Błogosławionego Aloyzego Gonzagi, Kiedyś Xiążęcia Imperii, Margrabicá Kásztylionu, á potym Zakonnika Societatis Jesu. W Obrazach Cnotiego wyráżone, Konceptem Poétickim opisáne, y Ghrześciańskimi (sic) Reflexiami ozdobione, Wszystkim ná przeglądanie się codzienne, y poprawę Życia wystawione, Przez X. Karola Sawickiego Soc: Jesv. W Poznaniu. w Drukárni Kollegium Soc: Jesu, Roku 1725. w 8ce, k. 11 nlb., 2 k. z rycinami, str. 384.

Na karcie 2: Approbatio... huic Innocentiae Speculo... podpisana: ChristophorVs AntonIVs De SzeMbek EplsCopVs RoseVs

(w podpisie tym data 1723), następnie podpis: Martinus Augustinus Szela... Canonicus Crusvicien... i zezwolenie na druk wydane po łacinie w Poznaniu 1 paźdź. 1723 przez Marcina Trampezyńskiego przełożonego Prowincji Jezuitów w Polsce. Na k. 3ciej: Przemowa do czytelnika. Po k. 3 następuje karta z ryciną, która przedstawia w tarczy ukoronowanej herb „Pogoń“ z napisami na wstęgach: u góry „Hostes campo fugere: triumphā“, w środku: „Unus castra facit“, u dołu „Campo victor sine caede potitus“. Następną kartą z wierszami „Ná oczysty kleynot J. O. Xiążąt Sanguszkow. Pogonia“. Następuje znowu karta z herbem „Szeniawa“ z napisami: „Fluviorum rex Eridanus, Virgil. Georg. 1“. „Regina Szreniawa Neoterica, 9“, „Non licuit Populis Parvum Szreniawa videre Ex Lucano“. Potem idzie karta z wierszami „Ná Macierzyński Kleynot J. O. z Lubomirskich Xiężney. Szreniawa“. Następnie 6 kart zajmują dedykacja Janowi Lubartowiczowi Sanguszkowi, marszałkowi W. X. L... Pawła Karola Lubartowica Sanguszka y Marianny z Lubomirskich Xiężny jedynakowi.

Joher 8308. — Dzienn. Wileńs. 1819 II 560. — Brown Bibliot. 363.

Czetwert. — Dzików — Ossol. — Warsz. Uniw. — Wileńs. — Zamoj.

— Toż... w obrazach cnot jego wyrażone w koncept y wiersz poetycki skoncentrowane. Powtore wszyskim na przeglądanie się codzienne y poprawę życia wystawione przez X. Karola Sawickiego Societatis Jesu. Kraków (Bez w roku u Matyaszkiwicza). w 8ce, str. 96 i 48 rycin.

Data aprobaty jest z r. 1723, ale druk późniejszy. — Załuski Bibl. poet. 80 poznańską edycję oznacza z datą r. 1728 i dalej pisze: „Cracoviae apud Jac. Matiaszkiewicz sine anno. Est eadem editio cum praecedenti“. Egzemplarz bibliot. Jag. rycin niema, zaś w egzemplarzu Bibliot. Akad. węgierskiej są ryciny roboty Niedbałowicza.

Akad. peszt. — Bibl. Jezuitów w Sączu. — Drohob. — Dzików. — Jagiell. — Warsz. Uniw.

SAWICKI Kasper, Soc. Jesu (używał pseudonimów: Cichocki Kasper, Gołubski z Prus Jan, podobno Linowski?) (urodz. 1552 † 1620). *Alloqviorum Osiecensivm sine variorum familiarium sermonvm libri qvinque...* Cracoviae, in officina Basilij Skalski, Anno Domini 1615. w 4ce, k. 7, str. 3—540 i k. 1. Obacz tom XIV. 265.

Ojciec mój zamieścił to dzieło pod Cichockim;

nie znał bowiem Wielewickiego *Diarium III* str. 57, który to dzieło wyraźnie przyznaje Sawickiemu. Wielewicki nie tylko znał dobrze stosunki, ale co więcej oparł swój *diariusz* na zaginionym *dziś diariuszu* Sawickiego, a więc jego świadectwo jest pewne.

Do podanych w tomie XIV 265 informacji należy dodać, że o książkę tę wybuchnął spór z Anglią. Protest Dickensona podał już Niemc. Pam. II 346. Bliżej o tem informuje Aug. Sokołowski w Arch. Kom. hist. I 401 (Spór o książkę).

— *Anatomia Consilii editi de stabilienda pace Regni Poloniae Jesuitis pulsiss. Mendacia conficta à quodam anonymo impostore contra religiosum Societatis Jesv ordinem detegens. Authore Gaspare Cichocki, Canonico et Parrocho Sandomiriensi...* Cracoviae, In Officina Andreae Petricouij Typographi Regij. Anno Domini, MDCXI (1611). w 4ce, k. 10 i str. 126.

Obacz opis w tomie XIV str. 265 (wraz z podaniem bibliotek). — Wątpliwe jest, czy istotnie wyszło po polsku pt. Rozbiór rady, jak podano w tomie XIV.

Książka jest odpowiedzią na szeroko rozpowszechnioną w Polsce i zagranicą pamflet pt. *Consilium de recuperanda pace*, (ob. w tomie XIV 372—4, ale i tu nie podano wszystkich znanych wydań; bliższy ich opis pojawi się w dodatkach do Bibliografii). Autor *Consilii* nie jest znany. Czubek przedrukowując ten pamflet w *Pismach rok. Zebrz.* (tom III) stawia przypuszczenie, że może jego autorem jest ks. Zbaraski?

— *Dialog ábo Rozmowa Flisa z Cursorem*, którzy w towarzystwie do Warszawy idąc, to y owo sobie ochotnie powiadaia, aż ich miło słuchać. Wydany przez X. Lukasa Linowskiego. Roku Pańskiego, 1611. [Na końcu:] W Krakowie, z Drukárni Andrzeia Piotrkowczykã, Typographã K. J. M. Roku Pańskiego, 1611. w 4ce, k. 18 nlb.

Druk. gocki.

Joher nr. 8825 podaje tytuł po łacinie, zapewne dowolnie przez Niesieckiego przetłumaczony? Zaś w przypisach do nru 8826 pisze: „W r. 1610 Biskup Kujawski (Wawrzyniec Gębicki) zesłał był do Gdańska X. Lanckiego Suffragana Włocławskiego i X. Miaskowskiego Archidiacona Pomorskiego, aby zwiedzili klasztor PP. Brygidek, którzy nową Ksienię postanowili i inne urządzenia w klasztorze poczynili. Po ich odjeździe Rada miejska w mieszała

się w tę sprawę, i za złe poczytując, że mniejszi Wizytatorów do klasztorów przycięły, żądała, aby wszystkie ich czynności za niebyłe klasztor uważał i rząd dawniejszej Ksieni był przywrócony. Gdy zakonnice na to nie przystawały, przyszło do tego, że z klasztoru wystąpić były przymuszone. Otoż osnowa tego dyalogu. Podobno Jezuitki chcieli sobie przywłaszczyć ten klasztor, czemu Rada miejska zapobiedz chciała. Na egzemplarzu, który widział Sobolewski, zapisano, że autorem jest Fryderyk Szembek S. J.; ale to błąd zapewne, gdyż Niesiecki (IV. 45) wyraźnie ten dyalog przyznaje X. Kasprowi Sawickiemu Jezuitce, który pisma swoje pod nazwiskiem Kaspra Cichockiego na świat wypuszczał. — Autorstwo Sawickiego stwierdza Wielewiski III 53.

Jocher 8826. — Brown s. 364. z datą 1614 r. — Wiszn. H. lit. IX 116. — Maciej. Polska I 307—8. — Badecki Liter. mieszc. 1925 str. 322 i 479.

Przedruk wydał w r. 1904 T. Wierzbowski. Dziaków — Jagiell. — Krasińs. — Ossol.

— Nowiny z Torunia O Gwałtownym zabronieniu przez Heretyki nabożeństw a y processyi Kátholickich z stárodawá (sic) zwykłych, więc y o zbióciu y zelzeniu Káplánow, Zakonników, y innych osob zacnych táb ná ten czás będących. Roku Páńskie^o 1614. Od iednego Kátholiká swiádká oczywistego pisane. w 4ce, k. 4 nlb.

Tytuł w ozdobnych ramkach.

Broni plebana X. Walentego, który procesją prowadził. Twierdzi, że tumult zorganizował burmistrz y pospólstwo. W procesji brali udział Jezuitki i „senatorskie królestwa naszego dzieci szlacheckie“, wychowywane przez Jezuitów w szkole — obok dzieci ze szkoły farskiej.

Obacz tom XXIII str. 195.

Por. Tyszkiewicz J.

Jocher 9555. — Maciej III 85.

Czartor. — Ossol.

— Replika Na Nowiny z Poznania, które Minister ieden trefny tego Roku rozsiał po Prusiech. Zamyka w sobie 18. Párágráphow z responsem ná każdy z osobná. Przez Jana z Prus Golvb-skiego. W Krakowie. v Janá Drukárzá Roku, 1614. w 4ce, k. 10 nlb.

Tytuł w ozdobnej ramee.

W przedmowie opowiada, że „Ministrzyszcze iedno marné, głupie, zwietrzałe“ wydało ná 1 arkuszu z zatajeniem nazwiska i miejsca „chramotę“ pt. Nowiny z Poznania (ob. o niej w tomie XXIII 195 oraz pod: Zeitung). Nazywa go sługą

Biesa (a potem kórutkiem, sinistrantem) i prostuje jego kłamstwa.

Rzecz dzieli się ná 18 paragrafów. Omawia zburzenie zborów, procesje katolickie, cytuje Postyllę Lutra, Bellarmina, polemizuje w sprawie krzyży i obrazów, w sprawie teorii jezuićkiej (Mariany) o zabijaniu królów, porusza sprawę X. Walentego, który miał tę samą teorię głosić, rozbiiera sprawę stygmatów i uraga sodomskim praktykom Kalwina. W całym ciągu a głównie w § 18 bronii Jezuitów. Cały ton polemiki przypomina dzisiejsze polemiki pism brukowych, dla najszerszego rozpowszechnienia przeznaczonych.

Odpowiedź ná to pismo wyszła ze strony protestanckiej pt. Duplika ná Replikę (ob. tom XV, str. 414). W Duplice wskazano ná autorstwo Jezuitę: „Replikę ná nowiny z Poznania wydali Jezuitki pełná słów ná Ministra niejakiego uszczypliwych. Ukrywają się pod zmyślonym imieniem Jana z Prus Golubskiego. Lecz wiadomo dobrze, iż to Jezuićka robota“.

Maciej. Piśm. III 596—8. — Niesiec. VIII 287. — Jocher 9556 i noty.

Akad. — Czartor. — Kras. — Uniw. lwow.

— TRYPLIKA Ná Duplikę, X. Te-nebrioná Niedoperzá, Ministrá Zborowey Drużyny w Toruniu; Ktory nowinek iákichsi Poznãńskich popierájąc bez mozgu, bez prawdy, bez miáry, iuz to wtorym scriptem swoim, dosyć szkárádnym Kátholiki szypie, wykrzyka, ná zwádę zálawia, ázali mu áby tá razá sezęście posluzy, ze co oberwie. Nápisána Przez JANA Z PRVS GOLVB-SKIEGO. Wszystkim ták Kátholikom, iáko y Ewángelikom do czytánia bárzo pozyteczna. Audite verbum Domini viri illusores. Dixistis, Percussimus foedus cum morte, & cum inferno, fecimus pactum, Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Idcirco haec dicit Dominus: Subuertet grando spem mendacij & protectionem aquae inundabunt. Delebitur foedus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum mundans (powinno być: inundans) cum transierit, eritis ei in conculcationem. Isa. 28. Cracoviae, Anno Domini 1615. w 4ce, k. 36 nlb.

Na odwr. tyt. przedmowa „Do czytelnika“, gdzie zapowiada, że chce swojego przeciwnika „ministra pruskiego a bodaj nie toruńskiego“ z molów luterskich albo szerszeni ochędożyć! Zarzuca mu, że się wsty-

dzi swego imienia (czyli przezwiska). Następnie w 29 rozdziałach zwalczą twierdzenie ministra: o Joannie papieżycy, o Janie XXI, o potwarzy Jezuitów brunsburskich o mężobójstwo, o Bellarminie, o Lutrze i Kalwinie, o sprawie toruńskiej, o Jezuitach we Francji, o Jakubie teraźn. królu Angli i Szkocji, o Jezabeli angielskiej tj. król. Elżbiecie itp. Na k. E cytuje monarchomachiczną literaturę francuską (Junius Brutus etc.). — Rzecz cała pisana w sposób agitacyjny, wyraźnie przeznaczona dla oddziaływania na masy szlacheckie. Cytuje sporo wyrażen przysłowiowych np.: Mów wilku pacierz a on zawaze owca, baran.. (ark. I).

Maciej. Piśm. twierdzi, iż Jocher 9563 podał mylnie rok 1635 (raczej 1625). — Jocher 9563.

Akad. — Czartor. — Czetwert. — Krasinś. — Ossol.

— Foremna Zgoda Abo rączey Istna Wrzawa Miedzy tymi, ktorzy sie tych naszých czásów Ewángelikami niewinne nazywajú: Jáko Lutherani, Zwíngliani, Kálwinistowie. Ná sztych Zgodzie Ewángelickiey przez iákiegoś Janá Tynieckie^o z Tyńcá, zmyślonégo y obłudnégo obłudnie nápisánéy, y do druku podánéy. Zámýka w sobie dziewięć Gron świadków rozmaítých tychże sámých Ewángelikow, Ministrow, Hersztów, Káznodziey, Doktorów, Wodnow przednieyszých z ichże písm własnych: z Łácińskiégo y z Niemieckiégo ięzyká ná nasz Polski wiernie przetłumáczonych. Z przydatkiem Obroku pewnégo po káżdym Gronie zosobná. Przez Jana z Prvs Gołvbskiego. Cor Aegypti tabescet in medio eius. Et cōcurrere faciam Aegyptios aduersus Aegyptios: & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, Ciuitas aduersus ciuitatem, Regnum aduersus Regnum: & dirumpetur Spiritus Aegypti in visceribus eius, & consilium eius praecipitabo. Isai: 19. W Krakowie, W Drukárni Lázárzowéy, Máciéy Jędrzejowczyk: Roku Páńskiego, 1616. w 4ce, k. 3 nlb., str. 30.

W przedmowie „Do Czytelniká“ podnosi rozterki w obozie odszczepieńców. Zapowiada, że przedstawi tę niezgodę opierając się na świadkach z „Mistrzów i Kacermistrzów“ ewang., których podzieli na dziewięć gron. Istotnie broszurka podzielona jest na 9 „gron“; w każdym cytaty z pisarzy (np.

Melanhton, Covellus, Dudycz, Wigandus, różni Kalwinieści, Sturm, Smidelinus, Osiannder, Luther, Heshusius, Zwingli, Erazm Rot., purytanie i t. p.). Po każdym „Gronie“ następuje petitum „Obrok“, w którym uraga „hersztom“ ewangielickim. Na końcu każe zmówić katolikom po jednym pacierzu nabożnym za nie.

Monita Calvinistaru s. 5 wymieniają Sawickiego jako autora.

Rzecz cała wymierzona przeciw pismu J. Tynieckiego: Dowód zgody ewangielickiej 1618. — Na replikę Sawickiego wydał Tyniecki dalsze pismo sporne pt. Obrona zgody ewangielickiej, 1618.

Niesiec. VIII 287. — Jocher 9570.

Czartor. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— ob. Bellarmin Rob. (Krótki zbiór 1606, O wiecznym błogosławieństwie 1617, Piętnaście stopnie 1616) — Ciochcki Kasper — Tyniecki J. — Wójcisznarowicz Kazimierz (Luna 1640).

Siarczyński Obraz II 169. — Placcius Theatr. pseudonym. 182 i 3; 320, 425. — Sotwell 281. — Kraszewski Wilno IV 36 i 7. — Świecki Hist. pam. II 71 i 2. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII 29 i 30. — Załęski Jezuiti tom I—II. — Maciejowski Piśm. III 596. — Hirschberg Dymitr Samozw. 1898. — Ptaszycki w Izw. Akad. nauk. petersb. IV (o jego przekładzie listu Dymitra Samozwańca) — oraz w Kraju 1898 nr. 31. — Baudouin w Kraju 1898 nr. 39 oraz w Rozpr. Akad. Um. filolog. XXIX. — Encykl. kośc. XXV str. 423. — Grabowski Skarga str. 645 i passim. — Pierling La Russie et la S. S. tom III. — Akty historycz. II 121 (jego dziennik wypraw do Moskwy). — Korbut Liter. I 812. Jego diariusz domu Jezuitów zaginął, jak się zdaje. Na nim oparł się Wielewicki. Listy Tom. Świnarskiego do K. Sawickiego są w ręk. Jag. nr. 2501.

Sawicki Krzysztof Marcin ob. Piekarski Krzysztof (1662).

SAWICKI Melchior Stanisław, wojewoda brzeski († 1667). Annuli Ad lauream Philosophiae coronam Qua Admodum RR. DD. Presbyteros, Artium ac Philosophiae Magistros Adm. R. D. Stephanum Casimirum Komlewicz Parochum Rakisscensem Adm. R. D. Andream Cygański Parochum Dusiatensem Adm. R. D. Stanislaum Myskowski Post varia praestantis doctrinae edita documenta Alma Academia Vlnensis Societatis Jesu Anno salutis 1638. 7 Cal. Maij, ornauit Affixi Et eisdem Admodum RR. DD. ipso promotionis tem-

pore Oblati a Melchior Stanislawo Sawicki in eadem Academia Eloquentiae Auditore. Vilnae, Typis Academicis Societatis Iesu. Anno 1638. w 4ce, k. 8 nlb.

Prozą i wierszem, omówione: Annuli Scientiarum, Honoris, Aeternitatis. Jagiell.

— Cienie żałobne po iasných promieniach, które przy pogrzebowym akcie Januszowi Kiszce Woiewodzie Połockiemu Hetm. Pol. żaloszemu małżonkowi po zeszyły małżonce Krystynie opisuie y ofiaruie. Wilno, 1640. w 4ce, kart 12 nlb.

Kraszew. Wilno IV pisze: „Na pogrzebie Katarzyny z Sokolińskich Kiszczyney Wdżinye Połock. 4. 1640. Wilno. Autor Melch. Sawicki Wda Brzeski Teolog. Doktor. (Niesiecki IV. 44)“.

W innym miejscu podaje Krasz. (za Juszyńskim) datę 1649, co mylnie. Krasiań.

— Żałoba Białych Lily (sic) Tryznianskich Po Śmierci Jasnie Wieloznego Jego Mści Księdza Marciana Tryzny. Biskvpa Malenskigo, Coadivtora Biskvpstwa Wilenskigo. Opatu Wąchockiego. Trockiego. Gieranonskiego Proboszcza. Podkanclerzego W: X: L: Przez Malchera Stanisła: Sawickiego. Nauk wyzwolonych y Phil: Magistra. (Na końcu:) W Wilnie, w Drukarni Oycow Bazylianow w Monasteru S. Troycy Roku 1643. w 4ce, k. 15 nlb.

Karta tyt. sztychowana. Postać męska, stojąca w środku, przedstawia widocznie biskupa Tryznę z zarostem, ubranego w komżę, a na niej szuba, na szyi zawieszony łańcuch z krzyżem, w prawej ręce trzyma pieczęć, lewą wsparty o książkę na stole, na którym poza książką stoi krucyfiks, infula i kałamarz. Tytuł wydrukowany na zwisającej ze stołu materji majuskułą. Po prawej ręce biskupa siedzi na fotelu kościotrup i trzyma w obu rękach klepsydrę. Całość otoczona wieńcem (w egz. Ossol. obcięty) z kielichów lilji, a na nich napis: Marciana.... dziec obrazie w cnoty weyrzy conterfet niepodległy zkazie. Dolną i górną część wieńca przerywają małe wieńce, w dolnym (również obcięty): Przez Malchera i t. d., w górnym herby, u samej góry płaski kapelusze ze sznurami.

Przedmowa do Gedeona Michała Tryzny, podczaszego W. X. Lit., w której oświadcza, że kształcił się kosztem podkanclerzego. Poczem: Panegiryk, sławiący przodków Tryzny (Piotra, Konat., Teod., Pawła, Marejana etc.). Wspomina tu walki pod

Smoleńskiem. Od k. 11: Ostatnie pożeganie wierszem i różne „Łzy“ oplakujące wierszem zmarłego.

Maciej. Piśmien. III 843—4.

W egz. Akad. brak tytułu.

Akad. — Ossol. — Zamoj.

— Mowa J. W. Jmci Pana Melchiora Sawickiego Kasztelana Brzeskiego na Sejmie w Brześciu 1653 r.

W „Swada Polska“ Ostrowsk. 1745 f. I 246.

— Mowa J. W. Jmci Pana Melchiora Sawickiego Wojewody Brzeskiego, miana w Brześciu na Sejmiku przedsejmowym dając suffragium do charakteru Poselskiego.

W „Swada Polska“ Ostrowsk. 1745 f. I 376—378.

— Primitiae honorum Diuo Josephato Kuncewicz ab Alma Academia Vilnensi Societatis Jesu solemnium triumpho exhibitorum. Publica pro rostris oratione, ad aras Vnionis Sanctissimae Trinitatis Ritus Graeci Patrum Basylianorum Vilnensium per Melchiorum Stanis. Sawicki Art. et Phil. Magistrum S. Theologiae (tak) Licentiatum 3. Nonas Decemb. Anno MDC. XXXXIII (1643). Sacrae Dicataeq. (Na końcu:) Vilnae typis Patrum Basylianorum. w 4ce, 1 ark. Niesiec. VIII 286. — Jocher 5282.

Jagiell.

— Respons na list Kopcia Kasztelanica Brzeskiego.

W „Swada Polska“ Ostrowsk. 1745 f. I 4 str. 91.

— ob. Kopec (1653, Swada 1745).

Juszyński Dyk. II 171. — Nies. VIII 286. —

Encykl. pow. Orgelbr. T. 23 str. 31. —

Encykl. kośc. XXV str. 426.

Sawicki Wojciech ob. Wolski Kaz. Mich. (Nummus 1686).

(**Sawińscy**). Sprawa podkommissyna Jehmć Panów Sawińskich z WW. Wołodkowiczami Starostami Haienskiemi. Bez m. i r. (po r. 1785). folio, sygn. C₂.

Proces o Zadoroże i Popowszczyznę, których Sawińscy byli dsiedsicami od r. 1620, a w r. 1734 Wołodkowicza Sawińskich z folwarku Popowszczyzny expulsive wypędził. Jagiell.

Savoie (de) ob. Monet Hr. (1779) — Sovoye.

SAVONAROLA Gabrijel. Doctrina Christiana auctore P. D. Gabriele Sa-

vonarola C. R. in quatuor partes distributa. Volumen primum Editio secunda. Patavii MDCCLXXVII (1777). Ex Typographia Conzatti. Superiorum Permissu ac Privilegio. w 4ce, str. XV i 494 (właściwie jest 294, gdyż zamiast str. 289 błędnie wydrukowano 489 i t. d.).

Dedyk. Stanisławowi Augustowi. W przedmowie wspomniany zamach na jego życie, akademja umiejętności przezeń założona, jego „humanitas“ itp. Na tytule herb Ciołek. Jagiell. — Warsz. Uniw.

SAVONAROLA Hieronim. Savanarolae, sive fratris Hieronymi de Ferraria, Expositio et Meditatio in psalmum Miserere mei, quam in ultimis diebus vitae suae edidit. Gedani per Franciscum Rhodum 1543.

Ciampi Bibliogr. III, str. 53, nr. 10.

— Meditatio pia admodum et devota in Psalmum... Miserere mei Deus... Fr. Hieronymus Ferrariensis. Cracoviae typis Schedelianis 1680. w 12ce, ark. C₁₂.
Warsz. Uniw.

— Meditatio pia admodum & devota super psalmum quinquagesimum, ab Adm Rndo Prē Celeberrimo quōdā Florentiae Verbi Divini Praecone Fre Hieronymo Ferrariensi Ordinis Praedicatorum vltimis diebus vitae ejus edita. Nuper Gedani Typis excusa, tum Cracoviae reimpressa deniq; superiorum permissu, a praeli vindicata umbris. Leopoli Anno Domini 1729. Typis Archiconfraternitatis SSmae Trinitatis & S. R. M. w 8ce, k. 55 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Wielhorskich (Kierdeja), nad nim: In Stemma Liliatae Domus, pod nim 2 dwuwiersze. Dedyk. Antoniemu Wielhorskiemu, generalnemu komisarzowi Trynitarzy w Polsce, podpisał Remigjusz Bobiński członek klasztoru Bożego Ciała we Lwowie. Na str. 14 i 15 nlb. znajduje się: Facultas... vicarii provincialis z 16 lutego 1727, którą podpisał Fr. Casimirus Ciszewski; jest w niej mowa o dawniejszych wydaniach tego dziełka: gdańskiem z r. 1542 i krakowskiem z r. 1680. Na str. 16 nlb: Approbatio Jana Skarbka, arcyb. lwow. z 17 lutego 1729.

Czartor. — Ossol.

— Meditationes sacrae. Olivae 1686. w 12ce.

Hauenstein Catal. 98.

— Meditationes Hieronymi Savanarolae in Psalmos Miserere mei Deus In te

Domine speravi Qui regis Israel intende. Quibus accessit Lamentatio sponsae Christi adversus tepidos et oratio ejusdem devotissima... typis Monasterii B. V. M. de Oliva Imprimebat Joannes Jacobus Textor A° 1692. w 12ce, str. 185.
Jocher 2423. Warsz. Uniw.

— Miecz Boiazni, y Miłości Boskiej serca wierne prawdziwym zalem raniący, w zachodzie winy, a w nowiu łaski, między dwoma herbownemi Xięzycami Wielmożnego Jmci Pana Alexandra, Siedliskiego, Stolnika Inflanckiego a Pana, y Dobrodzieia Łaskawego Jaśniewicy. Czyli Obiasnienie Psalmu Piedziesiątego, zbawiennemi reflexyami W. X. Heronima (sic) z Ferrary znacznego Theologa Ascety, y Florenskiego Kaznodziei, Zakonu Kaznodziejskiego, po różnych edycyach, teraz z Łacinskiego Polskim ięzykiem przez iednego Kapłana, tegoż Zakonu Prowinicy Ruskiej, na publiczne Swiatło [tu herb Siedliskiego „Ostoja“ na tarczy wśród moździerzy i proporców] Wydane Roku 1748. (B. m. dr.). w 8ce, k. 4 nlb., str. 90 (właściwie 88, gdyż po str. 86 dano mylnie 89, pozatem zamiast strony 69 wydrukowano 96, a zamiast 90 jest 09).

Na odwr. karty tyt. u góry i u dołu winiety, a w środku: Imprimatur Nikolaus (sic) Ignatius Wyzęcki Archi-Episcopus Metropolitanus Leopoliensis Anno 1753 D. 30 9bris. Widocznie musiało być wydanie w r. 1748, a to, jak wskazuje data „Imprimatur“ jest wydaniem z r. 1753, a może nawet z r. 1754.

Na drugiej karcie winieta u góry, a pod nią dedykacja Siedliskiemu, obejmująca 3 karty.

Tekst zaczyna się: Nieszczęśliwy ja od wszystkich w ratunku opuszczony.

Ossol.

— Brevis praeparatio ad confessionem et sacram communionem, seu meditatio in Psalmum Miserere mei deus. Fr. Hieronymi Ferrariensis ordinis Praedicatorum conscripta, nunc reimpressa. Lublini, typis Collegii Societatis Jesu Anno Domini 1693. w 16ce, k. 36.
Jagiell.

— Reflexya wewnętrznie nieograniczone miłosierdzie Pana Boga prze-

nikająca To iest Expozycya Psalmv piędziesiątego navpierwey we Florency przez Xiędza Hieronima Ferraryusza Zakonu Kaznodziejskiego skonczypowana a teraz zaś polskim wierszem opisana w Kamieńcu Podolskim a Wielmożnem y Navprzewielebniejszym w Bogu Jegomości Xiędzv Maciejowi Gronkiewiczowi Kanonikowi Gremialnemu Cathedralnemu Kamienieckiemu Proboszczowi Jagelnickiemu dedykowana do druku podana Roku Pańskiego 1748. Dnia 24. Februarii. (B. m. dr.) w 4ce, k. 40 nlb.

Na odw. karty tyt.: Imprimatur... Leopoldie 20 Februarii 1748 Josephus Barszczewski canonicus Leopold...

Od karty 2 do 4tej dedyk. Maciejowi Gronkiewiczowi, podpisana literami J. W. K. R. P. A. K. Litery te znaczą: Józef Wójcowski, Kapitan rez. pieasz. Art. Koron. Na k. 5: Akces do expozycyi psalmu piędziesiątego (wierszem).

Na k. 6tej winieta z Chrystusem na krzyżu w środku, pod nią: Psalm piędziesiąty... — Na końcu: Oko Opatrzności, pod niem wstęga z napisem: Felix sub Iove caesar, niżej orzeł siedzący na gałęziach ze wstęgą u nóg, z napisem: Sub caesare regna. Ossl. — Warsz. Uniw.

— Reflexya wewnętrznie... czyli rozmyślania na Psalm Dawida 50 Miserere mei Deus... z łacińskiego Hieron. Ferrariensis przełożona od J. W. K. R. P. A. K. (Lwów) 1748. w 4ce, ark. 9.

Jocher 2494. — Załuski Bibl. 11.

— Rozmyślania duchowne y nabózne nad Psalmem piędziesiątym przez w Bogu Wielebno niegdys sławnego we Florency Kaznodzieię X. Hieronima Ferraryusza Zak. Kazn. w ostatnich dniach iego wydane. nie dawno w Gdańsku drukowane, potym w Krakowie przedrukowane, na resztę we Lwowie drukiem ponowione, teraz zaś przez pewnego lubo niegodnego, ale zębrzącego miłosierdzia grzesznika z łacińskiego ięzyka na polski dla używania y zbawiennego pożytku nieumiejętnym łaciny przetłumaczone. R. 1753. do druku podane w Wilnie. w Druk. Akad. S. J. w 8ce, k. 7 i str. 96.

Ded. wierszem do Trójcy Stej.

Jocher 5967.

Ossl.

Savoie (de) (Sabaudzki) Eugeniusz ob. Massuet P. (1737, 1739) — Monet. **Savlich Joannes**, senator Cassov. ob. Eckvis Valent. (1520).

Saxe ob. August II i III — Lettres (1756) — Memoire (1736) — Néel Louis (1752, 1753, 1760, 1768) — Pöllnitz Kar. Lud. (galante 1734—55) — Sachsen — Saxonia.

Saxen Johann ob. Sachs Jan (Memoriae 1666).

SAXILIUS Cyprjan. Assertionés ex theologia fratris Joannis Duns Scoti doctoris subtilissimi desumptae et in conventu Leopoliensi Ordinis Minorum conventualium, tempore sacri capituli provincialis ad disputandum propositae a fratre Cipriano Saxillio S. Th. D. ejusdem Ordinis professo. Dobromili 1616. w 4ce, k. 8.

Ded. Joanni Andreae Prochnicki archiepisc. leop... Cyp. Saxilius.

Są to tezy: De vera et reali existentia Corporis Christi in Eucharistia. — Autor mówi, że właśnie z Węgier do Lwowa powrócił.

Jocher 2627. Ossl. — Uniw. lwow.

Saxo Benedykt ob. Soxo Benedykt.

Saxo Adalbert ob. Posnaniensis.

Saxo percussit... ob. Frydrychowicz D.

SAXO Jan Ulryk. [Na karcie arkuszowego formatu nagłówek:] Brevis Paraphrasis Psalmi Davidici XCI. elegiaco carmine versa, ac Generosis, Nobilibus, Amplissimis, doctrina et pietate praestantibus Viris D. Constantino Ferber Proconsuli A. D. Alberto Gise Consuli, Fidelissimis Celeberrimae Reipub. Gedanensis Legatis Cracoviam missis, observantiae ergo dedicata etc. (Poniżej psalm w dwu kolumnach z podpisem:) Joannes Vlricus Saxo, V. D. M. (U dołu:) Excudebat Matthias Wirzbięta.

Zapewne z roku 1525 (mniej więcej).

Wrocławska miejska.

Saxones ob. Poniński Franciscus (1735).

SAXONIA Herkules, prof. w Padwie. Hercvlis Saxonia Patavini. In eodem Gymnasio florentissimo Pract. ordinarij profitentis. De Plica Qvam Poloni Gwoździec, Roxolani Kołtynvm Vocant.

Liber nunc primū in lucē editus. Pat.[avii]. Apud Laurētīū Pasquatū M.D.C. (1600). w 4ce, k. nlb. 26, s. 247 (ark. H₂).

Tytuł cały na miedzi rytowany w obwódce bardzo ozdobnej z aniołkami i karjatydami; u góry herb Zamojskiego, u dołu w 2 wieńcach napisy: vtraque civis. Na końcu powtórzono: Patavi, ex officina Laurentii Pasquati Typographi Almae Universitatis Juristarum Anno Domini Clō. lōC.

Na początku omawia zwyczaj postrzyżyn u ludów starożytnych. Potem sławi Zamojskiego. Wspomina Ursyna, który u niego kosztom Zam. uczy się medycyny. Mówi, że on sam wyleczył w Padwie Polaka chorującego na kołtun. Inne wiadomości o kołtunie miał z opowiadań Joachima z Osieszyna Sty Olsztyńskiego, bawiącego z żoną w Rzymie w czasie Jubileuszu. Podpisał dedykację 5 maja 1600 roku. Rozprawa powyższa jest jednym epizodem w polemice, jaka się wówczas w całej Europie wywiązała na temat kołtuna. Polemika ta została wywołana przez ankietę rozpisaną ze strony Akad. Zam. (listem Starnigiela) między medykami europ. Głos zabierali Minadous (obacz) i Saxoniam w r. 1600, a następnie cały szereg innych pisarzy, o których obacz w tomie XXIV str. 360 (pod Plica) oraz pod Kołtun w t. XX.

Dziółko Minadousa i Saxonii omawiają bliżej Łempicki Działalność J. Zam. 1922 str. 167. — Tenże Jan Zam. protektor medycyny 1921 oraz Dobrzycki O kołtunie 1877.

Wiszniew. IX 562. — Wierszow. I 690. — Wilder Katal. antyk. nr. 20 ceni 25 rs. (egzemplarz pięknie oprawny).

Akad. — Branic. — Czartor. — Dziedusz. — Dzików — Jagiell. — Kijów — Krasinś. — Ossol. — Pawlik. — Popiel. — Szemb. — Tow. P. N. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Pantheum medicinae selectum sive medicinae practicae templum, libris undecim distinctum auctore Hercule Saxoniam in Acad. Patav. practicae med. prof. ord. nunc primum in lucem editum ab ejus discipulo Petro Uffenbachii Reipubl. Francof. medico, physico. Prostat in nobilis Francofurti Paltheniana. folio.

Jest o kołtunie od 784—876 strony. Jest tu także list Starnigiela. Ossol.

— ob. Starnigiel — Ursinus.

Windakiewicz Padwa — Łempicki Działalność J. Zam. 1922 (passim).

SAXONIA (de) Ludolphus. Excelsum et excellentissimum Opus Vitae Jesu

Christi redemptoris nostri ex medullis Euangelicis, et approbatis ab Ecclae Doctorib. sedulé per Ludolphum de Saxoniam Ordinis Carthusiens. collectum... obacz Ludolphus (w tomie XXI str. 501).

Jocher 819 $\frac{1}{2}$ ma: Vita Jesu Christi, a pozwolując się na katal. Friedleina daje rok druku 1756. Ale w katalogu stoi rok 1750, więc u J. myłka korekty.

Jocher 8193. — Brückner w Rozpr. Akad. (filolog.) XXXVIII str. 276. Wileńś.

Saxoniae Chronica ob. Chytraeus (1590, 1592, 1611).

Saxonica domus ob. Necrologium (1728) — Nurkiewicz (1739).

Saxonicum jus ob. Jus Saxon. — Prawo saskie.

Sbardellatus ob. Dudycz And.

Ob. o nim Fijałek Kwart. hist. 1896 str. 387 (rec. pracy Luttera Eleut. 1884 i zestawienia nowszej o nim literatury).

Sbąska Anna ob. Zbąska.

Sbąski (Sbonski) Abraham, Jan, Joachim, Piotr, Stanisław ob. Zbąski.

Sbigneus (Oleśnicki) ob. Callimachus — Oleśnicki — Vading (Annales 1732).

Sbornik napieczat. w Wilnie w Topografii Mamonicej w 1585 g. w 8ce, kart 63.

Sacharow N. 75. — Karat. N. 91. — Abramowicz Cztery wieki drukarstwa 1925 str. 26. Petersburg. publ.

— w szesti otdielach napieczat.

w Ostrogie w 1588. w 8ce.

Sacharow N. 80. — Karat. N. 96.

Karat. — Muz. Rumian. — Petersburg. publ.

— w desiaty otdielach napieczat.

w Ostrogie w 1598. w 8ce, kart 144.

Tolstoj N. 41. — Sacharow N. 110. — Karat. N. 127.

Akad. nauk. Pet. — Muz. Rumian. — Petersburg. publ.

— dwanadesiaty miesiacew napieczat.

w Uniewskom Monastyrie w 1693. w 16ce.

Keppen Bibliograficzeskija listy 1825 str. 453. — Karat. 1038.

Petersb. publ. — Uniw. w Jenie.

Sboroviamnema ob. Miczyński Seb. (1614).

Sborowski ob. Zborowski.

Scabinale ob. Abrogatio (1547).

SCACCHI Marcus, Vladislai IV. Polon. regis Capellae musicae mode-

rator. *Missarum quatuor vocibus Liber primus Romae*, typis Jo. Bapt. Robletti, 1633. folio max., kart 2 (tytuł i dedykacja Władysławowi królowi) i kart liczb. 48.

Objęmuje 4 msze na 4 głosy muzyczne.

Miały wyjść także w Wenecji jego motety.

— *Cribrum musicum ad triticum Siferticum... Venetiis. 1643.*

Dołączone t. zw. *Xenia Apollinea*. — *Jachimecki* w *Spr. Akad. 1909* list. mówi, że „wystąpili tu“ następujący muzycy: *Pękiel, Barochius, Dejkowski, Wardyński, Delicki, Simonides, Jarzębski, Stolrocki, Kołakowski, Mielczewski, Graniczny, Karczewski, Gańnicki, Włodawski, Adamecki, Roszkowic, Elert, Kobyłecki, Pielaszkowski i Strzyżewski.* *Bibl. król. w Berlinie.*

— ob. *Siefert (Anticribratio) — Pucitelli (Amor) — Profus (1646).*

*Polński Dziej*e muzyki str. 127—8. — *Su-rayński Muzyka figuralna 1889.* — *Waszelaczyński* w *Kwart. hist. IV 107.*

Scaevola ob. *Stawowski (Sanctoribus 1677).*

Scala sancta seu modus succinctus devote absolventi mystica graduum Cracoviae 1740. w 12ce.

Scala Christi ob. *Informacya (1754).*

Scala spiritalis ob. *Rozdrażewski Fr.*

SCALICHIUS (Scaliger) Paweł. *Auff Königlicher Maiestat zu Poln, zc'. vnsers allergenedigsten Herrn, zc'. An Fürstliche Durchleuchtigkeit in Preussen, zc'. vnsern genedigsten Herrn, genediges ansuchen, wirdt hie inn offnem Druck an Tag gegeben, Ein klarer vnd wolgegründter gegenbericht Herrn Pauli Scalichij, Heergraffen in Hun, Marggraffen zu Verona, zc'. Herrn vnd Erben zu Creutzburg inn Preussen, zc'. Auff die vermeinten Fürbringen. Schein vnd Schrifften, so Albrecht Truchses von Wetzhausen. wider Herrn Scalichium zc'. an Fürstlichem Hofe, zc. zu Preussen eingelegt, zc'. Sambt Albrecht Truchsesses Schein vñ Berichten. Auch was in solcher Handlung für Consilia, vnd der gleichen vnterhandlung bisshero fůrgelauffen. Im Monat Junio, Anno 1565. Königsperg. w 4ce. ark. I—IV, A—Z oraz Aa—Ggij (razem 122 k. nlb.).*

Na odwołanie tytułu cytaty z *Salicetusa*.

Rozpoczyna przedmowa *Scalichiusa*, w której podaje jako powód swojego pisma „*Zengnisse*“ *Albrechta Truchsesa von Wetzhausen* (druk ten, jeśli istniał, nie jest mi znany). Następuje *Index i Errata*. Od k. A protestacja autora, poczem dokumenty, mające służyć dla poparcia jego tytułów. Rozpoczyna przywilej *Beli* z roku 1263 (w transumpcie ces. *Ferdyn.*); poczem idą dalsze dokumenty i listy do *Scalichiusa*. Na k. *Fij* ciekawe pismo *Maxym*. w sprawie *Leliusa Socyna* z r. 1558; na k. *L₄* powołuje się na pismo *Jul. Caes. Scaligera*; od k. *V₂* pismo (*Schein*) *Truchsesa* wraz z odpowiedzią (*Gegenbericht*) uczonych prawników włoskich; dalej 3 „*consilia*“ w tej sprawie oraz „*iudicia*“ prawników pruskich. Kończy wyrok księcia *Albrechta*. list *Truchsesa* i odpowiedź *Scaligera*. — Na odwołanie k. ost powtórzone errata z karty IV verso.

Szabó III, 539.

Czartor. — Budap. Muz. nar.

— *Epistola Ad Serenissimum Et Potentissimum Regem Polonorum, etc: Pauli Scaligeri, Commilitonis et Principis Regni Hungariae, Dynastae magni Principatus utriusque Terrae Hunorum, Marchionis Veronae: etc: Domini Creutzburgi in Prussia. In qua articuli quidam commissionis Regiae, a Commissariis temerarie et turpiter violati, atque sententia definitiva Ducis Prussiae. adversus Albertum Truchsium a Weizhausen recitantur.* w 4ce, k. 9 i str. 10—136. *Wrocł. miejs.*

— *Dialogi contra Vergerium. Regiomonti 1563.*

Obacz o tem dziele *Wotschke Verg. Reise (Altpr. Monatschrift XLVIII)* str. 286 i 314.

— *Qverela Ad Serenissimum ac Potentissimum Regem Polonorum: &c: Dominum suum clementissimū: &c: eiusque Regni Illustrissimum Senatū, & Ordines Sanctissimos: Pauli Scaligeri Commilitonis & Principis Regni Hungariae, Dynastae magni Principatus, vtriusque Terrae Hunorum, Marchionis Veronae: &c: Domini Creutzburgi in Prussia: super calumnia, cum incredibili tyrannide, sibi absentis, & in principali Legatione occupato, per quosdam sceleratissimos Sycophantas, apud suam Regiam Maiestatem, nefarie ac proditorie*

intentata.... In Pathmo. w 8ce, ark. A—C₄ (39 kart).

Datowane na końcu: Ex Pathmo, Febr. 10. Anno 1567.

Szabó III 566.

Drezdeń. królews.

— Pauli Scalichii C. R. et Dynastae Huniorum marchionis Veronae, Beneventi, Samnitum ducatus et Wiroviticae haeredis, Likae, Zagoriae, Bistriciae, Peylstenii, Zkradini etc. domini et comitis, etc. Christi exulis, etc. T. D. Satirae philosophicae sive Miscellaneorum. tomus primus. Accessit Genealogia praecipuorum Europae regum et principum, etc. à Gothis deducta per utrumque sexum auctore Heilriho Zeellio Aggripinate, illustrissimi principis Borussiae Bibliothecario Geographo et Historico. Indicem tractatum sequente reperies pagella. Regiomonti Borussorum in officina Joannis Daubmanni Illustris. Borussiae Principis Typographi. Anno 1563. w 8ce, k. 2 nlb., str. 672 i 1 tablica genealogiczna.

Dedykacja Zygmuntowi Augustowi.

Szabó III 508.

Czartor. — Budap. Bibl. Muz. nar.

(Scaliger Paweł). Apologia Pauli Scaligeri Commilitonis, et Principis Regni Hungariae, Dynastae magni Principatus utriusque Terrae Hunorum, Marchionis Veronae: etc: Domini Creutzburgi in Prussia: ad Zoilum. Serenissimi Regis Polonorum, et Illustrissimi Ducis Prussiae publicae securitates, hujusque edictum et sententia pro Scaligero. Prussia de eodem, et Alexander Sichtenius ad eundem. Iulii Caesaris Scaligeri Principis: etc: quaedam Poëmata. Flamminii Carmen in Porcellum Solikowskium et Catulum Canitzsaem. Item Descriptio calumniae. (B. w. m. dr.). w 8ce, str. 79.

Wrocławsk. miejs.

— ob. Lilienthal (Acta 1730) — Zeelius H. (Genealogia 1563).

W dziele Zeeliosa jest jego Sermo oraz oratio J. Caes. Scaligeri.

O Scalichiusie obacz Pawiński Sprawy Prus (1879) str. XLII. — Joachim Die Politik der letzten Hochm. Lpz. 1892 (w przedm.). — Nostitz Kasper Haushaltungsbuch 1578 (herausg. von Lohmeyer 1893) we wstępie. — Historia nader zajmująca tego

awanturnika i jego wpływ na sprawy Prus i Polski nie jest dotąd opracowana.

Scaliger Józef, syn Julj. Cez. (ur. 1540 † 1609) ob. Zamojski J.

Istnieje zbiór jego listów „Scaligerana“ Hagae 1666, gdzie są wzmianki o Polsce i Polakach, ale kwestja ta dotąd nie opracowana. Por. Łempicki Działalność J. Zam. 1922 str. 238.

Scaliger Julj. Cezar (1484 † 1558) ob. Chytraeus N. — Sarbiewski K. — Scaliger P. (Apologia). — Zeelius (1563).

O wpływie jego teorii na Polskę ob. Sinko Poetyka Sarb. 1918. — Grabowski Kryt. liter. w Polsce 1918.

SCALIONUS Aegidius. F. Aegidii Scalioni Ordinis Minorvm Sacri Fasti Ad Isidorum Samblasium Consentinum Summum eiusdem instituti Correctorem. Pervysiae Apud Petrum Paulum Orlandum. 1596. w 8ce, k. 120 nlb.

Na karcie tyt. wizerunek świętego. Dedyk. Isidoro Samblasio.

Na k. A₃ recto jest wiersz: Hieronimi Rosselli ad Aegidium, gdzie mówi: Paula Sati nunc filium vocare quis te Sarmata... Zaś na k. A₄ verso: „Tiberii Clementii ad Aeg. Scalionum“ wiersz zaczyna się tak: Siniter orbe suis fastis Sulmone creatus Cuius Sarmatium contegit ossa solum. W dziele Vaticinia seu praedicationes illustrum virorum sex notis aere incisus compraensa... (Venetia 1600) na k. 26 umieszczona przepowiednia autora.

Zachodzi pytanie, czy to nie był Polak?

Czartor.

Scandalum magnatum ob. Potapski (1682).

Scandalum expurgatum ob. Markiewicz Jan.

Scandenbergr Gregorz ob. Gadomski Ignacy (Athleta).

Scanderberg ob. Curaeus Joach. (Rerum 1607) — Sarmatia (Publica Sarmatiae felicitas 1714) — Skanderberg — Sobieski Jan III (rediv. 1684).

Scanenburgus Antonius ob. Caesarius Joannes (1538).

SCAPITTA Vincenzo. CANTO VAGHI FIORI DI MARIA VERGINE Cioè le quatro Antifone che si Cantano da Santa Chiesa doppoi li diuini Vfficij nelle quatro parti dell'anno ad essa B. V. come, Salue Regina. Alma Redemptoris. Regina Celi. & Aue Regina Celorum. A 2. 3. & 4. Voci Con le Littaniae

dell' istessa. B. V. & vn Laudate Dominum omnes gentes à 4. poste in Musica à Consolatione de suoi deuoti. Da VINCENZO SCAPITTA DA VALENZA DEL PO Musico, & Cappellano d'honore del Serenissimo Leopoldo Arciduca d'Austria &c. DEDICATE. ALL' ILL.^{mo} ET REV.^{mo}. PRENCIPE MIO SIGNORE CLEMENTISSIMO MONS.^r PARIS ARCIVESCOVO Di Salsburg, & Legato della Santa Sede Apostolica. OPERA SECONDA. IN VENETIA M.DC.XXVIII (1628). Appresso Bartolomeo Magni. w 4ce (zeszytów 5).

Na str. 2 dedyk. kompozytora. Dat. Ispruc à di 11. Nouembre. 1628. Na str. 3 trzy Sonetty po włosku. Na końcu: Tavola. Wrocław. miejs.

— Musica di camera. Venezia, 1630.

Był muzykiem nadw. w Polsce, o czem Peliński Dzieje str. 129. — Umarł w Warszawie, pochow. u Franciszkanów.

Scapulare ob. Starowolski Szymon (Vestis mariana 1640) — Szkaplerz.

Scarlatti Domenico ob. Capeci C. (Applauso 1712).

Scarlattis (de) Pompeius ob. Pieniążek Henryk (1697).

Scartabellus ob. Steiner (Exercitationes ad ius polonicum 1786).

SCATO Andreas. Congratulatio Gerhardo comiti à Dönhoff, Palatino Pomeraniae. Dantisci 1643. w 4ce.

Gdańs. miejs.

— Panegyris Georgio Ossoliński, cum natalem diem obiret ab Andrea Scatone. w 4ce, 1 ark. Ossol.

— Porta honoris Vladislao IV in sua Prussia hospiti erecta. Gedani 1646. folio.

Hoppe 49.

Scazon amicus ob. Biezanowski St. J. (amicus) — G. J. (gratulatorius).

Scebresinensis Albert ob. Basaeus. **Skeleton** histor. universalis (1633) ob. Jonston J.

Scena post triste Deo et angelis spectaculum, in adolescente Japone in melius mutato, actu antecinerali, a oratoria palestra Acad. Vilnen. S. J. inter theatrales ludus representata. 1737. d. 2. Martii. Vilnae. fol., karta 1.

Wizerunki i roztrząsania. (Wilno). Rok 1843.

— Europaea personis suis instructa, praecipuas Regum, Principum, Rerum publicarum virtutes consilia et actiones repraesentans. Prostat Stralsundii apud haeredes Mauritii Saxonis. 1631. w 4ce.

Ma tu być mowa i o Polsce? Ossol.

— ostatnia Pythona czyli odpowiedne pismo na dzieło pod tytułem: Python Lipsko - Warszawski diabeł, kontr-tragedya na tragedya Saul wyjęta z Pisma Ś. Grana przez aktorów tamtego świata w r. 1789, a w r. 1792 światu ziemskiemu objawiona w Warszawie. Warszawa 1792. w 12ce.

Przeciw Surowieckiemu Kar. (obacz).

Według Smoleńskiego (Przegl. hist. 1912) autorem jest Kapostas (ob.).

Ob. wyżej: Saul.

Jagiell. — Kras. — Ossol. — Uniw. lwow.

— ob. Arrha (1713) — Bogdański Gab. (traiczna 1735) — Brzozowski Marcin X. S. J. (1733) — Buchowski A. S. (fatorum 1684) — Fortitudo (theatralis 1699) — Kosiński Kaz. (1698) — Malicki B. K. (żałosna przy akcie 1649) — Porębski Jan. (Vitae D. Mathiae 1693).

Scenicae representationes ob. Victor coronatus (1722).

Scenicus apparatus ob. Małyszko Tom. Aleks. (1742).

Scenographia ob. Jawornicki Seb. (1634).

Scepticismus ob. Rydułski Piotr Józef Kanty (1776).

Sceptra ob. Arteński (Regni 1681) — Biezanowski St. (rectoralia 1679).

Scepusiensis capitaneatus ob. Acta (1760) — Klesch (1675, 1679).

Scepusium (Scepusiensis terra) ob. Analecta — Klesch Chr. — Monavius (1591) — Spiż — Wagner Karol (Analecta Scepusii 1778) — Zebrzydowski J. (Ecclesia 1701) — Zips.

Sch. F., rytmownik ob. Młodzianowski Andreas (1671).

SCH. J. N. Consideratio Serenissimo Regi Poloniarum nec non praesenti Comitiorum statui Rempublicam hoc tempore occupanti porrecta Varsaviae anno 1792. (Pod tem 4 wiersze łac.). Uwaga Najjaśniejszemu królowi Polskiemu y teraznieyszemu na Seymie Stanowi

Rzeczpospolitą w tym czasie obeymu-
jącemu podana. W Warszawie roku
1792. w 4ce, 2 karty.

Na końcu podpisany J. N. Sch.

Wierszem łacińskim i polskim.

Notata Walewskiego Cypr.

Schabert Feliks ob. Instructio (1774).

Schachman Bartł. ob. Grynaeus.

SCHACHMANN Jan i Kasper. Sacrum
nuptiale in honorem Lucae Schachmanni
et Brigittae Schultzen. Dantisci 1659.
w 4ce. Gdańs. miejs.

(Schachmann Karol). Votum nup-
tiale in honorem Caroli Schachmanni
et Catharinae Rosenbergiae. Dantisci
1655. folio. Gdańs. miejs.

Schachmann Lucas ob. Steinberg
Nic. (Epicedium 1578).

Schack, feldmarszałek ob. Extract
(1660).

Schacklock Richard ob. Hosius Sta-
nislau (1565).

S(chad) G. F. C. ob. de la Croix (1775).

SCHADE Jan. Einige Perioden, Aus
den brieffen des seel. Hr. Johan de
Schade Gewesenen Raths und Resi-
denten Ihrer Königl. Majt. von Polen
als Churfursten von Sachsen, an dem
Königl. Daenischen Hofe. In's Graven-
hage, Gedrukt by Levyn Van Dyck,
ordinaris Drukker deser Stede, op de
Burgwal by de Luyterse Kerk. 1725.
w 8ce, k. 4 nlb., str. 83.

Dedyk. po franc. królowi polskiemu i elek-
torowi saskiemu podpisała A. E. Mey-
boom. — W przedmowie do czytelnika
tłumaczy, dlaczego drukuje nie całe listy,
ale tylko wyjątki (periody). Listy, a raczej
raporty składane kanclerzowi Beichlingowi
i gen. Wackerbarthowi, obejmują czas od
1700—1703 r. Dotyczą budowy floty duń-
skiej i angielskiej, polityki szwedzkiej,
francuskiej, polskiej (str. 39, z r. 1701
styczeń); od str. 58 listy do regenta ko-
ronnego Czewskiego, wojewody malborsk.
z r. 1702 (tu dużo o polityce polsko-franc.).
Na końcu instrukcja dla Schadego jako
rezydenta w Danji.

Czewski jest to przekręcone Piotr Kzewski
(woj. malb. od 1703—1722).

Czartor. — Dzików.

(Schade Jan). Relation Veritable de
l'horrible et detestable assassinat com-
mis en la personne de Mr. de Schade,
Conseiller et Resident du Roi de Po-

logne à la Cour de Dannemarc; avec
les cruelles persecutions et les injustices
criantes, qui lui ont été faites pendant
son séjour à Copenhague, et qu'on a con-
tinué d'exercer après sa mort contre
sa veuve. A Utrecht. Chès la veuve Vos-
kuyl. 1713. w 8ce, k. tyt., str. 212.

Zamordowany był ajentem dypl. dworu pol-
skiego. Oskarżano go, że pozostawał w sto-
sunku z ks. Conti. Zabito go z rozkazu
Plessa. Rzeczy polskich dotyczy tylko
ubocznie. Jest zapewne pióra p. Meybloom,
wydawczyni „Einige Perioden“.

Czartor. — Dzików.

Schade Michał ob. Rechenberg Joh.
(Der göttliche 1737).

Schadek Andreas ob. Szadek.

Schadek Mik. ob. Szadek M.

Schadelius (Schedel, Szady) Joannes
ob. Opaliński Andreas (1608).

o całej tej rodzinie obacz Wotschke Gesch.
der Gem. Meseritz 1906 str. 10.

Schadilka Liboriusz ob. Luter (Par-
vus Catechismus).

Warmiński J. Andrzej i Jan Seklucjan 1906
str. 177—184. — Wotschke Gesch. der
Reform. (1911).

(Schadius Daniel). Responsio ami-
corum Aeronis, ad Danielis Schadii
Senftenbergensis Argētinae versantis,
magistelli et poetastri omnium indoctis-
simi et insolentissimi calumnias, quas
suo Antacroni immiscuit. Conscia mens
recti, famae mendacia ridet. Cracoviae,
apud Joannem Germanum. M.DLXXXI
(1581). w 8ce, str. 14.

Widocznie miejsce druku zmyślone.

Rzecz drukowana zapewne w Strasburgu.

Na str. 6—7 i 10 wspomniany Sturmius.
Składa się z wierszy łac., podpisanych
przez samych Niemców. Użycie nazwy
Krakowa jako miejsca druku rzęca światło
na stosunki krakowsko-strasburskie.

Zamiast str. 10 jest 2, zamiast 11 jest 1,
a 6 zamiast 14.

Czartor.

Schadius Samuel ob. Selneck (Re-
rum 1580).

Schadkovius Andreas ob. Gesner
Konrad (1565) — Szadek.

Schadkowanus ob. Szadek.

Schadzka ziemiańska ob. Zbyli-
towski P.

SCHÄFFER Theodor Bernhard. Bey
des Ernst Gottfried Heyses Introduc-
tion... Danzig, 1688. folio.

SCHÄTZEL (Szeceł) J. Die Horazier und Curazier. Ein heroisch tragischer Ballet in fünf Aufzügen. Nach den Plan des grossen und berühmten Herrn von Noverre. Bearbeitet vom hiesigen Herrn Balletmeister J. Schatzel, und dem hohen und gnädigen Adel und dem ganzen verehrungswürdigen Publikum, der königl. Stadt Lemberg in tiefster Ehrfurcht gewidmet. Horacianie i Kuriacianie heroiczno-tragiczny balet w pięciu aktach podług wzoru wielkiego i sławnego Pana de Noverre od tuteyszego baletmistrza Pana J. Szecla przerobiony wysokiemu zaś i łaskawemu Państwu iako też całemu szacownemu Publikum król. Miasta Lwowa z naygłębszym uszanowaniem ofiarowany (1780?). (B. w. m. dr. i r.). w 8ce, str. 31.

Autorem jest Noverre, którego i inne balety grano wówczas u nas (obacz).

Balet francuski z tym samym tytułem obacz w tomie XX, 399 pod Kurtz J., który się mianuje jego autorem.

Por. Bernacki Teatr za Stan. Aug. II 329. Jagiell.

Schaeivius Gottfried ob. Masecovius C. (1712).

SCHAEVIUS Henricus, z Kilonji (Chilonius) († 7 listop. 1661). Drama funebre manibus Bogisłai XIV. Dantisci 1654. w 4ce.

— Henrici Schaeivii Chilonio Cimbrici Mythologia deorum ac heroum ex natali comite, Torrentino Ravissii officina ac poetis classicis methodice contracta: cum geographia poetica et mantissa materiae poeticae. Stargardiae, impensis Jacobi Henningii, Bibliopolae, typis Michaelis Höpfneri. 1660. w 12ce, 3 k. nlb., str. 595.

Ded. Dn. Johanni Pruss S. R. M. Polon. ac Sveciae Burggrafo. Jagiell.

— Monumentum literarium Manibus viri nobilis... Dni Johannis Beckeri... Cum corporis ejus exuviae contumulerentur, erectum ab Henrico Schaevio Gymn. Rect. Thorunii, Apud Michaellem Karnall 1661. w 4ce, str. 8. Toruń.

— De remediis laborantis eruditionis, oratio inauguralis, cum ad praefecturam inclyti Thorunensium gymnasiū gerendam publice evocatus acce-

deret, in adspectabili et florentissima panegyri habita 3. Idūm Novembris anno cIoIoCLX in auditorio majori. Typis Michaëlis Karnall. (1660). folio, 12 k. nlb.

Joher 926.

Czartor.

(**Schaeivius H.**). Cupressus... ex funere... Henrici Schaeivii... Gymn. Thor. Rect... erecta... Thorunii, Mich. Karnall. (1661). w 4ce, str. 4. Gdańs.

— Klag- getichte auff den höchst-trawerlichen Todesfall des weyland edlen, ehrenwesten, grossachtbahnen und hochgelahrten Herrn Herrn Schaeivii Philos. et Med. D. P. L. C. und des löblichen Gymnasii in Thorn, zwar eine kurtze Zeit doch trewen und fleusigen Rectoris etc. welcher, nachdem er sein liebes Töchterlein Helena Elisabeth den 16. Octobr. seine hertzliche fraw Mutter Fr. Margaretha Rothfels in den 30. Octob. seine holdseelige und brünstigst-geliebte Ehegattin Fraw Barbara Sophia Cohtmannin den 6. November mit höchstem Wehmut und hertzens betrübnis zur Erden bestattet; endlich auch selbst den 7. Novembr. der Natur und Schuld hat bezahlen müssen und den 9. desselben Mohnats, mit grossem trawem aller Kunst- und Trew-liebenden Leute beerdigt worden: wehmühtig und mit Thränen aufgesetzt von des wolseeligen Mannes beständigen freunden. Thorn, gedruckt durch Michael Karnall im Jahr 1661. w 4ce, k. 4.

Czartor.

— Supremum officium... Henrico Schaevio... Gym. Thor. Rect... praestitum ab Amico... (Thorunii) Mich. Karnall 1661. w 4ce, str. 4.

Praetorius Athenae Gedanenses 213. — Zernecke Entwurf des Gehrten und Gelehrten Thornsz str. 34. — Tegoż Thor-nische Chronik str. 350.

Schaff Fried. ob. J. A (Gespräch 1667).

SCHAFFER Laurentius. Continuatio des auferweckten Christenthums d. i. Eine ausführliche Relation alles dessen was sich von 8. Novemb. 1686 bis zu endlaufenden 1687 Jahr in Ungarn, Sclavonien, Siebenbürgen, Pohlen, Morea

und Dalmazien bey allen Eroberungen bis auf Erlau inclusive... zugetragen. Wien, bey Susanna Christina Cosmerovin 1687. w 12ce, str. 230.

SCHAFFER Melchior. Kurtzer Bericht auff die Frage ob der Herr Jesus als er gestorben und todt gewesen, sich selbst aus eigener Krafft von den Todten auferwecket habe. Gestellet von Melchiore Schaffero 1637. w 8ce, str. 45.

Druk polski?

Warsz. Uniw.

— Kort Bericht op de Vrage, ob de Heere Jesus doen hy gestorven... nyt eygen Kraecht von den doethaft opgewechet? Door Melchior Schaffer Silesier van Freystadt 1653. w 4ce, k. 2, str. 18.

Bock str. 760 pisze: belgiee in Polonia Majori typis exscriptum.

Porów. Crellius J. (Verklaring).

Warsz. Uniw.

SCHAFFGOTSCH Krzysztof, poseł cesarski. Oratio Schaffgotschii legati Caesarei ad Polon. Proceres in campo electorali, commendans Philippum Wilhelmum Comitem Palat. Rheni in Regem 1669.

W Ostrowski Suada lat. 1747 f. II 1, p.

115—117. — Lünig Orat. 2, 302. —

Respons na to obacz pod Prażmowskim.

(Schaffgotsch). Beschreibung wie Dero R. K. Mayestät Legatus Ihre Excellenz Hr Graf Schafgotsch bey Warschau die 7 Junii 1669 zur Audienz abgeholet worden. w 4ce, k. 2.

Z katalogu antykw. z r. 1910.

— ob. Piccinardi G. Luigi (1670).

Zaluski Epist. 1. — Szujski Dzieje IV 11 i nast. o jego roli podczas i po elekcji M. Wién. — Finkel I 4024.

Schaff-Gotschia Barbara ob. Opitz Mart. (1631).

SCHAFIROW PIOTR. Raisonement was für Ursachen Seine Czaar. Maj. Petrus der Erste gehabt den Krieg wieder den König in Schweden Carolum XII^{ten}. A° 1700 anzufangen. St Petersburg 1717.

Schaller Hieronim ob. Fabricius Jac. (Carmen 1570).

Schaltsen Karol ob. Potwierdzenie konwencyi.

Schamotulanus ob. Szamotulski.

SCHAMPECHIUS (Schanpechius)

Melchior. Cōpvtvs Iamiā Ampliatus ac emendatus: continens perquāutile introductoriū in Astronomiā, familiari admodū commētario elucidatus. Hinc subiungantur in calce libri quedam pulcherrime auctoritates ex Astronomico Marci Manilij studiose collecte Quae in hoc libro contineantur. (Tu dziesięcio-wiersz:) Hic ciclus Lune, Solisq; Inditio plana Et lucis domini litteraq; patet Line (sic) interuallum, concurrens, mobile festum Aduentns (sic) domini, hinc tempora sacra nitent Quod mensis luces, nonas, idusq; calendas Quotq; dies annus, quid teneatq; dies Quot celū sphaeras, elementa, polosq; quot orbes, Inuenies illic, quot teneatq; domos Ortus signorum, Lune Solisq; labores Ipsorum motus, cetera finis habet. (U dołu na str. 23 nlb.) Impressum Cracouie per Florianū Anno M.D.XXV (1525). w 4ce, k. 12 nlb.

Tytuł ujęty od dołu i brzegu ozdobnymi ramionami kąta prostego. Na odwrocie karty tyt.: „Melchior Schanpechius Vangio Joanni Lindeman de Iszleben viro eruditissimo salutem“.

Rozpoczyna: De diffinitione computi — De ciclo lunari — solari — divisio anni — De festis... itd. Wszystko przeplatane wierszami łac. Na karcie ostatniej verso: Sequuntur auctoritates selecte Manilio li. 1. ujęte w dwie ozdobne kolumny (wierszem). W egz. Czart. dużo współczesnych glos na marginesie i między linjami.

Czartor. Zamoj.

— Computus Jamiā ampliatus ac emēdatus: cōtinens perquamutile introductorium in Astronomiam: familiari admodum commentario elucidatus. Hinc Svbivngvntvr In Calce libri quēdā pulcherrimę autoritates ex Astronomico Marci Manilij studiose collectę. Quae in hoc libro (sic) contineantur. Hic cycelus Lunae, Solisq; Inditio plana Et lucis domini litera quoq; patet Hinc interuallū, concurrens mobile fessum (sic) Aduentus domini, hinc tempora sacra nitent Quot mensis luces, nonas idusq; calendas Quotq; dies annus, quid teneatq; dies Quot coelū sphaeras, elemēta, polosq; quot orbes. Inuenies illic, quot teneatq; domos Ortus signorum, Lunae Solisq;

labores Ipsorum motus, cętera finis habet. (Na końcu:) Impressum Cracouię per Matthiā Scharffenbergk. Anno 1530. w 4ce, k. 12 nlb.

Tytuł w ozdobnych ramkach. Dedykacja, jak poprzednio, z tą różnicą, że tam nawisko brzmi: Schanpechius, a tu Schampechius. Ozdobne kolumny odmiennie od kolumn w wydaniu poprzednim. Wydanie to różni się nieco i w samym tekście od poprzedniego.

Benis Materj. w Archiwum lit. VII 69. — Żebrawski Bibl. mat. s. 106—107.

Branic. — Czartor. — Ossol. — Zamoj.

— ob. Computus (w tomie XIV 338—339).

Zapewne powyższy druk Unglera z r. 1524 stoi w bliskim związku z dziełkiem Schampechiusa. Schampechius był zresztą kompilatorem. Brak o nim poza tem wiadomości.

SCHARD Szymon. *Historicum opus seu Germaniae antiquae illustratio. Basileae ex officina Henricpetrina. 1574. folio (4 tomy).*

Pierwsze wydanie tego zbioru obacz pod Opus w t. XXIII str. 385 (Dantyszek i Callimach).

W wydaniu z r. 1574 jest w tomie II: Dantisci Joh. Victoria Sigismundi regis Pol contra Vayvodam Moldaviae consummata die 22 Aug. 1531 (pag. 1275). — W tomie III: Tertii belli descriptio quod Ruthenorum princeps contra Livones gessit anno 1558. quo civitas Torpatensis a Moscovitis expugnata est. Raczynś.

— Toż pt.:... Schardius redivivus sive rerum Germanicarum scriptores varii, olim a D. Simone Schardio in IV tomos collecti, hactenus diu desiderati opera Hieronimi Thomae Augustani I. U. L. Giessae, Seiler, 1673. fol. (4 tomy).

Hoppe 26. Jagiell. — Raczynś.

— *Orationum ac elegiarum in funere principum tomi III. Francofurti 1566—67.*

Wedle notaty, napisanej nieznaną mi ręką, ma podobno obejmować w tomie III oratio in obitum Sigism. Augusti. — Ale w takim razie data wyjścia dzieła musiałaby być późniejsza?

Obacz w Pistoriusza zbiorze III 64 oraz w Gwagninie (1584): Fragmentum in obitum Sigism. Aug. — *Wiszn. VIII 82.*

SCHARFFIUS Johannes. *Disputatio Apologetica, opposita Disputationi de Persona, Adami Goslavi a Bebelno, no-*

bilis Poloni Photiniani. Wittebergae, 1662. w 4ce.

Szabó III, nr. 2179.

Scharfenberg ob. Szarfenberg.

Scharffen, rytownik ob. Szczaniecki Stefaun (Fragmenta 1694).

Scharffer (właściwie **Schärffer**) **Marcin** ob. Hermann Zach. (1674) — Kretschmer Jan Ben. (Geistlicher 1674).

(**Scharpau**). *Gegründete Untersuchung der wegen der in der Scharpau Danziger Gebiets gelegenen Neukrügers Kampe vorseynenden Querelen. Ao 1755. w 4ce, str. 64.* Jagiell.

(**Scharschmidia Jud.**) *Ara... Honori Memoriaeq. Iudithae... Scharschmidiae. erecta. Lesnae Polonor., Wigand Funck. 1640. w 4ce, str. 40.*

Schaster Antoni i Jan ob. Szaster.

Schattelius Joannes ob. Montanus Franc. (1597).

SCHAU Franc. Aleksander. *Bravium christianorum heroum diadema Poloniae, Marti orthodoxo, de antemurali Christianitatis optime merito collatū: Deo duce, iudice Polonia ex meritis eligente et coronante, conformiter universalibus rationibus Status ac exigentiae temporis praecipuae rerum omnium magistrae. Serenissimo, potentissimo, ac invictissimo Augusto II Regi Poloniae, Magno Duci Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Severiae, Czerniechoviaeq. Duci Saxoniae haereditario, Iuliae, Cliviae, Montium, Angriae, et Vestphaliae, S. R. Imperii Archimareschallo atque Electori, Landgravio Thuringiae, Marchioni Misniae et utriusque Lusatae, Burgravio Magdeburgensi Principi, Comiti Hennebergensi, Comiti Marcae, Ravensbergae et Barbii, Domino in Ravenstein etc. etc. sub tempus Inaugurationis Sacrae Regiae Majestatis. homagialis obsequii encomiastico Stylo concinnatum a Francisco Alexandro Schau, Theologo Consummato. (1697). fol. kart 7.*

W egz. Jagiell. karta tytułowa u dołu wraz z ręką obciętą. Ostatnie dwie kartki

wierszem. — Dedykacja królowi. Nadpis strony 1: Icon encomiastica Bravii antemuralis christianitatis. Jagiell.

— Immunitas ecclesiastica omni prorsus jure — a Servitute Laicali vindicata, Tribunalibus Secularibus erepta ac defensa — a G. D. Francisco Alexandro Schau Theologo Consummato SS. Canonum Auditore Praeside R. P. Georgio Klawns S. J. — in Coll. Vars. S. J. A. D. M.DC.LXXXIX: Varsaviae typis C. F. Schreiber. A. D. 1689. w 4ce. Jocher 7387.

Schaub L. ob. Memoryał (1731).

SCHAUBIUS Joachim. Trostschrift... Elisabeth Giesin, Arnold von Holten Haussehre. Danzig 1650. w 4ce.

Schau - Bühne (Historische Staats und Kriegs) des Königreichs Polen in einem kurz gefasten Zusammenhang derer heutigen polnischen Kriegs-Troublen nebst beygefügten Journal von Belagerung der Stadt Dantzic wie auch accuraten Abrissen derer Städte, Warschau, Cracau und Dantzic nicht weniger denen Bildnissen des Stanislai und Primatis eröffnet. Francfurt und Leipzig 1734. w 8ce, str. 327.

Beutkowski II 764.

Schaubühne der Weltgeschichte (1699—1718) ob. Ludolf Job.

Schauchmann (właściwie Schachmann) Bartolomaeus ob. Fellgiebel B. (Poemation 1594).

Schauchmann (właściwie Schachmann) J. ob. Copisius Caspar (Elegia 1569).

Schauer J. G. ob. Marquard (1647).

SCHAUM Mathias. Tragoedia Demetrio Moscovitica... Wahrhaftige Histori, der... Geschichte, wie es mit dem Demetrio eigentlich einen anfang und ende gewonnen. Rostock, 1614. w 4ce.

Jako naoczny świadek opisał wypadki zaszłe w Moskwie i przedstawił współdział Polaków (w języku łacińskim i niemieckim). Przełożone na język rosyjski wyszło w zbiorze Oboleńskiego Inostrannyje soczynienia i akty T. I.

Enc. Orgelbr. XXIII 74. Petersb. publ.

Schauplatz neuer histor. Begebenheiten im Staat, der Kirche, der ge-

lehrten Welt, auf das Jahr 1761 (12 Stücke). Erfurt, 1760.

Jest tu i o Polsce. — Por: Schauspiel.

— täglicher der Zeit ob. Ziegler H. (1695).

— polnischer Tapferkeit ob. Melesander Joh. (1685).

SCHAUR Petrus. Memorial oder unvergessliche Ehrensäule und Freudenzeichen als Joh. III nach Befreyung Wiens in Krakau ankam. Warschau, 1683. folio.

Hoppe 61.

Schaus (Sweetsche) op de Weisel-Stroom omtrent negen Mijlen boven Dantzic in dusdaniger forme gemaect a. 1616. Amsterdam, gedr. by Claes Jansz. Visscher. folio, k. 1 (z rycina).

Schauspiel (Unterhalt.), nach den neuesten Begebenheiten des Staats, der Kirche... dargestellt. (16 Aufzüge). Erfurt 1788.

Jest tu i o Polsce. — Por. wyżej: Schauplatz. — ob. Burchard Abr. (1575).

Schaolicus Jerzy ob. Węgierski Tom. (Justa 1640).

SCHEDEL Hartman († 1495). Chronicon... [Na karcie CCLXVI]: Completo in famosissima Nurembergensi urbe operi de historiis etatum mundi, ac descriptione urbium, felix imponitur finis. Collectum brevi tempore auxilio Doctoris Hartmanni Schedel, qua fieri potuit diligentia. Anno Christi 1493, die 4 mensis Junij. w 4ce, k. nlb. 19 (Registrum), k. liczb. CCLXVI, k. 5, k. CCLXVII—CCXCVIII.

Głośno to dzieło tylko o tyle należy do naszej bibliografii, iż po k. CCLXVI zaczyna się ustęp: De Sarmacia regione Europae: de Regno Poloniae et ejus initio; De sancto Stanislaw Episcopo Cracoviensi Patrono Sarmaciae; De Cracovia urbe regia Sarmaciae (z drzeworytem Krakowa); Lubeka, Nissa, wiersz z tytułem: Ad Deum optimum maximum de his quae mirabilia gessit pro justissimo et excelso Maximiliano Rege Romanorum.

Ustęp o Sarmacji został przedrukowany w Zbiorze Pistoriusza tom I, 163—7 oraz u Mitzlera I 231. — W r. 1849 wydał jego podobiznę w Krakowie Żebrawski (litograficzną) w 50 egzempl.

Enc. Org. XXIII 75. — Heyer Die kartogr. Darstell. w Zeit. Gesch. Schles. 1889 XXIII.

Branic. — Jagiell. — Warsz. Uniw.

Schedel Jerzy ob. *Delicje ziemi Przywilej* — *Inwazor* (1702).

Przywilej druk. dla niego podał Wierzbowski Materj. II 99. — Zakaz drukowania „Nowin“ z r. 1696 ogłosił Ambr. Grabowski w Bibl. Warsz. 1849 III 396.

SCHEDEL Krzysztof. *Arithmetyka* to jest: nauka rachunku ná trzy podzielona księgi. W pierwszey, doskonałe y skuteczne, á do zrozumienia łatwe, iednemu Principiántowi, masz opisáne *Arithmetyki Species*. W drugiey, *Regulam Detri*, według *Práktyki włoskiey*, krotko, przy pokazánym sposobie, do pojęcia prędkiego, okryślona. W trzeciey, wszystkie reguły *arithmetyki*, tak kupcowi, iáko y káżdey condiciey ludzióm pożyteczne y potrzebne, przykłády wyborzeni, przez resbowanie pilnie, *illustrowane* znajdziesz. Przytym *indicem* xiąg, *rozdziałów*, y *artykułów*, oraz y *podzielenie wagi, monety, miáry*, etc. etc. iednego całego ná części. Przez K. S. pilnie napisána y wydána. W Krakowie, v *Schedlow*, J. K. M. Typogr. (B. r.) w 8ce, k. 4 nlb., str. 160, k. 4 nlb.

Na odwr. karty tyt. herb *Reyów* (Oksza) i ósmiowersz. Na następnych 3ch kartach dedyk. *Władysławowi* z *Nagłowic Reyowi*, *podskarb. nadwornemu kor.*, *kanclerzowi królowey Jey Mei*.

W przedmowie do *Wład. Reja* († 1683) *podsk. kor. i kanclerza królowey* wylicza jego i jego przodków *zasługi*, jako to: *Jana Reja*, *Stogniewa*, *Mikołaja*. — *Wład. Rej* był posłem do *Frankfurtu* na *electię ces. Leopolda* *teraźniejszego cesarza*. Potem uwolnił *Kraków* od *żołnierza austryj.* Wyprowadził też *militiam brandeb.* z *Elbląga*. *Pośredniczył między Rzeczp. a żołnierstwem koronnem* we *Lwowie* (związek *Świderskiego*). Był też *Rej krasomówcą*.

Arytmetyka dzieli się ná 3 księgi. Od str. 40: *O regule Detri* (ks. II). Od str. 87 ks. III: *O cambiach albo wexlach u kupców*; od str. 101: *O zarobku i utracie*; od str. 111: *Regula transporti*; potem *Regula quinque*, o *prowizyi*, *regula consortii*, o *faktorii*, o *rachunkach sztychu*, *rach. srebra i złota*, *regula positionum* (z przykładami *wierszem*). — Na str. 159: *Do Zoila...* Za czym powiem ci jeden *Apolog* y tym skończę. (Tu bajka o *starcu*, *synu i ósle*). Bajka o *starcu*, *synu i ósle* tylko motywyw przypomina *Lafontaine'a*. *Przeprowadzony* jest ten *motyw* po prostu, bez *fineszji*. *Wiersz nader lichy*. *Pierwszy swój zbiór bajek*

ogłosił *Laf.* w r. 1668. Wobec tego raczej należy przyjąć korzystanie z jakiegoś *wspólnego wzoru*.

Na ostatnich 4 nlb. kartach: *Index xiąg, rozdziałów y artykułów* (k. L), oraz *Exempla soluwane* (k. L₂, L₃ i L₄).

Jest to nowa, *przerobiona edycja dziełka Gorczyzna*: *Nowy sposób Arytmetyki* (z r. 1647), o czem obacz tom XVII str. 241. *Schedel* nie jest autorem, tylko *przerabiaczem* i kto wie czy nie *słuszniej* byłoby umieścić *dziełko* pod *Gorczyznem*? *Dziełko* nie jest datowane, ale wyszło po r. 1662 (związek *Świdersk.*) a przed r. 1668, gdyż nazywa w przedmowie *Jana Kazim.* „*paneru naszym miłościwym*“ (abdykował 16 września 1668).

Bandtkie Hist. druk. Król. Pol. I 217.

Branic. — *Dzików* — *Krasinś.* — *Ossol.* — *Zamoj.*

— *Toż...* przedrukowana w *Krakowie* w drukarni *Jakuba Matyaszkiwicza* roku 1735. w 8ce, str. 160 (prócz spisów).

Żebrawski Bibl. matem. str. 322 i 23.

Kijowa.

— ob. *Delicje ziemi włoskiey* (1665) — *Lubomirski Stan.* (*Satyrus* 1658) — *Satyrus* (ob. wyżej str. 158) — *Schedlowa Anna* i *Katarzyna* — *Wróblewski Albertus* (*Laurus Palladis* 1646) — *Żabeczyc Jan* (*Tren* 1629).

Tomkowicz Przyczynki 1912 str. 301.

SCHEDEL Mikołaj Aleksander. *Corona Liliorum ad solennem S. Georgii diem, Perillustri et admodum Reuerendo Domino D. Georgio Januszowice J. U. Doctori consuli Cracoviensi, decano Sandomiriensi Ecclesiae B. V. M. in circulo Crac: Archipresbytero. vna cum festiuc, auspaticissimale introductionis ad archipresbyteralem dignitatem applausu, officiosissimi cultus, et gratulationis ergo. A Nicolao Alexandro Schedel S. R. M. neonon Illustriss. ac Reverendissimi Dni Episcopi Crac: Ducis Svereriae, typographo. Dedicata. Anno salutis 1678 die 24. mensis aprilis.* (B. w. m. i r. dr.) fol., k. 4.

Wierszem nakamiennym.

Band. H. druk. I 309. Jagiell. — *Ossol.*

— *Gustus Jovis seu Encomium Excellentissimo ac Doctissimo Viro Domino M. Joanni Goztumiowski, Philosophiae Doctori, et Professori, in Alma Universitate Cracoviensi Contubernii*

Gelanij Seniori. Pro tunc ad Minus Collegium Vocato Collegae Ipso Die Disputationis. A Nicolao Alex. Schedel, Cursus Philosophici Audit. Amoris et Observantiae ergo adaptatum. Anno Domini 1665 Mense Septembris. w 4ce, kart 4.

Proz. Nadpis: Preconium gratulatorium.

Czartor. — Jagiell.

— Muza z Helikonu ná wieczny applauz wiázdu y aktu koronácyey, Nayiasnieyszego y Niezwyciezzonego Monarchy Avgvsta II. z Bozey łáski Krola Polskiego, Wielkiego Xiążęcia Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Má-zowieckiego, Zmudzkiego, Kiiowskiego, Inflánskigo, Wołhyńskigo, Podolskiego, Podláskiego, Smoleńskigo, Sie-wierskiego y Czerniechowskiego, a dzie-dzicznego Xiążęcia J. M. Sáskiego y Elektorá. szczęśliwie nám pánującego dla słodkiej y potomne wieki pámięci, przez Ordynaryinego J. K. M. Typo-grafa, piorem, pracá, y prásá, opisana, wystawiona, y ogłoszona. W Krakowie, Roku Páńskiego, M.DC.XC.VII (1697). fol., k. 2 nlb., str. 22 i k. 1 nlb.

Na odwr. karty tyt. herby saskie, Polski i Litwy i napis u góry: In stemma lemma, vni soli solivm. U dołu: Qui ad normam crucis belliger arma gerit. Pro Deo, Ecclesia, Patria.

Dedykację królówi wierszem łacińskim pod-pisał Nicolavs Alexander Schedel. „Na wieczny applauz akt wiázdu po korone Augusta wtorego“ opisany lichym wierszem na str. 1.—22. Treść jest interesująca ze względu na dużą ilość szczegółów dotyczących barokowej pompy obrzędu. — Na karcie ostatniej nlb.: Descriptio structurarum ex Saccharo artificiose elaboratarum. (Jest to ciekawy przyczynek do obyczajów kulinarnych, znajdujących swój epilog w uczcie „Pana Tadeusza“).

Bandtkie Hist. dr. I 220. — Juszyń. II 72. Branic. — Dzików. — Jagiell. — Krasieńs. —

Ossol. — Warsz. Uniw.

— Życzliwe Prognostykuiącemu Prognostykowanie to jest Janowi Gostumiowskiemu Ph. Doktorowi y Prof. w sławney Akademii Krak. na znak miłości przez Mik. Al. Schedla Cur. Phil. Auditora. R. 1665. w 4ce, k. 2.

Wierszem.

Chęd. Spis s. 32,

Uniw. lwows.

(Schedel Mik. Aleks.). Argumentum felicitatis in divinissimo Nicolao Myrensiensium hierarcha Magnifici ac Generosi D. Nicolai Alexandri Schedel Magistratus Cracoviensis Scabini, S. R. M. Typographi tutelari deductum et ab obligatissimis suo nomini et honori servis typographicae officinae operariis oblatum. Anno natae felicitatis nostrae 1687. folio, 2 arkusze.

Na odwrocie k. tyt. herb Schedla (głowa murzyna) i 4-wiersz łac.

Przypis Mik. Sch. i akrostych, poczem wiersze łac. i polskie.

Druk czerwony z czarnym.

Bandt. H. druk. I 308.

Zamoj.

— ob. Delicje ziemi włoskiej — Rorajski Jakób (1658).

Schedel Stanisław ob. Morsztynówna Teresa (Plankty żalobne 1698).

Schediasma praerogativam praecedentiae Ensiferi Generalis et Vexilliferorum in terris Prussiae concernens (1728). w 4ce, ark. sygn. B₄.

Ossol. — Gdańska miejsk.

— ob. Columbus (academ. 1712) — Pancratius (Th. Roti 1596) — Schultz J. (de succino 1712).

Schediasmata ob. Loeaechius A. (in Nic. Pac 1612).

Schedler Antoni S. J. (1740 † 6 września 1794) ob. Pergmayer Jan S. J. (Collectio meditationum 1794).

Schedlowa Anna ob. Cieniewiczowa (Treny 1651).

Schedłówna Katarzyna ob. Sidecki Krzysztof (Hymen na wesele 1640).

Scheffer Melch. ob. Komeniusz (1659).

SCHEFFLER August. An die Catharina Magirin, des Waltheri Magiri Tochter, als dieselbe Hans Fürsloff zugehrawet worden. Danzig 1645. w 4ce.

(Scheffler Christophorus). Auspicatum Omen Connubii Florentissimi ac Spectatissimi Viri Dn. Christophori Scheffleri Junioris. Cum Nobili et Lettissima Virgine Catharina Preussiana Patricia Thoruniensi. Ex haereditario utriusque Digmate tam affabre quam feliciter concinnatum. Aggratulante suaviter Philadelphia cui Nomen: Hic flos Domus est, nascente Sidere verno. A.

D. M.DCXXI. Die 16. Jul. Dantisci, Typis Rhetianis (1641). w 4ce, kart 6. Wrocław, miejs.

SCHEFFLERUS Georgius. Trauer-Gedicht... David Kemmerer... Danzig 1652. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Dorothea Falkin... Henr. Kemmerers Haussfrau. Danzig 1652. w 4ce.

SCHEFFLER Jan (pseud. Angelus Silesius). Heilige Seelen-Luft, Oder Geistliche Hirten-Lieder, Der in ihren JESUM verliebten Psyche, Gesungen Von JOHANN ANGELO SILESIO, Und von Herren GEORGIO JOSEPHO mit aussbundig schönen Melodeyen geziert, Allen liebhabenden Seelen zur Ergetzlichkeit und Vermehrung ihrer heiligen Liebe, zu Lob und Ehren Gottes an Tag gegeben. Bresslaw, In der Baumannischen Druckerey drukt Gottfried Gründer (1657). w 8ce, str. 402 i 123.

Tytuł miedziorytowy. Przypis: Jesu Christo. Przedmowa na 6 str. „an die Verliebte Seele u. Erinnerung an den Leser“.

Poczem na str. 5 Verzeichnüss und Inhalt der Hirten-Lieder. Dalej str. 1—402 (123 Gesänge).

Część IV ma osobny tytuł i osobne liczbowanie:

JOHANNIS ANGELI und GEORGII JOSEPHI Vierdter Theil Der Geistlichen Hirten-Lieder, zu der verliebten Psyche gehörig. Bestehende in allerhand Schönen Anmutungen und neuen Melodeyen. Bresslaw, drukt Gottfried Gründer Baumannischer Factor. w 8ce, str. 123 (32 pieśni oraz rejestr str. 1).

Przedruk wyszedł w r. 1826.

Miejska wrocław. — Uphagen w Gdańsku.

— Der Cherubinische Wandersmann... Wien, 1657.

— Toż... Gratz, 1674.

Kilkakrotnie przedrukowywane w w. XIX. — Stąd tłumaczył „zdania i uwagi“ Mickiewicz. — Studium polskie ogłosił o nim w r. 1876 Luc. Siemiński (Bibl. IV 235).

Jest rzeczą oczywistą, że pisarz ten, aczkolwiek Słazak, do literatury polskiej nie należy. — Zatrzymałem jednak ten tytuł ze względu na stosunek Mick. do dzieła.

SCHEFFLER Joh. Trauer-Gedicht... Dorothea Wolfinn, viri Johannis conjux. Danzig 1655. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Christianus Schweickerus. Danzig 1667. w 4ce.

(Scheffler S.). Unserm Freunde D. S. v. Scheffler bey seiner Abreise nach der hohen Schule zu Jena. Danzig 1788. w 8ce.

— Noth- u. Hülf-Büchlein für Reisende unserm Freunde v. Scheffler bey seiner Abreise nach Königsberg. Danzig 1796. w 8ce.

SCHEFFMACKER. Listy pewnego doktora Akademii Strazburskiej... Lwów 1761... ob. Brodowski Aleks. (tom XIII 353).

Katalog Bibl. Zamoj. podaje jako autora Scheffmackera.

SCHEGHEN. Confutatio erroris Simonis Simonii quo contra Galenum sentiens negat putredinem febrium esse putredinem humoris alicujus, existimans febris causam principalem esse dycrasiam fervidam flavae bilis, cujus fervore inflammatum cor febrem patiat. 1570. w 12ce.

W tymże roku replikę przeciw niemu wydaje Simonius (Antischeghiani).

— Toż... Francoforti 1585. w 12ce.

— Prodromum Antisimonii et anatomia responsi Simonii.

Lucchesini s. 256. — Ciampi Bibliogr.

SCHEGGIUS (Schekius) Jakób (1511 † 9 maja 1587). Jacobi Schegkii Schordorfensis contra Antitrinitarios libri duo. Tubingae 1564. w 4ce.

Jocher T. II str. 556. — Chytraeus Sylva cronici Saxoniae 1590 na str. 325.

Ossol.

SCHEIBA Michał. De plica polonica, germ. Judenzopf, polon. Koltun. Regiomonti 1739.

Lilienthal Erlaut. Pr. V str. 104.

Scheid ob. Scheidius — Scheidt — Szeid.

SCHEID Balthasar. Hochzeitwunsch... dem Nathanael Dilger mit Elisabeth Ibischer. 1643. w 4ce. Gdańsk, miejs.

SCHEIDEMANTEL Henryk Gotfryd (1739 † 1787). Code de droit ecclesiastique des dissidents des deux confessions evangéliques en Pologne et en Lithuanie. A Varsovie 1781. w 8ce, str. 577.

Por. XIV 314.

Zamoj.

— Entwurf zum allgemeinen Kirchen-Recht Beyder Evangelischen Confessionen in Pohlen und Litthauen, die Kirchen-Verfassung, gute Ordnung und Policey betreffend. 1780. w 4ce, str. 340 i rejestr.

Projekt ułożony za staraniem Augusta Stanisława von der Goltz, generała lejtnanta wojsk Koron.

Na str. 2 — 17 obszerny spis rzeczy; poczem tekst kodeksu.

Kodeks ujmuje kościoły dysydenckie ewang. augsb. i reform. konfesji (z wykluczeniem kościoła prawosławnego, co zaznacza na str. 19) jako jedną całość (a więc ma tendencję unjonistyczną). Nazywa ją „die evangelisch dissidentische Kirche“. Dzieli rzecz na cztery księgi: 1) Von der rechten der Ev. diss. Kirche im allgemeinen (zasady, liturgia, sakramenty, synody, konsystorze, senjorowie, ustawy, wizytacje i nadzór, egzekucja przepisów, stosunek do państwa). — 2) Rechte und Verbindlichkeiten der subord. Mitglieder (spadki, opieki, gminy, urzędnicy, duchowni i ich obowiązki, szkolnictwo, patronat, prawo karne kośc., kłątwa i wykluczenie). — 3) Von den Rechten der Kirchen Güter (ołtarze, kościoły, majątności, przywileje dóbr, zarząd ich i pozbycie). — 4) Rechtliche Thätigkeit der Consistorien (sądownictwo, ustrój sądów, proces, koszta, sekretarze, notariusze). — Jest to więc próba kodyfikacji, jakiej wówczas żadne inne państwo nie posiadało.

Na str. 16 powołuje się na Zgodę sandom. oraz na przyszły gener. synód w Węgrowie (trzech prowincji polskich). Głównem źródłem obok prawa zwycz. gmin miały być „polnische Staats und Privat Gesetze, welche die diss. Kirche schützen“, oraz „benachbarte gute Kirchen und Consistorial Ordnungen der evang. Religion“ (a więc prawo w Prusiech wytworzone!). Projekt zapowiada, że należy nadal utrzymać ścisły węzeł (das politische und reichsständische Band) z prawosławnym kościołem. Ma więc projekt dwie wybitne tendencje polityczne (oparcia się o Prusy i związek z prawosławiem). Cały ten epizod z dziejów naszych dysydyntów jest nieopracowany,

Jocher 7996 a.

Akad. — Uniw. lwow. — Zamoj.

— Allgemeines Kirchen-Recht beyder Evangelischen Confessionen in Pohlen und Litthauen, die Kirchen-Verfassung, gute Ordnung, Policey und rechtliche Thätigkeit der Consistorien betreffend. 1780... ob. tom XIX str. 262.

Jest to edycja I.

Wedle przywileju król. z r. 1780 miało nibawem wyjść także po polsku i po franc. — Büsching Neueste Gesch. 1785 twierdzi, że biskup pozn. nie dał pozwolenia na druk polski i że dlatego nie doszedł on do skutku.

Podział na cztery księgi, przyjęty w projekcie, został i tu utrzymany; w poszczegól-nych przepisach są liczne zmiany.

Na końcu (na 4 nlb. kartach): Canon über Annahme des allg. Kirchen Rechtes. Jest to uchwała synodu w Węgrowie z 28 sierpnia 1781, przyjmująca tekst projektu, ale zastrzegająca dla prowincjonalnych synodów autonomję (sich Vorschriften auf Prov. Syn. nach Vorschriften dieses Kirchen Rechts festsetzen). Podpisany: Aug. Stan. von der Goltz, jako dyrektor synodu, dalej senjorowie, konsenjorowie, delegaci itp. Z wybitniejszych: J. Kopp, Aleks. Uruh, Cassius, Nikisch, Aleks. Schlichting, Kur-natowski, Bojanowski, Bronikowski, Mielecki, Gotl. Ringeltaube, Ożarowski, Rożycki, Piotr Tepper, Grotkowski, Rajski etc. Przeważają nazwiska polskie.

Wedle przedmowy kodeks został dedykowany królowi i stanom sejmowym, na wzór XVI wieku, gdy „Synodal-Abhandlungen“ bywały królom polskim przedkładane.

Akad. — Zamoj.

— Allgemeines Kirchen-Recht vor beyde Evangelische Confessionen in Pohlen und Littauen, nach dem Inhalte der Traktaten und Reichs-Constitutionen von 1768. und 1775. abgefasst 1783... w 8ce, k. 12 nlb., str. 368 i k. 2 nlb. po str. 366. (Obacz tom XIX str. 262—3.

Por. Canones (1782), oraz: Dekret synodu (tom XV 121) z r. 1782.

Po str. 366 idzie: Zweyter Canon. Unions-Canon, wie derselbe den 21ten September, 1782, von den synodirenden Kirchenständen der Unveränderten Angsburgischen Confession, auf der Generalsynode zu Węgrow, von denselben Ständen dieser Confession ist festgesetzt worden.

Widocznie jest to rezultat oporu wyzn. augsburskiego przeciwko zbyt dalekiej idącej tendencji unjonistycznej. Jest to bowiem t. zw. klauzula salwatoryjna, zastrzegająca niezawisłość swoją na przyszłość.

Na ostatniej karcie Goltz, Fr. Uruh, Chr. Priese, J. G. Freyer, Ringeltaube i Wenke objaśniają, skąd i w jaki sposób dokonane zostały poprawki w tej II edycji. — Zauważyć należy, że historia wydań (jak w ogóle historia całego tego przedsięwzięcia Goltza) nie jest przez nikogo krytycznie opracowana. Opracowanie jest zaś możliwe, bo już współcześnie podaje bliższe szczegóły o akcji Goltza (i o wywołaniem przez to

rozdwojeniu wóród obu konfesyj) II część dzieła Büschinga *Neueste Gesch.* 1785. W tomie XIII *Bibl.* (str. 463) podane są o tem niektóre szczegóły. — Por. także *Acta hist. eccl. nostri temp.* VIII str. 566 i 793. *Völker Der Protestantismus in Polen* 1910 zbywa to doniosłe dzieło nader sumaryczną charakterystyką. Akad.

— *Kirchen-Gesetzbuch für die beyden Evangelischen Confessionen in Pohlen und Litthauen, auf ausdrückliches Verlangen der dissidentischen General-Synode entworfen, neuerlich aber von Druckfehlern gereinigt, und mit Anmerkungen begleitet von D. Heinr. Gottfr. Scheidemantel, ordentlichen Lehrer des Lehnrechts zu Jena. Nürnberg und Altorf.* 1783. w 8ce, str. 528 (?).

Edycja ta została przez Goltza usunięta z obiegu. Tem się tłumaczy jej rzadkość. Jest to zapewne III edycja?

Jocher 7796. — *Enc. pow. Org.* XXIII 80. — *Bentk.* II 199—203 (tu mówi, że egz. jaki widział, nosił podpisy dwóch radców konsystorza tj. Königsfelsa i Teppera).

Kijows.

— *Allgemeines Dissidentisches Kirchen-Recht laut den Tractaten und Reichs-Constitutionen von 1768 und 1775 (1784)... ob. tom XIX* 263.

Jest to IV edycja?

— *Projekt... oboiey Konfessyi Dissidentskiej Ewangelii. Wschowa, 1780.*

Zamoj.

— *ob. Jabłoński D. (Consensus 1731, Jura et libertates 1708) — Scheidemantel Marja Sybilla (1773).*

Odsyłacz do Jabłońskiego daje dlatego, ponieważ Scheid. stoi pod wybitnym wpływem tego pisarza, a swój projekt kodyfikacji opiera również na tendencjach unjonistycznych.

SCHEIDEMANTEL Jan Jakób (1735 † 6 lutego 1777). *Acta conventuum et synodorum in Majori Polonia a dissidentibus celebratarum.* Edidit Jo. Jac. Scheidemantel *Regis Daniae ab aula & legationibus concionator, Antistes Sacrorum apud Coetum Evangelicum Varsoviae. sodal. honorar. Societ. Lat. Univers. Jenens. Vratislaviae, Sumpolibus Wilhelmii Gottlieb Korn, Bibliopola (1776).* w 8ce, k. 16 nlb., str. 136.

Dedyk. Synodowi dysydentów w Lesznie i jego kierownikom z datą: Scrib. Varsoviae die II. Febr. M.D.CC.LXXVI.

Rozpoczyna historja *ecclesiae Neobruchdorff. alias Slavaticensis* (tu omawia jego pastórw). Od str. 1 synod gostyóski z r. 1565 (per *Er. Glicznerum*). Od str. 9 synod krakowski z r. 1573 (zarazem księski i włodzisławski); podpisani Jan Firlej, Stan. Słupecki, J. Tarło, Koniecpolski, Gosławski, Sudrovius, Gliczner itd. — Od str. 21 włodzisławski z r. 1583. — Od str. 29 piotrkowski z r. 1588. — Od str. 34 toruński z r. 1595. Na str. 55—64 obszerny spis ministrów, którzy w nim uczestniczyli. Od str. 65: *Acta eccl. Aug. Conf. in Majori Polonia in unum volumen congesta procurante Sam. Hentschelio* (z lat 1645—1712).

Kutrzeba Hist. źródeł II 197. — *Jocher* 8008, 9607. — *Völker Der Protestantismus* 1910 str. 120.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj. — Zielińs.

— *Dank-Gebet wegen der wunderbaren Errettung unsers geliebtesten Königs Majestät verrichtet im evangelischen Bethause zu Warschau den 10. Novembr. 1771. von Johann Jacob Scheidemantel Prediger im Königl. Dänischen Dienste zu Warschau der herzogl. latein. Gesellschaft der Universität Jena Ehrenmitglied (1771).* w 4ce, 2 k. Czartor. — *Krasińs.*

— *Dankgebet im evangelischen Bethause zu Warschau an dem den 28sten May 1775. gefeyerten Dankfeste wegen der den Dissidenten ertheilten Religions- und Bürgerlichen Freyheiten abgelegt von Johann Jacob Scheidemantel (1775).* w 4ce, k. 2.

Akad. — Czartor. — *Krasińs.*

— *Gebet am ausserordentlichen Fast-Buss- und Betttage der polnischen Dissidenten um Wiederherstellung des Friedens und Abwendung der Seuche, im Königl. Dänischen Bethause zu Warschau am. 20. Trinit. Sontage 1770. nach abgehandelten Evangelio Matt. 22. v. 1—14. verrichtet von Johann Jacob Scheidemantel Königlich-Dänischen Hofprediger der Herzogl. lateinischen Gesellschaft zu Jena Ehrenmitglied, 1770.* w 4ce, 2 k. Czartor.

— *Gebet am Buss- und Betttage der evangelischen Gemeinde im Königl. Dänischen Bethause zu Warschau verrichtet 1773.* w 4ce, 2 karty.

— Heilige Rede am verordneten Dankfeste wegen der wunderbaren Errettung Sr. Majestät des Königs von Polen gehalten im evangelischen Bett-hause zu Warschau am 24. Trinit. Sonntag den 10. Nov. 1771. von Johann Jacob Scheidemantel Königl. dänischen Hofprediger und evangelischen Lehrer zu Warschau, der herzogl. latein. Gesellschaft de Universität Jena Ehrenmitglied. Warschau gedruckt in der Mitzlerischen Druckerey. w 4ce, str. 36. Czartor. — Ossol.

(Scheidemantel Jan Jakób). Bey dem Absterben des Herrn Pastor Scheidemantels Königlich Dänischen Gesandtschafts Predigers in Warschau den 6ten Februarii 1777. Warschau, gedruckt in der Königl. und der Republik privilegirten Mitzlerischen Buchdruckerey. fol, k. 2 nlb.

Nieznanego autora 8 czterowerszy, zaczy-nają się zaraz na odwrocie karty tyt. Akad.

— ob. Burg Joh. Fr. (Ordinations-Rede 1760) — Nottbeck (Russia 1768). Bentkowski H. I. p. II 199. — Friese Beytr. II Th. — Otto Zwiastun Ewangelicki 1864. — Sobieszcz. w Enc. Org. XXIII 79.

SCHEIDEMANTEL Marja Sybilla. Henrykowi Gotfredowi Scheidemantel professorowi na akademii Jeneńskiey synowi y Juliannie Karolinie Antoninie Gottschalkin małżonkom macierzyńskie błogosławieństwo przysłane od Maryi Sibilli Scheidemantel z Warszawy 31. Maj 1773. folio, 2 k. nlb.

Powinszowanie ułożone wierszem przez matkę dla syna. Warsz. Uniw.

Scheidius Joannes Georgius, Hage-noënsis ob. Tarnowski Jan (De bello 1595).

SCHEIDT Franciszek (1759 † 1807). O elektryczności uważaný w ciałach ziemskich i atmosferze przez Franciszka Scheidta Vice-Professora w Kollegium Fizyczném Szkoły Głównéy Koron: w Krakowie 1786. w Drukarni Szkoły Głównéy Koronnéy. w 8ce, k. 7 nlb., str. 226, tablic III.

Rozpoczyna: Rapport wyznaczonych a Coll. physico komissarzy do egzaminowania Traktatu Scheidta, ezytany na sessyi Coll.

physici. Komisarzami byli Jaśkiewicz i Snia-decki.

We wstępie podaje „Zbiór krótki historyi o elektryczności“ (od Gilberta do Franklina), poczem w 5 rozdziałach opisuje własności materji elektr., o atmosferach elektrycznych, o butelkach lejdejskich, o elektr. atmosfery, o skutkach elektryzowania zwierząt i roślin. Na końcu 3 tablice. rycin (przyrządy). Rytował je A. Gieryk. Żebrawski Bibl. matem. str. 473.

Akad. — Dzikow. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. lwows. — Wileńś. — Zamoj. — Ziclińś.

— ob. Jaśkiewicz J. (Opisanie) — Popisy (1781) — Rydułski Piotr J. (1777).

Wspomina o nim Goethe w opisie podróży do Krakowa i Wieliczki, o czem obacz Karpeles: Goethe in Polen str. 15 oraz Krzyżanowski Goethe w Krakowie (Rocznik Krak. tom XIII).

Pielgrzym 1843 I 313—19. — Bibl. IV str. 189. — Bentkowski II 383. — Rocznik T. W. P. N. IX 459—470. — Encykl. pow. Org. XXIII 80. — Smoleński Przewrót umysł. str. 267. — Wisłocki Kat. rękop. nr. 3124.

Schein ob. Szehin.

Schein Klemens ob. Epicedia (1580).

SCHEIN Samuel. Trauer-Gedicht... Constantia geb. Czierenberg. Danzig 1653. w 4ce. Gdańś. miejs.

Scheinchingius Otto ob. Loeaechius Andreas (Anagrammatismi).

SCHEINVOGEL Charles Fromhold, syn Dawida, starosta sochociński (1749 † 27 grud. 1814). Remarques interessantes concernant l'epidémie qui depuis plusieurs années a exercés ses ravages sur les habitans de la Tauride qui survint en 1793 aux environs de Cherson suivie de plusieurs observations sur les maladies les plus frequentes parmi les Troupes de l'armée Imperiale Russe... Avec un Traité abrogé des eaux minérales qui se trouvent en Lithuanie près de Birze, dans la Courlande près de Baldohn etc. Par Charles de Schein-vogel Conseiller aul. a Varsovie 1795, w 4ce, str. 32.

— Toż:... Mitawa 1797. w 4ce, str. 7.

— Toż:... tamże 1799. w 4ce.

Giedrzy Zródła str. 680 cytuje źródła arch., między niemi przyw. z r. 1772.

O ojcu jego, który się pisał Scheunevogel, ob. pod Scheunevogel Dawid.

Krasinś. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

Schekius ob. Schegkiaus.

SCHELGWIG (Schelwig) Benjamin.

Das frühzeitige doch seelige Ableben frommer Christen, bey dem Hoch ansehnlichen Leich-Begängntss Des Weil: Hoch Wol Edelgebohrnen Ritters und Herrns, Herrns George Otto von Nostitz, Herrns auff Zedlitz, Welche geschehen den 21. Septembr. A. C. 1695. In Zedlitz, Aus den Worten des B. der Weissh. c IV. v. 7. Vermittelst einer Stations-Predigt, Vorgestellet Und Auf Begehren zum Druck übergeben Von Benjamin Schelwigen, Pfarrern zur Stendnitz. Schlichtingsheim in Gross-Pohlen, druckts Johann Christoph Wild. fol., str. 16. Wroclaws. miejs.

SCHELGUIGIUS (Schelwig) Daniel.

I. N. J. Dissertatio philosophica de metaphysicae praecognitis, quam in gymnasio Thorunensi, praeside M. Samuele Schelguigio Silesio, ibid. profes. & conrectore, fratre suo germano, publico placidoque philosophantium examini ad d... Junii 1672. submittit auctor & respondens... Silesius. Thoruni, typis excusa a Joh. Coepselio gymn. typ. (1672). w 4ce, str. 49 i 1 k. Czartor.

— Glückwunsch, als George Seger zum Phys. Ordinario im Gymnasio be-ruffen ward. Danzig 1674. folio.

Gdańs. miejs.

SCHELGUIGIUS (Schelwig) Gottlieb,

syn Samuela. Aphorismi theologici ex schola pietatis Gerhardiana, de causis impellentibus ad pietatem decerpti. Quorum congeriem II de vocatione, verbo Dei, baptismo, Eucharistia et justificatione praeside Samuele Schelguigio, S. Theol. D. et Prof. P. Athenaei Rectore et ad SS. Trinit. Pastore, in Auditorio Maximo d. VII. Septembr. MDCCII (1702) publico solennique examini sub-ijcit respondens Gottlieb Schelguigius, Ged. Athenaeo patris simul oratione valedicturus. Gedani Typis Johannis Zachariae Stolii. w 4ce, k. liezb. 12, stron od 25—48, k. nlb. 1.

Na końcu wiersze podpisali: Christ. Bähr, Gabr. Groddeck, Dan. Gradus, Christ. Sahnius. Jagiell. میس.

— Carmen gratulatorium Gabrieli

Groddeckio in Athenaeo, philosophiae et poeticae professori publico. Dantisci 1699. folio.

— Cupido Veneris filius triumphans cum Joh. Ernestus Schmieden virgini Adelgundae Godofredum a Diesseldorff matrimonii nexu adjungeret. Dantisci 1699. fol.

— Invitatio ad nuptias suas cum Adelgunda Schroederia. Dantisci 1686. folio.

— Bei dem Grabe seiner liebsten Schwester Agathe Dorothea Schelwigin opferte seine Thränen auf. Leipzig 1704. w 4ce.

— Ad Gabrielem a Boemeln consulem civitatis Ged. Dantisci 1701. w 4ce.

— Samueli Gabrieli Kuntzio Ged. Studii cultori. 1724. w 4ce.

— Der Dorothea Elisabeth Schelwigin gratulirte zu ihrem Nahmenstag. Danzig 1701. folio.

— Die öffentliche Bibliothek empfang den neu erkohrenen Proto-Bibliothecarium Joh. Gottfried a Diesseldorff freudenvoll. Danzig 1718. folio.

— Adriano de Linda, nonum praesidi gratulor. Dantisci 1677. w 4ce.

— Oratio... cum Gabriel Groddeck professor publicus introduceretur. w 4ce.

— Programma invit. ad Lect. quod non tam Scholae quam vitae sit philosophandum 1710. Gedani. w 4ce.

— De eo quod contra prudentiam et decorum est in congressibus hominum. Gedani. 1710. w 4ce.

Praetor. Athenae 168 i Danziger Lehrer 56. Wzyskie powyższe pisemka są w Bibl. miej. gdań.

— ob. Torner Mik. (1715).

(Schelwig Samuel) starszy. C. D. Samuelis Schelwigii et Euphrosynae Heermannae Nuptiis d. XXV. Febr. An. Christi MDCLXII (1642) celebrandis Sacra. Lesnae Typis Funcianis. w 4ce, ark. Bij.

Wiersze niemieckie i łacińskie.

Pisali tutaj między innymi: M. Melchior Maronius Lesznae Polonor. Ecel. August. Confess. Pastor, Christophorus Albinaus Ecclesiae Lesn. August. Confess. Diaconus, Daniel Wanckius Scholae Leszn. ProR. (1642). Wroclaws. miejs.

SCHELGUIG Samuel, prof. teologii i rektor gimnazjum w Gdańsku (1643 † 1715). *De apparitionibus mortuorum vivis ex pacto factis*. Gedani 1708. w 4ce.

— *Divini Numinis Arbitrio, Atque Magnifici Ac Amplissimi Senatus Gedanensis Decreto, Ad Sollennem Inaugurationis Actum, Quo Vir Clarissimus Dn. Christophorus Behrius, Gedanensis Scholae Catharinae Rector etc. professioni Publicae Et Ordinariae Admovebitur* (1688). *Invitat Samuel Schelguigius etc.... Gedani, Per Davidem Fridericum Rhetium Gymnasii Typogr. folio, 2 karty.* Wrocław. miej.

— *Castigatio Trutinae ad quam examen scrutinii veritatis a Johanne Francisco Hackio... editi non ita pridem revocabatur, ex amore veritatis instituta a Samuele Schelguigio. Gedani Sumptibus Jacobi Weissii Typis Johannis Friderici Graefii 1683.* w 4ce, str. 74.

Pismo Jezuitę Hackiego „Scrutinium veritatis“ z r. 1682 obacz opisane w tomie XVIII, 6; tamże inne pisma do tej zaciętej polemiki się odnoszące (dotychczas temat przez nikogo nie opracowany). — Por. też Schütz K. Warsz. Univ.

— *Catechismus-Reinigung, von Betrug der Bapstler. Dantzig, 1684.* w 12ce. Jocher 3135.

— *Reinste Catechismus Reinigung das ist abgedrundene Antwort auff ein Olivisches Läster Buch. So man dessen im Jahre 1684 herausgegebenen Catechismus Reinigung entgegen gestellet also, dass nunmehr am Tage lieget wie abermahls die gantze Sache des Gegenparts auf Thorheit gegründet und mit Bossheit ausgefuhret worden. Dantzig 1686 durch Dawid Friedrich Rheten, Gimn. Buchdrucker. w 4ce, str. 98.* Warsz. Univ.

— *Cives Gedanenses Athenaei... ut nuptias, quas cum... Adelgunda Schroederia... M.DC.XXCVI... celebrare constituit... invitat Samuel Schelguigius... Ath. Rector. Gedani, Imprimebat David Fr. Rhetius. 1686. folio, str. 4.*

— *De Concilio Hierozolymitano, quod Actorum XV. describitur, exercitatio theologica in Acad. Gedan. agi-*

tata... Gedani, Barthol. Mola. 1678. w 4ce.

Jocher 8001.

— *Consignatio scriptorum quorundam, vel ab ipso, vel ex ipsius manu-ductione sive approbatione, elucubrationum; quae aut nondum omnino luci publicae exposita sunt, aut propter distractionem exemplarium, si editorem repeterint, citra injuriam alterius cuiuscunque, autore mediante, recudi poterunt. Das ist Verzeichniss einiger von ihm selbst, oder durch seine Bevhülffe und Beförderung, verfertigten Schriften, die entweder noch niemals ans Tageslicht kommen, oder nach Abgang der Exemplarien, ohne Jemandem Unrecht zu thun, auff Vermittelung des Authoris wider aufgelegt werden können, an die Herren Buch-Händler. Dantzig, gedruckt durch Joh. Zach. Stollen. des Athenaei Buchdruckern 1714.* w 4ce, 4 k. nlb. Jagiell.

— *Continuation der Ehrenrettung wider Ernst Lange, Richter in Danzig, sammt Erzählung, was in Dantzig passiert ist. 1704.* w 4ce, str. 11.

— *Detectio veritatis Scrutinio veritatis iniquo et sophistico a Sam. Schelguigio. Gedani, typis Daw. Fried. Rhetii 1680.* w 4ce.

Porówn. Hacki J. (*Scrutinium Veritatis 1682*) oraz poniżej uwagę pod Examen.

Czartor.

— *Disputatio de succino. Thoruni 1671.*

Das Gelahrte Preuss. I 34.

— *Dissertatio historica de Bellizario. 1665.* w 4ce.

Cat. Janss. 1702.

— *Examen Scrutinii Veritatis iterati. Dantisci 1682.* w 4ce.

Jest to dysputa odprowadzona — jak twierdzi Jocher 3262 — przez Koshlera (zapewne ucznia Schelg.). Odnosi się do polemiki wybuchłej wówczas między Schelg. a Hackim Soc. Jesu (Markiewicz pseud.) i innymi teologami, o czem bliżej w tomie XVIII str. 6—7.

— *Exercitatio historico-ecclesiastica de antiquitate consecrationis nuptialis. Gedani, 1689.* w 4ce.

Jocher 8119.

— *Exercitatio historico-theologica de Concilio Gangrensi.* Gedani 1690. w 4ce.

Jocher 8003.

— *Kurtze Historie der Pesten in Dantzig vom Jahre 1352 bis 1709,* genommen aus der Vorrede des Traktats, Denkmahl der Pestilenz tituliert. Dantzig 1709. w 8ce.

— *Hypomnemata Hutteriana id est: analysis et observationes compendio locorum theologicorum Hutteriano succincta methodo accommodatae.* Gedani typis et imp. Dav. Rhetii Anno M.DC.XC (1690). w 12ce, k. 6, str. 362 (brak końca).

Dedic. Senatus Gedan. Collegio.

Jocher 2601. Jagiell.

— *Connexio praeceptorum metaphysicorum.* Gedani 1674. w 4ce.

Cat. Janss. 1702.

— *Connexio praeceptorum logicorum et metaphysicorum.* Gedani 1674. w 4ce.

Cat. Janss. 1702.

— *Samuelis Schelguigii, Silesii, Gymn. Thorunens. Professoris, Idea Logicae.* Seneca Epist. 33. *Qvi ante nos ista moverunt, non domini nostri, sed duces sunt. Patet omnibus veritas; non dum est occupata: Multum ex illâ etiam futuris relictû est.* Thoruni Sumtibus Authoris, & quorundam Auditorum, Excudit Joh. Coepselius, Gymn. Typogr. A. M DCLXXIII (1673). w 12ce, k. 6 nlb., str. 363 i 33 nlb. i 1 tablica.

Dedyk. 13 członkom senatu i magistratu toruńskiego. (Na końcu:) *Sumptibus Authoris et quorundam Auditorum.*

Struve Hist. logiki 1911 str. 190.

Warsz. Uniw.

— *Idea Methaphysicae, in quâ Solidè, perspicuè atq; methodicè. Theoria Metaphysica per debitas Definitiones atq; Divisiones sistitur, eademq; per accommodatissima exempla illustratur, Commissa publicae luci à Samuele Schelgvigio, Silesio, Philosophiae Magistro, Gymnasii Thorunensis Professore & Conrectore.* Wittebergae, Impensis Haered. D. Tobiae Mevii, & Elerdi Schumacheri, Praelo Matthaei Henckelii, Acad. Typ. Anno cło IocLXX (1670). w 12ce, k. 9 nlb., str. 233.

Dedyk. przyjaciołom: Janowi Neunachbarowi, Marcinowi Reusnerowi, Piotrowi Schoenwaldowi, Szymonowi Weisowi i Jakóbowi Feldtnerowi. Przedmowa z r. 1669 na 7 kartkach. Warsz. Uniw.

— *Samuelis Schelguigii, Silesii. In Gymnasio Thorunensi Professoris & Conrectoris, Idea Pnevumaticae.* (Tu winietka). Thoruni Typis excusa à Joh. Coepselio, Gymn. Typ. Anno M.DC.LXXII (1672). w 12ce, str. 48. Warsz. Uniw.

— *De Incrementis Bibliothecae Gedanensis, Epistola et Commentatio Samuelis Schelguigii, in Athenaeo Philos. Primae & Pract. Prof. P. ordinarii & SS. Theol. extraordinarii, itemq; Bibliothecarii.* Gedani. Typis David. Friderici Rhetii (1677). w 4ce, str. 19 i 1 nlb.

Na odwr. k. tyt.: *Ad... Christianum Schroederum, Praeconsulari officio d. XVI. Februarii M.DC.LXXVII (1677) unanimi Senatus incluti voluntate admotum, cum ab ipso Protobibliothecarii Munus, quod hactenus in Scholarchali Collegio, summa fide faustisq; successibus gesserat, deponeretur. Na końcu przedmowy: Gedani ex Museo d. X. Martii Anno salutis partae MDCLXXVII (1677).*

Przechodzi dzieje biblioteki i wylicza ofiarodawców. Między innymi ofiarował swój zbiór ksiąg: Mikołaj Żorawski, profesor Akad. krak. oraz astronom Hevelius.

Jocher 1066.

Ossol.

— *De immutabili Legis naturalis veritate* Gedani 1717. w 4ce.

— *Leichpredigt... Otto Dietericus Voegedingius.* Dantzig 1700. folio.

— *Leichpredigt... Andreas Gnospius.* Dantzig 1702. folio.

— *Lessus lugubres, piis manibus viri Emanuelis Dilgeri.* Dantisci. folio.

— *Manuductio ad augustanam confessionem.* Gedan. 1711. w 4ce.

— *Memoriae Boemellianae sacrum.* Dantisci 1724. folio.

— *De Peccatis post mortem commissis.* Gedani 1708. w 4ce.

— *Schriftmässige Prüfung des Babstthums, dass ist kurtzer und bescheidlicher, jedoch deutlich und auffrichtig gestellter Bericht, was man im Babstthum gläube, und nach Gottes Wort billich gläuben solle? Nebenst Beschreibung, der führnehmsten Ceremonien und Kirchen-Gebräuchen, welche*

aus den Bullarien, Pontificalien, Cere-
monialen, Ritualien, Missalien, Brevia-
lien und dergleichen auff Seiten der
Bäbstler, unverflichen Büchern, treu-
lich und fleissig angeführet, auch hin
und wieder, nach ihrem Werthe oder
Unwerthe betrachtet werden. Zu Ende
findet sich ein vierfaches Register und
dabey eine Anleitung, wie man diese
Arbeit, in Erklärung der Sonn- und
Fest-Tags-Evangelien nützlich gebrau-
chen könne. Dantzig, Druckts David-
Friedrich Rhet. Leipzig zu finden bey
Martin Hallervort. 1687. w 8ce, k. 16,
str. 951 i k. 47.

Dedykuje imiennie rajcom Gdańska, swoim
przyjaciołom. Dzieło wyrokiem sądu w r.
1718 na spalenie skazane. Obacz niżej:
Summus Pontifex. Jagiell.

— Quackerismus confutatus. Frank-
furti et Lipsiae apud Joh. Adam. Ple-
nerum 1696. w 4ce.

— Klag- und Trauer-Predigt über
den tödtlichen Hintritt, Des Durch-
lächtigsten... Johannis III. Königes in
Pohlen... Welcher Nach dem Er den
19. Maji 1674. erwählet... Den 17 Junii
1696. in Villanova bey Warschau... das
Zeitliche mit dem Ewigen verwechselt;
Den 24. Junii... In der Kirchen zur
Heiligen Dreyfaltigkeit Gehalten, von
Samuel Schelwigen, SS. Theol. D. et
p. p. Athenaei Rectore und Selbiger
Kirchen Pastore. Dantzig, Gedruckt und
verlegt durch Johann-Zacharias Stollen
(1696). w 4ce.

Hoppe 62.

— Christliche Predigt, Bey Ansehn-
lichem Leich-Begängnisse, Des Edlen,
GrossAchtbaren und Hochgelahrten,
Hn. Johannis Petri Titii, Eloquentiae
et Poëseos im Löblichen Athenaeo zu
Dantzig, weitberühmten Professoris
Publici, und seines Collegii geehrten
Senioris, Welcher den 7. Herbst-Monats,
im Jahr M.DC.XXCIX (1689). Seelig
in dem Herrn verschied, Und hierauff
Den 15. selbigen Monats, in der Schlaf-
kammer, Die Er sich längst zuvor, zur
Heil. Dreyfaltigkeit, hatte anfertigen
lassen, Den Vorangeschickten beyge-
setzet ward Aus den Apostolischen

Worten Tit. II. 11. 12. 13. Gehalten
von Samuel Schelwigen S. Theol. D.
Prof. Publ. Athenaei Rectore atque ad
SS. Trinit. Pastore. Dantzig, druckt
David Friedrich Rhet E. E. Raths wie
auch des Athenaei Buchdrucker. folio,
str. 36.

Wrocław. miejs.

— Orgel-Predigt. Dantzig 1704.
w 4ce.

Jocher 5235.

— Wetter-Predigt auf Veranlassung
eines erschrecklichen Donnerschlags.
Marc. 7. v. 31. 32. Dantzig 1699. w 4ce.
Jocher 5234.

— Specimen Bibliosophistarum Ge-
danensium, sive Erudita Colloquia, in
Bibliothecâ Publicâ, intra trimestre hye-
male, habita, & nunc per otium pleniùs
delineata, à Samuele Schelguigio, Philos.
Primae Practicaeque Profess. Publ. &
Bibliothecario. Accessit invitatio, ad fre-
quentandam Bibliothecam. Gedani, sum-
tibus auctoris, excudebat David-Fride-
ricus Rhetius, M.DCLXXXV (1675).
w 8ce, str. 96 i k. 4 nlb.

Na str. 50 mówiąc o językach sztucznych
wspomina o żargonie żydów polskich,
niemieckich i tureckich. Dalej mówi o języku
Cyganów, o języku scholarów, o języku
żołnierskim.

Na str. 88 cytuje ustęp Sarnickiego o Rzecz-
posp. babińskiej (De faceta morum censura).
Inne rzezy nas nie dotyczą. Krasinś.

— D. Samuelis Schelguigii, Synopsis
controversiarum, sub pietatis praetextu
motarum, quae in pugillos quaestionum
LXI. distributae, ordinariis disputatio-
nibus, in Athenaeo Gedanensi, argu-
mentum praebuerunt: Nunc vero con-
junctim editae, judicio Ecclesiae Evan-
gelicae Lutheranae submittuntur. Ac-
cessit triplex Index I. Quaestionum II.
Testium veritatis, in hoc opusculo alle-
gatorum et III. Respondentium, qui
Pugillos publice defenderunt. Gedani,
Typis et impensis Ioh. Zachariae Stollii
MDCCI (1701). w 8ce, k. nlb. 6, str.
399, k. nlb. 22.

Jocher 3277 a. — Sprawozd. z poszukiwań
węg., nr. 276.

Ob. niżej „Supplementum“ do tego dzieła
z r. 1708 oraz: Lang (Sinopsis... 1706)
i Ziegler.

Bibl. w Brassó (gimn. sask.).

— Toż:... (Editio 2da). Gedani, Christoph. Theoph. Ludovicus. 1703. w 8ce.

Jocher 3277 b.

— Toż:... Gedani. 1720. w 8ce.

Jocher 3277 c.

— Supplementum Synopseos a Piis hucusque frustra desideratum, nunc vero tandem ab infrunito quodam Pietista, per maledicta scurriliter eructata, exortum: Exhibens Theses ex Synopsi Controversiarum, sub pietatis praetextu motarum cum antithesibus, quae ipsissimis Novatorum verbis, bona fide allegatis traduntur. Gedani, Typis et cura Johannis Zachariae Stollii, 1708. w 8ce, k. nlb. 14, str. 256, k. nlb. 18.

W związku z temi dwoma dziełami wyszło dzieło Langa pt.: D. Joh. Gvil. Zieroldi... Sinopsis veritatis divinae opposita Synopsi Controversiarum... (1706).

Brassó (gimn.).

— Toż:... Francofurti, Jo. Guil. Mayerus 1710. w 8ce.

Jocher 3279.

— De termino peremptorio gratiae revocantis. Gedani 1700. w 4ce, str. 32.

— Samuelis Schelguigii D. De Unione ecclesiarum, Tridentinae atque Augustanae confessioni adhaerentium, disputationes sex, Tubae pacis Matthaei Praetorii, apostatae, superioribus annis oppositae. Gedani, Typis Davidis FridERICI Rhetii, anno MDCLXXXIX (1689) w 4ce, k. nlb. 4, str. 152.

Sprawozd. z poszuk. na Węg. nr. 275.

Ob. Hacki (1689) i Praetorius.

Bibl. Batt. w Gyulafehérvár.

— Unterricht auff die Fragen des sogenannten Erforschers der Warheit. Dantzig 1680. w 4ce.

Jocher 3260.

— Bona Verba Nuptiis... Ernesti Königs... dicta a Samuele Schelguigio... Thorunii, Joh. Coepselius M.DC.LXIX... (1669). w 4ce, str. 4.

— Wigandiana, Hoc est Anabaptismus D. Johannis Wigandi Pomesaniensis quondam Episcopi, Septem Disputationibus, In Athenaeo Gedanensi, Ita excursus, Ut primum parallelismus inter Anabaptistas et hodiernos Novatores, postea autem Dissensus inter hosce et Wigandum proponatur: Cum

Appendice, Lepidam Descriptionem et Divisionem Pietistarum exhibente. Gedani, Typis Johannis Zachariae Stollii. 1702. w 4ce.

Jocher 9832.

— Der unglückselige Zanck-Apfel so unter E. Ehrw. Ministerium zu Danzig gefallen. (B. w. m.) 1702. w 4ce.

— Freudiger Zuruff auf die eheliche Verbindung des Hr. Georg Wittiges als er mit der Jungfer Christina gebohr. Stecherin durch priesterliche Hand bekräftiget ward. Thorn 1671. w 4ce, k. 2 nlb.

Kraśińs.

(Schelguig Samuel). Bellaria in Solenni Nuptiarum Festivitate quas... Samuel Schelguigius... Thor. Gymn. Conrector... celebrabat... super addita a Fratribus & amicis... Thorunii, Joh. Coepselius (1670). w 4ce, str. 8.

— Summus Pontifex Romanus et Sancta Apostolica Catholica Romana Ecclesia per Decretum Serenissimi Tribunalis Regni Poloniarum Petricoviae in Archidioecesi Gnesnensi vindicata, contra Samuelem Szelvigium Doctorem Gymnasii Gedanensis Auctorem et assecclas fautoresque libri tres eujus titulus ex idiomate Germanico fideliter in Latinum transformatus: scilicet, Scripturae conformis probatio... 1718..

Bliższy tytuł tego pisemka zamieściłem już w tomie XXV str. 62—3 (dwa wydania) i opisałem je tamże na podstawie egz. Bibl. Jag. — Obacz Dąbski J.

— Ehrenschaß bey der Introduction Samuel Schelwigen angestimmt. Danzig 1685. folio.

— Epicedia auf Samuel Schelwig. Dantisci 1715. folio.

— Ad Supremum Pietatis Officium, viro summe reverendo, amplissimo atque excellentissimo Dno... St. th. d. et prof. publico, Athenaei Gedanensis rectori, et ad aed. S. Trinitatis pastori meritissimo, celeberrimoque; A. O. R. MDCCXV (1715) ad d. XVIII. Januar. placidissime defuncto; hodierno die VII. nimirum Februarii mensis, quo exequiae funeris christiano ritu fient, persolvendum, studiosam juventutem invitant, inspector et professores eiusdem Athenaei.

Gedani, typis Johannis Zachariae Stollii, senatus et Athenaei typogr. folio, 2 k.

Czartor.

— Συγαμματα Nuptialia viro... Samueli Schelguigio Gymn. Thor. Prof... ab auditoribus primae Classis oblata. Thorunii, Joh. Coepselius 1670. w 4ce, str. 12.

— Helicon dem Samuel Schelwig bey m Nahmenstage auffgeföhret. Danzig 1683. folio.

— Bona Verba Nuptiis Samuelis Schelguigii... dicta Vratislaviae. Thorunii, Joh. Coepselius 1670. w 4ce, str. 8.

— Viro clariss. Dn. M. Samueli Schelwigio Gym. Thor. Prof... festum nuptiale celebranti. Thorunii, Jo. Coepselius. 1670. w 4ce, str. 4.

— Feliciter Viro Clariss... Samueli Schelguigio Con-Rect. Gym. Thorun... Sponso nec non... Annae Reginae... amici... apprecantur. Ligniti, prelo Sartoriano curavit Christoph. Willing (1670). w 4ce, str. 8.

— Vota devota nuptiis auspicatis... Sam. Schelguigii cum Anna Regina Weiss dicata ab amicis. Thorunii typis excusa a Joan. Coepselio gym. typ. (1670). w 4ce.

Czartor.

— Vota nuptialia Sam. Schelguigii cum Anna Regina Weissia appensa Wittebergae. Thorunii, typis excusa a Joh. Coepselio gimn. typogr. 1670. w 4ce.

Czartor.

— Vota taedis nuptialibus Viri... Samuelis Schelguigii... Prof. Clariss... appensa Wittebergae. Thorunii, Joh. Coepselius 1670. w 4ce, str. 8.

— Glück wünschende Zuruffungen an den H. S. Schelguig und Anna Regina Weisen an dem Hochzeitlichen Ehrenfeste abgelegt. In Thorn druckts Joh. Coepselius (1670). w 4ce, k. 2.

Czartor.

— ob. Barth And. (1685) — Becher M. (1688) — Benter Gab. (1704) — Bordewisch H. (1717) — Bukky Jacobus (1746) — Czerniewski D. (Lacrymae) — Dąbski J. — Dragheim J. F. (Vita 1733) — Elard Sam. (1686) — Falek Nat. (1685) — Friedhold N. (1683) — Greuling J. (1685) — Grütz-

macher L. (1694) — Hacki Franc. — Held J. (1682) — Hempel And. B. (1673) — Hoffmann Fried. (Dies 1670) — Jerusalem T. (1685) — Markiewicz Łuk. — Pater P. (1692) — Schelwig Daniel — Schott Andreas (tu jego życie) — Titius Jan P. (Vistula 1674) — Weberski J. (Disputationum 1678) — Zierold J. G. (Synopsis 1706).

Lilienthal Erleutertes Preussen II 95—123. — Bandtkie II 47—9. — Praetorius Athenae Gedanenses 127—135 oraz Dantziger Lehrer Gedächtniss 55. — Sobieszcz. w Enc. powz. Org. XXIV 606. — Klotius De libris autorib. Lips. 1768 s. 65.

W Lilienthala Erl. Preussen (ob. tom XXI) w tomie II 96—123 zamieszczona jest jego rozprawka, mogąca zainteresować historyka obyczajów pt.: Von dem sogenannten preussischen Recht, dass wer die Neige ausgetruncken, vom Frischen anfangen soll. — Jest to przekład mowy, którą miał Szelwig po Iacinie 1701.

Niemal wszystkie powyżej wyliczone pisma Schelwiga są w Bibl. miejs. w Gdańsku.

Scheldr Joannes ob. Jason (1643).

Schelia Jan ob. Szeliha (Szeliga) Jan.

Schell Jacobus ob. Hencelius L. (1579).

SCHELLENBERGER Martinus. Disputatio Ex Nicomachaeis Ethicis octava. De Sapientia et Prudentia ceterisq; rationis virtutibus. Quam D. O. M. A. Sub Praesidio Cunradi Graseri Rectoris in Gymnasio Thorunensi Martinus Schellenberger Mediensis Transsylvanus XIX. Januarii horis & loco solitis habebit. Thorunii, Apud Franciscum Schnellboltz, Anno M.DC.XXVIII (1628). w 4ce, ark. A—C₂ (10 kart).

Sprawozd. z poszuk. węg. nr. 277. — Szabó III, nr. 1430.

Bibl. Telek. w Marosvásárhely.

Schellenschmid Scipio Achilles ob. Chronica (Preussische 1566, 1567).

Ob. Wotschke w Altpr. Monatsch. XLVIII str. 263. — Wierzb. III 2475. — Bibl. XIV 210.

SCHELLER Daniel. Der In Trübsal reichlich getröstete Knecht Gottes... Bey dem... Leich-Begängnüss, Der... Florentinae Güntherin gebohrner Langin, Des Samuel Günthers... Seelen-Hirtens, der Evangelischen Lutherischen Gemeine zum Schmiegel; numehro aber wol-meritirten Archi-Diaconi zur Lissa in Gross-Polen,... Ehe-Liebsten, Als

selbige Anno 1710. den 4. Januar... seelig verschieden,... Leichen-Predigt... In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingheim, druckts Johann Christoph Wild (1710). folio, str. 56. Wrocław. miej.

SCHELLER Emanuel Jan Gerhard (1735 † 1803). De latina ortographia quadam. Vilnae 1781. w 8ce.

Krasz. Wil. IV str. 247. — Encykl. Orgelbr. T. 23 s. 81.

Schelmuffsky ob. Reuter.

Schelwig ob. Schelguig.

Schemma dla Kommissi porządkowej. 1794. Czetwert.

— do konskrypcyi mieszkańców miasta Warszawy, podług którego każdy to, co jest wyrażono w rubrykach a szczególnie w jaki sposób chce służyć oyczyźnie ręką swoją napisać powinien. 1794. folio, str. 1.

Branic. — Czetwert. — Krasinś.

— do spisywania metryk chrztów, ślubów i pogrzebów (1791). fol., str. 4.

Inne tego rodzaju schematy ob. pod: Szemat. Branic.

— ob. Chodkiewicz H. C. (parentalium 1614) — Sotarevius B. (regulare 1694).

Schematismus derer Königreichen Galizien und Lodomerien, mit Voransetzung der Kaiserlich-Königlichen Böhmisch- und Oesterreichischen Hofkanzley, dann der Kaiserlich-Königlichen Obersten Justizstelle, für das Jahr 1782. Lemberg. gedruckt bey Wittwe Josepha Pillerin, k. k. gub. Buchdruck. w 8ce, str. 130, k. 1 nlb.

Schematyzm daje obraz składu personalnego następujących urzędów: Böhmischem und Oesterr. Hofkanzley, Ob. Justizstelle, biskupstwa i kapituły trzech obrządków, Landesgubernium, inne najwyższe urzędy administr. i sądowe we Lwowie, magistrat lwowski, urzędy obwodowe, Coll. Medicum, saliny, cła, domeny, tabaka, poczta etc. Nazwiska polskie spotyka się często, ale tylko na niższych stanowiskach.

Jagiell. — Ossol.

— Toż:... (za lata 1785—1796). w 8ce.

— für das Königreich Ostgalizien 1797. Lemberg, gedruckt und zu haben bey Joseph Piller. w 8ce, str. 272 i k. 28 nlb.

Dzieli się na 4 oddziały. Pierwszy wlicza skład osobisty władz administracyjnych

(Directorium in cammeralibus, cenzura, Landesgubernium, policja, Kreisämter, rząd dróg, salin, ceł, tabaki, poczty, uniwersytet lwowski, Lehrpersonale der Nationalchulen). Drugi oddział obejmuje sądownictwo i magistrat Lwowa. Trzeci władze wojskowe. Czwarty kościelne. Na końcu: Namen Verzeichniss.

Na str. 151: Studienkonse (rada szkolna).

Na str. 155 personal gimnazjów.

Na str. 158—194 dokładny przegląd istniejących szkół miejskich i wiejskich, parafjalnych i klasztornych.

Do wschodniej Galicji należały wówczas obwody: Myślenice, Bochnia, Sącz, Jasło, Tarnów, Rzeszów, Sanok, Sambor, Przemysł, Zamość, Żółkiew, Lwów, Złoczów, Brzeżany, Tarnopol, Zaleszczyki, Stanisławów, Stryj, Bukowina.

Jagiell. — Ossol.

— Toż:... 1798. w 8ce.

— Toż:... 1799. Lemberg, Piller. w 8ce, str. 301 i 2 nlb.

Układ podobny jak powyżej, ale rozpoczyna się od Galiz. Hofkanzlei, Hofkammer oraz Finanz und Kommerz Hofstelle. — Dużo nazwisk polskich. Jagiell.

— für das Königreich Westgalizien. Krakau, 1798. w 8ce.

— für das Königreich Westgalizien 1799. Mit Sr. röm. kais. kön. apostol. Majestät allergnädigstem Privilegio. Krakau, gedruckt und in Verlag bei Joseph Georg Trassler, K. K. Gubernial-Buchdrucker. w 8ce, str. 199.

Rozpoczyna: Gal. Hofkanzley, Hofkammer i Finanz Hofstelle, oraz inne urzędy centralne w Wiedniu. — Od str. 29 Bevollm. Hofkommission in dem Königr. Westgalizien (urzędująca w Krakowie); poczem podległe jej urzędy (sami Niemcy). Na str. 47 i nast.: Kreisämter (obwód krakowski, kielecki, koński, sandomirski, józefowski, chełmski, lubelski, radomski, radzyński, siedlecki, bialski, olkuski). Dalej idą urzędy finansowe, cła, tabaka, poczta. Na str. 87: Universitas caesareo regia Cracoviensis (z wykazem profesorów i wszystkich graduowanych). Na str. 107 gimnazja i inne szkoły. — Od str. 113: sądownictwo oraz magistrat krakowski (po niemiecku) i kazimierski (po łacinie). — Od str. 151 urzędy wojskowe. — Od str. 157 duchowieństwo djecezji krakowskiej i chełmskiej (obu obrządków). — Na końcu spis nazwisk.

Ob. Bibl. tom IV str. 190, gdzie podano Schematyzmy z wieku XIX. — Ob. także: Szematyzm urzędów.

Jagiell. — Kijows. — Ossol.

Schembek Fryderyk ob. Szembek Fryd.

Schemet Joan. Castellanida Samogitiae ob. Wolan And. (Epistolae 1592) — Szemet.

Scheming Samuel ob. Femgius Andr. (Hochzeit 1660).

Schenck Bern. ob. Lysius Henricus (1716).

Schencking ob. Schenking.

Schenelus Andreas ob. Epigrammata (1608).

SCHENING Fridericus. Leichpredigt... Valentin von Bodeck. Danzig 1635. w 4ce.

— Leichpredigt... Elisabeth Schnitterin, Martin Widers Ehegemahl. Danzig 1635. w 4ce.

— Leichpredigt... Johann Ernst Schröern. Danzig 1639. w 4ce.

Gdańs. miej.

SCHENINGIUS M. F. Epitalamia quibus secunda vota Johann. Jacobi Cramerii persecuti sunt amici. Dantisci 1638. w 4ce.

Gdańs. wiej.

Schenk Fr. ob. Heydeck (1649).

Schenk ob. Szenk baron książdz (Akty).

SCHENK P. Friderico Augusto regi haec imperii sui regna D. D. D. P. Schenkus sculp. Amstelodami, 1705.

Mapa Polski i Saksonji.

— Grosse color. Karte von Polen, Lithauen, Preussen, Pommern... Amst. 1703.

Z portretem Aug. II.

Katalog ant. Twietmeyera 1891 N. 102.

Schenking (Schencking) Jerzy, kaszt. wendeński, brat biskupa ob. Frencelius S. (Livonia 1599) — Saccus Mac. (1606).

Ob. Greiffenhagen Polnische Wirtschaft w Baltische Monatschrift 1888 VIII i IX oraz XXXIV.

SCHENKING Otto, bisk. wendeński († w Sulejowie 1632). Summaria Demonstratio Episcopatum Piltiensem subesse S. R. M. totiusque Reipublicae Ordinationi et ius vindicandi seu eximendi huiusmodi Episcopatum posse concedi illi Episcopo, cui salubriter S. R. M. et Resp. consuevit expedire... ob. tom XXIV, str. 282.

Jest to list Schenkinga. — Inne pisma odnoszące się do tejże sprawy są wskazane pod: Piltyń.

Janociana II 245. — Siarczyń. II 170. — Jocher 7971.

— Synodus Dioeciesana Vendsensis et Livoniae celebrata Rigae per Illmum et Rmum in Christo patrem et Dnum D. Ottonem Schenking. Vilnae apud Joannem Karcanum MDCXI (1611)... ob. Synodus.

Janoc. II 246. — Jocher 7582.

— Visitationis Apostolicae Sanctae ecclesiae Vendsensis et Livoniae Constitutiones. Vilnae apud Joannem Karcanum MDCXI... obacz tom XII str. 451.

— ob. Bellett Maria Joan. — Kahl Jakób (1616) — Loeaechius And. (Anagrammatismi) — Sikorski Jan (Gratulationi) — Szwab Fryderyk Hieronim (Trąby żałości 1621) — Tecno Joannes (Beantwortungen 1597) — Weberski Otto (Elegiarum libri 1635).

Siarczyński Obraz II 170. — Enc. pow. Org. XXIII 83. — Gadebusch Livländ. Bibliothek III 91 i 2. — Recke i Napiersky IV 52 i 3. — Rzepnicki Vitae praesul. III 250. — Święcki Hist. pam. II 72. — Enc. kości. XXV str. 501. — Korzeniowski Excerpta 1890.

Schenknecht Jan i Paweł ob. Szenknecht.

Schenopius Thomas ob. Seneca (Libellus 1523).

SCHENTYWANI (Szentivany) Soc. J. Prognostyk gospodarski y prace každomiesieczne z Xiędza Schentywaniego Soc. Jesu Kalendarza Węgierskiego wyięte y na polski język przetłumaczone. Także Praktyka gospodarska o odmianie powietrza y rzeczy widomych a każdodziennemu doświadczeniu podległych zabawna, z ktorey każdy wprzod poznać może, co za postanowienie przyszłego roku y każdego miesiąca y dnia ma bydź: Wszystkim obywatelom a zwłaszcza gospodarzom bardzo pożyteczne. Oraz Przydatek niektórych wiadomości potrzebnych o roku y częściach iego. O skutkach znaków niebieskich. O czasach y Świętach których dni y noce przybywa y ubywa. Przedrukowane r. 1784. (B. w. m. dr.) w 8ce, k. nlb. 49.

Jezuita Marcin Szentivany był autorem dzieła „Flos regnorum“, z którego wyciąg wydano w Kaliszu 1744. — Może to ten sam? Warsz. Uniw.

SCHEPPARTS Thomas. Drey ausserlesene Tractätlein Himmels Pforte der Heiligen Kleinod und der Seelen-Ver-mählung mit Christo. Dantzig. 1696. w 12ce.

Dla Lutrów.
Jocher 5926.

SCHEPPIUS Georgius. In fest. nuptiarum Andreae Terrhunii et Apolloniae Jeremiae Neunaberii filiae. Dantisci 1642. w 4ce. Gdańs. miej.

SCHEPS Balthasar. Trauer-Gedicht... Johannes Jacob Cramerus. Danzig. 1659. folio. Gdańs. miej.

Scherbius Filip (nie Scherkius, jak w tomie XIV, 512) ob. Altdorfina academia — Chmielecus M. (1585) — Czaplic M. (Theses 1597) — Czaplic Joh. (Artis 1603) — Krośniewicz (1597).

SCHERELLE Hieremias. Trinavlaevm Constantianvm, Serenissimae ac Religiosissimae Principi, D. Constantiae D. G. Poloniae ac Sueoniae Reginae &c. meritissimae laudi, Ternarum, Myrrhae, Vistvlae ac Villiae Nympharum opere Stichographico textum. Atq3 Sub eius S. R. M. Natalem Diem, Anno aetatis XXV ineunte. deuoti honoris ergo, In Regia Vlnensi, censorum nutu, expansionem, Per Hieremiam Scherelle Bavarvm, Eius S. R. M. humillimum clientem, Philologum Brunoritanum. Hac aula coeunt Virtus & summa Potestas: Lucanus fieri quod bene posse negat. A. D. quo SIGISMVNDVS & Constantia regnant (1613). (Na końcu:) Iudicium. Regi & Reginae SVperorVM CeDat honorI (1613). Ex Kartzanaeo, quod Vlnae, Chalcographeo. w 4ce, k. 16 nlb.

Tytuł ujęty w ozdobne ramki, cały tekst również w ramkach, ale węższych, na odwr. karty tyt. węższe ramki puste.

Rozpoczyna wiersz „in stemma“, potem idę anagrammaty, naeniae, excitamenta i inne nader sztuczne poezje. Na k. C. głos „Vistulad“ na cześć Zyg. III, na k. D głos „Williad“ (tj. nimf). — Druk staranny.

Bandt. H. dr. II 309.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

Scheremethof ob. Szeremetow (Szeremetiew).

Scherer Achatius ob. Curaeus (De origine 1568).

SCHERER Georg. Der Lutherische Betler Mantel, gestellet durch Georg Scherer Theologum Luce 18 Da Jesus nahe zu Jericho kam, sass ein Blinder am weg und bittelt. (Pod tem drzeworyt, a pod nim:) Marci 10. Und er warff seinen Mantel von sich, und sprang auff und kam zu Jesu Gedruckt zu Braunsbergk, Durch Johan: Sachsen. 1590. w 8ce, k. nlb. 11.

Sprawozd. z posz. w Szwecji nr. 143.

Bibl. w Upsali (z Coll. Brunsb. S. J.).

— Catechismvs Oder Christliche Catholische Kinder Lehr Durch Georgium Scherer Societatis Jesu Theologum zusammen getragen und in Frag und Antwort weisz deutlich erklaret. Jetzund wiederumb auff's newe nachgedruckt Zu Braunsberg, Durch Georgium Schönfelsz Anno MDCXXI (1621). w 8ce, k. nlb. 8, str. 696, k. nlb. 9.

Sprawozd. z posz. w Szwecji nr. 144.

Musiała istnieć jakaś wcześniejsza edycja. Bibl. w Upsali.

— Catechismus. Das ist Dess Catholischen Glaubens und Cerimonien Deutliche Ausslegung und Beschirmung... Dem Ermländischen Bistumb zum Besten gedruckt. Zu Braunsberg. Durch Georg Schonfelss a. MDCXXII (1622). w 8ce, indeks i str. 606.

Dedykow. przez drukarza: Michałowi z Działyńskiemu.

SCHERER Jan Benedykt (ur. 1741). Anecdotes interessantes et accrètes de la Cour de Russie tirées de ses archives; avec quelques anecdotes particulières aux différens peuples de cet empire, publiées par un voyageur qui a séjourné treize ans en Russie. Londres 1792. w 8ce (sześć tomów).

Dużo o Polsce.

— Annales de la Petite-Russie; ou histoire des Cosaques Saporogues et des Cosaques de l'Ukraine, ou de la Petite-Russie, depuis leur origine jusqu'à nos jours; Suivie d'un Abrégé de l'Histoire des Hetmans des Cosaques, et des Pièces justificatives: Traduite d'après les Ma-

nuscrits conservés à Kiow, enrichie de Notes, par Jean-Benoit Scherer, Pensionnaire du Roi, Employé au Bureau des affaires étrangères, Membre de plusieurs académies, Conseiller du grand Sénat de Strasbourg, ci-devant Jurisconsulte du collège impérial de justice à Saint-Pétersbourg pour les affaires de la Livonie, d'Estonie et de la Finlande. Tome Premier. A Paris, chez Cuchet, Libraire, rue & hôtel Serpente. M.DCC.LXXXVIII (1788). Avec Approbation et Privilège du Roi. w 8ce, k. 3 nlb., str. XVI, 328 i k. 1 nlb.; Tome second k. 3 nlb., str. 384 i k. 3 nlb.

Dedyk. Gerardowi de Rayneval, król. ministrowi pełnomocnemu w Anglii.

W tomie I przed kartą tytuł. tablica, przedstawiająca ówczesne stroje; widocznie miało ich być więcej, skoro tablica ta oznaczona jest: Tom 3. Pl. IV. W egz. Czartor. karta tytułowa II tomu (oraz spis treści) litografowane.

W przedmowie wysławia Kozaków ukraińskich jako bojowników wolności. Twierdzi, że korzystał z bezimiennych roczników napisanych po rusku. Sam dodał noty.

W tomie I opisuje Ukrainę; podział Kozaków na pułki; godności u Kozaków; rząd i zwyczaje; przyroda; walki z Polską i poddanie się Rosji; Karol XII na Ukrainie itp. Kończy na ukazie Katarzyny z r. 1775.

W tomie II: historia hetmanów (do str. 226). Od str. 226: Pièces justificatives (rozpoczyna akt Witolda, potem idą akty 17 i 18. w. po łacinie i po franc.; ostatni carowej Anny z r. 1734).

Na końcu: aprobacja cenzury i przyw. króla oraz Errata. — Dzieło robi wrażenie in-spirowanego przez Rosję.

Rozbiór tego dzieła jest umieszczony w Göttingische Anzeigen von gelehrten Sachen, 1788. Stück 169.

Bentk. H. lit. II 774—5. — Engel Ukrain. Gesch.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— Geschichte der Ukrainischen und Saporogischen Kosaken (1789)... ob. tom XVIII str. 25.

Jest to skrót wydany wedle Scherera.

Quérad la France littéraire 1836. Paris VIII str. 514. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII 84.

Scherfer Carolus ob. La Caille (Lectiones 1773).

SCHERFFER Waclaw von Scherfenstein (urodz. 1603 † 1674). Wenzel

Scherffers Geist- und Weltlicher Gedichte Erster Theil in sich begreifend Eilf Bücher. Zum Brieg gedrukt von Christoff Tschorn MDCLII (1652).

Księga VI dedykowana kilku panom śląskim: Wacl. Reiswicz, Jarosławowi Strzela z Obrowicz, Janowi Stadelmeyer, Gabr. von Hund i Kasprowi von Posadowsky, o których autor mówi, że władają językiem polskim. — Księga ta zawiera przekład Fraszek J. Kochanowskiego (Lust- und Schertz Reime). O wartości tego przekładu ob. w Pamiętn. liter. XIII (1913) str. 169—182. — Jest tu również przełożona „Koleśa“ Kochanowskiego.

Goedeke Grundriss zur Gesch. III str. 54 oraz Deutsche Dichtung II 447.

— Genealogia ducum Poloniae et Silesiae 1664.

Thomas Joh. G.: Handb. der Literat. v. Schlesien 1824.

— Pitschnische Schlacht umständlich aus einem lateinischen carmine in Teutschen Versen beschrieben. Zum Brieg. Gedrukt durch Christoph Tschorn. 1665. w 4ce, kart 15 (ark. D₂).

Dedyk. Bürgerm. Rathm. und Gemeinde der Städte Krentzburg und Pitschen (Byczyna). Przekład z łacińskiego poematu Bartłom. Benckiusa, byłego plebana w Byczynie, którego rękopis tłumaczowi się dostał. Por. tom XII str. 461, gdzie podano mylnie Benckiey. Wrocław. Uniw.

— ob. Benckius.

Pisał także i inne prace, które nie należą do pols. Bibliografji.

Scherffing Hieronim ob. Schneeberger Antoni (Catalogus 1557).

Scherschnik Leopoldus Joannes ob. Acta societatis Jablonovianae (1772 i 1773).

Schertz-Gedichte ob. Babzihn Mich. (und Ernst 1670) — Bobart Joh. (Gedichte 1654) — Puppe (1658).

Schertzius Paulus ob. Biskupski Piotr (1605).

Scherzer (Szercer) D. (Summaryusz Teologii) ob. Hentschel Sam.

SCHERZER Johann Adam. Collegium Anti-Socinianum CLIV. disputationibus absolutum. Lipsiae 1672. w 4ce (z portretem).

— Toż... Lipsiae 1702. w 4ce.

— ob. Calovius Abraham (1698).

SCHEUCHZER Johann Jacob. Historia piscium naturalis... (1740) ob. Klein Jakób. Dzików.

— Sciographia lithologica curiosa seu lapidum figuratarum Nomenclator olim a... conscriptus; post modo auctus et illustratus a Jac. Theod. Klein. Gedani, typ. Joh. Schreiberi, 1740. w 4ce. Dzików.

SCHEUNEVOGEL (de) Dawid (1717 † 1795). Argumenta od strony Ur. de Scheunevogel małżonków, przeciw Ur. Tottien. B. m. dr. i r. (po r. 1774). folio, 1 ark.

Sprawa w restytucji ex gravamine sądu Piltyńskiego, nie ex restitutione bonorum, lecz pro expositione bonorum plus licitationi. Co ponad pretium bonorum to winien Tottien wypłacić Scheunevoglom. Jagiell.

— Przełożenie samego interessu między U. Scheunevogel y U. Tottien zachodzącego do illacyi po dekrete zapadłym podane. B. m. dr. i r. (po r. 1782). folio, str. 4.

Spór familijny o spadek po Piotrze Szutlerze z testamentu z r. 1733. Jagiell.

— Status causae pro parte Generosi Davidis Scheunevogel Districtus Piltinensis Superintendentis, & Lovisae Benignae de Schuttler Conjugum Actorum. Contra Generosum Christophorum Antonium Tottien Aulae Ducalis Curlandiae Consiliarium Citatum. Terminus ex Appellatione & Prosecutionibus Causa ratione bonorum Seslaucken & Seemallen. B. m. dr. i r. (po r. 1772). fol., str. 8.

O dobra Seslaucken i Seemalden w Kurlandji i o splate córce. Jagiell.

— Status causae pro parte Generosi Davidis de Scheunevogel Districtus Piltinensis Superintendentis & Lovisae Benignae natae Schuttler, Conjugum Actorum & Appellantium, Contra Generosum Christophorum Antonium Tottien, Aulae Ducalis Curlandiae Consiliarium, & Sophiam Gisabertam natam Schuttler Conjuges. Terminus ex Appellatione ordinaria & prosecutionibus. Causa ratione bonorum Seslaucken & Seemallen. B. m. dr. i r. (po r. 1772). folio, str. 16. Jagiell.

— ob. Tottien.

Syn jego pisał się Scheinvogel (obacz).

Dawid Scheunevogel pozostawił po sobie kilka pism religijnej treści, które wylicza Recke i Nap. IV 59.

Schevet Jehuda. [Książka hebrajska, zawierająca przepisy dla Izraelitów, co wolno jeść. Za panowania Zygmunta III. w r. 351]. w Krakowie, 1591.

Czartor.

Schiava (La riconosciuta) czyli siostra z niewoli wyrwana. Kraków 1788.

Argument sztuki (Picciniego).

Bernacki Teatr za St. Aug. II 298. — Estreicher Teatra I 186.

Schick Benignus ob. Prudentius (1514).

Schick Krzysztof ob. Hosius (Dialogus 1560).

SCHIKANEDER Emanuel. Czarnozięzki flet wielka opera w dwóch aktach od Emanuela Schikaneder muzyka zaś od Pana Wolfganga Amade Mozarta, Kapelmajstra i aktualnego C. Kr. Kamer. Kompozytora pierwszy raz od towarzystwa Pana Bulla w miesiącu Wrześniu grana. w Lwowie, 1792. w 8ce, str. 46.

Por. Bernacki Teatr za St. Aug. II 309, 320. (Powyższego tekstu nie wymienia).

Jagiell. — Zamoj.

SCHICKARD Wilhelm. Elementa Grammaticae Ebraeae. Thorunii 1671. w 12ce. Jocher 613.

SCHICKFUS Jakób. New Vermehrte Schlesische Chronica vnnnd Landes Beschreibung, darinnen weyland H. Joach: Curaeus der Artzney D: einen Grundt geleget. Itzo biss an das 1619 Jahr, da sich dero Oesterreichischen Wienerischen Linien Regierung gantz endet. Mit sehr vielen nothwendigen Sachen vermehret vnnnd gebessert. Auch in vier vnterschiedliche Bücher abgetheylet. Von Jacobo Schickfusio. I. V. D. Röm: Kay: auch zu Hungern vnd Bohaimb Königl: May: Rath, Cammerfiscaln in OberSchlesien, auch Fürstl: Liegnitschen Rath. Mit sonderbarem Churfürstl: Sachsischem Privilegio. Jehna. Inn Verlegung Hanns Eyerings See: Erben vnd Johann Berters Buchhendler inn Breslaw. (B. w. r.) (1625). fol., k. 9 nlb., str. 266, 151, 594, 324, k. 60 nlb.,

1 mapa i 4 k. czyste (po karcie tyt., po str. 266, 594 i po k. 39 nlb.).

Karta tyt. sztynchowana, u dołu widok m.

Wrocławia z napisem: Bresslaw die Haupt Statt in Schlesienn; po bokach dwie kolumny z postaciami kobiecimi, u których stóp lew i orzeł, jedna z nich wsparta lewą ręką o głowę lwa, a w prawej trzyma rulon, druga trzyma w prawej ręce krzyż, w lewej kielich z hostją. U góry i dołu kolumn napisy: Fortiter perfert i Fideliter obdurat. Nad kolumnami dwa aniołki trzymają portret Ferdynanda II z napisem w otoku: Ferdinandus II. D. G. Rom: Imp: S. Ang. Germ: Hun: Boh: Rex et Supr: Dux Sil. — Na tyt. jednego z dwóch egzemplarzy bibl. Akad. u spodu jednej kolumny litera „K“, u spodu drugiej litera „S“, których w drugim brak. — Mapa Śląska: Abris der Landschaft Schlesien Saupst der Aengrentzenden Konigreichen und Landern, z podpisem: David Custodis sculpsit, znajduje się w jednym egz. Akad. po karcie tyt., w drugim po początkowej 9 k. ulb.

Przedmowa do ksiąg i baronów śląskich pisana z Wrocławia 2 stycznia 1625 roku. Po przedmowie 8 łacińskich wierszy różnych autorów, oraz tablica genealogiczna Piastów (w formie drzewa).

W przedmowie krytykuje swego poprzednika Cureusa i wymienia swe źródła; między niemi Długosza, Kromera, Kl. Janickiego i Miechowitę.

Dzieło dzieli się na Liber regum, Liber ducum, Liber rerum (kościół i prawo), Liber civitatum. Księga królów osobno liczbowana liczy str. 266. Rozpoczyna ją: Prolog, potem idą rozdziały o nazwie Ślązaków, o wędrownce Ślązaków z Małej Azji, o ich historii przed Lechem, o panowaniu Polaków na Śląsku, o Piaście, o jego następcach królach polskich. Od w. XIV przechodzi to w dzieje zwierzchnich ksiąg śląskich (Piastów, Luksemburgów, Jagiellonów, Habsburgów).

Księga II bez osobnego tytułu idzie od str. 1—151, a poświęcona jest ksiągdom lignickim, brzeskim, oleśnickim, itp. — przynosi ona dużo materiału epigraficznego i dyplomatycznego.

Księga III od str. 1—594 obejmuje historję kościoła (do str. 96) oraz urzędów i urzędów świeckich (roki książęce, wjazdy królów, kontrybucje, traktaty z Polską, pokoje ziemskie np. z r. 1474 i 1571, ustawy i rozporządzenia, sądy, przywileje itp. — głównie z XV i XVI wieku). Na str. 517 jest Prawo m. Wrocławia. Na str. 555 prawo kościelne śląskie (biskupa Waclawa z r. 1416). Na str. 557 jakiś zbiór oryli, doczepiony do powyższej ordynacji biskupa Waclawa. Na str. 582 ciekawe artykuły sądów rugowych chłopskich.

Księga IV poświęcona opisowi i dziejom poszczególnych miast. Zaczyna jednak od fizjografji całego kraju. Na str. 16 opis zdrojowisk Hirschberg i Landeck. Na str. 36 etnografja Śląska; wylicza też nazwiska szlachty śląskiej (dość dużo polskich). Na str. 44 opis i dzieje Wrocławia; dalej reszta miast. Od str. 274: Folgen Drey Orationes D. Davidis Chytraei... von den Kaysern... Carolo V, Ferdin. I, Maximiliano II.

Na 60 kartach końcowych zamieszczono indeksy (spis rozdziałów, indeks rzeczy i nazwisk) oraz Errata. Indeksy są podwójne: osobno do dwóch pierwszych ksiąg, osobno do dwóch drugih. Tak samo Errata.

W całym dziele dużo wzmianek o Polsce, co w indeksach zestawiono pod Polen i Polnischer. Ale całe dzieło technie niechęcią do Polski i tendencją, aby zatrzeć ślady żywiołu polskiego na Śląsku.

Ob. Cureus (w tomie XIV) oraz Schlesien (1714).

Markgraf Entw. der schles. Geschichtschr. w Zeits. des Ver. G. Schl. 1888 XXII. Akad. — Jagiell. — Uniw. lwow.

Uzupełnienie tego dzieła tworzy i bywa razem oprawiane następujące dzieło:

Gynaeceum Silesiacum Ligio-Bregense. Kurtze Historische Beschreibung und Aussführung der Stammlinien von den Hochlöblichen Ahnen, etlicher Fürstlicher Frewlin in Schlesien, die an Kayserliche, Königliche, Chur und Fürstliche, Gräffliche Herrliche Stammen und Häuser ausserhalb Landes Verheurath worden, und im gegentheyl etzlicher Kayserlicher Königlicher, Chur und Fürstlicher Gräfflicher Frewlein ausserhalb Lades, So ins Landt und Hertzogthumb Schlesien Gebahret, und etlichen Schlesischen Fürsten Beygelegt worden. Gestellet durch Danielem Zepken. Sampt einem hierbey Aussfürlichen Stammbaum von Piasto her, biss uff ietzige Zeit inn Kupffer gebracht. Inn Verlegung David Müllers Buchandlers in Bresslaw. Gedruckt zu Leiptzig Anno 1626. [Na końcu:] Leiptzig, Gedruckt durch Johann-Albrecht Mintzeln, Anno M.DC.XXVI. folio, k. tyt., 1 k. czysta, k. nlb. 8 i str. 123 (oraz 1 tablica).

Karta tyt. sztynchowana z 3ma postaciami męskimi, jedną leżącą u dołu, a dwiema stojącymi po bokach; podpis: Matth. Merian fecit. Tablica z drzewem genealogiczem wklejona przy mapie Śląska.

Schicklichkeyt des iares (1500) ob. Glogoviensis Joh. (w Dodatkach do t. XXIV).

Schicksal (Das Gerechte) von Pohlen, aus natürlichen Rechten und Verträgen erwiesen. Eine Abweisung der den Höfen Wien Berlin und Petersburg, wegen ihres Verfahrens gegen gedachter Republik, zur Ungebühr gemachten Vorwürfe Nebst einer Erörterung ihrer Gerechtsame auf ganz Pohlen, und des Königes in Preussen auf Danzig und Pommerellen. Frankfurth und Leipzig. 1775. w 4ce, k. 2 nlb, str. 76.

W I rozdziale rozbiiera autor zasady prawa narodów co do roszczeń państw względem obcych ziem. — W rozdziale II charakteryzuje właściwości państwa polskiego i Polaków (nader ujemnie). — III rozdział o pretensjach Prus, Austrii i Rosji. Tu słaui Poniatowskiego. — Rozdział IV odpiera zarzuty przeciw mocarstwom rozbiorowym, zamieszczone w dwóch piśmiech: *Untersuchung des Verfahrens London 1773*; oraz *Theilung von Pohlen in sieben Gesprächen*. — Całe to pisemko wydane niewątpliwie z inicjatywy Fryderyka.

Por. Pansmouser (Lindsey). Akad.

Schicksale (Die) der Polnischen Dissidenten von ihrem ersten Ursprunge an bis auf jetzige Zeit. Erster Theil. Hamburg, gedruckt und zu bekommen bey Dieterich Anton Harmsen 1768. w 8ce, k. tyt., str. 584, k. 1 nlb. i str. od 585 do 700; Zweyter Theil. 1770, k. 2 nlb., str. 663 i 7 nlb.; Dritter Theil. 1770, k. tyt., str. 110, k. 1 nlb., str. od 111 do 655 i 5 nlb.

Każda część dzieli się na 6 mniejszych części (Stueck) z osobnemi kartami tytułowemi, przeważnie objętemi stronicowaniem całości, z wyjątkiem „Sechstes Stueck“ w „Erster Theil“ po str. 584 i „Zweytes Stueck“ w „Dritter Theil“ po str. 112. Tytuły 12 mniejszych części w dwóch pierwszych tomach brzmią tak samo jak tytuł główny, w trzeciej części mają karty tytułowe odmiennie, a mianowicie: *Die allernoensten und grausamsten Schicksale der Polnischen Dissidenten, mit Inbegriff des Tuerckenkrieges*. Wszystkie też mają datę 1769, a nie 1770, jak na głównej karcie tytułowej, podczas gdy w obu pierwszych tomach mają datę zgodną z datą głównej karty tytułowej. Karty tytułowe mniejszych części rozmieszczone są w następujący sposób: *Erstes Stueck* tuż po głównej karcie tytułowej

wszystkich trzech części, *Zweytes Stueck* w *Erster Theil* po str. 120, *Drittes* po str. 240, *Viertes* po 352, *Fuenftes* po 472, *Sechstes* po 584; w *Zweyter Theil* *Zweytes Stueck* po str. 126, *Drittes* po 238, *Viertes* po 350, *Fuenftes* po 434, *Sechstes* po pustej karcie, umieszczonej po str. 558 i wliczonej do ogólnego stronicowania; w *Dritter Theil* *Zweytes Stueck* po str. 112, *Drittes* po str. 222, *Viertes* po str. 334, *Fuenftes* po str. 438, *Sechstes* po 550.

Treść dzieła jest następująca:

Część I opisuje przeddzieje Polski, nazwę Lachów i Polaków, pierwsi Piastowie, religia pogańska, dzieje nawrócenia, Prusacy i Litwa; na str. 141 napis na grobie Bol. Chr. — Od str. 161: *Ursprung der Dissidenten und Disunirten in Polen* (dzieje herezji średniow. w Polsce). Od str. 356: sprawy religijne za Aleksandra i za Zygmunta. Na str. 630 osobny rozdział o J. Łaskim. Na str. 654: *Bracia czescy*. Na str. 660 opis i dzieje protestanckich gmin w Polsce, Małopolsce i Litwie.

W cz. II opisane wypadki z r. 1558—65; na str. 76 synod z roku 1565 (Glicznier i Crassius), poczem dzieje dysydentów w w. XVI, XVII i XVIII. Na str. 360 o Socynianach. Na str. 388 usadowienie się Jezuitów w Toruniu. Dużo uwagi poświęca dziejom walk relig. po miastach pruskich, a zwłaszcza w Gdańsku. — Od str. 543: jak dysydenci utracili swoje prawa w r. 1717. — Na str. 662 tumult toruński z r. 1724. Na str. 649 rozmowa toruńska z r. 1645. — Kończy się ta część spisem rzeczy, obejmującym obie pierwsze części.

Na tem kończy się część historyczna. Ma ona charakter kompilacyjny. Autor cytuje Melisandra i Sollignaca, Długosza i Kromera, Lengnicha, Comeniusa, Regenwolsciusa, Hartknocha, Piaseckiego, Orzechowskiego, Lauterbacha, oraz inne źródła niemieckie. Pisał ktoś zamieszkały w Polsce.

Część III ma odmienny charakter, bo jest to kronika niesłychanie szczegółowa współczesnych autorowi wypadków, o których musiał posiadać relacje dokładne. Obejmuje rok 1768 i 1769. Rozpoczyna się od konfederacji dysyd. Gołza i Grabowskiego i od sejmu z r. 1768. Poczem opisuje autor przebieg konfederacji barskiej i jej stosunek do dysydentów. Stosunek autora do niej jest naturalnie niezyczliwy (pełno wiadomości o okrucieństwach konfederatów np. na str. 255). Dużo miejsca zajmuje wojna turecko-rosyjska. Dla Katarzyny jest autor z pełną sympatją. Część III kończy się na wypadkach z lipca 1769.

Na końcu dodana „Nachricht“ od wydawcy, datowana w październiku 1769; w której donosi, iż część III była drukowana przed

częścią IIgą. Część IIga jest w druku. Nieznany autor jej nadesłał także manuskrypt „von Verbesserung der dortigen (polnischen) Schulen“, który wydawca niebawem odda pod prasę. Ukazuje się także część IV dzieła (ale ta się w rzeczywistości nie ukazała?).

Zawarty tu szczegółowy opis dziejów Konfederacji barskiej nie został dotąd w nauce przez nikogo wyzyskany.

Dzieło ma wyraźną polityczno-religijną tendencję. Autor wykazuje łączność między wyznaniem greckim a ruchem dysydenckim w Polsce (Mieszko był wedle niego ochrzczony w wyznaniu greckim). Zwalcza socynjanizm, a dąży do unifikacji wyznań protestanckich. Chwali Katarzynę. Słowem jest ono wykładnikiem tego samego prądu, który wywołał wypadki z lat 1766—8 (np. konfederacja toruńska). Wiąże się z pracami unjonistycznymi Jabłońskiego i Elsnera (obacz pod Ignatius) i z kodyfikacją Scheidemantla (ob. wglasz str. 184).

Kto mógł być autorem? Był nim 1) historyk zawodowy, dobrze znający dzieje i ustrój Polski; 2) unjonista; 3) mieszkaniec Prus, bo sprawy Prus i Gdańska najwięcej go interesują; 4) uczestnik prac dysydenckich z r. 1767—8. Wszystkie te cztery względy wskazują zgodnie na osobę Lengnichu. Istotnie z dziełami tegoż (Gesch. der preuss. Lande) jest tu dużo punktów stycznych. — O uczestnictwie Lengnichu w konfederacji toruńskiej 1767 ob. Bibl. tom XXI str. 173.

Z innych autorów protest. mógłby wchodzić pod uwagę tylko Kaulfuss, autor traktatu o szkołach (1770 i 1790); albo Büsching Antoni (tom XIII, 463) lub jeden z dwoch Friesów. Dwaj pierwsi byli przeciwnikami unjonizmu, a żaden z nich nie miał tak rozległego wykształcenia w dziejach Polski, jak autor „Schicksale“. Żaden z nich także nie brał udziału w konfederacji toruńskiej. Tak więc uważam i ten negatywny взгляд jako świadczący za autorstwem Lengnichu. — Anonimowość książki tłumaczy się łatwo, jeśli przyjmiemy autorstwo Lengnichu.

Völker Der Protest. 1910 str. 123 szuka autora gdzieindziej: w kołach warsz. dyplomatycznych, które się interesowały traktatem r. 1768.

Jocher 9712.

Branic. — Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Ossol.

— reisender Personen. Erlangen 1761.

W wydawnictwie tem przedrukowano opis przygód Opitza, o których ob. bliżej w t. XXIII. 380.

Schierling ob. Schulze Christ. Fr. (1762).

SCHIFF Hausen von Wesserling.

Opisanie Schiff-Hauseńskiego balsamicznego plastra Schiff-Hausena von Wesserling kamerjunkra króla Wiel. Brytanii z rosyjskiego na polski język tłumaczone. Łowicz, druk Prymasa 1790. w 8ce.

— Toż... Łowicz, druk Prymasa 1791. w 8ce.

Nota Oczykows.

— Toż... w Płocku 1791. w 8ce, str. 30.

Warsz. Uniw.

Schifordegheri Caspar ob. Seidel C. S. R. V. (Observationes 1717).

Schiffs-Ordnung (Der erbaren Hanse Städte) und Seerecht. Deren sich ihre Bürger, sonderlich die Schiffs-Redere, Befrachtere, Schiffer und Schiffsvoelk zuverhalten. Von newen ubersehen und gebessert, und unter gewisse Titul aussgetheilet. Dantzig, gedruckt durch Georg Rheten (1614). w 4ce, 26 k. nlb.

Tytuł w ozdobnej ramce. Przedmowa datowana z Lubeki 23 maja 1614 r. W niej rada miast hanzeatyckich poleca marynarce tych miast trzymać się powyższego prawa morskiego. Dzieli się ono na 15 tytułów, z których pierwszy o budowie okrętów.

Druk w Gdańsku świadczy, że okręty gdańskie, a zapowne i polskie (w w. XVII), stosowały się do przepisów prawa hanzeatyckiego. Czart. — Jagiell.

SCHILBERG Michael, Gedanensis.

Quaestio an moribundus comitti queat... 1706. w 4ce.

Sprawozd. z poszuk. na Weg. nr. 276.

Bibl. muz. w Sybinie.

Schilder Wincenty i Zuzanna (Mucharzka) ob. Mucharska — Ślachetka (Treny 1659) — Sleszkowski Wojciech (Wesoła harmonia).

Schiller Elias ob. Botsaccus Joan. (1649).

Schiller w Polsce (XVIII w.).

Ob. Bernacki Teatr II str. 226 i passim. — Wrzosek J. Sniad. I str. 201.

Schilling Jan ob. Solidus.

O rodzinie Schillingów, a zwłaszcza o Mikołaju († 1578) ob. Wojciechowska Z dziejów książki 1928 str. 103.

Schilling ob. Gotz (1756).

Schilling Kapustische Hochzeit ob. Bauer (1707).

SCHIMMELPFENNIG Jan Ernest. Q. D. B. V. De Exheredato Exheredanti Reconciliato... Exercitatio Sabbathia XXVII. D. 10. Octobr. 1722. Respondens Johann Ernestus Schimmelpfennig Ged... Gedani, Typis I. D. Stollii. w 4ce. Ob. J. S. Schultz.

— Q. D. B. V. De Fideiussore Succedaneo, Germanis vom Rück-Bürgen... Exercitatio Sabbathia XXXVI. D. 30. Januarii 1723... Respondens Johann Ernestus Schimmelpfennig, Ged... Gedani, Typis I. D. Stollii. w 4ce.

— Q. D. B. V. De Incommodo Trasantis ob non acceptas Literas Cambii Exercitatio Sabbathia XLVI. D. 10. Julii 1723. Respondens Johannes Ernestus Schimmelpfennig, Ged... Gedani, Typis I. D. Stollii. w 4ce.

Schimmelpfennig ob. Publicandum (1797).

Schinagel ob. Caselli (1781).

SCHINCKE Godofredus. Dissertatio ethica VI. de virtute in genere et in specie..., quam in Gymnasio Thorunensi praeside M. Johanne Sartorio... defendet Godofredus Schincke, Fraustadio-Polonus. d. 25. Nov... M.DC.XXCVIII (1688)... Thorunii. w 4ce, k. nlb. 22.

Szabó III, nr. 3514.

Schindeler Wolfgang ob. Hegen-dorphinus Christ. (Dragmata 1520).

SCHINDLER Adrjan. Academia mortis, exhibens mortalibus pro totius anni diebus lectiones sacras. Fraustadii 1688 ex officina Joan. Christoph. Wildi. w 4ce.

Katalog po X. Prusinowskim str. 172.

— **Miraculum Hispanicum S. Antonius Paduanus, Miraculum Hispanicum transplantatum in hortum alterum floret pulchrius S. Antonius Canonicus Regularis transplantatus in hortum Seraphicum vita floruit et doctrina, virtutibus et stupendis miraculis factus Miraculum Sanctitatis appellatus Miraculum totius Mundi etc. per P. Fratrem Adrianum Schindler Ord. Min. Reformatorum Sacerdotum. Schlichtingsheimii typis Joan. Christoph. Wildii. A. 1693. w 8ce, str. 92.**

Joher 8327. — Bandtkie Hist. druk. II 149.

Schirerin Susanna ob. Paulitz (1648).

SCHIRMER Jerzy Dantiscanus. Propentikon scriptum Joh. Pythisco. folio. Wotschke Studienfahrten 1910 str. 9.

Schirmschrift ob. Stempel Mat. (1674).

Schiro Józef ob. German S. (Akafist).

Schisma ob. Cricius J. (Lutheri 1523) — Elżanowski Tom. (1631) — Grus (1617) — Historya (1698) — Kazania (1767) — Maimbourg Ludwik (1677) — Morgenstern (Waldensium 1563) — Paxillus F. B. (1606) — Sander Mikołaj (Historia o schizmie 1748) — Wietrowski Max. (Historia 1723) — Wilcki Walerjan (albo błąd grecki 1632).

Ob. Szymatycy.

SCHKOLANUS Hektor. Seltsame und merkwürdige Schicksale eines Jünglings, gennant Hektor Schkolanus, von Reutlingen gebürtig, welche er von Jugend an, und hernach auf Reisen in Pohlen, Deutschland, Frankreich und Spanien, besonders aber auf einer Fahrt mit einem Seeräuber um Amerika herum gehabt, da er endlich in der Südsee dieses Welttheils nebst dreyen Kameraden auf einer unbewohnten Insel von ihm verlassen worden und nachdem noch 7 Jahre allein allda zubringen müssen. Frankfurt, 1778. w 8ce, str. 224.

Tytuł z katalogu ant.

Schlabodda (Słoboda) ob. Relation (1704).

Schlachciński ob. Slachcinus.

Schlacht (Die) von dem König von Poln und mit dem Moscoviter gescheen am Tag Mariae Gepurt MCCCCCXiiiij. (Bez miejsca druku). (1514). w 4ce, k. 4.

Na tytule drzeworyt.

Odnosi się widocznie do bitwy pod Orszą, opisywanej współcześnie przez Dantyszka, Krośnięczyka i Krzyckiego. — Porównaj: Zygmunt I (Ill. virorum carmina 1515). Petersburg.

— (Sehr grosse und blutige) der Türken und Moscoviter, neben andern vielen Posten von fast aller Länder in Europa jetzigem Zustand aus den neulichsten Novellen mit Fleiss zusammengezogen und herausgegeben am 28. Sept. (8. Oktob.) 1677. w 4ce, 4 k.

Są tu wiadomości ze Lwowa i Lublina. — W r. 1676 była bitwa pod Żórawnem. Czartor.

Schlacovius ob. Schlakovius.

SCHLAESER. Sur les conjunctures actuelles de la ville de Danzig, au mois de Novemb. 1783. tiré des avertissement politiques. 1783. w 4ce.

SCHLAFF Johann Heinrich. Ueber die wehmüthige Jammer-Klage Der Höchst-Betrübten entworffene Trost-Zeilen, Als... Johann Friederich Ortlob... Am 16. Decembris Anno 1700. Bey Volek-reichen Comitatz zu seiner Ruhe-Stäte im Paulino begleitet ward, Von D. Johann Heinrich Schläff. Leipzig, Druckts Johann Andreas Zschau. fol., 2 karty. Ortlob umarł w Warszawie r. 1700.

Wrocł. miejs.

Schlag Christoph ob. Pfeffer Carl (1750).

SCHLAG Jerzy, moderator szkoły polskiej we Wrocławiu. Neun und funffzig Pohnisch-Deutsche Handlungs-Gespräche, darinnen die im gemeinen Handel und Wandel gewöhnlichsten (sic) Redens-Arten enthalten sind; nebst einen doppelten Anhang von Benennung und Resolvirung der Pohnisch- und Schlesischen und andern Müntz, Maass und Gewichte, zum Behuff sonderlich der Pohnischen Schule in Bresslau danebst, auch andern, so die Pohnische oder auch Deutsche Sprache zu erlernen von nöthen haben zusammen getragen. Breslau, bey Johann Jacob Korn, Buchhändler auf dem Ringe in dem von Gischischen Hause. 1736. w 8ce, k. 6 nlb., str. 320 i k. 1 nlb.

W przedmowie mówi, że swego poprzednika Jana Ernestiego pracę przerobił i uzupełnił. — Prace Ernestiego opisane są w t. XVI str. 97. Pochodzą one z lat 1674—89. Porównaj też podobne dzieło Dobrackiego w t. XV.

Dziełko ma swe znaczenie nie tylko dlatego, że stwierdza znaczną liczbę żywołu polskiego dookoła Wrocławia w połowie XVIII wieku, ale i przez treść swoją. Podaje dużo wyrazów gwarowych i szczegółów obyczajowych. Przynosi: rozmowy na rynku, mieszczanki ze służącą, kupno masła i mięsa, rozmowa karczmarza z parobkiem, rozmowy szewców, rzeźników i innych rzemieślników, rozmowy kupców o towarach, wekslarzy, furmanów itp. Rzecz zasługiwałaby na opracowanie pod względem językowym.

Nazwy, monet, miar i wag idą od str. 314.

Errata k. 1. Jagiell. — Krasińs.

— Neun und funffzig Pohnisch-Deutsch Handlungs-Gespräche. Breslau 1745. w 8ce.

Czartor.

— Toż:... Breslau 1755. w 8ce.

Czartor. — Zamoj.

— Korrespondencya polsko-niemiecka zawierająca w sobie nie tylko dostatek rozmaitych dla różnych osób y na różne przypadki sporządzonych tak nowych iako y dawnych listów y innych takowych skryptów; ale też przydatek niektórych ustnych komplimentów, z krótką, dostateczną jednak o tytułach tak w Polszcze iak u Niemców zwyczajnych nauką, osobliwie dla młodzi kwitnącey y w takich rzeczach się ówiczącey wygotowana przez J. Sz. Roku P. 1741. Pohnisch Deutsche Correspondenz, in sich haltend nicht nur einen Vorrath von allerhand vor allerley Personen auf allerley Fälle eingerichteten so wohl Neuen und alten Briefen und andern dergleichen Schrifften; sondern auch Einen Anhang von einigen mündlichen Complimenten, nebst einem kurzen doch hinlänglichlichen Unterricht von der so wohl in Pohlen als bey den Deutschen üblichen Titulatur, zum Behuff sonderlich der blühenden und in derley Sachen sich übenden Jugend mit vielem Fleiss zusammen getragen und ausgefertigt von George Schlag. In der Königl. Preuss. Haupt-Stadt Bresslau Verlegt Johann Jacob Korn, 1741. w 8ce, 8 k. nlb., str. 628.

W dedykacji 47. kupcom (między nimi Schubert, Morgenbesser, Kondziolka, Schiller, Baldofsky, Kietlitz, J. J. Stephani) powiada, iż mieszczanie od wielu lat czynią starania o założenie polskiej szkoły we Wrocławiu. W przedmowie oświadcza, że słyssał o Górnickiego Dworzanińie z r. 1639, ale go nie widział, jakoteż Wymownego polityka z r. 1674 i 1681. Dalej wymienia dzieła: J. Boczyłowicza, J. Pisarskiego, Woysznarowicza, M. Dobrackiego (1664), Aleks. Schwerdtnera (1692), Jana Ernestiego (Missiven 1705), Tyłkowskiego (Listy). W pisowni korzystał z Cnapiusa. Od str. 527; Listy kupieckie; od str. 576: Rozmowy ceremonialne (z Tyłkowskiego). Od str. 652: Tytuły polskie.

Czartor. — Jagiell. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Toż:... y innych takowych skryptów jako też przydatek niektórych ustnych komplementów z krótką dostateczną jednak o tytułach... nauką. Breslau, Wilhelm Gottlieb Korn 1765. w 8ce, str. XIV i 628.

Krasińs. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Toż:... tak nowych iako y dawnych Listow y innych takowych Skryptow, w Roku P. 1773. w 8ce.

— Neue gründliche und vollständige Pohlische Sprach-Lehre, nicht aus andern ausgeschrieben, Noch gantz nach den Grammatiken anderer Sprachen eingerichtet; Sondern durch vieles Nachsinnen allein auf die eigentliche Beschaffenheit Der Pohlischen Sprache gegründet, und auf Deutsch in diese Form zusammen gebracht von George Schlag, Rev. Min. Cand. und der Pohlischen Schule, in Bresslau verordneten Moderatore. Bresslau, Zu finden bey Johann Jacob Korn, Buchhändlern, 1734. w 8ce, k. 8 nlb., str. 240 i k. 2 nlb.

W dedykacji Radzie miasta mówi, że już siedem lat uczy w szkole polskiej.

W przedmowie do prezydjum m. Wrocławia mówi, że jego poprzednicy Dobracki i Ernesti we Wrocławiu, Wojna i Moneta w Gdańsku, a Malicki w Krakowie, są niedostateczni. Edycja Dobrackiego z r. 1669 nie systematyczna. Mówi o ortografji, o á kreskowanem, że używają je i o kreskowaniu ń, ć, ś, ź.

Opisuje nie djalekt śląski, jakby się można spodziewać, ale język literacki. Cytuje Zawiszy Orationes, często Potockiego Argenidę (np. na str. 174).

Jagiell. — Krasińs. — Zamoj.

— George Schlags gründliche und vollständige Pohlische Sprach-Lehre, die nicht aus andern ausgeschrieben, noch gantz nach den Grammatiken andrer Sprachen eingerichtet, sondern durch vieles Nachsinnen allein auf die eigentliche Beschaffenheit der Pohlischen Sprache gedründet, und auf Teutsch in diese Forme zusammen gebracht. Andre verbesserte und vermehrte Auflage. Breslau, bey Johann Jacob Korn, 1744. w 8ce, k. 4 nlb., str. 253.

W przedmowie rozprawia się z krytykami pierwszego wydania.

Od str. 224 zestawia wyrazy, wśród których dużo starodawnych (gwarowych śląskich?)

np. brzestań, broskiew, chać, człap, goń, kiecz, kleć, kobiel, kopań, plec, płoń, pobocz, spaś, ukoś, itp.

Recenzja w Allgem. deutsche Biblioth. (Anhang zum 1—12 Theil) str. 738.

Jagiell.

— Toż:... gegründet, und auf Deutsch in diese Forme zusammen gebracht. Dritte verbesserte Auflage. Breslau bey Joh. Jac. Korn. 1754. w 8ce, str. 254.

Zamoj.

— Toż:... sondern durch vieles Nachsinnen allein auf die eigentliche Beschaffenheit der polnischen Sprache gegründet und auf Deutsch in diese Forme zusammen gebracht. Vierte verbesserte Auflage. Breslau, bey Wilhelm Gottlieb Korn, 1768. w 8ce, k. 4 nlb., str. 254 i 1 tabl. Akad. — Czartor. — Ossol.

— ob. Pfeffer Karol Wilhelm.

SCHLAKOVIUS (Schlakow) Jacobus.

Nuptiis Joachimi Witzkii et Barbarae a Boberts. Dantisci 1636. w 4ce.

— New Städtische Schul-Predigt d. ist Kurtzer Bericht von christl. Schulen gehalten 1636 nach gäntzl. Verfertigung der Newerbauten Schulen zu S. Barbaren auff der New-Stadt in Dantzick. Gedruckt bei G. Rheten in Dantzick 1636. w 4ce, str. 56 i k. 2.

— ob. Schlakovius Jan.

SCHLAKOVIUS Jan. Echo, welches

auf des Christophori Riccii und der Dorothea Puschin Verlobung erhöret worden. Dantisci 1659. w 4ce.

Gdańs. miej.

— Trauer-Gedicht... Jacobus Schlacovius. Danzig 1648. folio.

— Als Augustus II König in Pohlen seinen Einzug in Danzig hielt, wollte seinen Glückwunsch abstaten. folio. Hoppe 66.

— Petro Oelhafio in jur. facultate summum consecuto pater et filius gratulari voluere. Dantisci 1640. folio.

(Schlakovius J.). Nuptiis... Tertiiis... Johannis Schlacovii... fata apprecatur filius... Thorunii, Joh. Coepselius, 1670. w 4ce, str. 4.

Gdańs. miej.

SCHLAVICIUS Johannes. Laudes posthumae Simonis Dachii. Dantisci (1670). folio.

— Johannes Hevelius... Carmen. Dantisci. folio. Gdańs. miej.

— Ad Stanislaum Lubomirski super obitu Johannis Hevelii. Dantisci. (B. w. r.) folio.

SCHLEBITZ Dawid. Dulcissima quies beatorum. Der seligen Kinder Gottes sanftes Schlafen... bey dem Begräbnis des... Vincentii Stephani... Predigers... bei der Kirche zu Rawitz in Gross Pohlen, welcher den 8. Okt. sanft eingeschlafen und zu Rawitz in der Kirchen am 19. dieses Monats beigesetzt worden. Betrachtet von David Schlebitio, der Kirchen Christi zu Herrnstadt Diacono. 1655. w 4ce, str. 24.

SCHLEGEL, mechanik. Rozmowa w niewiązanej mowie, którą prowadzą na głos między sobą zrobione y prezentowane godnym spektatorom tutejszym od P... matematycznego y mechanicznego kunsztownika, machiny wyrażając sławnego Archimedesza, mikroskopii y żołnierza rzymskiego, zaboycę Archimedesza wraz z rzezonym kunsztownikiem. W Warszawie, w drukarni P. Dufour, 1776. w 8ce, str. 15.

Chrept.

SCHLEGEL Gottlieb. Vermischte Aufsätze und Urtheile über gelehrte Werke ans Licht gestellt von unterschiedenen Verfassern in und um Liefland. (T. I—II). Riga 1774—1783. w 8ce.

Porussane są i sprawy polskie.

SCHLEGEL Joachim. Ecloga In qua Interlocutores sunt Felix et Infelix, Dicata Nuptiis Secundis Nobilis, Prudentia, Autoritate Et Dignitate Praestantissimi Viri, Dn. Jacobi Koiem, Reipubl. Thoruniensis Burgrabii Regii dignissimi, Sponsi et Pudicissimae Virginis Mariae Filtzerin Integerrimi Ac Spectati Viri Dn. Laurentii Filtzeri in Repub. Gedanensi Civis (piae memoriae) relictæ Filiae Sponsæ. Anno Christi 1606. 9. Octob. Thorunii celebrandis a Joachimo Schlegelio Sagano Sil. P. L. et Collega Gymnasii Thoruniensis. Thorunii Borussorum, Imprimebat Andreas Cotenius, w 4ce, k. 4. Wrocław. miej.

-- Hymenæus Nuptiis Solennibus

ac festivis, Genere, Virtute et Doctrina Ornatissimi Viri, Dn. Ambrosii Hann, Magnifici ac Generosi Dn. Dn. Joannis Georgii a Rechenberg in Wartenberg, Neustad, Windischboraw, in negotiis secularibus Praefecti, Sponsi, amici sui veteris et colendi, Et Honestissimæ ac modestæ virginis Barbaræ Pschicholzini; Sponsæ, Integerrimi ac spectabilis viri, Dn. Joannis Pschicholtzi, in Repub. Freistadiana Civis primarii, Filiae A. C. 1609. 9. Septembris stylo novo futuris, Missus A. Joach. Schlegelio Silesio P. L. et Not. Publ. Cae sareo et Collega Gymnasii Thorunæi. (Pod tekstem:) Thorunii excudebat Augustinus Ferberus. folio.

Wierszem.

Wrocław. miej.

— Oda saphica in Natalem Jesu Christi, Salvatoris nostri. Anno Christi 1610. Scripta A Joachimo Schlegelio, Silesio, P. L. et N. P. Caesar. A Colleg. Gymn. Thorun. Thorunii Ex typographia Augustini Ferberi. w 4ce, 4 karty.

Wrocław. miej.

SCHLEGEL Ludovicus. Vindiciae accidentium peripateticorum a variis insultibus, quibus has minutas entitulas numerosa recentiorum cohors acerrime insectatur una cum defensione eorum esseitatis a parte rei distinctionis a substantia creata realitatis in sacramento Eucharistiae ubi et rationis efficitia et documentis ab experientia desumptis et firmo autoritatis ecclesiasticae robore novam opinionem refellendam per theses physico theologicas assumit, schola metaphisices studii generalis Varsaviensis Ordinis Praedicatorum oppugnantibus A. R. P. Philosophiae ac Theologiae emerito Professore P. Joanne Kowalski, S. J. Prov. Regni, et A. R. P. S. T. L. P. Hyacintho Kukliński, Concionatore Ordinario C. V. Ord. Praed. caeterisque invitatis ad tuendam suam sententiam Dignissimis Recentioris Scholae Professoribus. Obiectis satisfaciende R. F. Ludovico Schlegel, subdiacono Ord. Praed. mense Julio M.DCC.LII. (1752) anno. Varsaviae, typis S. R. M. et Reipublicae Collegii Societatis Jesu. w 4ce, str. 57.

Dedycację Józ. And. Załuskiemu podpisuje Cypr. Zakiewicz metaphis. professor. Tylko dedycacja, tekstu nie dołączono.

Jagiell. — Zamoj.

— ob. Friese (Journal 1754).

SCHLEICHHERR Joannes Theodorus. Positiones theologicae ex articulo August. confessionis, de Deo. Quarum partem posteriorem D. XIII. Jul. A. C. MDCCXXXIII (1744) praeside Alberto Menone Verpoortenn SS. theol. D. et P. P. ill. Athenaei Dantiscani rectore, ad SS. Trinit. pastore, in auditorio maximo pro viribus tuebatur Joannes Theodorus Schleichherr Friedeberga Neomarchicus, alumnus Leusehnerianus. Gedani, typis Thomae Joannis Schreiberi, magnif. Senatus et Athenaei typographi. w 4ce, kart 2 i od str. 17 do 44.

Dedycacja Senatui Civit. Gedanensis oraz Paulo Swietlicki Archidiacono.

Jagiell.

SCHLEISSING Jerzy Adam. Anatomia Russiae deformatae oder historische Beschreibung der Moscoviter — oder Russlandes, wie es sich anietzo unter Regierung zweener Zaaren oder Gross-Fürsten Iwan und Peter Alexewiz eigentlich befindet. 1688. w 12ce.

Omawia i sprawy polskie.

— Neu-entdecktes Sieweria, Worinnen die Zobeln gefangen werden, wie es anjetzo angebauet und bewohnet ist, Nebst Desselbigen Landes abgefasseter Charta, in welcher alle Gräntzen, so wohl biss an Kithaiskia, und die gantze Asiatische Tartarey, als auch Samo-jedia, Nova Zembla, und Cazaner Land; Worbey auch Der jetzige Zustand derer beyden Zaaren Iwan und Peter Alexewiz, nebst der Princessin Zophia, wie Sie bisshero zusammen regieret und was darauf erfolget ist, In beliebter und gründlicher Kärtze allen curieusen Liebhabern und Gönnern vorgestellet von Georg Adam Schleissing, Dresdâ Misnico. Dantzig, Druckts Johann Zacharias Stoll, 1692. w 8ce, k. 2 nlb., str. 100.

Rzecz drukowana w Gdańsku. Poza tem do naszej literatury nie należy. Ale zwracam na nią uwagę, gdyż autor — Saksoczyk z Dreżna — podał pierwszy doć wyczerpujący opis Sybiru. Pierwszych kilka roz-

działów poświęca opisowi geograficznemu Sybiru; opisuje Tobolsk, Astrachań, rzeki, miasta. Dalej opisuje dolę zesłańców, maślanice (karnawał Sybirski), wesela, polowania krajowców, Samojedów; dalej wymienia Niemców, Francuzów, Szkotów w służbie rosyjskiej. W przedmowie opowiada o pierwszej edycji tego opisu i o jego krytykach.

Jagiell.

SCHLEMMER de Ehrenrang Jan Nepomucen. Carmen de pio pacifico, magnanimo Leopoldo II. Romanorum Imperatore, Hungariae, Bohemiaeque Rege, Archiduce Austriae etc. etc. etc. Publica vox populi carmina vera probat (Nepomucenus Schlemmer de Ehrenrang Gente Bohemus, Medicus Reg. Poloniae consil.). Varsaviae Typis Michaelis Gröll Bibliop. S. R. M. w 4ce, str. 5.

Ossol.

— Memoriale ad Reges exemplis regum bonus ordo vigeret in orbe. Cecinit Alithophilus cosmopolites. Authore... de Ehren-Rang, medico et consiliario Sacrae Regiae Majestatis Pol. Varsaviae die 8. Mai Anno Gratiae 1791. w 4ce, k. 4.

Kijow. — Krasinś. — Ossol. — Zielińś.

— Vota Sacrae Regiae Majestatis Stanislae Augusto die anniversaria electionis a N. Schlemmer de Ehren-Rang Medicinae Doctore et Suae Regiae Majestatis consiliario quam devotissime oblata. Varsaviae 1791. w 4ce, k. 4. Giedroyć Źródła 1911 str. 682 cytuje wiadom. archiwalne o nim.

Branic. — Zielińś. — Zamoj.

SCHLEPPELIUS Henricus. Treuer-Gedicht.. Reinhold Heyne. Danzig, 1642. (Schlesien). Nachrichten und Documente, gegenwärtiger Zustand des Herzogthums Schlesiens betreffend... (3 Thle). 1741.

Obejmuje 36 numerów i Rejestr.

Zawiera między innymi: Documente von Vladislau-Sigismundus. — Ueber die ungestörte Sicherheit der kathol. Religion in Polen. — Ueber die Piasten — Liefland — Polen — Russland — Patent d. Königs August v. Polen (po polsku). — Zuruf an den Comte de Saxe u. Grafen Rutowsky (wierszem). — Kön. Poln. Armee in Böhmen.

Katal. księgars.

— (Das erfreute) oder die über den zwischen Sr. Königl. Maj. in Preussen und Ihre Röm. Kais. Ungar. und

Böhm. Maj. So wie auch S. Königl. Maj. in Polen den 25 Jun. 1745 zu Dresden glücklich geschlossenen Frieden. Breslau 1746.

— vor und seit dem Jahr 1740. Freiburg 1785. w 8ce. Uniw. lwow.

— Toż:... Neue verbesserte Auflage. Freiburg 1788. w 8ce. Krasiańs.

— Der Schlesischen Gen. Chronicke anderer Theil oder fortgesetzte und mehr- ausgeführte Nachricht von Schlesischen geist- und weltlichen, alten und neuen Geschichten, Privilegien, Rechten, Freyheiten, Cloestern, wunderthätigen Gnaden- Bildern der Mutter Gottes, vornehmen Gelehrten und berühmten Leuten, Bibliotheken, weiterer Exekution der Alt-Ranstaedtischen Convention, und andern dergleichen aubewahrten Autoren und Documenten zusammengetragten nebst verschiedenen schoenen Kupferstichen und einer ganz neu- verfertigten und jedermänniglich sehr dienlichen Landkarte von Schlesien. Frankfurt und Leipzig, bey Johann Leonhard Buggel, Buchhaendlern 1714. w 8ce, k. nlb. 8, str. 878 i 24 kart reg.

W r. 1585 wydal Cursus dwie części „Schlesische General Chronica“ (ob. t. XIV 465), kilkakrotnie potem przedrukowanej. — W r. 1626 przerobił ją, pomnożył i wydał na nowo J. Schickfuss (obacz wyżej). P- wyższe dzieło stoi zapewne w związku z Cursusem i Schickfusssem? Zielń.

Schlesien ob. Analecta — Boehme J. Eh. (Rechte 1770—5) — Confirmation (1577) — Copeyen (Sechs 1620) — Copia (1695) — Curaeus (Chronica 1585, Rerum 1607, Annales, General Chr. 1585) — Felwinger (Schulen 1774) — Hallman (1672) — Intercession (1636) — Kundmann J. Chr. (1738) — Luca Frid. (Denckwürdigkeiten 1689) — Pachaly Frid. Wilh. (1790) — Sachs v. Löwenheim (Zur Historie 1785—90) — Schickfuss Jak. (Chronica 1626) — Silesia — Sinapius J. (Curiositäten 1720—8) — Śląsk (Szląsk) — Wanderungen (1798) — Zöllner Jos. Fried. (1792) — Zusätze (1785).

Schlesier (Die) an ihr neuen Brüder in Sarmatien, am grossen Vereinigungstage zu Warschau. Am 6ten Julij

1796. In Warschau bey Michael Gröll, in Marieville in Saal über den Thorweg. w 8ce, str. 16.

Uwielbienia dla króla Frydryka Wilhelma i Hoyma i o szkołach. — Czy nie druk masonski? Jagiell. — Zamoj.

Schlesinger Anna Maria ob. Dasypodius Sam. (Ober 1652).

SCHLESKE Ernest. Stricturarum specimen III. ad Libellum Catecheti- cum de Christ. religione iuxta doctrinam Unitariorum publ. exponit... Fridland. Pol. Thorunii Impr. Joan. Nicolai 1719. w 4ce. Czartor.

Schletzer ob. Schlötzer.

SCHLICHER Joh. Leonhard. Als George Rosenberg seinen Abschied nahm. Danzig 1701. w 4ce.

Gdańs. miejs.

Schlicht G. F. ob. Bemerkungen in Briefen (1784).

Schlichtig ob. Schlichting Wolfgang i Zygmont.

Schlichting ob. Szlychtyń (Kalendarz 1784).

Schlichtingowie ob. Herman (Maslographia 1711).

Tu opisane ich nagrobki. — O całej rodzinie ob. Wotschke Gesch. evang. Gem. Meseritz 1906 str. 37 i nast.

(Schlichting Alex.). Cupressus emortualis Beatis Manibus generosi et summae expectationis Iuvenis Domini Alexandri Schlichting de Bukowiec, etc. Magnifici, Generosissimique Domini, Dni Johannis Schlichtingii de Bukowiec, Terrae Wschovensis in majore Polonia Iudicis Provincialis etc. etc. Filii primogeniti. Anno Salutis MDCXXXIX 18 Maji inter 6 et 7 hor. pom. placide in Christo demortui adornata ab Amicis, Praeceptoribus, Condiscipulis et Clientibus τῶ μακαριστοῦ. Lesnae Polonorum Typis Wigandi Funcii (1639). w 4ce, k. 20 (sygn. E₄).

Wiersze niemieckie i łacińskie. Ostatnie pisali: Mat. Głoskowski, Joh. Decanus, J. A. Comenius, Joannes Borowski, Seb. Macer, Raphael Buczacki, Joan. Bronikowski, Nicolaus de Skrzypna Twardowski, Sigis. de Skrzypna Twardowski, Wladis. Latański a Łabiszyn, Andr. de Słupów Słupski i inni.

Wotschke Lissaer Gymn. 1906 str. 33.

Jagiell. — Wrocław, miej.

— ob. Głoskowski M. — Jonston Jan (Historia 1633, 1641) — Opitz M. (ad Joan. S. 1639) — Schlichting Jan. Zagajowski Ambr. (Skarb 1724) wspomina o jego nawróceniu na katolicyzm. Zibrz Bibliogr. V 871.

(Schlichting Anna). Sertum amarantunum... Annae de Bukowiec Szlichtingiae... Joannis Szlichting de Bukowiec judicis terrae Wschovensis Provinciae filiolae Contextum ab amicis... Lesnae typis Danielis Vetteri (1647). w 4ce, str. 40.

Zawiera utwory następujących: Potocki, Daum, Seb. Macer, Benj. Ursinus, Wład. Kozmiński, Joh. Szlichting, Joh. Latański comes a Labiszyn, Alex. Latański, Joh. Kłopotowski, Stan. Wierusz Bielski, Casp. Schlichting, Gorzenski. Gdańs. miej.

— ob. Jonston — Schlichting Jan.

SCHLICHTING (Slichting) Jan Jerzy, sędzia wschowski (ojciec Anny i Aleksandra, stryj Jonasza?). *Acclamatio panegyrica super coronatione Serenissimi Potentissimiq. principis Vladislai IV Dei gratia, electi Regis Poloniae, Magni Ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae etc. nec non Saeccorum, Gothorum, Vandalorumque regis haereditarii, electi Magni Ducis Moscoviae feliciter cum Deo peracta prid. Calend. Februar. An. nati Servatoris cIoIoC.XXXIII. in devotissimae subjectionis signum offerebat Joannes Slichtink de Bukowiec Iudex Terrestris Wschovensis et ad Comitatu coronationis ex palatinatu Posnaniensi nuncius terrestris (1633). fol., 11 kart.*

Krasińs. — Zamoj.

— ob. Jonston Jan (Consolatio 1639, Dissert., Supra paradoxum) — Schlichting Anna — Schlichting Aleksander — Schlichting Jonasz (Quaestio 1636).

SCHLICHTING (Szlichtynk) Jerzy (z przyd. Repell). Nauka, jako o dobrym także o złym używaniu Proszku Tábákowego: przytym Żart piękny o Tábáce dymney. I. S(chlichtyng). [Tu miedzioryt przedstawiający zażywających tabakę i palącego fajkę, żołnierza, kuglarza, szlachcica i nagiego Bachusa]. Roku M.DC.L (1650). w 4ce, k. 12.

Opis ob. w tomie XXIII s. 66. — Kraszewski Wędrówki str. 60. — Budecki

Liter. mieszcz. (1925) nr. 78. Tu reprodukcja tytułu.

Część prozą, reszta wierszem (Żart o Tabace). — Co do wiersza, to autorstwo Schlichtinga okazuje się przez porównanie z jego wierszem w Wiryd Trembeckiego (wydał Brückner) pt. Żart piękny o tabace. Powstał po r. 1632, gdyż w tym roku Radziwiłł został podkomorzym. — Porównaj wyżej str. 2 pod S. J., gdzie podałem również opis (taksamo jak w t. XXIII 66). — Pod S. J. należy dodać odsyłacz do Schlichtinga.

O tabace są nadto współczesne trzy inne pisemka, o których ob. pod: Dachnowski (Nowe lekarstwo, circa 1630) oraz Moczygębski (Proces między włóczęgą a tabakiem 1636). Wreszcie porównaj: Poswarek tabaki z gorzałką (1636).

Bawor. (Czarn.) — Bibl. Starsyń. — Jagiell.

— Pieśń o Królu Polskim Władysławie IV. W wielkim sławnym Zawołanym Monarsche zložona od Jerzego Slichtinka. Thorunii, apud Franciscum Schnellboltz Anno 1635. folio.

Maciej III 708. — Brückner w Wiryd. Tremb. II str. XXXII. — Trzaska w Pam liter. 1916 (XIV) str. 232. Drezeń. król.

— Wiadz do Gniezna Jaśnie Oświeconego Xiążęcia JMX. Jana z Lipia Lipskiego z Bożej łaski Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, Prymasa y pierwszego Xiążęcia Korony Polskiéy, krotko opisany przez Jerzego z Bukowca Szlichtynka tamże we Śrzedzie, Roku Pańskiego 1639. [Na końcu:] w Krakowie w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka JKM. typografa. w 4ce, k. 4.

Podobizna tego dziełka znajdowała się między rękopismami Bibliot. Uniw. Warsz. pod nr. 198 c.

Jaszyń. i Siarczyń. mają datę r. 1638. — Maciej. III 709. — Brückner w Wiryd. Trembeckiego jak wyż. — Trzaska j. w. Krasińs. — Warsz. Uniw.

— ob. Twardowski K. (Lekcje Kup.) — Węgierski Andrzej (Discipulus 1625).

Morawski Sz. Arjanie 1906 — Siarczyński Obraz II 196. — Freitag Analecta 121. — Maciej. Piśm. pols. Tom dodat. 235—9. — Jaworski Jan Smolik Gnesen 1903. — Brückner w Enc. pol. t. XXI (Lit. pięk.) str. 251 (tu przypisuje mu niesłusznie „Lekcje Kupid.“). — Danyśz Studja 1921 oraz w Rocznikach pozn. T. P. N. XXV str. 111. — Windakiewiczowa w Ludzie XIII 299. — Heck w Spraw. Akad. Um. 1906 nr. 8.

Przypisywane są mu niektóre pieśni, zamieszczone w Wirydarzu Trembeckiego, a także drukowane współcześnie (np. w „Kiermaszu” lub „Pieśni, tańce i padw.”). Ob. o tem Brückner w Dziejach liter. pol. I 352. — Dynowska w Pam. liter. 1910. — Badecki Lit. miesz. nr. 60. — O jego pobycie w Paryżu w r. 1618 obacz Chmaj w Reform. w Polsce 1928 s. 106.

SCHLICHTING Jonasz, pastor w Rakowie i Lusławicach (1592 † 1661). (pseudonimy: Simplicius Jan, Eques Polonus, Iraeneus Sedaletophilus?). Jonā Schlichtingii á Bukowies aentekenigh en verklaringh, over de ses voornaemste Schriftuurplaetsen, diemen placht te gebruiken tot bewijs van de Drie-eenigheydt, en de eeuwige Godtheydt Christi. Met een tractaetjen van Crellius en Stegmannus. Anno 1649. (B. w. m. dr.), w 4ce, k. 8 nlb., str. 44, od XLV—CCXVI i od 45 do 148.

Po karcie tyt. przedmowa do czytelnika (Aenspraecck tot den Orsydigen an Waerhydtlievenden Leser) zajmuje 7 kart, z których tylko pierwsza oznaczona liczbą I, reszta nie (w egz. Czartor. oznaczone dalsze strony atramentem).

Po przedmowie następuje 2ga karta tytułowa: Jonae Slichtingii van Bukowies, Aen-teeckenigen op de Predicatie, welcke D. Georgius Vechners, Over het beginsel des Euangeliums Ioannis gedaen heekt, tot Liessa, 1639. Anno 1649. (Są to objaśnienia do kazania Vechnera). — Objaśnienia te zajmują str 1—44. oraz od XLV—CCXVI. Poczem idą dalsze pisma z osobnemi tytułami. I tak od str. CXXI: Discours... van het Woort of de Reden Gods... z r. 1649. — Od str. CLXVI: Klare Uytlegginge van vier plaetsen der Heylige Schrifture de godheyt Jesu... in't poolsch beschryven 1649. — Po stronie CCXVI rozpoczyna się z paginacją od str. 45: Jonae Schlichtingij van Bukowies... uytlegginge over het erste Capittel des Euang. Johannis. — Od str. 81—116: Van de oorsacken van Christi Doodt. — Od str. 116: Bekentnisse Christoph. Ostorodt. — Od str. 121: Kort begriip van de Christelycke Religie. — Od str. 123: Een kort Discours vande ootsaecke (o wierze lub niewierze w Ewangelje, z ciekawym rodzajem wiersza echowego na końcu!) — Od str. 129: Mathiae 28. vers. 19. — Od str. 134: 1. Joannis cap. 5. — Od str. 138: Kort ondersaeck... Heyl. Drieuldigkeyt... geschreven door een groot vriend van de Deughd. — Część tych drobnych traktatów jest pióra nie Schlichtynga, ale Crelliusa, Socyna i Stegmannia młodszego.

Nie jest wyjaśnionem wsuniecie stron CLV do CCXVI między strony paginowane cyframi arabskimi.

Por. tekst polski (niedochowany) pod Wykład (1645). Przekładu dokonał Langedult. Czartor.

— Annotationes oppositae I. L. Wolzogenii annotationibus in quaestiones de magistratu, bello et privata defensione. Ob. Bibl. Fratrum polon.

— Equitis Poloni Apologia adversus Edictum Illustr. et praepoten. DD. Ordinum Hollandiae et Westphrisiae de 19. Septem. A. D. cIcIoCLIII. quo Socinianae doctrinae propagatio coërcetur examinata a Johanne Coccejo SS. Theol. in Acad. Lugd. Professore. Lugduni Batavorum apud Johannem Elzevirium cIcIoCLVI (1656). w 4ce, 5 ark. i str. 312. Ob. pod Cocceius Jan (w tomie XIV 311). Jocher 9860.

Por. niżej Verantwoordinge.

— Apologia pro veritate accusata ad Illustrissimos et Potentissimos Hollandiae et West-Frisiae Ordines. Conscripta ab Equite Polono (Jonasz Schlichting). Anno Domini MDCLIV (1654). B. m. d. d. (lecz druk amsterdamski). w 8ce, str. 124.

Jest to przemowa za swymi spółwyznawcami do Stanów Kzpletj holenderskiej w r. 1654 w Holandji wystosowana.

Powiada tu autor, iż kiedy z Polski uchodzić musiał, była w druku w Rakowie Biblia Polska, której wydanie dokończone być nie mogło.

Jocher 9859.

Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Warsz. Univ. — Zamoj.

— Bekentnisse des Christlichen Glaubens herfür gegeben im Nahmen derer Gemeinen, welche in Polen einen einzigen Gott und seinen eingeborenen Sohn Jesum Christum und den Heiligen Geist öffentlich bekennen. Aus dem Lateinischen übersetzt ins Hochdeutsche.. 1653. w 8ce, str. 136.

Por. Confessio.

Jocher 3308.

Warsz. Univ.

— Belydenisse de Christenen... Ge-loofs. 1643. w 4ce.

Jest to Confessio (ob. niżej).

— Belydenisse de Geloofs van de Christenen... (B. w. m.). w 8ce.

Jocher 3307.

— Hondert Bewysen van Nic. Cichovius wedeŕleid. (B. w. m.). 1671. w 8ce, str. 460.

Przekład z łacińskiego, ob. niżej *Centuria argumentorum caesa* (1652).

— *Catechesis Ecclesiarum Polonicarum* (1659, 1667, 1680) ob. tom XIV str. 93—4 oraz str. 96.

Należał do współautorów, Dziełko to wywołało ogromną polemikę. Obacz pracę J. A. Schmidta: *Programma de Catech. Racov. z r. 1707.*

Tę *Catechesis* kompilowano potem z *Katechizmem rakowskim* (tom XIV 96). Porównaj też pod: *Wiszwaty.*

— Cichowiusza diabeł zakląty, odpowiedź na dzieło Cichowiusza w którym utrzymuje że Aryanie Diabła za Boga mają. w 4ce, ark. 4¹/₂.

Jest to odpowiedź na pismo Cichowskiego „Nowe zawetydzenie Socinistów“, które wyszło w r. 1653. Zaś na powyższą republikę Schlichtinga odpowiedział Cichowski „Pogromem djabła“ w r. 1650.

Jocher 3423. — Czacki na egz. Bibl. Puławskiej dziś nie znanym dopisał: autorem tej książki jest Jonasz Schlichting. — Maciej. III 707.

— X. Cichovius Jezuita Diabła zaklątego odkłać nie może. (Bez wyr. m. r.). w 4ce, 13¹/₂ ark.

Tu mówi, że Cichovius grosi mu spaleniem dzieł, tak jak już *Confessia* w Warszawie spalono.

O polemice powyższej ob. tom XIV 226 oraz niżej pod „*Centuria caesa*“ (r. 1652).

O spaleniu Wyznania wiary ob. niżej pod *Confessio*. — Cichowskiego „Pogrom djabła“, do którego tytuł jest aluzją, wyszedł w r. 1659.

Jocher 3424 i noty. — Mac. III. 708.

— *Jonae Slichtingii de Bukowiec Commentaria posthuma, In plerosque Novi Testamenti Libros. Cuncta hactenus inedita. In duos Tomos distincta. Quorum Catalogum versa pagina exhibet. Quibus additi sunt tres indices copiosissimi, quorum primus est locorum S. Scripturae, in hoc opere vel breviter vel prolixius explicatorum. Secundus est rerum memorabilium. Tertius Phrasium in hoc opere ex Vetere, praesertim vero ex Novo Testamento indicatarum. Irenopoli, Sumptibus Irenici Philalethii, post annum Domini MDCLVI (1656). folio, Tom I k. 8 i str. 325 (z portretem Schlichtynga);*

Tom II k. 1 i str. 428 oraz indeksy k. nb. 28.

W t. I na czele *Epistola Stan. Lubienieckii* (o życiu i śmierci Schlichtynga) oraz *Epitaphium Schlichtynga* z r. 1661 (a więc dzieło całe wydane po śmierci Schlichtynga mimo daty 1656). Tom I zawiera: 1) *Coment. in Evang. S. Johannis*, 2) *Paraphrasis in initium*, 3) *in epistolam Pauli ad Romanos*. — Tom II zawiera komentarze do reszty listów św. Pawła, nadto św. Piotra i Jana, oraz *Fragmentum in epist. Judae.*

Tworzy część *Bibl. Fratrum Polonorum* i jest opisane w *Bibliografii* tom XIII str. 46—7. Porównaj Godebski w *Dodatku do Gazety lwow. 1868* (i osobna odbitka).

Katalog Wildera 1914 (ceni 7 rb. 50).

Por. w tomie XIII str. 311 (*Consideratio princ. evang. 1654*).

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— *Commentarius in Epistolam Pauli Apostoli ad Galatas ex praelectionibus potissimum Johannis Crellii Ecclesiae Racoviensis Ministri conscriptus a Jona Schlichtingio a Bukowiec ejusdem Ecclesiae Ministro. Racoviae, Typis Sternacianis, Anno Christi 1628. w 8ce. k. 8 nb., str. 316 i k. 6 nb.*

W przedmowie wyjaśnia stosunek swego pisma do wykładów Crelliusa. Schlichting słuchał tych wykładów i spisywał je za powrotem do domu a Crellius potem skrypty poprawił. Crellius był przeto ojcem, a on matką dziełka.

Ob. Crellius w t. XIV str. 446 gdzie jest opisana edycja z r. 1636.

Akad. — Bibl. bodlej. — Czartor. — Jagiell.

— *Commentarius in Epistolam ad Hebraeos. Cum Indice rerum locorumque Scripturae. Racoviae typis Pauli Sternacii Anno Christi 1634. w 8ce. k. 17, str. 699 i k. 20.*

Jest to zapewne praca Crelliusa wydana przez Schlichtinga; por. t. XIV 446.

Jocher 2520 a. — Bandt. H. dr. K. P. II 119. Czwert. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— *Toż... Racoviae typis Pauli Sternacii 1636. w 8ce.*

Jocher 2520 b. — Bywa też podawana data 1637.

— *Confessio fidei Christianae, edita nomine Ecclesiarum Polonicarum, quae unum Deum et Filium eius unigenitum Jesum Christum cum Spiritu Sancto corde Sancto profitentur. A. 1642. w 4ce. k. 3 i str. 26.*

Z przedmową J. Schlichtynga.

Jocher 3304 a. Bibl. narod. w Paryżu.

— Toż:… 1646.

Miała wyjść podobno w Lusławicach (tak twierdzi Cichowski, ob. XIV 270) i to po łacinie i po polsku. O tekście polskim ob. niżej pod Wyznanie.

Cichowski cytuje to z tytułem „Symbolum“. Książka wywołała w r. 1647 wielką burzę. Król i Stany skazały ją na spalenie, a autora wygnano z kraju (powrócił dopiero chwilowo podczas najazdu Szwedów). Obacz niżej: Decretum comitale — oraz polemikę dalszą Schl. i Cichow. (Manes). — Chmaj Samuel Przypkowski (1927) str. 46 i 227. — Voigt Catal. libr. str. 613. — Jocher 3304.

— Confessio fidei Christianae: Editio nomine Ecclesiarum Quae in Polonia Unum Deum, & Filium ejus unigenitum Jesum Christum, & Spiritum S. profitentur. Collata cum Polonica ejusdem authoris, ab eodemque denuò recognita & variis in locis auctior reddita. Secunda editio correctior. Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Rom. X. 10. Anno cIoIoCLI (1651). w 8ce, str. 104.

Bez miejsca druku i nazwy drukarza.

Rozpoczyna: „Jonas Schlichtingius de Bukowiec Lectori salutem“ (k. A₂—A₁). Tu broni zapatrywania, że w symbolu nicejskim zawarta jest cała nauka chrześcijańska, i że niema w nim mowy o Trójcy świętej (tylko o Duchu św.). Następuje potem egzegza symbolu słowa za słowem, a po każdym ustępie „Scripturae S. Testimonia“ popierające wykład autora.

Ob. niżej: Conf. Manium.. vindices.

Zwraca uwagę, że wydanie nazwane jest drugie, a nie trzecie. Czyżby wydanie z r. 1646 nie istniało?

Czartor. — Czetwert.

— Toż:… Secunda editio correctior 1654. w 8ce, ark. 6^{1/2}.

— Toż:… collata cum Polonica ejusdem authoris: editio auctior, cum praefatione Jonae Schlichtingii. 1657. w 8ce.

Po holendersku wyszło 1643 i 1652 pt. Be-lydenisse.

Jocher 3304.

— Confession de foi des Chrestiens qui croyent en un seul Dieu le Pere, et en son fils unique Jesus Christ, et au S. Esprit. On croit de coeur a justice, et de bouche on fait confession a salut. Rom. X. 10. (B. w. m. i dr.) 1646. w 8ce, str. 83.

Druk w Amsterdamie.

Są podobno 2 wydania. Na drugim (którego nie znam) ma być dodane: traduite de Latin. Egzemplarz dzikowski miałem w rękę w jesieni r. 1927; w grudniu uległ spaleni. Joher 3305. Dzików.

— Confessionis Christianae ad rogum damnatae & combustae Manium, a Rev. D. Nicolao Cichovio laccessitorum, sui vindices. Anno Domini cIoIoCLII (1652). (B. m. dr.). w 8ce, str. 212, k. 2 nlb. i str. 24.

Od str. 3 do 20: Ad Epistolam dedicatariam responsio. Od str. 21 do 212: Confessionis Christianae.. vindices. Potem na k. 1 nlb. Index locorum Scripturae S... i Errata. Na drugim k. nlb. tytuł: Jonae Schlichtingii de Bukowiec Epistola apologetica. (B. w. m. dr. i r.). w 8ce, k. 1 nlb., str. 24. — Dziełko to stanowi właściwie osobnej całości, lecz należy do Confessionis Christianae, gdyż łączy się z niem kustozem: Jonae. — (Na końcu:) Idibus Julii, Anno cIoIoCL (1650).

Oba pisma są repliką przeciwko jezuitcie Cichowskiemu, który polemizował z Confessio Christiana. W przedmowie do pierwszego pisma powołuje się na OO. Kościoła, na Bellarmina, na Hoziusza. Poczem w 20 rozdziałach następuje egzegza zdania za zdaniem całego „Credo“ katolickiego. Autor tego pisma nie jest wymieniony, ale jest nim niewątpliwie Schlichting, jak to okazuje porównanie z innymi jego pracami. Nazwisko Schlichtinga wymienione jest dopiero na tytule „Epist. apolog.“ W tem pisemku wyjaśnia różnice między swoim wyznaniem a Arjanami i Anabaptystami. Omawia objawy prześladowania religijnego w Polsce oraz wypadki wojenne, jakie Polskę dotknęły. Zwraca się wreszcie do Jana Kazimierza.

Obszerna replikę, a raczej już duplikę przeciw temu ogłosił w r. 1659 Mik. Cichowski pt. Manes seu Trutina Vindiciarum Manium Confessionis exustae. — Ob. tom XIV 268. Dla zrozumienia toku tej zacieklej polemiki pomiędzy Jezuitą Cichowskim a Schlichtingiem należy pamiętać co następuje:

- 1) Pisemko Cichowskiego „Centuria argumentorum“, wydane w r. 1641 i 1643 rozpoczęło polemikę przeciwko Arjanom. W r. 1649 uzupełnił je przez swoje „Credo“.
- 2) W r. 1646 przedrukował Schlichting po łacinie i po polsku swoją dawniejszą „Confessio“, która wywołała burzę i została z wyroku sejmu spalona.
- 3) Akt spalenia podniecił polemikę. Schlichting odpisał Cichowskiemu pismami pt. „Epistola apologetica“ (1650); dalej „Confessionis Manium vindices“ (1652), oraz „Centuria argumentorum caesa“ (1652).
- 4) Na jego pismo „Epistola apol.“ replikował Cichowski dopiero w 5 lat później (1655)

pt. „Epistola paraenetica“. Zaś na „Manium vindices“ odpowiedział w r. 1659 (?) przez „Manes Schl. seu Trutina“.

- 5) W latach 1650—1655 ogłosił Cichowski szereg pism, a mianowicie: a) Wizerunek (1650); b) Trzydzieści przyczyn (1652); c) Zawstydzienie Arjanów (1653); d) Wyklęcie ministrów. Wszystkie przeciw Schlichtingowi i Arjanom.
- 6) Na „Zawstydzienie“ i na „Wyklęcie“ odpowiedział Schlichting przez „Cichowiusza djabeł zaklęty“; a znowu Cichowski replikował przez swój „Pogrom djabła“ (1659). Wreszcie duplikował Schlichting przez „X. Cich. djabła odkląć nie może“.
- 7) W latach 1658—1662 wydał znowu Cichowski szereg pism, a mianowicie a) 1658 „Tribunał“; b) 1660 „Desperata causa“; c) 1661 „Obrona zacnych ludzi“; d) 1662 „Triumphus“; e) 1662 „Speculum Samosathenistarum“.
- 8) Do polemiki wmięszal się Jan Paw. Felwinger, prof. altdorfinus z dziełem z r. 1666 pt. „Centum argumentorum excisio.. impedita“, wydanem w Altdorfie w obronie też Cichowskiego.

Cała ta ogromna i doniosła polemika, przewyższająca swoją obszernością i namietnością polemikę Skargi i Moskorzewskiego o socynjanizm, nie jest dotąd przez nikogo opracowana.

Joher 3313. — Sandius Bibl. antitrinit. 129. Czartor. — Ossol.

— *Duae Considerationes Vocum, Terminorum et Phrasium, quae in doctrina Trinitatis a Theologicis usurpantur, et qua ratione lis circa doctrinam de Trinitate mitigari possit ac debeat a Veritatis et Pacis Studiosis conscriptae, quarum prior jam ante annos aliquot lucem aspexit. Dat me Solyma per Irenaeum Sedaethophilum Anno J. Christi M.DC.LXXXIV (1684). w 8ce, str. 62.*

Dr. Erzepki przesyłając mi tytuł tej książki dodaje: „Autorem jest podobno Jon. Schlichting“. Jest to jednak wątpliwe ze względu na datę książki. W dorobku Schlichtinga niema także „pierwszej“ Consideratio, która miała wyjść ante annos, chyba że uznamy jako taką jedno z jego pism o św. Trójcy, albo Commentarii wydane w Bibl. Fratrum Polon. — Natomiast w Schlichtinga Comm. posthuma (ob. wyżej) są trzy indeksy cytatów do Pisma świętego; stąd może powstał domysł o jego autorstwie? Bibl. miej. wrocł.

— *De uno omnium Deo... Amstelodami, 1660. w 8ce, str. 61.*

Jest to odpowiedź na dzieło Comeniusa pt.: *De Christianorum Deo uno (1659)*, o którym ob. t. XLX 437.

— *Jonae Schlichtingii De uno omnium Deo patre illo omnipotente et filio ejus uno omnium Domino Christo ab ipso facto fides antiqua contra novatores ad I. A. Comenium. Irenopoli Anno MDCLXXXIV (1684). w 8ce, 2 k. i str. 61.*

Na końcu d. 28 Novembr. 1660. — Tylko pierwsze dwie karty nowo przedrukowane t. j. tytuł i przedmowa. Przedmowę podpisał głoskami A. H.

Są podobno w Bibl. warsz. dwa egzempl., jeden z datą 1684, drugi 1686.

Warsz. Uniw.

— *Disceptatio de Verbo vel Sermone Dei, cujus creberrima fit mentio apud paraphrastes Jonathan Oripelos et Thargum Hierosolymitanum. Irenopoli apud haereds Jacobi Laringhii 1646. w 8ce, str. 63.*

— *Epistola apologetica in qua continetur relatio causae ipsius anno 1646 in Comitibus Varsaviensibus agitatae, et decreti contra eum ibidem lati. Scripta Idib. Julii 1650 et eodem anno in lucem emissa. w 8ce, str. 24.*

Ob. wyżej: *Confessionis 1652*. — Joher 3311 ma mylnie z datą 1640.

Jest to odpowiedź na Cichowiusa *Credo*.

Bibl. nar. w Paryżu. — Ossol.

— *Explicatio sex praecipuorum locorum, quae pro Trinitate afferuntur... 1649. w 4ce.*

Miało też wyjść po holendersku.

— *De fide primorum Christianorum martyrum et veterum patrum. w 8ce, str. 24.*

Na końcu dodany jest przypisek wydawcy, w którym oznajmia, iż niewiadomo czy całe pismo wyszło kiedy z druku.

Ob. niżej: *Notae*.

— *Fulmen de Coelo delapsum Trinitariorum Deum Triunum contundens. Claudiopoli in Transylvania.*

Joher 9861.

— *Memoriale in causa Fratrum Unitariorum scriptum Stetini. 1659.*

Może to rękopis?

— *Notae in doctissimi cujusdam viri [Hug. Grotii] commentationem ad secundum caput posterioris ad Thessalonicenses epistolae. 1643. w 8ce.*

— *Notae in Hug. Grotii votum pro pace ecclesiastica. Irenopoli 1660(?)*.

Por. niżej.

— Notae in Hugonis Grotii votum pro pace ecclesiastica. Irenopoli 1685. w 8ce, str. 202, errata 2 karty i Prolegomena str. 28. [Zarazem: De fide primorum Christianorum, Martyrum et Veterum patrum... str. 24].

Tytuł tylko z przedmową przedrukowany, samo zaś dziełko miało być 1660 roku w Amsterdamie drukowane?

Jocher 9867.

— Jonae Slichtingii de Bukowies. Notae in Doct. Georgii Vechneri Concionem, quam habuit super Initium Evangel. Ioannis, Lesnae Anno 1639. (B. m. i r. dr.) w 8ce, k. tyt., str. 186, k. nlb. 2. Druk zapewne amsterdamski.

Egzemplarz bibl. Koloszw. był przedtem własnością J. Stegmana, jak świadczy zapiska na k. tyt. — Ob. Sprawozd. z poszuk. na Węgrzech nr. 280.

Wyszło także po holendersku w r. 1649 w 4ce. (Por. wyżej: Aentekeningh).

Bibl. bodlej. — Bibl. koll. unit. w Koloszw.

— Toż:... Joannis, Lesnae, Anno 1639. Racoviae, Typis Sebastiani Sternacij, Anno 1644. w 8ce, k. t., str. 186 i k. 2 nlb. (Typographus lectori oraz Errata).

Tytuł widocznie później dodrukowany (kartka nieco mniejszego formatu, niż całe dziełko). — Druk w Rakowie jest fikcyjny, bo drukarnię tę odebrano Socynjanom już w roku 1638.

Na str. 25 omawia Targum żydowski i literaturę teol. żydowską (R. Meir filius Nobai). Na str. 177 powraca do teologii żydowskiej w obszerniejszym ekskursie. Zapowiada na ostatnich dwóch stronach (przed Erratami) wydanie pracy o starożytności chaldejskiej parafrazy Biblii i zaprzecza, aby św. Jan, mówiąc o Verbum Dei, mógł korzystać z Targumistów, piszących o parę wieków później od niego. Taką tezę postawił Vechner.

Jocher 2530. — Bandt. H. druk. II 145. Akad. — Czartor.

— Reverendi viri Nicolai Cichovii Societatis, quae Jesu nomen praefert, Centuria argumentorum caesa. Certissime sciat omnis domus Israel, quia et Dominum et Christum, cum Deus fecit, hunc Jesum, quem vos crucifixistis. Act. II 36. Anno Domini 1652. w 8ce, str. 286, k. 8(?) nlb.

Po argumentum I—C idzie od str. 277: Conclusio universalis. Praefatio idzie do str. 12. W egzempl. Bibl. Jagiell. brak tytułu, początku (do str. 10) i końca.

Brozura Mik. Cichowskiego, na którą tutaj Schlichting odpowiada, wyszła w r. 1641 i nosi tytuł: Centuria argumentorum (stron 32). Powtórzono jej druk w r. 1649 i to wywołało odpowiedź Socynjanów, pisaną zapewne przez Schlichtinga. (Ob. tom XIV 267). — Cichowius odpowiedział dalszemi pismami. Wywiązała się polemika, trwająca lat kilkanaście o której obacz wyżej. Jagiell.

— Odpowiedź Ná Script X. Daniela Clementinusa, Názwany; Antilogiae & absurda, to iest, Sprześciwienstwa, y niesłuszności, wypływające z opinii Socynitow Ponurzonych uczyniona, Przez Jonasza Szlichtinka z Bukowcá. I Joh: 5. I. Wszelki ktory wierzy iż Jezus iest Christusem, z Bogá się vrodził: á wszelki ktory miłue onego ktory vrodził, miłue też onego ktory vrodzony. W Rakowie, Drukował Sebastian Sternácki, Roku 1625. w 4ce, k. 6 nlb., str. 250 i k. 3 nlb.

Dedyk. Rafałowi Leszczyńskiemu, wojewodzie bełskiemu. Tu zachęca go, aby pośredniczył w pogodzeniu zborów, a wówczas superstycje z Kościoła Bożego będzie można wyświecić. Podnosi, że on ledwie nie jeden jest z senatorów, który się prawdy bożej nie sroma. X. Clementinus był ministrem zboru ewangelickiego. Dedykacja datow. w Rakowie 31 stycznia 1625. — Poczem następuje na 1 stronie „Do czytelnika“. Tu wyjaśnia, że mieczał dużo łaciny, ale zwroty łacińskie wyłożył na końcu po polsku. — Istotnie na 3 ostatnich kartach książki jest: Przekład mów i słów łacińskich co potrzebniejszych; nadto „Mieysca Pisma św.“ i „Omyłki niektóre“.

Odpowiedź sama składa się z dwu części, a każda z nich z kilku rozdziałów: I tak część pierwsza: 1) Odparcie „potwarzy“ (str. 1—76); 2) Rejestr mieysc z Pisma św. które X. Clem. odmienił y zopakował; 3) Convicia y przymówki X. Clem.; 4) Contradictie y prseiwienstwa; 5) Dziecińskie błędy, myłki y nieumiejętności. — Od str. 127 idzie: Druga część odpowiedzi, podzielona znowu na trzy rozdziały. Przechodzi w nich po kolei tytuł za tytułem pisma X. Clem. i zbija po kolei jego twierdzenia. — Od str. 245 idzie: Do Ich Mói PP. Ewangelików, gdzie wzywa ich do zgody, przemawiając pojednawczo.

Ob. Clementinus (tom XIV str. 298). Pismo Clem. wyszło w r. 1623.

Egz. Czartor., z którego korzystałem, ma na k. tyt. 5 gwiazdek, któremi Załuski zaznaczał rzadkość druku. Czartor.

— [Odpowiedź na Antapologią pod imieniem Daniela Clementinusa wydaną czyli Poparcie potwarzy X. D. Clementinusiowi zadanych, przez Jonasza Szlichtinka z Bukowca, w Rakowie, druk. Sebastyan Sternacki]. 1631. w 4ce, k. 11 nlb., str. 16 i 417 oraz 1 str. Omyłek.

Jedyny znany dziś egzemplarz (Czartor.) nie ma karty tytułowej. Tytuł powyżej podany jest więc tylko domysłny, przełożony na polskie z tytułu podanego po łacinie przez Sandiusa.

Rozpoczyna: Do Ich Młci PP. Ewangelikow przedmowa. Tu powołuje się na przedmowę do Postylli Grzegorza z Żarnowca. — Następuje: Summariusz przedniejszych rzeczy, o których się w tej księdze mówi... i Rejestr miysce pisma świętego.

Układ jest następujący: Schlichting podzielił pismo X. Clem. wedle 130 „potwarzy“, które mu zadał i zadaje i te swoje zarzuty potwarzy potwierdza obecnie na str. 34—417. Nadto na początku tj. na str. 1—34 rozbiera jego odpowiedź na przedmowę swoją do wojewody Bełzkiego oraz na przedmowę do czytelnika (zamieszczoną w poprzednim jego piśmie z r. 1625). Cała polemika wyczerpująco omawia różnice dogmatyczne między socynjanami, kalwinami i ewangelikami. Jocher 3403.

Pismo Clementinusa wyszło w r. 1630 (obacz). Czartor.

— Oratio ad Jesum Christum filium hominis. 1646. w 12ce.

— Qvaestio Num ad Regnum Dei possidendum necesse sit in nullo peccato Evangelicae doctrinae adverso manere? contra Balthasarem Meisnerum Theol. D. & in Acad. Witteb. Prof. P. à Jona Szlichtingio à Bukowiec disputata. (Racoviae) Typis Pauli Sternacii. Anno Domini 1635. w 8ce, k. 7 nlb., str. 112.

Dedyk. Joanni Georgio à Bukowiec Szlichtingio Terrae Schovensis Iudici, patrieli. — Następuje „ad lectorem praefatio“, w której wspomina o Socynie, zachęcającym do złączenia się ewangelików i arjanów. Dziełko Socyna po wielu latach zaczął zwalczać w Akad. Witembg. Meisner, luteranin. Na ten temat podjął Schlichting dysputację z Meisnerem. Nad stronicami dziełka biegnie też napis: Disputatio pro Socino contra Meisnerum.

Tytuł dzieła Meisnera nie jest mi znany. W ciągu druku odpowiedzi Schlichtynga Meisner zmarł.

Jocher 3232, 3791. — Wisłocki w Roczn. dla archeol. 1870 str. 205. Akad. — Bibl. Bodlej. — Czartor. — Jag. — Krasinś. — Ossol.

— Qvaestiones Duae: Vna Num in Evangelicorum religione dogmata habeantur, quae vix ullo modo permittantur, ut qui ea amplectatur, nullo in peccato perseveret? Altera Num in eadem religione quaedam cōcedantur Christi legibus inconcessa? contra Balthasarem Meisnerum S. Theologiae Doctorem & in Academia Wittebergensi Profess. publicum à Jona Schlichtingio à Bukowiec disputatae. (Racoviae) Typis Pauli Sternacii Anno à Christo nato M.DC.XXXVI (1636). w 8ce, k. 8 nlb., str. 495 liczb. i 25 nlb.

Dedyk. Adamowi i Andrzejowi Gosławskim. Poczem na 5 stronach „ad lectorem“ (przedmowa o innym brzmieniu, jak w dziełku poprzednim). Na 2 stronach następnych: Declinatio capitis secundi (schemat treści). — Nad stronicami idzie i w tej odpowiedzi nadpis: Disputatio pro Socino contra Meisnerum. Jest to bowiem dalszy ciąg (caput II i III) poprzedniego dziełka, z którym tworzy całość.

Dziełko rozpada się mianowicie na dwie części: caput II i caput III (od str. 334—495). Caput II obejmuje znowu 3 „membra“: De praedestinatione (str. 3), De servo arbitrio (str. 58) i De justificatione (str. 162) Każdy z tych członów (membrum) rozpada się znowu na dalsze poddziały.

Od str. 334 idzie Caput III: In Evangelicorum religione quaedam concedi, quae cum Christi praeceptis pugnant. Kolejno idą tu po sobie 4 rozdziały: De vindicta per magistratum (walczy przeciw karze śmierci) od str. 334; De caede in vi repellenda (od str. 360), gdzie zwalcza usprawiedliwianie zabójstwa w obronie własnej oraz ideę wojny i rozwija pacyfistyczne pomysły Socyna, a wykazuje błędy nauki luterskiej o godziwości wojny; De capitali haereticorum supplicio (od str. 460); De conclusione istius capitis (od str. 472). Ten ostatni rozdział nie jest należycie odznaczony.

Na str. 495 Errata. Na końcu: Index locorum Scripturae i Index rerum praecipuarum. Treść dziełka ma wysoką wagę dla poznania poglądów etycznych i prawnych naszych Arjan i domaga się osobnego opracowania. Jocher 3233, 3792.

Akad. — Czartor. — Jagiell.

— Novum Testamentum dilucidatum et succinta explicatione illustratum...

partim per Jonam Schlichting... (1656)
ob. Bibliotheca Fratrum polonorum IX
(w tomie XIII str. 47).

— Tormentum throno Trinitatem
deturbans.

Joher 9862. — Zapewne rękopis?

— Jonae Schlichtingii à Bvkowiec.
De SS. Trinitate, de Moraliibus N. & V.
Testamenti praeceptis, itemque de
Sacris, Evcharistiae, & Baptismi ritibus.
adversus Balthasarem Meisnerum, Sacrae
Theol. Doctorem, et in Acad. Vitteber-
gensi, Professorem Publicum Disputatio.
Anno Christi 1637. w 8ce, k. tyt., str. 67
i 945, 12 kart nlb. (Index i Errata).

Rozpoczyna Praefatio ad omnes per Euro-
pam Eccles. Evang. Pastores (na str. 67). —
Poczem wykład błędów doktryny ewan-
gelićkiej w pięciu rozdziałach: 1) De
articulis fundamentalibus, De Trinitate
(wykłada naukę Socyna), Trinitatis dogma
in sacris, Trinit. dogma symbolo apost.,
de Filii essentia; 2) Secundus articulus
de filio Dei (od str. 386); 3) Tertius arti-
culus de Spiritu Sancto (od str. 603);
4) Art. quartus de praeceptis V. et. N. T.
(od str. 669); 5) Art. quintus de coena
Domini (od str. 700); 6) Articulus sextus
de Baptismo (od str. 831). Tu mówi: de
Paedopabtismo.

Cały wykład ujęty jako polemika z Meisnerem
(a więc z lutrami), rzadziej z katolikami.
Dzielo cytowane w Sprawozd. s. poszuk. weg.
(1912) pod l. 279 z Bibl. kolleg. unit.
w Koloszwarze jako edycja „De S. Tri-
nitate“ (bez karty tytułowej) musi być
innem dziełem Schl., gdyż liczba kart
się nie zgadza.

Joher 3234a.

Akad.

— Jonae Schlichtingii à Bukowiec.
De SS. Trinitate, de Moraliibus N. & V.
Testamenti praeceptis, itemq. de Sacris,
Eucharistiae, & Baptismi ritibus, ad-
versus Balthasarem Meisnerum, Sacrae
Theol. Doctorem, et in Acad. Vitteber-
gensi, Professorem Publicum Disputatio.
(B. w. m. i dr.). Anno Christi 1639,
w 8ce, k. tytuł., str. 67 i 945 i k. 12
(Index i Errata).

Katalog Wildera 1914 (cenił na 15 rs.). —
Joher 3234b. Dzików.

— Verantwoordinge voor de be-
schuldighde, aen de Staten v. Hollant,
geschr. door een Poolsch Ridder. 1654.
w 8ce.

Ob. Apologia (wyżej).
Katal. księgarski.

— Verantwoordinge van een Poolsch
Ridder tegen het placcaet... van de Hee-
ren Staten v. Hollandt... 19. Sept. 1653.
Waer by de voortplantinghe van de
Sociniaensche Leere wordt verboden:
ondersocht van Joh. Coccejus. Leyden,
Joh. Elsevier 1656.

Ob. Coccejus w tomie XIV 311. Akad.

— Korta verklaaring over verscheyden
Artykelen des Christelyken Geloofs:
door Joh. Simplicius. Daer is bygevoegt
een kort verklaaring, over het IX. Cap.
des Briefs tot de Romeynen: geschreeven
ten gevalle van een van de Grootem
van Poolen 1656. w 8ce.

Przekładu z rękopisu łacińskiego dokonał
Piotr Langedult. — Ob. wyżej Aente-
kenigh (1649).

Wiszn. H. lp. IX 136—9.

— Wykład prawdziwy na cztery
mieysca Pisma Świętego o Bóstwie Je-
zusa Chrystusa... Item na dwa mieysca
o Troycy Świętej... napisany przez Jo-
nasza Schlichtinga z Bukowca 1645.
w 4ce.

Tekst polski nie dochował się, lecz istnieje
tylko przekład (ob. wyżej Aentekenigh
1649).

— Wyznanie wiary zborów tych
które się w Polsce Christianskim ty-
tułem pieczętują. (Lusławice?) 1646.
w 4ce.

Przekład Confessio (ob.). — Chmaj Samuel
Przypkowski 1927 str. 46 przytacza (ale nie
opisuje) z egzempl. Bibl. narod. w Paryżu.
Joher 3306 i 9860 noty podaje tytuł nieco
inny, a mianowicie: Wyznanie wiary
chrześcijańskiej, wydane imieniem Kościo-
łów Polsk. które iednego Boga y syna
iego jednorodzonego Jezu. Christ. z du-
chem S. wyznawają.

Porównaj „Confessio“ i „Wyznanie wiary“
(1570). Bibl. nar. w Paryżu.

(Schlichting Jonasz). Decretum Co-
mitiale Sacrae Regiae Maiestatis Anno
1647 sabbato ante Dominicam Jubilate
latum contra Nobilem Jonam Slichting
Sectae Arianae Pseudoapostolum (1647).
w 4ce, 1 ark.

Ob. Cichowiusz.

Dekret ten przedrukował Chmaj l. c. z rę-
kopisu. Czartor. — Ossol.

— ob. Bibliotheca — Brerevodus
(Scrut. 1650) — Catechesis (1659, 1680,
1684) — Catechismus — Cichovius
Nicol. (1655) — Clementinus Daniel

(1630) — Cocceius J. (1654) — Crellius Joannes (1659. 1666, 1680, 1681) — Felwinger (1666) — Głoskowski M. (Geometria) — Jonston J. — Moskorzewski Hieronim (1659) — Opitz Mart. (Ad obitum lugentem) — Pistorius (1611) — Przypkowski (Injuria oprasae) — Sieniński — Susanna (1641) — Schlichting Aleks. — Schlichting Anna — Wiszowaty Andrzej (Catechesis 1680, 1684).

Życiorys jego podaje Lubieniecki w *Bibl. fratrum pol.* (ob. w t. XIII).

Baillot *Ant. Des satyres personnelles* s. 101—2 (opisuje Anti-Cichovius). — Maciej. *Pism.* III 707—8. — Bock *Hist. Antitrinit.* I 810—814 i II 790. — Bandtkie H. *druk.* I 379—80, II 122. — *Słarszczyński Obraz* II 195. — *Placcius Theatr. Anonymor.* 72. — *Sandius Bib. Ant.* 126—132. — *Enc. pow. Org.* XXIII 104—6. — *Sotvellus Bibl. Jesuit.* 628. — *Encykl. kośc.* XXV str. 515. — *Morawski Szcześny Arjanje w Polsce.* — *Łukaszewicz Kośc. braci Czesk.* w *WPolsce* 196 w *przyp.* 211, 224, 226. — *Zibrť Bibl.* V 871 — *Katalog ręk. Ossol.* II. — *Grabowski w Sprawozd. Akad.* 1910 nr. 3 (o jego pobycie w Leydzie, razem z *Morsztynem, Przypkowskiem* etc.). — *Wotschke Prov. Gymn. zu Bojanowo* 1909 str. 14. — *Sprawozd. z posz. w Szwecji* str. 152. — *Kühler Het socinianisme in Nederland* 1912. — *Grabowski Lit. arjań.* 209 i *Liter. kalw.* 116. — *Biegeleisen w Krytyce* (1908) str. 68 i 366. — *Finkel* III 1850.

Chmaj w dziele „*Sam. Przypk.*“ (1927) str. 227 podaje list (Przypkowskiego?) tłumaczący, dlaczego Schlichting nie stanął przed sądem sejmowym „ob libros editos“. — W samem dziele Chmaja ob. o Schlichtingu *passim*. Zaś w „*Reformacji w Polsce*“ 1928 str. 105 o pobycie Jerzego i Jonasza w Paryżu 1618 ze *Zbign. Sienińskim*.

Schlichting Kasper ob. Schlichting Anna (Sertum 1647).

(**Schlichting Samuel**). Als der... Samuel. Frey-Herr von Schlichting... Den 29ten Januarii, Anno 1701.. dieses Zeitliche Geseegnet hatte... Bemerkte nachfolgendes... J. G. K. C. et M. O. In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim, druckts Johann Christoph Wild. fol., 2 karty
Wrocławsw. miej.

— Das Beste und beständige Gedächtniss, Welches Der... Samuel Frey-

Herr von Schlichting... Im Nahmen E. E. Raths und gesambter Burger-schafft der Stadt Schlichtingsheim, Von H. R. N. C. J. In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim, druckts Johann Christoph Wild. folio, 2 karty.

Wrocławsw. miej.

— Doppel-Arie Oder Treuer- und Freuden-Lied, Bey dem... Leich-Begängnüss Des... Samuel Freyherrn von Schlichting... Auff gnädige Anordnung Dessen... Frau Gemahlin... Anna Justina Freyin von Schlichting... Den 4ten Maji, Anno 1701. In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim, druckts Johann Christoph Wild. w 4ce, 2 karty.

Wrocławsw. miej.

— Den Glücklichen Wechsel, Welchen Der... Samuel, Frey-Herr von Schlichting... getroffen. Als Er Den 29. Januarii itzlauffenden Jahres Dieses Irdische mit dem Ewigen vertauschte, Wolte Bey dem... Leichen-Begängnüss so den 3ten Maji dieses 1701sten Jahres... vollzogen... Gehorsamst entwerffen In einer Arie. J. H. R. M. et C. C. In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim, druckts Johann Christoph Wild. folio.

Wrocławsw. miej.

— Eigene Abschieds-Worte Des... Samuel Frey-Herrn von Schlichting und Bukowiec... Mit welchem Derselbe den 29. Januar. Anno 1701... Alle Hohe Anverwandt-Abwesende, und die... Frau-Gemahlin geseegnen wollen... In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim, druckts Johann Christoph Wild. folio, 2 karty.

Wrocławsw. miehjs.

— ob. Herman Zach. (Andacht Rede) — Müller Christian (1701) — Weber Friedr. (1701) — Wild Joh. Christoph. (1701).

Schlichting Sophia (Moskorowska) ob. Pistorius Sim.

SCHLICHTING (Schlichtig) Wolfgang z Bauchwitz. Antwortt der gemein des herren Jesu Christi zum Schmigel, auff den beweis, verstädt, vnd erklerung, des Apostolischen glaubens, des Edlen vnd Erenuesten Herrn Sigmund von Schlichtig auff Starpel, so sein E. ke-

gen dieselbe gemein im verschieneñ M.D.XCII. Jahre offentlich in druck verfertigen lassen. Besprich dich mit den verstendigen vnd richte alle deine sache nach Gottes wort. Syrach. 9. 22. M.D.XCIII (1593). (B. w. m. dr.). w 8ce, k. 8 nlb., str. 533.

Na 2ej k. nlb.: Kurtze Vorrede ahn den leser dieser andtwortt Na k. 3—8: Schreyben des Edlen Wolfgang von Schlichtig auff Bauchwitz an... Sigmundt von Schlichtig auff Starpel..

W przedmowie opowiada, że Zygmunt von Schlichtig (sic) ze Starpela ogłosił w r. 1592 pismo, na które on odpowiada. Podnosi trudność starań o ezcionki niemieckie i o drukarza Niemca. W Niemczech na druk książek kacerskich nie pozwalają.

W piśmie Wolfganga do swego brata stryj. (Vetter) Zygmunta Schlichtiga i do innych członków rodu (geschlecht) zwalcza on głównie wiarę w sakramenty i podnosi potrzebę życia etycznego wedle Biblii.

Rozpoczyna się „Odpowiedź gminy śmigielskiej“ na str. 1, gdzie podany pełny tytuł dzieła Zygmunta Schlichtinga, zakomunikowanego gminie śmigielskiej przez Wolfganga. Odpowiedź ta nie jest podzielona na rozdziały; są tylko rubryki na marginesach. Na str. 20 wyśmiewa katolickie obrazy Trójcy św. Wykazuje, że należy się opierać na tekstach Pisma św. i zwalcza jego tłumaczenie przez Lutra.

Nie jest rzeczą pewną, czy „Schreiben“ oraz Odpowiedź jest napisana przez to samo pióro; aczkolwiek treść obu pokrywa się. Bock przypisuje autorstwo odpowiedzi Mateuszowi Radeckemu znanemu polemiście teolog. (ob. tom XXVI, 27) — a za nim idzie bez podania powodów Wotschke Gesch. Gem. Meseritz str. 63. — Zapewne jest to praca zbiorowa.

Z teorjami gminy śmigielskiej, stanowiącej odrębny odłam socynistów, polemizowali ze strony katolickiej Ostrowski Stan. (1588) oraz Powodowski H. (1592). — Por. Adelt (1741).

Sandius Bibl. Antitrin. 94. — Jocher II 265 i 550. — Siarcz. Obraz II 196. — Wierzb. II 1767.

Akad. — Czartor. — Czetwert.

SCHLICHTING (Schlichtig) Zygmunt, ze Starpela. Von der wahrhaftigen Gegenwart des Leibes und Bluts Christi in H. Abendmahl, wie auch von der Gegenlehr der Sacramentirer. Francofurti an der Oder 1591. w 8ce.

Jocher 3933.

— Warhafftiger Beweis, verstand und erklerung des Apostolischen Glau-

bens, darinne wieder die Antitrinitarios, Wiedertauffer undt Ketzter zum Schmigel dargethan wirdtt, das Gott vatter, Gott sohn, Gott heiliger Geist, in einem götlichen Wesen ein einiger wahrer Gott in drey personen billich geehret werde, dem einigen Herrn und Gott Jesu Christo zu ehren, colligiret und beschrieben durch den Edlen und Erenvesten Sigmund von Schlichtig auff Starpel etc. 1592. w 8ce, str. 206.

Zawarte w 20 rozdziałach.

Ma tu polemizować z Kozielskim-Caprem (obacz tom XX. 187 i XIV. 50).

Por. wyżej pod Wolfg. Schlichtingiem odpowiedź ogłoszoną w r. 1593 na to dzieło. Wotschke Gesch. Gem. Meseritz 1906 str. 63 (podaje tytuł z drobną odmianą, zapewne błędna: „heilig geehret wird“).

Schlick Leopold ob. Dyhern Sylv. (Disputatio 1714).

SCHLIEBEN Jan Wojciech. Lob und Leben Der Ermländischen Bischöffen Kürztlich Auss dem Lateinischen in deutsche Versen versetzt und Sr. Hochfürstlichen Gnaden Jetzigen Lobwürdig Regierenden Fürsten und Herren H. Michaeli Primo, zum Denckwürdigen New-Jahrs Wunsch? Vnterthänig Offerriret. von Joanne Alberto S. R. I. Comite de Schlieben, Palatinide Livoniae. Anno 1683. M: D: Bravnsberg, Gedruckt bey der Wittwe Henrich Schulztzin. fol., k. 4 nlb.

Na odwr. karty tyt. u góry winieta, a pod nią herb Radziejewskich „Junosza“ z literami u góry i dołu: M.(ichael) R.(adziejewski) D.(ei) G.(ratia) EP.(iscopus) V.(armiensis) & S.(ambiensis); w dolnym lewym rogu podpis: Nic: Lang Sea.; niżej czterowiersz niemiecki, u dołu: Matth: Smo: Excuti (sic) enaravit. Na drugiej karcie u góry winieta, a pod nią Praefatio wierszem niemieckim; na 2giej k. v. i 2ch następnych kartach 31 niemieckich wierszy (28 czterowierszy i 3 dwuwiersze, ślawiących czyny każdego biskupa warmińskiego, obok tych wierszy na marginesach imię i nazwisko każdego biskupa i krótkie objaśnienie biograficzne po łacinie.

Bandtke Hist. druk. Kr. pol. I. Ossol.

Schlieben Jan Teodor ob. Schlieben Wilhelm.

(**Schlieben Wilhelm**). Status Justae Praetensionis Janie Wielmożnego Jmci

Pana Schliebena Woiewodzica Infantckiego, Niegdy Jaśnie W. Jmci Pana Jana Teodora Schliebena Woiewody Infantckiego z Wielkiej, qua Toga, quaq̄s Sago Godney Domus Familij, Dzieł nieśmiertelnych Civium in Patriam meritorum de Potentissimis multis hostibus sumptibus propriis, victoriae Filij ac Successoris veriq̄ de Statu & Bello Civis, o summę na Ekonomij Rogoźńskiej leżącą, przez Nayaśnieyszą Rzeczospolitą Konstytucyami ąprobowaną, y Dekretami przyznana, ad Pacta Conventa porrectae Anno 1733. (B. m. dr.) fol., k. 4 nlb.

Tytuł wydrukowany nad tekstem, tekst w jednej kolumnie, w drugiej objaśnienia.

Akad.

SCHLIEF Benjamin Gottlieb. De iniuriis Deo commitendis, ex doctrina Pandectarum disputatio d. 28 Nov. 1716. Gedani Typis I. Z. Stollii. w 4ce, str. nlb. 4.

Kraśińs.

— De Iurisdictione et illi annexis, Ex doctrina Pandectarum disputatio... Gedani. Typ. I. Z. Stollii (1715). w 4ce, str. nlb. 4.

Kraśińs.

— De libertate mutandi testamentum ex doctrina Pandectarum disputatio... d. X Octobr. 1716... Gedani. Typ. I. Z. Stollii. w 4ce, str. nlb. 4.

Kraśińs.

— De obligatione chirographaria, ex doctrina Pandectarum... d. 9 Maii 1716 hora XI... Gedani Typ. Io. Z. Stollii. w 4ce, str. nlb. 4.

Kraśińs.

— De rescindendo contractu Locationis ante conventum tempus, ex doctrina Pandectarum disputatio... d. 4 Julii 1716... Gedani. Typis I. Z. Stollii. w 4ce, str. nlb. 4.

Przewodniczył przy wszystkich tych dysputacjach Fryd. Willenberg. Kraśińs.

— ob. Brandis C. (De homicidio 1716) — Willenberg.

SCHLIEFF Daniel. Trauer-Gedicht.. Henrich Schmallenberg. Danzig, 1652. folio.

— I. N. D. N. J. C. Quod vertat felicissime. Vitam et Laudes Justi Lipsii, Viri Ea quae ex optimis Litteris paratur, gloria nulli secundi, Oratione prosequetur, In Auditorio Gymnasii nostri

primo, D. 11. Aug. Hor. IX. Matut. Anni huius cIoIoCLIII, Daniel Schlieff Gedanensis. Ad quem audiendum cum Patronos ac Fautores. Quos peroraturus ipse hoc nomine, qua par est, observantia salutabit, officiosissime, tum Cives Primae Classis peramanter invitat Joh. Petr. Titius, Eloqu. et Hum. Prof. Gedani, Typis Viduae Georgii Rhetii (1653). w 4ce, 4 karty.

Wrocławs.

— ob. Dilger Nat. (1677) — Titius J.

SCHLIEFF Daniel Albrecht. Trauer-Gedicht.. Joh. Wilh. Schmieden. Danzig 1714. folio.

Gdańs. miej.

— Manus Oculata Dissertatione Juridica Delineata, Quam in Celeberrimo Gedanensium Athenaeo, Deo favente, Praeside Dn. Johanne Schultzio J. U. D. Ejusdem Et Historiarum Professore Ordin. Nec Non Dieti Athenaei Inspectoro, Fautore Studiorumque Suorum Promotore, Submissima Animi Observantia Ad Cineres usque devenerando. In Auditorio Maximo Horis matutinis Anno MDCXCIII. d. II. April. Solenni ac placido Eruditorum examini exhibet Dan. Albertus Schlieff, Gedanensis. Gedani, Imprimebat David Fridericus Rhetius (1693). w 4ce, str. 32.

Ossol. — Wrocławs. miej.

(Schlieff Daniel Albrecht). Trauer-Gedicht an Daniel Schlieff beim Tode seiner Gattin Agatha geb. von Bodecken. Danzig, 1699. folio.

SCHLIEFF Jan Daniel. Disputationis Juris Publici de Polonia nunquam tributaria Sectio I. Fundamenta gen. continens... Praeside Johanne Schultzio... Placido Eruditorum Examini submittit publice Joh. Daniel Schlieff. Dantisci, Typis Fr. Rhetii. 1689. w 4ce, str. 28.

Gdańska miej.

— Toż... Dantisci, typis Rhet. 1693. w 4ce.

Jest X sekcji tej dysputacji, których autorami są: 2) Rosenberg Wojc. 3) Ewaldt Benjamin. 4) Schrader Joach. Henr. 5) Schrader Daniel. 6) Hann S. 7) Daberhuld Chryst. 8) Kesselhut Jerzy. 9) Freder Henryk. 10) Broen Hieron. — Wszyscy Gdańszczanie. Obacz pod temi nazwiskami i pod Schultz Jan.

— ob. Hein M. (1735).

SCHLIEFF Jan Leon. Disertatio Juridica de Obligatione Statutorum. Von Verbindlichkeit der Wilkühren quam in inclyto Gedanensi Athenaeo Praeside D. Joach. Hoppio, J. U. D. eius et Histor. Prof. Ordin. nec non dicti Athenaei Inspector. die 30 Januar. A. 1686 disquisitioni publicae submittit Joh. Leo Schlieff Auctor. Gedani Imprim. D. Frid. Rhetius. 1686. w 4ce, str. 62.

Ded. Christ. Schrödero Praecons. Ged. et Gabr. Schumanno. Ossol.

SCHLIEF Walenty (1680 † 3 marca 1750). Beiträge zu Sam. Joach. Hoppii und Grodeleckii Sched. de scriptoribus hist. polon. Gedani 1707. w 4ce.

Ob. toż samo przy wydaniu Długosza 1711.

— Beiträge zu Praetorii Athenae Gedanenses 1713. w 8ce.

— Beiträge zu Charitii Spicilegio de viris eruditis Gedani ortis 1729. w 4ce.

— Beiträge zu Jo. Dan. Hoffmanni Fr. De typographiis in regno Polon. 1740. w 4ce.

— Zu dem Denkmal der Danziger Buchdruckereien 1740. w 4ce.

— Zu Ringeltaube Nachricht von polnischen Bibeln 1744. w 8ce.

— Beiträge zu der Historie des Culmischen Rechtes (1745) ob. Hanow.

Schlieff dostarczył Hanowowi do tej pracy materiał w (obacz przedmowę Hanowa do wydania z r. 1767).

— Beiträge zu der Preussischen Sammlung Urkunden 1747. w 8ce.

— ob. Groddek G. (1707) — Hoppius (Schediasma) — Lieferung Preussische (1755, Leipzig I. 372—385) — Ringeltaube Syl. Wilb. (1744).

Finkel III. s. 1850.

Schiesner Piotr ob. Guttla J. (Carmina 1649).

SCHLIKERUS Johannes. Trauer-Gedicht... Georgius Rhetius. Danzig 1647. w 4ce.

(Schllman Antonl Günther). Als der Ehrenveste... Anton Günther Schlimann... seine... Tochter, Jungfer Dorotheam... beerdigen liesz, wolten... einige Begräbnis-Concepten aufs Papier werffen des Gymnasii zu Thoren Rector und Professores publici. Thorn (1698)... folio, 4 k.

— Als der Ehrenveste... Anton Günther Schliman... am 13. May 1698. im Herren seelig entschlief... wolten sein gutes Andencken... erhalten helfen, des Gymnasii in Thoren Rector und Professores Publ. Thorn... fol., 2 k.

Szabó III, nr. 4102—3.

Schlimannin Christina ob. Pater Paul. (1700).

Schlipalius ob. Tyr Joh. (Applausus 1643).

Schlippenbach, general ob. Bericht (Warhafter 1704) — Relation (wahrh. wegen Action (1701).

Schlitz ob. Rettung (1776).

(Schlodigerus Christophorus). Cum vir... Christophorus Schlodigerus, mercator Thorunensis... Rosinam Elisabetham,... Mathiae Bergemann... filiam, felici foedere sibi... jungeret, fausta omnia apprecabantur, Rector et Professores Gymn. Thor. Thorunii, impress. Johannes Conradus Rügerus 1708. folio, 2 k.

Szabó III, nr. 4652.

SCHLODT Nat. Probabilismus Moralibus circa Alapam Caede vindicandam... auctor Nathanael Schlodt, Gedan... A. MDCLXXXIX Gedani, Typis... Rhetii. (1689). w 4ce.

Sprawozd. z posz. w Szwecji nr. 145.

Bibl. król. w Stockholmie.

Schloeser ob. Thunmanus J. (Untersuchungen 1772).

SCHLOEZER August Ludwik. Hrn. August Ludwig Schlözer aus Hohenlohe Russ. Kays. ordentlichen Lehrers der Geschichte in Petersburg, Mitglieds der Kays. Akademie der Wissenschaften daselbst, wie auch der Königl. Societät zu Göttingen Abhandlung über die Aufgabe aus der polnischen Geschichte „könnte nicht die Ankunft des Lechs in Polen zwischen den Jahren 550 und 560 u. s. w.“ welcher von der Naturforschenden Gesellschaft in Dantzig 1766 den 19 August der Fürstl. Jablonskische Preis zuerkannt worden. — Illa se jactet in aula Lech & Czech & Russ. [Następnie po łacinie:] Augusti Ludovici Schloezera Hohenloico-Francisci Prof. Hist. Ord. Petrop. Acad. Imp.

Scient. ibidem, & Soc. Reg. Götting. Sodalis Solutio Problematis ex historia Polona circa ann. 550 & 560 &c.“ quam Societas Physica Gedanensis Praemio Jablonowskiano condecoravit d. 19 August. 1766. Sermone latino donata. Danzig, bey Daniel Ludewig Wedel 1767. w 4ce, k. tyt., str. 30.

Stanowi 2gą rozprawkę w Sammlung der über die Fürstl. Jablonowskischen Aufgaben... Danzig 1767.

Tekst w 2ch kolumnach łaciński i niemiecki. Omawia dotychczasowe próby zachwiania legendą o Lechu (Schleinitza i Lengnicha). Rozbiera krytycznie ustępy z kronik i szuka źródła bajki w Dalemilu. „Lecha“ wspomnianego przez Dalemila tłumaczy jako „młodzieniec“.

Kunik Lęchica w Kwart. hist. 1898 str. 4. — Małecki Lechici 1897.

Por.: Sammlung.

Jagiell. — Ossol. — Przeźdz. — Raczynś. — Uniw. lwow. — Zamoj.

— Toż... Danzig 1770. w 4ce.

— Über die jetzigen Angelegenheiten der Stadt Danzig im Monat November 1783 aus den Staats Anzeigen des Herrn Hofrathes Schlötzer. 1783. w 8ce.

Po niem. i franc.

— Sur les conjunctures actuelles de la ville de Danzig au moi Nov. 1783. tiré des Avertissements politiques. 1783. w 4ce.

— Dissertatio de Lecho praemio Jablonoviano affecta d. XV. Maij M.D.CCLXX. Accessit de auctoritate traditionis in historia commentatio extemporalis Caroli Andreae Belii D. consil. aul. elector. et h. t. acad. Lips. rector. item Georgii Henrici Ayryeri M. Britannie Reg. consil. aul. et prof. jur. ord. Goetting. ad historiam Lechi animadversiones, nec non Stanislai Nałęcz Moszczeński in Dobneri de Lecho sententiam stricturae. Lipsiae ex officina Breitkopfia. w 4ce, 2 k., str. 68.

Stanowi część trzecią dzieła wydanego p. t. „Josephi Alexandri Jablonowski Lechi et Czechi adversus scriptor. recentissim. vindiciae“. Lipsiae 1771. w 4ce. — Ob. Jabłonowski Józ. Aleks.

— Allgemeine Nordische Geschichte. Aus den neuesten und besten Nordi-

schen Schriftstellern und nach eigenen Untersuchungen beschrieben, und als eine Geographische und Historische Einleitung zur richtigern Kenntniss aller Skandinavischen, Finnischen, Slavischen, Lettischen, und Sibirischen Völker, besonders in alten und mittleren Zeiten, herausgegeben von August Ludwig Schlözer. Halle, bey Johann Justinus Gebauer, 1771. w 4ce, k. tyt., str. 8, 636 i map 4.

Jest to tom wydany tylko pod jego redakcją. Zawiera (obok jego pracy) pracę Schönninga o wiadomościach pisarzy starożytnych co do północy Europy (Herodot, Pyteas, Pomp. Mela, Plinius etc.); pracę Strittera o wiadomościach pisarzy bizantyńskich o Słowianach z lat 495—1222; wreszcie pracę Schönninga o Finach, Ihergo i Erichsena o Skandynawcach.

Oprócz powyższych rozpraw daje tu Schlözer co następuje: w cz. II zarys historii północy, etnografię ludów półn., etnografię i dzieje ludów azjatyckiej północy (mnóstwo wiadomości językowych i obyczajowych). W rozdz. V mówi o Skandynawii; w rozdz. VI o Rusi i Rosji w X wieku; w rozdz. VII o wyprawach Normanów na Zachód i do Konstantynopola; w rozdz. VIII o runach. Od str. 619 rejestr.

Są to więc tylko dość bezładne ale wielką erudycją odznaczające się prolegomena do historii. O krytykach ujemnych co do ujęcia całego przedmiotu por. niżej przedmowę Gebhardiego w t. XXXII zbioru. Dla nas przedstawia ten tom interes ze względu na wpływ na Lelewela.

O Polsce wspomina tu niewiele (str. 225); ciekawe jest jego zdanie o historykach polskich: Długoszu i Kromerze; na str. 332 króciutko o mowie polskiej. Akad.

— Fortsetzung der Allgemeinen Welthistorie durch eine Gesellschaft von Gelehrten in Teutschland und England ausgefertiget. Funfzigster Theil. Verfasset von August Ludwig Schlözer und Ludewig Albrecht Gebhardi. Mit Römisch-Kayserl., Königl. Preuss. und Churbrandenb., Churf. Sächs., wie auch Schweizerischen Privilegien. Halle, bey Johann Jacob Gebauer, 1785. w 4ce, k. 2 nlb., str. XXVI i 544.

Przed kartą tyt. znajduje się karta sztychowana, przedstawiająca w prostokątnej ramie wybrzeże morskie z siedzącą na niem postacią kobiecą, a nad nią 2 postacie: biskupa w infule z pastorałem w rękę i zbrojnego rycerza; z drugiej strony widać wychodzącego na wybrzeże

rycerza z tarczą w lewej ręce, a mieczem w prawej, za nim giermek z toporem; w głębi morze i statki; wyżej na obu prostopadłych ramach powieszono tarcze, na jednej rycerz na koniu z tarczą na lewym ramieniu i wzniesionym mieczem w prawej ręce; poza tarczą topór i kołczan ze strzałami; na drugiej tarczy skrzyżowane: pastorał i krzyż potrójny; u spodu mały krzyżyk równoramienny, peza tarczą mieca i chorągiew. U dołu pod ryciną tytuł: Allgemeine Welthistorie von Anbeginn der Welt bis auf gegenwaertige Zeit: L. Theil. Historie der neueren Zeiten XXXII Theil.

Na karcie tyt. rycina przedstawiająca obnażoną postać kobiecą, stojącą na podwyższeniu, po obu bokach u jej stóp postacie aniołków przy różnych czynnościach, w głębi małe figurki ludzkie, nad którymi unosi się śmierć, przedstawiona jako postać męska z kosą. U góry napis: Mores hominum multorum vidit et urbes. Hor. Przedmowę obejmującą XXVI str. podpisał L. A. Gebhardi, Prof. der Ritterakademie zu Lueneburg. Na str. XVII omawia udział Schlözera w wydawnictwie. Zrazu miał on zamiar napisać tylko dzieje Polski, Rosji i Szwecji. Potem rozszerzył ten zamiar na napisanie dziejów całej północy Europy, a jako wstęp do tych dziejów miał napisać tom XXXI zbioru. W tym tomie miał sprostować m. i. błędy o dziejach Polski i podać historję Wendów. Metodą jego było podawanie „narodowych kronik“ i prostowanie zawartych w nich informacji. Ale zamiaru tego nie spełnił i pracy wydawnictwu nie dostarczył. Jego historia Litwy ukazuje się w zbiorze dwukrotnie, bo ma się ukazać „in der engl. Ansarbeitung“. Pisze też, że praca Schlözera wywołała różne recenzje nie przychylnie (np. Thumanna i Sigurdsona).

Str. 1—300 obejmują: Geschichte von Littauen, als einem eigenen Grossfürstenthume, bis zum J. 1569. von August Ludwig Schloezer.

Dzieje Litwy rozpoczyna wstęp, w którym jako swe główne źródło dla historii Litwy wskazuje Strykowskiego i Kojalowicza. Dalej następują 4 księgi od r. 1000—1572. Na str. 88 i n. przytacza łac. tekst „Kadoslawnej Knihi“ a na str. 93 tekst łac. o początkach Mołdawji (z łaciny).

Historja Litwy idzie do str. 300, poczem następuje Gebhardiego historia Infant, Estonsji, Kurlandji i Semigalji do r. 1562. — Od str. 529 indeks. Akad.

— Geschichte von Littauen, Kurland und Liefland von August Ludwig Schloezer und Ludwig Albrecht Gebhardi. Halle, bey Johan Jacob Gebauer, 1785. w 4ce, k. tyt., str. 544.

Na str. 1: Geschichte von Littauen, als einem eigenen Grossfürstenthume, bis zum J. 1569. Von August Ludwig Schloezer. Historia Litwy obejmuje strony od 1—300; na końcu: Göttingen, im May 1776.

Na str. 301: Geschichte von Liefland, Esthland, Kurland und Semgallen Von Ludwig Albrecht Gebhardi. Właściwie jest tu tylko jeden rozdział: Erster Abschnitt. Geschichte der Länder vor Errichtung des Herzogthums Kurland; obejmuje strony od 301 do 528; zaś od str. 529 do 544: Register der merkwürdigsten Personen und Sachen, ale tylko do pracy Gebhardi'ego. Jest to osobne odbicie z „Fortsetzung der Allgemeinen Welthistorie durch eine Gesellschaft von Gelehrten in Teutschland und England ausgefertiget“. Funfsigster Theil; dodano tylko kartę tytułową i zmieniono dolne tytuły na str. 1 i 301. Na str. 1 w Fortsetzung jest: Allgem. Welthist. a w osobnym odbiciu: Schloez. Nord. Gesch. 2. Th.; na str. 301 w Fortsetzung: Allgem. Welthist. (Gebh.), a w odbiciu: Gebhardi Gesch. von Liefland etc. Poza tem wszystko to samo.

Ob. Bibliografja t. XVII, str. 71.

Branic. — Krasina. — Ossol. — Przeźdz.

— Wywod historyczno-krytyczny przez Jmci Pana Schloezer profesora historii w Petersburgu w niemieckim języku napisany, w którym autor dowodzi, że Lech ani przed rokiem 550, ani po nim, ani żadnego innego czasu w Polsce nie powstał, y że cała o nim bayka około czternastego urosła wieku. Za pozwoleniem zwierzchności w polskim języku wydany. W Warszawie w drukarni Nadwornej J. K. Mc. 1779. w 8ce, k. tyt. str. 44, k. 1 nlb.

Na odwr. karty tyt.: Censura, podpisana w Warszawie dnia 15 czerwca roku 1779 przez X. Tadeusza Paszkowskiego S. T. D. Prot. Ap. Ksiąg w Diec. Poan. Cenzora. Cenzor chwali autora za jego krytycyzm.

Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow. — Zamoj.

— ob. Sammlung (1767).

Jest ogłoszona drukiem w jakimś perjod. wydawnictwie niem. jego korespondencja z Polakami; zdaje się że ogłoszono ją jeszcze w w. XVIII. Niestety, nie udało mi się jej odszukać.

Recke i Napiersky IV 86. — Encykl. pow. Org. XXIII 109. — Bentk. Hist. lit. II 729, 738. — Smoleński Pisma II 38. — Finkel Bibl. hist. str. 1850 i Dodatek (1914) nr. 3600. — Inne prace Schl. (Russische Annalen 1802) ob. Bibl. IV 195. — Sąd Lolewela i Bohussa o nim ob. Finkel

nr. 5880—81. — Liczny szereg rozpraw wywołanych polemiką o Lecha wskazano w Bibl. XXI 136. — O życiu i pismach ob. Frensdorf w Abh. akad. Götting (Ph. hist.) 1909.

Schlomonius Stanislaus ob. Krzycki Andrzej (Encomia Luteri 1524).

SCHLOSS Daniel. Structurarum specimen CIII. ad Libellum Catecheticum de Christiana Religione iuxta doctrinam Unitariorum publico exponit... Thorun. Thorunii inprim. Joan. Nicolai 1721. w 4ce.

SCHLOSSER Christian Theodor. Laurifoliorum sive schediasmatum poeticorum liber VI. Lesnae Polonor. Ex Typogr. Wigandi Funcej Anno Christi 1640. w 8ce, str. 64.

Między innymi wiersze poświęc. Wład. IV, Mac. Tytlewskiemu i innym.

SCHLOT Wilhelmus. Trauer-Gedicht... Adelgunda Dittmerinn, Abrahami Schlottii conjux Danzig, 1648. w 4ce.

Schlüssel zu dem unermässenen Schatz Göttlicher Fürsichtigkeit, welchen Clemens XII... der Bischoffburgischen Pfarr-Kirch... ertheilet... Gedr. in Braunsberg im C. S. J. im J. 1738. w 12ce.

— (Bennonischer) mit welchem die Schatzkammer der zeitlichen und ewigen Güter kan aufgesperret werden, durch singen und beten, zu morgens und abends, bey der Heil mess vor und nach der Heil Communion, Tagzeiten und Litaneyen zu Jesus, Marie, Joseph wie auch... dem Heil Bischof Benno. Warschau gedruckt bey den PP. Piar. schol. 1758. w 8ce, str. 160.

Warsz. Uniw.

— (Haupt) zur Deutschen Andacht das ist Christ-Catholisches Gesang und Gebet-Buch in drey Theile ferfasset, zum Gebrauch der Deutschen Catholischen Gemeinde in Warschau. Warschau 1764 in der Privil. Mitzlerischen Druckerey. w 8ce, 24 ark.

Jocher 7092.

— ob. Roter J. (zur poln. Sprache 1616, 1638, 1680, 1687, 1706).

SCHLUESSELBURG (Schlusselburg) Cunrad. Haereticorum catalogus. Omnium nostri seculi hereticorum index

perspicuus, aliquot libris comprehensus libri 13. Additis et reservatis ipsorum argumentis, cum assertionem verae sententiae quam catholica profitetur ecclesia. Francofurti 1597—99 (13 tomów).

Obejmuje: I. De Antitrinitariis. II. De secta Manichaeorum. III. De Sacramentariis. IV. Antinomi. V. Synergistae. VI. Osiandristae. VII. Majoristae. VIII. Jesuitae. IX. Stancaristae. X. Schwenckfeldistae. XI. Servetiani. XII. Anabaptistae. XIII. Adiaphoristae et Intermistae.

Autor był lutrem, stąd polemika także i z Jezuitami, jako herezykami.

— De Jesu Christo Deo et homine. Propositiones contra Antitrinitarios; De quibus Deo dante, praesidente D. Johanne Wigando, episcopo pomezaniense et respondente M. Cunrado Schlusselburgio, disputabitur in Academia Regiomontana die 16 Septembris proxima. Regiomonti Borussiae in officina Bonifacii Daubmanni anno 1575. w 4ce, 14 kart (sygn. A—C₆).

Jagiell.

SCHLÜTER Christianus. Solemne officium, quo munus Aegidio Strauchio celebrare voluerunt. Danzig 1670. fol.

SCHLÜTER Jan Krystjan. Den von Gott in Paradiess schon eingesetzten Ehestand wollte dem Heinrich Sievert... vorstellen. Danzig 1705. fol.

— Trauer-Gedicht... Anton Balemanns. Wittenberg, 1712. fol.

(Schluckwerder). Bey dem Schluckwerderischen und Schützischen Hochzeit-Feyer, So den 13. Januarii, laufenden MDCLXXXVIII. Jahres in Rawitz erfreulichst vollzogen wurde, Schertzete Ein Beyder Verlobten verbundenster Freund und Diener. Breslau, in der Baumannischen Erben Druckerey druckts Johann Günther Rörer Factor (1688). fol., 2 karty.

Wrocław.

Schluss (Einmüthiger) Welchen die, Ihre Königl. Maj. laut der Constitution des Wahl-Reichs-Tages aus dem Senatoren- und Ritter-Stande zur Seite geordnete gegenwärtige Rätthe am 10. Tage des Monaths Februarii im Jahr 1734. in Dantzig beliebt haben. (Bez miejsca druku). w 4ce, str. 14.

Jest to protest przeciwko wyborowi i koronacji Augusta III. Od str. A, zamieszczony projekt „Manifestu“, który powinien być

podpisany przez prymasa i marszałka koła rycersk. w myśl uchwały (Schluss) zgromadzonych przy boku Leszczyńskiego senatorów. Istotnie na końcu podpisani: Theodorus Potocki, Ertz-Bischoff und erster Fürst; Franciscus von Brun Radzewski Unter Cammer Herr von Posen und Elections-Mareschal der Ritterschaft. — Ob. Leszczyński St.

Należy do: Seylera und Schultza Accurate Nachricht (obacz).

Czartor. — Jagiell. — Krasinś. — Zamoj.

— ob. Radziejowo (des Landtages 1666).

Schlynitz Ernest ob. Emser Hieronim (Opuscula 1518).

Schmack Joan., canon. Culm. ob. Kuszewicz Sam. (Elogium 1634).

Schmalkaldische Artikeln ob. Bezeugnisse (1617).

SCHMALLENBERG Heinrich. Auf des Hans Heckers von Leyden nach Danzig zu thun fürgenommenen Reise. Leyden 1646. w 4ce.

SCHMECHELIUS Martinus. Ad tædas nupt. Frederici Ehleri et Elisabethæ ab Holten. Danzig 1636. folio.

— Aclamationes in nuptiarum solemnitate Christophori Riccii et Dorotheæ Puschin. Dantisci 1639. w 4ce.

— Nuptiis Ernesti a Bodeck nec non Dorotheæ a Linde. Dantisci 1644. folio.

— Syncharma nuptiale ad Georgium Lilienthal Cordulamque Kohlin. Dantisci. folio.

(Schmeiss Jan). Honor Exequialis, Nobili Ac Ornatissimæ Sexus sui Virtutibus Matronæ, Mariæ Ridelin Amplissimi Atque Spectatissimi Dn. Johannis Schmeissii S. R. M. In Polonia Et Svecia Ut Et Serenissimi Electoris Brandenburgici, Factoris Fidelissimi, Conjugi Desideratissimæ Factus A Rectore Et Senatu Academiae Regionomantanae. Typis Johannis Reusneri, Anno M.DC.XLVIII (1648). w 4ce, k. 4.

Wrocławś. miej.

— Schuldiges Mitleiden Auff Den Hertzschmerzlichen aber Seeligen abscheidt Der weyland, Edlen Viel Ehr und Tugendreichen F. Maria, geborner Riedelin Dess Ehren Vesten, Achtbahren und Wolbenambten, Heru Jo-

hann Schmeissen Ihr Königlichen Maytt. zu Pohlen und Schweden etc. Wie auch Ihrer Churf. Dhl. zu Brandenburg Factoren Hertzlieben Haussfrawen. Welche den 21. Maymonats-Tag 1648. Seelig im Herren eingeschlaffen und den 24. darauff Christlich beerdiget Im Nahmen Der Schlesischen Nation geschrieben. Königsberg, gedruckt durch Johann Reusnern (1648). w 4ce, k. 2.

Wrocławś.

— ob. Dach Sim. (Christliche 1648).

SCHMEIZEL Martin. Historische Nachricht von dem am 16. und 17. Jul. 1724 zu Thorn in Preussen passirten Tumults des gemeinen Volcks wider das Jesuiten-Collegium und der hierauf am 7 Dec. erfolgten scharffen Execution einiger zum Todt verurtheilten Personen, aus sichern geschriebenen und gedruckten Nachrichten, auf expressses Verlangen gesamlet u. dem Publico mitgetheilet von Martin Schmeizel Phil. Prof. publ. und der Hochfürstl. Academischen Bibliothec Inspector. Der I Theil sammt gehörigem Register über die XIII. erste Stucke. Jena, gedruckt und zu finden bey Joh. Volckmar Marggraffen. [Drugi tytuł:] Wahrhaftige historische Nachricht von dem am 16. Jul. 1724 zu Thorn (jak wyżej)... Personen. Aus sichern Nachrichten und auf expressses Verlangen zu Steuer der Wahrheit dem Publico mitgetheilet, von Einem Liebhaber der Wahrheit. Die dritte Auflage. Jena, gedruckt und zu finden bey Joh. Volckmar Marggrafen 1726. w 4ce, k. 13 nlb. — Erste Fortsetzung der histor. Nachricht od str. 26—596 i Register kart 2.

24 Fortsetzung idzie od str. 573. — Tyczy sprawy Rösnera i Zerneckego. Wchodzi tu wojewoda Rybiński i Lubomirski.

Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— ob. Rösner — Toruń.

Schmeling Henr. ob. Szmeling (1635).

Schmeling (de) Karol ob. Processya (1729).

(Schmeling Karol Fryderyk). Abreise des Carl Friedrich von Schmeling nach Königsberg besungen. Danzig 1756. folio.

SCHMELLING Władysław. Felicitatis publicae omen ex Illustrissima Sapiehanae domus Sagitta et Illustrissima Dorostajsciorum Luna... ab Alma Academia Vilnensi acceptum et Perillustris. Neosponsis Perillustri et Magnifico Domino D. Thomae Sapieha ac Perillustri et Magnificae Dominae D. Sophiae Monwidowna in Dorostaje... per Vladislaum Schmelling Capitaneidem Orlensem... Philosophiae auditorem representatum. Vilnae typis Acad. Soc. Jesu. A. D. MDCXLVII (1647). Szczęśliwe godło z Herbowey Strzały... przez Władysława Schmellinga... prezentowane. W Wilnie w druk. Akad. S. J. folio, 10 ark.

Notata rękop. Jochera. Cytowane też w dziele: Sapiehowie II 129.

SCHMID. Mappa Generalis Gubernii Smolencensis in suos circulos divisi 1773.

Tak podaje Katal. ant. Lissnera z r. 1849.

SCHMIDT. Katechetik von Schmidt-Lemberg 1785. w 8ce.

Schmidt- und Zernekeische Eheverbindung. Danzig 1757. folio.

SCHMIDT Abraham. Leichpredigt... Peter Uphagen. Danzig, 1775. folio.

Schmidt Andreas ob. Ludwicz Andreas (1647).

SCHMIDT Christ. Bey der höchst glücklichen Eheverbindung Diesseldorff und Schmied. Leipzig 1699. folio.

SCHMIDT (Schmiedt) Constantinus. Trauer-Gedicht... Anna Maria Schmiedin, des Peter Bautin Hausfrau. Danzig 1651. w 4ce.

SCHMIDT (Schmiedt) Daniel. Divina Succurrente Gratia! Aenigma Simsonis, e Iud. XIV, 14. Disquisitione Philologico-Theologica, Sub Praesidio Viri Maxime Reverendi, Amplissimi, Excellentissimi Dn. Eegidii Strauchs, SS. Theol. D. P. P. et Rectoris, itemque ad Aedes SS. Trinit. Pastoris, Dn. Patroni, Fautoris atque Praeceptoris sui, aeterno Pietatis et Observantiae cultu prosequendi, In Auditorio Athenaei Patrii Maximo A. C. M.DCXXCI. die XIX. Jun. Horis ante meridianis Publico atque placido Examini exhibebit

Daniel Schmiedt Ged. Gedani, Typis Rhetianis (1681). w 4ce, str. 32.

Wrocław. miej.

SCHMID Daniel z Torunia. Disputationis Politicae periculum secundum de Civitate et Cive ex 1 et 3 libr. polit. Arist. quod... faciet Daniel Schmidius Thor. Boruss. Thorunii, Apud Franc. Schnellboltz A. MDCXXXIII (1633). w 4ce, str. 20.

Sprawozd. z poszuk. na Węgrzech nr. 284. Brasso gimn.

SCHMIDT Dawid, Gedanensis. Disputatio physica de annis climactericis vitae humanae, Wittenbergae 1682. w 4ce. Chreptow.

-- An dem Nahmenstage der Constantia Schraderin. Danzig 1690. folio.

-- Symbolum debitae observantiae, quo nominis festivitati Danielis Schraderi applaudit. Dantisci 1691. folio.

Gdańs. miej.

-- Vota pia pro viri... Georgii Schraderi nobilissimi Dicasterii Incolytiae Republicae Gedanensis... Cum is memoriam sui Nominis... Anno M.DC.XC celebraret... conscripta... a... David Schmidt... Gedani Typis Johannis Zachariae Stollii (1690). folio, str. 4.

SCHMID Dawid, Pomeranus. De antiquo et curioso Bretislai, Bohemiae Ducis Nummo Argenteo Praeside M. Georgio Wendio, Gymnasii Thorun. Rectore et Prof. P. a. d. X. Septembr. A. M.DC.IIC. disputabit David Schmid, Stolpa Pomeranus, Iudicia sua de eodem communicantibus: Michaelae Karssburg, Falkenburg Marchico, Laurentio Christiano Stiege, Belgart. Pomer. et Johanne Hintz, Tempelburg. Polono. Thorunii, imprimebat Johann. Balth. Breslerus, Gymnasii Typogr. (1698). w 4ce, 2 karty.

Z rysunkiem numizmatu.

Jagiell. — Ossol. — Wrocław.

SCHMIDT Elżbieta z domu Nevenstein. Auf den Erfreuten Geburtstag der durchleutigsten Fürstin und Frau Barbara Sanguszka, Grossmarschalin von Lithuan 1784 den 4. hornung Von Elisabetha Schmidt gebohrne von Nevenstein verfasst. w 4ce, kart 2.

Wieross.

Warsz. Uniw.

— An die Allerdurchlauchtteste Prinzessin Elisabetha von Wirthenberg, von Elisabetha Schmidt gebohrne von Nevenstein verfasst 1784. Warschau, w 4ce, 2 k.

Ślawi Izabellę Czartoryską.

Schmidt Elisabeta ob. Preuss G. (1631).

Schmidt Erazm ob. Lucianus (1680).

SCHMIDT Ernst i **SOERMANN Johann H.** Reden bei der auf allerhöchsten Befehl S. Königl. Maj. von Pohlen Stanislaus Augustus auf dem alstädtischen Rathhause errichteten und durch Hochwohlgeboren Herrn Friedrich Ernst von Henning d. 3. Novembr. 1790 erfolgten öffentlichen Uebergabe der Hevelschen Buste gehalten von Ernst Schmidt und Johann H. Soermann. Danzig, Müller (1790). w 4ce, str. 18. Krasinś.

SCHMIDT Frydryk August († 1807). *Abrégé chronologique de l'histoire de Pologne. Nunquam libertas gratior exstat, Quam sub Rege pio. Avec Privilége du Roi. A Varsovie et Dresde, chez Michel Gröll, MDCCLXIII (1763).* w 8ce, k. 12 nlb, str. 352.

Dedykacja: ...Le Comte d'Ocieszyno-Brühl, premier minister et general de Sa Majesté le Roi de Pologne...

Układ na wzór Henaulta, a źródłem jest Lengnich. Autor powiada, że Załuski, biskup kijowski nie tylko wskazał mu do tej pracy wielu autorów, ale udzielił mu objaśnień, które go uchroniły od niejednego błędu.

Akad. — Branice. — Czartor. — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Przeźdz. — Uniw. lwow. — Wileński Zbór. — Zamoj.

— *Chronologischer Auszug der Geschichte von Pohlen.* Aus dem Französischen. Riga und Mitau, bey Johann Friedrich Hartknoch, 1768. w 8ce, 8 k. nlb., str. 336.

Dedykacja: Seiner Excellenz d. Herrn Carl Edlen Herrn von Simolin Ihrer Kaiserl. Majestät wirklichen Staatsraths und Minister. Pod przedmową dedykacyjną podpisany: J. H. Groot (tłumacz). Na karcie tyt. cytat: Nunquam libertas itd.

Rocke i Napierski II 109.

Akad. — Branice. — Czartor. — Jagiell. — Kijows. — Ossol.

— Dzieie Krolestwa Polskiego krótko lat porządkiem opisane, na język

polski przełożone, poprawione i przydatkiem panowania Augusta III. pomnożone. za pozwoleniem zwierzchności. Cum lege S. M. Reg. ne quis fals. eff. w Warszawie, 1766. Nakładem Michała Grela J. K. Mci Komisarza i Bibliopole. w 8ce, k. 6 nlb., str. 368 i k. 2 nlb.

W innych egzemplarzach stoi: Komisarza J. Kr. M. y Reczypospolitey w kolleg. Soc. Jesu. Na karcie tytułowej znak Grela (rolnik kopiący grzędy w porze świtu), podpis. M. Keyl Dreedae.

W egz. Jagiell. dodany na końcu: Katalog różnych ksiąg, które się w Grelowej księgarni Nadwornej zawsze znajdują (str. 7).

Dedykacja Grela księciu Ad. Czartoryskiemu. U góry dedykacji piękna rycina z obeliskiem z napisem na cześć księcia, podpisana Albertrandi inv. et del. — Po dedykacji „Przemowa do łask czytelnika“, w której tłumacz (Albertrandi?) donosi, iż z dwóch historii polskich po franc. wydanych wybrał te, gdyż autor jej lepiej znał Polskę. Tłumacz nie trzymał się jednak tekstu, ale go przerabiał, porównując z pisarzami polskimi; zwłaszcza od czasu Aug. III przerobił zupełnie.

Rzecz ułożona synoptycznemi rubrykami. W pierwszej rubryce: Wstęp (króla) na państwo, w dalszych: przypadki znakomite, małżonka, potomstwo, śmierć, panowie jednegoż czasu żyjący, uczeni. Na końcu każdego panowania opisuje charakter króla. Układ rocznikarski, poziom elementarny.

Są egzemplarze tej edycji, mające koniec odmienny. — Przedruk z r. 1846 ob. Bibl. tom IV (uzupełnione).

Finkel str. 1850 — Bentkowski I 50, II 608, 737. — Gołębiowski O dziejopisach 229. — Sobieszcz. w Encykl. pow. Org. XXIII str. 113. — Smoleński Pisma III 327. — Wierzbowski Mater. II 118. — Lelewel w Dzienn. wil. 1816.

Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw. (dwie odmiany). — Wileńs. — Zamoj.

(Schm d Georgius). *Mortalitatis cum immortalitate permutationem...* Georgio Schmid, de Schmidenbach... gratulari... voluerunt Gymnasii Thorun. Rector, Professores et Collegae. Thorunii (1697)... Bresler... folio, 7 k. nlb.

Szabó III, nr. 4046.

— ob. Pater P.

SCHMIDT Heinrich. *Einleitung zur Brandenburgisch Kirchen Reformatiions-Historie. Berlin und Leipzig 1718. w 4ce.*
— ob. Szmid H. (Opisanie 1662).

Schmid Jakób, Gdańszczanin, minister lut. ob. Fabrycy (tom XVI str. 155).

SCHMIDT Jakób. Hochzeit-Gedicht auf Andreas Braun und Cordula Wolfin. Elbing 1648. w 4ce.

— Trauer - Gedicht . . . . Cordula Schmidt. Danzig, 1655. w 4ce.

Gdańs. miej.

SCHMID Jakób, Suerinensis Polonus. Septem Decades thesium, de vocatione ministrorum ecclesiae, quas sub praesidio viri praecl. Dni Martini Böhm, Gymn. Thorunens. P. P. et Visit. vigilantissimi, diversis vicibus non ita pridem in cyclicis disputationibus ventilantur supremi Ordinis Auditores, quorum nomina singulis decadibus sunt praefixa, boni ominis ergo publicatae Dom. XVI. Trinit. An. M.DCC.V (1705). Thorunii, imprimebat Johannes Conradus Rügerus, Nobiliss. Senatus et Gymnasii Typographus. w 4ce, sygn. A—B₂ (6 k. nlb).

Na odwrocie tytułu dedykacja: Efr. Praetorio. Jagiell.

— Utrum Judaei perperam Christianorum sanguine sitiro dicantur. Dissertatio academica Jacobi Schmidii Suerin. Poloni. Thorunii 1704. w 4ce, 11 kart.

Autor rozwiązuje pytanie twierdząco. Jocher 9897.

— ob. Auschwitz (Disput. 1704) — Bausius Dan. (De Judaeorum 1704).

SCHMIDT (Szymt) Jakób z Grudziądza, sekretarz Joach. Fryd. Flemminga (1702 † około 1750). Nowy testament (Lipsk 1727 i 1728)... ob. tom XIII str. 35.

— Kancyonał (Lipsk 1728)... ob. tom XIX str. 91.

— Jacob Schmidts unverbesserliche Orthographie der heutigen Polen herausgegeben von Andreas Keiler. Dantzig gedruckt bey Thomas Johann Schreiber, E. Hochedl. und Hochweisen Raths und des löbl. Gymnasii Buchdrucker. 1743. w 8ce, k. 8 nlb., str. 86 i k. 1 nlb.

Dedykację Andrzejowi Załuskiemu, biskupowi chełmińskiemu podpisał Andreas Keiler. Wedle dedykacji Schmidt wydał książkę Ricauta o Mon. tur.; był on znawcą języka i ortografji polskiej. Wydanie swego traktatu o ortografji powierzył Keilerowi, Keiler słaui uczoneść obu Załuskich. —

Poczem idzie przedmowa do czytelnika, pisana w Grudziądzu 1743. Wywodzi mowę polską z Persji, wysławia jej bogactwo i przymioty Polaków. Podnosi, że ortografja polska jest łatwa, bo fonetyczna. Rzecz ujęta jest w 4 części, z których ostatnią tworzy przedruk ustępu z Ricauta Monarchja Turecka (rok 1727) (str. 51—86). — Ob. Bibl. tom XXVI 293.

Dziełko powyższe nie jest dotąd uwzględnione przez piszących o dziejach ortografji polskiej. Czartor.

— ob. Ricaut (1727) — Riest. Thorn. Nachr. 1762 str. 375 opowiadają o jego wydawnictwach co następuje: Mi-

no w Lipsku wydać nowy przekład biblii po polsku czcionkami Breitkopfa. Zajęto tem młodzież, lecz robota nie szła, bo nakładcy się wycofali. Postanowił więc tylko wydać Nowy testament po polsku z summarjuszem Seb. Schmidta i głosami Marc. Lutra i polski Kancyonał. Oboje wyszło 1727. Potem dopiero drukowano polską Postyllę Dambrowskiego i inne polskie dzieła (ob. Ricaut, Riest). — On także wydał w Lipsku Pismo Śte drobnem pismem z psalmami i przysłówiami Salomona w 8ce we dwie kolumny dla pastorów.

SCHMIDT Jan. Ehrengeschenk... auff den hochzeitlichen Freudentag... Daniel Schloeken und Anna Rosenbergerin Königsberg 1644. w 4ce.

— Auf hochzeitlichen Ebrentag des Michael Rurskenn und Constantia Schultzin. Danzig 1653. w 4ce.

— Auff hochzeitlichen Ehrentag des Christiani Rosteuscheri. Danzig 1659. w 4ce.

— Herrn Bräutigam Georg Pantzern und Jungfraw Braut Dorothea Saltziederin. Danzig 1631. w 4ce.

— Auff hochzeitliche Ehren Freude Christian Hamanni und Dorothea Reyerin. Danzig. w 4ce

— Auff hochzeitliche Ehren-Freude des Christian Schrüders und Anna Benigna Schenings. Danzig. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Dorothea geb. Reggerin, Christian Hannmanns Ehefrau. Danzig 1658. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Friedrich Schening. Danzig 1658. w 4ce

— Trauer-Gedicht... Christianus Rudenicus. Danzig 1676. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Anna geb. Rosenbergerin des Daniel Schewecken Hausfrau. Danzig. B. w. r. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Joh. Georg Schwaben. Danzig. (B. w. r.). w 4ce.

SCHMID Jan Andrzej, Abbas Mariaevallensis. Jo. Andr. Schmidt D. PP. Abbatis Mariaevallensis Programma de Catechesi Racoviensi disputationibus XV. publicis anti-socinianis ad ductum Eivsdem Catecheseos a viro juvene habendis praemissum. Helmstadii Typis Georg-VVolfgangi Hammi, Acad. Typogr. Anno 1707. w 4ce, k. 10(?) nlb.

W egz. Czartor. brak kart A₂ i A₃. Na karcie A₄ o Smalcusie i Moskorzewskim. Mówi o dedykacji dzieła jego Jakóbowi król. Anglii.

Na k. B₃ o Schlichtingu, Ruarusie, Wiszowatym, Stegmanie. Mówi też o przeniesieniu socynjanizmu do Anglii (Stukey, Bidellus). Powołuje się, że w roku poprzednim uczeń jego J. A. Winkler zwalczał w dysputacjach katechizm rakowski. Jocher 3332. Czartor. — Jagiell.

— Toż:... a viro juvene habendis praemissum. Helmstadii recusa 1724. w 4ce, str. 24.

Branic. — Czartor. — Ossol.

— ob. Goetsch (Dissertatio).

SCHMIDT Jan Ephraim. Specimen juris publici universalis de commodis et juribus, quae situs et conditio civitatum maritimarum naturalis, ad commercia in iisdem exercenda indulgent. Quod... ad d. X Aug. A. R. S. 1784... publice defendet Joannes Ephraim Schmidt, Ged. J. V. C. Gedani, Typis Dan. Ludov. Wedel. w 4ce, str. 28.

Miedzy oponentami jest Carol. Mich. Grodeck, Ged. J. V. C.

Schmied Jan Ernest ob. Dantiscus Joannes (1693) — Hymenaeus (1655).

(Schmid Jan Gabrjel). Epicedia domino Johanni Gabrieli Schmidt. Dantisci 1687. folio.

SCHMID Jan Henryk. Seinem Vater zum Newen Jahres Geschenke offeriret. Danzig 1673. w 4ce.

SCHMID Joachim Erdmann (1710 † 14 września 1776). Dissertatio de dvicibus von der Maas, qvorum fit mentio in matricvls Imperii, frivstra propter Mosam qvaesitis, felicivs in Polonia

inveniendis, qvam pro loco in Ordine Philosophorum obtinendo Joach. Erdmann Schmidt, D. Jvris Pvblici et Fevdalis atqve Historiarvm Prof. Pvbli. Ord. et a Consiliis Avlicis Serenissimae Domvs Saxo Vinariensis, pvblice vero defendet Jo. Gvilielmvs Wychgel Altena Marcanvs. Jenae Litteris Meyerrianis cIoIoCCLXIII (1764). w 4ce, k. tyt., str. 28.

Dedykacja Wychgela Erykowi Brokes, Fryd. Meisnerowi, Franc. Paulemu.

Wywodzi, że książęta von Maas to są książęta Mazowiecy. Przechodzi historję Piastów i ich stosunek do Rzeszy; omawia Konrada maz. i jego następców. Konkluzją jest, iż Rzesza ma prawo zwierzchnictwa nad Mazowszem i jego stolicą Warszawą, chociaż autor nie przemawia za tem, aby praw tych dochodziła Rzesza zbrojno: neque ego is sum, qui haec jura armis vindicanda suadet. — Ciekawy to przyczynek do przygotowującego się rozbioru, na który niezwrócono dotąd uwagi, omawiając inspirowane pisma mające uzasadnić prawa do ziem polskich.

Gadebusch Livländ. Bibliothek III str. 101. Porównaj: Wychgel J. G. (1764).

Czartor.

SCHMIDT Isaac. Trauer Gedicht... Johann Schultzen. Danzig, 1651. w 4ce.
Schmid Juvenalis ob. Szmyt Juwenal.

SCHMIDT Kajetan. Żebrak komedya w jednym akcie z niemieckiego, ułożona przez... W Warszawie w Drukarni P. Dufour drukarza J. K. Mci y Rzeeczypospolitey M.DCC.LXXXII (1782). w 8ce, str. 88.

Bernacki Teatr II 208.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

SCHMIDT Karol Benjamin. Auszug aus D. Robert Lowth's Lord Bischof's zu London Vorlesungen über die heilige Dichtkunst der Hebräer mit Herders und Jones's Grundsätzen verbunden. Ein Versuch zur Beförderung des Bibelstudiums des alten Testaments und insbesondere der Propheten und Psalme nebst einigen vermischten Anhängen entworfen von... d. Pred. Amts Cand. Danzig, bey Ferdinand Froschel 1793. w 8ce, str. 302. Warsz. Uniw.

SCHMIED (Szmyt) X. Karol Henryk Wilhelm (1761 † 9 lut. 1813). Kazanie

z okoliczności powroconych mieszczanom praw, swobod y wolności w Polsce, powiedziane przez X. Karola Henryka Wilhelma Szmyta w kościele warszawskim dyssydentskim N. A. W. dnia pierwszego maja 1791 roku. w Warszawie, znajduie się u Jana Piotra Menzla, w Marywillu Nro:5. (Na końcu:) w Warszawie w drukarni uprzywilejowanej M. Gröllla, Księg. Nadw. J. K. Mci. w 4ce, str. 14.

Szczegółów histor. nie podaje; tendencja patryjotyczna; słaui króla.

Exemplarz na atlasie znajdował się w bibl. Uniw. kijows.

Czartor. — Kijows. — Ziełińs.

— Kazanie na roczną pamiątkę Ustawy Rządowej trzeciego maja 1791 r. miane przez X. Karola, Henryka, Wilhelma Szmyta Pastora Zgromadzenia Ewangelickiego A. W. w Warszawie roku 1792 dnia 3 Maja. Znajduie się u Jana Piotra Menzla w Marywillu Nro 5. (Na końcu:) w drukarni JKMc i Rzepltey u XX. Schol. Piarum. w 4ce, str. 15.

Exemplarz na atlasie w bibl. Uniw. kijow. Jagiell. — Kijows. — Krasieńs.

— Mowa w dzień uroczystości poświęcenia nowego cmentarza dysydentskiego N. A. W. powiedziana przez X. Karola Henryka Wilhelma Szmyta w Warszawie r. 1792 d. 2 Grudnia. Znajduie się u J. Piotra Mentzla w Marywillu Nro 5. w 4ce, str. 8.

Dedykacja Stanisłao Augusto R. Pol.

Joher 5240.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Ziełińs.

— Busspredigt und Bussgebeth zur Zeit des Krieges gehalten von Karl Heinrich Wilhelm Schmid Pastor der Ev. Gemeinde U. A. C. zu Warschau den 29sten des Brachmonats im Jahre 1792. w 4ce, str. 14. Warsz. Uniw.

— Predigt am Dank-Texte für die dem Bürger Stande in Polen gnädigst ertheilten Rechte und Freiheiten gehalten von... Pastor des Ewangel. Kirche zu Warschau 1791. Gedr. zum besten der Schule zu finden bey Johann Menzel im Marienwille Nr. 5. Warschau gedr. bey Michael Gröll Königl. Hofbuchhändler. w 4ce, str. 14.

Czartor. — Warsz. Uniw.

— Predigt zum dankbaren Andenken an die vom 3ten May vorigen Jahres festgesetzte Reichs-Constitution gehalten von... Pastor der evangelischen Gemeinde U. A. C. zu Warschau den 3. des Wonnemonaths... 1792. Warschau, zu finden bey Johann Peter Menzel in Marieville, Nro 5. (Na końcu:) Gedruckt in Warschau bey den PP. Piarum Scholar. w 4ce, str. 13. Czartor.

— Predigt beim feierlichen Tage der Huldigung welche Sr. Königl. Majestät von Preussen Friedrich Wilhelm dem II zu Warschau geleistet wurde gehalten in der Evangelisch Lutherischen Kirche daselbst von... Pastor dieser Gemeinde den 6 Julii 1796. Warschau gedruckt in der privilegirten Gröllischen Buchdruckerei in der Altstadt auf dem Markt N. 52 von J. C. G. Ragoczy. w 4ce, str. 12.

Ob. wyżej: Schlesier an ihre Brüder.

Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Einweihungs-Rede des für die Evangel. Gemeinde U. A. C. bestimmten neuen Todenackers in Polnischer Sprache gehalten und verdeutscht von Karl Heinrich Wilhelm Schmid, Pastor der Evangel. Gemeinde U. A. C. Warschau, 2ten des Christmonaths 1792. Zu finden bey J. P. Mentzel in Marienwille Nr. 5. w 4ce, 5 kart.

Zaczyna Inscriptio Stanisłao Augusto.

Joher 5241. — Wójcicki Cmentarz powąsk. III 251. — X. Otto Zwiastun ewang.

Warsz. 1864 r. str. 365.

Czartor. — Jagiell. — Warsz. Uniw.

Schmiedt Klemens ob. Szmid Klemens (Ogród 1758, Cytra 1750, Rzeka, Żniwo).

SCHMIDT Michał. De reverentia erga leges humanas, ex doctrina pandectarum disputatio I Quam praeside Samuele Frid. Willenberg D. let Pr. in auditorio Athenaei ordinar. d. 26 Octobr. 1715 hora XI, ventilabunt: respondens Michael Schmidt Ged. et opposentes Nathanael Lecius Ged. Paulus Stobaeus Marienb. Insul. Gedani, Typ. Joh. Zach. Stollii, senat. et athen. typ. w 4ce, str. 4. Krasieńs.

— ob. Schütz Konstanty (1687).

(Schmid Nicolaus). In mortem... Nicolai Schmid... Dantisci, Typ. Viduae Georgii Rhetii, imprimebat Dav. Fr. Rhetius. w 4ce.

— ob. Corvinus (Vota 1621).

SCHMIDT Sebastianus. Hymenaeus... Ludovici Czirenbergii et Catharinae, Henrici Sparenbergii filiae. Dantisci 1612. w 4ce.

Schmidt Thomas ob. Acta (1681).

(Schmit Tomasz) († 1590). Epitaphia in obitum Thomae Schmit. Brunsvigae (1590). w 4ce, 3 ark.

Autorami rymów tu zawartych są: Andreas Rembovius, Krzysztof Bańkowski, Jan Gissaenus, Łukasz Ruskowski, Jan Pawłowski, Andrzej Ossowski, Andrzej Ungar, Maciej Montanus, Jerzy Dambrowski, Maciej Szamotulski, Andrzej Kunt, Samuel Trebnicki, Jakób Moller, Tomasz Stempowski, Stanisław Udrzycki, Jan Loka, Jerzy Czerwiński, Samuel Grabowiecki, Krzysztof Szamowski, Paweł Torro.

Notata Jochera (zapewne z Bibl. wileń.).

Schmid Wilhelm ob. Jaskierowicz Walenty (1639).

(Schmieden Adelgunda). Hochzeitgedicht für Adelgunde Schmieden und Joh. Gottfried von Diesseldorf. Danzig. 1699. folio.

— ob. Schmieden Jan Ernest.

SCHMIEDEN Carolus Fridericus. Carmen gratulatorium Henrico Milichio. Dantisci 1654. folio.

— Carmen gratulatorium Wolfgango Rosteuschero. Dantisci 1654. folio.

— Disticha aliquot in Joannem III thronum conscendentes 1676. folio.

— Nuptiis Johannis Ernesti Schmieden et Adelgundae Hoffmanniae. Dantisci 1655. folio.

— Nuptiis auspiciatissimis Johannis Ferberi et Annae Mariae Schmieden. Dantisci 1658. folio.

— Nuptiis Christiani Rosteuscheri et Helenae Schwabiae. Dantisci 1659. folio.

— Trauer-Gedicht... Elisabetha Bolneria. Danzig 1658. folio.

— Trauer Gedicht... Joachimus Pastorius ab Hirtemberg. Danzig 1681. fol. Gdańs. miej.

SCHMIEDEN Karol Gottfried. Die im Lieben beständige Tugend, als Jo-

hann Ernest Schmieden seine Tochter Adelgunde dem Johann Gottfried von Diesseldorf vermählen liess. Danzig 1699. folio.

Gdańs. miej.

Schmieden Ernest ob. Schmieden Jan E.

Schmieden Heinr. ob. Barthius And. (1682).

SCHMIEDEN Jan Ernest, Gedan. Praeconsul († 1704). Abdicatio Casimiriana. folio.

— O. M. Augusto II Regi heroi. fol.

— Allocutio funebris ad Danielem Lagum super excessu Gregorii Lagi. Dantisci 1652. folio. Gdańs. miej.

— Annus saecularis lycei Ged. celebratus. Ad Johannem Maukisch, rectorem pastoremque. Dantisci 1658. fol.

— Carmen heroicum in nupt. Princ. Jacobi Ludovici (Sobieski) (1691). fol.

— Cenotaphium illustri viro Joanni Hevelio, Consuli Gedanensi, Mathematico principi, amico incomparabili... ad memoriam positum. Gedani imprim. Job. Zacharias Stollus (1687). folio, kart 4.

Ded.: Illustri viro Imaeli Baliaaldo Joan. En. Schmieden Consul. Gedan. s. p. d. Lutetiam.

— Ad Johannem Chemnitium cum mihi effigiem suam obtulisset. (B. w. m. i r.). folio. Gdańs. miej.

— Epitaphium in memoriam Virginiae Renatae Gehemianae. Dantisci. B. w. r. folio.

— Fortunae regiae domus recens nato principe 1680 auctae.

— A la gloire de la reine sur le depart de Sa Majesté de sa ville de Dancic. Dancig 1676. folio.

— Gratulatio ad Michaelem Poloniae regem. Dantisci. folio.

— Johannes III rex Poloniae et Maria Casimira laetitia publica coronati. Dantisci 1676. folio.

— De jubilaeo Romano anni 1650. Amsterodami excudebat Paul Mattysen, sumptibus Georg. Försteri. 1654. w 12ce, k. tyt. sztych., str. 103 i 1 k. (Errata).

Ded.: Venceslao Leszczyński episc. Varmiensis... Förster. — Ob.: De anno.

W ogz. Jagiell. brak tytułu.

Na str. 90 i d. o obelisku egipskim ustawionym w Rzymie przez Innoce. X.
Joher 7848.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Zamoj.

— A sa majesté la Reine de Pologne pour le jour de Son entrée dans la ville de Danzig 1676. folio.

— Secundis nuptiarum votis Johannis Botsacci cum Johannis Jacobi Crameri gnata Adelgunda. Dantisci, 1644.

— Ad excell^{mum} ac reverend^{mum} Dominum Dominum Andream Olszowsky episcopum Culmensem et Pomesaniae regni Poloniae procancellarium, legatum regium postquam sacramentum principis a maioribus Prussiae ciuitatibus, summa cum maiestatis regiae gloria suique fama suscepisset. (Arkusz pojedynczy zadrukowany w 1 kolumnę, a u dołu: Joan. Ernest Schmieden). [1670]. Gdańs. miej.

— Au Ms. Pastorius sur la mort de sa fille. B. w. r. folio.

— Polonia respirans Joanne III 1676 pacem stipulato. folio.

— Ad Regem (Sobieski) cum Jacobo et Elisabethae festa apparauerat.

— Ad solem pro Joanne III diem anniversalem apud Prussos celebrante. folio.

— Sonnet au comte Menardaut de Beaumont pour le jour de sa feste. 1695. folio.

— Trauer-Gedicht... Johannes Mochingerus. Danzig 1652. folio.

— Trauer-Gedicht... Valentinus Thilo. Danzig 1662. folio.

— Trauer-Gedicht... Andreas Trzebicki. Danzig 1679. folio.

— Trauer-Gedicht... ad Paulum Patrem super obitu Georgii Hubneri. Thorunii 1700... folio.

— Trauer-Gedicht... Benedictus Copetius. Danzig 1645 folio.

— Umbra illustris... Joannes III. Cracoviae coronatus... 1676. folio.

— De Valetudine Regia ad Apollinem. folio.

(Schmieden Jan Ernest). Epicedia auf Joh. Ernst Schmieden. Dantisci 1704. folio.

— Gratulatio ad Joh. Ernestum Schmieden cum illi Adelgundam filiam conjux peperisset. Danzig 1657. w 4ce.

— Hymenaeus generosi domini Joannis Ernesti Schmieden juventutis Gedanae principis et nobilissimae virginis Adelgundae Hoffmanniae. Dantisci typis vid. Georg. Rhetii, imprim. Dav. Fr. Rhetius 1655. folio, kart 29.

Piękny miedzioryt: F. Allen fecit, Dav. Fr. Rhet inv. na przedzie tytułu przedstawia oboje małżonków w ślubnem ubraniu w kostjumach współczesnych.

Całość drukowana różnemi typami. Umieścili tu poezje na ich cześć: Botsacus Johann; Maukisch Joh.; Lagus Dan.; Monavius Fried.; Cramer Joh. Jac.; Haderschieff Dan.; Bürich Mich.; Schönwald Petr.; Parisinus Carol Common.; Moerisius Joh. Georg. (To ma osobną kartę tytułową: Corona anagrammatica); wiersze łacińskie, niemieckie, włoskie przez Lo S...so; Knaltsten Lud. (po niemiecku); Horchen Petr.; Knoch Andrzej (Avitae gloriae kart 2); Schmieden Kar. Fryd.; Freymuth Joh.; Wollitrius Joh.; Arfherrn D. W.

Polski rym ma osobny tytuł na jednej kartce: Ode na znaczne gody Jegomości Pana Jana Ernesta Schmieden, tudzież Jeomości Panny Adelgundy Hofmanowney, oblubieńców przypisane y dedecowane przez Marcina Gremboszewskiego musica ichnościow pańown radnych. — Wszystkie te wiersze były z osobna drukowane jako luźne kartki a potem razem w zeszyt ujęte.

Jagiell.

— ob. Bartholdi (1692) — Behr Chr. (1692) — Benter G. (1702) — Blumenau (1702) — Crolovius Chr. (1655) — Dragheim J. Fr. (1686) — Fabricius J. — Pastorius Jan (1685) — Pater P. (1692, 1699) — Sartorius Joh. (Lacrym. 1707) — Schelguigius Gott. (Cupido 1699).

Niemal wszystkie powyżej wykazane druki Schmiedena i o Schmiedenie znajdują się w Bibl. miej. gdańskiej.

(Schmieden Jan Heinrich). Epicedia auf Joh. Heinrich Schmieden. Dantisci 1683. folio.

(Schmieden Jan Wilhelm). Epicedia auf Joh. Wilhelm Schmieden. Dantisci 1714. folio.

— ob. Bautler D. (1714).

SCHMIEDEN Nath. Ern. Dissertatio de communionem bonorum flamingicali. Gedani 1680. w 4ce.

Ob. Kamptz Die Provinzial Rechte I 1826 str. 153.

— ob. Baumgart G. (1655, 1656).

Schmiegel (miasto) ob. Adelt (Historia 1741) — Osterod — Schlichting W. — Smigel (Smigla) — Szmigel (Zbiór).

Schmiegel, rytownik ob. Schlichting Wolfgang (Antwort 1593).

Schmit ob. Schmied Tomasz.

SCHMOLCKE Benjamin. Über Dem unschätzbaren Verluste Der... Ursula Helena Freyin von Schweinitz, geborenen von Zedlitz,... Welche Am 9 Mayen Tage des 1726. Jahres die Welt mit dem Himmel verwechselte... Benjamin Schmolcke. Schlichtingsheim, druckts Joh. Gottfried Haase. fol., k. 2.

Wrocławsk. miej.

SCHNAPPIUS Adam. Hochzeit - Gedicht auf Conrad Nuber und Elisabeth Martens. Danzig 1642. w 4ce.

SCHNATZINGER Johannes. Aller Heiligen Heilsames Blut-Bad, In dem Rosin-farben Blutte Jesu, Welches in einer Danck-Rede Bey... Leichen-Begängnüss Eines Einigen und Lieb-wehrten Söhnleins Sigismundi, Dess... David Reuschels, Und... der... Anna Maria gebornen Siebethin, Am Tage Aller-Heiligen Anno 1677 gewiesen und erkläret... Gedruckt zur Lissa durch Michael Bunken, im Jahr 1678. w 4ce, str. 32.

Szabó III, 2928.

Wrocławsk. miej.

SCHNEEBERGER Antoni Tigurinus (1530 † 18 marca 1581). Cassii Iatrosophistae Naturales Et Medicinales Quaestiones LXXXIII. circa hominis naturam et morbos aliquot, Conrado Gesnero medico Tigurino interprete, nunc primum editae. Eaedem Graece, Longe quam antehac castigatiores, cum Scholijs quibusdam. His Accedit Catalogus Medicamentorum Simplicium Et Parabilium, quae pestilentiam ueneno aduersantur, quorum et ueteres et recentiores clarissimi quique scriptores meminerunt, longè accuratissimus, cum breui iisdem utendi institutione: qualis hactenus à nemine alio conscriptus est. Authore Antonio Schnebergero Tigurino, medico. (1561). w 8ce, k. 2 i 72.

Dzieło to opisał mój ojciec w tomie XIV 77—8 pod Cassius, który był autorem części I. — Część II ma osobny tytuł:

Catalogvs Medicamentorum Simplicium Sive Euporistôn pestilentiae ueneno aduersantium, et quomodo ijs utendum sit breuis institutio: autore Antonio Schnebergero Tigurino, medico. (Na karcie przedostatniej:) Tiguri excudebat Jacobus Gesnerus. w 8ce, k. 5, 58 i 1.

Dedyk. Alberto Marchioni Brandenburg. Cracoviae 12 die Februarii 1561.

Wspomina autor o nadwor. lekarzach Alberta t. j. Math. Stofusie i Simonie Titius. Mówi, że z Litwy wracał przez Prusy do Polski.

Wierzbow. III 2394. — Ossol. Wiad. II 267. Jagiell. — Kijów — Krasinś.

— Catalogvs Stirpium Quarundam Latine & Polonicè conscriptus Per Antonium Schnebergervm Tigvrinvm. Zoilo temerario. *σολ μὲν ταῦτα δοκοῦντ' ἐσ(τ)ῆν, ἐπιὸ δὲ τὰδὲ.* Cracoviae, Lazarus Andreae Impressit, Anno 1557. Mense Februariario. w 8ce, k. 51 nlb.

Na odwr. k. tyt.: Plinius lib: XXV cap. I.

Na drugiej karcie: In Catalogum Stirpium Anthonii Schnebergeri Patricij Tigurini Ode Gregorij Macri Szepsii Pannonis, A. B. Ad imitationem Quartæ primi Horatii. Na 2ej k. v.: In eundem librum, Hieronymus Scherffngk Zittaiensis; niżej Errores. Na k. 3 i 4 dedykacja Hieronymo Buzeński, Salinarum Cracouiensium summo Praefecto, Regisq. Sarmatię consiliario, Cracoviae 1557.

W dziełku tem podnosi braki nazw łacińskich w poprzednich zielnikach i niezgodę nazw polskich z używanemi polspolicie. Korzystał z pracy Gesnera Catalogus (1542) oraz ze Spiczyńskiego.

Rostaf. Nasza liter. bot. str. 24. — Siennik (1564 w przedmowie) — Ossol. II 262. — Janoc. III 288. — Łopaciń. Najd. słown. 67. Pierwsze wydanie ob. niżej: Medic. Catalogus (1556). Ossol.

— Antonii Schnebergeri Tigurini, Helvetii, Medici physici, gemma amethystus, siue carbunculus Aethyops. Illvstri Ac Magnifico D. D. Joanni Christophoro Comiti Tarnouio &c. dicatus. Omne pimum naturae inimicum. Cracoviae Mathias Virzbieta mense Junio Anni 1565. imprimebat. w 8ce, k. 29 nlb.

Dedyk. Janowi Krzysztofowi Tarnowskiemu, kasztelanowi wojnickiemu, datowana: Cracoviae 17 Junii 1565. Na ostatniej stronie herb Schnebergera.

W przedmowie wspomina Jana Antonina, teścia swego, lekarza obu Zygmunów, oraz sławi dra Stan. Rosariusza — Całe dziełko omawia pijaństwo, choroby zeń płynące i lekarstwa. Dużo wiadomości o winie, o piwie, o miodzie, używanych w Polsce. Kończy: *Continentiae laus.*

Treść omawia Ossoliński *Wiad. II 245.* — *Wierzb. II 1423.* — *Janoc. III 289.*

O przedruku z r. 1581 obacz niżej. *Dziedusz.* — *Dzików* — *Jagiell.* — *Kijow.* — *Kraśniń.* — *Ossol.* — *Pawlik.* — *Warsz. Uniw.*

— *Książki O zachowaniu zdrowia człowieka, od zaraży morowego powietrza, Doktorá Antoniego Sneebergerá z Lácińskiego ná ięzyk Polski teraz nowo przez Janá Antoninusa przełożone. Cum gratia & Priuilegio Sacrae R: M: W Krakowie, v Mattheuszá Siebeneycherá Roku, 1569. w 8ce, k. 94 nlb.*

Arkusze C, F, G, H, K i O mają po 4 karty inne po 8. *Signatura Oii* występuje dwa razy. *Dedykacja* „Albrychtowi Frydrihowi, Márgrábi Brándeberskiemu, Pruskiesmu, Sztehtyńskiesmu, Pomerskiemu, Kászubskiemu, y Słowáckiesmu Ksiáżęciu, Burgrabi Noremberskiemu, y Ruhi, etc.“ zaczyna się na odwr. karty tyt. i obejmuje pierwsze 6 kart.

W przedmowie mówi, iż wydał: *Catalog*, to iest, wiliczenie albo mianowanie właściwe ziół, w Lácińskim y w polskim ięzyku, a to, aby narodowi polskiesmu, między którym czas nie mały mieszka, zyczliwość tem okazał. Mówi iż r. 1562 wydał w odczynienie swej w Cyrychu *Cathalog* lekarstw powietrsu morowemu przeciwnych. Ten to *Katalog* dał szwagrowi swemu Janowi Antoninowskiemu na polskie przełożyć. — Wspomina też „*Książki o zachowaniu zdrowia ludu rycerskiego*“, które ułożył jako swój podatek na cele wojny z Moskwą. Opisuje zarazę morową w Polsce, na Rusi i Śląsku. Zwraca się do Albrechta z prośbą, aby bronił tych książek tak, jak jego ojciec bronił tychże książek *łaćń.*

Rozdział I: O przyczynach powietrza morowego. Wtóry: o znakach. Trzeci: o staraniu około powietrza i naprawie. Czwarty: około sprawy w jedzeniu (tu dużo szczegółów obyczajowych o kuchni polskiej). Piąty: o picie. Szósty: o pracy y poruszeniu ciała. Siódmy: o czyszczeniu ciała. Osmi: o spaniu. Dziewiąty: o odmianach dusznych. Dziesiąty: o lekarstwach. Kończą: *Omyślności druku.*

Wierzbow. II 1456. — *Maciej. Piám. III 11.* — *Ossoliń. II 236, 268* (podaje obszernie treść) — *Janoc. III 291.*

Czartor. — *Dzików* — *Jagiell.* — *Kraśniń.* — *Uniw. Iwów.* — *Warsz. Uniw.*

— *Liber de rabido cane.*

Ob. niżej *Medic. Catal. z r. 1581.*

Nie wiadomo, czy wyszło osobno?

— *Antonii Schnebergeri Patritii Tigvrini, Helvetii, Medicamentorum simplicium corpus humanum à pestilentiae contagione praeseruantium Cathalogvs, et quomodo ijs vtendum sit breuis instructio. Apposita Svnt Etiam stirpium nomina Polonica: ubi plurima antehac ab alijs in re herbaria rectè scripta breuiter continentur. Cracoviae, Apud Lazarum Andreae. Anno salutis MDLVI (1556). Mense Ianuario. w 8ce, kart 28.*

Dedyk. Andreae Schadkoviensi salinarum Vielicensium notario.

Wyd. z r. 1561 ob. wyżej pod: *Cassii.* — *Tłumaczenie polskie ob. pod: Książki (1569).* Bliżej omawia to dzieło *Giedroyé Mór (1899)* str. 7 i nast. — *Wierzb. II 1327.*

Zamej.

— *Catalogus medicamentorum simplicium & facillè parabilium pestilentiae veneno adversantium, Antonii Sneebergeri Tigvrini, recognitus & multorum remediorum accessione adauctus opera & studio Henrici à Bra Frisii, medici Zutphaniensis. Franekeræ. Apud Aegidivm Radaevm Ordinum Frisiae Typographum. MDCV (1605). w 8ce, k. 8 nlb., str. 186.*

Dedykację stanóm fryzyjskim podpisał Henricus à Bra w marcu 1604 r. — *Pisze w niej, że przedrukowane książki, która jakoby ante aliquot annos była drukowana. Na początku spis autorów; poczem utwory Jana Langa, Henryka à Bra, Corn. Gema, J. Venatora. Wszyscy sławią Schnebergera.*

Nazwy polskie ziół są tu opuszczone. W egz. Bibl. Jag. są gdzieniegdzie dopisane na marginesie.

*Ossol. Wiad. II 268, przytaczając to wydanie, twierdzi, że w r. 1616 wyszła dalsza edycja w Lewardzie (?). Powołuje się na Hallera *Bibl. medic. 1777.* *Jagiell.**

— *Medicamentorum facile parabilium adversus omnis generis articulorum dolores, enumeratio, ab Antonio Schnebergero Tigurino, Helvetio conscripta, ac amplissimo viro d. d. Petro Posnanitæ, divi Sigismundi Augusti, regis Sarmatiae sapientissimi et augustissimi protophysico etc. d. d. d. Cracoviae, in officina typographica*

Stanislai Scharffenbergii anno domini MDLXXX (1580). w 8ce.

Janoc. III 290. — Istnienie tej edycji jest wątpliwe?

— Medicamentorum facile parabilium adversus omnis generis articulorum dolores enumeratio, ab Antonio Sneebegero, Tigurino, Heluetio conscripta, ac amplissimo viro D. D. Petro Posnanitae, Diui Sigismundi Augusti regis Sarmatiae sapientissimi & augustissimi protophysico D. D. D. Alios eiusdem autoris libellos adiunctos sequens pagina indicabit. Item Joannis Fernelii Ambiani Consilium pro epileptico scriptum. Francofurti Apud Andream Wechelum, M.D.LXXXI (1581). (Na ostatniej karcie:) Francofurti Excudebat Andreas Wechelus Anno Salvitis M.D.LXXX (1580). w 8ce, k. 7 nlb, str. 270 i k. 1 nlb.

Na odwr. k. tyt.: Adiunximus huic Catalogo sequentes libellos eiusdem autoris: De multiplici salis usu. L. inscriptum Gemma amethystus, siue carbunculus Aethyopa. Nuptialium narrationem primam.

Dedykacja: Petro Posnanitae, ecclesiarum cathedralium Cracovienis & Vlnensis canonico, & S. Floriani Clepardiae praeposito. Na końcu dedyk., obejmującej 3 karty data: Cracoviae ex aedibus meis, Anno 1579. die 8. mensis Augusti.

Na karcie 5 nlb.: Placet locum quem ex Paulo adduxi, Graecè ascribere. — Na k. 5 v. i 6tej: Docto et amico lectori autor S. D. P. (Tu wychwala Mikołaja Stadnickiego ze Żmigroda, swojego fatora). — Na k. 7: Autorum qui in hoc Catalogo citantur, enumeratio. Od str. 1—156: Medicamentorum Evporiston, id est facile parabilium, adversus omnis generis articulorum dolores, enumeratio. Na str. 157: Antonii Gazii Pataviensis, Carmen podagricum — oraz In Antonii Sneebegeri, &c. libros de podagra, peste, & rabido cane, Hieronymi Mazzę Veneti carmen Hexastichon. Od str. 159—179: De multiplici salis usu libellus; od str. 180—225: Gemma amethystus (z przypisem Bużeńskiemu); od str. 226—250 Nuptialium narrationem prima; od str. 251—270: Joannis Fernelii Ambiani Consilium pro epileptico scriptum.

Wedle Ossol. II 269 mają być na końcu wiersze Macra i Hier. Mazzy; winieta in libris de podagra, peste et rabido cane. Tego w egz. znanym mi nie ma.

Czartor. — Zamoj.

— De bona militum valetudine conservanda liber, ex veteribus rerum bel-

licarum historijs, excellentissimorumq̄ medicorum libris erutus: & secundum sex rerum, vt medici vocant, non naturalium ordinem conscriptus, ac Optimo Principi Diuo Sigismundo Avgvsto, Serenissimo ac Potentissimo Poloniae regi. &c. per Antonium Schneebegerum Tigvrinum, medicum physicum dicatus. *Χάρης βασιτοῦ ἐπηδῆτ ἐν βραχὺτ τὰ κάρια.* Cracoviae, Lazarvs Andreae Anno M.D.LXIII (1564). Imprimebat. w 8ce, k. 10 nlb., 100 k. liczb. i k. 2 nlb.

Dedykacja Zygmuntowi Augustowi na 7miu kartach datowana: Cracovię ex S. M. tuę olim medici Joannis Antonini pięć memorię soceri mei aedibus mensis Martij die 22. Anno 1564.

W przedmowie tej wspomina Alberta i Piotra z Poznania, medyków królewskich. Wyśławia też wiedzę wojskową króla (qui rerum bellicarum peritissimus est et imperatorum stratagemata notissima habet). Zapowiada też pracę „medicamenta adversus morbos internos“.

Na k. 9 i 10: Joan: Greg: Macri Hvangari Epigramma.

Dzieło całe oparte przeważnie na pismach autorów starożytnych. Rozdział I o budowaniu obozów, o chronieniu się wojska przed burzami, o ubiorze żołnierzy; rozdział II de militum cibus; rozdział III de potu militum; rozdział IV de militum exercitiis et laboribus; rozdział V de somno et vigilia; rozdział VI de inanitione circa curam (de Veneris usu); rozdział VII de animi perturbationibus. — Porównaj wyżej: Książki o zachowaniu zdrowia.

Na końcu na 1 k. nlb.: In stemmata maiorvm... Antonii Schneebegeri... Carmen Jo: Greg: Macri Hungari, niżej herby, a następnie wiersz, który obejmuje obydwie karty.

(O herbie Schneebegera zob. Exlibris V, str. 4—5).

Kończy: Lectori salutem, gdzie tłumaczy błędy druku, wynikłe z braku liter greckich.

Ossol. Wiadom. II 237 i 263 przytacza z tego dziełka niektóre zwyczaje higieniczne żołnierzy pol. — Dziełko wydane zostało z uwagi na gotującą się wyprawę moskiewską. — Janoc. III 289. — Wierzb. I 257.

Chreptow. — Czartor. — Dzików. — Dzied. — Jagiell. — Kijows. — Krasińs. — Ossol. — Pawlik. — Toruńs. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Antonii Sneebegeri Patritii Tigvrini, Helvetii, Medici Physici, Nvptialium Narrationvm Prima. Cracoviae,

In Officina Stanislai Scharffenbergij. Anno, M.D.LXXIX (1579). w 4ce, k. 14 nlb.

Tytuł w ozdobnej ramce z winietką w środku.

Na odwr. k. tyt.: Joannis Gregorii Ma-
cer... epigramma. Na następnej karcie
dedykacja: Optimo iuveni, exterarum na-
tionvm ac gentium inspectione, nec non
diuersarum lingnarum cognitione claris-
simo, Alexandro Pipano ciui et mercatori
Cracouiensi in die nuptiarum eius cum...
Catharina... Matthiae Czechtotij, supremi
Iuris Magdeburgensis assessoris... filia...
1579. Mense Februario.

Omawia zwyczaje starożytnych odnoszące się
do małżeństwa i podaje przepisy higie-
niczne. W liście do czytelnika zapowiada,
że chce wydać dziesięć rozpraw „ad res
venereas spectantia“, a ta jest tylko
pierwszą.

Na k. 13 r. ... Carmen Hieronymi Mazzae
Veneti; na k. 13 v.: Zoilo auctoris in scri-
bendo breuitatem accusanti, poczem wiersz
do Zoila (po grecku i łac.). — Na ostatniej
karcie exlibris autora (zob. Exlibris V,
str. 4—5 i tabl. VI).

Przedruk z r. 1581 ob. wyżej.

Ossol. II 270. — Janoc. III 290.

Czartor. — Jagiell.

— Antonii Schneebergeri Tigurini,
Medici Physici, de mvltiplici salis vsv
libellvs, scriptvs ad generosvm ac magni-
ficvm dominvm Hieronymvm Bvzinski,
Salinarvm Regni Poloniae Svmmvm
Praefectvm. Χωρίς τόν έπιτεν πολλά
και τά χάρια. Cracoviae Lazarus An-
dreae imprimebat, Anno 1562. Mense
Maio. w 8ce, k. 19 nlb.

Na końcu dedykacji Hieronimowi Bużeń-
skiemu: Datae Cracoviae ex soceri mei
Joannis Antonini piaae memoriae, olim
regum Poloniae Sigismundi primi, et Si-
gismundi Augusti medici, aedibus. Quarta
die Maij. Anno 1562.

Na k. 3cej: Gregorii Macri Szepsii in li-
bellum de salis vsv epigramma. Na ostat-
niej karcie: Tabella breuiter salis speties
proponens.

Omawia różne sposoby używania soli, głównie
w medycynie. Cytuje wielu pisarzy staro-
żytnych i nieco średniowiecznych. Na
str. Eij powołuje się na swój Catalogus.

Przedruk z r. 1581 ob. wyżej.

Ossol. Wiad. II 262. — Janoc. III 289. — Pta-
szycki (Z ziemi pagórków 1899) s. 298.

Chreptow. — Czartor. — Krasinś. — Ossol.

— ob. Cassius (tom XIV. 77) —

Gesner.

Gesner w Hist. animalium 1603 i w De re-
rum fossilium 1565 często go cytuje (o ro-
somaku, o renie, o turze itp.). Schneeberger

był uczniem Gesnera i stale z nim ko-
respondował. Ślady tej korespondencji są
i w innych pismach Gesnera.

Przy sposobności należy sprostować, że cy-
towane w t. XVII str. 122 dzieło Gesnera
dedyk. jest nie Szydłowskiemu lecz Szad-
kowskiemu (pryjacielowi Schneebergera,
ob. wyżej).

Ossol. Wiadom. hist. kryt. II 236—297 (tu
obszerne, jak dotąd najlepsze studjum
o jego pracach). Z Ossol. czerpie Dziennik
Wileński 1822 I s. 170. — Rostafiński
Liter. botan. s. 24—27. — Maciej. Piśm.
II 643—4. — Łopaciński. Słowniki 67—82. —
Janociana III 187—92. — Osiński Życie
Czackiego str. 212. — Wiszniewski IX
557. — Gąsiorowski Hist. med. pols. I
238—249. — Starowski Monum. 107. —
Sobieszcz. w Encykl. pow. Org. XXIII
116. — Fijałek w Polonia sacra 1919. —
Lachs Kronika lekarzy (Archiwum XII)
s. 151. — X. Miaskowski w Przegl. kośc.
II (VI) str. 124. — Kot Frycz 1923 s. 300. —
Ex libris V str. 4.

O rękopisach do niego się odnoszących ob.
Wiślicki w Kat. pod nr. 810, 1886 (Atlas
nauticus z r. 1556), 2526.

Jego syn Antoni studiował w r. 1587 w In-
golsztadzie, ob. Czapslewski Polacy w In-
golszt. 1914 str. 97.

SCHNEIDER. Zur frohen Wieder-
kehr des 14. Februar. Der Mutter ge-
weiht. Danzig (1796). w 8ce.

Schneider Jan ob. Ozdoba (1767).

SCHNEIDER Jan Gottfryd. Doskonałe
opisanie sieczkarni konney do pomno-
żenia Aspektów Bayera o Młynach, lub
dziewiątey części Leupoldowego Teatru
Machin. Część I. przez Jana Gottfryda
Schneidera Nayiaśn: Króla Jmci Pól-
skiego Budowli Młyńskich Dyrektora.
w Warszawie 1790. w 8ce, k. 5 nlb.,
str. 20, k. 2 nlb. i 2 tabl. (ryt. Kłopach).

W przedmowie podnosi trojsłowiwość Stan.
Aug. co do sztuków i nauk. — Korzystał
z dzieła Bayera i Leupolda. Zamyśla wy-
dać opis maszyny dla garbarzów. Urządził
sieczkarnię Działyńskiemu na Solcu.

Jagiell. — Krasinś. — Zamoj.

— Dalsze poprawne y pomnożone
Mlyno-budownictwo. Część I. przez Jana
Gottfryda Schneidera, Dyrektora Bu-
dowli Mechanicznych J. K. Mci. ze-
brana y do druku podana. w Warszawie
1794, w Drukarni Obywatela Michała
Grölla, Księgarza Nadwornego J. K.
Mci. w 8ce, 1 rycina, k. 8 nlb., str. 374,
k. 1 nlb., str. 38 i XVII tablic.

Rycina, znajdująca się na początku, przedstawia siedzącą postać kobiecą, trzymającą cyrkiel w prawej ręce, wspartej na postumencie, a lewą podtrzymującą opartą na nodze czarną sylwetkę autora (popiersie w profilu) na tle białego owalu z napisem w otoku: M: B: D: Johann Gottfried Schneider. Na przodzie postumentu kartusz z 2ma lwami i emblematami budownictwa z literami u dołu: I. G. F. S.

Dedykacja Stanisławowi Augustowi obejmuje 3 karty nlb., „do czytelnika“ 2 k. Tu pisze: „Najlepsze dzieło, które dotąd o Młynobudownictwie mamy, jest to pod tytułem Widowsko Młynobudownictwa przez Macieja Bayera w Lipsku r. 1735, w niemieckim języku do druku podane, i za kontynuacją dziewiętej części Leupoldowego Theatru Machin uważane być mogące“. Oświadcza jednak, iż je poprawił, gdzie niegdzie skrócił lub rozszerzył, i swojemi uwagami i wynalazkami wzbogacił. — Dalsze 2 karty zajmuje przywilej królewski (po łacinie) z dnia 12 września 1789 r., zabraniający przedruku dzieła bez pozwolenia autora pod karą 1000 zł. węgier. — Od str. 365 do 374: „Słownik służący do słów mniej znaiomych z niemieckiego i łacińskiego wyłożony“. Po str. 374 karta nlb. (Registr rozdziałów). Następnie idą: „Tabelli do kołacyrklów y siodromiarów“, osobno stronicowane (str. 38). Tabele te do str. 12tej mają format 8ki, a od str. 13 do 38 format 4ki, wskutek czego są składane. Tablice I—XVII są dolepione do czystych kart i odpowiednio złożone.

Żebrański Bibliogr. 482.

Chreptow. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow. — Zamoj. — Zieliń.

SCHNEIDER Jan Henryk. Eine kurtze Rede an Vogtischen Jubelhochzeitfeste. Danzig 1739. w 4ce.

— Q. D. B. V. Disputatio moralis, de φιλοξενία, s. hospitalitate. Quam prae-side, M. Petro Jaenicchio, Thorun. Gymnasii Rectore & P. P. ad diem 23, Januar. A. cMDCXX (1710). in Acro-aterio Gymnasii Majori, publice ventilandum proponit, Johannes Henricus Schneider, Lubecensis. Thorunii, impressit Joannes Nicolai, Nob. Seuatus et Gymnasii typographus. w 4ce, k. 16 nlb. Zajmuje się niemal wyłącznie gościnnością u starożytnych. Czartor.

Schneider Salomon Gottlieb (Kaneyonał luterski z Rawicza) ob. Jacobi J. G. (1769).

Schnitzenbäumer ob. Moneta (Enchiridion).

SCHNITZKIUS Gregorius. Tenor. SACRARVM CANTIONVM. Quatuor, 5. 6. 7. 8. 10. & 12 Vocum. Quibus addita est Missa super Perche non Debbo, 8 voc. A GREGORIO SCHNITZKIO DANTISCANO. MDCVII. DANTISCI. Apud Martinum Rhodum, w 4ce.

Dedyk. Burggraviio Regio, Praeconsulibus, Consulibus.. Reipub. Dantiscanae.. Dat. Dantisci in Schola Mariana. Calendis Martij. Anno Christi MDCVII. (Chronostichon). Zawiera 18 pieśni; z tych: I. O magnum mysterium. XVIII. Victimae paschali.

Wrocł. instyt. dla muzyki kośc.

Schnops Michał i Tomasz ob. Naruszewicz Cas. Alex. (1666, Feniks 1647).

SCHNURRNS Baltazar. Kunst- und Wunderbüchlein. Danzig 1639. w 8ce.

SCHOBER. Zween Versuche mit den Barometer in den polnischen Salzgruben Wieliczka und Bochnia angestellt den 7. und 22. Novemb. 1743.

Umieszcz. w Hamburg. Magazin tom 3ci str. 270.

— Nachricht von den polnischen Salzgruben.

Tamże tom 4ty str. 27.

— Physikalische Nachricht über die Salzgruben Wieliczka und Bochnia.

Tamże tom 6ty str. 115.

SCHOBERUS Huldericus Lubeno-Silesius († 2 paźdz. 1598). De cavsis ac Remediis dissensionvm et tvrbarvm in Religione Scripta Dvo: Hisc Temporihibvs leetv non indigna: cum Praefatione ad Proceres Regni Poloniae. [Winieta]. An. Chr. M.D.XCVI (1596). w 8ce, k. nlb. 40 (sygn. A—D₈).

Drukarz (toruński) celowo nie wymieniony. Przemowa Ad Proceres niby to od wydawcy. W niej podnosi niebezpieczeństwo zamieszek religijnych w Polsce: „Poloniam fortasse tragoediis Polonicis non aliter atque Galliam Gallicis, Belgium Belgicis conflagraturam“. Wskazuje też na konfederacje religijne w Polsce. Kończy modlitwą do Boga o zgodę. Rzecz samą składa się z dwóch traktatów, pisanyel w celu zgody w obozie protestanckim. Pierwszy: De praecipiti iudicio in condemnando proximos propter diversitatem religionis. Drugi (od k. B₃): Scriptum de praesentibus turbis inter litigantes. Między innymi uderza na zwyczaj protestancki wydawania pism polemicznych (Refutationes, Confutationes, Retorsiones, Spongias, Replicas itp.) oraz na typo-

grafów (karta C₆), którzy to popierają z chciwością. Wspomina odbywane Colloquia i Conventus. Cały traktat unika jednak celowo konkretnych szczegółów i faktów a obraca się we frazesach z pod pióra humanistycznie wyrobionego. Uderza małe zainteresowanie i mała znajomość stosunków w Polsce, co by wskazywało na autorstwo Schobera. Nie jest ono jednak stwierdzone.

Por. tom XIV 103.

Czartor.

— Elegia de felici emigratione ex hac vita Domini Joannis Strobandi viri amplissimi, cons. prvdenitiss. et de celebri Toroniensivm repvblica anno amplivs qvinqvagina optime meriti, qui placide excessit XVI. Calend. Decemb. Anno M.D.LXXXV (1585). Ad Henricum Stroband, eiusdem f.(ilium) ibidem scholarcham scripta à M. Hulderico Schobero Lubenensi Silesio, Scholae Toroniensis Prorectore. (Na końcu:) Thorunii excvdebat Melchior Neringk M.D.LXXXVI (1586). w 4ce, k. 8.

Na odwr. k. tyt. herb Strobanda i wiersz.

W tekście wiersze G. Vorberga. — Por.: Stroband (Epicedia), czego również autorem mógłby być Schober.

Wojciechowska Z dziejów książki 1917 str. 163.

Kraśn.

— Epitalamia in honorem nuptiarum reverendi et doctissimi viri Domini Georgii Schonfeldii pastoris in pago Melentz vigilantissimi sponsi et pudissimae virginis Sarae veneranda dignitate et doctrina praestantis Domini Johannis Stegeri ministri verbi divini in Ecclesia dantiscana relictae filiae sponsae, benevolentiae ergo scripta ab amicis. Excusa Dantisci a Jacobo Rhodo 1591 a M. Hulderico Schobero et Martino Stobaeo. w 4ce, k. 6 nlb.

Gdańs. miej.

— Oratio de vita Dn. Jacobi Hübneri, assessoris Jvdicii Torvnensis, viri de omni vitae genere in hac celebri repvblica praeclare meriti. In Momum Argotyplum. Cvncta videre potes, potes omnia carpere: Sed te Mome, videre nequis: carpere, Mome, nequis, Quid causae? non es Janus, sed Momus. Abito, Cúm fueris Janus, Mome, redito, Vale. In Zoilum eiusdem fratrem. Virtutum veneror, Virtutis abominor hostes, Expediat lingua Zoilus arma sua: Vrat,

et vratur: dentes in dente relinquat: O Virtus clypeo nos tege vera Dei. In Calumniam utriusq's sororem. Sub Sirene latet crudele Calumniam monstrum, Auribus haec, oculis tu, Basilisce, necas. Vipeream cordata cauet Sapientia linguam, Qui dabit illi aures, huic dabit illa necem. H. S. (B. m. dr. i r.) (Torunii, około r. 1580). w 4ce, k. 26 nlb.

Tytuł w ozdobnej ramce. Dedyk. Simoni Seidlero, assessori Indicii civilis in veteri Oppido et Johanni Hübnero scholae Torunensis collegae... na końcu: Huldricus Schoberus.

Jakób Hübner pochodził z Wrocławia, z rodziny drukarskiej. Stąd Hübner „typographiam in hanc nostram civitatem introduxit”. Schober sławi jego życie i cnoty prozą, a od k. F₄ wierszem. — Pozostawał w bliskich stosunkach ze Strobandem (ob.). Wojciechowska Z dziejów książki 1927 druku tego nie uwzględniła. Czartor.

— Paraenesis Ad Ampliss. Senatvm, De Schola Thorvnensi et Calvniis In Eam Et De Ea, cum breuiusculis Apologiis et nonnullis Symbolis, atque Anagrammatismis Ad Patronos et Scholarchas. Avtore M. Huldrico Schobero. An. Chr. cIo Io XCVI (1596). w 8ce, k. 18.

Dedyk. Georgio Amando, Henrico Strobando Burgrabio et Consulibus, Cunrado Mollero, Andreas Gretschio senatoribus, Georgio Neisserio, secretario.

Wierzbow. III 3013. — Hartknoch Preuss. Kir. Hist. str. 893. Zamoj.

— M. Hulderici Schoberi Paralipomena: Insignia: Symbola: Varia: Ad Magnificvm Dn. Constantinvm Gisivm Burggrabium et Cos. Dantiscanum. Anno M.D.XCIV. (Na końcu:) Torvnii Excvdebat Andreas Cotenivs Anno Christi cIo Io XCIII. w 8ce, kart 53 (sygn. C₄).

W egzempl. Zamoj. własnoręczna dedykacja autora: Fabbiano Hippo, praecceptoris suo. Branic. — Zamoj.

— Naeniae de felici obitu lectissimae foeminae Catharinae conivgis desideratiss. optimi atque spectatissimi viri Dn. Tobiae Pezelii civis Gedanensis, quibus addita est oda Germanica D. Pavli Eberi latinis versibus expressa à M. Hulderico Schobero. Torvnij Borussorum Excudebat Andreas Cotenivs. Anno M.D.XCIII (1593). w 4ce, k. 4 nlb.

Tytuł w ozdobnej ramce. — Na odwrocie Epitaphium. Bibl. tor. Kopern.

— Poematvm M. Huldrici Schoberi Libri III, hoc est, Charisteriorvm, cum Propempticis Autori scriptis. Sacrorvm. Genethliacorum. Quibus praemissa svnt Elogia Toroniae Borvssorum, & Senatus eiusdem Vrbs. Torunij Exceudebat Andreas Cotenius. Anno M.D.XCII (1592). w 8ce, k. 84 nlb.

Na odwr. karty tyt. herb m. Torunia z datą 1592.

Dekyacja: Jesu Chr. Immanueli (wiersz); poczem: In insignia Toroniae (sześciowiersz). — Epistola dedicatoria ad Senatum Torun. (4 karty), w której wzywa senat do popierania muz, kościoła i sztuk. Poczem szereg wierszy na cześć Torunia i różnych obywateli Torunia, między innymi na cześć burgr. H. Strobanda, K. Möllera, Stan. Sulfusa, And. Baumgarta itp. — Od k. A: Propempticorum et Charisteriorum Liber I. Rozpoczynają wiersze na cześć Schobera, pisane przez jego przyjaciół, gdy opuszczał Lipsk — oraz odpowiedzi Schobera. Na k. C₄ wiersz do Mikołaja Liszki. Od k. D: Liber sacrorum unus (psalmy, hymny, modlitwy etc. dedykowane różnym przyjaciołom). — Od k. F₈: Liber Genethliacorum — są to wiersze z powodu narodzin dzieci u różnych przyjaciół (Strobanda, Trisnera etc.). Tu na k. H₈: „In natalem tomorum de literata institutione Toroniae editorum ad Stephanum Poloniae regem, de tomo primo“; — oraz „Ad Laur. Ludovicum de tomis Toruniensibus“; poczem „de iidem ad Mylium“. W wierszach tych sławi kilkakrotnie Sturmiosa. (Owe „Tomi“ jest to wydawnictwo dzieł Sturmiosa). — Kończący wiersz: De pelecano, ad Stan. Popovium oraz wiersz: Ad Lectorem.

Wierzbow. II 1750.

Kijow. — Petersb. — Toruń. Kopernika.

— Symbolum V. Cl. Dn. Jacobi Monavii Versibus elegiacis benevolentiae caussa, aliquoties expressum a M... Torunii Borvssorum, Andreas Cotenius, 1589. w 4ce, kart 4. Czartor.

— Threni et epicedia. Dn. Joanni Stvrmio commvni litterarum parenti, et stvdiorvm eloqvntiae ac politioris doctrinae in Germania instavratori clarissimo, qui pié decessit 3. die Martij, Anno M.D.LXXXIX. Scripta à M. Huldrici Schobero. In Zoilvm. Zoile, tu Cynicus non vis audire, quid ergo More canis mordes, et canis ore vomis? Torvnij Borvssorum, exceudebat Andreas

Cotenivs. Anno M.D.LXXXIX (1589). w 4ce, k. 4 nlb.

Tytuł w ozdobnej ramce. Dedyk. Bartholomaeo Waltero... gymnasii Portensis rectori. W przedmowie wychwala Sturmiosa i powołuje się na Waltera oraz na Mikołaja Liszkę, jako na wielbielci Sturmiosa. — Kończą trzy Epicedia i Epigramma de obitu Sturmii.

Wojciechowska Z dziejów książki 1927.

Czartor.

(Schoberus Hul.). Vota nuptialia M. Huldrici Schobero et Evae Pyrenesiae scripta ab amicis et discipulis. Thorunii, Andr. Cotenius 1592. w 4ce, ark. A₂. Czartor.

— ob. Cupius J. (Concentus 1592) — Deliciae (1592) — Frisius — Gliczner (Chr. 1597) — Neissius (1593) — Postylla (1598) — Rybiński Jan (1592) — Stobaeus — Stroband H. — Sturmios (1586) — Thamnitius (Traktat 1597) — Trisnerus.

W dziele Orationes decem... in gymn. Thorunensi 1594 (obacz tom XXIII str. 395) są następujące jego mowy: a) De bibliothecis, — b) De causis atque operis novae curiae, — c) De studio politici itemque de causis et methodo susceptae explanationis Politicorum Iusti Lipsii.

Praetorius Athenae Gedanenses 201. — Zernecke Summarischer Entwurf str. 34. — Łukaszewicz Hist. szkół I 399. — Oloff Liedergesch. 165 (tu wiersz Neissiusa).

Schober Stanisław ob. Szober.

SCHÖLLEN Henryk Thorunensis (od r. 1639 nauczyciel u Paw. Bog. Orzechowskiego). De causis impeditae Europeae pacis... Dissertatio. Leydae 1639.

Rękopis jego (Miscellaneorum dignioris notae studio Henr. a Schöllen Thor. Borussi in Polonia mense Julio 1643 colligi coeptorum tomi II)... nabył Henr. Gotl. Franke r. 1748 na licytacji. Manuskrypt ten dostał się do Drezna do Brühla. — Ob. Thorn. Nachr. 1762 s. 376.

— ob. Orzechowski Paw. (Manuale juris 1647).

(Schöllen H.). [Kazanie w czasie pogrzebu żony Henryka von Schoellen]. w 4ce, ark. C₁.

Brak tytułu i ark. A.

Na ark. C: Lachrymis Henrici von Schoellen solatium, wiersz p. Joan. Borovium S B. Pt. R. — Benjamina Rybińskiego: Apostrophe albo mowa do zancnego małżonka Henr. v. Schoellen zmarłej osoby małżonki swej żalującego. (Wierszem).

W kazaniu podziękowanie Orzechowskiemu, że grobn przodków swoich użyczył na pochowanie Schoellenowej. Jagiell.

Schön ob. Schoneus And.

Schön(ische) Hochzeit ob. Anders (1720).

SCHÖN Michał. Letzte Ehre Dehro Im Hernn Selig Verstorbenen Weyland Wohl Ehrbaren, Viel Ehrenreichen und Hoch-Tugendbelobten Frawen Anna Renffelin, Gebornen Bergmannin, Dess Wohl Ehrenwesten, Vorachtbaren und Wohlbenahmbten Herrn Friedrich Renffels, Vornehmen Bürgers und Kauffmanns der Königlichen Fraw Stadt in Gross-Pohlen, Hertzgeliebtesten Ehe-Frawen Und Kräftigster Hertz-erquickender Trost Dero höchst-betrübten liebsten Angehörigen. In einer einfältigen Abdankungs-Rede Kürzlich abgefasst, Und Auff freundliches Begehren des hochbetrübten Hn. Wittibers herausgegeben, des Inhalts, wie solche im Klag- und Trauer-Hause mündlich gehalten und fürgebracht von Mich. Schön, Teuto-pron. Ung. Diacono beym Kriplein Christi daselbst. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken. w 4ce, str. 24. Wroclaws. miej.

— Christliche Todes-Gedancken. Bey Christ-Ehrlicher Beerdigung, Der Edlen, Wol-Erbahren, Viel-Ehrenreichen, und Höchst-Tugendbelobten Frauen, Fr. Rosina Lamprechtin, geb. Wincklerin, Des... Christian Lamprechts... Ehe-Frauen, Am Sonntag Septuagesimae, dieses 1699sten Jahres, In der Parentation und Abdankungs-Rede Im Trauer-Hause Einfältig, doch Schriftmässig gezeiget von Michael Schön, Predigern beym Kriplein Christi. In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim, druckts Johann Christoph Wild, An. 1669 (zam. 1699). fol., str. 40. Wroclaws. miej.

— A et Ω. Servus Iesu Christi Fidelis, Der Getreue Knecht und Diener Iesu Christi, Auss den Worten, die Er selbst dem heiligen Evang. und Apostel Johanni in die Feder dictiret, und an den Bischoff zu Smyrnen zuschreiben anbefohlen, in seiner Offenbarung C. II.

V. 10. Sey getreu bis in den Tod, etc. Bey vornehmer Christl. Beerdigung Des Wohl-Ehrenvestin, Wohlweisen, und Hoch-benahnten Herren Martin Winters, Fürnehmen Bürgers, Handelsmanns und Raths-Verwandten allhier, In gehaltener Parentation und Dank-Rede Einfältig entworfen, und auf begehren dessen hinterbliebenen hertzlich- und schmerzlich-betrübten Fr. Wittib und Kinder herausgegeben von Mich. Schön, Prediger beym Kriplein Christi in Frau-Stadt 1680 13. Septembr. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bucken 1681. w 4ce, str. 16. Wroclaws. miej.

— I. N. J. Trifolium Filiorum Dei, Das Geistliche Kleeblatt der Kinder Gottes, 1. Der Gläubigen Begierde, 2. Der Gütter Würde, und 3. Des Orths-Zierde. Auss den Worten des XXVII. Psalms Vers. 13. Ich glaube aber doch, dass ich sehen werde das Gutt des Herrn im Lande der Lebendigen. Bey Christlicher Beerdigung Des Ehren Wolgeachten Herren Johann Helmig, Bürgers und Sattlers, wie auch dieser Löbl: Zunfft und der andern Incorporirten Gewercker wolverordneten Geschwornen Eltestens, In dessen Parentation, nach selbst eigener Anweisung, Entworfen und zum Druck übergeben von Michael Schön, T. P. U. Prediger beym Kriplein Christi, In der königlichen Polnischen Fraustadt, Am Sonntag Laetare 1690. 5. Martii Fraustadt, druckts Johann Christoph Wilde. w 4ce, ark. A—E. Wroclaws. miej.

Schoenaich Karolat Karol ob. Karolat.

Jego prośba o indygenat (ob. tom XIX 139) jest w Bibl. Akad. i Ossol.

Schönbeck ob. Lith (Extrait 1709).

Schönberg Hyac. ob. Potocki Pawel (Saeculum 1702).

Schönberger Georgius ob. Smogulecki Jan Mikołaj (Sol illustratus 1626).

Schöneck Gottfried Samuel ob. Siegmund Samuel (1745).

SCHÖNECK Samuel, Diac. Pol. et Rect. Festenb. Bey der Neumann- und Schöneckischen Verehligung, So in Bre-

slau 1721. Den 22. Julii Durch Priesterliche Einsegnung vollzogen wurde, Wünsche... Bresslau, In der Baumann. Erben Buchdruckerey, druckts Joh. Theophil. Straubel, Factor (1721). fol., 2 karty.

Wedle wiadomości udzielonej mi przez Dra Erzepkiego Schöneck pisywał także po polsku. Wrocław. miej.

SCHOENEMANN Daniel. Die dem betrubten Thorn aus zärtlichem Mitleyden gewiedmete Wehmuths-volle Klage, nach Anleitung des LXXIX Ps. in gebundener Rede angestimmt von Daniel Schoenemann, Prediger zu St. Georgen an Berlin, wie auch der Königl. preuszis. Societät der Wissenschaften Mit-Gliede. Berlin MDCCXXVI (1726) bey Ambr. Haude. w 8ce, str. 220.

Z 2 ryc. i pieśniami. Ossol. — Zamoj.

— Endlicher Vortrag, womit der Vorsprecher der Jesuiten von Thoren vor das kön. Assessorial-Gericht zu Warschau im Nahmen seiner Mitbrüder die erhobene peinliche Anklage wider die Thorner beschlossen. Warschau 1724. w 4ce.

Schoeneus Andrzej ob. Schoneus.

SCHOENFLISSIUS (Schönfels, Schönfleisch) Jędrzej (1590 † 1634). Antidotum spirituale, to iest lekarstwo duchowne na truciznę srogiey śmierci przy obchodzie pogrzebu niegdy pobożnego y szlchetnego męża Jego Mści Pana Jakuba Gibla Burmistrza wileńskiego, w Wilnie na cmentarzu Saskim Anno 1637. 2. Decemb. pokazane przez X. Jędrzeja Schönflissiusa kaznodzieię polskiego Confess. august. Drukowano w Królewcu w drukarni Wawrzyńca Segebada Roku 1638 w 4ce, 5 arkuszy.

Wyjątki są umieszcz. w Wizer. i roztrząs. nauk. Wileń. 1838. T. 2gi. str. 138.

Chreptow.

— Colloquium Iucundum, Albo Kazanie Pogrzebne, Nád zacnym ciałem niegdy sławnego Pána Andrzeiá von Embden, Kupcá Wileńskiego, człowieká aliás godnego y pobożnego, który w Roku Pańskim 1628. 1. dnia Septembrá spokojnie Bogu swemu oddał ducha. Odprawowane ná Cmentárzu Sáskim w Wilnie 4. dnia Septembrá w tymże Roku,

Przez Xiędzã Andrzeiá Schönflissiusa Káznodzieię Polskiego Confess: Aug. Apoc. 14. v. 13. Beati mortui, qui in Domino moriuntur, a modo iam dicit spiritus, requiescunt à laboribus suis. W Lubczu, W Drukárni Piotra Blástusá Kmity. (1628). w 4ce, k. 16 nlb.

Tytuł w ozdobnych ramkach. Dedykacja Pánicy Perpetuey von Embdowey. — Kazanie sklada się z dwóch części. Pierwsza: O rozmowie ucieśznej Seniora z Janem (Apoc. 7), omawia kwestję „o błogosławionych duszach w niebie“ (rzecz ujęta teologicznie, oparta na cytatach z Biblii). — Część druga pt. Personalia. Tu zyciorys Embdena (ur. w Antwerpii a więc Holender z rodu, stamtąd przybył jako kupiec do Krakowa i do Wilna, w Wilnie się ożenił i osiadł, zbogacił się, założył szpital u św. Piotra, żył lat 55). Na końcu: Memoria iusti cum laudibus.

Bandkie H. dr. k. P. 1 343.

Por. niżej: Rozjaśnienie.

Birgel. — Ossol.

— Cora Iairowa Zmarła od Chrystusá w zbudzoná (sic), Ná pogrzebie Cney y pobożney Panny Anny Debowskiej Szlchetnego Pána Marcina Debowskiego Aptekárzá y Mieszczániná Wileńskiego námilszey y iedyney Corki. Wystáwiona w Wilnie Na Cmentarzu Saskim Roku Páńskiego. 1635. 4. Maiá. Przez X. Andrzeiá Schönflissiusá Káznodzieię Wileńskiego Confess. August. Iob. 14. v. 1. 2. Homo natus de Muliere, breui uiuens tempore, reptetur multis miserijs, sicut flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet. Roku Páńskiego, 1635. (B. m. dr.). w 4ce, k. 12 nlb.

Tytuł w ozdobnej rance; dedykacja Elżbiecie Debowskiej zaczyna się zaraz na odwrocie karty tyt. datowana z Wilna, w dzień św. Stanisława 1635 r.

W pierwszej części kazania wywody na temat śmierci młodych (consolatio). W drugiej: „Personalia“. Zmarła miała lat 12 umierając. Jest nieco szczegółów z życia rodziny mieszczańskiej w Wilnie.

Czartor. — Chreptow.

— Kazanie pogrzebne Krolewskie Roku 1633. dnia 24. Stycznia, ktorego przezacne dwocie ciałá Krolewskie, mianowicie Náiásnięszego Zigmvnta III. Krola Polskiego y Szwedskiego, etc. etc. y Náiásnięszey Constanciey Krolowey Polskiej, w Krákwie grzebane.

W Wilnie W Kościele Saskim Odprawowane Przez Xieżdzą Andrzeia Schonflissiusa Káznodzieię Polskiego. Psal. 82. v. 6. 7. Ego dixi vos dij estis, & filij excelsi omnes. Vos autem homines moriemini, & sicut unus de Principibus cadetis. Drukowano w Lubczu w Drukárni Jana Kmity. etc. Roku Páńskiego (1633). w 4ce, k. 10 nlb.

Na odwr. karty tyt. dedykacja Piotrowi Nonhartowi, horodniczemu wileńskiemu, orańskiemu, rakanczyskiemu, lawaryskiemu etc. staroście, w dzień nawrócenia Pawła á. Anno 1633.

W egz. Czartor. karta tytułowa zbutwiała i znacznie uszkodzona ze szkodą dla tekstu, dwie następne karty już mniej.

Treść nie wychodzi poza konwencjonalne pochwały zmarłego.

Czartor. — Krasińs.

— [Kazanie na pogrzebie córki Achaego Filleborna mieszczanina i kupca poznańskiego miane w Wilnie 1631 r.] w 4ce.

Wiszn. IX 267. — Maciej. III 817 zna z Bibl. Kórnickiej (lecz bez tytułu).

Kórnik.

— Korona Ná szczęśliwą Koronatią Náiásnieyszego Władysława IV. Z łaski Bożey Krolá Polskiego, Wielkiego Xieżdzą Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Mázowieckiego, Zmudzkiego, Inflántskiego, zc. zc. Szwedzkiego, Gotskiego, Wándálskiego Dźiedzicznego Krola. Obranego Cara Moskiewskiego. W Wilnie w Kościele Sáskim wystáwiona Przez X. Andrzeia Schonflissiusa Káznodzieię Polskiego Confs. Augustańskiey. Syr. 32. v. 3. Vt ornamentum gratiae accipias coronam. Drukowano w Lubczu w Drukárni Jana Kmity, Roku Páńskiego 1633. w 4ce, k. 12 nlb.

Tytuł w ozdobnych ramkach. Na odwr. karty tytuł. dedyk. Jerzemu Eperieszemu, dworzaninowi J. K. M... w Wilnie 8 Februarii, Anno 1633. — Treścią kazania jest obraz idealnego monarchy. — Między innemi wysławia przymiot „cierpliwości” i stawia za przykład Zygma. III, który ujmował się przed senatem za „nie synem koronnym ale wyrodkiem, co go czekaniem uderzył”. Odniósł on słuszną nagrodę za robotę swoją, ale nie za instygowaniem królewskim. Dużo ciekawych szczegółów do pojmowania roli monarchy w państwie.

Bandtkie Hist. druk. I 346. Ossol.

— Dwa Kwiaty Pierwszy śmiertelności á drugi Wieczności. Na Pogrzebie Cney y pobożney Pánienki Katharzyny Engelbrechtowney Szláchetne^o Pána Wilhelma Engelbrechtá Kupcá Wileńskiego, á Seniora Kościoła Confess. August. dozornego, iedyney y namilszey Corki, którą śmierć nie vżyta Anno 1633. w Poniedziałek Wielkanocny, ostrą kosą iáko śliczny kwiat podcięła y onę ze vszytkiey ozdoby obráła W Wilnie I. April. W Szopie ná Cmyntarzu Sáskim Wystáwione Przez X. And. Schonflissiusá Káznodzieię Confess. August. Polskiego. Psal. 90. v. 5. 6. Z poranku będą iáko źiolko w czerstwości, ktore poranu kwitnie y roście a pod wieczor będzie podśieczone y vschnie. Drukowano w Lubczu w Drukárni Janá Kmity, Roku 1633. w 4ce, k. 13 nlb.

Tytuł w ozdobnych ramkach. Dedyk. Wilhelmowi Engelbrechtowi, ojcu zmarłej, kupcowi i dozorey kościoła. — Na k. 11 verso: Personalia. Zmarła żyła lat 16. W egz. Ossol. brak końca.

Bandt. H. dr. K. P. I 346. — Maciej. III 817. Ossol.

— Medyk Chrześciáński Na Pogrzebie Jego Mći Pána Chrysztopha Artomiusza Philosophiae & Medicinae Doctorá á Nádwornego, Jáśnie oświeconego Xśiążęcía Je^o Mći. Chrysztopha Radziwila Woiewody Wileń. Wielkiego Hetmána W. X. L. Mediká wiernego. Ktory w Moilewie Roku 1638. 28. April. spokojnie w Pánu zasnął. w Wilnie ná Cmyntarzu Sáskim Wystáwiony Przez X. Andrzeja Schönflissiusa Káznodzieię Confessiey Aug. táżże. Eccl. 2. v. 16. Moritur doctus similiter & indoctus. Drukowano w Thoruniu, u Fránciszká Schnellbolcá, 1638. w 4ce, k. tyt., str. 22.

Tytuł w ozdobnej ramce; na odwrocie k. tyt. dedykacja Gerzemu Szadzie, piernikarzowi i mieszczaninowi toruńskiemu, na końcu: w Wilnie w dzień św. Jana Chrzciciela Roku Páńskiego 1638.

Artomiusz był szwagrem Szady. Schönfliss sławi „liberalitas” Szady. — W kazaniu opisuje ideał medyka. (Co za powinność jest lekarza?). Zwalcza pogląd, że chorób nie należy leczyć. Opisuje szerokie wykształcenie zmarłego (Wittemberg, Lipsk, Jena, Bazylea); jego bibliotekę; jego sto-

sunki z Sapiehami i Radziwiłłami. Interesujące to dla historyka medycyny w Polsce.

Maciej. Piśm. III 818. Czartor.

— Memoryał śmiertelności na pogrzebie szlachetnego P. Symona Engelbrechta kupca y seniora Wileńskiego. Kazanie X. Andrzeia Schoenflissiusa... 1635. w 4ce, 3 ark.

Por. wyżej: Dwa kwiaty. Chreptow.

— Modlitwa Dawida Króla nabożna na pogrzebie niegdy cney y pobożney Mátrony pani Anny Ewartowney, niegdy sławetnego Pana Macieja Dachnowicza Miecznika y Mieszczanina Wileńskiego miłej małżonki 8 dnia sierpnia w r. 1648. w Panu zmarłej a 11. tegoż miesiąca pogrzebioney, w Szopie na Cymentarzu saskim Wileńskim pokazana y w druk podana. Przez X. Andrzeia Schönflissiusa Kaznodzieię polskiego Confessiey augustańskiej tamże. Drukowano w Lubczu R. P. 1648. w 4ce, str. 16.

Na odwrocie dedyk.: Memu wielce łaskawemu, y zdawnu miłemu przyjacielowi, panu Jakubowi Korytkowskiemu, miecznikowi y mieszczaninowi Thorunskiemu. Kazanie idzie od str. 1—15. Ad candidum lectorem 22 wierszy łac. Pod niemi Johannes Langius Crucib. Sil.

Kolbuszewski Postyllografia 1921 str. 261. Bawor. (Ossol.).

— Mysłistwo Dvchowne Przy Pogrzebowym Obchodzie. Je^o Mści Páná Gerzego Eperyeszego, Stolniká Zmoydzkiego zc. 3. Febru: w tym Roku. 1645. Spokojnie, w Panu, zmarłego, a 9. Májá ziemi oddánego. Jáko też y przy nim ciáلكá zmarłego, iedynego Synaczká Je^o Mści Páná Krzysztofa Eperyeszego Czásniká Wileń: oraz pogrzebionego. Ná Zmoydzi W Paniemońskiej káplicy Przy niemáłym, Zacnych Słuchaczów, gronie. Przez X. Andrzeiá Schonflissiusá, Kaznodzieię polskiego Wileńskiego, Confessiey Augustañ. pokazáne. y W Druk podáne. Psal. 124. 6. 7. 8. Anima nostra, sicut passer erepta est, de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus Adiutorium nostrum, in Nomine Domini, qui fecit coelum & terram. (B. m. dr. i r.) (1645). w 4ce, k. tyt., str. 24.

Na odwr. karty tyt. dedyk. Krzysztofowi Eperyeszemu czaśnikowi wil... z Wilna w dzień Wniebowstąpienia (25 maja) 1645.

Na str. 4 cytuje psalm w przekładzie J. Kochanowskiego (Jako na puszczy...). W dalszym ciągu przeprowadza egzgezę tego psalmu. Cytuje wiersz Bernarda św. — Od str. 15: Personalia. Tu omawia koligacje Eperjeszów, Geców, Dziewałtowskich, Kryszpinów, Krzetowskich, Żabów. Zmarły służył pod Chodkiewiczem i był w Moskwie z Wład. IV. Był dworzaniem J. K. M. Żonaty był z córką Jędrz. Endena (sic, ob. wyżej: Colloquium). Leczył się w Królewcu, gdzie przyjął wiatyk z rąk X. Baciusa (Babaciusza?). — Na końcu mówi o synowcu Krz. Eperjeszu (zmarłym w pierwszym roku życia). Ossol.

— Obchód pogrzebu Jego Mości Paná Piotra Nunharta niegdy horodniczego Wileńskiego, Orańskiego, Rákaczyńskiego, Lawaryskiego etc. etc. starosty, który Roku 1633. 18. lutego spokojnie w Panu zasnął y iemu w ręce ducha swego oddał. Opisanie porządku pogrzebowego przy transportacyi ciała z Wilna do Goycieniszek przez X. Andrzeia Schönflissiusa, kaznodzieię polskiego Wileńskiego Confess. Aug. Drukowano w Lubczu w drukarni Jana Kmity 1633. w 4ce, kart 23.

Na karcie następnej po tytule dedyk. Zuzannie Nunhartownie Chreptowiczowej Leśniczyniey, karta 1. — Oratia pogrzebna (przy wyprowadzeniu z domu) kart nłb. 5. — Sermon pogrzebny w Solecznikach na noclegu, k. nłb. 5. — Samo kazanie pogrzebne na miejscu w Goycieniszkach przy kaplicy nad ciałem odprawowane kart nłb. 11.

Bawor. (Ossol.).

— Postylli Chrześcianskiej z Bibliy S. y z Doktorow Kościelnych, według Starożytney Nauki y zwyczajnego porządku Kościoła Bozego zebranej na niedziele Doroczne Część pierwsza, od Adwentu aż do Trocy Świętey. Na cześć y chwałę wielkiego Boga, y zbawiciela J. Chrystusa, w druk podana przez X. Andrzeia Schönflissiusa Kaznodzieię August. Confess. w Wilnie. Drukowano 1652. fol., kart XVI i str. 1114.

Z portretem autora. Karta tytułowa ozdobiona jest rycinami z podpisem: Conrad Götke sculpsit Vilnae. Po niej następuje rycina z herbem miasta Torunia, i wierszami łacińskimi pod spodem; a na karcie

następnęj Przypisanie: Burgrabi, Burmistrzom, Raycom, Pawnikom, y Starszym gminu Sławnego i w Koronie Polskiej zwołanego miasta Thorunia. — Na egzemplarzu Biblijoteki Cesarzkiej w Petersburgu miejsce druku dopisano: Lubecz.

W przedmowie mówi autor, iż egzemplarze Postylli X. Dąbrowskiego wychodzą z obiegu. (O Postylli tej obacz tom XV, 26 pod Dambrowski Sam.).

Po przedmowie idą wiersze łacińskie na pochwałę dzieła i autora przez dziewiętnastu autorów, pastorów Gdańskich, Królewieckich, Wileńskich i innych.

Joher 5206. — Bandtkie H. dr. I 350. — Ob. Kolbuszewski Postyllografja 1921 str. 259 (nie miał w ręku egzemplarza). — Grabowski Lit. lut. 1920.

Chreptow. — Petersb. publ.

— Rachel Rodząca. Albo Kazanie Pogrzebne. Nád zacnym ciałem zmarłym Niegdy eney y pobożney Mátrony Pániey Basiliey Engelbrichtowey (sic). Kupcowey Wileńskiey, sławnego Pána Symoná Engelbrechtá Małzonki (Ktora po ciężskim y bolesnym dzieciatká rodzeniu Roku 1631. 20. Jánuárij w Morynie, z tym się światem spokojnie rozstała) Odprawowane. W Wilnie Ná Cmyntarzu Sáskim. Przez X. Andrzeiá Schönflissiusá, August. confess. Káznodzieię Polskiego. I. Tim. 2. v. vlt. Niewiásta będzie zbáwiona dzieci rodząc, iesliby trwała w wierze y w miłości y w świątobliwości z miernością. (Na końcu:) Drukowano w Lubczu w Drukárni Kmitow, Rok 1631. w 4ce, k. 13 nlb.

Tytuł w ozdobnych ramkach. Dedyk. „Simonowi Engelbrichtowi mieszczaninowi y kupcowi miasta Wileńskiego, zacnemu, dozorecy y seniorowi kościoła Saskiego“.

Drugą część kazania tworzą, jak zwykle u niego, Personalia. Zmarła pochodziła z Hamburga, gdzie Engelbrecht ją poznał. Żył z nią 8 lat i spłodził 7 dzieciak (!). Zmarła przy rodzeniu siódmego.

Maciej. Piśm. pol. III 817 i 18 str.

Bawor. — Ossol.

— Roziaśnienie sprawiedliwych w żywocie wiecznym... na pogrzebie Andrzeia von Emden przez X. Andrzeia Schoenflissiusa... 1638 (?). w 4ce.

Zapewne identyczne z opisaniem wyżej: Colloquium.

— Triplex vitae humanae status, to iest troiaki stan żywota ludzkiego... na pogrzebie Panny Zophiey Maierowny

przez X. Andrzeia Schönflissiusa.... w Królewcu w druk. Wawrz. Segebada. 1638. w 4ce.

Dedykowane Marynie Hoffmanowej żonie cyrulika, matce zmarłej. — Cytuje Maciej. III 817 z bibl. Zał.

— Tryumf po szczęśliwey Wiktoriey, którą K. J. M. Władysław IV. nad Szeymen hetmanem Moskiewskim pod Smoleńskiem odniósł 1635 r. w Toruniu. w 4ce, 3 arkusze. Chreptow.

— Triumph po spokojney electiey Naiasniejszego Władysława Zigmunta krola Polskiego y Szwedzkiego, Wielkiego X. Lit. obranego Wielkiego Cara Moskiewskiego, etc. etc. etc. w Wilnie w kościele Confess. Auspur. Roku 1632. Dńca secunda Adventus. Solleniter odprawowany. Naprzód Venit sancte Spiritus devota voce zaczęte. Potym Kyrie y Gloria in excelsis Deo. Potrzećie, Mutety tryumphalne y wesołe de tempore singulariter przy muzyce instrumentalney śpiewane. Poczwarće, kazanie się, Actowi temu służące, ktore niżej drukiem iest wyrażone, zaczęte. Popiate, po kazaniu Te Deum laudamus. Późósće, Modlitwa, ze słowa Bożego wzięta, Nabożeństwo skończyło się, etc. etc. Drukowano w Lubczu w drukarni Jana Kmity. w 4ce, k. nlb. 12 (ark. C₄).

Na drugiej karcie tytuł:

Kazanie triumphalne po spokojney elekciey Naiasniejszego Władysława Zigmunta krola polskiego y Szwedzkiego, Wielkiego Xiążęcia Litewskiego, obranego Wielkiego Cara Moskiewskiego etc. etc. etc. w Kościele Sáskim Wileńskim odprawowane przez Xiędza Andrzeia Schönflissiusa Káznodzieię Confess. Aug. 1. Pet. 2. Regem honorate. Anno 1632.

Kazanie z tekstu: Królowi wieczney chwały Krystusowi.

Tyszk. w Czerw. Dw. — Gdańska miej.

— Ufność w Bogu stała y baszta w imieniu Iego trwała, na pogrzebie Andrzeja Agrippy Sekretarza J. Król. Mei w Lawdzie na Zmudzi d. 1. Julii 1642 r. we dwóch kazaniach wystawiona przez X. Andrzeja Schönflissiusa káznodzieię augustańskiego. W Wilnie 1642 r. w 4ce.

— Wesele wieczne z ewangeliey, o dziesiáci pannah, w trzydziestu, y we trzech kazaniach, zebraniu chrześciań-

skiemu, w Wilnie w kościele Saskim, różnych lat, we dni adwentowe pokazane. A teraz wszystkim ludziom pobożnym, na to wesele wieczne, zaproszonym, ku osobliwej pociesze, ku zbawiennej nauce, y ku życzliwej przestrodze w druk podane Przez X. Jędrzeia Schönflissiusa, Kaznodzieję polskiego wileń: Confess: Aug: Apoc. 19. 7. 9. Gaudeamus et exultemus, et demus gloriam ei, quia venerunt nuptiae Agni, et uxor ejus praeparavit se etc. Scribe: Beati qui ad caenam nuptiarum Agni vocati sunt. Drukowano w Lubeczu roku Pańskiego 1646. w 4ce, str. 138 i 2 nlb. (dr. gocki).

Dedykowane kupcom lubelskim: Melch. Phernterowi, Jerzemu Cybonowi, Daniel. Gumbelowi. — Po dedykacji wiersz łaciński podpisał Joach. Gobelius Germanus pastor. Kazañ jest trzydzięci dwa. Na końcu wiersze łaciń. podpisali Daniel Nebius, Fryd. Schroderus, Joann. Langius.
Jocher 7141. Jagiell.

— Wirydarz Dvshny Męski W którym się zamykają modlitwy, y pieśni nabożne, z pismá S. y z Doktorow kościelnych, ludziom chrześciańskim, ku zbawienemu używaniu, zebrane, y w druk podane. Przez X. Andrzeia Schönflissiusa Pásterzá Confess. Aug: w Wilnie Col. 4. 2. W modlitwach trwaycie, czuiąc w nich (tak) z dziekczynieniem. Drukowano w Lubeczu Roku P. 1648. w 8ce, k. 7 nlb., str. 742, k. 4 nlb., k. 1 czysta, str. 124 i k. 8 nlb.

Tytuł w ramkach ozdobnych z 4 kwiatami, 2 główkami aniołków, u dołu 3 postacie siedzących aniołków, dwaj po bokach grają, trzeci w ńrodku trzyma książkę na kolanach; u góry kłęczący król Dawid z leżącą obok harfą, przed nim na skrzyni otwarta księga, nad nią napis: Deus; w czterech rogach ramek: anioł, lew, wół (uskrzydleni) i orzeł; u dołu u stóp ńrodkowego aniołka podpis: Conradus Götke fec.

Przedmowa pisana w Wilnie w dzień Macieja Ś. 1648 r., dedykowana: Maciejowi Worbekowi Lettawowi, sekretarzowi i doktorowi pokojowemu J. K. M., Hendrichowi Thiminkowi sekretarzowi Je^o K. M. medikowi wileńskiemu, Zygmuntowi Vonderflotowi szafarzowi Je^o K. M., senjorom K. Wileń: Confes. Aug.; Szymonowi Rumpierowi, Marcinowi Von Enden i Janowi Leskiemu, Maciejowi Balcerowiczowi, rajcy mińskiemu, Jerzemu Hegerowi kupcowi

mińskiemu, Jakóbowi Gíblowi, kupcowi wileńsk., Bonawenturze Engelbrechtowi, Krzysztofowi Meysnerowi, kupcowi wileńskiemu, Krzysztofowi Jerzycowi, kupcowi w. i cyrulikom wileńskim: Janowi Szulcowi, Andrzejowi Hoffmanowi, Marcinowi Jensenowi i Jerzemu Damesowi.

W przypisaniu mówi, że wydaje tę książkę, bo się egzemplarzy „Raju dusznego X. Samuela Dąbrowskiego, antecessora mego przebrało“ — poczem obszernie tłumaczy, dlaczego książkę nazwał „Wirydarzem“. Następuje potem „Przedmowa do czytelnika łaskawego“. Tu mówi, że od zdrowego sensu dawnych pieśni nie odstępował, ale rytm nieco poprawiał. Także dodał nowe pieśni z niem. tłumaczone. (Istotnie przed niektórymi pieśniami są nagłówki niem. np. na str. 84, 130 itp.).

Podzielone na części: 6. — Część I Modlitwy i pieśni każdodziennie (do str. 20). — Druga: Modlitwy i pieśni tygodniowe (do str. 88). — Trzecia: Modl. i pieśni de tempore od Adwentu do Trojcy św. (tu na str. 117 i nast. liczne kolendy!). — Od str. 320: Modlitwy i pieśni pospolite. — Od str. 636 Część piąta: Modlitwy różney konditiei ludzi. — Od str. 659 Część szósta: Modl. i pieśni czasu publicznych kaźni, litania, modlitwa kościelna. — Od str. 703: Katechizm mały Lutra. Kończy od str. 743: Rejestr modlitw (na 4 k.).

Osobno liczbowany: Przydatek, w którym się zamykają Pieśni doroczne Niedzielne, y wroczystych świąt, na Ewangelie. — Na ostatnich 8 kartach dwa alfabetyczne rejestry pieśni wedle pierwszych wyrazów ułożone (jeden dla Wirydarza, drugi dla Przydatku).

Porównaj: Kancyonał Królewiecki z r. 1708, gdzie dużo pieśni jego pióra (A. S.) stąd przejętych.

Grabowski Liter. luterska 1920 str. 174—6. — Jocher 7144. — Oloff Liedergesch. 159. Czartor.

— Żołnierz Chrześciański w sławney pamięci Jmci Pana Henryka Szmelinga Dziewiniskiego y Orleńskiego Starosty Pułkownika JKM. pokazany. Kazanie X. Andr. Schoenflissiusza. 1635. w Toruniu apud Franciscum Schnellboltzium. w 4ce, k. 35.

Dedykow. Mikołujowi Korfowi Kasztelanowi Wendeńskiemu, Staroście Siegwarskiemu. Cytuje Mac. III 817 (z Bibl. Zał.).
Chreptow.

— Zniwio albo Kazanie na Zniwiewie. 1617. w 4ce.
Oloff Poln. Liedergesch. — Jocher 5224.

— ob. Izajasz (Wykład) — Malina Jan (1654).

Wiszn. VI 494, IX 267. — Bentkowski I 250 i 1. — Bandtkie H. dr. Kr. P. I 349. Sierczyński Obraz II 174. — Oloff Poln. Liedergesch. 159—164. i 277. — Jocher III 273. — Maciej. Piém. III str. 817—18. — święcki Hist. pam. II 76. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII 120.

SCHÖNHOFF (Schönoff) Grzegorz S. J. († 15 lut. 1667). Praxis Jubilaei certius consequendi. Authore Gregorio Schönoff S. J. Vilnae, 1651.

Łukaszewicz i Kośc. br. Czes. w WPolsce 214, 220, 221, 222 oraz Opis histor. kośc. w dyec. poznańsk. III 76. — Rostowski 456. — Bieliński Uniw. wil. tom III. — Kraszewski. Wilno IV 198. — Załęski Jezuitzi, tom II.

SCHÖNING Paulus. Glückwunsch-Gedichte auff hochz. Ehrentag des Gregor v. Amster und Barbara Schumacherin. Danzig 1649. w 4ce.

(Schönknecht Elisabeth). Trauriges Ehren Gedächtniss... bey... Leich-Bestattung Der... Elisabeth... des Gregor Schönknechts... Haus-Ehre... Thorn, Joh. Coepselius 1668. w 4ce, str. 8.

Gdańs. miej.

— Klag-Reimen über den.. seeligen... Hintritt der... Elisabeth... des... Gregor Schönknechts... Haus-Ehre... Thorn, Joh. Coepselius (1668). w 4ce, str. 4.

— Bittere Klage... über den... wohlseeligen Hintritt... der Elisabeth des... Gregor Schönknecht... Ehefrauen... Thorn, Joh. Coepselius 1668. w 4ce, str. 8.

— Wohl-gemeinte Klag und Trost Reime... Bey... Bestattung der... Elisabeth des... Gregor Schönknechts... Haus-Ehre... Thorn, Joh. Coepselius. w 4ce, str. 28.

— ob. Weiss Sim. (Glaubiger 1668).

Schönknecht Jan ob. Szenknecht. **(Schönknecht Grzegorz).** Freudige Bewillkommung An den... Gregor Schönknecht als Selbiger nach glücklich verrichteter Sachen wiederum von Posen zurück kam... Thorn, Joh. Coepselius 1669. w 4ce.

— Gewonnen Glücks und Sieges Gut, in ehelicher Zusammen Fügung

des H. Gregor Schönknechts wie auch Elisabeth Zablosky 1669 beehret von etlichen Des Hrn. Bräutigams guten Gönnern. Thorunii exc. Joh. Coepselius. w 4ce, k. 4. Czartor.

— Liebliche Freuden-Sonne, welche dem Hr. Gregor Schönknechten wieder aufgieng, als er mit Elis. Zablosky copuliret ward. In Thorn, gedr. von Joh. Coepselius 1669. w 4ce. Czartor.

— Wohlgemeinter Glück-Wunsch dem... Greger Schönknechten... Wie auch der... Elisabethen des Hn. Lucas Hajutz Zablosky Goldarb. u. Jubilirers der Konigl. Stadt Posen auf dero Hochzeitl. Ehren Feste... Thorn, Joh. Coepselius (1669). w 4ce, str. 16.

— Glück-Wünschungen des Ehren-Vesten und Wohl Fürnehmen Herrn Greger Schönknechts Kauffmanns in Thorn und Jungfer Elisabetha, Tochter des Herrn Lucas Haintzen Zablosky auf den 5 Martii 1669 Hochzeit Fest von Hausgenossen des Bräutigams. Thorn 1669. w 4ce, k. 5 nlb.

Krasińs.

— Wohlgemeynte Glück-Wünschungen auf des H. Gregor Schönknecht und der Elisabetha Zablosky Jubilirers in Pohnen Tochter 1669 angestelltes Hochzeit Fest Dargestellet von des Hrn. Bräutigams Hausgenossen und dreyen Söhnen. Thorn, gedr. von Joh. Cöpselio gymn. Buchdruck. w 4ce, kart 4.

Czartor.

(Schönknecht). Hertzens-Trost den... Eltern... Schönknecht... da sie abermal durch todlichen Hintritt Ihres... Söhnleins... in Betrübniss gesetzt sind... Thorn, Mich. Karnall. w 4ce, str. 8.

Schönknecht Paweł ob. Szenknecht.

SCHÖNKNECHT Piotr (1657 † 1721). Duchowny pielgrzyski pastorał. W Toruniu 1713. w 12ce.

Jocher 7155. — Beytr. I 164.

— Fortuna Szlachetnego Torunskiego Miasta po Zruinowanych Oyczyzny tuteczney murach, Kamienicach, y amunicijach. Przy solénnym konferowanych Urzędów obięciu, podczas Elekcii przez Szlachetny Senat Miasta Tego Restaurowana, y do pierwszey

pory przy prowadzona (sic) a przez P. S. J. K. Mci. S. Zyczliwym applauzem swiatu reprezentowana Dnia 14 Marca R. P. 1714. w Torwniv drukował Jan Nikolai. folio, k. 6 nlb.

Na odwr. karty tyt. u góry: anioł, trąbiący i trzymający w lewej ręce wieniec wawrzynowy, niżej aniołek, trzymający tarczę z herbem m. Torunia; pod tem dwuwiersz łaciński Prudentiusa i czterowiersz polski (przekład dwuwiersza).

Opisuje między innymi zniszczenie pięknego ratusza toruńskiego „który samemi oknami dni roku liczył“, pożar kamienic, murów i fortyfikacji; słaui radę i burgrabiego Rösnera, nadto Gerharda Thomasa, prezydenta i Baumgarta, wiceprezydenta. Na końcu: Votum (wierszem) z życzeniami dla Torunia.

Thorn. Nachr. 1762 s. 377. — Centner Gehrte Thorner 1763 s. 35.

Czartor. — Jagiell.

— [Skarga przeciw Janowi Zimmermanowi Burmistrza i Prezyd. 1712]. folio, ark 2.

Thorn. Nachr. 1762 s. 377.

— [Wiersz na wesele Katarz. Schönknechtownej z Lorenzem Henrichdorffem]. (1709).

— Zodyak iaśniejącemu w Kolligowanych splendorach słońcu to jest: prześwietnemu pierwszych familii małżeństwu szlachetnemu Jego Mości Panu Jakubowi Meisnerowi radcy y sędziemu miasta Torunia z szlachetną Jey Mością Panną Benigną szlachetnego Jego Mości Pana Gerharda Thomasza starszego Burmistrza praesidenta tegoż miasta dobrze zasłużonego iedyną córką, w znaku strzelca miesiącowi Listopadowi, własnego przy publicznych applauzach w Toruniu die 26. Novembr. Anno 1715, reprezentowany przez P. S. J. K. Mci Secr. Drukował Jan Nicolai nob. Senat et gymn. typographus. folio, 2 arkusze.

Wierszem ułożone powinszowanie dla nowożeńców. Wiersz gładki. Druk łaciński. Lelew. II 227. Wars. Univ.

— ob. Praetorius Efraim.

Bentkowski I 251 — Oloff Poln. Lieder-gesch. 164—6.

(Schönwald) Nuptias Schönwaldio-Oloffianas, a. d. XII. Sept. A. Christi MDCCII. Thorunii publice celebrandas votivo applausu prosequi voluerunt Gymnasii Thoruniensis Rector et Pro-

fessores publici. Thorunii. Ex officina nobilissimi Senatus et Gymnasii. fol., 2 karty.

Szabo III, nr. 4363.

Schönwald Ephraim Gottlieb ob. Oloff (1714).

SCHÖNWALD Piotr. Glückwünschende Gedanken Als... Henrich Brückmann... Mit.. Benigna Bartram... Rimen Hochzeitlichen Freudentag Hielte... von Petro Schönwald. Thorn, Gedruckt durch Michael Karnall. Anno 1659. w 4ce, str. 4. Gdańs. miej.

— Hochzeitliches Sommer Gedichte als der... Simon Schultz... und Frau Regina Zimmermannin... Ihren Hochzeitl. Ehrentag... beginngen... von Petro Schönwaldt... Thorn, Mich. Karnall (1659). w 4ce, str. 4. Gdańs. miej.

— Klag und Trost Reime auff den... seeligen Abschied Johann Friedrichs... Neunachbar Seelsorgern z. S. Marien... 1663... von Petro Schönwald... (Thorn) Mich. Karnall (1663). w 4ce, str. 4. Gdańs. miej.

— Letztes Ehren Gedächtnis dem... Johann Paliuro... von Petro Schönwald... Thorn, Mich. Karnall (1659). w 4ce, str. 4. Gdańs. miej.

— Trauer-Gedicht.. Heinrich Vingerardt. Danzig 1647. w 4ce. — Trauer-Gedicht.. Arnoldus Reygerus. Danzig 1654. folio.

— Votum in nuptias Johannis Ernesti Schmieden et Adelgundae Hoffmanniae. Danzig 1655. folio.

Gdańs. miej.

(Schoenwaldius Petrus). Luctuosum obitum... Petri Schoenwaldii.. lugere volebant Gymnasii Thoruniensis Rector, Professores et Visitatores. Ex officina typographica Thoruniensi (1701). fol., 2 k. nlb.

Szabo III, nr. 4311.

— ob. Schmieden J. Ern.

SCHÖNWALD R. T. Quod Deus bene vertat. De Iride, inprimis Lunari, Sub Praesidio M. Johannis Sartorii, Gymn. Thor. Prof. Publ. et Visit. valedicturus disputabit Reinholdus Theodorus Schönwald, Thoruno-Prussus. Ad diem Decembr. A. O. R. M.DC.XCV. In audi-

torio maximo, horis pro more solennibus. Thoruni opera Joh. Balth. Bresleri Gymn. Typogr. (1695). w 4ce, sygn. C.

Czartor. — Wrocław. miej.

SCHOENWALD Samuel Teodor. Astronomische und geographische Abhandlung von Sonn, und Mond-Finsternissen, bey Gelegenheit der grossen Sonnen-Finsterniss Anno 1739 den 4. August und der grossen total-mond-Finsterniss Anno 1740 den 13, und 14. Januar, ausgefertiget und auf dieselbe nach dem Thornischen Horizont appliciret und eingerichtet von Samuel Teodor Schönwald Gymn. Thorun. prof. publ. Thorn gedruckt bey Joh. Nicolai... w 4ce, 20 kart nlb. i 1 tablica z figurami.

Żebrawski Bibliogr. matemat. str. 378.

Warsz. Uniw.

— Apospasmata ex Huberti Langveti epistolis ad Phil. Sydnejum Equ. Angl. ad Poloniae Regum sui temporis, Henrici Valesii et Steph. Bathorii memoriam pertinens. Thorunii 1761.

Czy drukowane? — Ob. Thorn. Nachrichten 1766 str. 144.

— Fastengedanken von S. Schönwaldt. Thorn, bey Joh. Balthas. Bressler. w 4ce.

Czartor.

— Meditatio de Sanctis Angelis, inter privatos parietes nata et circa festum Michaelis publicata a Samuele Schönwald Thorunen. Thorunii imprim. Christianus Bekk 1687. w 4ce, kart 8 (sygn. B₃).

Jocher 7151.

— Meditatio de Christo Puero circa initia anni 1688 publicata a Samuele Schönwald Thoruniensi. Thorunii exc. Christ. Beck. w 4ce, sygn. E.

Jocher 7152.

Czartor.

— Physiologia passionalis. Thorunii 1755. fol., 2 karty.

Programma.

Jocher 2188 (z Altes u. N. Pr. str. 342).

— De Montano Discursus... respondente et valedicente Samuele Schönwald... habebitur publice d. XXVII Junii Anno MDCLXXX. Gedani, Typis... Rhetii (1680). w 4ce.

Sprawozd. z posz. w Szwecji nr. 146.

Bibl. w Sztokh.

(Schonwaldius Samuel). Inter gaudio publica e Christi Serwatoris Nativitate orta luctum... Samuelis Schonwaldii, pastoris Gurskoviensis fidelissimi, quem ex praematuru obitu... conjugis Dnae Christinae natal. Kolleriae... concepit lenire conabantur Rector, Professores, et Visitatores Gymnasii Thorunensis. E Chalceographo Thorunensium (1700). folio, 2 k.

Szabó III, nr. 4205.

— ob. Oloff (Nuptiis 1714) — Pater P.

Jocher I 432. — Żebrawski Bibl. mat. 378.

SCHÖPER Hermanus. Trauer-Gedicht... David Ölhaf. Danzig 1641. fol.

— Trauer-Gedicht... Anna Schilling, Davidii Ölhafii conjux. Danzig 1644. fol.

Gdańs. miej.

Schöpffer Joh. Joachim ob. Zernecke Jac. Henr. (Dissertatio 1698).

SCHOEPFLIN Joh. Dan. (ur. 6 grud. 1694 † w Strasburgu 7 sierp. 1771). Oratio nuptialis qua Christianiss. Regi Ludovico XV et Christian. Reginae Mariae, praesente Aug. Poloniae Rege Stanislaio humillime gratulati sunt Senatus populusque et Universitas studiarum Argentinensis; tantorum votorum interprete Joh. Dan. Schoepflino, historiae et eloquentiae professore. Argentorati Georg. Ad. Piescherus. (B. w. r.). fol.

Catal. des livres imp. de la Biblioth. du Roi. Paris 1750 T. IX N. 2426.

Ślub był w r. 1725 d. 16 sierpnia.

SCHOEPSIUS Georgius. Piosnka barzo piękna o narodzeniu Pańskim... ob. Piosnka (tom XXIV, 290).

Wierzbowski II 1984.

Schoeter Joan. Georg. ob. Lüdick Ant. (1767).

SCHÖTTGEN Krzysztof. Historische Nachricht von der Illumination, bei Gelegenheit Ihr. Königl. Majest. in Pohlen Ankunft... Dresden und Leipzig. 1736. w 4ce.

— De originibus russicis dissertationes septem. Dresdae et Lipsiae. In bibliopolio Hekeliano MDCC.XXXI (1731). (Sectio I—VI). w 4ce, str. 16, 16, 16, 8, 14 i 16.

Każda sekeja ma osobny tytuł: I De Moscorum originibus. II De Tobolensium ori-

ginibus. III De Ruthenorum originibus. IV De Russorum synonymis. V De anti-
quissimis terrarum russicarum incolis.

Jagiell.

— Altes und neues Pommerland
oder gesammelte Nachrichten von ver-
schiedenen zur pommerschen Historie
gehörigen Stücken. w 8ce.

SCHÖZOVIVS **Jacobus.** Festivitas
nuptiarum Petri Köpen et Judithae
Martini Dassovii filiae. Dantisci 1610.
w 4ce.

Schoffer Henricus ob. Julius III
(Oratio 1550) — Cosmius.

Wotschke Kön. Sigism. August und seine
evang. Hofprediger (Archiv für Ref. Gesch.
1910).

Schola Jesv Christi Meditationum
mentalium. w 8ce, kart 4, str. 272.

Zawiera: Septem Considerationes, sive Ex-
hortationes, ad peccatores conuertendos. —
De Meditatione Mentali. — Dispositio me-
ditationum per totam hebdomadam. —
Monita Christianae pietatis.

— Sanctissima (Sanetae Mariae) sive
brevis Instructio ad cultum B. V. Mariae
propugnandum. Pro nobili Iuventute in
Oratorio almae Acad. Cracov. sub titulo
Immaculatae Conceptionis devota. Cra-
coviae 1646. Typis Valeriani Piątkowski.
w 16ce, str. 111 i k. 15.

Na końcu: Indulgentiae Innocento X; In-
dulgentiae D. Petri Gembicki Episc. Crac;
Oratio paraenetica ad Confratres habita
a Remigiano Załuski.

Ob. Załuski Rem. Warsz. Uniw.

— Actus centenarii XVI post Christi
nativitatem in schola Mariana habitus.
Dantisci. 1600. w 4ce. Toruńska gimn.

— Salernitana seu Aphorismologia
medicae Artis metrica, de conservanda
valetudine... Posnaniae, in officina Jo-
annis Wolrabi 1607. w 4ce, ark. E₂.

Aforyzmy medyczne salernitańskiej szkoły
przełożyl z łaciny na polskie Olszowski
Hier. i wydał w Krakowie w r. 1637 (dal-
sze wydania 1640, 1648 i 1684). Obacz:
Szkoła. — Por. także wyżej str. 32 oraz
pod Załuski J. A.

— Salernitana, sev aphorismologia
medicae artis metrica, de conservanda
valetudine. Nunc postremo in lucem
edita, aucta, & recognita. (Bukiet z 3
liści i 2 kwiatów). Posnaniae. In Officina
Ioannis Wolrabi. Anno 1621. w 4ce,
14 kart.

Na odwrocie tyt. herb Topór z dwuwier-
szem łacińskim u spodu. Dedykacja łacińska:
generoso ac nobili domino dn.
Andreae Polwarsky domino maecenati ob-
servandissimo, podpisana Joannes Wolrab
Typograph. Posn.; datowana Posnaniae,
ex Calcographia nostra. Anno 1621.

Rok odbity na tytule tak niewyraźnie, że
tylko 162. można odczytać, ostatnia cyfra
zamazana. Zdaje się było wydrukowane
zrazu 0, a potem przebite na 1.

Zawiera przepisy lekarskie wierszem.
Wojciechowska Z dziejów książki 1927
str. 283. Jagiell.

— Salernitana. 1794. w 4ce, str.
139 i 1. Krasieńs.

Scholae Aelbingensis, prima foe-
tura. Sylva carminum. Gedani (1541)...
ob. Gnaphheus.

Scholae Aquinaticae armata philo-
sophia... (1672) ob. Tomasz św.

— Piae Sev De origine, progressu,
Instituto, vtilitate, &c. Piarvm Schola-
ryvm... M.DCXLVI (1646)... ob. Jan od
św. Marji Magdaleny. (Bibljogr. t. XVIII,
str. 434).

(**Scholae Jesuitarum**). Differentiae
de scholis Jesuitarum nuper Varsaviae
erectis, inter conventum Generalem
Korczynensem erectioni contrarium et
anonymum nobilem easdem promoventem,
trutinae orbis Polonici porrectae.
Irenopoli anno salutis 1670. w 4ce,
str. 40.

Na ark. A₂ nadpis: Compositio differentiarum
de Scholis Varsaviensibus.

Przechodzi od Institutum I Soc. Jes. de a.
1540. Na str. 11 mówi, że Hosius r. 1569
Jezuitów sprowadził i im klasztor Fran-
ciszkanów w Brunsbergu oddał i 24 alum-
nów ustanowił. — Na str. 15 mówi, że
Soc. Jesu wzrosła do 18.000 osób. Mówi
o świeżo założonych szkołach warszaw-
skich, o co na zjeździe w Korczynie szlachta
protestowała. Między motywami podawano,
że z jezuickich szkół młodź wychodzi roz-
kiełzana, żołnierz szarozumiały, swawolny,
skłonny do buntu. Silnie zwalcza tu Ano-
nyma nobilem Masovitam, który bronił
szkół jezuickich. Chwalony głos proroczy
Valerianusa Magni, Kapucyna przeciw
wzrostowi Jezuitów. Valerianus, po obłą-
czeniu Wiednia, do Salzburga przeniesiony,
tam wkrótce zmarł. — Powołuje się, że
„Eminentiss. Palavicini defensor erat au-
toris“.

Joher 1730. — Dziełko to już jest zazna-
czone (ale nie dość wyzyskane) w t. XV 207.
Jagiell. — Krasieńs. — Ossol.

Schola (Scholae) ob. **Adrianus** (1524) — **Aurifaber** (Dantiscana 1539) — **Bielski Jan** (Pro publicis 1747) — **Brettschneider J.** (Constitutio 1566) — **Breu Mac.** (Thorunensis ratio 1568) — **Caelius Curio** (De perfecto grammatico 1550) — **Calissius Alb.** (Levartoviana 1593) — **Decretum** (Patrum S. J. 1673) — **Differentiae** (jesuitarum 1670) — **Franciscus II** (piaae-ode 1796) — **Franciscus a S. Sylvestro** (1758) — **Herbestus B.** (apud S. Mariae 1559) — **Hoffmann O.** (oculo demandato 1682) — **Jarmański Bonaw.** (1742, 1780) — **Jan a Jesu Maria** (Orationis 1623) — **Kamiński Wal.** (1744) — **Komeniusz** (latinae vestibulum 1651) — **Komorowski Cypr.** (1792) — **Konarski Stan.** (Summarium 1739) — **Leges** (Racoviana, Rigensis 1696) — **Lex** (1693) — **Ligeza Mik.** (Jesu Chr. 1648) — **Madejski Idzi** (1736) — **Maricius Sim.** (de scholis 1551) — **Modrzewski Frycz A.** (1551) — **Moroehowski** (Vlodimiriensis 1625) — **Neugebauer Sal.** (Koczkoviana 1599) — **Orationes** (1600) — **Privilegia** (1736) — **Radziwiłł Kar.** (piaae 1763) — **Skrypt** wydany (1738) — **Summarium privilegiorum** (1733) — **Sylvester Fr.** (Exemplum 1758) — **Taudius Elias** (De scholis primitivae ecclesiae 1671) — **Torek Gerch.** (amicitiae 1652) — **Trzeszczowski Gaspar** (Methodus docendi 1761) — **Węgierski Andrzej** (Minerva Athenea 1629) — **Vitalis Tom.** (Jagiellona, Panegirici 1645) — **Żeglicki Ar.** (pietatis (1764—76, 1781—87, 1792, 1794).

Ob. też pod **Academia Crac.** oraz pod nazwami miast (Elbigensis, Gedanensis itp.).

Scholarlus Gennadius ob. **Gennadius** (1582).

Scholasticae veris ob. **Szotarowie M.** (1670).

Scholastica theologia ob. **Gengel G.** (Defensio 1713) — **Scotus Duns** — **Słowikowski Just.** (parens 1669) — **Tomasz św.**

Scholastyka św. ob. **Bieykowski Antoni X.** (1755) — **Szezygielski Stanisław** (O życiu i cudach 1683).

Scholc Kasper ob. **Kuczkowski St.** (Amaranth 1636) — **Schultz Kasp.**

Scholen Wawrzyniec ob. **Chmielowski W.** (1787).

Scholia ob. **Ciophani Her.** (in Ovidium 1598) — **Masłowski** (in Demetr. libr.) — **Vergerius P.** (ad Regem P. 1554, in Pauli IV 1556) — **Villichius J.** (Virgil. 1548).

Scholl Michael Franciscus ob. **Patrocki Kazimierz** (1694).

SCHOLLEN Johann Daniel. Disputatio Juridica de eo quod... in matrimonio constituendo ex Jur. N. G. D. C. deducta, quam sub praesidio D. Joan. Schultzii publico examini submittit Joh. Daniel a Schollen. Ged. A. 1690. die 9 Mart. Gedani. w 4ce, str. 52.

SCHOLTEN Konrad. De filio familias mutuante ex doctrina Pandectarum disputatio XV Quam praeside Samuele Frid. Willenberg. D. et P. in audit. Athenaei ordinario d. 20 Junii 1716 hora XI Ventilabunt respondens Conradus Scholten Ged. et oppon. Carolus Gerhardus Brandis Ged., Daniel Fr. Hoheisel Gedani, Typis I. Z. Stollii. (B. w. r.). w 4ce, k. 2 nlb. **Kraśniń.**

— De Emphyteuta ex doctrina Pandectarum disputatio IX. quam praeside S. F. Willenberg d. 8 Februarii 1716 hora XI ventilabunt respondens Conradus Scholten. Ged. et opposentes Nathanael Lecius, Benj. Gott. Schlieff Ged. Gedani, Typis Joh. Zach. Stollii. w 4ce, k. 2 nlb. **Kraśniń.**

— De officio usufructuarii, ex doctrina Pandectarum disputatio X Quam praeside Sam. Frid. Willenberg D. et P. et prof. in Auditorio Ath. ordin. d. 22 Febr. 1716 hora XI ventilabunt: respondens Conradus Scholten Ged. et opposentes Michael Schmidt, Ged. Daniel Frid. Hoheisell Gedan. Gedani, Typ. J. Z. Stollii, sen. et ath. typ. w 4ce, str. 4. **Kraśniń.**

Scholtz ob. **Szolc, Schultz.**

SCHOLTZ Christian, Berolinensis March., Aulae Regiae Borussicae a concionibus sacris, et Ecclesiae Reformatae Cathedralis Berolinensis Pastor. Grammatica Aegyptiaca utriusque dialecti: quam breviavit, illustravit, edidit Ca-

rolus Godofredus Woide S. A. S. Oxonii, e Typographeo Clarendoniano 1778. w 4ce, sygn. Xii oraz 148 str.

Wojde był Polakiem; o jego działalności naukowej ob pod Wojde. — Wydał też słownik egipski.

Jocher 602.

SCHOLTZ Dawid. Dass... zugefallene Erbtheil des Himmels Bey... Leichen Process des... Erdmanns von Wiedebach... von David Scholtzen... Gedruckt zur Lissa durch Mich. Bukken. w 4ce, str. 64.

Gdańs. miej.

— I. N. I. Das durch Loss einer gläubigen Seelen zugefallene Erbtheil des Himmels, Bey Hoch-Adlichem Leichen Process Des weyland Hoch-Wohl-Edel-Gebornen Ritters und Herren, Herren Erdmanns von Wiedebach und Zwippendorff, Herrens auff Jagatschütz etc. etc...., Welcher den 19. Octobris 1689. auss seinem Hoch-Adlichen Ritter-Sitze Jagatschütz, in Hoch-Vornehmer Hoch-Adlichen Begleitung, nach dem Stroppischen Gottes-Hause angestellt wurde, Emblematischer weise daselbst. Auss dem 6. und 8. Vers. des XVI. Psalms etc. etc.... Einfältig vorgetragen, Und auff gethanes Ansuchen zum Druck gegeben von David Scholtzen, Pastore und Seniore in Stroppen. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken (1689). w 4ce, str. 64.

Wrocław. miej.

(Scholtz Daw.). Als... David Scholtzens... Tochter... Elisabeth Helena... Ephraim Breszkott, Wohl-meritisten Rectori in Bojanowa, Den 16. Octobr. M.DC.XCVI. Ehelich beygelegt wurde, Wolten... gratuliren... Patronen, Gönner und Freunde in Leipzig. Daselbst druckts Joh. Andreas Zschau (1696). folio, 2 k.

Są tutaj wiersze z podp.: D. Valentin Alberti, der Polnischen Nation in Leipzig Senioris; etc. etc. Wrocław. miej.

SCHOLTZ Friedrich. Amica et Sponsula Christi, Christi Des Himmlischen Seelen-Bräutigams, Freudin und liebe Braut, Anna Marianna geborene Hockin, Des Wol-Edelgeborenen, Gestrengen und Hochbenamten Herrn Friedrich von Hock und Thomasswaldau, auff Mühl-gast, Klein Reudichen, Zeipern, etc. Gewesenes Adeliches, Hertzliebcs, Hold-

seliges Töchterlein, Welches den 14. Febr. An: 1655. Seines Alters 1. Jahr, 21 Wochen, 2 Stunden, Seelig entschlaffen, unnd den 21gsten April darauff, Christ. Adelichen Brauche nach, bey den Kirchen zu Gross-Saul beerdiget worden. In damahliger Abdankungs Rede betrachtet und gewiesen von Friedrich Scholtzen Pfarrern zur Herrstadt, und Superintendenten der Priesterschaft Wohlauischen Fürstenthumbs. Gedruckt zur Pol: Lissa bey Wigand Funcken. w 4ce, ark. C.

Wrocław. miej.

Scholtz Georg ob. Kulmann El. (1670) — Pfeffer (1670).

Scholtz Elżbieta ob. Breskott E. (1696) — Scholtz Sam.

Scholtz Marcin ob. Compendium Medicum (1707).

Scholtz Mikołaj ob. Fridewald Mich. (Accusatio 1569).

SCHOLTZ Samuel Gottlieb. Als Der... Ephraim Breskott. Der Schulen in Bojanowa Rector, Und... Elisabeth Helena, Dess... David Scholtzens... Tochter.. d. 16. Octobr. An. 1696. Ihr Hochzeitliches Ehren-Fest begiengen, Wolte Seine. Freude bezeugen Samuel Gottlieb Scholtzcius, Med. Doct. und Pract. im Haag. Bresslau, In der Baumannischen Erben Druckerey, druckts Johann Günther Rörer, Factor. fol., k. 2.

Wrocław. miej.

(Scholtz Regina). Cupressus piis manibus Reginae... viri Sim. Scholtii... coniugis desideratissimae.. erecta ab... amicis. Thorunii, Mich. Karnall (1661). w 4ce. str. 8.

Gdańs. miej.

SCHOMANN Jerzy (1530 † 1591). Testamentum ultimae voluntatis continens vitae ipsius, nec non variorum actuum ecclesiasticorum succinetam historiam.

W Sandiasa Bibl. antitr. 191—198.

Wiszn. VIII 141.— Pismo to omawia bliżej Völker Der Protestantismus 1910 str. 80.

— Catechesis Racoviensis (1574)... ob. Catechesis (tom XIV str. 92).

Autorem był według jednych Grzegorz Pauli, według drugich Jerzy Schoman.

Jocher II 256.

— Contra vulgarem de persona
Christi doctrinam.

Wspomina Dudycz w liście do Bezy.
Wiszn, IX 63 i 4.

— ob. *Cathechesis* (1574) — Niemojewski Jan (*Epistola* 1588) — Pauli Grzegorz (1574) — Sandius Christophorus (*Bibliotheca* 1684) — Sarnieki Stanisław (*Colloquium petricoviense* 1566) — Sobór skrzyński (1567) — Socinus Faustus (*De Jesu Christo servatore* 1594) — Wolan Andrzej (*Epistolae aliquot* 1592).

O jego przekładach pism Jana Niemojewskiego na łacinę ob. tom XXIII 123.

Siarczyński Obraz II 171. — Ossoliński Wiad. 55. — Sandius Bibl. antitr. 47. — Wiszn. H. I. p. VIII 141, IX 63 i 4. — Dzieduszycki Skarga i jego wiek 1850 I 411–416. — Łukaszewicz Kośc. brac. Czes. 60. — Listy Commendoniego I 38. — Wiczorkowski w Bibl. warsz. 1858. T. 71 str. 58–76. — Sobieszcz. w Encykl. pow. Org. XXIII 124. — Wajsbium w „Reformacyi w Polsce“ V 1928 str. 45.

Schomberg ob. Szemberg Teofil.

SCHOMERUS Justin Chr. Collegium Anti-Socinianum exposuit H. A. Engelke. Rostochii 1706. w 4ce.

— Toż:… Rostochii 1725. w 4ce.

SCHON Georgius. Carmen nuptiale ad nobiles et generosos novos coniuges, Martinum Laskowski ensiferum terrae Haliciensis, et Sophiam Ługowska, M. D. Stanislai Ługowski, equitis Poloni filiam. Georgii Schon, Art. et Philosophiae Baccal. ac Medicinae Candidati. Cracoviae, anno Dni 1606. w 4ce, k. 5.

Ode I–III. — Zapewne to ten sam co poniżej Schoneus Georgius? Jagiell.

(**Schonaich Jan**). Super Trigemino Luctuosissimo Funere Illustris Ac Generosissimi Domini Dn. Iohannis a Schonaich L. B. In Beuthen, Carlat, Milkav etc. Patroni Gratosissimi, efflicissimeque desiderati. Eiusdemque Liberorum Generosissimorum Gustavi Johan. et Evae Ursulae Indolis Heroicae Surcul. Non. Octob. et die eas sequuta; An. Ch. M.DC.XLII. Lesnae In Templo Vet. Deposito. Threnodiae Collegiales, Illustris Gymnasii et Pedagogii Schoenaichiani. Professorum ac Praeceptorum, qui Partim ex primaeva Institutione,

benigna Dei voluntate, supersunt, Partim ad speratam Instaurationem declarato Zapachtou successoris consilio, designati sunt. Lesnae, apud Danielem Vetterum 1642. w 4ce, k. 4.

Wiersze łac. i niem. Wrocław. miej.

— *Entaphiasmus fragrantiae nunquam exspiraturae...* Johanni a Schonaich... a Clientibus.. Lesnae lit. Functionis (B. r.). w 4ce, str. 34.

Carm.: Job. Scultetus z Grunaw (w Polsce), Vladislaus Rey de Naglovicae, Christ. ab Unruh Nob. Pol., Sebast Macer Lesn. Borowski itp. Gdań. miej.

Schomberg Nicolaus ob. Kopernik Mikoł. (1543).

Schoneanos ob. Schoneus And.

Schoneus ob. Shoneus.

SCHONEUS (Schön) Andreas Glogoviensis (pseud. Eumorphus) (ur. 1552 † 1615). Adonis. Ecloga gratulatoria ad Georgium Radivillum Eppum Vilenensem Ducem Olicae. Cracoviae in officina Lazari 1581. w 4ce.

Juszyń. II 174. — Wiszn. VI 329. — Węclewski w Przewodn. nank. 1879 str. 387 (obszernie streszcza).

Przedruk w Boehmego Poetarum Polonor. Pastoral. 1779 (str. 43 do 52).

— *Fidus Comes D. Andreae Schonei, Ad illustrem ac magnificum juvenem, ac dominum, D: Joannem comitem in Tenczyn, fautorem suum singularem. Cracoviae, in officina Andreae Petricovij, Anno Dni 1601. w 4ce, ark. B, i 1 k. biała (7 kart).*

Wierszem. — Ob. niżej: Justi Lipsii. — Węclewski l. c. str. 488 (podaje treść). Jagiell.

— *Conventvs Duorum Illustrium ac Amplissimorum virorum, Andreae Vratislaviensis, Et Hieronymi A Rozdradzow Vladislaviensis, Episcoporum. Andreae Schonei, Pvblici in Academia Cracouien: Professoris. Cracoviae, In Officina Lazari, Anno Domini 1591. w 4ce, 4 karty.*

Bisk. wrocł. był Ad. Gerinus.

Wierzbów. II 1741.

Czartor. — Kórnik — Krasinś. — Petersb. publ.

— *Daphis Sev De Fvnerē Magni Stephani I. Regis Polonorvm. Andreae Schonei, in Academia Cracouiensis publici Professoris. Ad Reverendiss. Al-*

bertvm Baranovivm, Dei gratia Episcopum Praemisliensem, Regni Poloniae Procancellarium amplissimum. Ecloga. Cracoviae, Typis Andreae Petricouij. 1588. w 4ce, k. 4 (sygn. A₄).

Wierzbowski II 1689.

Przedruk w Boehmego Poetar. Polon. Pastoral. 1779. — Obszerniej streszcza Węclewski w Przew. nauk. 1879 str. 393. Branic. — Jagiell. — Ossol. — Petersb. publ. — Wilanów.

— Fax Nuptialis ad illvstrissimos novos conivges, Gabrielem Comitem in Tenczin, Gladiferum Regni Poloniae: et Elisabeth Radivilam, Ducem in Olica & Niesuis. Andreae Schonei S. Theologiae in Academia Cracouiensi Professoris. Cracoviae, in officina Lazari, Anno Domini 1603. w 4ce, k. 6 nlb.

Poemat heksametrami. Wychwała Radziwiłłów i Tęczyńskich. Wspomina podróż G. Tęcz. do Ziemi świętej.

Węclewski l. c. str. 393.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Gratvlatio Andreae Schonaei Theologiae, et Iuris vtriusque Doctoris. Ad Illvstriss. Et Rev. D. D. Franciscum Deittrichstain (sic) S. R. E. Cardinalem Ampliss. Sveriorvm Permissv. Romae, Ex Typographia Nicolai Mutij. 1599. w 4ce, 4 k.

Por. niżej Panegiricus.

Wierzb. II 1896. — Węclewski l. c. str. 486.

Jagiell. — Krasieńs. — Ossol. — Petersb. publ.

— Gratulatio ad Illustriss. ac Reuerendiss. Dominum, D. Petrum Tylicki Episcopum Cracovien. Ducem Severien. Academiae Cracovien. Cancellarium amplissimum, in primo Episcopatus sui ingressu, ab Andrea Schoneo Sacrae Theol. et I. V. Doctore, Rectore et Vicecancellario academiae Crac. nomine eiusdē Vniversitatis. In aede B. V. Mariae 21 Martii Anno D. 1607 habita. Cracoviae in officina Lazari, Anno Domini 1607. w 4ce, 7 kart. nlb.

Węclewski l. c. str. 497 (streszcza).

Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow.

— Justi Lipsi, viri doctissimi Epistolae duae ad illustrem Dominum Joannem Comitem in Tenczin et ad Andream Schoneum Theologiae et I. U. doctorem. Adjunctus est his Fidus Comes ejusdem Andreae Schonei auctior.

Cracoviae, in officina Andreae Petricovii. Anno Dni 1602. w 4ce, k. 10 (sygn. B₆).

Na odwr. str. tyt. wspaniały herb Tarnowskich na blasze ryty. Na pochwałę tegoż napisał 8 w. łac. Andrzej Schoneus, poczem przemowa wydawcy Krzysztofa Fałęckiego ob. pr. Dr. do Schöna. Dalej idą dwa listy krótkie Justa Lipsiusza, z tych jeden do Jana z Tenczyna pisany z Lowanium w maju 1602 r. a drugi do Jędrzeja Schöna. — Następuje poemat Fidus comes ad Joannem Comitem in Tenczin in Belgium primum, deinde in Ungariam proficiscentem. — Obacz pod Lipsius (w tomie XXI str. 311), gdzie podane są biblijoteki. — Węclewski l. c. str. 491.

— Natalis Serenis. Vladislai, Sigismvndi Tertii Polonorvm Regis, Filii, ac Sueciae nati Haeredis. Authore Andrea Schoneo, In Academia Cracouiensi Professoris. Cracoviae, In Officina Lazari. Anno Domini. 1595. w 4ce, k. nlb. 5.

Przepowiada mu walki z Moskwą, z Turcją i Tatarami. Sławi dom austriacki.

Węclewski l. c. str. 486 (streszczenie). — Juszyńs. II 173. — Wiszn. VI 329. — Wierzbowski II 1812.

Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Ossol. — Petersb. publ.

— Nautis munifica. Ad Petrv Costkam, Episcopvm Cvlmensem, Virvm amplissimum et doctissimum. Andreae Schonei, Philosophiae in Academia Cracouiensi Professoris. Cracoviae, In Officina Lazari, Anno domini, 1590. w 4ce, kart 4.

Omawia m. i. handel zbożem do Gdańska. Wierzbow. II 1729. — Węclewski l. c. str. 399.

Czartor. — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Krasieńs. — Petersb. publ.

— Nikespaeon... Cracoviae apud Lazarum 1595. w 4ce.

Ma to być pochwała Stanisława Sokółowskiego. — Por. niżej: Odae tres.

— Oda Ad Georgivm Radivilvm S. R. E. Cardinalem Episcopum Cracoviensem, Principem amplissimum. Andreae Schonei, Pvblici in Academia Cracouiensi Professoris. Cracoviae, In Architypographia Regia et Ecclesiastica Lazari, Anno Dñi, 1592. w 4ce, k. 6.

Wierzbow. II 1752. — Węclewski j. w. str. 483.

Czartor. — Jagiell. — Petersb. publ.

— Ad Illvstrissimum Principem, Georgivm Radivilvm S. R. E. Cardi-

nalem, Episcopum Cracouiensem, In primum sui Episcopatus ingressum, Andreae Schonei, Pvblici in Academia Cracouien: Professoris, Gratulatio. Cracouiae, In Architypographia Regia et Ecclesiastica Lazari, Anno Dñi, 1592. w 4ce, k. 7.

Gratulacja ta zawiera m: i. ustęp pochwalny na cześć Akademji krak. i jej wychowawców.

Wierzbowski II 1751. — Węclewski j. w. str. 481 (streszcza).

Czapski — Działuszyński — Dzików — Jagiell. — Kórnik — Ossol. — Petersb. publ.

— Odae tres funebres De Lavdibvs Stanislai Socolovii, Stephani Regis Polonorum, quondam Theologi, viri integerrimi, et eloquentissimi. Ad Illvstriss: Et Reverendiss. Dominvm D. Hieronymum Comitem A Rozdraszow, Episcopvm Vladislaviensem Et Pomeraniae, Virvm Amplissimvm. Andreae Schonei, publici in Academia Cracouiensi, Philosophiae professoris. Cracouiae In Officina Lazari, Anno Domini 1595. w 4ce, k. nlb. 15 (sygn. Dg).

Na odwr. tyt. wiersz autora do bisk. Hier. Rozdrażewskiego.

Również przy dziełku Sokołowskiego Stanisława p. t. Notae in Evangelia 1598 znajduję się na końcu: Odae tres funebres.

Wierzbowski II 1813. — Węclewski j. w. str. 484. — Jocher II 35. Nr. 2512. — Wiszniewski VI 187, 128. — Jocher I str. XXXII.

Czartor. — Ossol. — Petersb. publ.

— M. Andreae Schonei Philosophiae Doctoris, Odae III. Ad Illvstrem Et Magnificvm Virvm Joannem Zamoscivm, Regni Poloniae Cancellarium, ac supremũ Exercituum ducem, triumphatorem inelytum. Cracouiae, Ex Officina Lazari, Anno Domini, M.D.LXXXVIII (1588). w 4ce, k. 7 nlb. i 1 k. czysta.

Na karcie 2iej: Oda I. Ad Serenissimvm Sigismvndvm III. Regem Polonorum. Na k. 3ciej i 4tej: Oda II. In Obitym Magni Stephani I. Regis Poloniae. Na k. 4tej v. i 5tej: Oda III. Ad Joannem Zamoscivm, Regni Poloniae Cancellarium, ac supremũ Exercituum ducem. Na karcie 6tej i 7mej sześciowiersz: Vistvla Aduenienti Regi i 10 czterowierszy: Rvdava, Ad Sigismvndvm III. Polonorum Regem, Stephanvs Affinis, Avgvstus Sigismvndvs Auunculus, Sigismvndvs Avvs, Alexander Patrvs Magnus, Joannes Albertvs Patruus Mag-

nus, Casimirvs Proavvs, Vladislavs Var-nensis Proavi Frater, Jagello Atavvs.

W wierszu do Zyg. III wspomina o wzajemnej nienawiści Niemców i Polaków od wieków istniejącej. — Wiersz do Zam. naśladowany z Horacego.

Wierzbowski II 1690. — Węclewski I. c. str. 391 (podaje obszernie streszczenie).

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Kórnik — Ossol. — Petersb. publ.

— Andreae Schonei Philosophiae in Academia Cracouiensi Professoris, De pace Sarmatica, Odae II. Ad Andream Gerinvm, Episcopvm Wratislaviensium: virum amplissimvm, Moecenatem suum. Quae pax, quiete illi, per quos ea reddita terris Sarmaticis, Schonei docta Thalia docet. M. Dan: Sigonii. Cracouiae, Ex Officina Lazari, Anno Domini M.D.LXXXIX (1589). w 4ce, k. 7 nlb.

Na odwr. karty tyt. sześciowiersz Jaciński Schoneusa do Gerinusa. Oda I obejmuje 2 karty, Oda II 3. — W 2ej odzie tak o Janie Zamojskim kanclerzu mówi:

Vives Zamosci semper in dies que eris Major vetant te res mori Gesta, triumph, bella, paxque reddita Ubique magnus ei inelyte Sari, in schola, in republica, inque exercitu, Inque moderandis fervidis, Animis virum: majora vatum laudibus Annaliumque fide facis.

Są w tej odzie pochwały Rozenberga, Rozdrażewskiego, Pawłowskiego biskupa Ołomuńskiego, Aldobrandyna nuncjusza Apostolskiego w Polsce. Na k. 7ej napisał sześciowiersz B. Porembius. — Porembski podnosi jego znajomość Epikteta i Aristotelesa.

Wierzbowski II 1708. — Węclewski I. c. str. 396

Akad. — Branic. — Czartor. — Jagiell. — Krasina. — Ossol. — Petersb. publ.

— Palaemon, Sev Promnicvm Crasinianvm, In Tymvltu Bellico Conservatvm. Ad Reuerend: D. Stanislaum Crasinium Archidiaconũ Cracouiensem. etc. etc. Andreae Schonei Glogouien: publici in Academia Cracouiensi Professoris. Cracouiae, Typis Andree Petricouii. 1589. w 4ce, k. 4 nlb.

Na odwr. karty tyt.: Stanislaio Crasinio Moecenati Svo. Andreas Schoneus i dwuwiersz: Vixis Crasini nobis, benefactaque viuunt, Incultum, at memorem, nunc Corydonæ cape. Na następnej karcie sacyzna się Palaemon. Jest to dialog łac. wierszem między Meliboeusem a Corydonem.

W djalogu tym sławi Kraszińskich jako opiekunów szkół, kościołów, rolników; mówi też o ucisku chłopów.

Wierzbowski II 1709. — Węclewski I. c. str. 397. — Toż jest w Boehmeo Poet. Pol. Pastoral. 1779.

Dzików — Jagiell. — Ossol. — Petersb. publ. — Wilanów.

— Panegyricus Andreae Schonaei, I. V. et Theologiae Doctoris. Ad Illustriss: ac Reueren. Dominum, D. Franciscum Diettrichstain, S. R. E. Cardinalem, et Episcopum Olomvicensem, Principem Omni Genere Lavdis Praestantissimum. Cracoviae, In Officina Andreae Petricouij. Anno Domini, 1600. w 4ce, k. 17.

Wisz. VI 329. — Wierzbow. II 1913. — Węclewski I. c. 487.

Por. wyżej Gratulatio.

Czartor. — Dziedusz. — Krasziń. — Ossol. — Petersb. publ. — Zamoj.

— Panegyricus ad Illustriss^m. et Rdiss^m. Dominum D. Bernardum Maciejowski, S. R. E. Cardinalem, Episcopum Cracoviensem, Ducem Seuerien: etc. Mecenatem amplissimum. Andreae Schonei, S. Theologiae in Academia Cracouiensi professoris. Cracoviae, in officina Lazari, Anno Domini 1604. w 4ce, str. 29.

Węclewski I. c. str. 494 (streszczenie).

Branic. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Questio de Angelis ab Andrea Schoneo, Theologiae et Juris Utriusque Doctore, publice in Alma Abademia Cracouiensi die 2. Septembris, hora 12 ad disputandum proposita. Pro loco inter Doctores S. Theologiae assequendo. Cracoviae in Officina Andreae Petricouij, Anno Domini M.DC.II (1602). w 4ce, 5 kart.

Na odwr. k. tyt. wiersze do Maciejowskiego. W dedykacji do Bern. Maciejowskiego mówi, że prawa Akademii Krakowskiej dozwalały tym, którzy stopień Doktora za granicą otrzymali, zająć miejsca między Doktorami chyba tylko w tym razie, gdy publicznie wyłożą całą Teologią Piotra Lombarda.

Joher 3760. — Węclewski I. c. str. 492. Jagiell. — Ossol.

— Reverendissimi Et Amplissimi Viri Andreae Gerini, Episcopi Vratislavian. Cheirotonia Siue mysticum con-

nubium. Ab Andrea Schoneo Glogovien: conscriptum. Cracoviae In Officina Lazari, Anno Domini 1585. (Na końcu:) Cracoviae, ex aedibus Stanislaw Socolouij, Regis Poloniae Theologi, 4. Nonas Nouembris Anno Domini 1585. w 4ce, kart 4.

Wierzbow. II 1634. — Wiszniew. VI 314, 319. — Węclewski w Przew. nauk. 1879 str. 389 (podaje streszczenie).

Branic. — Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Krasziń. — Petersb. publ.

(Schoneus And.). D. O. M. A. Epigrammata in laudem VII. eximiorum ac eruditorum virorum dum in florentissima academia Cracov. A. D. IX Cal. Martii Anno Domini MDCV. a Reverendo et Clarissimo Domino Andrea Schoneo SS. Theologiae, U. J. Doctore ac professore S. S. Floriani et Georgii Custode ejusdem Academiae Cracov. Procancellario licenciati in bonis artibus et philosophia actu solenni et magna hominum frequentia crearentur (1605)... (obacz tom XVI str. 70).

Jest tu na początku wiersz na cześć Schöna. Węclewski I. c. str. 498. Zamoj.

— D. O. M. A. Epigrammata in laudem moribus et eruditione insignium XV. VV. dum in alma Acad. Crac. V. Non. Martii. A rñdo et Clar. V. D. Andrea Schoneo... licenciati... in procerum frequentia pronuntiarentur. Studiosi academiae ejusdem, officii causa cecinerunt (1608)... (obacz tom XVI. 70).

Licenciatami zostali: Alb. Cervinus z Warszawy, Alb. Siemkovijs, Jakob Kurewicz, Jan Mitkowski, Zachar. Starnigiel, Tom. Brzozowski z Książa, Alb. Mirowski, Jan Miernikowicz, Balt. Biliński, Ad. Betkowski, Jakob z Uscia, Alb. Gniazdowska, Mikoł. z Łęczycy, Szymon z Żarek, Jan Łozowicki, Alb. Lepus.

Czartor. — Ossol. — Zamoj.

— ob. Albertus Magnus (Summa philos. 1587) — Boenius (Poetarum 1779) — Brilliaes Urb. (Diadema 1608) — Draski Adam (Hyperesia 1628) — Foxius Joannes (1602) — Górski Jakób (Animadversio 1586, Pro tremenda 1585) — Grimza D. (Applausus 1612) — Grochowski St. (Lavacrum 1601) — Hanuszowicz Piotr (1615) — Królik F. N. (Assertiones 1611) —

Lipsius Justus — Loeachius Andr. (1608) — Opatovius Ad. (1602) — Plocius (1611) — Powodowski (Agenda 1591) — Psalterium (1599) — Sokolowski Stanisław (Epithalamion 1592, Justus Joseph 1588, Nuntius salutis 1588, Opera omnia 1598, Orationes 1587, Partitiones 1589) — Vadovius Martinus (Quaestio 1603, 1604, 1608).

W wierszach greckich Draskiego: Hyperesia semnotato (1628) wspomniany jest jako „Schoneanos”. Egzemplarz tych wierszy jest w Bibl. Jag., co przez pomyłkę zapomnianio dodać w tomie XV. 304. — Ob. Węclewski l. c. str. 499.

Wedle Starowolskiego (Cent.) miał wydać „Orationes in victoriam et obitum postea J. Zam.” Dziś nieznanne, ale por. wyżej: Odae III i De pace Sarmatica. — „Morte preventus, praeclara multa quae scripsit, inchoata tantum reliquit, perfecta non plane (uti est liber ille cui titulus: Nihil et omnia) quae nec suo, an aliquando sint lucem visura, praeter Carmina pauca et Orationes, quas brevi in lucem proditura speramus, sicut et Simonis Halicij”. Tak pisze Starowol. Hecat. Venet. 1627 str. 199.

Wątpliwem jest, czy pisał żywot Kadłubka, jak twierdzi Siarczyński Obraz II 174.

Jego wydanie Summy Alberta Wielkiego z r. 1587 obacz pod Albertus. — Bliżej omawia to wydania Węclewski w Prz. nauk. 1879 str. 390 oraz Birkenmajer w Ex-libris (1924) VI, str. 24, ustalając stosunek do Arystotelesa oraz do wydań poprzednich. — Egzemplarz znajduje się w bibl. Kórn. z jego dedykacją Petro Weinero, abb. sagan.

W dziele powyższem zamieścił dedykację do Ad. Gerina, bisk. wrocł., w której podnosi związek Śląska z Akademią krak. i wysławia znaczenie tej Akademii.

Liczne jego wierszyki obacz wyżej w odсылkach do dzieł Stan. Sokolowskiego. — Jego wiersz o mądrych kobietach ob. w dziełku Kamilli Herculiany z r. 1584 (egzempl. jest w bibl. Czartor.) opisanym w tomie XVIII, str. 137. Tu użył pseud. Eumorphus (podobnie jak w Series heptachordi Socolov).

Obszerne studjum poświęcił mu Węclewski w Przewodniku nauk. i literackim 1879. podając od str. 289 jego biografję, a od str. 387 rozbiór jego dzieł (w cyklu „Ślązacy w Polsce”).

Bentkowski I 623—5. — Chłędowski Spis 162. — Sołtykowiec O Akad. krak. 298 i 376—81 w przyp. — Siarczyński Obraz II 173. — Jocher I str. XXXII. — Starowolski Monumenta 176 i 7. — Wiszniewski VI 187, 328, VIII 147. — Sobieszcz.

w Encykl. pow. Org. XXIII 119 i 120. — Giedroyć Źródła 1911 (tu zestawia jego bibliografję ale niekompletną). — Theiner Monum. III. — Załęski Czy Jezucici zgubili Polskę? — Scherman Der Plan der Gründung einer Jes. Univ. w Zeitschr. der hist. Ges. Posen 1888. — Kot Stosunki Polski z Uniw. łowań. 1927 str. 10. — Morawski Kaz. And. Nidecki 1893 str. 228. — Grabowski Skarga str. 167, 185. — Lempicki Działalność J. Zamoj. 1922 str. 105. — Heck Szym. Szymon. 1901 II i III 172 (tu charakterystyka Schoneusa). — Jego poezje i prace rękop. ob. ręk. Czartor. nr. 1454 i Jag. 3229 (Wisłocki Katalog str. LXIII). — Finkel III. 1851.

SCHONEUS Georgius. Melos Ad Generosos Et Magnificos D. D. Alexandrum Lugowsky, et Joannem Danilowicz Capitanidem Dhrohicensem, etc. Georgii Schonei. Nissae, Excudebat Crispinus Scharffenberger. (B. w. r.) w 4ce, ark. B₂.

Może to ten sam, co powyżej pod Schon Georgius? Wrocław. miej.

SCHONAEUS (Schoone) Cornelius. Jozef Starozakonny. Tragico-Komedya w pięciu aktach wierszem nie rytmowym przez X. Jozefa Minasowicza Kanonika Kathedr. Kiiowskiego z innymi drobniejszymi na końcu przydatkami z łacińskiego przełożona. w Warszawie w Drukarni Mitzlerowskiej Korpusu Kadetow. Nakładem Towarzystwa Literatów w Polsce ustanowionej. 1768. w 8ce, str. 84.

Ne odwrócie cytat z Cornel. Schoneusa in Terent. Christ. Potem: Aktorów imiona i Argument. Od str. 79 idą „Przydatki do tegoż argumentu służące”, a mianowicie: I. Józef Starozakonny z Emanuela Thesaura. — II. Joseph ou la fuite des occasions, z M. Malavala (przekład polski). — III. Troycy znakomitych Jozefów w Piśmie Ś. Te 3 dodatki są rymowane. Bernacki Teatr II 255. — Smoleński Pisma II 31.

Obacz: Minasowicz Zbiór poezji str. 266. Czartor. — Jagiell. — Kijows. — Krasiań. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Tabasz albo Tobiasz Stary tragicomedya w pięciu aktach z łacińskiego wierszem polskim nie rytmowanym. w Warszawie w Drukarni J. K. Mei y Rzpłtey Mitzlerowskiej. 1773. w 8ce, k. 34 nlb.

Na odwr. karty tyt. na końcu tekstu łac.: Corn: Schonaeus praef: ad Terentium Christianum. Na następnych dwóch kar-

tach dedyk. Józefowi Andrzejowi Zaluskiemu, biskupowi kijowskiemu i czernichowskiemu, opatowi wachockiemu; na końcu podpis: X.(iądz) J.(ózef) M.(ina-sowicz).

Tabasz ma oznaczać postaropolsku „Tobiasz”. Tłumacz powiada: Gdy to piszę, Bóg w domu twoim kojarzy pociechy, gdy ci dziadowskie krwi swojej przy ślubnych związkach udzielać pozwala błogosławieństwa.

Rozpoczynają sztukę: Aktorów imiona, Prolog i Argument komedji. Prolog skierowany przeciw oszczercom szarpiącym komedję wybraną nie z romansów światowych. Argument miał być wygrany przez dzieciucha. — Na końcu: Epilog. Wszystko tłumaczone białym wierszem.

Bentkows. I s. 567, 389. — Bernacki Teatr za Stan. Aug. II 401.

Dzików — Jagiell. — Kijow. — Krasinś. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

Schonvald Stanisław ob. Kizewski (1727).

Schooten ob. Schotenius.

SCHOPP Laurentius. Carmen Nuptiale Eximio Iuveni, Virtute Et Literis Cultissimo, Dn. Mathaeo Thomae, Gracissimi et Spectatiss. viri, Dn. Joachimi Thomae, amplissimae Reipub: Bregensis Consulis filio, Sponso: Et honestissimae atque pudicissimae ejus Sponsae Magdalenae, Nobilissimi atque honoratissimi viri, Dn. Sebastiani Maldrzik, civis Bicinensis primarii, filiae: Nuptias celebrantibus Anno Domini: MDLXXXII (1582) pridie Cal: Sextil. Scriptum a Laurentio Schoppio Rosaemontano, Scholae Bicinensis Rectore (na arkuszu).

W trzech kolumnach dwa wiersze. Drugi z podpisem: Scriptum a Joanne Licinio Namslaviensi. (U spodu:) Vratislaviae in officina typographica Joannis Scharffenberg. MDLXXXII (1582).

Wrocławś. miej.

(Schopp Lauren.). Epithalamia In Honorem Nuptiarum Humanissimi Et Doctissimi Viri, Dn. Laurentii Schoppii Rosenbergensis, scholae Bicinensis moderatoris, iterum Sponsi: Et honestae ac pudicissimae Virginis Magdalenae, honoratissimi viri, Dn. Wenceslai Wendrinski civis Rosenbergensis, filiae, Sponsae. Scripta Ab Amicis Sponsi. Vratislaviae. Ex officina Typographica Johan. Scharffenbergii. Anno Christi:

M.D.LXXXV (1585). Die 26. Februarii. w 4ce, k. 4.

Łaciński wiersze pisali: And. Calagius, Greg. Alberti cantor, And. Malesius, Andr. Molitor, Stanis. Kozicius Scholae Moderator, Mich. Hilscher Bregensis Scholae Crucibergensis moderator; Grecki wiersz pisze Wenc. Smolius Rosenbergensis Scholae Bicinens. Hypodidascalus.

Wrocławś. miej.

Schoppen Jacobus ob. Saubert Joh. (1615) — Smalcus Val. (Refutatio 1614).

Schorlerus Petrus ob. Aristoteles (1536).

SCHORR Abraham, rabin w Sata-nowie. [Orach Chaim].

Friedberg Gesch. der Fam. Schorr. 1901 (po hebr.).

SCHOSSER Chrystjan Teodor Emiljan († 1659). Agalmata epigramatica, mysticarum gemmarum: ex capite 21 Apocalypsios S. Johannis; consecrata honori et memoriae reverendissimi in Christo Patris ac Domini D. Simeonis Riedingeri, illustris ac celeberrimi monasterii Camenicensis, S. Ord. Cisterciensis in Silesia, abbatis electi et confirmati etc. Domini, ac patroni sui colendissimi. a Christian-Theodoro Schossero Aemiliano, D. Reipublicae Boleslaviensis in Silesia, physico ordinario. Lesnae Polonorum, exceudebat Daniel Vetterus, Gymnasij typographus anno Christi 1641. w 4ce, k. 8 nlb.

Dedykację wierszem podpisał: Dabam Svenzikovie in majori Polonia sub iniquo Silesiae praelo. Jagiell.

— Gratulatio Isaaco Hornio... Notario designato Reip. Cilencigensis in Marchia.. Christiani Teod. Schosseri et aliorum. Lesnae Polonorum ex chalcogr. Dan. Vetteri. 1644. w 4ce.

— Ad Illustrissimum et Magnificentissimum Dominum Dn. Adamum de et in Wyszyn Grodziecki, Castellatum Medirecensem etc. Schediasmata, Christian-Theodori Schosseri, Phil. Et Medic. D. Lesnae Polonorum, Ex Officina Typogr. Danielis Vetteri, Gymnasij ibidem Chalcographi. Anno Christi 1641. w 4ce.

Por. Memorata (XXII 281).

— Piae lacrimae, super funus Herois Wenceslai in Ossovasiem Ossowsky,

Castellani Naklensis... Lesnae Polonorum ex typographia Danielis Vetteri 1642. w 4ce.

Juszyń. II 176.

Zamoj.

— Laurifoliorum sive schediasmatum poeticonum Liber VII. Lesnae Polonorum excudebat Daniel Vetterus Gymnasii Typogr. anno Christi 1641. w 8ce, syg. k. 5.

Między innymi są tu wiersze głośnie w swoim czasie poetki Anny Memoraty, polki rodem z Leszna. Raczyńs. — Zamoj.

— Paean in gloriosam Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi resurrectionem. Authore Christian-Theodoro Schossero, Aemiliano, Phil. ac Medicinae D. Reipublicae Boleslaviensis in Silesia physico ordinario. Lesnae Polonorum excudebat Daniel Vetterus, gymnasi typographus anno Christi 1641. w 4ce, k. 4.

Dedykacja: Senatui Vratislaviensis patribus. Jagiell.

— Sirenum Aglaope consecrata et publicitus exhibita Nobilissimo Praestantissimo Consultissimoque Viro Domino Salomoni Leupero IC^{to} Sereniss. Electoris Brandenburgici Secretario intimiori, eiusdemque apud Regiam Poloniae Majestatem agentis, &c. Domino et fautori suo pl. honorando. In inscriptionem carminum. Splendida dat facies nomen tibi, forma decora. Aglaope: faciem Virginis ipsa tenes. Parthenopes hinc nomen habes quoque Leucosiaeque A splendore liber fulgeat iste tuo. Nicolaus Reusnerus I. U. D. Comes Palatinus & P. I. Vilnae, excudebat Petrus Blastus. A. D. 1611. w 4ce, 12 k. nlb.

Mieści wiersze: Salomoni Leupero; Casprow Gelino Saxoni; Zach. Textor Christiano Schossero; Schosserus Chr. Z. Textori Secundo. — In panegyricum Sigism. II a Greg. L. Borasto conscriptum, Roberto Cameroni Scoto. Petro Sestrencio poetae insigni, Andreae Loeaechio. In nugi vendulum fabricellum. — Sirenum 3. mieści: Salomoni Risinio. Ad authorem Val. Ari thaeus Sil. — Promotio Risini (proza). Georgio Noslero a Wolckenstain. Salomoni Risinio. — Gregorii Laur. Borasthi Gothi honor. Elisabethae Joannae Westhoniae amicae suae familiarissimae. Salomoni Risinio. Joachimo Wendlandio. — In effigiem authoris Zachar. Textor II Gorli-

censis poeta laureat. — Joanni Agrippae Lithuano discipulo suo. Simonidi Chmielowski. Ad Chr. Th. Schosserum Georgius Laur. Borastus Vilnae IX. Aug. — Winardo Cornelio Promotori Svo. — Ab Joanne Alberto Rheio Romani Imp. Consiliario. Johanni Glasvio Soldinensi Marchico. Thomae Segetho Britanno. — Vinando Cornelio. Cornelio Winado Filio adolescenti. Roberto Camerono equiti Scoto. Samueli Wielitschko nobili Lithuano. In insignia Wolfgangi Clemens Sil. Gregorio Laur. Borasto Sueco Reg. Pol. Secr. — Simonidi Chmielewski Symphoniaco singulari.

Cały zbiorek interesujący ze względu na stosunki naszych ewangelików ze Szkotami, Anglikami i Szwedami.

Juszyń. II 175. — Siercz. Obr. II 171. — Encykl. Orgelbr. T. XXIII s. 120—1.

Jagiell.

— ob. Dawid (1643) — Horn Isaias (1644).

SCHOSSER Johannes Aemilianus. Poematum... libri XI. Acc. Epistolarum libri III. Francofordiae ad Viadrum. 1585. w 8ce.

Tu m. i. wiersz o przybyciu Wojc. Czarnkowskiego, do Mac. Polegiusa (sekr. Górków), do Adama Czarnkowskiego etc.

Są też listy do Kaspra i Piotra Potulickich, synów Mikołaja.

Notata prof. Kota. Bibl. berl. król.

Schotanus Chr. ob. Catechismus t'Rakow (1652).

SCHOTENNIUS Hermann. Confabulationes tironū literariorū, ad amussim colloquior' Erasmi Roterodami, Autore Hermanno Schotennio Hesso. Et ab autore recognitae & Auctae Triginta conuiuijs lepidissimis MDXXXIII. (Na końcu:) Finis Impressum Cracouae (l) per Matthiam Scharffenberg Anno Domini Millesimo quingentesimo tricesimo tertio (1533). w 8ce, k. nlb. 88 (sygn. L₅).

Tytuł w ozdobnej ramce z 8 aleg. figurami. — Jest to zapewne przedruk edycji lipskiej 1532.

Sprawozd. z posz. w Szwecji, nr. 147.

Bibl. w Upsali.

— Vita Honesta, Sive Virtutis Quomodo quisque uiuere debeat, omni aetate, omni tempore, et quolibet loco, erga Deum et homines Authore Hermanno Schotennio Hesso. Cui nouissime adieci-mus institutionem Christiani hominis, per Adrianum Barlandum Aphorismis digestam. Omnia multo quam antehac

emendatoria. Gracchoviae Ex Officina Matthiae Scharffenberg. Anno M.D.XLI. w 8ce, kart 48.

Dedykacja Joanni Rynex, patritiae familiae apud Colonienses viro, datow. ex aedibus meis pridie Idus Apr. 1527. — W dedykacji tej wysławia ojca i stryjów Rynexa (wspomina ich liczne związki z Anglią i Węgrami). Poczem idzie na 2 stronach Praefatio.

Sama Vita dzieli się na sześć rozdziałów treści pedagogicznej i moralizującej. Po kolei omawia takie kwestje jak: abstinentia, paupertas, exercitatio, doctrina, diversae aetates; honestas erga Deum et patriam, parentes, mulieres, amicos, hostes; inter pocula honestas itp. Reguły moralne poparte cytatami z Wergilego, Horacego, Cicerona, Claudiana etc. — Na końcu: Schottenus lectori oraz: Joanni Laur. Ziriceo Adrianus Barlandus. Poczem traktat Barlanda: Institutio christiani hominis aphorismis digesta (ten znowu traktat oparty na cytatach z Biblii, a nie z piśarzy klasycznych). — Na końcu powtórzono: Gracchonie exudebat Matthias Scharffenberg.

Jocher 4181 a. — Benis Materjały w Arch. do dziejów VII 69. — Wierszow. II 1188. Ossol. — Zamoj.

— Vita Honesta, Sive Virtutis, Quomodo quisque vivere debeat, omni aetate, omni tempore, et quolibet loco, erga Deum et homines. Authore Hermanno Schotennio Hesso. Cui nouissime adiecimus institutionem Christiani hominis: per Adrianum Barlandum Aphorismis digestam. Omnia multo quam antehac emendatiora, atque diligentius excussa. Gracchoviae Ex Officina Matthiae Scharffenbergij. Anno M.D.XLIII. (1543). (Na końcu:) Gracchoviae Exudebat Matthias Scharffenberg. w 8ce, k. 56.

Ded. J. Rynex, datow. Coloniae 1527.

Wierszowski I 120. — W egz. Czart. brak końca.

Czartor. — Dzików. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Vita Honesta Sive Virtutis, Quomodo quisque vivere debeat, omni aetate, omni tempore, et quolibet loco, erga Deum et homines. Authore Hermanno Schotennio Hesso. Cui nouissime adiecimus institutionem Christiani hominis: per Adrianum Barlandum Aphorismis digestam. Omnia multo quam ante hac emendatiora, atque diligentius excussa. Gracchoviae Ex Officina Matthiae Scharf-

fenbergij. Anno M.D.XLV. Gracchoviae ex officina Matthiae Scharffenbergij. (1545). w 8ce, k. 48.

Dedyk. Joannni Rynex, dat. Coloniae 1527. Wierszowski II N. 1238. Krasina.

— Vita Honesta, Sive Virtutis quomodo quisque vivere debeat, omni etate, omni tempore, et quolibet loco erga Deum et homines. Authore Hermanno Schotennio Hesso. Cum (sic) nouissime adiecimus institutionem Christiani homines: (sic) per Adrianum Berlandum (sic) Aphorismus digestam. Omnia multo quam antehac emendatiora, atque diligentius excussa. Cracoviae Apud Hieronymum Scharffenberg. Anno M.D.XLIX (1549). w 8ce, k. 48.

Wierszow. II 1265. — Jocher 4181 c.

Czartor. — Ossol. — Petersb. — Zamoj.

— Toż... Cracoviae per Lazarum Jandrisowic Anno Sal. nostri 1550. w 8ce. Bibl. Akad. Petersb. — Czartor.

— Toż... Tum nouissime adiecimus institutionem Christiani hominis... diligentius excussa. Cracoviae Apud Hieronymum Scharffenberg. Anno à Christo nato 1555. w 8ce, k. 48 nlb.

Jocher 4181 d.

Bibl. Petersb. publ. — Czartor.

— Toż... Cracoviae typ. Sebast. Sternacii. 1603. w 8ce.

Jocher 4181 e.

Dzików.

— Vita Honesta sive virtutis: O Cnocie albo Zywoicie Człowiekowi przystoynym: Quomodo quisque vivere debeat omni aetate, omni tempore & quolibet loco, erga Deum & homines. Cicero Parad: 2. Niewiedzą, ludzie, niewiedzą, co za moc w sobie ma Cnota. Jmiej Cnoty w vsćiech maia, coby ona w człowieku robila, niewiedzą. (B. w. dr. i r.). w 8ce, k. 88 nlb. (sygn. L₉).

Tytuł ozdobami drukarskimi otoczony; między niemi w górze smok skrzydlaty wijący się wkoło drzewa, z napisem: Salus vitae. Rozpoczyna: Praefatio — Przedmowa, treści moralizującej. Następuje tekst łaciński antykwą, obok polski gotyką. — Po dziele Schottena idzie od k. H₅ verso traktat Barlanda, jak w wydaniach łacińskich. Ani drukarz ani rok druku nie podane. Zapewne druk rakowski z końca w. XVI. Sobolewski (u Jochera 4181 b) mniema, że to Klonowicz tłumaczył, ale nie popiera niczem.

Pracę o podobnym tytule jak traktat Barlanda przypisują Janowi Modliszewskiemu (ob.) ale praca to nieznana. Byłżeby on tłumaczem?

W r. 1891 wydał przedruk Ptaszycki w Bibl. pisarzy pol. (Akad. Umiej.). Poprzedził wstępem, gdzie zestawia obce druki i przekłady Schottena.

Bibl. Ostrowsk. w Ujeździe. — Bibl. J. Przyborow. — Dzików — Jagiell.

— Toż:... Cracoviae, in officina Martini Philipowski, 1631. (Na ark. H₅ zaczyna się:) Nauka dla człowieka chrześc. przez Adryana Barlanda na aforyzmy rozdzielona. w 8ce, ark. L₉.

Jagiell. — Ossol.

Schott Andrzej (I) ob. Dionisius (tom XV str. 211).

SCHOTT Andreas (II) Gdańszczanin († 1759). *Analecta ad Athenas Gedanenses, ab Ephr. Praetorio seniore quondam Thor. editas, viro illustri, permagnifico, generoso, maximeque strenvo, Domino Christiano Gabrieli a Schroeder, praeconsuli seniori, Reip. Dant. P. T. Praesidi, Gymnasii Proto-scholarchae et Insvlae Stvblaviensis administratori, maecenati devenerando anno Athenaei nostri post secula dvo feliciter superata iterum natali D. D. D. cliens devinctissimus Andreas Schott Scab. Pal. Gedani, typis et sumptibus Thomae Johannis Schreiberi, Magnif. Senatvs et ill. Athenaei Typographi. 1758. w 4ce, str. 16.*

Podaje tu autor druki odnoszące się do gimnazjum gdańskiego i bibliografię dzieł Jana Rybińskiego, Mikołaja Volekmara, Jana Śniatowskiego albo Gulińskiego, Jana Karola z Jasienicy Woyny i Piotra Michała. Wszyscy oni byli nauczycielami języka polsk. w gimn. gdańskim. Podaje daty z ich życia i wylicza pismu, uzupełniając Praetoriusa. — Ważne dla historii żywiołu polskiego w Gdańsku.

Przy egz. Akad. poprawne są tegoż autora „Theologorum, qui Gedani vixerunt semi-secularium memoriae monumentum“ z r. 1757 i z r. 1758. Akad. — Zamoj.

— Axiomata philosophica quibus ratio principium juris naturae unum, adaequatum, evidens, et indemonstrabile sistitur ab A. Schottio Dantiscano. M. Antonius ad se ipsum. L. IV § 13. Ratione praeditus es? Sum. Cur ergo et non uteris? haec enim si, quod suum est, fecerit, ecquid est amplius, quod

requiras? Lipsiae literis Breitkopfianis MDCCXXXI (1731). w 4ce, k. 3, str. 36.

Dedycacja: Reipublicae Dantiscanae senatui. Jagiell.

— *Dissertatio juridica de mandatorio mandatum excedente, quam... sub prasidio Viri nobilissimi, consultissimi, excellentissimi, Dn. Samuelis Friderici Willenberg, I. U. D. ejusdem ac historiar. P. P. et Athenaei Inspectoris, fautoris ac studiorum suorum promotoris aeterna mentis observantia devenerandi in auditorio maximo die XV. Aprilis A. O. R. MDCCXXXIX (1728) horis consvetis solenni disquisitioni subjiacet respondens Andreas Schott Gedan. Gedani typis Thomae Joh. Schreiber Senat. et Athen. Typographi. w 4ce, str. 4, 42.*

Na końcu rymy, które podpisali Chr. Lud. Rothe, Const. Lud. Wahl, Georg Wilh. Fritze. Jagiell.

— H. Isaac Gottfried Goedtken, Conitzer Bürgern Evangelisches Predigt-Amt in denen kleineren Städten des Polnischen Preussens ausgegeben von... Dantzig, bey Georg Marcus Knochen. (Na końcu:) Mit Hartmannschen Schriften (1753). w 4ce, k. 4, str. 19.

Ob. tom XVII 209. Czartor. — Ossol.

— Monumentum pietatis, maecenatibus, atque patronis post reditum in patriam extractum... Seneca lib. 2, de benef. (tu cytat siedmiowerszowy). Gedani typis Schreiberianis MDCCXXXII (1732). w 4ce, k. 4. Jagiell.

— Prussia Christiana sive de introductione religionis Christianae in Prussia per martyres tentata, quorum vitas veritati historicae restitvit, atque nonnulla ad illustrationem X. et XI. sec. facientia inservit Andreas Schottus, Ag. Dantisc. Gedani, apud Georgium Marcum Knochivm. MDCCXXXVIII (1738). w 4ce, 1 rycina, k. 4 nlb., str. 92 i k. 1 nlb.

Rycina na początku przedstawia postaci świętych Wojciecha i Brunona, u góry dwa medaljony z postaciami męską i żeńską z napisami w otokach: Sławnik i Strzesisława; obok św. Bruno nauczający; u dołu zapewne męczeństwo świętych, sandał i coś w rodzaju wyszczerbionej misy.

Przechodni historję chrześcijaństwa w Prusiech. Notuje legendę o św. Andrzeju apostołe Scytów, mówi o Swibercie, św. Cyrylu i Metodym; od str. 16 o św. Wojciechu. Korzysta z kronikarzy i pisarzy polskich, z Kozmasa, ze źródeł niem. Na str. 71 cytuje pieśń czeską: *Hospodyne pomyluy ny... i Bogarodzicę* (wyrażając wątpliwość co do autorstwa św. Wojc.). — Od str. 80 o św. Brunonie.

Toż jest w *Script. rer. Pol. Prus.*

Czartor. — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. lwows. — Zielinś.

— *Theologorum, qui Gedani vixerunt, Semisecularium Memoriae Monumentum hoc posuit Andreas Schott Scab. Pal. Gedani MDCCLVII (1757). Typis et sumptibus Thomae Johannis Schreiber, Magn. Senatus ac Athenaei Typographi. w 4ce, k. 4 nlb., str. 24.*

Dedykacja z 15 czerwca 1575 r. *Friderico Wahl, Magni Wahlilii... filio, secretario...*

Wymienia 12 teologów jak następuje: Maciej Bimvald, Franciszek Burhard, Jan Kittelius, Benedykt Morgenstern, Erhard Speri, Jan Hützing, Michał Coletus, Jakób Fabricius, Daniel Dilger, Krzysztof Suderovius, Enoch Hützing i Nathanael Dilger. — Podaje ich życie i prace.

Akad.

— Toż... *Monumentum positum ab solvit Andreas Schott Scab. Pal. Gedani MDCCLVIII (1758). Typis et sumptibus Thomae Johannis Schreiber, Magnif. Senatus ac Athenaei Typographi. w 4ce, 1 portret, k. tyt., str. 40.*

Pod portretem danym przed kartą tyt. jest napis: *M. Daniel Gradius Dantisc. Pastor ad Aed. D. Mariae aet. LXXIV. offic. publ. XLIII. Symbolum. Meum, Divina Gratia, Desiderium. H. Schmidt pinx. I. M. Bernigeroth sc.*

Tu znówu omawia następn. teologów: Wawrz. Heintze, Wawrzyniec Gratsmann, Abraham Calovius, Jędrzej Kühn, Samuel Schelguignis, Karol Taut, Benjamin v. Bär albo Ursinus, Daniel Ernest Jabłoński, Joachim Weickhman, Jan Moneta, Daniel Gradius, Ludwik Lenfant, Samuel Godfred Sellius, Albert Meno Verpoortenn.

Akad.

— *Tractatio juris publici de indigenatu Polonorum ex jure publico polonico deducta ab Andrea Schotto Ag. Dant. Dantisci apud Georgium Marcum Knochium MDCCLXXXIX (1738). w 4ce, 1 ark. i 43 str.*

Przypis Janowi Wahlowi Burgbrabiemu JKMcii polskiemu, prokonsulowi Rzpltej Gdańskiej, Janowi Danielowi Schmidt antistiti ad eadem D. Mariae, Henrykowi Zernecke antistiti ad eadem S. Salvatoris et ad xenodochium S. Gertrudis i Nathanaelowi Teofilowi Zutfer kupcowi gdańskiemu (k. 4).

Akad. — Czartor. — Jagiel. — Krasinś. — Ossol.

— ob. *Goedken Isaas Gottfried (Evang. Predigt 1753) — Knochius G. (1738) — Kromer Martinus (Beschreibung Polen 1741) — Lengnich Gottfr. (1741) — Scriptorum rerum (1753).*

Zostawił w rękopisie słownik polskich anon. i pseudonimów, który to rękopis z Bibl. publ. warsz. zabrano do Petersburga. — Tomaczył Kromera i Lengnicha.

Wiszniew. VII 530. — Sobieszcz. w Encykl. powsz. Org. 23, 130. — Knochius Dantiscia 1738 str. 43 — Finkel III. 1851.

SCHOTT Gaspar. Physica curiosa... *Iterbipoli 1662. w 4ce.*

Po dedykacji idzie: *M. Adami Adamandi Kochański, Polono-Dobriniazi, Soc. Jesu, Matheseos in Alma Universitate Moguntina professoris Elegeia.*

— *P. Gasparis Schotti Regiscuriani e Societ. Jesu... Cursus Mathematicus... Accesserunt in fine Theoreses Mechanicae novae... Francofurti ad Moenum, Sumptibus Joannis Arnoldi Cholini, Anno M.DC.LXXIV. fol., str. 660, oraz Indeksów k. 28.*

Zaczyna wiersz: *Mathematicae posteritati M. Adamus Adamandus Kochański Polono-Dobriniazius è Soc. Jesu. Matheseos in Alma Universitate Moguntina Professor, Eruditum id Mathematicum Stadium decursurae his numeris praelsit. — Od str. 621 dodatek: Analecta mathematica, sive Theoreses mechanicae novae, de natura Machinarum fundamentalium, et novo motionum machinalium principio universalium... nec non de motus artificialis perpetui possibilitate. Dodatek ten jest dziełem Kochańskiego, o którym Schott tak pisze: „Quae in Magia universalis Naturae et Artis par. 3, lib. 2, fuso disseruimus, et hujus Operis libro XV in brevem summam contraximus, de natura quinque Machinarum Fundamentalium, deque motionum omnium machinalium principio unico et universalis; excitarunt nonneminem ad rem totam penitus discutiendam, dictarumque motionum principium verum et physicum, novum ac universale rimandum. Is est religiosus et eruditus Societatis nostrae juvenis, magister Adamus Adamandus Kochański, Polonus, insignis Mathematicus,*

et ab ipsa natura ad mathematicas disciplinas comprehendendas atque tractandas factus, earundemque in Collegio nostro et Universitate Moguntina ab aliquot iam annis simul Professor ordinarius, simul nunc Sacrosanctae Theologiae studiosus". (Następują dalsze pochwały Kochańskiego). Zamieszczona tu rozprawa Kochańskiego z listem do Kaspra Schotta obejmuje Statykę (str. 622–656) z 1 tablicą figur.

— Toż:… 1661.

— Toż:… 1674.

— Toż:… 1677.

— Toż:… 1679.

Kórnik.

— Technica Curiosa sive Mirabilia artis, libris XII comprehensa... cum figuris aeri incisiss... excudebat Jobus Hertz Herbipoli MCCLXXXVII. w 4ce, str. 1044.

Od str. 772 do 828, opisane są maszyny Solskiego, a cała księga IXta jest dziełem Adama Kochańskiego. Kórnik.

— ob. Kochański Adam (1661, 74, 77).

Żebrawski Bibl. matem. 125.

(Schott Johann Gottlieb). Joh. Gottlieb Schottsche Silberhochzeit. Danzig 1757. folio.

Schott Petrus ob. Mancinellus Ant. (1513).

SCHRADER Christophorus. Tabulae Chronologicae a prima rerum origine et inde ad nostra tempora ab aliis olim auctae et continuatae nunc recognitae, emendatae et ad a 1715 productae, in usum Studiosae juventutis Gymnasii Thorunen. Accessit index locupletissimus cum descriptione usus Tabularum. Thorunii (1715). fol., str. 30 i 20.

SCHRADER Daniel. Boleslaus, Chrobri, id est Acer, cognominatus, Rex Polonorum Primus, Praegloriosissimus Princeps, memoriaque et laude perpetua dignissimus, Carmine Heroico A. C. cIoIoCLXII. D. XIV. Sept. H. X. matut. in Auditorio Athenaei Gedanensis maximo publice laudatus a Daniele Schrader juniore, Gedanensi. (B. m. dr. i. r.) (1662). w 4ce, k. 16 nlb.

Dedykacja: Adriano von der Linde, gubernatori regio Mirachoviensi, praeconsuli Gedan... et Friderico Ehler praeconsuli Gedan.

Rozpoczyna odeszwą J. P. Titiusa, w której wychwala swego ucznia Schradera. Potem

idzie poemat o Chrobrym, kończący się zwrotem panegirycznym do Jana Kazimierza. Autor wersyfikuje opowieść Długosza. Na końcu przedruk epitaphium Bol. Chr. z katedry pozn. wedle Starowolskiego. Rzecz interesująca ze względu na patriotyzm państwowy Gdańszczan w w. XVII. Hoppe 36. — Juszyń. II 176.

Jagiell.

— Quod Felix, Fortunatumque Sit! Boleslaus Chrobri, id est, Acrem, Cognominatum, Regem Polonorum Primum, Praegloriosissimum Principem, Memoriae et Laude Perpetua Dignissimum, Carmine Heroico. A. H. cIoIoCLXII. D. XIV. Sept. H. X. Matut. In Auditorio Athenaei Maximo; εαν ο Κύριος θελήσῃ, recitando, Laudare Constituit Daniel Schraderus, Junior, Gedanensis. Ad quem benevole lubenterque audientium, Honestissimorum Studiorum Patronos, Maecenates. Fautores, Cultu, Observantia, Studio, Quo Par Est, Invitat; Juventutem Vero, Studiis Honestissimis deditam Peramenter Convocat Joh. Petr. Titius eloq. et poet. prof. Dantisci, imprimebat David Fridericus Rhetius (1662). w 4ce, k. 4. Wrocław. miej.

— Disputationis de Polonia nunquam tributaria sectio V. a Daniele Schrader. Dantisci. 1693. w 4ce.

Ob. niżej Schrader J. H. — Por. Schlieff-Schultz.

— Memoriae viri Laurentii Eichstadii. Dantisci 1660. folio.

— Trauer-Gedicht... Gregor Dusterwald. Danzig 1657. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Joachimus Schraderus. Danzig 1662. w 4ce.

(Schrader Daniel). Epicedia auf Daniel Schrader. Dantisci 1693. folio.

— ob. Pater P. — Schlieff Joan. Daniel (Disputationis 1693).

SCHRADER Georgius. Honori nuptiali Johannis de Linda et Barbarae Sanderin. (B. w. r. i. m.). w 4ce.

(Schrader Georg). Epicedia auf Georg Schrader. Dantisci 1693. folio.

SCHRADER Henricus, Gdańszczanin. De una religione disc. Rostochii 1625. w 4ce.

(Schrader Joachim). Triplex scholarchae Joachimo Schraderi jubulum,

graece et latine scriptum. Dantisci. (B. w. r.) folio.

SCHRADER Jan Jerzy. D. C. D. Disputatio juridica de innocentia per torturam purgata, quam svb praesidio viri nobilissimi, consultissimi, excellentissimi Dn. Samuelis Friderici Willenberg, J. U. D. ejusdem ac historiar. prof. publ. & Athenaei inspectoris, fautoris ac moderatoris studiorum suorum colendi, in Auditorio maximo A. M.D.CCL d. I. Decembr. publico eruditorum examini snbmittit Joh. Georgius Schraderus, Gedan. Gedanii, Typis Johannis Zachariae Stollii, Athen. Typogr. (1701). w 4ce, k. t., str. 50.

Dedyk. Danielowi Schlieffowi, Salomonowi Wahlowi, Andrzejowi Borchmannowi, radcom gdańskim i Konstantynowi Schumanowowi asesorowi.

Omawia stanowisko prawa rzym. wobec tortur: jakie podejrzenia usprawiedliwiają ich użycie, jak się można inaczej oczyszczyć itp. Tendencją jest, aby ograniczyć użycie tortur. — Cytuje autorów Carpowa, Berlichiusa, Struviusa, Damhoudera. Oprócz prawa rzymskiego opiera się na Carolinie; przytacza też orytle m. Magdeburga (z r. 1543) i ordynacje m. Gdańska (z r. 1701). Na końcu teza o ciekawem prawie kata: male sibi vindicat carnifex stans ad cadaver propicidae, quidquid ille sursum et deorsum in circumferentia gladio suo attingere potest. Jagiell.

— ob. Schmid Daw. (Vota 1690).

SCHRADER Joachim Henryk. Q. D. B. V. Disputationis de Polonia nunquam tributaria Sectio IV. quam annuente diuini numinis grátia, in inclyto Gedanensium Athenaeo praeside Dno Johanne Schultzio, J. U. D. ejus et histor. profess. ordin. nec non dicti Athenaei inspectore, fautore et praeceptore suo, eo quo par est, cultu aetatem prosequendo, in auditorio maximo, horis matutinis d. XVII. Septemb. A. R. S. MDCXCIII (1693) placido eruditorum examini submittit publice Joachimus Henricus Schrader Gedanensis. Dantisci typis Davidis Friderici Rhetii. w 4ce, od str. 58—99.

Na końcu 6 kart nlb. — mieszczą w sobie różne pochwały wierszem i prozą na cześć Schradera.

Ob. Schults. — Por. wyżej pod Schrader Daniel. Akad. — Ossol.

— Dipertatio juridica de potestate herili et patria atque istius causa praecipua nuptiis ex iuribus civili Culmensi et municipali deducta et sub praesidio D. Joh. Schuetzii a 1694. die II. Febr. publico eruditor: examini submissa, a D. Schradero auctore et respondente. Gedanii typ. Dav. Frid. Rhetii 1694. w 4ce, ark. 7.

Ossol.

— Nuptialis panegiricus Maximiliano Emanueli Bavariae Electori et Theresiae Cunigundae. Halle 1694.

Hoppe 62.

— ob. Schlieff Joan. Daniel (Disputationis 1693).

SCHRAEMBL F. A. Generalkarte von Polen, Lithauen und den angraenzenden Ländern nach Zañoni, Folin, Uz, Pfau etc. Neu herausgegeben. Wien, H. Benedicti sculp. MDCCLXXXVIII (1788). ark. 4.

Rastawiecki 63. — Callier Spls Map T. Prz. N. Pozn. s. 21. — Finkel nr. 10911.

Jagiell.

SCHRAMM Jerzy, pastor. Salve Gryphorum, Greiffenbergischer Gruss, das ist: Christlicher Anzugs- und Anfangs-Predigt, Mit welcher sein liebes Vaterland Greiffenberg Und die Christliche Kirche daselbst am XIX. Sontage Trinitatis 1647. zum ersten mahl gegrußet und angeredet hat. Georgius Schramm Gryp. Sil. Beruffener Diener des Wortes daselbst. Gedruckt zur Lissa in Gross-Pohlen, bey Wigand Funcken. Im Jahr Christi MDCXLIX (1649). w 4ce, sygn. Gij.

Wrocław.

(Schramm Jerzy). Arx Pietatis Beatis Manibus Viri Admodum Rever. Et Clarissimi Dn. Georgi Schrammi, Verbi Divini Ad Praesepe Christi Fraustad. Ministri, Scholarchaeque Ibid. Spectatissimi, IX. Calend. Maj. Ipso Die Nominati, Anni cIoIoCLXXIV. Rebus Humanis Exempti Atque Ex Militanti Ad Triumphantem Translati Ecclesiam, Debitae Observantiae Ergo Consecrata A Nonnullis Scholae Fraustadiensis Ad Praes. Christi Alumnis. Lesnae, Imprim. Michael Buck. (1674). w 4ce, kart 8. Sa wiersze niemieckie Alexandri ab Unrug, Boguslai ab Unrug etc. Wrocław.

— I. N. I. Onomatophania Viri Admodum Reverendi, Clarissimi, Doctissimi, Dn. Georgi Schrammi, Symmystae Fraustadiensium, ad Praesepe Christi, Vigilantissimi, Promotoris, Fautoris et Parentis, Suspiciendi, colendi, venerandi, Votis devotis Clientum, Cultorum, Filiorumque obsequiose, summis et pie concelebrata, IX. Kalendar. Maji, Anno cIoIoCLIX. χρισσογονίας. Wratislaviae, Typis Baumannianis, exprimebat Gottfried Gründer (1659). w 4ce, kart 4.

Wrocław. miej.

— Urna Admodum Reverendi, Clarissimi atque Doctissimi Viri, Dn. Georgii Schrammii, Ad Praesepe Christi Pastoris praeclarissime meriti ibidemque Scholarchae vigilantissimi, Singularis Sympatheias Honore Dignata a Consanguineis, Confratribus et Amicis. Lesnae, Imprimebat Mich: Buck. Anno 1674. w 4ce, kart 6.

Wrocław. miej.

(Schramm Jerzy i Gottlieb). Monumentum Monumentum Plurimum Reverendo Domino Genitori atque Excellentissimo Domino Doctori Filio, Georgio et Gott-Lieb-Georgio Schrammiis Moesti quod posuere Posthumi. w 4ce, 2 karty.

Wrocław. miej.

— ob. Knorr Casp. (Servus 1674) — Redwitz Jan. (Cedrus 1674).

(Schramm Gottlieb). Immer-gründendes Leichen-Bestekke, Dem weyland Edlen, Gross-achtbaren und Hochgelehrten Herrn Gottlieb George Schrammen, Medicinae Doct. und berühmten Practico in Fraustadt, wie auch einer hochlöblichen Fruchtbringenden Gesellschaft der Curiosorum Naturae in Deutschland würdigsten Adjuncto. Welcher den 4. Heumonaths des 1673sten Jahres in Gott seelig verschieden. Aus beständig treuem Gemüthe gegen dem Sel: schmerzlich-vermissetem, Hn. D. und hoch-verbundener Schuldigkeit gegen die hinterbliebene Betrüben, am Tage seiner Volkreichen Beerdigung, war der 9-te gedachten Monaths aus Lissa mittleidig uebersendet. Von Etlichen getreuen Freunden. Zur Lissa druckts Michael Buck (1673). fol., k. 2.

Wrocław. miej.

SCHRAMIUS Joannes. Genealogia principum et dominorum ducum Silesiae, qui paterna stirpe ex antiqua et serenissima familia regum Poloniae, materna autem ex Caroli Magni Imperatoris Romani et Dn. Heduuigis progenie orti sunt etc. Joh. Schrammio, illustris atque inclyti Principis et Domini Henrici ducis Lignicensis etc. cancellario, auctore. Witebergae, excudebat Joh. Lufft. 1574. w 4ce, k. 35.

Wcielil to Sommersberg do swej Collectio I. Czartor.

SCHRAUD Franciszek. Opuscula, rem physicam et chemicam attinentia Diss. I. de natura aerum inflammabilium et vitalium. II. De lucis et materiae electricae similitudine. III. De origine calor in tritis corporibus. IV. De meteo quodam singulari, et nonnullis consecetariis theoriam aurorae borealis attinentibus. Leopoli typis Pillerianis 1785. w 4ce, str. 56.

Schreber Daniel Godfried ob. Gars (1776).

SCHRECKIUS (Schrenkius, Scherkius) Walenty, Aldenburgensis (1527 † 1602). Argumenta Comoediarum quae Latine et Germanice à scholasticis ludi Mariani sunt exhibitae In Hilarijs huius Anni 1578 Scripta et edita à M. Valentino Schreckio. Inhalt Der Comedien welche Lateinisch vnd Deutsch von der jugent auss der Pfarrschulen zu S. Marien sind agiret worden In Fassnacht Dieses Jares 1578 Beschrieben und in Druck verfertigt Durch M. Valentinum Schreckium. (Na karcie B_v.) Gedruckt zu Dantzig bey Jacobo Rhodo. 1578. w 8ce, 14 ark.

Datow.: Dantisci in ludo Mariano 8 Id. Febr. 1578 Gdańs. miej.

— Pro felici ingredientis anni cIoIo.IIC Avspicio Votvm Pro animo conceptum, et pub: propositum in schola Mariana Cvm Paraphrasi Christiana Carminis secularis Q. Horatij Flacci. Et alijs pijs carminibus. Ein Deutsch Gebetlein vmb ein glückseliges Neues Jahr. Dantisci. Typis Rhodianis. w 8ce, 12 kart.

D. O. M. Trino et Uni... sub initium anni
cfo. Io. IIC, dicat, dedicat, consecrat N. Va-
lentinus Schreckius.

Wierzbow. III 3057.

Bibl. toruń.

— Carmen in feriis Natalitiis Christi
1568. Regiomonti. w 4ce.

— Carmen in festo Pentecostes de
flumine vivo Spiritus Sancti effuso in
corde credentium scriptum a M. Valen-
tino Schreckio. Johan. J. Qui credit in
me sicut dicit scriptura flumina de
ventre eius fluent aquae uiuae. Regio-
monti Borussiae excudebat Joannes
Daubmannus. 1567. w 4ce, str. 9 nlb.

Gdańs. miej. — Toruń.

— Charites seu carmen nuptiale...
Regiomonti 1569. w 4ce.

— Charites sive gratiarum actio
pro liberali instauratione aedificii Scho-
lae Marianae Dantisci Deo optimo Ma-
ximo et amplissimis spectabilibus et
honoratis senatui, scabinis et curato-
ribus templi Mariani publice habita in
eadem schola VIII. Idus Januarii sub
initium anni 1582 a M... Dantisci, Ja-
cobus Rhodus 1582. w 4ce. Czartor.

— Crater nuptialis in honorem con-
jugii Joan. Connerti Dantiscani et Elisa-
bethae, Gr. Brucmanni Stetin. filiae car-
mine descr. (1570). w 4ce, k. 8.

Czartor.

— De discrimine veteris et novae
Pentecostes. Elegia scripta ad illustris-
simum principem et dominum domi-
num Nicolaum Radziuillum ducem in
Olika et Nisuisz, palatinum Vilmensem.
Item Hymnus de spiritu sancto ab eun-
dem authore Valentino Schreckio. XVI
Calend. Junii Anno MDLXII (1562).
w 4ce, k. 4 nlb.

Gdańs. miej.

— Doctrina De Angelorum Natvra
Et Officio Fere Integra Carmine Com-
praehensa ac descripta, continens etiam
παράκλησιν ad Borussos de tuendis et
conseruandis excubijs Angelorum ad-
uersus Barbaricas incursiones Moscoui-
tarum. A Valentino Schreckio. Anno
M.D.LX (1560). w 4ce.

Dedyk. Alberto Seniori Marchioni Brande-
burgensi.

Wierzbows. III 2369.

Gimn. toruń.

— Elegia res gestas natiuitatis
Christi et praecipua eiusdem beneficia

complecteus scripta ad illustrissimum
principem ac Dominum Dominum Al-
bertum Fridenicum (sic) illustrissimi
ac laudatissimi principis domini atque
herois domini Alberti senioris, marchio-
nis Brandenburg: etc. primi Bor. Du(cis)
Christiani etc. maximae Expectationis
speiq: filium. Eidyllion de Lapsu et
restitutione generis humani criptum (!)
ad nobilem et generosum virtute et
eruditione praestantem virum dominum
Jacobum a Sverin illustrissimi Borus-
siae principis iunioris Alberti Friden-
richi aulae magistro et consiliario etc.
Regiomonti Borussiae 1563. w 4ce,
k. 9 nlb.

Gdańs. miej.

— Elegia nuptialis Martino Wintero
cum Barbara Christophori Crameri filia.
Dantisci 1581. w 4ce.

— Elegia ad Joh. Placotomum...
Regiomonti 1568. w 4ce.

— Pro felici incipientis anni auspi-
cio elegia scripta a Valentino Schreckio
Adiecta est in natalia Christi elegia
eiusdem. Regiomonti Borussiae excu-
debat Joannes Daubmanus mense Ja-
nuario Anno 1565. w 4ce, k. 7 nlb.

Gdańs. miej.

— Epicedion cum epitaphio me-
moriae ornatis: viri M. Lavrentii Pan-
teni professoris nuper in illustri Aca-
demia Regijmontis Prussiae lectissimi.
Ad Magnificvm Dn: Rectorem M. Mar-
tinvm VVintervm et Spectabilem Dn.
Decanvm M. Andream Iriden viros
clariss: eruditione, virtute & dignitate
praestantes, in eadem Academia pro-
fessores ordinarios &c. dominos & ami-
cos plurimum colendos & charissimos
scriptvm a M. Valentino Schreckio P. L.
(Na końcu:) Dantisci imprimebat Ja-
cobus Rhodus (1589). w 4ce, k. 4 nlb.

Tytuł w ozdobjej ramce. Na końcu: Obiit III

Non: Martii Anno M.D.LXXXIX (1589).

Bibl. Tor. Kopern. — Gdańs. miej.

— Epicedion in obitum piae nobilis
ac honestae matronae Annae A. Gunt-
terrot reuerendi viri D. M. Johannis
Sciuri hebraeae Linguae professoris in
Academia Regiomontana coniugis quae
obiit 8 Februarij Anno 1560. Autore
Valentino Schreckio. Regiomonti Bo-

russiae excedebat Joannes Daubmanus [1560]. w 4ce, k. 5 nlb. Gdańs. miej.

— Epithalamion in honorem nuptiarum solennium Illustris omnique laude digni Principis et Domini D. Gothardi Chyrlandiae et Semigalliae Ducis, Sereniss. R. M. Poloniae supra Liuoniam constituti praefecti et gubernatoris. Et Illustrissimae Principis ac Dominae D. Annae Illustrissimi sapientissimique Principis ac Domini D. Alberti inclytae recordationis, Megalopyrgensium Ducis, Principis Vandalorum, Comitissuuerinei, Rhostochiorum ac Stargariorum Domini filiae. Scriptum a Valentino Schreckio. Regiomonti Borussiae. Imprimebatur in officina Joannis Daubmanni Anno 1566. w 4ce, kart 18.

Wierzbowski III 2490.

Czernec. — Gdańs. miej.

— Epithalamion in nuptiis clarissimi viri M. Nicolai Neodomi Erphurdensis in Academia Regiomontana mathematicum publici professoris et honestissimae virginis Barbarae Ungermaus sponsae. Authore Valentino Schreckio. Regiomonti Borussiae excedebat Joannes Daubmannus Anno 1567 VII Calend. Februarij. w 4ce, k. 4 nlb.

Gdańs. miej.

— Epithalamion in nuptiis nobilitate generis eruditione et virtute praestantis Dñi Constantini iunioris strenuis. nobilis: et spectabilis Dñi Constantini Ferberi regiae ciuitatis Gedanensis praeconsulis filij: et honestae virginis Elisabethae, spectabilis Hermanni Hackii aedis sacrae ad D. virginem matrem Dantisci curatoris fidelissimi filiae scriptum à M. Valentino Schreckio MDLXXIX (1579). w 4ce, k. 5 nlb. Gdańs. miej.

— In feriis natalicis Christi carmen p. p. in academia Regiomontis sub finem anni MDLXVIII (1568). Authore M. Valentino Schreckio. Regiomonti Borussiae in officina Johannis Daubmanni Anno 1568. w 4ce, k. 3 nlb.

Gdańs. miej.

— M. Valentini Schreckii Aldenburgensis Festorum Carminum Libri III. Dantisci In officina typographica Ja-

cobi Rhodi 1583. w 8ce, k. 4 nlb., str. 145 i k. 2 nlb.

Tytuł w ozdobnej ramce. Dedykacja Fabjanowi à Zema, wojewodzie malborskiemu i staroście sztumskiemu. — Tu mówi o swoich wykładach w Królewcu. Wychwala Mat. Radiciusa. Datow. Gedani ex ludo Mariano Nonis Januarii 1563.

Wiersze tu zebrane pisane były z okazji różnych świąt. Noszą daty: 1566, 1568 (ad studiosos in acad Regiomontis), 1576, 1577 (ad stud. regiom.). — Na końcu Rejestr i Errata. Jeden z wierszy dedyk. Pawłowi Weissowi. Akad. — Krasin.

— Hexastichorum Et Hymnorum Praecipuas Lectionum Evangelicorum in Ecclesia usitatorum doctrinas et usum complectentium Libri Tres. Cum Annotatis in fine duobus supra viginti carminum generibus. Autore M. Valentino Schreckio Aldenburgensi. 1578. (Na końcu:) Dantisci: Imprimebat Jacobus Rhodus. 1578. w 8ce, str. 158 (sygn. K).

Dedyk. Joan. a Linden et Mich. Kerl senat. gdańsk. — Z drzeworytami.

Wierzb. III 2962.

Por. niżej: Periocharum et hymnorum (1586). Czapski — Toruńs. — Wrocław.

— Honorarium Mysarum M. Valentini Schreckij P. L. In Festivitate Nuptiarum Honesti Ac Literati Ivvenis Simonis Berliini Et Lectissimae Virginis Barbarae. Magnifici et ampliss. Dn. Iacobi Schellii P. M. Regiae ciuitas Gedan: Senatoris et Burggrauij opt: meriti relictae filiae. Edebatvr Dantisci typis Iacobi Rhodi Anno salutis 1593. w 4ce, kart 6.

Wierzbow. III 2923.

Toruń.

— In honorem nuptiarum Gotthardi Churlandiae Ducis et Dnae Annae... Alberti, inclytae recordationis Megalopyrgiensium ducis filiae. Regiomonti 1566. w 4ce.

— Ad illustrissimum principem ac Dominum Dominum Christophorum Marchionem Badensem... Regiomontem Prussiae ingredientem elegia Valentini Schreckii Kalend: Maij anno 1565. Regiomonti Borussiae excedebat Joannes Daubmanus. w 4ce, k. 3 nlb.

Gdańs. miej.

— Istvla sive gratvlatio ad illvstrem magnificum & generosum Dominum Joannem Samoiscivm de Zamoiscie: In-

clyti regni Poloniae Capitaneum generalem & Cancellarium &c. Scripta & edita à M. Valentino Schreckio scholae Marianaë in Regia ciuitate Gedanensi Rectore. Dantisci In officina Jacobi Rhodi (1583). w 4ce, k. 8 nlb.

Tytuł w ozdobjej ramce. Na odwr. karty tyt.: Nvptiis... Joannis Samoiscii de Zamoisczie... et Grisildis Illvstrissimi Principis Christophori Transylvanicae quondam ducis relictae filiae, submissa compellatione dedicat consecratq. M. Valentinus Schreckius. (Jest tu podany życiorys Zamojskiego, z opisem jego podróży, kancelerstwa, zwycięstw, małżeństw). — Na końcu: Distichon Nvmerale captae Poloniae. Bis Dena AVGVstI nonqVe PoLoCia Capta est LVce: DoLent hostes; Castra rapIt StephanVs. Pacatae Livoniae. CaesVs erat MosCVS, Stephano LIVonia RegI CessIt, & affLICtI est paX reparata soLI.

Wiersz na ślub z Gryzeldą Batorówną. Wierzbowski II N. 1985. — Duńczewski Herbarz s. 194. — Juszyński. Dykc. II 176. Petersb. publ. — Toruń. Kop. — Zamoj.

— Leges officia docentium ac discentium in schola Mariana Dantisci complectens. Statuta vnd Satzungen vom Ampt der Lehrer vnd Schöler in der Dantzker Pfarrschulen zu Sanct Marien. Σχολαρχαία sive typvs classivm et exercitiorvm puerilium, ibidem. Kurzer Bericht von den Classibus doselbst. Sententiae quaedam ervditorum, de institutione puerili & officio scholastico. Cum alijs quibusdam necessarijs commonefactionibus, quarum ordinem versa pagella indicabit. Dantisci Excudebat Jacobus Rhodus, M.D.XCII (1592). w 4ce, str. 5 nlb, 141 lb. i k. 1 nlb.

Rozpoczynają przedmowy do senatu etc. oraz do rodziców. Poczem przepisy dla nauczycieli oraz dla uczniów. Te ostatnie ujęte w 9 rozdziałów (między innemi o uczeniu czytania i pisania, o egzaminach, o dekurionach i kwestorach szkolnych, o peregrynach i o żakach żebrzących, itp.). Na str. 116 Typus classium et exercitiorum (rozkład nauk); od str. 124: Sententiae quaedam eruditorem de inst. puerilli (Plato, Plutarch, Juvenalis, Cicero, Chytraeus, Vives).

Praetorius Athenae Gedanenses str. 173. Akad.

— Locutiones quaedam Germanici & Latini Sermonis, expositae aliquando à Ioachimo Camerario in domestica disciplina Nunc Retextae & ad vsu

puerorum in Schola Mariana accommodatae. Quibus accessit Syluula quaedam appellationum, partium, instrumentorum & locutionum rei nauticae et nauticarū mercium, recens collecta & edita à M. Valentino Schreckio. (Na k. 39 drugi tytuł:) Syluula quarundam appellationum, partium Instrumentorum, & locutionum rei nauticae & nauticarum mercium, recens collecta & edita à M. Valentino Schreckio Scholae Marianaë Dantisci Rectore. (Na końcu:) DANTISCI Excudebat Iacobus Rhodus. Anno M.D.LXXX (1580). w 8ce, kart nlb. 60, A—H₈, I₄.

Część ostatnią tworzy: Rerum nauticarum sylvulae. — Genera aliquot et appellationes navium. — Partes et instrumenta navium. — Officiorum nauticorum appellationes. — Phrases nauticae.

Na karcie Gij: Dantisci ex ludo Mariano Idib. Maij, A° 1580. M. Valentinus Schreckius. Poczem ad nobil. adolescentem Andream Gradovium Polonum et Samuelem Schadium epigramma.

Sprawozd. z posz. w Szwecji, nr. 148.

Bibl. w Upsali.

— In nuptiis... Balthasaris Andreae... et Barbarae Salomonis Giesseri, civis et bibliopolae Dantiscani viduae. Carmina quaedam ab amicis scripta. Dantisci, Rhodus. 1589. w 4ce, k. 8.

Rozpoczyna wiersz Schreckiusa, potem Jana Rybińskiego, And. Cracovij, J. Lossa.

Bibl. tor. Koper.

— Oda Dicolos Distrophos Complectens Votvm Pro Felici Prvssiae Statv. Item. Tvmlvls Nobiliss. Foeminae Annae, Dominae A Falckenhain etc. Magnifici Ac Generosi Domini D. Friderici etc. S. R. Imp: dapiferi haereditarij etc. Domini in Waltpurgk etc. uiduae. Avtore M. Valentino Schreckio. Tempore Pestis, Anno 1567. w 4ce, k. 6.

Dedyk. Joanni Jacobo a Waltpurgk 9 Septembris 1567.

Wierzbows. III 2510.

Toruń.

— De Origine Poeticae Carmen Elegiacvm. Avtore Valentino Schreckio. Regiomonti Borvssiae in officina Iohannis Dabmanni, Anno 1566. w 4ce, kart 12.

Dedyk. Joanni a Sbiszewo Palatino Brzestensi, Regia Poloniae in Prussiam Legato. Wierzbows. III 2489.

Ossol.

— Parentalia anniversaria Alberto Brandenburgensi, primo Duci Prussiae et Annae Mariae conjugum... facta (1568?). w 4ce.

— M. Valentini Schreckij. Aldenburghensis, P. L. Periocharvm Et Hymnorvm Evangelicorvm Libri Tres. Cum annotatis in fine duobus supra viginti carminum generibus: Nunc postremò recogniti et editi. Herbornae, Typis Christophori Coruini. 1586. w 8ce, k. 5 i str. 318.

Dedyk. Joanni Lindano et Michael Kerlio Consulibus Civit. Gedan. — Por. wyżej: Hexastichorum.

Wierzbows. II 1649. Krasinś. — Ossol.

— Periocharum evangelicarum libellus... jam superiorum editionum exemplaribus, Seorsim editus. Elbingae typ. Vendelicij Bodenhausen. Anno... MDVILILI (1609). w 16ce.

Warsz. Uniw.

— Προτροπικον nobilitate generis et indole virtutum conspicuo adolescenti Johanni Apliss: Dn: Johannis Lindani ciuitatis Gedan.; praecons: etc. magnae expectationis filio e patria discedenti. VII Calend: Augusti Anno MDXCII (1592). w 4ce, k. 3 nlb. Gdańś. miej.

— Psalmi XXII interpretatio. Regiomonti, 1562. w 4ce. Toruń.

— Respublica Sive Gratvlatio in Felicem E Polonia Reditvm, Strennvīs, ac spectabilibus viris, Dominis Ioanni Proit, Georgio Clefeldo, Iuris vtriusque Doctori, Constantino Ferber, Proconsulibus, Alberti Gisio, Consuli, Regiae ciuitatis Gedanensis, Dominis et Patronis colendi. Dedicata à M. Valentino Schreckio. Excvsvm Dantisci à Iacobo Rhodo, Anno 1571. w 4ce, k. 8.

Wierzbows. III 2564.

Czarnecki — Gdańś. miej.

— Biblische Sprüche, auf die ordentliche Sonntage und Fest Evangelie gerichtet, deutsch und lateinisch durch... Dantzig in Verlegung Christ. Martini Bapst, gedruckt durch Simon Reinigern 1667. w 8ce, ark. If₂. Czartor.

— Triumphvs Christi Ascendentis In Coelvm, Carmine Conscriptvs Ad Illustrissimum Principem et Dominum, Dominum Nicolaum Radziuilium Pala-

tinum Vlnensem, etc. Avthore Valentino Schreckio Aldenbvrgensi. Anno 1559. (Na końcu:) Regiomonti Borussiae imprimebat Ioannes Daubmannus. w 4ce, kart 16.

Wierzbows. III 2347. — Egzemplarz to-ruński dedyk. przez autora ks. Albrechtowi Fryderykowi prusk.

Gdańś. miej. — Kórnik — Toruń.

— Votum Scholae Marianae quod complectitur praecipuas horum temporum historias. Publice habitum sub initium anni 1573. Dantisci excudebat Jacobus Rhodus. w 4ce, kart 17 nlb. Gdańś. miej.

(Schreckius Wal.). Carmina honori Nuptiali Ornatissimi Virtute Et Doctrina Praestantis Domini M. Valentini Schreckii Rectoris Scholae Marianae apud Gedanenses et Poetae L. Secundas nuptias celebrantis cum Lectissima Virgine Dorothea Sternbergia. Scripta ab amicis. Dantisci Typis Rhodianis Die nuptiarum 24. Augusti Anno Christi 1595. w 4ce, sygn. A₅.

Piszą wiersze: Curicke, Schalizius, Judex, Martinus.

Bibl. tor. Kopern. — Wrocławś. miej.

— ob. Berzevicy (Epithalamia 1578).

Schreder Joachim ob. Tyszkiewicz T. (1618).

Schrei J. ob. Kopciński Ant. (Excellentia 1764).

Schreib-Calendar ob. Morawicki J. M. — Slovacijs Piotr (1582) — Stopius Zach. (1565).

Schreibepult (Das ererbte). Januar bis Mai 1789. I—V Stück. Danzig 1789. w 8ce.

Schreiben (Zwey vnterschiedliche) Eines: Der Stände der Krone Pohlen, an die Stände der Krone Schweden. Sub dato Krakaw, den 6. Septembris, Anno 1608. Das Ander: Eine beantwortung desselben, von den Ständen, ermeldter Krone Schweden, an die Stände der Krone Pohlen, Sub dato Stockholm, den 17. Octobr. Anno 1608. Daraus die vrsachen, gegenwertigen, bey nahe dreissigjährigen Krieges, zwischen beyderseits Königen, vnd Kronen, gründlich zu vernehmen. Allen Einwohnern, dieser Lande Preussen, vnd

sonst männiglich zur nachricht in Druck verfertiget. Gedruckt im Jahr M.DC.XXIX (1629). (B. m. dr.) w 4ce, k. 14 nlb.

List Stanów Polskich z roku 1608 uznaje Zym. III za prawowitego króla Szwecji; list Stanów Szwedzkich tłumaczy, dlaczego usunęto Zym. III od tronu szwedzkiego na rzecz Karola IX. — Wspomniane poselstwo St. Działyńskiego, Czaykowskiego i Mik. Sapięzy z r. 1596. Datow. 17 Octobr. 1608. — Druk. zapewne w Stockholmie celem rozrzucenia i agitacji po wkroczeniu do Prus.

Inną edycję tych samych listów opisano w tomie XIX 127 pod Karol IX.

Czartor. — Jagiell.

— ausz Thorn vom 17—27 April 1656. w 4ce, str. 4.

— ausz Crakovv vom 16. 26. Junii. Worin eigentlichlicher Nachricht ertheilet wird, welcher gestalt die bey Crakovv versamlet gewesene Pohlen in ihrem Lager bey Mogillo den 22. Maij, von dem Hn. Gener. Major Würtz, Gouverneur in Crakovv, heimgesuchet und geschlagen worden (1656). w 4ce, str. 4.

— (Particular): ausz Preussen. Dat. 21, 25 Nov. (1656). w 4ce, str. 4.

— (Particular): Pohlnisch- und Preuszisches Wesen belangend. Zun (sic) Appendice Num. 7. 1657 gehörig. w 4ce, str. 4).

— (Particular): Pohlnisch- und Liffändisches Wesen belangend. Zun [!] Europæischen Num. 7. 1657. gehörig. w 4ce, str. 4.

— (Particular): Pohlnisch und Preuszisch Wesen belangend. Zum Appendice Num. 10. 1657. gehörig. w 4ce, k. 2.

— (Particular): Pohlnisch und Preuszisch Wesen belangend. Zun [!] Europæischen Num. 11. 1657. gehörig. w 4ce, kart 2.

— (Particular): Pohlnisch und Preuszisch Wesen belangend. Zun [!] Europæischen Num. 12. 1657. gehörig. No. 1. w 4ce, k. 2.

— (Particular): Pohlnisch, Preuszisch und Liefändisches Wesen belangend. Zun [!] Europæischen Num. 12. 1657. gehörig. No. 2. w 4ce, k. 2.

— (Particular): Pohlnisch, Preuszisch und Liefändisches Wesen be-

langend. Zum Appendice Num. 12. 1657. gehörig. w 4ce, k. 2.

— (Particular): Pohlnisch, Preuszisch und Liefändisches Wesen belangend. Zum Appendice Num. 13. 1657. gehörig. w 4ce, k. 2.

— (Particular): Pohlnisch und Preuszisch Wesen belangend. Zum Appendice Num. 14. 1657. gehörig. w 4ce, k. 2.

Wszystkie powyższe pisemka znajdują się w bibl. król. w Sztokholmie.

— (Ein Privat), Welches ein guter Freund von dem andern inständig begehret hat; Worinnen remonstrirt und klärlich gewiesen wird, dass, vermöge der Göttlichen, Natürlichen, Aller Völeker und der Civil-Rechte auch der Reichs-Constitutionum und Abschiede die Römische Kayserliche auch Königl. Polnische und Königl. Dännemärckische Maytt. Maytt. Maytt. dann Se Churfürstl. Durchl. zu Brandenburg, wol und mehr dann befugt, Ih. Königl. Maytt. zu Schweden etc. in Pommern, Bremen und Vörden, auch an allen Oertern, wo dieselbe anzutreffen, und in- und ausserhalb Reichs Lande und Leute besitzt, zu bekriegen, zu bestraffen und zum billigen und sichern Frieden zu nöthigen, damit die arme bedrückte Christenheit, vermittelt Göttlichen Beystandes, dermaleins durchgehenden überkomme und behalte. Und ist solch Schreiben datiret zu Wahrburg den 1. Augusti des 1659 Jahres. w 4ce, kart nlb. 46. Jagiell. — Wrocł. miej.

— Toż... w 4ce, k. 52.

Porównaj: Ursachen — Causae — Karol Gustaw. Ossl.

— (Extract) aus Johansburg den 7 Juni 1698. w 4ce, k. 2.

O spotkaniu Kaz. Brandeburskiego z królem Polskim i ich polowaniu. W ciągu dwóch godzin zabito przeszło 200 sztuk.

— (Ein), so aus dem Haag, an einen Freund in Franckf. abgelassen, in welchem die Ursachen des Reuszischen Friede-Bruches mit Schweden begriffen sind. 1701. w 4ce.

Dotyczy i Polski.

— eines recht groben Polacken an seines gleichen der sich in Warschau befindet worinn er auff des Grossmäch-

tigsten Czaars (Piotr I) so genandte freundliche Demonstration an die Republicke Pohlen, mit einer Majestät-lästernden Feder antwortet und weder seines Königes, noch anderer Potentaten in seiner eingeübten Freyheit schonet, aus dem Lateinischen übersetzt. Nebst beygefügtten Glossen über solch tölpelhaftes Beginnen. Im Jahr 1704. antwortet. w 4ce, str. 40 (sygn. E₄).

Ob. Nobilis Poloni Epistola ad Amicum Varaviae commorantem (1704) w t. XVI 73. Branic. — Ossol. — Sztokhol. król.

— Eines guten Freundes in Leipzig, an jemand seiner guten Freunde in Wittenberg, Nebst einem ausführlich- und warhaftigen Bericht, Von Hro Königl. Majestät in Pohlen und Churfürstl. Durchl. von Sachsen. des Durchlauchtigsten Fürsten und Herrn, Herrn Friderici Augusti, glücklich durchgebrachten Campagne, in Ao. 1704. Leipzig, bey Joh. Theodoro Boetio zu finden. w 4ce, k. 10.

— Toż... Stockholm, Kngl. Tryck. Jan. 1705. w 4ce, k. 10.

Ob. Skrifwelse. Bibl. król. Sztok.

— Eines vornehmen Schwedischen Officiers N. N. aus Bender, An Seinen Freund N. N. in Pommern, Worinnen Ein wahrhaftiger Bericht dessen enthalten Was zu Constantinopel in puncto der Krieges-Declaration wider Moscau vorgegangen. Nebst einem wohlgegründeten Raisonnement über die Jetzige Schwedische Alliance Mit Der Ottomanischen Pforte. Stettin im Monat Martio. 1711. w 4ce, str. 24.

Bibl. król. w Sztok.

— (Zweytes) Eines vornehmen Schwedischen Officiers N. N. aus Bender, An Seinen Freund N. N. in Pommern, Worinnen haubtsächlich Das Königliche Schwedische Manifest wider den König Augustum und die Moscoviter enthalten. Stettin im Monat Martio. 1711. w 4ce, str. 16 (po niem. i łacinie).

Dat. 28 Jan. 1711. Bibl. król. w Stok.

— eines Preussen an seinen Freund in Teutschland worinnen sehr nöthige und wichtige Sachen von der.. Thor-nischen Sache und von den Unwar-

heiten, welche in dem Gespräche im Reiche der Todten zwischen dem Prä-sidenten Rössner und Ignatio von Lo-yola enthalten sind. (Bez wyr. m.). 1725. w 4ce.

Rozmowę Roessnera z Lojola, która jest krytykowana w powyższem piśmie, obacz w tomie XVII str. 124. — Wyszło kilka rozmów Roessnera w państwie śmierci. — Ob. też pod Toruń.

— an den König von Schweden wegen der Thorenschen Sache. 1725. Ob. Toruń.

Wyszła w r. 1725 znaczna liczba listów wy-stawianych do obcych potencji z racji sprawy toruńskiej. Do króla szwedzkiego pisał król pruski (obacz pod Toruń: Ab-druck des Schreibens).

— (Drey) die jetzige Conföderation in Polen betreffend.. Warschau 1741 (Zarazem:) Schwedisches Manifest wider Russland. 1741. — Russ. Manifest wider Schweden. 1741. — Bericht von dem an dem Schwedischen Major Sinclair verübten Mord. 1741. w 4ce, kart 21.

Krasins. (?)

— über die Schrift: Betrachtungen über das von der Republik Pohlen bey gegenwärtigen Zeitläufften zuhaltende Betragen. Aus dem Pohnischen über-
setzt. 1756. w 4ce.

Autorem broszury Betrachtungen jest Rze-wuski (ob. tom XXVI 567: Myśli). Po-równaj także wyżej pod Sammlung.

Autorem odpowiedzi powyższej na to pismo będzie, jak sądzę, Ludwik Oskierko, który Rzewuskiemu z polecenia Fryd. II. odpo-wiadał (ob. Oskierko). O roli Oskierki pisał świeżo Skibiński Europai Polska I i II. Inną odpowiedź ob. pod Beleuchtung (w t. XII 445).

— (Zwei) von der Heiligkeit der Archive. Beygefüget eine Nachricht von dem Auszuge der Königl. polnischen und Churfürstl. Sächsischen Armee aus ihrem Lager bey Pirna und der hierauf erfolgten Capitulation. Dresden im Jahre 1756. w 4ce, kart 14.

— (Antworts) an einem Freund aufm Lande über die im Dunkeln an-gestellte Beleuchtung einiger aus dem Heidenthum und Pabsthum in Preussen zurück geblieben seyn sollenden Ueber-bleibsel, welche ein unter den dreyen initial Buchstaben G. L. P. versteckter

Schulfuchs in Königsberg machen wollen. Cracau 1757. w 4ce, str. 9.

Zapewne miejsce druku fikcyjne. Ossol.

— eines alten Altstädtischen Bürgers an seinen jungen Jung- oder Rechtstädtischen Bürger zu Danzig (1760). w 4ce, k. 2. Czartor.

— an das Publicum von dem Verfasser der Briefe so unter dem Titul. Leben und Charakter des Grafen von Brühl (1760)... ob. tom XIII str. 375.

Autorem jest zapewne J. Justi. — Ob. też pod Wernick.

— eines polnischen Edellmannes, an seinen Freund in Königsberg, das Recht der Crone Pohlen auf Curland sowohl als die Curländische Wahl-Geschäfte und die darüber entstandene Streitigkeiten betreffend. Zamoscz 1741. w 4ce, str. 14. Czartor. — Peterb. publ.

— eines Curländischen vom Adel aus dem Grobinischen Districte, an seinen Freund und Mitbruder. Im Monat Junio 1762. w 4ce.

Na to wysła odpowiedź: Antwort schreiben eines Curländers, an seinen sogenannten Mitbruder 1763. w 4ce. (Obacz tom XVIII 184: Heyking).

Na to znnowu odpowiedziano: Prüfung des Antwort Schreibens. Mitau 1763. w 4ce. Autorem pierwszego pisma może być albo Grothuss (ob.) albo Kayserling (ob.) Kijów.

— eines Curländischen Edelmannes an seinen in Sachsen befindlichen Freund, die gegenwärtige Angelegenheiten des Herzogthums Curland betreffend. — Nihil honeste esse potest, quod justitia vacat. Cic. Offic. L. 1. c. 19. im Junius 1763. w 4ce, str. 14.

Ob. Totien, który jest zapewne autorem. Czartor. — Jagiell. — Kijów.

— eines Kaufmanns zu Breslau über die Anmerkungen eines seiner Correspondenten in Ansehung des zwischen Preussen und Pohlen letzthin geschlossenen Handlungstractats. Nebst der Beantwortung hierauf wie auch Schreiben an die pohlische Nation. 1775. w 4ce, k. 5 nlb. Krasin.

— an den H. Advocaten NN. Verfasser der Merkwürdigkeiten des 1ten Jahrhunderts der Diener Maria und der Barmherzigen Brüder des heil. Jo-

hann von Gott, zur Beleuchtung der Geschichte der annoch existirenden Jesuiten in Weiszreussen. 1783. w 8ce.

— eines Polen an einen Freund in Sachsen über das Schreiben eines Elbingers und dessen Einleitung, die gegenwärtigen Streitigkeiten der Stadt Danzig betreffend, 1784. w 8ce, str. 55.

Ob. Uhl. Branic. — Czartor. — Ossol.

— (Einiger Medicorum) von der in Preussen Anno 1708, in Danzig An. 1709 grassirten Pest... (Breslau, 1711—1713).. ob. Kanold.

Blížej omawia Giedroyć Mór 1899 str. 21 i Gasiorowski Hist. med. II.

— ob. Alfeld Detleff (an Kön. Dänemark 1658) — Allart Lud. (und Relation 1700) — Antwort Schreiben — August III. (an Kajs. Majest. 1756, an General Staaten 1757) — Brühl (an das Publikum 1760) — Danzig (1751) — Douglas (Königl. Schwed. 1658) — Elblag (an Churf. Brandenb. 1698, wie auch Behauptung 1698) — Eleonora królowa (Maj. zu Schweden 1729) — Extract Schreiben — Ferdynand III. (Kayserl. Maj. 1655) — Fryder. Wilh. (betreff. Armee 1712) — Fryderyk I. (von Elbing 1698) — Fuchs C. D. (Curländers) — Grothuss J. G. (e. Curländers 1791) — Heyking D. E. (e. Curländers 1774) — Karol Gustaw (an Senatoren 1656, an Ferd. III 1655, an Ritterschaft 1655) — Keyserling J. Fr. (eines Curländers 1791) — Leopold I. (an Kön. in Polen 1689) — Malachowski (eines Rathes 1751) — Oxenstiern (an Stände Pohlen 1631) — Piotr I. (Curieuses 1719) — Riga (von Eroberung 1622) — Sacken Chr. (e. Curländers 1741) — Sobieski Jan III. (an Brandenburg 1683, an Grossfürst Moscau 1677) — Stopius Zach. L. (Calender 1565) — Tottien Chr. A. (Curländ. Edelm. 1763) — Transumpt (zweyer 1659) — Tscherning Paw. (e. Predigers 1660) — Uhl (e. Elbingers 1784) — Wernick (eines Bürgers 1761, an das Publicum 1761) — Weyman (nebst Memorial 1659) — Wilhelm (an Kön. in Polen 1748, an Kön. in Danemarek 1725, an Russis. Kayser 1725) — Włady-

ślaw IV. (anderes Beruff Schreiben 1645, an versamlete 1645).

Schreiber I. ob. Kopeński Ant. (Excellentia 1764).

SCHREIBER J. C. Reise Charte durch das Königreich Polen mit allen darzu gehörigen Ländern verfertigt von... Leipzig, 1749.

Dodane do Historische Betrachtungen z r. 1733. Tworzy w Atlasie Schreibera arkusz 43. — Rastawiecki 48. — Callier Spis map Tow. P. N. Pozn. s. 17. — Finkel Bibl. hist. nr. 10911—12.

SCHREIBER Jan Fryderyk (1705 † 1760). *Observationes et cogitata de peste quae annis MDCCXXXVIII et MDCCXXXIX in Ucraina grassata est, auctore Joanne Friderico Schreiber Regiomontano Doctore medico et physico Moscuensi. Petropoli typis Academiae Scientiarum.* w 4ce, str. 45.

Na końcu jest przedmowa i w niej data: Moscauae mense Junio Anno 1740.

Akad.

— Toż:... Petropoli 1739. folio.

— Toż:... Berolini 1744. w 8ce.

Zarazem: Appendix continens observationes de eadem lue quae iisdem annis Oczacoviam vastavit.

Recke i Napiersky IV str. 120—2. — Giedroyé Mór 1899 str. 28 (za Słownikiem Kościńskiego).

— Toż:... Editio Ultima Petropolitana correcta et aucta. Petropoli. Typis Academiae Scientiarum Anno MDCLV (1750). w 4ce, str. 95. Jagiell.

— Erfahrungen und Gedancken von der Pest welche im Jahre 1738 und 1739 in der Ukraine gewüthet hat. St. Petersburg. 1752. w 8ce.

Tymaczył Fryderyk Harmens.

Roczniki Tow. Warsz. P. N. T. XI str. 14. — Gedebusch Livländ. Biblioth. III 114—118. — Recke i Napiersky IV 120—2.

SCHREIBER (Scriptoris, Grammateus) Henryk. *Algorithmus proportionum una cum monochordi.. compositione.* Cracoviae, Volfgang de Arg. (1514). w 4ce, k. nlb. 8.

Opis podano w tomie XII str. 116 oraz w t. XVIII 325.

Obacz również Piekarski Pierwsza druk. Unglera (1926) nr. 51 str. 70.

Wedle Fr. Müllera (ob. tom XVII 325) Schreiber ma być także autorem dziełka „Algorithmus in integris et fractis“ współ-

ześnie drukowanego. Możete to samo (choć w tytule zachodzi różnica) co opisany w tomie XII 116 „Algorithmus novus de integris“ (z lat 1491—1526)?

Poliński Dzieje muzyki str. 46. — Żebrawski Bibl. mat. str. 87.

Czartor. — Krasinś. — Ossol. — Zamoj.

SCHREIBER Johann Thomas I HANOW Michael Christoph. *Erstlinge der Jubelfeier in Danzig wegen der vor dreihundert Jahren erfundenen Buchdruckerei zu Gottes Ehren und des Nächsten Nutzen im Jahr 1740 nach Christi Geburt, theils dargebracht, theils veranlasset, und verleget durch Thomas Johann Schreiber E. Hochädl. Hochw. Raths und des löbl. Gymnasii Buchdrucker.* [Po przedmowie idzie drugi tytuł:] *Denkmahl der danziger Buchdruckereien und Buchdrucker, seit dem Jahr 1539 bis 1740, mit einigen gedanken von künftiger Verbesserung des Druckes begleitet von Michael Christoph. Hanow, Philos. Prof. in Athenaeo Gedan. et Bibliothec. Danzig. Gedruckt bei Thomas Johann Schreiber, E. Hochädlen, Hochweisen Raths und des löblichen Gymnasii Buchdrucker.* 1740. w 4ce, ark. K₄ i 1 karta.

Jocher 1146.

Czartor. — Jagiell.

SCHREIBER Michael. *Trauer-Gedicht... Joh. Georg Schimmelpfennig.* Danzig 1710. folio.

SCHREITER Jan. *Theses Theologiae De Christomachia Calvino-Ariana, Quibus Non Tantum Ortus Et Progressus, Veterum Et Recentiorum, in Polonia, Lituania, Transylvania et vicinis regionibus Arianorum et Photinianorum, sed et eorundem cum Calvinianis cognatio et affinitas ob oculos ponitur. Autoritate Et Jussu Reverendi Et Amplissimi Collegii Theologici in inelyta Academia Lipsensi, publicae ibidem disputationi, 26. d. M. Novembris, anni currentis 1613. veritatis coelestis illustrandae et blasphemiarum Diabolarum confundendarum gratia, subjectae et conscriptae a M. Johanne Schreitero Annaebergensi Ss Theologiae Baccalareo Ecclesiae Patriae Diacono. Lipsiae, typis exscriptae a Valentino am*

Ende. Anno M.DC.XIII (1613). w 4ce, sygn. ark. H₃. Wrocław. miej.

SCHRENK Jakób. Augustissimorum Imperatorum, Serenissimorum Regum, atque Archiducum, Illustrissimorum Principum, nec non Comitum, Baronum, Nobilium, aliorumq. clarissimorum virorum, qui aut ipsi cum imperio bellorum Duces fuerunt, aut in iisdem praefecturis insignioribus laudabiliter functi sunt, verissimae imagines, et rerum ab ipsis domi, forisq. gestarum succinctae descriptiones. Quorum arma, aut integra, aut horum partes, quibus induti, usique adversus hostem heroica facinora patrarunt, aut quorum auspiciis tam prospera quam adversa fortuna res magnae gestae sunt, à Serenissimo Principe Ferdinando, Archiduce Austriae, Duce Burgundiae, Comite Habsburgi et Tyrolis &c. Ex omnibus fere orbis terrarum provinciis partim conquisita, partim ab illorum haeredibus et successoribus transmissa in celebri Ambrosiana arcis Armamentario, à sua Serenitate non procul civitate Oenipontana extracto, conspiciuntur. Opus praelibati Serenissimi Archiducis jussu in vita inchoatum, et ab ejusdem Serenitatis Consiliario et Secretario Jacobo Schrenckhio a Nozingen continuatum et absolutum. Oeniponti, excudebat Joannes Agricola. M.DCI (1601). Cum privilegio Caesareo. folio, kart 130 a portretów 121 (przy każdym biografja na odwrocie ryciny).

Są tu: Stefan Batory, Mik. Radziwiłł, woj. wil. († 1565), Mik. Radziwiłł, woj. wil. († 1584), Mikołaj Krzysztof Radziwiłł, woj. trocki († 1616), Jan Zamojski, kanclerz. Ryciny wytworne.

Brunet V 224. — Katalog Wildera 1910 (ceniz 125 rs.).

— Toż:.. Ed. J. D. Koeler. Norimbergae 1735. w 4ce.

Schrift (Kurtze und summarische) in welcher die Unschuld der Königlichen Stadt Dantzick bey diesem betrübten und verworfenen Zustande gegens der Widdersacher ungegründete und erdichte bezüchtigung Kürzlich angezeigt wird. Danzig 1577. w 4ce.

Ob. Danzig (tom XV 52).

— (Eine wohlgemeinte) an die Bediente der von Gott eingesetzten Obrigkeiten Ampts in Danzig und denen angehörigen Orten wegen der grausamen Verfolgung gegen die Gewissenhafte Leuthe, so der austrücklichen Lehre des Apostels noch sich dieser Welt nicht gleich stellen können, und von derselben verächtlich die Zitterende und in Englischer Sprache Quaker genennt werden. Amsterdam Jacob Claus 1679. w 4ce.

Por.: Deklaracja do całego świata (t. XV 119).

— ob. Danzig (wider die D. Zusage 1761) — Information (1657) — Praetorius (Belehrten 1714).

Schrift-Proben (Jetzige) der Wichmannischen Buchdruckerey in Lemberg. 1796. w 8ce. Osslol.

Schriften (Zwei) zur Thornischen Affaire gehörige und ganzt nöthige. Königsberg 1724. w 4ce.

Ob. Torná.

Osslol. — Zamoj.

Schriften die Sache der Herrn Dissidenten in Polen und ihre Conföderation zu Thorn betreffend. Im Original und mit einer teutschen Uebersetzung. 1767. (B. m. dr.) w 4ce, str. 31; część II str. 27; część III str. 195.

Część I zawiera szereg pism drukowanych z jednej strony po franc., z drugiej po niem. — Rozpoczyna: Manifest dysydentów z 19 marca 1767 z przeszło dwustu podpisami (przeważają nazwiska polskie). — Idzie potem: Akt konfederacji z 20 marca 1767 (wylicza skargi i krzywdy dysydentów). — Wreszcie deklaracja Benoit'a, min. pruskiego w Warszawie, doręczona dworowi polsk. w marcu 1767.

Dalszy ciąg tego dziełka wychodził pod tytułem: Fortsetzung der Schriften... Obacz w tomie XV 237 (pod Dissidenten) oraz w tomie XVI str. 267 (pod Fortsetzung). — Wyszło, jak się zdaje, siedm takich „Fortsetzung“, ale ich nie miałem w ręce.

Jocher 9706.

Czartor. — Czertwert. — Krasin's. — Osslol.

— für alle Staaten zur Aufklärung der Ordnung der Natur in Staats-Regierungs- und Finanzwesen. Carlsruhe 1775. w 8ce.

Tu na str. 116—392 mowa o Polsce. — Ob. bliższy opis w Dodatkach na końcu tomu.

SCHRODER. Swenske, Polenske, Ryske och Lyfflandske Handlinger. Stockholm 1629.

— ob. Skytte J. (Orationes 1618).

SCHRODER Jan Feliks. Niebezprawie Smierci Na Pogrżebie Wielmożney Panniey Jey Mosci P. Zophiey Mondwidowny ZDorohostaia (sic) Dorohostayskiej Tomaszowey Sapiezyney Obożney W. X. L. W Macieiwie. Anno Domini 1653. Die vltima Septembr. Przez X. Jana Felixa Schrodera S: Th. B. Definitora Prowinciey Polskiej Zakonu Bráćiey Pustelnikow S. Avgvstyna. Audientiey Requalney Declarowane. A Przez X. Jozephá Czchouiuszá Sekretárza Prouinciálskiego tegoż Zakonu, y Prouinciey ná instántiá niektórych, zá pozwoleniem Starszych, w tymże Roku dnia 14. Nouembra do Druku podane. W Lvlnie, W Drukárniey, Jána Wieczorkowiczá, J. K. M. Typog. (1653). w 4ce, k. 16 nlb.

Dedykację Janowi Sapiesze, pisarzowi polnemu kor., słonimskiemu etc. staroście podpisał X. Józef Czchouiusz. — Pod koniec kazania przytoczono parę szczegółów o pobożności, a nawet askezie zmarłej. Chłęd. Dod. 23-24. — Sapiehowie II 129. Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— [Kazanie na pogrzebie Elżbiety z Podbereskich Monwidowey Dorohostayskiej, potem Tarnowskiej]. 1645.

Ob. Cyrus Jęd. (Korona) a za nim Okolski II 71 i Nies. III 622.

Schröder Aegidius ob. Bucheimius G. (1651).

SCHRÖDER Christjan. Petro Oelhafio nuptias celebranti cum Barbara Borek-mannia Georgii Thurovii vidua. Dantisci 1643. w 4ce.

(**Schröder Christjan**). Epicedia auf Christian Schröder. Dantisci 1701. fol.

— In nuptiis Christiani Schröderi atque Annae Benignae Scheningiae. Dantisci 1653. folio.

— Versouck oodtmoedich vande Heer Christian Schroeder, afgesandt vande Regeerders der Stadt Dantzick aende Staten Generael. Middelburgh 1656. Petersb. publ.

— ob. Schlieff Joh. Leo (Dissertation 1686).

(**Schroeder Chr. Gabr.**). Glückwunschode, als Christian Gabriel v.

Schröder das Protoscholarchat übernahm. Danzig 1757. folio.

— Trauer-Gedicht.. Christian Gabriel v. Schröder. Danzig 1763. folio.

SCHROEDER Christian Hartmann. Q. D. B. V. De Concurrente Successione Testata Et Intestata, Exercitatio Sabbathina XXXI. (Ex. Sab. I de Amb. Iurispr. resp. I. S. Schultz). D. 18 Novembr. 1722.. Respondens Christian Hartmann Schröder, Ged.. Gedani, Typis J. D. Stollii. w 4ce.

— Q. D. B. V. De custodiendo Partu,.. Exercitatio Sabbathina IX. (Exer. Sabb. I De Amb. Iurispr. resp. I. S. Schultz) D. 7 Mart. 1722.. Respondens Christian Hartmann Schröder Ged.. Gedani, Typ. J. D. Stollii. w 4ce.

— Q. D. B. V. De Impunito Homicidio Doloso, Exercitatio Sabbathina LI. (I de Amb. Iurispr. resp. I. S. Schultz) D. 9 Octobr. 1723. Respondens Christian Hartmann Schröder, Gedan... Gedani, Typis Viduae J. Dan. Stollii. w 4ce.

— Q. D. B. V. De praerogativa Legitimae. Exercitatio Sabbathina XXVI. (v. Ex. Sab. I de Ambit. Iurispr. resp. I. S. Schultz) D. XXVI. Septembr. 1722. Respondens Christian Hartmann Schröder, Gedan... Gedani, Typis J. D. Stollii. w 4ce.

— De tacita relocatione occasione L. 16 C. de Locat conduct. exercitatio Sabbathina XL partis posterioris, quam sub praesidio Dn. Samuelis Friderici Millenberg, Doct. et Prof. in Athenaei Gedanensis auditorio ordinario D. XVII. April MDCCXXIII. hora XI. instituent. Respondens Christian Hartmann Schroeder Ged. et opposentes Johann Vincentius Kleist, Warmien. Boruss. Daniel Albrecht Rauffseyn, Ged. Gedani, typis Johannis Danielis Stollii, Senatus et Athenaei typographi (1723). w 4ce, k. 4 nlb. Jagiell.

— Q. D. B. V. De Vehiculis Obviis Ad Cadendum obligatis, Exercitatio Sabbathina XVI. (Ex Sabb. I De Amb. Iurispr. resp. I. S. Schultz) D. 6. Junii 1722. Respondens Christian Hartmann

Schroeder. Gedani, Typis J. D. Stollii. w 4ce.

Schroeder Daniel ob. Todeina (Hor-tus 1691).

SCHROEDER (von Trewen) Eljasz Konstanty (ur. 16 listop. 1625 w Gdańsku, † 22 lutego 1680). Actus memorandarum solennitatum abdicationis et resignationis Serenissimi et Potentissimi Principis et Domini Domini, Joannis Casimiri Poloniae et Sueciae Regis etc. etc. celebratus Varsaviae in Comitibus Regni Generalibus Die XVI. Mensis Septemb. anno Domini M.DC.LXVIII (1668) scriptus ab Elia Constantino von Trewen Schroeder dicto Sac. Reg. Majestatis Secretario anno M.DC.LXVIII (1668). Denkwürdige und höchst bewegliche Regierungs-Abdankung des aller durchlauchtigsten Fürsten und Herrn, Herrn Johannis Casimiri zu Pohlen und Schweden Königs etc. etc. etc. Geschehen zu Warschau auff dem allgemeinen Reichstage den 16. Monats-tag Septemb. im Jahr des Herrn 1668. Beschrieben von Ihrer Königlichen Majestät Secretario. Gedruckt im Jahr M.DC.LXVIII (1668). w 4ce, ark. nlb. K₂ (kart 34).

Dedyk. Gedani 13 November Thomae Ujejski Episc. Kijow. et Czernichov.

Na końcu niemiecki sonet autora na abdykację króla. Całe po łacinie i po niemiecku. Branice. — Drezd. król. — Ossol.

— Actus memorabilis solennitatum abdicationis D. Joannis Casimiri Poloniae Sueciae Regis celebratus Varsaviae 1668. w 4ce, kart nlb. 36 (I₂).

Były jednego roku dwa wydania, to drugie bez wymienienia autora. — Ob. niżej przekład niem., (Solenne Niederl.).

— Fasti Romanorum Liviani, hoc est series annorum, regum, consulum aliorumque magistratuum Romanorum juxta historiam et calculum Titi Livii Patavini cum enarratione et annotatione diversarum sententiarum Chronologorum tam veterum, quam recentium, quoad calculum, ac varias lectiones nominum atque cognominum illorum tum et adjectione libri, capitique ejusdem Livii ad singulos annos. His accesserunt Enkomiastrikon Livianum et Koronis

Liviana. Auctore Elia Constantio von Trewen Schroeder Gedanensi juris consulto et S. R. M. Poloniae Secretario. Gedani anno S. Jubilaei SS. D. N. Clementis X PP. Sumptibus auctoris. (1675) imprimebat D. Fr. Rhetius Reipubl. typographus. w 4ce, kart nlb. 14 i str. 368.

Wedle Jochera 460 przypisał Tomaszowi Ujejskiemu biskupowi kijowskiemu i czerniechowskiemu oraz kustoszowi i kanonikom warmińskim.

Egzempl. Bibl. Jag. jest dedykowany Burgrabio Regio, Dominis Praecons, et consulibus Inclutae Reip. Gedanensis.

Dalej idzie: Collegii Soc. Jesu Schottlandensis penes Gedanum, in gratiam auctoris El. C. von Trewen Schröder juriscons. et Sereniss. Reg. Maj. Poloniae Secretarii Elogium (wierszem nakam. kart 2). Jagiell. — Zamoj.

— Unbewegliche Grundfeste des Römisch-Katholischen Glaubens. Braunschweig 1663. w 12ce.

Odpisał na to D. Botsak: Unbeweg. Grundfeste des Cathol. evangelischen Glaubens. Dantzig 1663. (obacz),

— Glückwunsch auff hochzeitl. Ehrentag Johannis Fabricii und Elisabeth Schröderin. Rostock 1645. w 4ce.

— Glückwünschungs Ode auff die aller-erwünschte und höchst-erfreulichste Erwählung des aller durchleuchtigsten und grossmächtigsten Fürsten und Herrn Hn. Michael Korybuti Hertzogen zu Wisniowiec etc. etc. etc. zum Könige in Pohlen und Gross-Hertzogen in Littauen, Reussen, Preussen, Masuren, Samayten, Lieffland, Smoleńsk, Severien und Czernichow etc. etc. gehalten den neunzehenden Monats-Tag Junii Im Jahr Christi MDCLXIX (1669). Dantzig, gedruckt durch SIMON Reinigern. folio, 2 k.

Czartor.

— Preussisches Haanen Geschrei. Anno M.DC.LVI (1656). (B. m. dr., ale w Gdańsku u Ern. Müllera). w 4ce, str. 36.

Unikat bibl. miej. w Gdańsku opisuje Günther w Zeitschr. des westpreuss. GV. XXXVIII (rok 1898) str. 149—158; zaś autora wykryto już w Preuss. Samml. II 1748.

Znana jest z rękopisu replika na tę satyrę Schrödera pt. Echo oder Kikiriki. — W związku z temi pismkami stoi też

„Polnisches Piquet-Spiel“ 1655 (jest i przekład holenderski). Ob. o nich tom XXIV str. 242—274.

Wydrukowanie satyry Schrödera ściągnięło na drukarza karę ze strony senatu; a także i na autora szereg przykrości, gdyż piśmko poczytano za obrazę Jana Kazim. Piśmko sprzyja Karolowi Gustawowi.

— *Judicium Publici Vatini de problematibus ab Aemilio Probo propositis ad Marc. Antonium Brundisium ex castris Caesaris scriptum.* 1652. w 4ce. Przywłaszczył sobie i wydał Christian Schröder.

— *Antiqua fide ac virtute Ernestum de Linda prosequi volui.* Dantisci 1657. folio.

— *Inscriptio in Thalamum Leopoldi Imperatori et Mariae Theresiae* 1667. folio.

— *Ihrer Königlichen Majestät von Pohlen und Schweden Johannis Casimiri solenne und freywillige Niederlegung der Polnischen Krone Auff dem allgemeinen Reichs-Tage zu Warschau im Jahr 1668. den 16 Sept. Vormahls in Lateinischer Sprache beschrieben Von Elia Constantio von Treuen Schröder, Ihrer Königl. Majestät Secretario, Jetzo in Teutsche treulichst übersetzt Von D. F. A. Leipzig gedruckt* 1707. w 4ce, str. 31.

Zawiera manifesty J. Kazim. i And. Olssowskiego imieniem Stanów (z r. 1668). Potem mowa króla i bisk. Prażmowskiego, zaopatrzenie króla, mowa Stef. Sarnowskiego. — Kończy sonet Schrödera „auf die Königliche Abdankung“.

Jest to przekład z wyżej opisanego pisma łac. Czartor. — Drezd. król. — Jagiell.

— *Prodromus apolegitici cum annexis documentis scitu necessariis, contra calumniosos venerabilis Consistorii Gedanensis officiantes, praecipue Joann. Frider. Lerchenfeld, praefati consistorii notarium ad S. Romanae ecclesiae Cardinales scriptus.* Gedani 1672. w 4ce, ark. H.

Pismo to spalono w Grudziądzu na rynku na skargę opata Mich. Ciecholewskiego. Drezd. król.

— *Satyra Mariana in jejunos quosdam philologos, qui similes vicos egressi, literas et mores, ad novam disciplinam revocare, regum et subditorum arbitros*

se sistere, de modernis turbis Britannicis sagaciter praedicare proterve praesumunt conscripta, a M. V. M. legum Stud. in Acad. Oxoniensi A. 1650. w 4ce, ark. 8.

— ob. Botsacus (Sturm 1649).

Finkel Bibl. III str. 1851. — Życiorys jego i pisma omówione są obszerniej w Preuss. Sammlung II str. 42—62. Tutaj także przytoczony jego dyplom nobilitacyjny z r. 1658.

Wierzbowski Mater. II 93 ogłosił przywilej z r. 1667 na druk dzieła jego: „*Jus publicum Dantiscanum*“. Dzieło to, podobnie jak analogiczna praca Lengnicha, pozostało w rękopisie, ale bliższą o niem wiadomość (tak samo jak o innych rękop. Schrödera) podaje Preuss. Samml. I. c. — Bertling Katalog der Danz. Handschr. I 695.

Schröder Ericus ob. Müller Laur. (Korte 1629).

SCHRÖDERUS Fridericus († 1660).

Epaulion ad parentem Fridericum Schevingium. Dantisci. (B. w. r.). w 4ce.

— *Epitome Credendorum, to iest krótkie zamknięcie...* ob. Hunnius Mik. (1648) — Pater P.

Praetorius Dantziger Lehrer Gedächtniss 13. — Wiszniewski IX str. 177. — Schnaase Zur poln. Lit. G. str. 64.

SCHRÖDER Jerzy. *Tetrazetema Euclideanum in inelyto gymnasio Gedanensi ad ventilandum propositum praesid. excel... Dn. Laurentio Eichstadio med. D. physico... prof. publico a Georgio Schröder Gedan. in auditorio phil. horis matut. An. M.DC.LV Dantisci. Typis vid. Georgii Rhetii* 1655. w 4ce, str. 15.

Kraśnina.

— *Exercitatio physica de vitris tam naturalibus quam factitiis, in quo effectrices causae et fines vitrificationis indagantur ac discutiuntur liberalis profectus gratia in scientia naturali ad disputandum proposita in inelyto Athenaeo Gedanensi preside Laurentio Eichstadio med. doct. et prof. respondente Georgio Schröder Gedanensi in audit. philos. D... Maji A. 1654. Dantisci. Typis vid. Georgii Rhetii.* w 4ce, k. 11.

Kraśnina.

Schröder Jakób ob. Mollen Jan Gottlieb (Summi 1697).

Schröder Jan (I). *De Telonio Affectato cuiusdam Patriae Amantis dis-*

sertatio Anno M.DC.XXXVII. w 4ce, k. 16 nlb.

Jest to jedno z licznych pism poświęconych tej kwestji, o których obacz pod Discursus, Informatio, Rationes, Freder, Jura Prussiae et Gedani itp.

Schrödera jako autora podaje dopisek na egz. Bibl. horodeckiej.

Czartor. — Horodec.

SCHRÖDER Jan (II). Neue Zeitung zu hochz. Wohlgefallen dem Hans Rossaw nebenst Elisabethae Dalmerin Caroli v. d. Linde Wittwe. Danzig 1625. w 4ce.

Może data mylna?

— Glücklicher Fischzug auff der Hochzeit des Johannis Laurentin Fischer u. Euphrosynae Czirenbergin. Danzig 1697. folio. Gdańs. miej.

Schröder Joan. Daniel ob. Brandis C. (De agentibus 1715).

SCHRÖDER Jan Ernest († 1701). Christiano Schrödero praesidi iterum creato. Dantisci 1696. folio.

— Monumentum observantiae Christiano Schrödero praesidi iterum creato erectum. Dantisci 1700. folio.

— Phoebus cum Reinholdus Wiederus praeconsul... renuntiaretur. Dantisci 1702. folio. Gdańs. miej.

— Oratio de magnificentia rerum publicarum habita. Kilonii 1687. folio.

— Trauer-Gedicht... Christianus Schröderus. Danzig 1701. folio.

Praetor. Athenae 184.

Schroeder Michał ob. Oloff Ephraim (Das Grab 1712).

SCHRÖDER Nathanael. Trauer-Gedicht... Anna Schulzen, Martin Schoeders Hausfrau Danzig 1644. w 4ce.

— Epicedium... David Camerarius. Dantisci 1652. folio.

— Trauer-Gedicht... Martin Schroeder. Danzig 1655. w 4ce.

Gdańs. miej.

— ob. Pater P. (1692) — Rossin Giov. (1669).

Był i rytownik Nat. Schröder, o którym obacz: Bersohn O ryt. gdań. str. 61. — Rastawiecki Słownik ryt. str. 263. — Ks. T. Kruszyński „Gdańsk” (dzieło zbiorowe 1928).

Schröder Paweł ob. Ostermeyer Gotfr. (1780).

SCHROEDER Philippus Richard (z Torunia). Disputatio de iure succini in Regno Borussiae, respondens Iul. Aegid. Nägelein. 1722. w 4ce, 7 $\frac{1}{2}$ ark.

Gelahrt. Preus. I 217.

— Disputationem juridicam de origine et usu practico actionum bonae fidei et stricti juris, publico examini submittit... Richard Schroeder Thor. Prus. in audit. max. 9. Junii 1711 hor. sol. Regiomonti. Typis Keusnerianis. w 4ce. Krasinś.

— Origines praecipuarum juris civilis materiarum ad usum earundem hodiernum dijudicandum. Regiomonti Boruss. 1718. str. 260 i nlb. 40.

— ob. Willenberg Sam. Frid. (Discursus).

SCHRÖDER Samuel. Disputatio theologica de ministris Ecclesiarum... quam... die XXXI Aug. Anno 1724... placido opponentium Examini exhibit Respondens Samuel Schroeder... Gedani typis viduae B. Joh. Dan. Stollii. w 4ce, str. 46 i k. 3. Warsz. Univ.

— Lessus funebris in obitum Johannis Falckenii. Dantisci 1649. w 4ce.

Schroeder Szymon Christjan ob. Lengnich G. (Der Pilgrim 1723).

Schroederia Adelgunda ob. Schelguig Sam. (Cives 1686).

(**Schroederin Elisabetha**). Trauer-Gedicht... Elisabeth Schroederin Johann Bacheysers Hausfrau. Danzig 1647. w 4ce.

Schroeger Michał ob. Oloff Ephraim (1712).

Schroem Barbara ob. Büthner Ad. (Trauer 1640).

SCHRÖR Joannes Ernest, rajca krak. Ad Elis: Aurimontani epistolam Responsoria quae vanitatem ipsius pecuniare exhibet. Alithipoli. 1638. w 4ce, k. 8.

Pseudonim Aurimontanus (obacz) oznaczał albo Łackiego albo Kruzjusza. — Na jego list odpowiadał M. Borek (ob.). — Powyższa odpowiedź ma być pióra Schroëra wedle notatki na egz. Ossol. — Por. też Sincerus i Carniolus. Ossol.

(**Schrör J. Ernest**). Trauer-Gedicht... Johann Ernest Schrör. Danzig 1639. w 4ce.

— ob. Nicolai (1620).

(Schrör Piotr). Als Dem... Petro Schröern, Der Evangelischen Gemeine, in der Gräflichen Grüntz-Stadt Zduny in Polen, wohl-meritirten und treufleisigen Pastori, Sein erfreuliches Namens-Licht Den 29. Junii des 1683 Jahres Glücklich einbrach... Bresslau, In der Baumannischen Erben Druckerey druckts Johann Günther Rörer Factor. folio, kart 2. Wroclaws. miej.

SCHROETER Adam z Nissy (1525 † 1572). Elegiarum liber unus. Item Epigrammatum liber unus. Ad clarissimum dominum Nicolaum Hubnerum, Mecoenatem. Te duce Pieridum nos lussimus ista sub antro, Subque patrocínio, scripsimus omne, tuo. Cracoviae Lazarus Andreę excudebat. Bez r. (około 1550). w 4ce, k. nlb. 28.

Na jednym egzemplarzu bibl. Jagiell. niema drukarza, na drugim jest, lubo obadwa są jedną edycją.

Na odrocione tytułu wiersz: Nicol. Hübnerus Francophordiensis ad Adamum Schröterum. — Poczem wierszem: Ad N. Hubnerum dedicatoria. Poczem elegje ad N. Hubnerum, And. Tricesium, And. Schroeterum parentem, Andr. Mascum senatorem, In arma Nic. Radziwil, Ad Nic. Dornsbachium consulem, Ad Christ. Cetwitz a Schiltbach, Ad Casp. Rudolphum Silesium, Ad Mureum Ambrosium Silesium, Elegia de coronatione Reginae Barbarae. — Od ark. F. idą Epigrammata: Ad Martinum Zaloga. In arma Nic. Hubneri. Ad Anselmum Ephorium. Ad Alb. Kunitzki vicesuperarium Bochnae. Ad Conr. Nesenum Consulem Zittaviensem. Ad Joan. Czarny a Witowicz in Pomianowa. In arma Christ. Czetwicz a Schiltbach. Ad Valent. Eechium. Pulex Isabellae filiae Regiae. Ad juvenem Casp. Fürstenbergerum Epitaphium Jacobi Fürstenbergeri Patricii Gedanensis. In imaginem Isabellae filiae Regiae. Ad N. Hubnerum cum primo abiret in Ungariam. — Kończy wiersz: Lectori Andreas Tricesius.

Janoc. I 281, II 248. — Juszyńs. II 177. — Wiszn. H. lit. VI 328. — Węclewski w Przew. nauk, 1879 str. 97. — X. Miaskowski w Pam. liter. 1908 III str. 519. Bibl. królewiecka. — Czartor. — Jagiell.

— De fluvio Memela Lithvaniae, qui cura et industria generosi ac clariss. uiri domini Nicolai Tarlo, nauibus permeabilis factus est, Carmen elegiacum auctore Adamo Schroetero, Silesio. Cra-

coviae Lazarus Andreae excudebat. MDLIII (1553). w 4ce, k. nlb. 8.

Na tytule herb Topór z legendą w obwódce kolistej: Nicolaus Tarlo de Szczekarzowice vexillifer Praemisiensis. — Ded. temuz Tarle, dat. Cracoviae 6 Calend. Augusti Anno 1553.

Por. niżej: De nuptiis.

Toż w Mizlera zbiorze I 767—774. — Juszyńs. II 177. — Wiszn. VI 328. — Janoc. II 248. — Węclewski l. c. Czartor. — Jagiell.

— De natali Jesu Christi Salvatoris nostri, Carmen saphicum. Auth. Adamo Schroetero Silesio. Ad clarissimum virum, dominum Hieronymum Salium, urbis Schemniciae Ungaricae virum Consularem. Cracoviae, Lazarus Andreae excudebat. MDLV (1555). w 4ce, k. nlb. 4.

Wiersz; streszcza go Węclewski l. c. str. 206. — Juszyńs. II 177. — Wiszn. VI 328. — Janoc. II 249. Jagiell.

— De nuptiis invictissimi ac gloriosi Sigismundi Augusti regis Poloniae etc. et Catharinae caesaris Ferdinandi filię: Carmen elegiacum. Auctore Adamo Schroetero Silesio. Item Elegiae aliquot ad quosdam principes, eiusdem auctoris. Ad lectorem. Longis carminibus meos libellos. Dilatare uelim lubens, amat sed Vestes aula breues, brevesq; uersus. Cracoviae Lazarus Andreae excudebat. MDLIII (1553). w 4ce, kart 12.

Dedykacja Joh. Bonero de Balycze Baroni in Ogrodzinyecz et Kaminyecz Castell. Kalmeń. — Od ark. B₂ idzie: Principi Maximiliano Regi Bohemiae. Ferdinando Archiduci. Principi Alberto Marchioni Brandeb. Balthasari Episcopo Vratisl. Baroni in Plana. Georgio, Duci Legnicensi. — De fluvio Memela.

Jest to poemat o Niemnie, dedyk. Mikołajowi Tarle, który uczynił rzekę spławną (z herbem Tarłów). Przedmowa datowana z Krakowa VI Cal. Aug. Anno MDLIII. — Obszerne streszczenie obu poematów podaje Węclewski l. c. str. 202—206.

Jagiell. — Ossol.

— Psalmus XCI in honorem Alberti a Lasco carmine saphico. Crac., Lazar, 1565. w 4ce.

Notatka ręką mego ojca, z dopiskiem: odpis współczesny. Egzemplarz druku nie był mu znany.

— Salinarum Vielicensium iucunda ac vera descriptio, carmine elegiacó.

Authore Adamo Schröthero Silesio. Ad lectorem candidum. Si reputes annos lector syncere Poetae, Hoc carmen uultu candidiore leges, Utq; petit falsos doctorum turba libellos Nascitur e falsis montibus iste liber. Cracoviae Lazarus Andreae excedebat. MDLIII (1553). w 4ce, ark. D₃ (kart 15).

Dedykacja Sigismundo Augusto. Po niej wiersz: Hieronimo Buziński Suppario Crac. Janoc. II 249. — Juszyńś. II 177. — Wissn. VI 328. — Węclewski I. c. str. 99. podaje streszczenie i przekład.

Piestrak Feliks Opis salin (Salinarum descriptio A. Schrötero) Kraków 1902. Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— Regni Poloniae Salinarum Vitiensium Descriptio Carmine Elegiaco. Iam denuo ab ipso Authore Adamo Schrötero Silesio, Poeta Laureato et Philosopho reuisa et aucta. Lectori. Quae sacra sint arcana salis, quis et illius usus. Certior hoc lecto carmine lector eris. Quisq; salinarum sit prudens ordo statusq; Hic docet enumerans pauca, sed apta, liber. (Pod tem wierzba, na którą wspina się koza). Cracouiae ex Officina Typographica Mathiae Wirzbiętae. Anno à Christo nato 1564. w 4ce, k. nlb. 25 (ark. F₂).

Na odw. tytułu orszel polski na tarczy z literami S. A. i 8 wier. łac. Ded. Zygmuntowi Augustowi, a na syg. A., wiersz do Hieronima Buzińskiego, śupnika krak.

Notują także dołączone do tego poematu wiersze: In laudem Joannis Piskowski, Just. Lud. Decii, Andr. a Schadek, Math. Konczyński, ale tych w egzempl. Bibl. Jag. niema.

Podają także edycje z datą 1565. — Toż przedruk. w Mizlera Hist. I 775, 797. Jego „Iter salinarum sarmaticum“ jest w Pistorii I 168, oraz w Reusneri Hodoeporicorum Liber (Basil. 1580).

Wierzb. II 1417. — Węclewski I. c. s. 100. — Czartor. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Pawlik. — Petersb.

— Solivm Caesarevm. Qvatvor Virtutibus, Nempe, Iusticia, Prudentia, Fortitudine, Et Temperantia, Fulcitvm. In honorem Christianissimi ac Inuictissimi Romanorum Imperatoris, Diui Ferdinandi Primi, Patriae Patris Augustissimi. Per Adamum Schrötherum Silesium. Cracoviae Lazarus Andreae Excedebat.

Anno Do. M.D.LIX (1559). w 4ce, kart 7.

Dedykacja Catharinae reginae Poloniae... 28. Aprilis.

Wierzbow. II 1383.

Kijów.

— ob. Bakszay Abraham (1567) —

Benedictus Joan. (De humatione 1564) — Theophrastus Paracelsus (Archidoxae Philippi 1569, De praeparationibus 1569).

Tłumaczył i komentował dwa dzieła Teofrasta Paracelsa (Archidoxae 1569, oraz: De praeparationibus 1569), o których obacz w tomie XXIV 90 oraz Węclewski I. c. str. 208 i 212. — W dziele Archidoxae (1569) zamieszczony jest wiersz Ruperta Fincka, medyka król., na jego czość, datow. z Lublina XV Junii 1569.

Należy zwrócić uwagę, że oba owe przekłady swoje wydał już w r. 1569. Wedle Fergusonona Bibl. chemica II (r. 1906) str. 168—9 w r. 1567 pojawiły się po raz pierwszy drukiem prace Teofrasta: Theophrasti Paracelsi Philosophiae et medicinae compendium, wydane w Paryżu przez L. Suaviusa... (starszych wydań Paracelsa Ferguson nie wymienia). Zapewne więc Schröter tłumaczył z rękopisu? Paracelsus pisał dużo o kamieniu mądrości. Tłumaczenie Schrötera mogło może wplynąć na Sędziwoja, który pod koniec XVI w. miał być uczniem Uniw. krak.?

Kronika wiadom. 1859 N. 146. — Juszyńś. II 177. — Cunrad Silesia togata 1706 str. 274. — Hoppe 12. — Janociana II 247—50. — Wiszniewski VI 328, VII 545 i 6. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII 136. — Pistorius Polon. hist. Corp. I 168. — Arnold De monum. hist. nat. pol. 49. — Mitzler tom I 775—797. — Żebraws. Bibliogr. 179—181. — Węclewski w Przew. nauk. VII 1879 str. 4, 97 i 193 podaje obszerny jego życiorys i rozbiór dzieł. — Birkenmajer Mikołaj Koper. I 682. — Sinko w Enc. pol. XXI. — Finkel Bibl. III str. 1851.

Schroeterus Adamus Fridericus ob. Wendius M. (De nummis 1702).

Schröter Bartłomiej ob. Bogusz Jan (1605).

Schröter Ernst Gottl. ob. Jachman (De eo).

Wotschke Prov. Gymn. zu Bojan, str. 62.

SCHRÖTER Jakób M. Örationis inuectivae Matthiae Lundensis apud Danos Superintendentis adversus sectam, quam vocat Jesuticam, Refutatio. Brunsbergae, Schönfels 1605. w 4ce. Czartor.

(Schrötter Jan Fryderyk). Diis ac pijs Manibus Magnifici Nobilissimi, Con-

sultissimi, Experientissimi, Clarissimi-
que Viri Dn. Johannis Friderici Schrö-
teri, Philosophiae, Medicinae, Et Iuris
Utriusque Doctoris Legitime Promoti,
Nec Non Comitum Palatini Caesarei, etc.
Parentis; Et Nobilissimi Viri Dn. Petri
Eliae Schröteri, Inris Utriusque Docto-
ris, Ac Illustrissimi Principis Anhaltino-
Behrenburgici Cancellarii Dignissimi,
etc. Filii; Qui ambo d. XIII. Novembr.
Anni M.DC.XXV. in inelyta Salana
Academia, cum magno omnium Bono-
rum luctus, uno in fumo simul una
honorificentissime reconditi sunt: Et
Pacem et Requiem Gratam Gratantur
Amici. Dantisci, Typis Rhetianis (1625).
w 4ce, ark. B₃. Wrocław, miej.

SCHRÖTTER Jan. Exedrae ecclesias-
ticae sive Concionum moralium in
Dominicis totius anni Tomus I—III.
Coloniae, Metternich. 1687—1690. w 4ce.

— Toż... 1697. w 4ce.

— Toż... Exedrae ecclesiastico domi-
nicalis bipartita recenter denuo erecta...
Coloniae, 1727.

Dedykowane kardyn. Radsiejowskiemu. Jest
to jedno i to samo wydanie z przedru-
kiem tytułu. Warsz. Uniw.

— ob. Kaliński Mich. (Votivi 1691).

SCHRÖTTER Jan Józef. Sermones
ascetici ad amorem divinum inculcan-
dum et inflammandum in religiosorum
potissimum, cordibus adornati a R. P.
Joanne Josepho Schrötter e S. J. Bruns-
bergae typis Coll. S. J. Anno 1705.
w 4ce, k. 6 i 575 str.

Przypis kanonikom Kollegiaty Gutsztadzkiej.
Joher 5750. Wileń.

SCHROETER Jan Samuel. Musei
Gottwaldiani Testaceorum Stellarum ma-
rinarum... quae supersunt tabulae. 1782.

Bersohn O ryt. Gdań. str. 61.

— ob. Gottwald (tom XVII 296).

SCHRÖTER Ludwik. Das Muster
eines vollkommenen Regenten wollte
an Stanislaus, König in Pohlen, auf
derselben hohen 56 Geburths-Tag be-
zeugen. Danzig 1733. folio.

Schroeter Petrus Elias ob. Krzi-
necki H. F. (Auxilio 1614).

SCHRÖTER (von) Filip. Gründli-
cher Beweis das das westliche oder so

genannte polnische Preussen ein Gross-
Herzogthum sey, aus zuverlässigen hi-
storischen Nachrichten und Urkunden
erwiesen von Philipp von Schröter.
Ovid. Vt desint vires, tamen est lau-
danda voluntas. Halle und Leipzig im
Verlag der Krugischer Buchhandlung
1755. w 4ce, str. 68 i k. 5.

Ded. Leop. Friedr. Franz. Erbprinzen von
Anhalt Dessau.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

SCHRÖTER Samuel. Disputatio III.
Pvblica praeliminaris in Auream Ad
Ebraeos Epistolam Qvâ De Lingvâ
Orientali, Occasione, Scopo, Argumento.
Partibus, Methodo, ac de Praestantiâ
ejusdem disquiritur. In Illustri Athe-
naeo Gedanensi, Praeside Abraham Ca-
lovio, SS. Th. D. ejusdemq; Prof. Publ.
Athen. Gedan. Rect. & ad S. S. Trinit.
Pastore. Respondente Samvele Schrö-
tero, Rosnaviense Pannonio. Ad diem
8. Aprilis, An. cIo Io CXLIX. In Audi-
torio Majori horis antemeridianis insti-
tuenda. Dantisci, Typis Rhetianis (1649).
w 4ce, ark. od I—M (str. 61 do 88).
Por. Calovius (Vestibulum 1649).

SCHROTBERG Jan Jakób (1660 † 17
paźdz. 1732). Summularz Katechizmu
Heydelbergskiego y caley Bibliy Świę-
tey K woli Działkom, Wiernych Pán-
skich, mleka słowa Bożego potrzebu-
jącym. w którym się zawierają. I. Kro-
ciuchne, á jednák iásne y dostáteczne
Odpowiedzi, ná wszystkie pytania Káte-
chizmu Heydelbergskiego, a to dlá tym
snádniejszego odpowiadání II. Nay-
znaczniejsze Historie z Pisma S. dlá
tym snádniejszego onych przypomina-
niá. III. Rozne wielce potrzebne ku
zbudowánium z Pisma S. Sentencye, dla
tym snádniejszego onych poymowánia.
w pámiéc wbiánia, á zátym y recito-
wánia. Uformowany. podług tego iáko
iest w Języku Niemieckim wydany.
przez W. X. J. J. Schroterga, Kazno-
dzieię Nadwornego Pruskiego. W Kro-
lewcu, w Drukarni Jana Dawida Zán-
ckera, Roku 1711. w 12ce, str. 120.

Od str. 39: Krotkie zebranie historyi z Pi-
sma św. Od str. 59: Naywyborniejsze
z Pisma św. sentencye. — O innych

edyjach tegoż katechizmu ob. pod Hei-
delb. Kat.

Lieliental Elänt. Preuss. V 800—1. — Jo-
cher 3113. Czartor. Jagiell.

— ob. Prażmowski Andrzej.

SCHROT Martinus. Arma seu in-
signia R. Poloniae.

Tak podaje Hoppe 16. — Pod tym tytułem
wyszło dziełko Marka Ambrosiusa w r.
1573, ob. XIII 133. — Zapewne pomyłka
Hoppego stąd pochodzi, że podobnej treści
dziełko ogłosił Adam Schröter (Elegiarum).

Schtscherbatow (Russ. Gesch.) ob.
Szczerbatow.

— ob. Kretschmer (1676).

Schubert Adamus ob. Extractum
(1669).

Schubert Andrzej ob. Tolckemit
Alex. Nic. (1750).

SCHUBERT Jan Ernest, Elbingensis.
Veritas Religionis Christianae methodo
demonstrativa proposita autore.. Elbin-
gensis. Cum dissertatione... de notitia
Irregeniti contra Antibarbarum Hal-
lensem. Vitembergae Impensis Sam.
Godof. Zimmermanni 1737. w 8ce,
str. 7 i 152.

Warsz. Uniw.

— ob. Erhardi Asmus Frid. (1767).

SCHUBERT Felix franciszkan. Ko-
twica na niezgruntowaną żalow głębią, po
którey JW. JM. P. Szymon Łabecki Ro-
hatyński etc. starosta ostatni Nawitów
potomek, oyczystym swoim, samemi eno-
tami naładowanym korabiem od brzegu
żyjących odbiwszy, szczęśliwey wiecz-
ności dopłynął portu; podczas solennego
za duszę Jego w kosciele Lwowskim
Franciszka pod tytułem S. Krzyża d.
1 Paźd. odprawionego pogrzebu kazno-
dziejskim stylem, ni styrem rzucona,
po tym JW. W. PP. Stan. y Katarzynie
z Potockich Kossakowskim Kasztela-
nom Kamieńskim, za słuszną, szczegol-
nego nad stratą brata ubolewania, tamę,
ofiarowana przez... S. Teol. Dokt. y Reg.
w Konw. Lw. Franc. S. Krzyża, Kusto-
sza Międzyrzeckiego. W Lwowie w druk.
JKM. y bractwa pod tyt. Troycy świę-
tey 1759. folio, kart 15 (dr.^o fac.).

Z herbem Kossakowskich i Potockich.

Łabecki był cioteczny bratem Stanisława
i Katarzyny Kossakowskich.

Czartor. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— ob. Kędzierski Barnabasz (God-
ność 1765).

Schubertsche Familie ob. Scultet
(1723).

SCHUBEUS Aegidius. Kurtzer Doch
Gruendtlicher Bericht von Erbschafft,
So einer ohne Testament verstirbt, Aus
den allgemeinen Keyserlichen, Sechsi-
schen, Culmischen vnd Lübischen Rech-
ten vnd Statuten gezogen, vornemblich
auff die Ansehe Stedte, in Pommern,
Meckelburg, Holstein, Preussen, Chur
vnd Lyfflandt, auch die in andern be-
nachbarten Königreichn, Fürstenthum-
ben. Landen vnd Herschafften belegen,
gerichtet. Dem Einfeltigen Rechtsvner-
fahnen Manne zum besten edieret vnd
herfür gegeben Durch Egidium Schu-
beum P. et L. N. 1597. (Na końcu:)
Gedruckt zu Alten Stettin, durch Joa-
chim Rbeten, Anno 1597. w 4ce, k. 50.

Dedyk. Const. Gise.

Wierzbowski II 1850.

Petersb. publ.

SCHUECKHARDUS Daniel. Leichpre-
digt.. Adam von Hoppen und Eva Arendt,
des Jacob Arendt Tochter. Danzig 1652.
w 4ce.

SCHUER Jan Ludwik. Beknopte Be-
schryving Van de Stadt Dantzig, Be-
helzende Der zelver oorsprong, bena-
ming, gelegenheit en tegenwoordigen
toestandt, openbare geestelyke en we-
reldlyke gebouwen, regeringsform, ge-
biedt van buiten, geleerde en ver-
maarde mannen, merkwaardigste ge-
scheidenissen, belegeringen, enz. enz.;
nevens een verhaal van het kasteel
van Weisselmunde. Uit goede schryvers
en geloofwaardige berichten opgemaakt
en tot deren tydt vervolgt door Jan
Lodewyk Schuer. Verrykt met de af-
beeldingen der voornaamste voorsteden,
openbare gebouwen, enz. Te Amster-
dam, By de Janssoons Van Waesbergt.
M.D.CC.XXXV (1735). w 8ce, k. 4 nlb.,
str. 298, k. 7 nlb. i 50 tablic (w spisie
tablic na końcu wymienionych jest
tylko 47).

Wydanie to stoi w zwiazku z interesem,
jaki wzbudziły w Europie wypadki 1733
roku (pobyt Stan. Leszczyńskiego). Autor
oparł się na dziele Curickego (ob. t. XIV
469) z r. 1688, ale je uzupełnił.

Rozpoczyna od nazwy Gdańska; dalej opis Gdańska, port, ustrój Gdańska, dzieje, stos. religijne, szkoły etc. Na końcu rejestr i wskazówka dla introligatora, jak ma wprawiać ryciny. Ryciny bez podpisu rytownika. Wykonane dość prymitywnie. Po str. 204 rycina bombardowania miasta przez Rosjan w r. 1734. Są też kościoły i inne budynki Gdańska i Oliwa.

Czartor. — Jagiell.

— Beschryving van de Stadt Dantzig behelzende der zelve oorspronk, benaming, gelegenheid en tegenwoordigen toestandt, openbare geestelyke en wereldyke gebowren, regerinsform, gebiedt van buiten, gelerde en vermaarde mannen, merkwaardigste geschiedenis, belegeringen enz. nevens een verhaal van het Kasteel van Weisselmunde, uit goede schrywers en geloof waardige berichten opgemaakt en tot deren tydt vervolgt door... Amsterdam 1764. w 8ce, str. 298 i 14 tablic(?).

Przyjaciel ludu 1849 str. 191.

Schüler ob. Sabinus Jerzy.

SCHÜLLER Andreas. Der Anfall des letzten Feindes... In einer Leich-Gedächtnüss-Predigt Des... Ernst Wilhelm von Hangwitz... Bey Hoch-Ansehlicher Versammlung, den 15. Febr: Anno 1691. In Sandewaldischer Kirche gewiesen Von... Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken, 1692. w 4ce, str. 59 i 2 karty nlb. Wroclaws. miej.

— A. S. Himmlisch-erlangtes Glück Einer treuen Jesus-Braut, Bey wol angesteltem Hoch-Adlichem Begängntüss, Des Hoch-Wolgebornen Ritters und Herrens, Hn. Hanss Fridrich von Besz, Erbherrn der Gütter Saberwitz etc. etc. etc.... Im Leben hertz-liebgewesenen älteren Fräulein Tochter, Der Weyland Wolgebohrnen Fräulein, Fräul. Anna Elisabeth gebohrne von Besz, Fräulein auf Saberwitz, Aus den Worten Der H. Offenbahr. Joh. am 19. Cap. 7. 8. Verr. War dem Wol Adlichen Hoff-Platz zu Saberwitz In eiuier Stand-Predigt einfältig gewiesen von Andreas Schüller Pfarrer zu Sandewalde. In der Frey-Herrl. Stadt Schlichtingsheim drukt Johann Christoph Wild (1697). w 4ce, str. 100.

Od str. 84 z osobnym tytułem: Abdanckung. Von Christian Lerchenbergern Göttlichen Wortes Diener in Grossaul.

Wroclaws. miej.

— ob. Rudolphi Casp. (1696).

Schueller Dawid ob. Lengnich G. (Trauerrede 1732).

Schüller Joanna Zofia ob. Gröll Michal (1776).

Schuette Joh. Christoph. ob. Dembovius Michal.

SCHUETTE Marcin. Q. D. B. V. Stans Post Parietem, Ex Cantic. II. 9. Disputatione Theologica Praeside Viro Maxime Reverendo, Ampliss. Excellentissimoque Dn. Samuele Schelwigio, S. S. Theol. D. P. P. et Athenaei Rectori, nec non ad S. S. Trinit. Pastore, Dn. Patrono, Praeceptore ac Hospite clarissimo, aeternae observantiae cultu prosequendo, In Auditorio Maximo, solenni Examine subjiçietur a Martino Schütte, Stralsundensi, Autore. Die XXI. Februarii MDCXXCVI. Dantisci, Imprimebat David-Fridericus Rhetius, Gymnasii Typogr. (1686). w 4ce, str. 16.

Wroclaws. miej.

Schütz Ben. G., Gedanensis ob. Klein J. (Dispositio 1734).

SCHÜTZ Jan Gottfried (Gottlieb?). Ode Seiner Königlichen Majestät Stanislaò Augusto, König in Polen... den 8 May 1783 allerunterthänig überreicht von M. Johann Gottfried Schütz der Weltweisheit Doktor und Professor bey der höhern Schule zu Lublin. w 4ce. 1 ark.

— Freudige Rührung über das Leben Seiner Königlichen Majestät... an dem Neujahrs-Tage 1783 geäußert von... der Weltweisheit Doctor und Professor bei der Academie zu Lublin. Warschau, gedruckt in der königlichen und der Republick privileg. Gröllischen Buchdruckerey, unter der Direction C. L. Säuberlichs 1782. w 4ce, k. nlb. 3 i 1 czysta.

Jagiell.

SCHÜTZ Karol. Rede im Nahmen der von der Evangelischen Gemeine U. A. C. zu Warschau verordneten Commission gehalten in der Versammlung der evang. Gemeine von

Hr. Carl Schütz. Warschau 1792. Gedruckt bey Michael Gröll. w 4ce, str. 8. Jocher 8025. Czartor.

SCHUETZ C. C. Schützi Simplicii angeregte Ursachen warum er nicht catholisch werden könne, von Bonamico wiederlegt, aber durch Theophilum mit gründlichem Unterrichte befestiget. Danzig, 1684. w 12ce.

— Fünfzehn hochwichtige Religions-Fragen bey Gelegenheit der Religions Veränderung der Königin Christina v. Schweden, Oliva 1682. w 12ce.

Tak podaje jakiś dawny (z poł. XIX w.) katalog ant. Może to Schütz Konstanty (III)?

SCHUETZ (Schütz) Kasper z Isleben, sekretarz miasta Gdańska († 16 września 1594). Bericht von Erbfällen im Lande Preussen 1589.

Lilienthal Erl. Pr. V 54.

— *Carmen Pentecostale de septem-plici dono Spiritus S. D. O. M. Regiomonti 1564.* w 4ce, k. 5.

Dedic. Rectori Jo. Hoffmanno.

Gdańs. miej.

— *Carmina in festo Paschatos celebritate scripta a M. Casparo Schutz Isleviensi academiae regiomontanae professore publico anno salutis 1563.* (Tu drzeworyt: Pan Jezus na krzyżu w otoczeniu płaczących niewiast i zbrojnych pacholków). Regiomonti Borussiae excudebat Joannes Daubmannus. [1563]. w 4ce, k. 7 nlb.

Gdańs. miej.

— *Catalogus Regum Poloniae ad Sigism. III.*

W Gvalterii Chronica Chronicorum I 505. —

Wiszniewski VII 497. — Hoppe 23.

— *De Commissionis Gedanensis negotio, Libri tres: Bona fide, ab eo qui praesens Commissioni interfuit, Anno M.D.LXXVIII (1578) conscripti.* (B. m. dr.). w 4ce, k. 86 nlb. (sygn. A—Y).

Miejsce druku nie podane, zapewne Gdańsk?

Sygnatury zwłaszcza w pierwszych arkuszach mylnie wydrukowane, bo zamiast A₂ jest A₃, zamiast B₁ i B₂ jest B₄ i B₅, zamiast E₃, F₃ i H₃ jest E₅, F₅ i H₅, sygn. E₂ i G₂ brak, karta P₂ nie oznaczona, a zato 4ta karta tego arkusza ma sygn. P₂.

Praca Schütza jest odpowiedzią na dzieło Fridewalda: *Accusatio criminalis contra rebelles* (1569), o czem ob. tom XVI 329. — Obok polemiki z Schützem wywołało też

dzieło Fridewalda drugą polemikę z Mik. Schultzem, o której obacz pod Schultz (Apologia 1593) oraz w tomie XVI 331 (Aspice 1579). — Cała ta literatura polemiczna nie jest dotąd wyzyskana przez historyków stosunku gdańsko-polskiego.

W przedmowie atakuje silnie działalność komisji, mówi o delatorach (Fridew.) i tłumaczy, dlaczego wydaje swe pismo bezimiennie. — Dzieło składa się z 3 części: 1) *De commissionis origine et commissariorum exclusione.* — 2) *De accusatione Fridewaldi et accus. confutatione* (od k. F₂). — 3) *De comm. actionibus Gedani institutis* (od k. N₁). (Tu m. i.: *Causa Stormiana, causa cinerum, causa Muggen-halesium, causa raptoris Angli, causa Sim. Schuederi, de speculatoribus, causa lationum, braecatorum, J. Philippi, de regalibus et jure regio, de salvis conductibus, de personis exemptis, de apellationibus, de juramento praeconsulum etc., suffragium artificum, de reg. decr. executione, de repressaliis*). Dzieło przynosi przeto mnóstwo wiadomości do handlu Gdańska, do wewn. ustroju, do stos. z Polską, do oby-czajów itp. — Na końcu: *Trium librorum de negotio Commissionis Gedanensis finis.* Wierzbows. III 2655.

Czarnec. — Czartor. — Dzików. — Warsz. Univ.

— *Disputatio poetica de libello Horatii de arte poetica.* Regiomonti 1562. w 4ce.

— *Eidyllion in Natali Christi optimi maximi.* Excudebat Jo. Daubmann Regiomonti. w 4ce.

— *Ecclesiastes Salomonis Carmine Heroico Redditus et Clariss. Viro D. D. Davidi Chytraeo dedicatus.* Witebergae Clemens Schleich excudebat. M.D.LXXX (1580). w 8ce, sygn. D₂.

Preussische Sammlung I 1747 str. 599 podaje edycję 1540 jako utwór Kaspra Schaezta ojca.

Wrocławsk. miej.

— *Eidyllion in natali Christi optimi maximi authore M. Casparo Schutz.* Regiomonti Borussiae excudebat Joannes Daubmannus. w 4ce, k. 3 nlb.

Gdańs. miej.

— *Elegia gratulans M. Petro Himmelreich Regiomontano.* Regiomonti. 1564. w 4ce.

— *Elegia nuptialis collationem habens conjugii et coelibatus, in honorem M. Jac. Ziegleri Collegae Gymnas. Dantisc. Gedani typ. Jac. Rhodii 1565.* w 4ce.

— Epistola ad Carnovium de jure provinciali Majorumque Civitatum Prussiae.

Jest w Lengnicha Hist. Pruss. t. III.

— Epithalamium in honorem Reverend. et Doctissimi Joannis Sciuri Hebraicae Linguae Professoris et Geor. Sommii in schola veteris oppidi ludi moderatoris. (Wydał Val. Schreckius). Regiomonti 1566. w 4ce.

Gdańs. miej.

— Epithalamium bucolicorum in honorem M. Caspari Langerfeldii et Elisabethae, Jo. Coji Senatoris Elbingensis filiae. Regiomonti 1564. w 4ce, k. 4.

Gdańs. miej.

— Epithalamium in nuptiis honesti viri Andreae Hacken, Civis Gedanensis et Catherinae, Clarissimi Viri, D. Jo. Platocomi filiae. Gedani, excudebat Jo. Rhodus 1566. w 4ce, k. 3 nlb.

Gdańs. miej.

— Fuga Absolonis. (sic) Scripta Carmine Heroico A Casparo Schutz Islebiensi, Adjectum Est De Extremo Iudicio Carmen ejusdem. Regiomonti Borussiae, excudebat Joannes Daubmannus, Anno 1561. w 4ce, sygn. K₃.

Być może, że przedrukowane w r. 1563.

Wrocławsk. miej.

— Historia pentecostes M. Casparis Schutzi. [Tu drzeworyt: Duch św. (w postaci gołębie i ogniastych języków) unosi się nad klęczącymi apostołami]. Regiomonti Borussiae excudebat Joannes Daubmannus MDLXIII (1563). w 4ce, k. 3 nlb.

Gdańs. miej.

— Historia Rerum Prussicarum, Das ist Warhafft vnd eigentliche Beschreibung der Lande Preussen, irer gelegenheit, namen vnd teilunge, Von den eltesten Königen an, derselben Regierung vnd Heidnischer Auffopferung. Auch vom Vrsprung des Deutschen Ordens, vnd was sich bey eines ieglichen Hohmeisters leben vnd Regierung zugetragen hat, Vom ersten bis zum letzten, Darinnen auch Die Ankunfft vnd erbawung der Königlichen Stad Dantzig, vnd wie sie von Jaren zu Jaren zugenommen, fleissig vnd mit allen vmbstenden beschrieben vnd an-

gezeigt wird, Aus bewerten Schrifften, Historien vnd Recessen zusammen getragen vnd beschrieben, Durch M. Caspar Schützen, der Stad Dantzig Secretarium. Gedruckt zu Zerbst, Durch Bonaventur Schmid, Anno M.D.XCII (1592). fol., k. 16 nlb., 196 lb., 346 nlb. i 2 karty puste po księgach 5 i 9 (razem wszystkich kart 560).

Pierwsze 16 k. nlb. obejmują kartę tyt., „Verzeichnis der Koenige zu Polen“; „Hohmeister Deutsches Ordens“; „Landmeister in Preussen“; „Landmeister Deutsches Ordens in Liffland“; „Bischoffe zu Ermland“; „Culmische Bisschoffe“; „Bischoffe auff Samland, von denen ich noch zur zeit ohne die blossen namen, nichts habe bekommen koennen“; „Bischoffe zu Pomezan“ (z podobną notatką); „Bischoffe in Pommern vnd zu Camin“; „Woywoden Castellanen, vnd Vnterkemmer in Preussen“ (chełmińscy, malborscy i pomorscy); „Ordensherrn, Ritter vnd Knechte deren in dieser Chronike, vnd sonst in den Recessen von alters mit namen gedacht wird“; wszystkie powyższe wykazy mieszczą się na 8 kartach; następuje potem przedmowa do burmistrzów i radców gdańskich (3 karty) o której obaca poniżej; dalej „Auctores derer nachrichtung in dieser Chroniken gebraucht“ (1 karta) i „Capitulation der Preussischen Historien die in diesen zehñ Buechern beschrieben werden“ (3 karty).

Pierwsze 4 księgi obejmują 196 kart liczb. (20 nie wybita, zamiast liczby karty 131 powtórzona 129, zamiast 165 drugi raz 164, 187 niewybita) znaczonych sygnaturami od A do Kk,,,, (wyjątkowy tu wypadek, że mimo formatu folio każda z sygnatur obejmuje 6 kart, a nie 2). Pierwsza księga kart 52, druga od karty 53 do 100, trzecia od 100 v. do 143, czwarta od k. 144 do 196, piąta k. 53 nlb. (sygn. A—I₁), szósta od k. 54 nlb. do 110 (sygn. A—K₁), siódma od k. 110 v. do 163 (sygn. K₁—T₁), ósma od 164 do 210 (sygn. T₁—Dd₁), dziewiąta od 211 do 274 (sygn. Dd₁—Oo₁), dziesiąta od 275 do 346. W księdze 9 między sygn. Ff₁ i Ff₁,, znajduje się tablica genealogiczna Jagiellonów, w księdze 10 (na karcie sygn. a₁,,) portret rycerza w zbroi i z wyciągniętym mieczem s napisem u góry: Albertus marchio Brandeburgensis. Poza tem w kronice tej znajduje się 35 rycin mniejszych przeważnie z herbami, najwięcej w pierwszych trzech księgach na kartach liczbowanych jak: 18 v., 19 r. i v., 25, 32, 36, 46, 49, 52 v., 56 v., 60, 62 v., 65 v., 70 v., 73, 76 v., 80, 81, 82 v., 93 v., 97 v., 100 v., 111, 115, 118 v., 123 v., 157, 173 v., na

k. 161 nlb. (S_o), 164 (T_o), 188 (Z_o), 209 v. (Cc_o) i 232 (Gg_o). Na k. 15 v. jest: „De Cassubischen und Pommerischen Fürsten Stam“; na k. 16 lb.: „Der ander Stam der jetsigen Pommerischen Fürsten Linie“.

W przedmowie do burmistrza i rajców Gdańska, jaka rozpoczyna dzieło, określa za Ciceronem zadania historji (lux veritatis, magistra vitae) i porusza kwestję metody. Charakteryzuje trzech kronikarzy pruskich, z których korzystał: Dysburga, Wiganda i Capera. — Historia jego składa się z 12 ksiąg. Rozpoczyna od fizjografji kraju (na k. 5 opis dębu Romowe; na k. 6 o widewutach i o pogaństwie pruskim; notuje dużo wierzeń). Zwraca uwagę na wykopaliska i starożytności. Dzieje rozpoczyna od r. 997 (św. Wojciech). Księga I dochodzi do r. 1283.

Księga II obejmuje lata 1284—1395; ks. III do r. 1439 (na k. 113 bitwa pod Tanenbergiem; tu bajka o brodach krzyżackich na Wawelu!). — Od ks. IV (k. 144) rozpoczyna się przedstawienie coraz obszerniejsze, na recessach głównie oparte. Dużo przytoczonych w całości. Księga V od k. 197 (r. 1453). — Księga VI k. 551 (r. 1456). — Księga VII k. 807 (r. 1461). — Księga VIII k. 361 (r. 1472). — Księga IX k. 408 (r. 1491). — Księga X od k. 470 do 542 (kończy się na r. 1525 tj. na hołdzie pruskim). Autor uważa ten hołd za koniec niezależności Prus, ale zapowiada, że może opowie jeszcze dalsze dzieje prowincji. — Na k. 517 przytacza memoriał Kopernika o monecie; w tekście dzieła dużo cytowanych dokumentów, zwykle w przekładzie. — Toeppen Gesch. der preuss. Historiographie 1853 str. 252—262 charakteryzuje źródła, z jakich korzystał, (recessy, dokum., kroniki głównie Dysburga i Wiganda itp.) oraz stosunek do dzieł drukowanych (Russow Chronik von Lifland 1578; Kranz Vandalia; Miechowita, Kromer, Deciusz). Długosza nie znał. Próbuje krytyki historycznej. Ma zamiłowanie do fałszywych etymologii (Danzig od tansen).

Kontynuował tę pracę do r. 1599 Chytraeus, o czem obacz przy następnem wydaniu — a potem Lengnich (Gesch. der Preuss. Lande), który jest także zapewne wydawcą łacińskiego tekstu.

Gołębowski O dziejop. — Bentkowski II 266. — Wierzbowski I 581. — Finkel Bibl. III. 1851. — Toeppen l. c. — Wegele Gesch. der deut. Historiographie 1855. — Götting. Gel. Anzeig. 1878 str. 1898. — Gehrke Das Ebert. Ferber Buch w Zeitschr. der westpr. Gesch. 1892 (XXIX).

Bibl. J. Borkow. — Czartor. — Dzików — Krasińs. — Kórnik — Popiel. — Pozn. T. P. N. — Raczyńs. — Warsz. Uniw.

— Historia Rerum Prussicarum Warhaffe vnd eigentliche Beschreibung der Lande Preussen, jhrer gelegenheit, namen vnd teilunge, von den eltesten Königen an, derselben Regierung vnd Heidnischer Auffopfferung, Auch vom Vrsprung des Deudschen Ordens, vnd was sich bey eines jeglichen Hochmeisters leben vnd Regierung zugetragen hat, vom ersten biss zum letzten, Darinnen auch Die ankunfft vnd erbawung der Königlichen Stadt Dantzig, vnd wie sie von Jaren zugenommen, fleissig vnd mit allen vmbständen beschrieben vnd angezeigt wird, Auss bewehrten Schrifften, Historien vnd Recessen zusammen getragen vnd beschrieben, Durch J. Caspar Schützen, der Stadt Dantzig Secretarium. Hierzu ist kommen eine Continuation der Preussischen Chronica, von der zeit an, da M. Caspar Schützen Historia endet, nemlich von dem 1525. Jahr, biss auff gegenwertige zeit, Durch Herrn D. Davidem Chytraeum. Item eigentliche vnd aussführliche Beschreibung des Krieges, so der grossmechtigste Fürst Stephanus der Erste, König in Polen, Anno 1577, wieder die Stadt Dantzig geführet, vnd einem nützlichen Register mit fleiss zusammen getragen, Durch Georgium Knoff den Eltern. Typis Et Svmptibus Grosianis. Gedruckt im Jahr nach Christi Geburt. M.D.XCIX (1599). folio, k. 14 nlb., 555 lb. (właściwie 548, gdyż pominięto liczby 63, 105, 456, 457, 499, 501 i 504), k. 11 nlb. i 1 tablica.

(Na końcu:) In Verlegung Henningi Grossen, Buchhendlers zu Leipzig. Gedruckt zu Eissleben, durch Bartholomeum Hoernigk.

W tem wydaniu po karcie tyt. 2 karty przedmowy księgarza Henninga Grossa z Lipska 10 maja 1599 do burmistrzów i radców gdańskich; potem 2 karty „Vorede des Authoris an den Raht der Koeniglichen Stadt Dantzig“ (ta tama co w poprzedniem wydaniu).

W egz. Czartor. pod podpisem Schütza znajduje się notatka rękopiśmienna z połowy XVII w.: „abusus sigillo urbis, quod de collo suspensum gestabat; hinc gratia exclusus, adulationibus voluit iterum influere in animum Senatus; quo in scio et invito nil ausus est publicare. Ita nostro

seculo Curike omnia sua censuræ Sennatus coactus fuit subijcere: a quo multa eius inducta et mutata“.

Następne 9 kart obejmują w odmiennym porządku niż w poprzednim wydaniu: autorów, „capitulation“ i „Register“ (wykaz królów polskich, mistrzów Zakonu niemieckiego i t. d.).

Niektóre karty są błędnie liczbowane i tak: zamiast 12 jest drugi raz 11, zamiast 72 drugi raz 71, zamiast 473 dwa razy 474, zamiast 167 jest 176, zamiast 506 jest 509. karty 498 i 500 oznaczone na drugiej stronie liczbą 501.

W wydaniu tem niema rycin, jest tylko osobna tablica z genealogją Jagiellonów przy karcie 395.

Po karcie 502 następuje osobna karta tytułowa jako karta 503:

Historica Continuatio Rerum Prussicarum Das ist: Warhafte Vnd Eigentliche Beschreibung, Was in den Landen Preussen sich allenthalben zugefragen von der Zeit an, Da es Caspar Schütz gelassen, Nemlich, von dem 1525. Jahr, biss auff gegenwertige Zeit zusammen getragen. Durch, D. Davidem Chytraevm. Hierzu ist kommen Herren Georgij Knoffs dess Eltern, gründliche vnd ausführliche beschreibung dess Dantziger Krieges, so der Grossmechtigste Fürst Stephanus, Der erste König in Polen, Anno 1577. wider die Stadt Dantzick geführet. 1599. Islebii. Gedruckt im Jahr nach Christi vnsers Seligmachers geburt. Cum Privilegio.

Datę 1599 rozdziela znak drukarski, przedstawiający św. Krzysztofa z dzieciątkiem z napisem w otoku: Transeundum est Hennings Gros, i monogramem H. G. Większy i odmienny znak drukarski Grosa ze św. Krzysztofem znajduje się na końcu z napisem w otoku: Fortitudo mea et laus mea Jehoua et factus est mihi in salutem. Exodi 15.

I tu także litery sygnaturowe obejmują po 6 kart, ale liczbowanie biegnie dalej tj. od karty 504 do 555; poczem na 11 kartach rejestr dla obu dzieł wspólny (niema takiego indeksu w pierwszym wydaniu, stąd w drugim łatwiej się co do treści orjentować).

Księga XI obejmuje r. 1525—1574; ks. XII (od str. 518—543) r. 1575—77. Następują potem akta z r. 1577: Friedes Decret, Abschaffung der Acht, Confirmation, Cautio, Edict, Deprecatio. — Od str. 543—000: Das dreyzehende und letzte Buch (1577—1598). Kończy przybyciem Zyg. III do Gdańska i odsył do swojej saskiej kroniki,

W egz. Czartor. tego wydania dużo interesujących dopisków marginesowych ręką z początku lub z połowy XVIII w.

Na końcu ma być dodana mapa świata: Typus Cosmographicus universalis, ale w znanych mi egzemplarzach niema jej. O działalności Chytraeusa por. tom XIV str. 240—2.

Wierzbowski I 676.

Akad. — Czartor. — Czetwert. — Gdańsk. miej. — Jagiell. — Kijów — Ossol. — Petersb. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Caspari Schützi Rerum Prussicarum Historia ex codice manu auctoris scripto edita. Gedani, Typis et impensis Thomae Joannis Schreiberi, Senatus et Athenaei typographi MDCCLXIX (1769). fol., k. 4 nlb., str. 566.

Po karcie tyt. jest przedmowa wydawcy. Był nim jak sądzę Lengnich, ale się nie podpisał? W przedmowie wyjaśnia wydawca stosunek niem. i łacińskiego tekstu. Oba się uzupełniają. Co w jednym jest szerzej opowiedziane, to w drugim krócej. Przekład na łacinę dokonał sam autor; rękopis jego odnalazł się w Archiwum m. Gdańska. Doprowadził on przekład do ósmej księgi przed swą śmiercią. Tłumaczy wydawca, że wydał tekst łac. ze względu na cudzoziemców a zwłaszcza Polaków, qui non in exterorum numero sunt, sed ob aeternum cum Prussis vinculum pro conjunctissimis et ejusdem gentis habendi. Chwali łacinę Schütza, gani niemiecką. Nagania też, że Schütz zamieszcza bajki i legendy, quibus infantes, mulieres capiuntur — i że wciela dużo wierszy w opowiadanie.

Księga VIII rozpoczyna się od r. 1472 (od str. 511), a kończy na r. 1490 (na str. 534).

Poczem od str. 535—566 indeks rzeczowy. W Gelahrtes Preussen II 4 czytamy: „Diese Preussische Chronik ist in dem Danziger Archiv auf lateinich vorhanden, und dabey das 11. und 12. Buch“.

Branic. — Czartor. — Gdańska miej. — Jagiell. — Zamoj. — Zieliń.

— Hymnus In Ascensione Christi M. Caspari Schützi Isleviensis. Regiomonti Borussiae Excudebat Joannes Daubmanus MD.LXIII (1563). w 4ce, 4 karty.

Gdańska. — Wrocław.

— Tragoedia Hecasti. Regiomonti 1564. w 4ca.

— Panegyricon in solenni publicatione Privilegiorum Academiae Regiomontanae et Regiae eorundem confirmationis, facta Die 29. Septemb. Anno LXI. Scriptum ad Illustrissimum Prin-

cipem ac Dominum, Dominum Albertum Seniore Prussiae Ducem primum etc. Authore M. Casparo Schutz Isleviensi. Regiomonti Borussiae excudebat Joannes Daubmannus M.D.LXII (1562). w 4ce, sygn. A — D₃.

Lilien. Erläut. Prens. V 93. — Fuchs Academ. scriptorum P. I 1628. Wrocł. miej.

— Casparis Schvtzii Isleviensis Prussiae Liber Primus. (W środku herby pruskie). Regiomonti Borussiae Excudebat Joannes Daubmannus M.D.LXIII (1563). w 4ce, k. 16 nlb.

Dedykacja: Alberto Fridenricho... Alberti Senioris Marchionis Brandenburgensis &c. Primi Ducis Prussiae &c. inclitae expectationis filio... obejmuje 3 karty. — Prussiae Liber primus (wierszem) obejmuje 12 kart.

Jest to I pieśń poematu. Opisuje położenie Prus; obyczaje mieszkańców pierwotnych (nec tecta nec oppida norant, tantum inter sylvas soliti...); wojny ich z Polakami; Vido rex Prutenorum („sic patrio regem dicebant more Pruteni“, a gdzieśindziej objaśnia, że Vido = Waidowittus); idola Prutenorum in praemagna quercu; rex se ipsum idolis immolat; przyzwanie Krzyżaków; dzieje walk Zakonu; od k. D: Albertus senior Marchio Brand.; a od k. D₃: Albertus Fridericus. — W przedmowie powołuje się na to, że „idolatriae antiquae etiam nunc apud Sudinos licet videre reliquias“; opis jego zdaje się być przeto oparty w pewnej mierze na autopsji.

Egs. Akad. był ofiarowany przez autora Stanisławowi Furbachowi, jak świadczy własnoręczna dedykacja, umieszczona na karcie tyt.

Wierzbowski III 2431.

Akad. — Bibl. lic. Hoz. w Brunsb. — Petersb. publ. — Toruń.

— Casparis Schvtzii Isleviensis. Sermonvm Iob Liber Heroicus. Excvsvm Dantisci: in officina Typographica Iacobi Rhodi. 1539. w 4ce, k. 44.

Ded.: Georgio Clefeldio burgrabio, Constantino Ferbero, Ioanni Proit praesensulibus et Alberto Gise consuli civitatis Gedanensis.

Wierzbowski III 2539.

Akad. — Czartor. — Petersb. publ. — Toruń.

— ob. Heyle Chr. (1580) — Liber — Schreckius (Parentalia principi Alberto).

O jego przekładzie prawa cełm. na łacinę dokonany r. 1576 (wydał Bandtkie 1814) ob. Hanow Jus culm. reuism 1767 § 81. Przekład ten miał za podstawę korektury Heilaberską, ale go później uzupełniono kor. nowomarchijską. — Jego rękopisy

prawnicze są w bibl. Kras. (Ob. Pułaski Opis str. 157).

Liczne jego prace pozostały w rękopisie, jak opis wojny gdańskiej z r. 1577, Annales gdańskie, Katalog bisk. warm. — tych rękopisów trzebaby szukać zapewne w bibl. miej. gdańskiej.

Obok literatury wyżej podanej ob. o nim: Bentrk. II 266. — Braun De scriptor. (1739) s. 252. — Siarczyński Obraz II 175. — Wiszniewski VII 497, VIII 60 i 1, 163 — Liellenthal Erlaut. Pr. V 14. — Preussische Sammlung I 596—620 (tu podane jego rękopisma). — Sobieszcz. w Encykl. pow. Org. XXIII 145 i 146.

SCHÜTZ (Toxites) Konstany (I), syn Hieronima, pastor luterski w Poznaniu, potem kaznodzieja w Toruniu (ur. 1583 † 1625). Lehr-Trost und Vermahnungs predigt, genommen auss dem Heyligen Evangelio, Welches Matthäi im vielen Kapittel beschrieben Vnd am Sontag Inuocavit in der Christlichen Kirchen vorgelesen und erkläret wirdt. Auss Gottes Wort vnd nach der Richtschnur desselbigen gestellet vnd verfertigt durch Konstantinum Toxiten, der christlichen Augspurgischer Konfession zugethanen Gemein in Posen, der Königlichen Hauptstadt in Grosspohlen, Pfarrern. Gedruckt zu Thorn durch Augustin Ferbern den Eltern. Anno 1617. w 4ce, 4 ark.

— Liber radicum Hebraearum sive Hortulus Hebraeae literaturae, in quo vocabulorum in Hebraeis Bibliis contentorum proponuntur et redduntur propriae, certae variaeque significationes, collectus et ordine dispositus tam ex M. Johannis Avenarii Egrani Hebraeo Lexico, quam ex aliorum non aspernandorum autorum monumentis in gratiam iuventutis studiosae per Constantinum Toxitem, sanctam linguam denuo ruminantem. Thorunii Borussiae excudebat Franciscus Schnellboltz. 1624. w 4ce.

— Conditio piorum in terra labilis in coelo stabilis das ist Christliche Leichpredigt von dem unterständigen auf der Erden und festbeständigen im Himmel aller gläubigen und gottseligen Christen Zustande bei der... Bestattung des... Fräuleins Catharina Strukes, des..

Fräuleins Anna der Reiche Schweden, Gotten und Wenden Princessin, obersten Kammerjungfrauen, zu Thorn in St. Marien gehalten durch Constantinum Toxiten den 22. Julii 1621. Thorunii caractere heredum Ferberianorum. w 4ce.

— Christliche Verdaungslehre, Warnungs-Trost- und Gebetspredigt von dem ehrlichen und gefährlichen, nährlichen und beschwerlichen Anfang und Fortgang, wie auch gewissen geschwinden und zeitlichen Tod gottesfürchtiger Kauf- und Handelsleute, gehalten bei dem Begräbniss des... Caspari Warmund, Tuchhändlers zu Stein an der Oder, welchen der anderen November 1617 zu Thorn entschlafen, durch Constantinum Toxiten Rothenmanniensem [Rotenmann w Styrji]. In Thorn, gedruckt durch Augustin Ferber. 1618. w 4ce.

— Eine kurze, doch christliche wichtige und richtige Predigt über Gen. 3, 19: Du bist Erde und sollst zur Erde werden. Gestellet durch Constantinum Toxiten, Kirchendienern in Thorn. Gedruckt von Francisco Schnellboltz. Thorunii Anno 1624. w 4ce.

Toxites jest tylko przekładem właściwego nazwiska Schütza. — O dziełach i o życiu jego podaje bliższą wiadomość Wotschke w „Aus Posens Kirchlicher Vergangenheit“ 1913 (jest też i odbitka).

SCHÜTZ (Toxites) Konstanty (II), syn poprzedniego. Meditatio desumpta ex epistola catholica a Divo Apostolo Paulo scripta ad Galatas cap. 3, 15 ff concinnata et consignata per Constantinum Toxiten. Thorunii exprimebat Franciscus Schnellboltz, 1642. w 4ce.

Dedyk.: Marcinowi Zakrzewskiemu.

Wotschke l. c. str. 9 (zna egzemplarz ofiarowany przez autora Andr. Leszczyńskiemu).

SCHUETZ Konstanty (III), pastor gdański. Die abgefallene Crone. Nach dem leider! höchst empfindlichem Absterben, Des Weyland Durchlauchtigsten... Königs in Pohlen Johannis III.. Zu Bezeugung unterthänigster Schuldigkeit gegen Ihre Königl. Majest. Glorwürdigen Andenkens: am 1. Sonntage nach Trinitatis für E. Edl. Rath

und Sämtl. Hochlöß. Ordnungen dieser Stadt: In der grossen Pfarr-Kirchen... beklaget; und... In der Morgen-predigt fürgestellt: auch... zum Druck gegeben von Constantino Schützen, Pastore an selbiger Kirchen. Dantzig, Druckts und Verlegts Joh. Zah. Stolle. 1696. w 4ce. Hoppe 63.

— Christliche Erinnerung zur Beibehaltung des sehr nöthigen Buss-Gedanken, welche bei denen über diese Lande schon viele Jahre herschwebenden sehr schweren Gerichten Gottes insonderheit aus Gelegenheit der in diesem Lande und Anno 1709 auch in dieser Stadt heftig grassirenden Seuche der Pestilenz sind erwecket worden. Dantzig 1710. w 4ce.

Branic.

— Fiducia Bonae Causae, in puncto reatus falso declarati per D. Joannem Franc. Hacki Societatis Jesu Theol. publicata a Constantino Schützen Ministris Jesu Christi. Dantisci. Typis Johannis-Zachariae Stolii A. 1689. w 4ce. str. 74.

Jocher 7964. — Ob. Hacki. Horodec.

— Leich Predigt bei der Leich-Begängniss des Hn. Carol Ehlers gewesen Rath-Verwandten Anno 1686 d. 25 Junii gehalten von Constantino Schützen Kirchenpfarrern. Dantzig Druckts Dawid Friedrich Rhet 1686. folio, kart nlb. 2, str. 42, kart nlb. 15. Jagiell.

— Christliche Leich-Predigt dem Hn. Michael Schmidt Rath-Verwandten nachdem derselbige entschlaffen A. 1687 d. 28 August gehalten von Constantino Schützen Kirchen Pastore. Dantzig Druckts David Friedrich Rhet 1687. folio, kart nlb. 1, str. 36, kart nlb. 3. Jagiell.

— Christliche Predigt,... welche am III Sontag des Advents erklärt worden, in der obersten Pfarr-Kirchen gehalten A. 1692 d. 14. Decembr. von Constantino Schützen Pastore daselbst. Dantzig gedruckt und verlegt durch David Friedrich Rheten 1693, w 4ce, str. 22.

— Leichpredigt... Adelgunda geb. Wiederin, Albrecht Rosenbergs Wittwe. Danzig 1681. w 4ce.

— Leichpredigt... Christophorus Gottwaldt. Danzig 1700. folio.

— Leichpredigt... Gabriel Schumann. Danzig 1700. folio.

— Leichpredigt... Michael Tessin. Danzig 1703. folio.

— Leichpredigt... Constantin Ferber. Danzig 1704. folio.

— Leichpredigt... Christianus Buckley. Danzig 1705. folio.

— Leichpredigt... Catharina geb. Bartholdin. Danzig 1707. w 4ce.

— Leichpredigt... Constantin Ferber. Danzig 1707. folio.

— Die erhabene Crone, welche Friderico Augusto, zu Cracau den 15 Sept. aufgesetzt worden, in der Morgen-Predigt fürgestellt. Dantzig, Stolle 1697. w 4ce.

Hoppe 65.

— Die nach Gottes verborgenem Rath wunderbar versetzte, und durch sonderbare Bezeugung zweyer grossen Könige Aug. II. und Caroli XII. in gewünschter Friedens-Vereinigung bestätigte und versicherte polnische Crone, auf dem erlauchtesten Haupte des Stanislai I. am 3. Sonnt. post Epiph. in der Ober-Pfarr-Kirchen von E. E. Raht und sämbl. Ordnungen in aller Unterthänigkeit erkannt, und mit schuldigen Gehorsam angenommen: unter andächtiger Fürstellung göttlichen Worts in einer Morgen-Predigt, durch Constantinum Schützen Pastoren an selbiger Kirchen. Dantzig (1707). w 4ce, str. 28.

Finkel w Przewodn. nauk. i liter. 1884.

Czartor.

— Die allerbeste Ruhe nach dem Tode, als Hr. Emanuel Dilger Rathsverwandter dieses Zeitliche verlassen, in einer Leichen-Predigt A. 1697 d. 18 Junii beschrieben von Constantino Schützen Pastore. Dantzig Gedruckt durch Johann Zacharias Stollen 1697. folio, kart nlb. 2, str. 40, kart nlb. 12.

Jagiell.

— Der Christen aufrichtiger Wandel bei Leichbegänness des Walther

Rosenbergs Rathsverwandten der Stadt Dantzig, welcher entschlaffen Anno 1681 d. 10 Maj, in einer Leich Predigt fürgestellt von Constantino Schützen Evangel. Prediger daselbst. Dantzig Druckts David Friedrich Rhet 1683. fol., kart nlb. 2, str. 32, kart nlb. 6 (z rycina). Jagiell.

— Hertzliches Vertrauen eines christlichen Regenten bei ansehnlichem Leich Begänness des H. Constantini Pahlen Bürgermeister A. 1691 d. 17 Septembr. fürgestellt von Constantino Schützen Kirchen Pastore. Dantzig Druckts Dawid Friedrich Rhet 1692. folio, kart nlb. 4, str. 32, kart nlb. 3. Jagiell.

— ob. Hacki Joan. Franc. (1689).
Schützerin Rachel ob. Baumgart Jerzy (Ehren 1657).

SCHUMACHER. Empfindungen treuer Unterthanen bei der wunderbaren göttlichen Erhaltung des Königs Stanislaus August zu Polen 1771.

Schulchan Aruch ob. Caro (1580, 1607).

Schule ob. Anwendung — Einführung (1784) — Gdańsk — Gespräche (1736) — Kaulfus Joh. Christ. (1790) — Leszno (ewang.) — Mylius G. (Jesuit 1596) — Nachricht (1791) — Rosenmüller J. G. (Ueber 1790) — Schulgebethe (Lissa) — Schola — Szkoła — Toruń.

SCHULENBURG († 1740). Relation de la Victoire gagné par les Suedois sur les Saxons et Moscovites près de Frausztadt en Pologne le 12. Fev. eerite au Prince Eugene de Savoye par le General Schoulemburg. w 4ce, str. 8.

Dat. 17 Febr. 1706.

— Relation welche der sächsische General Schulenburg, wegen der unglücklichen Bataille, so die Kön. Sachs. Armee von 20000 Sachsen und Moscoviter bey ihrem Einbruch in Groszpohlen, unter Hochgedachten Generals Anführung, am 13 Febr. 1766. nahe bey Frausztadt von der Kön. schwed. Armée unter Commando des Hn. Gen. Rehnschölds, erlitten, seinem Könige

und Herren ausführlich abgestattet. w 4ce, str. 8.

— ob. Fraustad (1706) — Nachrichten (1706) — Rehnschöld (1706) — Relation (1704).

Encykl. Org. XXIII 139. — Finkel Bibl. III. 1851.

(Schulf Johann). Schuldige Reime Auff die... Heyrath des... Johann Shulfen... Thorn, Joh. Coepselius (1670). w 4ce, str. 8.

(Schulf Szymon). Carmina in honorem S. Schulphii et Annae Caesaris. Thorunii, Augustinus Ferber. w 4ce. Czartor.

Schulgebethe (J. N. J. Geistreiche), welche in der evang. Luth. Schule zu Lissa täglich gebethet werden, Zur Erweckung brünstiger Andacht und verständigen Nachdenken desselben, nebst einer kurtzen und deutlichen biblischen Tabelle, welche zur Lesung H. Schrift sehr nützlich und nöthig. Der lieben Schul-Jugend zum Besten schriftlich vor Augen gelegt. Lissa gedruckt bey Michael Lorenz Pressern. 1741. w 8ce, k. t., str. 24. Czartor.

Schulkemius Ad. ob. Bartsius Fr. (Concionum 1610).

SCHULLER Bartłomiej. Castis hymenaeis Georgii Desth Ottemdorfensis et Reginae, Joan. Kessleri Gedan. senatoris filiae 17 Cal. Dec. 1614. Bartholom. Schullerus Berolin. Dantisci, Hünefeld. 1714. w 4ce, 1 ark. Ossol.

— Hypothesium astronomicarum syntesis altera de quotidiana telluris in orbem revolutione vulgo de primo mobili, qua primo motore adjuv. Disputatione publica ordinaria habebitur in gymnasio Dantiscano, praeside M. Petro Crugero prof. mathem. respondente... Berolinensi Ad d. 16. aprilis a. 1616. Dantisci, typ. Hünefeldianis 1616. w 4ce, str. 20. Jagiell.

Schulten Albert ob. Hulewicz Alex. Gabr. (1733).

SCHULTES Jakub (I). Quaestio Singularis. An Rex Vel Princeps Aliquis Christianus ac catholicus, datam haeretico fidem, servare teneatur: ex jure divino et humano, maximè autem è Pon-

tificio ac Caesareo, accuratè examinata, Per Jacobum Schultes Elbing. V. I. D. Sumtibus Grossianis. M.D.XCIX (1599). w 8ce, kart 139.

Dedyk. Wolfgango a Lüttich Electoratus Saxon. Consiliario. Wierzbowski III 3087.

Moskiew. Spr. Zagr. — Warsz. Uniw.

— ob. Colerus (Decisiones Germaniae) — Pistorius (Quaestiones).

SCHULTES Jakub (II) (ur. w Ulm 1727). Ode dem grossen Pulawski Verfechter der polnischen Freyheit geweiht. Ulm 1770. w 8ce.

— Heldengedicht auf den Durchlauchtigsten Fürsten Georg Martin Lubomirski 1770. Ulm w 8ce.

Hemberger Gelehrtes Teutschland 1772 s. 704.

(Schultess Tobiasz). In luctuosum obitum... Tobiae Schultessi Thorunensis... Amici veteres & optimi qui in illustri Lugd.-Batava Academia... obiit diem. Lugduni Batav. ex typ. Philippi de Croy (1655). w 4ce, str. 8.

SCHULTETUS Christophorus. Leichpredigt... Rahel von Twenhuisen, Zachariae Cramers Hausfrau. Alt Stettin 1637. w 4ce.

— Mors justorum immatura beata oder christliche Leichpredigt, von dem frühzeitigen absterben der Gerechten, dass ihnen solches seelig und gutt sey, aus dem 4. Capitel des Büchleins der Weissheit Bey der christlichen und hochansehnlichen Leichbestättigung, des Weiland Wohlgebornen Herrn, Herrn Christophori Kochtitzky, Freyherrn von Kochtitz und Lublinietz; Herrn auff Kossel und Kosehentin, & Königl. Mayst. in Schweden gewesenenen Carnmerherrens. Welcher im 24. Jahr Seines Alters den 31. Augusti Anno 1630. Seelig im Herrn verschieden, und folgens darauff den 27. Septembris in S. Jacobs Kirchen zu Alten Stettin in sein Ruhe-Kämmerlein beygesetzt worden. Gehalten durch Christophorum Schultetum der H. Schrift doct. und Pastoren dasselbst. Gedruckt zu Dantzigk durch Georg Rheten im Jahr Christi 1631. w 4ce, k. 1, str 37. Czartor.

Schultis Jan ob. Scultetus Jan.

SCHULTZ Abrahamus. Theses theologiae de scriptura sacra quas A. D. O. M. sub prasidio Dn. Petri Czimmermanni ecclesiae Thoruniensis senioris & gymnasii rectoris ad XXVI. Junii hora VI matut. commilitibus suis ventilandas proponit Abrahamus Schultz, Cotb. Lusat. respondens. Thorunii, apud Michaellem Carnall, anno M.DC.XLVII (1647). w 4ce, 4 k. nlb. Czartor.

Schultz Andreas ob. Dietmann Andr. (1645) — Szulz (1720).

Schultz Antoni ob. Szulc (1679).

SCHULTZ Christian. Trauer - Gedicht... Constantin Brandt der Jüngere. Danzig 1653. w 4ce.

Schultz Christophorus ob. Schultz Krzysztof.

Schultz Daniel Grzeg., rytownik ob. Gottwald (Museum).

Ks. Kruszyński Stary Gdańsk 1912 oraz „Gdańsk”, dzieło zbior. 1928 str. 380. — Bersohn Ó ryt. gdań. 1887 (mylnie?).

Schulz Christian Fr. ob. Schultze Chr.

SCHULZ Daniel, Thorunensis. De testamentis disputatio. Gedani 1638. w 4ce.

Thorn. Nachr. 1762 str. 378.

SCHULZ Eliasz. Rectore Magnificentissimo, Serenissimo Principe ac Domino Dn. Friderico Augusto, Principe Regio, et elect. Sax. Herede, etc. etc. etc. disputatio oratoria de Periodo, quam sub prasidio M. Johannis Heylii, Zakoleza - Hungari, in celeberrima Academia Vittebergensi publice Eruditorum Examini sistit Elias Schulzius, Sverino-Polonus, Anno MDCCIII. die XXIII. Maj in Auditorio Minori. Wittenbergae (1703) Literis Johannis Gothofredi Meyeri. w 4ce, kart 8. Jagiell.

Schultz Franciscus Albertus ob. Biblia (1738, 1779).

Schultz Friedrich (Liebschaften Augusts II) ob. Poellnitz Karol Ludwik (1755, 1784).

Schulz Gabriel Gottlieb ob. Pietrowicz Ig. (1763).

Schultz Georg Petrus ob. Schultz Jerzy.

Schulz Gertruda ob. Epithalamia (1691).

SCHULTZ Gottfried. Trauer - Gedicht... Anna von der Linde, Georg Rosenbergs hinterlassene Wittwe. Danzig 1653. w 4ce.

SCHULTZ Joannes. Disputatio metaphysica IV. De Ente privativo et negativo, quam praeside M. Martino Bertleffio, Prof. Publ. praeviâ Ejusdem praelectione publicâ respondens Johannes Schultz, Mariae-Insul. adversus Joh. Georgium Cramerum, Soldens. Godofredum Schild, Levin. Siles. Johannem Klein Transylvan. defendet in Gymnasio Thorunensi A. O. R. M.DCC.III. die 18. Julii horis consvetis. Thorunii, ex officina Nobiliss. Senatus & Gymnasii (1703). w 8ce, od str. 47 do 62. Jagiell.

SCHULTZ (Szulecki) Jan z Grudziądza, prof. gimn. gdańs. († 31 paźdz. 1704). Disputationis Juris Publici de Polonia nunquam Tributaria, Sectio I. Fundamenta Gen. continens, quam Praeside J. Schultzio d. XVII Febr. MDCLXXXI (1681) placido Eruditorum examini submittit publice Joh. Daniel Schlieff. w 4ce, 4 ark.

Sectio II. quam d. IX April. A. MDCXCIII placido Erud. Exam. submittit Albertus Rosenberg Gedani. w 4ce, str. 26.

Sectio III. quam d. XXI April. eod. a. placido examini... submittit Benjamin Ewaldt Ged. Medic. Studiosus. w 4ce, od str. 26—57.

Sectio IV. quam d. XVII Septemb. eod. a. plac. erud. exam. submittit Joachimus Henricus Schrader. w 4ce, od str. 58—99.

Sectio V. quam d. XXIV Septemb. A. MDCXCIII. plac. erud. exam. submittit Daniel Schrader. w 4ce, od str. 100—164.

Sectio VI. quam d. XV Octob. a. eod. placido... submittit Salomon Hahn Mariaeburgensis. w 4ce, od str. 165—188.

Sectio VII. quam d. V Novembr. a. eod... submittit publice Christian. Daberhudt. Gedan. w 4ce, od str. 189—230.

Sectio VIII. quam d. XVII Decemb. a. eod. submittit publice Georgius Kesselhut Gedan. w 4ce, od str. 231—259.

Sectio IX. Poloniae nunquam tributariae quae Sereniss. Regum Poloniae antiquum verum et optimum ius in Borussia exhibet, benignae Eruditor. Censurae submittitur ab Henrico Frederico Dantiscano, Borusso. A. MDCXCIV. d. XI Martii. w 4ce, od str. 269—309.

Sectio X. Seu ultima quam d. VI Maj. A. MDCXCIV. submittit publice Hieronymus Broen. Gedan. w 4ce, od str. 310—338.

Każda z tych rozpraw tworzy osobną całość. Bliżej obacz o każdej z nich pod nazwiskiem odpowiedniego autora — oraz niżej pod opisem dzieła: Tractatus historico politicus (1694).

— Disputatio iuridica de iustitia casuum pro amico... in Atheneo Gedan. praesid. Joann. Schultzio I. U. D... ob. Schumann Gabr. (1689).

— Disputatio de delictis pro amico... ob. Schuman Henryk (1698).

— Disputatio Iuridica de eo quod non vetat lex, vetat fieri pudor in matrimonio constituendo... Praeside Joan. Schultz... Joan. Dan. à Schollen Ged. 1690. w 4ce, str. 52.

Ob. Schollen.

— Disputatio Iuridica de martyrio iuridico et politico... praeside Joan. Schultz... 1691... Const. Gabr. Hecker Dantiscanus. w 4ce, str. 36.

Ob. Hecker.

— Disquisitio Iuridica de iure angariarum. Vom Beschlag der Schiffe; praes. Joan. Schultz 1696... Godofredo König Ged. Auctore et Respondente. Gedani apud Stolle. w 4ce, str. 12.

Ob. König.

— Dissertatio iuridica de potestate herili et patria atque istius causa praecipua nuptiis, et iuribus Ciuili, Culmensi etc. Praeside Joan. Schultz... 1694 à Joach. Henr. Schrader auctore et respondente. Gedani, Rhetus. w 4ce, str. 47.

Ob. Schrader.

— Epistola ad Joannem Bonaventuram Corvinum Krasinski Palatinum

Plocensem, memoriae ipsius Coniugum sacra. Varsoviae 1696. w 4ce, k. 6 nlb. Krasins.

— Joanne III rebus humanis exempto Lessus ad Joannem Bonav. Corvin Krasinski palat. Plocens. missus a Joan. Schultzio. Gedani ap. Stolle (1696). fol., sign. B₂.

Band. H. dr. kr. P. I 108. Krasins.

— Sermo gratulatorius Invictissimo atque Potentissimo Principi ac Domino Joanni Tertio Poloniarum Rei semper Augusto, nec non augustissimae et sacratissimae Principi ac Dominae Mariae Casimirae Poloniarum Reginae, quum Serenissimam ac Celsissimam Theresiam Cunegundam, filiam Regiam Poloniarum principem serenissimo atque potentissimo Principi Maximiliano Emanueli Duci Electori, heroi incomparabili Anno MDCXCIV. die XV. Augusti, solenni nuptiarum desponsarent foedere consecratus a Joanne Schultzio. Gedani literis Joannis Zachariae Stollii. folio, 11 ark. (sygn. L₂). Czartor. — Ossol.

— De iure nominum tutelarium, de jurisdictione personali, de pretio succadente in locum rei singularis, de legato rei inaestimabilis, de nocentis et innocentis, de ditione, de iudice legibus mitiore vel duriore. XV. Theses miscellaneae occasione discursuum publicorum collectae. Francofurti.

— In nuptiis Joachimi Hoppe et Annae Christinae Crumhausin. Francoforti ad Viadrum. 1680. folio.

— Programma invit. ad cives Athenaei Gedan. ut nuptias cum Adelgunda Crumhausen precibus adiuvare dignentur. Dantisci 1658. folio. Gdańs.

— Quaestionum iuridicarum Miscellanea... Praes. Joan. Schultz... 1695. Disput. ab Henrico Frederico Gedanen. Auctore et Resp. Gedani apud Stoll. w 4ce, str. 20.

— Resolutio quaestionum misc. ex iure maritimo, praes. Joan. Schultz... 1696. Benjam. Dilger Ged. Auct. et Resp. w 4ce, str. 16.

— De Senatu Regni Poloniae. Regiomonti 1706. w 4ce.

Por. niżej str. 300.

— Serenissimo atq̄s Potentissimo Principi ac Domino, Domino Joanni III. Poloniarum Regi, Pio, Felici, Augusto, Libertatis non Sarmaticae tantum, sed & Europaeae Vindici ac Statori invictissimo, inter publicos Maji Mensis, ac memoriâ Pacis Olivensis excitatos plausus, Et Communes ex restitutâ Regis Optimi Sanitate Laetitiae Vernae Sensus, in Splendidâ Auditorum Coronâ, Panegyris Habita â Joanne Schultzio, Prusso-Polono. Gedani, Literis Joannis-Zachariae Stollii. 1694. w 4ce, kart 41 nlb.

Przedmowa do króla, pełna pochwał. Poczem zwraca się do woj. płock, burgr. gdań., i do młodzieży, z panegirykami na cześć króla i Marji Kazim. — Rzecz bez treści. Chreptow. — Czartor. — Ossol. — Uniw. lwows. — Zamoj. — Zielińs.

— Tractatus historico-politicus de Polonia nunquam tributaria, authore Johanne Schultzio, J. U. D. Ejusd. ac Histor. Profess. Publ. et Gymn. Gedan. Inspectore. Gedani, Imprimebant Haeredes David. Frider. Rhetii. Anno M.DC.XCIV (1694). w 4ce, k. 4 nlb., str. 24 i 338.

Dedyk. senatowi gdańskiemu. Tutaj wysławia patriotyzm polski mieszczan gdańskich i przytacza słowa And. Olszowskiego: In hac urbe orbis polonus servatus est. — Następuje praefatio ad lectorem. Tu nazywa Polskę „liberrima in universa Europa respublica“. Nawiązuje do dzieła Mariniana: Marinii opus promissum initio mihi ignotum fuisse lubens agnosco (ob. o tem dziele wyżej pod Sachs, str. 11). Poczem wylicza Nomina Dn. respondentium, juvenum et gente et mente insignium tj. tych, którzy bronili poszczególnych „sekcji“ (I—X) dzieła. Pierwszym z nich był: Johannes Daniel Schlieff Ged., qui in Belgio studia foeliciter coepta continuaturus, magno parentis opt. et patriae luctu decessit. Sekcji II. bronil A. Rosenberg, III. B. Ewald, IV. J. H. Schrader, V. Dan. Schrader, VI. Sal. Hahn, VII. Chr. Daberhadt, VIII. G. Kesselhut (nie: Kesselthal, jak w t. XIX 233), IX. H. Freder, X. H. Broen. — Obacz pod odpowiedniami nazwiskami, gdzie opisano każdą z tych 10 „sekcji“, gdyż ukazały się one także jako odbitki.

Treścią dzieła jest problemat prawa międzynarodow., czy Polska mimo płacenia „tributum“ Niemcom była państwem udzielnem i zwierzchniczem czy nie? Sekcja I zajmuje się określeniem pojęcia trybutu

i państw hołdowniczych. Sekcje następne rozbiegają historję stosunków między Polską a Niemcami pod kątem widzenia hołdu i lenna. Tendencją jest dowieść, że Polska trybutu hołdowniczego nie uiszczala (Polonia nunquam subjecta aut tributaria). Sekcja II zajmuje się początkami Polski: wywodzi genealogję Polaków od Noęgo, zwalca teorie Krantza Vandalia (Polonos germana gente ortos esse), rozbiega etymologję „cara“ i „króla“. — Sekcja III przechodzi dzieje Polski do Lecha (dużo korzysta z Sarnickiego). — Sekcja IV czasy od Lecha do Mieszka. — Sekcja V od Miecz. do Kazim. Mnicha. — Sekcja VI od 1041—59. — Sekcja VII do końca w. XII. — Sekcja VIII wiek XIII i XIV. — Sekcja IX: De optimo regum Poloniae in Borussia jure... exclusis Pontificum, Imperatorum et Cruciferorum praetensionibus (polemizuje z historykami pruskimi, np. z Waisselom). — Sekcja X udowadnia, że także w stosunku do Tatarów i Turków Polska nigdy nie była podległa. Kończy apoteozą Jana III.

Autor rozwija ogromną erudycję historyczną i prawną (cytuje dużo Grocjusza). Powołuje się na materiał archiwalny (np. prace hist. Bornbacha, Runawa itp.). — Całe dzieło broni racji stanu polskiej. Niewątpliwie całe jest utworem Schulza, a respondentes byli tylko uczniami. — Należy dodać, że ten sam problem polityczny poruszył Jerzy Piotr Schultz w r. 1747. o czem niżej.

Katalog Wildera z r. 1914 podaje jako druk Jana Zach. Stolliusa. — Bentk. II 709.

Porównaj wyżej: Disputationis juris. Wydanie z r. 1694 jest nową edycją tytułową poprzedniego z r. 1681.

Branic. — Chrept. — Czartor. — Horodec. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Przędz. — Zamoj.

— ob. Aesopus (Die Fabeln 1706) — Bajer Adryan (Harmonia 1694) — Broen Hieronym (1694) — Daberhadt Christ. (1693) — Ewald Benjam. (1693) — Frederus Henricus (1694, 1695) — Hecker Constant. Gabriel (1692) — Jaskierowicz Walenty (1639) — Ros-teuscher J. Chr. (Opus) — Schlieff Daniel Albert (Manus 1693) — Schollen Joh. Dan. (Disputatio 1690) — Schroeder Joannes Heinr. (Dissertatio 1694) — Schumann Gabrjel Fryderyk (Dissertatio 1680) — Seyler — Volbrecht.

Bentkowski II 759 i 226. — Praetorius Athenae Gedanenses 146 oraz Dantziger Lehrer Gedächtnis 55. — Lilienthal Er-leutertes Preussen III 115 w przyp. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII 140. —

Jabłonowski w *Mnsaeum* pol. 227 (nazywa go à Schultz Szulecki). — Gelahrt. Preussen I 47. — Janozki III 84. — Friese I 95.

Schultz Jan Albert ob. Biblia (1737).

SCHULTZ Jan Christian (I) Allerunterthänigster Glück- und Freuden Wunsch, Welchen Ueber das Freudenreiche Königliche Vermählungs-Fest Dess Durchlauchtigsten, Gross-Mächtigen Fürsten und Herren, Herren Michael, Königes in Pohlen, Gross-Fürsten Littauen, Reussen, Preussen, Massovien, Kiiovien, Vollhinien, Lieffland, Smolentzko, Severien und Czernichaw etc. Wie der auch Durchlauchtigsten, Hoch-Gebornen Kayserlichen Ertz-Hertzoglichen ältern Princesse, Princesse Eleonora, Gebornrer Ertz-Hertzogin zu Oesterreich, etc. etc. Als Königlichen Braut. Zu Bezeugung Seiner aller-unterthänigsten Devotion in tieffster Unterthänigkeit und Gehorsam durch anwesenden schlechten teutschen Vers übergeben sollen Ibro Majestätten Als Beyderseits Königlichen Verlobten, Unterthänigst- und gehorsamster Johann Christian Schultz der Zeit dess Fürstl. Liegn. Brieg- und Wohlauischen Abgesandten (Tit.) Herrn Baron von Lilgenaes, Secretarius. Breslau, in der Baumannischen Erben Druckerey druckts Johann Christoph Jacob Factor. fol., k. 2. Wroclaws. miej.

SCHULTZ Jan Christian (II). Auf den Am 30. April Anno 1728. in der Kayserl. Residentz-Stadt Wien leyder! erfolgten... Hintritt... Des... Jacob Heinrich, des Heil. Röm. Reichs Grafen von Flemming, Sr. Königl. Maj. in Pohlen und Churf. Durchl. zu Sachsen, etc. Des Gross-Hertzogthumbs Litthauen Stall-Meisters... folio, kart 2.

Wroclaws. miej.

SCHULTZ Jan Chryzostom. Felix Seculum Palladis Jegiellonicae magno Jubilaei Anno, ipsoq. seculari M.DCC. secundis philosophicis laureis magno labore quaesitis VV. DD. XVIII. viorum singula septemdecim secula, referentium signantiumque reflorescens. Ac eorundem virtutum, doctrinae, honori; dum post obtentam magisterij in artibus

et philosophia Doctoratus licentiam, in alma Universitate Cracoviensi Regni Poloniae generali Athenaeo, per clarissimum et admodum Reverendum Dominum D. M. Martinum Bielecki Collegam Majorem, Regium et Tylicianum Eloquentiae professorem, Ecclesiarum Collegiatarum Sanctae Annae Crac: et Tarnoviensis Canonicum. In frequentissima nobilissimorum hospitem corona, et amplissimi senatus academici conspectu, Art. Liberalium Magistri, et Philosophiae Doctores ritu solenni crearentur. A Joanne Chrysostomo Schultz, secundae laureae licentiate, in vim fraterni amoris et gratulationis, concentu hierographice-panegyrico consecratum. Anno a Nativitate Regis Saeculorum Christi 1700. Urbis Crac: 1000. Studij Generalis Alma Universitatis Cracov: a fundatione D. Jagellonis 300. die 30 Junij. Cracoviae typis Schedelianis. folio, kart 10.

Na odwr. str. tytułu herb Lochmanów, pod nim 4 wiersze łac. — Przepisał prozę Dominikowi Lochmanowi, Infułatowi księcia archiepiskopalnego N. P. M. w Krakowie. — Pieśń do S. Jana Kantego patrona. — Podziękowanie profesorom: Gabrielowi Profeckiemu, Jędrzejowi Buchowskiemu i Samuelowi Janowi Podgurskiemu. Doktorami filozofji zostali: Mikołaj Ochocki krak., Józef Tyrynski, Jan Łopuszański, Michał Stęporowicz, Jan Grucki, Paweł Cybulski, Szymon Łacki, Stanisław Golejowicz, Piotr Kęmski, Krzysz. Michałowski, Seb. Kasproicz, Sam. Janson Leopoliem., Jan Krodnerowicz, Stan. Markowicz, Seb. Pyszowicz, Seb. Tortowski, Dla J. Schultza pisali wiersze: Mich. Stęporowicz i Seb. Tortowski. Za rektoratu Mac. Psójckiego. — W drzeworytach herby i godła doktorandów.

Jocher 1479.

Dzików — Jagiell. — Krasinś. — Zamoj.

— Tempum expiationis pientissimis manibus Perillustris olim et admodum Rñdi Dni D. M. Thomae Josephi Marczewski in Alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctoris Ecclesiarum, Collegiatae Tarnoviensis, Custodis, Praepositi Bochnensis, Decani Lipnicensis, Curati Brzeźnicensis, Viri de ecclesia Dei Meritissimi, non Lupercaleum festo, sed Beatiss: Virg: Mariae Vigilia Purificationis, Corporis exuvias,

terrae et Caelo animam Reddendis in Praepositurali Ecclesia Bochnensi reservatum et a M. Joanne Chrysostomo Schultz Philosophiae Doctore Collegii Nowodworsciani Grammatices Professore. Immortalis gloriae et debitae gratitudinis ergo Posthuma memoria grato et memori calamo Praesentatum. Anno Domini M.D.CCC.V. die X Februarij. Cracoviae Typis Nicolai Alexandri Schedel S. R. M. Ordinar. Typogr. (1705). folio, kart 2.

Jagiell.

— ob. Lauterbach (Gedächtniss 1728) — Radłowski Józ. Mich. (Pegasus 1695).

SCHULZ Johann Daniel. Gedicht als Samuel Wolff zum Mitglied des Gerichts gewählt worden. Danzig 1757. folio.

— Gedicht an Joachim Wilhelm Weickhmann bey Seiner Abreise nach Wittenberg. Danzig 1758. folio.

SCHULTZ (Szulecki) Jan Gabrjel. Q. D. B. V. Traianum à Plinio laudatum, exemplum praeteritorum saeculorum, sed nostra aetate novum in Augusto rege Borussiae Friderico I. regum optimo, quem laudatum ab Illustrissimo Barone de Fuchs, disertissimo ministro regis Augusti, occasione habitatum ab eo sermonum, tempore inaugurationum regiarum, praestitorumque a diversis imperii Brandenburgici provinciis homagiorum oratione solenni ad d. X. Julii a. huj. MDCCIV (1704) in auditor. major. hora XI, exhibiturus est publicè generosus juvenis Joh. Gabriel a Schultz Szulecki, Equ. Polon. ad quam benevole audiendam, omnia inclyta illustriaque huius Musarum sedis membra invitavit Tido Henricus de Lith eloquent. prof. ordin. Francofurti ad Viadrum literis Christoph. Zeitleri (1704). folio.

SCHULTZ Jan Henryk. Consentiente magnifico Jurisconsultorum Lips. ordine collationem juris civilis cum jure Culmensi emendato sub moderamine Barth. Leonh. Schwendenderferi. Lipsiae typis Brandenburgeri 1692. w 4ce.

Odnosi się do Torunia, gdzie przeprowadził emendację prawa chełmiń. Szymon Schultz, ojciec autora. — Może ten Jan Henryk

jest identyczny z którym z poprzednich Schultzów? Por. niżej na str. 295 (Cont. Gel. Preussen). Branic.

(Schultz Johann Heinrich). Als... Johann Heinrich Schultz... mit der... Magdalena, des weiland... Simon Behmens... Tochter... sich öffentlich copulieren liesse, wolten Ihm... wünschen... Professores. Thorn (1698)... folio, kart 2.

Schultz Joannes Carolus Christophorus, rytownik ob. Domaniewski Fr. Józ. (Porta 1725).

SCHULTZ Jan Zygmunt. Q. D. B. V. De Separatione quoad thorum et mensam... Exercitatio Sabbathina VIII (vide Exer. Sabb. I De Ambit. Jurispr. resp. J. S. Schultz) D. 28 Febr. 1722. Respondens Johannes Sigismundus Schultz, Ged. Gedani, Typis Joh. Dan. Stollii. w 4ce.

— Q. D. B. V. De Testamento Jurato... Exercitatio Sabbathina XXIII (vide Ex. Sabb. I de Amb. Jurisp. resp. J. S. Schultz) D. 29. August. 1722... Respondens Johann Sigismundus Schultz, Ged. Gedani, Typis J. D. Stollii. w 4ce.

— ob. Borek Boguslaus Christophorus (1722) — Broen Johann Hieronym (1722, 1694) — Ferber Joh. Const. (1721) — Kleist Johannes Vincentius (1723) — Schlieff Alb. (Manus 1693) — Wedel Mart. Ad. (de insinuatione 1722) — Wendt J. Mar. (de mandato 1728).

Schultz Grzeg. Dan., rytownik ob. Gottwald-Schroeter J. S. (1782).

Bersohn O ryt. gdań. str. 58.

Schultz Jerzy ob. Szulc (Applauz Elż. Rossówniej).

SCHULTZ Jerzy Piotr, Prof. w Toruniu (1680 † 1753). Commentarius de cancellariis Regni Poloniae editus a Georgio Petro Schvltz Doctore et Professore Gymnasii Thorvnsis. Dantisci MDCCXLII (1742). Apvd Georgivm Marevm Knochivm. w 4ce, 1 tablica, k. 5 nlb., str. 156. (Nadto dziełko Heidensteina k. tyt., str. 28, k. nlb. 2 i 2: Catalogus).

Dedykację Andrzejowi Stanisławowi Załuskiemu, kanclerzowi kor., biskupowi chełmińskiemu podpisał Jerzy Marek Knoch, księgarz gdański w r. 1741. W dedykacji tej powiedziano, że dzieło Schultza wyszło

z inicjatywy Załuskiego. Dodał do niego wydawca dzieło Heidensteina, o czym niżej.

Na tablicy, zamieszczonej przed kartą tyt. znajdują się podobizny pieczęci: majestatuwej i mniejszej kor. Augusta III, jako też pieczęci królowej Marii Józefy. Na karcie tyt. orzeł z mieczem w tarczy, którą z obu stron wspierają przednimi nogami konie o jednym rogu na głowach.

Rozpoczynają: Argumenta (spis treści). Zaczyna od omówienia początku urzędu (zestawia z niemieckimi kancelarzami na podstawie pism Cocejusa i Malinkrota). Następnie omawia prerogatywy kanclerzy. Dużo wiadomości histor. czerpie z Załuskiego *Epistolae*, Chwałkowskiego, Piaseckiego itp. Powołuje się też na pracę Naramowskiego *De signatoribus regni* (1727). W całym dziele powołuje się na pracę Rudgera von der Horst (*Cancellarius* 1628). Na str. 44 mówi o burgrabiach miast pruskich (cytuje pracę Konst. Schrödera *Jus publ. Dantisc.*). Na str. 51 o orderze Orła Białego (wspomina dzieło Fryd. Sapiely). — Kończą od str. 69: *Documenta et Argumenta* (tu dyplom Jana III z r. 1680); wykaz kanclerzy i wicekancl. od r. 1362; *Singularia cancellariorum* tj. materiały do biografii różnych kanclerzy; *Amica paraenesis Thomae Zamoscio data*; *Mseta Chronologia cancell. communicata Gieringio*; *Designatio suprem. cancellariorum*; *Excerpta ex Rudg. de Horst libro*; *Nomina cancellariorum*.

Na str. 63 przy biografii Zamoj. wspomniane dzieło Zamoj. *De senatu Romano* i omówiona kwestja jego autorstwa. Także i inne prace Zamoj. nie podstawie Thuana, Placciusa, Horsta, Heidensteina, Struvisia etc.

Razem z dziełem tem wyszło: Reinoldi Heidensteinii *Solescii secretarii regii. Cancellarius sive de dignitate et officio Cancellarii Regni Poloniae. Dantisci MDCCXLI*. Apud Georgium Marcum Knochium str. 28. Że do tego dzieła należy, widać stąd, że *Index rerum memor. dzieła pierwszego* wydrukowano (na 2 k. nlb.) po broszurze Heidensteina, jak również *Catalogus librorum* apud G. M. Knochium (kart 2).

Przed dziełkiem Heidensteina tablica z podobiznami: *Sigilla Regni antiqua quaedam* (pieczęcie Kazim. Jagiell., Zygm. I, Zygm. Aug., Stefana).

O książce Horsta, z której tak wiele korzysta, ob. tom XVIII str. 275. — Cała praca Schultz'a ma charakter kompilacyjny. Bentk. II 231.

Akad. — Branic. — Chreptow. — Dzików — Jagiell. — Krasieńs. — Ossol. — Uniw. lwows. — Zamoj. — Ziełieńs.

— *Commentarius de mareschalcis Regni Poloniae cum duplici mantissa*

de mareschalcis & cancellariis M. Ducatus Lithvaniae ac Sereniss. Reginae additis figuris sigillorum Lithvan. aeneis editus a Georgio Petro Schvlitz Doctore et Professore Thorvnensi. Dantisci. MDCCXLIII (1743). Apud Georgium Marcum Knoch w 4ce, 1 tablica, k. 5 nlb, str. 71 lb i 9 nlb.

Na tablicy, zamieszczonej przed kartą tyt. są podobizny pieczęci litewskich większej i mniejszej Augusta III.

Dedykacja Franciszkowi Bielińskiemu, marszałkowi kor., podpisana przez Jerzego Marka Knocha księgarza gdańskiego z r. 1742. W innych egzempl. jest dedykacja Andrease Stan. Załuski (kart 4).

Rozpoczyna: *Argumenta* (streszczenie dzieła). Przechodzi po kolei nomen, origo, prerogatywy, munia, iudicium, singularia mareschalcorum (to znaczy informuje o poszczególnych marszałkach). — Cytuje Piaseckiego, Chwałkowskiego, Naramowskiego, Zalazowskiego, Hartknocha itp. — Od str. 39: *Documenta et argumenta*. Między niemi: artykuły sądów marsz. (za Jana Sob.); art. sądów kapt.; spis marszałków (z Niesieckiego). — Od str. 59: *Mantissa I de Maresch. et cancellariis M. D. L.* — Od str. 69: *Mantissa II de Maresch. et Canc. Reginae*. — Kończy indeks rerum memorabilium.

W niektórych egz. bywa na końcu dodany Katalog Knocha. — Całe to dzieło, podobnie jak praca o kanclerzach, bezkrólewiu i sejmikach, tworzy część zbioru: *Scriptorum rerum pol. pruss. Collectio*, o którym obacz pod *Scriptorum*. Być może, że Schultz pomagał przy jego wydaniu. Branic. — Czetwert. — Dzików — Jagiell. — Krasieńs. — Ossol. — Uniw. lwows. — Zamoj. — Ziełieńs.

— *Commentarius de svccamerario Regni Poloniae, editus a Georgio Petro Schvlitz, D. Anno MDCCXLVII (1747). Thorvnii imprimebat Theophilus Ehrenfried Waetzoldt, nobil. senat. et gymn. typogr. w 4ce, k. 2 nlb., str. 56* (mylnie wydrukowano 66).

Dedyk. Kuzimierzowi Poniatowskiemu, podkomorzemu kor.

Rzecz napisana z dużą erudycją. Omawia urząd „cubicularii“ w Rzymie, komorników we Francji, w Anglii, w Niemczech. Stosunki polskie opisuje na podstawie Kromera, Hartknocha, Fredry, Chwałkowskiego, Niesieckiego, Długosza, Zalazowskiego itp. — Na str. 8 broni tezy, że Polska nie podlegała nigdy Rzeczy. — Na str. 12 omawia „*Definitio et munia succ.*“ — Na str. 20: *Numerus, creatio,*

juramentum, singularia. — Na str. 33 o rodzinie Poniatowskich. Zapowiada też swe dzieło o początku herbów polskich. Na str. 33: Puncta 12 objectiva posita a vice cancellario Anno 1561 (sic, zam. 1651) oraz Responso ad XII Puncta. (Podkanclerzym koronnym w latach 1651—2 był Hier. Radziejowski). Są to skargi na uciski i bezprawia ze strony króla. — Od str. 51: Breve Bened. XIV do Kazim. Poniatowskiego z r. 1746, oraz listy kard. Valenti i Ludwika XV do tegoż. Na końcu odezwa autora do Poniatowskiego. Jocher 1005.

Branic. — Czartor. — Jagiell.

— Disputatio de aqua sanguinea Mariaeburgensi vulgo von dem in Blut verwandelten Wasser bei Marienburg 1716. w 4ce.

— Disputatio de ritu Thorunensi chirothecas tradendi electis iudicibus. Thorunii 1717 (1718). w 4ce.

— Ad stabilitam harmoniam vitae et mortis in funere Georgii Henrici Ayn... Thorunii, impressit Joh. Nicolai. folio.

Czartor.

— Historia interregni novissimi et comitiorum in Prussia Polonica Anno MDCCXXXIII. celebratorum, vna cum quamplyrimis manuscriptis actis ad ius publicum et historiam Prussiae pertinentibus, edita a Georgio Petro Schvltz, Doctore et Professore ordin. Gymnasii Thorunensis. Cum figuris. [Tu czerwono odbita rycina Pegaza]. Gedani, MDCCXXXVIII (1738): Apud Georgium Marcum Knochivm. w 4ce, 1 rycina, k. 3 nlb., str. 88, k. 3 nlb. i 1 tablica.

Dedyk. Andrzejowi Stanisławowi Załuskiemu, biskupowi Łuckiemu i kanclerzowi kor.

Rycina zamieszczona na początku przedstawia posiedzenie stanów Prus Królewskich z objaśnieniem porządku zasiadających. — Na osobnej tablicy znajdują się obustronne reprodukcje 3ch medali, wybitych na śmierć Augusta II przez Daniela Siverta, kosztem m. Gdańska.

Podaje historję sejmików pruskich (comitiola) w nawiązaniu do Lengnich'a De Prussorum comitiis. Opiera się na Acta comitiorum ex manuscriptis. Opisuje tok obrad. — Najwięcej miejsca poświęca wypadkom z 1733 roku i obchodom na cześć Aug. II. — Na końcu mowy miane przy homagium Aug. III oraz Index rerum i Errata.

Tworzy część zbioru pt.: Scriptorum rerum Pol. Pruss. collectio nova (1753). Ob. niżej. Branic. — Czartor. — Dzików — Horodec. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwows. — Zamoj. — Zielńs.

— Juventutem studiosam in Gymnasio Thorunensi ad audiendam explicationem 1. Institutionum Justiniani. 2. Buddei Element. Philosoph. practicae. 3. Kulpisii Collegii Grotiani. 4. Historiae nostri seculi, ductu relationum historicarum, quas vulgo Zeitungen vocamus. 5. Eloquentiae Germanice, invitat. Thorunii, Nicolai (1712). w 4ce, kart 4.

Jocher 1722.

— Aeternam memoriam in nummis Serenissimi et Potentissimi Domini Domini Augusti II Regis Poloniae, Electoris Saxoniae et reliqu Domini nostri olim elementissimi postquam 1 Februar. MDCCXXXIII. Varsaviae diem obierat supremum placide, in solenni panegyri jussu et auctoritate Magnifici Senatus Reipubl. Thorunensis die XXVI. Martii h. l. q. e. celebratum iri officiosissime indicunt rector et professores Thorunenses. Thorunii impressit Joh. Nicolai nobiliss. Senat. et Gymn. typographus. folio, 1 ark.

Na końcu podpisany G. P. S. D. — Dalej drugi tytuł:

Augusti II Regis Poloniae etc. aeternam memoriam in nummis jussu Senatus Thorunensis oratione commendavit posteritati Georg. Petrus Schultz Phil. et Medic. Doct. nec non prof. ord. Gymnasii Thorunensis Anno MDCCXXXIII. fol., ark. 9 (z odbiciami 16 medali wklejanymi w tekście).

Jagiell. — Krasinś. — Zamoj.

— Accurate Nachricht von der Russisch und Sächsischen Beleger und Bombardierung der Stadt Dantzig... Cölln bey Hans Paul Merian 1735... ob. Seyler.

— M. G. Georgii Petri Schultzen D. Summarische Nachricht an die S. T. Herren Buchhändler von dem zu druckenden Pöhlisch-Litthauisch- und Preussischen Wappen: Buche, mit vielfältigen Anmerkungen und 2000. Abrissen ausgezieret. Thorn, Gedruckt in E. E.

Hochw. Rath und Gymnasii Buchdruckerey (1743). w 4ce, k. 4 nlb.

Zapowiada wydanie po niemiecku herbarza z 2000 rysunkami, biorąc za podstawę Okolskiego Orbis i uzupełniając Niesieckim. Część I miała objąć herby państwa, biskupstw, opactw, województw, szlachty w Polsce i na Litwie. — Część II herby księstwa pruskiego, bisk. warm., szlachty pruskiej, miast i mieszczan (Strobanda, Mochingera, Lichtfussa, von Linden). Powołuje się na manusk. Seylera i Lipińskiego.

Czartor. — Gdańska miej. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— Oratio auspiciatissima de oblivione moris antiqui, et de eo, quod discimus in spem futurae oblivionis. Thorunii 1712. w 4ce.

— Das Belahrte (sic) Preußen, Aus Neuen und alten, gedruckten und ungedruckten, grossen und kleinen Schriftten, Wie auch Der gelahrten Männer, Welche In Preußen geböhren, oder daselbst gelebet, oder von Preußischen Sachen geschrieben, Nahmen und Leben, Wochentlich vorgestellt. Erster Theil, Ister Bogen. Gedruckt und verlegt von Joh Nicolai, Buchdrucker in Thorn (1712). w 8ce, str. 378 i k. 3 nlb. (Register über Die Bücher, Lebensläufe, und MSC Briefe, Gelehrter Männer, Welche In diesen Ersten Theil ausgeführt worden)

Das gelahrte Preußen, Oder Monathl. Auszug Aus Neuen und Alten, gedruckten u. ungedruckten, grossen u. kleinen Preussischen Schriften, Wobey auch Einige Nachrichten von der Belahrten Männer Welche in Preußen geböhren, oder daselbst gelebet, oder von Preussischen Sachen geschrieben Lebens-Läufe und Bücher, Mit eingemischten MSC. Anmerckungen von aller hand Preuss. Denckwürdigkeiten Zweyter Theil, Erster Stück, oder Monath Aprilis. Thorn, Druckts und verlegt Joh. Nicolai E. Edl. Hochw. Rath, u. Gymn. Buchdr. (1723). w 8ce, k. 3 nlb, str. 434 i k. 2 nlb. (Register)

Wyszła także Theil III 1724, str. 401 — oraz Theil IV 1724, str. 342, ale tych nie miałem w ręku. — Wydawcami i autorami byli J. P. Schultz i Michał Lillen-

thal (ob. w t. XXI). — Dalszą część wydał już sam Schultz pod tytułem:

Continuirtes Gelehrtes Preuzen, Oder Vierteljähriger Auszug aus allerhand Preussischen Büchern, nebst der Gelehrten Männer Leben und MSC. Anmerkungen von Preussischen Denckwürdigkeiten, Erstes Qvartal M.DCC.XXV (1725). Thorn, druckts und verlegt Joh. Nicolai, E. Edl. Hochw. Rath u. Gymn. Buchd. w 8ce, k. 4 nlb., str. 184; Zweytes Qvartal M.DCC.XXV (1725), k. tyt., str. 190; Drittes Qvartal k. tyt., str. 190; Viertes Qvartal k. tyt., str. 206.

Pod przedmową podpisany wydawca Schultz. Dzieło zawiera recenzje dzieł i wiadomości o manuskryptach. W części I omówione są prace następujące nas bliżej dotyczące: Böhma De insignibus Thorunen., Braun De comitiis i Müntzwesen, oraz manuskrypt De script. rer. Polon., prace Hartknocha (duża elegja Iac. na jego cześć), Jaenichiusa, Lengnicha (Poln. Bibl.), Lillienthala, Mariniusia (De scopo — tudzież jego życie), Pabrosky'ego (sic) Bartł. Chron. Prussiae, Schelwiga, Seylera, Willenberga, Załuskiego Epist. hist. Zerneckego.

W części II prace i biografje Cnoeffelii, Chodowieckiego Jana (jego list z powodu Węgiersk. Chron. Eccl.), przywilej Akad. chełmińskiej, Dacha Szym, Jaenichiusa, Lengnicha (Gesch der Lande), Lillienthala (Erl. Preussen), J. P. Schultze, Seylera, Strobanda (życie i pisma), Willenberga (de Pruss. comitis).

Kilka drobniejszych rozprawek jest wyrażnie tu wymienionych jako pióra Schultza a mianowicie: De ritibus soll. populi Thorun. (str. 44), Hundert gelehrte Preussen (str. 114). Prophez. über preuss. Regenten (str. 249), Von zwey und dreyfach gewachsenen Rosen (str. 423). — Ale zapewne także dużo recenzji jest jego pióra.

W Cont. Gel. Pr. są zamieszczone rozbiory i biografje następ.: życie Herm. von Salza, Schwendendoerffera De collatione juris civilis cum culmensi, Hesiusa życie, Jus culm. emend. (rękopis), Lengnicha Gesch. tom III, bisk. Załuskiego pisma, list Gracjana Sewer. Lipińskiego z dopełnieniami Załusk. Ep., Das alte culm. Recht, Erl. Preussen Lillienthala, Correctura prawa chełmsk. z r. 1594 z manuskryptu, dokumenta do dziejów Torunia, epitafta toruńskie i elbląskie, życie Hoppiusa itp. Wiadomości tu podane są często uzupełnieniem dzieł omawianych (np. Załuskiego Epistolae). Zwykle są czerpane ze źródeł archiwalnych. Wielką uwagę zwraca na kwestję początku i znalezisk bursztynu — oraz na kwestję wykopalisk archeol.

Wiszniewski I 115. — Jocher 434 i 1022. —
Porównaj w Bibl. tom XXI 279 (pod Li-
lienthal) i tom XXV 237 (pod Preussen).
Czartor. — Jagiell. — Muz. Narod.

— Schediasmata historica de memo-
randis Thorunensibus... Ad Magnif.
Protosch. J. Gottf. Rösnerum 1715.
w 4ce. Branic. — Ossol.

— De succino Marchico aliisq natu-
rae donis 1712.

Gelahrt. Preuss. I 266.

— Preussischer Todes Tempel, Wo-
rin Verstorbene Personen allerhand
Standes Von den ausserlesensten Sa-
chen Der Preussischen, Pohnischen,
Schwedischen und Brandenburgischen
Geistlich- Weltlich- und Gelehrten Hi-
storie, Geographie, und Staats-Rechts,
Wie auch Neuen gelehrten Schrifften
in Preussen und Pohlen, Mit einander
redende vorgestellet werden. Erste
Unterredung Zwischen Herman von
Salza, Hochmeister des Deutschen Or-
dens in Preussen, Und Johann Jacob
Rohde, Professorem Ordinarium der
Vniversität Königsberg. Constantinopel,
in der neu-angelegten Buchdruckerey.
Zu finden bey Hrn. M. G. Weidman
in Leipzig. (B. w. r.) (1730). w 4ce,
k. 2 nlb., str. 66 i k. 1 nlb.

...Zweyte Unterredung Zwischen
Herman von Salza... Und Johann Jacob
Rhode... k. tyt., str. od 67 do 136.

...Dritte Unterredung Zwischen
Siegfried von Feuchtwangen, Ersten in
Preussen zu Marienburg residirenden
Hochmeister, Und Gottlieb Schelgvi-
gium, Professorem Ordinarium des Gym-
nasii zu Dantzig... k. 2 nlb., str. od
137 do 204.

...Vierte Unterredung Zwischen
Albertum I. Ersten Hertzog und letzten
Hochmeister in Preussen, Und Abraham
Calovium, SS. Theol. D. und Prof. zu
Wittenberg, aus Preussen gebürthig..
k. 2 nlb., str. od 205 do 272.

...Fünffte Unterredung Zwischen
Friedrich Wilhelm den Grossen Chur-
fürsten zu Brandenburg, Und Simonem
Dach Professorem Ordinarium Poeseos
zu Königsberg... Zu finden in Franck-

furth und Leipzig. k. tyt., str. od 273
do 342.

...Sechste Unterredung Zwischen
Albertum I... Und Abraham Calovium...
k. tyt., str. od 343 do 412.

...Wie auch Neuen gelehrten Schriff-
ten in Preussen und Pohlen, Mit einan-
der redende vorgestellet werden; Und
zugleich von denen remarquablesten
Sachen in der gantzen Welt, so sich
in dem Jahr 1729. zügetragen, nebst
einigen erleuternden Anmerkungen
Nachricht zu finden ist. Siebende Unter-
redung Zwischen Friedrich Wilhelm
den Grossen... Und Simonem Dach,...
k. tyt., str. od 413 do 482.

...Achte Unterredung Zwischen
Albertum I... Und Abraham Calovium...
k. tyt., str. od 483 do 552.

...Neunte Unterredung Zwischen
Friedrich Wilhelm dem Grossen... Und
Simonem Dach,... k. tyt., str. od 553
do 622.

...Zehende Unterredung Zwischen
Siegfried von Feuchtwagen,... Und Gott-
lieb Schelgvgium,... k. tyt., str. od 623
do 692.

...Eilfte Unterredung Zwischen
Casimirum, König in Pohlen, und er-
sten Hertzog des Pohnischen Preussen,
Und Philippum Cluverum, Berühmten
Geographum, von Dantzig gebürthig...
k. tyt., str. od 693 do 762.

...Zwölffte Unterredung Zwischen
Albertum I... Und Abraham Calovium...
k. tyt, str. od 763 do 832

...Dreyzehende Unterredung Zwi-
schen Siegfried von Feuchtwangen,..
Und Gottlieb Schelgvgium,... k. tyt.,
str. od 833 do 902.

...Preussischer Todes-Tempel, Wo-
rin Gestorbene Personen allerhand Stan-
des mit einander redende vorgestellet
werden. Vierzehende Unterredung Zwi-
schen Casimirum, König in Pohlen...
Und Philippum Cluverum,... Nebst Ei-
nem zulänglichen Register über Diese
Vierzehen Unterredungen, in dem er-
sten Tomo... k. tyt., str. od 903 do 964
i k. 5 nlb.

Jak widać z karty tytułowej Rozmowy czter-
nastej mogło być tych rozmów więcej,

skoro te 14 obejmują tom pierwszy. Data druku nie mogła być wcześniejszą jak 1730 r., gdyż na początku rozmowy trzy-nastej wyraźnie zaznaczono: „In diesem neuen 1730sten Jahre“.

W przedmowie zamieszczonej na czele pierwszej rozmowy broni się przed zarzutami jakichś nienazwanych krytyków. Wyjaśnia, że obrał formę dialogów, a więc rodzaj teatru, — ale to nie powinno oburzać jego cenzorów, bo teatr uchodzi niesłusznie za coś nagannego.

W rozmowie I na str. 16 szczegóły o sprawie Kalksteina (nie uwzględnione przez historyków tej sprawy); na str. 20 dużo o Puffendorfe i o jego stosunku do Berlina; na str. 23 opowiada Rhode swój życiorys; na str. 32 o pracach Boehmego; na str. 44 dwa brevia Bened. XIII dla bisk. polskich; na str. 50 i n. wiersze do Augusta II; na str. 57 o pracach Lengnicha i o różnych nowych książkach; dalej o Sahnem, o dziele Naramowskiego Facies 1726. — Cała rozmowa jest niedołącznie sklecona, mieszając różne wiadomości z rozmaitych dziedzin, wiadomo dlaczego podane w formie dialogu. Za to dużo erudycji historycznej.

Z następných rozmów wyjmuje wiadomości bliżej nas obchodzące: Na str. 97 opis Prus król. (Radzin, Chełmża, Węgrów, akt Konr. maz. 1230). — Na str. 103 o szkole toruńskiej. — Na str. 197, 530, 317 o sprawie toruńskiej. — Na str. 109 sprawa kaznodziei protest. Bachstroma z Wegrowa. — Na str. 136 o nuncjuszu Santinim w Polsce. — Na str. 140 historia Marjenburga. — Na str. 173, 250, 677, 740, 936 o sejmie polskim z r. 1729. — Na str. 164 Sam. Schelwig. — Na str. 207 i 501 Abr. Calovius. — Na str. 211 biografja Sam. Lauterbacha. — Na str. 242 o orderze Białego Orła. — Na str. 256 o dziele Seylera Staats u. Helden Geschichte. — Na str. 322 edykt bisk. Szembeka przeciw czarownicom. — Na str. 337 recenzja Kamieńskiego Statuta. — Na str. 343 ważna relacja z rękopisu o ofiarach u Prusaków (opis z r. 1520, dużo o obrzędach sakralnych pruskich). — Na str. 352 o stosunkach Albrechta z Lutrem i Osiandrem. — Na str. 385 życie Dantyszka. — Na str. 406, 483, 494, 487 dużo o Osiandrze. — Na str. 452 i nast. o zegarze toruńskim, o pożarze toruńskim itp. — Na str. 460 o ludziach stuletnich. — Na str. 554 o Naramowskim (por. str. 67). — Na str. 760 Mich. Hanovius. — Na str. 781 o Janie Sartoriuszu. — Na str. 764—767 o komieji polsko-pruskiej z r. 1566 (wedle współczesnego djarjusza). — Na str. 834 o prognostykach Michałowskiego. — Na str. 856 o Hauensteina Repertorium juris prutenici.

Kończy dzieło 10 kart indeksu rzeczowego. Autorstwo Schultza jest niewątpliwe przy porównaniu z innemi jego pismami. — Jako autora wymienia go też Struve Bibl. hist. II 987. (w r. 1761).

Dalszy ciąg tych rozmów jest zamieszczony w Erl. Preussen V 860. — Por. Bibl. t. XXV 239. Akad. — Jagiell. — Zamoj.

— Wegen des zwar frühzeitigen jedoch seeligen Absterben Reginen Dorrothen, des wol-edlen, grossachtbaren und hochgelahrten Herrn Hrn. Paetri Jaenichen, sehr wohl-berühmten Rectoris und Prof. publ. ord. im hiesigen Gymnasio, beliebten Töchterleins, wolten gegen die hochwehrteste und betrübte Eltern ihr pflichts schuldiges Mitleyden bezeugen Georg. Petr. Schultz D. P. P. O. und Ephraim Oloff Prof. publ. extr. Thorn, druckts Johann Nicolai, E. E. Raths und des Gymnasii Buchdrucker. folio, k. 2.

Czartor.

(Schultz Jerzy Piotr). Annuente supremo scholarcha et jübente Senatu magnifico, ad introductionis actum novi pro rectoris et profess: publ. gymnasii Thorunensis, viri nobilissimi et experientissimi Domini Georgii Petri Schultzii, Francofurtani Marchici, philos. et medicinae doctoris, nuper professoris publici in academia regia Berolinensi meritissimi et ad audiendas orationes, d. XXII. Decemb. a. 1711 h. VIII. matutina habendas, patronos fautores et litterarum aestimatores, debito cultu, observantia et humanitate invitant, ac iuventutem studiosam peramanter convocant, gymnasii Thorunensis rector, professores et visitatores. Thorunii, impressit Johannes Nicolai, nob. senat. et gym: typog. folio, k. 2.

Czartor.

— ob. August III (1751) — Austen Paul Georg (1712) — Collectio (1743) — Gussovius Michał Adam (1716) — Hefner Jac. (1718) — Knochius G. (1738) — Lilienthal M. — Preussen (1722—1724) — Scriptorum rerum (1753) — Seyler Georg. Daniel (Alt u. neue 1762) — Szulc Jerzy — Thomas Joh. Frid. (Disputatio 1712) — Załuski Józef Andr. (Programma literarium 1743, Polnisches Legations Recht 1727).

W r. 1727 ułożył kalendarz pt.: Preussischer Ernst und Schertzhafterer Geschichts und Bücher Kalender auf das Jahr 1728. — Tu między innymi podał szczegóły o tumulcie toruńskim i o Roesnerze. Ustęp ten został skreślony przez cenzurę magistratu toruńskiego, a wobec tego kalendarz — jak się zdaje — nie wyszedł. Ustęp ten za dziełkiem „Fatum torun.“ przedrukował ks. Kujot w Roczn. pozn. T. P. N. XXI 268 str.

Pozostawał w bliskich stosunkach z Załuskim, jak świadczą dedykacje oraz jego udział w przygotowywaniu niektórych prac Załuskiego (ob.).

O jego udziale w wydaniu zbioru Knocha Scriptorum Collectio ob. pod Scriptorum. Gelahrtes Preussen I, II 37. — Praetorius Athenae Gedanenses 225. — Bentkowski I 69—71. — Wisniewski I 115. — Załuski Bibl. histor. Kraków 1832. w 4ce, 144. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXXIII 140. — Preussisch. Liefer. 1754 str. 364—371 (biografia gdzie wymieniono dwie kartki jego prac). — Küster w Marchiae litter. specimen VI (1743). — Finkel Bibl. III str. 1851.

SCHULTZ Ignacy, rektor szkoły Marjańskiej w Gdańsku. Armen-Haus Ordnung. Danzig. 1551.

Ob. Praetorius Athenae str. 173.

SCHULTZ Joachim Christoph Friedrich (1762 † 27 wrzes. 1798). Beyträge der neuesten Staatsgeschichte der Herzogthümer Kurland und Semgallen. Stück 1. Etwas über die Oberlehnsherrschaft des Königs und der Republik Pohlen über die Herzogthümer, von dem Grafen Cas. Const. v. Plater. Leipzig, 1792. w 8ce. — Toż... Mitau 1792. w 8ce, str. 70.

Ob. Plater Kazimierz Konstanty (Quelque chose... oraz: Rzut oka) w tomie XXIV. 349. Petersb.

— List pewnego Kurlandczyka pisany do Xięcia JMci N. D. Warszawy z francuskiego tłumaczony (1792). fol., str. 18. Ossol.

— List mieszczanina kurlandzkiego, do jednego s swoich ziomków w Warszawie. (Warszawa) 1792. w 4ce.

Branic. — Petersb.

— Reise eines Liefländers von Riga nach Warschau, durch Südpreussen, über Breslau, Dresden, Karlsbad, Bayreuth, Nürnberg, Regensburg, München, Salzburg, Linz, Wien und Klagenfurt, nach Botzen in Tirol. (Tu szych Chodowieckiego przedstawiający kościół,

karetę i kilka osób w strojach polskich, wśród nich żyda!). Erster Theil. Berlin, 1795 bei Friedrich Vieweg dem ältern. (Następuje potem druga karta tytułowa z takim samym tytułem u góry a potem:) Erstes Heft. Enthaltend die Reise durch Lithauen, und eine Schilderung von Warschau, nebst Anekdoten aus der Geschichte des Konstitutions-Reichstages, mit den Bildnissen der vornehmsten Theilhaber begleitet. Berlin, 1795 bei Friedrich Vieweg dem ältern. w 8ce, k. 2 nlb., str. VI i 162.

Zweites Heft... str. 205.

Zweiter Theil. Drittes Heft... k. tyt., str. 223 lb. i 3 nlb.

Viertes Heft. Enthaltend die fortgesetzte Schilderung von Warschau, nebst Anekdoten aus der Geschichte des Konstitutions-Reichstages, mit den Bildnissen der vornehmsten Theilhaber begleitet. — Reise von Warschau durch Südpreussen und Schlesien nach Dresden... k. tyt., str. 241.

Dritter Theil. Fünftes Heft. Enthaltend einen Abriss von Dresden, und die Reise von dort bis Salzburg... str. 263.

Rozpoczyna: Wzrocznienie. Tu donosi humorystycznie autor, że podjął podróż ze względów zdrowia. Udał się do Polski, bo bał się gilotyny we Francji, w Anglii powieszania jako udany Rosjanin, nie chciał zwiedzać Sybiru, a z różnych względów nie mógł podróżować po Włoszech, po Hiszpanji etc. — Datow.: M** in Liefland den 18 Sept. 1794.

Podróż rozpoczął z Rygi w końcu kwietnia 1793.

Opisuje po kolei: drogę przez Litwę, Warszawę (roz. II), ustrój państwa (roz. III) — obyczaje magnatów i szlachty (dużo o Janie Potockim), zabawy, tańce, Józ. Poniatowski, reduty (roz. IV) — teatry, gry, spacery (roz. V) — zbytek, życie polityczne, sejmy, konfederacje, starostwa, sądy, rzecznicy, galanterja (roz. VI) — stan mieszczański warszawski, Blank, Prot Potocki, Tepper, uczeni, gazety, drukarnie, język, sztuka, opera, teatr (roz. VII) — kwestja reformy stroju, Stan. Aug. i jego współpracownicy, Potocki Ign., Piatoli, Kołłątaj, rewolucja oraz odjazd autora z Warszawy przez Piotrków do Wrocławia i Drezna (roz. VIII). Dalsze rozdziały już nas nie dotyczą.

Autor jest obserwatorem bystrym a dzieło jego jest kopalnią wiadomości zwłaszcza

obyczajowych z ostatnich chwil Polski. Obficie korzystał z niego Kraszewski (Polaka w czasie 3 rozbiorów). — On też ogłosił jego przekład polski 1870. — Cytuje je także Korzon Wewn. dzieje I 9 a Kalinka Ostat. lata 1891 I str. 80 wysoko szacuje wartość tego dzieła dla poznania czasów Wielkiego Sejmu.

W roku 1802 wyszło II wydanie, a w r. 1807 przekład franc. Eyriesa, o czem Bibl. IV 212.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Przeźdź. — Wileńs. — Zamoj.

— Resa genom Pålen Åfen 1793 och 1794. Samāndrag. Stockholm; Tryckt i Kongl. Ordens Tryckeriet hos Assessoren Johann Pfeiffer 1797. w 8ce, 2 k. tyt., str. 330 (mylnie 230).

Wydał Ödmann Samuel. — Ob. Jenson w Pam. lit. (1912) XI str. 288.

— Sendschreiben eines kurländischen Bürgers an seinen Landmann in Warschau, den ein kurländischer Edelmann einer Unterredung gewürdigt haben soll. Warschau, 1792. w 4ce.

— ob. Schreiber.

Recke i Napiersky IV 141—152. Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII 140 nazywa go Joachimem Jerzym i przypisuje mu błędnie dziełko: Liebschaften König August 1784 (Poellnitz). Petersb.

SCHULTZ Karol (I). Festiv. nuptiarum Gabrieli Borckmanni et Catharinae Schultziae Rütgeri Horstii viduae. Dantisci 1648. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... David Camerarius. Danzig 1652. w 4ce.

— Trauer-Gedicht... Anna von der Linde, viri Georgii Rosenbergi vidua. Danzig 1652. w 4ce.

(Schultz Karol II). Pozwolenie Kupna Dóbr Ziemiskich Szlachetnemu Karolowi Schultzwowi y innym. folio, k. 1.

Rozciaga się to pozwolenie także do osób Fryderyka Cabrita, Jana Meisnera, Macieja Łyskiewicza, Antoniego Chevalier, Filipa Campioni, Samuela Giering, Paschalisa Jakubowicza i Tomasza Dangla, obywatelów Warszawskich.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— ob. Actum (1789) — Komisja wspólna (1798) — Korespondencja bankowa (1793) — Przepowiedź (1794) — Punkta zaciągu — Starzeński Michał (Stan sprawy 1794) — Tepper.

Ob. Przyborowski w Niwie 1877 II.

SCHULZ Karol Jakób. Bey dem Grabe des Unvergesslichen Fürsten

und Herrn Herrn! August Alexander Fürst Czartoryski Woywod und General der Russischen Lande, General Lieutenant von der Armee, Chef und Commandant über das Regiment Königl: Pohl: Kron Garde Infanterie, des weissen Adlers, St: Andreas und St: Stanislaus Ordens Ritter, Fürst zu Klewan und Zulkow &c. gesungen von Carl Jacob Schulz. Warschau Gedruckt bey P. Dufour Königl: Buchdrucker (1782). w 8ce, k. 4 nlb.

Wierszem. — Bez treści. — Na końcu sławi syna Adama.

Akad. — Krasieńs. — Zamoj.

SCHULTZ Karol Ludwik. Specimen juridicum ad Cap. II. Tit. VI. lib. III. Juris Culmensis ex ult. revis. De causis post manum mortuam (von Sachen nach Todter Hand) quod... Carolus Ludovicus Schultz Gedanensis... die 18 April. a. 1771 in audit. max. publice defendet. Gedani, Typis S. J. Schreiberi. w 4ce, str. 20.

SCHULZ (Solcius, Szolc, Solski) Kasper, lwowianin († 16 sierp. 1653). Epistola ad illustrissimum Dom. Joannem Zamojski capitaneum Kalusiensem Romam anno D. 1649. w 4ce, k. 4. Hexametrem. Zamoj.

— Epithalamium in nuptias magnifici et generosi Domini D. Alexandri Krzywczycki de Urusko, militum S. R. M. praefecti, etc., et pudicissimae ac lectissimae Elisabethae, magnifici ac generosi domini D. Joannis Gniewosz de Olekszow, Latoviciensis capitanei, etc., filiae. Conscriptum a Casparo Solcio. Samoscii, Anno Domini 1606. w 4ce, k. 9 nlb. Czartor.

— Hymen nuptialis spectatissimo viro Domino Stanislao Bryknero Civi Cracovien. lectissimam virginem Susannam in matrimonium ducenti clarissimi viri Domini Joanni Alnepek Cons. Leopold. F. Anno Domini MDCXXIV (1624) Nov. XXIV. C. S. M. D. f. Zamosci in typographia academiae excudebat Simon Pizolius. w 4ce, k. 4.

Litery w tytule oznaczają: Casp. Sch. med. dr. faciebat.

Łoziński Wł. Lwów staroż. 1890 t. II 57. Ossol. J

— Naenia in mortem clarissimi et doctissimi viri D. Stanislai Jacobei Curzelowiensis, Medici et mathematici celeberrimae Academiae Cracoviensis Collegae Maioris & Professoris publici. Gasparis Solcii. Cracoviae, in officina Andreae Petricovii Anno Domini 1612. w 4ce, k. 4.

Wiersz łaciński, a na ostatniej stronie razem grecki. Jagiell. — Ossol.

— Nocti et musis (ode) C. S. Ph. M. D. 1644. w 4ce.

Notata ręką C. Walewskiego.

— ob. Kuczkowski H. (Amaranth 1636) — Szymonowicz (Poemata, str. 40).

Lukaszewicz Hist. szkół III 333. — Janocki Nachricht V 218. — Marylski Wapomnienia zgonu Polaków 1829 str. 127. — Roczniiki Tow. Warsz. P. N. T. VII 267. — Starowski Monumenta 640. — Wadowski Wiadomość 1900 (passim). — Łoziński Lwów 1890 II 181. — Giedroyc Źródła 1911 str. 752. — Kochanowski Dzieje akad. Zam. 1900. — Heck Zimorowicza Pisma 1899 str. 309.

Schultz Kazimierz ob. Szule (1635). (Schultz Konstanty). Glück- und

Segenswünsche für Constantin Schultz und Anna Euphrosina geb. Schmidt. Danzig 1708. folio.

SCHULTZ Krzysztof (I), pastor († 1696). Dissertatio de Senatu Regni Polonici, quam indultu superiorum in Academia Patria praeside M. Christophoro Hartknoch, Passenheimensi Prusso, publico eruditorum examini submittit Christophorus Schultz, Regiomonte Prussus. Ad diem Febr. Anno M.DC.LXXXVI (1676) horis locoq; solitis. Regiomonti, ex Typograph. Reichiana. w 4ce, k. 14 nlb.

Dedyk. Bart. Behmio i Simoni Segero.

Przechodzi dzieje senatu w Polsce i na Litwie od Mieszka I. Zajmuje go głównie jego skład, stanowisko arcyb. gnieźń., innych biskupów, wojewodów etc. Opiera się na historykach polskich.

Na końcu wiersze Reicha, Hartknocha i Dewitza na pochwałę dziełka i senatu polskiego.

Lilienthal Erlaut. Preussen IV 254 i 326 w przyp. Akad. — Branic.

SCHULTZ Krzysztof (II). Theses ex universa theologia Christoph. Schultz defendet. Praesidibus Rev. P. Abrah. Dymaszewicz S. Th. Doctore et Rev.

P. Francisco Krieger Sacrae Theol. ordinarii professoribus A. D. 1699. fol. Sommervogel Bibl. III 318.

Schultz Laurentius ob. Adamovius Chrysost. (1772).

(Schultz Marcin). Vota ad nuptias M. Schultz cum Barbara Brertram... Torunii, 1643. w 4ce. Czartor.

SCHULZ Mikołaj (I). Apologia Nicolai Schvlzii Contra Virulentas Calumnias Michaelis Fridewaldi, In vulgus sub Titulo. Accusatio Criminalis Contra Rebelles, Tam Elbingensem Scilicet, Quam Gedanensem Magistratvs, Specialiter Vero Contra Nicolaum Scholoz etc. editas. Cui quidem Apologiae ad maiorem vberioremq; rei veritatem, atque posterorum etiam memoriam adiecta sunt documenta, totum negotium, detectis aduersarij fucis, liquido demonstrantia. Magdeburgi In officina Typographica Andreae Genae excusa, Anno M.D.XCIII. w 4ce, k. 1, str. 156 i k. 1.

Wierzbow. I 592.

Czartor. — Krasinś. — Warsz. Uniw.

— ob. Fridewaldus Michael (1569, 1579).

Schultz Mikołaj (II) ob. Szule (1790).

Schultz Piotr, prof. toruński ob. August III (Relation 1751) — Schultz Jerzy Piotr.

SCHULTZ Sigismundus. Trauer-Gedicht... Albertus Rosenberg. Danzig 1660. folio.

SCHULTZ Szymon. Disputatio Medica inauguralis de Scorbuto quam ex Auctoritate... Jacobi... Triglandii... In Inclyta Lugduno Batavo Academica publico Examini subjicit Simon Schultz Thorunio-Prussus... Lugduni Batavorum E Typographeo Francisci Hackii Anno 1650. w 4ce, ark. C₄. Warsz. Uniw.

— Disputatio medica de plica polonica. Lugduni Batavorum 1648. w 4ce.

— Hochzeit-Gedicht auf Johann v. Bobbert und Anna Euphrosyna Thomae Friderichs Tochter. Danzig 1643. w 4ce.

— Hochzeit-Gedicht auf Nathanael Dilger und Elisabeth Ibischerin. Danzig 1643. w 4ce.

— Den beyden Liebsten... Johanni Neunachbar... und Anna... Mildin... Auff Ihren Hochzeitlichen... Ehrentag. Elbing, bey Achatz Corellen (1646). w 4ce, str. 8.

— Auff den Namens - Tag des... Abraham Rentzen... Dantzig, Georg Rhete (1643). w 4ce, str. 8.

— Ode zu Ehren... Simon Merckner... Gesungen. Thorn, Mich. Karnall (1645). w 4ce, str. 8.

— Ode dem... Bernhard Dönhoff... Woywoden in Pomerellen... Als er Bey Einnehmung der Woywodschaft... empfangen... worden... Dantzig, Gedruckt durch Georg Rheten Im Jahr 1643. w 4ce, str. 4.

— Ode an dem Nahmenstage des... Martin Kleins... Dantzig, Georg Rhete 1643. w 4ce, str. 8.

— Getichte zu Ehren... Berent König... (1644). w 4ce, str. 8.

(Schultz Szymon). Schuldige Ehrerweisung... Auff dess... Simon Schultzen... Hochzeitlichen Freuden - Tag... Thorn, Mich. Karnall (1653). w 4ce, str. 12.

— Epithalamia in solennitatem Nuptiarum... Simonis Schultz... consecrata... Thorunii, Mich. Karnall (1659). w 4ce, str. 8.

— Nuptiis... Simonis Schultzii... Congratulationes et vota a Docentibus in Gymn. Thor... exhibita. (Thorunii) Mich. Karnall (1659). w 4ce, str. 12.

— Einfaltige Reime... dem... Simon Schultzen... Als derselbe Seine... Heyrath... vollenzog... Thorn, Mich. Karnall (1662). w 4ce, str. 4.

— Lectissimo sponsorum pari Simoni Schultz... & Elisab. Ohliae felicitatem! Thorunii Mich. Karnall (1653). w 4ce, str. 4.

Wszystkie powyższe panegiryki są w bibl. miej. Gdań.

— ob. Dzikowski Piotr (In festivitatem 1652) — Kiesling Jan (1702) — Queiser Marc. (1650) — Schonwald Piotr (Hochzeitliches 1659) — Schultz Jan Henryk — Thamnitius C. (Thallassio 1653).

Giedroyé Zródła do hist. medyc. 1911. str. 790—820. Tu streszcza dokładnie kilkadziesiąt jego prac druk. w Miscellanea curiosa z r. 1671 i nast., między innymi: opis choroby Wład. IV, de judeis medicis (ostrzega przed nimi) itp.

Schultz Regina ob. Hopp M. C. (Begräbnüss 1661).

SCHULTZ Stanisław. Białość przezacney szaty, wdzięcznym perły kolo-rem ozdobiona... Xiędzu Mikołajowi Szczyrskiemu ofiarowana... Kazanie X. Stan. Schultza w Krakowie 1659. fol.

Schultz (Prątnicki) Tomasz († 1696) ob. Szulc.

Schultz Teofil ob. Sappuhn Krzysztof (Compendium grammaticae lithuanicae 1673).

SCHULTZE. Explication derer in der Stadt Kasimir wirklich befindlichen und projektirten Gebäuden 1776 (1 tablica).

Katal. Kajet. Jabłońs. we Lwowie.

SCHULZE Christian Friedrich z Wildenhaynu. Betrachtungen der versteinerten Seesterne und ihrer Theile. Warschau u. Lpzig 1760. w 4ce.

Humberger Gelehrte Teutschland 1772 s. 705.

— Kurze Nachricht, von den Eigenschaften u. verschiedenen Arten des Schierlings. Warschau, Gröll 1762. w 8ce.

— Kurtze Nachricht einiger besonderer Zufälle sowohl einheimischer als anderer Krankheiten, welche in dem Königreich Polen insonderheit aber in dem Grossh. Litthauen pflegen wahrgenommen zu werden... Dresden 1754. w 8ce.

Kijows.

— ob. Schultz Friedr.

Schulze Ernest August ob. Jabłoński (Justit. histor. christ.).

SCHULTZE Jan. Disputatio Selennis Juridica De Civitate Proficua, Quam Deo Clementer Annuente, Ex Consensu Magnifici Ictorum in Illustri hac Academia Ordinis Praeside Dn. Samuele Strykio, Icto Com. Palat. Caes. Sereniss. ac Potentiss. Electoris Brandenb. Consiliario, Facult. Iurid. Ordinar. Decretalium Profess. Publico Et h. t. Decano, Domino, Patrono et Praeceptore Suo Aetatem venerando Pro Summis In

Utroque Iure Honoribus Ad diem IV. Maji Anno MDCLXXXV (1685) horis ante et pomeridianis Publico et placido Eruditorum Examini submittit Johannes Schultze Grudent. Prussus. Francofurti ad Viadrum typis Ioh. Coepselii, Acad. Typogr. w 4ce, str. 156.

Wrocławsk. miej.

Schulze Tobiasz ob. Pascha Mikołaj (1601).

SCHUMANN Gabriel. Trauer - Gedicht... Anna Schumann, Jacob von Bergen Wittib. Danzig. 1649. w 4ce.

— Trauer Gedicht... Heinrich Schumann. Danzig 1655. folio.

Gdańsk. miej.

(**Schumann Gabriel**). Dem Gabriel Schumann, bey glücklich einfallendem Nahmenstage. Danzig 1649. folio.

— Epicedia auf Gabriel Schumann. Dantisci 1700. folio.

— Drei poetische Gedichte auf Gabriel Schumann und Adelgunde Wiederin. Danzig 1644. w 4ce.

— ob. Schlieff Joh. Leo (Dissertatio 1686) — Sommerfeld Georg (Ecloga 1623).

SCHUMANN Gabriel Fryderyk. Disputatio de Justitia Casuum pro amico quam... praeside D. Johanne Schultzio J. U. d. 1689 d. 1 Septem. publ. disquisit... Gabriel. Frideric. Schumann. w 4ce, 32 str. i 3 karty. Ossol.

SCHUMANN Gerhard Ludwig. Trauer Gedicht... Heinrich Schumann. Danzig 1655. w 4ce.

(**Schumann Henryk**). Christliches Ehrengedächtnis des Heinrich Schumann. Danzig. 1655. w 4ce.

— Klag- und Trauergedicht auf Heinrich Schumann. Danzig 1655. w 4ce.

SCHUMANN Constantin. Leichpredigt... Anna Schumann, Jacob von Bergen Hausehre. Danzig 1649. w 4ce.

Gdańsk. miej.

Schumann Dorothea ob. Kempen Egg. (Nuptiis 1623).

SCHUMANN Henryk Ehrenfried. Q. D. B. V. Disputatio Iuridica De Delictis Pro Amico, Quam Annuente supremo Numine In Inclyto Gedanen. Athenaeo, Praeside Dn. Johanne Schul-

tizio I. U. D. Ejusdem Et Histor. P. P. Ut Et Dicti Athenaei Inspector. P. P. Fauctore et Praeceptore Suo Aetatem Deveniendo, In Auditorio Maximo Horis matutinis Anno M.DCLXXXIX. D. VI. Octobr. Sollempniori Disquisitioni exponet Heinrich Ehrenfried Schumann Gedan. Gedani, Typis Davidis Frideric Rhetii 1698. w 4ce, str. 23.

Wrocławsk. miej.

SCHUMANN Ludwik. Nuptiis Jacobi a Bergen et Elisabethae Salomonis Giesen filiae. Dantisci 1648. w 4ce.

SCHUMANN Salomon. Nuptiis Petri Oelhafen cum Barbara Borkmannin. Georgii Thuraven vidua. Dantisci 1643. w 4ce.

(**Schumannin Kordula**). Trauer- und Trostgedicht.. Cordula Schumannin geb. Preutin, Salomon Schumanns Ehefrau. Danzig 1662. w 4ce.

(**Schupelius Johann Chrys.**). Flores Parnassiaci Ad Torum Conjugalem Viri Reverendi et Humanissimi Dn. Johan-Christophori Schupelii, Pastoris Gleuicensis et Virginis Lectissimae Marthae Viri admodum Reverendi et Clarissimi Dn. Mathaei Arnholdi Pastoris Mega-Tschirnaei meritissimi, Filiae suavissimae, Die 30. Octobris Anno 1646. Lesnae celebrandum, boni ominis ergo sparsi. Lesnae Typis Wigandi Funccii (1646). w 4ce, k. 6 (wierszem).

Wrocławsk. miej.

SCHUPPIUS Johann Baltazar. Send-Schreiben, An einem vornehmen Cavallier. Betreffend die Schwedische und Polnische Waffen. (B. w. m.). 1657. w 4ce, ark. C₂ (kart 10).

Na końcu podpis: Ambrosius Mellilambius Lutgen-Dethlaviensis Saxo, Senior, Philos. et Theol. studios. et nunc designatus ludimoderator in Friedenwaldt.

Autor Joh. Balthas. Schuppius; obacz jego: Opera Francofurti 1684 w 8ce, str. 399. (Na str. zań 413 jest Hollandica confabulatio de bello duorum septentrionis magnatum 1657). — Hoppe 87.

Branic. — Jagiel. — Ossol.

— Ambrosii Mellilambii Sendschreiben an einen vornehmen Cavallier betreffend die Schwedische und Polnische Waffen etc. Anno 1659. w 12ce, kart 29 nlb.

I tu podpisał się: Ambrosius Mellilambius Lutgen-Dethlaviensis Saxo, sanioris phil. et S.S. Theol. studiosus, et nunc designatus ludimoderator in Friedenwaldt.

Żebraw. Bibliogr. matemat. str. 304.

Akad. — Czartor.

Schurpf Christophorus ob. Paduanus Hieronymus (1514).

Schureria (Schierer) Susanna ob. Cnoffelius (Hymeneis 1648) — Paulitz Christ. (In Nupt. 1648, In solemnem 1648) — Maukisch J. (1648).

Schurteńskie dobra ob. Replika.

SCHURZFLEISCH Henryk Leonard. Henrici Leonardi Schurzfleischii Historia Ensiferorum ordinis teutonici Livonorum... ob. Schurtzfleisch Konrad. Encykl. Orgelbr. T. 23 s. 144.

SCHURZFLEISCH Konrad Samuel, prof. Wittembergs. (1641 † 1708). Q. D. B. V. Annotata ad Res Prussorum, Conradi Samuelis Schurzfleisch. Wittebergae, Sumptibus Haeredum Joh. Bergeri, Ex Officina Christiani Schrödteri, Anno MDCLXXIV (1674). w 4ce, k. 12 nlb.

Broni praw margr. brand. (i Rzeszy niem.) do Prus. Akad. — Czart.

— Q. D. B. V. Annotata ad Res Prussorum, Conradi Samuelis Schurzfleischii Cum privilegio Seren. El. Saxon. Disputatio XXVII. Lipsiae, Apud Nicolavm Scipionem. c1oIocXCIIIX (1698). w 4ce, k. tyt. i str. 20 liczb.

Ogłoszone razem z dysputacją Kirchbacha Adolfa p. t. Res Prussorum, odbytą pod przewodnictwem Schurtzfleisch. Inne wydanie tejże samej dysertacji, co poprzednia. Hoppe 18 (z datą 1693?).

Akad. — Raczyń.

— C. S. Schvrzfeischi Disputationes Historicae Civiles, collectae. et vno volumine coniunctae, antea publice habitae, nunc denuo editae, cum additamento, ac duplici indice. (Tu znak księgarski Mikołaja Scipiona). Cum privilegio Sereniss. Elect. Saxon. Lipsiae Sumptibus Nicolai Scipionis, A. O. R. c1oIocCIC (1699). w 4ce, k. 14 nlb., str. 36, 28, 94, 68, 20, 16, 4, 4, 24, 80 i 1 tabl., 24, 20, 28, 20, 24, 15, 4, 24, 14, 16, 24, 20, 16, 56 i 1 tabl., 20, 32, 20, 20, 16, 158, 32, 20, 16, 16, 20, 16, 48, 12, 20, 18, 44, 8, 16, 16, 16, 28,

4, 4, 4, 4, 28, 12, 96, 24, 20, 20, 20, 32, 16, 30, 44, 12, 4, 4, 32, 12, 18, 52 i k. 80 nlb.

C. S. Schvrzfeischi, Disputationes Philologico-Philosophicae, collectae, et nunc primum coniunctae, antea publice habitae, nunc denuo editae, cum indicibus necessariis. Pars altera, cum privilegio Sereniss. Elector. Saxon. Lipsiae, Sumptibus Nicolai Scipionis A. O. R. c1oIocCC (1700). w 4ce, k. 12 nlb., str. 16, 12, 10, 18, 8, 10, 18, 8, 12, 8, 16, 12, 12, 24, 16, 4, 12, 20, 12, 18, 12, 15 i 1 nlb. i str. 16.

Obie części stanowią całość. Dedykacja dygnitarzom m. Frankfurtu. W pierwszej części jest 65 dysertacji, których wykaz (bez autorów) znajduje się na k. 14 nlb. W drugiej części dysertacji od 69 do 97. Do pierwszej części jest obszerny indeks pisarzy w niej przytoczonych (40 kart) i indeks rzeczy.

Wszystkie te rozprawy odbyły się pod przewodnictwem Schurzfleisch, kilku z nich sam jest autorem. Niektóre z nich dotyczą Polaki jak: Lemnata historica, ad Silesiam pertinentia, której respondens jest Augustyn Peschinus (o pierwotnych mieszkańcach Śląska, o nabyciu Śląska przez Czechy).

Dysertacja „Res Slavicae“ (resp. J. G. Liebe) omawia stosunek Wandalów do Wenedów i zestawia wiadomości o religii Słowian. — Dyss. „Lineamenta Sarmatica“ (resp. Alberti) jest poświęcona wyłącznie początkom Polski, ustrojowi Polski, jej stosunkom gospodarczym, jej prawu sądowemu. — Dyss.: De ordine Ensiferorum (resp. Andr. Hornung) omawia dzieje Inflant. — Dyss. „Res Prussorum“ — obacz o niej niżej. — Dyss. „Annotata ad res Prussorum“ ob. o niej wyżej. — Dyss. „Stephanus Razin Cosacus perduellis“ (resp. Martius) oparta jest na pobytku autora w Moskwie (vidi quae alii tantam fame acceperunt) i przynosi dużo ciekawych spostrzeżeń o Kozakach. — Dyss. „Origines Silesiorum urbis Lignitii“ (resp. Mosemann) omawia pochodzenie nazwy Lignicy (od Ligów) i pierwsze wiadomości hist. o niej.

Cały zbiór świadczy o szerokim zakresie badań autora (i jego uczniów) oraz o metodzie krytycznej. Akad.

— Historia equitum Ensiferorum Ordinis Theutonici in Livonia. Wittebergae 1685. w 4ce.

Hoppe 18.

— Toż:... Lipsiae 1698. w 4ce.

Obacz wyżej: Disputationes.

— Henrici Leonardi Schvrzfleischii Historia Ensiferorum, Ordinis Tevtonici Livonorum. Vitembergae, Sumptibus Jo. Gv. Meyeri, et Godof. Zimmermanni. Ex Officina Christiani Gerdessii. A. 1701 (1701). w 8ce, k. 16 nlb., str. 352, 80 i k. 7 nlb.

Dedykacja: Potentissimi Poloniarum Regis, Serenissimique Saxoniae Electoris Sammo Status Ministro et Cancellario Magno... Wolfgango Dieterico a Beuchlingen... Podnosi w niej jego zasługi dla połączenia Polski i Saxonii. Wspomina jego stosunki z Anglią, Francją, Belgją, ces. Leopoldem. — Poczem: Prefacio do czytelnika, i Series magistrorum (wymienia 48 mistrzów Zakonu infl.).

Na str. 1 początek historii, traktowanej po kronikarsku, rok za rokiem. Rozpoczyna z r. 1204. Kończy: G. Kettler, od r. 1559 (str. 160). — Od 177: Additamenta, quae notarum loco esse possunt (są to ekskursy krytyczne, odnoszące się do pewnych szczegółów w opowiadaniu).

Po str. 352 zaczyna się nowa paginacja od 1—80, która obejmuje dodatek p. t.: Subiciuntur diplomata ad Livonum et facta deinceps coniunctione, simul ad Prussicum Ordinem pertinentia, quorum aliqua a Goldasto et Linnaeo omissa; aliqua minus emendate edita corriguntur et suppleuntur. Rozpoczynają przywileje Fryd. II; między nimi przywilej zatwierdzający nadanie ziemi chełmińskiej (1226 r.) — poczem darowizna bisk. Guntera (1230); kończy epistola facialis Moschoviae ducis z r. 1559. Dokumenta opatrzone komentarzami wydawcy. — Na stronie 64 obszerny wywód o nazwie Wisły. — Komentarze są krytyczne. Historyków i dyplomatyków polskich zna (Miechowita, Przyłuski, Kromer). W ogóle dużo erudycy. Na końcu 7 k. indeksu.

Wydane pod imieniem Henryka Leonarda, który był bratem Konrada.

Akad. — Krasinś. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zielinś.

— Iuonias. Lipsiae, apud Nicolaum Scipionem 1698. w 4ce. Raczynś.

— Livonia ob. Becker (1700).

— Lineamenta Sarmatica sub praesidio Con. S. Schurtzfleisch publice asserenda. Wittenbergae, excudebat Dam. Schmatz a. 1672. w 4ce.

— I. A. Lineamenta Sarmatica sub praesidio Conradi Samuelis Schurtzfleischii, publice asserenda a Joann. Christoph. Alberti, hab. in Aud. Publ. A. 1670. d. 1. Octobr. hor. antem. Cvm

privilegio Seren. El. Saxon. Disputatio XXI. Lipsiae, Apud Nicolaum Scipionem. 1698 (1698). w 4ce, str. 14.

Obacz Alberti — oraz por. co do treści wyżej pod: Disputationes, z którego to jest odbitka.

— Opera historica polit., antehac separatim sub variis titulis edita. Berolini apud Meier 1699. w 4ce.

Jest to dwutomowe wydanie zbiorowe prac dawniejszych, jak Lineamenta Sarmatica, Dacia, Transsylvania, Silesiaca, Res slavicae, Origines Pomer., Ivonias, De ordine Ens., Stefanus Razin, Res Prussorum. — Zdaje się więc, że to identyczny zlepek jak omówione wyżej: Diputationes.

— Q. D. B. V. Res Prvssorum, praeside Conrado Samvele Schvrzfleischio, publice expendit Io. Adolphus Kirchbach, in Auditorio Maiori, D. XXII. Mai. 1698 (1698). w 4ce, str. 20.

Uważa Prusaków za Słowian. Prussi wywodzi od Russi. Stara się odtworzyć ich dzieje z w. XI—XIII na podstawie kronik i dokumentów.

Z tą dysputacją są złączone tegoż autora Annotata ad Res Prussorum, chociaż mają osobny tytuł i osobną paginację. Jak już w tytule zaznaczone stanowią te obie rozprawki razem XXVII dysputację w „Disputationes historicae civiles“ Schurtzfleischa z r. 1699, a występują także jako odbitka.

Ob. Kirchbach. Akad. — Raczynś.

— Res Slavicae... Wittebergae typis Christiani Schrödteri. w 4ce.

— Res Slavicae... Wittebergae, praelo Wendiano. 1670. w 4ce.

— Res Slavicae... Lipsiae, N. Scipio 1698. w 4ce.

Ob. wyżej: Disputationes. Raczynś.

— Solemnia gratulationis, ad Serenissimum Potentissimumque Dn. D. Augustum II. Regem Poloniar. M. D. Lithv. Ducem nostrum clementissimum in templo arcis, auctoritate et jussu publico, nomine Academiae Vitembergensis, habitae, a Conrado Sam. Schurtzfleischio A° 1697. Wittembergae, Schroedter. folio, sign. F₂.

Hoppe 65.

— Stephanus Razin Donicus Co-
sacus. Wittebergae 1674. w 4ce.

— Toż:... Lipsiae 1679. w 4ce.

— Toż:... Wittebergae 1683. w 4ce.

— Toż:... Lipsiae, N. Scipio, 1698.
w 4ce.

Ob. wyżej: Disputationes. Raczyńś.

— Q. D. B. V. Origines Pomeranicas publice edisserent Conrad Samuel Schurtzfleisch et Daniel Tesmarus Stargardia Pomeranus in auditorio majori ad diem XXX Aprilis Anno MDCLXXIII. Wittenbergae, apud haer. Danielis Schmalceii 1673. w 4ce, str. 42.

Zielińś.

— Toż:... Wittenbergae, imprimebat Christianus Schrödterus Acad. Typ. Anno M.DC.XXCVI (1686). w 4ce, ark. A—F₄ (kart 24).

Jagiell

— Q. D. B. V. Origines Pomeranicas publice edisserent Conrad Samvel Schvrzfleisch, et Daniel Tesmarvs, Stargardia Pomeranus. In Auditorio Maiori, ad diem XXX. Aprilis. Anno MDCLXXIII. Cum privilegio Seren. El. Saxon. Disputatio XXVI. Lipsiae, Apud Nicolavm Scipionem. c1610CXCIIX (1698). w 4ce, str. 32.

Stanowi 26ą dysertację w jego „Disputationes historicae civiles“ 1699.

Toż samo ob. w Pomerania diplomat. 1707. w 4ce.

Akad.

— ob. Alberti I. C. (1670) — Kirchbach J. A. (Res Prussorum 1698) — Lilienthal M. (Acta) — Rango (1707).

Encykl. Orgelbr. T. 23 s. 145. — Finkel Bibl. hist. III str. 1852.

Schutz Gaspar ob. Schuetz G.

Schutz-Rede der Warheit so in derer von Thorn an die zu Szroda und Proszewitz gehaltene Zusammenkünffte abgeschicktem Schreiben enthalten: Gestellet an die Herren Senatoren und löbliche Ritterschafft in Polen: wider eines Jesuiten one Nahmen pasquillische und ehrenrührige Oration. M.DC.XIII (1614). Bez wyr. m. dr. w 4ce, kart Kij (k. 40 nlb.).

Jednocześnie wyszło po łacinie i po niemiecku dla większego rozbudzenia umysłów przeciwko Jezuitom. Odpowiedź wydał Tyszkiewicz Jerzy S. J.

Tytuł pisemka łacińskiego ob. w tomie XXIV str. 141, gdzie zestawilem na podstawie

klocka bibl. gdańskiej inne współczesne pisemka odnoszące się do tejez sprawy. — Obacz Wotschke: Konst. Toxites 1913 str. 4. Czartor. — Warsz. Uniw.

Schutz wider poln. Edelmann... ob. Diestelmayer C. (1593). — Lans (für Soc. Jesu 1591).

SCHWABE Jan Jerzy. Trauer-Gedicht... Adrianus Stoddertus. Danzig 1650. w 4ce.

— Trauer - Gedicht... Daniel Schmiedt. Danzig 1651. w 4ce.

(Schwabe J. G.). Epicedia auf Joh. Georg Schwabe. Dantisci 1660. folio.

— Auff Seeligen Hintritt des... Joh. Georgii Schwaben... Dantzig, Rhete. w 4ce, str. 4.

SCHWALBE Abraham, dr. medic. Warhaftiger und gründlicher, Bericht und anzeigung des gantzen Handels. So sich wegen der Cron Polen, zwischen dem Gross Cantzler und König Maximiliano zugetragen, aus doctor Abrahami Schwalbij königl. Mayestat medicus schreiben so an seine liebe Eltern gethan, den 4. Martii anno 1588. [Tu rycina przedstawiająca bitwę konnych kopijników]. Zu Magdeburgk bey Joh. Francken 1588. (Na końcu tekstu:) Datum in Oppeln den 4 Tag Februarii, Anno 1588. Abraham S. w 4ce, kart 8.

Mrówka Poznańska 1821 II 170 podaje tytuł nieco odmiennie. Może być innem odbiciem. Jest to opis bitwy pod Byczyną. Hoppe 45 (tytuł po łacinie).

Gdańś. miej. — Wrocławś.

SCHWALBEN Fryderyk od S. Pawła, pijar (ur. 1735). Dissimile vero, in quo quinquaginta punctis seu articulis exhibetur Josephi II Imperatoris ratio agendi et administrandi. Cracoviae Anno 1785. w 8ce.

Horanyj Scriptores Piarum II str. 658.

— ob. Caraccioli (O przyjaźni 1789).

SCHWALLENBERG Bogusław. Trauer-Gedicht... Georgius Rhetius. Danzig 1647. w 4ce.

SCHWANENFELD Sartorius. Proźba Stanu Szlacheckiego Xtwa Kurlandzkiego do Stanów Skonfed. Rzpłtey. 1793. w 4ce. Osoł.

Schwanensee (Scultetus) Tobiasz ob. Aschenborn (1613).

SCHWANTES Gottlieb. Dissertationem inauguralem Medicam de variolis. Praeside Chr. Gottfr. Stenzel Chirurg. Prof. in acad. Viteb... pro Doctor. 1742 Defend. Gottlieb Schwantes Gedanensis. Vitebergae. w 4ce, str. 56.

Schwarm des heiligen Römischen Bienenkorbs, Das ist, Ausflug etlicher grossen, schedlichen, vor wenig jaren erwachsener, vnd vormals vnerfarnen Wespen Hurnüssen Fledermeusen welche nicht allein gantz Europam, sondern auch die newerfundene Land vnd Inseln eingenommen, vnd mit jhrem schedlichen geschmeiss vnerhörter massen erfüllt, vnd gleichsam wie ein Sindflut, vberschwemmet haben. Daruor Eine stattliche, ernstliche vnd aussführliche warnung, eines Polnischen Catholischen Ritters, im verschinen 91. jar gethon an die Hochlöblichste Senatores vnd Ratsherren in voller Rats uersammlung der Kron Polen. Aus dem Latin in hochdeutsch der Kirchen Christi vnd gemeinem Vaterland zu gutem, trewlich versetzt, Durch, Nicolaum Pistandrum Neofaniensem. Anno 1592. w 4ce, k. 16 (sygn. A—D₄).

Jest to przekład znanego pamfletu Kaliszczyka—Klonowicza (o którym obacz w tomie XVI str. 80—82 oraz pod powyższymi autorami) pt. In Jesuitas actio prima. — Pamflet ten wywołał dużą naukową literaturę. Obok autorów wskazanych na właściwych miejscach por. Mierzyński w Bibl. warsz. 1891 III 426. — Bock Hist. antitr. s. 89. — Philopolites (Anrede 1727, Discours 1727) — Attestation (1603).

Wierzb. II 1753.

Gdańs. miej. — Jagiell. — Przedzdziec. — Toruń.

(Schwartz). Der Frau Doctorinn Schwartz bei Ihrem Geburtsfeste. Danzig 1790. w 8ce.

SCHWARTZ Albrecht. Kurtze Einleitung zur Geographie des Nord-Teutschlands slavischer Nation. 1743. w 8ce. Ossol.

SCHWARZ Fried. Immanuel. Dissertatione de Socini religionis celeri propagatione. (B. w. m.). 1784. w 4ce.

Schwartz Godofred ob. Dudith Andreas (1743).

SCHWARTZ Isaac. Trauer-Gedicht... Henrich König. Danzig 1652. w 4ce.

SCHWARTZ Izydor, przeor Tyniec. (ur. 14 sierp. 1734). Congregatio benedictino-polona abbatum praelatorum et monachorum monasteriis per utramque Poloniam et magnum ducatum Lithuaniae sub regula S. Patris Benedicti militantium a felic. record. SS. D. N. Clemente XI. pontifice maximo sub titulo sanctae Crucis erecta et confirmata. Cum expressione nominum, cognominum, officiorum, aetatis, annorum professionis et sacerdotii, omnium et singularum personarum sub tempus Capituli generalis in archicoenobio Tyne-censi MDCCLXXIV (1774) luci publicae praesentata. (Bez wyr. m. dr.) w 8ce, 56 kart nlb. i 1 tabl. (ark. H₄).

Przypisał prozą łac. S. Benedyktowi patronowi X. Izydor Schwartz przeor klasztoru Tynieckiego i kustosz kongregacji polskiej. — Wymienia poszczególne każdy klasztor i w nim cały skład zakonników. Jocher 7695.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj. — ob. Chyliński Benign.

Schwartz Joannes ob. Libanus G. (1535).

SCHWARTZ Johannes Friedericus. Viam regiam Lusatae Superioris praeside Augustino Leysero in aula regis Pol. consiliario in academia Vitebergensi ordinario consistor. ecclesiast. direttore curiae prov. et scabinatus assessore primario monstat Johannes Friedericus Schwartz Laubanensis. Vitebergae d. V Julii 1732 ex officina Gerdiesiana. w 4ce, str. 60, 2 k. i 1 mapa. Czartor.

SCHWARTZ Johann Christoph (ur. 25 lut. 1718). Vollständige Bibliothek kurländischer und piltenscher Staatschriften, der Zeitfolge nach aufgestellt von... Mit Bewilligung der kaiserlichen Rigaischen Zensur. Mitau 1799. Gedruckt bey Johann Friedrich Steffenhagen. w 8ce, str. 30 i 497.

Manteufel G. Piltyn w Bibl. Warsz. 1884 I 439. Jagiell.

— Neues Deutsch und Polnisches Wörterbuch darinnen sowohl diejenigen Wörter welche im gemeinen Leben

gebräuchlich, als auch verschiedene Biblische Redensarten enthalten sind: nebst einer kurzen Anleitung zur Polnischen Dichtkunst, zusammengetragen von T. I. P. I. C. S. O. L. E. M. N. B. Königsberg 1769. w 8ce, str. 730. Czartor.

Schwartz Maciej ob. Schwartz.

SCHWARTZBACH Marcin. Carmen lugubre in obitum Serenissimi et Potentissimi Principis ac Domini D. Stephani Dei gratia Regis Poloniae, Magni Ducis Lithuanae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Herois etc. Transyluaniae Principis, Liuois Illustrissimi. Scriptum a Martino Schwartzbach Laubensi Silesio. Dantisci, Excudebat Jacobus Rhodus M.D.LXXXVII (1587). w 4ce, kart 8 nlb. Gdańs. miej.

Schwartzburg ob. Nachricht — Nachrichten (1699—1702).

Schwartzenberg Joannes Adolphus ob. Rudawski Laurent. Joan. (1660).

Schwartzenberg Czerny ob. Czerny (tom XIV. 570).

SCHWARZER Hipolit Józef. Grammatica germanica brevis et artificiosa. Varsaviae Typis S. R. M. et Republicae in Collegio Scholarum Piarum. Anno MDCCXLV (1745). w 8ce, str. 60 i kart nlb. 2.

Recenzja umieszczona w Journal littéraire de Pologne I 256 i nast.

Janocki Lexicon II 141 i 2. — X. Horanyj Scriptorum Piarum II 659.

Jagiell. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

SCHWARTZIN Sybilla. Teutsche Gedichte von Sybilla Schwartzin. Dantisci 1606. w 12ce.

— ob. Gerlach Sam. (1650).

SCHWARTZROCK Adam. Conclusiones logicae quaestiones cathogoriam determinantes ab Adamo Schwartzrock in academia Posnaniensi Juris V. ac Philosophiae auditore praeside excellenti Dno Joanne Machatar Morav: in eadem academia Philosophiae et Matheoseo professore, publico certamini propositae et defensae. A. Salutis Christi MDCXXXIX (1639) mense (Junio) die (29) hora (17). w 4ce, k. nlb. 8.

Ded. Civitatis Międzyrzeciensis consulibus. Po Conclusiones I—XIX idą od ark. B wiersze które podpisują: Joannes Dąbrow-

ski, Christ. a Brandt, Joan Tuchmacherus Ungarns, Gerchardus Heinr. a Goltz, Joach Rudigerus a Goltz, Franc. VVeber Prespur-ski Morav. Jagiell.

Schwarzwald Henryk ob. Totzmann (Solenni nuptiarum festivitati 1614) — Volkmar (Colloquia 1594).

Schwarzwald Johann ob. Reusman (1571).

Schwarzwald Joannes ob. Pauli Adryan (1656).

(**Schwarzwald Karol.**) Elogium sacrum honoribus Caroli Schwarzwaldii cum Juditha Cölmeriana. Dantisci. w 4ce.

Schwarzwald Michael ob. Volkmar (Colloquia 1594).

Schwarzwaldia Cordula ob. Dasius Andrzej (1610).

Schwarzwaldiana Euphrozyna ob. Krockaw Ern. (Hymenaei).

Schweden ob. Abdruck (1678) — Abschrift (1704) — Anatomia (1656) — Antwort (1656) — Biörenklaw Math. (Warhafter 1658) — Bericht (1659, 1657, 1656, 1701) — Boot Abraham (1632) — Brochowski Adam (1656) — Camerarius (Schiff 1627) — Conring Hermann (1656) — Duglas (1660) — Ehrenstern (1657) — Erklärung (1659) — Extract (1725) — Friedens Instrument (1660) — Gesandtschaft (1658) — Gosiewski (1656) — Jan Kazimierz — Karol — Kraków (1655) — Lombres (1657) — Müller L. (Historie 1585, Polnische 1606) — Mynsicht (1666) — Paolo (1659) — Patkul Jan Reinhold (1699) — Privat-Schreiben (1659) — Process des ganzen Handels (1605) — Puncta (1659) — Reichsrath (1656) — Rundus (1678) — Sedes et origo belli Dano Suecici (1657) — Semestrals actorum et gestorum (1657) — Specification — Spiegel Schwedischer (1679) — Stilstand (1706) — Suecia — Schwedja — Thrasymachus Cyriacus (Epistola 1656) — Transumpt zweyer Schreiben (1659) — Uebergab des Schlosses (1655) — Ursachen woraus (1658) — Verzeichniss der Conföderations-punkte (1704) — Vogel Peter (Warhafter 1661) — Wiederlegung (1660)

Władysław IV — Zernecke (Kriegen 1712) — Zygmunt III.

SCHWEDER S., rachmistrz gdański. Preussisches Rechenbuch. Königsberg 1563. w 8ce.

Schweichardin Eva ob. Linck Er. (Hochzeit).

Schweidler Elisabeta ob. Benck L. (1661).

Schweidler Johann ob. Benck L. (1661).

Schweikart Christian ob. Bucheim Georg. (Trost 1657) — Vogeten Piotr (Selige 1657).

Schweikard Elżbieta ob. Rernhardti Got. (Der Lachende 1655) — Void Balt. (Honoratiss. 1653).

Schweikardt Marcin ob. Hübner Georg. (Christliche 1653).

SCHWEIKER Karol. Matrem Catharinam Schmidiam defet. Dantisci. fol. — Trauer-Gedicht . . . Nicolaus Schmied. Danzig. folio.

(**Schweiker Katarz.**). Catharinam... Christiani Schweikeri... coniugem... placidissime exsolutam... prosequuntur... istius cultores. (Dantisci) typis viduae G. Rhetii. w 4ce, str. 8. Gdańs. miej. — ob. Schweiker Karol.

Schweinert ob. Szweinert (1771).

SCHWEINICHEN Jean Louis. Amusements innocents ou chronistiques, faits à leurs majestés le roy et la reine de Pologne, elect. et electr. de Saxe et à toute la maison royale comme aussi aux premiers et div. autres de leurs cours. Par Jean Louis de Schweinichen. à Dresde, imprimé par Crusé, 1737. fol. Zamoj.

SCHWEINICHEN Hans. Die Durch den Tod Erlangte Glückseeligkeit, Des Hoch- und Wohl-Edel-Gebornen Ritters und Herren, Hn. George Osswald Von Czettritz, Erb-Herren auff Schwartz-Cunradswaldau, Gabel, Vogelgesang und Kântichen, etc. Welcher sich den 24. Sept. itztauffenden Jahres (1693) ereignete, Wolte Durch Gegenwärtiges herstellen, und An des Seeligsten Begräbniss-Tage, d. XI. Novembr. Der Hinterlassenen Fraub Wittib, Als seiner

Werthgeschätzten Frau Gross-Mutter gehorsamst überreichen Hanns von Schweinichen. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken. folio, 2 karty.

Inny Jan Schweinichen (1552 † 1616), ale także Ślązak, zostawił swoje znane pamiętniki, ogłoszone w r. 1823 przez Büschinga (Leben und Abenteuer), w których opisuje m. i. swój pobyt w Polsce. — Ob. Bibl. tom. IV. Wrocław. miej.

SCHWEINITZ Dawid. Die Kleine Bibel, Das ist, Summarien, Über die H. Bibel, so wol derer Historischen Texte, alss der vornembsten Lehren und Vermachungen, jedweden Capittels. In Deutsche Vers gebracht Durch David von Schweinitz, von und auff Seyffersdorff Fürstl. Lign. Rath, jetzo zu Wieprs in Preussen. Cum Gratia et Privil. S. R. M. Pol. et Suec. Dantzig, Bey Andreae Hünefelden, Gedruckt und Verlegt. Anno 1647. w 12ce, sygn, tij, ttiij oraz str. 549.

Zarazem Nowy testament z osobnym tytułem:

Vierther Theil der Kleinen Bibel das ist: Summarien ueber das Newe-Testament, so wol dem historischen Texte, als der vornemsten Lehren und Vermahnungen jedwedern Capitels in Deutsche Verss bracht Durch Dawid von Schweinitz von und auff Seyffersdorff Fürstl. Lignitsch. Rath, jetzo zu Wieprs in Preussen. w 12ce podłuż., str. 141 i 1 k. Wrocław. miej.

— Penta-Decas Fidium Cordialium, Das ist: Geistliche Hertzensharffe von fünffmahl zehen Seiten, Allen Liebhabern der Geistlichen Musica zu spielen praesentiret Durch David von Schweinitz auff Seyffersdorff etc. Fürstl. Lignitschen Rath. Zu Dantzig, Gedruckt und verlegt durch Georg Rheten. Im Jahr Christi 1640. w 8ce, kart aaj i tekstu str. 327. Wrocław. miej.

SCHWEINITZ Georg Herman. Herrlicher Wunder-Baum und Tugend-Zeder, Bey Hoch-ansehnlicher Beerdigung Der nunmehr Wohl-Seeligsten, Weiland Hoch-Edel-Gebornen Frawen, Frauen Ursula Catharina Vermählter, und Gebornen von Stosch, Frauen auff Gross- und Ober-Tschirna, Wirchwitz, Paltzig,

El Guth, Katschka und Neu-Gabel etc. etc. Unter denen Begräbnüss-Cypressen mit wenigen Worten vorgestellt in der Abdankungs-Rede Anno 1684 den 18. October. Von George Herman von Schweinitz, auff Kram. Gedruckt zur Lissa durch Michael Bukken 1685. w 4ce, str. 8. Wroclaws. miej.

(Schweinitz Hans Fryd.). Als Im Jahre 1701 den 18. Jun. Das letztere Andenken, Dem... Hanss Friedrich von Schweinitz... auf der Eberhardischen Universität In Tübingen, Zu Ehren gehalten wurde, So legte... Seine Schuldigkeit durch nachgesetzte Worte ab A. L. V. K. In der Frey- Herrl. Stadt Schlichtingsheim, druckts Johann Christoph Wild. (1701). fol., str. 13 i 1 k. Wroclaws. miej.

— ob. Fischer Joh. (1701, 1704) — Pfaff Joh. Christ. (1701) — Pinnow Christ. (1704) — Sommer Caspar (1704).

(Schweinitz Urszula Helena). Personalia Der... Ursula Helena Freyin von Schweinitz, geborhnen von Zedlitz, .. Wie solche in Driebitz,... sind abgelesen worden. Schlichtingsheim, Druckts Johann Gottfried Haase. folio, kart 7. Wroclaws. miej.

Schweinitz Helena ob. Döring (1726) — Schmolcke (1726) — Weber (1726).

Schweinitz Ewa ob. Niebelschütz Hans (Wohllob 1682) — Sommer Camp. (Emblematisches 1682).

SCHWENNFELD. Historischer Versuch der polnischen Lieder Dichter und Gesangbücher, sowohl der Luther. Ref. als Calvin. Socinian. Danzig 1738. (Theil I—II). w 8ce.

Wiszniewski VI str. 506.

SCHWENTER Daniel, prof. w Altdorfie. Traktacik mały, iako prętem y kilka tyk bez wszelkiego instrumentu kunsztownego na polu mierzyć. Także iako przez stolik albo tablicę prostą wszystko co do rozmiaru na polu należy, szerokość, odległość, wysokość, głębokość, pole posiane bez wszelkiego rachunku wymierzyć y oraz wszelkie wzory, y cały landszaft na papierze reprezentować y plantę każdej

rzeczy na papier, a z papieru na pole przeniesić. W Krakowie Roku Pańskiego MDCLXIV (1664). w 4ce, str. 31.

Przypisał prozą Stanisławowi Lubomirskiemu Staroście Spiskiemu Jan Paterson Hein M. D. w Kieszmarku. — Paterson opowiada, że namówiony przez Jana Brosciusa i Stanisława Pudłowskiego przełożył to dziełko Schwentera, prof. w Altdorfie. Na koszt wydaniałożył Jan Tworzański. Także Pudłowski miał zamiar drukować ten traktacik, ale mu śmierć przeszkodziła. — Ob. tom XXV. 400. Żebraws. Bibl. 317.

Krasińs. — Warsz. Uniw.

Schwerdtmann ob. August II (Kazimierz Schw. 1727) — Łapeczyński Antoni (Snopek 1738).

SCHWERIN Wilhelm Friedrich Karol, General Lieutenant (1739 † 17 sierp. 1802). Wahre und mit Aktenstücken belegte Darstellung der Veranlassung, auf welche ich nach 43 Dienstjahren aus dem Königlichen Preuss. Militärdienste entlassen worden bin. Leipzig 1798. w 8ce.

— Muster für Stabsofficiere Rapporte zu machen. Leipzig 1799.

Jest to przedruk pierwszej broszury; tylko karta tytułowa odmieniona. — Rzecz dotyczy kampanii Kościuszkowskiej. — Bliższe szczegóły o udziale Schwerina podaje Natzmer. Der poln. Feldzug 1794 (w Neue milit. Blätter 1892). — Ob. też Allg. Deutsche Biogr. 1891, Tom 33, s. 428.

— ob. Favrat Franc. Andr. (Beyträge 1799) — Klinckowström (Berichtigungen 1799).

(Schwerin-Hayden Karolina). Powody... dla których... Dama... Wiara Rzymską Katolicką przyjęła... Warsz. 1786. Zamej.

Schweryn Jakób, Jan, Samuel, Barbara ob. Schweryn.

Schwerdtnerische Hochzeit ob. Leutner Tobias Wilhelm (1720).

Schwertner Alex. (Wytworne listy 1692) ob. Schwertner.

SCHWERTNER Kasper. Vade Mecum Chymicum Albo opisanie mocy y pożytkow lekarstw chymickich, oleykow, ekstraktow, balsamow, soli, wodek niektrych, z kruszcow, zioł y z drzew etc. ná wszelákíe choroby, tak wnątrzne iako y zwierzchowne, ku pożytecznemu

używaniu rozmaitych Autorow zebrane. Przez Kaspra Schwertnera Chirurgá Jáśnie Wielmożnego Pána, Pána Rapphala Leszczyńskiego, Hrabie ná Lesznie Woiewody Bełskiego etc. etc. w Lubczu, w Drukárni Piotrá Blástusá Kmity. Roku 1624. w 12ce, k. 6 i str. 93.

Przypisanie autora Władisławowi Hrabie z Ostrogora, datow. 20 Febr. 1624.
Notatka Jochera.

SCHWERZLAFF Georg. Bey Abreise der Herren Reinhold Rudolf Behnen und Johann Wilhelm Hagedorn. Danzig 1706. folio.

Schwigon Gregorius ob. Strychnus Alb. (Epicedion 1593).

SCHWIZEN Fran. Xaverius, Liber Baro. Series Regum Poloniae laureatis honoribus Illust. Domini Francisci Xaverii Lib. Bar. de Schwizen Dum in Alma ac Celeberrima Universitate Graecensi supremâ AA. LL. & Philosophiae Laureâ ornaretur. Promotore R. P. Ignatio Langetl è Soc. Jesu AA. LL. et Philosophiae Doctore ejusdemque Professore emerito, nec non inclytæ Fac. Phil. p. t. Seniore et Consistoriali a Neo-Doctoribus Collegis dicata. An. M.DCC.XXXIII (1733) Mense Julio die XIV. Graecij, Typis haeredum Widmanstadii. 2 karty nlb., str. 207 i kart 4 nlb.

Od str. 39 idą Prolegomena (opis kraju i jego właściwości). Na końcu idzie index chronologicus. Zakończa: quinquaginta duo nomina promotorum. W zakończeniu rzuca pytanie An Polonia sub haereditariis olim regibus, an nunc sub electis felicior?

Rozprawę tę pisał według Backera Karol Andrian Jezuita.

Chrept. — Jagiell. — Przeźdz. — Warsz. Uniw.

— Series Ducum et Regum Bohemiae laureatis honoribus Illustr. Domini Francisci Xaverii Lib. Bar. de Schwizen. Dum in alma ac celeberrima Universitate Graecensi prima AA. LL. et Phil. laurea ornaretur. Graecii, typ. haer. Widmanstadii, 1734. w 12ce, k. nlb. 2, str. 240 i 51.

To dziełko jest pierwszą częścią poprzedniego. Razem wyszło i razem oprawione.

Jagiell.

Schwartz Maciej (Tentamen teol. 1789) ob. Józefowicz Jan.

Finkel Hist. uniw Lwow. 1894 s. 140.

Schycklichkeyt (Dys yst dye) des iares 1500... ob. Glogoviensis Joh. (Dodatki do tomu XXIV).

Schydłowiec ob. Szydłowiecki.

Schysmatycy ob. Śniadanie schysmatykom (1630) — Schisma — Scismatici — Szymatycy.

Schysmatyk ob. Namysłowski Theod. Liciniusz (1628).

Sciographia Dispensatorii Gedanensis. Gedani 1662. w 4ce.

Catal. Janss. 1686.

— dialogorum sacrorum passionem J. Christi comprehendentium. Thorunii impr. Joh. Balth. Bresler 1699. fol., k. 2. Czartor.

— ob. Lutomirska G. (articulorum).

Sciographie de l'art de penser. Varsovie 1798. w 8ce.

Scibor ob. Pogrom i eksekutia.

Scibor Andrzej ob. Chełmski (XIV 156).

Scibor Martianus ob. Celejowicz Matth. Paul (1700) — Chełmski (tom XIV, 157).

Scibor Mikołaj ob. Nadolski Wł. Zyg. (1713).

Sciboroviana arenda ob. Neymann.

Sciborowice ob. Toryani Jan Th. (Privilegia 1762).

Sciences Morales ob. Recueil (1797).

Scientia naturalis in suis thesibus proposita a Leopoliensi Soc. Jesu. Typis Coll. Leopoliensis Soc. Jesu. Anno D. 1744. folio.

Przypis Ignac. Sapiesz.

— ob. Brodowski (artium militarium 1747) — Chociszewski (sacer 1682) — Keckermann (metaphys. 1609—15) — Lubecki Jos. (1727) — Młodzianowski Tom. (sanctor. 1699) — Tumliński Baltazar (Quaestio logica 1680) — Weyss S. (scientiar. 1653).

(**Scierska Zuz.**) Leliwa herbowna ná nowiu czerwcá, w prześwietnych págorkách ná krzyż formowanych prae-monstratenskich, w nowo požorná świátłość przybierájąca się. To iest Iey Mość Panna Zuzanna Scierska, iedná

ze czterech nowa oblubienicą Chrystusową kleynot herbowny za złotą regułę Augustyną Świętego, a śnieżny cándor Norberta błogosławionego, w klasztorze W. W. Pánien Zwierzynieckich przemieniaiącą. Za szczęśliwego przełożęstwa W. O. Jacka Brzyszkewicá, zakonu praemonstrátskiego kánoniká konwentu Chebdowskiego professá, proboszczá Zwierzynieckiego. Y Przewielebney w Chrystusie Miłosciwey Pánny, Iey Mości Panny Anny Zapolskiej, Xieni Zwierzynieckiej. Kto-rey ná oświadczenie pobożnie życziwego áffektu, zakonny, w Chrystusie Pánu Bráterski Candor winszując aplaudował. Roku Páńskiego 1667 dnia 22. Máia, w Krakowie, u Schedlow, J. K. M. typogr. folio, k. 2.

Wiersz.

Jagiell.

Scierski Joannes ob. Surius Augustyn (Conclusiones philos. 1684).

Scieszka do nieba, przez trzy stopnie żywota duchownego, po których człowiek bogoboyny ku doskonałości za łaską bożą przychodzi. (Bez m., Kraków) 1630. w 8ce, syg. A₄.

Maciej. Piśm. III 133.

Czartor. — Ossol.

— ob. Androcy Fulvius (Grochowski St.) (pobożnego chrześcianina 1601, 1608, 1648) — Selektowski Prawdzic (prosta 1710) — Witkowski Jan (do miłości Boga 1729).

Scilla ob. Metastazy (1754).**Scilla** ob. Filipecki Józef (1754).**Scilurus** ob. Jurkowski Jan (1604).

Scintilla ob. Elfen Nic. (cordis 1712) — Ruszkowski M. (ex petra 1706).

Scintillae asceticae ad excitandum spiritus incendium in singulos anni dies accommodatae ab uno Soc. Jesu sacerdote primo prelo excussae Monachii nunc typis Acad. Vilm. S. J. A. D. 1737. w 24ce. Jocher 5675.

Wileńs. — Zamoj.

— Toż... Cracoviae, typis Ignatii Grebel. A. 1788. w 24ce, k. 2, str. 236.

Warsz. Univ.

— ignis Divini amoris. Cracoviae 1775. w 8ce, str. 37.

Zarządem: Iskierki ognia miłości Boskiej.

X. Polkowski.

— ob. Loyola Ign. (Ignatianae 1712) — Morawski Jan (divini amoris 1684, 1685, 1687, 1698, 1701).

SCIOPPUS Casper (ur. 1576). Hypobolismus.

Tu na str. 92 rzucił obelgi na Polaków.

Starowol. Declam, contra obtrect. polon. — Muret Ep. ad Sacratum. — Lipsius Epist. Misc. Centuria. — Bodin De republ. Lib. V c. 1. — Mecherz. Roczn. Tow. N. T. XIII s. 282—3.

Scipio ob. Sarbiewski K. (Marschalis).

(**Scipio Africanus**). Scipio Africanus Numantinae urbis triumphator sub auspiciis illustrissimi Dni Nicolai Andreae Pac Comitis in Kniazycze, in Jezno hereditarii Domini, Caunensis, Vilaiensis, Varecensis etc. Capitanei, a perillustri ac praenobili Juventute residentiae Caunensis S. J. in Scenam datus Anno Dni 1690. folio, 1 arkusz.

Porównaj Roma (i Hannibal).

— Scyptiona, Stylikona i Themistoklesa trajedye... ob. Claus Antoni (Łopaciński 1751).

— ob. Cicero (Somnium 1508, 1511) — Metastazy (sogno 1758) — Publiusz (1751) — Roma — Wojciechowski (romanae libertatis 1736).

SCIPIO de Campo Ignacy, Starosta sądowy ptu Lidzkiego. Gener. Major W. W. X. L. Uniwersał (datowany w Lidzie 1760 Decembr. 15 d.). folio, arkusz.

Kraśniń.

(**Scipio Ignacy**). Dobra Lenne Syrokomla, za Ziemskie Uznane. folio, k. 1.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Dobra Syrokomla (Urodzonemu Ignacemu de Campo Scipionowi Staroście Lidzkiemu służące w dziedziczne zamienione). folio, k. 1.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— ob. Conclusiones Theologicae (1711) — Rubczyński Marc. (1763).

SCIPIO Józef, Marsz. nadw. litew. († 1743). Mowa JW. Jmci Pana Józefa Scyptiona Starosty Lidzkiego miana przy rezygnowaniu konkurencyi o łaskę poselską na konwokacyi 1733.

Swada polska Ostrows. 1745. f. I. 91.

— Mowa JW. Jmci Pana Józefa Scyptiona Starosty Lidzkiego dzie-

kując za łaskę nadworną W. X. lit. 1740.

Swada polska Ostrows. 1745. f. I. 92.

— Votum JW. Jmci Pana Józefa Scypiona Marszałka nadwornego W. X. Lit. na Senatus consilium w Wschowie 1742.

Swada polska Ostrows. 1745. f. I. 393—396.

— Zebranie racyi y refleksyi do zkonwikowania, że w terazniejszym stanie osierociały Oyczyzny, nic pożądaniejszego... 1733 (ob. tom XXI str. 231—2).

Scipiona jako autora wymieniono na egzempl. bibl. król. w Dreźnie, gdzie znajduje się egzemplarz wydania o 14 k.

(**Scipio Józef**). Campi triumphales immortalibus Scipionianae gloriae adoris coronati sanguinis foederati conubio Illustrissimi ac Excellentissimi Domini D. Josephi de Campo Scipionis, Capitanei Lidensis, ad Generalia Regni Comitata ex Teritorio Lidensi Terrestris Nuncii, ac Illustrissimae et Excellentissimae Dominae D. Verenae Firlejowna, Castellanidis Camenecensis, re-florescentes, ad Festos Hymenaei plausus ab obligatissimo Fundatoriis Scipionum Nominibus Szczuczynensi Scholarum Fiarum Collegio aperti. Anno quo Flor Campi in terris apparuit 1728. Vilnae, typis Universitatis anno 1728. folio, kart 17.

Wierszem nakamiennym.

Jagiell. — Ossol.

— ob. Bieliński Franc. — Firlejówna (1728) — Kopeczyński Onufry (1777) — Mowy sejmowe (1738) — Roma (1721) — Szczucki Bruno (Kamena 1728).

Ob. w Ostrowskiego Swadzie I na 91—4 i 393—6 jego mowy. — Janocki Pol. lit. 128. — Skibiński Polska I 839.

SCIPIO Józef Wincenty. Rada Nieustająca. Spiritus intus alit, totamque, infusa per artes Mens, agitat molem, et magno se corpore miscet. Virg. (B. m. i r.). w 4ce, kart 7.

Przypisanie wierszem z takim napisem: Józef, Wincenty, Scipio, Podstolic Litewski Ojcu Swemu Rady Nieustającej Assessorowi. — Zapewne wyszło po r. 1776.

— ob. Kopeczyński Onufry (1777).

Scipio del Campo Krzysztof ob. Birbaszewski Jakób (De temporalibus 1608) — Ordinarium (1605) — Mławski And. (1617).

Scipio del Campo, sodalis parten. ob. Komperski J. (Threnodiae 1593) — Threni sodal. part. (1594).

SCIPIO Lucius. Schreiben an einen Königlich-Polnischen und Chur-Sächsischen Ministerium von Lucio Scipione J. U. D. zu Leipzig, die Naumburgische Sache und die darin zum Vorschein gekommene Schriften betreffend. Anno 1719. (B. m. dr.). w 4ce, kart 12.

Jagiell.

Scipio Sebastjan ob. Skarga Piotr (Żywoty świętych 1640).

Scipio Vincentius ob. Kopeczyński Onufry (Cels. Massalski 1777) — Scipio Józef.

SCIPION Jerôme, Evêque Comte de Toul. Mandement pour l'ouverture des Missions fondées par le Roi de Pologne dans les paroisses de ses Etats de Lorraine et Barrois. a Toul 1739. w 4ce.

Jocher 7873.

Scipionowie ob. Dogiel (Limites 1758).

Ob. o nich Herold polski I (indygenat).

Scipionówna Anna (Szaniawska) ob. Caffarelli (Sign. Just. 1760).

Scipionowa Warena z Firlejów ob. Grabowska Ewa — Rosolecki Łukasz (1739) — Scipio Józef.

Scire tuum ob. Awluskiewicz Ignacy (1771).

SCISŁOWSKI Remigiusz. Colligatio angelica sive questiones theologicae de angelis, beatitudine et actibus humanis juxta Dni Thomae... doctrinam MDCCXXI (1721). Cracoviae typis Jacobi Matiaszkiewicz. folio.

Warsz. Uniw.

— Homagium augustissimae ac invictissimae coeli et terrae Imperatrici Poloniarum Reginae clementissimae in Claro-Monte Czestochoviensi Miraculis clarissimae a Sanctissimo Domino nostro, Domino Clemente XI pontifice maximo recens coronatae a fratribus Ord. S. Pauli primi Eremitae Ejusdem

Clari-Montis Czesłochoviensis ipso inaugurationis solenni die nomine Universorum Ordinum Regni et M. D. Lit. humiliter praestitum. Oratore patre Fratre Remigio Scisłowski Ejusdem instituti Theologiae Moralis professore Anno regnantis in Carne Dei 1717 die 8. Septembris. Typis Clari-Montis Czesłochoviensis. folio, 6 ark. (ark. E₃).

Na odwr. str. tytułu herb Szembeków; pod nim 4 wiersze łac.; przypisał prozą cały Zakon Jasnogórski Czesłochowski Krzysztofowi Szembekowi Biskupowi Chełmskiemu. Mowa miana w dzień Koronacji N. P. Marji na Jasnej górze w Czesłochowie. W ciągu mowy wspomina o kilkakrotnych napadach Szwedów na Czesłochowę.

Oratio zaczyna się: Ante saecula electam Coelorum imperatricem.

Jocher 5405, 8802.

Jagiell. — Krasińs. — Ossol. — Tyszk. w Czerw. Dworze — Uniw. lwow. — Zamoj.

— ob. Długolecki Mart. (Fraus 1723) — Faruchowicz Al.

SCISŁOWSKI Rudolphus. Sol aquinaticus... seu Tractatus ex universa theologia... sub auspiciis... Joannis Kristalowitz Fratrum Eremitarum ordinis s. Pauli primi Eremitae Prioris generalis... publica disputatione sub tempus Capituli Electivi provincialis, in... Clari-Montis Czesłochoviensis Conventu a. V. P. Rudolpho Scisłowski theologo Consummato... reproducti praeside RP. Brunone Janicki theologiae doctore et Professore. Anno 1716. Typis Clari-Montis Czesłochoviensis. folio.

Warsz. Uniw.

Scismatici ob. Carmina (1515) — Schismatici.

Scita ob. Szadurski St. (1762).

Scythia (Scythia) ob. Dębołęcki W. (1632) — Fragment — Miechowita Maciej (1518) — Potocki Jean (1796) — Sarmatia — Sarnicki (Annales) — Scytia.

Sciunga Paulus ob. Exul fortunatus (1713).

Sclavinica lingua ob. Gelenius Aeg. (Lexicon 1537).

Sclavoni ob. Lindenbrog Leopold (1609, 1706).

Sclavonica lingua ob. Megiserus Hieron. (1744).

SCLEUS Bartłomiej. D. Bartholomaei Sclei Theosophische Schriften... oder allgemeine geheime teutsche Theologie. Geschrieben... Anno 1596 in Klein Pohlen; anjetzo aber... an Licht gebracht... Gedruckt im Jahr Christi 1686. (B. w. m.) w See, str. 820. Gdańs. miej.

Sclow ob. Freudengesang (1780) — Szkło.

Scobelius Johann ob. Wende G. (1682).

Scolops ob. Vechnerus G. (1644).

Scopae ob. Arnold N. (dissolutae 1654) — Simonius S. (Buccellae 1589).

Scopp (Skopp) Otto Friedrich ob. Koblig Joh. (1705) — Knobelsdorff Balthasar (1705) — Lemberg Joh. (1705) — Rothkirch Christoph (1705).

Scopus ob. Conringius Herm. (c. Marinium 1665) — Grutyński Jędrz. (philos. 1594) — Mothius J. (adver. Fr. Marinium 1665) — Novicampianus A. (Nowopolski, biblicus 1553—1659) — Pałaszowski Kaz. (externae felicit. 1758) — Rudomicz Baz. (protosacrificantis 1669) — Sachs Jan (Marinius... advers. Conringium 1665).

Scopon Jul. ob. Załuski Zbiór V 281 (tł. Minasowicz).

Scorbutum ob. Oloff Frider. 1796) — Schulz Simon (Disputatio 1650) — Słowakowicz Jan Ant. (Quaestio 1716) — Smieszkwicz Laur. (Quaestio 1629).

SCOTT, auditor papieski. Decisio Rotae Romanae, coram Audit. Scotto. Cracovien. Praecedentiae, Pro Canonicis S. Spiritus in Saxia Cracoviae, contra Canonicos SS. Corporis Christi Casimiriae. (Romae), typis De Comitibus 1714. folio, kart 8. Ossol.

— Toż... Pro Canonicis Regular. Lateranen. Conventus Casimiriae, contra Canonicos Regul. S. Spiritus in Saxia Facti. ibid. 1715. folio. k. 4; Summarium, k. 4. Ossol.

— Toż... (Conclusio) d. 15 Februarii, 1715. Romae, ex typogr. Camerae Apost. 1716. folio, k. 3.

Chodzi o Klasztor Duchaków i Kanoników lateraneń.

Ossol.

— *Decisio Rotae Romanae, coram Audit. Scotto. Cracovien. Plebaniae. Pro Instigatore seu Promotore fiscali Curiae episcopalis Cracov. contra Abbatem et Monachos monasterii Tyne-censis (super provisione ecclesiae pa-roch. Tyne-censis). Juris. (Romae) typ. de Comitibus, 1715. fol., kart 4; Facti k. 4; Summarium k. 2.* Ossol.

— *Decisio Rotae Romanae, coram Audit. Scotto. Varsavien. Decimarum. Pro ecclesia parochiali Wrociszovien. eiusque Rectore Andrea Miasinski contra Nicolaum Michalouski (Causa in secundo turno). (Romae) typ. de Comitibus, 1715. folio, Facti, kart 4; Summarium, k 8; Juris D. Colloreti, k. 4.* Ossol.

— ob. Spada.

SCOTT Jakób. *Historia de Livonia, oratione solenni posteritati conservata. Dorpati 1639. w 4ce.* Zamoj.

SCOTUS (Duns) Johanes. *De mo-dis significandi... ob. Stobnica Jan.*

Stobnica czerpał tu dużo ze Scota, ale dał też wiele swojego, tak że niesłusznem jest zapatrywanie Morawskiego w Historji Uniw. II. 88, jakoby to było dzieło Scota.

Bibliografje odnoszącą się do Scota zamieścił mój Ojciec w tomie XVI str. 412. — Poniżej podaje uzupełnienia do Scota i Sko-tyzmu w Polsce.

— ob. Birbaszewski (1608) — Ca-simirus Fr. A. (1597) — Fantini (For-malitates 1515) — Gielczewa (z) Mi-kołaj — Hispanus Piotr — Michael Parisiensis — Paxillus — Porphirius — Roselli (Quaestiones 1511) — Skrze-tuski Krz. (1724) — Stapulensis — Stobnica Jan — Tartaretus.

Encykl. Kośc. XXIV 566. — Wislocki O wydawnictwie Liber dilig. (Pamiętnik wydz. VI 1886) — Ks. Michalski w Arch. do bad. filoz. I. 1915 str. 20—80 (Przed-stawiciele Skotyzmu w Polsce). — Nadto uwagi o filozofji scholast. np. w Moraw-skiego Mar. Filozofja i jej zadanie 1881; Krupiński w Schweglera Hist. filoz.; Wisz-niewski Hist. liter. III itp.

SCOTT Jan, Soc. J. (ur. w Piacenzy 19 lutego 1681 † w Rzymie 24 grud. 1755). *Dies sacra per loca Divinae Scripturae progrediens auctore Joanne Scotti S. J. sacerdote denuo in lucem edita... Anno M.DCCLV Viennae Au-*

striae, deinde Nesvisii in Typographia Ducali S. J. 1772. w 12ce, str. 462 i rejestr.

Jocher 6693 a.

Wileńs.

— *Toż:... Sandomiriae in Typo-graphia S. R. M. 1777. w 12ce.*

Jocher 6693 b. — *Sommervogel Bibl. VII, 967.*

Scott (Scotus) Karol, rytownik ob. Niwicki Św. Zyg. (Hebdomada 1692). Bersohn O rytow. gdań. str. 63.

Scotus Marianus (Chronicon 1559) ob. Martinus Polonus (tom XXII str. 198). Obacz o tem wydaniu Wiszniewski II 106. — Ossol. I 350.

Znajduje się tu dedykacja wydawcy J. Herolda do Królowej ang. Elżbiety. — Dzieło jest w bibl. Czartor. Jagiel. i Ossol.

Scotus Michał, fizyk ob. Skot Mi-chał (Pierwsza część sekretów).

Scribonius (Gnapheus Acolastus) ob. Cantius Val. (Ex Terentii 1586). Łopaciński w Pracach filolog. 1899 V.

Scribonius Karol S. J. ob. Bonar-scius Clarus (Amphitheatrum 1605) — Brożek (Gratis).

Wielewicki Diarium.

Scrinius M. ob. Hosius (1553).

Scripta inter sereniss. principem Archiducem Maximilianum, &c. & or-dines regni Cracoviae congregatos, pos-teriora Cracoviae, In Officina Lazari, Anno Domini, M.D.LXXXVII (1587). w 4ce, k. 16 nlb.

Stany polskie posłały swój skrypt per tubi-cinem do Mogiły do Maxymiliana; tenże obszernie im odpowiada 20 Nov. 1587.

Poczem następuje: Ordinum epistola, datow. 25 Nov. 1587, — a towarzyszy jej: Eorundem ordinum ad superius scriptum responsum, datow. 21 Nov. 1587.

Na str. D₃ o poselstwie Herbersteina.

S₃ 3 wydania. W jednym z nich kustosz B pod fe, kustosz C pod bli, kustosz D pod tho.

Chłęd. Dod. 16—17. — Hoppius Schediasma str. 45. — Wierzbow. I 518. — Porównaj tom XXII 244—5.

Akad. — Czartor. — Dziedusz. — Gdań. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Pawlik. — Popiel. — Pozn. Tow. P. N. — Raczyń. — Uniw. lwow. — Uniw. warsz.

— (Pacificationis inter sereniss. do-mum austriacam ac sereniss: regem Poloniae et Ordines regni tractatę) ali-quot (1590)... ob. Pacificationis (tom XXIV. 11).

— De causis et remediis dissensionum et turbarum in religione Scripta duo... Ad Proceres Regni Poloniae... ob. Schober Hulder.

— Scripta Partis Reformatae In Colloquio Thoruniensi, Anno M.DC.XLV. Parti Romano-Catholicae exhibita: Sed ab eâ in Protocollum pleraque non admissa: ideoque seorsim nunc edita: Cum Declaratione Partis Romano-Catholicae de Regulâ Fidei: ejusdemque Consideratione. Berolini, Typis Christophori Rungij, Anno M.DC.XLVI (1646). w 4ce, k. sygn. A—Z₄ i Aa—Aa₄ (97 nlb.).

Rozpoczyna: Generalis Professio Doctrinae eccl. Reform. in conv. Thorun. Anni 1645 — oraz Professio Rom. Cathol., czemu towarzyszy odpowiedź strony reformowanej. — Dalej idą: Specialis Declaratio doctr. eccl. reform. die 13 sept. oblata..., pod czem podpisy: Zb. Gorajski, Stan. Drohojewski, Ad. Rej, Jan Zbąski, M. Głoskowski, J. Gliński, Alb. Dorpowski, J. Berg, J. Bythner, Tom. Węgierski, Mik. Wysocki, Sam. Płachta... i inni. — Dalej: De regula credendi... De regula fidei... Na k. P₃: De libris apocryphis Sacrae Scripturae... De sensu et interpretatione Scripturarum... De versione vulgata... De versionibus vernaculis... Na końcu: Epimetron (wyciągi z pism OO. Kościoła), oraz od ark. Z: Ad Orationem à Theologo Regio, Nomine reliquorum Partis Rom. Cath. Theologorum, d. 2 Novembris in praesentia Deputatorum praelectam Partis Reformatae Responsio.

Na końcu: Errata Typographica.

Wydawnictwo to jest odpowiedzią i uzupełnieniem oficjalnego protokołu, który wyszedł z druku w r. 1646 pt.: Acta conventus Thoruniensis... impressa mandato S. R. Maj. Varsaviae, Elert. (Wydawcy Adam Kos i Fryd. Meibom, oraz J. Wundergast). Ob. o nim tom XII str. 30.

Konfesję reformowanych złożoną w Toruniu poddał jeszcze w roku 1645 krytyce Jerzy Calixtus, o czem Bibl. tom. XIV. str. 18 oraz zaraz niżej: Scripta facientia.

Przebieg kolokwium toruńskiego nie jest dotąd naukowo opracowany. — Por. niżej (str. 316) pod: Scriptorum collectio (wydanie Günthera) i odytacje pod: Toruń. Jocher 9597, 9599. Ossol.

— Toż:... Berolini, 1650. w 4ce.

Warsz. Uniw.

— Toż:... Berolini, 1680 (?). w 4ce.

Dzików.

— facientia ad colloquium a Serenissimo et potentissimo Poloniae rege

Vladislaw IV Torunii in Borussia ad diem X Octobris Gregoriani in anno cIoIoCXLII indictum, et deinde usque in annum sequentem diemque XXII Augusti dilatatum. Accessit Georgii Calixti S. Theol. D. et in Acad. Julia Prof. Primarii Consideratio et *ἐπιχειρίσις*. Helmstadi, In typographico Calixtino excudit Henningus Mullerus cIoIoCXLV (1645). w 4ce, k. 68 nlb.

Ob. Dodatki (na końcu tomu).

— ob. Calixtus G. (ad colloquium 1645) — Calovius Abr. (Anti Sociniana 1684) — Knochius G. (1753) — Laski Joannes (1747) — Mevius D. (sub nomine Caroli Gustavi 1655) — Wolan Jan (do Jana Stoińskiego 1641).

Scriptor H. ob. Schreiber (Grammateus).

Scriptores varii (Rerum hungaricarum) historici, geographici ex veteribus plerique sed jam fugientibus editionibus reuocati, quidam nunc primum editi. Francofurti, apud heredes A. Wecheli. 1600. folio.

Zawiera na str. 284 i nast.: Callimachi De rebus gestis a Vladislao. Raczyńs.

— rerum hungaricarum veteres ac genuini, partim primum ex tenebris eruti, partim antehac quidem editi nunc vero ex msc. codicibus et rarissimis editionibus... cum ampliss. praefatione Math. Beli cura et studio Jo. Geo. Schwandtner. (Pars I—III). Vindobonae, Trattner, 1766—68. w 4ce.

Na str. 28—142 II tomu: Phil. Callimachi De rebus gestis a Vladislao. — Vita Callimachi autore Jo. Mich. Bruto.

Na str. 113—152 III tomu: Martini Broniovii Descriptio Tartariae. Raczyńs.

Scriptorum Rerum Polonicarum Et Prussicarum Collectio Nova Quindecim Tractatus Complectens Cvm Figuris Et Indicibus Nominum Et Rerum. [Tu orzel pod koroną]. Dantisci, MDCCLIII. Apud Georg. Marc. Knochium. w 4ce, k. tyt., k. nlb. 2 i 48 (sygn. n₂) oraz 15 traktatów (każdy z osobną paginacją).

Przed tytułem portret Augusta III (Sysang sc. Dresdae). — Rozpoczyna przedmowa bibliopom z hołdem dla Załuskiego. Tłumaczy, że ułożył traktaty wedle treści: Polit. Polon., Polit. Pruss., Hist. Eccles., Litteraria. — Poczem Index Personarum

- et Nominum (k. 13), Index Rerum et Materialium (k. 34).
- Zbiór składa się z następujących traktatów (każdy z osobną paginacją i tytułem), których bliższy opis obacz w Bibliogr. pod ich autorami:
- 1) J. And. Załuski: Specimen Historiae Polonae Criticae. Varsaviae, 1735. w 4ce, 2 tyt., k. 8 nlb., str. 197 i str. nlb. 7.
  - 2) Schultz J. Piotra: Commentarii de Marschalcis... Dantisci 1742. w 4ce, 1 tabl., k. nlb. 5, str. 71 i 9 (obacz wyżej str. 295).
  - 3) Schultz J. Piotra: Comm. de cancellariis... Dantisci, 1742. w 4ce, 1 tabl., k. 5, str. 156 (ob. wyżej str. 295).
  - 4) Reinold Heidenstenii Solesii Cancellarius, sive de Dignitate & Officio Cancellarii... Dantisci. MDCCXLII. w 4ce, 1 tabl., k. tyt., str. 28, k. nlb. 2 (i 2 k. Catalogus Knocha).
  - 5) Tractatio juris publici Pruthenici de Prussia nunquam et nulli tributaria. Authore Samuele Franc. Grüttnere, Dantisci MDCCXLI. w 4ce, k. tyt., str. 48 (i 3 k. Catalogus).
  - 6) Biga Commentationum Iuris publ. Pruthenici, prima, de Iure Porussorum (sic) circa electionem, coronationem, et pacta conventa novi Regis Poloniae; altera, de Iure singulari civium in Porussia acquirendi sibi et possidendi bona, terrestria, quas ad fidem actorum publicorum descriptas exhibet Franciscus Drusus. Dantisci, MDCCXLVI. w 4ce, k. nlb. 6, str. 84 i k. 8.
  - 7) Privilegium Civitatum minorum Prussiae occidentalis Commentariolo illustratum, praemittitur de Civitatibus minoribus introductio historica. Dantisci, MDCCXXXIX. w 4ce, str. 22, 42 i 1 k. nlb.
  - 8) Historia Interregni novissimi et Comitiorum in Prussia Polonica, A. MDCCXXXIII. celebratorum, una cum quamplurimis manuscriptis actis ad jus publicum et historiam Prussiae pertinentibus, edita à Georgio Petro Schultz. Doctore et Professore Ordin. Gymnasii Thoraniensis. Gedani MDCCXXXVIII. w 4ce, 2 tabl., k. nlb. 3, str. 88; Index i Errata k. nlb. 3.
  - 9) Matrimonium modo inconsueto celebratum validum demonstrat Carolus Daniel Fuchs, Patricius Elbingensis. Dantisci 1744. w 4ce, str. 28.
  - 10) Prussia Christiana, sive de introductione religionis christianae in Prussiam per martyres tentata, quorum vitas veritati historicae restituit. atque nonnulla ad illustrationem X et XI sec. facientia inseruit Andreas Schottus, Ag. Dantisc. Gedani. MDCCXXXVIII. w 4ce, 1 tabl., k. nlb. 4, str. 92, Errata str. 1 nlb.
  - 11) Historia Beatae Dorotheae Prussiae patronae fabulis variis maculata, quam e documentis manuscriptis pariter ac impressis veritati historicae restituit notisque historico criticis illustravit Theod. Chri-

stoph. Lilienthal, Art. Mag. Dantisci, apud Georg. Marc. Knochium. MDCCXLIII. w 4ce, 1 tabl., k. nlb. 2, str. 161; Corrigen-da str. 1 nlb.

- 12) Confessio fidei, quam status, cives & ecclesiae in Polonia, Prussia et Lithuania inv. conf. aug. addictae in colloq. charitat. Thorunii, A. MDCLV habito primum Serenissimi Regis Poloniarum Vladislai IV. Legato, Dn. Georgio Ossaliński (sic), deinde ipsi Sereniss. Reg. Majest. tradiderunt, denuo iuxta exemplar Lipsiens. A. 1655 recusa cura Samuelis Güntheri, Pastoris Lesnens... w 4ce, k. nlb. 4 i str. 132. (Obok k. tyt. łac. jest druga niem.).
- 13) Janozki J. D.: Litterarum in Polonia propagatores... Dantisci. 1746. w 4ce, str. 30.
- 14) Załuski J. A.: Programma litterarium... illustrari curavit G. P. Schultz... Dantisci 1743. w 4ce, 1 tabl., k. 5 i str. 78 (oraz 1 k. Catalogus Knocha).
- 15) Hoffmann J. D.: De typographiis earumque initiis et incrementis... Dantisci 1740. w 4ce, k. 4 i str. 71.

Jak z tego widać zbiór ten objął prace różnemi (1735–46) czasy drukowane (jedna z nich w Warszawie? — inne w Gdańsku). Zebrał je razem Knoch, dodał tytuł wspólny, indeksy i portret Aug. III na początku. Zapewne z inicjatywy Załuskiego a przy pomocy Schultz.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Zielińs.

— ob. Hoppe S. J. (histor. polonicae 1707) — Laxdehn Michael (1718) — Lindenbrog L. (rerum germanic. 1609, 1706) — Ludovicus C. T. (1698) — Moller J. G. (1698) — Rhode (rerum prussicarum) — Sorniz C. T. L. — Starowski Szymon (Scriptorum hekatontas 1625).

Scriptoris Henryk ob. Schreiber (Algorithmus).

Scriptorum ob. Bzowski A. (Specificatio 1703) — Consignatio — Fredro A. M. (seu togae et belli 1666, Fragmenta 1685) — Starowski S. (Hekaton-tas 1627).

Scriptum Contra Chiliastichon pro Lipomano P. C. Sarmatae (1558)... ob. tom XXVI. str. 400 i tom XIV. 161.

Przeciw Chiliastichonowi przez Piotra Rojzysza wydanemu.

— Silesiacum (1620)... ob. Senatores.
— quoddam ob. Replicatio (1735).
— ad Archivum cordium inculyate nobilitatis Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae gratia novi Polo-

niarum Regis eligendi, ad Campum Varsaviensem pro 15. Maji Anni currentis 1697 congregandae, per Concivem Equitem senio a congressu hoc impeditum, omnibus prosperrima quaeq; precantem porrectum. folio, 25 k. nlb. (sygn. M₂).

Na pierwszej karcie jest wyjątek z Agamemnona Seneki, dalej przypis jakiemuś wojewodzie prozą — i data: Gedani 15. Aprilis 1697 r. z podpisem Servus. Przechodzi naprzód rozmaite wypadki nieszczęsne Polski; potem przedstawia Polakom, aby obrali królem Jakuba syna Jana III. Druk w Warszawie.

Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Zamoj.

— ob. Arciszewski El. (Cujusdam equitis 1649) — Cremen Fab. (in funere 1596) — Johannes Er. (ad F. Socinum 1584) — Lutomirski (de quaestionibus 1574) — Niemojewski Jan (adversus Vega 1586) — Palaeologus (fratr. Transsylvanor. 1585) — Possevinus (M. D. moscov. 1583).

Scriptura Sacra ob. Bujalski Bon. (1766) — Crellius J. (Trinit. revelatrix 1698) — Magrius Dom. (1670, 1645) — Propositiones (1767) — Sandius C. (Trinit. revelat. 1673) — Sikorski Stanislaus (Compendium 1759) — Wolzogen (de interprete 1668) — Zimmermann J. (Copernizans 1706).

Scripturis (De Divinis) adversus Atheos... (Vilnae 1757)... ob. Towiański Feliks.

Scrivierius Petrus ob. Douza J. (Poemata 1608) — Scryver.

Scrobissevius Jac. ob. Skrobiszewski Jakób (Virorum 1603, Quaestio 1626, Vitae 1628, Ad Joannicum 1610, Zamoscio 1603, Manibus 1605, Panegyricus 1604).

Scroterus Joannes ob. Tornerus (1617).

Scrutatorium Confess. ob. Mapheus Cels. (1508).

Scrutinium iuris ob. Idliński a S. Francisco (1736).

Scrutinium veritatis ob. Gengel G. (1725) — Hacki J. F. (fidei 1682, 1691) — Markiewicz Łuk. (1683).

— vitae Mariae ob. Chelstowski D. (1710).

Scryver (Scriptor) ob. Cantius Val. (Ex Terrentii 1586) — Douza (1609) — Scribonius.

Scubovius (Skubowski) Jan, predykant ob. Kancjonał.

Pieśni jego są w Kancjonale gdańskim 1723 i Kłbłask. 1727.

Beiträge I. 166–167.

SCUDERY. Mowa Liwii Cesarzowy do Mecenasa o poezji. Z francuskiego przez J. E. M. oyczystą prozą przełożona. W Warszawie w drukarni Mitzlerowskiej 1776. w 8ce, kart 16.

Na końcu: Polski wiersz Andr. Załuskiego na Rzeczuskiego Wacława tragedją Żółkiewski.

Tłumacz. J. E. Minasowicz.

Branic. — Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

Scultetia Dorotha ob. Jonston Alex. (1645).

SCULTETUS Abraham (1566 † 24 Octob. 1624). Dialogus de XX. Realiibus Contradictionibus et Erroribus Lutheranorum de S. Coena. Berolini.

Jemu przypisują to dzieło: Fewerborn Disp. Gies. T. VII str. 209. — Freher w życiu jego str. 424 et seq. — Placcius Theatr. Anonym. 95.

— Postilla kościelna to iest wykład Ewangelij niedzielnych przez cały rok. Przetłumaczona na polskie. (Na końcu: Thorn, Michael Karnall 1657. folio, 3 k. nlb. i str. 908.

Z przodu dwa tytuły jeden drukowany, drugi na blasze ryty z emblematami religijnemi (rysunek dobry); u dołu tytuł: Abrahama Szculteta Postylla przetłumaczona z niemieckiego na polskie z dewizą: Jezv TILko PrzyDż z PoMoCą. p. H. (rok 1657 w chronostychu).

Część I str. 408. Część II od 409—908.

Tytuł części II: w ozdobnym miedziorycie z napisem: Druga część Postylli kościelney począwszy od Wielkicy Nocy aż do skończenia roku a przytym kazanie O wzdychaniu uciśnionych chrześcian na ziemi, z odpowiednią Boga pocieszoną. 2 Rozdz. 49. Isai.

Dedykacja: Jan Theodorik Potocki z Potoka podkomorzy ziemi halickiej najmilszym córkom swoim Zofji, Annie, Magdalenie, Helenie, zdrowia dusze y ciała jako miłujący ociec, z serca im życzy y żebrze u Boga. Kończy się tak: DobrzeC naM Panie ześ nas VnIżyŁ (1657).

Stąd okazuje się, że data w Jocherze 1607. tudzież edycje: Łosk 1616 i Leszno 1655 są mylne, bo przedczesne. — Edycje

z datą Łosk 1616 miał rzekomo posiadać Kuropatnicki.

Datę 1607 Joher sam w notach do N. 5196. sprostował. — Nie mogła być edycja z r. 1616, skoro na str. 76 wydrukowano, iż przekład kazania mianego r. 1617 według pierwszej edycji podano; zatem już więcej edycji oryginału być musiało.

Dambrowski w kazaniach 1728, powiada że Postylla wyszła w Lesznie u Jana Bytnera 1658 r. w 4ce.

Exempl. własny tłumaczu, oprawny w biały pergamin, z cyframi J. T. P. P. Z. H. (tj. Jan Theodoryk Potocki Podk. Ziemi Halickiej) jest w bibliotece wilanowskiej Branickich.

Joher 5196 d. — Bandt. Hist. druk. II 37—8. — Lelewel II 227. — Grabowski Amb. Starożyt. II 3, 70. — Klose w Stenzla scrip. rer. siles. III 313, 391. — Chłędowski Spis 89. — Łukaszewicz Wyzn. helw. w Litwie II 257. — Maciej. III 875 i 6. — Georgi Blicher Lexic. IV 18. — Jücher Gelehr. Lexicon IV. 550. — Sobieszcz. w Encykl. pow. Org. 23, 569. — Węgierski Slavonia str. 317—8 (ma datę jego zgonu 1624 r.). — Kolbuszewski Postyllografja 1921 str. 264.—272 podaje rozbiór tego dzieła.

Bawor. (z bibl. Czerneck.) — Branic. — Chrept. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw. — Wilanow.

SCULTETUS Aleksander. Chronographia Sive Annales Omnium Fere Regum, Principum, et Potentatum, ab orbe condito, vsque ad hunc annum Domini M.D.XLV. Cum aliquali ratione temporum, ac indice duplici in communem studiosorum omnium utilitatem nunc primum aedita, et euulgata. Avtore Alexandro Sculteto Prvto Canonico Varmieñ. Cum priuilegio S. D. N. Papae, et Caesareae Maiestatis ad decennium. Romae in Platea Parionis. M.D.XLVI (1546). (Na końcu:) Romae in Platea Parionis D. Hieronymus de Cartulariis excudebat. Anno Domini M.D.XLV. Mense Octobri. folio, kart 34 (ark. 17) i stron 166.

Dedyk. ad illustr. Alexand. Farnesium Cardinalem... Romae 6 Decembris 1545.

Wierzbows. III 2234. — Janoc. II. 261. Czartor. — Ossol.

— ob. Bullinger.

Pełno o nim wiadom. w Hosii Epistolae (Acta hist.) Tom I. — Węgierski Slav. reform. str. 377.

(**Scultetus Fridericus**). Votivi Applusus.. Friderico Sculteto ad fasces Intendentiae Volaviensis.. Lesnae Pol. Wigand Funck. (Bez wysr. r.) w 4ce, str. 8.

Gdańs. miej. — ob. Hoffman Casp. (Denarius 1648, 1649).

SCULTETUS Johannes (I). Johannis Sculteti Pruteni, canon. Varmiensis, theol. Heydelberg. Carmen de Morte. Argenterati Mart. Flach 1500. w 4ce, k. 4 nlb. i 74 liczb.

Dodane na końcu przy: Wimpheling Jac. Adolescentia.

Dedyk. Wolfgangowi de Löwenstein Scharf-fenck.

Hain 16190. — Ob. o nim Finkel Elekeja Zygm. I.

SCULTETUS (Schultis de Cracovia) Johannes (II). Judiciū Magistri Johannis Sculteti Cracouieñ. ad annū dñi M.CCC.CC.III. Sol dñs anni. Jupiter pticeps. (Poniżej rycina: Holofernes z berłem i Judyta trzymająca miecz i uciętą głowę). (1502). w 4ce.

W Bibl. Jagiell jest tylko ułomek zniszczony dwukartkowy wyjęty z okładki przez mego ojca w r. 1880.

— Practica deutsch Magistri Johannis von Krackaw auf das Jar tausenth fünf hundert und iij. (Pod tem drzeworyt dwie osoby z berłami w rękę nad niemi napisy:) Sonne regirer, Jupiter mitherscher (1502). w 4ce, k. 2 nlb.

Jest to tylko urywek. Druk gocki.

Na odwr. str. tytułu tak się kończy wstęp: Hirumb czu lob, ere und dancksagung got dem allmechtigen, auch czu sunderlichem breys der heyligen Universitet Krockaw, hab ich Magister Joannes Schultis aus den figuren, ordenung, und bewegung der planeten, so sy czu etzlichen finsternissen von anfabung dises jars. M.CCC.CC. und iij gehabt, etzliche einfluss, czuneigung und wirkung des hymels yn dise werlt czuschreiben und an tag czugeben, gedacht und vorgeommen. — Muczkowski na egzemplarzu notuje: Będzie to wydanie: Oppenheim 1503.

Żebrański Bibliogr. matemat. str. 65 i 66. — Wiszniew. IX 176. Jagiell.

— ob. Hasfurt (Practica 1491, Progn. 1492).

Przywilej dla niego obacz w Wierzbowskiego Matric. Summaria IV nr. 10258.

Scultetus Jan (III) ob. Schonaich J. (Entpasmus 1642).

Zapewne jest to mapograf Śląska (1603 † 1664), o którym obacz Heyer Die kartogr. Darstellungen Schlesiens w Zeit. d. V. f. Gesch. Schl. 1889.

Scultetus Severinus ob. Pilcius K. (1591?).

SCULTETUS Tobiasz, Tobiae Sculteti P. C. Vlysses: Seu Parua Odyssea: Peregrinationis Adeoque Totius Vitae Hvmanae Specvlvm. Panegyricus: Avgvstae Trebocorvm In Conuentu Academico habitus, Anno M.D.XCV (1595). M. Januario. [Winieta]. Argentorati Excudebat Antonius Bertramus cIo.Io.xcV (1595). w 4ce, kart 26 nlb. (sygn. G₂).

Autor — będący profesorem w Strasburgu — przypisał swój poemat prozą łać. Waclawowi i Rafałowi Leszczyńskim panom na Lesnie i Gołuchowie, poczem idzie elegja na Waclawa Leszczyńskiego dysputującego.

Następuje od k. B, poemat o życiu Ulissesa od zburzenia Troi, oparty ściśle na Homerze, — a kończą epigramaty Chr. Colera i Frid. Johannis.

Wierzbow. III 2982. — Wotschke w Aus Posens kirchl. Verg. 1914.

Akad. — Ossol.

(**Scultetowie**). Als die Scultet- Und Schubertsche Familie von Breslau nach Lissa kam, Bewillkomnte Sie Das Garvische Hauss Mit einer angenehmen Musique, Anno 1723 den 22 Augusti. Lissa, Gedruckt bey Michael Lorentz Pressern (1723). folio, 2 karty.

Wrocławsw.

— ob. Schwanensee.

O innych członkach rodziny Skultetów ob. Wotschke Aus Posens kirchl. Vergang. 1913 (list Mac. Skult.) — Wisłocki Liber dilig. 1886 str. 490 (o Walentym Sk.).

Scuminovius Ferd. ob. Skuminowicz F. (De jure 1663).

SCUPIEN Matthaeus Aloysius. Lucerna pedibus viatorum lumen verbi Divini praefrens juxta illud psal. 118. Lucerna pedibus meis, verbum tuum et lumen semitis meis. Authore R. D. Mathaeo Aloysio Scupien AA. et Philosophiae Doctore Parocho Romaniensi. In qua super totius anni Dominicas, allocutiones sacrae continentur. Cum licentia Superiorum. Cracoviae In Officina Alberti Siekielowiec S. R. M. Typographi Anno Domini M.DC.LX.IX (1669). w 4ce, kart 140 nlb.

Dedykacja: Venceslao Absaloni Paczyński Basilicarum Cathedralis Vlatislaviae praeposito. Nadpis nad stronicami: Conciones dominicales. J. giell. — Warsz. Uniw.

SCUPULI (Skupoli) Laurentius (ur. około 1530 † 28 listop. 1610 r.). Reguły albo sposoby nieomyłne do nabycia w każdym życia stanie doskonałości chrześcijańskiej w języku włojskim od X. Wawrzyńca Scupuli opisanej po polsku wytłumaczoney... krotko zebrane. Za rozkazem J. O. X. Zafuskiego Biskupa Krakowskiego do druku podane. w Krakowie w drukarni JO. X. Bisk. Krak. przy administracji Józefa Hajka 1757. w 12ce, k. 4 i 112.

Warsz. Uniw.

— Woyna Dvchowna W. O. Lavrentivsa Skvypvi, Zakonu Teatyńskiego: Do Polski wprowadzona: y przypisana Wielmożney y Przewielebney w Chrystusie Pánu. Jey Mości Pánnie Annie, z Sztemberku, Kostzance, Xieni: Y Świętobliwym Panienskiemv Zgromadzeniv, Reguły Benedykta Świętego Klasstoru Jarosláwskiego: Przewielebnym, y Wielebnym Ich Mosciom Pánnom Zakonnym, pod Znákem Benedyktá S. tak w Koronie Polskiej, iáko W. X. L. duchownie wojującym, Zalecona. Przez X. Deodata Nersesowicza, Penitentiarzá Ich M. M. P. P. Zakonných, Reg: S. Bened: w Klasztorze Jarosláwskim. Rokv Pańskiego 1683. (Na końcu: W Zamosciv). w 4ce, k. 6 nlb., str. 312 (właściwie 313, gdyż str. 192 dwa razy wydrukowana) i 1 k. omyłek.

Approbata Varsaviae 10 Julii 1682. W niej powołując się na brewre Klem. VIII z 29. Octob. 1594, udzielające Akademji Zamojskiej dyec. Chełmskiej prawa drukowania dzieł, udziela pozwolenia Arcyb. Ephes. Kazim. Leżeńskiemu Ord. Praedic. profes. akad. Zamojskiej, aby dzieło przekładu Deodata wydał. — Approbata Leżeńskiego jest z 4 marca 1683. Rozdziałów jest LXVII. Wedle Janock. (Lexicon der itzlebenden I Band) miał dokonać innego przekładu tegoż dzieła Jerzy Hylzen bisk. Smoleńs. i miał je wydać w Wilnie 1741 w 8ce. Edycja taka nie jest mi znana. Wyszedł natomiast przedruk w Wilnie 1759, ale to nie jest przekład Hylzena.

Autorstwo samego oryginału jest sporne, o czem obacz saraz niżej przy edycji z r. 1761 — oraz uwagę mego ojca

w tomie XIV str. 78—79 Bibliografji pod Castanniza.

Jocher 6079 a.

Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol.

— Woyna Duchowna albo nauka do doskonałego zwycięstwa samego siebie prowadząca po całym chrześcijaństwie w różnych językach wydana od X. Deodata Nersesowicza... na polski język przełożona... y... 1683 do druku podana, teraz zaś 1746 nowo przedrukowana. w Lublinie w drukarni J. K. M. Coll. S. J. w 8ce, k. 3 i str. 283.

Warsz. Uniw.

— Toż... wydana a teraz w polskim języku za dozwoleń Starszych nowo przedrukowana w Wilnie w Drukarni Akademickiej Societatis Jesu R. P. 1759. w 12ce, k. 3, str. 311 i registr.

Jocher 6079 b. — Sommervogel III 1099.

Jagiell. — Wileńs. — Zamoj.

— Toż... wydana od X. Deodata Nersesowicza... Spowiednika Ich Mciow Panien Jarosławskich Reguły S. O. Benedykta na polski język przełożona y za dozwoleń Starszych roku 1683 do druku podana teraz zaś w roku 1761 nowo przedrukowana. w Lublinie w drukarni J. K. M. Collegium Societatis Jesu (1761). w 8ce, k. 3, str. 275 i registr k. 3.

Poprzedza przemowa X. Brygnona S. J. tłumacza tej książki z włoskiego na francuski w r. 1707. Powiada że Benedyktyńni autorem dzieła mienią Jana Castanniza z Kastancji Hlszpana, zaś Teatyni Wawrz. Skupoli Włocha, wreszcie Jezuita Teof. Bogum. Raynandus oświadcza się za Piotrem Achillesem Gagliardem Jezuitą.

Jagiell. — Warsz. Uniw.

— Toż... wydana, a teraz w Polskim języku za dozwoleń Starszych nowo przedrukowana w Wilnie w drukarni J. K. M. akademickiej Societatis Jesu r. p. 1761. w 16ce, k. 3, str. 358 i registr k. 4.

Jocher 6079 c.

Jagiell. — Uniw. Lwow. — Warsz. Uniw. — Wileńs.

— Woyna Duchowna albo Nauka, do doskonałego zwycięstwa samego siebie prowadząca. Po całym chrześcijaństwie w różnych językach wydana przez O. Scupoli a teraz w polskim nowo przedrukowana roku 1767. w Ber-

dyczowie, w drukarni Fortecy N. P. M. w 8ce, str. 237.

Bibl. Domin. w Przyrowie.

— Woyna duchowna powiększona przydatkiem tegoż dzieła iako też Drogi Rayskiej i Sposobu wspomagania chorych. Za pozwoleniem Zwierzchności. W Warszawie, w drukarni XX. Misyjonarzów Roku P. 1782. w 8ce, str. 428; Zbiór rzeczy, 8 kart; Krótki zbiór życia Wawrz. Skupulusa pisarza książki nazwanej Woyna Duchowna, 3 karty. Jocher 6079 d.

Jagiell. — Ossol. — Wileń.

— Woyna duchowna, abo Nauka do doskonałego zwycięstwa samego siebie prowadząca. Po całym chrześcijaństwie w różnych językach wydana, a teraz w polskim języku za dozwoleń Starszych nowo przedrukowana. W Połocku w uprzyw. od Jey Imperator. Mości drukarni Colleg. Soc. J. Roku Pańskiego 1792. w 16ce, k. nlb. 3, str. 330, Registr k. 5.

Jocher 6079 e.

Jagiell. — Krasin. — Wileń. — Zamoj.

— Toż... prowadząca przez Wieleb. Oycy Wawrzynca Scupuli Kleryka Regularnego wydana, na różne potem języki przełożona a teraz w polskim języku przedrukowana. w Przemyślu u Anny Matyaszewskiej Uprzyw. Typografki. 1797. w 8ce, str. 360 oraz index.

Po przedmowie życie autora.

Jocher 6079 f.

Ossol.

— Wielebnego Oycy Wawrzynca Skupuli Kleryka Regularnego Teatyna Utarczka Duchowna z Włoskiego na Łacinski pierwey, potym z Łacinskigo na Polski język przełożona, i z tegoż autora własnymi pismami jak nayspilniey stosowana i w błędach druku poprawiona a dla wygody wszystkich stanów Chrzescian do życia doskonałości dążących z zezwoleń Zwierzchności do druku podana, przez jednego z Braci mniejszych Prowincyi Polskiej Kapucynow Roku 1777 Dnia w Krakowie w Drukarni akademickiej 1777. w 16ce, k. 12, str. 302, rejestru k. 7.

Apróbata 15 września 1777 Gwardjanowi kapucynów krakows. tłumaczowi.

Jest to odmienny przekład niż Wojny duchownej. W liście wypowiedziano, że S. Franc. Salezy w swej Philotei zbierał nasiona z Wojny duchownej.

Od str. 263 zaczyna się Droga Raja (tej w edycji r. 1683 niema).

Życiorys Scupolego ma kart 6.

Jagiell. — Zamoj.

— Potyczka duchowna w której znajdują się najpewniejsze sposoby do pokonania namiętności swoich i powściągnięcia się od nieprawości; pomnożone pokojem duszy i uszczęśliwieniem serca, które umiera sobie, aby jedynie żyło dla Boga. Tłumaczona z francuskiego. Przez W. J. X. Wacława hrabie Sierakowskiego proboszcza katedralnego krakowskiego... nakładem tegoż. W Krakowie, w drukarni Akademii 1799. w 12ce, k. 15, str. 377.

Od str. 299 jest: O pokoju duszy i o szczęściu serca umierającego. Od str. 347:

Uwagi o śmierci. Od str. 359: O pokucie.

Od str. 370: Zbiór prawd.

Nowe edycje tego dzieła, tak niesłychanie popularnego i przyrównywanego do Tomasa a Kempis, wychodziły jeszcze w XIX wieku (ob. Bibl. XIX wieku). Ostatnia w r. 1882 (Walka duch.) i 1892 (Utarczka duchowna). — O autorze ob. Enc. kość. XXIV, 573.

Jagiell.

— ob. Castanniza (w tomie XIV str. 78—79).

Tu obszerniej o właściwym autorze dzieła.

Scutum clericorum Christi in sacerdotio per regnum Poloniae militantium. Jaroslaviae 1622... ob. Śliwski.

— **Antiquitatis Carmelitanae inexpugnabile, tela oppugnantium religionem Carmelitanam, quasi à magno Propheta SS. Patriarcha Nostro Elia, primo vitae monasticae inventore, minime institutam; sed ab Aymerico Patriarcha Antiocheno caeptam; nec Joannem II. Patriarcham XLIV. Jerosolymorum fuisse Monachum & Carmelitam, Librumq; de Institutione Monachorum, in veteri lege exortorum, & in nova perseverantium, non ipsius Ingenij genuinum partum, sed longè post, sub ejus nomine editum, assententium, Retundens, Sacrà Scripturà, Bullis summorum pontificum, S. R. E. actis, SS. Patrum, classicorum doctorum innumerabilium, tam Cleri Saecularis,**

quàm Regularis, ferè omnium Ordinum Auctoritate, obarmatum et multoties contra jacula adversariorum, erectum. Et nunc à cupientibus nova praelia, recenter vibrata, de novo arreptum, et oppositum à quodam Carmelita Discalceato. Vilnae Typis S. R. M. Academicis Societatis Jesu. Anno Domini 1741. w 4ce, kart nlb. 28, str. 340 i 5 k. (indeks i errata).

Na odwr. tyt. herb Ogińskich i wiersze; poczem dedykacja Tad. Ogińskiemu, star. oszańskiemu etc. W niej sławi Teodora i Marc. Ogińskich. Z „*facultas*“ z podpis. bisk. Ziolkowicza dowiadujemy się, że nie jest to dzieło oryg. ale przedruk trzech pism zagr. — Potem: praefacio ad lectorem — i praeeambulatio (wykazuje starożytność Karmelitów), — nadto: Elogium de statua marmorea Bened. XIII. — Dalej: Elenchus prophetarum ab Elia, sięgający do r. 1642 (między prorokami pod r. 1656: B. Constantia a S. Joseph Polona!). — Zamyka: Bulla Alex. V z 1741.

Poczem rozpoczynają się na k. f (verso) traktaty Alberti Trithemii, Auberti Miraei i Joannis de Carthagena pt. „*De ortu et progressu ac viris illustribus Ordinis Mariae de Monte Carmelo*“. Najprzód przedrukowane na 7 str. nlb.: przedmowa kolońska, księgarza Kalckovena do dzieła Trithemiusa, aprobata z r. 1643, Elenchus opusculorum (spis rzeczy), Rutgera Sicambra wiersze o tem dziele; poczem od str. liczb. 1—340 teksty traktatów.

Obok trzech traktatów (Trithemiusa, Miraeusa i Jana z Cart.) znalazły się tu i inne dodatki, jak np. na str. 67 Jodoci Clichtovej Sermo de Excellentia et laudibus Ord. Carmelit. — Na str. 75: Elogium Ordinis Carmelitarum autore Laurentio Beyerlinck. Na str. 264 życie św. Teresy. — Na str. 333 i nast. jest wiadomość o Prowincji Polskiej Karmelitów i wyliczone Conventus tego Zgromadzenia. Na str. 338 i nast. o Prowincji Litewskiej. Między uczonymi Karmelitami wymienieni są: Adrianus Sarembius, Albertus Czepel, Albertus Polevitijs, Andreas Fesulanus, And. a Jesu, Blasius Paluccius, Nicolaus a Jesu Maria, Sigismundus Gdovius. — Od str. 292: Conpendium privilegiorum.

Tu również podane daty z życia wielu Polaków Karmelitów i Karmelitanek (np. pod r. 1654: Theresia a Jesu; pod r. 1666: Bern. a Puero; pod r. 1677: Casimirus Tyszkiewicz; pod r. 1707 Simon a Praesent.: pod r. 1716 Cyprian a Jesu M.; pod r. 1736: Mauritius a Purif.).

Jocher 9251.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Wileń. — Zamoj.

— ob. Arent Tob. (fidei 1749) — Hevelius J. (Sobiescianum 1684) — Jansenius J. (regium 1676) — Rychalski (Christianum 1681) — Sartorius Jan (Sobiescianum 1691) — Sliwski (clericorum 1622) — Sobieski Jac. Lud. (de gemino 1691) — Zawisza Jan (Martis 1676).

Scypio ob. Scipio.

Scyrhosae ob. Oehme Fr. Teod. (1773, 1774).

Scythia ob. Dębołęcki Wojc. (1633) — Fragment (1795) — Scithia.

Szczaniecka Anastazyja z Skorzewskich ob. Witkowski X. S. (Kazanie żalobne 1796).

(**Szczaniecka Franciszka**). Zbiór dowodów całość należytości Ur. Franciszki z Częstokowskich pierwszego niegdy Ur. Piotra Kozmińskiego chorążycy Wschowskiego powtórnego zaś pod ten czas związku Ur. Bogusława z Łagowca Szczanieckiego małżonki, z pozostała wdową i successorami niegdy Antoniego Krzyckiego Kasztelana Krzywińsk. dobijających pod czas trwającej od Stanów Najjaśniejszej Rzpltey wyznaczoney Komissyji w Poznaniu 6 listop. 1775 rozpoczęty okazanych, i sądownie tłumaczonych. folio, ark. A₄.

Szczaniecki (Szczeniecki). Głos J. W. Jmci Pana Szczanieckiego Posła z województwa kaliskiego na sessyji seymowej dnia 1 maja 1791 miany. 1791. folio, k. 2.

Branic.

Szczaniecki Michał ob. Kwilecki Telesfor — Suchowski Wojciech (Kazanie 1789).

SZCZANIECKI (Szczeniecki) Stefan S. Jesu (1655 † 1736). Fragmenta philosophiae universae ex Praelectionibus P. Stephani Szczaniecki Societatis Jesu collecta. Disputationi publicae a Perillustri et admodum Rndo Domino D. Stanislao de Sowina Głokowski Magno Mariane Acad. Cancellario, in Collegio Karn. Caliss. Soc. Jesu proposita. Permissu Superiorum. Anno integerrimae in carne Sapientiae 1694. Typis Collegii Calisiensis Soc. Jesu 1694. w 8ce, kart 8, str. 277.

Głokowski dedykuje Andr. Chrysost. Żalukiemu Episc. Płoc.; z portretem jego

sztychowanym. Pod portretem rytownik: Scharffen fecit.

Zaczyna Ex logica, a kończy: Frag. 19 De praemissis.

Twozy tom pierwszy Fragmentów (drugi wyszedł 1710).

Jabłonowski Musaeum t. 3 zwie go Janem. — Bentkow. Hist. lit. II 28. i 58. jeden tom mieści pod pedagogiką a drugi pod dialektyką.

Janoc. Polon. I 128.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Wileń. — Zieliń.

— Fragmenta philosophiae universae ex Praelectionibus. P. Stephani Szczaniecki Societatis Jesu. collecta. Disputationi publicae proposita. Permissu Superiorum. Anno intergerrimae in carne Sapientiae 1710. Typis Collegij Lubl. Soc. Jesu (1710). w 8ce, k. 7, str. 199.

Zaczyna: Ex physica, a kończy: de ubicatione et duratione.

Dedyk.: Stanislao Głokowski, praelato Cathedral. Cancellario Posn., S. R. M. Secretario, praeposito Bucoviensi przez S. S. (szczaniecki) S. J.

Twozy tom drugi fragmentów.

Czartor. — Kazim. Dolna klasztor.

— Godziemba Smiertelny na ziemi Cię z Ciałem zostawiwszy Do Górnego Raiu Przesadzona. Kazanie Na Pogrzebie Jasnie Wielmozney Jey Mosci Pani P. Teressy Antoniny z Lubranca z Dąbskich Łuckiej Kasztelanicy Kaliskiej &c. &c. &c. Od X. Stefana Szczanieckiego Societatis Jesu W Kościele Koleium (sic) Poznańskiego teyże S. J. W Poniedziałek Po S. Troycy Miane Roku Przywroczonego prawą do Raiu 1700. Dnia 7. Czerwca. W Poznaniu w Drukarni J. K. M. Kollegium Societatis Jesu. (1700). folio, kart 13 nlb.

Na odwr. str. tyt. ryta na blasze appearance pogrzebowa. Autor przypisał prozą dzieciom zmarłej.

Niesiecki III 9 i IV 58.

Czartor. — Warsz. Uniw.

— Kazanie przy pierwszym solennym dziękczynieniu za dekret kanonizacyi B. Stanisława Kostki, Societatis Jesu Nowicyusza, w Mieście Stołecznym Krakowskim w kosciele SS. Piotra y Pawła Collegii Societatis Jesu przez X. Stefana Szczanieckiego S: J. miane. w niedzielę czwartą po Trzech Krolach,

Roku Pańskiego 1715. dnia 3. lutego. w Kaliszu, w Drukarni Collegium Societatis Jesu. folio, k. 17 nlb.

Dedykacja po łacinie: Stanislaw in Bełtwo et Jasieniec Chomentowski, palatino Masoviae, capitaneo Radom. Zwolen. Złotorien. Drohobyen. &c. legato ad Portam secundissimo.

Por. niżej: Sacer panegiricus.

Akad. — Dzików. — Krasień. — Ossol. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw. — Zieliń.

— Kazanie przy oddawaniu pierwszej ofiary Bogu abo na Prymicyach Jaśnie Przenaywielebniejszego J. M. X. Jozefa Bernarda z Gurowa Gurowskiego z Boskiej Prowidencji, Opata Przemętskiego, świętego Zakonu Cysterscyńskiego, J. K. M. Sekretarza przez X. Stefana Szczanieckiego Societ. Jesu w Kościele tegoż Prześwietnego Konwentu Przemętskiego miane w niedzielę dwudziestą trzecią po Świątkach. roku Pańskiego 1702 w Poznaniu w Drukarni Collegium Societatis Jesu. folio, kart 7.

Na odwr. str. tyt. herb „Wczelo“ (szachownica) i pod nim 8 w. pol.

Przypisał prozą rodzicom X. Józefa: Melchiorowi z Gurowa Gurowskiemu kasztelanowi poznańskiemu i Krystynie z Przybyszewskich Gurowskiej.

Kazanie makaroniczne z tekstu: Si tetigero tantum fimbriam. Treść oparta o motyw szachownicy.

Niesiec. IV 58.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Kazanie miane przy poświęceniu kościoła S. Antoniego dnia 14 Stycznia 1733 r.

Notata nieznaną mi ręką.

— Kazanie Na Professij Zakonnej Niegdy Jasnie Wielmożney Jeymosci Panny, P. Franciszki Hrabianki na Zywcu z Pieskowej Skąły Wielopolskiej, Generałowny Małopolskiej, Krakowskiej, Łąnskorōskiej, Przemysłowskiej, Zarnowieckiej, &c. &c. Staroscianki. Teraz Przewielebney w Chrystusie Pánu Pánni Zakonnej S. Franciszka Pátryarchy, w Kościele Krakowskim S. Andrzeja, Prześwietnego Konwentu tegoż Zakonu Seráfickiego Miane, Od X. Stefana Szczanieckiego, Societatis Jesu. W Niedzielę Przed-

mięso pustną, Roku 1718. Dnia 20 Lutego. W Krakowie, w Drukarni Fráńciszká Cezárego, J. K. M. y J. O. J. M. X. Biskupá Krakowskiego, Xcia Siewierskiego, także Przesław: Akadémij Krakow: Ordynár: Typ: folio, k. 17 nlb.

Na odwr. k. tyt. herby Wielopolskich (Starykoń) i Lubomirskich (Śreniawa) i czterowiersz na nie. Dedyk. Franciszkowi Wielopolskiemu i Annie z Lubomirskich Wielopolskiej.

Na k. C, v. charakterystyczna anegdota z życia chłopskiego, jak chłop wygadywał na księży. Omawia szeroko różne ujemne strony i ciężary z życia księży, wyrzuca zbytek i próżniactwo szlachty. Daje obrazki obyczajowe, apologi, anegdoty. Zastrasza śmiercią i sądem.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasień. — Ossol. — Uniw. lwow.

— Kazanie Na S. Thomasza z Aquinu. Pierwszego Anielskiego, Piątego Kościelnego Doktora. Z Osmią na całą oktawę Wwagami, Przez X. Stefana Szczanieckiego Societ. Jesu. W Kosciele Poznanskim Przewielebnych OO. Zakonu Kasnodziejskiego Miane. Roku 1699. Dnia 7. Márcá. W Poznaniu, w Drukarni Koleium (sic) Societatis Jesu. folio, k. 12 nlb.

Na odwr. k. tyt. Gnińskich „Trach“ i 5 dwuwierszy. Dedyk. Ignatio Bernardo Gninski, abbati Coronoviensi Sacri Ord: Cystersciensis, S. R. M. Secretario. I dedykacja i całe kazanie makaroniczne.

Wspomina kazanie Gnińskiego do Jana III i poselstwa. — Kazanie z tekstu „Estis“ „Jesteście“, co w najdziwaczniejszy sposób komentuje.

Niesiec. IV. 58. — Jocher 4859.

Akad. — Dzików — Jagiell. — Krasień. — Ossol.

— Kolymna Z — Złotą na Meście szczęśliwej Wieczności Koroną Pogodnie przepędzonych w oboim Polu Olympiach (sic) Doczesnego życia, przy grobowym kamieniu Terminalna Nad grobem Wielmożnego Jegomości Pana P. Jana Franciszka Z — Walewic Walewskiego Stolnika Sieradzkiego &c. Na potomną pamiątkę Od X. Stefana Szczanieckiego Soc. Jesu Pogrzebowym Kazaniem Postawiona W Kościele Buczkowskim, w Poniedziałek po S. Troycy Roku podróznego na ziemi Boga-Człó-

wieka 1692. W Drukarni Collegium Kaliskiego Soc: Jesv. (1692). folio, kart nlb. 18 (sygn. K).

Na odwrocie tyt. miedzioryt herbów Abdank i Kolumna wéród armatury (przedstawiającej współczesny sprzęt wojenny) i wiersze. Dedykacja Mich. Warszyckiemu, wojewodzie sandom. (tu słaui jego walki ze Szwedami toczone wspólnie z Stefanem Czarnieckim oraz pod Wiedniem z Sobieskim). W kazaniu wysławia pobożność Walewskich. Dużo materiału genealog. i nieco anegdot. Ossol.

— Księga Żywota Przy Nieznanym Poczęciu bez pierwotnej Censury Na Świat Wydana, y sámá od powszechnie pierwszego Dekretu śmierci Wolna, y ná Ostátni Dzień Sądny Przy Dokonaniu tegoż Świátá, Wszystkich w Nię dziś wpisanych od teyże śmierci zbáwiennie uwalniaiąca Marya z Kazaniem ná Niepokaláne Jey Poczęcie w Niedzielę Wtorą Adwentową, Przy Pierwszym przez Klemensa XI. Dla Oboi Płci tegoż Bráctwá otworzeniu w Kosciele Lwowskim Soc: Jesv od X. Stefana Szczanieckiego Teyże Societatis Do Druku Podana. z Dozwoleniem Zwierzchności Duchowney, Roku od Poczęcia Zbawienia Ludzkiego 1716. W Krakowie, w Drukarni Fránciszská Cezárego J. K. M. y J. O. J. M. X. Biskupa Krákovskiego Xiążęciá Siewierskiego Ordynaryinego Typografá. folio, k. 17 nlb.

Dedyk. Jerzemu na Sokołowie Dzieduszyckiemu, koniuszemu kor. staroście żydaczowskiemu. — Tu opowiada o jego podróżach. Oczyścił imię polskie z zarzutu grubiaństwa. Sorbona pomni dotąd jego uniwersalną z filozofji dysputację. Z katedry był zniesiony na ręku kardynałów. Chwali jego pojętność dla nauk rycerskich. Opisuje jego legację do Rzymu (do Innoc. XII), w której głosił submisję Augusta II. Opisuje jego powodzenia na sejmach i sejmikach. Wychwala jego żonę z Zamojskich.

Samo kazanie na wskróś barokowe kończy się egzegezą Godzinek o Niep. Pocz. Jest z tekstu: Lib. Matt. 1. Joannes Matt. : 2. Porówn.: Sapecki Cyp. (Prace Jeznickie). — Niesiec. I 58. — Jocher 4883. Akad. — Czartor. — Dzików — Jagiell. — Krasiń. — Ossol. — Uniw. lwow.

— Pierwsza msza popolicie szcególna wszystkich strapionych pociecha

na primicyach Wielmożnie Przenay-wielebniejszego J. X. Józefa z Kiekrza Kierskiego Kustosza Katedralnego Poznńskiego etc. w Kościele Kiekrzkim przy uroczystości Najsświętszej Matki Bolesney ogłoszona przez X. Stefana Szczanieckiego Societatis Jesu, z dozwoleniem Starszych, roku panowania pierwszego Króla Bolesnego 1734 dnia 16 kwietnia. W Poznaniu w drukarni Societ. Jesu 1734. folio, kart 7.

Na odwr. str. tyt. herb Zakrzewskich pod nim 6 w. pol. — Ded: Marjannie z Zakrzewskich Kierskiej kasztelanicej Rogozińskiej.

Kazanie z tekstu: Ecce filius tuus. Zmieszane z łaciną.

Dzików — Jagiell. — Ossol.

— Nawa u Portu szczęśliwey wieczności znaleziona, na pogrzebowych Exequiach Wielmożney J. M. Pani P. Maryanny z Szóldrskich Broniszowy Starosciny Pyzdrskiej &c, przytomnemu i potomnemu światu, przez X. Stefana Szczanieckiego Societ: Jesu w kościele farskim Częmpińskim w Poniedziałek od pierwszey Niedzieli po Trzech Królach. Pokazana. Roku Pańskiego 1701. dnia 10. Stycznia. W Poznaniu, w drukarni J. K. M. Collegium Societatis Jesu (1701). fol., k. 13 nlb.

Na odwr. stronie herb Wieniawa na blasze ryty z podp.: Fr. Ant. Swach M. Sculp. Autor przypisał prozę: Piotrowi Broniszowi mężowi zmarłej. Czartor. — Ossol.

— Sacer panegyricus D. Stanislae Kostkae Polono Societatis Jesu novitio, sub primam, in Metropoli Regni Poloniarum, pro Decreto canonizationis ejusdem Beati, eucharisticam solemnitate, in Basilica SS. Petri et Pauli Collegii Cracoviensis Soc. Jesu a Stephano Szczaniecki, ejusdem Societatis sacerdote dictus, dominica quarta post Epiphaniam anno 1715 die 3 Febr. Calisji 1715. Typis Collegij Societatis Jesu. w 4ce, k. 28.

Dedyk. Joanni Bapt. Ptolomaeo de Ptolomaeis Cardinali.

Por. wyżej: Kazanie. Jagiell.

— Szczerza prawda przeziw obłudnemu fałszowi. To iest: Prosta z Pisma Świętego, Odpowiedz Katolicka; ná wykrętne, osobiłwie Karola Drelinkurta,

z tegoż Pisma Zarzuty Dyssydentskie. Przez X. Stefana Sczanieckiego Societatis Jesu Theologa, dana. Od wejścia na Ziemią za Zpoirzeniem z Nieba Miłosierdzia Boskiego, w czasie Wcieloney Przedwieczney Prawdy. Z pozwoleniem starszych. W Poznaniu, w drukarni Kolleg: Soc. Jesu, 1719. w 4ce, kart 8 nlb., str. 296.

Dedykacja: Casimiro Benedicto Dambrowski, abbati Olivensi. — Wspomina w niej Leona Dambrowskiego, towarzysza Czarnieckiego, który odznaczył się przy oblężeniu Krakowa.

Aprobaty są z lat 1721 i 1719 (R. Gerta wizytatora Jezuitów). Widocznie druk zaczęto 1719 a ukończono 1721, równocześnie z drukiem tekstu łacińskiego, o którym niżej pod: Veritas.

Tekst polski dzieli się również na 80 artykułów, ale tylko 757 rozdziałów. Są więc między obu tekstami znaczne różnice.

W edycji polskiej brak na końcu indeksu. Dzieło jest najpoważniejszą pracą apologetyczną, na jaką się zdobyła epoka saska.

(Bliżej o nim pod Nuda Veritas). Jocher 2974. — Niesiec. IV 58. Akad. — Jagiell. — Ossol. — Wileńs. — Zielińs.

— *Professio circa puerorum in virtute sapientia et politie institutionem seu ars docendi religiose, utiliter, honeste, professoribus Societatis Jesu provinciae Polonae a P. Stephano Sczaniecki S. J. proposita. Superiorum permissu. Anno a nata in humanis sapientia divina 1715. Calisiis, typis Collegij Societatis Jesu. w 12ce, str. 119.*

Od str. 97. *Regulae communes professoribus clericorum, gdzie pod N. 18 stoi: Latine loquendi usus severe inprimis custodiat. Całe ciekawe, bo świadczy jak szczergółowo uczono i jak przez cały dzień kierowano młodzieżą.* Drohob. — Jagiell.

— *Protrepticon ad Magistros. (B. r. i m. dr.) w 4ce, str. 10.*

Nies. IV 58. — Janoski Pol. I. 129. — Jocher 982.

— *Remonstratio contra ejusdam D. Lutherani mellite Maledicam de Sanctissimo D. Nostro Benedicto XIII. demonstrationem. Ejusdem supremi Capituli a lingua dolosa, et a labijs Operantium mendacium vindicativa Per P. Stephanum Sczaniecki S. J. Theologum Brevi Calamo, Orbi Monstrata Anno*

Vindicati per Verbum Generis Humani. 1727. Typis Clari Collegij Posnaniensis Soc. Jesu. w 4ce, k. 4, str. 124.

Na odwrocie tytułu herb domu Potockich. Dalej na pięciu nieliczbowanych stronicach dedykacja Teodorowi Potockiemu Arcybisk. Gniezn. Prym. Opat. Tynieckiemu. Poczem 1 str. approbacji. — Od 1—63 str. samo pismo; od 65 str. do 124: Appendix libelli de famoso Dissidentibus inter atque Catholicos, Negotio Thoruniensi 17 Julii 1724. coepto, et 7. Decembris ejusdem anni, terminato ac perfecto. Od str. 100: Decretum in hac causa... Augustus II.

Tytuł pisma, które zbija autor, jest taki: *Curiosa Demonstratio; Quod modernus Pontifex Benedictus XIII. in multis Articulis sit Bonus Evangelico-Lutheranus? et juxta Protestantium Fundamenta, in suis ordinationibus et Dispositionibus procedat 1725.* — Pismo to wyszło po niemiecku (bezimiennie).

Na str. 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 19 etc. wspomina o swoim piśmie: *Nuda veritas. Jocher 8712.* — Niesiec. IV 58.

Jagiell. — Krasień. — Ossol.

— *Serce J. W. JMP. Stefana Potockiego Marszałka Nadwornego Koronnego &c. w Kościele OO. Jezuitów Lwowskich z exequialną pompą złożone sercu Jasnie Wielm. J. M. P. Urszuli z Potockich Przebendowskiej Woiewodziny Malborskiej Starosciny Kiszporskiej Pruskiej &c. &c. &c. jako serdecznie kochającej córy z pogrzebową Exhortą przez X. Stephana Sczanieckiego Soc. Jesu oddane. Typis Collegij Leopoliensis. Soc. Jesu. Anno Domini 1730. fol., ark. G₂ (kart 16).*

Na odw. str. tyt. herb Pilawa i pod nim 6 w. pols. Zrypisz prozą córce zmarłego. Niesiec. IV. 58. cytuje to pod tyt.: *Serce sercu oddane.*

Ossoll. — Warsz. Uniw.

— *Trach Na Niebie Osadzony Przez Kazanie Na Pogrzebie Jasnie VVielmożnego J. M. P. Władysława na Gnieźnie Gnńskiego Starosty Radzynieckiego &c. &c. &c. Od X. Stefana Sczanieckiego Societatis Jesu VV Kosciiele Klasztornym VVagrovvieckim, Przeswiętego Zakonu Cystercyenskigo W Poniedziątek Przed w Niebowstąpieniem (sic) Páńskim, 13. Dnia Mája. Miane. Roku Spuszczonego z niebá Wćielonego Słowa 1697. W Poznaniw. w Drukárni J. K.*

M. Koleium Societatis Jesu. folio, kart nlb. 12 (sygn. E₂).

Na odwr. k. tyt. miedzioryt herbu Trach i 4 dwuwiersze.

Ded.: J. W. Rodzeństwu: X. Janowi Chryzost. Gnińskiemu, nominatowi kamienieckiemu, referendarzowi koronn., opatowi węgrowskiemu; Janowi wwdzie Pomorskiemu, staroście skarszewsk., grodeck., knyszynsk.; Konstancji Gnińskiej, Xieni Ołobockiej zak. cysterc.; Annie z Gnińskich Zamojskiej, podskarbinej koronnej, starość. Roztockiej, Bolemowskiej, Płoskierowsk. etc.

W kazaniach wywodzi dom Trachów od Grachów. Składa się ono z trzech części.

Ossol.

— Troy-Kapitolium Starożytności, Niesmiertelności, y Potomności przy doczesnych śmiertelnego ciała ruinach Wney Zofii z Łubińskich Mączynskiej Starostynie Klonowskiej ostatnią kaznodziejską przysługą od Xiędza Stefana Szczanieckiego Soc. Jesu. wystawione w Kosciele Kaliskim S. J. 1692. folio.

Nies. III, 207 i IV. 58.

Kraśniń.

— Nuda veritas de Terra puri Verbi Dei pridem exorta, contra palliatam falsitatem ex Carne & Sanguine Spirituq; Privato subinde renatam; seu vetus & genuina ex S. Scriptura Responsio Catholica, ad Sophisticę Novellas Dissidentium (praesertim Caroli Drelinkurtii) ex eadem Scriptura objectiones per Stephanum Szczaniecki, S. J. Theologum idiomatica Polonico data. ab Ortu in terris (divinā nos è caelo benignę respiciente misericordia) Veritatis Aeternae, in tempore Incarnatae 1719. Deinde ab Altero ex eadem Societate Jesu Theologo ad multas Magnorum instantias Latine reddita 1723. Posnaniae. Typis Clari Collegii Societatis Jesu. w 4ce, k. 7 nlb., str. 447 i k. 5 nlb.

Na odwr. str. k. tyt. herb Denhoffów i sześciowiersz. Dedyk. Stanisławowi Denhoffowi wojew. połockiemu.

Po dedyk. idzie Proloquium, w którym pisze, że wpadło mu do rąk tłumaczenie polskie książki Drelinkurta Epitome contro. z r. 1707 (ob. o niej tom XVI. 307), a przeczytawszy ją, odpowiada na nią.

Od str. 1 idzie Praecautio nimium necessaria. Od str. 27 idzie tekst właściwej odpowiedzi Drelinkurtowi, podzielony na 80 artykułów, a te znowu na 803 punktów. — Całe dzieło, wyjaśnia różnice wiary między katolikami

a dysydentami. — Na końcu: Index articulozum.

Tekst polski z r. 1719 ob. wyżej.

Jocher 2975 a.

Akad. — Czartor. — Ossol. — Uniw. lwow. — Wileńs.

— Toż:... Posnaniae 1727. w 4ce. Przedruk z małą różnicą.

Jocher 2975 b.

Ossol.

— Pierwsza Wedle Porządku Kościoła Świętego Zapowiedź Beatyfikacyi B. Jana Franciszka Regis Societatis Jesu. Przy solennym Jego Obrzązku z Prześwietną Duchowienstwą Fárskiego Krákovskiego y Tegosz Miásta Stołecznego, Processyą; z Kościoła Najświętszey Panny Máryi, do Świętey Barbary, wprowadzeniu; Ogłoszona Przez Xiędza Stefana Szczanieckiego Societatis Jesu w Sobotę przed Niedzielą XIX. po Świątkach. Roku od Zaślubienia Synowi Boskiemu Náтуры Ludzkiej 1716. w Krakowie, w Drukarni Akademickiej. fol., tyt., 1 karta nlb. i ark. H₁ (kart 17).

Dedyk.: Archipresbitero, Clero, Praesidi Proconsuli et Magistratui Cracoviensi.

Kazanie z tekstu: Qui fecit nuptias filio suo. Jocher 4882.

Branic. — Jagiell. — Kraśniń. — Ossol. — Uniw. lwow. — Zieliń.

— ob. Głóskowski Stanislaus (1694)

— Miske Ludw. (1731).

Beutkowski Hist. II. 28. — Janocki Pol. lit. 128. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. 24, 566. — Brown Biblioteka pisarzy S. J. str. 394—96.

Szczawiński (Szczawińscy) ob. Pawłowski Jędrzej X. (1679).

Szczawińska Barbara Domicela ob. Lubomirski Konst. Hyac. (Conjunctio 1648).

Szczawińska Katarzyna ob. Dambrowski X. Józef (1664) — Wierusz X. Franciszek (Wóz ozdobny 1661).

Szczawińska Theresa ob. Kościelski Thom. (1641).

Szczawińska Wiktorja z Morzyc ob. Elert X. Franciszek (1679) — Pawłowski Jędrzej X. (1679).

Szczawińska Zofja ob. Przetocki Hyac. (Pałac 1649).

Szczawiński Antoni ob. Candidus Veronensis (Eclipsis 1709).

SCZAWIŃSKI. Carmen ad illustrissimum comitem a Tarnow 1561. w 8ce. Juszyński II 178. łączy tego autora z Jesuitą, autorem (?) Zuzanny, mimo dwustu lat odległości.

SCZAWIŃSKI, Jezuita. Zuzanna z ksiąg Daniela wierszem polskim (1747). w 4ce.

Tak podaje Jabłonowski Musaeum, a za nim Juszyń. II. 178. — Ale to niepewne! „Zuzanne“ pisał J. Kochanowski. Miał ją także przekładać Klonowicz?. Por. też pod Dowgird Sam. (1624). — Załuski Bibl. 80 pisze, iż Zuzanny Szczawińskiego nigdy nie widział.

SCZAWIŃSKI J. Arbitr. (Na 2ej karcie napis:) Uwagi nad projektem p. t. Wzgląd na duchowieństwo świeckie ritus Graeco-uniti 1792. folio, 10 str. Akad.

SCZAWIŃSKI Jakób, wojewoda brzeski (1577 † 5 lut. 1637 w Szczucinie). Przemowa na pogrzebie Andrzeja Boboli.

Jest na końcu dziełka Bembusa: Wizerunek Szlachcica (1616) od ark. E kart 4.

— Mowa w Senacie do J. K. M. Mówca polski Pisarsk. 1668. I. 218—221.

— ob. Bembus — Strzeż Jan (Mowa kościelna 1667) — Tarczewski Jan (Purpura 1694).

Kwiatkows. Panow. Wiad. IV 36, 48, 138, 341. — Działuszycki Maur. Skarga II 482. — Siarczyń. Obraz II 248. — Święcki Hist. pam. II 77. — Mecherzyń. Hist. wym. III. 190. — Starowols. Monum. 714—5. — Encykl. Orgelbr. 24. s. 568 (z dwóch robi jednego). — Enc. kośc. XXV.

Szczawiński Jakób Olbracht ob. Dambrowski X. Józef (1664) — Wierusz X. Franciszek (Wóz ozdobny 1661).

Szczawiński Jan Symon ob. Przetocki Jacynt (Brzeg 1645) — Twardowski Sam. (Satyr 1645).

SCZAWIŃSKI Jerzy ks. Amarant Wony Wonnego niezwiędłej Woney Kwiećcią, cnot nieśmiertelney sławy godnych, Jey Mści Sławniey (sic) pamięci Pániey Máriniey Rudominiánki, Pániey Jánowey Narbutowey, Ziemskiej Lidzkiej Sędziney. Wielmożnemu Jego Mści Pánu Janowi Narbutowi, Sędziemu Ziemskiemu, Lidzkiemu. &c. &c. Ná vtulenie Żálu, y Znák vprzey-

mey chęci, Przez Wielebnego X. Jerzego Szczawinskiego P. S. D. Y. D. B. żałośnie Roku M.DC.XXXII (1632). Ofiarowany. W Wilnie Typis Academicis Societatis JESV (1632). w 4ce, kart 17 (sygn. E₄).

Na odwr. tyt. klejnot Narbutów i 10 wiersz. Poczem dedykacja wierszem. Następuje: Threnolez żałosny na pogrzeb paniey Narb., — króry idzie przez 11 stron. (Pod koniec zjawia się zmarła sama i pociesza małżonka, motyw z Kochanowskiego!). — Od k. B₄ dwie ody łacińskie, poczem znown wiersze polskie: Thren I, II, i III do Narbuta; Thren IV do Rudominów; Epicedium, Eteostichon albo Rocznik Pogrzebu; Gadki niektóre trefne (zagadki, logogryfy); Do czytelnika. — Całość nader charakterystyczna dla smaku w epoce barokowej. Ossol.

Szczawiński Marjan ob. Heidenstein Jan (Manipulus 1622).

Szczawiński Paweł ob. Laudański Wojc. (Oratio 1621).

SCZAWIŃSKI Paweł Ludwik. Quantitas Infinitvm Continvm. In Electorali ac Celeberrima Vniversitate Ingolstadiensi Defensione publicâ propugnata A Perillvstri Domino Pavlo Lvdoxico, Comite de Magna Sczavvin Sczawvinski, Palatinide Brestensi Cviaviensi. Praeside Adamo Bvrghaber Societatis Jesv Philosophiae professore Ordinario. Ingolstadii, Mense Avgvsto Anno Christi M.DC.XLIV (1644). Ex Typographeo Gregorii Haenlin. folio, k. 19 nlb.

Dedyk. Maciej. Łubieńskiemu Arcyb. Gniezn. Bibl. Wolań. w Rudce.

— ob. Dunin Piotr (Kazania 1700) — Elert X. Franciszek (1679) — Pawłowski Jędrzej X. (1679, 1680) — Strzeż Jan Ludwik (Mowa kościelna 1667).

Szczawiński (Szczawiński) Samuel ob. Chrościński (Józef).

„A nonnullis poema Józef do Egiptu przędany atributeur Samueli Szczawiński praeposito Belzensi“. Tak podaje Zał. Bibl. 34.

Szczawiński Joannes Simon ob. Stryjewicz Sebastyan (Festa reginalia 1646).

SCZAWIŃSKI Stanisław. Oratio Stanislai Sczavvini Palatini Brestensis ad Vladislaum IV, qua ipsum senatus nomine obtestatur, ut assentatores primatis, legatum Venetum publicis consiliis, mi-

lites vero extraneos regno confestim exesse iubeat 1645.

W Lüniga Orat. II. 15.

SCZECHOWIC (Zczechowicz) Maciej Aleksander. Jezusa Chrystusa Messyasza y Boga prawdziwego okrutne mordowanie, dla grzechów narodu ludzkiego, ze czterech Ewangelistów wierszem zebrane. Chrześcijańskiemu człowiekowi barzo potrzebne przez Macieia Alexandra Sczechowica S.(tudenta?) K.(rak.?) napisane. (Drzeworyt herbu Gozdawa). w Krakowie w wdowy Jak. Siebeneychera 1609. w 4ce, k. 6 nlb. (ark. B₂).

Przypis Mik. Strzyżowskiemu na Czucz. Wiszn. VIII. 167. str. — Maciej. Piśmieni. III 546. Kórnik.

— Ozdoba świata a pociecha ludzi grzesznych to iest Matka Messyasza. 1619 w 4ce.

Juszyński Dykc. poet. pol. II 368.

Sczepanowski Jan ob. Szczebanowski.

Sczerbic ob. Szczerbicz.

Sczerski Alb. praepos. Plocensis ob. Raczkowski Adam (Archivum 1685).

Sczucki ob. Szcucki.

Sczuka (Rogalski) Kazimierz ob. Rogalski.

Sczuka Stan. ob. Szczuka St.

Sczurowski ob. Szczurowski.

Sczygielski Stanisław ob. Szczygielski.

Sczyt ob. Szczyt.

SEBACK D, sekretarz Stanów infl. Ausführlicher Bericht von dem schwedischen Marsche nach Preussen. Regiment 1627. w 4ce.

Hoppe 89.

SEBASTJAN Franciszek z Altorfu, kapucyn. Osobność duchowna na której zakonna osoba przez różne ćwiczenia naucza się iak według powołania swego ewangelicznego do odnowienia życia przyiść może, złożona od W. O. Franciszka Sebastjana z Altorfu Kapucyna Helweckiey Prowincyi, potym z niemieckiego języka na polski od jednego Oycy Zakonu Braci mniejszych S. Franciszka Kapucynow przetłumaczona y do druku podana. w Lu-

blinie u Jezuitów 1749. w 8ce, 17 ark. (syg. S₂).

Jocher 6206.

SEBASTJAN a Matre Del. Coelum symbolicum in quo sacra Elogia, quibus, velut firmamentum stellis, est exornata, symbolice depinguntur ex Italico idiomate in latinam linguam translata per Sebastianum à Matre Dei. Gedani sumptu Fischeriano 1698. w 4ce, k. 2, str. 265 i k. 3.

Ded.: Thomas a Rapniow Ujeyski abbatiae Plocens. administr. Cnastodi Gnesn

Ossol.

— Firmamentum Symbolicum. In quo Deiparae elogia quibus, veluti firmamentum stellis, est exornata, symbolice depinguntur. Opus, coalescens ex solis idq; novis conceptibus allegoricis ad usum Concionatorum, et Deiparam colentium, compositum a R. P. F. Sebastiano a Matre Dei, Carmelita Discalceato Polono. Lublini. Sumptibus Georgii Försteri bibliopolae M.DC.LII (1652). Cum privilegio S. R. M. Poloniae et Sueciae. w 4ce, k. 7, str. 265 i k. 2. (Z wielu rycinami w tekście).

Ded Thomae à Rapniow Uieyski Abbatis Plocens perpetuo Admin. Praeposito Varmiensis — G. Förster. Gedani 23. Decemb. 1652.

Poprzedza wiersz z podpisem Elisaeus a S. Maria. Approbaty są z dat 1642, 1643 (z Wiśnicza), 1648 (z Krakowa). Miedzioryty podpisane Joan. Thomas delin. Assenans sculps.

Jocher 5244. — Zaś w dodatkach pisze: „Opus istud et operis autorem nominat Lud. Jacob. in Bibl. Carm. MS. p. 384. et Daniel a Virgine Maria tomo II. Speculi Carmelit. p. 1132. At Auctor Bibliothecae Carmelitarum Excalceator. p. 352. adjudicat Sebastiano a Matre Dei Opus, quod inscribitur: Symbolum Politicorum et Spiritualium, omissis loco et anno editionis, et aliud eiusdem Sebastiani scriptum nullum designat“.

Branic. — Czartor. — Drohob. — Jagiell. — Krasin. — Warsz. Uniw. — Wileńs.

Sebastian z Łęczycy (Sofrona) ob. Łęczycy (z).

Sebastian ab OO. Sanctis ob. Bolski Seb. (Exemplar vitae 1741, 1678).

Sebastyan od S. Stanisława ob. Wykowski (Beatyfikacya).

Sebastyan św. ob. Jastrzębski J. (Oratio 1727).

SEBASTIANI J. Unterthänigster Zuruff welchen dem... Boguslav Radzivilin... als... Louyse Charlotte nennen lassen in einer geringen Arien demütigt abstatt wollen. Königsberg, Frid. Reusner, 1667. folio, k. nlb. 2.

Z nutami.

Kat. Wildera 1914 (ceni 20 rs.).

Sebastjanowicz Sebastyan ob. Chomentowski Jan.

SEBOTTENDORF Carl Heinr. (von). Spes patriae in Friderico Augusto. Goerlicii 1703. fol.

Secemska skaza ob. Jankowski Jakób.

Seces żaloszny ob. Fryderyk król czeski (1621).

SECHAS Abraham. Sefer Joehsen. Kraków 5340 (r. 1580). w 4ce.

Mieści biografje uczonych żydów, zaczawszy od Mojżesza. Bibl. Zygm. Pusłows.

Sechetus Thomas ob. Seghetus.

SECHINIUS Joannes, Dr. Med. Thalamus nuptialis Generosi Domini Georgii Polanski de Ternowa. Annaeque Ciekliniae Joanno Sechinio Praemislio scriptus. Cracoviae 1601. w 4ce, 3 ark.

Ob. Dodatki na końcu. Czartor.

— ob. Epigrammata (1605) — Hanzszek W. (Epital. 1613) — Jovius Joannes (1601) — Nowacki St. (1605) — Sarnowic Albert (Fama laureata 1636) — Schoneus Andreas (Epigrammata 1605).

Kochanowski Dzieje Akad. Zam. 32, 49, 59, 91, 111. — Muczowski Statuta 248, 263. — Wadowski Wiadomość 37, 99, 281. — Giedroyé Źródła do dziejów med. 1911. — Łempicki Działalność J. Zamoj. 1922 str. 248.

Ob. Bibl. tom XVIII. 39.

Sechinus Stan. ob. Grabianowski And. (Cornucopiae 1643).

Sechs ob. Copeyen (1620) — Toruń (1725).

SECKERWITZ Jan Polonus, prof. w Gryfji. Ecclesiasticus seu Siracides. Basileae, apud Oporinum 1556. w 8ce.

Lesser Comment. de poetis latinis Bibliicis str. 40.

— Elegia De Natali Christi Servatoris nostri, Scripta ad Reverendissimum Praesulem Dominum dominum

Paulum Speratum a Rutilis etc. Episcopum Pomesaniensem. Ecloga Continens Colloquium Partorum, quibus Angelus annuntiavit Nativitatem Domini. Scripta Ad Nobilem et generosum virum Georgium Socolofsky terrae Culmensis judicem. Per Joannem Seckerwitz Vratislaviensem. (B. m. i r.). w 4ce, kart 8.

Opisuje ks. Miaskowski w Pamiętn. lit. 1908 z III. s. 320. Wrocław. miej.

— Elegia gratulatoria in nuptiis Magistri Nicolai Jagenteufelii Borussi et honestae virginis Walpurgis ad diem 29. Januarii. Scripta a Joanne Seckerwiczio Vratislaviense anno 1550. w 4ce, kart 4.

Na egzemplarzu B. Jag. autor dedykuje: D. Stanisław Warszewickij d. dt. Joannes Seckerwicz amicitiae erga. Jagiell.

— Epithalamion doctissimo viro Erasmo Reinholt... Witebergae 1550. w 4ce.

Z wierszem Stan. Warszewickiego. — Opisuje Miaskowski Pam. lit. 1907 str. 206 (z bibl. uniw. w Królewcu).

— Jo. Seckerwicz Poloni, in Academia Gryphiswaldensi Professoris Pomesaneidum Libri V. Gryphiswaldiae 1582. w 8ce.

— Psalmi Aliquot Lyricis Modis Versi Ac Dedicati Illustri Magnificoque Domino, Domino Stanislawo Comiti a Gorca etc. Per Joannem Seckeruuitz Vratislaviensem. Witebergae. 1554. w 4ce, sygn. Bii. Wrocław. miej.

Seclucian ob. Seklucyan Jan.

Secours (Le grand et memorable) arrivé au comte de Buquoy, contre les heretiques protestans d'Allemagne. La desroute merveilleuse des Bohemes. La honteuse fuite du prince de Transylvanie. L'arrivée du roy de Pologne pour le secours de l'empereur. L'Ambassade du nouveau roy de Boheme à Vienne vers l'archiduc Leopolde. Les diettes assemblées de part et d'autre, et autres choses remarquables. A Paris, chez Sylvestre Moreau, dans la Cour du Palais, devant la Chambre des Comptes M.DC.XIX (1619). w 8ce, str. 16.

Por. Zygmunt III.

Czartor.

Secovius ob. Sękowski.

Secreta monita ob. Zahorowski J. (1661).

Secretaria (La) ob. Santacroce A. (1654).

Secretio de fide catholica.. ob. Błażowski Stan. (Assertiones 1781).

Secrets des jesuites ob. Zahorowski J. (1669).

Secretum meritorum ob. Łopuszyński J. (1710).

Secta ob. Informatio (1683).

Sectariorum (de) ob. Possevinus (1586).

Sectes et heresies ob. Hozyusz St. (1561, 1568).

Sectio venae ob. Woniejski Mat. (Quaestio 1613).

Saeculum ob. Saeculum.

— cyclorum ab anno 1740, extensum stylo novo tum veteri. Posnaniae, typ. Collegii Soc. J. 1739. folio.

— Aureum Orientis ob. Sierakowski Vencesl.

Secunda navigatio ob. Opaliński J. (1682).

— statio ob. Brzostowski K. K. (1687).

— secundae ob. Łącki F. (1687).

Secundus Joh. ob. Dantyszek.

Napisał kilka elegji na cześć Dantyszka. — Ob. Sinko w Enc. pol. XXI str. 131.

Secygniewski (Seczigniewski) Jacobus ob. Niegoszewski Stan. (1581?).

Świąteczki Hist. pam. II. 81. — Acta Tomiciana II. 11 i 12. V. 93.

SECYGNIEWSKI Jan Jelita. O mienicy 1621.

Tak podaje Czacki III. 425. — Wiszniews. Pomniki I 113. — Zapewne rękopis?

Seczyński Jan Nepomucen ob. Sołtykiewicz Anastazy (Candor 1727).

SEDAINE Michał Jan. Zakład nieprzewidziany. Komedia w iednym Akcie. w Warszawie. w drukarni P. Dufour Drukarza J. K. Mei y Rzeczypospolitey. M.DCC.LXX.VIII (1778). w 8ce, str. 84.

Jest w zbiorze: Teatr polski tom 6. (O zbiorze tym obacz Bibl. tom IV str. 438).

Bernacki Teatr za Stan. Aug. II. 242. Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Warsz.

Uniw. — Zieliński.

— Umarł y ożenił się. Komedia w Dwóch Aktach. w Warszawie w Drukarni P. Dufour. w 8ce, str. 64.

W zbiorze: Teatr polski tom 7 (ale nie we wszystkich egzemplarzach!).

Bernacki Teatr II. 274.

Czartor. — Jagiell. — Warsz. Uniw.

— Zbieg drama w 5. aktach. w Warszawie. w 8ce, str. 136.

Bernacki Teatr II 339.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Zieliński.

— ob. Zabłocki — Teatr.

Sedaine'a Le phil. sans le savoir tłumaczył Zabłocki (Człowiek dobrze myślący). — O Sedainie ob. Bernacki Teatr za St. Aug. II. 436.

Sedecki Tom. Conv. Vitov. prior ob. Rzykiewicz Luc. (Quaestio theolog.).

Sedecyasz tragedia. w publicznych szkołach Płockich Soc: Jesu od Prześwietney Młodzi w naukach rymotworstwa ćwiczącej się na widok dana. Roku 1760 dnia 31. Lipca. w 4ce, k. 4. Zapewne streszczenie tragedji Malapertiego?

Warsz. Uniw.

— ob. Kiełpsz Mich. (1752) — Malaperti Karol (Poemata 1616, Tragedya 1752) — Zabłocki And.

Sedelatophilus Ireneus (pseud.) ob. Schlichting J. (Duae considerationes 1684).

Seder Tefilot. [Porządek modlitw dla żydów polskich]. Amsterdam. 1669. Ob. Sefer. Zamoj.

Sedes et origo belli Dano-Suecici. Das ist: Eine kurtze, warhaftige und unpartheyische Beschreibung der Mitternächtigen Königreiche, Dännemarken, Schweden und Norwegen,.. neben einer Relation von dem vergangenem Kriege, bisz auff erfolgten Friedensschluss.. Durch J. G. K. Franckfurt, Im Jahr Christi 1657. w 4ce.

— et origo belli Dano-Suecici. Das is: Waerachtige ende onpartijdige Beschrijvinge der Noordtsche rijcken Denemarken, Sweden, ende Noorwegen, met een Verhael van de Oorsaecken der voorgaende ende tegenwoordige Oorlogen. Door J. G. K. Amsterdam 1658. w 4ce, str. 41.

Mieści wiadomości polityczne także o Polsce i Moskwie.

Sedlnicka Konstancya z Branickich ob. Kol Dymitr Franc. (1742).

Sedlnicki (Pieniążek) Hyac. ob. Anibal (1719).

SEDLNICKI Karol Józef, podskarbi kor. Mowa J. W. Jmci Pana K. Odrowąży hrabi Sedlnickiego podskarbiego W. Kor. sub senatus consilio postcomitiali 1748 anno 1748. folio, str. 4.

Branic.

— Karol Józef Odrowąż Hr. Sedlnicki Podsk. W. Kor. Kaw. Ord. Orła B. Dan w Warszawie, 14 Januarii 1756. folio, 1 ark.

Uniwersał względem nieważnych czerw. złot.

— Toż:... Dat. w Warszawie 4 listopada 1760. folio, 1 ark.

Uniwersał względem monety zagranicznej.

— ob. Czacki Fel. (1766) — Decretum (1756) — Szydłowski (Numismata 1727).

Konopczyński Mrok i świt, 1911. — Tenże Polska w dobie wojny 1909. — Kantecki Szkice i opowiadania (Pan podskarbi). — Finkel Bibl. hist. III. 1853 str.

SEDLNITZKI Piotr. Rector Academiae Francofurtanae Illustris et generosus Dominus Dn. Petrus Sedlnitzki Baro a Choltitz. Omnes cives Academicos ad Pentecostes Christianae piam et solennem celebrationem, officii pietatisque ratione diligenter invitat. Ad D. X. Kalend. Junii. Anno M.D.CII (1602). Francofurti Ad Oderam, Typis Hartmannorum. w 4ce, kart 4.

Miał być podobno Polak z rodu?

Wrocławsk. miej.

Sedmodniownik soderzaszcz w siebie służbu wsieja swiatyja swietłyja Siedmicy, molitwy na błahosłownije braszyn w preswietlyj deń Paschy.... Tipom izdan w swiatoy czudotwornoj Ławre Poczajewskoj czina Sw. Wasilija Welikaho, leta od roźdestwa Christowa 1762. w 12ce, kart nlb. 1 i liczb. 49.

Kraśniń.

SEDULIUS Cypryan X. Dominikanin. Speculum humanae salutationis.

— Themata super epistolas dominicales totius anni.

Bzowski Tutelarar Silesiae 1608. — Dziennik wil. 1829. VIII. str. 333.

— De Sacerdotio.

— De admirando nomine Jesu.

— Ophonomum Salutis.

Za Chodykiewiczem Kraszewski Okruszyny 1856. T. I str. 202. — Zapewno są to nie druki lecz rękopisy.

Sedulius Frat. Henricus ob. Bonaventura S. (Speculum disciplinae 1637).

SEDULIUS Scotus Hybernensis. In omnes Epistolas Pauli collectaneum. Basileae per Henricum Petrum mense martio, anno M.D.XXVIII (1528). Cum gratia et privilegio Caesareo. folio, kart 13 nlb., 1 próżna i liczb. 110 i 1 nlb.

Na dwóch kartach dedyk.: Reverendiss. in Christo patri atque principi Petro Tomicio Antistiti premisliensi... Joan. Sichardus. Chwali naukę Sarmatów, króla Zygmunta i Jana Antonina krakowianina.

Jagiell.

Sędzia sprawiedliwy... także Dies rogationum... to jest dwa Kazania przy reasumpeyi JO. Trybunału skarbowego w kość. farnym Radoms. mówione. (B. w. m.) 1746. folio, str. nlb. 22.

Kraśniń.

SĘDZIMIR (Sendzimir) Dominik Jezuita (ur. 1720 r.). Communis Universae Provinciae Minoris Poloniae Dolor Ob ereptum sibi immortalis memoriâ Virum Dignissimum Reverendum Patrem Thomam Dunin Primum Poloniarum Assistentem, Funebri Oratione Explicatus à P. Dominico Sendzimir S. J. Philosophiae Professore. Premisliae, Typis Sac: Reg: Majestatis (1757). w 4ce, k. 12.

Dedyk. Ignacemu Moszyńskiemu, prepozytowi prow. M. Polaki. Tu opisuje jego zasługi. — Poczem idzie tekst mowy, mianej w Przemyślu 11 oct. 1757. Ślawi uczoność Dunina, a zwłaszcza jego znajomość łaciny i jez. włoskiego. Był w stosunkach ze Stan. Leszczyńskim.

Band. Hist. dr. kr. P. II 98.

Drohob. — Ossol.

— Oratio Qua Studium Philosophiae Juventuti Semper Utile, Maxime vero Juventuti Polonae Nobili Necessarium Commendatur Habita à P. Dominico Sendzimir S. J. Philosophiae Professore. Premisliae, Mense Novembri Anni 1757. Typis Sac: Reg: Majestatis. w 4ce, k. 12 (ostatnia biała).

Dedyk. Ignatio Krzyżanowski, eccl. cath. prem. cancelario. — Krzyżanowski studjował teologję w Krakowie; potem bawił w Paryżu i pozostawał w przyjaźni z ks. Radomińskim, spowiednikiem M. Leszczyńskiej. Był wiaytatorem w djec. krak. i przem.

W mowie podnosi ubóstwo Polski i wspomina podróże Polaków zagranicą. Cała rzecz utrzymana w ogólnikach. o filozofji nie konkretnego. Drohob. — Ossol.

— **Oratio cum urbs Leopoldis Regi suo optimo, Serenissimo Stanislao Augusto, de felici in Regem inauguratione gratularetur, habita a P. Dominico Sędzimir Soc. J., S. Th. de fidei controversiis publico et ordinario professore. Leopoli typis Coll. Soc. J. anno 1764.** w 8ce, str. 16.

Brown Bibl. 366.

Ossol.

Sędzimir Franciszek ob. Miłkowski Władysław (1768).

Sędzimir Jan Kanty ob. Franchi Walenty (Rescriptum 1700).

Sędzimir Józef i Kajetan ob. Fludziński Romuald (1751).

Sędzimir Stanisław ob. Ossędowski Stan. (Cithara 1638).

Sędzimirowa Konstancya ob. Miłkowski Władysław (1768).

Sędzimirówna Anna ob. Szendzimir.

Sędziowie ob. Actum (ziemscy 1782) — Bagiński Fran. Sal. (Kazanie 1766) — Burzyński Tadeusz (O wzajemnych 1766) — Mowa (sejmowi) — Roman M. (1754) — Sąd, Sądy — Zbiór sądowy (1783).

Sędziwój z Ostroga ob. Artomius Piotr.

(**Sędziwój Adam**). In primo felicissimo optatissimoq. ill. et mag. Adami Sendivoi a Czarnków Majoris Poloniae generalis in suam praefecturam adventu gratulationes (1593)... ob. Czarnkowski Adam (tom XIV).

Sędziwoj (Sendivogius) Albertus ob. Gorecki Leonard (1577).

Sędziwoj (Sendivogius) Christoph. Michael ob. Carolides G. (Praecepta 1598).

SENDIVOGII filius (zwany I. F. H. S. albo anagramatycznie: Tuis Ophir dono fert theca Saturnii). Der Verlangte Dritte Anfang... mitgetheilet... vom Sohn Sendivogii... Amsterdam. 1657.

Jest też wydanie z r. 1727.

— **Lucerna Salis Philosophorum.** Hoc est: delineatio nuda desiderati illius

principis tertii mineralium Sendivogiani sive salis pontici, quod est subiectum omnis mirabilitatis et academia unica veterum sapientum, nec non clavis artis Gebricae claudens sigillans et aperiens, nemine alias pandente vel ocludente, continens simul veram praeparationem huius mirabilis saponis et aquae siccae, quae nihil madefacit, nec ulli alii rei in mundo commiscetur, quam metallis: secundum methodum qua certi philosophi panaceaam illam universalem confecerunt, in salutem afflicti hominis ceu effigiei et imaginis gloriosi Dei, qui laudetur in secula seculorum. Ad contestandum animum officiosum erga prolem doctrinae fideliter eidem communicata a filio Sendivogii, anagrammatice vocato Tuis Ophir dono fert theca Saturni. Annum publicationis continet famosum illud Paracelsi vaticinium: ELIAS artIUM arte DoCebIt. Et illud nostri Cosmopolitae: MonarChIa boreaLI s aDVenIet. Et Böhmii teutonici: LILIUM eDet FLores a septentrIone. Cum Appendice conformis cujusdam Dialogi, habiti olim inter spiritum Mercurii ac philosophum quendam Monasterialem: ex Germanico in latinum versi. Amstelodami, apud Henricum Betkium. Cum privilegio an. MDCLVIII (1658). w 8ce, str. 167. Jagiell. (?)

— **Sudum philosophicum.** Pro secretis chymicis perspicendis. Sive duo libelli concernentes famosum illum modernum scriptorem chymicum per Anagramma vocatum VAH! LONGUS VERBO SED NIL SUPRA! Quorum prior exhibet seriem praecipuorum ejus secretorum, in publico, dudum ab ipso promisso Laboratorio, demonstrandum. Posterior autem ostendit ejusdem hallucinationem circa Mercurium Philosophorum, Aurum potabile, ac metallorum transmutationem, eorumq; dextram, et geminam dat informationem. Authore: Thrasoni ter nasuto heic sit pudor. Zu teutsch ein häiterer philosophischer Tag. Umb die chymische Geheimnisse zu erkennen. Oder Zwey Büchlein anlangend dem itzig beschrienen chymi-

schen Scribenten welches Nahmen dieses Anagramma begreiffet. So sol er wil pur Geld hinaus habn. Deren das erste eine Verzeuchnuss seiner fürnehmsten Geheimnussen verfasst, so in dem längst von ihm verheissenen Laboratorio publico sollen gezeiget werden. Das andere aber* zeiget seine Irrsahlen, betreffend den Mercurium Philosophorum, Aurum potabile, und metallische Transmutation: Von welchen aber hierin klar, und deutlich gehandelt wird, durch den Sohn Sendivogij, der da spricht: Aufschnit Ahrtet so vorder in Spot. Gedruckt im Jahr 1660. (B. w. m. dr.). w 8ce, str. 294.

Po łacinie i niemiecku obok.

Sendivogii filius ma być podobno pseudonim Haut Northona, o którym bliżej ob. str. 341. Tamże wskazane te jego prace, które nie wyszły osobno. Jagiell.

SEDZIWOJ (Sendivogius, Sendvog)

Milchał Jakób (pseudonimy: Sensophax, Helicanthorus Borentius, Cosmopolitanus?; — zaś anagramaty: Divi Leschi genus amo — oraz Angelus doce mihi jus) (urodzony w Sączu 1566, umarł w Krawarzu polskim na Śląsku 1646). Aenigma philosophicum ad filios veritatis.

Jest to dodatek do rozprawy De lapide philos., drukowanej w r. 1604 i później. — Wielokrotnie przedrukowywane w tekście łac. i w przekładach, np. w t. IV Theatrum Chymicum, 1659 str. 442; w Musaeum Hermeticum 1749; w Tanckiego Promptuarium ander Buch 1614; Albinea Bibl. chem. 1673; Mangeta Bibl. chem. 1702; Birkholza Die gantze Chemie 1787. — Por. niżej Sitonii Zwölf Bücher 1751.

— Dialogus Mercurii, Alchymistae Et Naturae Scriptus In Gratiam Amici Coroades. Auctore eo, Qui Divi Leschi Genus Amat. Coloniae, Imprimebat Seruatius Erstens. Anno MDC.VII (1607). w 8ce, str. 28 (sygn. B₅).

Tworzy część Novum Lumen (ob. niżej). Wrocławsk. miej.

- Toż... Parisiis 1608.
- Toż... Coloniae 1612.
- Toż... Coloniae 1614.
- Toż... Vittebergae 1614.
- Toż... Venetiis 1644.

Liczne przedruki obacz w dziełach zbiorowych o alchemji, a mianowicie: 1) Fi-

gulus Thesaurinella 1682. — 2) Teatrum Chemicum 1659. — 3) Albinea Bibliotheca 1653 i 1673 (ob. niżej pod Novum Lumen). — 4) Manget Bibliotheca 1702. — 5) Musaeum Hermeticum 1749. — 6) Mül-lera Miracula 1623.

Ob. również wyżej przedruk syna Sędziwoja z r. 1658: Lucerna salis.

Nadto w zbiorowych pismach Sędziwoja, o czem niżej.

Przekład franc. ob. Cosmopolite (1629). — Jest też przekład angielski z r. 1650 (ob. niżej) i są przekłady niemieckie, o których niżej.

— Ein artlich Gespräch von dem Hoherleuchten sehr gelehrten und wohlerfahrenen Philosopho Lateinisch beschrieben nun aber teutscher Nation zu Ehren, Kunst Liebhabern zur Lehre, den Irrenden zur Wehr und Abkehr zum erstenmal fleissig verteutschet durch Hisaiam sub Cruce Ath. Strasburg MDCXXXVIII (1628). In Verleg. Lazari Zetners seligen Erben. w 8ce, str. 190.

Ob. niżej: Tripus chemicus.

— Ein artlich und sinnreiches Gespräch eines Alchymisten, mit dem Mercurio, und der Natur, darinnen, das allerverborgenste Geheimtüss des Steins der Philosophen Mercurius mit eigentlichen bekandtlichen Farben abgemahlet und ausgestrichen wird. Strassburg 1628. w 8ce.

Ob. wyżej Dialogus, — Inny tekst przekładu jest ogłoszony w dziele Birkholza Die ganze Chemie 1787.

— Epistolae apographae hactenus ineditae.

W Bibliot. Chem. Mangeti T. II, str. 493. Trudno przypuścić aby były dziełem Sędziwoja, skoro list pierwszy jest pisany z Brukseli 1646 r. w którym to roku on umarł na Śląsku.

Wątpliwieść co do ich autentyczności wyraża więc słusznie Wiszniewski w życiu Sędziwoja (Bakona metoda tłum. natury 1834 str. 190), gdzie streszcza te listy.

Por. niżej uwagi podane przy dziele: Chymische Schriften.

— Michaelis Sendivogii Seu J. J. D. J. Cosmopolitae vulgo dicti. Epistolae LV, quae à Johan. Jac. Mangeto in Bibliotheca Curiosa Chymiae amatoribus primo donatae nunc Sendivogianis Operibus annectantur. Cura Friderici Roth-Sholtzii Siles. Norimbergae Apud

Haeredes Jo. Dan. Tauberi MCCCXVIII (sic, zamiast 1718). w 8ce, str. 110. Żebrawski Bibl. mat. (dodatki) 2929 i 2763. Akad. — Kórń. — Kijów.

— Michaelis Sendivogii, eines grossen Philosophen Fünf und fünfzig Briefe, den Stein der Weisen betreffend. Aus dem Lateinischen übersetzt. Frankfurt und Leipzig, In J. G. Fleischers Buchhandlung 1770. w 8ce, str. 152. Czartor. — Kijów.

— De lapide philosophorum tractatus duodecim, è naturae fonte, et manuali experientia deprompti. Autor sum, qui Divi Leschi Genvs Amo. Anno M.DC.IV. (1604). w 8ce, k. tyt., str. 125.

W przedmowie do Czytelnika autor powstaje na szarlatanów, a doświadczenie nazywa jedynym nauczycielem prawdy: experientiam unicum et solum veritatis magistrum. Od str. 102 idzie dodatek do tego dziełka pod napisem: Ejnadem autoris ad filios Veritatis Aenigma Philosophicm. — O autorstwo tego traktatu jak i innych prac Sędziwoja wybuchł spór. Autorem jego właściwym miał być Aleks. Sethon, a Sędziwoj miał tylko owoc cudzej pracy wydrukować.

Porównaj o tem niżej pod: Novum lumen (1604). Czartor. — Jagiell.

— De lapide philosophorum, Tractatus duodecim, è natura fonte, et manuali experientia deprompti. Autor sum, qui Divi Leschi genus amo. Francofurti, Typis Joannis Brinyeri, sumptibus Anthoni Hummi. M.DC.XI (1611). w 8ce, str. 64.

Od str. 53: Aenigma philosophicum. — Od str. 57: Parabola seu aenigma philosophorum.

Antykwarz londyński Henry Sotheran w swoim Katalogu z r. 1927 (nr. 14, 228) cení funt i 10 szyl.

— Toż... Argentorati 1613. w 8ce.

— Alexand. Sitonii aus Schottland eines wahren Besitzers der Kunst Zwölf Bücher von dem rechten wahren Philosophischen Steine. Aus einer sehr alten Handschrift. Als des grossen und kleinen Bauers Chymischer Bücher Zweyter Theil. Franckfurt und Leipzig, 1751. w 8ce, k. 6 i str. 76.

Zawiera także dwie prace Sędziwoja: Philos. Rützel i Gleichniss — wszystko podane jako dzieła Setona, o którym obacz Ferguson Bibl. chem. II. (1906) 374 oraz niżej.

— Cosmopolitani Novum lumen chymicum e naturae fonte et manuali experientia depromptum et in duodecim tractatus divisum. Pragae Bohemiorum 1604. w 8ce.

Dziełko wyszło bez podania nazwiska Sędziwoja, a tylko z nazwą: „Cosmopolitani“. — Czy pseudonim „Cosmopolitanus“ oznacza Sędziwoja, jest zakwestionowane. Niektórzy przypisywali ten pseudonim Setonowi, którego manuskrypt miał zabrać po jego śmierci Sędziwój, przerobić i wydać. Nie znając egzemplarza tego wydania (zapewne należałoby go szukać w Bibl. praskiej) nie mogę stwierdzić, czy na tytule tego dziełka obok pseudonimu „Cosmopolitani“ jest podany anagramat Sędziwoja (qui Divi Leschi genus amo) czy też nie?

Jeśli anagramatu niema, świadczyłoby to, że Sędziwój nie występował jeszcze jako autor „Novum Lumen“ — a tylko wydany współcześnie (1604) traktat „De lapide“ (o którym obacz wyżej) opatrzył swoim anagramatem.

O całej tej sprawie obacz Ferguson Bibl. chem. II (1906) str. 375—6 oraz Tadeusz Estreicher w Przegl. powsz. 1927 (maj) str. 179.

Analizę treści tego dzieła i jego stosunek do innych traktatów podają przy dalszych edycjach i przekładach (ob. zwłaszcza z r. 1766).

— Toż... Francofurti apud Bitschium 1604. w 8ce.

— Toż... Francofurti, curis Rullandi apud Palthenium 1606. w 8ce.

— Toż... Cui accessit Dialogus Mercurii alchymistae et naturae. Parisiis apud Renatum Ruellum 1608. w 12ce, k. 7 i str. 135.

Wydał wedle Fergusona (Bibl. chem. II. 367) Beguin, o którym obacz niżej przy opisie edycji z r. 1617.

— Toż... Parisiis et Coloniae 1610. w 12ce.

— Toż... Cui accessit Dialogus Mercurii... Coloniae impensis Clementis Bergeri 1614. w 12ce.

Wszystkie te edycje są mi nieznanne. W bibl. polskich nie dochowały się. Nie znają ich także katalogi antykwarskie obce. Nie zna ich i nie opisuje bliżej Ferguson Bibl. chemica 1906 (2 tomy), który korzystał z bibl. angielskich, (głównie Young of Kelly) Wiadomość o ich istnieniu podaje przedmowa do edycji Chem. Schriften z r. 1718 (ob.).

— Toż... Cui accessit, 1. Dialogus Mercurij, Alchemistae, & naturae perquam utilis. 2. Tyrocinium Chymicum Joan. Beguini, Christianiss. Regis Francor. Eleemosyn. Coloniae, Apud Antonium Boëtzerum, sub signo Rubri Leonis. Anno M.DC.XVII (1617). w 12ce, str. 6 i 89.

Niemal równocześnie wyszło i było razem opracione dzieło Jana Beguina: Tyrocinium chymicum e Naturae fonte et manuali experientia depromptum. Autore Joanne Beguino, Christianiss. Regis Franciae Eleemosynario. Hac postrema editione ab ipso met autore quam diligentissime recognitum & auctum. Coloniae, apud Joannem Boëtzerum, M.DC.XV. (1615). Cum Privilegio w 12ce, k. 7 i str. 195.

Jak wskazuje początek tytułu, Beguin nawiązuje do pracy Sędziwoja. Dzieło Beguina wyszło po raz pierwszy 1608, po raz drugi 1612, o czem Ferguson Bibl. chem. I. 93. Zapewne było w łączności z nieznaną mi edycją paryską - Novum lumen 1608.

— Michaelis Sendivogii Poloni Lumen Chymicum Novum XII Tractatibus divisum et totidem antiquis figuris in Germania nuper repertis, notisque clarissimis illuminatum, renovatum, illustratum. Opera et studio Ἀνδρός ὀρθός Ἡλίου. In gratiam genuinorum Hermetis filiorum publici juris factum. Erphordiae Typis Philippi Wittelii Impensis Johannis Birekneri Bibliopolae. Anno M.DC.XXIV (1624). w 8ce, k. 2, str. 77 i str. 230 (zam. 232).

W tej dopiero edycji zjawia się na tytule nazwisko Sędziwoja. Również w tej edycji dodany po raz pierwszy komentarz Orteliusza, później przedrukowany, np. w Theatrum chemicum VI (1661) lub w Mangeta Bibl. chem. 1702.

Komentarz ten nosi tytuł: Epilogus et recapitulatio in Michaelis Sendivogi Poloni Novum lumen chymicum Opera et studio ἀνδρός ὀρθός Ἡλίου. In gratiam genuinorum Hermetis filiorum publici juris facti. Anno M.DC.XXIV. (1624). w 8ce, str. 130.

Epilog ten jest pióra Orteliusza. Niesłychanie ostry sąd o wartości tego komentarza wypowiedział współcześnie tłumacz pism Sędziwoja na język niem., o czem obacz niżej pod Chem. Kleynod (1628, 1681). — O Orteliuszu ob. Ferguson l. c. II. 157.

Do tego dodano od str. 76--230 trzynaście drobnych listów, wierszy, excerptów itp. o kwestjach alchemicznych, pochodzących

od różnych autorów np.: Excerpta ex interlocutione Mariae prophetissae sororis Moysis et Aaronis. — Epistola de elixire. — Extract des Bächleins Gloria mundi. — Werck ex Theofrasto redivivo Michaelis Pezelii — itp. Jagiell. — Wrocław.

— Novum Lumen chymicum. E Naturae fonte & manuali Experientia depromptum, in duas partes divisum. Quarum Prior XII tractatibus de Mercurio agit. Posterior de Sulphure, altero Naturae principio. Author sum qui Divi Leschi Genus Amo. Typis et sumpt. Joan. de Tournes M.DC.XXVIII (1628). w 8ce, str. 202 i k. 1 nlb.

Ob. Dodatki na końcu tomu.

Czartor. — Wrocław. miej.

— Toż... Cui accessit Tractatus de Sulphure. Autoris Anagramma, Divi Leschi genus amo. Genevae. Apud Joannem de Tournes, Reipublicae & Academiae Typographum. M.DC.XXXIX (1639). w 8ce, str. 229.

Katalog ant. H. Sotherana z r. 1927. — Ferguson Bibl. chem. II (1906) 366.

— Toż... depromptum: cui accessit Tractatus de sulphure. Autoris Anagramma divi Leschi Genus Amo. Superiorum permissu et privilegijis. Venetiis, Combi sub signo Minervae MDCXLIV (1644). w 8ce, str. 223. Jagiell.

— Toż... e naturae fonte et manuali experientia depromptum... Auctoris anagramma. Divi Leschi genus amo. Genevae. Sumptibus Antonii et Sam. de Tournes. — Novi luminis chemici tractatus alter de sulphure. Autoris anagramma Angelus doce mihi ius. w 8ce.

Stanowi część składową: Albinei Biblioth. chemica contracta ex delectu. Genevae 1653.

— Toż... Accessit Dialogus Mercurii Alchymistae et naturae. Argentorati sumptibus haeredum Eb. Zetzneri 1659. w 8ce.

Stanowi część: Theatrum chemicum Tom IV.

— Novum lumen chemicum, e naturae fonte et manuali experientia depromptum. Cui accessit Tractatus de Sulphure. Auctoris Anagramma, Divi Leschi genus amo. Genevae. sumpt. J. Ant. et Samuelis de Tournes,

M.DC.LXXIII (1673). w 8ce, str. 11 i str. 175.

Stanowi część: Albinæi Bibl. chemica contracta. Jagiell

— Toż:... Cui accessit Tractatus de sulphure. Ejusdem dialogus mercurii alchymistæ et naturæ. Francofurti apud Hermannum a Sande 1678. w 4ce.

— Toż:... Franckfurt und Leipzig. 1682.

Ob. Dodatki na końcu.

Przedruki są nadto w kilku dziełach alchemicznych XVII i XVIII w., np. w Müllera *Miracula* 1623; *Musæum Hermeticum* 1749.

— [Toż, przekład angielski, p. t.:]

A New Light of Alchymie: taken out of the Fountaine of Nature, and Manuall Experience. To which is added a Treatise of Sulphur:... also Nine Books of the Nature of Things, by Paracelsus, viz... Also a Chemicall Dictionary explaining hard Places and Words met withall in the Writings of Paracelsus, and other obscure Authors. All which are faithfully translated by J. F. M. D. London, Richard Cotes, 1650. w 4ce, str. 16, 147, 12, 145 i nlb. 50.

Katalog ant. Sotherana z r. 1927 ceni na 5 funtów 5 szyl., dodając „rare“.

Czartor. — Zamoj.

— A new light of alchymy... To which is added a treatise of sulphur... Nine books of the nature of things written by Paracelsus.. Also a chymical dictionary. All translated out of the latin... by J. F., M. D. London 1674. w 8ce, kart 8, str. 351.

Litery J. F. oznaczają tłumacza Johna Frencha, o którym ob. Ferguson Bibl. chem. I (1901) str. 292—3.

Na początku przedmowa Frencha.

Czartor.

— A philosophical account of Nature in general.. By John Digby. London 1722. w 8ce, str. 10 i 348.

Tłom. „Novum lumen“. — Przekład odmienny od poprzedniego?

— [Toż, przekład francuski, p. t.:] *Cosmopolite ou Nouvelle Lumiere de la Phisique naturelle. Traitant de la constitution generale des Elemens simples & des composez. Traduit nouvellement de Latin en François. Paris, J. Petier, 1609. w 8ce.*

Obacz *Silva Rerum* 1925 V s. 70.

— *Cosmopolite ou nouvelle lumiere de la Physique naturelle, traduit par Bosnay et imprimé à la Haye, avec le Traité du sel de Nuysement. Imprimé à Paris chez Seb. Chapelet 1618. w 8ce, k. 7 i str. 103.*

— *Cosmopolite ou Nouvelle Lumiere de la Phisique Naturelle. Traitant de la Constitution generale des Elements simples & des composez. Traduit nouvellement de Latin en François. Par le sieur De Bosnay. A Paris Chez Pierre Billaine, rue S. Jacques, à la Bonne Foy, deuant S. Yues M.DC.XXVIII (1629). w 8ce, str. 14 i 103.*

Zarazem: *Enigme philosophique* (str. 66) i *Dialogue de Mercurio, de l'Alchymiste, & de Nature* (str. 77).

Bibl. Zamoj. ma egzemplarz wydania z tymże rokiem i z tąż liczbą kart, ale z nazwiskiem nakładcy: Halpeau. Zamoj.

— Toż:... par le Sieur de Bosnay: *Traicté de Soulphre, second Principe de Nature, traduit du Latin en François par F. Guiraud, Docteur en Medecine. La Haye, Theodore Maire, 1639. w 32ce.*

Zarazem: *Jacques de Nuisement'a, Traitez de l'Harmonie et Constitution generale du vray Sel Secret des Philosophes et de l'Esprit universelle du Monde, suivant le troisieme Principe de Cosmopolite... La Haye, Maire, 1639.*

Sotheran Kat. ant. 1927 ceni 2 funty 12 szyl.

— Nowoje chemiczeskoje swietilo, iz Istocznika natury i rucznego opyta poczerpnuotoje: s prisowokupleniem filozofskoj Pritezy i Razgawora między Alchemistom, Merkuriem i Naturoju. Moskwa, w typografii I. Łopuchina, 1785. w 8ce, k. nlb. 1, str. 6, 146, 2.

Bibl. petersb.

— [Toż, przekład niemiecki, p. t.:] *Tripus Chymicus Sendivogianus. Dreyfaches chymisches Kleinod, das ist: wzőlf Tractätlein von dem Philosophischen Stein der alten Weisen, in welchen desselbigen Ursprung, Bereitung und Vollendung so hell und klar, zu dem Licht der Natur erwiesen und dargethan wird, desgleichen von keinem Authoren vorgehends jemahlen geschehen. Strassburg 1613. w 8ce.*

Traktaty Sędziwoja (w przekł. niem.) ukazały się także (bez podania nazwiska)

w dziele Joachima Tankego: Promptuarium Alchemiae Ander Buch (1614), gdzie im dano tytuł: „Von dem rechten wahren Philosophischem Stein“ oraz „Philophische Rätsel“; wreszcie: „Ein philos. Gleichniss“.

— Toż... Strassburg 1621. w 8ce.

— I. Tripus chemicvs Sendivogianus; Dreyfaches Chymisches Kleinod. Das ist Zwölff Tractätlein, von dem Philosophischen Stain der alten Weisen, in welchem desselbigen Ursprung, be-
 reitung, und vollendung, so hell und klar, auss dem Liecht der Natur er-
 wisen und dargethan wirdt, dessglei-
 chen von keinem Authoren vorgehends
 jehmahlen beschehen. II. Ein Artlich
 und Sinnreiches Gespräch eines Al-
 chymisten, mit dem Mercurio und der
 Natur, darinnen das aller verborgenste
 gehaimnuss des Stains der Philosophen
 abgemahlet. III. Ein Tractat vnd Ge-
 spräch von Schwefel. Verteutsch durch
 Hisaiam sub Cruce Ath. Strassburg, in
 verlegung Lazari Zetzners Seligen Er-
 ben. Im Jahr M.D.C.XX.VIII (1628).
 w 8ce, k. 12, str. 190.

Tłumacz w przedmowie nie znajduje wyrazów
 na zalecenie czytelnikowi tych dziełek
 z których trzy pierwsze przypisuje Sędzi-
 wojowi. Ostrzega wszelako, że sztuka
 alchemiczna nie tak wyraźnie tu jest
 opisana, jakby się kto spodziewał, boby
 to było przeciw przykazaniu Boga, który
 mowi: „Nie dawajcie piom tego co jest
 świętem, ani miećcie perel waszych przed
 świnią“. Byłoby to także przeciw zwycza-
 jowi mędrców, którzy zakazują wyjawiać
 tajemnicę niegodnym i niepoświęconym.

O komentarzu Orteliusza do pism Sędziwoja
 (ob. wyżej str. 335) wyraża się tłumacz
 w następujący sposób: „Und über das
 neulich ein freventlicher Betrieger und
 Halunck unter verdecktem Namen A. O. E.
 ein halb Teutsch halb Lateinische Aus-
 legung über die zwölf Tractätlein (die er
 doch nicht in dem geringsten Pünctlein
 versteht, oder immermehr, so lang er in
 seiner Unfläterey bleibt, verstehen wird)
 ausgesprenget, auch des Edlen Herrn von
 Sendvog Namen austrucklich gesetzet:
 auch fast niemand ist, der diese Buch-
 staben nicht also einrichtet: Also wird
 weder er noch jemand anders mich ver-
 dencken können, dass ich den Namen über
 sein eigen werck, ob es schon in anderen
 Habit und frembder sprach (so ihm doch
 nicht frembd ist) auff ziehet, gesetzet
 hab“. I dalej w ten sposób.

Na końcu przedmowy: Geschrieben in der
 Freudenstat unter Parnassi Protection den
 Tag Michaelis des Jahres 1627.

Ponieważ przekład ten wyszedł za życia
 Sędziwoja, przeto można przypuścić, że
 jest on dokonany z wiedzą Sędziwoja,
 który w ten sposób zareagował na samo-
 wolną przeróbkę jego dzieła wydaną w r.
 1624 przez Orteliusza (ob. wyżej str. 355
 i Dodatki).

Na k. 6 verso: Kurtzer Inhalt (tabliczka
 i 10 wierszy rymowanych o tej tablicy).
 Poczem Vorrede (znowu z potępieniem
 Orteliusza). Poczem od str. 1: Zwölff Trac-
 tätlein. — Od str. 67 z osobnym tytułem
 i ryciną astrologiczną: Vom Mercurio. —
 Od str. 92 (osobny tytuł i ryc. astrol.):
 Vom Schwefel (z przedmową autora). —
 Od str. 132: Von den dreyen Anfängen. —
 Od str. 172: Beschluss Rede. — Od str. 177:
 Anhang eines gleichförmigen Gesprächs
 des Gaists Mercurii mit einem Closter
 Philosopho gehalten... (Jest to rozmowa
 z bratem Albertem Bayrsem karmelitą —
 z rękopisu dawnego).

Zebrawski Bibl. mat. 3152.

Por. wyżej: Ein artlich Gespräch.

Czartor. — Kórń. — Warsz. Uniw.

— Chymisches Kleynod. Das ist:

I. Zwölff Tractätlein von dem Philo-
 sophischen Stein der alten Weisen.
 II. Ein Gespräch eines Alchymisten
 mit dem Mercurio und der Natur.
 III. Ein Tractat und Chymisch Ge-
 spräch vom Schwefel. IV. Der Dritte
 Anfang der Mineralischen Dinge, oder
 vom Philosophischen Salz. Erstlichen
 Lateinisch beschrieiben, nun aber Teu-
 tscher Nation zu Ehr fleissig verteutschet
 durch Hisaiam Sub Cruce, Ath. Strass-
 burg, in Verlegung Georg Andreas
 Dolhopffen, Im Jahr 1681. w 8ce, k. 10
 i str. 236.

Od str. 191: Der verlangete Anfang der Mine-
 ralischen Dinge oder vom phil. Salz...
 mitgetheitet vom Sohn Sendivogii genannt
 J. F. H. S. Przedmowa do tego traktatu
 datow. in Lieffland den 28 Mart. A. 1656.
 (Autorem tego traktatu jest zięć Sędziwoja
 Harprecht czyli Hautnorthon, o którym
 obacz wyżej str. 332 i niżej str. 341).

Bibl. berlins.

— Chymische Schrifften, Darinnen
 gar deutlich von dem Ursprung, Be-
 reit- und Vollendung des gebenedeiten
 Steins der Weisen gehandelt wird. Nebst
 einem kurtzen Vorbericht ans Licht
 gestellet durch Friederich Roth-Schol-
 tzen Siles. Nürnberg, bey Joh. Dan.

Taubers seel. Erben. 1718. w 8ce, str. 44 i 250.

Na tytule winietka przedstawiająca bibliotekę.

Przed tytułem rycina sztynchowana (drzewo a na niem trzy tablice, z napisami jak przy edycji z r. 1766, o czem niżej). Po tytule in 4to: Speculum Philosophicum In welchem Erstlich der gantze Inhalt dieser Chymischen Schrifften und zweyten eine General Regel zn ersehen (ta regula ujęta w wiersze). Poczem Vorbericht, Urtheile der Gelehrten i zyciorys Sędziwoja. Tu powiedziano, że był naturalnym synem Jakóba Sędziwoja, a podnieję do prac otrzymał z dzieła Arnolda de Villa Nova. Miał żyć w przyjaźni z Dr. Joach. Tanckiem, Thöldenem, Hartmannem, Sitonem.

Poczem idzie od str. 18: Vorrede an den Leser. Od str. 25—44: Mich. Send. Processus super centrum universi seu Sal centrale (jest to traktat Joach. Bechera). — Poczem Michaelis Sendivogii Zwölff Tractätlein von dem Stein der Weisen. — Od str. 69 z osobnym tytułem: Vom Mercurio d. i. Phil. Gespräch... — Od str. 93 (z osobnym tyt.): Vom Schwefel d. i. Ein philosophischer Tractat, von dem andern Anfang der nat. Dinge... beschrieben durch Michaeliem Sendivogium... (z Vorrede des Authers). Na str. 177: Anhang... oraz: Gespräch des Geistes Mercurii mit Brnder Alberto Bayrs Carmeliter. — Po str. 192 idą z osobnym tytułem: Epistolae LV, quae a Johan. Jac. Mangeto in Bibl. Curiosa Chymiae amatoribus primo donatae, nunc Sendivogianis Operibus annectuntur cura Friderici Rothsholtzi Siles. Norimbergae, apud haeredes Jo. Dan Taubers MCCCXVIII (tak). — Od str. 202 osobny tytuł: Des vortrefflichen Abt. Synesii aus Griechenland Chym. Schrifften von dem gebenedeiten Stein der Weisen und dessen Bereitung; wie solche ehemals aus der Kayserlichen Bibliothec seynd communicirt; nun aber zum Druck befördert worden durch Friederich Roth-Scholtzen. Nürnberg, bey Joh. Dan. Taubers Erben 1718.

Z przedmowy wydawcy podającej biografję Sędziwoja dowiadujemy się, że to dziełko w języku niemieckim trzy razy było drukowane, r. 1613, 1628, i 1681 w 8ce w Strasburgu — pod tytułem I. Tripus Chymicus Sendivogianus, Dreyfaches Chymisches Kreinod, II. Ein artlich und Sinreiches Gespräch eines Alchymisten, mit dem Mercurio. III. Ein Tractat und Gespräch vom Schwefel, W języku łacińskim były te pisma wielokroć drukowane. Wydawca wylicza tylko te edycje, które sam posiadał z lat 1604—1702 a miał ich 12. Na str. 220: Mantissa editoris (tu wyliczone różne książki alchemiczne). — Od str. 223

z osobnym tytułem: Fr. Basillii Valentini ordin. Benedict. Via Veritatis... zu Diensten den Sendivog. Schrifften mit beygefüget. Czartor. — Jagiell.

— Toż... von dem Ursprung, Bereitung und Vollendung des gebenedeyten Steins des Weisen gehandelt wird. Nebst einem kurtzen Vorbericht ans Licht gestellet durch Friederich Roth-Scholtzen Siles. Verlegts I. P. Krauss K. K. pivil. Buchhändler in Wien 1749. w 8ce, str. 404.

Od str. 237 do 348 są listy Sędziwoja. Zarazem:

Des vortrefflichen Abts Synesii aus Griechenland Chymische Schrifften (str. od 355 do 404).

Bentk. II 369. — Święcki Hist. pam. II 81—2 — Żebrański Bibl. mat. 2763.

Kijów. — Krasinś.

— Toż... Verlegts Joh. Paul Krauss, Kayser und Königl. privilegierter Niederlags Verwandter, Buchhändler in Wienn. 1750. str. 404.

Czartor. — Ossol.

— Michaelis Sendivogii Novvm Lymen Chemicvm aus dem Brunnen der Natur durch handangelegte Erfahrung bewiesen. Anagramma Authoris: Divi Leschi Genvs Amo. Nebst dem Gespräche des Mercurii, Alchymisten und der Natur, und dem Tractat vom Schwefel, Anagramma Authoris: Angelvs Doce Mihi Jvs; und denen fünf und funfzig Briefen, wobey die obern drey Tractate nach dem lateinischen Original bestens collationiret, die Briefe aber zum erstenmahl in die teutsche Sprache übersetzt worden. Von einem Liebhaber der wahren Philosophie. Mit des Authoris accuratam Portrait. Nürnberg, gedruckt und im Verlag bey Johann Joseph Fleischmann. 1766. w 8ce, k. nlb. 7, str. 194; poczem k. tyt. (Fünf und funfzig Briefe) i str. 197—356, nadto k. nlb. 6 (Register über den Inhalt der Briefe).

Tytuł częściowo czerwonym drukiem.

Ryciny przedstawiającej Sędziwoja, (o której mowa w tytule) nie ma ani w egz. Jag. ani Ossol. — Wiszniewski 1, c. str. 187 twierdzi, że Sędziwój przedstawiony był tu w stroju polskim.

Natomiast jest przed tytułem rycina z podpisem: Tripus chemicus Sendivogianus (drzewo, a na niem trzy tablice z na-

pisami: Das Dreyfach einig Gut. Ob Unten alles thut. Des grünen Löwens Blut). — Porównaj wyżej edycję z r. 1718, 1749, 1750.

W „Vorbericht“ oświadcza, że sto lat temu Sędziwoja łacińskie dzieło wyszło w przekładzie niemieckim. Edycje Sędziwoja były: 1613; 2ga 1628; 3cia 1681, w Strasburgu. Potem wydano pisma 1718, i dołączono 55 listów z Mangeti Bibliotheca chymica curiosa (po łacinie); znów przedruk 1750. Pierwszy przekład niemiecki był zły. — Opuszczono w nim wiele, i poprzekręcano wiele. Teraźniejszy tłumacz na nowo przełożył. Dołączył też miedziorytowy portret Sędziwoja.

Wydanie niniejsze jest najstarszą edycją pism Sędziwoja w przekładzie niem. — Ogólnie biorąc obejmuje ono wszystkie jego dzieła. Składają się na ten zbiór cztery osobne traktaty Sędziwoja, a nie trzy jak zaznaczono w tytule oraz jego „Briefe“ (w liczbie 55). Cztery osobne traktaty (o naturze, o zagadce filoz., o rtęci, o siarce) mają wspólny tytuł „Novum Lumen Chemicum“ i są podzielone na dwie części. Część I (nieodznaną) idzie w tem wydaniu do str. 98 i składa się z 3 traktatów; 1) Tractat von der Natur, 2) Das philos. Rätzel, 3) Gespräche des Mercurii. — Część II idzie od str. 99 i obejmuje traktat o siarce.

Szczegółowo biorąc jest rozkład treści następujący:

- 1) Rozpoczyna: Tractat von der Natur (bez osobnego tytułu). Na odwrocie k. 3 nb.: Kurzer Inhalt dieses ganzen Tractats; dalej Vorrede (autora t. j. Sędziwoja); poczem od str. 1—62 idzie tekst traktatu, podzielony na 12 części, zamkniętych przez „Beschluss Rede“. — W traktacie tym powołuje się na Rajmunda Lulla i na Hermesa Trismegista. Mówi w nim po kolei o sperma, o metalach, o kamieniach, czyli o pierwszej materji; potem o drugiej materji; o mieszanju metali; o lapis philosophorum (czyli o złocie), o jego sztucznym wytwarzaniu. Jego myśl przewodnia polega na twierdzeniu, iż początkiem wszystkich rzeczy są 4 elementy i trzy pierwiastki: siarka, sól, rtęć.
- 2) Od str. 62 idzie: Vorrede an die Söhne der Wahrheit über das philosophische Rätzel; poczem drugi traktat Sędziwoja: Parabola oder ein philosophisches Rätzel. — Tu na początku mówi o swoich podróżach od bieguna północnego do bieg. południowego.
- 3) Od str. 77—98 idzie: Gespräche Des Mercurii, eines Alchymisten und der Natur. Omawia rtęć. Forma dIALOGOWANA.
- 4) Od str. 99—194: Des Novi Luminis Chymici zweyter Tractat, von dem Schwefel, nebst dem Anagrammate des Authoris:

Angelus Doce Mihi Jus. — W przedmowie odwołuje się również na R. Lulla. Po kolei omawia: von dem Schwefel als dem Zweyten der Anfänge; Element der Erden; des Wassers; der Luft; des Feuers; drey Anfänge aller Dinge; a kończy: von dem Schwefel. — Wspomina Lulla, Gebera, Arnolda (str. 157), Hermesa (str. 172); powołuje się na pisarzy starożytnych. I tu miejscami przychodzi dialog. Kończy: Beschluss Rede.

- 5) Od str. 195—356 idzie z osobnym tytułem: Michaelis Sendivogii, oder des sich nennenden Cosmopoliten, an den der neuen Cabalae deren unbekanntenen Philosophorum fürtrefflichsten und würdigsten Mit-Gesellen T. S. P. M. S. geschriebene fünf und fünfzig Briefe, aus dem Lateinischen in das Teutsche übersetzt von einem Liebhaber der wahren Philosophie. Anno MDCCLXV.

Powołuje się na listy Briquiusa (str. 197), na Paracelsa, Hermesa, Lulliusa, Rog. Bakona (str. 202), Febra, Arn. Villanowę. List pierwszy datowany z Bruzelli 2 febr. 1646. Pisze że rękopis Hermesa znalazł w Konstantynopolu u Maranów a Paracelsa w bibl. Watykańskiej. Na str. 202 i 203 wspomina swoje dzieło „Novum Lumen Chymicum“ i polemizuje z Pagensiusem. — W liście 11 omawia swój stosunek do Kabały. Kilka następných z tegoż roku. Dalsze nie są datowane.

Wszystkie listy (o których nie wiadomo, czy są autentyczne czy też tylko przypisane Sędziwojowi) rozwijają jego naukę. — Treść listów zestawiona na końcu w „Register über den Inhalt der Briefe“ (k. 6 nb.). Jagiell. — Ossol.

— Parabola seu Aenigma Philosophicum coronidis et superadditamentum loco adjunctum.

Ob. wyżej: De lapide.

Przedruk w Theatrum Chemicum 1659: w Albineusa Bibl. chem. 1673; w Mangeta Bibl. chem. 1702 II; w Museum Hermeticum 1749.

Są przekłady niem. w zbiorowych dziełach alchem. jak np. w Birkholza Die ganzte Chemie 1787; Tanekego Promptuarium ander Buch 1614.

Por. niżej: Sitionii Zwölff Bücher (1751).

— Tractatus de sulphure altero Naturae principio, ab Authore eo, qui et primum conscripsit principium. Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Angelus doce mihi jus. Vt possim dijudicare inter verum falsum. Coloniae, Apud Joannem Crithium sub signo Galli. Anno M.D.CXVI (1616). w See, k. 5 i str. 84.

- Toż:... Genovae 1673.
- Toż:... Francofurti 1678.
- Toż:... Lipsiae 1682.

Inne przedruki tego traktatu ob. w dziełach zbiorowych o alchemji, jak: 1) *Albineus* Bibl. Chem. 1673. — 2) *Museum Hermet.* 1743. — *Manget* Bibl. chem. 1702.

— *Ein Tractat und Gespräch vom Schwefel, dem andern Hauptstück der Tinctur, welches die allerheimlichsten Mysterien der Natur entdeckt und offenbahret...* Strassburg 1681. w 8ce.

Ob.: *Tripus*, Chem. Kleinod, Gespräch.

Przekład niem. w *Birkholza Die ganze Chemie* 1787. — Nadto porównaj zbiorowe wydania pism Sędziwoja, wyżej opisane. O przekładach franc. ob. zaraz niżej.

— *Traicté du Souldphre, Second Principe de Nature. Faict par le mesme auteur, qui par cy deuant a mis en lumiere le premier principe, intitulé: „le Cosmopolite“.* Traduit de Latin en François par F. Guiraud, Docteur en Medecine. Avec plusieurs autres Opuscules de mesme sujet. A Paris, chez Abraham Casard rue St. Jaques au factisia d'Abraham. M.DC.XVII (1618). w 8ce, k. 5 i str. 152.

Ob. wyżej: *Cosmopolite*. Warsz. Univ.

— Toż:... A Paris, chez Pierre Billaine, rue S. Jacques, à la bonne Foy, deuant S. Vus M.DC.XXVIII (1628). w 8ce, k. 5 i str. 152.

Dodano 4 traktaty alchemiczne, między innymi Rogera Bacona.

— Toż:... Paris 1629. w 8ce, k. 5 i str. 152.

Ob. wyd. z r. 1639 pod *Cosmopolite* ou *Nouv. Lumiere*.

— Toż:... Paris 1669.

— Toż:... *La Haye* 1739. w 12ce.

Może to omyłka zam. 1639?

— *Tractat von denen Irrgängen der Alchymisten.* (B. wyr. m.) 1746.

Tak podaje *Kat. ksiąg. Rosenthala*. Skąd inąd nie znane, więc zapewne pomyłka?

— *Tractatus de vero sale secreto Philosophorum et de universali mundi spiritu, gallice primo scriptus, in supplementum diu desiderati tertii Principii Cosmopolitae, sive ut vulgo creditur Michaëlis Sendivogii Poloni, quod de sale promissit.* Impressus Parisiis apud Jeremiam Perier et Abdiam Buzard. Liber non minus curiosus quam

proficius, utpote tractans de cognitione verae Medicinæ Chymicæ. Cassellis typis Jacobi Gentschii, impensis Sebaldi Köhleri. A. 1651. w 8ce, k. nłb. 8, str. 212 i k. 1.

Cytuje Żebrawski *Bibl. matem.* nr. 2808 z *bibl. Pinocich*. — *Wilder Katalog ant.* 1914 (ceni 7 rs. 50).

Autorstwo Sędziwoja bynajmniej nie jest pewne. O soli wydał traktat w dopełnieniu pism jego Hautnorthon (*Lucerna salis* 1656), o czem ob. wyżej str. 332.

Borellus w *Bibl. chem. Parisiis*. 1654 pisze: „*Librum de Sale promissit, ut et Harmoniam mundi, — quos extra in Polonia audio MSS. apud Sendivogii filiam*“. Miał wyjść przekład franc. w r. 1669. — Co do przekładów niem. porównaj zbiorowe wydania pism Sędziwoja (*edycja Roth-Scholtza*). — Pierwodruku paryskiego wspomnianego w tytule nie znam (miał wyjść po francusku).

Jakiś traktat o soli jako o trzecim pierwiastku dodany jest do wydania franc. *Novum lumen pt. Cosmopolite* z r. 1639 (o czem wyżej str. 336), ale autorem jego jest Jakób Nuisement.

(*Sędziwój Michał*). *Magnes et Chalybs universalis; das ist: Eine kurtze, aufrichtige und Natur-gemässe, aus dabey sehr wohl gegründete Erläuterung des Bissanhero so sehr beruffenen, und von der gantzen Chymischen Republic so eifrig gesuchten, von denen allerwenigsten aber recht verstandenen Sendivogianischen Universal-Magnetens und seines Chalybs, aus dem gantzen Grund der Hermetischen Weissheit; Worinnen dessen Natur und Kunst-gemässe Bereitung, Tugend und Krafft, allen wahren Liebhabern der Kunst zu ihrem Plaisir und Nutzen, denen missgünstigen und neidischen Arcanisten aber zum Verdruss und Chagrin, aus dem Sendivogio selbstem und dem rechten Zusammenhang dessen Schrifften, deutlich vor die Augen geleet, und durch die Zeugnisse anderer ebenfalls authentischer und approbirten Philosophen, confirmiret und betättiget wird durch einen DISCpulum Artis fidelem Et Cordialem.* Franckfurth und Leipzig, bey Wolfgang Christoph Multzen 1774. w 8ce, str. 38. Jagiell.

— Die geheime Naturlehre der hermetischen Wissenschaft zur Verferti-

gung des gebenedeyten Steins der Weisen nach dem System des edlen Sendivogii 1770. w 8ce. Czartor.

— ob. Benignus Joann. — Bibliotheca (1653) — Kleczkowski (Kalendarz 1760) — Lange Joachim (1683) — Micigno Poliarchus (1683) — Ortelius (Epilogus 1624) — Paprocki Bartł. (1599) — Paracelsus (Schröter) — Poniowski Stef. (Morze, ark. H) — Roth Scholtz Franc. (1749) — Schrötter Adam — Sędziwój J. F. H. — Seton — Valentinus Bas. (Via veritatis 1718).

Wiadomości do życia Sędziwoja ob. w dziełku Poliarcha Micigna (1683), wydanem przez Langa i w liście Desnoyera, sekret. M. Ludwiki, ogłoszonym w dziele Borela Tresor des recherches 1655. — Fakta z jego życia zostały spisane też na podstawie opowiadań Jana Bodowskiego jego służącego; ob. Witte Memoriae Philos. 1677. — Dopełniają tych wiadomości: Söldnera Fegefeuer 1702, Edelgeborne Jungfrau alchemia 1730; Murr Liter. Nachr. 1806. — Starał się napisać jego biografię Roth Scholtz w wydaniu pism 1718. — Krytycznego życiorysu dotąd nikt nie opracował. (Stósunkowo najlepsza praca Wisniewskiego 1834, i Brinckena 1846, o których niżej).

Uszeregować pisma Sędziwoja i opisać je dokładniej nie jest rzeczą łatwą i nikt tego także dotąd nie zrobił. Za życia jego wyszły po łacinie: 1) Novum lumen chemicum (1604). — 2) De lapide philos. 1604. — 3) Dialogus Mercurii. — 4) Tractatus de sulphure 1616. — 5) Tractatus de sale 1639 (o ile to jego praca?). — Nadto tłumaczenia tych pism na kilka języków, wyżej wskazane. Opisałem bliżej edycję przekładu niem. z r. 1766, jako najpoprawniejszego.

Dzieło „Lumen chemicum“ wychodziło w oryginalne i w przekładach (niem., franc., ang., rosyj.) w licznych edycjach i pod różnemi tytułami. Dodawano do niego oprócz właściwych traktatów Sędziwoja różne dodatki, — Jeden z tych dodatków (Epistolae) zostały ogłoszone po raz pierwszy w r. 1702 w dziele Mangeta „Bibliotheca chemica“, Coloniae 1702 II. folio — obok innych prac Sędziwoja (a mianowicie: Novum Lumen, Parabola seu Aenigma, Dialogus Merc., Tractatus de sulphure) — i obok komentarza Orteliusa. Manget przyznał „Epistolae“ Sędziwojowi, ale autorstwo wymagałoby zbadania. Noszą datę roku 1646, w którym Sędziwój umarł.

Dzieło Sędziwoja kontynuował i dopełniał Jan Harprecht, podobno zięć Sędziwoja (?). Używał pseudonimu: Josephat Friedrich

Hautnorton i anagrammatu: Tuis Ophir dono fert theca Saturnii. Podpisywał się też cyframi I. H. S.

Wydał on kilka prac: 1) Der verlangte dritte Anfang der mineralog. Dinge, Amsterdam 1657, (i 1717). — 2) Praefatio ad mysterium occultae naturae (w Teatrum chemicum 1661). — 3) Sudum philosophicum 1660. — 4) Lucerna salis philosophorum 1658. — 5) Tractat vom Salze (w Her. A. B. C. 1778).

Jan Isaak Hollandus pisze w Opus Vegetabile 1695, że Norton lub Hautnorton był rodem Szwed, zięć sławnego w świecie polskiego adepta Sendivogiusa. W temże dziele dodane jest: ... „Dabey mit angehenkt worden ein zwar kleiner, oder überaus herrlicher Tractat so von Michaelis Sendivogii Diener herrkom, und ohn zweifel vom Hn. Sendivogio selber gestellet worden...“ z osobną kartą tytułową (wydanie frankfurckie 1657). — Nie ma więc pewności, czy to traktat Sędziwoja?

Bibliografię pism Hautnorthona podaje Ferguson Bibl. chem. (1906) I str. 368—370.

Literatura obca dotycząca poszukiwań Sędziwoja jest olbrzymia. Wymieniam niektóre prace: Manget Of the transmutation Basileae 1703. — Hohelände Bericht dass... die Alchimey Leipzig 1604 str. 25—51 (jedne z najstarszych źródeł??). — Borrichius De ortu et progr. chemiae 1668. — Witte Memoriae philos. 1677—9 oras Diarium biogr. 1688. — Poliarcho Micigno Mich. Send. Leben Hamburg 1683. — Mercklin Lindenius renovatus 1686. — Borel Tresor des recherches et antiquites gauloises 1651 (mieści raport Desnoyera o Sędziwoju, str. 474 i 581). Tegoż Bibliot. chymica 1656 str. 63. — Barret The lives of Alchymical philosophes with a Catalogne of Books in Occult Chemistry, London 1815 str. 66—7. — Wedelius Chemical library (przedmowa). — Goldmayer Andr. Harmonia chymica 1656 str. 6—8 i 13. — Eloy N. F. J. Diccion. histor. de la medec. ancienne et mod. 1778. Volum. III str. 247. — Gmelin Gesch. der Chimie Pars I s. 311—3, pars II s. 4. — Dienheim De lapid phil. verit. — De Univers. medic. 1610(?). — Lenglet Hist. de la philos. hermetique Paris 1742 I s. 322—369. — Carbonarius Beytrag zur Geschichte der höhern Chemie Leipzig 1785 str. 271—7. — Manget D. Bibliot. Chem. Curiosa Geneva T. II lib. III sect. II subsect. VI str. 516 i nast. oraz passim. — Heilmann Jakob Theatr. Chem. 1661. Vol. VI s. 398. — Borrichius Olaus Conspect. Script. Chem. Hafniae 1697 s. 31. — Söldner Teutches Fegefeuer Hamburg 1702 str. 88. — Horlacher Conr. Bibliot. Chem. Curiosa s. 145. — Gelehr. Lexicon Jöchera 1751 tom IV. — Laetus Joh. Compend. histor.

universalis. Amsterd. 1661. — Jacob Leupolds Prodomus Bibl. metallica 1732. — Langlet Hist. de la phil. hermetique 1742. — Zedler Univ. Lexicon 1743. — Adelong Gesch. der Narrheit. — Gmelin Gesch. der Chemie 1797--8. — Murr Über den Ursprung der Rosenkrenzer 1803 oraz Literar. Nachrichten des s. g. Gold machens 1805. — Fuchs Repertorium der chem. Literatur 1806. — Roth-Scholz w przedmowie do powyżej opisanego wydania dzieł 1718.

Z nowszych prac (obcych) należy wymienić: Hoefler Histoire de la chimie 1843 s. 232. — Figuier L'alchimie et les alchimistes 1856. — Bauer Chemie und Alchemie in Österreich 1883. — Kopp Die Alchemie 1886. — Schelenz Gesch. der Pharmazie 1904. — Heimath 1878 str. 41 (z art. Wurzbacha: Goldmacher in Österreich). — Schmieder Gesch. der Alchemie 1832 str. 366—375 (streszcza go Dziekoński w Bibl. warsz. 1844 tom II). — Ferguson Bibl. chymica, a Catalogue of the alchem., chem... Books (2 tomy, Glasgow, 1906). Tu na str. 364—370 bibliografja pism Sędziwoja, krótki życiorys i literatura o nim (bibliografja dość niedokładnie).

Z literatury polskiej wymieniam: Życiorys Sędziwoja przez J. M. Ossolińskiego znajdujący się w rękopisie bibl. Ossol. 745. — Roznaitości (Gaz. lwow.) 1858 nr. 20 (artykuł Batowskiego) (tu przedruk pracy Poll. Micigna, o której obacz w t. XXII 348). — Brincken w Bibl. warsz. 1846 XXII 479. — Wacł. Szymanowski w Tyg. ill. 1862 V 181—183, 207—212, 216—218. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII 353—55. — Żebrawski Bibl. matem str. 229—234 i Dodatki. — Peszke w Svetozorze (Praga) 1874 nr. 40. — Benik. II 369. — Siarczyński Obraz II 175. — Święcki Hist. pam. II 81 i 2. — Wiek warsz. 1875 nr. 19. — Kurjer warszawski 1859 N. 119 s. 607. — Enc. pow. Org. I 356 pod Alchemia. — Dziekoński w Bibl. warsz. 1844 T. II s. 368—373 i 537—541 (z Schmiedern). — Wisniewski Bakona Metoda złom. natury 1834 (tu obszerna rozprawka o Sędziwoju). — Estreicher Tadeusz w Przeglądzie powsz. za maj 1927. — Finkel Bibl. hist. III str. 1852. Ob. także ręk. Czartor. nr. 1500. — W krakowskich Acta castr. tom 51 rok 1626 str. 639 znalazłem przywilej, w którym ces. Ferdynand II nadaje Mich. Sędziwojowi ze Skórska urząd konsyljarza dnia 8 stycznia 1626. — Przywileju tego dotąd nie wyzyskano.

Sędziwość w młodości y cudowny postępek w cnotach Sw. Stanisława Kostki 1761. w 8ce.

Ob. Kostka (tom XX. 151.) Ossol.

Sefer r'Anczel. [Konkordancja biblijna]. Kraków, 1580.

Weinreich Cztery stopnie (po hebr.) 1923.

— Chasidim. Kraków. w 4ce.

Po hebrajsku. Z czasów Batorego.

Jagiell.

— Mizuot... Kraków, 1550 w 8ce.

Jocher 8053. — Bandtke Hist. Druk. I. 248. — Siarczyński (I. 6.) wymienia podobny tytuł z drukarni Izaaka Aaronowicza z tymże rokiem.

— Nachassielion. Kraków, 1581.

Jocher 8067.

— Tehilim... ob. w t. XIII str. 22.

Por. Seder.

— ob. Aaron (1541) — Mardochai

R. (1604).

Seehafen (Verwunderlicher) Krieg, das ist: warhaffte Neue Zeittung, was massen ein Polack, aber Sclaf und Ruderknecht, eine Türkische Haupt Gallere ubergewältigt und mit grossem Gut und Reichthum in die Christenheit gebracht. Aus dem Welschen übersetzt im Jahre 1628. (B. w. m.) w 4ce, 1 ark.

Notatka Cypr. Walewskiego.

Odnosi się niewątpliwie do zdobycia galery przez Marka Jakimowskiego. — Tekst włoski obacz w tomie XVIII str. 386.

Seelen Speiss Das ist von Jesu und Mariae Gnadenreiches.. Gebet des Heiligsten Rosenkrantz... Gedruckt zu Braunssberg durch Gasparum Weingärtner. 1646. w 8ce, str. 724 i indeks.

— ob. Hindenburg S. (Vermählung 1680) — Pfeffer Henr. (Sorger 1683) — Puschmann Laur. (Ruhe 1693).

Seeligkeit ob. Sokołowski (1615) — Sommer Cas. (Leichenbeg. 1705).

Seesterne ob. Schulze Chris. (Be-trachtungen 1772).

Seezol ob. Bericht (1761) — Cło — Gdańsk — Zoll.

SAGAUD W. X. S. J. Krotkie zebranie wszystkich Kazań W. X. de Segaud S. J. z francuzkiego zebrane i na oyczysty język przelożone przez X. Wawrzyńca Dunina e S. J. R. P. 1784. w Kaliszu w drukarni J. O. Xcia Prymasa. w 8ce, str. 474 i k. 2.

Jocher 4737.

Ossol. — Wileńs. — Zamoj.

(Seger Albert). Affectus in lectum genialem... Alberti Segeri... Sponsi et

Barbarae Meyiuniae... Sponsae... expressus ab amicis Thoruniensibus. Thorunii, Joh. Coepselius 1667. w 4ce, str. 4. Gdańs. miej.

SEGER Jerzy (1629 † 19 grud. 1678). Dissertatio de Hippocratis orthodoxia in doctrina de nutritione foetus humani in utero. Basileae 1660. w 4ce.

— Dissertatio physiologico-anatomica de peste. Gedani 1678. w 4ce. Cat. Janss. 1702.

— Libellus de Lympha Bartholiniana. Hafniae 1655. w 4ce.

— Oratio de Curiositate Physica. Gedani 1674. w 4ce.

— De quidditate et materia lymphae Bartholinianae. Hafniae 1658.

— Synopsis Physicae antiquo-novae. Gedani 1677. w 12ce.

— Synopsis Musaei Wormiani. Hafniae 1658. w 4ce.

— Thalassio. Nuptiis... Hermannii Hendreich... Acclamatus a Georgio Seger. Thorunii, Mich. Carnall 1648. w 4ce, str. 8. Gdańs.

— Triumphus cordis post captam de hepatis clade duce Bartholino victoriam... Hafniae 1654.

— De usu communium corporis humani integumentorum. Hafniae 1654.

(**Seger Jerzy**). Elenchus librorum Bibliothecam Viri quondam Nihilissimi D. Georgii Segeri Philos. et Medicinae Doctoris S. R. Maj. Poloniae Medici et apud Gedanenses Physici, inque Academico Eorundem Athenaeo, Med. ac Physices Professoris Publici constituentium quorum auctionem faciet in aedibus suis Nicolaus Fincks Gedani. a XIX. Junii MDCLXXIX (1679). Typis Rhetianis w 8ce, str. 174. Jocher 1076.

— Progr. invit. Athenaei Ged. ad exequias Georgii Segeri. Dantisci 1678. folio.

— ob. Hahn Dan. (Verba 1664) — Thamnitius Andr. (Applausus 1664).

Pretorius Athenae Gedanenses 135—7 oraz Dantziger Lehrer Gedächtniss 55. — Gasiarowski Hist. med. pol. II. 280—283, 451—453, 462—65. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII 182 i 183.

Seger Jan Theophilus ob. Acta societatis Jabłonovianae (1772, 1773).

Seger ob. Karol XII (werfwer 1700, Underrättelse 1702, Segerrijke 1702).

SEGHE T Thomas Britannus. Thomae Segheti Britannii, Idyllia duo. Cracoviae, In officina Andreae Petricouij, Typ: S. R. M. Anno clōDCXI (1611). w 4ce, k. 6 nlb.

Na odwrocie wiersz Segheta: Ad Illvstem virum Davidem Riqvium eq. Hierosolymitanum. (W wierszu tym mówi Seghet: Te duce Sauromatas ego specto). — Dalej idzie wiersz: Ad Joannem Matthaeum a Wackenfels... item ad Rebertum Schilderum Belgam. (W wierszu tym zapowiada, że wybiera się do Moskwy).

Następuje: Ad Math. Doeberlinum... oraz: Thomas Seghetus Lectori S. — Ten ostatni wiersz napisał w Frankfurcie, dążąc z nad Renu do Włoch. Ossol.

— In felicem... Regis Sigismundi III e Moscovia reditum Thomae Segheti Britannii lusus. Vilnae. Excudebat Josephus Karcan. Anno 1611. w 4ce, str. 6.

Wierszem. Gdańs. miej. — Zamoj.

— ob. Schlosserus Chr. Teod. (1611) — Szymonowicz Sz. (Odae II 1608).

Miał podobno wydać w Hanau dwie ody Iac. Szymonowicza (druk ten nie jest mi znany). A więc łączyły go z Polską stosunki jeszcze przed pobyt w Krakowie i Wilnie. Stosunek jego do wileńskiego koła dysydentów nie zbadany.

Seger J. Andrzej ob. Pappelbaum Georg. (1743).

SEGNERY Paweł S. J. (1624 † 9 grud. 1694). Człowiek Chrześcijański w swoim prawie y powinności wyuczony albo Nauki Chrześcijańskie wszystkim wiernym do wiadomości, Pasterzom, Spowiednikom, Nauczycielom, Kaznodzieiom do wypełnienia swego urzędu wielce potrzebne. Naprzód od X. Pawła Segnerego Soc. Jesu pod czas apostolskich missyi ogłoszone potym różnemi językami po kilkakroć do druku podane. Teraz dla używania Polaków z przydatkiem życia tegoż autora przez X. Krzysztofa Niekoyczyckiego S. J. Theologa Prowincyi Polskiej przetłumaczone. Część I. w Warszawie w druk. Coll. S. J. A. D. 1759. w 4ce, k. 8 i str. 674. — Toż:... część II. 1760. k. 4

i str. 564. — Toż:.. część III str. 735 i kart 30 (w rzeczywistości jest str. 935, gdyż po str. 499 idzie powtórnie 300 zamiast 500).

Na czele I części: List Jana Pinamontego o Cnotach X. Pawła Segnerego i Przedmowa autora, 2 ark. i registr.

W Części II tłumacz wymieniony pod włościwem nazwiskiem: Niepokoyczyckiego. Jocher 2815, 6126, 4196.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Wileńs. — Zamoj.

— Institutio parochi, Liber quo pastor animarum id muneris recens aggressus... (jak niżej)... Posnaniae 1696. w 4ce.

Tak podaje Przyłęcki. Egzemplarza nie miałem w ręku. Ossol.

— Institutio Parochi, Liber, Quo Pastor Animarum Id Muneris Recens Agressus Docetur, Et Quae Officii Sui Partes Sint, Et Qua Via Ac Ratione eas Possit Adimplere. In Lucem Datus A. R. P. Paulo Segneri è Societate Jesu. Ex Italico Latinum Fecit R. P. Maximilianus Rassler ex eadem Societate. Augustae Vindelicorum & Dilingae. nunc verò Posnaniae. Typis S. R. M. Clari Collegii Societatis Jesu. Annò Domini MDCCXLVI (1746). w 4ce, str. 216 i k. 1. (Tabulae capitum).

Razem wydane z Instr. poenitentis (1745) i Instr. confessarii (1745).

Jocher 4299 a. b.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Instructio Confessarii Sive Opusculum, In Quo Traditur Praxis Cum Fructu Administrandi Sacramentum Poenitentiae. Auctore R. P. Paulo Segneri è Societate Jesu. Italico primum idiomate conscriptum, deinde ab alio eiusdem Societatis Sacerdote Latinitati donatum pro majori utilitate Missionum. Augustae Vindelicorum & Dilingae editum, nunc verò Posnaniae Typis S. R. M. Clari Collegii Societatis Jesu. Annò Domini MDCCXLV (1745). w 8ce, k. 1, str. 89.

Ciampi podaje rok 1645 (mylnie?).

Jocher 4368.

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw.

— Instructio Poenitentis, sive opusculum in quo traditur Praxis rite peragendi Confessionem Sacramentalem;

italice primo conscriptum, deinde latinitati donatum. Vilnae 1672. w 4ce.

Ciampi Bibliogr. — Edyeja wątpliwa?

— Toż:.. Confessionem Sacramentalem, Gratiam Dei Recuperandi, Eamque Conservandi. Auctore R. P. Paulo Segnero è Societate Jesu Italico primum idiomate conscriptum, deinde Latinitati donatum. Augustae Vindelicorum et Dilingae editum, nunc vero Posnaniae. Typis S. R. M. Clari Collegii Societatis Jesu. Annò Domini MDCCXLV (1745). w 4ce, k. 4 i str. 77.

Dedykacja Josepho Comiti de Werbno Pawłowski Archidiacono przez Collegium posnaniense. Tu o rodzinach Pawłowskich, Trampezyńskich, Garczyńskich.

Jocher 4369.

Akad. — Jagiell. — Ossol.

— Manna albo Medytacye na cały rok przez Segnerego S. J. wydane a z francuzkiego języka przetłumaczone przez JO. Xiążęcia JMści Michała Serwacego Wiśniowieckiego Woiewodę Wileń. Hetmana Woysk. W. X. Litew. do druku podane. Część I. w Warszawie w Drukarni S. J. R. P. 1722. w 4ce, k. 8 i str. 494; Część II str. 456.

Janocki Pol. I. 138 i Niesiecki wymieniają części cztery. — Podobno dwie dalsze części były drukowane także w Warszawie r. 1728. — Ciampi nr. 15. pisze: „La Manna Celeste“ tradotta in lingua polacca. Varsavia 1728. vol. IV. in 4-o ristampata nel 1731. Fece la traduzione suddetta Andrea Stan. Załuski in lingua polacca“.

Jocher 5658.

— Manna duszy albo ćwiczenia się duchowne łączne, oraz y pożyteczne dla tego, który pragnie szczególniejszym sposobem pilnować modlitwy. Na każdy dzień roku. Przełożone od W. X. Pawła Segnerego Soc: Jesu. Missyonarza Apostolskiego y, Kaznodzieje Pápięzkiego za Innocentego XII. A z włoskiego języka na polski przetłumaczone od Kapłana Prowincyi Polskiej, różnych krajów y polskich y cudzoziemskich missyonarza tegoż Zakonu Soc. Jesu. Do zażywania codziennego naprzód swoiéy Braci Zakonnéy ofiarowane. Roku MDCCXXXI. nad to wszystkich zakonników i zakonnic; kaznodzieiów y missyonarzów, pozyskania dusz prag-

nących; y wszelkich duchownych; świeckich także bogomyślnych, wszelkiego stanu y godności, osób, Boga y duszę kochających, na ostatek samychże heretyków prawdę uznać pragnących, pokornie do ich uwagi, zapraszające. Część pierwsza na pierwsze trzy miesiące roku. Styczeń. Luty. Marzec. Na większą P. Boga naszego chwałę y wszystkich dusz, Bogu miłych, zbawienie. w Sandomierzu w Drukarni J. K. M. Coll. Soc: Jesu (1731). w 4ce, k. 4 nlb., str. 243 i k. 14 nlb. — Część II (Kwiecień—Czerwiec) 1731. str. 260 (?). — Część III. (Lipiec—Wrzesień) r. 1736 we Lwowie w Drukarni Coll. S. Jesu str. 408. — Część IV. (Paźdz.—Grudz.) tamże r. 1739. str. 371 i 29 nlb.

W Części Iej na odwrocie tytułu jest: *Manna figura pokarmu duszy y porannej modlitwy.* Dalej pozwolenie drukowania przez Konstantego Szaniawskiego Biskupa Krakowskiego w Kielecach 16. Grudnia 1730 wydane. Na drugiej, trzeciej, i czwartej karcie nie liczbowanych umieszczone jest: *Objasnienie tej książki Pobożnemu Czytelnikowi, od Jey Autora... Pawła Segnerego Uczynione.* — *Przedmowa Do Pobożnego Czytelnika y namowa do czytania tej książki przydana od tłumacza tejże książki.* — *Wreszcze approbata przez Jana Juskiewicza Prowincyała Soc. Jesu w Gdańsku dnia 26. Lipca 1729 wydana.*

W przedmowie powyższej tłumacz podnosi zalety dzieła i jego pożytek zwłaszcza dla kaznodziejów.

Dzieło ułożone jest w ten sposób, iż na każdy dzień roku przeznaczona jest jakaś sentencja ze Star. lub Now. Testamentu do rozmyślenia (wedle tekstu Wujka). — W osobnym dodatku na końcu tomu I: *Medytacje na święta ruchome.*

Stronicowanie części I pomyłone, bo po str. 1 idzie 6, potem 7, 4, 5, 2 i 3. Zamiaśl sygnatury A₄ jest A₃. — Po stronie 243 idzie: *Reiost pierwszy wedle porządku Pisma Bożego tych miejsc y których się brał argument Medytacyi w tej pierwszej części położonych.* Wedle tłumaczoney Biblii na Polskie od X. Jakuba Wujka S. J. — *Reiost II Materyi, które się traktują w tej pierwszej Części.* — *Reiost III Medytacyi osmiodniowych, na trzy dzieinne Medytacyi, obrać sobie do upodobania znastępujących.* Także na Lekcye Duchowne, podczas Rekolekcyi. — *Reiost IV Materyi kaznodziejskich,* — *Reiost V Medytacye różnym stanom służące.*

Na końcu dodana przez tłumacza którym był X. Mik. Ign. Wieczorkowski: *Informacya o staropolskiej orthographii liter słów polskich i „Dwie reguły okoły liter.“* Tłumacz odwołuje się tu na Wujka i Knapskiego.

Janocki Pol. I. 81. — *Dziennik wileński* 18:9 str. 554.

Czartor. — Drohob. — Ossol. — Uniw. lwow.

— *Toż... od W. X. Pawła Segnera S. J. Missyonarza... z włoskiego języka na polski przetłomaczona od X. Michała Ignacego Wieczorkowskiego Missyonarza S. J. ofiarowane... r. 1732.* w Sandomierzu w Drukarni J. K. M. Coll. Soc. Jesu. Część I. w 4ce, str. 245 i rejestr.

Tytuł nieco odmienny lubo też sama edycja.

Część II ma tytuł:

Manna Duszy. Albo Ćwiczenia się Duchowne Ładne y pożyteczne dla pragnących szczegulniejszym sposobem pilnować modlitwy, na każdy dzień roku przełożone. Od W. X. Pawła Segnera Societatis Jesu missionarza apostołskiego, y kaznodzieie papięzkiego u Innocentego XII. A z włoskiego języka na Polski przetłomaczone od X. Michała Ignacego Wieczorkowskiego Różnych krajow, y polskich y cudzoziemskich Missionarza Soc: Jesu. Do zażywania codziennego osobom naprzod Zakonu swego ofiarowane Roku Pańskiego MDCCXXXII. Wszystkich nad to, zakonników y zakonnic, kaznodziejów y missionarzów, pozyskania dusz pragnących; y wszelkich duchownych, świeckich także bogomyślnych, wszelkiego stanu y godności oboihey płci osób, Boga y duszę kochających, na ostatek samychże heretyków, prawdę uznać pragnących, pokornie do ich uwagi zapraszające. Część Wtóra. Na drugie trzy miesiące roku. Kwiecień. Maj. Czerwiec. Na większą P. Boga naszego chwałę, y wszystkich dusz, Bogu miłych zbawienie. W Sandomierzu, w Drukarni J. K. M. Col. Soc: Jesu (1732). w 4ce, k. tyt., str. 272 i k. 12 nlb. (Rejestr).

Toż... Ofiarowane Roku Pańskiego MDCCXXXVI... Część Trzecia Na Trzecie trzy Miesiące Roku Lipiec,

Sierpień, Wrzesień. Na większą P. Boga naszego chwalebny, y dusz Bogu miłych zbawienie. w Lwowie w Drukarni J. K. M. Coll. Soc: Jesu R. P. 1736. w 4ce, k. tyt., str. 408.

Toż... Ofiarowane Roku Pańskiego MDCCXXXIX... Część Czwarta Na Czwarte trzy Miesiące Roku, Pazdziernik, Listopad, Grudzien... w Lwowie w Drukarni J. K. M. Coll. Soc: Jesu. R. P. 1739. w 4ce, str. 371 lb. i 29 nlb. Czartor. — Drohob. — Ossol. (cz. III). — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Toż... Gdańsk 1768.

Notata Haana. Zapisuje on : N. (iema) w B. (entkowskim).

— Medytacye nabożne wybrane z Pisma S. Texty na każdy dzień w Roku przez W. X. Pawła Segnery S. J. napisane, potym z włoskiego na Francuzki a teraz z Francuzkiego na polski język przetłumaczone przez J. O. X. J. M. W. K. W. X. L. w druk. Coll. Warsz. S. J. 1728 (T. I—IV). w 4ce. T. I. k. 7 i str. 404; — T. II. k. 7 i str. 456; — T. III. str. 432; — T. IV. str. 616.

Tłumacz M. S. Wiśniowiecki.

Bibl. Domin. w Przyrowie. — Uniw. lwow. — Warsz. Uniw. — Zamoj.

— Nauka dla poczynającego słuchać spowiedzi iako ma się zachować z pożytkiem około Sakramentu Pokuty. Przez X. Woyciecha Tylkowskiego na polski język przełożona. w Warszawie, w druk. K. Ferd. Schreibera 1690. w 8ce, k. nlb. 3, str. lb. 231, Index str. 2.

Krasiań.

— Toż... około sakramentów pokuty napisana po włosku przez X. Pawła Segnery Soc. J. a przez X. Woyc. Tylkowskiego S. J. na polski język przełożona teraz powtórnie przez Jasnie Wielmożnego JX. Jerzego Hilzerna Regent. Koron Kancl. Diec. Wil. Prob. Katedr. Infant. ad usum Seminaristów y X. Diec. Infl. cum permissu Sup. do druku podana. Wilno, druk Akad. 1740. w 8ce, str. 284 i rejestr.

Jocher 4367. Wileńs. — Zamoj.

— Toż... we Lwowie 1760. w 8ce.

— Nauka o najzaczniejszej ofercie mszy S. wyjęta z poszrod wielkich

nauk X. Pawła Segnerego... Wilno 1765. w 12ce. Wileńs.

— Niewierny żadney niemającej wymówki Księga W. Xiędza Pawła Segnerego Soc. Jesu, naywyższego Kosciola Pasterza Innocencjusza XII Kaznodziei y Teologa. W tey się równie dowodzi, ze kazdy poznać może, która jest prawdziwa wiara? byle ją tylko poznać, szczerze pragnął. Z włoskiego na łaciński Roku 1721 z łacinskiego na polski język Roku 1754 przez Xiędza Krzysztofa Niepokoyczyckiego Soc. J. przetłumaczona. w Lwowie w Drukarni Jana Filipowicza J. K. M. Rzeczy Pospolitey uprzywiliowanego Typografa. R. Pańskiego 1759. w 4ce, kart 5, str. 616 i 20.

Jocher 5976. 9929. Drohob. — Ossol.

— Penitent nauczony dobrej spowiedzi; albo Książeczka duchowna, z ktorey się każdy nauczyć może sposobu powrócenia do łaski Bożej i wytrwania w niey. Wydana po włosku od... Soc. J. przełożona na polski język przez iednego Kapłana tegoż zakonu. W Połocku, w uprzywil. od Jey Imper. Mei Drukarni Coll. Soc. Jes. R. P. 1778. w 16ce, str. 271 i 3 nlb.

— Penitent nauczony dobrej spowiedzi albo Książeczka duchowna, z ktorey się każdy nauczyć może sposobu powrócenia do łaski Bożej i wytrwania w niey. Wydana po włosku od Pawła Segnerego Societatis Jesu. Przełożona na polski język przez iednego Kapłana tegoż zakonu. W Połocku w uprzyw. od Jey Imp. Msci Drukarni Coll. Soc. Jesu Roku P. 1796. w 16ce, str. 271 i 3 nlb.

Rozdział I Zaprasza do spowiedzi. Rozdział XVI O powszechnej spowiedzi. Od str. 239: Niektóre pytania

Czapski — Jagiell.

— Przyjaciel w życiu ludzkim najprawdziwszy to iest Kazanie o Świętym Aniele Strożu Roku 1663. w Mediolonie miane od Wiel. Xiędza Pawła Segnery zakonu Towarzystwa Jezusowego. Teraz z włoskiego na język Polski przetłumaczone (1772). w 8ce, k. nlb. 25.

W dedykacji Karol. z Wolda Mejorowi Wojskowiczowi Pttu Kowieńskiego, Staro-

ścisowemu Podborskiemu, podpisany X. Jan Mackiewicz Karmelita. Approbacja datowana w Wilnie 1772 roku. W dedykacji wspomina tłumacz, że przekład z polecenia rodziców Mejora przedsięwziął; zachęca go do słuchania i szanowania anioła Stróża, a potem wystawia zalety S. Karola Boromeusza, Karola Wielkiego i Karola V. Kraszewski Wilno IV nazwisko tłumacza podaje: Mickiewicz. — Jocher 5081, 8321.

— *Speculum non fallax seu doctrina speculativa et practica de cognitione sui ipsius...* Ex Italico R. P. Pauli Segneri S. J. in latinum traducta.. Varaviae typis Schol. Piarum A° 1717. w 12ce, str. 120. Warsz. Uniw.

— *Spiegel der nicht betrügt, oder Unterricht und Übung der Erkenntniss Seiner selbst von einem Priester der Gesellschaft Jesu in italienischer Sprache, anitzo ins Deutsche übersetzt.* Braunsberg gedruckt im Collegio Soc. Jesu 1716. w 8ce.

Herm. Gruchot Zur gesch. der Jesuit. 1887, mówi że to przekład z Pinamontego: *Lo specchio che non inganna.*

Baker III 587. — Jocher 6096.

— Sposób wielce pożyteczny do pobudzenia grzeszników, aby powstali z nałogów grzechu do nauczenia młodych y nie bardzo wprawnych spowiedników iako się mają z penitentami zachować iako y kiedy strofować. Iako uitaionych grzechow dochodzić, iako y iakie plasty do ran ich przykładać, ze złych nałogów wyprowadzać, w dobrych umacniać. Przez X. Pawła Segneriego S. J. po włosku wydany a przez X. Tylkowskiego S. J. na polski język przetłumaczony. Z dozwoleniem Starszych. We Lwowie w Drukarni Jana Filipowicza J. K. MGi S. y typografa. (1760). w 8ce, k. tyt., str. 241. Czartor. — Ossol.

— *Zwierciadło niezawodne albo nauka y rozumowi do uznania prawd y woli do sprawowania cnot.* O poznaniu siebie samego podana w siedmiu uwagach na każdy w tygodniu dzień rozłożonych przełożona w języku włoskim przez W. X. Pawła Segneriego S. J. potym w Dilindze na łaciński a teraz z łacińskiego na polski wytlumaczona przez W. X. Piotra Radomin-

skiego z Towarz Jezusow. 1778. w Kaliszu. w Drukarni J. K. M. w 8ce, str. 120 i kart 11.

Ded. do Katarzyny z Tworzyszańskich Gaiewskiej Kasztell. Rogozińsk. Jocher 6140 i 4150.

Ossol. — Wileńs. — Zielińs.

— ob. Hertzig Franciscus (1737) —

Wiśniowiecki.

Encykl. kośc. XXIV, 601. — Bieliński Uniw. wileń. II. — Brown. Bibl. 473—4. — Sommervogel. — O przedrukach z XIX w. obacz Bibl. tom IV i VII, oraz Bibl. za lata 1881—1900 IV str. 141.

Segna Elisabetha ob. Cynerski Joan. (1633).

Segnic Kasper ob. Wosiński Stanisław (Jasne pochodnie 1665).

Segnic Stanisław ob. Wosiński Stanisław (1665).

SEGNITZ Stanisław Michał. Mowa na przywitanie JW. JP. Marcina na Zamościu Zamoyskiego Podsk. W. koron. Bełsk., Bolemosk., Płoskirowsk., Rostockiego etc. Starosty. Przy lustracyi Skarbu Koronnego imieniem całego magistratu i m. Krakowa przez J. M. Pana Stanisława Michała na Janowicach Segnitza J. K. M. Sekretarza, Radzce Krakowskiego roku pańskiego 1686 dnia 15. stycznia. w Krakowie. w 4ce, kart 2. Dzików — Jagiell.

Segnicowa Katarzyna ob. Wosiński Stan. F. D. (Jasne pochodnie przy pogrzebie 1665).

(**Segnitze**). *Processus secundarius et decreta secundaria, tribunalitia regni inter generosos Segnitze, Grothowski et Groth. Actum Lublini in iudiciis ordinariis generalibus tribunalibus regni, sabbatho post festum immaculatae conceptionis Beatissimae Virginis Mariae, proximo anno domini millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto (1694).* fol., str. 22.

Segregatus S. Casimiritanus ob. Gorczyński Aq. (1703) — Wawrzecki B. (1703).

Segren (Seger) ob. Karol XII (1702).

SEGUIER de Saint-Brisson, kapitan piechoty († 1773). Aryst albo Powaby Poćiwości przez JP. Segurier de Saint Brisson [Winieta] w Warszawie 1792.

w Drukarni P. Zawadzkiego. w 8ce, k. 2 nlb., str. XLVII i 120.

Całe dzieło drukowane ozdobną kursywą.

Dedykacja Ign. Krzuckiemu posłowi woj. wołyń. na sejm Związkowy i konstyt. Podpisał ją tłumacz M. F. K. P. Z. a datawał w Warszawie 8 czerwca 1792. Polemizuje w niej z materialistami (Mirabeau, la Mettrie), rozważa sprawy ducha i ciała, opisuje przyrodzone skłonności człowieka, zachęca do prostoty i do powrotu do natury, sławi życie na wsi. Wspomina, że pozostaje w 20 kilkoletniej przyjaźni z Krzuckim. Cała przedmowa charakterystyczna dla prądów z końca XVIII wieku (wpływ Rousseau'a).

Przypuszczam, iż litery tłumacza oznaczają: Maurycy Franc. Karp, poseł żmudzki (ob. tom XIX str. 141). Był on tłumaczem Rousseau'a.

Por. wyżej str. 24 (pod Saint-Brisson) oraz w tomie XIII str. 343 (Brisson).

Na str. 24 niniejszego tomu błędnie podałem nazwisko autora Segnier (zam. Segurier). Czartor. — Jagiell. — Warsz. Univ. — Wileńs. — Zamoj. — Zielińs.

Seheburg ob. Leo Jan. (Prodigium 1612).

Seheer-Thoss ob. Fülleborn (1755).

Sehin ob. Nowiny (1634) — Smoleńsk — Szein — Władysław IV.

Seialach Victorius ob. Liturgia (1604).

Seidel Barbara ob. Gretschus And. (1588).

SEIDEL (Seydel) C. S. R. V. Observationes practicae de iuribus atque processibus forensibus in Silesia, principaliter autem in metropoli Vratislavia eidemque vicinis locis usitatis, horis successivis collectae a C. S. R. V. S. 4. Vratislaviae 1717. w 4ce, str. 56.

Jest tu ważny dla Polski traktat: Casp. Schiferdegheri ad Ant. Fabrum de veteri et novo Silesiorum jure, singularia annotationu.

SEIDEL Daniel Teofil. Q. D. B. V. Quaestionem an Deus irascatur et delectetur? sub praesidio Dn. M. Petri Jaenichii... in Audit. Maximo A. 1713. d. 23 Mart. explanabit et adversantium opiniones expendet Autor et Respondens Daniel Theophilus Seidelius Lesna-Polonus Gymnasio valedicturus. Thorunii Impressit Joannes Nicolai... (1713). w 4ce, k. 12 nlb.

Joher II 3471.

Czartor. — Ossol.

— ob. Furmann Gottfried (Peu de lignes de felicit. 1713).

Węz. Czartor. obie rzeczy są razem poprawne.

SEIDEL Joannes (I). Solemnia hy-maenaea Mauricii Rallae pastoris ecclesiae in agro Briesen, et Marie Fabricianae, Leoburgi 9 Nov. 1614 a Joan. Seidelio Bolubora Boleslai Elysiorum, Gottbergicae Pleiadis informatore,... Gedanii, Hunefeld. w 4ce, 1 ark.

Seidel Joannes (II) ob. Mymerus Fr. (1532).

SEIDELIUS Johann Georg. Votum adonicum... E. Fridrichsen judicii Scabinalis adessori oblatum. Dantisci 1667. folio.

(**Seidel Jakób**). Dartylisches Freuden Geticht Auff den Hochzeitl. Ehren Tag des... Jacob Seidels... (Danzig) G. Rheten Witwe 1654. w 4ce, str. 4.

Gdańs.

— Auff den Hochzeitl. Ehren Tag des... Jacob Seidels... (Danzig) G. Rheten Witwe 1654. w 4ce, str. 4.

Gdańs.

— Hertzlicher Wunsch und Ehren Gedicht auff das Hochzeitl. Freuenfest des... Jacob Seidels... (Danzig) G. Rheten Witwe 1654. w 4ce, str. 4.

Gdańs.

— ob. Freytag Joh. (Ehren 1654).

Seidelius Martinus ob. Bock (Hist. antitr. 1784 str. 829) — Socinus Faustus (Disputatio 1618, Miscellanea 1611) — Wiśniowski Tob. (1580).

Był to Ślązak z Olawy. Drukiem wydał Katechizm sekty sabatjanów, dziś nieznanym. Merczyng Polscy deisci w Przegl. histor. XII (1911) str. 280 przypuszcza, że to może być identyczne z Tobjasza Wiśniowskiego „Prawdy chrześc.” (1580 lub 1599); ale przypuszczenie to bez dostatecznych podstaw. — Bock cytuje trzy jego prace rękopiśmienne.

(**Seidel Matthias**). Neue Zeitung welche Auff des Herrn Matthiae Seidels, Vornehmen Bürgers und Barbiers zu Fraw Stad in Gross Pohlen, als Bräutigams, Dann Jungfrauen Annae gebohrner Duszigin, Als seiner Hertzliebsten Brautt, Den 18 Jenners dieses jüngst eingeschrittenen 1661 Jahres in Breslaw Hochzeitlich begangene Ehren Fest übersendet worden

auss Denen Cyprischen Insulen. w 4ce, kart 2.

Wiersze niemieckie. Wrocław. miej.

SEIDEL Samuel. Krönungs-Gedächtniss Augusti III, Königs in Pohlen, und Churfürstens zu Sachsen. Lauban, 1736. w 4ce.

Seidenbecherus G. L. ob. Verpoorten Alb. Menon (Commentatio 1739).

Seidenberg ob. Sammlung (1762). (**Seidler Szymon**). Epigrammata Gratulatoria in honorem nuptiarum ornatissimi Viri, pietate, eruditione et virtute praestantiss. Dm. Simonis Seidleri Toruniensis, illustris quondam Leuartouiensis Scholae Rectoris: & honestissimae ac pudicissimae foeminae Catharinae &c. Scripta ab amicis et diuersis sponsi discipulis, gratitudinis ergo. Anno M.D.LXXXII (1582) ipso die Concordiae. Torvniae Excudebat Melchior Neringk. w 4ce, kart 6.

Mieści wiersze które podpisali: Samuel Wolf Silesius Scholae Levart. Retor; Albert. a Krasnystaw ejusdem Scholae synergus; Andreas Dzierżanowski; Nic. Mniszek; Nic. Ponętowski; Hier. et Petr. Ossoliński; Joan. Błotnicki; Samson et Andr. Chlewicki; Mart. Sartorius; Joan. Rozwadowski; Preclaus Czerny; Val. Podłodowski; Pet. Kloczowski; Joan. et Jerem. Lutosławski; And. Lipski; And. Borkowski; Pet. Porudeński; Venc. Kosowski; Nic. Brzozowski; Stan. et Joan. Grabia et Georg. Orzeszko.

Wierzbows. III N. 2712. — Wojciechowska Z dziejów książki 1927 nr. 29.

Kórnik — Ossol.

Seifer, Seiffert, Seiffried ob. Seyfer, Seyffert, Seyffried.

Seila ob. Metastazy [nie Scilla, jak mylnie podano w tomie XXII s. 311]. Bernacki Teatr za St. Aug. II. 300.

Seiler Abraham ob. Wend G. (1692).

Seiler Jerzy Daniel ob. Seyler Jerzy Daniel.

Sejm (Seym) białogłowski (przed r. 1547). w 4ce, kart 8.

Pierwsze wydanie wyszło zapewne przed r. 1547, skoro dzieło o podobnym tytule jest wspomniane w inwent. Szarfenberga (ob. Benis Mater.) jako „Senatulus“, „Conventiones mul.“ „Histor. de mul.“ Ma je posiadać Zygm. Wolski (?). — Badecki Lit. mieszc. (1925) str. 310.

— Toż... (przed r. 1617).

Wymienia to pismko indeks bisk. Szyszkowskiego z r. 1617.

— **Seym białogłowski** który w sobie zamyka wszelakie swobody y pokoie z Mężami, waruiąc to wszystko do Lat słusznych, poko swego nieprzewiodo (sic), według uporu. Spisany Roku niedawno przeszłego, Dnia pierwszej Niedziele, niektorego Miesiąca iasnomodrego. [Po czem winietka, a pod nią:] Za pozwoleniem rękodaynym wszystkich Białychgłów iasno rumianych. w 4ce, kart 9.

Wokoło tytułu są floresy. Na odwrotnej stronie tytułu dwie kobiety.

Druk z połowy XVII wieku.

Zaśluski Bibl. 26. — Maciej. Piśm. III 181—2. — Badecki Lit. mieszc. (1925) str. 309. Warsz. Uniw. (?)

— **Seym Białogłowski** Ktory w sobie zányka wszelakie swobody pokoie z Meżami, wáruiąc to wszystko sobie do lat pewnych, poko swego nie przewioda, według vporu. Spisany Roku nie dawno przeszłego, Dniá pierwszej Niedziele, niektorego Miesiącá iasnomodrego. [Tu ozdoba]. Za pozwoleniem rekodaynym (sic) wszystkich Białychgłów iasno rumianych. w 4ce, k. 12 (sygn. C₃).

Na odwrocie strony tytułowej drzeworyt, przedstawiający dwie kobiety rozmawiające

Ob. Badecki w przedmowie do przedruku „Przygany strojów“ Zbylitowskiego, gdzie stwierdza, że ten sam drzeworyt jest na jednym z wydań Przygany.

Opis wydania podaje Badecki w Lit. mieszc. 1925 str. 305 i Bibl. pisarzy pol. nr. 58. Datę tego przedruku kładzie Badecki na koniec XVII wieku i twierdzi, że Bibl. Ossol. ma dwa nieco różniące się odbicia tego wydania, zapewne z różnych lat pochodzące.

O samem dziełku obacz Brückner w Pam. liter. II. 65 i Bibl. warsz. 1902 I.

Badecki l. c. 491 wykazuje zbliżenie z Jagodyńskiego Dyskursu dwunastu mężatek, a w Bibl. pisarzy polskich nr. 58 str. 9 wskazuje na podobieństwo do Sejmu domowego.

Ob. pod Oleski J. — Porównaj niżej: Sejm niewieści (M. Bielskiego). — Sejm paniński (Oleskiego).

Bibl. król. w Stockholmu. — Ossol.

(**Sejm domowy**). Sejmu domowego artykułów sześć. [Na końcu podpis:

Januarius Sovizralus pede propria, An-nus Dominus 8061]. w 4ce.

Data oznacza rok 1608.

Wedle Maciej. III. 542 było w Dzikowie. — Szukałem tam w r. 1927, alem nie znalazł. — Porównaj Badecki w pracach niżej cytowanych.

— Seym Albo Constytvtie Domowe Gdzie te zarty prawdę pokážuią Kto-rych iest Artykułow sześć Ktore Dru-kowano w oleśnicy Ná pácánowskiew vlycy Roku Tysiąc Sześć Set dwudzie-stego Piątego Kiedy było obfitość zuru owsiánego Ták hániebnie dziewczki od niego tyły Jako od miesá pękáciuchne były. w 4ce, kart 8 (sygn. B₃).

Badecki w Bibl. pisarzy pol. nr. 59 rozeznaje to jako pracę Jana Dzwonowskiego. — Tenże Liter. mieszc. 1925 s. 334 (obszer-ny opis i repr. tytułu). — Windakiewicz Teatr lud. str. 206. — Brückner w Pamiętn. lit. 1905 zwraca uwagę na podob. z Sejmem białogł. — Korbut Lit. I. 501.

Krasinś. — Ossol.

— Seym Albo Constitvtie Domowe. Gdzie te zarty prawdę pokážuią kt-rych iest Artykułow sześć. Ktore pi-sano w Oleśnicy Ná pácánowskiew vlycy. Roku Tysiąc Seść set dwudziestego pią-tego Kiedy było obfitość barszczu ow-śiánego. B. m. i r. (1625). w 4ce, k. 8.

Facsimile litografowane (Lissner w Pozn.) jest w bibl. Akad., Bawor., Berl., Dziedusz, Jagiell., Ossol., i Raczyń., o czem obacz w t. IV Bibl.

Są drobne różnice w tekście od edycji po-przedniej.

Oryginalny egzemplarz dziś nieznany.

— Seymv Walnego Domowego. Ar-tykwłow Szesc. Ktore są bárzo potrzebne... przez Jana Dzwonowskiego Prędko ná świat wydáne... (1625)... w 4ce, k. nlb. 12 (sygn. Ciiij).

Opis wydania, które nosi nazwisko lub może raczej pseudonim autora, obacz w t. XV. 474 (pod Dzwonowski).

Badecki Liter. mieszc. str. 338 (z podobizną tytułu) i w Bibl. pisarzy (nr. 58: Pisma Jana Dwonowskiego). Tu podany przedruk wraz z odmianami innych wydań.

Juszyński I. 69.

Czartor.

— Seymu Walnego Domowego Ar-tykwłow Szesc. Ktore są bárzo potrzebne wszelákim stanom, a zwłaszcza gospodarstwem się zábawiającym. y tym na ktorzych żony iezdzą, áby ie mieli wskramniać, żeby im powolniechne były.

Przydane do tego y insze rzeczy śmie-szne. Przez Jana Dzwonowskiego prędko ná świat wydáne. (Bez roku, ale po r. 1625). w 4ce.

Fragment znajduje się w bibl. Cieńskiego w Oknie, o czem Badecki l. c. — Na str. 340 podaje reprodukcję tytułu. Fragment składa się z pięciu kart. — Badecki sądzi, że inne rzeczy „śmieszne“ to miały być Rozmowa szl. z karcz., Konterfet Płachty i Pieśń Płachty.

Sejm niewieści ob. Bielski M. (1586, 1595).

Sejm panienski Abo Rozmowa... (przed r. 1617).

Wspomniane już w Indeksie Szyszkowskiego z r. 1617. Jako autora podaje Index Jana Oleskiego.

— Panienski Abo Rozmowa O Bie-śiádách y Krotofilách Miesopustnych. Tudżiesz O obyczaiách Meżow gdzie ze dwudziestu Pánien każda zdanie swe podáie. A ná koniec Paćirz sobie zło-żyły y Młodzianow go náuczzyły. [Tu drzeworyt dwu panien z wieńcem]. (B. m. i r.) w 4ce, kart 11 (sygn. C₃).

Badecki Liter. mieszc. 1925 str. 311 (po-daje repr. tyt.).

Druk po r. 1650.

Zamoj.

— Panienski Abo Rozmowa, O Bie-śiádách y Krotofilách Miesopustnych. Tudżiesz o Obyczaiách Meżow, gdzie ze dwudziestu Pánien, każda zdanie swe podáie. [Tu ozdoba drzew.: wazon mię-dzy dwoma faunami]. W Krakowie Roku Pańskiego, 1684. w 4ce, k. 11 (sygn. C₂).

Badecki l. c. str. 312 podaje repr. tyt. i obszerny opis.

Bibl. król. w Sztock.

— Toż:... Kraków, Hebanowski 1697.

Cytuje Załuski Bibl. str. 26.

— Panienski, albo Rozmowá O Bie-śiádách, y Krotofilách Miesopustnych; Tudżiesz o Obyczaiách Młodzianow, ze dwudziestu Pánien każda zdanie swe podáie. [Poczem tekst: Aczkolwiek Panny cicho to gadály...]. w 4ce, k. 10.

Bentk. I. 368. — Badecki w Liter. mieszc. 1925 str. 493 (podaje repr. tyt. i opis).

— Przedruk edycji z r. 1684, ale mocno nie-dbały. — Zapewne z końca w. XVII.

Dzików — Łopac. w Lubl. — Zamoj.

— Toż:... w 4ce, k. 9.

Badecki l. c. str. 495 (repr. tyt.)

Przedruk jeszcze późniejszy; na jednym egzemplarzu glosa rękop. z r. 1697.

Wójcicki w Bibl. warszaws. 1842 (podaje obszernie streszczenie). — Katalog Giejsztorza 1887 oraz Bibl. Estr. tom XXIII str. 322 pod Oleskim. — Ottman Sejmy niewieście w N. Reformie 1883, (tu przedruk z rękopisów bibl. Jag. nr. 116 i 2274 podobnych „artykułów panieńskich“). — Brückner w Pam. liter. 1903 str. 65.

Bawor. — Dzików — Czartor. — Krasiń. — Mocarski w Tornu. — Warsz. Uniw. (?).

Sejm piekielny... (około 1615). w 4ce, k. 28.

Fragment z 9 kart (bez tytułu) jest w Bibl. Jag. Jest to zapewne fragment z I wydania. Tekst podobny jak w ed. 1622.

Badecki Liter. mieszcz. 1925 nr. 120. — Brückner w przedmowie do przedruku (ob. niżej) sądzi, że pierwsza edycja nie mogła wyjść przed r. 1615. — Biegeleisen Liter. III. 226 podaje reprodu. tytułu jakoby z XVI wieku, co mylnie.

Katal. bibl. Racz. tom. III str. 576 podaje fragment wydania z r. 1607, ale to błędne (ob. niżej).

— **Piekielny straszliwy, y Examen Książęcią piekielnego, ábo słuchanie liczby wszystkich czártow co który zrobił ná świecie zá te látá od strá-cenia z niebá, áze do sądneho dnia.** Teraz znou wydány y ná wielu mieyscách poprawiony. O co się czáréi ná nas gniewáią, á iáko się ich strzedz pilnie potrzebá. Luc: 10. Cap. Vidi satanā tanquā fulgur cadentē de coelo Apoc: 12. Cap. [Następują te same wiersze co w następnej edycji, poczem:] Januarius Sowirzalius manus propri 9 Annus Dñus 1622. w 4ce, k. nlb. 26 (sygn. G₂).

Brückner przedrukował tę edycję w Bibl. pis. Akad. Um. 1903 (nr. 45), uważając ją za najdawniejszą ze znanych.

Na ost. karcie wizerunek djabła z legendą: „Crede sicut vis vel in me“.

Dokładny opis wydania podaje Badecki Liter. mieszcz. str. 318 wraz z reprodukcją wizerunku djabła.

Bibl. berliń. — Kórnik.

— **Toż:...** O co sie czáréi ná nas gniewáią, á iáko sie ich pilno strzedz potrzebá. Luce 10. Cap. Vidi Satanam tanquam fulgur cadentem de coelo. Apoc: 12. Cap. Ták pisze Jan święty — Czart pychą więty — Jásną postać stracił — Tey pychy przyplácił —

Przyszedł w takie błędy — Wpádl niewie sam kędy — Strácił práwá wszystkie — Stał się Bogu brzydki. Teraz się w łeb skrobie — Nie wie co rzec sobie. — Cierpi wielkie męki — A musi przez dzięki. — Tak też będą y ci: — Ktorych tám záchwyéi. — Tá niewola iego — Poki świata tego. (Pod tem:) Januarius Sovvizralius. A. D. 1622. w 4ce, kart 26.

Oprócz niektórych dodatków i poprawek wprowadzonych tu jest jeszcze więcej szatanów i tak: Lewko — Liton — Wicher Wróg stary, — Lelek nocny — Bias, ruski diabeł — Didko, biesów brat. Po diable heretyckim Nuntius apostaticus dodano: „Tenże pokazuje, jako heretycy zszywają pismo i kabat z niego czynią“: potem następuje Fragmentum sermonis Joanni Cochlaeo a Luteranis affecti.

W egz. Ossol. brak 2 kart.

Badecki l. c. str. 320.

Ossol.

— **Toż:...** (B. roku, ale po 1628). w 4ce, kart 24.

Jest nieco skrócone w porównaniu do wyd. poprzedn. — Opis wydania i reprodukcja karty tyt. ob. Badecki l. c. nr. 123. — Na tytule taka sama rycina jak w wydaniu późniejszym. Czarn. (Bawor.).

— **Toż:...** y Examen Książęcią Piekielnego ábo słuchanie liczby wszystkich Czártow, co który zrobił na świecie za te látá od strá-cenia z niebá, aż do dnia Sądneho... (B. r. ale około 1650). w 4ce, kart 24.

Bibl. Racz. ma z tego wydania fragment, opisany mylnie jako edycja z r. 1607.

Badecki l. c. nr. 124.

Raczyń.

— **Piekielny Straszliwy Y Examen Książęcią Piekielnego. ábo słuchanie liczby wszystkich Czártow co który zrobił na świecie za te lata od z strá-cenia z nieba, aż do dnia Sądneho.** [Tu rycina: Lucyper strębuje czartów, człowiek gra na basetli, a za drzewem aniołek]. O co się Czáréi na nas gniewáią, a iáko się ich strzedz. Vidi Satanam tanquam fulgur de caelo cadentem. Apoc. 31. Cap. w 4ce, k. 18 nlb.

Na odwr. str. tyt. do czytelnika, dalej: Uniwersał Lucypiera książęcia piekielnego po wszystkim świecie rozestany. — Tekst w tem wydaniu uległ znou skróceniu. — Badecki l. c. nr. 125.

Ossol.

— **Piekielny Straszliwy Y Eráment (sic) Książęcią Piekielnego..** [Na

k. tyt. ten sam drzeworyt, co w popr. edycjach]. w 4ce, k. 18 nlb.

Opis Badecki l. c. nr. 126. — W bibl. Jag. jest tylko fragment.

Tekst skrócony, jak w popr. edycji.

Czartor. — Zamoj.

— **Piekielny Straszliwy Y Exámen Książęcia Piekielnego Albo Słuchanie Liczby...** [jak w popr. edycjach]. (Bez r., ale około 1690). w 4ce, k. 24 nlb.

Przedruk z IV edycji, ale są wprowadzone pewne różnice. — Na tytule rycina dusz w ogniu piekielnym za kratami. — Reprodukcję t.j. karty tyt. podaje Biegeleisen Dzieje liter. IV. 55 oraz Badecki l. c. str. 327. — Badecki daje też opis wydania pod nr. 127.

Bibl. Jana Michalskiego — Jagiell.

— Toż:... w 4ce, k. 24.

Reprodukcja tytułu i opis ob. Badecki l. c. nr. 128. Bawor.

— Toż:... Kraków, 1730. w 4ce, kart 19.

Catalogus libr. Laueri str. 27. — Badecki Lit. mieszcz. str. 329 i 496.

Fragment z tego to, jak się zdaje, wydania jest w bibl. Z. Czarn. (Bawor.).

W ciągu w. XVIII wyszło zresztą niewątpliwie kilka edycji, choć tylko dwie są znane.

— **Piekielny albo Popis wszystkich złych duchów piekielnych przed księżciem Lucyperem panem y dziedzicem całego Piekla co ktoren z nich tylko zrobił y uczynił na Swiecie Wydany y przedrukowany roku 1752.** w 4ce, 20 kart nlb. (Druk gocki).

Opis ob. Badecki l. c. str. 497.

Obacz o tem wydaniu Wierzbowski w przedmowie do przedruku „DIALOGU rozmowy flisa“. — Chrzanowski Z dziejów satyry str. 165.

Bawor. (Czarn.) — Branice. — Czartor. — Warsz. Uniw.

— ob. Borawski (Theatrum diabolorum 1621) — Jagodowicz M. (Summa comicotragediey 1633) — Postępek prawa czart. (1570) — Sowizdrzał — Wargocki (1605).

Literaturę o „Sejmie piekielnym“ zestawia Badecki l. c. str. 329—333. — Z ważniejszych rzeczy wymieniam: Wiszniewski VII. 185. — Trębiecki w Bibl. warsz. 1843. IV. — Maciej. Piśm. II oraz Polska I. 363. — Kłodziński w Bibl. zakł. Ossol. Tom VII. str. 163 (udowadnia, że Sejm nie jest identyczny z dziełkiem Borawskiego Teatrum diab.). — Rymarkiewicz Pieśń świętojańska 1884. — Brückner

w Bibl. war. 1890 i w Bibl. warsz. 1892; w Przewodniku nauk. i lit. XXX str. 412; Liter. relig. tom I; w Pam. liter. 1903 str. 478 i 1904 str. 79. — O związku Sejmu z Postepkiem pr. czart. obacz Brückner w Kwart. hist. VII. 663 oraz w Archiv f. slav. Phil. XV. 470—5, nadto Jagić w Denkschr. der Wiener Akad. XI. — Windakiewicz Teatr lud. — Szyszkowski w Ludzie 1915 („Pierwiastek ludowy“).

Przedruk wątpliwy z w. XIX obacz w Bibl. tom IV, 220 oraz Badecki Liter. mieszcz. str. 497.

Sejm zwierząt (1521) ob. Antoninus. Dzień nieznan. — Obacz: Bernacki Pierwsza książka 1918 str. 398 i 505. — Por. niżej: Sejmik zwierzęcy.

(**Sejm**). **Seym Konstytucyiny Extra-Ordynaryiny (1791).** w 8ce, str. 19. Ob. niżej: Sejmy (1791).

Jagiell. — Ossol.

— **Seym Konstytucyiny Extra-Ordynaryiny.** w 8ce, str. 14.

(Zarazem:) Sądy sejmowe. w 8ce, str. 46. Jest to prawo z r. 1791. — Zaczyna się: O mieyscu dla seymów konst. przeznaczonem.

Wykazuje drobne odmiany w stosunku do tekstu ogłoszonego w Vol. legum tom IX str. 241.

Ob. niżej: Sejmy (1791).

Akad. — Branice. — Jagiell. — Wileńs. — Warsz. Uniw.

— **O Seymie Teraznieyszym W Kurlandyi i o Jego Prawnym Odroczeniu.** z Francuzkiego. w Warszawie w Drukarni P. Duforp Kóns: Nad: J. K. Mei Dyr: Druk: Korp: Kadetow MDCCXC (1790). w 12ce, str. 47.

Broni praw stanu rycerskiego a oskarża księcia o despotyzm. Delegatami stanu rycersk. do Warszawy byli Mirbach i Heyking. Ten ostatni jest zapewne autorem tego pisemka. Istotnie pod Heykingiem (w tomie XV III str. 183) notuje mój ojciec nieznaną mu zresztą bliżej broszurę pt. Reflexions sur la question, si l'ordre equestre a le droit de limiter les dietes? — Broszura ta mogłaby być oryginałem francuskim, wspomnianym w tytule broszury „O sejmie“.

Na str. 45 instrukcja dana Heykingowi 18 czerwca 1789.

Akad. — Bran. — Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol.

— [Sejmu Grodzkiego 1793 ustawy razem zebrane]. (Bez tytułu, bez m. i r. druku). folio. Część I str. 83 (brak końca); Część II str. 240; Część III

str. 20 (brak końca) i ark. od 1—14 (razem kart 38).

Jest to dzieło, które rozpoczęto drukować, ale nie zdołano druku ukończyć. Tem tłumaczy się brak tytułu, brak przedmowy i luki na końcu poszczególnych części. Układ treści wskazuje, że druk rozpoczęto już po ukończeniu albo pod sam koniec sejmu. Miał to być bowiem układ systematyczny, choć nie przeprowadzony ściśle.

Część I obejmuje artykułów VII, a mianowicie: Rota przysięgi dla Marszałka. — Materje zagraniczne (noty do i od Sieversa oraz Buchholza, instrukcje dla deputacji zagr., traktat z Rosją z 22 lipca, traktat z Prusami z 25 września 1793, traktat z Rosją z 26 października 1793 etc.). — Akt konfed. grodzieńskiej z 15 września 1793. — Wyznaczenie różnych deputacji. — Dochodzenie należytości skarbu. — Rozrządzenie dóbr stołowych. — Zalecenia i nagrody osobom wojskowym.

Część IIga obejmuje: Prawa kardynalne, pacta conventa, materje status; sejmiki, sejmy, senat, sądy sejmowe; rada niustająca i jej departamenty; komisja edukacyjna, komisja policji i wojskowa; assessorja i obow. kanclerzów; miasta wolne; komisja skarbowa (z tablicą percepty skarbowej i rozkładu wydatków oraz z tabelą pensjów oficyalistów); sprzedaż szarż; księga ziemiańska; księstwo siewierskie; komisje porządkowe; trybunał koronny i duchowny; trybunał główny W. X. Lit.; sądy ziemiańskie kor.; porządek co do kancelarjów i aktów; porządek urzędów wojewódzkich; sądy ziemskie litew.; rozkład województw i ziem w Koronie i W. X. L. (z tablicą podziału prowincyj; woj. Hełmskie; Ducatus Curl. et Semig.; powiat piltyński; urządzenie fund. duch.; warunek dla stanu duch.; codex civ. et crimin.; ordery; rozgraniczenie Korony i W. X. L. — Wreszcie: Uchylenie sejmu z r. 1788 i wszystkich na nim ustanowionych praw.

Część III obejmuje: Różne dalsze ustawy. Rozpoczyna: Zamiana domu fabr. grodz. — Są tu dalej między innymi: nobilitacje i rehabilitacje (str. 13), indygenaty, nominacje. Wreszcie na arkuszach niepaginowanych: Noty różne, drukowane pag. fracta. Jest to korespondencja z posłami obcymi za czas od 22 czerwca do 6 listopada 1793 r. Ciekawą jest nota (nr. 50) Sieversa w sprawie Jakobinizmu w Polsce.

Niektóre ustawy zawarte w tym zbiorze wyszły osobno (ob. np. Prawo o sejmikach, trybunale, sądach... w t. XXV. 224). — Również projekty do poszczególnych konstytucji, zawartych w tym zbiorze, wychodziły osobno, a nadto wyszły razem w zbiorze pt. Projekta formy rządowej

(w 4 tomach). Zbiór ten opisałem w Bibl. tomie XXV. str. 275.

Z powyższym zbiorem konstytucyj należy porównać „Zbiór wszystkich druków konfederacji targow.“ (wydany też pt.: „Zbiór konfed. teraźn.“) w 2 tomach, obejmujący wypadki poprzedzające sejm grodzieński, Kraszewski Polska III. 411 str. (o niszczeniu egzemplarzy przez rewolucję 1794). — Cheliński w Themis polska 1918. — Korzon Wewn. dzieje VI (nie wyzyskał tego zbioru, choć go raz cytuje). Ob. tom XX str. 65.

Branic. — Jagiell. — Ossol.

— Po Seymie Nowiniarz z Wielomowcą Rozmawia. (Bez osob. tytułu). w 4ce, kart 10 (sygn. A—Cij).

Pisane po sejmie z r. 1613, jak wynika z treści, a więc zapewne druk. w r. 1614 w Krakowie.

Zaczyna się od przemowy Wielomowcy: Służba moja Waszmości panie Nowiniarzu... Przemawiają obaj wierszem.

Wspomina konfederację zborowską i stacje. O poborach od żydów, ormian, Prusaków. O wojnach groźących Rzeczp. (posel nazw od Turka przyniósł pokłon). W trakcie rozmowy przytoczony tekst deklaracji konfederackiej (o Różyńskim, o Sapieszce, o Dymitrze Szujkim, o Gąsiewskim, o obłężeniu w Moskwie w r. 1611). — Poczem nagle przeskakuje rozmowa do kwestji strójów, Nowiniarz przemawia za ograniczeniem mieszczan w ich strojach, a wyjątek chce zrobić tylko dla Krakowa, który w ten sposób wysławia:

„Excepto Krakowiany jako lud wybrany — Na takie nie miały być taki dekret dany. — Bo to miasto stołeczne. Tu korona leży, — Do niego wszelki naród jak do portu bieży. — Tu posłowie Turcecy, Tatarscy, Persowie, — Anglikowie, Francuzi, Hiszpani, Grekowie, — Tu z Rzeczy na przemiany kupiecki lud bywa, — Obyczaje, dostatki, ubiór upatrywa. — Białogłowy spaniałe, na nich strój adziamski, — Stateczność i przewaga i animusz panski, — A zwłaszcza kiedy w święto idą do kościoła — Panny przed rodzicami jak anieli zgoła... — Do tego miasto grzeźne, kościoły ubrane, — zamek świetny...“

Kończy wiersz pt. Marnotrawstwo, pisany strofą safficką.

Badecki Liter. mieszez. str. 488. — Wiszn. VII. 164.

Obacz tom XXIV str. 375 i XXIII str. 192. Ossol. — Uniw. lwow.

(Sejmy). Seymy. folio, k. 17 (fracta pagina).

Projekt z XXXVII artykułów. — Rozpoczyna się: Co do czasu składania sejmów...

Bibl. XX. Miss. — Branic. — Czartor.

— Actum in Curia Regia Varsaviensi Die Vigesima Octava Mensis Maij Anno Domini Millesimô Septingentesimô Nonagesimô Primô. Ad Officium & Acta praesentia Castrensia Capitanealia Varsaviensia personaliter veniens Magnificus Antonius Siarczyński... eidem officio Constitutionem Infra-scriptam obtulit... [Rozpoczyna się: Seymy. I. O mieyscu dla Seymów przeznaczonym...]. folio, kart nlb. 16 (sygn. H₂).

Jest to konstytucja z r. 1791, druk. w Vol. legum IX str. 250—266.

Od ark. G₂: Sub eodem actu... Sejm konstytucyjny Extra-Ordynaryjny. Kończą: Punkta służące wszystkim Sejmom. Podpis: Puchała mp. Lectum per Krosnowski.

Ob. w tomie XII str. 53 pod Actum... — oraz w tomie XXV. 223 pod: Prawo polityczne Rzecz. (1792), w którym to dziele tę konstytucję przedrukowano.

Akad. — Branic. — Krasin. — Raczyn.

— Seymy Prawo Uchwalone Dnia 13. Maja Roku 1791. (B. m. dr.) w Sce, str. 98.

(Przytem): Sejm konstytucyjny... str. 14. — Sądy Sejmowe... stron 76.

Na egz. Akad. Um. (któremu brak tytułu) dopisano: 1791 księdza Hugona Kollontaja. Jest to jednak dopisek ręką Walewskiego, a więc nie współczesny.

Ob. wyżej: Sejm Konstyt.

W Vol. legum w tomie IX str. 250—266.

Akad. — Jagiell. — Wileń.

Sejm (sejmy, sejmowanie) ob. Acta (Interregni post mortem Sigismundi III 1632, Interregni post mortem Vladislai IV 1648) — Actum in curia (tu zamieszczone liczne konstytucje oblatowane) — Algarotti — August II (Uniwersał do Polaków względem zwołania sejmu 1703) — Badeni Stanisław (Dyaryusz seymu warszaw. 1780) — Bezpieczeństwo (1780) — Bieliński F. (zrywanie, list 1762) — Borzęcki (obier. urzęd. 1764) — Braun Dawid (De comitiis 1754, De iurium 1722) — Burzyński St. (Zebranie wszystkich sejmów 1765) — Bystrzonowski (Polak senzat) — Cieciszowski Adam (Dyaryusz S. konfeder. gener. 1776) — Comitata (varsovia 1669) — Constitucye — Constitutiones — Copia responsu na list pewnego posła (1695) —

Czacki Feliks (List ciekawy 1762, Mowa 1766) — Czartoryski F. Mich. (Mowa 1762) — Diarium — Drewnowski Flor. (Zbiór wszelkich papierów 1789) — Duńczewski Stan. (1765) — Dyaryusz — Dyskurs szlachcica polskiego (1643) — Dziennik czynności (1784) — Dziennik seymu warszawskiego (1789) — Europa (sejm 1753) — Extrakt z konst. (1768) — Exorbitancje (1596) — Głosy na seymie Grodzieńskim (1793) — Hołowko Kazim. (1753) — Instrukcya od Chrystusa Pana na sejm (1712, 1742) — Journal hebdom. (1788—9) — Kalendarzyk polityczny warszawski (1784) — Kaliński Wilhelm (Kazanie na początku 1784) — Karnkowski Stan. (De modo et ordine 1589) — Karp Maur. Franc. (Głos na seymie 1792) — Kolekcya (1776) — Kolenda warszawska na r. 1759 i 1765 (Ustawy s. Convocationis) — Kollataj Hugo (Do Stan. Małachowskiego 1788 i inne pisma) — Kommissya (Grodzieńsk. 1784) — Konarski St. (O skutecz. rad sposobie 1760, oraz inne jego pisma) — Konstytucye — Kopia (1695) — Korespondencya (1788) — Korsak Samuel (1773) — Krasiecki Ignacy — Lauterbach (Chronica 1727; tu ważna rycina z sejmem) — Lengnich (Jus publicum) — Ligęza Spytek — Łochowski Stan. (Comitiorum 1644) — Łubieński Maciej Józef (1760) — Lubomirski Stan. (1775) — M. F. (Rocznica 1789) — Makulski Franc. — Małachowski Stan. (1788) — Mowy (grodzieński 1784) — Mowy wolne (1735) — Myśli (utrzymywanie 1764, o mądrych 1764) — Nielubowicz Mat. (Dyaryusz 1784) — Objaśnienie (1761) — Ogiński Tad. (Mowa 1762) — Opaliński Łukasz (Rozmowa 1631) — Opisanie spraw (Warszawski 1590) — Opisy (francuski o porządku izby 1789) — Oraczewski Feliks (1776) — Porządek na elekcyi (1669) — Ponętowski J. (walny lubelski 1589) — Posłanie (1784) — Powodowski Hieronim (1595) — Przewdzicki Efreim (1606) — Program (1791) — Projekt (1760, 1761, 1788—9) — Propozycya (1740) — Propozycje (1764) —

Prorogacja — Protokół (extraordyn. 1775) — Pułaski Franc. (krótka annotacja 1740) — Pyrrhus de Varille (1763) — Radzewski Franc. (1743) — Recit (1719—1720) — Recueil (1772) — Regestr Posłów — Reichstag — Relacja — Relation (1659, 1697) — Rembieliński Stan. — Reprezentacja — Rogaliński X. (1778) — Rozmowa (1641, 1717) — Rozmyślanie (1764) — Rząd (gotowy 1789) — Rzewuski Wacl. i Severyn — Sammlung (1765, 1788) — Series Constitutionum — Series posłów (1764, 1784) — Seryarz (por. Regestr, Rejestr) — Siarczyński (Djarjusz 1791) — Simonides Sam. (Imagines diaetae 1604) — Specyfikacja posłów (1786) — Sposób obierania sędziów — Suchodolski Wojciech (Projekt prawa, Przymwienie się 1788) — Świniarski Wawrzeniec (Pańska z Imienia Polskiego 1736) — Troskliwość z ufnością (1790) — Uchwała sejmu (1613) — Utrzymywanie ordyn. sejmów (1760) — Ustanowienie sądów — Uwagi obywatela — Uwagi do projektu (1791) — Warunki zatrzymywania Rzeczyposp. (1617) — Veto (liberum) — Wędrzichowski Jan (coronationis, memoriał 1764) — Wiadomość (1736) — Wołowicz (List ciekawy 1762) — Votum na sejm (1606) — Wyrwicz Kar. (Kazanie o władzy 1780) — Zamojski Andrzej (Mowa 1762) — Zbiór pism (1790) — Zebrzydowski M. (Warszawski, Witanie) — Zygmunt Aug. (Zwołanie 1548).

Literatura do sejmowania, do jego reform i do poszczególnych sejmów się odnosząca jest ogromna. Należy odesłać co do niej do Bibliografii Finkla. Obacz zwłaszcza str. 805—815 i 1615—1617 (sejmy i sejmiki), nadto str. 59 i 1455 (djarjusz sejmowe). Z ważniejszych prac współczesnych wydanych bezimiennie i opisanych na innych miejscach Bibliografii Estreichera wskazują tylko (obok wyżej pokrótce w odsyłaczach zaznaczonych):

- Kopia responsu na list pewnego Posła do sąsiada pisany transactią niedoszedłego Warszawskiego Sejmu opisujący 25 Martii 1695.
- List ciekawy przeciw autorowi książki, o utrzymywaniu sejmów z responsem, tak na ten list, jako na przyszłą książkę, która w nim jest obiecana 1762.

- Myśli o niezawodnym utrzymaniu seymów i liberi veto, z projektami na konwokacyą 1764.
- Myśli o mądrych uwagach, naganiających niezawodny sposób utrzymania seymów i liberi veto. 1764.
- Myśli na Myśli albo Uwagi nad projektem: Myśli o niezawodnym utrzymaniu seymów z projektami na konwokacyą. 1764.
- Rozmowa Plebana z Ziemianinem albo dyskurs o postanowieniu terazniejszem Rzpłtey i o sposobie zawierania Seymów 1631.
- Rozmyślanie nad Myśłami o niezawodnym utrzymaniu seymów i liberum veto. 1764.
- Zbiór deklaracyj nót i czynności główniejszych które poprzedziły i zaszyły podczas seymu (1772—3).
- Zbiór mów różnych w czasie dwóch Seymów ostatnich 1775—76 mianych.
- Zbiór mów różnych w czasie Seymu ostatniego 6 niedzielnego 1778 mianych.
- Zbiór mów w czasie Seymu 1784 mianych w Grodnie.
- Zbiór mów sejmu grodz. 1793.

Mowy wypowiedziane na sejmach, a drukowane w tak ogromnej ilości, zwłaszcza w XVIII wieku, obacz pod autorami mów oraz pod Djarjusz (Dyarjusz) — Dziennik — Głosy na sejmie — Mowy — Zbiór.

Konstytucje sejmowe ob. pod Actum — Konstytucje (tom XX) — Volumina legum — Prawo.

Spisy posłów ob. pod Series — Serjusz — Regestr.

Sejmik zwierzęcy od bawiących się łowami... złożony. Bez roku (w. XVIII). w 8ce, str. 16.

Liczne „Sejmiki zwierzęce“, drukowane w ciągu w. XIX obacz w Bibl. XIX w. tom IV str. 221. — Jeszcze starszy od nich, bo z r. 1729 pochodzący „Sejm zwierząt“ jest w rękopisie Akad. Umiej. nr. 1747. Jagiell. — Ossol.

(Sejmiki). Sejmików powiatowych obrządek. (Bez osobnego tytułu). (1767). fol., k. 2.

O odprowadzaniu, zagajeniu. — Podano rzecz w XXIV paragrafach. Odnosi się do Wielkopolski i obrad Średzkich. Akad.

— Sejmiki deputackie dla Woiewodztwa Witebskiego... ob. Actum (z 11 Maja 1790 r.).

— Sejmiki... Projekt do formy rządu. (B. m. i r.). folio, sygn. G.

Obacz tom XXV. str. 266.

— Sejmiki przez F. M. (1790) ob. Makulski F. (w Bibl. XXII. str. 64). Humorystyczny opis wierszem.

— Sejmiki. Projekt Sejmikow, ukończony przez Deputacyą, w tym celu postanowioną. fol., kart 6.

Druk pagina fracta. Zapewne z r. 1790, o czem porównaj zaraz niżej. Składa się z XXI artykułów, z których pierwszy: Co do miejsca sejmików. Jest to projekt do konstytucji z r. 1791, przyjęty bez większych zmian (ob. Vol. legum IX. 233).

Są dwa odbicia, obacz tom XXV, 272. Drugie odbicie ma 8 k. nlb. Czartor. — Krasin.

— Wyciągnięcie treści z Projektu Deputacyi Rządowej o Sejmikach przez Deputacyą Konstytucyjną uczynione, z umieszczeniem dodatków ułożonych z J. WW. Posłami, którzy je podali. fol., 1 k.

Jest to widocznie fragment, jak wynika z porównania z poprzednim drukiem. Druk pag. fracta. Zapewne z r. 1790, gdyż w marcu 1792 uchwalono już prawo o sejmikach. Czartor.

— Porządek sejmikowania... ob. tom XXV. 272.

— Actum in Curia Regia Varsaviensi Die Vigesima octava Mensis Maij Anno Domini Millesimò Septingentesimò Nonagesimò Primò. Ad Officium et Acta praesentia Castrensia Capitanealia Varsaviensia veniens Magnificus Antonius Siarczyński... eidem officio constitutionem obtulit... [Rozpoczyna się: Sejmiki. I. Co do miejsca Sejmików...] fol., k. nlb. 7 (sygn. D).

Na końcu: Puchała mpr. Legi juxta Acta Pluskwiński. — Poczem: Sub eodem actu.. Xięga ziemiańska (na karcie D).

Jest to prawo o sejmikach z 24 marca 1791; ob. Vol. legum IX. 233—240, oraz w Bibl. XII pod Actum.

Akad. — Krasin.

— Sejmiki. Prawo uchwalone Dnia 24. Marca 1791. (B. m. i dr.) w 8ce, str. 45 (nadto ostatnia biała).

Rozpoczyna się: I. Co do miejsca Sejmików...

Toż jest w Vol. legum IX str. 233—240.

Jest podobno kilka odbić, różniących się liczbą stron (str. 40, 47, 43). Znam tylko odbicie o str. 45 (względnie licząc białą o 46 str.). W odbiciu tem kustosz A wypadła pod nie, B pod g.

Równocześnie wyszły inne druki z tom się wiążące jako to: Sejmy (str. 98). — Sejm Konst. Extra Ordyn. (str. 14). — Sady seymowe (str. 46). Bywają razem oprawiane, ale mają osobną paginację.

Akad. — Branic. — Jagiell. — Ossol. — Wileńs.

— Sejmiki. Prawo Uchwalone Dnia 24. Marca 1791. w 8ce, str. 120.

Jest to zbiorek kilku ustaw sejmu 4 letniego.

Na str. I: Sejmiki (ob. Vol. leg. IX. 233). — Na str. 29: Sejmy Prawo uchwalone dnia 13 Mnia Roku 1791. (Ob. Vol. leg. IX. 250). — Od str. 89: Sejm Konstytucyjny Extra-Ordynaryjny (ob. Vol. legum IX str. 241). — Od str. 98: Sady seymowe (ob. Vol. leg. IX. 243). — Na str. 119: Sędziowie Sejmowi Obrani Roku 1791 (ob. Vol. leg. IX. 249). Jagiell.

— Sejmiki Prawo Uchwalone w Grodnie 1793. Roku. (Bez osobn. tytułu). w 12ce, k. 32 i tablica (Podział prow. Polski na województw dziesięć).

Jest to ustawa dla Korony. Dzieli się na 16 rozdziałów, zupełnie analogicznych do opisanej wyżej konstyt. z r. 1791. — Ob. też wyżej str. 352 (Konst. sejmu grodz.). Projekt do tej ustawy ob. w dziełku „Projektu formy rządowej“ (1793) opisanem w tomie XXV str. 275.

Przedruk wyszedł w Lublinie 1794 pt.

„Prawo“, o czem ob. tom XXV. 224.

Akad. — Branic. — Jagiell. — Ossol. — Zielińs.

— Sejmiki Wielkiego Xięstwa Lit: Prawo Uchwalone w Grodnie 1793. Roku. (Bez osobn. tyt.). w 12ce, k. 32.

Treść i jej rozkład na artykuły zupełnie podobna jak w ustawie dla Korony. — Tylko na końcu nie dodano tablicy z „Podziałem“ — albo też nie ma jej w jedynym znanym mi egzemplarzu? Akad.

— ob. Actum (pod różn. datami) —

Billewicz (Mowa do króla (1782) —

Chrapowicki Józef (Sposób sejmików

podany 1791) — Deklaracya — Dłuski

Seb. (Mowa 1790) — Garlicki Tomasz

ks. (Myśli ciekawe 1766) — Gurowski

Rafał (Przymówienie się posła kali-

skiego) — Informacya na sejmik —

Instrukcyja o mowach na sejmikach

(1742) — Karp Maurycy Franc. (Obraz

sejmików 1791, Projekt 1792) — Kras-

siński Adam (Mowa przy oddaniu pro-

jektów 1790) — Laudum sejmików...

Wojew. wołyńsk. (1790) — Laudum

(pod różnemi datami) — Linowski Ale-

ksander (Głos na sejmikach... w Pro-

szowicach 1788) — List donoszący

o sejmikach miejskich w Warszawie —

List donoszący resztę o sejmikach —

List do przyjaciela na sejmiku (b. r.

może 1791) — List szlachcica do braci

na sejm. zbierających się — Makulski Franc. (1790) — Manifesty dwa z 18 kwietnia, w Wilnie (przeciw gwałtom na sejmikach 1763) — Manifest Ziemi Dobrzyńskiej. względem przerwania sejmiku (1790) — Mierzejewski (Głos przy zaczęciu 1786) — Obraz sejmików czyli co są sejmiki (1791) — Obywatelów (Do) po odbytych sejmikach (1792) — Obywatelów (Do) mających się zebrać na sejmiki (1791?) — Odezwa (1792) — Opisanie — Ostrzeżenie (z końca XVIII w.) — Oznaczenie czasu sejmikom poselskim (1790) — Ożarowski Piotr (Manifest przeciwko ustawie o sejm. 1791) — Postanowienie kongresu sejmiku relationis (1734) — Postanowienie zgromadzonych w Szrodzie (1734) — Prawo o sejmikach (1794) — Prawo polityczne — Projekt (do poprawy sejmików, porządku sejmik. etc.) — Projekta — Prośba — Radzewski Fr. (1743) — Refleksja pewnego ziemianina na sejmiki dana (1705) — Registr osób (1788) — Relacja (1697) — Respons na relację — Rozporządzenie (1793) — Rzewuski Seweryn (Nad prawem, któreby szlachcie activitatem na sejmikach odbierało 1790) — Rzewuski Kaz. (1786) — Sack Spiegel (1734) — Sokolnicki Piotr (Zdanie 1778) — Sołtyk Stan. (Projekt z dodatkiem Kicińskiego) — Szoldrski Jakób (Mowa na sejmiku w Szrodzie 1761) — Trwałość rady krajowej — Trzebiński Benedykt (Mowa 14 lutego 1792) — Usprawiedliwienie sejmiku w Kamieńcu (1786) — Uwagi w czasie przypadających sejmików (1790) — Wawrzecki Tomasz (Głos 1789) — Wielhorski Mich. (O przywróceniu dawnego rządu 1775) — Witosławski Józef (Mowa na sessyi 1791) — Votum szlachcica polskiego (1606) — Zaleski Mich. (Głos na sessyi 14 czerwca 1790) — Zażalenie ziemi Dobrzyńskiej za gwałt i rozdzielenie sejmiku (1790) — Zdanie (1790) — Zgliszczyński (Usprawiedliwienie sejmiku w Kamieńcu 1786).

Sejmowanie ob. *Extrakt z konstytucyi* (1768) — *Walewski Ludwik* (*Deklaracja porządku*).

Sejmowa rada albo *napominanie* pobożne ob. *Kromer M.* (1567).

Seinensis ob. *Steinensis* (*Stratander*).

SEISELIUS Claudius Sabaudiensis. *Libri Duo de Republica...* Dantisci 1594. Gdańs. miej.

Seischwitz Ursula Catharina ob. *Copisius Balt.* (*Der Christen* 1682).

SEISSER Józef. *Josephi Seisser, Austriaci Vindobonensis, Dissertatio Inauguralis medica de Plica Polonica, quam auctoritate et consensu Illustrissimorum Perillustrium Magnificorum Spectabilium Clarissimorum virorum Reverendissimi Perillustris ac Magnifici Domini Universitatis Rectoris Reverendissimi Illustrissimi ac Amplissimi Domini Universitatis Cancell. Illustr. Magnifici ac Clarissimi Inelytae Facultatis Medicae Domini Praesidis Perillustris ac Magnifici Inelytae Ejusdem Facultatis Domini Vice Praesidis Perillustris ac Spectabilis Inelytae Ejusdem Facultatis Domini Decani D. D. Sacrae Caesar. Reg. Apostolicae Maiestatis Consiliarii, & archiatrorum nec non Clarissim. DD. Professorum venerabilis Domini Senioris atque totius amplissimi DD. Medicorum Collegii pro supremis in medicina honoribus et privilegiis doctoratus legitime obtinendis publicae disquisitioni submittit. Disputabitur in universitate palat. Die... Mens... anno 1770. Viennae, typ. Johann. Thomae Nob. D. Trattner, Sac. Caes. Reg. Majest. Typogr. et Bibliop. MDCCLXX (1770). w 8ce, str. 28.*

Egzemplarz Akad. Um. ma tytuł krótszy: Josephi Seisser, Austriaci Vindobonensis, Dissertatio inauguralis medica de Plica Polonica [Winieta z napisem Altius-Labore et Favore].

We wstępie powołuje się na Mangetta i Fonseca. Kołtun obserwował na młodzieńcu in nosocomio apud prof. Haen. Powołuje się na Długosza, jakoby zarazę kołtuna przynieśli ze sobą Tatarzy w r. 1241. — Na str. 24 cytuje dzieło Ern. Jer. Neifelda medyka z Leszna pt. Primitiae Physico-medicae.

Jagiell. — Ossol.

Sekalski Albertus ob. *Decisio* (1703).

Sekcie (o) tureckiej ob. *Białobrzęski Marc.*

Sekely ob. Szekely.

Sekini Jan ob. Sechinus.

SEKLUCJAN Jan (ur. 1498? † 1578).

Katechizm text prosti dla prostego lvdv. wkrolewczv 1545. (Na końcu:) w Pruskim Krolewczu wycisniono w drvkarni Jana Weynreicha. w 8ce, k. 8 nlb.

Po przedmowie idą: Ojczę nasz, wyznanie wiary, dzies. przykazań itd. Kończą upomnienia do rodziców. — Tytuł otoczony obwódką z figurkami i floresami.

Brückner w Reform. w Polsce II 257 twierdzi, iż przypisane Kieyżgale, co myłka. — Wotschke Gesch. der Reform. 1911 s. 94. — Jocher 3090 a oraz Miscell. Crac. 1814 str. 93 dają datę 1541 (co omyłka albo zamiast 1545 albo zamiast 1547). — Bałamuci Encykl. kośc. XXIV. 607. — Warmiński And. Samuel i J. Sekl. 1906 str. 185 podaje opis i treść — i twierdzi, że właściwie drukowano w r. 1544; jest to skrót małego katechizmu Melanchtona: Handbüchlein 1524. — Obacz o tym katechizmie podobnie jak o następnym ks. Mazurkiewicz w Przegl. teol. 1925 s. 181. — O stosunku tego katechizmu do prac Maleckiego, Speratusa i Szadilki obacz X. Warmiński l. c. Na str. 197 streszcza dochowaną w rękopisie krytykę tego dziełka przez Maleckiego. Warmiński nie wymienia biblioteki, gdzie znajduje się egzemplarz (Królewiec?).

— Catechismvs to iest, nauka napřednieisza, y potrzebnieisza, ku zbawienyu, o wierze krzesciańskiey. Przes Jana Secluciana nowo wydany. W Krolewczu Pruskim. Mense Jvnio. [Na końcu:] W krolewscu wtloczono u Jana Weinreicha Lata Bożego M.D.XLVII (1547). w 8ce, k. 96 (sygn. A—Z₄).

Egz. Czart. ma parę wyrazów na tytule uszkodzonych.

Na odwr. tyt. dwa wierszyki łac., jeden: Ad lectorem Pol. (12 w.), a drugi: Contra invidm skierowany jest widocznie przeciw Maleckiemu, choć jego nazwiska nie wymienia (8 wierszy łac.).

Ded. Stan. Kieżygałowy, stolnikowi W. X. Lit., dat. „skrolewca pruskiego“ w dzień świętego Jana Chr. 1547. — Dalej: Do czytelnika upomnienie, Ad Poloniam (14 w. łac.), Argumentum albo Summa tich książek (na 1 str.). — Od k. A₂ verso: Główniki (rzecz o abecadle polskiej i o nauce czytania), co zajmuje 5 stron. — Od k. B₂ do C₂ idzie mały Katechizm, poczem modlitwy. Od k. D₂ verso właściwy Katechizm. — Jest to wolna prseróbka z niem. Dużo szczegółów z życia polskiego. Są

i kolędy. — Na k. Z₂ i nast.: Napominanie do czytelników.

Omawiają całe dziełko bliżej: Warmiński Andrzej Samuel i J. Sekl. 1906 str. 202 i nast. — Ks. Mazurkiewicz w Przegl. teolog. 1925 zeszyt II. — Grabowski Lit. luterska 1920. — Wotschke Gesch. der Reform. 1911 str. 96.

Lelewel Bibl. Ks. I. 193 oraz Jocher 3090 b podają z datą 1546, co błędne. — Wiszniewski IX, 230—2. — Bandt. H. dr. II. 851. — Chrzanowski i Kot Hum. i reform. 1927 str. 321. Czartor.

— Catechismvs to iest, krotka, a prosta (starey wiary Chrzescianskiey) nauka. Powtore wydana, przez Jana Secluciana. Ktemu przydana krotka nauka czytania y pyssania. Item Oeconomia, albo nauka wszelkiego stanu Ludziom potrzebna zpsyma świętego. W Krolewcu Pruskim 1549. (Na końcu:) Drukowano w Krolewcu Pruskim v Jana Weinreycha, Pracza, y nakladem, Jana Secluciana. Anno. Domini. 1549. w 8ce, kart 96 (sygn. A—Z₄ i a—a₄).

Pierwszych kart 4 autografował w r. 1884 Wład. Bartynowski i przerys ten jest w kilku bibliotekach. — Wierzbowski Bibl. tom I. zanotował go pod nr. 131, stąd błędna wiadomość Warmińskiego, jakoby bibl. Uniw. Warsz. posiadała cały egzemplarz. — Wedle informacji w Silva Rerum 1925 str. 8 ma bibl. Ostrow. w Ujeździe posiadać egzemplarz tego druku.

Jest to drugie wydanie drukowane w ciągu r. 1548, choć wydane z datą 1549. Duże różnice od pierwszego wydania opisuje Warmiński l. c. str. 209. — Na k. A₂ i A₄ rzecz o grafice polskiej pt.: Nauka czytania i pisania.

Na k. B: Mały Katechizm, poczem Większy. Na końcu: Oeconomia albo nauka domowa wszelkiego stanu człowiekowi (przeróbka z Haustafel Lutra). Wreszcie: Napominanie do czytelnika (wierszem, inne jak w pierwszej edycji).

Por. literaturę podaną przy poprzedniej edycji oraz Wotschke w Zeit. hist. Ges. Posen 1902 str. 217.

Czarn. (Bawor.) — Ostrow. w Ujeździe.

— Catechismus. To iest Dziecinná á prosta náuká Chrzescianskiey wiary, którą Chrzescianski człowiek powinien wiedzieć i umieć. Po trzecie wydana przez Janá Seclucianá. Przydána też iest náostátku Oeconomia káždemu człowiekowi przynależąca. W Krolewcu Pruskim Drukował Jan Daubman Roku

1568. w 8ce, ark. 13 (sygn. A—N₇).
(Druk gocki).

Drobne zmiany w stosunku do II wydania opisuje Warmiński l. c. 473. — Pisownia nieco ulepszona.

Egzemplarz bibl. Kórn. (oprawny razem z „Modlitwami nabożnymi“ 1559 i „Pieśniami chrz.“ 1559) opatrzone jest własnoręczną dedykacją autora: „Illustrissimo Principi Alberto Friderico, Secundo Duci Prussiae, Dno longe mihi clementissimo pro felici noui anni auspicio ddt. Ioannes Seclucianus“.

Bandtke Hist. druk. III. 91. — Maciej. Pism. III. 237—245. — Jocher 3090 d. Kórnik.

— Dzień sądny, A zakończenie tego świata, kiedy ma być. Mnyemania z służnem dowodem, ktore Chunmanus Flinspachius niedawno wydał. Złacińskiego napolske przelożone. (Na końcu:) Drukowano w Krolewcu Pruskim v Jana Daubmana nakładem Jana Secluciana. w 8ce, kart 40 (sygn. A E₇).

W egz. Czart. brak ark. pierwszego (z przedmową tłumacza).

Ob. tom XVI str. 239. — Zacytowany w tomie XVI egz. kórnicki nie istnieje. Wiadomość o nim podał mój ojciec, błędnie zrozumiawszy odsyłacz u Maciejowskiego III. 240.

Warmiński l. c. str. 456 mniema, że tłumaczył Wojciech z Nowego Miasta (ze względu na analogie językowe). — Chrzastowski Kaz. sejmowe Skargi 1912 str. 147. Czartor.

— Evangelia svvieta Pana Jesvsa Christvsa Vedle Matthaesusza Svietego, z Greekiego Języka na Polski przelożona. I wykładem krotkim a ku inszem Euangelistum potrzebnem, na wielu miescach objasniona. Wczym wszystkim dokładáno sie Lacińskiego, i na kilka inszych ięzyków przelożenia, i ktemu Starych i Nowych Pisma Świętego Doctorow. Przytem iest przydaná nauka czytania i pisanía ięzyka Polskiego, ku tym Księgám i inszem pozyteczná. I Regestr pilny a potrzebny. W Krolewcu Pruskim 1551. Non nobis Domine, non nobis: Sed nomini tuo da gloriam. w 4ce, kart 16, 131 i 1.

Druk. Al. Augszdeckiego. — Druk cicerem (tekst), garmentem (komentarz) i petitem (przypiski).

Dedyk. łacińska: Alberto seniori duci, podp. J. Seclutianus.

Poczem na 7 stronach przedmowa: Swoim wiernym słuchaczom... Mówi tu o podjęciu przekładu N. Testamentu. Od str. 11—14: Orthographia Polska (przedrukowana później przy przekładzie N. Testam.). Poczem: Omylności druku (na str. 15 i 16) oraz: De autoritate Verbi dei i Regestr potrzebniejszych rzeczy. — Wreszcie: Wykład znaków i wiersz: Ad latinum polonici scripti lectorem.

Następuje przekład Ewangelji św. Mat. wraz z komentarzem — a na k. 131 verso i 132 recto: O bluźnierstwie przeciw Duchowi Świętemu.

Egz. bibl. uniw. Warsz. pochodzi z bibl. ks. Albrechta. Opatrzony jest zjadliwymi uwagami pióra Maleckiego. Malecki wygotował również recenzję tego przekładu dochowaną dotąd w Arch. państw. w Krolewcu (z r. 1551). O czem bliżej Warmiński l. c. 1906 s. 293—304.

Ob. Bibl. XXII. 226, gdzie podano w opisie błędnie, jakoby uwagi ręk. na egz. Warsz. wyszły z pod pióra Seklucjana. — Wierzb. I. 138. — Ringeltaube Nachricht str. 52. — Friese Beyträge II. 164. — Jocher 2407. — Wiszn. VI. 554. — Maciej. III. 239. — Czapska w Reform. w Polsce nr. 19 (1928) str. 31.

Krasina. — Uniw. warsz.

— Kupiec to iest Kształt a podobieństwo... (1549)... ob. Rej (w t. XXVI. 176—7).

Pisański w Entwurf Preuss. Liter. Gesch. s. 336 (rok 1791) przypisuje autorstwo Seklucjanowi. W rzeczywistości autorem był Naogergus. a tłumaczem Rej. — Warmiński l. c. str. 254 sądzi, że Seklucjan był tylko wydawcą. Istotnie na początku jest przedmowa pióra Sekl. „Swoiem wiernym słuchaczom a uczniom Słowa Bożego w Krolewcu y yndze“. Seklucjan zapewnia, że wiele słów odmienił albo włożył. Przedmowa ta jest drukowana nie poprawnie i odbija od tekstu. Pisana jest nawet znacznie gorzej niż inne prace Seklucjana. — Tak iż Warmiński stawia hipotezę, czy mu tych innych prac ktoś drugi nie poprawiał?

Wotschke Gesch. der Reform. 1911 str. 145 powtarza błąd Pisańskiego o autorstwie Seklucjana!

— Modlythwy Nabożne, ktorých Chrześciańscy ludzie, y dziatky ich używać maia. Przes Jana Secluciana wydane. Y drugie s pisma Doctorow Świętych przes W. N. [Wojce. Nowomiejskiego]. Nakładem tegoż Jana Secluciana przelożone y wydane. Drukowano w Krolewcu Pruskim, u Jana

Daubmaña, Roku Pańskiego 1559. w 8ce, k. 137 (ostatnia nieliczbowana).

Druk gocki.

Dwa pierwsze arkusze są oba sygn. A. Pierwszy arkusz A obejmuje: Upomnienie do rodziców, podp. J. S. (seklucjan) — i Modlitwy dla dzieci (ob. wyżej): Nauka dziecinną w „Katechizmie“ 1549). — Reszta jest już pióra Nowomiejskiego. Rozpoczyna: Registr modlitw, poczem idą: Prozbi świętych mężów. — Na k. 136 verso i 137 (nieliczb.): Omilnosczy ktore się z niebaczenia stały, z podp.: W. N. Są to modlitwy z pism Ojców i dokt. Kościoła (np. August. św., Grzeg. W., Bedy, Cassiodora itp.). — Dwie ostatnie modlitwy (o dobrą żonę i męża) ułożył sam W. N. Maciej. III. 243—4 twierdzi mylnie, jakoby w tej pracy były „pieśni“ oraz jakoby pomagali tu Seklucjanowi oprócz W. N.: Rej, Trzeciecki, Silvius, Wapowski, S, Z. (acjusz).

Warmiński And. Sam. str. 452. — Wiszn. IX. 206 podaje mylnie datę 1558. — Brückner. Rej str. 94. Kórnik.

— Narzekanie smutnei matki Corony Polskiej. Królewiec 1549. w 8ce, ark. 7.

Ob. pod: Rej w tomie XXVI. str. 177.

Miał niegdyś Pisański (1791) razem oprawne z Kupcem, Rosprawą i Rozmową. Sąd przypisał to Seklucjanowi.

O autorze tego dziełka obacz Brückner w Bibl. warsz. 1895 I str. 1—28 oraz M. Rej 1905 str. 224. — Warmiński I. c. str. 258 odrzuca autorstwo Seklucjan.

— Oeconomia Albo Gospodarstwo To Iest, Navka, Iako sie uuselki krescianski czlouuiek uu gospodarstuuie sprauouuac ma. Osuuieconeii Paniey Dorocie Kxieznie Pruskiey etc. offiarouuana. Anno Domini. M.D.XLVI. (1546). In Monte Regio. [Na końcu:] Drukouuano w Kroleuucu Pruskym przez Jana Weyureicha, roku 1545. w 8ce, k. nlb. 60 (sygn. A—P).

Na k. A₁ i A₂ przedmowa Seklucjana: Łaskawemu czytelnikowi. — Poczem: Rozdzielenie książek... (spis rzeczy). — Od k. B₁: dedykacja: Dorocie Kxieznie Pruskiej. — Na jej końcu lityry S. S.

Na ostatniej stronie ark. B: Argumentum albo summa tych książek (wierszem), podznaczone inicjałami Seklucjana J. S. — Od C₁: Poczyna się Oeconomia Krzeseyanska o sprawie rzeczy domowych.

Celichowski w Bibl. pis. pol. (Akad. Um.) w r. 1890 ogłosił przedruk. Sądzi on, że lityry S. S. oznaczają autora lub tłumacza, a Seklucjan był tylko wydawcą.

Autorstwu Seklucjana przeczy także Warmiński I. c. str. 237—242. Sądzi on, że tłumacza należy szukać w jakimś dworzanie Albrechta, biegłym w nauce a zwłaszcza teologii. — Seklucjan był tylko wydawcą i autorem przedmowy.

Por. „Oeconomia“ w Seklucjanowym Catechizmie z r. 1549 (ob. wyżej).

Maciej. Piśm. III 238. — Wotschke w Zeitsch. Gesch. Posen 1902 str. 219. — Wierzb. III 2235 podaje jako datę druku końcową: W Królewcu Pruskym v Janá Weynreycha, 1547.

Czarzec. (Bawor.) — Kórnik.

— Pyesny duchowne, a nabożne, nowo zebrane y wydane przez Jana Selclvciana. W Krolewcu Pruskym Mense Augusto. Anno Domini. M.D.XLVII (1547). [Na końcu:] W Krolewcu Pruskym v Janá Weynreycha, 1547. w 8ce, str. 93 (właściwie 104) (sygn. A—N₄).

W liczbowaniu zaszła pomyłka: stron liczb. jest 93 i 1 nlb., ale to mylnie, gdyż strony 46—55 są podwójne a ostatnia strona jest niezaopatrzona liczbą, mimo że nie jest biała.

Na str. 3—5: Wszistkim bogomyzlnym Krzescianom. — Na str. 5—7: Regierst wedluk liter alphabetu. — Od str. 8—104 idą pieśni w liczbie 35 (z tych 25 z nutami).

Seklucjan i tu jest tylko wydawcą. Korzystał ze śpiewników pisanych. Oprócz kilkunastu pieśni staropolskich (np. Wesoły nam dzień nastał) zamieścił pieśni tłumaczone z niem. lub czeskiego. Dużo korzystał z tłumaczeń pieśni ze zbioru Lutra. Są tu także pieśni Elżbiety Crucigerowej i Jana Kohlrosego.

Przedrukował ten zbiór Wierzbowski w Bibl. zapomn. poetów 1897. — Omówił ten zbiór dokładnie Warmiński I. c. (1906) str. 217—228. — Celichowski w Dzienn. pozn. 1897 nr. 114. — Wierzb. III. 2245. — Wotschke Gesch. der Reform. 1911 w Zeit. Gesch. Posen 1902 str. 220 i 238. — Grabowski Lit. luter. 1920. — Schnaase Zur poln. Literaturgesch. 1862 str. 23. — Kühnast Evang. Gemeindeblatt 1857 nr. 27 s. 128. — Jocher 7167. — Döhring Chorkalkunde 1865 str. 430. — Chlebowski w Pam. liter. 1904 str. 408 oraz w „Pamięci Reja“ 1906 str. 23.

Pierwszą i ostatnią kartę wydania z r. 1547 autografował Wład. Bartynowski w r. 1884. Wątpliwem jest, aby istniało wydanie z r. 1551 (o czem Friese Beiträge II 165 i I, 367: vielleicht ist einmal jemand so glücklich es zu finden); — a tak samo z roku 1552; zaś tem mniej 1543 (jak błędnie twierdzi Enc. kośc. XXIV 607).

Czarnecki (Bawor.).

— Piesni Chrześcijańskie, dawnejsze, y Nowe, Których Chrześciani (tak w Kościele iako y Doma) używają małą. Teras wydane przez Jana Secluciana. W Krolewcu Pruskym, Mięsiąca Pazdziernika. (Na końcu:) Drukowano w Krolewcu Pruskym u Jana Daubmana, nakładem Jana Secluciana Roku Pańskiego 1559. w 8ce, k. nlb. 12, lb. 131 i 1 nlb. (sygn. A—M₈ i A—F₃).

Na ark. A mieści się obok tytułu spis rzeczy pt. Piesni należenie, oraz drugi pt. Register wedle liter alphabetu. Na końcu obu spisów drzeworyt przedstawiający Chrystusa.

Od ark. B—H₇ idzie przedruk wydania z r. 1547, wraz z dodanemi nowo 4 pieśniami; jedna podznaczona B. W. (ojewódka?), druga M. R. (ej), dwie bez liter autorów. Nadto są i drobniejsze zmiany.

Od k. H₇—M₈: Pieśni Nowo zebrane a do tych dawniejszych przyłożone na święta vroczyste z Kolectami przez Jana Secluciana. — Kończy ten zbiorek kołęda J. Z. (aremby). Do siedmiu pieśni dołączono nuty. Między innymi są tu utwory And. Trzeciekiego, J. Zaremby i samego Seclucjana. Dużo przelożonych z Lutra, kilka wziętych z kanc. Braci czeskich (1551) i z przekładu Wal. z Brzozowa. Analizę podaje Warmiński l. c. str. 468. Następuje potem zbiór trzeci z osobną sygnaturą A—F₃ i z osobnym tytułem: Pieśni Nowe od inych vczonych ludzy ku Chwale bożey uczynione. Przez Jana Secluciana ku tym przyłożone y nakładem ięgosz wydane Roku Pańskiego 1559.

Jest to zbiorek z 30 pieśni dla celów nabożeństwa domowego. Przy niektórych są nuty. Autorami pieśni są: And. Trzecieki, B. W. (ojewódka), Szymon Zacjusz, Kej, Jak. Lubelczyk, Jak. Silvius. Jedne z nut oznaczone literami W. S. (zamotuski), inne E. H.

Na k. ostatniej (nieliczb.) przedmowa wydawcy: Do czytelnika.

Wiszn. Hist. liter. VI. 471 opisuje egz. dedykowany Albertowi Fryd. — Maciej. III. 240 i n. opisuje nader bałamutnie. — Przyj. ludu Leszno VIII str. 190. — Warmiński l. c. (daje dokładny opis). — Łukasz. Dzieje kośc. w Litwie II. — Döhring (jak przy poprzedniem wydaniu). — Grabowski (j. w.). — Chlebowski (j. w.). — Wotschke Gesch. der Reform. 1911 str. 252. — Budka w Reformacji w Polsce 1922 str. 290.

O wpływie Pieśni Sekl. na literaturę litewską ob. pod Sengstock Łaz. (Giesmes 1612). Czartor. — Kórnik.

— Pieśni nowe (1559)... ob. Pieśni Chrześcijańskie.

— [Pokusy szatańskie albo Rozmowa szatana z grzesznikiem] (około 1549). w 8ce, str. 72.

Tytuł nadany przez Celichowskiego, który odszukał fragment tego druku w oprowie i ogłosił w r. 1899 (Trzy nieznanne djalogi). Wierszem. — Dzieli się na 5 części nazwanych „Pokusami“.

Warmiński l. c. str. 251 uznaje za utwór Seklucjana ze względu na język oraz na podobieństwo niektórych ustępów z innymi pismami Seklucjana (np. Rozprawa o ceremonjach, Katechizm, Wyznanie). Nie jest to jednak utwór oryginalny, ale przeróbka z Rhegiusa Gespräch zwischen dem Teufel und dem Sünder (1532). — Wotschke Gesch. der Reform. 1911.

Ob. Rozmowa.

Kórnik.

— Postylla. Polska, domowa. To Jest. Kazania na każdą Niedziele, J. Święta przedniejsze, y na insze pospolite do Roku. Ktore nieiedno w kościele ale tez y w Domu każdy Chrześcijański Gospodarz może sobie y Czładce swojej Kazać, abo czytać sam. Dla przelożonych y poddanych ięgo K. Oświeconości, s Postille Philippa Melanctona, Spangemberga, y inych zebrane. Pilnoscia, y nakładem Iana Secluciana teras nowo wydane. Anno domini. M.D.LVI (1556). [Na końcu:] Drukowano a dokonczono, w Officinie Alexandra Augezdeckiego etc. Jmpresora na ten czas, w Krolewcu Pruskim bedacego, Ku tcey a ku chwale panu Bogu w Troicy iędinemu, y ku pożytku wiernemu prawdziwemu żywemu Kosciolowi ięgo. W ochtawie Bożego Ciała, Roku od Narodzenia Pańskiego 1556. folio, k. 6, k. 357 (sygn. Nnn₆) i k. 1.

W liezbowaniu omyłka, bo cyfry 280—289 opuszczono — tak że jest tylko kart 347. W tekście 4 drzeworyty (Narodzenie, Ukrzyżowanie, Zmartwychwstanie i na końcu herb Niedźwiedź).

Na ark. A przedmowa: Wszystkim braciom chrześcijanom. Poczem: Mały katechizm, o spowiedzi, Collecta, Errata, Początek kazania.

Na k. 1—252: Kazania na Niedziele y Święta vroczyste; od k. 253: Kazania na Święta apostołskie. Razem kazań 91.

X. Warmiński l. c. str. 423 rozbiiera kwestję autorstwa Seklucjana. Wedle niego był on tylko wydawcą obcych kazań, względnie obcych przekładów, a jest przeswabiaczem tylko małej cząstki (15—17) kazań, które odznaczają się gorszym językiem.

Przerabiał je z Melanchtona i Spangenberg. — Kolbuszewski Postyllografja 1921 str. 29—44 (podaje analizę i przypuszcza, że przerabiał Kazania tu zawarte J. Kadomski). — Wotschke Eust. Trepka str. 18 oraz w Zeitschr. Gesch. Posen 1902 str. 235. — Mecherz. Hist. wymowy 1858 II. — Malinowski Fr. Gramm. jez. pols. str. 22—3 (gani język). — Wiszn. IX 230. — Joher 5186. — Wierzbows. III 2300. Kórnik — Uniw. wrocław.

— Praktyka o mssy... ob. Wannius.

— [Przygotowanie Chrześcijańskie ku śmierci a wyprawa do wiecznego żywota. w Krolewcu 1558]. w 4ce, kart liczb. 74 (LXXIV).

W egzempl. Krasieńskich brak tytułu. — Druk prawdopodobnie Daubmanna. — Liczbowanie pomylone, bo brak karty LXXI. — Sygnatura T₅. Być może, że była jeszcze karta T₆, ale niedochowana.

Rozpoczyna podpisana przez Seklucjana dedykacja: Janowi Lutomirskiemu, kasztel. rawnikiem. Poczem przemowa W. (ojc.) N. (owomiejskiego): Do wiernego czytelnika, z której wynika, że on był tłumaczem a Seklucjan wydawcą. Kończy: Napominanie do człowieka chrześc. W. N. (wiersz).

Joher 6277. — Tscheppius in Preuss. Samml. 1750 III s. 90. — Wotschke w Zeitschr. Gesch. Posen 1902 str. 236. — Warmiński I. c. str. 447. Krasień.

— Ricerstwo Chrześcijańskie a żywot Duchowny... (1558)... ob. Erazm z Roterdamu (tom XVI str. 91).

Jest to tłumaczenie pisma Erazma Roterdamszycza p. t. Miles Christianus, które Wojciech z Nowego Miasta przełożył pod dozorem Seklucjana, jak sam wyznaje w przedmowie do tego pisma. Stąd to w tytule powiedziano: „Pracą i nakładem Seclucjana“. — Przedmowę Seclucjana przedrukowuje Warmiński I. c. str. 443. — Joher nr. 4158. — Bentkowski I 252. — Lelewel Bibl. ks. I. 133. — Brückner w Reformacji w Polsce 1921 I str. 147.

— Rosmowa o pogrzebie krześcian-skym y papieskim. Krolewiec, 1547. w 8ce.

Wierszem.

Miał ją niegdyś Pisański (Entwurf einer Preuss. Literärgeschichte 1886). Dziś nieznanie.

Pisański notuje, iż na egzemplarzu jego był dopisek: Author est horum versuum Lucas N., vir doctus et pius, nec non egregius miles, militari disciplina apud Ungaros clarus. — Zdaje się, że Seklucjan przerabiał tylko wiersze na prozę. — Treść

stanowi nagana światła, krucyfiksów, kadenia etc.

Odpowiedział na to, podobnie jak na „Rosprawę o ceremoniach“, Szczodrkwic.

Warmiński I. c. str. 235. — Brückner w Bibl. warsz. 1895. I. str. 10. — Wotschke Zeitschr. der hist. Ges. Posen 1902 s. 222.

— Rosprawa krotka a prosta o niektorich Ceremoniach a Vstavach koscielnych. Królewiec (?), 1548 (?). w 8ce, kart 28 (sygn. A—G₄).

Całość znał Pisański (Entwurf einer Preuss. Literärgesch. str. 212); fragment wydobył z oprawy „Postylli“ (z r. 1556) Celichowski i ogłosił w dziełku: Trzy nieznanne djałogi 1899.

Jest to rozmowa studenta wracającego z Witembergi z rodzicami, z księdzem i z innymi. Zwalcza „ceremonie katolickie“. Pisane wierszem.

Odpowiedzieli na to Szczodrkwic (Rozmowa 1549) i Korczewski (Dialogi 1550). — Warmiński I. c. str. 230 przypuszcza, że impuls do napisania „Rosprawy“ dał Seklucjanowi Rej swoją „Krotką rosprawą“. Wykazuje zbliżenie między „Rosprawą“ a „Wyznaniem“ Seklucjana.

Brückner w Bibl. warsz. 1895 I 16 oraz Mik. Rej str. 94.

— Rozprawa Księdza z Popem o bezżeństwie... Królewiec, druk. Augezdeczkiego, około 1549. w 8ce.

Fragment wydobył z okładki Celichowski i wydał w r. 1899 (Trzy nieznanne djałogi). — Celichowski sądził, że to utwór Reja; co Brückner M. Rej str. 68 odrzuca. — Warmiński I. c. str. 263 twierdzi, że Seklucjan był tylko nakładcą a nie autorem. Język bowiem jest odmienny od stylu Seklucjana. Natomiast przypuszcza autorstwo Stan. Murzynowskiego (s. 383), który w r. 1550 wydał „Historję żalosań“.

— Testamentv Novvego Czesce Piervvsza Czterzei Euangelistowie świeci, Matthevsz, Marek, Lykasz, I Jan, Z Greczkiego iezyka na Polski przelozeni, i wykładem krotkiem obiasnieni. Wczym wszystkiem dokładano się, Lacińskię, i nakilkta inszych iezykow przelożeniá, i ktemu Starych i Nowych pisma świętego Doctorow. Przytem przydána iest nauka czytaniá i pisaniá iezyka Polskiego, ku tym księgám i inszem pożyteczná, I Regestr na wyklád który przy ś. Mattheuszu, i na Ewangelję niedzielne i dniow świętych. W Krolewcu Pruskim MDLI (1551). Mense Octob: I. Tim: II. Unus est mediator

Dei & hominum Jesus Christus. w 4ce, k. 16, k. 250 (znaczn. CCL) i 6 k.

Druk. Aleks. Augezdeckiego.

Porównaj powyżej: Ewang. św. Mateusza (O stosunku tych dwóch wydań ob. Warmiński l. c. str. 333).

Na pierwszych 2 kartach dedykacja Zygm. Augustowi; poczem: Ku czytelnikowi przemowa (na k. A₄). Dalej na 5 str.: Orthographia Polska (podobnie jak w Ewang. św. Mateusza); wreszcie: Omylności druku, De autoritate verbi, Registrz rzeczy, Wykład znaków i wierszyk łac. Ad lectorem. Od karty I: ewang. św. Mateusza z komentarzem, poczem przekład innych ewangelii. Na k. 132 drzeworyt ołtarza i Sprawiedliwości.

Na końcu: Registrz należenia ewangelii — i „Koniec pierwszy części“ (z 2 drzeworytami).

O zamieszczonej tu „Orthografii“ podał bliższe uwagi Warmiński l. c. str. 311—322. Jest ona, jak się zdaje, pióra St. Murzynowskiego.

Wierzbowski II. 1288. — Warmiński s. 306. Czartor. — Czetwert. — Gdańsk. miej. — Kórnik — Ossol.

— Testamenty Novwego Cześć VVtora A ostateczna. Dzieie i Pisma Aposztołskie. Z Greckiego ięzyka na polski przełożone W Krolewcu Pruskim Mieściu Września. Joa. III. Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit, ex aqua et spiritu sancto, non potest introire regnum Dei. [Na końcu:] Drukowano w Krolewcu Pruskim przez Alexandra Impressora, nakładem i pracą Jana Secluciana. Roku pańskiego 1552. w 4ce, kart 12, k. CCIII i 1 k. (sygn. A, *, **, B—Z, aa—zz, aaa—fff).

Dedyk. do Zygm. Aug. (z polemiką przeciw Maleckiemu). Potem przedmowa do chrz. czytelnika, Registrz wynalezienia Epistoły, Registrz na te epistoły.

Dalej właściwy tekst i na jego końcu: Omylności druku.

O autorstwie tego przekładu porównaj niżej pod Test. Nowy Zupełny. — Samo tłumaczenie i jego druk wywołało zaciętą walkę na dworze Albrechta między koterją Osiandra a Stajplusa, o czem bliżej Warmiński l. c. str. 393.

O związku między drukiem tej „wtorej części“ a konkurencyjnym przedsięwzięciem J. Maleckiego: „Nowy Testament przełożenia Erasma Roterodamskiego“ obacz Warmiński l. c. str. 323 i 339. — Porównaj też wyżej uwagi przy opisie Ewang. św. Mateusza.

Wotschke w Zeitschr. Gesch. Posen 1902 str. 231. — Obacz w tomie XIII str. 27 (Biblia) o dalszych prawdopodobnych przedrukach. Również pisze o nich Warmiński l. c. str. 345.

Wierzbow. III 2273 łączy to w jedną całość z przedrukiem z r. 1555 tuż poniżej opisanym. Gdańsk. miej. — Kórnik.

— Testament Novvy Zvpełny z Greckiego ięzyka na Polski przełożony, i wykładem krotkiem objaśniony. Wczym wszystkim dokładano: się Łacińskiego, i natilka (sic) inszych ięzyków przełożeniá, i ktemu Starych i Nowych pisma świętego Doctorow. Przytem przydána iest nauka czytaniá i pisaniá ięzyka Polskiego. ku tym księgám i inszem pożyteczná, J Registrz należeniá Ewangeljié i Epistoły na niedzielié i świętá insze przes rok, i na wykład Mattheusza święte°. W Krolewcu Pruskim. MDLIII (1553). I Tim. 2. Unus est mediator Dei et hominum Jesus Christus. [Na końcu I części:] Drukował w Krolewcu Pruskim Alexander Czech nakładem Jana Secluciana 1552. w 4ce, k. nlb. 16, liczb. CCL i 6 nlb.

Na odwr. tytułu przywilej ks. Albrechta z 13 kwietnia 1552, nadający Sekl. wyłączne prawo drukowania i sprzedawania przekładu N. Test. do r. 1556. — Dalej dedyk. Zygmuntowi Aug. (podobna jak w pierwszym wydaniu) i przemowa do chrz. czytelnika.

Tylko część tego dzieła jest przedrukiem na nowo (dwa arkusze pierwsze i tekst trzech ewangelji na k. 133—250); zaś reszta (tj. Ewang. św. Mateusza i registr oraz Dzieje i Pisma apost.) — są to arkusze pierwotnego druku Ewang. św. Mat. z r. 1551, wcielone do tego nowego wydania. — Warmiński l. c. str. 342 wyjaśnia bliżej powody, dla których Seklucjan sfabrykował w ten sposób to nowe wydanie.

Nie jest rzeczą wyjaśnioną, czy Seklucjan był tylko wydawcą czy i twórcą przekładu. Warmiński str. 346 i n. stara się udowodnić, że tłumacz był znawcą języka greckiego i hebr., a Sekl. ioh nie znał. Z tej i z innych przyczyn odmawia mu autorstwa przekładu, a przypisuje je Stan. Murzynowskiemu (t. j. temu, który przekładał Hist. żałosną o Franc. Spierze). Seklucjan był również wydawcą „Hist. żałosnej“ (do której dołączył „Napomnienie“), a więc łączyły go stosunki literackie z Murzynowskim. Hipoteza Warmińskiego jest nader prawdopodobna,

zwłaszcza w związku z dziełkiem Murzynowskiego *De justificatione* 1552 (Warمیński str. 398). Murzynowski byłby także autorem „*Ortografii*”.

Wierzb. III 2273. — Wotschke l. c.

Czarneck. (Bawor.) — Zamoj. (defekt).

— Wyznanie wiary Chreścyańskiej Jana Seklucziana. Psal. LXXII. Deus iudicium tuū regi da, et iusticiam tuam filio regis. Math. X. Kto nie będzie wyznawał przed ludźmi, wiznam go ia tesz przed oczem moiem, ktori wniebie iest etc. Esa. IIII. Ve qui dicitis malum bonū et bonū malum ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras. (Bez m. dr. i r., ale jak się zdaje w Królewcu u Weinreicha, około 1544?). w 8ce malej, kart nlb. 32 (czyli kart 4 i ark. A—G).

Tytuł ujęty w 2 winiety. — Druk gocki. Rozpoczyna (na odwr. k. tyt.) dedykacja: Sigmuntowi starszemu y Zigmuntowi Augustowi zynowi, krolom polskim etc. (na ark. niesygn.).

W dedyk. na 5 stronach wyklada dwie rzeczy czlow. potrzebne, a potem mówi o swoich zatargach z kapitułą poznańską. Poczem na ark. a: Summa z tych przysięg które na mnie wymuszono (formuły abjuracji). Poczem tekst „Wyznania”. — Obszerne streszczenie „Wyznania” podaje Warمیński l. c. str. 91 i nast. — Jest ono dziełem oryginalnem, a rozwinął je później w „Catechismus”. Odpowiadał na nie Stan. ze Lwowa w Apologii (1554), a korzystał z niego Lutomirski (*Confessio* 1556).

Tscheppius Auszug aus dem Leben Seclutiani in Preuss. Sammlung III 77—91. — U Jochera 3069 tytuł niedokładny. Pisze on: „Friese Beytr. zur Reform. Gesch. II Th. Ir. Bd. p. 164 w nocie opisując egzemplarz, powiada, iż w podłuż ma formę oktawo małego, w szerz medjanu, karty nieliczbowane, a półarkusze literami u dołu znaczone. Domyśla się że wyszło to w Królewcu r. 1540 lub 1541, ile że egzemplarz w Preussische Samml. str. 89 wspomniany, już r. 1544 był widziany oprawiony. — Por. Salig. Hist. der Augsp. p. 538. — Ringeltaube Beytr. zur Augsbur. Confessionsgesch. str. 85. — Arnold Historie der Königsberg. Univ 2r Th. p. 554 wątpi o bytności przekładu tego Sekluczjana”.

Warمیński l. c. str. 86 zna i opisuje egzemplarz bibl. miej. w Gdańsku, oprawiony ozdobnie z datą 1544 (a więc ten sam, który znał Friese); dedykacja: D(omino) G(eorgio) Schefka Bur(gravio), wytloczona na oprawie niezgrabnie zapewne przez autora. — Po śmierci Schewkego dostał

się ten egzemplarz do bibl. gimn., potem do bibl. senatu gdańsk.

Gdańsk. miej.

— ob. Erasmus Roterod. (*Ricerstwo* 1558) — Krowicki — Mateusz św. (Ewang. 1551) — Murzynowski Stan. (*Historia* 1551; tu jego wiersz) — Sengstock Łazarz (*Giesmes* 1612) — Testament nowy 1552) — Testamentu część I (1551) — Trepka.

Autorstwo wszystkich powyższych pism podanych pod Sekluczjanem trzeba brać cum grano salis. Sekluczjan był wydawcą, publicystą, propagatorem. Szerzył pewne idee, a nie chodziło mu o oryginalność autorską. Dlatego chętnie przerabiał, tłumaczył, zamawiał prace u innych i korzystał z nich bez skrupułu o autorstwo. Teksty dostarczone mu przez pisarzy, z którymi współpracował, dopasowywał do potrzeb propagandy i przerabiał, tak jak to czyni dzisiejszy redaktor dziennika. I jego współpracownicy tłumaczyli je zresztą często z łaciny, z czeskiego, z niemieckiego. Do takich jego pomocników należał np. Wojciech z Nowego Miasta. Dzisiaj niemal nie sposób rozeznaczyć, gdzie się kończy praca Sekluczjana, a rozpoczyna autorstwo jego współpracowników. Z tego też względu zamieściłem powyższe prace pod Sekluczjanem, co nie powinno być uważane za przesadzanie jego autorstwa.

Być może, że wydał więcej pisemek dzisiaj nieznanych. W przedmowie do „Rycerstwa” pisze Sekluczjan: „A wszakżem iuż y Epistoły nagotował, ale nakładu jeszcze nie mam”. Zdaje się więc, że drukiem osobno nie wyszło. — Natomiast ob. Testament (gdzie zamieszczono Epistoły Sekluczjana). — Miał napisać wedle Friese: Xięgi nauki chreścijańskiej (*Beyträge* II str. 165), co błędne, — Błędem jest także przypisywanie mu dzieła p. t. „Wiatik”, jak udowodnił Warمیński l. c. str. 310.

Wiszn. IX str. 10 i 11 wymienia jeszcze następujące jego pisma (według Tscheppiusa i Friesego Beitr.): a) Książka przeciw caci Świętych. — b) *Katechizm* Lutra. — c) *Kazania* na dni ŚŚ. Pańskich. — d) *Komentarz* na listy apostołskie Nowego Testamentu.

O rękopisie jego pt. *Historia desertae causae* J. Secl... obacz Warمیński l. c. str. 243.

O *Ortografii* Sekluczjana obacz *Bibliog.* V. 220 pod Stan. Zaborowski: *Ortografia* polska 1825 (wydał Kucharski And.); a nadto liczne uwagi Warمیńskiego l. c. (passim).

Regenvolscius Systema. — Lelewel *Bibl.* ks. I, 193. — Łukaszewicz O kość. br. czeskich str. 17—18; *Wyzn. helw.* w *Lit.* II;

Obraz m. Poznania. — Roczniki warsz. T. P. N. XII. 306. — Muczkowski Rozmait. hist. str. 47. — Przyj. ludu Leszno VIII. str. 190. — Ringeltaube Nachricht str. 46—69. — Tscheppius Poln. Bibel Historie (Preuss. Zehenden 1744, III str. 647—658) oraz w Preuss. Sammlung III str. 77—91. — Oloff Poln. Liedergesch. 167, 278—367. — Friese Beyträge I. 164. — Colbius Episc. Presbyterologia 33. — Arnold Historie der Königsb. Univ. II str. 62 i 553. — Tschakert Urkundenbuch III. 308, 363 i passim. — Encykl. Orgelbr. XXV. — Bukowski Dzieje reformacji I (passim). — Liubowicz Istor. reform. 1883. — Sierzputowski Kartka z dziejów reform. 1902. — Wotschke w Zeit. der hist. Gesellschaft Posen XVII 1902 str. 169; Geschichte der Reform. 1911 (tu omawia wszystkie jego dzieła); Franc. Lisman. str. 330. — Warmiński And. Samuel i Jan Sekl. 1906. — Brückner w Pam. liter. II str. 586 i nast. — Grabowski Literat. luterska 1920. — Wojciechowska Z dziejów książki 1927 str. 9—16, 44—8, 66, 97—9, 155. — Finkel Bibl. histor. III. str. 1852.

SEKOWSKI Albertus, Dominikanin (1556 † 1609 czy 1636). *Modvs Publicè per Choros recitandi Rosarivm B. V. Mariae: Introductus primùm Romę ad Mineruam, deinde in Polonia Lvblini, ad aedes Ordinis FF. Praedicatorum S. Stanislao dicatas, à Fratribus & Scroribus Cōfraternitatis eiusdem Rosarii vsurpatus. Cum licentia Superiorum. Per R. Patrem F. Albertum Sekowski, S. Th. Magistrum eiusdem Ordinis, vtriusque Confraternitatis Rosarii, Lublini promotorem, praelo mandatus.* (B. w. m. dr. i r.) (1628). w 12ce, arkuszy nłb. A—H₁₂ (brak końca) (razem kart 96).

Aprobata z Lublina 13. Maja 1628 r. po przedmowie ad Confratres. Od karty A₁₃ jest tytuł: *Encomia recitationis publicè sacrat. Rosarii, per Confratres Lublini...* — Od k. C₁₀ idzie Rosarii B. V. Mariae... do karty 69. Poczem: *Litaniae*. — Od G₅: *Rosarium Jesu Christi. Kończą Indulgentiae.*

Ob. Wierzbowski Materjały do dz. II. (przyw.). Jagiell.

— Toż:... dicatas... Cracoviae 1629 typ. Ant. Wesiński. w 12ce.

Drugą edycję wydał Waler. Lithuanides (ob.).

— ob. Birkowski X. Fab. (1622) — Bzovius Abrah. (Propago 1606).

Święcki Hist. pam. II. 82. — Ossoliński w Dod. do Gazety lwowskiej roku 1852

str. 17. — Nowomiejski Phoenix str. 125. (mówi, iż umarł 1636 r.). — Barącz Dzieje Zakonu kaznodz. II. 248 i 9. — Birkowski Orationes Ecclesiast. s. 413. — Sobieszcz. w Enc. pow. Org. XXIII. 355. — Muczkowski Rozmaitości histor. s. 138.

SEKOWSKI (Secovius) Andrzej ob. Zolcinus J. (In funere, Carmen, k. 37). Ob. Kot Z dziejów propagandy 1928.

SEKOWSKI (Sencovius) Jan. *Johannis Sencovii, nobilis Russi, qui in mediis Papatus tenebris plus quam Cimieris natus, educatus et ad juvenilem aetatem provectus, ad veram Dei ecclesiam sese contulit, Oratio revocatoria. Lipsiae 1655. w 4ce.*

Z katal. antykw.

SEKOWSKI X. Ludwik, Dominikanin († w Warszawie 1754). Rada Boska o uspokoieniu pretensyi nieba, do narodu ludzkiego w Chrystusie swym ratyfikowana albo Kazania Quadragezymalne o męce Panskiej. Po introdukowánym Roku P. 1722. Bractwie Opatrzności B: w kościele Troycy S. Dominikańskim Łowickim we środy passyalne, przez W: O: Ludwiką Sekowskiego S: T: Lekt: Dominik: Prześwietney Kollegiaty Łowickiej Kaznodzieię miane a teraz do druku podane Roku Pańskiego 1725. Dnia 27. Maia. W Warszawie w Drukarni Collegium J: K. M. Societatis Jezu. w 4ce, kart 12 nłb., str. 168.

Na odwr. k. tyt. klejnot Petersonów, a pod nim 1 dwuwiersz i 1 czterowiersz. Dedyk. Sebastjanowi Antoniemu Petersonowi, Stolicy Apostolskiej publicznemu pisarzowi, ofiejuantowi koronnej poczty, prezydentowi Łowickiemu, fundatorowi Bractwa Opatrzności Boskiej. Ojciec Petersona Jan przybył z W. Brytanji do Polski i walczył za Polskę. — Poczem idzie Registrz rzeczy i omyłki.

Składa się z 7 kazań, poczem idzie: *Laudum Rady Boskiej albo siedem słów na Krzyżu* (od str. 154).

Jocher 4939. — Katalog księgarski podaje to pod tytułem: *Kazania postne. W Warszawie 1726 w 4ce.*

Dzików — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Oko chwalebne Jaśnie Wielmożnego J. M. Pana Jakuba Zygmunta Rybińskiego Woiewody chełmińskiego, Generała artylerji Kor., pancerney chorągwi, prześwietnego rycerstwa pol-

skiego rotmistrza, J. O. Trybunału Koronnego Marszałka, Kowalewskiego, Wiślickiego, Lipińskiego itd. Starosty. Jednegoż celu nieśmiertelnej sławy, w niczem nieuchybiającemu, Wielmożnemu Jmci Panu Michałowi Garbowieckiemu JKMc i Rzpłtey prześw. rycerstwa polskiego mężnemu pułkownikowi, za memoryał dedykowane, albo Kazanie na pogrzebie ś. p. J. W. Jego Mci Pana Wdy Chelmińskiego w kościele Lubelskim Dominikańskim przez W. O. Ludwika Sękowskiego lektora y kaznodziei Lubelskiego miane, a teraz z dozwoleń duchowney Zwierzchności do druku podane. Roku Pańskiego 1726. dnia 27 Sierpnia. w Lublinie w drukarni Collegii Soc. Jesu. folio, 5 arkuszy.

Na odwr. str. tyt. herb Nowina a pod nim 4 wiersze pol. — Dalej przypis prozą Michałowi Garbowieckiemu.

Ossol. — Warsz. Uniw.

— Podziękowanie za ostatnią przysługę na pogrzebie Jmci P. przewieleb. w Bogu Oyca X. Piotra Drogoszewskiego. Warszawa, druk. Coll. Soc. Jesu 1729. folio, kart 4 (sygn. E—F).

Jest fragmentem kazania Miskego: Pamięć śmiertelna 1729. Jagiell.

— ob. Miske.

Progr. Dominikańsk. 1828. s. 46. — Sobieszcz, w Encykl. Orgelbr. XXIII. 355. — Barącz Rys. dziejów zak. Kazn. — Niesiecki VIII. 324.

SEKOWSKI (Secovius) Mikołaj. Regni Poloniae Brevis et compendiosa Descriptio, E Martini Cromeri Episcopi Varmiensis Polonia Decerpta a Nicolao Secovio Equite Polono. Neapoli Ex officina Saluiana 1582. w 8ce, str. 71 i 1 k. nlb.

Dedyk. Alex. Farnesio Cardinali, Pol. Protector.

Ob. Köt Z dziejów propagandy 1928 str. 20. — Wiszniewski VII. str. 530.

Czartor. — Ossol.

— Una brevis sumaria descriptio del Regno de Polonia colejida de la Polonia de Martin Cromero... per Nicolo Secovio Cavallero Polaco. Traduzida de latin en lengua Castellana. Madrid, Sanohez 1588. w 8ce, k. 64 nlb.

— ob. Zolcinius J. (In funere 1572; tu jego wiersze).

Sekret (Jawny) Ocywistego Nabożeństwa, ku Ś. Nepomucenowi, Bractwa niedawno erygowanego w Torunskim Kościele WW. OO. Bernadynow Patronowi. Dla większej Czc i sławy Jego wydany. w Roku, ktorego BOG przed wieki utaił, iawnym się pokazał: 1736. Z dozwoleń Kościelney zwierzchności. w 8ce, str. 71.

Druk toruński zawiera: Żywot, Quinquenne, Godzinki, Litanie, Informację o odpustach. Na str. 61: Hymn (wierszowany).

Joher 7790.

Czartor.

— wyjawiony osobliwszy w którym człowiekowi złe szkodzić nie może. Poznań, S. J. 1681. w 4ce, str. 181 i nlb. 7. Poprzedza miedzioryt alegoryczny przed tytułem.

— Wyjawiony. Osobliwszy Ten Żą którym Człowiekowi rozsądnemu, chyba chcącemu, żadne złe na świecie szkodzić nie będzie. Rzeczy pewne i doswiadczone, na Dobro pospolite. Żą dozwoleń Starszych Do Drkv Podane W Roku 1680. W Poznaniw W Drukarni Collegij Soc: Jesv Roku 1689. w 4ce, k. tyt., k. 1, str. 195 i k. 2 nlb.

Rok 1680 wybity na tytule przerobiono potem na 1689, skąd widać, że jest to przedruk wydania z r. 1681.

W egz. Czart. jest przed tytułem sztych, przedstawiający kobietę unoszącą się w powietrzu, ze wstęgą z napisem: „Jam Nusquam Natura Latet. Manil.“ (W egz. Jag. brak sztychu).

W przedmowie oświadcza autor, że podaje tylko takie sekreta „czegom sam doświadczył i ręką się tknął“. Co do sekretów alchemicznych odsyła do 17 ksiąg „Sekretów“ Jana Weckera. Rozpoczynają dochodzenia teologiczne, co to jest zło (grzech) i kiedy może człowiekowi szkodzić. Można z tego wnosić, że autorem „Sekretu“ jest duchowny (Jezuita?). Jak widać z tekstu autor przebywał i poza Polską (str. 157 o Preszburgu z r. 1662).

Od str. 33 idzie XXVII sekretów, a mianowicie: 1. Jak robić antepedia; 2. Haft ornatów; 3. Obicia; 4. Szpalery płócienne; 5. Groty, skały, lantszafty; 6. Kanaki; 7. Robotka kwiatów; 8. Owoce z gliny; 9. Sztuczki karukowe; 10. Z rogu; 11. Stoły, nagrobki z skajolu i gipsu; 12. Lanie form; 13. Lanie z wosku osób; 14. Obraz lity jak z mucey lub złota; 15. Z papieru tłuczonego osoby; 16. Pozłocenie

rzymskim sposobem; 17. Duplejcki czyli kamienie drogic naśladowane; 18. Zmęćcie złota, srebra, miedzi na proszek celem zażywania; 19. Paszę robić, z niej paciorki; 20. Farbowanie płótna; 21. Kwiatki w kolorach; 22. Vernis złotawy, złocenie skór; 23. Banie éklane, kolorowane 24 Zegarek zamiast magnesowej igły; 25. Sekret lekarski gdzie medików nie masz. (Zażywanie Antimonium). — Na str. 148: Apteka ubogich (bez kosztu) sprzedajna od niejakiego Matthiophila 1660). — Od str. 178: Mantissa i przydatek o preparacyi saletry. — Od str. 182: Sekret XXVII złotniczy (zcentrować robotę mosiężną na kolor złotawy). Kończy: Regestr tych rzeczy o których się nauka w tej Księżce znajduje.

Na str. 128 drzeworyt młynka do mielenia słoðu.

Akad. — Chrept. — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Zydowskiej przewrotnosci y ciekawe obrządkie zydowskie w każdym miesiącu roku. w 8ce małej.

Jocher 9912 (wedle kat. Kiejd.).

— Zydowskiej Przewrotnosci wyiawiony, y Swiatu Polskiemu w Przestrodze wielce przyteczney pokazany. W Drukarni Warszaw: Soc: Jezu Roku 1724. w 8ce małej, k. 17 nlb.

Na odwr. tytułu Impr. Jana Tarły, bisk. pozn.

Na k. A: Przestroga Koronie Polskiej y W. X. L. do uwagi podana.

Tu zestawione w 12 punktach przepisy kanonów i przywilejów przeciw zydóm. Od k. B: Bluźnierstwa Zydowskie. Poczem znowu o złości zydowskiej, o nienawiści ku chrześcijanom, o antyzydowskich przepisach konstytucyj polskich (1420), o czarach i zabobonach zydowskich. Wystawia Warmię, że w niej żyda nie obaczy.

Ossol.

— Toż... Wilno 1728. w 8ce.

Wileńs.

— życia zakonneo, objaśniony iedney pobożney nowicjusze przez iey duchownego oycy... w Warszawie 1771. w 12ce, str. 157. Wileńs.

Sekreta ciekawe y doświadczone dla powszechney wiadomości wydane. w Sandomierzu w dr. J. K. Mei y Rzpltey. 1782. w 8ce.

— Toż... w Warszawie, Dufour. 1782. w 8ce, str. 200(?).

— Toż... 1782. w 8ce, str. 186. Warsz. Uniw.

— Toż... y doświadczone, dla pożytku powszechnego wydane. Z pozwoleniem Zwiechności (tak) Przedrukowane. w Sandomierzu w drukarni J. K. Mei y Rzeczypospolitey. Roku pańskiego 1785. w 8ce, k. 1, str. 184.

Mieści: Rozdział I o drzewach. Rozdział II od str. 34 Sekreta ogrodowe. Rozdz. III Bydło rogacie; od str. 57 lekarstwa. Rozdz. IV od str. 67 Dla piwnicznych i winiarzów. Rozdz. V od str. 81 Wygubienie robactwa. Rozdz. VI od str. 87 Defekta końskie. Rozdz. VII od str. 111 Gospodyniom, lekarstwa domowe. Rozdz. VIII Różne sekreta. Atrament. Ocet. Pszczoły. Pomada. Wódki. Kawa, od str. 123.

Por. Haur (Skarbiec sekretów).

Jagiell. — Kijows. — Krasieńs. — Zamoj.

— Toż... wiadomości wydane. Nowa edycya znacznie powiększona. W Warszawie, w Drukarni P. Dufour Konsyl. nadw. Drukarza J. K. M. y Rzeczypospolitey Roku 1792. w 8ce, str. 310. Przedruk z r. 1804 ob. w Bibl. IV. 222.

Ossol.

— Gabinetow Europejskich. Od R. 1763. aż do terazniejszych czasów. [Winieta przedstawiająca amorka z kwiatami]. Roku 1789. w 8ce, str. 190.

Rozpoczynają sekreta „aż do podziału Zaboru Kraiów Polski r. 1775“. Opowiadanie rozpoczyna się od końca wojny 7-letniej. — Od str. 147 idzie część II: Co się działo ważnego od roku 1774 do roku 1778.

Autor kreśli stan polityki międzynarodowej, przymierza, aspiracje mocarstw, intrygi, wojny etc. Na tem tle uwidocznia podział Polski z roku 1775. Przewiduje alian⁸ Francji i Rosji (pisze przed wybuchem rewolucji). Przynosi wiele informacji do stosunków polskich. Rzecz dotąd nie wyzyskana przez historyków (np. Kalinkę).

Akad. — Branic. — Czartor. — Czetwert — Jag. — Uniw. lwow. — Wilno — Zamoj.

— Jurydykyei Marszałkowskiej pod Laską W. Koronną, zamknięte. [Przed tem na osobnej karcie:] Do Nayiasniejszych Stanow Seymujących Przed poprawą Rządu Kraiowego 1789. Roku. w 8ce, k. 1 nlb., str. 48.

Autor opisuje jurydykcyę marszałkowską. Zaczyna od Sądownictwa (krytykuje nieład i złą organizację). Wykłada co należy do jurydykyei. Kancelarja. Taxa prawnostków. Securitas. Runtty nocne. Grzywny adjudicata. Policies. Komisyja brukowa. Magazyn kawny (sic) staraniem Stan. Lubomirskiego. Żydzi państw jerozolimskich

wymiot, podszywający się pod laskę i choć ich po kilkakrotnie z tej stolicy odgłosem trąby wypędzano, jest ich więcej 7000 osób. Milicya Marszałkowska ze 130 osób.

W książeczce tej mamy dokładny, nie wyszskany dotąd obrazek urzędzeń administracyjnych miasta Warszawy z końca XVIII wieku. — Obacz: Marszałkowska juryzd. Akad. — Czartor. — Jagiell. — Uniw. lwows. — Warsz. — Zelińs.

— naytaiemniejsze w różnych wiadomościach y ciekawościach, dla pożytku gospodarzów, malarzów, ogrodników, rybaków y kucharzów wydane. w Warszawie. 1798. w 8ce.

— ucieszne... (z pocz. w. XVII).

Dzisiaj nieznanne. Wiadomość o tym druku, którego treścią miały być sprawy białogłów, podaje wierszyk na odwrocie tytułu broszury „Franca“. Obacz o tej broszurze pod: Franc... Rewokuje. I ona znana nam jest tylko z fragmentów.

Byc może, że drugim wydaniem „Sekretów“ są Władysławiusza Krotofile ucieszne 1609. Tak przypuszcza Badecki Lit. mieszczańska 1925 str. 132—4.

— ob. Albertus M. (białogłows. 1698) — Haur J. K. (Skarbiec 1683) — Mizoldi An. (leczenie 1566) — Załuski Józef Jędrzej (Dwa doświadczone 1747).

Sekty ob. Cagliostro (masońskie 1793) — Dokument (kalwińska 1754) — Różnica (luterowa).

Sekundant Bezbronny Między Cyganem z Gandzarą i Xiędzem z Kropidłem, na Placu z perswazyą przyjacielską. [Winieta]. w Warszawie w Drukarni P. Dufour Kons: Nad: Drukarza J. K. Mei i Rzeczypospolitey. M.DCC.XCII (1792). w 8ce, str. 46.

Zaczyna od wołania do obu autorów: Mości Panowie zgoda! (Autorem „Xiędza z kropidłem“ był Surowiecki, autor „Cygana“ jest nieznany, ob. tom XIV). Sekundant broni Cygana, a zarzuca mu tylko nierozwagę. Przeczy jakoby Cygan obrażał religję. Na str. 39 podaje projekt zwołania kongresu duchowieństwa w sprawie zaopatrzenia kleru, klasztorów, szkół, dóbr duchownych itp. Zapowiada, że w krótkim czasie wyjdzie pismo „Zmowa na Cygana“.

W związku z tą polemiką o dochoody duchowieństwa stoją nadto pisemka: Fajerka ognia, Wielkopolanina odpowiedź, Pilnik na oglądzenie, Gandzara Prawdy (autor Surowiecki). — Polemiki tej z lekka dotyczy Smoleński Przewrót umysłowy str. 323. Akad. — Branic. — Krasińs.

SELD Joh. G. Kurtzer Bericht Von dem Tractätlein, dessen Titel: Apocalypsis Reserata, Samt dessen Clave und Harmonia Apocalypsicæ, etc. Wie der Autor in solchem mit dem Chiliasmo schwanger gehe, und was sonst in einem und dem andern zu beobachten. Verfertiget durch M. Johannem Georgium Seldium Pastorem und Inspectorum der Kirchen von Haselberg. Danzig In Jacob Weissens Verlag. Im 1655. Jahr. w 8ce, sygn. E₅.

Wrocław. miejs.

Selecta historica continuata (Regiomonti 1719)... ob. Lilienthal Mich.

Selectae ob. Brutus (epistolarum 1585) — Coelius Curio (epistolarum 1558) — Gertruda S. (vitae sanctae 1684) — Historiae e profan. script. (1759—95) — Neugebauer Sal. (symbolorum 1619) — Ovidius — Spanheim Fr. (controvers. 1687) — Syrus Mimus (sententiae 1599, 1600).

SELEKTOWSKI Prawdzic. Prosta scieżka do przyjacielskich affektów kasztelu przy weselnym akcie Jana Rychstyega ławnika Toruńsk. y wdowy Zychmanowey. Toruń 1710. fol. k. 2 nlb. Krasińs.

Selenographia ob. Bretschneider S. (1704) — Hewelius (1647).

Selichot [wedle rytuału Żydów polskich]. 1594.

Bałaban Dzieje żydów I. 425.

SELIGMAGHER Tomasz S. J. Ilias oratoria olim opera P. Thomae Seligmagher S. J. concinnata nunc cum suppetiis literariis et compendiosa raritatum totius orbis descriptione... dicata. Vilnae, typis Academ. Soc. Jesu 1674. w 12ce, str. 360.

Ded.: Stephano Kuczyński succameraridae Drohic. et Stefano Kuszal pocilatori Podlach.

Edycja ta jest wątpliwa?

— Ilias Oratoria olim operâ R. P. Thomae Seligmagher S. J. concinnata, nunc cum Suppetiis Literarijs & Compendiosa Raritatum totius Orbis descriptione, Perillustrib. M. M. D. D. Stephano Kvezynski Succameraridae Drohicinensi, & Stephano Kvszal Pocilatoridae Podlachiae, Auditoribus Elo-

quen.; Palladiae Strenae loco dicata. Anno 1718. Varsaviae Typis Collegij Soci: Jesv. w 12ce, k. 9 nlb., str. 230

Rozpoczyna przedmowa wysławiająca Kuczyńskiego inieniem drukarni. — Poczem: Ad Candidum Eloq. Tyroneum.

Jest to podręcznik retoryki, zrazu w formie pytań i odpowiedzi Na str. 61 powołuje się na retorykę Mich. Radau Jezuity.

Po teoretycznych regułach obowiązujących mówcę idą od str. 79: Suppetiae literariae a więc Series regum Pol., Senatores, Officiales itp. — Od str. 97: Signacula eruditae antiquitatis (różne wiadomości z kultury starożytnej). — Od str. 108: Insignia provinciarum Regni Pol., Stemmata Regnorum. — Na str. 123 opis geogr. świata (przy opisie Palestyny cytowany na str. 193 Nic. Lancicius) Obszernie omawia Polskę od str. 207—211. — Od str. 220—230 cytaty ze Świętego Augustyna.

Był to niewątpliwie podręcznik szkolny z epoki saskiej i o tyle zasługiwałby na uwagę historyków wychowania i wymowy. — Nie uwzględnił go Janik w Pam. liter. IX i X. Jagiell. — Czartor.

SELIM II (ur. 1522 † 1574). Jąśnie Wielmożny á niezwydziejony Cesarz Turecki Soltan Selim etc... (1569) fol.

List Cesarza Tureckiego do Zygmunta Augusta w sprawach, w których wysłany był do Turcji Andrzej Taranowski. „Dan w Konstąntynopolu, dnia 12 Sierpnia Roku 1569“.

Druk na arkuszu. Zajmje pierwszą stronnicę całą, druga karta arkusza pusta. Druk gocki. Czartor.

— ob. Gorecki Leonard (1578).

SELIM III (ur. 1761 † 1808). Tłumaczenie listu sultana Selima III do Najjaśniejszego Króla Jegomości y Rzeczpltey z okazji wstąpienia iego na tron pisanego. w Warszawie, w drukarni nadworney Jego Krolewskiej Mei y P. K. E. N. folio, k. 1 (sygn A₂).

Tworzy całość z „Tłumaczeniem listu Wielkiego wezyra Jussufa“, o czem obacz t. XVIII. str. 688. Branicki. — Czart.

Selinski ob. Zielinski.

SELL Godofred Dantiscanus. De Imaginario quod scientiis adhaeret in jurisprudencia detegendo. Ex auctoritate Herm. Boerhaave. Lugduni Bataavorum 1730. w 4ce, str. 62 i k. 5 nlb.

SELLIEINUS Franciscus. Disputatio Theologica. De Persona Christi Θεωυρροτου. Quam Assistente Supremo eodem Judice Christo. In Inclyta et Illustri

Illustrium ac Praepotentum D. D. Frisiae Ordinum, Academiae Franekerana, Praeside Nobilissimo, Clarissimo, Doctissimoque viro, D. Johanne Mackovio S. S. Theol. Doctore, ejusdemque Facultatis ibidem Professore primario. Ut Publicae censurae veritatis defendendae causa subject: ita palam suscepit Franciscus P. Sellieinus Ungarus, Author et Respondens. Horis locoque consuetis. Franekerae, Excudebat Vldericus Balek, Illust. Fris. Ord. et eorundem Academiae Typographus. Anno 1632. w 4ce, k. nlb. 16.

Rzecz nie należąca bezpośrednio do nas (tylko ze względu na osobę Makowskiego). Jednakże opisuje ją Sprawozd. z poszukiwań na Węgrzech nr. 283 (z bibl. budap. uniw., Bathian, i Koleg. reform. w Marosvá-árhely).

(Sellinus Math.). Epithalamia in honorem nuptiarum Mathiae Sellini et Gertrudis Schultz. Thorunii, Andr. Cotenius, 1591. w 4ce. Czartor.

SELLIUS Adam Bernard († 1746), Schediasma litterarium de scriptoribus qui historiam politico-ecclesiasticam Rossiae scriptis illustrarunt. Revaliae 1736. w 4ce.

Przekład rosyjski tego dzieła wyszedł w Moskwie 1815 r.

Ercykl. Orgelbr. T. 23. s. 247.

SELLIUS Tobias, Dantisc. Disputatio Theologica. De... Meriti et Satisfactionis Christi pro nobis... quam... suscipit.. Groningae, ex officina Joannis Nicolai... 1647. w 4ce, ark. C₂.

Warsz. Uniw.

SELNECKERUS Nicolaus. Carmen panegyricum de Joanne Baptista Scriptum a Nicolao Selneccero. 1556. Wittebergae, excudebat Thomas Klug. w 4ce, k. 5 nlb.

— Toż... (inne wydanie). w 8ce. Dedyk. Stan. Koniepcolski, capit. velucensi, uczniowi Trecego, którego autor w przedmowie do edycji drugiej wychwala i poświęca mu łac. i greckie wiersze.

Ob. Wotschke Chr. Thretius str. 3—4. Jagiell.

— ob. Rhenius (Sententiae 1662). W dziele tem jest na koźcu: Ein schön Christlich Gebet D. Nicolai Selnecceri. — Ten wiersz niemiecki nie jest mi skąd

inąd znany, ale musiał być zapewne wzięty z jakiegoś Kancjonału.

Selnicius Joannes ob. Groicki B. (Rejestr 1567).

SELTZLIN Andreas. Consilium Dei, das ist Vnsers Herren Gottes trewer rath was wir thun sollen, wenn sein gerechter zorn vber unsere Sünde mit Krieg, Pestilenz, tewrer zeit etc. sich von ferne sehen lest, aus dem munde Gottes, heiliger Schriftt allen frommen Christen zum unterricht, zusammen gelesen, durch Andream Seltzlin. (Na końcu:) Gedruckt zu Dantzick, durch Jacobum Rhodum 1597. w 8ce, k. 36.

Wierzbowski II 1851. Czapski.

— Der neun und neuntzigste Psalm so voller ermanungen, Lehren und Trost in zehen Predigten zur Zeit Göttlicher, gerechter und doch väterlicher heimsuchung der Pestilenz auff's einfeltigste erkleret und ausgeleget In der grossen Pfarrkirche der königlichen Stadt Dantzick im Jahr 1587 etc. Durch Andream Seltzlin Diener Jesu Christi und der Kirchen am Worte Gottes daselbst. Dantzick, bei Jacobo Rhodo, 1558. w 8ce. Gdańs. miej.

Sementis Jagiellonici ob. Reroński M. (1692)

Semestris christianorum ob. Holfeld Joh. (1643).

Semigallia ob. Augustus III (1763) — Czarnewski Joh. Geo. Mart Fr. Aug. (1790) — Engelke Fryderyk (1603) — Hausen Karol Renat (1766) — Information (1761) — Kurlandja — Nerger Joh. Gottfr. (1791) — Niresius B. J. — Paprocki Fr. (1759) — Privilegia (1719, 1736) — Status causae pro gg. supremis (1754) — Tetsch Christophorus Ludwik (Krótki wywód 1767) — Wiadomość o Xięstwie (1759).

Inne druki zestawia Finkel Bibl. III. str. 2000.

Semilitius Michael ob. Basilii (1534).

Semina Paradisi ob. Dobrowolski A. (1664)

Seminaria duchowne ob. List (1790).

Seminarium Olivarum, sive Sancti Norberti dicti Pacis Angeli orbe Europaeo dilatata consanguinitas sex et quinque historiis elegice et breviter

proposita. Olomucii typ. Joan. Jos. Kylian 1701. folio, ark. P₁.

Kycin miedziar. 12. Z tych 6a p. t. Reges Poloniae rytował W. B. D. — Breves notitiae: XXI. Casimirus I; XXII. Boleslaus II; XXIII. Vladislaus I; XXIV. Swatava prin. Pol.; XXV. Boleslaus III. — Oprócz tego przy innych notitiach lub opisach, zwłaszcza cesarzów niemieckich niektórych, królów węgierskich i czeskich, są wzmianki dotyczące się królów i książąt polskich. Jagiell.

— **Spiritus et Artis concionatoriae in principis sententiis exemplis Illustri in Ecclesia Dei Contionatorum Status ecclesiastici saecularis fundamentum fontibus facundiae Ecclesiasti et affluentiae Materiar: dicendi pro festis et dominicis totius anni ac exhortandi circumfusum auctore e clero seculari. Varsaviae Typis Colleg. Regii Soc. Jesu Anno 1731. w 8ce, k. 7, str. 359.**

Ossol.

— ob. Oelhavius J. (pestilenti 1626) — Politowicz (episcoporum 1641) — Popławski Antoni (1780).

Semiramide ob. Metastasio (1760).

Semita virtutum ob. Zrodliński Kaz. (1699).

SEMLER Jan Salomon (1723 † 1794).

Animadversionum ad antiquiores Scriptores rerum polonicarum specimen illustratur et illa quaestio nupera de Czecho et Lecho.

Znajduje się w Acta Societ. Jablonovianae.

Należy do cyklu prac wywołanych pracą Schlözera. — Ob. odayłaczce pod Lech i Lechius.

Wiszniewski I. str. 131.

— Geschichte von Russland, Polen, Litthauen, Preussen und Schweden, herausgegeben unter der Aufsicht und mit einer Vorrede von J. S. Semler. Erster Band. Halle 1766. Gebauersche Buchhandlung. w 4ce, k. 2 nlb., str. 26 i 7.6 i 2 mapy. — Toż... Zweiter Band. Halle 1766. Gebauersche Buchhandlung. w 4ce, k. 1 nlb., str. 56 i 668 i 2 tablice.

Obydwa tomy mają pierwsze karty tyt. rytowane (każda przedstawia co innego), pierwsza z podpisem: Schleuen sc., druga: Schleuen sc. Berol. Na pierwszej tytuł u dołu: Allgemeine Welthistorie von Anbeginn der Welt bis auf gegenwärtige Zeit, XXIX. Theil. Historie Der Neuern

Zeite. XI. Theil. Halle verlegt Johann Justinus Gebauer. — Na drugiej taki sam, tytuł; tylko jednej historii część XXX, drugiej XII.

Dzieło to tworzy część składową (tom XXIX i XXX) wielkiego zbioru zatytułowanego „Allgemeine Welt Historie” — który to zbiór wyszedł równocześnie po angielsku, (ob. niżej). Inne tomy tegoż zbioru, dotyczące Polski, obacz opisane wyżej na str. 219 pod Schlözer.

Tom I rozpoczyna się od przedmowy, poczem idzie: Die allgemeine Geschichte von Russland (opis europejskiej i azjatyckiej części) wiadomości z geografji, etnografji, języka, obyczajów — poczem dopiero właściwe dzieje. — Od str. 491—682 historia Polski (Die allgemeine Historie von Polen, Litthauen und Preussen); rozpoczyna się ona również od opisu kraju. Ostatni paragraf (629) dochodzi do elekcji Wiśniowieckiego. Poczem idzie obszerny rejestr osób i rzeczy

Tom II rozpoczyna się od przedmowy. Polemizuje on z recenzją w Götting. Anzeiger (nader ostrą) oraz wylicza uzupełnienia, jakie należy do I tomu wprowadzić i dokumenty jakie autor uwzględnił. Poczem idzie od str. 1—161 dalszy ciąg historii polskiej (od Wiśniowieckiego do Augusta II), a kończy historia Litwy i Prus (str. 162—224). Następuje potem historia Szwecji. Na końcu od str. 646 rejestr.

Autor korzystał w części geograficznej głównie z Büschinga, w części histor. z Lennigcha, Connora, Dogiela, Solignaca Kojalowicza, Miechowity, Sarnieckiego itp. — zna także Modrzewskiego (str 520). Zebrał i wyżył sporo archiwałów.

W I tomie znajdują się mapy Rosji europejskiej (przy str 6) i azjatyckiej (str. 45) Winiety przedstawiają: 1) rezydencję carską w Moskwie (przed przedmową), 2) miasto Moskwę (str. 3), 3) monetę. wybitą z okazji zdobycia Inflant i Połocka przez Stefana Batorego. — W t. IIgim znajdują się 2 tablice objaśniające: 1) bitwę pod Lützen (str. 401) i 2) przeprawę przez rzekę Lech (str. 408). Winiety przedstawiają: 1) monetę, wybitą na pamiątkę obrony Karola XII w Benderrach, 2) monetę, rozdawaną podczas koronacji Stanisława Augusta 3) Gustawa Adolfa i Krystynę w medaljonach.

Dzieło to przez naszych historyków nie bywa uwzględnione. — Finkel Bibl. hist. nr. 9333. Akad.

— Toż:… (po angielsku). London, 1762. w 8ce.

Tworzy tom XXXIV wydawnictwa zatytułowanego: The modern part of an Universal History (Vol. XXXIV: Poland, Lithuania, Prussia). — Tom ten jest opi-

sany (niedokładnie) w Bibliografji tom XVIII str 210 z bibl. Czartor.

Wydanie niemieckie jest ulepszoną przeróbką.

Semmer Wojciech ob. Berny Jan. (Honor 1654).

Semp Mikołaj ob. Szarzyński Sęp.

Semplice (La) O tutture burbato. (Afsz i argument opery w 2 a. z 16 grudnia 1787)

Estreicher Teatra w Polsce I. str. 186. — Tytuł nasuwa przypuszczenie, czy to nie Cyrulik sewilski?

Sempronius [zamiast Michał Behm, w orzeczeniu uniw. w Halli w procesie o spadek po nim pozostały] ob. Rhetz Joh. (1726).

SEMPROWICZ Marcin Stanisław. Żaloliwa cór Jowiszowych, Charites nazwanych, nenia. przy pogrzebie ś. p. Piotra z Gembie Gembickiego, biskupa krakowskiego.. w Krakowie u dziedziców Bertutowicza. 1657 w 4ce, str. 20.

Juszyń. II 179 mylnie go zowie Semponowicz. Dzików. — Kijows.

— Lament Helikonskiego Chorv Przy ostatniey posłudze Jásnie Wielmożney Jey Mci. Pánnie. P. Helenie Theodorze z Gembie Gembickiey Kasztellance Gniezninskiey. Opisaný Przez Marcina Stan. Semprowicza Jásnie Oświeconego Xiążęcia Jego Mci. Jego Mci. Xiędza Biskvpa Krakowskiego Xiążecia Siewierskiego Pokoiowego. W Krakowie. W Drukárni Lukaszá Kupiszá J. K. M. Typogrąphá. Roku Páńskiego 1654. dnia 17. Páźdz. w 4ce, kart 7 nlb.

Na odwrocie k. tyt. herb Gembickich „Nałęcz” i dwuwiersz. — W egz. Ossol. brak k. A₁.

Na k. A₂: Lament. Na k. B₁ v. wpleciono wiersz: Jeśli w potrzebie konia zranionego żałuje żołnierz... Teodora żyła zaledwie lat dziewięć. Po kolei oplakują ją Muzy wierszem 13 zgłoskowym w sposób konwencjonalny. Ossol.

Semusovius Joannes Starykoń ob. Siemusowski Jan (Conflictus 1568, In legationem 1565, Panaegiris 1565, Rannarum 1568).

Sen dziwny, w którym wino y woda o godnościach swych rosprawiaią (1647, 1684).

Rozmowa jest w czterowiejszach, a kończy się zdaniem, że ci co wodę nie wino pijają, tacy się tylko do nieba dostają. Autorem jest Jan Libicki (obacz tom XXI. 263). — Wydanie z r. 1684 jest także w bibl. Ossol. Jagiell. i Chreptow. — Porównaj Poswarek.

Badecki Lit. mieszc. 1926, str. 344 i 346. — na iawie. (Warszawa) 1479.

w 8ce.

— z okazji Gliniańskiego Rokoszu podanego teraz do Druku w Warszawie. (Bez osob. tyt.) w 4ce, str. 7.

Gliniański rokosz podał do druku Załuski w r. 1725 — Ale prawdopodobniej odnosi się do dziełka: Rokosz gliniański z r. 1788, o którym ob. XXVI. 345.

Autor zaczyna od przypomnienia „Monteskiego o rządzie gminowładczym“. Opisuje, jak wieczorem po zajęciach gospodarskich zjawiła mu się wizja rokoszu. Cheff tego rokoszu przedstawia projekt elekcji, potrzebę przymierzy, chwali politykę sejmu 4 letniego (sto tysięcy wojska).

Horodecka — Ossol.

— ob. Balde Jak. (żywota ludz. t. Libicki 1647, 1682; Družbicki 1691, 1697) — Bielski M. (majowy 1586) — Denhof St. (fatalny śmiertelności 1730) — M. A. (republikanta 1786) — Ożarowska Mar. (wierszem opisany 1782) — Pietkiewicz Józ. (słodki śmierci 1685) — Wielogórski Alb. (Sen somnus, dialogus 16 6) — Witkowski Stan. (duchowny 1609).

Senapaniowce ob. Zygrowiusz Jan (Papopompe 1611).

Senat y Posłowie Koronni y W. Xięstwa Lit: 1790. w 8ce, k. nłb. 13. Zawiera spis imienny senatorów i posłów wedle województw.

Por. Series senatorów — Seryarz — Registr. Akad. — Jag. — Uniw. lwow. — Zieliń.

Senat. (Lista senatorów do zbierania kresek przy głosowaniu). folio, str. 4. Branic.

— ob. Bieg roku (1780) — Caspari J. (Preussen 1756) — Chlebowski Waw. (gdański 1611) — Hartknoch (De senatu 1676) — Myśl — Niegowiecki Jak. (polski... Kalendarz) — Opisanie (albo Senat 1763) — Senatores — Sejm — Supplikacya od obywatelów (1623).

Senator polski współobywatelom dobrze radzący... ob. Czapski Fr. (1787).

W bibl. Akad. jest egzemplarz „Myśli szczerzej“ tegoż autora, z doprawionym przez omyłkę tytułem „Senator polski“. Omyłka tłumaczy się tem, że oba dziełka wyszły równocześnie w r. 1787.

Senator (Senatores) ob. Acta (1625) Antwort — Brzostowski Kaz. (Verus antistes 1687) — Czapski Franc. (polski 1787) — Ceriola (Paprocki B. 1579) — Declaratio (1741) — Exempla (1609) — Golański Filip Neriusz (1790) — Goślicki Laurentius (The accomplished 1568) — Jabłoński Sebast. Kazim. (1776) — Nova Polon. (1728) — Prus Wawrz. (w Chlebowiezu 1633) — Registr — Senat — Series — Zawadzki Teodor (1611).

Senatores (Ad) Regni Poloniae. Scriptum Silesiacum [Winieta]. (Na końcu:) D. Vratisl. in conventu PP. & Statum Sil. 29. Maji. A. 1620. w 4ce, k. 14 nłb. (sygn. D₂).

Na tytule egz. bibl. Jag. dedykacja: Joanni Zitenbergio Incl. Reip. Dantisc. senatori M. L.

Pismo przypomina stare związki między Polską a Czechami. Powołuje się na neutralność Wład. Jag. wobec hussytów. Wskazuje na różne fakta oporu poddanych przeciw monarsze. Wyrzuca Polakom, że zezwalają Habsburgom zaciągać w Polsce żołnierzy, łupią i niszczą prowincje czeskie. Żąda, aby stany polskie interwenjowały u Zyg. III.

Tekst tego listu ogłoszono współcześnie w „Acta publica der schlesischen Stände“ 1620.

Prochaska Hetm. Stan. Żółkiewski 1928 str. 208.

Inne pismenka odnoszące się do tejże kwestji zestawilem w tomie XXVI pod R. D.

Akad. — Jagiell. — Zieliń.

Senatorka poważna ob. Doroszewski Marc. (1642).

Senatorów (Do Ich MM PP.) Urzędników y całego Stanu Rycerskiego Polskiego y Litewskiego Electorow Krolewskich jeżeli z natiey francuskiej obrać krola? folio, ark. C₂.

Z czasu elekcji Michała Wiśn. (1669). — Por. Olszowski And. (Cenzura).

Horodec.

Senatorowie ob. Niesiołowski Kaz. (1743) — Registr — Zawadzki (Speculum 1611).

Senatorum (Regni Poloniae magniq. Ducatus Lithuaniae) Ad Declaratorias

Senatorum Regni Sueciae Responsoriae Lovicii. Anno 1656... ob. Responsoriae (1656).

— Responsum ob. Responsum (1615).

Senatulus mulierum ob. Sejm białogłowski.

Badecki Liter. mieszcz. str. 475 wskazuje na istnienie egzemplarza tego pisemka z w. XVI u Zygm. Wolskiego (dotad nie uprzystępniony). — Benis Materj. 1892.

Senatum (Ad) Equitesque Polonos Oratio, in qua refelluntur ea, quae in conventu, tum Proszowiensi, tum Srzedenski, Torunensis Jesuitis obiecerunt. (B. w. m. dr.). w 4ce, kart 15 nlb. (ark. D₂).

Pismo pochodzi z r. 1614. — Autorem jego anonimowy był Wojc. Rościszewski. Opisał je w tomie XXVI str. 361—2. — Jocher nr. 9561 w notach (str. 162) przedrukowuje zarzuty Torunian, przedłożone na sejmikach.

Senatus Consilium... w Warszawie dnia VII. marca 1763. odbyte... względem bezpieczeństwa kraju przy wydaleniu się Krola, y interesow Xięstwa Kurlandzkiego i Semigalskiego. folio, kart nlb. 2.

Ossol.

— **Senatus Consilium...** (Bez osobn. tytułu). (Warszawa 7. Marca 1763) folio, k. 3 (sygn. B₁).

Zaczyna się: Przy obecności Arcyb. Wł. Lubieńskiego... VII Marca 1763. Rzecz o Ernście Bironie. Mowa o tem, co by uczynić, żeby wojska w krajach Rzeczyposp. znajdujące się ustąpiły?

Do tejsz sprawy odnosi się zapewne druk, opisany w tomie XXV. str. 443 pt.: Quod in recenti Senatus consulto amantissimi patriae consiliiarii statuere.... w 4ce, kart. 19 nlb. — Druk ten znajduje się w bibl. Bran., Dzikow., Ossol., Petersb. publ. — Wyszedł po upadku Birona w Kurlandji. Akad. — Czartor. — Ossol.

Senatus ob. Alithophilus Calliander (in senat. lovic. 1556) — Biezanowski (musarum 1683) — Federus H (dantiscani oratio 1634) — Hartknoch (regni Poloniae 1676) — Leges (Rigensis 1696) — Ruis Leop. (populusque Cracius 1795) — Senatores — Schultz G. (de Regni polon. 1706) — Zamojski Jan (De romano 1563, 1608).

SENCKENBERG **Heinr. Christ.** Sammlung ungedruckter u. rarer Schriften zur Erläuterung des Staats, des gemeinen bürgerlichen und Kirchen-Rechts, wie

auch der Geschichte von Teutschland. Frankf. 1745—51.

Obejmuje: Kaisers Maximiliani Gesandtschaft nach Moscau, sodann die poln. Heiraths-Abrede v. 1530 mit Ferdinandi I. ältest. Prinzessin. — Całe dzieło ma 4 tomy.

SENCKLER **Josephus Joannes Gaspar.** Richtiges Papstthum Nichtiges Lutherthum oder Verantwortung der Römischen, recht Catholischen, Lehr und Lehrer: Warnung für den falschen Propheten, und Lehreren, zusamt den Kätzerischen Lehren des Lutherthums, entgegengesetzt der sogenannten Warnung für den falschen Propheten und Lehreren dess Papstthums, wie auch dem so genannten festen Sand-Ufer Bernards von Sanden, Königsbergischen Doctoris und Praedicanten etc. von Joann Kaspar Joseph Senckler Thumherren zu Guttstadt, Pfarrer in Freudenberg und Fleming. Braunsberg gedruckt im Collegio der Soc. Jesu Im J. 1701. w 4ce, k. 7, str. 841.

Dedykacja Andr. Chryz. Załuskiemu Bisk. Warm. Całe przeciw nauce Lutra, polemika.

O pracy Sandena ob. str. 63. — Pracy „Warnung“ nie znam. Jagiell.

Sencovius ob. Sękowski.

Sendbrieff des Türkischen Kaisers (1531) ob. Soliman Wielki.

— **Sendbrief** (Ein ernstlicher) unnd gwise antwort des gross. Moscovitischen Herrn, an die Röm. Kays. Maj. der Liefflender Sachen belangend. 1561. w 4ce.

Carem był Iwan Groźny.

— Ein Send Brief, abo list od żydów polskich po Messyasza.

Ob. Kmita (tom XIX str. 326).

— ob. Decius Lud. (1527) — Kromer M. (an die Königl. Würde 1558) — Lineman Alb. (Cometischer 1653) — Mylius Jerzy (an die Christen 1596) — Penn Wilh. (an Bürgerm. Danzig 1675).

SENDEL **Chrystian** Dr. Med. z Elbląga (ur. 1719). Disputatio inauguralis de respiratione difficili. Erfordiae 1743. w 4ce.

— Lobrede auf den Sekretair Jakob Theodor Klein. Dantzig 1758. w 4ce.

— Lobrede auf den Bürgermeister Daniel Gralath. Dantzig 1767. w 4ce.

— Oratio saecularis de meritis medicorum Gedanensium. (Umiesz. w Acta Jub. saec. Gymnas. Gedanen. 1758).

— Oratio in laudem Celsissimi, Principis ac Domini Domini Josephi Alexandri e veteribus ducibus Vindis Prussiae a Wichholz Jablonovii, S. R. I. Principis, Palatini Novogrodensis &c. &c. Equitis & Commendatoris Ordinum S. Spiritus, S. Archangeli Michaelis & S. Huberti, Academiarii Scientiarum, Inscriptionum & humaniorum Litterarum, Parisinarum, ut & Arcadorum, Recuperatorum, Institutique Bononiensis, Sodalis, quam in publico Societatis Physicae Gedanensis consessu 1766 die 19 Martii habuit Christianus Sendel D. Med. & Phys. Prof. Publ. [Pod spodem ten sam tytuł po niem.]. w 4ce, str. 24.

Stanowi pierwszą rozprawę w Sammlung der über die Fürstl. Jablonowskischen Aufgaben... Danzig 1767 (obacz Sammlung).

Tekst w 2 kolumnach, w jednej łaciński, w drugiej niemiecki.

Na str. 16 i 17 omawia jego utwory literackie oraz przekłady (z Kollina), wreszcie jego stosunki z towarzyszami zagranicznymi.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Kijów.

(Sendel Christ.). Glückwünschungs-Ode an Christian Sendel bey der Geburt seiner Tochter. Danzig 1757. fol.

SENDEL Nathanael. Electrologiae per varia tentamina historica et physica continuandae Missus. Pars I—III. Elbingae 1720—28. w 4ce.

Wyszło nakładem księgarza Knocha (Catal. libr. M. G. Knoch 1742).

Jablon. Mu. pol. s. 228.

— Glückwünschungs Gedicht beim Nahmenstage Johann Glossmeiers. Danzig 1708. folio.

Sendivogius ob. Sędziwój M.

SENDLINGER de Rozan. Zbiór Krotki Wiadomości Potrzebnych Kawalerowi Maltanickiemu dla wygody y pożytku Przeznacznych Familii Królestwa Polskiego y W. X. L. Wydany. w Warszawie 1775. w Drukarni J. K. Mei y Rzpłtey u Xięży Scholarum Piarum. w 8ce, k. 4 nlb., str. 140 i k. 2 nlb.

Dedyk. Adamowi Ponińskiemu, podskarbiemu W. Kor., marszałkowi konfederacji Gener. Kor. i Sejmwowej, Wielkiemu Przeorowi Orderu Maltańskiego w Polsce, kawalerowi Orderów Orła Białego i św. Stanisława. Pod tą dedykacją podpis: de Rozan Sendlinger. Wedle tej dedykacji Poniński był „powodem do zakrzewienia orderu Malt. w Królestwie” i został pierwszym jego przeorem Następuje: Przedmowa. Na str. 1: Opisanie historyczne ustanowienia orderu (w znaczeniu zakonu) Od str. 18: Zbiór ustaw. Na str. 87: Urzędnicy. — Na str. 103 rozpoczyna się rzecz o Polsce (komandorstwach, o ordynacji ostrogskiej itp.). Na str. 109: Rejestr dawnych kawalerów Polaków; poczem instrukcja wedle statutów przeorstwa czeskiego, które widocznie miało polskiemu służyć za wzór. — Na 2 ostatnich kartach rejestr rzeczy.

Zdaje się że Sendlinger był tylko wydawcą, a autorem części historycznej polskiej był Teodor Waga (ob.). — Katal. pijarski ma mylnie r. 1785.

Czartor. — Horodec. — Jagiell. — Krasin. — Warsz uniw.

Sendmirski konsens ob. Confessia (1570) — Consensus (1586).

Sendmirska Konfederacya ob. Partycie (1710).

Sendschreiben (Mütterliches) der Frauen Germanien an ihre sämtliche deutschen Söhne, welche noch in eines frembden Kriegführers Diensten begriffen. Bez w. m. i r. (Gdańsk 1659). folio.

— Toż... begriffen. Insonderheit an diejenigen, so in der scharfen Belagerung der Festung Dantzger-Haupts, erhalten und am 23. Tage des Christ-Monats a. 1659 nach der königlichen Stadt Dantzig abgezogen... 1659. fol.

— An Ihre Majestät Den König von Schweden Betreffende Die letzte Kriege In der Krohn Polen und Denemarck. Anno 1659. w 4ce.

Hoppe 93.

— enthaltend die Reisebeschreibung von Danzig. Hamburg 1680.

— eines gewissen Friends, nebst beygelegten Anmerkungen u. Erinnerungen, über S. F. segenañte auszuführenliche Lebens Beschreibung Caroli XII. Cöln (1701). w 4ce.

Odnosi się do dzieła Samuela Fabera (ob. tom XVI, str. 152). Branic,

— eines Polnischen Edelmanns an einen seiner Freunde, Über den gegenwärtigen Zustand von Pohlen. Zu Cöln, bey Peter de la Hache Erben, 1704. w 4ce, k. 22 nlb.

Omawia ruinę Polski, niemoc 6 tysięcy Sasów wobec 100.000 szlachty, przypomina najazd Karola Gustawa. Pisane w obronie polityki saskiej w Polsce.

Od k. 13 „Zweytes Send-Schreiben“. Głównie o uwięzieniu ks. Jakóba Sob. Na końcu obiecuje wydać list trzeci.

Akad. — Bran.

— Von dem Zustande und Drangsalen Derer Dissidenten oder Protestanten in Pohlen und Litthauen ꝛc. An einen guten Freund. Darinne insonderheit Bericht gethan wird, Von der betrübten Begebenheit und Bedruckung, des Herrn Siegmund von Unruh, ꝛc. ꝛc. Wie auch Von dem gefährlichen Religions-Artickel, welcher bey letzterem Friedens-Tractat in Pohlen errichtet worden, Und Seiner Königlichen Majestät in Pohlen darüber ertheiletem Gnaden-Briefe. Frey Stadt, Anno 1717. w 4ce, k. tyt, str. 92.

Od str. 1—72 idzie list bez adresata, datow. 31 oct. 1716 a podpisany: Meines Herrn Ergebenster. Poczem idą „Beylage“ (wyciąg z wyroku, wyciąg z książki Piotra Molinausa, Gründe der Poligamie, wyciąg z umowy stanów i króla, akt. Aug. 11 z r. 1717.

Autor polemizuje z wyrokiem, zwalcza Jezuitów, rozbiera uprawnienia dysydentów w Polsce, przypomina sprawę Bolestrazyckiego (Molinaeus) i Stan Mikołajewskiego z r. 1687, przytacza liczne fakta mające na celu udowodnić prześladowania religijne w Polsce. Cała książka dotyczy sprawy Unruga (ob.).

Autorem mógłby być albo D. E. Jabłoński, który w tym czasie ogłosił kilka pism w tym samym duchu (Jura et libertates) — albo Krzysztof Arnold. Ojciec mój w tomie XII str. 224 pomieścił to piśmko pod Arnoldem. Za jego autorstwem przemawia ta okoliczność, iż stał blisko Unrugów. Czartor. — Ossol.

— Tuz... Und Sr. Königl. Majestät in Pohlen darüber ertheiletem Gnaden-Briefe. Welchem das, Von der Sorbonne zu Paris über die wider gedachten Herrn von Unruh ergangene unerhörte Sentenz, verfaste Bedenken; Dann Dievon denen Dissidenten, bey dem letz-

tem-zu Grodno-gehaltenem Reichs Tage, übergebene wehmüthigste Supplique, an noch mit beygefüget worden. Gedruckt Anno 1719. (B. m. dr). w 8ce, str. 142.

Od str. 3 do 104 tekst identyczny z poprzednim. Od str. 105 do 117: „Casus Inauditus Unrugianus sub nomine Titii In illustrissima ac per Totum terrarum Orbem Celeberrima Sorbonna Parisiensi Decius“. Na str. 116 data: in Sorbonna Anno 1717 die vero 25. Julii i podpisany profesorów; na str. 117 zaświadczenia, stwierdzające wiarygodność aktu z datą 27 lipca 1717 r., jedno pisarsza Herrisiana, drugie oficjała z podpisami: Dorsanne, Ysabeau. Od str 118 do końca: „Allerunterthaenigste Supplique An Ihro Koenigl. Majestaet und Republicque von Pohlen, Der Dissidenten im Koenigreich, Gross-Fuerstenthum Lithauen und incorporirten Landen“. Na końcu data: Anno 1718 Im Monath Sept.

Ob Kraushar Sprawa Unruga 1890 (2 t.). — Jocher 9635. — Łukaszewicz Kośc. br. czesk. str. 240 — Völker Der Protestantismus 1910. — Bickerich w Aus Posens Kirchl. Vergang 1911 str. 122 Akad.

Send-Schreiben eines Polnischen von Adel an einen seiner vertrauten Freunde von dem was bey der Anno 1733. zwischen Warschau und Wola glücklich vollzogenen Königl. Polnischen Wahl vorgegangen. (B. m dr. i r.). w 4ce, str. 46 (błędnie wydrukowano 20).

Ob. Bibliogr XXI, s. 231.

Podobno jest też odbicie o 50 stronach? Tego nie znam.

Podane tu są akta np. list do Mycielskiego, attestat biskupów z 17 sept. 1733 (podp. Załuski, Szembek itd.), manifest tych co udali się na Pragę z 14 sept. 1733. Ten ostatni jest poddany przez autora krytyce w głosach marginesowych Tendencja przychylna Stanisławowi Leszczyńskiemu. W Bibl. Jag. oprawne w jednym kločku z 24 innymi gdańskimi drukami, odnoszącymi się do wypadków r. 1733.

O przedruku w dziele Seylera Acc. Nachricht ob. niżej.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— eines Senatoris aus Königsberg d. 17 Martii 1735. w 4ce, k. 4 (sygn. C—C₄).

O sprawach Polski. — Widocznie część większej całości. Ossol.

— des alten Weltbürger Syrach (1795)... ob. Ossoliński J. M. (w tomie XXIII str. 488)

Oprócz podanej tam bibl. Bran. jest także w bibl. Akad.

— ob. Briefe (1769) — Camerarius (1627) — Cuning H. (an A. Nicanor 1656) — Flemming (an Kön. Poln. 1713) — Lysimachus St. (an Lentulum 1717) — Schuppis (Meliambius A. betreff. Waffen 1659).

Sędzimirówna (Sędzimir) ob. Mu-charski.

SENECA Lucius Anneus. Rzecz O dobrodzieystwach, z Seneki wzięta, Łukasza Gornickiego, Tykocinskiego y Wasilkowskiego Starosty. (Tu kolumna Łazarza). W Krakowie, W Drukarni Łazarzowej, Roku Pańskiego, 1593. w 4ce, str. 372.

Na k. tyt. egz. Czart. u góry 5 gwiazdek, któremi Zułuski zaznaczał rzadkość druku, a niżej ręka Czackiego: „Rarissimum“. Dedykacja: Najasniejszemu y Naimożniejszemu Krainow północnych Królówi, y Panu, Panu Zygmunтови Trzeciemu etc... (W niej udowodnia, że monarchoch przystoi się bać flozofją. Pisano w Lipnikach, folwarku W. K. M 9. Aprilis 1591. — Poczem na 10tej str.: Do Czytelniká, gdzie tłumacz ostrzega, że w dziele Seneki źle dochowanem są dziury i przepaście utrudniające zrozumienie.

Od str. 11 32: „Krótkie wskazanie, co ma w sobie Caput ktore tey każdey księgi“ (analityczny spis treści). — Na str. 372: Błędów niektórych poprawa.

Nie jest to przekład, ale dość swobodna przeróbka Seneki, którego tekst nagina ciągle do polskich stosunków. Tak np. na str. 276 mówi: Tak wiele powinienem szkucie, która mi do Gdańska żyto niosła. — Na str. 283: Obiecano mi urząd zancy, ale tak, i-ślibych dzie-żaci szlachciców z tych, których wielką liczbę do Turak w niewolę wzięto, swemi wykupił pieniądźmi, i t. d. — Na str. 290: Tak (rzecze mi zasie) powieszasz, że ten dobrodzieystwa nie dał, kto cię darmo a w gwałtowną wodę przez Wisłę przewiozł, i t. d. — Str. 291: Powiedz-że mi (rze-ze zasie) a gdyby król uczyniwszy Unią z Moskwą, przypuściłby wszystkie do wolności korony Polskiej, y dał im to, żeby każdy Moskwin mógł być nie jedno urzędnikiem ziemskim starostą sądowym, ale y Senatorem koronnym itd.

O stosunku do tekstu Seneki pisali: Löwenfeld w L. G. Leben 1884 str. 09 oraz Eustachiewicz w Eos XX (1914) str. 30—34.

Przedruk Löwenfelda z r. 1886 nie jest dokonany z tej edycji, lecz następnej, o czem Brückner w Kwart. histor. 1887 (wykazuje niedbalstwo przedruku).

W egz. Czartor. na przedniej okładce nalepiona kartka z następującą notatką T. Czackiego: „Dzieło do Gornicki przypisał 1591 r. Zygmuntowi III. Jest to bardziej wyłożenie Seneki dzieła o dobrodzieystwach, niżeli tłumaczenie. Uczony Pilichowski (sic) przedrukował tę szacowną Xięgę honor sercu y literaturze czyniącą. Pochwały filozofii w przedmowie do króla są pięknie zrobione. Godzien był poczciwy Gornicki wykladać to dzieło w którym szlachetne serca uczucia znajduią logiczne prawidła. Lecz przebierane Polszczyzny nie są potrzebne, oto przewozy przez Wisły y tym podobne stosunki, żyta przystosowanie y t. d. nie są w swoim miejscu. Musiano wówczas Moskiewski Rząd mieć za strąg niewolę, kiedy w Xię. 6 Ro: 19. za największe dobrodzieystwo kładzie, gdyby Zygmunt Moskalom unią zrobił y wspólną z Polakami im wolność nadał.“

Jocher 587a. — Wierzbowski II. 1768. Czapsk. — Czetwit. — Kórnik — Ossol. — Uniw. warsz. — Uniw. lwow.

-- [Tytuł I:] L. A. Seneki Ksiąg Siedmiuro. — [Tytuł II:] Luciusza Anneusza Seneki o Dobrodzieystwach Ksiąg Siedmiuro Przekładania Jmć Pana Łukasza Gornickiego, Starosty Tykocinskiego y Wasilkowskiego. W Wilnie w Drukarni J. K. Mei i Rzpłtey Akademickiey Societatis Jesu. Roku 1772. w 8ce. k. 8 nlb., str. 576 i k. 20 nlb. (Krotkie ukazanie rzeczy).

Na 3ciej k. przedmowa do czytelnika Łuk. Gornickiego. Następne 5 kart obejmują dedykacje drukarni: Jaśnie Wielm. Jmci Panu na Mołodecznie, Hanucie, Tadulinie, Łuczaju &c. &c. Hrabi z Kozielska Tadeuszowi (sic) Ogińskiemu wojewodzie trockiemu.

Wydał Dawid Pilchowski.

Jocher 587 b.

Por. przedruki późn. w Bibl. IV. 224 (z r. 1858 i 1886).

Akad. — Branic. — Chrept. — Czartor. — Czetw. — Drohob. — Jag. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. lwow. — Wileńś. — Zielinś.

— Epistole Senecae ad Paulum et Pauli ad Senecam. (Na końcu:) Impr. Cracovie per Wolfgangum Lerum (tak), w 4ce. k. nlb. 4.

Są to apokryfy, jakie ułożono w wiekach średnich; spotykają się one w rękopisach dawnych, jak n. p. w kodeksie Sędziwoja Czechela w bibl. Czartor., w inwenturze ksiąg kościoła gnieźnieńskiego. — Eustachiewicz w Eos 1914 str. 205 zna tylko jedno polskie wydanie.

Korespondencję Seneki poganina z Pawłem apostołem... obacz w dziele: Niesiołowski *Otia domestica* 1745 str. 45—52.

Jagiell.

— *Epistole Senecae. Lucii Annei Senecae Cordubensis maximi latini Magistri et institutoris honeste vite ad Lucillum Epistolarum Liber de vivendi ratione preclarus et auro preciosior. etc. Impressum Cracoviae per Florianum. w 4ce.*

Por. niżej: Formula. — Jest to przedruk wydania lipskiego 1512.

Raczyń. CLXXVIII. — Jocher 579.

Krasińś.

— *Epistole Senecae. Lucij Annei Senecae Cordubensis maximi latino Magistri et institutoris honeste vite ad Lucillum Epistolarum liber de vivendi ratione preclarus et auro preciosior. Impressum Cracoviae per Florianum. (Na końcu tytuł powtórzony:) Lucij Annei Senecae Cordubens. maximi latinorum Magistri et institutoris honestę vitae ad Lucillum Epistolarum liber de vivendi rationem preclarus et auro preciosior finit. Anno domini M.D.XXIII (1524). w 4ce, sygn. A—Sij (k. 1, 50 i 19).*

Jocher 580. — Wierzbow. III 2112.

Bawor. (Czarneck.) — Branick. — Czartor. — Krasińś.

— *Epistole Senecae. (Na końcu:) Impressum Cracovię in officina Domini Joannis Haller. Anno salutis nostrę M.D.XXVII (1527). w 4ce, kart XCI.*

Jocher 581. — Janoz. Nachr. IV 184.

— *Flores, singulari iudicio ex operibus Senecae selecti, a. 1761. w 8ce.*

Jocher 586 za Mecherzyńskim *Hist. języka łac. w Polsce* str. 158.

— *Formula honestae vitae... Cracoviae, Ungler 1524.*

Ojciec mój w Bibl. XV—XVI wieku (1875) notuje takie wydanie z bibl. Czartor. — Nie odnalazłem go jednak w tej bibliotece. Albo więc egzemplarz zaginął, albo była to jakaś omyłka. (Najprędzej pomyłono z „*Epistolae*“, edycja Unglera 1524). W każdym razie myślałoby to być wydanie inne jak Scharffenbergera z r. 1532, z wierszykami Mimerą, gdyż Mimer zjawia się dopiero w r. 1528 jako bakałarz w Krakowie.

W materiałach mego Ojca znalazłem notatkę niewiadomego mi pochodzenia o następującem brzmieniu:

Libellus de moribus ad vitam bene beatę; instituendam saluberrimus, curâ Thomae

Schenopii Artium Baccalaurei. Cracoviae per Florianum 1523, w 4ce.

Nie jest wykluczone że notatka ta odnosi się właśnie do pierwszego Unglerowskiego wydania „*Form. hon. vitae*“, a w takim razie byłby to odmienny druk jak „*Epistolae*“.

— *Lucii Annei Senecae Formvla honestae uitae de q̄tuor uirtutibus cardinalibus, iuxta Erasmi Rotero. castigationē, emendata, scholijsq; marginalibus & glossemate, illustrata; Praeter haec accesserunt rithmi Germanica ac Polonica linguis, authoris sensa exprimentes nunc primum in lucem editi; Apud Regiam Cracouiam M.D.XXXII. (Na końcu:) Excussum Cracouiae per Mathiam Scharffenberger, Ductu & Impēsa Prouidi Viri Marci Scharffenberger Ciuis & Bibliopolae Cracouien. Anno M.D.XXXII (1532). Mense Junij. w 8ce, k. 38 nlb. (sygn. I₆).*

Na odwr. k. tyt. wiersz. łac. dedykowany: „*Clarissimo Do. Severi. Boner a Balicze, Capita. Bicen. Burg. ac magno procura. Crac. M. Fran. Myme. Sile. nestoream foelicitatem optat*“. Na następnej karcie: „*Ad Marcum Scharffenberger Bibliopolam Aunculum suum bene meritum*“.... oraz: „*Ad Invidum Osorem*“.

Na odwróceniu karty 2 świadectwo św. Hieronima, iż Seneca był tem u Rzymian, czem św. Paweł u Chrześcijan (na podstawie apokryfu listów Seneki do Pawła!). — Poczem wiersz: *Adrianus Albinus Lusatus ad Lectorem*.

Na k. Aijj: Seneca de q̄tuor virtutibus cardinalibus. Pod tekstem łac. opatrzonym gloszą marginesową i interlinearną (synonimną) dodana parafraza w wierszykach niem. i polskich.

Na k. C₄: *De magnanimitate*. Na k. D₂ verso: *De continentia*. Na k. G₂ verso: *De iustitia*. Na k. H₂ verso: *De mensura*. Na k. I: *De moder. fortitudine*. Na k. I₂ verso: *De modo temperantiae*. Na k. I₃: *qualitor sit moderanda iusticia* Na k. prz. dostatniej niesygnowanej: *Conclusio praemissorum*.

Jak widać z niedołączonych rymów (asonansy), autor słabo władał językiem polskim.

O tekście polskim ob. *Łoś Przegląd zabytków* 1915 str. 499 i 500. — Czajkowski w *Miscell. Crac.* 1815 II.

O stosunku Mymera (wydawcy) do Bonerów obacz *Morawski w Przegl. polskim* 1884. Tom LXXI.

Wierzb III. 2154. — *Bandtkie Hi-t. Dr. I.* 166. — *Eustachiewicz w Eos* 1913 str.

205. — Jocher nr. 582. — Maciej. Tom
 dodatek, str. 342.

Por. *Catonis disticha* (wydane w r. 1535
 w tenże sam sposób),

Jagiell. — Petersb. publ.

— *Lvcii Annei Senecae Formvla
 honestę vitę de quatuor virtutibus car-
 dinalibus, iuxta Erasmi Rotero. casti-
 gationem, emendata, scholijsq; margi-
 nalibus & glossemate, illustrata. Pręter
 hęc accesserūt rithmi Germanica ac
 Polonica linguis, authoris sensa expri-
 mentes nunc primum in lucem editi.*
 (Na końcu:) *Excussum Cracouię per
 Hieronymum Vietorem. Anno ab orbe
 redempto. M.D.XLI (1541). w 8ce, k.
 38 nlb.*

Czcionki są nieco inne jak w wydaniu po-
 przednim (zwłaszcza niemieckie są mniej-
 sze); również sygnatury u dołu oznaczone
 czcionkami innego kroju (np. F, G, H).
 Poza tem w treści niema różnic.

Jocher 583 (a w notach na str. 166—168 po-
 daje obszerny wypis z treści). — *Wierzb II
 nr. 1189. — Fabricius Bibl. latin. II 118
 i Bibl. medii aevi II. 38.*

Czartor. — Jagiell. — Kórnik. — Krasin. —
 Łopac. — Ossol. — Petersb. — Zamoj.

— *Toż:... nunc primum in lucem
 editi Anno Domini M.D.XLVII (1547).*
 (Na końcu:) *Cracouię apud Viduam
 Hieronymi Vietoris. w 8ce, kart 35.*

Janoc. I. 190. — Jocher 584. — *Wierzbow.
 II 1246. Petersb. publ.*

— *Toż:... przed 1582 (?). w 8ce,
 ark. 4.*

Egzemplarz w Bibl. Ossol. niema trzech kart
 początkowych, zatem rok i miejsce dru-
 ku wątpliwe. Na końcu oprócz zamknięcia
 jest jeszcze dodanych 6 wierszy, których
 w pierwszych edycjach niema:

Ku Czytelnikowi. Jesliby sie w niemieczyinie
 tu co pochylilo, Proszę barzo abyć to
 nie dziwno nie było Bo iesliczeć na tym
 też ci omylili, Którzy sie niemieckiego
 snadź dobrze uczyli, Polakowi sie słasznie
 nie będziesz dziwować Gdy wždy tego po-
 prawić czemu on mógł sprostać.

Tak podaje Jocher I str. 168. (Egz. Ossol.
 nie miałem w ręku).

Podanego w Bibl. XV—XVI wieku (1875)
 przed mego ojca wydania bez roku z bibl.
 Dzikowskiej nie odnalazłem za mego po-
 bytu we wrześniu 1927 r. Ossol.

— *Hipolit, iedna z tragedyi Se-
 neki... ob. Morsztyn Jan Andrzej (Psy-
 che, po r. 1704) (ob. w Bibl. XXII.
 str. 571).*

Jest to przekład Stan. Morsztyna, woj. maz.
 (którym został w r. 1704).

Inne edycje wyszły: Iiga w r. 1752, Ilcia
 w r. 1756.

Mam przed sobą rękopiśm. notatkę Jochera,
 w której tenże pisze: *Hipolit iedna z tra-
 gedyi Seneki i Andromacha Tragedya
 z francuskiego tłumaczona od Morsztyna,
 w Warszawie 1655. w 4ce.* — Takiego
 wydania nie ma żadna biblioteka, a data
 ze względu na wiek tłumacza jest nie-
 możliwą.

— *Historya, albo tragedia Oktawij
 Cesarzowej Rzymskiej, Corki Klau-
 dyusza Cesarza Rzymskiego a potem
 Małzonki Nerona. Z łacińskiego wier-
 szem przetł. przez Jozefa Jana Woliń-
 skiego 1728. w 4ce, kart 6 (dedyk.)
 i kart 30 tekstu.*

Dedykacja Królowej Marji Wesselowej.
 Tłumacz pisze, że od młodości na usłu-
 gach Królowej był, a na starość zaszył
 pisze Sztukę. W dedykacji kilka dat bio-
 graficznych o Wesselach: o stryju Fran-
 ciszku wojewodzie Mazowieckim i ojcu
 jej zmarłym w Wiedniu.

W egzem. Bibl. Uniw. Warszaw. tytuł
 w połowie oddarty, ztąd ten tytuł nie
 pełny.

Niewiadomo, w jakim stopniu jest to prze-
 róbką z Seneki, skoro on nie jest na
 tytule wymieniony?

Niesiec. IV 576. — *Załas. Bibl. 21.*

Warsz. Uniw.

— [I tytuł:]. *L. A. Seneki Książ
 Pięcioro.* — [II tytuł:] *Luciusza An-
 neusza Seneki O krótkości życia, o ży-
 ciu szczęśliwym, o opatrności, o po-
 koju duszy, o stałości mądrego Książ
 Pięcioro przekładania X. Dawida Pil-
 chowskiego Societatis Jesu. w Wilnie
 w Drukarni J. K. Mei i Rzeczy pltey
 Akademickiej Soc: Jesu Roku 1771.
 w 8ce, k. 11 nlb., 1 k. czysta, str.
 407 liczb. i 6 nlb.*

Dedyk. Ignacemu Tadeuszowi Dąmbrow-
 skiemu generalnemu pułkownikowi powia-
 tu wilkomierskiego *Mówi, że Dąbr. był
 9 razy posłem na sejm.*

Poczem: *Przedmowa, w której tłumacz po-
 daje życiorys i ocenę pism Seneki.*

Na końcu przypisek i „*Regestr książk Seneki
 w tym tomie zawartych*”. Wreszcie *Błę-
 dów poprawa i Imprimatur Karpa z r.
 1770.*

Jocher nr. 588.

Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. —
 Wileńs. — Zieliń.

— Toż... Edycya druga. W Wilnie w drukarni J. K. Mei Akademickiej roku 1792. w 8ce, k. 8 i str. 404.

Czartor. — Jagiell. — Muzeum Narod. — Wileńs.

— Luciusza Anneusza Seneki O Łaskawości I Gniewie Przekładania X. Dawida Pilchowskiego w Wilnie w Drukarni J. K. Mei Roku 1775 w 8ce małej, k. 11 nlb., str. 389 lb. i 1 nlb.

Dedyk. Pawłowi Ksaweremu Brzostowskiemu referendarzowi W. X. L. — Tłumacz dziekuje mu za zachęte. Opisuje dobrodziejstwa świadczone bliźnim przez niego; jego łaskawość wobec „kmiotków“ (poddanych); jego prace literackie i pisma, na którełożył.

I tak wspomina: w r. 1762 Człowiek uniwersalny; w r. 1764 Oda na koronację Króla Stan. Augus.; 1765 Nauka dla spowiedników; w r. 1765 Zabawki przystojnego człowieka; w r. 1767 List podczas Konfederacyi; w r. 1770 Duhamel O rolnictwie.

W przedmowie omawia sposoby i trudności tłumaczenia. Mówi, że to już trzeci tomik Seneki, przez niego przetłumaczony. — Na końcu: Imprimatur... Karp.

Jocher 5*9a — Bentkows. H. lit. podaje nieco odmiennie tytuł.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Wileńs. — Zielińs.

— [I tytuł:] Seneka o Łaskawości i Gniewie. — [II tytuł:] Luciusza Anneusza Seneki o Łaskawości Ksiąg Dwoie o Gniewie Ksiąg Troie Przekładania X. Dawida Pilchowskiego Edycya Druga w Wilnie w Drukarni Królewskiej Przy Akademii Roku 1782. w 8ce, k. 5 nlb., str. 411 (ma być 412, gdyż str. 337 dwa razy wybita) i k. 1 nlb.

Tu opuszczona przedmowa do Brzostowskiego (przynajmniej niema jej w egz. Akad.). Akad. — Czartor. — Jag. — Uniw. lwow. — Zielińs.

— Libellus de moribus... cura Thomae Schenopii... Cracoviae, 1523... (ob. wyżej pod: Formula honestae vitae).

— Cinco libros de Seneca. Primero libro Dela vida bienaventurada. Segundo delas siete artes liberales. Tercero de amonestamientos et doctrinas. Quarto et el primero de providencia de dios. Quinto el segundo libro de providencia de dios. (Na końcu:) Aquí se acaban las obras de Seneca. Inprimidas

enla muy noble et muy leal çibdad de Seuilla, por Meynardo Ungut Alimano. et Stanislao Polono: compañeros Enel año del nascimiento del señor Mill quatroçientos et nouanta et vno años (1491). aveinte et ocho dias del mes de Mayo. folio, k. 130 nlb.

Z pięknymi inicjałami. Na końcu sygnet drukar-ki z cyframi M S.

Jest to drugie z rzędu dzieło, jakie wydrukowano w typografji Stan. Polaka i Unguta.

Hain-Copinger Repert. 14596. — Proctor 9528. — Haebler 621 (podaje błędnie k. 138). — Wierzbowski III 2019 (podaje k. 142).

W egz. Czartor. brak k. 52.

W r. 1910 miał na sprzedaż Rosenthal w Monachium (ceny w katalogu nie podał, zaznaczył tylko: excessivement rare).

Czartor.

— Luciusza Anneusza Seneki Listy do Luciliusza przekładania X. Dawida Pilchowskiego Teologii i Praw Kościelnych Doktora, Prezesa Drukarni Królewskiej przy Akademii Wileńskiej. [Winieta z herbem Polski i Poniatowskiego]. Tom I. w Wilnie w Drukarni Królewskiej przy Akademii Roku 1781. w 8ce, k. nlb. 14 i str. 428. — Tom II. 1781. k. tyt., str. 445. — Tom III. 1781. k. tyt., str. 382 (właściwie 383, gdyż str. 211 dwa razy wybita). — Tom IV. 1782. k. tyt., str. 236 (błędnie odbito zamiast 256, właściwie ma być str. 255, gdyż str. 126 opuszczona) i k. nlb. 44.

Na odwr. karty tyt. tomu I aprobaty z r. 1781. Poczem: dedykacja królowi, z której wynika, że król zachęcał Pilchowskiego do tej pracy. — Następuje: Przedmowa, w której tłumacz podaje życie Seneki i sądy o nim (Erazma).

Winiety na tomie II III i IV są odmiennie, jak na tytule tomu I (Nie znalazłem jednak na nich popiersia Seneki, jak piszą Jocher 590 oraz Eustachiewicz w Eos 1913 str. 227). Mają także te tomy na tytule cytat: Animos et mores format. Lipsius ad L. A. Senecum — którego brak na tytule tomu I. Nazwisko tłumacza nie jest na nich wymienione.

Na końcu IV tomu podany: Registr Listów (z 4 tomów)... oraz Registr Rzeczy szezególnych tak w Listach samych, jako też w Przypiskach zawartych. — Istotnie przekład jest gęsto objaśniony przypiskami u dołu.

Eustachiewicz w Eos 1913 str. 227. — Jocher 590 — Raczyński CLXXXII. — Bentkowski II. 47.

Akad. — Czartor. — Jagiell. — Kras. — Ossol. — Uniw. lwow. — Zielniś.

— L. Annaei Senecae Opera, Et Ad Dicendi Facilitatem, Et Ad bene uiuendū utilissima, per Des. Erasmvm Roterod. ex fide ueterum codicū, tum ex probatis autoribus, postremo sagaci non nunquā diuinatione, sic emendata ut merito priorē aeditionē, ipso absente peractā, nolit haberi pro sua. Confer & ita rem habere cōperies Adiecta sunt eiusdem scholia nonnulla. (Tu sygnet drukarza). Basileae In Officina Frobeniana. Anno M.D.XXIX. (Na końcu:) Basileae In Officina Frobeniana per Hieronymum Frobenium & Joannem Heruagium, Mense Martio. Anno M.D.XXIX (1529). fol., k. 8 nlb., str. 690 (właściwie 672, gdyż po str. 456 następuje odrazu str. 475) i k. 9 nlb.

Dedykacja: „R. D. Petro (Tomicki) Episcopo Cracoviensi ac Regni Poloniae Cancellario Des. Erasmus Roterd. S. D.“. — Strony jej nieleczbowane, u góry stron nadpis: Epistola nuncupatoria.

W dedykacji wyjaśnia Erazm dzieje różnych swoich dedykacyj. Poprzednie wydanie Seneki poświęcił Thomas episc. Dunelmensi. Była to edycja błędna (z r. 1515?) bo powierzył wydanie jej przyjacielowi, który go zawiódł. Nado przyjaciel ów zagubił rękopism Seneki, otrzymany od biskupa Tomasza, za co biskup obraził się na Erazma. Dlatego ta edycja wychodzi pod innymi auspicjami Wychwała króla Zygmunta i Tomickiego. Pomagał mu przy tej edycji Math. Fortunatus Pannonius. Opierał się na wydaniu Agrikoli. Potem omawia metodę użytą przy wydaniu tekstów Broni się też przed zarzutem, jakoby wydanie pogańskiego filozofa było walką z chrześcijaństwem. W końcu pisze o Andrzejku Zebrzydowskim, krewnym Tomickiego. Kończy pięknym zwrotem humanistycznym do Tomickiego. Datow. Basileae mense Januario 1529.

Poczem idzie: Vita Lucii Annaei Senecae incerto auctore (cytowani Petrarka i Boccaccio, oparta na Tacycie i Swetoniuszu).

Poczem idą dzieła Seneki najprzód autentyczne, potem apokryfy. Od str. 685: Sententiae. Na końcu na 9. k. nlb.: Rerum et uocum index, errata, index terminationum, miejsce druku, drukarz i rok. Na k. tyt. i ostatniej sygnet Frobeniusza.

Ossol.

— L. Annaei Senecae Philosophi Stoicorum omnium acutissimi opera quae extant omnia, Coeli Secundi Curionis uigilantissima cura castigata, & in nouam prorsus faciem, nimirum propriam & suam, mutata: quorum lectio non modo ad bene dicendum, uerum etiam ad bene beatēque uiuendum prodesse plurimum potest. Totius porro emendationis ratio, quidq; superiori editioni accesserit, ex sequentibus statim cognosces. Index rerum & uerborum copiosus Cum Gratia & Priuilegio Caesareae Maiestatis ad decennium. Basileae. M.D.LVII. (Na końcu:) Basileae, Per Joannem Hervagium, Et Bernardum Brandum, Anno salutis humanae M.D.LVII (1557). Mense Augusto. fol., k. 8 nlb., str. 761 lb. i 15 nlb.

Na odwrocie tytułu: Catalogvs Eorum, quae Hoc Volumine Continentvr.

Dedykacja: „Coelivs Secvndvs Cvrio magnifico viro, Domino Joanni Lyvthomirskio Castellano Rauensi & Sigismundo Augusti Sarmatiae regis potentissimi Quaestori, domino suo, S. P. D.“

W dedykacji tej powołuje się na pochwały Lactancjusza udzielane pismom Seneki. Oparł się na wydaniu Erasma Roter., ale liczne błędy postawione przez Erasma poprawił. W końcu ślawi Lutomirskiego i powiada: Senecam meum tibi ex inelyta Basilea mitto melioribus ut spero auspiciis, quam olim est ab Erasmo Rot ad Petrum Cracov. episcopum missus. Huuc tu eo animo accipies, quo me iam pridem accepisti et Sigismundo Augusto regi magno et sapienti conciliasti. Quarto nonas Sept. M.D.LVII.

Poczem idą na kartach nlb.: przedmowa Lectori, wierszyk Cl. Morelli, Erasmi Rot. de Seneca iudicium, Fern. Pinciani Testimonium, Vita Senecae ex Tacito...

Obok dzieł Seneki (prawdziwych i przypisywanych mu) zawiera tekst liczne scholia, castigationes, annotationes etc. pibra humanistów jak Rudolf Agricola, Coelius Curio, Beatus Renanus itp. — Na str. 754: Sententiae iuxta literarum ordinem (czyli „Proverbia“). Na ostatnich 15 stronach index.

Por. tom XIV. 471, gdzie przez pomyłkę nie podano odsyłacza do Seneki. — O stosunku Curiona do Lutomirskich ob. Wotschke w Archiv für Ref Gesch. III.

Eustachiewicz l. c. str. 207. — Wierzb. III. 2313. Czartor. — Uniw. pragski.

— Pobudki do enót rycerskich przez polskiego żołnierza z dzieł Seneki

filozofa i inszych pisarzy zebrane. Naprzód za Zygmunts III. powtórnie za Jana III. drukowane, teraz na nowo odbite, Królowi i rycerstwu polskiemu Biblioteka Żaluskich, na wojenną wyprawę ofiaruie 1792. w Drukarni Szkół Pobożnych. (Warszawa). w 8ce, k. 4 nlb.

Na odwrocie k. tyt.: Lepiej nam w bitwie umrzeć, niżeli patrzeć na nędzę Narodu naszego, i na zburzenie Praw. Machab. I 3. Jest to przedruk „Swazoriey“ ale bez cytaty z Tacyta, dodatku tłumacza („Greckie to“ i t. d.), nagrobków i pieśni staropolskiej. Nadto w „Swazoriey“ zabierający głos po pierwszym są okreśłani: „Inszy rzekł“, a tu drugi i t. d. aż do 22. Z tytułu wynikałoby, że był przedruk z czasów Sobieskiego. Tego nie znam.

Będzie on zapewne identyczny z „Pobudką do żołnierstwa na ekspedycję wojenną“, którą zwał Haan (Bibl. XXIV. str. 377). Czartor. — Warsz. Uniw. — Zieliń.

— Toż... w Warszawie Roku 1794. w 8ce, kart 4 nlb.

Tytuł skrócony: Pobudki do cnot rycerskich. Pod tytułem popierse Kościuszki (w owalu), trzymającego oburącz szablę do góry z napisem na klindze: Śmierć lub Zwycięstwo. Pod portretem podpis: J. Łęski sc. Varsoviae 1794; następnie napisy: „Dziękuję Ci żeś mi ieszcze raz pozwolił bić się za Ojczyznę“ i Tadeusz Kościuszko Zbawca Ludu Polskiego. Pod tem: Lepiej nam iest w bitwie umrzeć; niżeli patrzeć na mękę Narodu naszego. Machab: I. 3

Tekst taki sam, jak w wydaniu z r. 1792. Akad. (def.).

— Lucyusza Anneusza Seneki O Pocięczeniu Xiąg Troie Przekładania Jozefa Maxymiliana Hrabi z Tęczyna Ossolinskiego. Lenibat dictis animum, lachrymasque ciebat Virgilius. w Warszawie w Drukarni Nadwornej J. K. Mei 1782. w 4ce, k. 4 nlb., str. 79 (właściwie 88).

Dedyk. Stanisławowi Augustowi, podpisana: Hrabia Ossoliński.

Wspomina w niej, jak król budził pochop do pracy u młodzi, wychowującej się pod bokiem swoim. — Poczem na osobnej stronie omawia przekłady polskie z Seneki. Na początku dodana: Treść y Osnowa. Przedtem (źle umieszczony, bo źle już wydrukowany) tytuł: Luciusza Anneusza Seneki O Pocięczeniu do Helwii. — Od str. 29: O pocięczeniu do Polibiusza (z treścią i osnową). — Od str. 53: O pocięczeniu do Marcyi. — Na końcu: Zakńczono Drukować Dnia 6. Września.

W stronicowaniu omyłki, bo po str. 56 zaczęto od 47 (zamiast 57) i opu-zczono cyfrę 71, tak że właściwie jest str. 88. Jocher 591. — Eustachiewicz z Eos l. c. Czartor. — Jagiell. — Krasiańs. — Ossol — Uniw. twow. — Wileńs.

— Proverbios de Seneca. (Na końcu:) Sequi se acaban los Proverbios de Seneca con la glosa. acabados en la muy noble muy leal cibdad de Sevilla. Imprimidos per Meinardo Ungut Aleman et Stanislaw Polono compañeros a 22. dias del mes de Octubre año del Señor de mill et quatrocentos et noventa et cinco años. folio, kart 72.

Notatka ręką Bol. Biskupskiego. Egzemplarza nie odszukałem.

Ob. Hain nr. 14652. Czator. (?)

— Sententiae selectae rythmice contextae (1771)... ob Minasowicz J. E. (tom XXII str. 398).

Czerpał tu dużo z Sentencyj Seneki. — Omawia to Eustachiewicz w swoim studjum o wpływie Sent. na Polskę w Pam. liter. 1925/6 str. 382. — Inne przekłady Minasowicza z Seneki obacz niżej.

— Sentimenta ex ingeniosis Senecae epistolis desumpta a Nicolao Emerico de Laszki Laszkiewicz (1749). Obacz opis w tomie XXI str. 108.

— Z Swazoriey Seneki Filozofa, y innych niektórych Authorow Zebrał Żołnierz ieden w Obozie pod Tatarzyszczami z mężnych przykładów Pobudkę do cnoty. W Krakowie, W Drukarni Fránciszka Cezárego, Roku Páńskiego, 1618. w 8ce, k. 8 nlb.

Druk gocki.

Na odwrocie tytułu cytata z Tacyta.

Na k. Aij rozpoczyna się: Trzystá Lákonow posłani przeciwko Xerxowi... „Jeden z nich w ten sens rzekł... Następują przemowy Lákonczyków; poczem mówi tłumacz: „Greckie to, ale y w naszym narodzie słowieńskiem siła się naydowało tak odważnych przykładów, pod Sokalem też piosnkę śpiewając Fredrusz żywot swoy skończył“. (W wydaniu Erazma z r. 1529 jest na stronie 437 a właściwie 537 dzieł Seneki).

Na karcie AvII dwa nagrobki „tych ludzi Rycerskich“ (wierszem); zaś na odwrocie: Pieśń stáropolaka od ś Woyciecha złozona, Ktorey Żołnierze polscy przed potyczką z dawná używali. — Ostatnia strona biała.

Tłumacz i wydawca nie wymienieni. — Przyłęcki w ręk. „Księgoznastwa“ dopisuje przy tem nazwisko J. Zadzika. Natomiast Bielowski zamieszcza to w zbiorze

„Pism“ Stan. Żółkiewskiego (1862 str. 458) opierając się słusznie na przekazie jednego z rękopisów bibl. Ossol. (gdzie ten przekład przepisano ale nie z druku) — Maciej. Pism. III 96. — Eustachiewicz w Eos 1914 str. 214. — Prochaska Stan. Żółk 1928 str. 309 (twierdzi, że pisane w r. 1612).

Ob. wyżej: Pobudki (przedruk).

Jag. (def.) — Ossol.

— Smutne Starożytności Teatrum, to jest Tragediae Seneki Rzymskiego Na Polski język. Dla pospolitego przetłumaczone pożytku, Przez W. X. Jana Alana Bardzinskiego, Z. K. Cum Pri vilegio & Superiorum Permissu. W Thoruniu, Nakładem Jáná Christianá Láurerá, M.DC.XCVI (1696). w 8ce, 2 ryciny, k. 6 nlb., str. 582 i k. 2 nlb.

Pierwsza rycina przedstawia popiersie Seneki „Secundum Pauli Rubenii expressionem ex Luculleo Prototypo marmoreo“ z podpisem: Fr. Edel Sc.; druga biegnącego w świątyni rycerza z siekierą wbity w głowę. — Na odwr. k. tyt. herby „Pogoń“ i „Dąbrowa“ i czterowiersz. — Dedykacja Ludwice Felicjanie z Łosiów, Czartoryskiej.

W dedykacji tej sławi jej ojca, któremu niegdyś przypisał przekład Lukana. — W przedmowie: Do czytelnika usprawiedliwia się, że duchowny pogańskich tłumaczy autorów. — Poczem: Summa przywileju Króla Jegom. (z r. 1694).

Na końcu: Prestroga do łask. czytelnika i wykaz błędów na 2 k. nlb.

Zbiór obejmuje: Herkules szal., Medea, Hipolit, Troas, Agamemnon, Thyestes, Oedipus, Thebais; Herk. Aethyjski, Oktawia. — Przed każdą sztuką: Osoby i Argument.

O przekładzie tym ob. Eustachiewicz w Pam. liter. 1925/6 str. 380.

Joher 317.

Akad. (def.) — Chrept. — Czartor. — Jag. — Krasina. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zielińs.

— Tragaedia quae Hercules furens inscribitur adnotatiunculis Georg. Thiczensi illustrata. M. G. T. candido lectori Salutem D... [tu czterowiersz]. (Bez m. dr.) w 8ce, ark. A—E (kartek 20).

Dochodzi do aktu IV. Reszty brak w egz. Bibl. Jag.

Na odwrocie tytułu dedykacja Erasmo (Ciołek) Artium liber. mag. abb. Monast. Clariae Tumbae de dato... Aprilis 1534.

Jagiell.

— Tragoedia secunda, Thyestes: praeter Philologi emendationem, ex an-

notationibus Hieronymi Avantii, facta quae castigatissima. (Na końcu:) Viennae Pannoniae in aedibus Hieronymi Victoris et Joannis Singrenii. Tertio Nonas Januarii Anno MDXIII (1513). w 4ce, sygn. A E₂.

Na str. odwr. k. ostatn. herby Polski, Litwy, Krakowa i Uniwersytetu krakowskiego.

Mać. Pism. Dodatki 308

Zapewne wyszły także Tragedia III, IV i V, skoro istnieje dalsza:

— Tragoedia sexta quae Troas inscribitur, ex Avatii annotationibus castigatissime impressa. (Na końcu:) Impr. Viennae Pannonię per Hier. Victorem et Joann. Singrenium die XXV. Maij a. MDXIII (1513). w 4ce, ark. C₄.

Na ostatniej stronie herby Litwy, Polski, Krakowa i Uniwersytetu.

Na odwrocie tytułu wiersz Pauli Crosnensis. Eustachiewicz w Eos 1913 str. 209.

Jagiell. — Uniw. Wrocław.

— Annaei Senecae Tragoediae: Ad doctorum virorum emendationes recognitae. Cracoviae, Vaeneunt apud Burchard. Cuick. Anno M.DC.XV (1615). w 12ce, str. 391.

Rozpoczyna: Hercules furens. Kończą: Lucatii Grammatici Antiqui Periochae, replendis pagellis adiectae — „Doctus vir“ w tytule oznacza Lipsiusa.

Druk oczywiście nie krakowski. Byłoby ciekawe wyjaśnić, co Cuicka skłoniło, by na tytule podać Kraków?

Joher 315. — Eustachiewicz w Eos 1913 str. 209.

Jagiell.

— Troas Tragoedia z Seneki, Lvka-sza Gornickiego, Tykocinśkiego, y Wásilkowskiśkiego Starosty. W Krakowie, z Druk. Łáz. Roku Páńskiego, 1589. w 4ce, str. 75.

Karta tyt. z ozdobnemi ramkami i znakiem druk. Łazarza.

Dedyk. Piotrowi Wiesiołowskiemu, sekretarzowi król. Wysławia w niej czasy, gdy w Polsce nie było pisanego prawa, a teraz ono jest(?). Mimo to lepiej umieć niż nie umieć. Nad rozum nic lepszego. Z nauk płyną cnoty. „A iż uszy nasze lubią pisanía poetów, a ci nie podley iście niż philosophowie o przystonym na świecie życiu rozprawiają, przeto oną tragedję Seneki, którąśmy pospolu od W. M. z Kamienney do Grodua jadąc na wozie czytali, posyłam po polsku“. — Poczem: Periocha. spis osób i tekst. Na końcu: Koniec Trágoedięy.

O przekładzie tym obacz: Windakiewicz Teatr 1921 str. 12. — Hahn Literatura

dram, s. 20 i 25. — Szykowski Dzieje tragedji 1925 str. 419. — Eustachiewicz w Eos 1913 str. 223.

Jocher 316. Czartor. — Kijow.

— ob. Bardziński Alan (1696) — Bielski M. (Żywoty filozofów) — Bona (1744) — Chmielowski (Nowe Ateny 1748) — Cicero (Dialectica 1604, 1760) — Cyjankiewicz (1777) — Epistolae selectae (1760) — Fredro (Przysłowia 1657) — Górnicki Łuk. (1559) — Laszkiewicz Mik. (1749) — Minasowicz Józef Ep. (1755) — Morsztyn Andrzej i Stanisław — Niesiołowski (Otia 1745) — Pastorius (Palaestra 1654) — Pobudki (1792) — Praelectiones — Rydulski Piotr (1777) — Sixtus Erasmus (Commentarius medicus 1627) — Scriptum (1697) — Skarga P. (Zołn. nabożeństwo) — Szalapski (Przenosiny 1638) — Żółkiewski Stan. (Ze swazoriey).

Wedle twierdzenia ks. Pilchowskiego (O łask. 1776) dzieło Bony Przewodnia do nieba (1744) jest do połowy wypisane z Seneki (ob. tom XIII).

W tomie XXII 399 (pod Minasowicz, Zbiór rytmów) obacz o tegoż przekładzie Trojanek (dokonanym z franc. przekładu Pradona). Również kilka innych przekładów Minasowicza z Seneki jest w powyższym Zbiorze (Chór z Tyestesa, Singulares Sententiae).

„Oda o opatrności“ jest w Zabawach przyj. i pożył. III str. 153. — Tamże w t. XIV. 211 jest przekład mowy do Nerona. — Tasama „Mowa“ jest zamieszczona w Zbiorze wiadomości 1770, tom I. — W tymże „Zbiorze“ są „Myśli Seneki o potrzebie, pożytku i celu filozofji“.

Rękopis przekładu „O opatr.“ z r. 1742 jest w bibl. Akad. nr. 1112. — Przekład rękop. „Edypa“ był w bibl. Załuskich (pióra Morawskiego).

O znajomości Seneki w Polsce ob. Mecherzyński Hist. jez. łac. w Polsce. — W ostatnich latach poświęcił tej kwestji trzy monografie Eustachiewicz, a mianowicie: w Pam. literackim 1925/6 str. 373 (Dzieje sentencji Seneki) oraz w Eos 1913 (Seneka w Polsce) i 1914 (Rzecz o dobrod.).

Oprócz prac tych porównaj:

Plenkiewicz (Etyka Mik. Reja) i Brückner (M. Rej str. 387) o wpływie Seneki na Reja. O tej samej kwestji mówi Eustachiewicz w Eos 1913 str. 217.

Eustachiewicz l. c., Nehring Studja liter. 1884, oraz Kot w Sprawozd. Akad. Um. 1926 nr. 8 (wpływ na Kochanowskiego).

O wpływie na Szymonowicza obacz oprócz Eustachiewicza l. c. str. 226: Kallenbach

Castus Joseph 1892. — Werner w Anz. für d. Alterthum XV. — Chrzanoski Tragedja w Ateneum 1892 I. — Hahn Penthesilea w Muzeum 1895. — Heck Szymon Szym. 1901.

O wykładach pism Seneki w Uniwers. krak. w w. XVI ob. Wiśłocki Liber dilig. (Arch. do dziejów liter. IV).

Senectus (Pater Sapientiae) in applausum AA. LL. et Philosophiae neobaccalaureorum congregatus et a Physico Pragensi oblat. Anno 1663. w 4ce.

Notatka nieznaney mi ręki. Niewiadomo czy druk polski.

— veneranda ob. Cynerski (1641).

Seneska Katarzyna Sw. ob. Katarzyna Sw.

Senensis Sixtus ob. Index (1569).

Sener Paweł ob. Seuer.

SENEX J. Poland and other the countries belonging to that crowne. (1719). Revised by J. Senex.

Mapa na miedzi ryta wielkości 47 × 55 cm.

Senfft ob. Sinapius (Absurda vera 1693).

SENGSTOCK Łazarz (1562 † 1621). Giesmes Stocksezionischkos ir Duchau-nischkos, Per Wissens maetus Basznicoze Diewa giedamos, isch Wokischkia bei Lenkischkia ingi Letuwischkia szodi, nekuruu Plebonuu perwerstos à Nu Diewui ant garbes bei Chrikschczianims ant naudos per Lazaru Sengstak Lietuwos Plebona Karaliauczios atnaugintos. Anno 1612CXII (1612). Ischpauostos Karaliauczieu Prusu Per Joną Fabricieu. w 4ce, k. 6 nlb., str. 244 i k. 4 nlb.

Rozpoczyna przedmowa do kaznodziei litew., poczem wiersze pochwalne Jerzego Reimana. Śpiewnik zawiera pieśni tłumaczone głównie z niem. i nieco z polskiego. Są tu pieśni Stan. Rapagellana, Mosvidiusa, Willenta, Mikołaja Blotno, Waisznara, Wireczyńskiego Stan., Seklucyana (?) i i. Ostermeyer Liederg. s. 29. — Stankiewicz Bibl. lit. II. 31. — Bałtromaitis Spisok lit. knig. 1892. — Bezenberger w Kultur der Geg. I Th. B. IX. str. 359. — Bechtel (Göttingen 1882).

Inne edycje tegoż Śpiewnika obacz pod Moswidius, pod Bretkun oraz Giesmju knigos 1751. Bibl. Wallenr. w Król.

— ob. Willent (Evangelias 1612).

Senicius Joannes ob. Uncius Leonhardus (Poematum libri 1579).

Senis ob. Franciosini (1644).

Senivm Religiosvm Vitae Privatae à Quodam de Societate Jesv Vsui & utilitati propositum cum Permissu Superiorum Lvblini Typis Collegij Societatis Jesu Anno Domini 1716. w 4ce, k. 53 nlb.

Na egz. Ossol. dopisany jako autor: R: P: I: Kuszewicz; poza tem egz. Ossol. ma w tekście liczne dopiski.

O Kuszewiczu obacz tom XX str. 408.

Od k. 34 tytuł: *Via ad mortem sanct. sev. occupationes, ad bonam mortem, senivm disponentes.*

Jest to książka dla nabożeństwa i rozmyślań, dla duchownych i dla starców. Na k. N₂ v.: *Invocatio Stan. Kostka.*

Jagiell. — Ossol.

SENKOWICZ Jakób. Zebranie krótkie, żywota Błogosławionego Jana Marioniusza Zakonu Kleryków pod Regułą żyjących Teatynów z włoskiego, w Roku 1762 w Rzymie. Na polski język przełożone. Roku Pańskiego 1764. Za pozwoleniem Zwierzchności wydrukowane. We Lwowie w Drukarni SSS. Troycy. w 8ce, k. 10, str. 144 i k. 2.

Kijows. — Ossol. — Warsz. Uniw.

Senkowski Jan ob. Sękowski Jan (1655).

Sennacherib, Tragedia, od prześwietny Młodzi szkół Witepskich S. J., na widok dany... R. 1766. d. 11. lipca. w 4ce.

Brown 78.

SENNYEI Ladislaus. Examen ordinandorum quadripartitum pro prima Tonsura et minoribus Subdiaconatu Diaconatu et Presbyteratu.. Seu Institutiones practicae ex probatissimis tum antiquis tum recentioribus Auctoribus collectae per R. P. Ladislaum Sennyei S. J. Brunsbergae, typis Collegii S. J. 1736. w 8ce, k. 4 i str. 354.

Warsz. Uniw. — Wileńs.

Sennyk Loteryi. w Lwowie 1799. w 8ce.

— ob Interpretatio (1721).

Sensus ob. Diertins J. (exercitationum 1691) -- Gobat Georg. (et consensus 1651)

Sentencye arithmolog. ob. Ormiński T. (Kalendarz na r. 1696).

— pisma S. na każdy dzień do uwagi podane, któremi człowiek codziennie życie swoje zbawiennie regulować może.

Katal. antyk. Lissnera.

— XII filozofów ob. Rej Mik.

Sentens och Dom Som affsagdh är aff the Edle, Wälborne, Wölbördige, Mannhaftige, Wälwijse, Ehrlige, Förständige gode Herrer och Män, som wore förordnete och tilbetrodde, at sittie för Rätte öfwer Her Gustaff Banner, Her Erich Sparre, Her Steen Banner och Her Ture Bielke, som i Rijkens Radh haffwe brukede warit. Hwilken Dom sedhan aff alle andre Sweriges Rijkes Ständer, som på Herredaghen i Linköping församlede wore, bleff öfferwägen, pröffuet och befunnen at ware aldeles laghlig och skäligh, och förthenskuld aff them gillet och stadfast. Actum Linköping, then 17. Martii, Anno &c. 1600. Tryckt i Stockholm, aff Andrea Gutterwitz. w 4ce, k. 33 nlb. (sygn. K₁).

Por. niżej: Sententia.

Jagiell.

— Toż... Sweriges Rijkes Ständer-sentens... öfwer... af Sweriges Ryk's Radh... then 19. Febr. 1590... Rätteganz Acta, sampt Sentenz och Doom öfwer the 4 Törrädhare Gust. Baner, Erich Sparre... Stockholm. w 4ce, str. 115.

Jagiell.

Sententia cuiusdam de electione regis Polonorum cum commonstratione commodi et incommodi inde emergentis. w 4ce, k. 16 (ark. D₃).

Tekst polski, tylko tytuł łaciński. — Drukowane zapewne z początkiem r. 1573. Przedrukował Czubek w Pismach polit. z czasów pierwszego bezkrólewia 1906.

Wydawca rozporządził obok druku także rękopiśmiennymi tekstami. W ręk „Sententia” jest datowana 12 listopada 1572 (Datum de domo nobili districtus Kalisiensis). — Czubek stawia prawdopodobną hipotezę, że pismo to jest pióra Piotra Myciłskiego, który dwa miesiące później wydał drukiem „Przestrożę” (ob. t. XXII str. 653).

Dziennik warsz. 1851 nr. 233. — Wiszn. VIII. 114. — Maciej. III. 22.

Dzików.

— Ordinvm Regni Sveciae, In Quosdam De Collegio Senatorum, De-

cimâ Nonâ Februarij, anno Millesimo, Quingentesimo, Nonagesimo prolata. Similiter Acta Ividici Processvs, vnâ cum Sententiâ Capitali, in quatuor patriae perduelles, nempè Gustauum Bauer, Ericum Sparre, Stenonem Baner, & Turonem Bielke, Senatorio defunctos munere, Lincopiae à Statibus Regni vniuersis, anno Millesimo, Sexcentesimo pronunciata: Sicut etiam Perduellis Illivs Erici Sparre Protestatio, contra praefatum Iudicium. ab ipso in circo supplicij, quandò simul cum tribus illis memoratis Perduellis, promeritas lui turus esset poenas, ibidem vigesimâ Martij recitata, atq; legitimâ Responsione confutata. Deniqve In Hogenschildi Bielke Crimina inquisitio facta, atq; legitima secundum allegata. & probata. in illum lata Sententiâ, anno 1605. Omnibus veritatis amantibus, & huius rei cognoscendae cupidis informationi. Stocholmiae Ex Molybdographiâ Gutter vicianâ. Anno cL. LXX. (1610). w 4ce, k. tyt., str. 90.

Na odwoocie: Candido lectori... Zawiera wyrok oraz akta procesu przeciwko konsyliarzom Bielkemu, Sparremu etc. Nas dotyczy tylko o tyle, że obwinieni pozostawali w stosunkach z Zygm. III, o czem w oskarżeniu nagromadzono dużo wiadomości (np. str. 46). — Wyrok wykonano w r. 1600 dnia 20 marca. — Porównaj wydanie szwedzkie pod: Sentens.

Jagiell. — Kasińs. — Ossol.

Sententiae et loci quidam insigniores, ex Antiquioribus Maximeque Probatis Poetis Ordine collecti, ac in libros quinque digesti. In usum studiosae Iuventutis, in Collegio Posnaniensi Societatis Jesu. Addita sunt sub finem quaedam Christianorum Poetarum, de rebus sacris Carmina: et Hymni quidam Ecclesiastici. Posnaniae. In Officina Typographica IOannis VVolrabi. M D. LXXXIII. (1583). Cum Gratia & Privilegio S. R. M. w 8ce, kart 148 (sygn. S_{IV}).

Druk kurywą.

Przedmowa: Juventuti Posnaniae IX Cal. Maij 1583. W niej powiada typograf, że rad i pomocy udzielał mu Hier. Powodowski kanonik i Adam Paulini Medicus et Civis. Mówi, że już upływa blisko lat pięć, jak drukuje polskie książki religijne,

teraz się zwraca do drukowania dzieł łacińskich dla szkół, Uchrania od zatury sentencje i miejsca z poetów, które uczniom w niższych klasach były proponowane i wykładane. Ułatwia to uczniom, gdyż oszczędza im wydatku na kupowanie wielu książek, bo tu mają Compendium. Na odwrocie tytułu jest Catalogus autorów, z których brane sentencje. Jest ich 19, z tych starołacińskich 12, reszta Christiani vetustiores i recentiores. Zaczynają Horacy i Wirgili -- kończą Borbonius i Montanus Mieści Liber I—V. Liber VI od karty N.

Wisn. VI 134 podaje mylnie datę 1588. — Juszyński Dykc. poetów II. 454 — Wojciechowska Z dziejów książki 1927 s. 188 (podaje ovis winiet). — Weteran poznański 1825 str. 575. — Wierzbows. III 2742.

Analogiczny wybór sentencyj z prozaików rzymskich, wydany również dla szkół jezuickich, ob. niżej pod: Sententiarum.

Nie jest należycie wyjaśnionym stosunek tego podręcznika do dziełka Richvaliusa: Sententiae poetarum selectiores, wyd. w Krak. 1575 — Por. Major G.

Bibl. uniw. w Upsali. — Jagiell. — Kórń. — Ossol. — Zamoj.

— & Loci quidam insigniores, ex antiquioribus maximeque probatis Poëtis Ordine collecti, ac in libros quinque digesti. In usum studiosae iuventutis, in Collegio Posnaniensi Societatis Jesu. Addita sunt sub finem quaedam Christianorum Poëtarum, de rebus sacris Carmina & Hymni quidam Ecclesiastici. Denuo recusus emendatusq; Anno Domini M. D. LXXXVI. (1586). Posnaniae. Cum Gratia et Privilegio, S. R. M. w 8ce, k. 152 (sygn. T₂).

Układ dziełka ten sam co poprzednio.

Na k. P₂ obwieszony winietą drzeworyt, przedstawiający Chrystusa na krzyżu, pod którym stoją Matka Boska i św. Jan, nad M. B. słońce, a nad św. Janem księżyc. Na ostatniej stronie odkreślony u góry szerszy, u dołu wąski winietą mniejszy znak drukarski Wolraba; wreszcie POSNANIAE IN Officina IOannis VVolrabi. Anno Domini, 1586. Druk kurywą.

Wierzbowski I 501. — Wisn. VI 134. — Wojciechowska Z dziejów książki 1927 str. 201.

Arch. diec. poznań. — Bawor. — Warsz. Uniw.

— Toż... collecti, ac in libros 5. digesti. In usum Studiosae Iuventutis, In Collegio Posnaniensi Societatis Jesu. Addita sunt sub finem quaedam Christianorum Poëtarum de rebus sacris

Carm'na. et Hymni quidam Ecclesiastici. Denuo recusus emendatusque Anno Domini 1586. Coloniae 1588. w 8ce, s. 302.

Dedykacja Studiosae juvenuti a Typographo Posnaniae 9. Cal. Maii 1583.

Wierzbowski III 2842.

Dzików — Ossol. — Wolańs. w Rudce.

— ex diversis auctoribus collectae. Posnaniae in typographia admodum Rm̄ Alberti Laktanski. A. D. 1685. w 8ce.

Sententiarym Ex M. Tullio Cicerone. et Qvibvsdam Aliis Bonis authoribus selectarum, Libri Sex. In vsvm studiosae Iuuentutis. Posnaniae In Officina Typographica Ioannis Vvolrabi. Anno Christi M.D.LXXXIII (1583). (Na końcu) Finis Libri Sexti Sententiarum. Cum Gratia et Priuilegio S. R. M. w 8ce, str. 108.

Z przedmową do czytelnika.

Wierzbow. III 2743.

Por: Piechowicz (Narrationes 1611). — Ob. wyżej Sententiae.. ex poetis (1585).

Kórnik — Zamoj.

Sententiae antiquorum patrum in superiore libro polonico citatae, seorsim in gratiam eorum qui patrum lectione delectantur latine descriptae. (Na końcu) Dantisci Ex officinâ Typographicâ Andree Hünefeldi. Anno M.DC.X (1610) w 8ce, str. 157 i 1 nlb.

Obacz Mikołajewski Daniel w tomie XXII str. 378 (-yncrisis albo zniesienie 1609).

Rozpoczyna Præfatio ad Lectorem Christianum; poczem idą rozdziały: De verbo Dei, De Deo Trino et Uno, De impletione Legis, De justificatione, De bonis operibus, De poenitentia. . . Jest ich razem 15. Ostatni: De purgatorio. Każdy składa się z orzeczeń Pisma św. i Ojędw kościoła. — Kompilator-m był niewątpliwie Mikołajewski. Osobnego tytułu dziełko to nie ma i bywa razem opraviane z Syncrisis.

— Sacrae Rotae Romanae Pro Collegio Cracouiensi Societatis Jesv, contra Vniuersitatem studij generalis Cracouiensis. (Na końcu:) Romae, Ex Typographia Reu. Cam. Apostolicae 1629. folio, k. 2 nlb.

Bez osob. tyt. — Jest to wyrok nieprzychylny dla Akademji w jej sporze z Jezuitami, datowany 1627, a wskutek apelacji jeszcze raz potwierdzony. Porównaj oosyłacze pod: Academia.

Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow.

— Sacrae... Geistliche Sprüche... (1662, 1664, 1699, 17.0) ob. Rhenius (tom XXVI. str. 285).

— depromptae ex theologicis disciplinis. De Summa et individua Trinitate. (Na końcu:) Cracoviae ad Aedes S. Catharinae Virg. et Mart. Anno vulgaris Aerae 1748. Michaël Dyaszewski S. R. M. Typ: excudebat. w 4ce, kart 4 nlb. (Bez osob. tyt.).

Na końcu: Ita sentiunt fratres Ordinis eremitarum S. Augustini et propugnabunt. Cracoviae ad aedes S. Catherinae.

Jagiell.

— dogmaticae ex universa theologia speculativa et dogmatica. Premissiae 1756. w 12ce.

Katal. III Bolcewicza r. 1889.

— gravissimorum ac celebrium Theologorum romanorum, propriis eorum manibus scriptae et subscriptae, hic vero descriptae ex originali super Thesi Philosophica sequentes quae Romam missa fuit. w 4ce, kart 4 nlb. Nie wiem, czy to druk polski? Ossol.

Sententia (Sententiae) ob. Brosius Vene. (biblicae 1674) — Cato — Cramer (16 4) — Crates (1518) — Falco M. (de asc. Jesu 1594) — Fasciculus (1636) — Hauptsprüche (1743) — Horatius (Emblemata) — Januszowski Ferd. Ohm (morales 1687, 1694, 1702, sacrae 1699) — Jeremias Constantinop. (1586) — Karnkowski S. (O odjeździe 1593) — Konarski Stan. (Grammatica) — Krajewski F. (1608) — Licinius (Namysłowski 1589) — Lombardus P. (teol. 1530) — Major (veter, poet. 1536) — Minasowicz J. E. (1771) — Nazianzenus Greg. (et reg vitae 1578) — Novacius de Dys — Oelhof J. (vulg. 1605) — Pernot Androchius (1747) — Philippus Nerius (1784) — Piechowicz (Cicero 1611) — Rhenius J. (sacrae ex evangel. 1662, 1664, 1669) — Richualius Stan. (poetarum 1575) — Rogowski K. (1792) — Rożyccki Stan. (1647) — Sambuccus J. (ex Greg. Nazianz. 1578) — Seneka — Sokolowski (definitiv. Jeremiae 1586) — Stryjewicz S. (definitiva Alojsius 1676) — Sylva (1536) — Syrus Publius — Te-

rentius (1549) — Theognides M. (elegiacae 1563) — Thomas Aquino (Angel. doctoris 1651) — Vondovius A. (de Deo 1625) — Vokabular — Volanus A. (Sera eccles. 1514).

Senticetum stagiriticum ob. Behm M. (1677).

Sentiment der pohnischen Nation, Besonders der Sandomirischen Confoederation, Welches dem Russischen und Cosakischen Geschlechte zur Uberlegung (sic) communiciret worden (1733). w 4ce, kart 6 nlb.

W Bibl. Jag. oprawne razem z innemi 24 gdańskimi drukami z lat 1733—5, odnoszącemi się do spraw polskich. Wszystkie wyszły z obozu Stan. Leszczyńskiego. Autor „Sentimentu“ wzywa Ro-juan do „Stabilirung eyner Moscovitischen freyen Republic“ na wzór Polski.

Przedruk tej broszury przynosi II część Seylera Acc. Nachricht (1739) — Obacz o poruszonej tu myśli unji z Rosją Lechicka w Kwart. hist. 1927 str. 513, — Kijewskaja Starina 1885 str. 263—272

Tekst polski obacz pod Zdanie (jest w Ossol. i Rucz.). Jagiell.

Sentymenta polityki i rostopności Bogu, religii y oyczyźnie... w Warszawie 1792. w 8ce. Zielińs.

SEORZ Geraldo. Relacion verdadera de la insigne victoria que alcanco el roy de Polonia contra el gran Dueque de Moscobia. Traduc. de lengua' Alemana par Geraldo Seorz. Madrid 1634. folio.

Ob. Relation w t. XXVI str. 212. — Zapewne chodzi o zwycięstwo pod Smoleńskiem w lutym 1634.

Sej Mikolaj ob. Szarzyński.

Sepher ob. Sefer

Seprcius Albertus ob. Sierpc.

Seprcius Felix ob. Sierpc.

Seprcius Gmercius Tomas ob. Sieprc.

Septempedanus Lazarel'us ob. Lazarelli — Mercurius Trismegistus (1505).

Septenna do Matki Nayswietszey w lask pełnym obrazie Bractwa Niepokalanego Poczecia Naysw. Maryi Panny w Kosciele Archikatedralnym Lwowskim słynącej, a każdemu w potrzebach się uciekającemu, zupełną zawsze pociechę przynoszącej. Na siedm

Sobot rozdzielona. Roku 1750. w 16ce, k. nlb. 16.

Drzeworyt obrazu Matki Boskiej.

Warsz. Uniw.

— ob. Arnoldus a Jesu Mar. (sacra do św. Józefa 1686, 1726, 1741 i 1761) — Jacek Sw. (albo nabożeństwo 1750, 1756) — Józef Kalasanty (do...) — Mikołaj Sw. (czyli nabożeństwo 1775) — Strzenikowski P. (Sacra D. Benedicti 1702) — Wincenty Ferreryusz (albo nabożeństwo 1759).

Septentrio Phoebi ob. Nadolski Wł. (1713).

Septentironalische Historien ob. Henning Sal. i Müller Laur. (1595).

Septentriones (Novi), quos honori illustrium Polonorum ludebat M. X. A. H. T.

Notatka ręką mego ojca bez bliższego opisu. Bibl. w Baranow.

Septiconium ob. Biezanowski (triumphale 1669).

Septipenna ob. Mniszech F. (honoris 1660).

Septuaginta graves et arduae Rationes, ob quas Regem Poloniae nec non senatores et nobilitatem Regni, defensionem in Hungaria, Bohemia et alibi locor. inevitabili necessitate susceptae... (1619).

Ob. w tomie XXV str. 1 i 133, oraz ob. wyżj pod: Senatores. — Pod R. D. podano bliższy opis i biblioteki.

Septichrale elogium ob. Tłoczyński M. (1648).

Sepulchralis memoria ob. Biezanowski (1669).

Sepulchrum patens in Pateris, malè temperatam sitim, et vitam in pota tumulans salute olim in Sigerico Burgundionum regis filio, tristi fato patectium; nunc demum ante-cineralibus feriis, in monumentum monens malè cautos saeculi Doliophilos, ante fata crapulâ sepultos, Scenica erectione è theatri propositum Umbria; Ab oratoria Palaestra Universitatis Viln: Societatis Jesu. Anno salutis sepulchralem lapidem in monumentum vitae erigentis 1687 die 22 Februarii. fol., kart 2.

Argument djalogu w 3a. Jagiell.

— ob. Mirkiewicz Venc. (sanctum 1762) — Muratowicz Vencesl. (1755) — Nakielski Samuel (sanctum 1620).

Sepultura Religiosorum Societatis Jesu. (Na końcu:) Cum facultate Superiorum. Premisliae Typis S. R. M. Colleg. Societatis Jesu. (B. w. r.). w 4ce, k. 21 nlb.

Zawiera dokładny opis ceremoniału pogrzebowego, przyjętego dla Jezuitów; modlitwy, psalmy etc

Krasinś. — Ossol. — Uniw lwow.

— ob. Langus (in Domini elegia 1542).

Sequestra pacis ob. Leszczyński Seb. (1699).

Sequestratio ob. Mameczyński Stan. Sebast. (1732).

Seraficki Franciszek ob. Bujalski Bonawentura (Rekolekcyje 1773) — Franciszek święty — Maripetrus Hier. (in D. Francisci vitam 1594) Sleszkiewicz (Vitae amphiteatr. 1686).

Seraphicae in Divi Franc. vitam (1594) ob. Maripetri H. (tom XXII str. 174).

Seraphicus Bonawentura ob. Szczuicki Bruno (Dux 1727).

(**Serafin św.**) Nowy Patron w każdym potrzebie S. Serafin zakonu Kap. Warszawa, w drukarni X. X. Schol. Piarum. 1768. w 8ce. Ossol.

Serafin ogniasty ziemski ob. Bonawentura św. (1671, 1695).

Serafinowicz (Expressya batalii 1708) ob. Leszno.

Serafinowicz Ferdynand Sch. Piar. (1759 † 16 stycznia 1812) ob. Wolter (Wiek Ludwika XIV 1793).

Kurjer Litewski 1812. Nr. 12 dodatek, przez K. D. Red Kur. lit.

SERAFINOWICZ Jan. ΕΠΙΚΡΟΤΥΜΑ Syncharmaticum: Ingenuis Ad-lescentibus Primam in Artibus Liberalib. & Philosoph. Lavream In Celeberrimo D. Jagellonis Lyraeo Publicè Capessentibus. A Joanne Seraphinowicz, Almae Acad: Cracouien. Stud. eiusdem primae Lavreae Candidato Concinnatum. Cracoviae, In Officina Typ. Matthiae Andreouiensis, Anno Domini 1635. w 4ce, k. 12 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Uniuers. Jagiell. i łac. czterowiersz. Następne 5 str nlb. obejmuje: Epikrotyma Syncharmaticum; na dalszych 7 str. idą wiersze poświęcone; Janowi Franciszkowi Wolskiemu protonotarjuszowi apostołskiemu, Mikołajowi Słowikowskiemu, Janowi Nosowskiemu, Janowi Grabowskiemu, Janowi Wolfowiczowi, Adamianowi Niewieskiemu, Bartłomiejowi Gębickiemu, Grzegorzowi Szczecińskiemu, Wojciechowi Mroczkowskiemu, Wawrzyńcowi Walowskiemu, Mikołajowi Waśniewiczowi, Stan. Rostkowskiemu i Jakóbowi Langowi każdemu osobny Na następnej karcie (8): Ode... Stanisław Ivrkowski Colleg. Min. Philosophicae Facultatis Decano. Na ostatnich czterech kartach wiersze poświęcone Praeceptorowi ac maeenati fauentissimo, M Adamo Draski. Regio & Ordinario Graecae Linguae Professori; M. Ioanni Cyuerski Rachta-movio, Ordinario Eloquent: Profess.: Promotori I. Class. i Danieli Otrębusz Colleg.: Minor. Promotori optimo. Na końcu znak druk. „kolumna“.

Jocher 1376.

Jagiell. — Ossol.

— Rosetum Mleczkavianum... Illustrissimo Domino D. Victori Constant. Mleczko gratulatorio carmine exhibitum. Vilnae 1670. fol.

Wątpliwe, czy autorem obu panegiryków jest ten sam Serafinowicz? skoro daty się tak bardzo różnią.

Seraphinus Andrychiewicz ob. Andrychiewicz (Series Patrum).

Serai Enderum ob. Bobowski Wojc. (1667).

Seraskier (Kopia listu od Sułtana do bisk. Kobielskiego i wojewody podolsk. Mich. Rzewuskiego) ob. Kopia listu (1739).

Seraskier jest to pasza głównie dowodzący.

Jak się zwał Seraskier turecki w r. 1739 nie umiłem do ależ Biskupem kamienieckim był Fr. Kobielski, wojew. podolskim Michał Rzewuski. Sułtanem był Mahomet V.

Serbi ob. Acta Societatis Jablonovianae (1772 i 1773) — Krüger Georg (1719).

Serbska gratulacya ob. Próchnicki J. A. (Vota 1615).

Serbska (illiryjska) mowa ob. Sabinus (1658) — Slavonica lingua.

Serce Jezusowe ob. Dołszkiewicz M. (zranione 1740) — Dowód miłości ku Zbawic. — Franciszek de Sales (1738, 1739) — Galliffet (de) Józef (1730) —

Kongregacya (1752) — Maichrowicz X. Szymon (1781) — Modlitwa — Nabożeństwo (1768) — Narzowski Józef (1728) — Objaśnienie (1779) — Plochocki Józef (1785) — Pobudki (1765) — Skarb nowy (1705).

Serdnikowscy Jan i Ludwika ob. T. Jerzy (Kolęda 1771).

Serebekowicz Krzysztof ob. Osman (Zamordowanie sultana 1622).

Serebryski Adalbert ob. Barszcz Petrus (Oratio 1650) — Ines Wojciech (Franc. Xaverius 1649) — Nieradzki Josephus (Signum gratit. 1646) — Starowski Szymon (De immaculata conceptione 1638) — Stephanides Melchior (Kazanie 1606).

SEREDY Ignatius. Arena philosophica, laurearum messe IV. VV. DD. primae laureae candidatus, dum per illustrem et clarissimum dominum M. Joannem Jacobum Smolukowski, philosophiae doctorem et professorem, collegam minorem, in regio cracov: archlycaeo, AA. LL. et philosophiae baccalavrei ritu solenni crearentur; revirescens. Per Ignatium Seready, ejusdem laureae candidatus, tenore metrico, in vim applausus congratulatorij delineata. Annô Domini 1736. Die 1. Decembris .. Cracoviae Typis Vniversitatis. folio, k. 8 nlb.

Dedyk.: Costantino Szaniawski. Zaczyna wiersz Joanni Cantio. Dalej uczczeni kandydaci I los. Barstcht III Th. Jarosiński. IV Andr. Cybulski.

Pisał Seready wiersze na cześć kandydatów, wzajem dla niego pisali: Józef Barstcht, Andr. Cybulski. Sub regimine Joan. Lukini Rectoris. Jagiell.

Serenitas Claromontana ob. Temberski St. (1670).

Serenius (przydomek Chodowieckich) ob. Chodowiecki Jan — Chodowiecki Mateusz.

Serenum ob. Czapski Wal. (in cathedrae 1737) — Sawicki B. (inter nibila 1699).

Series Abbatum. Praelatorum et Monachorum Congregationis Benedictino Polonae sub Titulo Sanctae Crucis

in Regno Poloniae.. Clemente II Pont. Max. erectae et confirmatae. Cum expressione Annonum Cognominum Officiorum Annonum aetatis professionis et sacerdotii disposita atque sub tempus Capituli generalis in Monasterio Plocensi celebrati 1753 luci publicae praesentata. Calisii typis S. R. Maj. et Reipubl. w 8ce, k. 35 nlb. Ossol.

— abbatum. praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino Polonae sub titulo Sanctae Crucis in Regno Poloniae & M. Duc: Lithvaniae à SS. D. N. Clemente XI. (sic) Pont: Max. erectae & confirmatae. Cum expressione nominum, cognominum, officiorum, Annonum, aetatis, professionis, & sacerdotii disposita. Atque sub tempus Capituli Generalis in Monasterio Plocensi celebrati MDCCLXXVII (1777) Luci publicae praesentata. Calisii Typis Sacrae Regiae Majestatis & Rei-pl. w 8ce, k. 35 nlb i 1 czysta.

Rozpoczynają na odwrocie tytułu nazwiska „Regiminis Generalis” (abbas Kosiński, visitatores Kie-zkowski i Bruliński, cano. Kowalski, Depositarius Szweynert, archiv. Gołaszewski). Potem idzie skład Monasterii Calvomontani, Sieciechoviensis, Tynecensis, Plocensis, Mogilnensis, Lubinensis, Trocensis, Horodiscensis, Nesviensis, Koscielnensis, Jelowiensis; Tuchoviensis (razem 12 klasztorów; zakonicy wymienieni po nazwisku i z datami). — Na k. G₃: Series defunctorum ab a. 1774. Series monialium defunctorum, Series philadelphicorum Poczem na k H₂: Carmen s. Anselmi Cantuariensis de mundi contemptu. Poczem: Colloquium asceticum. Ossol. — Warsz. Uniw.

— Toż... monasterio Lublinensi celebrati 1780 luci publicae praesentata. Lesnae typis Sam. Theophili Presseri 1780. w 8ce, kart 23 nlb.

Joher 9222.

Inne spisy klasztorów Benedykt. ób. pod Catalogus (XIV. str. 87).

Osol. — Warsz. Uniw.

— et Acta praecipua Ducum et Regum Poloniae, quorum effigies ex originalibus, quae nunquam haberi poterunt translatae, spectantur in palatio Zalusciano... ob. Zułuski And.

— Generalów Wielko Polskich z różnych historyków polskich, konstytucyj

i innych autorów zebrane. (B. w. m. dr. i r.) w 4ce, sign B₂.

Kończąc się na szoldrskim. Ob. Lipiewicza: Kalendarz polski na r. 1746.

— Kardynałów, Senatorów polskich y W. X. L. Ministrów Status urzędni- ków. B. w. m. i r. (Poznań S. J. 1739) 2 ark. fol. (zlepione plakatowo).

Jagiell.

— Konstytucyi Synoptice zebra- nych ex Volumine Legum porządkiem zkonnotowanych, dowodząc; że Stan Szlachecki y Duchowny po wszystkich Komorach y Przykomorkach od wszel- kiego Myta, Cła y Poboru (tudzież y od kupieckich oświecenie, iak mają płacić) następującemi Konstytucyami od lát Dwuch set Siedmdziesiąt Czterech jest wolny. (Bez osob. tyt., bez r. i m. dr.) w 4ce. kart 8

Podaje po kolei rejestra z różnych kon- stytucyi od r. 1496—1736.

Pierwsza konstytucja przytoczona z r. 1496, zatem dodawszy 274 lat będzie rok wy- dania 1770.

Branic. — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Lectionvm (I N. I.) Pvblicarvm Privatarvmqve, In Tribvs Gvmnasii Thorvnensis Classibvs Superioribvs Per Dimidivm Anni cDcCCXII (1712). Pertractandarvm. Thorvni. Impressit Joannes Nicolai, Nobil. Senat & Gvmn. Typogr. w 4ce, kart 4 nlb.

Zaczyna: Petrus Jaenichius Gvmn. Rector et PP. omnes contendet (zawiadania o pla- nie lekcji). — Poczem taka sama od-zwa Jerzego Piotra Schulza; wreszcie Ephr. Oloffs. (Na końcu wzmianka o śmierci Bertleffa Marcina). Wykładano między innemi Instytucje prawa rzymskiego, coll. Grotianum, Chwałkowskiego Singularia (1685), duo collegia polonica (orationes Załuskii).

Por. Catalogus lectionum 1718 i nast. (tom XIV str. 8.) — Widocznie w późniejszych latach zmieniono tytuł z „Series“ na Ca- talogus. Druk z r. 1712 jest pierwszym znanym mi spisem wykładów szkoły to- ruńskiej. Ossol.

— monumentorum ecclesiae Cathed. Cracoviensis (1785) ob. Soltik Michał.

— et ordo disputationū phisophi- carū (tak) in Universitate scientiarum Cracoviensi Decanatu M. Josephi Aloysii Putanowicz. Sanctae Theologiae Docto- ris Eclecticae Philosophiae et Matheseos

in Universitate Cracoviensi Professoris Collegae Majoris Vocati Ecclesiae in- signis Neo Sandecensis Prmicerii. Per Excellentes ac Doctissimos D. D. Artium Liberalium ac Philosophiae Magistros, Doctores et Professores ac VV. DD. AA. LL. et Philosophiae Baccalaureos aestivo Semestri, Anni 1765 absolven- darum. Cracoviae in Typographia Se- minarii Episcop Academ. w 12ce, k. 8.

Mieści: Propositiones, Quaestiones i nazwiska prezydujących. Jagiell. — Ossol.

— Toż .. Disputationum philosophi- carum. Typis seminarii Episc. Acad. (semestri aestivo) 1766. w 12ce, kart 9.

Sub decanatu J. J. Ambrożewicz.

— Index d'sputationum philosophi- carum, in universitate cracoviensi de- canatu M. Thomae Cantii Płeckii. phi- losophiae doctoris ejusdemq; in Collegio Majori Regii Professoris, collegiatae S. Annae canonici, Archipres. B. M. V. Crac Pœnitentiarii. Per excellentes ac doctissimos DD. Artium liberalium et philosophiae Magistros. doctores ac Pro- fessores; itemque per VV. DD. AA. LL. et philosophiae baccalaureos, hiberno semestri ex anno 1766to in annum 1767mum absolvendarum directivus. Cracoviae typis Universitatis. w 12ce, kart 9

Na końcu: Sub regimine Jac. Marciszow- ski Rectoris. Jagiell.

— Series et ordo disputationum philosophicarum in cracoviensi scien- tiarum universitate, decanatu M. An- dreae Cantii Sleczkowski Philosophiae doctoris, ejusdemque regii et tyliciani eloquentiae in Collegio Majori profes- soris, Ecclesiarum collegiatarum cure- loviensis scholastici. Sanctae Annae Cracoviae canonici, collegialis oleusien- sis praepositi, per excellentes dominos artium liberalium et philosophiae ma- gistros, doctores et professores itemque per venerabiles dominos artium libera- lium et philosophiae baccalaureos, hy- berno semestri ex anno 1769. in an- num 1770. absolvendarum. w 12ce, kart 10 nlb. Jagiell.

— Materia disputationum philosophi- carum absolvendarum in universitate

scientiarum cracoviensi. decanatu 2do M. Francisci Brunonis Mąsiorski, philosophiae doctoris et professoris Collegae Majoris, ecclesiae collegiatae S. Annae Archi-Diaconi. Per excellentes DD. artium liberalium et philosophiae magistros doctores et Professores, ac VV. DD. AA. LL. et philosophiae baccalaureos, hiberno semestri ex anno 1770 in annum 1771 exposita. w 12ce, kart 7. Jagiell.

— Series et ordo disputationum philosophicarum, in universitate scientiarum Cracoviensi Decanatu M. Francisci Stanislai Kostka Kolendowicz Philosophiae Doctoris, ejusdemq; ecclesiae professoris, collegae minoris; ecclesiarum collegiatae Sanctae Annae canonici, parochialis in Klecza Curati. Per excellentes ac doctissimos DD. artium liberalium ac Philosophiae magistros doctores ac Professores. Ac VV. DD. AA. LL. philosophiae baccalaureos. Aestivo semestri anno 1771 absolvendarum. w 12ce, kart 8. Jagiell.

— Toż:.. decanatu 3cio M. Adami Stephani Jagielski etc. hyberno semestri ex anno 1771 in annum 1772 absolvendarum. w 12ce, k. 10. Jagiell.

— Series et ordo disputationum philosophicarum in Universitate scientiarum cracoviensi. Decanatu M. Valentini Johannis Cantii Podzyński... aestivo semestri anno Domini 1772 absolvendarum. w 12ce, kart 8. Jagiell.

— Toż:... Decanatu M. Petri Josephi Cantii Rydulski... aestivo semestri anno Domini 1773 absolvendarum w 12ce, kart 8. Jagiell.

— Toż:... Decanatu M. Thomae Josephi Olechawski... aestivo semestri anno Domini 1774 absolvendarum. w 12ce, kart 8. Jagiell.

— Toż:... Decanatu M. Josephi Thomae Szabel... hiberno semestri ex anno 1774 in 1775 absolvendarum. w 12ce, kart 8. Jagiell.

— Toż:.. Decanatu M. Nepomuceni Martini Trąbski... aestivo semestri anno Domini 1776 absolvendarum. w 12ce, kart 7. Jagiell.

— Toż:.. Decanatu 2do M. Petri Josephi Cantii Rydulski... hiberno semestri ex anno Domini 1776 in annum 1777 absolvendarum. w 12ce, k. 7. Jagiell.

— Toż:.. Decanatu 1mo M. Sigismundi Alexandri Włyński... aestivo semestri anno Domini 1777 absolvendarum. w 12ce, kart 8. Jagiell.

— Toż:... Decanatu 2do M. Nepomuceni Martini Trąbski... hiberno semestri ex anno Domini 1777 in annum 1778 absolvendarum. Cracoviae typis Collegii Majoris Universitatis. w 12ce, kart 10. Jagiell.

— Toż:... Decanatu M. Josephi Meyzel... aestivo semestri anno Domini 1778 absolvendarum. (B. w. m.). w 8ce, kart 8.

Od r. 1778/79 zmieniono i tytuł i układ; wychodziły mianowicie pod tyt.: Ephemeris praelectionum temporis legendi personarum ac disputationum philosophicarum pro anno scholastico a 1 Sbris 1778 ad 24 Julii 1779 Cracoviae.

Obacz w tomie XVI str. 67 pod Ephemeris, gdzie opisano za lata 1778—1782. — Por. także: Szabel (Wzór lekcji). Jagiell.

— eorum quae scholae Rhetorices alumni eloquendi arte profectus in altero trimestri collecti specimen dantes anno 1779 diebus Aprilis exhibuerunt... Typis Universitatis Zamoscensis. w 8ce, k. 4 nlb, sygn. A₄. Zamoj.

— JJ. OO. JJ WW. Ich Mców panów posłów według alternaty prowincyi... na seym walny warszawski obranych 1754 w 12ce, str. 12. Zielińs.

— JWW. JMci PP. Posłów zasiadających na seymie convocationis 1764. w 12ce, str. 12. Ossoll.

— Toż:... w 4ce, k. nlb. 2 (bez osobn. tyt.).

— Toż:... 1766. w 12ce. Branic.

— Posłów na Seym 1767. (B. m. dr.). w 16ce, k. nlb. 10.

Ob. niżej: Series senatorów i posłów.

Akad. — Branic.

— posłów na seym extraordinarynyv na dzień 19. kwietnia naznacz. ny. Roku 1773. w 16ce, karta tyt. i k. nlb. 3. Ossoll.

— posłów seymiących r 1776
(B. w. m). w 16ce, k. 1 i 10

Kraśnś.

— JJ WW. Posłów Woiewództw
Ziem i Powiatów Korony Polskiej
i W. X. Lit na Sejm Ordynaryiny
R. 1782. obranych w 8ce, str. 14.

Dołączone do: Supplement à la feuille des
Avis divers Nr. XV. w 8ce

Branic — Jagiell.

— posłów na sejm (1785) ob. Se-
ryarz.

— posłów na Sejm Ordynaryiny
Warszawski roku 1788. (Warszawa,
Gröll) w 16ce, kart 8 nlb.

Dodano do Kalendarza.

Ob niżej: Seryarz posłów (1784—8).

Jagiell.

— JW. Senatorów y posłów na Sejm
extraordynaryiny Warszawski 1767
z wyrażeniem ich rezzydencyi gdzie
który stoi. w 12ce, k. nlb. 30.

— Senatorów y posłów na Sejm
ordynaryiny Warszawski 1776 r. z wy-
rażeniem ich Rezzydencyi gdzie ktory
stoi. Zbiorem JmP. Sebastyana Kazi-
mierza Jabłńskiego. W Warszawie
Nakładem Michała Grölla JKM. Ko-
misarza i Bibliopoli w Marywilu Nr. 19
pod znakiem poetów. w 8ce, str. 22.

Spisy senatorów z innych lat ob. Rejestr —
Senat — Seryarz (1786). Ossol.

— ob. Andrychiewicz Seraph (Ca-
maldulensium [nie Camedulensium]...
supra Caunam [błędnie Coronam] in
Lithvania... 1760) — B. J. (episco-
porum 1681) — Barbey A. (ducum
ac regum 1702) — Damalewicz Stef.
(archiepis. gnesnen. 1649) — Draheim
(quae mandato 1668) — Grabe S M.
(librorum 1712) — Jaworski J. N. (pro-
blematum 1770) — Karski Paw. (episc.
plocen. 1612) — Żubiński St. (episc.
plocen. 1642) — Pokorski (Vitaę SS.
Patrum 1730) — Schwitzen Fr. (regum
polon. 1733) — Szczygiłski (et notitia
S. Benedicti 1668) — Solkowski J T.
(legationum 1603) Sołtyk Mich. (mo-
nument. eceles. crac. 1785) — Toruń
(lection public. 1712) — Wydźga J. St.
(episcop Varsaviens. 1681) — Żarski
Paul. (episc. plocen. 1612).

SERJEWICZ Adrjan, minorityta. Abrys
Smierci W Wielmożney Jey Mości Pani
P Teofilii Kasznickiey Podkomorzeyney
Halickiey Godnym Korony Polskiej
Kleynocie pokazany A w Bazylice
Gwoździeckiey, przy Nowey Fundacyi
y przy Parentacyi piis manibus na
Exekwiach y Frękwencyi Słuchacza,
tonem Załobnym Ogłoszony. potym zaś
zdozwoleniem (sic) Starszych, Jaśnie
Wielmożney Jey Mości Pani P. Zofij
z Potoka Puzyninie Pisarzowey Wiek-
kiey Wielkiego Xięstwa Litewskiego
Stęgwilskiej, Upińskiej, Boptańskiej,
&c. Starościney, Fundatorce Pani y Do-
brodzieyce naszej Dedykowany Przez
Xiędza Adryana Seriewicza Minoritytę
Osserwanta Konwentu Samborskiego
Filozofij Lektora w Warszawie w Dru-
karni Collegium J. K. M. Societatis Jesu.
Roku Pańskiego 1725. Dnia 23. Januar.
folio, k. 6 nlb.

Stanowi całość z kazaniem p. t. Comes nieba.
Zaczyna się od sygn. D.

Akad. — Ossol.

— Comes Nieba Serafickiego Oyca
y Patryarchy Franciszka Świętego Bło-
gosławiony Jędrzey de Comitibus, Abo
Kazanie przy Solennym dziękczynieniu
Bogu za Beatyfikacją w Gwoźdźcu,
w Niedzielę, piątą po Wielkiej-Nocy,
w Kościele Naszym przy Nowey Fun-
dacyi miane. A na zaszczyt Łask Fun-
datorskiemu Imieniowi Jaśnie Wiel-
możney Jey Mości Pani P. Zofij z Po-
toka Puzyninie Pisarzowey Wielkiej
Wielkiego X L. Stęgwilskiej. Upiń-
skiej, Boptańskiej, &c. Starościney
Fundatorce Pani y Dobrodzieyce na-
szej Przez Xiędza Adryana Seriewicza
Filozofii Lektora Konwentu Sambor-
skiego, Ordinis Minorum de Obser-
wantia Dedykowane z Dozwoleniem
Starszych w Warszawie w Drukarni
Collegium J. K. M. Societatis Jesu.
Roku Pańskiego 1724. Dnia 21. Maia.
folio, k. 7 nlb. (sygn. D₁).

Dedykacja na odw. tyt. i na nast. stronie.
Z niej wynika, że Puzyn na była fundatorką
ołtarza i bazyliki. — Od ark. D₁: Abrys
Smierci (ob. wyżj). Akad. — Ossol.

— Dyalog Albo Komedyja Męki
Jezusowey W Siedmiu Sosenach, lub

Kazániach reprezentowana, y zgromadzonemu Słucháčzowi ná Pássyach wtorkowych w Lublinie ogłoszona. Po tym Naviasnieyszey Naylaskawszey Nieba, y Ziemie Krolowey P. N. Marvi Pánnie, Wielkiego Boga, wielkiey Matce, w Sokalskim Obrazie Cudami słynącey, od Innocencyusza XIII. w Roku 1724. Ukoronowaney, od poprzysiężonego niewolnika. Dedykowana Oráz do Druku z Dozwoleniem Stár-zych przez X. Adryana Serjewicza, Minorytę Obserwanta, Káznodzieię Generalnego, S. Theologij Lektora y Jubilata, ná ten czas Kustoszá Prowincyi Ruskiey Aktualnego. Podana Roku, ktorego Bog w Ludzkim Ciele z Zywota Panieńskiego Proscenium zaczął, niż (sic) Sceny Zbawienia naszego odprawiwszy ná Epilogu Krzyżowym z śmierci Tryumf odniosł, y zakończył. 1738. Dnia 20 Marca. W Lwowie w Drukárni Collegium Societatis Jesu. w 4ce, k. 83 nlb.

Na odwr. tytułu i na nast. stronie: Dedykatorya. Jest to przypis do N. M. P. w sokalskim obrazie koronarki. Tu opowiada, że swoje teolog. wykształcenie zawdzięcza Matce Boskiej i że dlatego jej hołd złożył w dedykowanych Konkluzjach (t. s. druku nie są mi znane). Podpisał: Auktor kazania (sic).

Poczem Licentia, Judicium teol. i Approbatio.

Kazania noszą tytuł „Scen“.

Na początku pierwszego wspomina miesopust i „maszki“. — W kazaniu siódmem nieco rysów obyczajowych, ale wogóle Serjewicz unika ich i zastępuje je konwencjonalnemi zwrotami. Stąd dla historyka kazania jego przynosi nader niewiele.

Joher 4646.

Akad. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Ossol. — Uniw. lwow. — Wileńs.

— Szczęśliwy Ingres y Intromissya wieczna ziemianow. Przy Solennym Ingresie do gorney Empireaty N. J. Nieba y Ziemie Krolowey. Abol Kazanie Przy Konkluzyi Oktawy Wniebowzięcia Matki Boskiej w kościele Archikatedralnym Metropolitańskim Lwowskim miane. Oraz przy pierwszym szczęśliwym ingressie do teyże Archikatedry Jasnie Wielmożnego y Nayprzewielebnieyszego Jego Mucei Xiędza Mikołaja Geralda Ná Wyzycach Wyzyckiego Arcybiskupa

Lwowskiego Jego Godnemu Imieniowi konsekrowane Przez X. Adryana Serjewicza Minorytę Obserwanta, Káznodzieię Generalnego S. Th. Jubilata, Kustosza na ten czas Prowincyi Ruskiey Aktualnego. Roku od szczęśliwego ingressu na świat Wielonego Słowa, y Intromissy ogłoszoneyi Ziemianom do Nieba 1737 Dnia 22. Sierpnia z Dozwoleniem Stárszych. We Lwowie w Drukarni Coll Soc. Jesu. folio, k. 10 nlb.

Na odwr. k tyt : „In Avitum Stemma ac Decus Illustrissimae Wyzycciorum Domus“, niż herby a pod niemi 3 dwuwiersze łac.; dedykacja również po łacinie.

Joher 4977. 895. Jagiell. — Ossol.

— Arcy Dobra Inwencya Owieczek zgubionych, y dla nich Boga prawdziwego, Znalezienie Abo Kazanie Przy solemney Oktawie y konkluzyi, Uroczystey inwencyi Relikwiy Całey Armenii Oświeciciela y Patryarchy, Arcybiskupa Orientalnego, y od pultora tysiąca lat, Meczennika Chrystusowego Grzegorza S. w Kościele Archikatedralnym Ormiańskim Lwowskim R. P. 1735. Dnia 10. Lipca Miane. Potym Jegoż Wielkiemu Imieniowi, iako w wszelakich potrzebach doświadczonemu Patronowi, dedykowane, y do druku z Dozwoleniem Starszych Podane. Przez X. Adryana Serjewicza, Minorytę Obserwanta, Káznodzieię Generalnego. S. Th. Jubilata, Kustosza na ten czas Prowincyi Ruskiey Aktualnego. Roku, ktorego Pasterz dobry przyszedł na świat szukać owieczki zgubioney, narodu ludzkiego, y znalazł szczęśliwie 1737. Dnia 25 Września We Lwowie w Drukarni Coll: Soc. Jesu. folio, k. 6 nlb.

Na odwr. tyt. pochwała św. Grzegorza oraz imprimatur. — Jak i inne kazania Serj. tak i to przesycone łaciną. W tekście wychwała magistrat lwowski.

Joher 4978.

Czartor. — Dzików. — Krasieńs. — Ossol. — Uniw. — lwow.

— Szczęśliwy doczesnego Wiekopomney w Wieczney y niesmiertelney Chwały zveicia Pomian albo Mutacya To jest Wniebowpa S. P. I. W. JmCi Pani P. Zofii z Makowieckich Stadnickiey Kasztelanowey Belskiey Głowa

lubo mieczem smertelnym (sic) zraniona. z wolą jednak Boską wtroiakim (sic) stanie w życiu, oraz y przy śmierci zgadzająca się na wieki zdrowia, Kaznodziejskim [dopisano u góry: stylem] załosnemu Audytorowi na pociechę, zKolligowanym (sic) Domom na wieczną konsolacyą, w Oporyszowskim Kościele na Jeyże Pogrzebie, Reprezentowana. A nazaszczyt (sic) y memoryał wieczny nieugaszoney pamięci, na ochłodzenie zemdlonego Serca, wSrzeniuawie (sic) lokowana, y Godnemu Imieniowi J. W. JMéi Pana P. Jana z Zmigroda Stadnickiego Chorążego Grabowieckiego &c. &c. Z Dozwoleniem Starszych Dedykowana. Przez X. Adryana Serjewicza Minoryte Obserwanta, Ś Theologii Lektora y Jubilata, Prowincyi Ruskiej Patra, Konwentu Samborskiego na ten czas Gwardyana. Roku, ktorego, Głowa narodu ludzkiego Chrystus Jezus woli Oycy Przedwiecznego zadosyć czyniąc, Krzyżową śmiercią zraniony, zdrowie y Tryumf całemu przyniosł swiatu. 1740 Dnia [dopisano: 5] Miesiąca [dopisano: Maia]. Leopoli typis Collegii Societatis Jesu 1740. folio, k. 14 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb Stadnickich Śreniawa, nad nim ósmiowiersz łaciński, pod nim ósmiowiersz polski. — Dedykacja J. Stadnickiemu, gdzie podnosi świętobliwość błogosz. Michieliny (sic) Stadnickiej in album beatorum od Klem. XII wpisanej. Córka zmarłej Zofji była żoną Jana Reja. Akad. — Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Uniw lwow.

— Skarbow y Łask Boskich Plenipotent y Dystrybutor Naywierniejszy, serc Ludzkich Dyrektor y Kordyał Nayzyczliwszy, Xięstwa Ruskiego, Metropoli Lwowskiej, y Całego Krolestwa Polskiego Straznik y Protektor Naczyniejszy, w życiu, przy śmierci, y w niebie, niezliczonymi Łask Boskich darami utalentowany. B Jan z Dukli Przy Uroczystym Feście swoim, oraz przy Solennym Akcie Inwestytury y przyięcia Trzeciej Reguły O. S. Franciszka. Przez J. W. Nayprzewielebniejszego JMC X. Mikołaja Wyzyckiego Arcybiskupa Lwowskiego z czterdziestą innemi, y przy solemnizacyi iegoż Audy-

torowi, z Ambony reprezentowany. Potym Szlachetnemu Magistratowi Lwowskiemu dedykowany, y z pozwoleniem Starszych Do Druku Podany. Przez X. Adryana Serjewicza Kaznodzieję Generalnego S. T. Lektora y Jubilata, na ten czas Kustosza Prowincyi Ruskiej aktualnego. Roku ktorego Natura ludzka w nieoszaczowanym Skarbie Wcielienia Syna Boskiego Plenipotencyą wzięła do Nieba, 1738. Dnia 30. Lipca, W Lwowie, w Drukarni Coll: Societatis Jesu. folio, k. 10 nlb.

Na odwr. k. tyt. herb m. Lwowa i 3 dwuwiersze.

W dedykacji chwalony Tom. Majeranowski i inni mieszczanie lwowscy.

Jocher 4982.

Dzików. — Jagiell. — Ossol.

— Xiężyc mistyczny w pełni łaski boskiej zostający Anna y Józef święty częścią w przemowie na introdukcyi bractwa Anny S. ad Montem Placidum, w Sąsiadowiczach Wielmożnych Ich Mciów panów Brześcińskich oyczystym kleynotem w roku Pańskim 1725 die 25 Julij oświecony częścią prześwieczonego Karmelu herbownym splendorem przy uroczystości Józefa Świętego in Monte Placido ozdobiony y Wielmożnego Jegomeci Pana Pana Stanisława z Robotvez Brześcińskiego Miecznika Przemyskiego na Fulsztynie, Głębokiej, y Sąsiadowiczach dziedzica etc. etc. etc. wielkiemu Imieniowi dedykowany, Teraz do druku z Dozwoleniem Starszych, przez Xiędza Adryana Serjewicza Minorytę Obserwanta, Konwentu Samborskiego Filozofii Lektora aktualnego podany Roku w którym pełnią miłosierdzia Boskiego zbawienie nasze otrzymało 1726 Dnia 19. Marca. We Lwowie w Drukarni Collegium Societatis Jesu (1761. folio, kart 12 nlb. (ark. E₂).

Na odwr. str tyt. herb Brześcińskich i pod nim 8 wierszy. — Przypisał prozą Miecznikowi. Kazanie z tekstu: Vadam ad montem.

Jocher 4943 8290.

Dzików — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Warsz. uniw. — Wileńs.

— Zapłata Zaścignionego Adamowego na naturę ludzką długu przez Jezusa Chrystusa przy Męce swojej

Wypełniona. To iest Kázania o Męce Pańskiey ná passyach Piątkowych w Samborze miane, potym pod Tárczą W. IMSCI Pana Pana Florentego Rzeczyckiego, Chorążycza Grabowieckiego, Altyleryi J. K. Mei Kapitana, Zehronione. y Wielkiemu Jego Imieniowi Dedykowane. Orasz do Druku z dozwo leniem Starszych przez Xędza Adryana Serjewicza Minorvtę Obserwánta, Pro wincyi Ruskiey Káznódzieię Generál nego, y w tym Konwencie Sámbořskim ná ten czas Filozofii Lektorá Aktual nego Podane. Roku w ktorým od Sprá wiedliwosci Boskiey kwietowana została z długi Adamowego nátura ludzka 1727 Dnia 15. Październiká. W Lwowie w Drukarni Collegium Societatis Jesu. w 4ce, k. 66 nlb.

Egz. Czart. ma odmienną kartę tytułową, w której między drobnemi zmianami najwazniejszą jest: „Pana Florentego Rzeczyckiego, (chorążycza Grabowieckiego, Starosty Rzeczyckiego, Kapitana J. K. M. Zehrononego (sic), y Wielkiemu Jego Imieniowi Dedykowane“; poza tem rzecz bez zmian.

Na odw. k. tyt klejnot Rzeczyckich wśród armatury, a pod spodem czterowiersz. oraz szóściowiersz. (Rycina herbu w egz. Czart. też odmienna).

Dedyk. Florentynowi Rzeczyckiemu. Poczem Licencje i Imprimatur z r. 1727. Zawiera siedem kazań. W nich często wspomina konfraternje św. Anny, Franciszka i Antoniego.

Jocher 4647.

Czartor. — Jagiell. — Ossol. — Wileńs.

— ob. Actus (1724) — Skarbek Jan (Zgody 1724).

Jego kazanie pt. „Zgody i pokoju życia... naszego... korony... przed obrazem Sokańskim“... (1724) jest w dziele X. Ign. Orłowskiego: Chwała koronna (1726).

Jocher 4701 i 9085. — Janoc. Polon. lit. 129.

SERIEYS Antoni (1755 † 1819 d. 7 sierp.). Le martyr de la liberté: Lettres originales de l'infortuné Patkul, ambassadeur et général de Pierre-le-Grand empereur de Russie. (T. I—II). Paris, le Roy 1790. w 12ce.

Quérad T. IX 73. — Inne wydanie listów Patkula obacz w t. XXIV str 137

Serio (Seryo) Roza Marya ob. Gentili Józ. (1745) — Radziwiłłowa Sa-

lomea (Wdzięczny odór) — Rubczyński M. (Zveie 1745).

SERKOWSKI Walenty. In nomine Domini Amen. Conclusiones theologicae ex tractatu de Sacramentis in genere Ex 3tia Parte Summae D. Thomae Angel. Ecol. Doctoris desumptae a M. Stanislao Patelski, Sacrae Theologiae Professore Collega majore Ecclesiarum Collegiatae S. Floriani Canonico, parochialis S. Stephani Praeposito, Seminarii Episcopalis Academico Dioeciesani Vice Praefecto Objectis Satisfaciute V. D. Valentino Serkowski Artium Liberalium et Philosophiae Baccalaureo Majorum Ordinum Diacono. Seminarii Academico Diaeciesani Cracoviensis Alumno pro Disputatione Lunari. In Lectorio CC DD. Theologorum expositae Anno Domini 1771. Die 20. Mensis 9bris. Cracoviae Typis Seminarii (1771). w 4ce, k. 2.

Jocher 3878.

Jagiell. — Ossol.

Serlinus Wilhelm, Munerarius (Causae Regum heri et hodie inter se belligerantium 1657, (pseudonim) ob. Frischman Jan w tomie XVI str. 337.

Dziś ta tego znam dwa różne egzemplarze. Różnice dotyczą dodanych rycin. Blższy opis ob. pod: Frischman.

Por.: Diarium Europ.

Chreptow. — Jagiell. — Ossol.

Sermo claustralis de studio historiae monastico benedictinae ad Patres sacrae congregationis Bursfeldensis ab Abbate Erfurtensi MCCCCLXXI scriptus. Cum adjuncta triplici methodo: monasterium historiae conscribendae: nec non archivo in ordinem redigendae. Ex doctissimis Joannis Mabillonii ord. Seti Benedicti lucubrationibus, ac aliis ejusdem ordinis probatae notae authoribus desumpta. In subsidium confratrum Congreg: Benedictino Polonae. Cum facultate Superiorum reimpressus MDCLXXX (1680). Varsaviae typis S. R. Majestatis w 8ce, kart 20 nlb.

Na k. B₂ jest Methodus tertia Renati Masuet Benedictini.

Jagiell.

— quadragesimalis pro feria sexta post Cineres. W Krakowie u Panny Maryi roku 1782. (B. osob. tyt.) fol., k. 2. O miłości bliźniego. Jagiell.

— ob. Bornman K. (ad Aug. II 1699) - Broscius J. (in synodo 1641) — Chotecki P. (ad Łubiński 1706) — Cytardus (de processione 1561) — Dębiński Ig. (in J. Cant. 1767) — Hieronymus a S. Hyc. (in coron. M. Ludov. 1646) — Huebner G. (inaugur. 1696) — Kożuchowski Bł. (parentalis 1765) — Krasński J. (ad Aug. II) — Kromer Mar. (de tuenda dignit. 1542) — Lerch J. M. (quo equitibus 1683) — Maciejowski S. (in funere Sigis. I 1548) — Mylius Mich. (memoriae Dönhoff 1649) — Olszowski And. (pro matrimonio 1669, procancellarii ad ordines 1640, parentalis 1673) — Ossowski C. (in synodo 1689) — Płaza T. (de poenitentia 1619) — Pliscius And. (synodicus 1594) — Schultz (gratulator. 1694) — Statius Ach. (de electione 1574) — Szamotulski G. (de indulgentis 1532) — Usingen B. (de matrimonio) — Załuski A. Chr. (ad ordines 1698, post evacuationem 1709) — Zierowski (coram Sac. Reg. M. 1682).

Sermon ob. Artomiusz P. (t. j. Kazanie 1595) — Briesman Con. 1523) — Droschius (Abendmal 1536) — Mikołajewski D. (pogrzebny 1633) — Polentz G. (am Pfinstag 1524).

Sermones exhortatorij, ad viros sacre religionis de core ornatos: breues & vtilis: voluptatibusque huius vitae miserrime abrenuntiantibus [Rycina]. Excussum in Regia Vrbe Cracouiensi. Anno 1531. [Na karcie ostatniej recto u dołu:] Excussum Cracouie per Florianum Unglerium. Anno ab orbe redempto: 1531. [Na tejże karcie verso pod sygnetem Unglera:] Si tibi fructum peperit libellus, Prouido grates age Floriano. Hic vbi claram liquidus pererrat Istula Crocam. w 8ce, kart lb. 22 (E₆).

Rycina na tytule przedstawia dwóch brodatych mężów, jeden z różnicem i księgą. Nad nimi ptak niosący w dziobie chleb. Na treść składa się omówienie cnót zakonnych jako to: De charitate, De paupertate, De humanitate, De castitate, De obodientia, De silentio, De perseverantia, De detractioe, De presumptione. — Na k. 12: De nomine monachus, De religione et religiositate. — Od karty 15 verso: Secunda Pars. Regule quadam brenissime (są to różne przykazania zaczerpnięte z re-

guły św Augustyna). — Od k. 19 verso: Regula prelatorum.

W części I cytowani nieustannie ojcowie kościoła. Na k. 5 dwa wiersze Iacubskie. W części II niema tych cytatów (poza św Augustynem).

Kończy dziełko r. gestr treści.

Wydanie tego dziełka należy przypisać staraniom o podniesieniu poziomu życia duchownego. Zapewne wydane na zlecenie któregoś z biskupów. O stosunkach polskich nie ma wzmianki ani o ruchach reformacyjnych. Zapewne jest to więc jakiś traktat średniowieczny.

Po k. tyt. (1sze) opuszczono Fo. 2. i idzie odrazu Fo. 3., ale powtórzono Fo. 5.; karta Fo. 21 nie zaznaczona.

Dziedusz. — Ossol.

— (Selecti clarissimorum oratorum) editi. Typis S. R. M. et R. P. Anno Domini 1775. (Sandomiriae). w 8ce, str. 288 i kart 2.

Między: Sermones: Mazzolari Josephi (Francisco Romanor. Imperatori). Lagomarsini Hieronymi (In adventu Franc. III). Porcé Caroli (Theatrum ut ne schola informandis moribus idonea? De criticis). Majoragii Antonii (De praesentia literarum).

Ob. w tomie XXIII pod Oratorum, gdzie błąd: Porcé zam. Porcé.

Czartor. — Drohob. — Jagiell. — Wileń.

— ob. Blonie Nicol. (1491, 1613) — Cantius Cas. (familiar. 1701) — Hacki M. (ascetic. 1700, capitul. 1691) — Jakób z Paradyża (dominicales notabiles 1472) — Kromer M. (synodici 1566) — Martinus Polon. (1486) — Mlynarski Cas. C. (familiares 1701) — Nicolaus Polonus (aurei 1650) — Nissenus Didacius (1650) — Peregrinus Pol. (1501) — Pesti G. (exhortat. 1531) — Posnaniensis Petrus (dominicales 1617) — Schrötter J. (ascetici 1705) — Schütz Cas. (1509) — Sotarevius Bartłomiej (Schema 1694).

Serna Zofia ob. Leopolda Gabr. (Hist. o Jonaszu 1618) — Nagorski Albrecht (Upominek 1612) — Serny Jan — Serny Łukasz.

Serner Henryk ob. Jaskierowicz Walenty (1609).

SERNICOLA Karol. Debora e Sisara, Azzione Sacra, es-equita alla presenza di S. M. il re di Polonia nell' oratorio di corte la Settimana Santa dell' anno 1791, in Varsavia presso di P. Dufour cons. aulico di S. M. e diret. della

Stamperia del R. Corpo de Cadeti
M.DCC.LXXXXI (1791). w 8ce, str. 70.

La poesia e del sig. Carlo Sernicola, la
musica e del celebr. sig. Don Pietro Gug-
lielmi maestro di capella Neapolitana.

Ob. w tomie XV. 92.

Trębicki w Bibl. Warsz. 1843 t. XII str.
306. — Bernacki Teatr II. 221.

Dzików — Jaziell. — Krasinś.

Sernin pleban ob. Cloriviere Józef
Picat (1799) — Wzór (1799).

Serninkowie ob. Proźba (1776).

Serny Jan ze Strzyżowa ob. Serna
Zofia — Wiśniowiecki Jeremiasz (Phaebe
bastata 1639) — Wiśniowiecki Tomasz
(Sydus 1640) — Żamojski Tomasz (Les-
sus 1639).

Serny Łukasz ob. Leopolda Gabr.
(1618).

Serny Zofia ob. Serna.

Serock miasto ob. Kozłowski Michał
(1789).

Serocki kościół ob. Prądzyński Jó-
zef (l'amąka 1791)

Serokomla (Syrakomla) ob. Muza
ukryta (1773).

Serpilius Jan, nauczyciel w domu
Gorzonych ob. Sinapius J.

Serpont Zuzanna ob. Albert (Zwie-
rzenia 1779).

Inną edycje ob. w Bibl. XIX w.

SERRA Mikołaj. Nicolaus Serra, Dei,
& Apostolicae Sedis Gratiá Archi-Epi-
scopus Mitylensis, Sanctissimi Domini
Nostri, D. Clementis Divina Providentia
Papae Ejus Nominis XIII, Praelatus
Domesticus & Assistens, Ejusdemq̄s &
Sanctae (sic) Sedis Apostolicae. in Regno
Poloniae, & Magno Ducatu Lithvaniae,
cum facultatibus Legati de Latere Nun-
tius. (Na końcu:) Datum Varsaviae,
die 30ma Mensis 8bris 1759no. Joannes
Evangelista Stefanini, Auditor Genera-
lis, & Judex. (B. m. dr.) w 4ce, k. 2 nlb.

Dekret w sprawie między Janem Chry-
stosem Szczyńskim, kanonikiem wło-
dławkim i poznańskim, a Joachimem Mor-
sztynem i Marcinem Staniszewskim.

Przedmiotem sporu była dziesięcina

Jaziell. — Ossol.

— De exercitio actuum episcopalis
muneris propriorum ante palli recep-
tionem, Archiepiscopus denegato. Exer-
citatium theologico-canonica ad Excel-

lentissimum Dominum D. Venceslaum
Hier. Sierakowski Episcopum praemi-
sliensem.

Z okazji mianowania X. Władysława A'lex.
Łubieńskiego na stolicę gnieźnieńską Cho-
dzi o wątpliwosc, czy Nominat może przed
odebraniem palliusza sprawować właściwe
pasterskie urządowanie.

— ob. Annus 1760 (w tomie XII
str. 167).

Bartoszewicz Znak, mężowie II. str. 30. —
Finkel Bibl. III. 1855.

SERRA Piotr. Zwierciadło Nikomy
Nie Pochlebwiące: Przez Jaśnie Wiel-
możnego Jego Mci. P. Wincentego Cor-
wina Gosiewskiego, Podskárbięgo Wiel-
kiego, Pisarzã Zięmskiego, Hetmána
Polnego W. X. Lit. Osmiańskiego, Wi-
leńskiego, Puńskiego, Márkowskiego,
Lidzkiego Stárostę, Oekonomię Gru-
dziańdzkiej, Mohilewskiej, y Olitskiej
Administratorá, Polskiemu Narodowi,
w Moskiewskim więzieniu zgotowane,
Roku 1660. Opus posthumum Niegdy
Przez Piotrá dela Serre Historvographá
Fráncuskiego, Językiem Fráncuskim
dedykowane, Najsnięszym Máiestat-
tom Wielkiej Brytániey, Roku 1932
(tak, zamiast 1632). w Rowan do druku
podáne. w Wilnie, Drukowano Roku
1665. w 4ce. k. 10 sygn. dołem licz-
bami i str. 172 (pierwsze 10 nlb).

Na odw. k. tyt. u góry, między dwiema
winiętami sentencja z Seneki: Nunquam
inutilis est ope a civis boni...

Dedyk. Magdalenie z Konopatv Korwinowej
Gosiewskiej, żonie Wincentego Gosiew-
skiego z tytułami, jak na k. tyt. (ale po-
prawionemi, bo nie starościna wileńska
lecz wieliska i nie lidzka lecz łodzkieyska).
Bibl. Ossol. posiada egz., w którym prze-
drukowano innemi czcionkami pierwsze
10 kart, a zwłaszcza poprawiono w ty-
tule: Wileńskiego na Wielickiego i Lidz-
kiego na Łodzkieyskiego, także rok 1932
poprawiono na 1632 i dodano winiętę.
Reszta tekstu przedrukowana temi samemi
czcionkami, ale są różnice w układzie
(str. 160).

Wydawca w dedykacji tej pisze, że dokonał
Gosiewskiego przekładu w ciemnościach mo-
skiewskiego więzienia Sławi Gosiewskiego
i opowiada o jego podróżach. I chwali jego
ojca wujewodę smoleńskiego. Opowiada
o nich udziale we wojnach z Moskwą, Szwe-
dem i Brandeb. — Opowiada o pojmaniu
Gosiewskiego przez Moskali w r. 1658
i o jego zachowaniu się w więzieniu (zdo-

łał wysłać wiadomości do Polski). W więzieniu napisał kilka książek, ale inne „są niedoskonałe“ Cytuje nagrobek sześciowieśzowy, który Gosiewski sam sobie ułożył.

Od k. 5 verso do 10 idzie przez 10 stron kunsztowne łacińskie Epitaphium — oraz przekład Aprobacji, dat. Rowan 1632.

Dzieło składa się z 4 rozdziałów na temat śmierci i znikomości rzeczy: 1) O poznawaniu siebie samego. 2) O wgardzie sławy i bogactw. 3) Zwycięstwo żywota nad śmiercią. 4) Nowy widok na theatrum cmentarzów, grobów i trun. — Strony 141—145 i 157—173 drukowane innymi czcionkami jak reszta dzieła. Druk gocki. Chreptow. — Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Toż... Osmiąńskiego, Wielńskiego, Puńskiego, Márkowskiego, Łozdżyskiego Stárostę Polskiemu Narodowi, w Moskiewskim więzieniu zgotowane, Roku 1650 (sic). Opus Posthumum. Teraz świeżo Przez Jego Mości Páná Jozefá Láskowskiego, do druku podane. W Thoruniu. Drukował Jan Balcer Bresler, 1695. w 4ce, k. 10 nlb. i str. 112.

Jest to przedruk poprzedniego wydania.

Druk antykwą.

Dedykacja ta sama Magdal. Gosiewskiej żonie autora Zaczyna Epitaphium.

Lelew. Ks. Bib. II 2 7. — Wierzb.-w. Konot. 117. — Finkel III str. 1803

Chrept. — Jagiell. (def.) — Ossol. — Zieliń.

SERRA Sardo, Abbate Lettera al Signor Avvocato NN. autore delle Memorie sulla storia del primo secolo de'servi di Maria, e degli spedalieri di S. Giovanni di Dio non tanto a g uustificazione de' Gesunti della Russia Bianca, quanto in difesa della Sovrani à dell' Augusta Imperatrice di tutti le Russie. Bez m. (Bologna) 1783. w 8ce, str. 83

Jest to widocznie odpowiedź w obronie Jeżuitów polskich (i Katarzyny) na jakieś pismo pt. Memorie sulla storia.

Serrano Franc. ob. Nowowieyski Fel. (1753).

Serrarius Joh. ob. Bretschneider.

SERREIUS Joan. Grammatica gallica compendiosa... Argentorati 1598. w 8ce.

Dedykacja m. i. do Rafała Leszczyńskiego. — Notatka prof. Kota.

SERRONI Jacek. Rozmowy duszy z Bogiem pełne affektów na siedm psalmów pokutnych przez J. M. X. Jacka

Serroni pierwszego Arcybiskupa Alby złożone na pożytek nowo nawroconych Diecezyi swojej katolików wydane w Paryżu R. P. 1680. Z francuskiego na polski język przetłumaczone R 1739. w Krakowie w Drukarni Akademickiej. w 12ce, 10¹/₂ ark.

W aprobacji Jana Al. Lipskiego z 27 lip. 1739 wyrażono że tłumaczenie to jest przez osobę ex illustri familia ortam. Mylnie przytacza wznowione edycje Joeler z roku 1770 i 1782, gdyż te są dziełem Clementa. Rozmów jest siedem, każda na inny psalm pokutny. Treść zupełnie odmienna od Augustyna S. Rozmów duszy z Bogiem.

Tłumaczył świecki pisarz, a teologowie zrewidowali przekład Owa znamienitego rodzaju osoba, oznacza zapewne Stan. Lezczyńskiego, który jednocześnie tłumaczył wierszem: Clementa Rozmowy duszy z Bogiem. Książki tej nowa edycja wyszła w Krakowie 1835 r

Joher 5676.

SERTIS Mojżesz, rabin z Polski. Beer Moszeh. Praga 1604

Jest to słowniczek biblijny hebrajsko-żargonowy.

Schorr Enc. pol. III (1914) str. 429.

Ser kowicz Andreas Josephus ob. Sertkowicz Tomasz Antoni (F. ns 1685) — Szydłowski M F (Gemmae 1687).

SERTKOWICZ Tomasz Antoni Applausus poematicus gentilitis aquilis ducatus Zatoriensis et Osvetimensis. w 4ce, kart 15. Zamoj.

— Fons Solis D. Thomas Aquinas Angelicus Doctor, annua suae festivitatis recurrente die, in Basilica D. Dominici celeberrimi Conventus Posnaniensis, in augusta amplissimi auditorij praesentia academico-officiosa de Rostris panegyri per M. Thomam Antonium Sertkowicz in alma Universitate Cracoviensi Phiae Doctorem, et in Lubranseiana Posnaniensi Academia Rhetorices professorem Coronatus. Anno oriente in Bethleem Sole Iustitiae Deo et Romae manante Olivo fonte 1685. Posnaniae typis Adm. Rndi D. Alberti Laktanski. folio. 4 arkusze (kart 8).

Na odwr. str. tytułu herb Kotficz Radomickich; pod 6 wierszami, podpisany Wład. Franc Radomicki uceń Jedycki w Ak. poznańskiej. — Przyjśis prozą Jędrzejowi Aleksandrowi Radomickiemu Kasztelanj-cowi Kaliskiemu. — Toż z dedykacją Andr.

Joann Żydowski dapifero et judici castrensi Cracoviensi.
Joher 5354.

Jagiell. — Ossol. — Zamoj.

— Melos gratulatorium ad solennem diem D. Petri Principis Apostolorum Perillustri et admodum Reverendi Domini D. Petri Stanislai Orłowski, Prototypi Apostolici, praepositi Tarnoviensis, Scholastici Kielcensis, curati Moraviciensis, Consistorij Cracoviensis Notarii actuarij, S. R. M. Secretarii; in argumentum observantiae et gratulorij applausus. a M. Thoma Sertkowicz, Philosophiae doctore et professore, officioso cultu dedicatum. Anno Domini 1682 die vero 29 Junij. Cracoviae typis Universitatis. folio, kart 5.

Na odw. str. tyt. herb Orłowski (Szaszor) i pod nim 8 w. łac. Podpisał Stanisław Piotr z Zakrzowa Zakrzowski ucz. w. poetyki Autor przypisał prozą łac. X. Orłowskiemu.

Dzików. — Jagiell. — Warsz. Uniw.

— Novvs Ecclesiae Dei Phosphorus Divvs Bonaventura Doctor Seraphicus, Anno festivitatis suae die in Amplissima Magnorum Hospitum Corona Ad sacras Aedes D. Francisci Patriarchae Seraphici, Celeberrimi Conventus Cracoviensis. Panegyrica Oratione per M. Thomam Sertkowicz, in Vniuersitate Cracoviensi Philos. Doctorem et Professorem, celebratus. Anno exorti, in terris Solis Justitiae 1681. Die vero 14 Julij. Cracoviae. Typis Vniuersitatis (1681). folio, kart 8 (ark. D₃).

Na odw. tytułu czworowiersz podpisał Joan. Cons. Zakrzowski.

De d. Casimiro Nicolao Duci in Cleuan et Zukow Czartoryjski, Cracov. Vilnen. cathedralium Canonice etc ad iudicia generalia Tribunalis Regni iudici deputato, Oratio aeterna sreg: lapsa terris sidera, Joher 5336.

Bibl. Przypkow — Branic — Dzików. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. lwow.

— Serdeczny Kotwiczowi od Dołęgi zółtany Postrzał przy wesolym Hymenaeusie W. JMP. Macieja z Radomická Radomickiego Kasztellania Kaliskiego &c &c. z W. JMP. Ludowiką z Otok Zaleską Podkomorzanką Łęczycką &c &c. z Niebieskich Gracyj

v Nimf. ná przezacnych vciechę Gości, koncertami, oraz z życzliwym od Cyprydy powinszowaniu dozrzany. Ná wiekopomną zaś pamiątkę Rvthmem Oczysztem Swiātu, przez M. Tomasza Sertkowicza, náuk wyzwolonych y filozofiev w Przezacney Akadémiev Krákovskiev Doktorá, á w Poznánskiev Grámmátvki Professora, Ogłoszony. Roku od zránionego postrzałem miłści Bogá TrVVaII na obszerne RokI KotfICI z DóŁęgá DokáD gnVsne OstregI sVVIata nIe Obłęgá, w Miesiácu Stycznv. W Poznániv. W Drukarni X. Woyćiechá Láktánskiego (1684). fol., kart 15 (ark. H₁).

Na odwrocie tytułu herb Oblubieńca, na dalzej karcie herb Oblubienicy, pod obu stosowne wiersze. Poczem przedmowa „oczysztem dytyrambem“. Poemat cały składa się z trzech części: 1) Tragedyją Postrzału Kawalera ogłaszającego. 2) Gracyi z Bogami y Nimfami konzony. 3) Powinszowanie Gracyi. — Wiersze są więcej niż nędzne, ale charakterystyczne dla smaku epoki (zwyrodnienie baroku). Na k. E₂ o wyprawie wieńdzkiej (Krew łac gotowy z obrońcą wiary Janem monarchą piórn sę orła bydź białego czując... itd. — mowa o Kaz. Radomickim).

Ossol.

— Sol Academięv supremam honorum Augem in Occasu tenens, Cynthia Othomanicam, plenilunium potentiae in Oriente praeseferentem, teterrima eclipsi Percellens D. Joannes Cantiv: S. Theol: Doctor, et eiusdem in Vniuersitate Cracoviensi Professor, Regni Poloniae, ejusq: Generalis, ac Unicae Scholae, singvlarissimvs Patronvs, Ipso Annue Solennitatis Eius die, in Aedibus B. V. Mariae in Summo Posnaniae, XIV. Calen: Nouembr: Magnae Magnorum Virorum Coronae. Oratione panegyrica, per M. Thomam Sertkowicz Phae in Vniuersitate Cracovień Doctorem, et in Academia Posnaniensi Rhetorices Professorem Celebratus, Luciq: publicae exhibitus. Anno QVO SOL IVstItIae Lato MVnDo bene LVXIt. Posnaniae, In Typogr: Rdı D. Alberti Láktánski (1684). folio, kart 9.

Na odwrocie tytułu ósmiowiersz podpisał Wład. Radomicki studiosus Acad. Pos. filius patri benevolentissimus.

Dedycja Casim Radomicki Castell. Caliss.
Zaczyna się od wyrazów: Periculosus allui
et nunc procellis. Jagiell. — Ossol.

— Threny herbownego Grudzienskich wież b-hatyra, dla niespodziewanego do Ká,itolium nieśmiertelności przeniesienia heroiny swojej Imci Wielmożny Jey M sci Pani P. Anny z Grudny Zebrzydowskiej etc. etc. etc. vkochány nigdy małżonki Jasnie Wielmożnego Jegomości Pana P. Andrzeja Marcyana z Zebrzydowie Zebrzydowskiego, Chrabie z Więncborkv. Rogozińskiego etc. etc. starosty, J. K. M. R. thmistrzá y Dworzániná. etc. etc. po opuszczonych herbownych wieżach y tryumfalnym porporec nie tylko o troywieżne własne mury, ále y o Párnas Lubrańskiego odbite á przez M. Tomasza Seikowicza, filozofiey w przesławney akademiey krakowskiej doktora, á w Poznáńskiej Szoldrskej szkoły professorá. przy ostatniey usłudze, w kościele Rogozińskim, ná wieczną pámiątkę świata oyczystym rytmem ogłoszone. Roku od Niebieskiego Bohátryá ná świat przyscia Iák RaDVVan z GrzIMaŁá ZerVVAŁ przIIaźń trVVAŁá, w miesiącu maju. W Poznaniu w drukarni X. Woyciechá Láktáńskiego (1684). fol., ark. C₂.

Na odwr. str. tyt. herb Radwan i Grzymała, pod nimi 2 epigr. Na 2ej kar ded. Andr. Marc. Zebrzydowskiemu prozą; od ark. B począwszy treny wierszem. Wiersz niedolny. Jagiell.

— ob. Balicki Fr. (Trophaeum 1681) — Gwardziński Jakób (Ver floribus 1677).

Bibl. Warsz. 1866. T. I s. 346.

SERTOR i Aufossi Pasquale. Zenobia di Palmira... 1791.

Ob. tom XXII str. 312 (gdzie mylnie dane pod Metastasio) i tom XXIV str. 104 (pod Pasquale).

Mówi o tem bliżej Bernacki Teatr za Stan. Aug. II. 321.

Sertorius Albert ob. Sierakowski Łuk (Epicedia 1593).

Sertum ob. Benedictus (1711) — Bobola S. (virginitatis) — Bzowski Abr. (gloriae 1598) — Darowski J. C. (gloriae 1625) — Dobraszowski S. M. (Witński 1646) — Dryiovius S. (ex floribus

1607) — Kołacki Ad. (Apollinis 1604) — Konopka J. A. (honoris 1668) — Kowalski St (amaranthum 1645) — Lacki Kasp (academicum 1641) — Lipski J. (paneg virtutum 1636) — Lubomirski M. (academicum 1591) — Miskowski Chr (floreae 1636) — Movius (S. Hiacinthi 1596) — Radomeczyk T. (academicum 1640) — Ratułowski Jan (J. Piotrowski 1638) — Schlichting An. amarantinum 1647) — Sixtus Th. (academicum 1629) — Starowski (concionum 1655) — Szembek Krz. (immortale militantis 1719) — Urbanides Cl. (Marianum 1611) — Witński St. (ex metaphvs. 1646).

Serua, Serue ob. Sługa. Służebne.

SERWACY Kapucyn. Kazanie na uroczystą koronacyą obrazu Naysw. Panny Maryi w kościele Latyczowskim WW. XX. Dominikanów prowincyi ruskiej miane we czwartek rano między oktawą przez W. O. Serwacego Kapucyna 1778. Berdyczów. w drukarni WW. OO. Karm. Bos. Fort. N. M. P. B. w. r. dr. (Aprobata r. 1779). w 8ce, kart 61 nlb (ark. H₆).

Z tekstu; Signum magnum apparuit in caelo. Krasinś. — Tyszk w Czerw Dw.

Serwacy św. ob. Gajewski Jan (1759).

SERWAN X Paschalis. Kazanie na obłucznych sz. ściu Panien JMc: Panny Rozalii Tomaszewski JMc: Panny Anny Woycieki JMc: Panny Agneszki Kaszprzycki JMc: Panny Heleny Wodziński JMc: Panny Teresy Weberowny JMc: Panny Honoraty Zakrzewski. W Kościele PP. Benedyktynek w Staniątkach Dnia 20 Sierpnia R. P. 1797. Przez Xiędza Paschalisa Serwana Zakonu XX. Franciszkanow Obserwantow Kustosza Stradomskiego Konwentu miane Nayprzewiel: JMC: Pannie Helenie Scholastyce Ogrodzki Xeni na Imieniny ofiarowane. Do Druku podane Roku 1798. w Krakowie, nakładem autora. w 8ce, str. 20. Ossol.

— Uwagi stosowne do pobożnego rozpamiętywania męki naydroższej, Zbawiciela naszego; oraz tajemnic życia, Zaśnięcia i Wniebowzięcia Matki Jego

w Górach sławney Kalwaryi Zebrzydowskiey, podług dawney książki ułożone a za pozwoleniem Zwierzchności do druku podane Roku Pańskiego 179.) w 8ce, k. 6, str. 197 (mylnie zam. 1791

Główny tytuł: Książka Kalwaryjska. Na odwrocie tytułu prosi o wspomnienie na duszę Teresy i Franc. Ochodzkich dobrodziejów. W aprobacie powiedziano, że to in novam lucem editum ad normam antiquus impressi libelli. Część I ma stacji XXV. Część II od str. 98. Uwagi nad boleściami, zaśnieciem i wniebowzięciem N. Marji P.

Będzie to zapewne przedruk jednej z tych książek, których listę podano w tomie XIX str. 71 pod Kalwaryą.

Jagiell. — Warsz. Uniw.

Servator Salvitis ac Vitae immenso humani generis accessus amore Patientissimus in Cruce Christus; Sub Imagine Marci Cvrtili Romanorum Genere & bello Nobilissimi Scenico Apparatu, ab illustri Scholae Grammatices Iuventute, in Collegio Novodvorsciano, Almae Universitatis Studii Generalis Cracoviensis repraesentatus. Anno Salutis 1702. Die 11. Aprilis. w 4ce, k. 2 nlb.

Jest to program dialogu szkolnego w trzech aktach z intermedjami i chórami. Występują Śmierć, Opatrzność, Roma. Senat szkoły nowodworskiej deklamuje mowę Aur. Lippusa o Męce Chrystusa. Na końcu 3 dytyramby, śpiewane przez chór.

Jagiell. — Ossol.

Serve rivali ob. Służebne (1774).

SERWET (Renes, Reves) Michał.

Okazanie Antychrysta y iego Krolestwa ze znakow iego własnych w słowie bożym opisanych, ktorych tu sześćdziesiąt. (B. m. i r.) w 4ce, kart 8.

Tłumaczył Grzeg. Pauli z części V dzieła Serveta, pod tytułem: Restitutio Christianismi.

Jocher 4027. — Ob. tom XXV pod Pauli.

— ob. Budny Szymon (1576) — Celestinus (1569) — Lauterbach (1725) — Preussius Joh. (1662) — Schluesselburg K. (1597) — Vigandus (1575) — Wujek Jak. (o bóstwie 1590).

Sandius Bibl. Antitr. — Wotschke Greg. Pauli 1920 oraz Gesch. der Reform. 1911 str. 214. — Grabowski Liter. arjańska. — Pisma jego rozszerzał w Polsce przed r. 1586 Stan. Kokoszka, o którym obacz list Łasickiego, cytow. przez Wotschkego w Chr. Tretius str. 50.

Servetianer ob. Celestinus J. T. (Anatomia 1569).

Servetianismus ob. Vigandus Joannes (De servetianismo 1575).

Servici i bonifratelowie ob. List (1784).

SERVITA Paulus Venet. Ad Paulum V Pontificem Maximum pro republica Veneta oratio. (B. w. m.) w 4ce.

Czy polskie?

SERVIUS Philippus e Societate Jesu. Amicus fidelis usque ad mortem sive modus iuvandi moribundos, aegris sanisque perinde utilis. Editio novissima. Cum licentia Superiorum. Cracoviae in officina viduae et haered. Franc. Cezary S. R. M. et Illustr. ac Reuerendiss. epis. Crac. typ. Anno Dni 1664. (Na końcu:) Antverpiae apud Henricum Aertssens A. MDCXLIX recusum cum facultate superiorum Cracoviae in officina typogr. viduae et haeredum Francisci Cezary S. R. M. typogr. Anno MDCLXIV (1664). w 24ce, k. 5 nlb. i 393 str., spisu 1 k. nlb.

Jocher 6295. — Brown s. 492. — Opisuje Wisłocki w Roczniku dla archeol. 1870 str. 196. Jagiell. — Ossol.

Servius Tullius ob. Metamorphosis (1717) — Raue Joh. (1648).

Servus ob. Brykcyusz Jan (peccati 1710) — Knorr Kas. (der Knecht 1674) — Wanckius D. (Dei, der Knecht 1651).

Seryarz JW. Posłów Wdztw, Ziem, i Powiatów Korony Polskiey i W. X. Litewsk. Na Seym Ordynaryiny Grodzieński r. 1784 obranych. w 8ce, str. 12.

Por. wyżej: Series. Ossol.

— J. OO. J. WW. WW. JJ. Panow Posłów Na Seym Warszawski Obranych Roku 1786 [to dodrukowane później]. w Warszawie, w Starym Mieście Pod Nm 58 w Drukarni P. Dufour Konsyliarza Nadwor: J. K. Mei i Dyre: Drukar: Korpu: Kad. (1786). w 8ce, str. 14.

Na odwrocie podano, że Dufour drukować będzie mowy miane na sejmie w takim formacie, jak będą żądać mowcy; a później przedrukuje je in 8vo i złoży w Diarjusz. Donosi też, że utrzymuje Kantor pośr. przy poszukiwaniu pracy.

Następuje spis posłów.

Akad. — Branic. — Zieliński.

— Toż... Seym Walny Warszawski Roku 1788 obranych, z ich stancyami. (Na końcu:) (Warszawa) U Piotra Dufour, Konsyl: Nad: J. K. Mci Dyrekt: Korp: Kad: mieszkającego w Rynku miasta Starey Warszawy Nr. 58. w 8ce, kart 10.

Branic. — Jagiell.

— Projektow Do Prawa. I innych różnych Pism, Uwag, Myśli Patryotycznych, Żądań Woiewodztw, Ziem, i Powiatów, pomiędzy Seymem à Seymem od Senatorow, Posłow, Gorliwych Patryotow, formowanych. Roku Pierwszego 1785. Tom I. Zawierający I. II. y III. Część. (Winietka). w Warszawie U P. Dufour Konsyliarza Nadwornego Drukarza J. K. Mci y Rzeczypospolitey, Dyrektora Drukarni Prześwietney Szkoły Rycerskiej. M.DCC.LXXXV (1785). w 8ce, kart nlb. 4, str. 6, k. 1 czysta, str. 12 i 36; str. 66; str. 4 i 80.

Przed tytułem właściwym jest okładka (na papierze niebieskawym) z powtórzonym tytułem i z podaniem spisu rzeczy części I (za styczeń).

Na odwrocie karty tytułowej: Sposób nabycia tego dzieła; poczem: Doniesienie. Tu donosi o warunkach prenumerowania oraz kupowania dzieła, wraz z książeczką: „Suplement II z Konstytucji Seymu grodzieńskiego“. Wzywa także chętnych do współpracownictwa. Poczem podaje spis rzeczy pt.: Materje w I Części tego to Serjarsa (także części II i III). Wszystko to zajmuje kart 4 i tworzy prospekt rozdawany gratis.

Następnie na 6tu stronach: Prospekt do prenumeraty na dzieło nowe peryodyczne pod tytułem Seryarz projektow do prawa roku 1785. W Warszawie. w Drukarni Piotra Dufour...

Dzieło to ma pierwszorzędną wartość jako źródło do poznania nastroju reformatorskiego i stanu umysłów w Polsce w przeddzień niemal sejmu 4 letniego. W nauce jest dotąd niewyżytkane, gdyż egzemplarze są rzadkie. Dlatego podaje bliżej treść.

W części I (noszącej datę: Styczeń 1785) zamieszczono: Series posłow na sejm 1784 (z osobną paginacją od 1—12) i przedmową do Seryarza (w niej objaśnia swój zamiar zbierania w całość projektów bądź to prywatnych bądź to urzędowych, stojących w związku z sesją sejmową — oraz zamiar rozsyłania tego pocztą na wzór „Pamiętn. hist. polit.“). Dalej idą propozycje od tronu, projekt Bądzińskiego, projekt do prawa pt. Decreta Executionis, żądanie względem przeniesienia

sądów do Wilna, myśli co do porządku po województwach, myśli względem powiatu oszmiańskiego, i względem korpusu kadetów.

W części II (Luty) jest z ważniejszych rzeczy obok przedmowy: o remanencie skarbu, myśli o handlu wschodnim, o wyszłych poddanych, zabiezenie uciążliwości gminu (opłaty kościelne), nagroda Załuskim za bibliotekę, zasługi narodu tatarskiego, opatrzenie Krakowa.... itp.

W części III (Marzec): projekt od tronu 1784, projekt jus gentium, seminarjum papieskie w krajach Rzeczp., szlachectwo Tepperów, Gury (sic) olkuskie, myśli ważne o officerach przez Zajączka, myśli o potrzebie wojska (Potockiego woj. rusk.), uwagi względem żydostwa, o prawach Warszawy.... itp.

Toż... Część IV. Kwiecień 1785... k. 2 (okładki) i str. 81—160.

Zawiera m. i.: liczne projekta o sprawach skarbowych; zasługi Debolego; uwagi Mniszcha; marsz. Potockiego; X. Poniatowskiego; Ankwicza; gen. Sapiehi; o szukaniu kruszców i soli.

Toż... Część V. Maja (sic) 1785... k. 2 (okładki) i str. 161—248.

Zawiera m. i.: Myśli o różnych reformach; memoriał X. Skotnickiego; mowa Kraszewskiego za Dąbrowskim; żądanie Platera; ustawa na gubernie Cało-Rossyj. tłum. przez biskupa Siestrzeńciewicza, celem użycia za wzór do reformy rządu naszego. (Są to ukazy Katarzyny z uniżoną dla niej dedykacją z r. 1777). Por. tom XIX. str. 176.

Toż... Część VI. Czerwca (sic) 1785... k. 2 i str. 249—332.

Zawiera m. i.: Kontynuacja wzoru z ustaw ross.; O zewnętrznym rządzie Rzeczypospolitej (memoriał bezimienny w sprawie prawa narodów); materje podatkowe; uwagi Stan. Her. Lubomirskiego (i jego biografja) w kwestjach podatkowych; układ prawodawstwa (bardzo ciekawy projekt rozkładu treści dla celów kodyfikacyjnych, nieznanego autora); zaś od strony 321—332 (a nie 352, jak błędnie wydrukowano), idzie: Regestr Materji przez sześć miesięcy. — Jak z tego wynika, wszystkie te sześć części mają tworzyć I tom; chociaż tytuł pierwotny zapowiadał, że I tomik składa się z I, II i III części. Widocznie podczas druku plan zmieniono.

Toż... Część VI. (sic!) Lipca 1785... k. 2 (okładki) i str. 333—404 oraz

Tabella proporecy rekruta do dymow. Powinno być: część VII.

Ciąg dalszy Wzoru z ustaw rossyjskich; dalszy ciąg Rządu zewnętrznego; zdanie Lubomirskiego; projekty co do rekrutowania; myśli

X. Kaliksta Ponieńskiego o kantonach; artykuły traktatów między Polską a Rosją; myśli Worcella o najważn. materjach około ulepszenia losu ojczyzny.

Toż... Część VIII. Sierpnia 1785...
k. 2 (okładki) i str. 405—484.

Ciąg dalszy Rządu wewn. z ustaw ross.; dalszy ciąg Rządu zewnętrznego; o gotowiec wojsku; projekty podatkowe; dobra duchowne; myśli obywatela z Fulsztyna; o zabronieniu wyjeżdżania za granicę; o zakazie używania towarów zagranicznych; o reformie co do Żydów.

Toż... Część IX. Września 1785...
k. 2 (okładki) i str. 485—564 (błądnie 529).

Dalszy ciąg Rządu wewn.; Dalszy ciąg Rządu zewn.; uwagi różnych posłów w sprawach skarbowych; wiadomość praw kardynalnych polskich (1768); projekt Sienickiego burgr. rożań. z r. 1764.

Toż... Część X. Październik 1785...
k. 2 (okładki) i str. 565—644.

Dalszy ciąg Rządu wewn. i Rządu zewn.; uwagi Mycielskiego 1780 o wojsku; uwagi Skotnickiego; materje podatkowe; o nieurodzaju; o wywozie zboża itp.

W „Doniesieniu“ wydawca zapowiada, że Seryarz wychodzić będzie odtąd co 2 miesiące po 10 arkuszy.

Toż... Część XI. Listopad, oraz:

Toż... Część XII. Grudzień... str.
645—777.

Tych dwóch ostatnich zeszytów nie miałem w rękę, znam je tylko z notaty ręką ojca. Wedle współczesnego ogłoszenia w gazecie całe dzieło z 12 części kosztuje złot. 10, a znajduje się w ekspedycji Dziennika Handlowego i u Dufoura. — W ogłoszeniach gazet Warszawskich zapowiedziano wychodzenie także w r. 1786. — Obacz: Zbiór materji projektów do prawa (Części I—XII). w 8ce, kart 12.

Winiarz w Kwart. hist. VII. str. 130.

Branic. — Chreptow. — Ossol. — Przezdź.

— JJ. OO. JJ. WW. Senatorow, Ministrow i Posłów Na Seym Ordynaryny Warszawski, w Roku Pańskim 1786. będący w wyrażeniu Ich Rezydencyi gdzie który stoi, Zbiorem Intendanta Rapportowego Spisany. w 16ce, k. nb. 24.

Ob. Series... i Seryarz projektów.

Bibl. T. P. N. pozń.

Seryo Róża ob. Serio.

Sessyja (Na) dnia 14. Maja 1792.
(Bez w. m. dr. i r.). w 8ce, str. 1.

Ośmiowersz, zaczynający się: Nie... nie masz dla cnotliwych piękniejszego zgonu. Jak ledz w obronie prawa, wolności i tronu. Dzików. — Jagiell. — Ossol.

Sestrenczewicz ob. Sistrzeńcewicz.

SESTRENCIUS Petrus. Laudatio funebris Bartholomaei Keckermanni. Dan-tisci 1609. w 4ce.

Setawia Adelgunda ob. Dembovius Mich. (Taeda nuptialis).

SETHUS Simon, Antioch. Syntagma per elementorum ordinem, de alimentorum facultate a Lil. Greg. Giraldo Ferrar. olim latin. donatum, nunc vero per Domin. Monthesaurum Veron. correctum... Basileae, apud Petrum Perna 1561. w 12ce, str. 114 i k. 8.

Dedykacja wydawcy: Amplissimo atque illustrissimo principi D. D. Spitikoni Jordan de Zaklirsin (sic) & Melstin haeredi, Palatino Sandomiriensi, Regni Poloniae Senatori, Premisliensi & Camonacensi (sic) Capitaneo. W dedykacji pisze Montesaurus: „Cum pro tuenda tua ualetudine excellentissime Princeps, ego & Petrus Sonzonius & Ludouicus Lazisius ad nidendam tuam celsitudinem accederemus, & interdum tempore concedente non solum de re militari, cuius omnium es peritissimus, sed de diuersis naturae rebus uerba faceremus, multa pro tua seruanda sanitate in medium adduximus de alimentorum facultatibus & pro tempore (ut ut fieri potuit) tuę morem gessimus uoluntati. Iam uero, ut omnia diligentius considerentur, Simeonem Sethi Antiochenum ad tuam amplitudinem mittendum curauim, ex eius namque lectione (quod tuum est in rebus omnibus ingenium) cuncta fere, quae ad alimentorum facultatem pertinent, non modo intelligi, sed & memoriae mandati posse magnopere confido. Quod ut facilius etiam fieri posset, diligentiore studio ac eiusdem Simeonis librum partim adauxi, partim correxi. Qui quidem si tuae celsitudini (ut spero) cui uni quam maxime debeo, aliqua ex parte placuerit, ad maiora deinceps nomini tuo consecranda alacriore animo contendam“.

Na końcu po Indexie herb Jordanów Trąby wraz z Leliwą, Zadorą i Rogala (w czterech polach). — O tym herbie ob. Piekarski w Silwa Rerum 1928 str. 80 i Biesiadecki Silwa Rerum 1925 str. 116. (Piekarski pro-stuje, że to nie jest ex libris).

Brunet V. 319 zna edycję Paris 1658. — Katalog ant. Rosenthala 1910.

Jagiell.

Sętnik przypowieści ob. Błażewski Marcin (1608).

Setnik rymów duchownych ob. Grabowiecki Stan. (1590).

Seton (Sitonius) Alexander, szkot. (Zwölf Bücher von dem rechten Steine 1751).. ob. Sędziwój Michał Jakób.

Seton miał być mistrzem Sędziwoja i jedynym posiadaczem tajemnicy kamienia. Sędziwój ożenił się (po jego śmierci zaszej w Krakowie 1604) z wdową. Niektórzy sądzili, że przywłaszczył sobie pisma Setona i ogłosił pod pseud. Cosmopolitanus. Ob. o Setonie: Ferguson Bibl. chem. (1906) II str. 374—7 (tu podana biografia i literatura jego dotycząca). — Estreicher Tadeusz w Przeglądzie powsz. 1927 (maj) str. 177.

Settimana ob. Castrucci Piet. (1654) — Vitalis Tom. (1644).

SEUBERLICH Joh. Georg. Gedicht als Johann Ernst Ferber zum Mitgliede des Rathes erwahlet worden. Danzig 1756. folio.

— Lehrgedicht, dasz Gott der Menschen Schicksal von Ewigkeit bestimmt habe, bey der Welschuyzen Thomsonschen Eheverbindung. Danzig 1757. fol.

SEUER Paweł. Nowiny o znákoeh niebieskich, ktore się mają dzyać tych przyszłych lat: A to z okazania biegow y zeszćia strászliwego w spolność gwiazd niebieskich: y zámienia częstego słońcá y miesiącá. Przez Pawłá Seuerá Máthematýká. (B. m. dr. i r.) (przed r. 1564). w 8ce, k. 6 nlb. (defekt).

Brak k. tyt. Zaczyna się błędnie od sygn. A₂ zamiast A₁. Sygn. A₂ drugi raz powtórzona.

Ze druk ten ukazał się przed r. 1564 świadczy zdanie na przedostatniej stronie: „A poczną się ty rzeczy dzyać od tego roku, który chrześciance pisać będą od narodzenia Pana... 1564“.

Przepowiada groźne wojny, zwraca się do tych, którzy popolitá rzeczą rządzą, i wróży nadejście cesarza, który Konstantynopol odbierze Turkom a Szwajcarską ziemię do Niemiec przyłączy. Byłoby to tłumaczone z niemieckiego?

Kraśniń.

(**Seufftzen**). O Thoren! und eines langsamen Hertzens zu glauben. Luc. 24. v. 25. Seufftzen und discuiriren zugleich miteinander von jenen Tragaedischen Affairen, so jüngsthin zu Thoren den 17 Julii zugefallen, Zwey verständige Thornische Bürger, ein Catholischer und

ein Lutherischer Anno 1724. w 4ce, kart 10 nlb.

Rozmowa między dwoma mieszczanami o nierozsádném i przez dzieciństwo tylko wynikiem zdarzeniu, jak podczas procesji jeden student ewangelik naśmiewał się i szdyził z tejsze, za co od katolików pobity i pokaleczony został. Stąd początek tumultu toruń.

Inne pisma ob. pod: Toruń.

SEUME Jan Gottlieb (1763 † 13 czerwca 1810). Briefe über die neuesten Veränderungen in Russland. Zürich 1797. w 8ce. Ossl.

— Einige Nachrichten über die Vorfälle in Polen im Jahre 1794; von J. G. Seume, Russisch-Kaiserlichem Lieutenant. Leipzig, bey Gottfried Martini, 1796. w 8ce, 1 rycina, str. XIV i 150 i k. 1 nlb.

Rycina na początku, przedstawiająca śmierć młodego Igelstroema, podpisana: Schnorr v. K. del. i Cl. Kohl sc. Vienna 1796. Dedyk.: Dem Herrn Grafen von Hohenthal auf Knauthain, Städteln, Laner etc, datow. Leipzig 1796.

Rozpoczyna Vorbericht zwrócony do krytyków. Poczem właściwie opowiadanie. Na str. 12 o Kościuszcze. Przytacza słowa Tormasowa o dzielności kosynierów. O błędach w dowództwie rosyj. Opisuje przebieg rewolucji w Warszawie. Na str. 54 o pijaństwie żołnierzy ros. Na str. 69 o wieszaniu zdajców. Na str. 80 o ataku Suwarowa na Warszawę. Na str. 93 charakterystyka Suwarowa. Na str. 96 charakterystyka Kościuszki. Na str. 105 chwali heroizm Polaków. Kończy charakterystyka Stan. Aug. Od str. 109 idą jego wiersze: Auf Igelströms Tod (synowiec generała) oraz inne utwory liryczne nie stojące z Polską w związku. Dzienn. literac. lwow. 1860. — Bentk. II 778. — Czernecki J. G. Seume Lwów 1890 (podaje przekład). — Bernacki Teatr I—II. Akad. — Czartor. — Jagiell.

— Reise von Warschau über Wien nach der Hauptstadt von Sicilien, Wien bey Wilhelm Gottlieb Korn 1795. w 8ce, str. XII i 206 (z 1 ryc. witających się Braci).

Na str. 8 mała wzmianka o polskich drogach — reszta obca Autor dzieła nie wymieniony.

W r. 1793 przybył Seume do Polski jako sekretarz Igelströma. Istnieje jego poemat o rzezi Pragi i liczne wiersze dotyczące spraw polskich, między innymi „Parentacja królowi Stan. Poniat.“ (tj. pośmiertne wspomnienie). Omawia je Czernecki I. c.

Ossl.

— ob. Igielström.

Por. Tokarz Warszawa przed wybuchem 1794 str. 325. — Bibl. tom IV. 229. — Enc. Org. XXIII str. 341. — Finkel Bibl. III str. 1853. (n. 9657—8).

SEUMENICHT A. V. Allerunterthänigste Pflicht bey dem zwischen zweien Königl. Personen Ihre Kön. Mayest. Carolo dem XIIten der Schweden, Gothen und Wenden Könige etc. etc. und Ihre Königl. Mayest. Stanislaio I Könige in Pohlen, Gross Hertzogen in Littauen etc. etc. geschlossenen Frieden und glücklichen Krieges Progressen angestellten Dank Feste. Als dasselbe durch gantz Schweden und allen annectirten Provinzien absonderlich in der Königl. Haupt und Residenz Stadt Stockholm den 9 Martii dieses itzlauffenden 1706ten Jahres mit allen ersinnlichen Freudensbezeugungen hochst faierlich celebriret wurde, abgestattet und zu bezeugung Seiner allerunterthänigsten devotion in gebührender submission Vorgestelllet von Ihre Kön. May. von Schweden Allerunterthanigst Demüthigsten Knechte und Vasallen A. V. Seumenicht p. t. Capitain. (B. m.) (1706). folio, 1 karta i 1 rycina.

Wiersz.

Jagiell.

SEUTTER Matthias. Geogr. delineatio ducatus Teschineensis in Silesia superiore cum finitimorum Hungariae et Poloniae Regnorum ut et Moraviae limitibus, aeri incisa. Opera et sumtibus Matthaei Seutteri (49 × 58 cm).

Z ryciną Cieszyna. — Około 1730.

— Poloniae Regnum, ut et Magni Ducatus Lithuaniae, acuratiss delineatione repraesentatum, opera et studio Matth. Seutteri Sac. Caes. Maj. geogr. Aug. In Verlag bey Joh. Mich. Probst, chalcogr. in Augspurg (około 1740).

— Dantiscum seu Gedanum. Aug. Vindelic. (Drugi tyt. niem.) (58 × 49 cm).

— Novissima et accuratissima Magni Ducatus Lithuaniae in suas palatinatus et castellanias divisae delineatio cura M. Seutteri (ok. 1770) (49 × 56 cm).

Sewer Paweł matematyk ob. Seuer (1565).

Seweria (Siewierz) ob. Murzynowski Alb. (1643).

SEVERIANUS Klemens. Ad Illvstrissimvm Atqve Amplissimvm Polonorvm Et Litvanorvm Senatvm, Vniversosqve Regni Ordines, Clementis Severiani Oratio. (B. m. dr. i r.) (1587). w 4ce, str. 31.

Oświadcza się za arcyksięciem Ernestem. Na str. 27 wspomina wybór Henryka i Stefana. Straszny Polskę niebezpieczeństwem tureckiem i losem Węgier.

Por. uwagę przy mowie M. Sfortii (niżej). Wiszn. Hist. lit. VIII, str. 57, 112, 123. — Katal. Krasiń. podaje błędnie datę 1575. — Zaś Przyłęcki datę 1574. — Wierzbows. II. 1986.

Akad. — Branic. — Czarnec. — Czartor. — Jagiell. — Kórnik — Krasińs. — Ossol.

Severiensis Albert ob. Jedliński J. (Timnoxenia 1628).

Severinus Cracoviensis Polonus ob. Lubomlezyk (De vita 1594, przekład franc. 1602).

Severinus a Matre Dei ob. Kozieński Sew.

Severinus Petrus ob. Dawisson (Commentar. 1608).

SEVERUS Sulpicius. Excerpta Sacrae historiae ex Sulpicio Severo, adjectis quaestionibus illustrata ad usum Juventutis Scholasticae. Varsaviae 1771. w 8ce, str. 133.

Z przedmową Adolfa Kamińskiego do Jana i Józ. Ossolińskich. — Bentk. II. 70 przytacza tytuł po polsku, co błędne. Jocher 2437 i noty.

Czartor. — Krasińs. — Zielińs.

Seweryn Jakób ob. Kojalowicz (1668).
Seweryn Paweł (Kucharzstwij 1535) ob. Kuchmistrzostwo.

Ob. o tem Zibrz w Przew. bibliogr. 1926 nr. 6 str. 280.

SEWERYNOWICZ Jan Chryzostom. Amor Boni Publici, Avita Działyńsciorum Sagitta Pharetratus. Illustrissimo Martino Działyński, Capitaneo Castrensi Nakłensi, Sub Tempus sui in eundem Capitaneatum Ingressus... Assistens... à M. Joanne Chryzostomo Sewerynowicz observatus... Anno 1742 die 30. Mensis Julij. Posnaniae, Typis Academicis. folio.

Panęgr. prozą.

— Conclusiones. Posnaniae typis Academ. 1746. ark. 2^{1/2}.

— Dictator sententiarum, recte credendi, et docendi; angelicus ecclesiae doctor, divinissimus Thomas Comes de Aquino, Sacri ordinis Praedicatorum, sub annua publici honoris et cultus sui festivitate, in ecclesia eorundem RR. patrum sub thessera assumptionis B. V. Mariae, Posnaniae a Praemislo Principe Posnaniensium, anno Domini 1257mo situata erecta. et fundata * ex rostris oratoriis, a M. Joanne Chrysostomo Sewerynowicz, in alma Universitate Cracoviensi Philosophiae doctore. ejusdemque in collegio Lubranseiano academiae posnaniensis actuali professore, publico sacra auctoritate apostolica notario, alumnatus Szoldrsciani praefecto. Latia suada anno dictantis salutaria toti orbi consilia incarnatae sapientiae 1745 die 7ma mensis martii promulgatus. Posnaniae, typis academicis... *) Martinus Crimer de orig. rebusq. Polonorum gestis Lib. 9. fol. 156... fol., k. 16.

Dedyk Martino Zułaski (kart 5). Na odwr. tytułu ezworowiersze podpisali: Flor Kraśowski, Andr. Mirzewski, Adolf Mirzewski, Ign. Kurnatowski.

Oratio zuczyzna się: Lycaeam fidei et scientiae. Jagiell.

— Exuviae heroicae, divinissimi apostoli et Martyris Bartholomaei; Ceteriori Indiae, Majori Armeniae, aliisq; quam plurimis gentibus et populis, Evangelii Domini Nostri Jesu Christi, a Sancto Matthaeo apostolo et evangelistae, conscripti ac editi Illatoris, promulgatoris, praedicatoris, propagatoris et diffusoris; In M. nubias perennis gloriae honoris et solatii Illustrissimo, ac Religiosissimo Domino D. Bartholomaeo in Steczanka Stecki, Militaris, simulq; Hospitalis Hierosolymitani Ordinis, S. Joannis Baptistae in Melita... insula Europae, inter Africam et Siciliam situata, quadrati, in toto autem terrae orbe, propugnatione orthodoxae fidei, et ecclesiae celeberrimi, probe professo, ac emeritisimo equiti. Bajuliviae Posnaniensis in Majori Polonia Commendatori sub avito ejusdem vexillo patrii Radwan, Una cum obsequiosa gratificatione tutelaris nominis, votisque

Faustissimorum Successuum, a M. Joanne Chrisostomo Sewerinowicz Sacrae theologiae, et philosophiae doctore, publico sacra auctoritate apostolica notario, ecclesiae collegiatae szamotuliensis decano, Dąbrowianae capellae: sub titulo Sanctae Crucis, in ecclesia parochiali militari hospitaliq; sub tessera S. Joannis Baptistae ad Posnaniam fundatae, praebendario uti primario collatorum suorum duci et prodromo, ac benefactori praestantissimo, anno induti humanitate Dei 1756to, die Martis 24ta mēsis Augusti. In praefata Bajulivia Posnaniensi, clientaliter Depositae. Posnaniae, Typis Academicis. fol., k. 10. Jagiell.

— Exaltatio Crucis Pilavae illustrissimi ac excellēi Dni Antonii ab Aureo Potok Potocki terrarum Belzensium palatini serenissimae reginalis Poloniarum, Lithuanae provinciarumq; sibi annexarum, tum: imperialiter electoralis Saxonicae Majestatis, archimareschalci, celsissimorum Regni immediate Petricoviensis, ad praesens vero Lublinensis tribunalium, ex circulo terrarum Palatinatus Siradiensis, judicis deputati; regalis in Poloniae ordinis aquilae albae, equitis; loricae cohortis statuum Republicae Colonelli. Guzoviensis etc. Capitanei, aviti. Dexteritate et robore rectefactorum, ejusdem illustrissimi Palatini, magis, quam panegyricis eorundem rectefactorum laudibus, facta et in sublime perennis gloriae erecta die Jovis thau-maturgo tutelari suo Antonio Confessori ordinis S. Francisci Seraphici, tum: divinissimo corpori Christi Dni VIII. mensis Junii 1754 anni, protunc sacra, a M. Joanne Chrisostomo Sewerinowicz facultatum Sacrae Theologiae et Philosophiae in alma Univer. Cracov. doctore, publico sacra auctoritate Apostolica notario, ecclesiae collegiatae Szamotuliensis decano, Dąbrowianae Capellae sub titulo S. Crucis, ad Posnaniam sitae praebendario, devotione animi emeritisimo Potociano, simulq. palatinali nomini debita; clientali obsequio et cultu panegyrico solemniter pro posse suo celebrata Lublini. folio, 5 arkuszy.

Na odwr. tyt. herb Pilawa a pod nim wiersze łac. Przypisał autor prozą Wdzie Belskiemu, poczem wierszem powinszowania. Warsz. Uniw.

— Flora kwitnących konsolacyi, w oczyszczym herbownego Doliwy ogrodzie na ozdobę Wielmożnego Domu imperyalne wiiąca korony: Wielmożna JMC. Panna Agnieszka Zofia z Rozdrażewa Hrabianka Rozdrażewska Wielmożnych Ich Mościów Państwa; Teofila y Maryanny (z Malechowskich) z Rozdrażewa Hrabów Rozdrażewskich pierwotna córka, roku Nazareńskiego kwiatu 1740 urodzona. Na lustralny zaś akt dnia 2 miesiąca kwietnia w Ptaszkowie odprawiony. Przez M. Jana Chryzostoma Sewerinowicza: w przesławney akademii krakowskiej; wolnych nauk y filozofii doktora w akademii Poznańskiej: retoryki y dialektyki aktualnego profesora, pisarza apostolskiego obligowanym Wielmożnemu Jmeiów Panów Hrabów z Rozdrażewa Rozdrażewskich domowi Genethliakiem Lubrańskiew Palady wierszem polskim ogłoszona. W Poznaniu w drukarni Akademickiej. 1740. folio, kart nlb. 11.

Na odwrotn. str. tytułu herby Dolina i Abdank obojga Rozdrażewskich; pod niemi 14 w. p. na pochwałę. — Przypisał autor prozą państwu Rozdrażewskiemu, poczem wierszem składa swe życzenia nowo narodzonej córce tychże sławiając zasługi domu Rozdrażewskich i Malechowskich. Wiersz lichy. Używa jednak wyrazów dziarszych z użycia. Wpływ łaciny. W tekście dużo genealogii.

Jagiell. — Warsz uniw.

— Fur Tectorum et Dumorum Incendiarius Ignis; Praeposituralis Culinæ et Stabuli, Illustrissimi ac Reverendissimi Josephi Thaddæi Kierski... Episcopi Bolinensis, Suffraganei et Praepositi Cathedralis Posnaniensis, Incinerator. A. D 1739. Die 5ta Mensis Novembris, hora autem secunda post mediam noctem penes Cathedralam Posnaniensem Erumpens; Invecerio poemate à M. Joanne Sewerinowicz, Phil. Doctore, Notario Apostolico, in Academia Posnaniensi Rhetorices et Dialectices Professore, comprehensus, compeditibus metricis vincetus, et in Stuba generis

Iudicialis eadem die constitutus. Posnaniae, Typis Academicis. w 4ce, kart 6 nlb.

Wierszem opisuje pożar w Poznaniu, w stajni i kuchni do probostwa należą-yeh.

— Gradivus pro integritate caeli terraeque strenuissimus, divini-simus Elias propheta, sacerrimi Ord: Fratrum beatissimae Virginis Mariae de monte Carmelo patriarcha et fundator, resonante annuae festivitatis suae classico in Regio Jagellonica sacratissimi Corporis Christi basilica in campo Posnaniensi sita a M. Joanne Chrysostomo Sewerinowicz, in alma universitate Cracoviensi, philosophiae doctore publico sacra autoritate apostolica notario, in academia Posnaniensi rhetorices et dialectices professore oratorie declaratus. Posnaniae. Typis academicis. Anno exercituum 1738. Die 20. Julii fol. k. tyt. i k. sign. K₂.

Dedyk.: D Joanni a Gotzendorff Grabowski, Terrarum Prussiae ensifero. — (W ded. wywody genealogiczne Kl ysztoffów, Chwałkowskich itd.). Czestwert. — Jagiell.

— Imperator ingeniorum Doctorum Caesar Augustissimus, Christianissimus, Invictissimus, Serenissimus sententiarum princeps divinissimus Thomas de Aquino Angelicus Doctor Ecclesiae, concordibus probitatum et sapientiae votis feliciter electus, circa solennem vero in augustissimum suum Imperium, in principali religionis-imorum Patrum Praedicatorum Basilica Posnaniae. inaugurationem, a M. Joanne Chrysostomo Sewerinowicz in alma Universitate Cracoviensi artium liberalium et philosophiae Doctore, publico sacra autoritate Apostolica Notario, in Lubransciano Academiae Posnaniensis Collegio ex dispositione ejusdem Almae Universitatis Rhetorices et Dialectices professore, In actuali recognitione Sacrae Caesareae Majestatis Ejus praesentibus frequentissimis numerosissimorum Auditorum Statibus, Panegyrico et Duliae Cultu adoratus. Anno Christiani Imperii MDCCXLII. ipsis Nonis Mensis Martii. Posnaniae typis Academicis 1742. fol. kart 34 (ark. O₁).

Na odwr. str. tyt. herb Zakrzewskich ozdoby armaturą. — Pod tem wiersze: Wojciech Koduła Strzelecki Stud. filoz., Wojciech Niesobia z Krzywosądza Krzywosądzi Stud. filoz., Antoni ze Szoldrów Szoldrski Stud. wymowy, Jędrzej z Konar Meleczowski Stud. wymowy, Tomasz z Niegolewa Niegolewski Stud. poetyki, Karol z Wybranowa Chlebowski Stud. poetyki, Bartłomiej z Niegolewa Niegolewski Stud. gramatyki, Teodor z Gorzyna Gorzeński Stud. gramatyki. — Przypis prozą Jędrzejowi Wyssygocie Zakrzewskiemu podczaszemu poznańskiemu i Sędziemu Surrogatowi Grodzkiemu Poznań. Są tu niektóre wiadomości do rodziny Zakrzewskich.

Czartor. — Jagiell. — Zamoj.

— Jupiter in Olympo Carmelo, virtutibus, religione, Optimus Maximus; Divinissimus Elias, sacerrimi ordinis fratrum beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo propheta patriarcha ac fundator; sub auspiciis Magnorum, Illustrissimorum, Excellentiss. Palatini Calissiensis, Mareschalci; et Commisariorum Comissionis Thesauri Majoris Poloniae, Mense infra scripto agitatae a M... in Alma Universitate Cracoviensi Philosophiae Doctore, in academia posnaniensi cursus philosophici professore, Notario apostolico, Contubernii Szoldrsciani praefecto, latia svada declaratus et in suo Capitolio Posnaniae recurrentibus annuae festivitatis suae Olympiis panegyrico cultu adoratus Anno descendentis de caelo Dei, MDCCXLIV (1744) die XX Mensis Julii. Posnaniae, typis Academicis. 1744. folio, k. nlb. 23 (ark. H₂).

Na odwr. str. tytułu herb Paraj. — Przypisał prozą Maciejowi z Iwanowic Kozmińskiemu Wwdzio Kalisk. i marez i komisarzom komiesy Skarbowej w W. Polsce; których razem 69 nazwiska wraz z ich tytułami wylicza. Dalej jest mowa miana w katedrze Poznańsk. na coroczną uroczystość Ś. Eliasza, przypadającą 20 Lipca.

Tytuł panegiriku na k. A: Cultus panegyricus Jovi Eliae. Zaczyna się: Intentatum romanis ingenis.

Bibl. Przytkow. — Jag. — Warsz. Uniw.

— Lacrimae Liliorum in Incrementum Doloris Publici: super Fata, Illustrissimi olim ac Excellentissimi Domini Adami Casimiri Comitis de Werbno Pawłowski, Castellani Biechoviensis. Anno Domini 1744. Die Solis 4ta Men-

sis Octobris, probe vita functi effusae; in solatium vere Orbitatis, tum quoque; Perennis Gloriam et Memoria Illustrissimis Dominis Josepho S. T. Doctori in Ecclesia Cathedrali Archidiacono Pscevensi, Vicario in Spiritualibus et officiali Generali Posnaniensi, Lwovecensi Błotniensensi etc. Praeposito et Michaeli Castellanidae Biechoviensi Comitibus de eodem Werbno Pawłowsceis superstitibus eiusdem Excellentissimi olim Castellani Biechoviensis Filiis Carissimis a M. Joanne Chrysostomo Sewerynowicz in alma Universitate Cracoviensi Philos: Doctore. Notario Apostolico, Cursus Philosophici in Academia Posnaniensi Actuali Professore, Convictus Szoldrsciani Praefecto collectae; sub Tempus vero Parentalium in Ecclesia Lwovecensi Anno Domini 1745. Die Martis 1ma Mensis Junij... solenniter peractorum, nomine, obsequio... et meliorum eventuum Voto eiusdem Acad. Posnan: insinuatae ac oblatae. Posnaniae Typis Academicis. folio, kart 16.

Wiersz. Porównaj zaraz niżej: Łzy.

Jagiell. — Krasin. — Ossol.

— Łzy Liliowe, Ná Inkrement Publicznego Zalu: Ná śmiercią Jasnie Wielmoznego niegdys, Jegomosci Pana, Adama Kazimierza Hrabi z Werbna Pawłowskiego, Kasztelana Biechowskiego, Roku Pańskiego 1744, Dnia 4. Mieściąc Październiká, zmarłego, Wyłane; Ná Konsolacyá zaś Pozostałości, tudzież: ná Zászczyt Wiekopomney Chwały y Pámieci Jasnie Wielmoznym Ich mosciom Paniom Elzbiecie z Hrabów Pawłowskich Bielinskiej, Kasztelanowy Łędzkiej, Corce Tudzież: Nepomucenie z Tychże Hrabów Pawłowskich, Garczyskiej Podczaszyny Waschowskiej, Wnuczecy Tegoż J. W. Jmci Pana Kasztelana; przez M. Jana Chryzostoma Sewerynowicza, w Przesławney Akadémii Krák: Náuk wyzwolonych, y Filozofii Doktorá, Pisarzá Apostolskiego, w Lubráńskim zaś Kolleg: Akadémii Poznańskiej Kursu Filozoficznego, Aktualnego ná ten czas Professorá, Konwiktu JJ. WW. Ichméciov Szoldrskich, Prefekta; Zebrane;

Pod czas Solennego zaś w Kościele Lwoveckim Pogrzebu Ciała, Roku 1745, Dnia 1. Mięsiąca Czerwcą odprawionego; Imieniem, usługą y weselącym Ewentów ápprekacją teyże Akadémii Poznańskiey, Dedykowane, y Oddane. W Poznaniu, w Drukárni Akademickiej. (1745). fol., k. 13 nlb.

Na odwrocie herb hrabiów Werbna Pawłowski i trzy kunsztowne wiersze na temat Lilji. Dedykacja córcie i wnuczce hrabsko-senatorskiego domu Pawłowskich. Potem poemat wierszem pt. *Lzy Liljowe*, pełen genealogji. Na k. D.; *Refleksja Apollina* czyli słońca. Na k. E.; *Perswazja Lubrańskiej Pallady*. Wreszcie: *Dziękuję Palladzie Merkurjusz*. — Całość nader charakterystyczna dla upadku peezji i kultury w Polsce w połowie XVIII wieku, jak wogóle cała twórczość Sewerynowicza.

Branic. — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— [Mowa na pogrzebie Gener. Wielkopols. Wład. Szoldrskiego]. Poznań, Akad. 1758.

Drukarnia notuje 1758: „dotąd nie jest skończony“.

— Pełnia publicznych konsolacji; w herbownych księżycach; na Nowiu, dozgonney przyjaźni; Jaśnie Wielmożnego Jegomości Pana Jana z Gotzen-dorff Grabowskiego, miecznika ziem pruskich, z Jaśnie Oświeconą Xiężniczką Jey Mością Antonillą z Zbaraza Korybuthowną Woroniecką Chorażanką wołyńską zabraney. Wielkimi obo-dwoch nowo skolligaconych domów splendorami, na sferze szlubnego pier-ścienia iaśnieiąca. A przez Jana Chryzo-stoma Sewerinowicza, w przesławney akademij krakowskiey doktora filozofij, pisarza apostolskiego, w Poznańskiey zaś Akademi (tak) aktualnego dyalektyki y retoryki profesora polskim wierszem krótko obwieszczona. Roku pełni; światła światłości 1738. dnia 24. miesi-ąca listopada. W Poznaniu w drukarni Akademickiey (1738). foljo, kart 6.

Warsz. Jagiell.

— *Raritas presbyteralis gloriae, et divinae gratiae, secundae sacro-sancti missarum sacrificii primitiae, Perillustris...* P. Joannis Sylverii Ab Iwianie Iwanski, Ecclesiae Cathedralis Posnaniensis Praelati Cancellarii, Quinquage-

gesimo exemplarissimi Presbyteratus sui Anno, 1755... In ecclesia collegiata Czarnkoviensi... Ab eodem feliciter celebratae et absolutae... Per M. Joannem Chrisostomum Sewerinowicz S. Th. et Philosophiae Doctorem... Fidei panegyri, enucleata, demonstrata, et relata. Posnaniae, Typis Academicis. foljo.

— *Suppetiae sacrorum laborum, comiti accipitri, perillustris. & reverendissimi Domini D. Andreae Myszkowski ecclesiae cathedralis Posnaniensis coadjuti decani; à ducali aquila Sulima celsissimi principis ac reverendissimi Domini D. Antonii de Sulkowo Sulima Sulkowski Sacri Romani Imperii comitis, ducis in Bielsko, ecclesiae cathedralis Posnaniensis coadjutoris decani, haereditarii: parochialium: Lesznensis, Rydzinensis &c. ecclesiarum santione pragmatica celsissimae domus suae, recentissimè ordinata, proximè ac immediatè signati, de Augusta Genesi sua primi, praepositi ex unanimi cōsensu & decreto excellentissimae Posnaniensis cathedrae, sub praesidentia reverendissimi, illustrissimi domini Josephi comitis de Werbno Pawłowski Sacrae Theologiae doctoris, Dei et Sanctae Sedis Apostolicae gratiâ, episcopi Niogensis, archidiaconi cathedralis et vicarii in spiritualibus, ac officialis generalis Posnaniensis &c. latò, per illustrem, reverendissimum dominum Joannem de Pierzchno, Leszczye Koszutski, canonicum cathedralem Posnaniensem, reverendissimae suae, principalis, celsitudini legalem plenipotentem; assistentibus sibi reverendissimis DD. Antonio Bończa Miaskowski, Juris Utriusq, doctore scholastico et Vladislao Wierusz Walknowski (Trzemesnensi coadjutore abbate) canonico, cathedralibus Posnaniensibus. Die S. Vincentii Ferrerii, ipsis Nonis, Mensis Aprilis, Annò: Dñ. exercituū 1756. In ecclesia cathedrali Posnaniensi, circa amplissimè congregatam, dignissimorum insigniorumq; statuum, ac variorum hominum frequentiam canonicè, ducaliter, gloriosissimè, solennissimè, ac faustissimè installati*

in ordine, ad celeriore[m] faciliore[m]que, ex hostibus orthodoxae fidei, reportandam divinam victoriam & gloriam datae, missae & adhibitae; perenni autem subsequente[m] saeculorum memoriae, tam plausibilis actû! a M. Joanne Chrysostomo Sewerinowicz, Sacrae Theol. & Phil. doctore, publico sacrâ auctoritate apostolica Notario, ecclesiae collegiatae Szamotuliensis decano, Dąbrowianae cappellae S. Crucis in ecclesia parochiali Divi Joannis Baptistae ad Posnaniam sitae, praebendario fideliter descriptae, relatae etc. Typis Academicis, Posnaniae in Majori Polonia, impressae (1756). foljo, kart 53 (sygn. Cc₂).

Na odwrocie tytułu odbity kolorowo herb książęcy, poczem rymy na dwóch arkuszach.

Dalej 1 k. dedykacyi: Alexandro Jos. Sułkowski Ministro Status, a od -Ark. D zaczyna się szczegółowo genealogja Sułkowskich. Jagiell.

— Tessera Divina, Ite [znak ręki] ad Joseph, Gen: c. 41. v. 55. Virum Mariae, Mat: c. 1. v. 16. Illustrissimum scilicet, & Reverendissimum Dominum Comitem De Werbno Pawłowski, Sacrae Theologiae Doctorem, Dei & S. Sedis Apostolicae Gratiâ, Episcopum Niochensem, Ecclesiarum: Cathedralis Posnaniensis Archidiaconum, Collegiatae Dive Mariae Magdalenaе, Posnaniae, & Parochialis in suo haereditario Oppido Lwowek, Praepositum, Vicarium in Spiritualibus, & Officiale[m] Generalem Posnaniensem, Universis Hominum Statibus, in Venerationem Ejusdem Antistitis, & Applausum Magni sui Josephini Nominis Coelitibus Data; Per M. verò Joannem Chrysostomum Sewerinowicz, Sacrae Theol. & Phil: Doctorem, Publicum Sacrâ Auctoritate Apostolicâ Notarium, Ecclesiae Collegiatae Szamotuliensis, Decanum, Dąbrowianae Cappellae Sanctae Crucis, in Ecclesia Divi Joannis Baptistae foris Posnaniam sitae, Praebendarium. Die 19. Martii, A. D. 1756ti, Divinissimo Josepho Confessori, Sponso, B. Mariae V. Sacratâ, ac Anniversariâ, Promptissimô aditu, animô, cultu, & obsequiô, erga Eundem Reverendissimu[m] Praesule[m] Maecenatem Suum, Po-

snaniae, Publicè Effectuata. Ibidemq; Typis Academicis Impressa. fol., kartnb. 12.

Na odwr. tyt. herb Werbno, poczem wiersze i przedmowa. Następuje dłuższy poemat heksametrami na cześć Pawłowskiego. Przy imieniu Joseph ciągle się powtarzającym dodany zwykle znak wskazujący ręki.

Dzików. — Ossol.

— Vicarius in spiritualibus, et officialis generalis, celsissimi caelorum, & creaturarum Principis naturalis virtutum Ducis illustrissimi siderum, excellentissimi adaequatarum perfectionum ac reverendissimi Dni, Dni omnium saeculorum Antistitis, ipsius duntaxat veri Numinis; pastoraliumq; Ejus sollicitudinum & curarum comes Vir Literatus stylô Curiae Romanô-Tullianae, & M. Joanne Chrysostomo Sewerynowicz, in Alma Universitate Cracoviensi: Artium Liberalium, & Philosophiae Doctore, Publico Sacrâ Auctoritate Apostolicâ, Notario; in Academia Posnaniensi Rhetorices, & Dialectices Professore, deductus, & apparatus, per generosum verò Dñum Adalbertum Krzywosądzki, Polonū Patritium Equestris Ordinis, Auditorem Eloquentiae, in Stuba Caelestis Audientiae, Oratorio Colegij Lubranckiego in Posnaniensis ac in sacro frequentissimoq; Magni Judicij Amplissimorū Auditorū Hospitū Areopago, sub tempus renovationis Studiorum, & Promotionis Scholasticae, Annô Incarnati Universalis Judicis Dei Homini MDCCLXI (1741). Die XXI Mensis Novembris. Univerſo orbi, facundô ore promulgatus. Posnaniae, Typis Academicis. foljo, k. 20 nb.

Na odwr. str. tyt. herb Pawłowskich a pod nim pisali wiersze łac. uczniowie kolegium Lubrańskiego: Stan. Garczyński, Ludw. Szoldrski, Ant. Szoldrski, Józef Szoldrski, Wojciech Krzywosądzki, Tomasz Wolski studenci wymowy. — Tomasz Niegolewski Ant. Goczałkowski, Józef Gozdawa Bartoszewski, Stanisław Rutkowski, studenci poetyki. — Bartł. Niegolewski, Ign. Szoldrski, Teodor Gorzeński, Maksymiljan Malczewski, Florjan Krassowski, Marcin Olczewski, Ignacy Trapezyński i Wojciech Goczałkowski stud. gramatyki. — Dalej przypis prozą łac. Józefowi hr. na Werbnie Pawłowskiemu, uwiecznionemu w Akad. krak. Drowi Teologii, Archidjakonowi Poznańskiemu. Dalej mowa miana w roczną uroczystość obchodzoną po ukô-

czonych wakacjach przez uczniów Akademji. — Chociaż wyrażono na tytule, iż to mowa ucznia, bez wątpienia jest pióra profesora. Akad. — Jagiell. — Ossol.

— *Vincula votorum, honoris, fortunae, ac omnigenae prosperitatis, ex annulis concatenatarum virtutum; illustrissimi ac excellentissimi domini, D. Petri Magni comitis in Lachovice, et Sapieżyno; Sapieha, terrarum Smolenscensium: palatini ac generalis; principum ordinum Sancti Alexandri, in Auctocratia, et Aquilae albae in Sarmatia, equitis, exercituum Sacrae Regiae Majestatis et Reipublicae Poloniae Colonelli, Zdzytoviensis, Sokoloviensis etc. Capitanei; a M. Joanne Chryzostomo Sewerynowicz in alma universitate Cracov: Philos: doctore, publico sacrae auctor: apostol: notario, praeclarae collegiatae ecclesiae Szamotuliensis decano; Dąmbrovianae autem capellae S. Crucis, in ecel: S. Joannis ad Posnaniam praebendario connexa. Sokoloviae in Lithuania sub auspiciis vero annui recursus, ac festivitatis celsissimi principis Apostolorum Petri, tutelaris sui, eidem illustrissimo praecepti senatori, eruditorum mecaenati optimo maximoq; ad obligationem publicae gloriae, in circo confluentium gratulationi, magnorum hospitem Cozmini in Majori Polonia, anno ligati humanitate verbi divini 1747mo die jovis 29na mensis Junii porrecta. Posnaniae typis academicis. foljo, kart 20 nlb.*

Całe wierszem, na końcu dedicatio prozą. Branic. — Jagiell. — Krasin. — Wileń.

— *Votum Saeculorum, Illustrissimo, & Reverendissimo Domino, D. Josepho Thaddeo De Kiekrz Kierski, Dei, & Sanctae Sedis Apostolicae Gratiā, Episcopo Bolinensi, Suffraganeo, & Praeposito Cathedrali Posnaniensi, maximo Eruditorū Aestimatori, Maccenati. & Ahati In, (sic) Ara Honoris, Fortunae. & Incolumitatis. à M. Joanne Chryzostomo Sewerinowicz, in Alma Universitate Cracoviensi Artium Liberalium, & Philosophiae Doctore, Publico Sacrae Auctoritate Apostolicā Notario, in Academia Posnaniensi Rhetorices, & Dialectices*

Actuali Professore, sub Gratificationem Novi Anni 1742di. Eidem Illustrissimo Antistiti die 1ma Mensis Januarij In Signum Clientialis Animi, & obsequii; Appensum, & Centuriā Carminum Inscriptum: Posnaniae, Typis Academicis (1742). w 4ce, k. 4 nlb.

Na odwr. herb i wiersze, które obejmują także i drugą kartę. Poczem poemat: *Votum saeculorum centuria carminum. Wspomina w nim Hozjusza. Ossol.*

— ob. Barclaius (Argenida 1743) — Kalicieński St. Winc. (Lingua 1766) — Kwapiński Stan. (Species 1733) — Marchocki Franc. Józef (Navales coronae 1732) — Siemiński Stan. N. (Mędrzec 1741).

SEVOA F. H. Obowiązki Osob Stanu Duchownego Część Pierwsza Wstęp Do Kapłanstwa Czyli Nauki Duchowne Dla Gotujących Się Do Święceń, Y Sposobiących Się Do Kapłanstwa, Zebrane z Pisma Bożego, z Dzieł Oyców SS. z wyroków Konceyliów i Papieżów, z zdań sławnych Teologów i Autorów Kościelnych. Przez Xiędza F. H. Sevoa Direktora Seminarium Reneńskiego po francusku napisane. A przez Xiędza P.(iotra) Gniewczyńskiego K. S. K. Ł. na Polski Język przełożone. Tom Pierwszy. w Łowiczu Roku 1793. w Drukarni JO. Xięcia Jmci Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego. w 8ce, k. 4 nlb., str. X, 585 i 2 nlb.

Tytuł pierwszy: Obowiązki osób Stanu duchownego Dzieło bardzo użyteczne dla kapłanów, y dla sposobiących się do kapłanstwa.

Na odwr. k. tyt. zezwolenie na druk dane w Łowiczu 7 września 1793. Dedyk. Michałowi Jerzemu Poniatowskiemu, arcyb. gnieźn., prymasowi... podpisana przez X. Piotra Gniewczyńskiego. Pisze, że przeznaczają ją dla plebanów. Poczem: Przedmowa.

Toż... Część Druga Rekolekcyje Dla Kapłanów Zebrane i ułożone z Dzieł Oyców Świętych, którzy w materyach tyczących się nayistotniejszych obowiązków Kapłańskich, nayiaśniej, naygruntowniej, i naymocniej pisali. Przez Xiędza F. H. Sevoa... napisane A przez.. przełożone. Qui Justus est, justificetur adhuc; & Sanctus, sanctificetur adhuc. Apoc. c. 22. v. 11. Tom Drugi. w Ło-

wiezu Roku 1794... w 8ce, k. 2 nlb., str. XLVIII i 493.

Toż:... Część Druga Rekolekcyę Dla Kapłanów... Tom Trzeci. w Łowiczu Roku 1795... w 8ce, k. 2 nlb., str. 582.

Toż:... Drugie Rekolekcyę Dla Kapłanów. O szczególnych występkach, których się powinni strzedz, i cnotach, w których się powinni doskonalić Kapłani i inni Duchowni... Timete Dominum omnes Sancti ejus... diverte a malo & fac bonum. Psal. 3. Tom Czwarty. w Łowiczu Roku 1795... w 8ce, str. VIII i 545.

Pierwsze tytuły w tomach II, III i IV takie, jak w tomie I.

Jocher 4:304.

Akad. — Bibl. Kłódaws. — Czartor. — Warsz. Uniw.

Sewriusówna Anna ob. Ephron Jan (Powinszowanie 1680).

Sex alae Seraphicae ob. Bonawentura S. (R. Grabia 1699) — Machowski Wawrz. (1703 i 1711).

Sexenna albo sześćo niedzielne nabożeństwo (1752) ob. Alojzy Gonzaga.

SEYD Numan Bey. Mowa Jasnie Wielmożnego Seyd Numana Beya Efficendy Baszy Mouhassebedgi, Posła Extraordinarynego od Prześwietney Porty przysłanego do Krola y Rzeczypospolitey Polskiej, gdy mu w Izbie Senatorskiej od J. K. Mości Audyencya pozwolona była, Miana. Od Pierwszego zaś J. K. Mei Tłumacza na powtor językiem Łacińskim mowiona. (B. m. dr. i r.) (Warszawa 1777?). fol., k. 1 nlb.

Do egz. Czartor. dołączona jest „Odpowiedź od Tronu przez Jasnie Wielmożnego Jmei Xięzda Kanclerza Wielkiego Koronnego na tę Mowę dana”. (foljo, k. 1 nlb.). W odpowiedzi tej kanclerz w. kor. zaznacza we wstępie: „Pan moy Najmilszyszy, Wolnemu Narodowi Polskiemu od lat XIII. łaskawie panujący”, a więc wypada r. 1777, w którym to roku kanclerzem był Andrzej Stanisław Młodziejowski, biskup poznański.

Obję strony głoszą wzajemną przyjaźń.

Branic. — Czartor. — Krasinś. — Warsz. Uniw.

— Mowa posła tureckiego extraordinarynego Seyd Numana Beya do Jego Krolewskiej Mosci y Rzeczypospolitey Polskiej miana przy poźegna-

niu w Senacie, a językiem łacińskim tłumaczona przez Jme P. Antoniego Kruttę pierwszego J. K. Mei Tłumacza, y poselstw konsyliarza. fol., k. 1 nlb.

Przy tem druga karta stanowi: Odpowiedź na tę Mowę dana w języku łacińskim przez Jasnie Wielmożnego Jmei Xięzda Kanclerza W. K. Biskupa Poznańskiego (Andrzeja Młodziejowskiego). fol., 1 karta.

Mowa Seyd Numana zaczyna się: Jego Majestat Cesarzski... przy iego wstąpieniu na tron...

Data tasama co wyżej. Czartor. — Ossol.

Seydel ob. Seidel.

Seydler Szymon ob. Seidler.

SEYFER Ez haim, schehiber hucaw.

Chaim Wital... [po hebrajsku].. 1784. fol.

Wydane nakładem Józefa Czartoryskiego stolnika litews. starosty Lackiego.

Czartor.

Seyfert ob. Siefert (Anticibratio).

Seyffert Christian Salomon ob.

Kostka Stanisław (1728) — Relatio (1728).

SEYFRIED Daniel. Freud- und Friedens- Seule, Auff den Hochzeitlichen Ehren-Tag, Des Ehren-Vesten, Nahmhafften und Wohlgeachten Herrn Daniel Seyfrieds, Vornehmen Bürgers und Handelsmanns Königl. Stadt Dantzig. Und der Viel Ehr und Tugendreichen Junfr. Marianna Ekkertin, Des weiland Ehren Vesten Nahmhafften und Wohlgeachten Herrn Simon Ekkerts, Vornehmen Bürgers und Handelsmanns Königl. Stadt Tobrn (sic) Nachgelassener Eheleiblichen Jungf. Tochter. Den 10. Octobris Anno 1679. Auffgerichtet Von Innen (sic) Benandten. Gedruckt In Thorn. foljo, kart 2.

Sprawozd. z posz. na Węg. nr. 284.

Muzeum w Peszeie.

Seyler Abr. ob. Seiler.

SEYLER (Seiler) Jerzy Daniel, Prof.

w Elblagu (ur. 24 lut. 1686 † 1765). Andreae Boreckmann, Summos praesidii fasces obtinenti. Dantisci 1705(?) foljo.

— Acta Lysezynskiana, oder ausführliche Nachricht von dem Leben, Schrifften und Schicksalen des berühmigten Polnischen Atheisten Casimir Lysezynski, aus glaubwürdigen Documenten zusammen getragen, und gegen Gottfried Arnolds Ausflüchte ins Licht

gestellet von George Dan. Seyler. Königsberg 1740. w 8ce.

Odbitka z Preuss. Zehenden T. I p. 7 str. 579. „Acta Lyszczyńska, wydał tenże Seyler gdzie masz ekzekucyi strasznej opisanie Kazimierza Lyszczyńskiego, ateisty; przy tej kazał stryj mój, a Xiążę Warmiński, do placzu. To kazanie jest w druku w Mowach odemnie wydanych“. Tak pisze Załuski Bibl. hist. 94. — Datę wyjścia dzieła podaje Tolckemith na rok 1743. Dziełko G. Arnolda wspomniane w tytule nie jest mi znane. — Por. tom XXI. 549.

— Q. D. B. V. Actus solemniss Eucharisticus in memoriam Quinti ab urbe regia Elbinga condita Seculi feliciter hoc anno exacti a studiosa juventute in Gymnasio Patrio d. XXVIII Novemb. habitus ductu G. D. S. Ath. Elb. Rec. et P. P. — [Taki sam tytuł po niemiecku]. — Gedruckt mit Christian Gaspar Preussen Schriften. IM fVINffhVnDersten Iahr Von ErbaVVng KönIGLICHER Statt ELBING In PreVssen (1737). foljo, str. nlb. 60 oraz 2 plany (gimnazjum i wieży kościoła).

Krasiańs.

— Analecta quaedam ad Ordinis Teutonici in Prussia Hospitaliorum historiam. w 4ce.

W programie szkoły elbl. z r. 1743.

Wydał także w latach 1734—1745 kilkanaście innych programów szkoły elbląskiej, której byłrektorem, ale większość ich nas nie dotyczy i dlatego je pomijam, odsyłając do Tolckemita.

— De Bibliothecae Elbingensis publicae origine, fatas, atque incrementis Dissertatio. Elbingae. 1736. w 4ce.

Ob. Triga orationum (niżej).

Jocher 1068.

— Dissertatio... de Gubernatoris in Prussia occidentali antiquitate, munere, juribus et abrogatione... tuebitur Sig. Meinenreis... ob. Meyenreis (XXII. 317).

Lilienthal Acta Boruss. II s. 237.

— Dissertatio juris publici Pruthenici de numero et ordine civitatum in Prussia majorum... resp. Chr. Nic. Tolckemith. Elbingae 1731. w 4ce.

Ob. Tolckemith.

Lilienthal Acta Borussica T. II s. 432.

— Dissertatio Juris publici Pruthenici de Prussia nunquam et nulli Tributaria A. O. R. MDCCXL (1740) d. VII. Apr. Sub auspiciis Augusti III. w 4ce.

Wyszło jako praca jego ucznia Grüttnera (ob.). Lilienthal Erlent. Preuss. V 36.

— Georgii Daniel. Seyleri Athenaei Elbing. Rect. Prof. Publ. Et Bibliothecar. Elbinga Literata. H. E. Elbingensium Sive Nominis Seu Eruditionis Fama Domi Forisqve Clarorum, Qui Diem Suum Obierunt. Memoriae. Elbingae, Litteris Preussianis. A. O. R. MDCCXLII (1742). w 4ce, k. 5 nlb, str. 134 i k. 1 nlb.

Dedyk. członkom magistratu Elbląga.

Podaje wykaz uczonych Elblągczyków od w. XIV. Pierwszy: Rudolpbus episc. Pomesaniensis. Z ważniejszych podano życiorys i dzieła: M. Lauterwalda, Jana Sprengela, J. i M. Myliusów, Jak. Schultesa, Jana Schiliusa, Zamehla Fryd. i Godofr., Dan. Sieberta, Wilh. Wella, Kar. Ramseys (autora kilku dzieł rękop.), C. Lentula, Izraela Hoppego, S. Corelliusa, Krz. Porschiusa, Woitiusa, Tolckemita; kończy: Spicilegium post messem, sive supplementa ad clarorum Elbingensium memorias.

„Rzadkie te książki, tylko exemplarzów sto było drukowanych, tak mię ktoś upewnił. Był rękop. przydatków przedany w aukcyi po jego śmierci komuś...“ Tak pisze Załuski Bibl. hist. 162. — Friese III 128. — Wiszn. I 121 a za nim Jocher 2145. maja z datą 1740 r.

Dochował się w Elbląskiej bibl. miej. rękopis przekładu tej pracy pióra Tolckemita. Akad. — Czartor. — Chrept — Jagiell.

— Entwurf seines zu edirenden Polnisch und Preussischen Münz- u. Medaillekabinets. Plin. L. 1. Epist. 9. Satius est otiosum esse quam nihil agere. Danzig an. 1720 w 4-ce, str. 16.

Gelahrt. Preuss. I, 272.

Ob. niżej str. 422.

Jagiell.

— Warscheinliche Gedancken über eine sehr alte und rare Müntze mit dem Bildniss und Nahmen des ersten Preussischen Apostels und Märtyrers S. Adalberti.

Umieszczono w Lilientala Erlautertes Preussen. II 79—95.

— Gratulatio honoribus C. E. Baueri. Lugduni Batavorum. 1716. foljo.

— Leben Stanislai I. Königs von Pohlen, mit Nöthigen Anmerkungen Urkunden und Müntzen erlüttert von S. *** Welchem das Leben des Cardinals Michael Radziejowski beygefüget worden. Stockholm. 1737. (Na końcu:) Stockholm, Auf Kosten Olaus Karls-

knapp. Carlskron, Gedruckt durch Adalbert de Groy. w 8ce, k. 5 nlb., str. 566, k. 14 nlb., karty 96 a i 96 b, k. 6 znaczoney cyfra 218, k. 234, 275 a, b, c, d, e, k. 324 dwie; k. 3 nlb., str. 94; nadto rycin 24.

Ryciny dodane są następujące: portret króla Stanisława, jego żony Katarzyny, córki Marji, królowej franc., Teodora Potockiego prymasa, posła tureckiego do Szwecji i Polski z r. 1733; następnie 17 tablic z medalami Leszczyńskiego (wszystkie w 8ce) i 1 tablica foljo z obeliskiem na cześć królów Stanisława Leszczyńskiego i Karola XII z podpisem E. Geringius sculpt Holmiae.

„Leben Stanislai“ rozpoczyna się od przedmowy, w której autor niesprawiedliwia się, dlaczego pisze biografję żyjącej osobistości. Życzy sobie, aby jakiś voltaire opisał kiedyś lepiej od niego to barwne życie. Mówi, że zebrał do swej pracy liczne dokumenty.

Z tekstu widać, że opierał się na Epistolae Załuskiego, Memoires sur les dern. revol. (Przebend.), Voltaire'a życia Karola XII, Lettres Historiques (czasopismo), Theatrum Europeum. Dokumenty, jakie zebrał, przytacza in extenso w tekście lub przypiskach.

Książkę podzielił na 3 części. W opowiadaniu swoim dochodzi do r. 1736 (str. 566).

Poczem na 14 nlb. kartach: Register Derer... vorkommen Sachen (indeks rzeczy i nazwisk). — Na jego końcu podane powyżej miejsce nakładu i druku.

Poczem kilka kart luźnych (96a, 96b, sześć kart 218, itd. jak podano wyżej). Są to dodatki dodrukowane później, odnoszące się do faktów, opisanych na odpowiednich miejscach w dziele. — Seyler miał zwyczaj już po wydrukowaniu książki dopełniać ją ex post nowo wydrukowanymi kartkami.

Czy jednak można uważać Seylera za autora tej pracy?

Na tytule autor podpisał się literą S. Jest ona ogólnie rozumiana jako pierwsza litera nazwiska Seylera, którego z Leszczyńskim łączył bliski stosunek (z czasu oblężenia Gdańska). Tak twierdzi również najważniejszy dla tej epoki bibliograf tj. Załuski w następie podanym przezemnie poniżej i tak przyjmuje cała nasza nauka. Jest to jednak niesłuszne. Albowiem Tolckemit, wychowanek Seylera i dobry bibliograf, w dziele swoim p. t. Elbing. Lehrer Gedächtnis (z r. 1753) pisze w 8 lat po śmierci Seylera co następuje: Obgleich der seel. Herr Seyler zu diesem Werk nur den Namen, den Stylum, die Münzen und einige Anmerkungen her-

gegeben, und folglich das grösste Recht und den grössten Theil daran hat, so ist doch ein anderer der Urheber desselben. Nämlich Herr M. Gerlach, der sich eine Zeitlang in Danzig. hernach aber in Elbing... und endlich nach Petersburg... und Hofmeister bey des Russ. Admirals Gollowkins Kindern geworden“. Popiera to Tolckemit uwagą, że noty na str. 402 nie mógł Seyler napisać. (Istotnie jest to nota jakiegoś wydawcy, a nie pochodzi od autora).

Gerlach byłby więc autorem a Seyler wydawcą i redaktorem życia Stanisława Leszczyńskiego. Mimo to mieszczę to dzieło tutaj, pod Seylerem, gdyż mój ojciec pod Gerlachem go nie zanieścił.

Do życiorysu Stan. Leszcz. dodane jest, jak zapowiada tytuł, drugie dziełko tj. biografja Radziejowskiego. Ma ona osobną kartę tytułową (i osobną paginację). Karta tytułowa brzmi:

Leben des Cardinals Michael Radziejowski Erz-Bischofs zu Gnesen und Primas Regni in Polen Aus bewährten Nachrichten und Urkunden Mit unpartheyischer Feder entworfen Von einem genauen Kenner der polnischen Geschichte. Stockholm. 1737. [Na końcu: Stockholm i t. d. tak, jak przy żywocie Stan. Leszcz.]. w 8ce. k. 3 nlb., str. 94 i portret Radziejowskiego.

W przedmowie wydawca oświadcza, że wydaje bez jego wiedzy utwór bezimiennego autora, który nie chce odsłonić swego nazwiska. Autor ten wyzyskał wiele nieznanych pism. (Z tekstu widać, że głównie oparł się na zbiorze Załuskiego, nadto cytuje Puffendorfa, Dalleraca etc.)

Kwestja autorstwa również i tego dziełka nie jest jasną. Przypisywane ono bywa niejakiemu Jungschultzowi, a to na podstawie Załuskiego, który w Bibl. hist. 44 pisze: „Seyler Jerzy Daniel, rektor szkół elbląskich, wydał był anonime życie Stanisława króla z numizmatami siedmnastą, które do jego historii należą, i życie przydał Radziejowskiego, Kardynała, mego spójnuszny: sztychował Gering je w Sztokholmie, w Kalskronie raczej, wydał Carlknapp. Są trzy edycje: Nürnberska z nich najpośledniejsza. Wydał ją i po polsku jakiś bezimiennik. Autor zaś Kardynała życia anonimus jest Jungscholtz, a wydał je z listów mego stryja“.

Wedle tej wiadomości Seyler byłby autorem życia Stanisława, a Jungschultz autorem życia Radziejowskiego, które po raz pierwszy wyszło w r. 1704 (ob. tom XVIII str. 666). Tymczasem w części I (str. 3 przypis) „Leben Stanislai“ jest bardzo ostro naganioma praca Jungschultza: „so verwer-

ren und mit so viel falschen Nachrichten an gefüllet ist, dass es kaum der Mühe des Lesens verlohnet“.

Już z tego można wnosić, że praca Jungschultza (1704) i tutaj dodany życiorys nie są identyczne, a Załuski się myli.

Istotnie z porównania obu prac okazuje się to niewątpliwie. Tekst i metoda Jungschultza są odmienne. Jest to pamflet, oparty na współczesnych relacjach (np. Puffendorffa, Connora, na gazetach, na Zieglera Schauplatz, na Roussa Casimir, na metryce koronnej??). Tekst obecnej biografji oparty jest głównie na Epistolae Załuskiego, które wyszły w r. 1709–1711, a więc w kilka lat po pracy Jungschultza. Pamflet Jungschultza napisany ze stanowiska polityki saskiej (zapewne płatny), a biografja niniejsza sprzyja sprawie Stan. Leszczyńskiego. Załuski popełnił więc omyłkę, a za nim poszli inni, między nimi mój ojciec, zamieszczając w tomie XVIII niniejszą biografję pod Jungschultzem.

Wobec tego byłoby najnaturalniejszym przypuszczenie, że i biografja Leszcz. i biografja Radz. wyszły z pod tego samego pióra. Istotnie metoda obu prac i źródła są podobne, a stanowisko polityczne jednakowe. Autorstwu Seylera przeczy znowu Tolckemit, pisząc co następuje: „Der Verf. des Leben Radz. ist er (Seyler) nicht, sondern ein angesehenener Mann in einer benachbarten Stadt (blisko Elbląga, a więc zapewne Gdańsk lub Toruń?), der sich nicht gerne will nennen lassen und solches in einer anderen Absicht aufgesetzt“.

Wobec tego należałoby i to dzieło skreślić z listy pism Seylera, na której czasem figuruje. Może i to jest praca Gerlacha, który żył w Gdańsku, Toruniu i Elblągu?

Dzieło Seylera-Gerlacha cieszyło się ogromną popularnością, jak świadczą przedruki, przekłady i przeróbki niżej opisane. Tekst I wydania jest najobszerniejszy; inne teksty są skróconemi. Ale zdarzają się i w nich nowe wtręty, tak że nie wystarczy uwzględniać samego pierwszego wydania.

Równocześnie wyszła odmienna biografja Leszczyńskiego, p. t. „Merkwürdiges Leben“, pióra Ranfta (1736), o której obacz tom XXVI str. 125.

Jeszcze inna biografja Leszczyńskiego (Auberta) opisana jest w tomie XII str. 259 oraz XXI str. 228 (Leben 1770; La vie 1769).

Czyjego pióra jest „Leben des wohlth. Philosophen“ wydane w r. 1767 (stron 552) — które zamieściłem mylnie w tomie XXVI str. 125 pod Ranftem — nie umiem na razie określić. Może Auberta?

Wszystkie te biografje wyparła ostatecznie biografja Proyarta (1784) (ob. tom XXV

str. 321), przedrukowana kilkakrotnie, nawet w ciągu XIX wieku.

Stosunek tych biografji (Gerlacha, Ranfta, Auberta i Proyarta) nie jest ustalony.

Akad. — Czartor.

— Leben Stanislai I. Königs von Pohlen, Mit Einigen Anmerkungen erläutert von S.. Dem noch beygefüget Das Leben des Cardinals Michael Radziejowski, Ertz-Bischoffs zu Gnesen, und Primatis Regni. Zweyte Auflage. Magdeburg und Leipzig. 1737. w 8ce, kart 2 nlb. (Vorbericht), str. 282 i 62 (Leben des Card. Radziejowski).

Na ciele rycina (popiersie Leszcz. z podpisem: Stanislavs Rex, bez nazwiska rytow.).

W egzemplarzu Akad. są zamieszczone przyładkiem dwa tytuły. Drugi nieco odmienny: „...Mit Nöthigen Anmerkungen und Urkunden erläutert von S.. Welchem das Leben des Cardinals...“

Wydanie bardzo silnie skrócone w stosunku do edycji z r. 1737. Opuszczono uwagi i dokumenty. — Tem się zapewne tłumaczy istnienie dwóch kart tytułowych, z których tytuł ostateczny opuścił zapewne „dokumentów“, a zamiast „koniecznych uwag“ dał skromniejszy zwrot: „niektóre uwagi“. — Zapewne są i inne zmiany podyktowane obawami natury politycznej, gdyż edycja ta wyszła w Saksonji. Podczas gdy edycja pierwsza podaje się za druk sztokholmski. Akad. — Jagiell.

— Toż... 3 Auflage. Magdeburg und Leipzig 1740. w 8ce.

— Lebensgeschichte Stanislai I. Königs in Pohlen, Grossherzogs von Lithauen, Herzogs von Lothringen und Bar &c. &c. &c. aus dem französischen des Hr. D. C. ins Hochdeutsche übersetzt. Frankfurt und Leipzig Verlags Johann Albrecht Buchhändler in Nürnberg (1741). w 8ce, I Theil str. 176; II Th. str. 156.

Tekst odmienny w porównaniu do pierwszego wydania, a podobny do tekstu francuskiego z r. 1740.

Z ryciną króla: Nunzer sculps. Ossol.

— Toż... Stockholm 1741. w 8ce.

[Ilość kart, stron i rycin ta sama, co w pierwszym wydaniu t. j. w edycji z r. 1737, tylko dodano na końcu kartę z Bericht an den Buchbinder].

Druk głównej karty tytułowej identyczny w obydwu wydaniach.

Branic. — Czartor. — Ossol.

— Lebens-Geschichte Stanislaus des ersten, Königs in Polen, Gross-Herzogs von Litthauen, Herzogs von Lothringen und Bar etc. Aus dem französischen des Herrn D. C. *** übersetzt. Zwey Theile. Nebst einer Vorrede, in welcher diese Geschichte bis auf den heutigen Tag fortgesetzt ist. Nürnberg, zu finden bey Adam Jonatan Felsseckers seel. Erben 1757. w 8ce, k. 3, str. 176 i 156. Czartor.

— Histoire De Stanislas I. Roi De Pologne Grand Duc De Lithuanie, Duc De Lorraine Et De Bar, &c. &c. Par Monsieur D. C.***. Tome I. A Francfort, Aux Depens De La Compagnie. MDCCXXX (1740). w 8ce, portret, str. 182; — tom II str. 160 i 1 tablica.

Portret króla Stanisława Leszczyńskiego, umieszczony na początku t. I, podpisany: Venloé pinxit i Andreas Reinhardt Filius sculpsit.

Co mają oznaczać litery D.C.***. na tytule? Bibliografowie francuscy przypisują na tej podstawie autorstwo Cantillonowi (Ob. Quéraud La France lit. 1828 II. 188). W rzeczywistości nie są to cyfry autora, gdyż praca jest przeróbką z Seylera-Gerlacha, lecz jest to raczej cyfra tłumacza: J. G. de Chevrières'a.

Tekst jest skrócony. Dzieje Stan. I kończą się na str. 123 w tomie II, a zaczyna się: Etat Ancien et Moderne de la Lorraine (z tablicą książąt lotaryńskich od Kłódwiga II i hr. Hugona). Zyciorysu Radz. niema.

Akad. — Branic. — Czartor. — Czetwert. — Jagiell. — Uniw. lwow.

— Toż... A Londres, Chez Guillaume Meyer, Libraire dans le Strand, près d'Exeter Exchange, à la Tête de Boethaave. 1741. w 8ce, Tom I. kart 2 nlb. str. 216, portretów 4 i 15 tablic; — T. II. k. 2 nlb., str. 189, 2 portrety, 4 tablice i str. 19 nlb. (Catalogus Librorum).

Portrety i tablice rytował I. Besoet. Przedstawiają one (oprócz medali) Stan. Leszcz., kardynała Radziejowskiego, Kat. Opalińskiego, M. Leszcz., Teod. Potockiego, ambass. tureckiego, piramidę na cześć Karola XII. Mimo odmiennych rycin tekst ten sam co w poprzednim wydaniu. Na końcu tak samo od str. 145: Etat. de la Lorraine. Przedruk w tak krótkim czasie świadczy o niezmierniej popytności książki.

Czartor. — Dzików — Jagiell. — Raczyń.

— Toż... D. C.***. Londres 1769 w 8ce, (2 tomy).

Katal. antykw. D. E. Friedleina.

— Historia życia najjaśniejszego Stanisława I króla Polskiego, wielkiego Xiążęcia Litewskiego etc. Lotaryńskiego y Barskiego etc. Xiążęcia. Z francuskiego y niemieckiego na żądanie wielu po polsku zebrana, wielo kupfersztykami y notami objaśniona. Drukowano Roku Pańskiego 1744. w 8ce, str. 592, 7 portr. i 17 tabl. ryt.

W odezwie do czytelnika, pomieszczona jest przedmowa do pierwszego wydania tego dzieła w Sztokolmie (1737), wedle którego dokonane było tłumaczenie francuskie r. 1740. Są tu wspomniane także wydania Frankfurtskie nad Menem i Odrą (?), Magdeburskie, Lipskie i po innych niemieckich miastach.

Branic. — Czartor. — Jagiell. — Krasin. — Ossol. — Raczyń. — Wileń. — Zieliń.

— The history of Stanislaus I king of Poland, grand duke of Lithuania, duke of Lorain and Bar, etc. To which is added, a relation of his retreat from Dantzic: in a letter to a person of distinction. Written by Himself. Translated from the french. London: printed for C. Davis in Pater-Noster-Row; and T. Astley in St. Paul's Church-Yard 1741. w 8ce, str. 248.

Wspomniany tu list króla Stanisława por. z listem opisanym w t. XXI str. 219 (oraz Seyler Accur. Nachricht). Czartor.

— Joannis Hevelii Leben und Schriften.

W Erl. Preussen II. str. 727.

— Leben und Thaten Friedrich Wilhelms des Grossen Churfürstens in Brandenburg... Mit Medaillen und Münzen erläutert. Franckfurt und Leipzig. fol., str. 8, 308 i 14.

Druk w istocie w Gdańsku.

Dzieło to należy do rzadkich. Tak znakomity historjograf pruski jak Toeppen zna je tylko ze słuchu (Zeitschrift des westpr. G. Ver. XXXII. 1892 str. 108).

Krasin.

— Leben dreyer Bischöfe von Ermland, Maur. Ferberi, Joh. Dantisci et Tidem. Gisii.

W Gelahr. Preussen 3 i 4 Theil. i w Erlent. Preusen T. I s. 237—247, 861 (Dantiscus).

— Musa Elbingensis jubilans sive Actus eucharisticus, in memoriam secu-

larem tertii, ab inventa feliciter typographia, jubilaei. Elbingae 1741. w 4ce.

Ob. Lilienthal Erl. Preuss. V s. 843.

— Historische Nachricht von wahrsagenden Muntzen, oder derselben Vorbedeutungen, nebst ihren accuraten Abrissen, deme beygefüget Joh. Jac. Brackenhausen kurtze Nachricht von denen wahrsagenden Bilder-Säulen, oder Statuten, mit Kupferstichen. Dantzig 1733. w 4ce.

— Historische Nachricht von einigen raren Elbingischen Thalern.

W Lilienthala Erlautertes Preussen II. 727—737.

— Historische Nachricht von einigen raren Thalern der Stadt Dantzig.

W Lilienthala Erlaut. Pr. IV. 730—740 2 ryciny.

— Zuverlässige Nachricht von der eigentlichen Verfassung des Gymnasii in Elbing, welche bey Gelegenheit des auf den 13. Septemb. angesetzten Schulfestes öffentlich bekannt machen, und dadurch zugleich die hohe Gegenwart E. Hoch-Edl. und Hochw. Raths, wie auch Aller, so Geist- als Weltlichen Standes respective Hoch- und Wohlgeeynten Musen-Gönnner schuldigster massen dazu erbitten sollen und wollen George Daniel Seyler, Rect. P. P. & Bibliothec. Elbing, mit Preussischen Schriften. 1742. w 4ce, k. 14 nlb.

Na k. 7 nlb. osobny tytuł: Q. D. B. V. Catalogus Praelectionum Et Operarum Publicarum In Athenaeo Elbingensi Deo Favente Expediendarum, Jvssv Et Avtoritate Magnifici Et Ampliss. Magistratus Publicatus. A. O. c1010CCXLII (1742).

W rozdz. I omawia urządzenie szkoły, w II naukę, w III karność.

Biderman Acta scholast. III 238. — Jocher Obraz. Czartor.

— Accurate Nachricht von der Russisch und Sächsischen Belager- und Bombardirung Der Stadt Dantzig. Nebst einem dazu nöthigen Anhang derer Manifeste, Edicte, Briefe, und anderen Schriften. Von unparteyischer Feder entworfen. Mit Kupfern. Cöln, bey Hans Paul Merian. 1735. w 4ce, k. 3 nlb., k. 8 lb., str. 9—22, k. 23 i 24, str. 25—26, k. 27 i 28, str. 29 i 142,

k. 1 nlb., str. 187—333, k. 2 nlb., 2 ryciny i 1 plan.

Toż:... Zweyter Theil... w 4ce, k. nlb. 4, str. 369—464 (z 2 miedziorytami); k. 1 tyt., str. 555—671 (z tablicą); k. tyt. 1, str. 739—788 (z 2 miedziorytami); k. 1 tyt., str. 923—980; k. 2, str. 1105—1424; k. nlb. 18 i 1.

Błędy i luki w liczbowaniu dzieła świadczą, że było drukowane zaczynając naraz od kilku miejsc dzieła.

Bliższy opis obacz w tomie XV str. 50 pod Danzig. — Jest on tam mylnie dany, gdyż autorstwo Seylera (z pomocą Schultza) wydaje się być stwierdzone. Stwierdza je tytuł drugiego wydania (1762), gdzie Seyler wyraźnie wymieniony jako autor a Schultz jako współautor. Przy opisie tego drugiego wydania podają bliższy wykaz treści i rycin.

Ale należy naznaczyć, że uczeń jego Tolckemit (Elb. Lehrer Gedächtniss) nie wyjawia autorstwa Seylera, choć musiał przecież wiedzieć o tak obszernej i tak bardzo osobistemi przeżyciami zabarwionej jego pracy. Widocznie Seyler za życia umyślnie zataił swe autorstwo, zapewne ze względów politycznych (praca jest za Leszczyńskim a przeciw Augustowi III i jego stronnikom).

Odpowiedź na to wyszła p. t. Die entlarvte Parteylichkeit (ob. tom XVI. 51).

Por. wyżej pod Schlus.

Akad. — Branic. — Czartor. — Kijów — Krasin. — Ossol. — Wileń. — Zielin.

— Alt- und Neue Polnisch-Preussische Chronica, oder Kriegs- und Friedens-Geschichte der Polnisch-Preussischen Lande und Städte, als: Danzig; Thorn; Elbing; Marienburg; Graudenz; Kloster Oliva etc. in zwey Theilen mit vielen Urkunden verfasst durch George Daniel Seyler und D. George Pet. Schultz, P. P. Mit vielen schönen Kupfern gezieret. Erster Theil. Frankfurt und Leipzig. Bey Hans Paul Merian. 1762. — Toż:... Zweyter Theil. Frankfurt und Leipzig. Bey Hans Paul Merian. 1762. w 4ce, k. 4 i stron 1—1424 (z temi samemi lukami i błędami, co w pierwszym wydaniu), k. 19 nlb.

Jest to nowa, tytułowa edycja dawniejszego wydania. Data zmieniona tylko na pierwszej karcie tytułowej pierwszej części. Rycina przed kartą tyt. z podpisem: C. Fritsch sculps: Hamb: przedstawia siedzącą postać kobietę, wspartą lewą pachą na kotwicy, w płaszczu gronostajowym,

w koronie na głowie, na którą z góry dwa słońca rzucają swe promienie; po jej prawej ręce, wspartej na postumencie, stoi uskrzydłony starzec z kosą i klepsydrą na głowie (czas) i obiema rękami obejmuje postument, którego również oburącz dotyka się postać kobieca z jagnięciem u prawej nogi; nieco w tyle stoi czarna postać tyłem odwrócona z głową Meduzy, z rękami wzniesionymi w górę, trzymającymi jakieś rośliny; po lewej ręce postaci kobiecej siedzącej siedzi pisząca postać kobieca ze słońcem nad głową (prawda). U góry postać kobieca z głową, otoczoną aureolą, siedząca na obłokach w obręczy, z berłem promieniejącym w prawej ręce, na tle morza, okrętów i miasta. Pod ryciną w 2ch kolumnach ośmiowiersz: Des Preussen-Landes-Haupt ward von zweij Landes-Sonnen, Die Polens Zwietracht-Geist auf einem Thron gesetzt, Zu gleich geliebt, gehasst, bestrahlt, verbrandt, gewonnen, Und so zu gleicher Zeit beschütztet und verletzet; Ihr Hoffen ward zur Pein, die Treue zum Verbrechen: Allein die Providenz ergreift sie bey der Hand, Durch die Gedult und Zeit wird ihre Noht gewandt, Und Wahrheit will vor sie ein richtig Urtheil sprechen.

Po przedmowie znajduje się duży plan (66 × 39 cm.) z napisem u góry: Dantzig im Prospect der Weichsel-Seite, unter der Russisch-Sächsischen Belagerung 1734. U dołu objaśnienia i podpisy: D. Schultz delineavit ad vivum i G. P. Busch sculptit Berolini. Jest to piękny rysunek bombardowanego miasta.

Wydawca w „Vorbericht“ zawiadamia, że dodał dziełu nowy tytuł, bo dawny tytuł nie odpowiadał treści i dlatego książka się nie rozeszła. Twierdzi, że nawet pisma Pufendorfa i Ludewiga w skutek złego tytułu stały się makulaturą.

Poczem idzie Vorrede autora (Seylera). Autor przedstawia się jako Niemiec bezstronny, który szereg lat w Gdańsku bawił. Całe oblężenie przeżył na miejscu (2 karty). Poczem idzie 1 strona nlb., a na odwrocie jej (verso!) zaczyna się liczbowanie od 1—142. Cała ta część jest kroniką z czasu przed i podczas oblężenia tj. od 8 lutego 1733—29 lipca 1734.

Poczem z osobnym tytułem: Anhang Zu der accuraten und aufrichtigen Nachricht Von der Russisch-und Sächsischen-Belager und Bombardirung der Stadt Danzig (strona 187—333 i 2 str. nlb. Verzeichniiss derer Sachen).

Jest to zbiór różnych dokumentów odnoszących się do wypadków r. 1733 i 1734. — Na str. 231: Reflexion eines gewissen Edelmannes über die gewaltsame Coronation... 1734. (Ob. tom XXVI. 154). — Na str. 238: Kurtze Erzählung... bey denen Wahlen

der Könige von Pohlen (historja bekrólewki). — Na str. 245: Revidirte Wach Ordnung der Stad Danzig (i inne wilkierze gdańskie z r. 1734). — Na str. 290: Kirchen Gebet. — Na str. 320: Puncta kapitulacyi.

Po str. 196 tablica (folio) z 3ma medalami, wybitymi przez Gdańsk po śmierci Augusta II.

Część II obejmuje: 1) przedmowę (zwalczającą bajki krążące o oblężeniu, np. dziennik Zschakwitzka); 3) str. 369—464 obejmują kronikę oblężenia (z medziorytową mapą ujść Wisły) ze spisem oficerów na końcu i tablicą osób zmarłych, ochrzczonych i zaślubionych podczas oblężenia.

Poczem z osobnym tytułem: Ordentlicher Tage Register Von denen Unternehmungen Derer Russen und Sachsen Bey der Belagerung der Stadt Danzig. Von unpartheyischer Feder entworfen. Cöln, bey Hans Paul Merian, 1737. w 4ce, str. 555—671 (Z tablicą Orangie Compagnie). Jest to znowu opis oblężenia. Na str. 651 inkwizycja w sprawie ucieczki Leszczyńskiego. Poczem z osobnym tytułem: Thor-nische Begebenheiten. Welche Zu gleicher Zeit Der Danziger Belagerung 1733. und 1734. Sich merkwürdigst zugetragen Von unpartheischer Feder entworfen. Cöln (sic), bey Hans Paul Merian, 1737. w 4ce, str. 749—788 (z planem Torunia i z medziorytem Lubicza pod Toruniem; widok przed spalaniem i po spalaniu; zwracam uwagę stenografów na ten ciekawy rysunek wei, jedyny może z tego czasu). Obok str. 744 medzioryt przedstawiający posłów tureckich (z fajkami!).

Poczem z osobnym tytułem: Elbingische Geschichte Welche Zu gleicher Zeit der Danziger Belagerung 1734. Merkwürdigst sich zugetragen. Von unpartheyischer Feder entworfen. Cöln (sic), bey H. P. Merian, 1768. str. 923—980 (z planem Elbląga).

Poczem z osobnym tytułem: Anhang Des Kurtzen Auszuges Alter und Neuer Pohl-nisch-Preussischen Kriegs-Geschichten, von Unpartheyischer Feder gesammelt. Cöln, bey Hans Paul Merian, 1740. w 4ce, 2 k. nlb., str. 1105—1424 oraz k. 19 nlb.

Rozpoczyna: Verzeichniiss derer Sachen... Poczem idzie 55 aktów, wierszy, rozpraw etc. Między niemi: Wiersz Woltera o Leszcz.; liczne wiersze z okazji oblężenia; korespondencje z radą; manifest magnatów z r. 1733; układy Francji z Rosją; pacts conventa; Send Schreiben eines Pohlischen von Adel (ob. wyżej str. 375); Sentiment der Pohlischen Nation, Besonders der Sandomirschen Confoederation Welches dem Russ. und Cosack. Geschlechte communiciret worden (o zbliżeniu polsko-ross.) (ob. wyżej str. 000); Brief eines Piasten

(odpowiedź na „Respons anonymi“) (ob. tom XIII 343 i XXVI 258); instrukcja cara względem Stan. Leszcz.; memoriał hr. Welszeka i listy prymasa do cesarza; Unvorgreifliche Gedancken von dem poln. Interregno (druk. współcześnie po ang., franc. i niem.,.... obacz tom XVII, 73); itp.

Kończy spis przedmiotów, ułożony rzeczowo dla obu części i Errata.

Akad. — Czartor. — Jagiell.

— Oratio in memoriam Friderici Augusti II. Elbingae, 1733. w 4ce.

— Panegyricus D. Augusti II Polon. Regis memoriae dictum.

W Schultzza J. P.: Historia interregni et comitiorum in Prussia a. d. 1733. celebratorum (z programmatem).

— Triga orationum inauguralium, quarum primam de cura posteritatis, cum Con-Rectoris munus adiret. Alteram de Vineae litteraria, cum rectoris sparta mactaretur. Tertiam de Arte magna nihil sciendi circa novi Con-Rectoris et Mathes. professoris introductionem publice dixit. Accedit ejusdem Bibliothecae Elbingensis publicae Diatyposis historica et ad benevole augendam eam seduloque frequentandam, amica invitatio. Elbingae, typis Prussianis, 1736. w 4ce, sygn. K₄ (kart nlb. 40).

Jagiell.

— Der preussische Wahrsager, d. i. Bruder Herrmanns von Lenin wunder-same Prophezeiungen von den Regenten des Churfürstl. Hauses Brandenburg und Königreich Preussen, und deren Bestätigung des Kayserl. Thrones, nebst verschiedenen, die Europäischen Staaten, sonderlich aber Polen, Oesterreich, Schweden betreffenden... Prognosticis... von Torcaster. 1741. w 4ce.

Tolckemith Elb. Lehr. str. 291.

— Vita Andreae Christost. Załuski S. R. Imp. Principis Varmien. archicancellarij Regni.

W Contin. Gelahrtes Preussen (obacz t. XXV. str. 238).

— Vita Andreae Olszowski Primatis Regni.

W Gelahrtes Preussen (ob. jak w.).

— ob. Gruttner Sam. F. (1740) — Meyenreis Sigismundus (1731) — Tolckemith Christ. Nicol. (Dissertatio 1731).

Pozostawił w rękopisie dzieło: Historia Poloniae per nummos illustrata. Rękopis jest w bibl. miej. elbląskiej (Q. 52).

Liczne jego prace, nas bliżej nie obchodzące, zamieszczone są w Gelahrtes Preussen i w Erl. Preussen (ob.) oraz w Acta Borussiae. Wylicza je Tolckemith (który jednak na ogół dał bibliografię nie wyczerpującą jego pism).

Schulz w Gel. Preussen II str. 339 (Lebenslauf). — Tolckemith Elbing. Gedächtn. 1753 str. 287—293. — Preuss. Zehenden 1740. — Preuss. Sammlung II. 175. — Janozki III. 72. — Sobieszcz. w Encykl. Org. XXIII. 189. — Lilienthal Erleutert. Peussen I 237—247. II 79. 95 V 26. 843 IV 720—40. — Gołębiowski O dziejop. 164. — Lechicka w Kwart. hist. 1927 s. 513. — Toeppen w Zeitschrift des westpr. Gesch. Ver. zeszyt XXXII str. 106. — Finkel III str. 1853.

SEYLER (Seiler) Jerzy Fryderyk.

Religia niemowlątek złożona przez D. Jerzego Fryderyka Seilera a z niemieckiego na polskie przetłumaczona i pomnożona przez Jana Daniela Janusza. w Wrocławiu u Bogumiła Löwa 1785. w 8ce, k. 4, str. 176.

Warsz. Uniw. — Zamoj.

SEYLER Ludw. Kryst. Henotica(?)...

Orientis praeside Guil. Bergero Caes. Mai. et Pot. Poloniae R... Witembergae 1723.

SEYLER S. O Naśladowaniu Nayśw.

Maryi Panny Matki Boskiej Ksiąg dwie przez S. Seylera w Sandomierzu 1786. w 8ce.

Jocher 6004 podaje według Katal. Friedleina. — Porównaj Siruś.

Seym ob. Sejm.

Seyn, hetman mosk. ob. Nowiny z Moskwy (1634) — Sehin — Smoleńsk — Szehin.

Seynensis ob. Steinensis.

SFONDRATI Celestyn. Innocentia

vindicata, in qua ex S. Thoma petitis, ostenditur gravissimis argumentis angelicum doctorem. Pro immaculato Conceptu Deiparae sensisse et scripsisse. Authore: Coelestino Sfondrati ex ordine Scti Benedicti prius Sac: Rom: Imp: principe et abbate S. Galli, deinde S. R. E Cardinali alibi saepius, reimpressus, nunc Sandomiriae. Typis S. R. M. Collegii Soc. Jesu anno Domini 1758. w 12ce, k. 3, str. 282.

Dedykacja: Cosmo III Mediceo Hetruriae duci. Na odwołanie tytułu approbata z r. 1757. Drohob. — Jagiell. — Ossol.

Sfondrat Mikołaj ob. Walenty Rati-boriensis (Praktyka duchowna 1670).

SFORTIA Mutius. Mvtii Sfortiae Oratio Ad Illust.^{mos} Et Excellent.^{mos} Regni Poloniae Electores. Qua consulti Quisnam Sit Rex Eligendus. (Znak drukarza: dwa siołki z wieńcami i napisem u góry: Et animo et corpori). Venetiis, Apud Joannem Antonium Rampazettum. MDLXXXVII (1587). w 4ce, k. 12 nlb.

Odradza wybór Piasta. Powołuje się na przykłady z dawnego Rzymu. Natomiast proponuje wybór króla, „który chociaż obcy, jest Polakom narodowo najbliższy i prawie pod tem samym niebem urodzony“. Ma na myśli Habsburga. Oświadcza się za Ernestem (a nie za Maksymilianem). Cała mowa wystawia potęgę Austrii i obiecuje jej pomoc przeciwko Otomanom.

Data mowy nie podana.

Inne mowy obcych posłów wypowiedziane z tejże okazji ob. pod Brunus—Pawłowski St.—Severinus Clem.—Sparre (i Brahe). Wierzbow. III 2813. Akad.

Sfortia Pallavicinus ob. Quintianus Joannes Planerius (1574).

Sforza Bona ob. Bona królowa (tom XIII).

Shadek (Shadcovianus) Nicol. ob. Szadek.

SHAKESPEARE Wiliam. Samochwał albo amant wilkołak, komedia we czterech aktach na teatrze warszawskim reprezentowana. W Warszawie, w drukarni P. Dufour, drukarza J. K. Mci y Rzepltey. M.DCC.LXXXII (1782). w 8ce, str. 122.

Jest to tłumaczenie bardzo dowolnej próbkki z Szekspirowskich „Wesołych kumoszek z Windsoru“, dokonane przez Collo't'a d'Herbois (L'amant Loup-garon ou M. Rodomont). Tłomaczem jest Zabłocki. Pamiętnik warsz. Dmochow. 1801. III. 112. — Bentkowski Hist. lit. I. s. 560. — Estreicher Stan. Szekspir w Polsce (Kraków, 1892). — Zupitza w Jahrb. der deutschen Shaksp. Gesellsch. Weimar XXVII. str. 238—9. — Kąsinowski Bron. Pamięt. literacki 1905 R. IV Z. I. s. 61.

Czartor. — Jagiell. — Krasinś. — Zieliński.

— ob. Baryka Piotr — Dmochowski (Sztuka rymow. 1788) — Henriicus Unus (tom XVII. 110) — Krasicki

Ign. — Pamiętnik polit. i hist. 1786 (str. 93) — Regni fames (1681, 1727) — Rzewuski W.

Oprócz prac powyżej przytoczonych ob. o Szekspirze w Polsce XVIII w.: Bernacki Shakespeare w Polsce 1914, gdzie omawia znajomość Czartoryskiego Adama i Izabelli, Stan. Poniatowskiego, Krasickiego, Trembeckiego itp. — Tenże w wydaniu dzieł Szekspira Gebethn 1911. — Tenże w wydaniu Sarmatyzmu Zabłockiego w Bibl. narod. (1928). — Tenże Teatr za Stan. Aug. 1925 II. 151. (Na str. 329 o prze-róbce Romea). — Jaworski w Kurj. Iwów. 1907 (o Stan. Aug. jako tłumaczu). — Pilat Hist. liter. III. 136. — Bartoszewicz w Słowie polskiem 1913 nr. 503. — Szykowski Ossjan str. 43. — Tenże Dzieje komedji 1921. — Tenże Tragedja polska 1919. — Grabowski Krytyka liter. 1918. — Windakiewicz Teatr polski 1921 str. 17, 78, 86. — Calina (Nicoll) Shak. in Poland 1923. — O przedstawienie Króla Lira w Toruniu z pocz. XVIII w. mówi Stadni-czeńko w Tygodn. toruńsk. 1924. — Na zarejestrowany przezemnie w t. XXVI str. 164 djalog: Regni fames nie zwrócił dotąd nikł uwagi i nie zbadał związku z dram. hist. Szekspira.

Shamotulinus Gregorius ob. Szamoto-luski.

Schelvocke George ob. Siemienowicz Kazimierz (The great 1729).

SHELBURNE Wiliam, lord Lands-downe. Briefe über das Fürsten Bündnis zur Theilung von Pohlen (1794).

Ob. tom XIV, str. 345, gdzie bliżej tę książkę opisano.

— Letters on the subject of the concert of Princes... (1793) ob. Letters. Ob. tom XXI str. 238.

Książka wydana bezimiennie ale autorstwo Shelburne'a jest niewątpliwe, w obec czego powinna być ona tutaj umieszczona.

Bentkow. II 778. — Askenazy Napoleon i Polska I. str. 171. Czartor.

SHERIDAN Sidney, żona Tomasz Sz Sheridan († 1766). Pamiętki Miss Sydney Bidulph, wyięte z Jey Dziennika z angielskiego na francuzkie teraz na polskie przełożone przez H. F. P. K. M. Tom I. W Warszawie. W Drukarni P. Dufour, Konsyljarza Nadwor: Drukarza J. K. Mci, Dyrekto: Drukarni Prze-świēt: Szkoły Rycer. M.DCC.LXXXVI (1786). w 8ce, k. 2 nlb., str. 436. — T. II. k. tyt., str. 421. — T. III. k. tyt., str. 461. — T. IV. str. 417.

Dedykację Izabelli z Książąt Poniatowskich Branickiej, kasztelanowej krak., hetmanowej wielkiej kor. podpisał tłumacz. F. (ranciszek) Podoski Kl. (kasztelan) Maz.(owiecki). Mówi w niej, że tłumaczył z przekładu franc. (Prevota d'Exiles). — Gubrynowicz Romans w Polsce 1904 str. 70 twierdzi mimoto, że tłumaczył z przeróbki Robineta?

Na odwrocie tytułu czytamy: „Przestroga. Wydający to dzieło (Dufour?) chętnie korszysta z podanej sposobności saszczytu

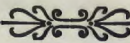
uczynienia, przymiotom serca i rozumu, przyznając tę pracę; dziaciopisowi Klaryssy i Grandissona^a. — Nie jest mi wiadomo kto był tym dziejopisem?

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

Sheridan Rysz. ob. Bogusławski (Szkoła obmowy).

Bernacki Teatr za St. Aug. II. 436.

Sherlaeus Robertus ob. Loeaechius Andr. (Encomia nominis 1609).

... ..
 ... ..
 ... ..

... ..
 ... ..
 ... ..

... ..
 ... ..
 ... ..

... ..
 ... ..
 ... ..

...

Dopełnienia i sprostowania

do litery S.

S. Uchwała dworska na Tatary 1614... (ob. tom XXVII str. 1).

Brückner Rozpr. filol. Akad. XII. 1919 str. 87 z egz. petersb.

S. A. Tentamen historicum de magnificis Collegii Scholarchalis membris, eorumque serie continua; viro illustri, per-magnifico, generoso, maximeque strenuo, domino Joanni Wahl, praeconsuli seniori, protoscholarchae, nec non administratori. Neringae ac districtus Scharpav.; et p. t. praesidi Rei Bellicae; maecenati suspiciendo; Die ejus natali consecrat cliens humillimus A. S. Ag. Ged. Gedani, Typis Thom. Joh. Schreiberi, magnif. Senatus et Athenaei typographi. 1745. w 4ce, str. 13. Czartor.

S. B. Conclusiones ex duobus annis studii unius lectionis juxta sensum paripatetico-scotisticum collectae sub tempus Canonicae Congregationis Provincialis patrum in Conventu Coninensi ordinis Minorum Reformatorem publicae disputationi expositae. Anno Domini 1793. die 14 Julii. w 4ce, kart 4.

(Autorem jest: Fr.(ater) B. S. R.(eform.) Lect. phil.

W łączności z tem stoi inna jego praca: Documentum perennis gratitudinis, o której ob. tom XX. 178.

Silva rerum 1925. str. 80.

S. B. ob. Spickermann.

S. D. T. ob. Podkanie.

S. I., drzeworytnik ob. Schäuufflein.

S. J. (Nauka iako o dobrym proszku)

ob. Schlichting Jerzy (w tomie XXVII str. 207).

S. J. ob. Szymanowski J. (w dziele: Historja polit. 1772).

S. J. S. In bissecularem memoriam Classis Supremae... ob. Sammet.

S. M. ob. Historja polit. (1772).

Sabatjanie ob. Seidel M.

Bliziej o tej sekcje ob. Merczyng w Przegl. hist. XII. 277 oraz Reform. w Polace 1928.

SABELLICUS Antonius. Rapsodiae historicae Enneadum XI... 1538 (ob. tom XXVII str. 4).

W bibl. Zam. jest egzemplarz z bibl. Zygm. Aug.

SACCHINI Ant. Dla miłości... ob. Miłość (Bibl. XXII. 392).

Bernacki Teatr II. 239.

— Wieśniaczka u dworu (1785)

ob. Wieśniaczka.

Przekładał Bogusławski W.

Bernacki Teatr II. 218.

SACHS Jan. De scopo... 1665 (ob. tom XXVII str. 11).

Ob. Tync w Tyg. tor. 1924. Zamoj.

Sackpfeifer (Der polnische), das ist allerhand lustige Geschichten, artige Fragen; kurtzweilige Antworten, pösserliche Reden von allerhand Standes-Personen, den kurtzweilliebenden Lesern zu Gefallen, aus dem Holländischen ins Hochdeutsche übersetzt und in Druck gegeben. 1663. w 12ce, str. 116.

Katal. ant. Weigla w Lipsku. — Hayn Bibl. germ. erot. VII. 23.

SACRANUS Joan. Elucidarius errorum... (około 1500) [ob. tom XXVII str. 13].

Kopra Dzieje malarstwa II (1926) omawia drzeworyt Unji florenckiej. W sprawozdaniu z tego dzieła (Silva Rerum 1927 nr. 8—9) twierdzi Piekarski, że to druk Hallera z lat 1594—9. Sądzi, że zapewne 1506 lub 1507.

— ob. Moroehowski Elj. (1612) — Orzechowski Stan. (De bapt. Ruth.) — Sakowicz K. (Epanorthosis).

SACRATUS Paweł. Epistolarum... volumen I, II, III. Bononiae 1586. w 12ce.

Listy od i do Szyszkowskiego Marc., Filipowskiego Hier., Stef. Batorego. Dużo o Polsce. Notata prof. Kota (egz. w bibl. Weneckiej św. M.).

— Epistolarum liber, Ferrariae, 1589.

W listach Mureta do niego pisanych (Epistolae 1604) jest list o planach Batorego co do sprowadzenia Sigoniusa do Polski.

List Mureta do Sacrata z r. 1578 o stosunkach swoich z Batorem ob. Czasop. Ossol. 1830, zeszyt 3, str. 10; Łempiecki Działalność Jana Zam. 1922 str. 38; Windakiewicz Padwa 1891.

SACROBUSTO Joan. Algorithmus... 1511 (ob. tom XXVII str. 18).

— Algorithmus... 1513 (ob. j. w.).

Oba te wydania omawia Piekarski Pierwsza druk. Unglera. 1926 str. 55.

Wydania z r. 1517 i 1522 są w Bibl. Zamoj.

Sąd Assesorski Zadworny, y obowiązki kanclerzów 1792. folio.

Dzików.

Sąd Marszałkowski ob. Zdanie (1764).

Sąd Trybunalski Koronny. Actum in Cur. Reg. Varsav. d. XXI. m. I. A. D. 1792. (Oblata Ant. Siarczyńskiego). folio, k. nlb. 4.

Dzików.

Sąd ziemiański... 1792 (ob. t. XXVII str. 17).

Ob. Winiarz w Kwart. hist. VII. 133.

Dzików — Zamoj.

SADEBECK August. Polens Ende... 1797 (ob. tom XXVII str. 17).

Dzieło to bywa często przyznawane F. Huebnerowi (obacz tom XVIII, 306).

Dziwulski Warszawa I. 170.

SADECIUS Gabriel Eutropius. Apologia pro Collegii Posnaniensis... 1583 (ob. XXVII str. 18).

Dedykowane Andr. Tęczyńskiemu woj. krak. z datą 17 lutego 1583.

W Bibl. Kórń. jest egzemplarz przypisany ręką autora: Andreae Dzierżanowski diuina benignitate abbati Vagrouicee.

Wojciechowska Z dziejów książki 1927 str. 188 nr. 28 opisuje egzemplarz archiwum diec. pozń. (oprawiony razem z Postulata 1585).

Sadkowski Wiktor (ob. XXVII str. 18).

Ob. Runkiewicz Istoria minskoj archiepiskopii 1893.

SADOWSKI Jakób. [Wiersze na cześć Grzegorza Kirnickiego p. t. Akadema tes times, druk. w Wenecji 1641].

Cytuje za Karatajewem Iwan Franko w Kwart. hist. 1892 str. 711. — Porównaj Łaskowski Teodozy w tomie XXI. 100.

(Sądy seymowe). Actum in Curia Regia Varsaviensi Die Vigesima Octava Mensis Maji Annô Domini Millesimô Septingentesimô Nonagesimô Primô (1791). Ad Officium et Acta praesentia Castrensia Capitanealia Varsaviensia personaliter veniens Magnificus Antonius Siarczyński... Constitutionem infrascriptam obtulit... Sądy Szymowe... fol., k. nlb. 6 (sygn. C₂).

Od k. C₁ verso: Sub eodem actu... Sędziowie Sejmowi obrani Roku 1791. Na końcu podpis: Puchała mp. Legi Popiński.

Por. wyżej na str. 21, gdzie podano dwa odbicia: jedno o 5 a drugie o 6 kartach. Ob. Actum w Tomie XII str. 53.

Akad. — Branic. — Raczyński.

Sądy Szymowe. (1791). folio, k. 7 (ob. t. XXVII str. 21).

Dzików.

Safo ob. Książnin (Erotyki 1779).

SAINT-AMAND. Moyse Sauvê... 1664 (ob. t. XXVII 24).

Dzików.

— Sonnet pour la Serenissime Reine de Pologne.

Ossol.

— Epistre à l'Hyver.

Ossol.

SAINT-BRISSON. Seguier (t. XXVII str. 24) ob. pod Seguier (str. 347—8).

SAINT Folx. Pałac milczenia... 1783 (t. XXVII str. 24) ob. Arcq (w Dodatkach).

SAINT Saphorin, poseł duński. Deklaracya Nayiasnieyszego Króla Jmci Duńskiego przez Jmci St. Saphorin ministra do Nayiasnieyszej Rzeczpltey skonfederowaney na Seymie roku 1766 uczyniona (1766). folio.

Branic.

SAKOWICZ Jan. De universo conclusiones... 1629 (ob. t. XXVII 26).

Dzików.

Sakowicz Kassian (ob. t. XXVII str. 26—30).

Ob. Grabowski Z dziejów lit. unicko-prawosł. 1922.

Sakwy (Nowohracki) (ob. t. XXVII str. 30).

Ob. Badecki w Pam. liter. 1925 str. 673.

SALLUSTIUS. De Conjuratone et bello... 1511 (ob. t. XXVII str. 34).

Zamoj.

— *Bellum Catilinarium*... 1517 (ob. t. XXVII str. 34). Dzików — Zamoj.

SAMBORITANUS Gregorius. Gregorii Samboritani Ecloga. qua Archiepiscopum Leopoliensem, Reuerendiss. D. Paulo Tarloni gratulatur. Hinc autem Poëticae studiosus, cum alia multa, tum imitationis Poëticae rationem cognoscet, cuius causā, eiusdem Eclogae Explicationem Benedictus Herbestus adiunxit. B. Herbestvs Lectori. Quae sit apud summos Imitatio recta Poëtas, Disce ex Gregorio, lector amice, meo. Cracoviae, Apud Matthaeum Siebeneycher: anno a Christo incarnato M.D.LXI (1561). w 4ce, k. tyt. i k. nlb. 35 (sygn. E₆).

Ob. t. XXVII str. 57.

Karta Bij sygn. przez omyłkę jako Aji.

Na odwrocie herb. Tarły (w egz. dzik. kolorowany) i sześciowiersz. Poczem przedmowa do Tarły, datowana Cracouia, è Minori Collegio nostro mense Octobri: anno Domini M.D.LXI. Poczem epigram Christophori Samboritariensis. Następuje Benedicti Herbesti praefatio in Explicationem Eclogae. Poczem na dalszych kartach tekst Eclogi pomieszany z komentarzem Herbesta. Na k. E, verso: Finis. Poczem fragment jakiegoś wiersza Samborczyka i epigramat Andrzej. Bargela. Kończy epitaphium Samborczyka dla Franc. Orłowskiego fil. dokt., prepozyta Kłodowskiego — oraz Errata.

Opis wedle egz. w Dzik.

— *Vigilantii Gregorii Samboritani Elegiae II.* [Na odwrocie karty tyt.: In insigne Magnifici Domini Hieronymi Buzynski. Epigramma. Poczem herb i sześciowiersz, podpisany V. G. Sambor.] B. m. i r. (Crac., 1564). w 4ce, k. tyt. i k. 1 (sygn. Aij).

Na jedynej karcie doczepionej do tytułu jest elegja do Hier. Buzynskiego „salinarum in regno Poloniae summo praefecto, domino suo cum primis celebrando, V. G. S. suas mittit elegias“.

Elegja rozpoczyna się: *Ite duae quo ves elegiae mitto sorores... ad Petram recto Barzaeum tendite gressu... non procul hinc Hieronimus est Buzynius heros....* W dalszym toku przymawia się o wsparcie od Batorego i od Buzynskiego.

Wynika z tego, że wydawczy 2 elegje do Barzego dodrukował trzecią (do Buzynskiego) i wypuścił ją z tytułem „Elegiae duae“. — Egzemplarz taki był w bibl. dzikowskiej w klocku.

— *Panegyricum de... Herborti ingressu*... 1568 (ob. t. XXVII str. 49). Dzików.

— *Stanislaw Costvli Poloni vita*... 1570 (ob. t. XXVII str. 50).

Pierwodruk odnalazł się wedle *Silva Rerum* 1927 nr. 11 i 12 w Kórniku. Do egzemplarza jego dołączony jest następujący autograf autora: „R. Domino Christophoro Boreco, Sacelli Regalis in Arce Cracouien. Praeposito &c. S. P. D. Antea miseram R. T. D. huiusmodi libellum meum in quo est peculiare meum ad R. T. D. carmen. Quod an pervenerit ad R. T. D., eo subdubitare coepi, quod neque antea ullum mihi responsam puer nec retulerit, neque nadius tertius R. D. T. aliquam eius mentionem apud me fecerit. Nunc auctius opusculum mitto, utque R. T. D. munusculum meum aequi bonique faciat peto. Bene valere R. T. D. cupio, ut singulare Arcis Crac. ornamentum. E Collegio Maiori IX. Cal. Octob. Anno 1572 M. Gregorius Samboritanus Crac. Eccl. S. Annę Decan. &c. subscripsit“.

SAMMET Jan Sam. In bissecularem memoriam classis supremae... 1794 (ob. t. XXVII str. 53).

Tync Dzieje Gimn. tor. str. 6 i 147.

Czartor.

Sammlung der Wörter... 1787 (ob. t. XXVII str. 55)

Ossol.

— (Zweyte) neuer Lustspiele. 1747.

Ossol.

Samosarzius Baltazar... (t. XXVII str. 57) ob. Roysys (Chiliasticon 1557).

Lachs w Arch. hist. medyc. I. 124. — Windakiewicz Padwa 1891.

SAMOSTRZELICKI Tomasz. Oratio ad Gedanenses... 1577 (ob. t. XXVII s. 57).

Opisuje Wojciechowska Z dziejów książki (1927) str. 143. nr. 13.

SAMSON J. Synopsis... 1649.

Ossol.

Samuel Andrzej (ob. tom XXVII str. 58).

Wojciechowska Z dziejów książki 1927 str. 14—16, 44—8 i passim. — Grabowski Liter. lutrska 1920 str. 16—45.

Sancitum Confederationis... Woje-
wództwa Minskiego... 1764 maja 19
dnia zaszłe. Zamoj.

Sandecki Jan (ob. XXVII str. 63).
Wotschke w Zeit. Ges. Posen XVII str.
176. — Jolowicz Über die Buchdrucker-
kunst w Zeit. Ges. Posen IV.

SANDIUS Krz. Bibliotheca Anti-Trini-
tiorum... (ob. XXVII str. 65).
Omawia to dzieło Völker Der Protestantis-
mus 1910 str. 81.

Sandomierz ob. Confessio (1570) —
Consensus (1586) — Poparcie (Konfed.
1710).

Sanfärdigh historia och berättelse
för hwadh orsaker Sveriges Rijkets
Ständer hafve affsagt Konung Sigis-
mundum... (1609)... ob. Chesnecopherus.
— svar och Berettelse på den stor-
mechtige, högborne förste och Herres...
(1617) (ob. tom XXVII str. 68).

Ob. o obu Tyszkowski w Roczniku zakł.
Ossol. I str. 461, gdzie omawia za Tun-
bergiem wyprawę Zyg. III do Szwecji
w r. 1598 i przytacza kilka innych stoją-
cych z tem w związku pisemek współczes-
nych. — Por. także pod Sentens i Sententia.

(Sanguszkowa Konst. Kolumba). Rok
Nieśmiertelności Zycia Y Sławy Jaśnie
Oświeconey Xiężnie Jey Mości... (ob.
tom XXVII str. 75).

„Rodziny“ w tytule oznaczają tyle, co urodziny.
Na odwrocie tytułu cytaty z Horacego
z przekładem polskim. Rozpoczyna cytat
z Sarbiewskiego również z polskim prze-
kładem. Poczem: Wiersz aplaudujący,
pisany gładkimi sestymami. U dołu przy-
piszy, okazujące znaczną erudycję autora
w zakresie starożytności rzymskich. Sławi
Donhoffów, podnosząc, że są spokrewnieni
ze Sztuartami przez Gordonównę. Sangus-
zkową nazywa „Ostatnią z Domu“ Don-
hoffów. Wkońcu tłumaczy się ze spóźnie-
nia książki: „Przyznam się szczerze mojej
Pani teraz, że jej nie oddałem tej książki
w dzień rodzin, prosilem mocno drukarza
i nieraz, bawiłem nawet sam po kilku
godzin; gruby jest Niemiec, nie zna pol-
skich liter, na kształt kandydat y na
kształt prezbiter. Korrekt aż nadto y er-
rorów wiele, sam chodził do mnie i nar-
zekał na to, jeden mi arkusz powalał
w popiele...“

Sankowicz Ks. ob. Sapieha Jan Kaz.

SANTHOFF Gaspar. Łzy smutne...
1616 (ob. tom XXVII str. 81).

Wojciechowska Z dziejów książki str. 269
nr. 184.

— Lacrymae aeternae memoriae
piisq. manibvs spectatissimi ornantis-
simiq. viri D. Ioannis Wincleri. Ciuis
Optimi, Senatorisque sapientissimi vrbis
Posnaniensis. Qui matura iam gloria, ex-
trema senectute rite sanctissimis Chris-
tiano ex more Sacramentis procuratus,
cum annum aetatis tertium supra septua-
ges: ageret, uitam desiit Anno salutis re-
stauratae 1613. Hora 5. noctis. 13 Maij.
Fusae in publico Ciuitatis affinium^{ue}
luctu. Gaspare Santhoff Allenstein. Bo-
russo Sacrae Theologiae in Collegio Po-
snaniensi Societ. Iesv Auditore. Posna-
niae, in Officina Joannis Wolrabj 1603.
w 4ce, 8 k. nlb.

Ob. tom XXVII str. 81.

Na odwrocie k. tyt. herb Winklerów (lew
biegnący na 2 łapach), zaś u spodu sześciocio-
wiersz łaciński.

Wojciechowska l. c. nr. 170.

Sapieha Jan Piotr (ob. tom XXVII
str. 99).

Jego dziennik, wydany przez Hirschberga,
wyszedł w przekł. ros. w r. 1908. —
Prochaska Hetman Żółk. 1928.

Sapieha Lew (ob. t. XXVII str. 114).

Ob. Prochaska Hetman St. Żółk. 1928 s. 415.

Sarbiewski Maciej Kazimierz (ob.
tom XXVII str. 124—135).

Oda do św. Stan. Kostki 1639 została wy-
dana w r. 1926 osobno przez Tow. Jez.
w Krakowie.

Ks. Gładysz (Ks. Sarb. a reforma hymnów
brawiarzowych. Poznań 1927) omawia kry-
tycznie legendę o udziale Sarb. w reformie
hymnów brew. i o jego autorstwie kilku
hymnów. Zbija mniemanie, jakoby on był
autorem hymnu „in gratiam pro victoria
Chocimien“. — Tenże w „Ruchu liter.“
1926 nr. 5 pisze o rękopisach Sarb. w bibl.
Watykańskiej.

— ob. Ćwiekalski Jan — Odarum
centuria.

SARNICKI Stanisław. Annales (ob.
tom XXVII str. 140).

Stosunek tego dzieła do różnowierstwa oma-
wia Völker Der Protest. 1910 str. 39

W Silva Rerum 1927 opisano egzemplarz
bibl. katedr. lwowskiej w następujący spo-
sób: Na przedniej luźnej zrywce odbito
farbą drukarską tarczę herbową czterod-
dzielną z Gryfem w górnym prawem polu,
Niesobią w górnym lewem, Drużyną w dol-
nem prawem i Bibersteinem w dolnem
lewem. W klejnocie pół gryfa trzymają-
cego róg. Naokoło litery A. R. D. E.
Jest to exlibris Adama Rożna podsędką

krakowskiego († 1619) syna Adama i Barbary z Kępińskich h. Niesiołowa, a wnuka Jakuba i Zofji z Mstowskich h. Śreniawa.

Saturgus (tom XXVII str. 157) ob. Gdańsk (tom XVII str. 15).

SAWICKI Kasper. *Alloquiorum...* 1615 (ob. tom XXVII str. 166).

Völker Der Protestantismus str. 88 i nast. — ob. Rozsądek (1614).

Scaliger (Scalichius) Paweł (ob. tom XXVII str. 174) ob. Sickingius Piotr (*Oratio de statu* 1572).

Finkel Bibl. III. 1849.

Schachman ob. Schauchman.

Schaerffer ob. Scharffer.

SCHEIDEMANTEL Henryk Gotfr. *Code de droit ecclésiastique...* Varsovie 1781. w 8ce, k. 1 nlb., str. 577 lb. i 8 nlb. (ob. tom XXVII str. 183).

Bibl. w Helenowie. — Czartor.

— *Allgemeines Kirchen Recht...* (ob. tom XXVII str. 184—5).

Spory, jakie wybuchły w związku z kodyfikacją prawa kościelnego protestanckiego w Polsce omawia Wotschke w *Deutsche Wissensch. Zeitschr. für Polen*. Heft 12 (1928). Tamże podane listy Scheidemanntla z r. 1778 dotyczące spraw polskich.

Schiferdeger Kasper (nie Schiferdegeri, jak tom XXVII str. 200).

Schicksale der Dissidenten... (tom XXVII str. 199) ob. *Briefe eines Geistl.* (1771).

SCHLEBITZ Dawid. *Der seligen Kinder Gottes sanftes Schlafen* 1655 (ob. tom XXVII str. 204).

Wotschke w *Ans Posens kirchl. Vergang.* 1912 str. 28.

SCHLETTWEIN J. A. (urodz. około 1730 † 1802). *Schriften für alle Staaten zur Aufklärung der Ordnung der Natur im Staats-Regierungs- und Finanzwesen. Erster Theil.* Enthält I. Hauptinteresse des gantzen teutschen Reiches: oder die uneingeschränkte Freyheit im Handel und Wandel nach den teutschen Reichsgesetzten. — II. Vorschlag zur Verbesserung des englischen Münzwesens um des Besten Englands und der übrigen Nationen willen. — III. Wunsch und Plan in Absicht auf Pohlens Glück, um des Besten von ganz Europa willen. — IV. Einige öconomische und politische

Observationen und Schlüsse von dem Churfürstenthum Bayern. Von dem Verfasser der wichtigsten Angelegenheit für das ganze Publicum. Carlsruhe, 1775. gedruckt und verlegt von Michael Macklot, Markgräfl. Badischem Hofbuchhändler und Hofbuchdrucker. w 8ce, k. nlb. 8, str. 415 (ostatnia biała).

Dedykacja: *Allen Vätern und Müttern der Staaten.* W niej autor powołuje się na swoje dzieła: „*Moyens darrêter (sic) la misere publique et d'acquitter les dettes des Etats*“ oraz „*Wichtigste Angelegenheit*“. Obowiązując się przeprowadzić swoje rady w praktyce dla uszczęśliwiania każdego państwa, byleby otrzymał do tego sposobność. Pod dedykacją podpis: *Zur Wahrheit und Treue ganz vollkommen verpflichteter Schlettwein.*

W „*Vorrede*“ zapowiada lgi tom pracy, który ma objąć studia o stosunkach Anglii i kolonji amer., o akcie nawigacyjnym Kromwela, o bogactwie Austrii, o podatkach we Francji itp. Data: *Zu Carlsruhe, den 18 Hornung 1775.*

Autor jest fizjokratą a w szczególności wolnohandlowcem. Książka jego interesuje nas ze względu na III dział, dotyczący Polski. Dział ten rozpoczyna się na str. 115, a kończy na str. 392, obejmując więc przeszło dwie trzecie książki (277 stronnic). Treść jego, podzielona na 138 rozdziałów, przedstawia się w następujący sposób:

Autor wykazuje szkody ponoszone przez Polskę przez cła — i korzyści z ewentualnego wolnego handlu. Zwalcza argumenty merkantylistów. Omawia zakaz przywozu francuskich towarów do Polski. Oblicza, ile Polska ma morgów roli i łąk (rozdz 29). Ile pieniędzy w obiegu? Żąda zniesienia niewoli chłopskiej (*Leibeigenschaft*). Zaleca popieranie przemysłów rolniczych; skierowanie handlu przez Czarne morze na Wschód, do Persji i Indji; układy handlowe; żeglugę na Bałtyku. Omawia obszernie reformy monetarne niezbędne jego zdaniem dla Polski (uwzględniając konstytucję z r. 1766). W rozdz. 81 przechodzi do reformy wymiaru sprawiedliwości w Polsce, a więc: potrzeba wydania kodeksów (*zwłaszcza kryminalnego i procesowego*); reforma ustroju sądowego; reforma policji (to znaczy administracji). W rozdz. 90: o żydach w Polsce. Tu powołuje się na dzieło „*über das Unglück von Pohlen*“, które miało być w latach 1770—1 drukowane w „*Ephemerides du Citoyen*“, a w r. 1772 wyszło w Paryżu. (Zapewne chodzi o dzieło Baudeau, ob. tom XII. 411). Wobec żydów zajmuje stanowisko liberalne (równouprawienie żydów). Dużo zajmuje się żebractwem

w Polsce i opieką nad ubogimi (rozd. 92—103). W rozdz. 104 i nast.: o wychowaniu polskiej młodzieży (rzecz potraktowana ogólnikowo). W rozdz. 122 omawia dzieła francuskie, jakie już na polskie przełożono (Beaumont, Rozmowy Fociona) i zaleca tłumaczenie innych (np. Mirabeau Philosophie rurale, Du Pont, de la Riviere Ordre naturel, Bonnet itp.). — W rozdz. 123 jest mowa „von Errichtung eines Staatsinstructiions Departaments“ (o kom. eduk. nie wspominam). — W rozdz. 124 o reformie dochodów państwowych w Polsce (na str. 371 powołuje się znów na artykuły ekon. o Polsce w Ephemerides du citoyen 1770—1). Zaleca oparcie dochodów wyłącznie na podatku gruntowym (wedle corocznego szacunku). — W rozdz. ostatnim zapowiada, że umyślnie milczał o stosunkach religijnych w Polsce, ale że do nich w dalszym ciągu dzieła powróci.

Autor nie zna polskich stosunków ani z autopsji ani z bliższego badania, ale miał pewne informacje od Polaków. Można postawić przypuszczenie, że praca jego stoi w związku z usiłowaniami z lat 1771—1780, aby wprowadzić do Polski zasady fizjokratyczne. Usiłowania te miały swoje ognisko w Komisji edukacyjnej, która mianowała swoim komisarzem na Francję ks. Baudeau, fizjokratę, tj. właśnie tego pisarza, na którego się autor dwukrotnie powołuje. Nie powołuje się jednak na tegoż „Avis économique au citoyens de la Pologne“ (1771), pomimo, że tematy obu pism są pokrewne.

Schlettwein był w tym czasie wybitnym i znanym autorem ekonomicznym. Ouck-n Geschichte der Nationalökonomie I Th. (1902) str. 515 wymienia w bibliografii fizjokratyzmu cztery jego dzieła (ale niema między nimi powyższych „Schriften“ 1775). Na str. 411 nazywa Schlettweina najwybitniejszym z niemieckich fizjokratów.

Schlettwein działał w tych latach na dworze margrab. badeńskiego, znanego protektora kierunku fizjokratycznego. Istnieją o tem dwie obszerne monografie Emminghaus'a i Karola Kniesa, a w nich dużo o roli Schlettweina. Jednym z konsyliarzy margr. badeńskiego był Du Pont, którego „Obraz rządu“ ogłoszono w r. 1785 po polsku (obacz Bibl. tom XXV. 58), a który pozostawał też w stosunkach z Kom. eduk. Pod jego to wpływem mógł się Schlettwein mając problemami polskimi. Mógł także pozostawać w pewnym związku z A. Czar-toryskim, który utrzymywał żywe stosunki z margr. badeńskim.

W każdym razie niema śladów, aby autor pisał na zaproszenie z Polski.

Uderza sbliznienie do pracy Ant. Popławskiego

(Zbiór materji 1774) niemal współczesnej, o której obacz Bibliogr. tom XXV str. 80. Omówiłem to dziełko tak obszernie, bo nie uwzględnił go żaden historyk stos. gosp. Polski; nie zna go np. Korzon w Wewn. Dziejach (tom III) ani Gargas Geschichte de NÖ. im Polen 1925.

Tom drugi tego dzieła nie jest mi znany; zapewne nie wyszedł? Oasol.

SCHLICHTING Jerzy. Nauka jako o dobrym... 1650 (ob. t. XXVII str. 207).

Na str. 2 niniejszego tomu zamieszczono to pisemko pod inicjałami S. J.

Jego jedną „Pieśń“ przedrukowali w r. 1927 bibliofile w Krakowie (z Wirydarza Trembeckiego).

Ob. o nim Krzyżanowski J. w Pracach filolog. XII. 240.

SCHLICHTING Jonasz. Quaestiones duae... 1636 (ob. tom XXVII str. 213).

O jego polemice z Meisnerem ob. Wotschke w Archiv für Reform. Gesch. 1917 (XV) str. 77—9.

Na pisma Schlichtinga przeciw Meisnerowi odpowiadał Krz. Franck (1705).

O jego polemice z Komeniuszem ob. Kwačala w Głosie ewang. 1927 (i odbitka p. t. Marja Habs. i walka Kom.).

Ob. Przegl. hist. XX str. 265. (Mnemon).

Schmalz Wal. ob. Smalcius.

SCHNEEBERGER Antoni. Medicamentorum facile parabilium... 1580 (ob. tom XXVII str. 232).

Egzemplarz z dedykacją Kar. Foxiusa dla Aldrovandiego opisuje Barycz w Silva Rerum 1928 zeszyt 4/5.

O Schnebergerze ob. Wotschke w Zeits. für slav Philologie 1925 str. 91. — Tenże w Ans Posens Kirchl. Vergangenheit 1918 str. 83. — Tenże Briefwechsel der Schweizer (passim). — Tenże Die Beziehungen Schlesiens w Korrespondenzblatt des Vereins für Gesch. der ev. Kirche Schlesiens 1909 str. 172.

SCHOBERUS Huldéricus. In natalem tomorum de literata institutione Toruniae editorum.

Tyne Dzieje gimn. toruń. 1927 str. 111 twierdzi, że wiersz ten wydany był osobno. Jednak druk taki nie dochował się.

W powyższej pracy Tyne omówiono kilka dzieł Schobera: Na str. 161 De causis... oraz Paranesis (1596); na str. 173: Paralipomena; na str. 92: Poematum; na str. 97: Symbolum.

— ob. Artomius Piotr (Nomenclator) — Hubener Joh. (Vota 1582) — Sturm (Poeticum 1584) — Zygmunt III (Oratio 1587).

SCHÖNEMANN Daniel. Wohlge wandte Stunden... Züllichau 1736.

Tu wiersze na cześć Abła Lehmana, pastora lutersk, w Brodzieczu (w W. Polsee) — o czem Wotschke w Aus Posens Kirchl. Verg. 1915 str. 16.

Schönfliss Andrzej (1590 † 1654, a nie 1634, jak w t. XXVII str. 238). Enc. kośc. XXV.

SCHÖNWALD Samuel Teodor. De typographiae Thorunensis initiis et incrementis.

W programie szkolnym 1743.

— De initiis gymn. Thorunensis.

W programie szkolnym 1748.

O obu mówi Tync Dzieje gimn. toruńsk. 1928 str. 5.

Scholastica philosophia ob. Albert W. — Bonaventura św. — Scotus Duns. Ob. tom XXVII. 247 i 314.

Morawski M. Filozofja i jej zadanie 1881. — Wissn. Hist. lit. III. 142. — Krupiński w Schweglara Hist. filozof.

Schoman Jerzy (ob. tom XXVII str. 249).

Encykl. kośc. XXV. 543. — Mnemon w Przegl. hist. XX. 272.

Schoneus Andrzej (ob. tom XXVII str. 253).

Enc. kośc. XXV. 523.

SCHOSSER Jan, prof. w Frankfurcie nad Odrą. Poematum libri XI.. 1570.

Są tu wiersze do Andrzeja, Adama, Zofji i Wojciecha Czarnkowskich i epitafjum Joba Bonera, wnuka Seweryna, o czem Wotschke w Aus Posens Kirchl. Verg. 1918 str. 43. — List jego do P. Potulickiego ibidem str. 49.

Schriften für alle Staaten... (ob. tom XXVII str. 270) ob. Schlettwein (wyżej str. V).

Schröter Filip (ob. t. XXVII str. 277).

Zostawił po sobie przygotowany do druku fragment kroniki elbląskiej, o czem obszerniej Toepfen w Zeitschr. des Westpr. G. V. XXXII str. 102—4.

SCHUBBE Łukasz, prof. gimn. toruńskiego. Historia rerum gestarum Ge-deonis. Torunii 1569.

— Carmen de nova constitutione gymnasii Torunensis, scriptum a Luca Schubbeo ejusdem correctore 1568.

O obu pismach ob. Praetorius Athenae str. 110 oraz Tync Dzieje gimn. toruń. 1927 str. 116 i passim.

SCHULTES Jakób (ob. tom XXVII str. 287).

Inne jego dzieła nas bliżej nie obchodzące wylicza Seyler Elb. Litter. 1742.

SCHULTZ Jerzy Piotr. Disputatio de ritu chirotecas tradendi... (t. XXVII str. 294) ob. Hepner (w tomie XVIII str. 112).

— ob. Series (1712).

Schwendendoerfer (Jus Culmense) ob. Schultz J. H. (1692).

Scripta Facientia Ad Colloqvium A Serenissimo Et Potentissimo Poloniae rege Vladislao IV Torvnii In Borvssia Ad Diem X Octobris Gregoriani Anno cIdo Id CXLIV (1644) Indictvm... Helmstadt, cIdo Idc XLV... (ob. tom XXVII str. 315).

Na stronie 315 szpalta 2ga wiersz 4ty należy sprostować błąd w dacie!

Treść dzieła, którego nie miałem w rękę przygotowując tekst do druku, jest następująca:

Rozpoczyna list Wład. IV. do dysydentów 20 marca 1644; poczem tegoż list do wyznawców august. i reform. konfesji z 1 grudnia 1644; Epistola synodu prow. warszawskiego do dysydentów zapraszająca do wzięcia udziału w Koll. toruńskiom z 20 nov. 1643 (podp. M. Łubieński); list bisk. wil. Abr. Woyny (przeciwnego kollokwjum); odpowiedź ewangelików wil.; Excerpta ex informatione tradita Delegatis qui Romam missi; zaproszenie ks. Kurlandji; odpowiedź stanów ewang. na zaproszenie do kollokwjum, podpisane przez Janusza Radziwiłła oraz list tegoż do króla. — Od k. F, verso: Christiano Lectori S. D. Georgius Calixtus (traktat złożony z 80 artykułów). W art. XXXIX cytuje Hozjussa; w art. LIV i nast. polemizuje z pismem biskupów polskich. Króla wychwala. Calixtus powiada, że dał wydrukować na nowo, cokolwiek do jego rąk mimo toczącej się wojny doszło z rzeczy odnoszących się do mającego być zwołaniem kollokwjum. Z tego wynika, że miał jakiś zbiorek drukowany w swoim rękę. Porównaj tom XIV str. 357 (Confessio fidei 1645 i 1732) oraz tom XII str. 30 (Acta conv. Thor. 1646).

Jocher 9589.

Akad. — Jagiell. — Ossol.

SCUPOLI. Potyczka duchowna... 1799 (ob. tom XXVII str. 321).

Bibl. Dominikanek w Przyrowie — Bibl. wileń. — Ossol.

SECHINIUS Jan. Thalamvs Nvptialis Generosi Domini Georgii Polanski De Ternowa &c. Annaeque Ciekliniae Consortis suae nobilissimae. &c. A Joanne

Seehinio Praemislio scriptus. [Winietka]. Cracoviae Anno Domini 1601. w 4ce, k. 12 nlb. (C₄).

Druk zapewne Łazarza.

Na odwr. tytułu: In Arma Vtrivsqve (2 herby nowożeńców i 8 wiersz). Poczem idzie wiersz: Napeae Geniales (tu opisuje siedzibę Cieklińskich pod Bieczem). Na k. A₄ verso ładny drzeworyt renesansowy z napisem Epicharis, powtórzony na karcie następnej z napisem Aretolatrix. Przedstawia mużę z wieńcem w ręk. Na k. B₂ i nast. drzeworyty: Chrysocome, Eugenia, Homollectrota, Musophilis, Pandechia. Po siedmiu odach kończy dziełko: Hymnus Napearum, na cześć Polańskiego.

O autorze ob. Wadowski Wiadomość o professa. str. 319. Czartor.

Secretarius (Staats) welcher die neuesten Begebenheiten erzehlet.. (1735 i nast.) ob. Staats Secretarius.

SĘDZIWOJ Michał Jakób. De Lapide Philosophorum Tractatus Dvodecim, è Naturae... Anno MDCIV. w 8ce, k. tyt., str. 125 (ob. t. XXVII str. 314).

Od str. 1—8: Praefatio ac Lectorem. Omnibus, Chymicae artis inquisitoribus... — Od str. 9: Tractatus Primus. De Natura, quidnam ea sit, et quales ejus debeant esse scrutatores. — Poczem następuje 12 małych traktatów, każdy z osobnym tytułkiem. Ostatni na str. 82: De Lapide et ejus virtute. Na str. 87: Epilogus seu conclusio. (Tu podana Recepta, quam veteres philosophi sequebantur).

Od str. 103: Ejusdem Autoris ad filios veritatis Aenigma Philosophicum..., co stanowi wstęp do „Parabola seu Aenigma philosophicum, coronidis et super additamenti loco adjunctum“. Kończy się na str. 125: Soli Triuno Laus et Gloria.

Na str. 108 nazywa się Cosmopolita: „Si quaeritis quis sim; Cosmopolita sum: Si me nostis, et boni ac honesti viri esse desideratis, tacebitis: Si me non nostis, nolite de me inquirere... Credite mihi...“

Exemplars Czart. niegdy własność Coll. Crac. S. J. (z daru kanonika Józ. Dobrzkowskiego) ma na końcu kilka kart czytych; na jednej współczesną ręką wpisany traktacik alchemiczny: Prima Materia Metallorum. Czart.

— Novvm Lvmen Chymicum... (ob. tom XXVII str. 335). [Winieta z napisem: Quod Tibi Fieri Non Vis. Alteri Ne Feceris]. Typis & sumpt. Joan. De Tovrnes. M.DC.XXVIII (1628). w 8ce, str. 202 i 1 k. nlb.

Rozpoczyna: Praefatio. Omnibus, Chymicae artis inquisitoribus, Geniinis videlicet

Hermetis filijs, autor salutem et benedictionem à Deo precatur. (Jest to ta sama przedmowa, co w wydaniu De Lapide Philosophorum z r. 1604).

Rozpoczyna, podobnie jak i tam, „Tractatus primus. De natura. Quidnam ea sit, et quales ejus debeant esse scrutatores...“ Poczem idzie przedruk dalszych traktatów. — Na str. 60: Epilogus seu conclusio horum duodecim tractatum. — Na str. 70: Ad filios veritatis Praefatio in Aenigma Philosophicum. — Na str. 74: Parabola seu Aenigma philosophicum. Parabola idzie do str. 84. Aż dotąd tekst zgodny z „De Lapide Philos.“.

Od str. 85 rozpoczyna się: Dialogus Mercurii, Alchymistae et Naturae, który idzie do str. 107. Na tem kończy się pierwsza część dzieła, która odznacza się od drugiej tem, iż u góry stron ma napis: De Mercurio, podczas gdy u drugiej napis: De Sulphure.

Od str. 108: Novi Luminis Chymici Pars altera. De Sulphure altero Naturae principio. — Rozpoczyna „Praefatio“ (str. 109—116). W niej powołuje się na dziełko poprzednie. Krytykuje też pisma innych filozofów hermetycznych.

Od str. 116: De Sulphure. Na str. 118: De elemento terrae. Na str. 121: De elemento aquae. Na str. 133: De elemento aeris. Na str. 137: De elem. ignis. Na str. 153: De tribus principiis omnium rerum. — Na str. 173 znowu powraca do wykładu De Sulphure. Na str. 197: Conclusio.

Na k. nlb. (ostatniej): Lectori. Tu powiedziano: Author hic, Cosmopolita vel, ut ex anagrammate et audito utcumque nomine colligimus, Michael Sendivodius (sic) Polonus libellum priorem sub Novi Luminis Chymici titulo, ut nihil ei deesset nil superesset edidit. At postea, mutata ut videtur sententia, primum de tribus quibus tria tractaret principia esse voluit. Hos duos Publicum habet, quorum prior hucusque apud vulgares homines, Typographorum imprimis errore, pro Jo. Beguini scripto habitus est, alter neglectus: uterque mendosus erat maxime posterior, ut qui videretur ex primis adversariis ad typos subreptus. Eos non minus religiose quam audenter emendavimus et Typographo bene de litteris mereri volenti suavisimus at Novi Luminis Chymici nomine utrumque typis daret, sicque tibi, in publicam utilitatem, Novum Lumen Chymicum novo cum lumine oriretur. — Pod tem podpisany wydawca literami N. A. D. M.

Uderza przekręcenie nazwiska Sędziwoja, co by wskazywało, że przedruk nastąpił nie pod jego kierunkiem. — O wydaniu Beguina, czy może o plagjiacie, ob. wyżej str. 335. Czartor.

— SendivogI Novum Lumen Chymicum Novo Lumine Auctum. Sive Zwölf geheime Chymische Tafeln und Beischriften über die XII. Tractate SendivogI nebenst beygehenden kurtzen Commentario und angefügter Schluss Rede Orthelii. Franckfurt und Leipzig, Verlegt Johann Birekner, Buchh. Erfurth, Gedruckt bey Carol Christian Kirsch 1682. w 8ce malej, k. tyt., str. 78, str. 1 nlb. i 233 lb. (mylnie 232, gdyż 59ta powtórzona).

Rozpoczyna: Praefatio (pochodząca od Orteljusza, ale z włączeniem ustępów łac. Sędziwoja). — Od str. 20: Caput I. De subiecto terrae (z figurą ziemi na str. 22) oras Elucidatio (komentarz). — Od str. 32: Caput II. De terrae rubrae seu Adamicae distillatione in liquorem (o topieniu metali, z figurą pieca). — Od str. 35: Caput III. De duplici rectificatione liquoris destillati (z figurą przedstawiającą proceder dystylacji). Takich rozdziałów (każdy z „figurą“) jest dwanaście, ale nie są one zgodne z dwunastoma traktatami Sędziwoja. Jest to więc tylko jakaś bardzo dowolna przerwka, porządkująca systematycznie pomysły Sędziwoja. Kończy się na str. 78.

Następnie na stronie nlb. tytuł: Orthelii Commentarius und Schluss Rede über Sendivogii Novum Lumen Chymicum. M.DC.LXXXII. Rozpoczyna na str. 1: Epilogus et Recapitulatio... Jest to już własna praca Orteljusza.

Na str. 75: Epistola Andr. de Blawen ad Petrum And. Matthiolum, datow. z Pragi (bez roku) po łacinie. — Na str. 116: Incipit Epistola alicujus Anonymi, de Principiis artis Hermeticae. — Na str. 126: Incipit Expositio et pract. Lapidis Adrop (z Plinjusza). — Na str. 130: Excerpta ex interl. Mariae prophetissae. — Na

str. 151: Epistola Joan. Pontani. — Na str. 177: Epist. Haimonis — Na str. 187; Epist. Corn. Alvetani Arnsrodii de conficiendo divino elixire (do Elżbiety królowej angielskiej) z r. 1565. — Na str. 199: Astronomia inferior. — Na str. 208: Rythmi de Opere Universali. — Na str. 213: Extract des Büchleins Gloria Mundi. — Kończy na str. 227: Das Urtheil oder Vergleichung des Gottes und Richters Mercurii... Oraz Rythmi gleichen Inhalts.

Jak z tego widać dziełko to mało ma co wspólnego z pierwotną pracą Sędziwoja. O stosunku Sędziwoja do ces. Rudolfa ob. Grabowski Ambr. Skarbniczka archeologii 1854 str. 198 (list Zyg. III do cesarza Rudolfa II z r. 1600).

Czartor. — Jagiell.

Seidel Marcin (ob. t. XXVII s. 348).

Wotschke Wittenberg w Archiv für Ref. Gesch. XV (1918) 67 i w Zeitschr. für slav. Phil. 1925 str. 95. — Mnemon w Przelg. hist. XX. 260.

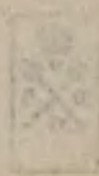
Sejm ob. Postanowienie.

Senatus Regni Pol. ob. Schultz Krz. (1676).

Septem ob. Argentus J. (excellentiae B. Virginis 1614) — Broscius J. (Sidera Copernici 1630) — Dawid (Psalmi 1676) — Dobrowolski Aug. (sacrae Phialae 1647) — Družbicki K. (accommodationes) — Epistolae (canonicae apostol.) — Lacki Pet. (Chodkiewiczii heroes 1642) — Posthumus And. (morborum ad Sarmatas 1600) — Rosellus Hann. (sacrament. 1589) — Rosini Sz. (planetae applaudentes 1648) — Skarga P. (columnae 1582) — Vocabularium (linguarum 1605) — Zychowski Al. (orbis mirac. 1643).

1883

D № 334287

Tom XIII. Zeszyt 1—2. Lit. Bi.—Bor., str. 1—2	
Tom XIII. Zeszyt 3—4. Lit. Bor.—Bz., str. VIII	
Dodatki i sprostowania do tomów XII i XIII, str.	
Tom XIV. Zeszyt 1—3. Lit. C—Con., str. 1—38.	
Tom XIV. Zeszyt 4—5. Lit. Con.—Cz., str. VIII	
Dopełnienia i sprostowania, str. I—IX.	
Tom XV. Zeszyt 1—4. Lit. D, str. VIII i 475.	
sprostowania, str. I—V.	
Tom XVI. Lit. E—F, str. 377. — Dopełnienia	
str. I—XXXIV.	
Tom XVII. Lit. G, str. 491. — Dopełnienia	
str. I—V.	
Tom XVIII. Zeszyt 1—3. Lit. H, str. 1—331.	
Tom XVIII. Część II. Lit. I—J, str. 333—705. — Dopełnienia	
i sprostowania, str. I—VI.	20.—
Tom XIX. Zeszyt 1—4. Lit. K—Kom., str. 487.	40.—
Tom XX. Zeszyt 1—4. Lit. Koń.—Ky., str. 436. — Dopełnienia	
i sprostowania, str. I—XXIII.	40.—
Tom XXI. Zeszyt 1—5. Lit. L—Łz., str. IX i 1—550. — Dopeł-	
nienia i sprostowania, str. I—IX.	40.—
Tom XXII. Zeszyt 1—2. Lit. M, str. 1—272.	20.—
Tom XXII. Zeszyt 3—5. Lit. M—My., str. 273—673. — Dopeł-	
nienia i sprostowania, str. I—XVII.	20.—
Tom XXIII. Zeszyt I. Lit. N—Ok., str. 1—312.	20.—
Tom XXIII. Zeszyt II. Lit. Ok.—Oż., str. VIII i 313—545. —	
Dopełnienia i sprostowania, str. I—XLIII.	20.—
Tom XXIV. Lit. P—Pom., str. VI i 1—479. — Dopełnienia	
i sprostowania, str. I—LVI.	40.—
XXV. Lit. Pon.—Q, str. 1—443. — Dopełnienia i sprostowania,	
str. I—XXXVII.	40.—
Tom XXVI. Lit. R, str. 1—574. — Dopełnienia i sprostowania	
do litery P, Q i R, str. I—XX.	40.—
Tom XXVII. Lit. S—Sh., str. 1—421. — Dopełnienia i sprosto-	
wania, str. I—IX.	60.—

KSIĘGARNIA
ANTYKWARIAT

D № 334287

Podręczniki:

Serja I.

Benni T., Łoś J., Nitsch K., Rozwadowski J., Ułaszyn H. Gramatyka języka polskiego	12—
Łoś J. Pisownia polska. Przepisy. Słowniczek. Wydanie VIII poprawione i rozszerzone	2—
Morawski K. Zarys literatury rzymskiej	6—
Witkowski St. Historjografia grecka i nauki pokrewne. Tom I.	9—
— Historjografia grecka i nauki pokrewne. Tom II.	9—
— Historjografia grecka i nauki pokrewne. Tom III.	20—
Zieliński T. Tragodumenon libri tres	10—

Serja II.

Adametz L. Hodowla ogólna zwierząt domowych, z niemieckiego rękopisu przełożył Zdź. Zabielski	12—
Anatomja człowieka, tom IV, część II, opracowali prof. E. Loth, prof. Fr. Krzysztalowicz, prof. K. Majewski.	12—
Anatomja człowieka, tom IV, część III (Ucho) w opracowaniu prof. J. Markowskiego	7—
Bochenek A. Anatomja człowieka, tom I, oprawny	14—
broszurowany	12—
Bochenek A. i Ciechanowski St. Anatomja człowieka, tom II	20—
Bochenek A. i Ciechanowski St. Anatomja człowieka, tom III	12—
Hoyer H. Anatomja porównawcza zwierząt domowych (z licznymi rycinami)	16—
Klecki K. Patologja ogólna. Tom I.	30—
Kozak J. i Orzelski T. Ćwiczenia z zakresu chemji ogólnej (z rycinami)	7—
Marchlewski L. Podręcznik do badań fizjologiczno-chemicznych	12—
Maziarski St. Podręcznik do ćwiczeń histologicznych	9—
Oszacki A. Choroby przemiany materji i energii u człowieka. Podstawy nauki o metabolizmie. Fizjopatologja tyrcia i chudnięcia. Kliniczne postaci otyłości i chudości	15—
Pisarski Tadeusz. Kamienie moczowe. Ich budowa i mechanizm powstawania	6—
Rosenblatt A. Geometria analityczna na płaszczyźnie (z rycinami)	12—
